

శ్రీమతే రామానుజాయ ; నమః.

కల్పమువేదసారభూత

శ్రీ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాధ్యాయః,

(ముద్రితశ్రీమహాభారతే ఆనుశాసనపర్వాద్వితీ ఆనుశాసనకపర్వ

ఏకోనశత్యాశదధికశతతమః.)

(౧) తదుద్భృతార్చనమప్రావశ్యం, (౨) శ్రీపరాశరభట్టార్యకృతభాష్యే

(౩) శ్రీవరదాచార్యసూరికృతవాక్యగూఢ సర్వవినేన, (౪-౫) శ్రీమాహానిరుక్తబ్యయేన, (౬) అకారాదిక్రమ ప్రదర్శితనామావశ్యా

(౭) తత్రతతోదాహృత ప్రమాణాకరసిద్ధితైశ్చ, యోజిః

విష్ణోనసహస్రనామాధ్యా(౪)భట్టార్యద్యాప్తభాషితాః ।

సతాంశస్తోత్రాధ్యాయ సంకలయాన్తముద్రితాః॥

శ్రీభీష్మః॥ ఏకమే సర్వధర్మాణాంధర్మోధికమేమతః ।

యద్భద్రాశుద్ధిరికాంతం ప్రవైరర్యేనననదా (స-నా-స్తో-పు-౧౯)

శ్రీపరాశరభట్టార్యః॥ (౧) మహాభారతసారత్వాత్ (౨) ఋషిభిఃపరిగాతః

(౩) వేదాచార్యసమాహారాద్ (౪) భీష్మత్ప్రస్తుతః

(౫) పరిగ్రహణితో (౬) గీతావైకార్థ్యతత్త్వనః

సహస్రనామ్నముఖ్యాయఉపాదేయతమేమతః॥ (స-నా-స్తో-పు-౧౯)

ఏతద్గ్రంథరాశేః శోధయితారః—

శ్రీమదిత్యాది. (౧) జీయర్ సన్నిధి-తిరుమలాచార్యః, (౨) అరశానిపా

విజయరాఘవాచార్యః, (౩) విరక్తి-భాష్యకారాచార్యః, (౪) విష్ణుమ

తిరువేంకటాచార్యః, (౫) రుమ్యక్తలక్ష్మ-నరసింహాచార్యశ్చ;

ముద్రాపయిత్రీః—శ్రీకైరవజీతీరథశ్రీపార్థసారథిస్వామిసన్

శ్రీమద్వన్నపురీ - శ్రీసరస్వతీభట్టారసభా

ముద్రణసమాప్తీకాలః—శ్రీకృష్ణ - పరామర్శ-య

వరపరాదిక్రమాగత గురువరంపరాబ్ధిః ౧౯౯౯=౧౯

విక్రమనామ సంవత్సరః— ధర్మద్యౌః

ముద్రణస్థానమః— వన్నపురీ తిరువణిశే

శ్రీ స ర స్వ తీ భ ణ్డార

ముద్రణీ పత్రము

జ్ఞోసహస్రనామావళి ఆకారాదిక్రమేణప్రదర్శితా.

[illegible]

పుట సం.	సామ సం	సామ, తస్యపాత్రపది కాస్త్యవర్ణో లింగంచ	పుట సం	సామ సం	సామ, తస్యపాత్రపది కాస్త్యవర్ణో లింగంచ
౭౯౭	౯౫౪	జ్ఞానము: ..	పు ౬౩౨	౭౩౫	కేవలము పు
౩౯౨	౪౧౭	ముతు: త	౭౬౪	౯౦౭	కుద్దలీ న
౨౯౨	౨౭౯	ము: త	౭౯౦	౯౧౫	కుద్దలీ త
౩౪౪	౩౫౩	ము: త	౭౯౪	౯౧౪	కుద్దలీ ,,
౬౨౯	౭౩౦	పక: ,,	౫౭౨	౯౧౩	కుముడు: ,,
౬౬౩	౭౭౪	పకపాల్ త	౬౦౪	౫౯౬	కుమ్మ: ,,
౮౦౫	౯౬౫	పకపాల్ న	౫౯౯	౬౪౦	కుమ్మ: ,,
౨౯౧	౨౭౬	బజస్థానము: త	౫౯౯	౫౯౭	కుమ్మ: ,,
౪౦౦	౪౦౪	బజస్థానము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౬౩౨	౭౩౪	కం: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౭౨౧	౮౫౨	కథి: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౮౯౨	౫౪౫	కనకాద్రి న	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౭౫౯	౯౦౦	కరిరమయ: త	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౭౫౪	౮౯౯	కపిల: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౪౮౩	౫౩౫	కపిలాచార్య: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౮౫౬	౫౦౩	కపిల: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౬౧	౩౮౦	కరణమ్ ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౨౧	౩౧౭	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౬౨	౩౫౨	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౧౯౪	౧౩౪	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౦౭	౨౯౭	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౫౭౪	౬౬౦	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౦౪	౨౯౪	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౦౬	౨౯౬	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౫౭౩	౬౫౭	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౫౭౩	౬౫౭	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౦౪	౨౯౯	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౦౫	౨౯౫	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౫౭౪	౬౫౯	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౬౧	౩౮౧	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౩౯౩	౪౧౯	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,
౫౬౫	౬౪౪	కర్ణము: ,,	౬౦౪	౬౦౪	కుమ్మ: ,,

పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్య హ్యైవది కా న్యవర్ణో లిప్తంబ	పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్య హ్యైవది కా న్యవర్ణో లిప్తంబ.
౫౩౬	౬౦౬	యేమశ్చైత త	౧౯౭	౧౩౯	చతురాశ్వా న
౩౫౮	౩౭౬	యోభదః ఆ	౬౬౧	౭౭౫	చతుర్రాతిః ఇ
౫౧౭	౫౭౩	ఖడ్గపరిశుః ఉ	౬౬౧	౭౭౪	చతుర్దశ్విః ఆ
౫౧౧	౫౭౧	గతస్య త్రయః ఆ	౧౯౮	౧౪౧	చతుర్దశ్విః ఆ
౩౫౮	౭౭౦	గదాగ్రజః ఆ	౬౬౦	౭౭౩	చతుర్దశ్విః ఉ
౮౨౮	౯౯౭	గదాభరః	౬౬౩	౭౭౬	చతుర్దశ్విః ఆ
౪౪౭	౪౮౭	గభ్రానేయః ఇ	౧౯౯	౧౪౩	చతుర్దశ్విః
౪౪౪	౫౪౭	గభీరః ఆ	౬౫౯	౭౭౧	చతుర్దశ్విః ఇ
౭౮౬	౯౩౭	గభీరాశ్వా న	౬౬౩	౭౭౭	చతుర్దశ్విః ఇ
౩౪౫	౩౫౬	గరుడభ్రమః ఆ	౧౯౭	౧౪౦	చతుర్దశ్విః ఇ
౩౬౩	౩౮౪	గహనః	౬౬౦	౭౭౩	చతుర్దశ్విః ఆ
౪౯౫	౫౪౮	గహనః	౬౪౧	౭౪౬	చతుర్దశ్విః న
౭౧౩	౮౪౩	గుణభ్రమః త	౨౯౫	౭౮౩	చతుర్దశ్విః ఉ
౪౯౫	౫౪౯	గుహః ఆ	౬౪౬	౭౫౩	చతుర్దశ్విః ఆ
౪౪౯	౪౯౫	గుహః ఉ	౭౦౩	౮౨౯	చతుర్దశ్విః ఆ
౨౪౮	౨౧౧	గురుర్గురుతమః ఆ			చతుర్దశ్విః ఆ
౩౬౪	౩౮౫	గుహః	౫౫౧	౬౨౯	చతుర్దశ్విః ఆ
౪౯౩	౫౪౬	గుహః			చతుర్దశ్విః ఆ
౪౫౧	౪౯౭	గుహః	౩౦౧	౨౮౯	చతుర్దశ్విః ఆ
౫౩౦	౫౯౯	గుహః ఇ	౨౦౩	౧౪౭	చతుర్దశ్విః ఆ
౪౫౩	౪౯౮	గుహః	౭౯౩	౯౪౭	చతుర్దశ్విః ఇ
౫౩౧	౬౦౦	గుహః	౭౯౩	౯౪౬	చతుర్దశ్విః ఆ
౨౪౦	౧౯౦	గుహః	౧౯౦	౧౨౮	చతుర్దశ్విః
౨౩౩	౧౮౯	గుహః	౩౩౭	౩౪౩	చతుర్దశ్విః
౪౯౧	౫౪౩	గుహః ఆ	౮౦౫	౯౬౬	చతుర్దశ్విః
౫౩౦	౫౯౮	గుహః			చతుర్దశ్విః
౨౫౫	౨౧౧	గుహః	౪౬౩	౫౧౧	చతుర్దశ్విః
౬౪౪	౭౫౦	గుహః	౬౮౩	౮౦౪	చతుర్దశ్విః
౪౯౬	౫౫౦	గుహః	౨౬౯	౨౪౫	చతుర్దశ్విః
౭౬౫	౯౦౮	గుహః	౪౨౪	౪౬౩	చతుర్దశ్విః
౮౨౫	౯౯౫	గుహః	౪౭౮	౫౨౭	చతుర్దశ్విః
౭౪౫	౯౩౬	గుహః	౪౬౮	౫౧౫	చతుర్దశ్విః
			౭౮౧	౯౩౦	చతుర్దశ్విః

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిక్టంచ	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిక్టంచ.
౨౦౫	౧౫౦	జేతా ఋ	౨౩౧	౫౬౫	దమః
౨౫౨	౨౯౯	జ్ఞానగమ్యః	౨౩౫	౧౯౨	దమనః
౨౧౨	౨౫౫	జ్ఞానముత్తమమ్	౨౩౧	౫౬౪	దమయితా
౧౩౪	౬౮	జ్ఞాపః	౨౧౮	౨౧౮	దర్శదః
౨౪౨	౫౮౧	జ్ఞాతిః	౨౧౭	౨౧౭	దర్శహః
౫౧౦	౫౬౯	జ్ఞాతిరాదిత్యః	౩౬౯	౫౬౯	దామదరః
౫౧౮	౬౨౫	జ్ఞాతిర్దేశ్వరః	౫౧౩	౫౧౩	దారుణః
౬౩౪	౨౩౭	జిత త	౫౧౩	౫౧౩	దాశార్హః
౮౦౩	౯౬౩	జిత్తమ్	౫౧౫	౫౧౫	వివిస్పృక్
౮౦౪	౯౬౪	జిత్త్యంత	౯౪౦	౯౪౦	విశః
౬౭౩	౨౯౧	జిత్తదగ్ధః	౬౨౫	౬౨౫	చీష్టమా
౩౩౫	౩౩౫	తారః	౬౬౬	౬౬౬	దుర్లభిక్రమః
౮౦౮	౯౬౮	తారః	౧౪౮	౧౪౮	దురాధర్మః
౩౩౪	౩౩౪	తారణః	౬౬౯	౬౬౯	దురాధిహః
౬౦౫	౬౯౬	తీర్థకరః	౬౬౮	౬౬౮	దురావాసః
౩౬౮	౩౯౩	తుష్టః	౬౬౭	౬౬౭	దుర్గః
౬౫౩	౬౬౩	తేజోవృషః	౬౬౭	౬౬౭	దుర్గమః
౧౨౫	౬౦	తిక్తకుచ్	౬౬౫	౬౬౫	దుర్జయః
౧౨౫	"	తిక్తకుచ్ఛామా	౬౬౩	౬౬౩	దుర్ధరః
౪౮౨	౫౩౯	తిదిశాధ్యక్షః	౬౬౧	౬౬౧	దుర్ధరణః
౪౮౬	౫౩౮	తిషదః	౬౬౬	౬౬౬	దుర్ధభః
౬౪౮	౭౫౭	తిలోకధృ(క)	౭౭౭	౭౭౭	దుష్కృతిహః
		త త	౭౭౮	౭౭౮	దుష్కృత్య
౫౬౮	౬౫౨	తిలోకాష్టా			నాశనః
౫౬౯	౬౫౩	తిలోకేశః	౫౦౦	౫౫౫	దృఢః
౪౮౨	౫౩౩	తివిక్రమః	౩౫౯	౩౭౭	దేహః
౫౧౮	౫౧౮	తిసామా	౫౨౦	౫౨౦	దేవకీనందనః
౧౧౬	౫౨	త్వయా	౪౮౯	౪౮౯	దేవత్య
౩౯౭	౪౨౪	దక్షః	౪౮౯	౪౮౯	దేవేశః
౭౭౨	౯౧౭	దక్షిణః	౭౭౪	౭౭౪	ద్యుతిధరః
౭౭౨	౯౧౮	దక్షిణః	౫౧౮	౫౧౮	ద్రవిణద్రవః
౭౩౦	౮౬౩	దక్షిణః	౫౭౮	౬౬౬	ధనధ్యయః

* " పంచపంచైవ సంఖ్యాప్రకారం, పతద ప్రమపత్యదర్శిః "

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, రస్యస్యాదిపది కాస్త్యవర్ణో లిప్తం.	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, రస్యస్యాదిపది కాస్త్యవర్ణో లిప్తం.		
౭౨౯	౮౬౧	భుక్త్యుః	, , ౨౦	౭౪౬	నారాయణః	అ	పు
౭౩౦	౮౬౨	భుక్త్యుః	అ	౭౬౭	నిగ్రహః	"	"
౭౩౩	౮౬౫	భుక్త్యుః	" , ౯౨	౩౦	నిధిరవ్యయః	"	"
౭౫౧	౭౬౦	భుక్త్యుః	" , ౨౫౦	౨౧౫	నిమిషః	"	"
౭౪౪	౭౭	భుక్త్యుః	న , ౭౩౩	౮౬౮	నియంత్ర	ఋ	"
౭౬౪	౨౩౭	భుక్త్యుః	అ , ౩౧౩	౧౬౩	నియమః	అ	"
౭౫౩	౭౬౨	భుక్త్యుః	" , ౭౩౪	౮౬౯	నిర్వణః	"	"
౭౭౯	౫౦౪	భుక్త్యుః	" , ౭౧౪	౮౪౪	నిర్వాణం	"	న
౭౩౪	౮౭౭	భుక్త్యుః	అ , ౫౨౦	౫౮౪			
౭౩౪	౮౭౬	భుక్త్యుః	అ , ౨౬౦	౨౩౧			
౭౪౭	౮౩౯	భుక్త్యుః	అ , ౬౧౬	౪౫౩			
౩౮౦	౮౦౫	భుక్త్యుః	" , ౫౩౪	౭౦౪			
౧౧౫	౧౩౭	భుక్త్యుః	" , ౬౬౫	౭౮౦			
౪౩౫	౮౭౮	భుక్త్యుః	న , ౫౨౪	౫౯౦	నిర్వాణం	అ	న
౧౦౭	౪౩	భుక్త్యుః	" , ౨౫౬	౨౨౪	నిర్వాణం	ఋ	పు
౭౯౫	౭౫౧	భుక్త్యుః	" , ౩౭౪	౩౯౯	నిర్వాణం	అ	"
౧౦౯	౪౫	భుక్త్యుః	" , ౬౩౦	౭౩౧	నిర్వాణం	"	"
౧౨౫	౬౩	భుక్త్యుః	న , ౪౪౯	౪౭౦	నిర్వాణం	అ	"
౨౪౯	౭౭	భుక్త్యుః	" , ౭౫౧	౮౯౧	నిర్వాణం	అ	"
౩౨౯	౩౩౧	భుక్త్యుః	పు , ౩౧౧	౩౦౪	నిర్వాణం	"	"
౭౧౩	౧౬౨	భుక్త్యుః	" , ౭౮౭	౨౭౭	నిర్వాణం	"	"
౧౨౦	౫౫	భుక్త్యుః	" , ౬౫౭	౭౬౯	నిర్వాణం	"	"
౩౬౬	౩౯౦	భుక్త్యుః	" , ౪౨	౪౬౯	నిర్వాణం	న	"
౪౦౮	౪౪౧	భుక్త్యుః	అ , ౪౬౯	౮౨౭	నిర్వాణం		
౪౦౯	౪౪౨	భుక్త్యుః	న ,		నిర్వాణం	అ	"
౪౮౧	౫౩౧	భుక్త్యుః	" , ౨౫౫	౨౨౩	నిర్వాణం	"	"
౮౨౪	౯౯౪	భుక్త్యుః	న , ౪౦౧	౭౫౮	నిర్వాణం	అ	"
౪౮౦	౫౩౦	భుక్త్యుః	అ , ౬౩౫	౭౩౪	నిర్వాణం	"	న
౫౪౭	౬౨౪	భుక్త్యుః	" , ౩౪౨	౩౫౦	నిర్వాణం	"	పు
౫౦౬	౫౬౫	భుక్త్యుః	" , ౧౧౨	౪౮			
౭౭౫	౪౦౦	భుక్త్యుః	" , ౨౩౯	౭౯౮			
౨౭౨	౨౪౭	భుక్త్యుః	" , ౩౪౦	౩౪౮			
౩౧౯	౩౧౩	భుక్త్యుః	" , ౩౪౦	౩౪౭	నిర్వాణం	"	"
౪౨	౨౧	భుక్త్యుః	" , ౩౩౯	౩౪౬	నిర్వాణం	న	"

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్యచాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిక్తం చ	పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్యచాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిక్తం చ
3౬౮	౩౯౨	పరమస్పృష్టః ఆ	పు ౫౯౯	౬౯౦	పూర్ణః ఆ పు
౬౨	౧౧	పరమాత్మా న	౩౮౭	౪౧౧	వృద్ధః ఉ
౩౬౦	౩౭౯	పరమేశ్వరః ఆ	౭౭౧	౯౧౬	వేద్యః ఆ
౩౯౪	౪౨౦	పరమేశ్వరః న	౨౯౦	౨౭౫	ప్రకాశనః
౩౬౭	౩౯౧	పరస్మిః ఇ	౨౯౨	౨౭౭	ప్రకాశాత్మా న
౫౨౫	౫౯౨	పరాయణః ఆ	౬౫౫	౭౬౬	ప్రగ్రహః ఆ
౩౯౫	౪౨౧	పరిగ్రహః	పు ౭౯౬	౯౫౩	ప్రహరః
౬౯౧	౮౧౬	పరస్వః	౧౩౬	౭౦	ప్రజాపతిః ఇ
౭౮౨	౯౩౧	పర్యవర్తితః	౨౪౦	౧౯౯	ప్రజాభవః ఆ
౩౦౩	౨౯౨	పవనః	౧౫౫	౯౦	ప్రణమః
౧౨౮	౬౩	పవిత్రమ్	న ౩౮౫	౪౧౦	ప్రణవః
౮౨౩	౯౯౨	పాపనాశనః	పు ౮౦౦	౯౫౭	ప్రత్యక్షః
౩౦౪	౨౯౩	పావనః	౧౨౪	౬౦	ప్రత్యక్షః
౬౯౨	౮౧౭	పావనః	౨౯౨	౨౭౮	ప్రతాపనః
౧౨౩	౧౧౨	పుద్గరికాక్షః	౩౭౭	౩౨౮	ప్రతిష్ఠితః
౬౦౧	౬౯౨	పుణ్యః	౧౫౮	౯౪	ప్రత్యయః
౭౭౮	౯౨౫	పుణ్యః	౩౨౩	౩౨౧	ప్రధిరః
౬౦౨	౬౯౩	పుణ్యశ్రీః ఇ	౫౬౪	౬౪౭	ప్రదుష్టః
౭౭౬	౯౨౨	పుణ్యశ్రవణ శ్రీరసః ఆ	౮౦	౭౦	ప్రధానపురు షేశ్వరః
౨౦౯	౧౫౨	పునర్వశుః ఉ	౮౦౮	౯౭౦	ప్రపితామహః
౩౩౩	౩౩౭	పురస్థరః ఆ	౯౪	౩౪	ప్రభవః
౪౫౩	౫౦౦	పురాతనః	౯౫	౩౫	ప్రభుః ఉ
౪౬౧	౫౦౮	పురుజిత్ త	౩౦౯	౩౦౦	ప్రభుః ఉ
౭౧	౧౪	పురుషః ఆ	౧౨౪	౬౧	ప్రభుతః ఆ
౩౮౩	౪౦౭	పురుషః	౪౦౧	౪౨౯	ప్రమాణమ్
౮౫	౨౪	పురుషోత్తమః	౮౦౧	౯౫౯	ప్రమాణమ్
౪౬౨	౫౦౯	పురుషోత్తమః	౪౭౯	౫౦౮	ప్రమాదనః
౧౦౧	౪౦	పుష్కరాక్షః	౨౬౬	౨౩౯	ప్రసన్నాత్మా న
౫౦౩	౫౬౧	పుష్కరాక్షః	౨౦౮	౧౫౫	ప్రసన్నః ఉ
౩౬౯	౩౯౪	పుష్టః	౭౧౮	౮౪౯	ప్రసన్నశః ఆ
౭౯౬	౯౫౨	పుష్పహాసః	౧౩౩	౬౭	ప్రసన్నః ఆ
౬౧	౧౦	పూతాత్మా న	౩౨౪	౩౨౨	ప్రసన్నః ఆ
౬౦౧	౬౯౧	పూతయితా ము	౩౮౪	౪౦౮	ప్రసన్నః ఆ

పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్యప్రాతిపది కాస్త్యవర్గో లిక్తంచ	పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్యప్రాతిపది కాస్త్య వర్గో లిక్తంచ.
౮౦౩	౯౬౨	ప్రాణజీవనః	౧౮౮	౧౬౬	భానుః
౧౩౨	౯౬౩	"	౨౯౮	౨౮౧	ఉ
౩౨౪	౩౨౩	ప్రాణదః	౨౨౦	౮౫౧	కారభృత్
౩౮౫	౪౦౯	"	౫౬	౭	భావః
౭౯౯	౯౫౬	"	౯౪	౩౨	భావనః
౮౦౩	౯౬౧	ప్రాణశ్చ	౫౬౬	౨౮౩	భాస్కరమృతిః
		"	౫౬౧	౫౮౬	భిక్షుః
౮౦౨	౯౬౦	ప్రాణనయః	౩౪౭	౩౫౮	భిక్షుః
౭౩౯	౮౭౮	ప్రయశ్చిత్	౬౯౩	౯౪౮	భిక్షునరాశ్రమః
౭౩౮	౮౭౬	ప్రయశ్చిత్	౭౯౪	౯౪౯	భిక్షునరాశ్రమః
౭౪౦	౮౭౯	ప్రయశ్చిత్	౭౯౩	౧౯౫	భిక్షునరాశ్రమః
౧౭౭	౧౧౭	ప్రయశ్చిత్	౪౦౭	౪౩౮	భిక్షునరాశ్రమః
౧౭౬	౧౧౬	ప్రయశ్చిత్	౪౦౭	౭౨	భిక్షునరాశ్రమః
౪౦౧	౪౩౦	ప్రయశ్చిత్	౪౦౭	౫	భిక్షునరాశ్రమః
౭౧౧	౮౫౦	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౪	భిక్షునరాశ్రమః
౩౩౨	౩౩౫	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౭౮౮	౭౭౩	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౨	౫౬౫	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౧	౫౬౪	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౬	౫౬౪	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౦	౫౬౭	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౩	౫౬౧	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౩	౫౬౦	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౫	౫౬౨	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౬	౫౬౫	ప్రయశ్చిత్	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౭౩౮	౭౪౨	భిక్షునరాశ్రమః	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౪	౫౬౩	భిక్షునరాశ్రమః	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౫౭౫	౫౬౪	భిక్షునరాశ్రమః	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౭౦౯	౮౩౭	భిక్షునరాశ్రమః	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౭౦౯	౮౩౮	భిక్షునరాశ్రమః	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౭౮౪	౮౩౫	భిక్షునరాశ్రమః	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః
౯౪	౩౩	భిక్షునరాశ్రమః	౫౬౧	౫౬౧	భిక్షునరాశ్రమః

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాతపది కాన్యవస్థో లిక్తం చ	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాతపది కాన్యవస్థో లిక్తం చ.
౨౦౦	౧౮౪	భోజనము	౪	౪౦౦౮	మహామతిః
౨౦౦	౧౮౩	భృజిష్ఠ్యః	౫	౪౦౦౯	మహామనాః
౧౨౮	౬౪	మగ్ధశంపరమ్	౫	౪౦౧౦	మహామయః
౧౧౮	౧౭౦	మధుః	౫	౪౦౧౧	మహామూర్తిః
౧౪౧	౭౪	మధుసూదనః	౫	౪౦౧౨	మహాయజ్ఞః
౧౧౬	౫౧	మనుః	౫	౪౦౧౩	మహాయజ్ఞో
౬౦౪	౬౪౫	మమౌజవః	౫	౪౦౧౪	మహార్కః
౪౨౩	౪౬౨	మమౌహరః	౫	౪౦౧౫	మహావరాహః
౬౪౪	౨౮౧	మన్త్రః	౫	౪౦౧౬	మహావీర్యః
౨౩౫	౧౪౧	మరీచిః	౫	౪౦౧౭	మహాశక్తిః
౩౪౩	౩౫౨	మహాస్థిః	౫	౪౦౧౮	మహాశక్తః
౪౮౨	౫౩౪	మహాస్థిః	౫	౪౦౧౯	మహాశక్తిః
౫౮౪	౬౭౭	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౦	మహాశక్తిః
౬౭౪	౭౪౩	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౧	మహాశక్తిః
౪౦౪	౪౩౩	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౨	మహాశక్తిః
౫౪౨	౬౮౦	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౩	మహాశక్తిః
౫౮౮	౬౭౬	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౪	మహాశక్తిః
౩౪౫	౩౫౫	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౫	మహాశక్తిః
౬౮౬	౮౧౦	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౬	మహాశక్తిః
౧౮౬	౧౨౩	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౭	మహాశక్తిః
౫౪౦	౬౭౮	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౮	మహాశక్తిః
౪౪౮	౪౪౨	మహాశక్తిః	౫	౪౦౨౯	మహాశక్తిః
౨౨౫	౧౭౮	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౦	మహాశక్తిః
౨౨౪	౧౮౨	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౧	మహాశక్తిః
౪౦౪	౪౩౫	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౨	మహాశక్తిః
౭౧౪	౮౪౫	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౩	మహాశక్తిః
౬౮౭	౮౧౨	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౪	మహాశక్తిః
౨౨౨	౧౭౪	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౫	మహాశక్తిః
౨౨౨	౧౭౫	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౬	మహాశక్తిః
౬౮౭	౮౧౧	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౭	మహాశక్తిః
౩౫౬	౩౭౨	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౮	మహాశక్తిః
౪౦౪	౪౩౪	మహాశక్తిః	౫	౪౦౩౯	మహాశక్తిః
				౪౦౪౦	మహాశక్తిః

పుట- సం.	సామ సం	సామ, తిస్యప్రాతిపది కావ్యవర్ణ్యో లిప్తంచ	పుట- సం.	సామ సం	సామ, తిస్యప్రాతిపది కావ్యవర్ణ్యో లిప్తంచ.	
౬౦౭	౬౦౮ ౬౦౯	చనుద్రదః ఆ శు	౩౭౩	౩౮౮	విరజోమాగ్నః ఆ శు	
౧౬౯	౧౦౬	చనుమనాః స	౩౭౨	,,	విరజః*	,,
౬౦౯	౭౦౨	చనుమనాః స	౩౭౧	౩౯౭	విరామః	,,
౬౦౬	౬౯౭	చనురేతాః	,,	౪౦౫	విరూచనః	,,
౬౬౩	౨౩౫	చహ్నిః	ఇ	౬౬౪	వివిక్తః	,,
౬౦౪	౬౬౮	చాగ్ని	స	,, ౬౭౩	విశిష్టః	,,
౬౫౨	౨౧౮	చాచస్పతిః	ఇ	,, ౫౬౧	విశ్వాత్మా	స
౫౧౭	౫౭౯	చాచస్పతిః	,, ౫౬౨	౬౪౩	విశ్వాభనః	ఆ
౬౮౦	౮౦౨	చాజనః	,,	౩౯౮	విశ్రామః	,,
౨౦౮	౧౫౪	చాచనః	ఆ	౬౪౭	విశ్రుతాత్మా	స
౩౯౦	౪౧౫	చాయః	ఆ	౧౧౪	విశ్వకర్మా	,,
౩౩౦	౩౩౨	చాయవాహనః ఆ	,,	౩౯౮	విశ్వద్యోతః	ఆ
౭౨౯	౮౬౦	చాయవాహనః ఆ	,,	౩౨౧	విశ్వబాహుః	ఆ
౫౦౨	౫౫౯	చారుణః	,,	౨౬౭	విశ్వభస్మిభుః	,,
౩౨౫	౩౨౪	చాసహనుజః	,,	౪౨	విశ్వమ్	ఆ
౩౩౦	౩౩౩		౬౨౪	౭౨౨	విశ్వమూర్తిః	ఇ శు
౬౦౮	౭౦౦	చానుదేవః	,,	౧౭౮	విశ్వయోనిః	ఇ శో
౬౧౭	౭౧౪		౨౦౫	౧౫౧		
౩౬౨	౩౮౩	చిక్తా	ము	౧౫౪	చిక్తరేతాః	స శు
౧౪౬	౭౯	చిక్తమః	ఆ	౩౬౬	చిక్తస్పృక్	జో
౧౪౩	౭౬	చిక్తమీ	స శు	౨౫౭	,, ట్	,,
౭౬౬	౯౧౯		౨౫౭	౨౨౭	చిత్వాత్మా	నో
౩౫౨	౩౬౫	చిత్తరః	ఆ	౬౪౨	చిత్తమః	ఆ
౬౦౫	౧౦౯	చిజయః	,,	౪౬		
౫౪౮	౬౬౬	చిజితాత్మా	స	,, ౨౭౯	చిజ్ఞః	ఆ
౪౨౬	౪౬౫	చిదారణః	ఆ	,, ౫౭౯		
౭౮౬	౯౩౮	చిదిశః	,,	,, ౧౦౯	చిద్వక్త్రః	ఆ
౭౭౪	౯౨౦	చిద్వక్త్రమః	,,	,, ౩౯౯	చిస్తరః	,,
౧౦౮	౪౪	చిఛాతా	ము	,, ౭౪౦	చిహయసగతిః	జో శో
౪౪౦	౪౮౫		,, ౭౭౫	౯౨౧	చితభయః	ఆ శు
౫౪౯	౬౨౭	చిథేయాత్మా	స	,, ౩౭౮	చిరః	,,
౪౬౨	౫౧౦	చినయః	ఆ	,, ౫౭౭		
౪౬౮	౫౧౬	చినయితా	ము	,, ౪౨౫	చిరబాహుః	ఆ

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తిస్సపాత్రపది కావ్యవర్ణ్యో లింగం	పుట సం.	నామ సం.	నామ, తిస్సపాత్రపది కావ్యవర్ణ్యో లింగం
౨౧౬	౧౬౮		౩౭౮	౪౦౩	శక్తిమతాంశ్చేషః, పు
౬౪౨	౭౪౭	వీరహః న	పు ౮౨౪	౪౪౩	శక్తిభృత్ త
౭౭౪	౮౭౭				త
౧౦౩	౧౬౦	శృఙ్గః ఆ	౬౭౮	౭౨౮	శతమూర్తిః ఇ
౩౪౫	౩౫౪	వృద్ధాశ్చ న	౬౭౯	౭౭౯	శతాననః ఆ
౩౮౪	౩౮౪	శృఙ్గః ఆ	౧౪౭	౬౭౩	శతాననః
౧౭౪	౧౮౩	వృషకర్మ న	౩౩౮	౩౪౫	శతాననః
౨౭౪	౨౭౮	వృషపర్వ	౩౮౮	౪౦౩	శత్రుభృత్
౧౩౨	౬౦౨	వృషప్రియః ఆ	౬౪౭	౮౨౬	శత్రుబిచ్ఛత్తు
౬౭౮	౨౫౮	వృషభః			[తాపనః]
౧౩౨	౬౦౨	వృషభాతుః	౭౬౮	౪౦౨	శబ్దనహః
౧౬౫	౧౦౨	వృషాకపిః ఇ	౭౬౭	౪౦౧	శబ్దాటగః
౧౭౪	౧౮౪	వృషాకృతిః ఇ	౧౨౨	౫౮౮	శమః
౨౭౭	౨౫౭	వృషాహి న	౪౮	౩౮	శమ్యుః
౨౮౦	౨౬౮	వృషాదరః ఆ	౧౫౩	౮౭	శరణమ్
౩౫౭	౩౭౩	వృషాదా త	౩౪౬	౩౫౮	శరభః
౧౪౧	౧౨౪	వేషః ఆ	౩౪౨	౩౫౧	శరీరభృత్ త
౧౪౨	౧౩౦	వేషాత్ ద	౫౧౫	౫౧౧	శరీరభృతభృత్
౧౪౩	౧౩౩		౧౫౪	౮౮	శక్తి న
౧౪౩	౧౩౨	వేషాశ్చ ఆ	౮౮	౨౬	శక్తిః ఆ
౨౧౪	౧౬౫	వేష్యః	౭౬౪	౪౦౪	శక్తివీరః
౪౪౬	౧౫౧	వేషాః న	౨౪౪	౨౮౬	శశవిష్ణుః ఆ
౩౮౧	౪౦౬	శైశ్వుః ఆ	౮౨౬	౪౪౬	శశ్వత్సంస్థానమ్ న
౪౧౮	౪౮౭	శైభాశః	౧౨౩	౧౮౪	శాస్త్రః ఆ
౨౧౫	౧౬౬	శైద్యః	౧౨౪	౧౪౧	శాస్త్రః ఇ
౩౧౪	౩౦౬	శృంగరూపః	౧౨౬	౧౪౪	శాస్త్రమః ఆ
౬౫౬	౭౬౮	శృంగ్రః	౧౨౨	౧౪౭	శాస్త్రమః ఆ
౩౬౪	౩౮౬	వృషసంస్థానమ్	౧౮౧	౧౨౧	శాస్త్రసంస్థానమ్ ఇ
౩౬౫	౩౮౭	వృషసంస్థానమ్	౧౫౪	౬౩౩	శాస్త్రసంస్థానమ్ ఆ
౭౮౭	౪౩౪	వృషశః	౨౪౬	౨౦౮	శాస్త్రః
౪౨౮	౪౬౮	వృషశీ న	౩౧౮	౩౧౨	శాస్త్రీ న
౩౪౦	౪౧౪	వృష్యః ఆ	౨౪౪	౨౭౪	శాస్త్రమః ఆ
౧౫౮	౪౩	వృష్యః	౮౮	౨౭	శాస్త్రః
౧౧౬	౧౭౮	వృష్యః	౧౩౬	౬౦౭	శాస్త్రః

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిప్తం చ	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిప్తం చ.
౭౬౮	౯౧౩	శిరః ఆ	పు ౪౮౨	౬౧౬	శ్రీవిభావనః ఆ పు
౨౭౪	౨౪౧	శిష్టకృత్ త	పు ౪౮౦	౬౧౩	శ్రీకః " "
౩౧౭	౩౧౧	శిష్టపై ఆ	పు ౨౮౨	౨౬౪	శ్రీతిహారః " "
౨౧౦	౧౪౭	శుద్ధిః ఇ	పు ౪౮౩	౬౧౯	శ్రీయశ్వీమాన్ త
౨౭౪	౨౪౨	శుద్ధిః ఇ	పు ౧౩౪	౬౯	శ్రీప్రభః ఆ పు
౧౭౯	౧౧౯	శుద్ధిశ్చరః స	పు ౪౦౦	౪౪౬	సంకర్షణః ఆ పు
౪౨౬	౪౯౩	శుద్ధాః ఆ	పు ౪౩౪	౬౧౪	సంక్షేపా ఋ
౬౭౧	౭౮౮	శుభేంద్రః " "	పు ౨౧౨	౧౬౦	సంగ్రహః ఆ
౩౬౯	౩౯౪	శుభేంద్రః " "	పు ౨౪౪	౨౦౩	సంధాతా ఋ
౬౪౩	౭౪౯	శుభః " "	పు ౨౪౪	౨౦౪	సంధిమాన్ త
౩౩౪	౩౪౦	శూరః " "	పు ౪౨౧	౪౮౭	సంస్థాసకృత్ " "
౪౬౭	౬౪౦	శూరజనేశ్వరః " "	పు ౨౬౧	౨౩౩	సంప్రమర్షణః ఆ
౪౬౮	౬౪౧	శూరజనేశ్వరః " "	పు ౨౬౧	౨౩౩	సంప్రమర్షణః ఆ
౬౧౪	౭౦౯	శూరసేనః " "	పు ౯౩	౩౧	సంభవః " "
౬౮౧	౮౦౩	శృంగే న	పు ౧౭౦	౧౦౯	సంమితః " "
౪౪౭	౬౩౮	శృంగేనాశనః ఆ	పు ౧౪౭	౯౨	సంవత్సరః " "
౩౩౬	౩౪౨	శృంగే ఆ	పు ౩౯౬	౪౨౩	సంవత్సరః " "
౪౬౬	౬౪౯	శృంగే ఆ	పు ౨౬౧	౨౩౨	సంవత్సరః " "
౭౨౪	౮౪౭	శ్రమణః ఆ	పు ౩౬౪	౩౮౮	సంస్థానః ఆ
౪౪౩	౬౧౮	శ్రీకరః " "	పు ౬౩౦	౭౩౨	సంస్థానః ఆ
౩౪౯	౩౭౮	శ్రీకర్పః " "	పు ౪౩౪	౪౭౯	సంస్థానః ఆ
౪౪౦	౬౧౨	శ్రీదః " "	పు ౨౩౨	౧౮౬	సంస్థానః ఆ
౪౪౨	౬౧౭	శ్రీధరః " "	పు ౪౧౪	౪౪౧	సంస్థానః ఆ
౪౪౧	౬౧౪	శ్రీనిధిః ఇ	పు ౨౬౭	౨౪౨	సంస్థానః ఆ
౨౩౧	౧౮౪	శ్రీనివాసః ఆ	పు ౪౪౦	౬౨౮	సంస్థానః ఆ
౪౪౧	౬౧౪	శ్రీనివాసః ఆ	పు ౨౬౮	౨౪౩	సంస్థానః ఆ
౪౪౩	౬౧౦	శ్రీపతిః ఇ	పు ౬౧౧	౭౦౪	సంస్థానః ఆ
౪౪౯	౬౧౧	శ్రీమతాంబరః ఆ	పు ౬౧౨	౭౦౬	సంస్థానః ఆ
౮౪	౨౨	శ్రీమాన్ త	పు ౪౧౪	౪౪౦	సంస్థానః ఆ
౨౨౨	౧౮౦	శ్రీమాన్ త	పు ౭౩౪	౮౭౧	సంస్థానః ఆ
౨౪౪	౨౨౨	శ్రీమాన్ త	పు ౪౪౪	౪౮౮	సంస్థానః ఆ
౪౩౭	౬౦౮	శ్రీవత్సవత్సః స	పు ౭౯౮	౯౪౪	సంస్థానః ఆ
౪౩౮	౬౦౯	శ్రీవాసః ఆ	పు ౬౧౩	౭౦౮	సంస్థానః ఆ

* విజయవల్లభే సంఖ్యాసప్రకారం, విజయవల్లభేశ్వరం.

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తిస్యపాత్రపది కా న్యవర్గో లిక్తంచ సం	పుట సం	నామ సం	నామ, తిస్యపాత్రపది కా న్యవర్గో లిక్తంచ సం	పుట సం
౧౬౯	౧౦౭		౪౧౧	౪౪౫	సమీహానః	౮
౨౫౦	౨౧౩	సత్యః	౮	౪౧౨	సగ్రః	" "
౨౩౬	౨౨౩		౮౨	౪౫	సర్వః	" "
౩౨౨	౨౯౦	సత్యధర్మః	౮౨౩	౫౫౫	సర్వకామదః	" "
		[రాక్షసుః]	౮౨౪	౫౨౪	సర్వగః	" "
౨౩౭	౨౭౪	సత్యధర్మః	౪౧౭	౪౫౪	సర్వజ్ఞః	" "
		[రాయణః]	"	౫౨౧		" "
౪౮౧	౫౩౨	సత్యధర్మః	"	౫౫౩	సర్వశక్తిగః	స
౨౫౦	౨౧౪	సత్యధర్మః	౬౯౫	౫౨౨	సర్వతోముఖః	౮
		[కమః]	"	౫౫౯	సర్వదర్శనః	౮
౬౫౨	౭౬౧	సత్యమేధాః	స	౪౫౨	సర్వదర్శి	స
౪౬౩	౫౧౨	సత్యసత్యః	౮	౨౪౨	సర్వదర్శి	౪
౪౩౬	౪౭౯	సదాచార్యః	స	౫౧౬		"
౭౫౪	౮౯౪	సదాచార్యః	స	౪౮౩౨	సర్వదర్శి	౮
౨౦౫	౧౬౭	సదాచార్యః	"	౧౦౦౦	సర్వదర్శి	"
౬౧౧	౭౦౪	సద్గతిః	౫	౧౦౭	సర్వదర్శి	"
౬౧౨	౭౧౭	సద్గతిః	"	౭౬౨	సర్వదర్శి	"
౭౫౬	౮౯౭	సద్గతిః	౫	౭౬౨	సర్వదర్శి	"
౭౫౭	౮౯౮	సద్గతిః	౫	౮౦౮	సర్వదర్శి	"
౭౫౮	౮౯౯	సద్గతిః	౫	౮౦౯	సర్వదర్శి	"
౬౧౫	౭౧౧	సద్గతిః	"	౮౦౫	సర్వదర్శి	"
౭౦౪	౮౩౧	సద్గతిః	"	౮౦౫	సర్వదర్శి	"
౭౦౬	౮౩౩	సద్గతిః	"	౭౬౫	సర్వదర్శి	"
౭౦౬	౮౩౩	సద్గతిః	"	౭౬౫	సర్వదర్శి	"
౭౦౬	౮౩౩	సద్గతిః	"	౭౬౫	సర్వదర్శి	"
౧౭౧	౧౧౦	సద్గతిః	"	౧౦౦	సర్వదర్శి	"
౩౪౯	౩౬౦	సద్గతిః	"	౭౧౫	సర్వదర్శి	"
౧౭౦	౧౦౮	సద్గతిః	"	౭౨౨	సర్వదర్శి	"
౬౬౪	౭౭౯	సద్గతిః	"	౭౩౩	సర్వదర్శి	"
౩౫౨	౩౬౪	సద్గతిః	"	౮౦౭	సర్వదర్శి	"
౨౫౬	౨౫౫	సద్గతిః	"	౩౭౦	సర్వదర్శి	"

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తిస్యప్రాతిపది కాక్ష్యవర్ణో లిప్తంచ	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తిస్యప్రాతిపది కాక్ష్యవర్ణో లిప్తంచ
౩౧౫	౩౦౭	సహస్రజాతే త	పు ౬౭౬	౭౯౭	సుద్ధరః త పు
౨౫౭	౨౨౯	సహస్రజాతే ద	౨౩౬	౧౯౪	సుప్తః " "
౨౫౭	౨౨౬	సహస్రమూర్తా న	౭౨౮	౮౫౯	సుప్తః " "
౪౩౯	౪౪౪	సహస్రాంశుః ఉ	౨౬౫	౨౩౮	సుప్రసాదః " "
౨౫౭	౨౨౮	సహస్రాక్షః ఆ	౨౮౩	౨౬౬	సుభుజః ఆ " "
౭౦౩	౮౩౦	సహస్రాక్షిః స	౪౧౬	౪౫౭	సుముఖః " "
౨౦౨	౧౪౬	సహస్రః ఉ	౬౪౯	౭౫౮	సుమథాః స " "
౫౧౦	౫౭౦	సహస్రః ఉ	౬౧౬	౭౧౨	సుయామునః ఆ " "
౭౨	౧౫	సాక్షి న	౧౯౬	౧౩౬	సురాధ్యక్షః " "
౪౬౯	౫౧౭	సాక్షి న	౨౩౩	౧౮౮	సురానద్ధః " "
౭౩౬	౮౭౨	సాక్షిత్వః ఆ	౨౪౮	౨౧౦	సురానిహః న " "
౪౬౬	౫౧౪	సాక్షిత్వాంపతిః ఇ	౭౪౩	౮౮౨	సురుచిః ఇ " "
౨౬౮	౨౪౪	సాధుః ఉ	౧౫౨	౮౬	సురేశః ఆ " "
౫౧౯	౫౮౩	సామ న	౩౦౦	౨౮౭	సురేశ్వరః " "
౫౧౯	౫౮౨	సామగః ఆ	పు ౬౯౫	౮౨౩	సులభః " "
౮౧౯	౯౮౮	సామగాయనః " ,	౬౭౮	౮౦౦	సులభనః " "
౨౦౨	౪౮౯	సంహః " ,	౬౮౩	౮౦౬	సువర్ణబిప్తః ఉ " "
౧౬౨	౯౮	సంహః ఆ	౬౩౯	౭౪౩	సువర్ణవర్ణః ఆ " "
౬౯౬	౮౨౫	సంహః ఆ	౭౯౦	౯౪౪	సువీరః " "
౨౭౫	౨౫౪	సంహస్రస్త్వః " ,	౪౧౮	౪౫౬	సుచితః " "
౨౭౫	౨౫౩	సంహస్రః " ,	౬౯౬	౮౨౪	సుషణః " "
౧౬౨	౯౯	సంహస్రః ఇ	౪౯౧	౫౪౪	సుహృత్ ద " "
౨౭౬	౨౫౫	సంహస్రః ఆ	పు ౪౨౨	౪౬౧	సుహృత్ ఆ " "
౨౭౬	౨౫౬	సంహస్రః " ,	౪౨౦	౪౫౪	సుహృత్ ఆ " "
౪౨౧	౪౬౦	సుఖదః " ,	౭౪౬	౮౮౬	సుహృత్ " "
౭౫౦	౮౯౦	సుఖదః " ,	౪౬౦	౫౦౭	సామః " "
౪౨౧	౪౫౯	సుఖాపః " ,	౪౫౪	౫౦౫	సామపః " "
౬౭౬	౭౯౦	సుప్తః ఉ	పు ౩౨౮	౩౨౯	స్కందః " "
౨౩౯	౧౯౭	సుతపః స	౩౨౮	౩౩౦	స్కందః " "
౩౯౩	౪౧౮	సుదర్శనః ఆ	౫౯౬	౬౮౫	ప్రవప్రియః " "
౫౧౧	౫౭౨	సుధర్మ న	౫౯౫	౬౮౪	ప్రవప్రియః " "
౬౭౭	౭౯౮	సుధః ఆ	౫౯౭	౬౮౭	ప్రవప్రియః " "
౬౭౭	౭౯౮	సుధః ఆ	౫౯౮	౬౮౮	ప్రవప్రియః " "

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తిస్యహృతిపది కావ్యవర్ణో లిక్తంచ	పుట సం.	నామ సం.	నామ, తిస్యహృతిపది కావ్యవర్ణో లిక్తంచ
౫౯౭	౬౮౬	సోమియ	౮	౨౭౬౧	౯౦౧
౧౧౯	౫౪	సోమియ	౮	౨౭౬౩	౯౦౫
౧౧౮	౫౩	సోమియ	౮	౨౭౬౫	౯౦౯
౪౦౬	౪౩౭	సోమియ	౮	౨౭౬౭	౯౧౩
౪౮	౨౮	సోమియ	౮	౨౭౬౯	౯౧౭
౩౬౫	౩౮౯	సోమియ	౮	౨౭౭౧	౯౨౧
౪౦౦	౪౨౮	సోమియ	౮	౨౭౭౩	౯౨౫
౨౪౫	౨౦౫	సోమియ	౮	౨౭౭౫	౯౨౯
౭౧౫	౮౪౨	సోమియ	౮	౨౭౭౭	౯౩౩
౨౯౩	౨౮౦	సోమియ	౮	౨౭౭౯	౯౩౭
౨౫౧	౨౧౭	సోమియ	౮	౨౭౮౧	౯౪౧
౫౨౭	౫౯౫	సోమియ	౮	౨౭౮౩	౯౪౫
౮౨౨	౮౯౦	సోమియ	౮	౨౭౮౫	౯౪౯
౫౪౬	౬౨౧	సోమియ	౮	౨౭౮౭	౯౫౩
౫౪౬	౬౨౨	సోమియ	౮	౨౭౮౯	౯౫౭
౭౧౬	౮౪౭	సోమియ	౮	౨౭౯౧	౯౬౧
౮౧౮	౮౪౮	సోమియ	౮	౨౭౯౩	౯౬౫
౯౭	౩౭	సోమియ	౮	౨౭౯౫	౯౬౯
౪౨౭	౪౬౭	సోమియ	౮	౨౭౯౭	౯౭౩
౭౬౨	౯౦౩	సోమియ	౮	౨౭౯౯	౯౭౭
౭౬౨	౯౦౪	సోమియ	౮	౨౮౦౧	౯౮౧

* వివరములకు సంభాషణము వివరములకు దృష్టి.

శ్రీ విష్ణునామ సంకీర్తనము

సమస్తా.

శాంతిః.

శ్రీమతేరామసుజాయనమః.

శ్రీ విష్ణు సహస్ర నామ.

౧ విశ్వం, విష్ణుర్, వషట్కారో, ౩	భూతే - భవ్య - భవత్ప్రభః॥	౪
భూతకృద్, భూతభృద్, భావో, ౭	భూతాత్మా, భూతభావనః॥	౯
౨ పూతాత్మా, పరమాత్మాచ, ౧౧	ముక్తానాంపరమాగతిః॥	౧౨
అవ్యయః, పురుషస్, సాక్షి ౧౫	క్షేత్రజ్ఞా, క్షేత్రవివచ॥	౧౬
౩ యోగో, యోగవిదాంనేతా, ౧౯	ప్రధానపురుషేశ్వరః॥	౨౦
నారసింహవపుష్, శ్రీహర్, ౨౨	శేశవః, పురుషోత్తమః॥	౨౪
౪ సర్వశ, శర్వశ, శివస్, స్థాణుర్, ౨౮	భూతాదిర్, నిధిరవ్యయః॥	౩౦
సంభవో, భావనో, భర్తా, ౩౩	ప్రభవః, ప్రభుర్, ఈశ్వరః॥	౩౬

అర్చనోపయుక్తానాం, ప్రణవపూర్వాణాం, నమశ్శబ్దోత్త
రాణామ్ అకారాదివర్ణాన్తానాం విశ్వోదినామ్నాం చతుర్థ్య
న్తరూప దిక్పర్యవ్యాప్తాః—

అ-(౬౫౧).—విశ్వాయ ౧ = ౩, ౭, ౯, ౧౩, ౧౪, ౧౬ - ౧౮,
౨౦, ౨౩-౨౬, *౩౦, ౩౧, ౩౨, ౩౪, ౩౬, ‡

ఆ-(౨).—(౫౯౦, ౭౦౬.) ‡

ఇ-(౬౭).—ముక్తానాంపరమామైగతయే ౧౨ = ౨౯, ‡

ఈ-(౫).—(౨౧౯ - ౨౨౧, ౯౩౩, ౯౪౩.) ‡

ఊ-(౫౧).—విష్ణవే ౨ = ౪, ౨౮, ౩౫, ‡

ఊ-(౩).—(౩౭, ౪౩౮, ౯౪౨.) ‡

ఋ-(౩౨).—యోగవిదాంనేతే ౧౯ = ౩౩, ‡

జ్-(౪).—(౨౪౦, ౫౮౬, ౯౦౪, ౯౭౯.) ‡

ఞ-(౪౮).—భూతకృతే ౫ = ౬, ౨౨, ‡ [౭౭౮, ౯౬౪.) ‡

ట-(౯).—(౧౨౫, ౧౩౦, ౧౩౩, ౨౨౯, ౪౬౧, ౬౭౧, ౭౭౭,

౯౦) —భూతాత్మనే ౮ = ౧౦, ౧౧, ౧౫, ‡

బి-(౧).—(౪౭౬.) ‡

మి-(౧).—(౭౩౫.) ‡

శ్-(౩).—(౨౦౧, ౫౭౬, ౫౭౭.) ‡

న్-(౨౫).—నారసింహవపుష్ ౨౧ = ‡

౧౦౦౦.

* ౩౦ అనేకపక్షములేమనామసురికేషః—అవ్యయాయినధయే. ‡ విశత్వటా
భూతాకారాదివర్ణాన్తాని, విశత్వటేకపక్షలితానిచ, నామాని, పుటాన్తరేషుద్రష్టవ్యాని.

౫	స్వయంభూత్, శంభుర్, ఆదిత్యః, ౩౯	పుష్కరాక్షో, మహాస్వసః	౪౧
	అనాదినిధిసో, ధాతా, ౪౩	విధాతా, ధాతురు త్రిమః	౪౫
౬	అప్రమేయో, హృషీకేశః, ౪౭	పద్మనాభో, ౭మరక్తః	౪౯
	విష్వక్తర్, మనుస్, త్వష్టా, ౫౨	ప్రవిష్టస్, ప్రివిరో, ఘృవః	౫౫
౭	అగాఢాశ్వో, శాశ్వతః, కృష్ణః, ౫౮	లోహితాక్షః, ప్రతిష్ఠనః	౬౦
	ప్రభూతిస్, శ్రీతిమద్ధామ, ౬౨	పవిత్రం, †మర్దరంబరమ్	౬౪
౮	ఈశానః, ప్రాణదః, ప్రాణా, ౬౭	జ్యేష్ఠః, శ్రేష్ఠః, శ్రుజాపతిః	౭౦
	హిరణ్యగర్భా భూగర్భా, ౭౨	మాధవో, మధుసూదనః	౭౪
౯	ఈశ్వరో, విక్రమి, ధన్వీ, ౭౭	మేధావీ, విక్రమః, క్రమః	౮౦
	అనుష్ఠమా, దురాధన్యః, ౮౨	కృతజ్ఞః, కృతిర్, ఆశ్చర్యావాక్	౮౫
౧౦	సురేశ, శ్వరణం, శర్త, ౮౮	విశ్వరేతాః, ప్రబాధవః	౯౦
	ఆహస్, సంవత్సరో, వ్యాశః, ౯౩	ప్రత్యయస్, సర్వదర్శి	౯౫
౧౧	అజస్, సర్వేశ్వరస్, సిద్ధః, ౯౮	సిద్ధిస్, సర్వాదిర్, ఆచ్యుతః	౧౦౦
	వృషాకపిర్, అమేయాన్తా, ౧౦౩	సర్వయోగవినిస్సృతః	౧౦౪
౧౨	వసుర్, వసుమనాస్, సత్యః, ౧౦౭	సమాజ్ఞా, సత్తర, స్వమః	౧౧౦
	అమోఘః, పుణ్యరీకాక్షః, ౧౧౨	వృషకర్తా, పృథుకృతిః	౧౧౪
౧౩	రుద్రో, బహుశిరాః, బ్రహ్మః, ౧౧౭	విశ్వయోనిశ్, శుచిశ్రవాః	౧౧౯
	అచ్యుతశ్, శాశ్వతిస్తామః, ౧౨౧	వరాహోహూ, మహాతపాః	౧౨౩
౧౪	సర్వసః, సత్వవిద్, భానుర్, ౧౨౬	విష్వక్సేనో, జనార్దనః	౧౨౮
	వేదో, వేదవిద్, అవ్యక్తో, ౧౩౧	వేదాక్షో, వేదవత్, కవిః	౧౩౪

అ.—౩౯ - ౪౨, ౪౫ - ౪౮, ౫౩ - ౬౧, ౬౩, †౬౪ ౬౯, ౭౧ ౭౫, ౭౯-౮౩, ౮౬, ౮౭, ౯౦, ౯౨ - ౯౮, ౧౦౧, ౧౦౪, ౧౦౭, ౧౦౯-౧౧౨, ౧౧౫, ౧౨౦, ౧౨౨, ౧౨౪, ౧౨౭ - ౧౨౯, ౧౩౧, ౧౩౨,

ఇ.—౭౦, ౮౪, ౯౯, ౧౦౦, ౧౦౨, ౧౧౪, ౧౧౮, ౧౩౪,

ఉ.—౩౮, ౪౯, ౫౧, ౧౦౫, ౧౧౭, ౧౨౧, ౧౨౬,

ఊ.—స్వయంభువే ౩౭ =

ఋ.—౪౩, ౪౪, ౫౨,

త్.—౮౫,

ద్.—సర్వపదే ౧౨౫ = ౧౩౦, ౧౩౩,

న్.—౫౦, †౬౨, ౭౬-౭౮, ౮౮, ౯౧, ౧౦౩, ౧౦౮, ౧౧౩,

స్.—౮౯, ౧౦౬, ౧౧౬, ౧౧౯, ౧౨౩,

* ౬౨. వైకల్పికేనపదచ్చేదేనలగ్ధేనామసువిశేషః=త్రికకుద్ - ధామ్నీ.

† ౬౪. అనేకపదఘటితేనామసువిశేషః=పరాయ మద్భాషాన్యమః.

౧౫ లోకాభ్యుత్థానురాభ్యుత్థా, ౧౩౬	భర్తాభ్యుత్థా: కృతాభ్యుత్థా: ౧౩౮
చతురాస్తా, చతుర్భుజాః, ౧౪౦	చతుర్దంష్ట్రాన్, చతుర్భుజాః॥ ౧౪౦
౧౬ భ్రాజిష్టుర్, భోజనమ్, భోక్తా, ౧౪౫	సహిష్టుర్, జగదాదిజః॥ ౧౪౨
అనఘా, విజయో, జేతా, ౧౫౦	విశ్వయోనిః, పునర్వసుం॥ ౧౫౨
౧౭ ఉష్ణో, వామనః, ప్రాంశుర్, ౧౫౫	అమోఘశ్, శుచిర్, ఉష్ణతః॥ ౧౫౮
అతీర్థస్, సర్జిహస్, సర్గా, ౧౬౧	భృతాస్తా, నియమో, యమః॥ ౧౬౪
౧౮ వేదో, వైద్యస్, సదాయోగీ, ౧౬౭	వీరహః, మాధవో, మధుః॥ ౧౭౦
అతీర్థియో, మహామాయో, ౧౭౨	మహాత్మాహో, మహాబలః॥ ౧౭౪
౧౯ మహాబుధిర్, మహావీర్య, ౧౭౬	చహశ్చైర్, మహామృతిః॥ ౧౭౮
అనిర్దేశ్యవపుశ్, శ్రీకూన్, ౧౮౦	అమేయాస్తా, మహాద్రిభృత్॥ ౧౮౨
౨౦ మహేష్వాసో, మహాభద్రా, ౧౮౪	శ్రీనివాసస్, సతాంగతః॥ ౧౮౬
అనిరుద్ధ, స్ఫురానద్ధా, ౧౮౮	గోవిందో, గోవిదాంపతిః॥ ౧౯౦
౨౧ మరీచిర్, దమసో, హంసః, ౧౯౩	స్ఫుర్గో, భజగోత్తమః॥ ౧౯౫
హిరణ్యనాభ, స్ఫుతపాః, ౧౯౭	చంద్రనాభః, ప్రజాపతిః॥ ౧౯౯
౨౨ అమృత్యు, స్ఫుర్వర్చక్, సేంహాః, ౨౦౨	సన్తాతా, సద్విమాక్, ధీరః॥ ౨౦౫
అజా, దుర్దర్శణశ్, శాస్తా, ౨౦౮	విశ్రుతాస్తా, స్ఫురాచిహః॥ ౨౧౦
౨౩ *గురుర్గురుతమో, ధామ, ౨౧౨	సత్కృత్, సత్కృతరాక్రమః॥ ౨౧౪
నిమిష, నిమిషన్, సగ్ని, ౨౧౭	వాచస్పతిర్, ఉదారధీః॥ ౨౧౯

అ.—౧౩౫ - ౧౩౮, ౧౪౦ - ౧౪౨, ౧౪౪, ౧౪౬ - ౧౪౯, ౧౫౩, ౧౫౪, ౧౫౬, ౧౫౮ - ౧౬౧, ౧౬౩ - ౧౬౬, ౧౬౯, ౧౭౧ - ౧౭౪, ౧౭౬, ౧౮౩, ౧౮౫, ౧౮౭ - ౧౮౯, ౧౯౨ - ౧౯౬, ౧౯౮, ౨౦౨, ౨౦౫ - ౨౦౭, *౨౧౧, ౨౧౩ - ౨౧౬,

ఇ.—౧౫౧, ౧౫౭, ౧౭౫, ౧౭౭, ౧౭౮, ౧౮౬, ౧౯౦, ౧౯౧, ౧౯౯, ౨౦౮,

ఈ.—ఉదారధియో ౨౧౯,

ఉ.—౧౪౩, ౧౪౬, ౧౫౨, ౧౫౫, ౧౭౦, ౨౦౦,

ఋ.—౧౪౫, ౧౫౦, ౧౮౪, ౨౦౩, ౨౦౮,

త్.—౧౮౦, ౧౮౨, ౨౦౪,

న్.—౧౩౯, ౧౬౨, ౧౬౭, ౧౬౮, ౧౮౧, ౨౦౯, ౨౧౦, ౨౧౨, ౨౧౭,

శ్.—సర్వదృశే ౨౦౧ =

స్.—౧౭౯, ౧౯౭,

* ౨౧౧. అనేకపదఘటితే మనామసువిశేషః—గురుతమాయగురవే.

౨౪ ఆగ్రణీక్, గ్రామణీక్, శ్రీమాన్, ౨౨౨	న్యాయా, నేతా, సమీరణః ౨౨౧
సహస్రయార్థా, విశ్వాత్మా, ౨౨౨	సహస్రాత్, సహస్రపాత్ ౨౨౯
౨౨౧ ఆపదసౌఖ్య, సమృద్ధాత్మా, ౨౩౦	సంవృత, స్పృహమృద్ధనః ౨౩౩
అహస్సంవర్తన, హస్తాత్, ౨౩౧	అనిలా, ధరిణీధరః ౨౩౭
౨౩౨ సుప్రసాదః, ప్రసన్నాత్మా, ౨౩౯	విశ్వసృజ్, విశ్వభుగ్విభుః ౨౪౦
సత్కర్త, సత్కృత, స్సాధుః, ౨౪౪	జహ్నుర్, నారాయణో, నరః ౨౪౭
౨౪౭ ఆసక్త్యయో, ప్రహేయత్మా, ౨౪౯	విశిష్టో, విష్ణుశ్చ, శుచిః ౨౫౨
సీధాథ, స్పృహసజ్జల్పి, ౨౫౪	సద్ధిద, స్పృహసాధనః ౨౫౬
౨౫౮ పృథుహో, పృథుభో, విష్ణుః, ౨౫౯	పృథుపరాస్, పృథుదరః ౨౬౦
వర్ధనో, వర్ధమానశ్చ, ౨౬౩	వివిక్తో, శ్రుతిసాగరః ౨౬౫
౨౬౯ సుభుజో, దుగ్ధరొ, వాష్టీ, ౨౬౮	మహాద్వో, వసుదో వసుః ౨౭౦
నైకరూపో, బృహద్రూపః, ౨౭౩	శివివిష్ణుః, ప్రకాశనః ౨౭౫
౩౦ ఓజస్తేజోమృతిధరః, ౨౭౬	ప్రకాశాత్మా, ప్రతాపనః ౨౭౮
ఋగ్ధన్, స్పృష్టో, కురో, మత్స్యః, ౨౮౦	చంద్రాంశుర్, భాస్కరమృతిః ౨౮౩
౩౧ అమృతాంశుదృశో, భానుః, ౨౮౧	శశివిష్ణు, స్ఫురేశ్వరః ౨౮౭
శోభధం, ఆగతిస్సేతుః, ౨౮౯	గత్యధస్తపరాక్రమః ౨౯౦
౩౨ భూతభవ్యభవన్నాథః, ౨౯౦	పవనః, పావనో, ౭నలః ౨౯౪
కామహా కామక్యో, కాంతః, ౨౯౭	కామః, కామప్రదః, ప్రభుః ౩౦౦

అ.—౨౨౩, ౨౨౫, ౨౨౮, ౨౩౦, ౨౩౨-౨౩౪, ౨౩౬-౨౩౮, ౨౪౩, ౨౪౬ - ౨౪౮, ౨౫౦, ౨౫౩ - ౨౫౬, ౨౫౮, ౨౬౦-౨౬౭, ౨౬౯, ౨౭౦, ౨౭౨ - ౨౭౬, ౨౭౮-౨౮౦, ౨౮౪, ౨౮౭, ౨౮౮, ౨౯౦ - ౨౯౪, ౨౯౭ - ౨౯౯,

ఇ.—౨౩౫, ౨౫౨, ౨౮౩,

ఈ.—౨౯౦, ౨౯౦,

ఉ.—౨౪౦, ౨౪౪, ౨౪౫, ౨౫౯, ౨౭౦, ౨౮౨, ౨౮౫, ౨౮౬, ౨౮౯, ౩౦౦,

ఋ.—౨౨౪, ౨౪౨,

స్.—విశ్వసృజ్ ౨౪౦ =

త్.—౨౨౨, ౨౫౦, ౨౯౬,

ద్.—౨౨౯,

న్.—౨౭౬, ౨౭౭, ౨౩౦, ౨౩౯, ౨౪౯, ౨౫౭, ౨౬౦,

౨౬౮, ౨౭౭, ౨౯౫,

33 యగాదీకృత్, యగావర్త, 30౨	నైకమామో, మహాశనః॥	30౪
అభ్యశోప, పృత్రూపశ్చ, 30౬	సహస్రజిత, ఆనందజిత॥	30౮
3౪ ఇష్టో, ౭౬శిష్టః, శిష్టేష్టః, 3౧౧	శిఖిన్ద్రే, నమయి, వృషః॥	3౧౪
క్రొధహః, క్రోధకృత్, కర్తా 3౧౭	విశ్వబాహుర్, మహీధరః॥	3౧౯
3౫ అచ్యుతః, ప్రథితః, ప్రిణః, 3౨౨	ప్రిణదా, వాసవానజః॥	3౨౪
అహన్నిధిర్, ఆశిష్టానమ్, 3౨౬	ఆప్రమత్తః, ప్రతిష్ఠితః॥	3౨౮
3౬ స్కృష్ట, స్కృష్టధరా, ధుర్వా, 3౩౧	వరదా, వాయువాహనః॥	3౩౩
హానుదేవా, బృహద్భయః, 3౩౫	అదిదేవః, పురస్థరః॥	3౩౭
3౭ ఆశోక, స్తారణ, స్తాం, 3౪౦	శూరక్, శౌరిర్, జనైశ్చరః॥	3౪౩
అనుకూలః, శతావర్తః, 3౪౫	చంద్రి, పన్నభేక్షణః॥	3౪౭
3౮ పద్మానభో, ౭౮విష్టాతుః, 3౪౯	పద్మగర్భక్, శరీరశ్చుత్॥	3౫౧
మహద్ధి, ఋణో, పృథ్వాత్త, 3౫౪	ఋహిష్, గరుడభృజః॥	3౫౬
3౯ అతులక్, శరభో, భీమః, 3౫౯	నమయిష్టో, *హవీర్ హరిః॥	3౬౧
సర్వలక్షణలక్షణో, 3౬౨	లక్ష్మీవాక్, సమితింజయః॥	3౬౪
౪౦ విత్తరో, రోహితీ, మార్గో, 3౬౭	హేతుర్, దామోదర, స్పహః॥	3౭౦
మహీధరో, మహాభాగో, 3౭౨	వెగవాక్, ఆమితాశనః॥	3౭౪
౪౧ ఉద్భవః, ట్విభణో, దేవః, 3౭౭	శ్రీగర్భః, పరమేశ్వరః॥	3౭౯
కరణం, కారణం, కర్తా, 3౮౨	వికర్తా, గహనో గుహః॥	3౮౫
౪౨ వ్యవసాయో, వ్యవస్థానః, 3౮౭	సంస్థానః, స్థానదా, భృజః॥	3౯౦
పర్యః, పరమస్పృష్టః, 3౯౨	తుప్తః, పుష్టక్, శుభేక్షణః॥	3౯౫

అ.—30౨ - 30౬, 30౯-3౧౧, 3౧౩, 3౧౪, 3౧౯ -
3౨౪, 3౨౬ - 3౩౪, 3౩౬ - 3౪౧, 3౪౩ - 3౪౫, 3౪౭-
3౫౦, 3౫౩, 3౫౫ - 3౬౦, 3౬౨, 3౬౪ - 3౬౭, 3౬౯-
3౭౨, 3౭౪ - 3౮౧, 3౮౪ - 3౯౦, 3౯౨-3౯౫,

ఇ.—3౨౫, 3౪౨, 3౫౨, *3౬౧, 3౯౧,

ఉ.—3౧౮, 3౩౫, 3౬౮,

ఋ.—3౧౭, 3౮౨, 3౮౩,

త్.—3౦౧, 3౦౭, 3౦౮, 3౧౬, 3౫౧, 3౬౩, 3౭౩,

న్.—3౧౨, 3౧౫, 3౪౬, 3౫౪,

* 3౬౧. నైకర్షి కేన పదిచ్చేదేన లభ్యేమనామ గుహితేషః—హవీర్ హరయే,

[illegible]

୧.—୩୮= ୫୩୮ - ୪୦୦, ୪୦୧ ୪୦୪, ୪୦୬, ୪୦୮,
 ୪୦୯, ୪୧୦ - ୪୧୨, ୪୧୬-୪୩୨, ୪୩୮, ୪୪୦, ୪୪୩-୪୪୮,
 ୪୫୦, ୪୫୪ - ୪୬୦, ୪୬୩, ୪୬୫, ୪୬୫ - ୪୬୯, ୪୭୦,
 ୪୭୨, ୪୭୪, ୪୭୫, ୪୭୬, ୪୭୭, ୪୭୮ - ୪୮୩,

७. — ४४०, ४४२,

ఉ. - ౪౧౧, ౪౧౫, ౪౧౭, ౪౨౮, ౪౪౯, ౪౬౪, ౪౮౪, ౪౯౫,

ॐ-४३५.

ଉତ୍ତର.—୪୫୩, ୪୫୪,

⑤.—820, 822, * 82F, 850, 8F8,

५३-४४८,

5.—820, 880, 882, 842, 843, 844, 845, 823,

5. - ధర్మగుప్త రక్ష =

• ಶ್ರೀಶೈಲ ಶೈವ ಪದವ್ಯದ್ವಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಮ ಸುರಿತೇಷಾಃ || ೧೪ || ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಥ ಸು;

• ర౨౯. (సద్) అక్షరమ్ - అక్షరసతే. • ర౩౦. అసృః) యరమ్ - అసృజ్ రి.య.

౧౩ ఉత్తర, గోపతి, గోపా, ౪౦౮	జ్ఞానగమ్యః, పురాతనః!	౧౦౦
శరీరభూతశ్చంద్, భోక్తా, ౧౦౨	కపీంద్రో, భూరిదక్షిణః॥	౧౦౪
౧౪ సోమసో, ౭మృతప, స్సోమః, ౧౦౭	పురుజిత, పురుసస్తమః!	౧౦౯
విసయో, జయ, స్సత్యసద్ధో, ౧౧౨	దాశాహ్, స్సాత్వతాంఘరిః॥	౧౧౪
౧౫ జీవో, విసమతా, సాక్షీ, ౧౧౭	ముకుందో, ౭మితవిక్రమః!	౧౧౯
అమ్బునిధి, ఆనందాత్మా, ౧౨౧	మహేందాదశయో, ౭స్తకః॥	౧౨౩
౧౬ ఆజో, మహాహ్, స్సాన్వితావో, ౧౨౬	జితామిత్రః, ప్రమాదనః!	౧౨౮
ఆనందో, నందనో, నంద, ౧౩౧	స్సత్యధన్యా, త్రివిక్రమః॥	౧౩౩
౧౭ మహాక్షి, కపిలాచార్యః, ౧౩౫	కృతజ్ఞో, మేదినివతిః!	౧౩౭
త్రిపద, స్త్రిదశాధ్యక్షః, ౧౩౯	మహాశృంగః, కృతాస్తకృత్॥	౧౪౧
౧౮ మహావరాహో, గోవింద, ౧౪౩	స్సుషేణః, కనకాబ్జదీ	౧౪౫
గుహ్యా, గభీర, గహనో, ౧౪౮	గుప్తః, చక్రిగదాధరః॥	౧౫౦
౧౯ వేదా, స్సాన్వితో, ౭జితః, కృష్ణ, ౧౫౪	ధృఢ, స్సంకర్షణో, ౭చ్యుతః!	౧౫౭
వరుణో, వారుణో, వృక్షః, ౧౬౦	పుష్కరాక్షీ, మహామనాః॥	౧౬౨
౨౦ భగవాన్, భగహా, నందీ, ౧౬౫	వనమాలీ, హలాయుధః!	౧౬౭
ఆదిత్యో, జ్యోతిరాదిత్యః, ౧౬౯	సహిష్ణు, గతిస్తమః॥	౧౭౧
౨౧ శుభన్యా, ఖడ్గపరశుః, ౧౭౩	దారుణో, ద్రవిణప్రదః!	౧౭౫
దివిస్పృక్, సర్వదృక్, వ్యాసో, ౧౭౮	వాచస్పతి, ఆయోనిజః॥	౧౮౦

అ.—౪౯౬, ౪౯౯, ౫౦౦, ౫౦౩-౫౦౭, ౫౦౯ - ౫౧౩, ౫౧౫, ౫౧౮, ౫౧౯, ౫౨౨ ౫౩౧, ౫౩౩, ౫౩౫, ౫౩౬, ౫౩౮-౫౪౦, ౫౪౨ - ౫౪౪, ౫౪౬ - ౫౫౦, ౫౫౨ - ౫౬౧, ౫౬౭ - ౫౬౯, ౫౭౧, ౫౭౪, ౫౭౫, ౫౭౮, ౫౮౦,

ఇ.—౪౯౭, ౫౧౪, ౫౨౦, ౫౩౪, ౫౩౭, ౫౪౯,

ఉ.—౫౭౦, ౫౭౩,

ఋ.—౪౯౮, ౫౦౨, ౫౧౬,

త్.—౫౦౧, ౫౦౮, ౫౪౧, ౫౬౩,

న్.—౫౧౭, ౫౨౧, ౫౩౨, ౫౪౫, ౫౬౪ - ౫౬౬, ౫౭౨,

శ్.—౫౭౬, ౫౭౭.

స.—౫౫౧, ౫౬౨,

౬౨ త్రిసూమా, సూమగ్ సూమ, ౫౮౩	నిర్వాణం, భేషజం, భిషక్, ౫౮౬
సహస్రస్పృత్, శమ, శ్వాస్త్య, ౫౮౪	నిస్థా, శాస్త్రం, పరాయణమ్, ౫౮౭
౬౩ శుభాక్షి, శాస్త్రం, స్పృష్ట, ౫౮౫	కుమారం, కుమారేశ్వరం, ౫౮౮
గోమితో, గోమితో, గోమితో, ౬౦౦	ప్రేమ, ప్రేమ, ప్రేమ, ౬౦౧
౬౪ ఆనిపత్రి, ఆనిపత్రి, ౬౦౨	సజ్జితోస్తా, సేమకృత్, శివ, ౬౦౨
శ్రీవత్సవయో, శ్రీవాసక, ౬౦౪	శ్రీపతి, శ్రీమతాంబరం, ౬౦౩
౬౫ శ్రీదత్త, శ్రీదత్త, శ్రీనివాసక, ౬౦౪	శ్రీనిధి, శ్రీనివాసక, ౬౦౪
శ్రీభరత్, శ్రీభరత్, ౬౦౫	శ్రీనిధి, శ్రీనిధి, ౬౦౫
౬౬ స్పృష్ట, స్పృష్ట, శ్వాస్త్య, ౬౦౬	సజ్జిత, శ్వాస్త్య, శ్వాస్త్య, ౬౦౬
విజితాత్మా, విజితాత్మా, ౬౦౭	సజ్జిత, శ్వాస్త్య, శ్వాస్త్య, ౬౦౭
౬౭ ఉద్యో, స్పృష్ట, శ్వాస్త్య, ౬౦౮	ఆనీక, శ్వాస్త్య, శ్వాస్త్య, ౬౦౮
భూశయో, భూశయో, భూశయో, ౬౦౯	ఆనీక, శ్వాస్త్య, శ్వాస్త్య, ౬౦౯
౬౮ అచ్చిష్టాన్, ఆచ్చిష్టాన్, కుమార్, ౬౧౦	విశ్వాత్మా, విశ్వాత్మా, ౬౧౦
అనిరుద్ధో, అనిరుద్ధో, ౬౧౧	ప్రసన్నమ్, ప్రసన్నమ్, ౬౧౧
౬౯ కాలనేమిహ, కాలనేమిహ, ౬౧౨	శూరక, శూరక, శూరక, ౬౧౨
త్రిలోకాత్మా, త్రిలోకాత్మా, ౬౧౩	శేషం, శేషం, శూరక, ౬౧౩

అ. ౫౮౨, ౫౮౩, ౫౮౪, ౫౮౫, ౫౮౬, ౫౮౭ -
 ౫౮౮, ౫౮౯ - ౫౯౦, ౬౦౦, ౬౦౧, ౬౦౨, ౬౦౩, ౬౦౪, ౬౦౫, ౬౦౬ -
 ౬౦౭, ౬౦౮ - ౬౦౯, ౬౧౦ - ౬౧౧, ౬౧౨, ౬౧౩, ౬౧౪, ౬౧౫, ౬౧౬, ౬౧౭,
 ౬౧౮ - ౬౧౯, ౬౨౦, ౬౨౧, ౬౨౨, ౬౨౩ - ౬౨౪, ౬౨౫, ౬౨౬, ౬౨౭,
 ౬౨౮, ౬౨౯, ౬౩౦, ౬౩౧, ౬౩౨, ౬౩౩, ౬౩౪, ౬౩౫, ౬౩౬, ౬౩౭, ౬౩౮, ౬౩౯, ౬౪౦, ౬౪౧, ౬౪౨, ౬౪౩, ౬౪౪,

అ. — నిస్థాయై ౫౯౦ =

ఇ. — ౫౯౦, ౫౯౧, ౬౦౦, ౬౦౧, ౬౦౨, ౬౦౩, ౬౦౪, ౬౦౫, ౬౦౬,
 ౬౦౭, ౬౦౮, ౬౦౯,

ఋ. — ౫౯౫, ౬౦౦, ౬౦౧,

బ. — ౫౯౬,

త. — ౫౯౭, ౬౦౬, ౬౦౭, ౬౦౮, ౬౦౯,

థ. — ౫౯౮, ౫౯౯, ౬౦౦, ౬౦౧, ౬౦౨, ౬౦౩, ౬౦౪, ౬౦౫, ౬౦౬,
 ౬౦౭, ౬౦౮, ౬౦౯, ౬౧౦, ౬౧౧,

ద. — ౬౦౦, ౬౦౧,

౨౦ కామదేవః, కామపాలః, ౬౫౮	కామీ, కామ్యః, కృతాగమః॥ ౬౬౦
అనిర్దేశ్యవపుర, విష్ణుర్, ౬౬౩	వీరో, ౭నన్దో, ధనజ్ఞయః॥ ౬౬౬
౨౧ బ్రహ్మణ్యో, బ్రహ్మకృద్బ్రహ్మ ౬౬౮	బ్రహ్మ బ్రహ్మవివర్ధనః॥ ౬౭౦
బ్రహ్మవిద్, బ్రాహ్మణో, బ్రహ్మ ౬౭౩	బ్రహ్మజ్ఞో, బ్రాహ్మణప్రియః॥ ౬౭౫
౨౨ మహాశ్రమా, మహాశర్మ, ౬౭౭	మహాతేజా, మహాపారగః॥ ౬౭౯
మహాశ్రతుర్, మహాయజ్ఞా, ౬౮౦	మహాయజ్ఞా, మహాహరిః॥ ౬౮౩
౨౩ ప్రవృన్, ప్రవప్రియ స్ప్రృతమ్ ౬౮౬	స్పృతన్, ప్రోతా, రణప్రియః॥ ౬౮౯
పూర్ణః, పూరయితా, పుణ్యః, ౬౯౨	పుణ్యకీర్తిర్, ఆనామయః॥ ౬౯౪
౨౪ మసూజవ, క్షీర్ణకరో, ౬౯౬	వసురేతా, వసుప్రదః॥ ౬౯౮
వసుప్రదో, వాసుదేవో, ౭౦౦	వసుర్, వసుమనాః హరిః॥ ౭౦౩
౨౫ సద్గతి, స్పృత్యతి, స్పృతా, ౭౦౬	సహృతి, స్పృత్యరాయణః॥ ౭౦౮
శూరనేనా, యదుశ్రేష్ఠః, ౭౧౦	సన్నివాస, సున్వయామునః॥ ౭౧౨
౨౬ భూతావాసో, వాసుదేవః, ౭౧౪	సర్వాసునిలయా, ౭నలః॥ ౭౧౬
దర్శహ, దర్శదో, ౭దృష్టా, ౭౧౯	దుర్ధరో, ౭థా౭పరాజితః॥ ౭౨౧
౨౭ విశ్వమూర్తిర్, మహామూర్తిర్, ౭౨౩	దీప్తమూర్తిర్, అమూర్తిమాకా॥ ౭౨౫
అనేకమూర్తిర్, అవ్యక్తః, ౭౨౭	శతమూర్తి, శ్చతాననః॥ ౭౨౯
౨౮ ఏకో, వైక, స్ప, వ, క, క, కిమ్, ౭౩౫	యత్, తత్, పదమను త్రమక్ష॥ ౭౩౮
లోకబహుర్, లోకనాథో, ౭౪౦	మాధవో, భక్తవత్సలః॥ ౭౪౨

అ.—౬౫౭, ౬౫౮, ౬౬౦, ౬౬౧, ౬౬౪ - ౬౬౭, ౬౭౦, ౬౭౨, ౬౭౪ - ౬౭౬, ౬౭౯, ౬౮౨, ౬౮౪ - ౬౮౬, ౬౮౯, ౬౯౦, ౬౯౨, ౬౯౪ - ౬౯౬, ౬౯౮ - ౭౦౦, ౭౦౮-౭౧౬, ౭౧౮ - ౭౨౧, ౭౨౭, ౭౨౯ - *౭౩౨ - ౭౩౪, ౭౩౮, ౭౪౦ - ౭౪౨,

ఆ.—౭౦౬.

ఇ.—౬౯౩, ౭౦౪, ౭౦౫, ౭౦౭, ౭౨౨-౭౨౪, ౭౨౬, ౭౨౮,

ఉ.—౬౬౩, ౬౮౦, ౭౦౧, ౭౩౯,

ఋ.—౬౮౮, ౬౯౧,

ఈ.—౭౨౫, ౭౩౬, ౭౩౭,

ఈ.—౬౭౧,

ఐ.—౬౫౯, ౬౬౮, ౬౬౯, ౬౭౩, ౬౭౭, ౬౮౧, ౭౧౭,

మ.—కెమే. ౭౩౫ =

న.—౬౬౨, ౬౭౮, ౬౮౩, ౬౯౭, ౭౦౨, ౭౦౩,

౧౮ శుభ, శుభ్రత, స్పృహ, ౧౨౫	శత్రుజిహ్వచూతావసః ౧౨౬
శృంగోఘోషంబర, ౭శ్వశ్శక్, ౧౨౮	చాణూరాస్థిఃషూదనః ౧౨౯
౧౯ సహస్రార్చి, స్పృహజిహ్వ, ౧౩౧	స్పృహైశా, స్పృహకావసః ౧౩౩
అమూర్తి, అనఘో, ౭చిన్ద్రో, ౧౩౬	భయకృత్, భయనాశనః ౧౩౮
౯౦ అమర్, బృహత్, కృత స్థూలో ౧౪౨	గుణభృత్ నిర్గుణో, మహా ౧౪౫
అభృత, స్పృహభృత, స్వాస్థ్య, ౧౪౮	ప్రాగ్జ్వంహో, వంశవర్ధనః ౧౫౦
౯౧ భారభృత్, కదితో, యోగీ ౧౫౩	యోగీశ స్పృహకావసః ౧౫౫
అశ్రమక్, శ్రమణః, యోమ, ౧౫౮	స్పృహర్థో, వాయువాహనః ౧౬౦
౯౨ భయగర్భా, భయర్థేహో, ౧౬౨	దక్షో, దమయితా, దమః ౧౬౫
అపరాజిత, స్పృహసహూ, ౧౬౭	నియతా, నియమో, యమః ౧౭౦
౯౩ సత్త్వదాన్, సాత్త్విక, స్పృహ, ౧౭౩	స్పృహతృప్తవృత్తరాయనః ౧౭౪
అభిప్రాయః, ప్రియార్థో, ౭ష్ట, ౧౭౭	ప్రియకృత్, ప్రీతిపర్థవః ౧౭౯
౯౪ విహాయసగతి, జ్యోతిః, ౧౮౧	సుకుచిర, ముత్యభగ్నిభుః ౧౮౩
రవి, షరీరచన, స్పృహ, ౧౮౬	సమతా, రవిలోపనః ౧౮౮
౯౫ అనంతమృతభుక్తభోక్తా, ౧౮౯	సుఖదో, నైకదో, ౭గ్రజః ౧౯౨
అనిర్విణ్ణ, స్పృహమగ్నీ, ౧౯౪	లోకాధిస్థానమ్, అభ్యుక్తః ౧౯౬
౯౬ సనాత్, సనాతనతమః, ౧౯౮	కపిలః కిరీరవృన్దయః ౨౦౦
స్పృహిణః, స్పృహిత్, స్పృహి ౨౦౩	స్పృహి భుగ్, స్పృహిదక్షిణః ౨౦౫
౯౭ అరౌద్రః, కృష్ణలీ, చక్రీ, ౨౦౮	విక్రీ, మూర్ఖార్జితశాసనః ౨౧౦
శక్త్యాతగ్, శక్తిసహః, ౨౧౨	శిర, శృంగ్విరీరః ౨౧౪

అ. — ౧౨౩ - ౧౨౯, ౧౩౧, ౧౩౩, ౧౩౫, ౧౩౬, ౧౩౮, ౧౪౧, ౧౪౨, ౧౪౪, ౧౪౬ - ౧౫౦, ౧౫౨, ౧౫౪ - ౧౬౩; ౧౬౫ - ౧౬౭, ౧౬౯, ౧౭౦, ౧౭౨ - ౧౭౭, ౧౭౯, ౧౮౫, ౧౮౬, ౧౮౮, ౧౯౦ - ౧౯౩, ౧౯౫, ౧౯౬, ౧౯౮ - ౨౦౧, ౨౦౫, ౨౦౬, ౨౦౮ - ౨౧౪,

ఇ. — ౧౩౪, ౧౮౦, ౧౮౨, ౧౮౪,

ఉ. — ౧౩౯, ౧౮౩,

ఋ — ౧౬౪, ౧౬౮, ౧౮౭, ౧౮౯,

జ్ఞ. — ౨౦౪,

[౨౦౨,

త్ — ౧౩౭, ౧౪౦, ౧౪౩, ౧౪౫, ౧౫౧, ౧౭౧, ౧౭౮, ౧౯౭,

న్. — ౧౫౩, ౧౯౪, ౨౦౩, ౨౦౭ - ౨౦౯,

స్. — ౧౩౦, ౧౩౨, ౧౮౧

౯౮ అశ్విరః, పశులః, దక్షిణః, ౯౧౭	దక్షిణః, మునిశాంతరః॥ ౯౧౯
విద్వత్తమా, వీరభయః, ౯౧౮	పుణ్యశ్రవణశీర్షనః॥ ౯౨౦
౯౯ ఉత్తరణః, దుష్కృతిహః, ౯౧౯	పుణ్య, దుష్కృష్టనాశనః ౯౨౧
వీరహః, రక్షణ, స్పృహ, ౯౨౦	జీవనం, శర్యవర్ణితః॥ ౯౨౨
౧౦౦ అనస్తరూపః, ౭నస్తశ్రీర్, ౯౨౩	జీమన్యుర్, భయపహః॥ ౯౨౩
వతురశ్రో, గభీరాశ్రా, ౯౨౪	విదిశో, వ్యాదిశో, దిశః॥ ౯౨౪
౧౦౧ అవాదిర్, భూర్భువో, లక్ష్మీ, ౯౨౫	స్సువీరో, దుచిరాశ్రదః॥ ౯౨౫
జనసౌ, జనజన్మాదిర్, ౯౨౬	భీమా, భీమపరాశ్రమః॥ ౯౨౬
౧౦౨ ఆధారనిలయా, థాతా, ౯౨౭	పుష్పహసః, ప్రజాగరః॥ ౯౨౭
ఉధ్యగ, స్ఫురపథాచారః, ౯౨౮	ప్రాణదగ, ప్రణవః, పణః॥ ౯౨౮
౧౦౩ ప్రమాణం, ప్రాణనిలయః, ౯౨౯	ప్రాణధర్, ప్రాణజీవనః॥ ౯౨౯
తత్త్వం, తత్త్వవిత్, వికాత్తా, ౯౩౦	జన్మయ్యుత్త్యజరాతిగః॥ ౯౩౦
౧౦౪ భూర్భువస్త్వస్థ, స్థైర, ౯౩౧	స్థవితా, ప్రపితామహః॥ ౯౩౧
యజ్ఞో, యజ్ఞపతిర్, యజ్ఞా, ౯౩౨	యజ్ఞాన్యో, యజ్ఞవాహనః॥ ౯౩౨
౧౦౫ యజ్ఞభృత్, యజ్ఞకృత్, యజ్ఞే, ౯౩౩	యజ్ఞభుక్, యజ్ఞసాధనః॥ ౯౩౩
యజ్ఞాస్తకృత్, యజ్ఞగుహ్యమ్, ౯౩౪	అన్నమ్ అన్నాదపివచ॥ ౯౩౪
౧౦౬ అత్తియోని, స్వయంజాతో, ౯౩౫	నైఘన, స్వామగాయనః॥ ౯౩౫
జీవతీనన్దన, స్పృష్టా, ౯౩౬	మీతీశః, పాపనాశనః॥ ౯౩౬
౧౦౭ శక్తిభృత్, నన్దకీ, తక్తీ, ౯౩౭	తాగధన్వా, గదాధరః॥ ౯౩౭
రథాన్యపాదిర్, అహోభ్యః, ౯౩౮	సర్వప్రహరణాయుధః॥ ౧౦౦౦

అ.—౯౧౫-౯౨౩, ౯౨౪, ౯౨౬, ౯౨౮-౯౩౨, ౯౩౪, ౯౩౬, ౯౩౮-౯౪౦, ౯౪౪-౯౪౬, ౯౪౮-౯౫౦, ౯౫౨-౯౬౦, ౯౬౨, ౯౬౩, ౯౬౬, ౯౬౮, ౯౭౦, ౯౭౧, ౯౭౪, ౯౭౫, ౯౮౦, ౯౮౨-౯౮౪, ౯౮౬-౯౮౯, ౯౯౧, ౯౯౨, ౯౯౩, ౯౯౪, ౧౦౦౦.

ఇ.—౯౪౧, ౯౪౭, ౯౭౨, ౯౮౫, ౯౯౮.

ఈ.—౯౩౩, ౯౪౩.

ఉ.—౯౩౪, ౯౬౭.

ఊ.—౯౪౨.

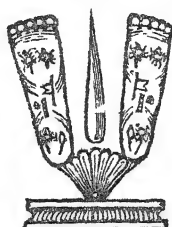
ఋ.—౯౫౧, ౯౬౯, ౯౯౦.

భీ.—౯౪౯.

త్.—౯౬౧, ౯౭౬, ౯౭౭, ౯౮౧, ౯౯౩.

ద్.—౯౬౪.

న్.—౯౨౪, ౯౨౭, ౯౩౭, ౯౬౫, ౯౭౩, ౯౭౮, ౯౯౪-౯౯౬.

శ్రీ మతేరామానుజాయనమః.

శ్రీపరాశరభట్టార్యవిరచితమ్,
భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీ సహస్ర నామభాష్యమ్.

— శ్రీ: పరాశరభట్టార్యశ్చిరజ్ఞేవ పురోహితః ।

శ్రీవత్సాబ్ర-సుతశ్చిమాజ్ఞోయినేమేస్తుభూయసే ॥

1 వద్దేగోవిందతాతామునిమధమనవైలక్ష్మణార్యమృహస్తం
ధ్యామేయం యాము నార్యమృహమృదితనవైరామమేవాభియాయామ్ ।
పద్మాక్షంప్రేక్షిషీయ ప్రథమపిమునింనాథమిదేశరారిం
స్తామివేక్షేయలక్ష్మీం శరణమశరణశ్చిరం సంశ్రయేయమ్ ॥

ఓన్నమోగజవక్త్రాద్వైకపారిషద్వైక ప్రశాసతే। శ్రీరజరాజ
సేనాన్యే సూత్రవత్సాసమేయుషే ॥ ౧ ॥ నమోనారాయణాయేదం
కృష్ణద్వైపాయనాత్మనే। యదాముప్యాయణావేదా మహాభారతపద్మ
మాః ॥ ౨ ॥ జాతోలక్ష్మణమిశ్రసంశ్రయథనాచ్ఛ్రివత్సవిహోద్యపేర్భు
యోభట్టపరాశరేతిఘణితశ్రీరజభర్తాస్వయమ్। శ్రీశ్రీరజపతిప్రసాద
తృపయాశ్రీరజనాథాహ్వయ శ్రీరజేశ్వరకారితోవివృణుతేనామ్నాం
సహస్రంహరేః ॥ ౩ ॥ సంసారోఽయమపణ్డితోభగవతిపాగేవభూ
యశలౌ పూర్ణమృత్యుతమేజనే శ్రుతిశిరోగుహ్యాంబువే సాహసాత్ ।
తత్రస్తోత్రమిదంప్రకాశయతి యస్తుత్యశ్చయస్తాపుభౌ వ్యాసకారుణి
కోహరిశ్చ⁴తదిదం మార్ఖ్యంససేతాంమమ ॥ ౪ ॥ అర్థేహరౌతదభి
ధాయినామవర్గే తద్వ్యజ్ఞకేమయిచబద్ధవిశేషమేత్య । సేవద్వమే
తదమృతంప్రణివత్యయాచేమధ్యస్థమత్సరిజనాభిహమాచభూవన్ ॥ ౫ ॥

పా. - ౧ - ఇదం శ్లోకమ్ - ౧-౪-న. †త్వ జాహ్వాం - పా. ౨ - గణిత - ౨.
గణిత - ౩. ౩ - శ్రీమద్రజ - ౩. ౪ - భగవాన్పా - ౧. ౫ - వర్య - ౧.

—*: ఇతిహాసవత్ మహాభారతస్య ప్రామాణ్యసమర్థనమ్. :*:—

ఇహఖలు నిఖిలోపిచేతయమానఃప్రమాణతః ప్రమేయంపరి
చ్ఛిష్టన్, తచ్చేత్ప్రమేయమనుకూలమ్, తదుపాదవీత, యథా సృష్టి
ద్వనకనకాదికమ్; తచ్చేద్విపరీతమహోహేత, యథా త్సురకణ్ఠకాదికమ్,
తచ్చేదనుభయహాపముపేక్షేత, యథా కాన్తలోష్ఠాదికమ్. తత్రప్ర
త్యక్షాది ప్రమాణాంతరగోచరయోరర్థకామయోఽలత్యల్పత్వానర్థ
కరత్వచీభత్యత్యభిరుత్య ముఖమిద్రశ్య! మస్మాన్త్యాగ్యనైవో
మానుషజ్ఞేణ త్యాగ్యత్వాత్, శాస్త్రప్రమేయయో ధ్యమితత్వ
యోఃతద్వైపరీత్యా దనన్తసజ్జలసజ్జతత్వాచ్చ, శాస్త్రతదగ్ధయోగి
సాదేయత్వంప్రకృప్యతే. యథామలైలిహసేకాసారాణిత్వాన్మేక
కణ్ఠాః, “సత్యంసత్యంపునస్సత్యమద్భ్యుక్తభుజుమిద్యతే । వేదశాస్త్రా
ద్విరంశాన్మిదమైవంకేశవాత్పరమ్” ఇతి. తత్రచమిద్దేశాభ్యాప్తాన
ప్రధానమూలస్య వేదస్య “ఇతిహాసపురాణాభ్యాంకేశాన్మయసద్భూ
హయేత్ । బిభేష్యల్పశ్రువాద్వేదో మానయప్రవరిష్యతి” ఇతిప్ర
కారేణేలిహసపురాణాభ్యానర్జేనిభేతవ్యేపురాణేభ్య ఇతిహాసాత్
స్త్రోతవివక్షితేత్రమద్రామా యణవత్సహాభారతంశరణమ్.

—*: ప్రమళాచారతోత్కృష్టసమన్వితము. : 4 - -

తత్ర - సుహృద్భారతసారస్వాత్ యుష్టిభిఃపరిగూఢతః ।

వేదాచార్యసమాహారాత్ భీష్మతృప్త్యనంతరం ॥

పరిగ్రహణయతో గీతాద్యైకార్థ్యసాధనం.

సహస్ర నామ్నాం గ్యాయ త్సాదేయతే యోగవతః ॥

మహాభారతంపై పరిగ్రహపితేనాచలనాఽవిష్ణవవచన సృష్ట
వాద్యాన్యకాత్ ఇతిహాసత్పకృతాత్పాద్యాత్, ఘనాదీమహా
పత్, వాయుహోక్తతైవయోఽ, “మతిమన్థానమాపిభ్య యేనానాఽగ్రుం
సాగరాత్ । జగద్ధితాయజనితోహహాభారతచన్ద్రమాః ”³ భవిష్య

11

అ॥ భా० - ఆం - ౧ - ౨౭౩, ౩॥ వాయుః) స్త్రీ, పురుషా

[illegible]

త్పురాణే “విభేతిగహనాచ్చస్త్రాస్సరస్త్రీవాగ్దివాషధాత్ । భార
తశ్శాస్త్రసారోయమతఃకావ్యాత్తనాకృతః”¹ మాత్రేయ “యస్యదై
పాయనఃపుత్రస్వయంవిష్ణురజాయత । ప్రకాశోజనితోయేన మహా
భారతచన్ద్రమాః”² వైష్ణవే, “కృష్ణదైవపాయనంవ్యాసంవిద్ధినారా
యణంప్రభుమ్ । కోహ్యన్యోభువిమైత్రేయ మహాభారతకృద్భవేత్”³
మార్కండేయే “వ్యాసవాక్యజలౌఘేన కుధర్మతరుహరిణా । వేద
శైలావతీర్ణేన నీరజసాగమహీకృతా”⁴ ఇత్యాదిభిః, స్వస్తింశ్చ
“యోవిద్యాచ్చతురోవేదానాన్జ్యోషనిషఃదాన్ద్విజః । నచాఖ్యానమిదం
విద్యానైవసస్సాన్యద్విచక్షణః”⁵ ఇత్యాదిభిశ్చ పరస్పహస్యైర్వ
చనైఃప్రశస్యమానత్వాత్, సక⁴లాన్తశ్చుత్పత్తిహాసపురాణసంవా
దాత్, “యదిహాస్తితదన్యత్ర యన్నేహాస్తితత్త్వచిత్”⁶ ఇతితా
కికవైదికసకలార్థ నిర్ణయాధిక్యతత్వేన క్వచిదప్యవక్షుపాతిత్వాచ్చ,
పురాణేభ్యోబలవత్తరం బహవోబుద్ధిశాలినోఽధ్యవససుః । తత్త్రాపి
స్వహృదయభూతేశాన్విపర్వణి దానధర్మేషుసమస్తశాస్త్రార్థే, ని
షకృష్యనిగమ్యమానే, సారసజ్జిహ్వాహాపేణఖిల్యయం సహస్రనా
మ్నమథ్యామోఽవధారితః, తస్మాత్ప్రామాణ్య కారణప్రకర్షేణ త
త్త్వార్థతాత్పర్యలిక్తైశ్చైవప్రామాణ్యప్రశంసాద్యన్యపరత్వ శఙ్క
యోస్సుదూరనిరస్తత్వేన పరమప్రకృష్టార్థప్రతిపాదకత్వాచ్చైవభ్య
దయ నిశ్చేయసాగ్ధినామయమేవోపాదేయతమః. ... ౧

—*: సహస్రనామాధ్యాయస్య ఋషిభిఃపరిగీతా. :*—

తథా(ఋషిభిఃపరిగాతః) (ఋషిభిఃపరిగీతాని) ఇత్యేతద్వి
వరణావసర ఏవైషహేతురుపపాదయిష్యతే. ... ౨

—*: ఆనేకర్షిగీత భగవన్నామ్నమాప్త వ్యాసేనైతత్ప్రత్యూహసమాహరః:—

కింఞ్చ (వేదాచార్యసహ మాతాత్) భగవాన్ప్రవేదాచార్యః

౧॥ భవిష్యత్సు -

౨॥ మాత్స్యేషు -

౩॥ వి-పు -

౩-౪-౫. ౪॥మార్కండేయపు-

౫॥భార-ఆది-౨-౩౭౬. ౬॥భార-ఆది-౬౨-౫౩.

పా. - ౧ - శ్రీవిష్ణుపురాణే - ౨. వైష్ణవేద - ౩. ౨ - షడోద్వి - పా. ౩
విద్వా-౧ - ౪. ౪-ఆన్త-౨ - ౩ - ౫ - వస్యేయః - ౩. ౬ - వతారితః - ౩,
౭ - తథా-౧-౪ - ౫.

కృష్ణద్వైపాయనః పరమాత్తమః, భగవన్నారాయణావతారత్వే
న నిరతిశయజ్ఞానైశ్వర్యాది కల్యాణగుణకతయా నిరస్తసమస్తవిప్ర
లమ్బాదిదోషసంభావనత్వా త్కలిబలమదాధికారమనుష్యానుగ్రహ
య వ్యస్తసమస్తవేదత్వాత్ వేదార్థయోస్తత్త్వానుష్ఠానయోరజ్ఞా
నసంశయ విపర్యయ పరిజహీర్షయా ప్రణీతపఞ్చమవేదత్వాత్, స్వ
వచనేన క్షత్రియంవిశ్వామిత్రం బ్రాహ్మణీకృతవతో భగవతోవసిష్ఠ
స్యనప్రత్యాత్, *వసిష్ఠపులస్త్యవరః ప్రదానలబ్ధదేవతాపారమార్థ్య
జ్ఞానపురాణ సంహితాకర్తృత్వాది విషయవరాతిశయవత్తయానై
క్లౌదిష్వపిపురాణేషు ప్రసిద్ధస్యభగవత్పరాశర*స్యచాపత్యత్వాత్,
అనన్యసాధారణతపస్య మాధివశేషైశ్చ శేష పరమర్షిపరిషత్పూజిత
త్వాచ్చ; ఏవంవిధేన నేక్ష్యర్థిభిః పరిగీతానామేవ భగవన్నామ్నోమ
తై ర్రితతోన్రితరూపేణసమాహృతత్వాచ్చాయ ముపాదేయతమః. ౩

—*:సహస్రనామధ్యాయస్య భీష్మకృతాధికతమస్వమతత్వఖ్యాతమః:—

అపిచ (భీష్మకృతమతత్వతః) భీష్మవిహితత్వతమః?;
తథాపి, రాజధర్మేషుధర్మరాజాయ భగవతావ్యాసేన- “శ్రోతు
మిచ్ఛసిచేద్ధర్మ నిఖిలేననరాధిప! ప్రేక్షహిభీష్మం మహాబాహు
వృద్ధంకురుపితామహమ్॥ ౬ ॥ సతేసర్వరహస్యేషు సంశయాన్తన
సిద్ధితాః। ఛెత్తాభాగీరథీ పుత్రస్సర్వజ్ఞస్సర్వతత్త్వవిత్॥ ౭ ॥ ...
సాక్షాద్దదర్శయోదేవా స్వర్వాఞ్చక్రపురోగమాన్॥ ౮ ॥ ఇత్యా
దౌ, యస్యబ్రహ్మర్షయఃపుణ్యాః నిత్యమాసన్నభాసదః। యస్యనావి
దితంకింశ్చి జ్ఞానంజ్ఞేయేషువిద్యతే॥౧౫॥ సతేవక్యతిథర్మజ్ఞో ధర్మ
న్సాక్షాద్ధతత్త్వవిత్” ఇత్యాదోచ, స్వయంచభగవతా “శరత
ల్పగతోభీష్మ శ్వామ్యనివహుతాశనః। మాంధ్యాతిపురుషవ్యాఘ్రస్త
తోమేతద్గతంమనః॥౧౦॥ ... దివ్యాస్త్రాగ్రానిమహాతేజా యోధార
యతిబుద్ధిమాన్ । సాక్షాంశ్చచతురోవేదాం స్తమస్త్రీమనసాగతః॥

౧॥ భార - శా. ౩౭.

పా - ౧ - కారి - ౩. ౨ - పృ - ౧ - స. ౩ - పరా - ౩. ౪ - చ - ౧ -
స. ౫ - సువ్రా. యితస్తాత్రి - ౩. ౬ - చ - ౩ - స.

౧౭ || ... సహిభూతంభవిష్యచ్చ భవచ్చభరతర్షభ । వేత్తిధర్మభృ
తాంశ్రేష్ఠ స్తతోమేతద్గతంమనః || ౧౮ || ... తస్మిన్నస్తమితేభీష్టే
కారవాణాంధురన్తరే । జ్ఞానాన్యలీభవిష్యన్తి తస్మాత్త్వాంచోదయా
మ్యహమ్ || ౧౯ || ” ౧ ఇత్యాదౌచ, “యచ్చత్వంవత్స సేభీష్టపాణ్ణ
వాయానువృచ్చతే । వేదప్రలాపాఇవతే స్థాస్యన్తివసుధాతలే || ౨౦ || ”
౨ ఇత్యాదౌ, “యద్ధిభూతంభవిష్యచ్చ భవచ్చభరతర్షభ । సర్వం
తద్జానవృద్ధస్య తవపాణావివాహితమ్ || ౨౧ || ... అహంచత్వాభి
జానామి స్వయంపురుషసత్తమమ్ || ౨౨ || ... తపసాసిభవాఞ్చక్త
స్సృష్టుం లోకాంశ్చరాచరాన్ || ౨౩ || ” ౩ ఇత్యాదౌ, “నతేగ్లా
నిర్నతేమూర్ఛా... ” ౪ ఇత్యుపక్రమ్య, “సత్త్వస్థంచమనోనిత్యం
తవభీష్టభవిష్యతి । రజస్తమోభ్యామస్మృష్టం ఘనైర్ముక్తభవోడురా
ట్ || ౨౪ || ” ౫ ఇత్యాదౌచ, భగవతానారదేనచ, “కృత్యాన్వివిధాన్
ధర్మాం శ్చాతుర్వర్ణ్యస్యవేత్త్యయమ్ || ౨౫ || ... తచ్చీఘ్రమనుయజ్ఞో
ద్వం సంశయాంతనసిస్థితాన్ || ౨౬ || ” ౬ ఇత్యాదౌచప్రవక్ష్యమి
నం బహుమహర్షి వృద్ధసేవాదీర్మబ్రహ్మచర్య తపస్సమాధిలభ్యసర్వ
సాత్మాతాగ్రాది ప్రభావవిశేషవత్తయా ప్రశస్య, పరతత్త్వధర్మ
ప్రవర్తకతయావరాన్ వితీర్యనియుక్తత్వాత్, మాతాపితృశుశ్రూష
ణ తత్ప్రసాదవరలాభసౌభాగ్యాత్, స్వయంఞ్చ “దాహూమో
హశ్మమైచ్చెవక్ల మోగ్లానిస్తధారుజః । తవప్రసాదాద్దోవిద్ద సద్యో
వ్యపగతానిమే || ౨౭ || యచ్చభూతంభవిష్యచ్చ భవచ్చవరమచ్యు
తా తత్సర్వమనుపశ్యామి పాణౌఫలమివాహితమ్ || ౨౮ || వేదోక్తా
వైచ్చవయేధర్మాః వేదాన్తనియతాశ్చయే । తాస్సర్వాన్సం ప్రపశ్యామి
వరదానాత్తవాచ్యుతమ్ || ౨౯ || ఇత్యాదౌ, యువేవచాస్మి సంవృత్త
స్తద్వదనుభ్యాసబ్రంహితః । వక్తుంశ్రేయస్సమర్థోఽస్మిత్వత్ప్రసాదా
జ్ఞనార్దనమ్ || ౩౦ || ” ౭ ఇత్యాదౌచ ప్రతిసంహితయధోక్త స్వపర

౧॥ భార - శా - ౪౬, ౨॥ భార - శా - ౪౪, ౩॥ భార - శా - ౪౦, ౪॥

భార - శా - ౪౧, ౫॥ భార - శా - ౪౪, ౬॥ భార - శా - ౪౪.

1 మార్థకత్వాచ్చ ఏవంవిధస్యభీష్మస్య (ఏషమేసర్వధర్మాణాం ధర్మో
2 ధికతమోమతః) ఇత్యాదినా అధికతమ స్వమతత్వేన ఖ్యాపితత్వా
చ్చ, అయమధ్యాయః ఉపాదేయతమః. ... ౪

—: సహస్రనామధ్యాయస్య శాస్త్రాదిభిః బాలమూకాదిభిశ్చ పరిగ్రహితతా:—

(పరిగ్రహాతిశయతః) పరిగ్రహాయాహి సార్వభౌమోభగవ
న్నామసహస్రస్య, శాస్త్రేషుతావత్; సభాపర్వణి “దేవోనామ
సహస్రవాన్” ౧ ఇతిభగవానపి నామసహస్ర సమృద్ధేనభూమ్యతే.
శ్రీవిష్ణుధర్మేచ శ్రీగజేంద్రమోక్షణే “సహస్రశుభనా మానమాది
దేవమజంవిభుమ్” ౨ ఇతి. అత్రచోష్ణాదౌతపల శ్రుత్యోర్గుణప్రపజ్ఞో
ద్రక్ష్యతే. ఆయుర్వేదాదిషుచ దృష్టాదృష్టశాస్త్రేషు, యథాచరక
సంహితాయామ్ “విష్ణుంసహస్రమూర్ధానం చరాచరపటంవిభుమ్।
స్తువన్నామసహస్రేణ జ్వరాన్సర్వాన్వ్యాపోహతి” ౩ ఇతి, అన్యత
4 నేచనానావిప్రకీర్ణమూలేమహస్యప్రాయశ్చిత్రే, “జప్యంపురుషసూ
క్తకమ్; ఇత్యారభ్యతథైవభగవన్నామసహస్రంభారతోదితమ్” ౪ య
క్షుణః, “తథైవభగవన్నామసహస్రంపరికీర్తయేత్,” ౫ జ్వరవిశేష
స్య, “హిమస్తుపూర్వవజ్జప్యంత్యష్టుర్నామసహస్రకమ్,” ౬ గ్రహ
దేః, 7 “అసత్తతంమరుత్సూక్తం విష్ణోర్నామసహస్రకమ్;” ౮ అన్యత్ర
చైవంవిధమన్వేష్టవ్యమ్; ప్రాకృతాశ్చవయోపీదం సర్వజీవరత్నాత్వే
నవర్ణయన్తి, ౯ యథాభట్టబాణః సూతికాగృహవర్ణనే “అవిచ్ఛిన్నప
త్యమాన నారాయణనామసహస్రమ్” ౧౦ ఇతి; లోకేచగ్రహణధా
రణత్రవణ జపసజీర్ణైరనలెఖన వ్యాఖ్యానతన్నిష్ఠపూజన ప్రభృతిభి
ర్విషపీశాచ వ్యాధిగ్రహదుస్స్వప్న చుర్నిమిత్తాద్యశివోపశ మనా

౧॥ భార-సభాప-౩౮-౧౧. ౨॥ విష్ణుధర్మే-౬౯. ౩॥ చరకసంహితాయాం-

౪॥

౫॥

౬॥

౭॥

౮॥ పూర్వకాదమృత్యాం-౪౦౬.

పా.—౧ - పారమార్థి - ౩. పరమాత్మిక - ౨. ౨-క్షణేచ - ౧-౪. ౩-దృ
శ్యతే-౨-౩. ౪-నేమచ-౩. ౫-ఇత్యారభ్య-౧-౪-స. ౬-విష్ణుర్నా-౩-౪. విష్ణునా-
౨. ౭-శాస్త్రకర్తృదౌఅసత్తతం-౩. ౮-యథాహాభట్ట-౧.

శ్రీవైశమ్పాయనఉవాచ-

శ్రుత్వాధర్మానశేషేణ పావనానిచసర్వశః।

యుధిష్ఠిరశ్శాన్తనవం పునరేవాభ్యభాషత॥ ౧ ॥

¹య, మహాపాతకాదిపాత్రయశ్చిత్తాయ, విహికాముష్మికాభ్యుదయ సిద్ధయే, సంసారగ్రన్థివిస్రంసనాయ, వైష్ణవపరమపదావాప్తయే, ²తదా త్వేచభగవద్గుణ సుధాస్వాదసుఖాయచ, ఆబాలముకమూర్ఖ (స్త్రి)నాస్తికైకభేషజం నిరతిశయశ్రద్ధాభక్తి విశ్వాసపూర్వకం పరిగృహ్యతే. నచైవంవిధఃపరిగ్రహేనా వేదానామపి, తేహంమూర్ఖాదిభిరపరిగ్రహాత్, కులచరణగోత్రాదివ్యవస్థయా ప్రతిశాఖం పరిగ్రహా ³విభాగాచ్చ ఏవంపరిగ్రహాతిశయాదప్యసోఽపాదేయతమత్వమ్. ౫

—: సహస్రనామాభ్యాయస్యగీతానారాయణీయయానసంధ్యాద్యేకార్థతా :—

(గీతాదైవకార్థవ్యతశ్చ) భారతసిద్ధాంతభూత భగవద్గీతానారాయణీయయానసంధ్యగ్రపూజోత్తమానుశాసన ప్రభృతిప్రదేశాన్తరతాత్పర్య నిమగ్నరూపత్వేన తదేకార్థత్వాచ్చ. ౬

ఏవమేభిష్టచ్ఛిర్వేతుభిః ప్రేతౌపూర్వకారితాం పరమోపాదేయతయానిర్ణీతమ్, వ్యాసదేవశ్రవో దేవస్థాననారదవాత్సల్యైశ్చ సుమన్త ప్రభృతిభిః సుకలవిద్యాదేశికైర్భృహ్మదృశ్యభిర్దేవబ్రహ్మక్షిభిః, స్వయంచభగవతా సర్వేశ్వరేణ గీతోపనిషదాచార్యేణ ⁷పూర్వోపామపిగురుణా పుండరీకవిలోచనేన శ్రోతృకోటినివిష్టేన భీష్మాచ్చుత్వానుమోదితమ్, శ్రీమ¹⁰న్నామసహస్రాభ్యాయమ్, భగవద్గుణతత్త్వప్రతిపత్తయేవ్యాకుర్మహే. ... *

తత్రపాగ్రేవపానకపున్యేన తత్రతత్ర¹¹పరతత్త్వసరేషుప్రదేశేష్వశేషార్థనిర్ణయ శ్రవ¹²ణాత్తుప్తస్తున్యతయా స్వయమపృచ్ఛతే జనమేజయాయ పరమసాహాద్వాదన్యధ్యహ్యతమంగాహ¹³యన్ స్వయ¹⁴మేవ (వైశమ్పాయనఉవాచ) (శ్రుత్యేత్యాది.)

పా.—౧-యచ-౨. ౨-తాదాత్మికభ-౩. ౩-కులమూక-౧. ౪-విశేషాచ్చ-౧. ౫-తోపి-పా. ౬-స్థాణు-౩. ౭-అశ్చ-౨-౩-న. ౮-బ్రహ్మ-౧-న. ౯-గురుణాంగురు-౨ ౧౦-శ్రీమద్భగవద్గీతా-౨. ౧౧-చర-౧-న. ౧౨-ణాత్ పృష్టమ్, న్య-౨-౩. ౧౩-యన్త్యోస్య-౩. ౧౪-మేవాహశ్రీకై-౨. *౧ యోగసూ-౧-౧-౨౬.

(ధర్మాన్) శ్రుతిస్త్వైత్యాది చోదనాలక్షణాభ్యుదయనిశ్చేయ
సఫలాన్ రాజమోక్షదానధర్మరూపేణబహున్.

(అశేషేణ) కార్యేన్యైవ, యేచయావంతస్తావతశ్చేత్యర్థః
(పావనానిచ) తపస్తీర్థసేవాదీని శుద్ధికరాణిచ.

(సర్వశః) సర్వప్రకారంఫలతోఽజ్యతస్త్వరూపతోఽధికారతశ్చ.
(శ్రుత్వా).

(యుధిష్ఠిరః) సామ్రాధ్యర్థసూనుః.

(శాస్తననమ్) శస్త్రనోర్గజ్ఞాయాంజాతత్వేనాభిజాతతమమ్.

(పునరేవాభ్యభాషత) వప్రచ్ఛ పునః^౧పునశ్చభీష్మేణాత్మనీన
తయా స్వీకృతంమతంజ్ఞాతుమ్ (కోధర్మస్సర్వధర్మాణాంభవతఃప
రమోమతః) ఇత్యనంతరోక్తమ్; తచ్చసదాచారపావణ్యాత్, సంతో
హ్యోచార్యనిష్ఠామన్విష్య తద్రుచిపరిగృహీతమేవతత్త్వంహితశ్చరో
చయదై, నతుపాగ్రమాణికత్వమాత్రేణ. ౧

తత్రేదమాదావేవోదైరిరామ, ప్రేతౌవద్భిష్ప్రమాణేన పరి
చ్ఛిద్యానుకూలం ప్రమేయముపాదేయమితి తచ్చద్వైధంవర్తతే,
ఉపాయోపేయాత్మనా. ఉపేయశ్చ ప్రియప్రియతరప్రియతమ రూ
పేణోత్తైధమ్. ఉపాయశ్చ హితహితతరహితతమరూపేణ. తతో
పేయస్య, జన్మర్థిపరిణామాఽనిత్యత్వాదయోచేతనధర్మాః * ఇచ్ఛేశక
ర్మవిపాకాశయాశ్చదోషాః; గుణాశ్చ దోషాసంభేదవిరహావర
త్వభూయస్త్యవిశిష్టాస్సంవిదానస్తే శ్వర్య విభూతివిశేషాదయః. ఉ
పాయస్యతు, వ్యయాఽయాసభూయస్త్యవ్యభిచారిత్వఫల్గు^౧ఫలత్వా
దయోదోషాః; గుణాశ్చనియతనిరపాయలఘుతర బహుఫలకత్వాద
యః. ఏవంవిధజ్ఞానహానగుణవత్త్వతారతమ్యేనఉపాయోపేయయోః

౧॥ యోగసూ-౧-౧-౨౪.

పా.-౧-శాసభ్యు-౩. ౨-పిణిబ-౩. ౩-తావస్త-౩. ౪-ప్రశ్నశ్చ భీ-౨-౩. ౫-విజ్ఞా
౨. ౬-రోక్షేః-౨-౩. ౭-మిత్యేవతత్త్వ. ౮-శ్రివిధం-౩. ౯-దయశ్చ-౧-౨. ౧౦-
రుచిరత్వస్థావ-౨. స్థాయిత్వ-౩. ౧౧-ఫలకత్వా-౩.

యుధిష్ఠిరఉవాచ,

కిమేకందైవతం లోకే కింవాప్యేకం పరాయణమ్ ।

తరతమభావః ఉభయత్రాపి సమ్భవతి. ఉత్కృష్టతమే ఉత్కృష్టోత్కృష్టతరయోర్నికృష్ట వద్వర్జనీయత్వమేవ. ఇత్ర, అనిష్టేభ్యః, ఇష్టేభ్యః నికృష్టేభ్యః నిష్క్రమ్య ఉత్కృష్టతమముపాదాతుమ్ ఉపాయోపేయా సమాతారతమ్యేన ప్రప్తవ్యా. తాచవివత్సావశేన ఘోషా విభజ్యపృచ్ఛన్ (యుధిష్ఠిరఉవాచ) (కిమేకమ్) ఇతి శ్లోకద్వయేన.

— : పరతత్త్వరూపాపేయప్రశ్నః : —

౧-తత్రోపాయసోఽపేయార్థత్వాత్, ప్రధానభూతముపే [౧౦] యంపుచ్ఛన్, తస్య చ తత్త్వశాస్త్రేషు పరతత్త్వపరమప్రాప్యత్తనాద్వేధోపదేశదర్శనాత్, ప్రధమం పరతత్త్వ రూపంపుచ్ఛతి (కిమేకమ్) ఇతి.

(లోకే) ఇతి ప్రతిప్రశ్న మనుష్యజ్యోతే, (భవతః పరమోమతః) ఇతి చ సింహావలోకనన్యాయేన. యథార్హాఽన్యవిభక్తిర్విపరీణమనీ [౧౫] యా. లోక్యతే అనేనేతి (లోకః) - శ్రితిస్తుత్యాది శరీరంశాస్త్రమ్.

(ఏకమ్) ప్రధానమ్ - సమాధికరహితమ్, (పరమం యోమహతైజః) (తస్య లోకప్రధానస్య) ఇతి ప్రతిపదనానుగుణ్యాత్.

నచాయంస్వరూప మాత్రపరః ఏకత్వసంఖ్యాపరోవా (ఏక) శబ్దః, (దైవతమ్) ఇతి పాత్రిపదికైక వచనాభ్యాం సిద్ధత్వాత్ తయో [౨౦] ర్వాప్యవర్త్యభావాచ్ఛ; నహి కిచ్ఛిద్దైవత మస్వరూప మనేకం వాస్తి?

యేన కస్యచిదేవైకత్వం విశేషః, తదనుగుణప్రతిపదనా భావాచ్ఛ.

(దైవతమ్) ద్యోతనాది పరమైశ్వర్యా సాధారణగుణచిన్త్రితంతత్త్వశాస్త్రేషు ప్రతిపాద్యం భవతః కింపరమం మతమిత్యర్థః. అయశ్చ, శాస్త్రేషు సమయేషు చ సర్వాధికంతత్త్వ మభ్యుపేయతా

పా. ౧ - భ్యోపనికృ - ౨. ౨-తత్త్వాత్తనాఫలశాస్త్రేషు పరమప్రాప్యత్తనాచక్ష్య - ౨. తత్త్వతానుమననాత్ఫల - ౩. ౩-దైవధో - ౨-౪. ౪-కందైవతమితి - ౨-౩. ౫-జ్ఞాయతే అనేనేతి - ౨-౩.

స్తువస్తవకంకమర్చస్తవ ప్రాపుయ్యంతానవాశ్శుభమ్॥ ౧ ॥

వఃపిమాయాద్యోపాధి కవివర్తపరిణామవిశేషనిర్వాహ్యజ్ఞానశక్త్యా
ద్యైశ్వర్యత్వ సాధాభావిక సర్వైశ్వర్యత్వాదౌ సామాన్యతోవిశేష
తత్త్వహరిహరహిరణ్యగర్భాది తత్త్వపరావరభావేన వివ్రతిపత్తి గ్ర
దర్శనేనసందేహాత్మశ్చః.

— * పరమావేయశ్రవ్యః * —

౧ - ఫలశాస్త్రేను, మోక్షేతావత్ స్వరూపా విద్యావిశేష
వైశేషికగుణోచ్ఛేద పరమాత్మసాధర్మ్య తద్గుణసజ్జాగ్రతితచ్ఛా
యావత్త్యానదాది స్వరూపావిర్భావ మాత్రతత్తైజ్జగత్సర్వా విర్భా
వాదిలక్షణ వివ్రతిపత్తిదర్శనాత్ సద్విహానః పరమముపేయంపుచ్చతి
(కింవాప్యేకంపరాయణమ్) ఇతి.

(దైవతమ్,) (పరాయణమ్) ఇత్యాది కి మన్యదన్యదుపదిశ్యతే?
ఉతతత్తదవస్థామాత్రభేదేనైకమేవేతివివేక్షం (వాఽపి) ఇతినిపాతద్వ
యమ్. (ఏకమ్) ఇతిపూర్వవత్. [౧౫]

(పరమ్) నిర్దోషనిరతిశయ మగ్గళస్వభావతయోత్కృష్టతమమ్.

(అయనమ్) ప్రాప్యమ్. విహితాముక్తికేషు పురుషాభిలష
ణీయేషు కనపరమపురుషార్థో భవతోఽభిమతఇతి. ఏవంఉపేయంద్వి
ధాపుష్టమ్.

— * లఘూపాయసాధ్యసిద్ధోపాయశ్రవ్యః * —

౩-అధోపాయః, తత్తచ్ఛాస్త్రేను కర్మజ్ఞానభక్తియోగానాంవి
కల్పసముచ్చయాక్లాగ్నిభావాదివివాదాత్ సంశయానేన ప్రప్టవ్యః.
సచసిద్ధసాధ్య సౌలబ్ధనరూపశ్చ; సిద్ధఃస్తావరాధ్యమానతయా ఫల
ప్రదాదేవతా, తాంబూలఘ్నలఘూపాయ సాధ్యతయాద్వేధావిభజ్య
పుచ్చతి (స్తువస్తవకమ్) ఇత్యర్థేన. [౧౬]

(కం - స్తువస్తవః) గుణసజ్జీర్తన మాత్రేణాఽరాధయస్తః.

పా. ౧- మాయాద్యుపాధిక-౧-౩. ౨- శక్తిబలైశ్వర్య- ౨-౩. ౩- నిర్వాహ్య
వైశేషిక-౩. ౪- సభతత్-౧. ౫- స్తుభ్యాయమానతయా-౧-౩.

కోధర్మస్వర్వధర్మాణాం భవతఃపరమోమతః ।

కింజపన్నచ్చ్యతేజస్తు ర్జన్తసం సారబద్ధనాత్ ॥౩॥

— * అలఘూపాయసాధ్యసిద్ధోపాయప్రశ్నః * —

౪ - (కమర్చన్తః) ఉపాసనరూపయాభక్త్యా 1 పరమంపూజ నంమర్చన్తః.

(మానవాః) మనుష్యత్వమాత్ర పరికరాః.

(శుభమ్)ద్వివిధమఅభ్యుదయ నిమిత్తేయసమ్. (పాశ్చిమయుః.)

— : పరమసాధ్యోపాయప్రశ్నః : —

౫ - అథసాధ్యః, 3వాఙ్మనఃకాయనిష్పద్య జపధ్యానార్చనప్రభృతి ద్వైపాతావర్జనాత్కోధర్మః, తత్రపరమంపుచ్చతి (కోధర్మ) ఇతి.

ఉక్తలక్షణానామ్ (సర్వధర్మాణామ్) మధ్యే (పరమః) నిస్తు ల్యాధికః,

(కో) (భవతః)అభిమతః -సునిశ్చిత్యా పద్ధనవత్స్వీకృతః.

— : వాచికజపాలమృనప్రశ్నః : —

౬ - అథసాలమృనేషు స్తోత్రమన్త శుభాశ్రయగద్ధపుష్పాద్యు పకరణేషు వాచికజపాలమృనంపుచ్చతి (కింజపన్) ఇతి.

నియమవిశేషవన్త వాగ్విద్యావర్తనం జపః. “ జప్యేనైవతు సంసిద్ధ్యేద్వాగ్విష్ణో నాత్రసంశయః । కుర్యాదన్యన్నవా కుర్యా నైతోబ్రాహ్మణఉచ్యతే” 1 “ద్రవ్యయజ్ఞాజ్ఞాపోయజ్ఞో విశిష్టోదశ[౨౦] భిగ్నః” 2 “యజ్ఞానాంజపయజ్ఞోస్తి” 3 ఇతి జపశ్రేష్ఠ్యావ్యాసస కాయక విషయోనపుచ్చ్యతే. (జన్తః) జననధర్మా.

(జన్తసంసారబద్ధనాత్)(జన్త)ఇతిజరామరణగర్భ నిరయయా తనాది స్సంసారస్య కార్యవర్గప్రదర్శయతే;

(సంసార) ఇతిచఅవిద్యా కర్తవాసనారుచి ప్రకృతిబద్ధరూపః

౧ ॥ మ-స్త్య-౨-౮౭ ౨॥ మను-౨-౮౫. ౩॥ గీ-౧౦-౨౫.

పా.-౧-పరమపురుషపూజనం-౨. ౨- దయనిశ్చేయసరూపం - ౩. ౩- సదవాఙ్మనః-౨-౩. ౪-తావద్దనాత్-౩. తాయజనాత్-౨. ౫-సాధ్యాలమృనేషు- ౨-౩. ౬-యానపుచ్చ్యతే-౨-౩. ౭-దృశ్యతే-౧-౪, ౮-సమృద్ధ-౨-౩.

భీష్మఉవాచ

జగత్ప్రభుంచేవచేవమనంతపురుషోత్తమమ్ |

స్తువన్నామసహస్రేణ పురుషస్సతతోద్భితః || ౪ ||

కారణవర్గః, తాభ్యాం (బద్ధనమ్) పరమపదప్రాప్తిప్రతిబద్ధః; [౫
తస్మాత్ (ముచ్యతే).

ఇదఞ్చ సర్వఫలం పలక్షణమ్, జపాదేస్సకలఫలసాధనత్వస్య
వక్ష్యమాణత్వాత్, తత్ర (అశేషేణ) (సర్వశ) ఇత్యుపక్రమేణ, (లో
కే.. మానవాశ్శుభమ్) ఇత్యాదివిశేషణైశ్చ, కాలాధికార్యణ ఫల
ప్రకారవిశేషా ఆపి ప్రకృష్టాః ప్రప్తవ్యతయా సూచితాః. 3

ఇమాంషుప్రసీద్ధిం ప్రతిబుద్ధాణో (భీష్మఉవాచ). అ తప్రాయే
ణవ్యుత్క్రిమేణ ప్రతిపచనమ్, క్రమికోపనిబద్ధనఞ్చ ప్రతిపచనవత్కతే.

— : సాధ్యమజపాలక్ష్యనప్రతిపచనమ్ : —

౬-తత్రోపాయద్వారకత్వాదుపేయస్య ప్రథమం తంతప్రతిపివ
క్షన్ ఆనంతర్యాత్ తత్రైవాదరాతిశయాచ్చ జపాలక్ష్యనం ప్రతిపత్తి
(జగత్ప్రభుమ్) ఇతి. జగతోజగమాజగమస్య, (ప్రభుమ్) స్వామినమ్.

యథాననుష్యేభ్యోదేవాః ఐశ్వర్యపరిచర్యాభ్యామపికాః,
ఏవమేతేషామపీతి (దేవదేవమ్).

(అనంతమ్) సర్వతోఽనవచ్ఛేద్యవైభవమ్.

(పురుషోత్తమమ్) పరమోదారమ్. [౧౦

(నామసహస్రేణ) జపాలక్ష్యనీకృతేన.

(స్తువన్) స్తువన్నితి “లక్షణహేతోః” ౧ ఇతి హేతాశతృప్ర
త్యయః, (సర్వముఖాతిగోభవేత్) ఇత్యనేన సమృద్ధః. స్తువనం సర్వ
ముఖనివర్తకమిత్యర్థః. కపవంస్యాత్? (పురుషః) చేతనః.

కథంభూతః? (సతతోద్భితః) నిరంతరముద్యుజ్జానః, భగవత్ స్తుతి
చింతాద్యవిచ్ఛేదస్య పరమప్రియహితత్వాత్ తద్విచ్ఛేదస్య వైశస
త్వాచ్చ; శ్రూయతేహి, “యదాహ్యేవైషవతస్సినదృశ్యేనాత్మ్యే

తమేవచార్చయన్నిత్యం భక్త్యాపురుషమవ్యయమ్ ।

నిరుక్తే^౨ నిలయ నే అభయంప్రతిష్ఠాంవిదతే । అథసో^౨ భయజ్ఞతో
భవతి^౧ యదాహ్యేవైషపతస్మిన్నుదరమన్తరంకురుతే । అథతస్యభయం
భవతి^౧ ఇత్యాది. ఉపబృంహ్యతేచ “యన్ముహూర్తంక్షణంవాపి^౨
వాసుదేవోనచిన్త్యతే^౩ సాహనిస్తన్నహచ్చిద్రం సాభా^౪ స్తిసాచ విక్రి
యా”^౫ “వరంహుతవహ జ్వాలా పజ్జరాన్తర్వ్యవస్థితిః । నశౌ^౬
చిన్తా^౭ విముఖజనసంవాసవైశసమ్”^౮ “ఏకస్మిన్నప్యతిక్రా^౯న్తే ము
హూర్తేధ్యానవర్జితే । దస్యభిర్ముషి తేనైవ యుక్తమాక్రద్దితుంభృ
శమ్”^{౧౦} ఇతిచ. ఏవంసాధ్యేషు జపస్యాలక్ష్మిన ముక్తమ్. ౮ [౧౦

— : జపాలక్ష్మ్యవిషయస్యైవార్చ్యతమత్వావధారణః :—

అర్చనస్తవనయోరేవ పరమధర్మత్వేన వివక్షితత్వాత్ ధర్మ
విషయం పజ్జమంప్రశ్నముల్లగ్న్య ప్రథమమర్చనీయ స్తోతవ్యవిషయా
చతుర్థతృతీయా ప్రతివదన్నర్చ్యతమంతావత్ సార్పనాప్రకారమా
హ (తమేవ) ఇతి (యజమాన) ఇత్యనైన. [౧౫

ఉక్తజపాలక్ష్మిన విషయ ఏవార్చ్యతమోపీ త్యవధారయతి
(తమేవచ) ఇతి.- యథాహుః “తమిమంసర్వసవన్నమా
చార్యంపితరం గురుమ్ । అర్చ్యమర్చితుమిచ్ఛామ సర్వేసమ్యస్తమ
ర్హథ”^౧ “తస్మాత్పూజ్యతమం నాన్య మహమ్నస్యే జనార్దనాత్”^౨
“బ్రహ్మణంశితికణ్ణచ్చ యాశ్చన్యాదేవతాస్తృతాః । ప్రతిబుద్ధానసే
వస్తే యస్మాత్పరిమితంఫలమ్”^౩ ఇత్యాది. “అన్తవత్తుఫలం తేషామ్”^౪
ఇతిచ.

(పురుషమ్) పుణ్డరీకాక్షమ్. (అవ్యయమ్) సదా^౨నుభవే^౩ప్యను
శూపా^౪క్షయోః^౫ త్తర గుణసంస్తవమ్,

౧ ॥ తై-క-౧-౭. ౨॥

౩॥

౪॥

౫॥ భార-సభా-౩౮-౨౧. ౬॥

౭॥ భార-మో-౩౪౨-౩౬ ౮॥ గీ ౭-౨౩.

పా.-౧-రహితజన-౪. .౨-అసత్యోత్తరోత్తరగుణ-౩.

౧౪ భవగద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

(అర్చయన్) తత్పరిచరణరూపం భక్తియోగం ఉపాదదా
నః అధికారి.

(నిత్యమ్) “మచిత్రామద్దతప్రాణాః” ౧ ఇతిప్రక్రియయా అ
న్యథాక్షణమపిస్థాతు మశక్నువన్. [౫

కథమర్చయన్?(భక్త్య) స్వామినిదాసస్యాను రాగమయ్యాస్థి
తిర్భక్తిః, తయాఇత్థంభూతః.

పునశ్చకథమ్?(ధ్యాయన్) మానసమవిచ్ఛిన్నామృత ధారాకా
రం నిశ్శేషసంసారతా పత్రయనిర్వాపణంభగవద్గుణచిత్తనంకుర్వన్.

పునశ్చకథమ్(స్తువన్) వాచికజ్ఞతాదృశం తదనుభవజన్య[౧౦
హర్షప్రకర్షపుశ్చకిత శరీరంబాష్పగద్గదకణ్ఠం తద్గుణసజ్జీర్తనం సమీ
హమానః.

పునశ్చకథమ్? (నమస్యన్) అత్యంతప్రస్వీభవన్ భక్తిపరా
ధీనతయా బాహ్యోన్తరసకలకరణైర్నిర్మ మత్వావనమైక్రితాత్మీయై
శ్శరీరేణవచసాచోసహ సర్వంమదీయంత్యదీయంత్యమేవగృహం [౧౫
ణేతి భగవత్పాదపద్మయో రాత్మానమహమ్మాన మలీమసంసమర్ప
యన్నిత్యర్థః.

పునశ్చకథమ్? (యజమానః) దేవపూజనమాచరన్ స్వవిషయా
కార మహిమకారానురూప ప్రత్యుపకారాదర్శన భువాసంధ్ర
మేణాకృత్రిమభక్త్యుపహృతప్రయతమనోహరార్థపుష్పమధుపరగ
ప్రభృత్యోపచారిక సాంస్కృతికాభ్యవ హారికరూపభోగానురూపభో
గాను పూర్వార్థదేవ సమారాధనమసాధారణమత్యంతమాదరేణ
కుర్వాణిత్యర్థః. ఏవంవృత్తః(సర్వదుఃఖాతిగోభవేత్)ఇతి.

అయమేవభక్తియోగో ముక్తిమహాపథస్త్రియ్యస్తేమచిత్త్య
మానఃప్రత్యభిజ్ఞాయతే, తథాహి:-వర్ణాశ్రమధర్మై రారాదుపకారకైః

౧॥ ౧ - ౧౦ - ౯.

పా.-౧-శరీరబాష్ప- ౨. ౩. ౨- సకలైఃపాహ్యంతరైఃకరణైః- ౩. ౩-సహ
మదీయం-౩-న. ౪-ప్రియతమమనో-౩. ౫- మత్వావరేణ-౩.

1 శమదమాది భిరాత్తుగుణైస్సన్నిపత్యోపకారకైశ్చజ్జితైరభినిష్పాద్యం వేదనధ్యాన ధృవానుష్ఠృతివివేక జూదిపదపర్యాయగో చరాంతరప్రతీతిసంతతిభిశ్చిత్తవృత్తి భిరవ్యవహితాన వరతప్రవాహానకృదావృత్తసాదర ప్రత్యయసంసార ప్రచయఘటితపటుతర ప్రత్యక్ష శిరస్కం తత్తత్సదా నన్ద పురుషో పకోసలాది సంజ్ఞకపర విద్యావ్యవస్థిత గుణోపసంహార మర్యాదంబ్రహ్మపాసనం భగవాన్పాదరా యణః “తమేవంవిద్వాన్”^౧ “బ్రహ్మవిదాహ్నితవరమ్”² “యజ్ఞేనదానేనతపసానాశకేన”³ “శాంతోదాంతః”^౪ ఇత్యాదిత్రయ్యస్తవచనాని, “సర్వాపేక్షాచయజ్ఞాది శ్రుతేశ్వవత్”⁵ “శమదమాద్యుపేతస్యాత్”⁶ “ఆవృత్తిరసకృదుపదేశాత్”⁷ ఇత్యేవంప్రకార బ్రహ్మ సూత్రన్యాయైర్మధిత్వా మోక్షసాధనం నిరణైషీత్.

వాక్యకారశ్చ “వేదనముపాసనంస్యాత్తద్విషయేత్రవణాత్”^౮ ఇతి.

ఇదమేవోపాసనం విపక్తిమిమం భక్తిరిత్యుచ్యతేనాన్యత్, కుతః! సంయోగరూప చోదనాఖ్యావిశేషాత్; జ్ఞాప్యతేహ్యుపాసనస్యే వభక్తేరపి మోక్షలక్షణేన ఫలేనసంయోగః, యథా, “నసన్దృశేతి స్థితిరూపమస్యన చతుషాపశ్యతి కశ్చనైనమ్ । హృదామనీషామనసాభిక్బుద్ధి యసనం విదురమృతాస్తే భవన్తి”^౯ ఇతిహృదితి భక్తిః, శ్రుత్యంతరేణ స్మృతిభిశ్చ “న సన్దృశేతిప్రతీత్యుపక్రమ్య, భక్త్యాచధృత్యాచసమాహితాత్కా జ్ఞానస్వరూపంపరివశ్యతీహ”^{1౦} ఇతి హృచ్చబ్దిస్థానేభక్తిపదప్రయోగాత్. యథాచ, “పురుషస్స పరః పార్థభక్త్యా లభ్యస్తస్వనన్యయా”¹¹ “భక్త్యాత్వనన్యయాశక్యః”¹²

౧॥ తై-పు-౨౦. ౨॥ తై-ఆ-౨-౧-౧. 3॥ బృ-ఉ-౬-౪-౨౨. ౪॥ బృ-ఉ-౬-౪-౨౩. 5॥ బ్ర-సూ-౩-౪-౨౬. ౬॥ బ్ర-సూ-౩-౪-౨౭. ౭॥ బ్ర-సూ-౪-౧-౧. ౮॥ వాక్య- ౯॥ తై-నా-౧-౧౦. ౧౦॥ భార-మో-

౧౧॥ గీ-౮-౨౨. ౧౨॥ గీ - ౧౧ - ౫౪.

పా.-౧- శమూదిభిః - ౨. ౨. వివిక్తతమం-౩, ౩-జ్ఞాయతే-౩.

“భక్త్యా మామభిజానాతి”^౧ “భక్త్యా విచిన్నయాముక్తిః”^౨ ఇత్యాది
రసస్మృతౌ. వైష్ణవేథర్మే, “వరమాత్మ నిగోవిదే భక్తిరవ్యభిచారిణీ।
ప్రయచ్ఛతి నృణాముక్తిం మాతే భూదత్రసంశయః”^౩ “యేత్వాందే
వంధ్రువం భక్తాః పురాణం పురుషోత్తమమ్ । ప్రాపువన్తి సదాకా
మానిహలోకే పరత్రచ । అమోఘాస్తేభవిష్యన్తి భక్తిమన్తశ్చయేన
రాః”^౪ ఇతి శ్రీమతి నారాయణే, శ్రీవామనే “యేహం విష్ణుః పి యోని
త్యం యేవిష్ణో స్స తతంప్రియాః । నతేపునస్సస్ఫువన్తి తద్భక్తాస్తత్ప
రాయణాః”^౫ ఇతి రూపభోభయత్రపుష్కరీ కామంబ్రహ్మైవ. చోదనా
చోపాస్వభజస్వేతి ఉపాస్తిభజతీహి సేవావిశేష విషయా; అతపవ
నైఘ్నైకాః “సేవాభక్తిరుపాస్తిః”^౬ ఇతి లై క్షమారగ్రాణ్డేయయోః,
“భజఇత్యేష భాతుర్వై సేవాయాం పరికీర్తితః । తస్మాత్సేవాబుడైః
ప్రాక్తా భక్తిశ్చ జ్ఞేన భూయసీ”^౭ ఇతి ఉపాన్యస్య భగవతో నిరవద్య మ
హాగుణత్వా నిస్సీమప్రీతిరూపం నిర్వాణజస్వామ్యాత్ దాస్తేకరు
చిగర్భభేదమేవోపాసనం వివిచ్యత ఇతి భక్తిత్వవ్యవదేశః; ఏవం
విధంప్రియత్వమాశ్రిత్యహి “ప్రియోహిజ్ఞానినోత్యర్థమ్”^౮ “భజతాం
ప్రీతిపూర్వకమ్”^౯ “తుష్యత్రిచరమన్తిచ”^{౧౦} “నాధయోనిసహస్రే
షు”^{౧౧} “యాప్రీతిరవివేకానామ్”^{౧౨} ఇతి శ్లోకద్వయమ్ “తత్స్మృ
త్యాహ్లాదసంస్థితః”^{౧౩} “తన్నామస్తరణోద్భూత ఫులోకశ్చాసురపుగ్ద
వ”^{౧౪} ఇతి. శ్రీవిష్ణుతత్వే “సేవాభక్తి సమాఖ్యాతా జ్ఞానవాసనయా

౧ || ౧-౧౮-౫౫. ౨ || ఆజ్ఞిరసస్మృ- ౩ || వైష్ణవేథర్మే- ౪ || నారా
యణే- ౫ || వామనే- ౬ ||
భాగ-౯-౧౯. ౭ || ౧-౨-౧౭. ౮ || ౧-౧౦-౧౦. ౧౦ || ౧-౧౦-౯. ౧౧ || వి-పు-౧-
౨౦-౧౮. ౧౨ || వి-పు-౧-౨౦-౧౯. ౧౩ || ౧౪ ||

పా. ౧-౧౮-౫౫-౧-౩. ౨-ఇతి-౨-౧. రూపవత్సభో-౨. ౩ - లై క్షే
మార్గజ్ఞేయేచ - ౩. ౪ - యాయాయాయానింభజామ్యహమ్ - యాప్రీతి. ౩.
౫ - ఇత్యాది శ్లోక - ౨. ౬ - కోడితిపుగ్దవఇతి-౩.
8-9-83.

కృతా । ఉత్పన్నాయాం తతస్తస్యాం సేహభావస్త్వయంభ
వేత్”^౧ ఇతి, “పరమాత్మనియోరక్తో విరక్తోపరమాత్మని । సర్వేషణా
వినిర్ముక్తస్సభైతుంభోక్తుమర్హతి”^౨ ఇతి, “ సహోదేవశ్శుభయాత్మ్య
త్యాసంయునక్తు”^౩ ఇత్యాద్యుపాసనవిధిమవచనానిప్రవృత్తాని. [౫

దాన్వైకరుచిగర్భజ్ఞాపకానిచ “మామనుష్కరన్”^౪ “పాథా
నుచిత్తయన్”^౫ “కృష్ణానుష్కరణంపరమ్”^౬ ఇత్యాదీని; అనురిత్యయం
నిహీనార్థోహిజ్ఞాప్య తేతద్జ్ఞైః? నిహీనత్వజ్ఞాప్య స్వాభావికందా
స్యంతదనుసన్ధానగర్భముపాసనమనుష్కరణమ్. భక్తేశ్చకీర్తనాదిశరీ
రత్వం “సతతంకీర్తయంతః”^౭ “మన్తనాభవ”^౮ ఇత్యా దౌవ్యక్తమ్.

అస్యా ఏవ సకలశాస్త్రార్థసారత్వేనపరమగుహ్యతమత్వజ్ఞు
“ఇదస్తుతేగుహ్యతమమ్”^౯ “యద్జ్ఞాత్వానేహభూయోన్యత్”^{౧౦}
“సర్వగుహ్యతమంభూయః”^{౧౧} ఇత్యాదౌదర్శితమ్. అలంప్రసజ్య. ౫

— : ఉపాయశూన్యానాంధ్యానాదిలఘూపాయప్రదర్శనమ్ : —

హస్త! ఇయం భక్తిః “జహనానాంజన్మనామస్తేజ్ఞానవాన్తాం
ప్రపద్యతే”^{౧౨} “జన్మాన్తరసహస్రేషు”^{౧౩} ఇత్యాదిప్రకారేణబహుతర
జన్మార్జితసుకృత పరిపక్వకషాయాణాం *^{౧౪} దీర్ఘకాలనైరస్తర్య...
సేవితా దృఢభూమిర్భవతీతి.

శాస్త్రీయసర్వో పాయదరిద్రాణాంప్రాణినాంకాగతిరితిభయ
మపనెతుంలఘూపాయందర్శయన్ (స్తవస్తవకమ్) ఇతితృతీయంప్ర[౨౦
శ్చంప్రతిపత్తి (తమేవ) ఇత్యాది (సర్వభూతభవోద్భవమ్) ఇత్యస్తేన.

౧॥ విష్ణుతత్వే-

౨॥ బార్హస్పత్యస్తృతౌ-

౩॥ తై-

నా-౬-౧౦-౧౯. ౪॥ గీ-౮-౧౩. ౫॥ గీ-౮-౮. ౬॥

౭॥ గీ-౯-౧౪.

౮॥ గీ-౯-౩౪. ౯॥ గీ-౯-౧. ౧౦॥ గీ-౭-౨. ౧౧॥ గీ-౧౮-౬౪. ౧౨॥ గీ-౭-౧౯.

౧౩॥ విష్ణుభక్తి-౬౯-౨. ౧౪॥ పాతజ్జలసూ-౧-౧౪.

పా-౧-మమానుష్కరణం-౧. ౨-నిహీనతార్థో-౨. ౩-గర్భదౌస్యముపా-౨.

అనాదినిధనం విష్ణుం సర్వలోక మహేశ్వరమ్ ।

లోకాధ్యక్షం స్తువన్నిత్యం సర్వదుఃఖాతిగోభవేత్ ॥౬॥

బ్రహ్మణ్యం సర్వధర్మజ్ఞం లోకానాం కీర్తివర్ధనమ్ ।

లోక నాథం మహద్భుతం

[౫

అస్మై వ సర్వతోముఖం స్తుతియోగ్యత్వమభిప్రయం స్తదపేక్షయా^౨ పేక్షిక త్సుద్రదేవతా వ్రాదివ్యావ ర్తకైః అనాదినిధనత్వాదిభి ర్దశభి ర్విశేషైః.

(అనాదినిధనం) తస్మా ద్దకాలోపాధిక ముపకారిణమ్. (విష్ణుం) అదేశోపాధికమ్. (సర్వలోకమహేశ్వరం) స్తోత్రమనోరథపూ [౧౦ రణపర్యాప్త మహావిభూతికమ్.

(లోకాధ్యక్షం) తదుచితనిరుపాధికాను సద్ధానమ్. ౬

(బ్రహ్మణ్యం) బ్రహ్మణేన వ్రతశాఖాయ వేదాయ వ్రతిపాద్యతయా హితమ్; అతపవోద్ధాతితస్తుతి విషయమ్.

(సర్వధర్మజ్ఞం) అతపేవ స్వస్తుతిపరమ ధర్మజ్ఞమ్. [౧౫

(లోకానాం కీర్తివర్ధనం) సర్వలోకాశ్రయిణాం స్తోత్రప్రభృతీనామాశ్చ^౧ ఇవ “యం స్తువన్ స్తవ్యతామేతి”^౨ ఇతి ప్రకారేణాశేషలోక వేదప్రశస్యకీర్తికారిణమ్.

(లోక నాథం) లోకానాం స్వామినమ్; అతః స్తుత్యాది సర్వపరిచరణార్హమ్. [౨౦

(మహద్భుతం) విశ్వరేణ పరమమహత్వేన స్వరూపాను బద్ధినాయు క్తమ్; అతో^౩ క్లేశేన స్తోత్రమాత్రేణ^౪ స్వారాధ్యమ్, మహానౌ హి స్వానుగ్రహసంవాదసూచన మాత్రేణ హృష్టాః న బహువాఞ్ఘృత్రి, యథోద్యోగే “అన్యత్పూర్ణా దపాంకుమ్భాదన్య త్పాదావనేజనాత్ । అన్యత్కృశల సంప్రశ్నా న్మచేచ్ఛతి జనార్దనః”^౫ ఇతి. [౨౫

సర్వభూతభవోద్భవమ్॥ ౭.

ఏష మే సర్వధర్మాణాం ధర్మోఽధికత మోమతః॥

(సర్వభూతభవోద్భవం) అసద్వ్యాప్యత్తానాం సత్తాహేతుమ్; అతోఽవర్జనీయత్వా తైషామవశ్యమనుగృహీతారమ్. [౫

ఏవమ్భూతం (స్తువన్) :- పరిపూర్ణభక్తి యోగాసంభవేపి యధాతధావాపి గుణసజ్జీర్ణనంకుర్వన్.

(సర్వదుఃఖాతి గోభవేత్) తాపత్రయదవదహన మతీత్యనిరతిశయానందశీతలహృదంశిభగవత్తంగచ్ఛేత్.

అస్య¹ చయుక్తం లఘుతరస్తుతి మాత్రవిషయత్వమ్ (ధ్యాయంస్తు వన్నమస్యన్) ఇత్యనంతరోక్తధ్యానాది సహచరగురుతర స్తువనవైలక్షణ్యవ్రతీతేః; అస్యథాపునరుక్తిప్రసక్తాత్. (స్తువంతః కమ్) ఇతిస్వతంత్రప్రశ్నాంతరప్రయుక్తత్వాత్ అనేకశాస్త్రాంతరసక్తత్వాచ్చావగమ్యతే. ౭.

—: స్వరణకీర్తనప్రణామాదిభ్యః పరిచరణాత్కర్షణః:—

(కోధర్క) ఇతివచ్చమం ప్రశంసపరిహరతి (ఏషమే) ఇతి- [౧౫

(ఏషః) అనంతరోక్తోభగవదర్చనస్తువనాది రూపాయథాధికారం గురులఘుభావేనవ్యవస్థితః.

(సర్వధర్మాణాం) మధ్యే (అధికత మోమతః).

ధర్మాహ్యైహికాః పశుపుత్రాద్యధ్యాః, ఆముష్మికాః స్వగ్రాధ్యధ్యాః, అసంకల్పగవదారాధనబోధానుష్ఠితేష్టాపూర్తపరికర్మితతంత్రజ్ఞానసమాధిశరీరో మోక్షార్థః సానురాగ భగవత్సరణ కీర్తనప్రణామాది స్తదసాధారణపరిచరణాత్కేతిచతుర్విధాః; తత్ర (అధికత మః) ఇతి తమపాత్రిభ్యశ్చతుర్థముతగర్హతి.

పా-౧-అస్యవోక్తం లఘు-౪. అస్యవోక్తమలఘు-౧. ౨-శాస్త్రార్థసక్త-౧.

౩-ధర్మో-౧-౪. ౪-ద్యుర్థ-౩. ౫-ఉత్కర్షయతి-౩. *౧ భార- శాస్త్ర - ౭౭-౫౦.

యద్భక్త్యాపుణ్డరీకాక్షంస్తవైః

తమవపాదయతి(యద్భక్త్యా)ఇతి,యస్మాత్ భక్త్యాదిగుణవాన్ తస్మాదధికతమఇతి. భక్త్యైత్యనుష్ఠానసమయేపిప్రీతిగర్భత్వేన సుఖాపాదానత్వపరమ్,గీతంహి“సుసుఖంకర్తుమ్”^౧ ఇతి. [౫

యైక్తంచైతత్ ప్రియతమవతి స్మరణంప్రియంకరమితి, 1అనే నాస్వామిషు దేవతాస్తరేషు కమాయపానవద్విరసత్వేపి హితబుధ్యా అనుష్ఠీయమానేభ్యోవ్యావృత్తిఃక్రియతే.

(పుణ్డరీకాక్షమ్) ఇతి విషయాభిరూప్యేణవికృత భయజలరతత్వాస్తరభజనేభ్యోవ్యావృత్తిః. [౧౦

(స్తవైః) ఇతివాక్పూత్రసాధ్యత్వేన విశ్వజిచ్ఛాద్వ్రాయణాదిభ్యోవ్యాయాయా సబహులైభ్యోవ్యావృత్తిః;తథాహి:-భగవాన్స్వాసః “ఆర్తావిషణ్ణాశ్శిధిలాశ్చభీతాఘోరేషుచవ్యాధిషు వర్తమానాః। సజీగర్త్యనారాయణ శబ్దమాత్రంవిముక్త దుఃఖాస్సుఖినోభవన్తి”^౨ ఇతి,శ్రీవిష్ణుపురాణే “అవశేనాపియన్నామ్ని”^౩ ఇత్యాది,వైష్ణవే[౧౫ ధర్మే “అజ్ఞానతోజ్ఞానతోవావాసుదేవస్యకీర్తనాత్ । తత్సర్వంవిలయంయూతితోయస్థంలవణంయథా”^౪ “శమాయాలంజలంవహ్నిస్తమసోభాసురోదయః । శాన్తిక లేరఘాఘస్యనామసజీగర్తనంహరైః”^౫ “యన్నామసజీగర్తనతోవిముచ్యతే”^౬ “యన్నామసజీగర్తనతోమహాభయాత్ విమోక్షమాప్నోతి”^౭ “సకృదుచ్చరితంయే[౨౦ నహరిరిత్యక్షరద్వయమ్ । బద్ధఃపరికరస్తేనమోక్షాయగమనంప్రతి”^౮ “యస్యనామ్నిస్తృతే మర్త్యస్సముత్కాగ్రస్తేరసస్తరమ్ । ప్రాప్నోతివైష్ణవం స్థానం పునరావృత్తివర్జితమ్”^౯ అచ్యుతానస్తగోవిష్టనామోచ్చరణఃభేషజాత్ । నశ్యన్తిసకలారోగాః సత్యంసత్యంవదామ్యహమ్”^{౧౦} ఇ^౪త్యాదా. [౨౫

౧॥ గీ-౯-౨. ౨॥

౩॥ వైష్ణవేపురాణే-

౪॥ విష్ణుధర్మే -

౫॥ విష్ణుధర్మే-౬౬-౨౦. ౬॥ విష్ణుధర్మే-౪౩. ౭॥ విష్ణుధర్మే-౪౩-౨౫. ౮॥ విష్ణుధర్మే-

౨౦. ౯॥ విష్ణుధర్మే-

౧౦॥ విష్ణుధర్మే-౨౯.

పా-౧-ఏతేన- ౨.౨- శాస్త్రైకలే-౩. ౩- భీషితాఃనశ్యన్తి-౧-౪. ౪-ఆది-౩.

అర్చేన్నర

అన్యత్రచ, “సక్షీర్తయెజ్జగన్నాథం వేదంవాపిసమీరయేత్”^౧ ఇతిచ; వైష్ణవేనూక్తే “అన్యజానన్తోనామచిద్వివక్తన-ధువాసోఅన్య కీరయోజనాసః”^౨ “అన్యకీరయః”^౩ క్షీర్తయితారః, “ధువాసః” అపున రావర్తినోభవన్తి. (అర్చేత్) ఇతిఅన్యధర్మస్యపురుషవిశేష సమారాధనరూపతామనతివరోఽహింసూచయతి. గీతఞ్చ, “ప్రత్యక్షావగ

— : అర్చనాదేస్సర్వవర్ణాధికారతా : —

మమ్”^౪ ఇతి; సహ్యస్యతపస్తీర్థాదివత్పురుష ప్రీణనత్వంశాస్త్రాస్తి త్యేకసాధ్యమ్. (నర) ఇతిపామౌణసర్వచేతనానాంయథాసంభవమధికారంసూచయతి. ఏకవచనఞ్చమహా^౫యాగాది బహుసహకారినై రపేక్ష్య పరమ్నిద్యగుణవృత్తజన్మనామపిభక్త్యభిరుచిమాత్రమహాగుణేనాకుతోభయం భజనీయోహి^౬భగవాన్?.

అథక్షిప్రమేవభాగీరధీప్రవాహేనేవ^౭నిర్మిత్తకల్పమరుచిపరమధార్మికోభవతీతిగీయతే, గుణవిషయతావత్ “సమోహంసర్వభూతేషు”^౮ వృత్తవిషయేషుచ “అపిచెత్సుదురాచారః”^౯ జన్మవిషయేపి “మాంఽగ్రహిపార్థవ్యపాశ్రిత్యయేపిస్యః పాపయోనయః”^{౧౦} ఇత్యాది.

నచైతావతా^{౧౧} దురాచారాదేర్ధర్మత్వమ్ “నావిరతోదుశ్చరితాన్నాశాన్తోనాసమాహితః”^{౧౨} “అప్రాప్యకేశవోరాజన్నిద్రియై రజితైర్మౌనామ్”^{౧౩} ఇత్యేవంప్రకార వచనేభ్యస్తస్య భగవదనిష్టత్వేనాధర్మత్వావగమాత్; అతపవానస్తరమాహ “క్షిప్రంభవతి^{౧౪} ధర్మాత్మా”^{౧౫} ఇతి, సర్వాశ్రమిణామనాశ్రమిణశ్చ విదురాదేః “శమదమాద్యుపేతస్సాన్యత్”^{౧౬} “అస్తరాచాపితుతద్దృష్టే”^{౧౭} ఇత్యాదీనిబ్రహ్మసూత్రాణ్యధికారనిరణైకత.

౧॥

౨॥ విష్ణుసూక్తే-

౩॥ గీ. - ౯ - ౨. ౪॥ గీ.

౯-౨౯. ౫॥ గీ-౩౦. ౬॥ గీ-౩౧. ౭॥ కరోప-౨-౨౪, ౮॥ ౯॥ గీ-

౯-౩౧. ౧౦॥ బ్ర-సూ-౩-౪-౨౭. ౧౧॥ బ్ర-సూ-౩-౪-౩౬.

పా.- ౧-ముత్విగాది-౩. ౨-జన్మాదీనామపి-౩. ౩-భగవాన్ భవతి-౩. ౪-నిశ్శేషనిర్మిత్త-౩. ౫-గీయతేహి-౩. ౬-దుశ్చరితాదేః-౨. ౭-ఇత్యాద్యేవం-౩. ఇత్యాదీనాబ్రహ్మసూత్రేణాధికారం-౩.

౨౨ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

యుక్తశ్చైషః సర్వావస్థేనాపిపురుషేణ మాతురివపుత్రేణ
పరమవత్సలస్య సర్వబద్ధోర్నిసర్గసుహృదశ్చ భగవతోనామగ్రహ
ణాదావప్రతిషేధః; దృష్టశ్చగజేంద్రగృధరాజ వాయసరావణావరజ
కౌసలనగరజాన పదవల్లవీమాలాకార ప్రముఖేషు. [౪

అపశూద్రాధికరణేత్వత్రై వర్ణికానామనగ్ని విద్యత్వాదగ్ని
విద్యాజ్ఞేషుగురూప సదనాద్యావనిషద సంసారాభావేన వేదాంతవే
ద్యపరవిద్యోపార్జనేచ అనుపాయత్వాదనధికారో రాధావ్రతిః, తది
యాభగవత్సమాశ్రయణాధికారవ్యవస్థాత్రైవర్ణికానాం సముద్రిక్తస
త్వతయాముముక్షూణామవిప్రతిపత్తిః, శ్రవణమననాద్యావనిషద[౧౦
బ్రహ్మవిద్యామహావధే నప్రసిద్ధోధికారః, తేష్యేవరజస్తమస్సమ్మేద
సితాసిత సత్వతయాఫలకామతయా విప్రలభానాం తాదృశోయథా
యోగముపాసనేషు స్త్రీ శూద్రతిరశ్చాఞ్చప్రాచీనభవపరమ్పరా ప్ర
చితసంస్తారపటిమ్నా * సుప్తప్రబుద్ధన్యాయేనప్రత్యుత్పన్నజ్ఞానానాం
విదురధర్మవ్యాధ ప్రభృతీనాంపాఞ్చరత్నకర్మానుశయలేశాన్మణ్యానుజ్ఞా
తజుగుప్సిత జాతిసంసర్గాణామపిత త్రజ్జాత్యప్రతిషిద్ధసామాన్య ధర్మా
న్తకేషాంపాసనే షుదుర్వారోధికారః, అనుత్పాద్యవిద్యత్వాత్.

న్యదర్శిత భగవతాశౌనకేన, “ధర్మవ్యాధాదయోప్యన్యేషా
ర్వాభ్యాసాజ్ఞగుప్సితే । వర్ణావరత్వేస్సంప్రాప్తా సంసిద్ధిశ్రమణీయ
థా” ఇతి. [౨౦

అనుత్పన్నజ్ఞానానామపి క్రమభావిన్యాముఖ్యభక్తే రుపక
మభూతస్మరణ సజీర్తనశ్రవణాది రప్రతిషిద్ధః, ధర్మస్తర్కారోపహి
అహింసాసత్య శౌచపరోపకారిమాతాపితృ శుశ్రూషణశ్రేష్ఠ దేవ
తానుకూల్యాదికం సామాన్యధర్మమాచక్షాల మనుమన్యస్తే.

స్వదా ॥౮.

స్వయంసజ్జీర్తన నిషేధేపిక్తిర్తయిత్య పురుషానువర్తనాను
మోదనమర్హతా విరోధమాత్రేణ సుదూరేపిసమ్మన్దసమ్మవః, స్మర్య
తేహి, “ధర్మశ్శ్రుతోవాద్యష్టోవాకధితోవాక్యతోపివా। అనుమో [౫
దితోవారాజేష్ట్రపునాతిపురుషంసదా”^౧ ఇతి. “ప్రయోజయితాను
మన్తాకర్తా”^౨ ఇతిచవిశేషతో భగవద్ధర్మస్యస్మర్యవేధిత్యమ్. “ఉష్టో
షితఃపూజితోవా ద్యష్టోవానమితోపివా। ప్రసహ్యహరతేపాపంకో
నసేవేద్ధరిస్తతః”^౩ “కీర్తితస్సంస్మృతోధ్యాతః పూజితస్సంస్కృతస్త
ధా। విహితాముష్మికీంరతౌం కరోతిభగవాన్హరిః”^౪ “శృణ్వత్ప్రీం
యేవైపతస్తధాన్యే పశ్యత్ప్రీయేమామీరయత్”^౫ ఇత్యాది.

అపిచ, ఇతిహాసపురాణాదిము శ్వపాకాదేరపి భగవద్భజనా
నుమతిః, వైష్ణవేధర్మే “నమశ్చ త్యేవయోబ్రూయాత్ మద్భక్తశ్శ్రద్ధ
యాన్వితః। తస్యాక్షయోభవేల్లోకఃశ్వపాకస్యాపినారద”^౬ ఇత్యాది
వచనాని, తద్భజనుస్తవ్యత్వనిశ్చేయసప్రాప్త్యాదివృత్తాన్తాశ్చసాల
వృనాః; ఏవన్నకిచ్చిదపి శాస్త్రంకుపేత్, వ్యవస్థితవిషయత్యాత్.

— : భాగవత్సాహితీకాలదేశాధికారినియమానపేక్షత్వమ్. —

(సదా) ఇతికాలవిశేషానపేక్షత్వమ్, దేశశౌచాదివిశేషా
నపేక్షాయా అపిప్రదర్శనమేతత్; తేన అయనర్తమాసపక్ష నక్షత్ర
ముహూర్తవిశేష సవ్యపేక్షేభ్యః ప్రకర్షః.

అత్రచ, “చక్రాయుధస్యనామాని సదాసర్వత్రక్తిర్తయేత్ । నా
శౌచంక్తిర్నేతస్యవివ్రంభగవాన్హరిః”^౭ “ప్రాతర్దేవేతికృష్ణేతిగో
విన్దేతిచజల్పతామ్ । మధ్యాహ్నేచా వరాహ్నేచయోవసాదస్య ఉచ్య
తామ్”^౮ ఇత్యేతాని ఋషివచనానిద్రష్టవ్యాని. నహిభగవతః ప్రయ
తాప్రయతాధికారి సంస్కర్తాదుపభూతః, తచ్చౌచాదిసహకారి విరహ
తోతదనుగ్రహసామర్థ్యంవా; ప్రత్యుత స్వసమ్మన్దాయోగ్యమపి [౨౫

౧॥ తాశపుటే-భార-ఆశ్వ-వైష్ణవ-౯౪-౨౯. ౨॥

౩॥

౪॥

౫॥ విష్ణుధర్మే-౯౪. ౬॥ విష్ణుధర్మే-౨౦. ౭॥ విష్ణుధర్మే-

౮॥ విష్ణుధర్మే-౮౯-౨౨.

పా.—౧-స్వ-౧-౪-౪, ౨-విషయానపేక్ష-౨. ౩-తత్-౧-౪.

పునానః స్వోచితవిధాయస్వీకరోతి పరమపావనత్వాత్, అతోహీ
దముదీర్యతే “నాశౌచంకీర్తనే” ౧ ఇత్యాది.

సదసదధికారి తారతమ్యశాస్త్రాగ్రణితు “ఉచ్చావచానా మధి
కారిణాం పరస్పరసజగరేణ ధర్మసంప్లవోమా ప్రసాంక్షీత్” ఇతి,

స్వరూపతోల్పీయానపినజీర్తనాదిఃఫలతోమహీయాన్, యదాహ
“ స్వల్పమప్యస్యధర్మస్య త్రాయతేమహతోభయాత్” ౨ ఇతి.
నచాస్యధర్మాన్తర వదభిక్రమనాశః “ నేహాభిక్రమనాశోస్తి” ౩ ఇతి
వచనాత్. “ నమేభక్తప్రణశ్యతి” ౪ “యంప్రణమ్యనసీదతి” ౫ “న
వాసుదేవం ప్రణిపత్యసీదతి” ౬ “జనార్దనం ప్రణిపతితోనసీదతి” ౭ [౧౦
నచాయథావిధ్య మస్థానాత్ ప్రబలప్రతి పతౌద్వాప్రత్యవాయః “ ప్ర
త్యవాయోనవిద్యతే” ౮ ఇతి.

నచైతేషామర్థవాదత్వం శక్యశజగం అనతివాదిత్వాత్.

ఇహభగవత్తత్త్వజ్ఞానభక్తిప్రతిబద్ధక పాపవిర్మరణసత్వసమ్య
ధ్యాదిక్రమేణ తత్త్వాప్రప్రవక్రమ ఉచ్యతే, “బద్ధకపరికరస్తేనమో
తూయగమనంప్రతి” ౯ “యస్మిన్నస్తమతి ర్మయాతినరకం స్వర్గోపి
యచ్ఛిన్న నేవిఘ్నోయత్రనివేశితాత్మమనసో బ్రాహ్మపిలోకోల్ప
కః । ముక్తిఞ్చేతసియస్థిణో మలధియాంపుంసాం దదాత్యవ్యయః
కిఞ్చిత్రం యదఘంప్రయాతి విలయన్తత్రాచ్యుతే కీర్తితే” ౧౦ ఇత్యా
దౌచ. నచైషః* ౧౧ పూర్ణాహుతిన్యా యస్యవిషయః, తస్మాతి వాద
విషయత్వాత్, సజీర్తనాదిప్రకరణేషు ప్రాయేణ వాక్యశేషత్వ
ప్రార్థనాద్యర్థవాదలిక్త దర్శనాచ్చ.

కిఞ్చ, ప్రబలప్రమాణ విరోధాభావే అర్థవాదపదానామపిస్వ
తః ప్రామాణ్యతఃస్వార్థపరిత్యాగశ్చ సాహసమ్ అన్యాయ్యత్వాత్.

౧౧ విష్ణుధర్మే- ౨॥ ౧.౨-౪౦. ౩॥ ౧-౨-౪౦. ౪॥ ౧-౯-౩౧.
౫॥ విష్ణుధర్మే-౯౭.౬॥ విష్ణుధర్మే-౭౦. ౭॥ ౮॥ ౧-౨-౪౦. ౯॥ విష్ణుధ
ర్మే-౭౦. ౧౦॥ ౧౧॥ మీమాంసా-౧-౨-౧౫-విషయవాక్యశ్.

—:గురుశరతపస్యమాధిసాధ్య తత్పజ్ఞానస్య లఘుతర వాఙ్మత్రసాధ్యతా:—

నను, గురుదీర్ఘదుష్కరతపస్సుమాధి విశేషరూపమహాధర్మ సాధ్యత త్వజ్ఞానోపక్రమస్య వాఙ్మత్రసాధ్యత్వవాదోఽప్యతివాదః, గురుశాస్త్రవైయ్యర్థ్య ప్రసజ్ఞేన ప్రమాణవిరుద్ధః:- [౫

తదిద మవిదిత భగవత్ప్రభావస్య ఛాష్టసస్య పై శా చ మ్. లఘీయోపి భగవత్సజ్జీర్ణనం దుర్వహామపిఘరద్ధారయ త్యేవ, నగురు శాస్త్రానర్థకృమ్, తస్య సమగ్ధాధికారత్వాత్; అన్యతు సత్యసతివా సామర్థ్యే భగవదసాధారణ రుచిసముపితభాగ్యవదధికారత్వాచ్ఛ, గరియసోపిభగవత్ప్రసాద ఏవఫలహేతుః, లఘీయసి, కిన్దన్తః, వారితః? యథాచ గరియసిప్రయోగవై పుల్యాద్దేవప్రసీదతి, తథాలఘీయస్య పి భావశుద్ధివిశేషాత్ ప్రసీదేత్.

యథోక్తమ్, “సహ్యగ్వ్య వసితోహిసః” ౧ “పత్రంపుష్పం ఫలన్తోయమ్” ౨ “యోనవిత్తైర్నవిభవైః నవాసోభిర్నఘాపణైః । తోవ్యతేహృదయేనైవ కస్తమీశన్న పూజయేత్” ౩ వ్యాసస్త్రుతౌ “దద్యాత్పురుషసూక్తేన యఃపుష్పాణ్యపవవవా । అర్చితంస్యాజ్జగది దం తేనసర్వఞ్చరాచరమ్” ౪ వైష్ణవేధర్మే, “పుణివీం రత్నసమ్పాన్ణాం యఃకృష్ణాయప్రయచ్ఛతి । తస్యాప్యన్యమనసఃస్య సులభోనజ నార్దనః” ౫ శ్రుత్యాది.

భావభేదపవహి ధర్మాధర్మనిదానమ్? నక్రియావిశేషః, యథా శ్రీవిష్ణుతత్వే “భావశుద్ధిర్నమ్యాణాం ప్రమాణంసర్వవస్తుషు । అన్య థాలిక్ష్మ్యతేకాహ్నేహేనదుహితాఽన్యథా” ౬ తథా “తపోనకల్లోఽధ్యయనన్నకలః స్వాభావికోవేద విధిర్నకలః । ప్రసహ్యచిత్తా హరణన్నకలః తాన్యేవభావోపహితానికలః” ౭.

౧॥ గీ-౯-౩౦. ౨॥ గీ-౯-౨౬. ౩॥ విష్ణుధర్మే-౮౯-౭౦. ౪॥ వ్యాసస్త్రుతౌ

౫॥ విష్ణుధర్మే-౭౪-

౬॥ విష్ణుతత్వే-

౭॥ భార-ఆది-౧-౨౭౯.

పా.—౧-స్య-౨-౩-స. ౨-చ-౧-స, ౩-నివారితః-౨.

అన్యత్ర “గక్తాదితీర్థేషువసన్తిమత్స్యః దేవాలయేపక్షి సమ్మ
శ్చనిత్యమ్ । భావోఽస్మి తాస్తేనఫలంభంతే తీర్థాని పుణ్యాంతనా
శ్చముఖ్యాః”^౧ ఇతి.

ఉపపన్నతైచ్చితత్, సర్వజ్ఞస్యావాప్త సమస్తకామస్యానపే
క్షస్య భగవతోభావ శుద్ధ్యారాధ్యత్వమ్ నద్రవిణకణార్పణాదినా,
“యా ధాత కేయనఃపణ్ణితః”^౨ ఇతి న్యాయాత్ దేశకాలః సహకార్యాది
వైకల్యేపిస్వల్పద్వదిసమగ్రాదివదేవప్రసీదేత్; తదుక్తమ్ “ధ్యాయ
న్కృతేయజన్యజ్ఞైః త్రేతాయాం ద్వాపరేర్చయన్ । యదాహోతిత
దాహోతి కలౌసజీర్ణ్యకేశవమ్”^౩ ఇతి; తథా, “వినిద్దాంప్రథమేపా
దేకరిష్యన్తిహరేర్మరాః । యుగాదైచహరేర్మామ వైవకశ్చిన్ద్రహి
ష్యతి॥ ధన్యాస్తేపురుషవ్యాఘ్రాః భవామ్బోధావ మాయినః । యత్నే
నాపికలౌవిష్ణోః గ్రహిష్యన్త్యక్షగూత్మనః”^౪.

యజ్యతేచైతత్, సుశీలోహిన్యవశః పితరావివాకృచ్ఛేషు
కింజీన్నాయవృత్తమపి బహువాపకారిణమివానుగృణ్ణతే; అతపవదై
వపిత్రప్రాయశ్చిత్తాదిషు దేశకాలోపపత్త్యాదివశేనా తినిమ్నోన్న
తానామపి ప్రయోగాణాం తుల్యకక్ష్యత్వేనవిధిః, శిష్టేస్తథానుస్తా
నఞ్చ; అతపవయధా, సర్వస్వసాధ్య ప్రయోగవిస్తారస్య స్థానేస్వా
నుపపత్తి ఖ్యాపనమేవ అపదిశాన్దప్రత్యామ్నానమ్; యథా^౫వా
“తత్తత్కర్మదామగ్ర్యే తత్తత్తన్త్రజపః”^౬ ఇత్యాది. [౨౦

తదేవం ప్రియతమవిషయతయా సుఖక్రియత్వాత్, వ్యయా
యాసరహితతయానుకరత్వాత్, అనతి పరోక్షాత్మనాథప్రీణనభావే
నాకర్షకత్వాత్, అతిలాఘవేవ్యతిగురుదుర్వహ భవభయోన్ములన
మహాఫలత్వాత్, అప్రత్యవాయోవత్వాత్, సుభిక్షాధికారితయా విశ్వ

౧॥ ౨॥ ౩॥ వి-పు-౬-౨-౧౭. ౪॥ విష్ణుధర్మ
౧౦౮. ౫॥

పా.—౧-సమస్త-౨-స. ౨-పణ్ణితమితి-౨-౩. ౩-సౌకర్యాది-౨. సాంజ్ఞ
ర్యాది ౧. ౪-భావబోధాభిమానినః-౪. పాపామ్బోధా-పా. ౫-అపి-౨. ౬-పితరౌ
వా-౩. పితరావివక్య-౧. ౭-విస్తరస్య-౧-౨. ౮-వా-౧-స. ౯-౩. ౯-వ-౧-౩-స.

పరమంయోమహత్తేజః

జనీనత్వాత్, దేశకాలదశావిశేషాదివిక్షేపవర్జితేన నిర్వాణత్వాత్, విషయప్రభావేన నిష్ప్రత్యూహత్వాచ్చేత్యేవం ప్రకారేభ్యోహేతుభ్యో భగవదసాధారణసజ్జీర్తనాది ధర్మఃఅధికతమః భీష్మమతః[౫] అన్యేషామపిపరమర్షీణామ్ “సర్వేషామపిధర్మాణాముత్తమోవైష్ణవోవిధిః”[౧] “రక్షతేభగవాన్విష్ణుఃభక్తానాత్మశరీరవత్”[౨] “గోవిద్దభక్త్యభ్యధికం శ్రేయశ్చాచ్యన్ననిద్యతే”[౩] ఇత్యాదిరుదాహర్యః. ... ౮

—భగవతఃఆదిత్యాద్యవభాసకతేజోరూపతాః—

అథోపేయప్రశ్నంప్రతిపదన్ శ్రీమన్నామసహస్రశ్రవణా [౧౦] యధర్మరాజో నియుజ్యతే (పరమంయః) ఇతిచతుర్థిః తత్రేత్రథమేన సార్ధేన (కింవాప్యేకంపరాయణం) ఇతిద్వితీయంప్రత్యాహ. (తేజ) ఆదిభిః నపుంసకలితైః(యః) ఇతిసమభివ్యాహారేణ లిక్తవైరూప్యన్న శఙ్కం,లిక్తసంఖ్యాభ్యాం పూర్వంవిశేషితస్య పదస్యపదాంతరసమభివ్యాహారాత్, తల్లిక్తసంఖ్యావిశేషే ౨ ణా విశేష్యత్వాచ్చ విశేష్యస్య, “వేదాప్రమాణమ్”[౪] “తత్త్వన్నారాయణఃపరః”[౫] ఇతివత్.

సర్వభాస్పృహణీయ తమత్వేన పరమపురుషార్థఖ్యాపకాని పరమతేజస్త్యాదీని షడ్విశేషణాని. (తేజః)స్వభావత ఏవభాస్వరమ్, అన్యావభాసకఞ్చ, “పరజ్ఞోతిరువసస్పద్య”[౬] “తస్మాదిత్యోభాముపయుజ్యభాతి”[౭] ఇతి. భాస్వరత్వస్యనీస్సేమత్వమ్(మహత్) [౮] ఇతి. (పరమమ్) ఇతిచ సమాతిశాయ్యసమ్భవః. ఏవముత్తరతాగ్రపి యధావిశేష్యమ్.

౧॥

౨॥

౩॥

౪॥ విష్ణుధర్మే-౭౫. ౫॥ తై-నా-౬-౧౦. ౬॥ ఛా-ఉ-౮-౧౨. ౭॥

పా.—౧-స-౪-౪. ౨-నివిశేష-౧-౪. ౩-భాసకత్వఞ్చ-౧.

౨౮ భగవద్గుణరత్నశాఖ్య శ్రీ సహస్ర నామ భాష్యే,

పరమంయోష హ త్తపః ।

పరమంయోష హన్య గ్రిహ్య

ఈ ష్టే సర్వ స్యేతి (తపః), యథా, “ యోదేవేభ్య ఆభవ
సి”^౧ “తమీశ్వరాణాం పరమమ్ హేశ్వరమ్”^౨ “ఏషస ర్వేశ్వరః”^౩
ఇత్యాది.

అనవచ్ఛిన్నకల్యాణ స్వరూపగుణ శ్చేన బృహత్వాత్, సర్వ
శక్తి శ్చేన సర్వబృంహణత్వాచ్చ (బ్రహ్మ). ...

---: భగవత్పశుస్థస్య చేతనాచేతనబోధనివారకతా: ---

(నవిత్రాణాం) మధ్యే (పరమం) (మహత్) (పవిత్రమ్), పవిత్రం
శుద్ధివిశేషహేతుః, శుద్ధిశ్చ దోషవిశేషనిర్దేశకః, నిష్కర్పరజస్తమకప్రా
యవగిణానుభేదా స్వరూపచేతనస్య, చేతనస్య తుత్వస్య గిరమ్భ సమ్భవః
అవిద్యాభగవదపరాధరాగద్వేషాదిః, తంభగవానేవ సమూలకా
షంకవతి, తస్యైవ సర్వథా తద్విరోధిస్వభావత్వాత్.

కోశ ద్విచశాస్త్రాణి, “ఏతం హవానతపతి”^౪ “తద్యథాపుషకా
రవలార ఆపోనగ్లిష్యంతే”^౫ “తద్యథేషికతూలపక్షాహ్రితం ప్రకూయే
తి”^౬ “తత్సకృతదుష్టుతేగూనుతే”^౭ “తదావిద్యాన్పుణ్యకాపే వి
ధూయ”^౮ “తైత్రిజ్ఞ స్యేశ్వరజ్ఞానాద్విశుద్ధిః పరమామతా”^౯ “ధ్యాయే
న్నారాయణస్తేవం సానాదిషుచకర్తృసు । ప్రాయశ్చిత్తిన్ద్రి సర్వస్య
నష్టకృత స్యేతి వైశ్రుతిః”^{౧౦} “యోమామజమనాదిభ్యు”^{౧౧} “పావ
నస్సర్వణోకానాంత్యమేవరఘనస్తన”^{౧౨} “ప్రాయశ్చిత్తాన్య శేషాణి”^{౧౩}

౧॥ ఆర-౩-ప్ర-౧౨-అ ౨॥ శ్వే-ఉ-౬ ౩॥ బృ-ఉ-౬-౪-౨౨ ౪॥ తై-౧౪-౯.

౫॥ ఛా-ఉ-౪-౧౪-౩. ౬॥ ఛా-ఉ-౫-౨౪-౩. ౭॥

౮॥ ముణ్డకోష-౩-౧-౩. ౯॥ యాజ్ఞ-స్క-ప్రా-కా-౩౪. ౧౦॥

౧౧॥ గీ-౧౦-౩, ౧౨॥ గామా-

౧౩॥ వి-పు-౨-౬-౩౯.

పా.- ౧-పరిభ్ర-౧-౩. ౨. ౨-శు-౧-౪-౪ ౩-ఆదిద్యానికోపగళ ౧

ఇత్యాది ప్రాయశ్చిత్త ప్రకరణంకారేన్యస, “యథాగ్నిరుద్ధత శిఖః కడుస్తహతిసానిలః । తథాచిత్తస్థితోవిష్ణుః యోగినాంసర్వ కిల్బిసమ్”^౧ ఇతి.

—:భగవత్పట్నభేదేన తీర్థాదీనాం పరిత్రతా:—

అన్యస్యాపి తీర్థాదేః పరిత్రత్వం తత్సంశ్లేషాయ త్తద్వర్ణయతి (పరమం) (సుహత్) ఇతివిశేషణాభ్యామ్. నఖలుస్సభావమలి నానా శ్చేష్టనానాం తదుపహతానాం¹ వాతాదీనాం స్వసద్భవస్త్వంతర శోధకత్వంయుక్తిమత్; అతపవపరాశర శౌనకాదిభిః శుభాశ్రయప్రకరణాదిషు తత్సంశీలనంనిషిద్ధ్యతే, “అశుద్ధాస్తే సమస్తాస్తుదేవా ద్యావకర్తృయోగయః”² “అబ్రహ్మస్తంబపర్యంతాః జగదస్తర్వ్యవస్థితాః ప్రాణినశకర్తృజనిత సంసారవశవర్తినః”³ ఇత్యాదిషు. తత్రదేవతానాం పావనత్వం తదుపాసనార్చన పాదోదక సేవాదినాప్రసిద్ధమ్; తీర్థాయతనాదేః తత్సమీప్యాత్. యథాగక్తాయాఃవైష్ణవే, “విష్ణువామ పదాఙ్గుస్తవినిసృతస్య జలపైత్యహోత్స్యమ్”⁴ ఇతి, “విష్ణోరాయ తనంహ్యపః సహ్యాపాంపతిరుచ్యతే”⁵ ఇతి జలమాత్రస్యచ. కాలస్య చతదవతార తద్వైవత్య తచ్ఛయనో⁶ద్ధానవత్వాద్వాదశీ జయస్తీత్ర వణాదివత్ తత్సమ్మత్వాత్. ఆత్మగుణానాం⁷ శమాదీనాం తద్జ్ఞానానుగుణ్యాత్. క్రియాణాంశ్చయజ్ఞదానతపశ్శ్రద్ధ ప్రభృతీనాం తదారాధనత్వాత్. బ్రాహ్మణాదిజాతేఃతత్పర వేదాధ్యయనాదా⁸ం సాక్షాదధికారాత్, యథా, “విష్ణుంక్రాంతం వాసుదేవంవిజానన్ విప్రావిప్రత్వ మాపుయాత్తత్త్వదర్శీ”⁹ ఇతి.

శ్రుతిస్మృత్యాదేః తత్పరత్వాత్ తచ్ఛాసనత్వాచ్చ, “నారాయణపరావేదాః”¹⁰ “శ్రుతిస్మృతీనుమైవాజ్ఞా”¹¹ ఇతి. అరణ్యకేతీర్థయా త్రాయామ్, “పుణ్యాద్వారవలీత్యుపక్రమ్య, ఆస్తేహరిరచిన్త్యాత్సా¹²

౧॥ వి.పు-౬-౭-౭౪. ౨॥ వి.పు-౬-౭-౭౭. ౩॥ విష్ణుభక్తే-౭౫-

౪॥ వి.పు-౪-౪-౩౦. ౫॥

౬॥

౭॥ భాగ-౧-౫-౧౫. ౮॥

పా. -౧-వాదేనాదీనాం-౨-౩. ౨-సేవనాదీనాం-౨-౩. ౩-శకుదమా-౪.

పరమం యుగపరాయణమ్॥ ౯

పవిత్రాణాం పవిత్రం యోమజ్జలౌనాఞ్చ మజ్జశమ్ ।

దైవతదేవతానాఞ్చ భూతానాం యోవ్యయః పితా॥ ౧౦

యతస్సర్వాణి భూతాని భవన్త్యాది యుగాగమే । [౫

తత్త్రైవమధుసూదనః । తత్పుణ్యం తత్పురం బ్రహ్మతత్త్వీర్థం తత్తపావనమ్” ౧౧ ఇతి తత్సమృద్ధహేతుకందేశస్య పావనత్వమభిధాయ, “పవిత్రాణాం హి గోవిందః పవిత్రం పరముచ్యతే । పుణ్యానామపి పుణ్యో సా” ఇత్యేవమేవ స్పష్టం నిగచ్ఛతే.

— : భగవతః స్రగాదిప్రత్యగాత్మభ్యామభిలషణీయతా : —

సురభిస్రగజ్జరాగ సురసుద్ధరీసుధారసాదిభ్యోనిరస్తసమస్తసంసారనిర్మలనిర్మర్యాద స్వరససంవిదానన్దసాద్రాత్ ప్రత్యగాత్మనశ్చాత్యస్తమభిలషణీయత్వాత్ (మజ్జశానాఞ్చమజ్జశమ్); అతః (పరమం యుగపరాయణమ్) ప్రాప్యమ్. ప్రపఞ్చయిష్యతే చైతత్.

(య) ఏవమ్ సః (పరమం) (పరాయణం) ఇతి విధాయ ప్ర [౧౫] తివక్తవ్యే, (యుగపరాయణం) ఇతి సిద్ధవదనువాదః శాస్త్రప్రసిద్ధ్యతిశయప్రదర్శనార్థః.

— : బ్రహ్మదీనామపి పరబ్రహ్మనిమిత్తకత్వోపపాదనమ్ : —

అథ (కీమేకశ్చైవత) మితి ప్రథమం ప్రశ్నం ప్రతిబ్రూతే (దైవతం) ఇతి సార్థేన. సపవ (దేవతానాం) విధిశివశతమభాదీనా మ్మహా [౨౦] దైవతస్తవమ్, కుతః; తేషామేవ (భూతానాం) సద్భావభాజాం (పితా) యతః తస్యార్వా చీనపితృభ్యో విశేషః. (అవ్యయః) ఇతి, నహితేన సనాతనేన పితృమన్తః కదాచిదనాథాః? ౧౦

పితృత్వముపపాదయతి (యతస్సర్వాణి) ఇతి. (యతః) నిమిత్తకారణాత్, (సర్వాణి) ద్రుహిణద్రుమావధీని, (భూతాని భవన్తి) జాయన్తే; యద్యపి బ్రహ్మసర్గాదుపరి అవాన్తరసర్వేచ బ్రహ్మదిముఖేన సృజతి, అథాపి ప్రథమస్మష్టౌ నతథేతి సూచయతి (అదియుగాగమే) ఇతి.

౧॥ ఆరణ్యకే-౮౮-౨౮. ౨॥ ఆరణ్యకే-౮౮-౨౬.

పా. — ౧-విధయాప్రతి-౪ ౨-శివ-౧-౪-స.

యస్మింశ్చప్రళయం యాన్తిపునరేవయుగక్షయే॥ ౧౧

—: పరబ్రహ్మణః ఉపాదానసహకారికారణత్వోపపాదనమ్:—

ఉపాదానకారణమపితమేవాహ. అన్తిమే (యుగక్షయే) (పునః) (యస్మిన్నేవ) తాని (ప్రళయం యాన్తి) వ్రతీయస్తే, లయఃఖలూపాగ్రదానేపవకార్యస్య, యథోర్థ నాభితన్వా దేగ్గాలాదా. స్థితిప్రవృత్త్యాది హేతుత్వంసహకారి కారణత్వం చకారేణద్యోత్యతే; ఏవంలక్షణకంహి పరతత్త్వంశ్రుయతే, “యతోవాఇమాని” ౧ ఇత్యాహ, సూత్ర్యతేచ “జన్మాద్యస్యయతః” ౨ ఇతి. అస్యచైవత్రివిధ కారణత్వం “బ్రహ్మననంబ్రహ్మసవృక్షఅసీత్” ౩ ఇత్యుదాహృత్య, “ప్రకృతిశ్చప్రతిజ్ఞా దృష్టాన్తానుపరోధాత్” ౪ ఇత్యధికరణేనిరణాయ.

ఏతేన “ఉపాదానస్తుభగవాన్ నిమిత్తస్తుమహేశ్వరః” ౫ ఇతికారణభేదేనా నభిమతమహేశ్వర వాదోనవైదికః.

నచజగదుపాదానత్వాత్ భగవతివికారాదిదోషప్రసక్తిః, స్వశరీరతయాపరిగృహీత ప్రకృత్యాద్యేకద్వారకత్వం పరిణామాదేహార్థనాభిదృష్టాన్తా వప్తమ్యేనోపపాదయన్తి తత్రభవతీశ్చుతి రేవపర్యహర్షీత్.

అతాస్మివిధాతవ్యే (యోదైవతమ్) ఇత్యనువాదః శాస్త్రప్రసిద్ధిప్రదర్శనపరః, ౧ తథాపి: - ఉపనిషదాదిషు, పరతత్త్వస్యలక్షణతత్త్వస్థిత్యుపాసనప్రాప్తి వ్రతిపాదనైదంపర్యపర్యవసాయిషు, సదసద్భ్రష్టోక్షరాదిపదైః నిరుపపదైః పరమాద్యుపపదసన్తాతైశ్చ సామాన్యవాచిభిః నిర్దిశ్యమానస్య విధిః హరిశివాదివిశేష పర్యవసితాకాక్షాయామ్, “నారాయణపరంబ్రహ్మ - తత్త్వన్నారాయణఃపరః” ౨ “తద్విష్ణోఃపరమం పదమ్” ౩ “యస్మాత్పరన్నాపరమస్తికిञ్చిత్” ౪

౧॥ తై-శ్చ-౧. ౨॥ బ్ర-సూ-౧-౧-౧. ౩॥ ౧-అష్ట-౮-ప్ర-౨-అ.

౪॥ బ్ర-సూ-౧-౪-౨౩. ౫॥

౬॥ తై-నా-౧౧. ౭॥ కరోప-౩-౯.

౮॥ శ్వే-ఉ-౩.

పా.—౧-త్వసహ-౧-౪. ౨-తథాపి-౨. ౩-హరి-౧-౪.

తస్య

“పురుషాన్నపరంకించిత” ౧ “మత్తః పరతరన్నాన్యత్కించిత” ౨
 “ఉత్తమఃపురుషస్తస్యస్యః” ౩ ఇత్యాదిభిః కఠోక్తిభిః, సృష్టివాక్య
 గతి సామాన్యాత్, తత్త్వపరపురుషసూక్తో తరనారాయణప్రభృతి
 ప్రబలప్రదేశాంతరతాత్పర్యాత్, సుబాలమైత్రాయణీయ మహిమాప
 నిషచ్ఛాదోగ్యతైత్తిరీ యైతరేయ కతవల్లీ ప్రభృతి బహువిధవిద్యుః
 షేణ సాత్వికేతిహాసపురాణ ప్రాచుర్యేణ దేవతాపారమార్థ్యః శ్చ
 పరాశరపారాశర్య ప్రాచేతసాదిపరమన్ని మతై రస్యైవ వేదసిద్ధా
 న్తత్వే స్వపరమాగమసం ప్రతిపత్త్యారూపాయుధ వాహనచార [౧౦
 త్రవిశేషాదిసామర్థ్యతత్త్వఖలు భగవతోనిరజుః-వైశ్వర్యమ్, తదితర
 నికర్షశ్చబుద్ధిమతాం స్వధ్యవసానమ్ దహరవైశ్వానరాద్యధికరణైః
 సమన్వయాధ్యాయ ఏవచైవమధ్య వసమరస్తదాచార్యా ఇతి నాతీవి
 స్త్పణీమహే.

తథాచసంజ్ఞిషీపుర్యా మనాచార్యాః, “త్వాంశీలయా [౧౫
 వచిరిణైః” ౪ ఇత్యాదినా.

లాతపాదాశ్చ, “తత్త్వార్థతత్పరపరశ్చతవేదవాక్యైః సామర్థ్య
 తన్ స్మృతిభిరవ్యథతాదృశీభిః త్వా మేవతత్త్వపరసాత్వికసత్పురాణైః
 దైవజ్ఞాధీభిరపి నిశ్చినుమవరేశమ్” ౫ “యావశ్రియాపరమయా పరమే
 ణధామ్నా చిత్రైశ్చకైశ్చ దుచితైర్భవతశ్చరిత్రైః । చిక్లేరనిన్దవప
 దైరవరైశ్చకైశ్చిన్నిచ్చిన్వ తేత్వయి వివశ్చితఈశితృత్వమ్” ౬ ఇతి. ౧౧

ఏవంసునిర్ణీతయోః సర్వః పరయోః తత్త్వహితయోః సర్వ
 యోగ్యం హితవిశేషమవధారయన్ శ్రోతారంనిమన్త్రీయతే (త
 స్య) ఇతి, (తస్య) యథోక్తమహామహిమః.

౧॥ కఠోప-౩-౧౧. ౨॥ గీ-౭-౭. ౩ ॥ గీ-౧౫-౧౭. ౪॥ స్త్రోతరత్వే-౧౫.
 ౫॥ వై-ప్ర-౧౫ ౬॥ వై-ప్ర-౨౬.

లోకప్రధానస్య జగన్నాథస్య భూపతే । విష్ణోర్నామ సహస్రమ్
శృణుపాపభయాపహమ్ ॥ ౧౨ ॥ యాని నామాని గౌణాని విఖ్యాతాని

(లోకప్రధానస్య)-అశేష శేషిణః, (జగన్నాథస్య)-సర్వనియ
న్తుః, (విష్ణోః) సద్బుద్ధిమాస ¹ త్వపిబహుమా తదావర్జనోపాయాంతరే
షు, (నామసహస్ర) మేవ, సర్వ (పాపభయాపహం) సర్వప్రకా
రంపాపం తద్ధేతుకంభయఞ్చ సమూలఘాతం హన్వాదిత్యాశంస²నా
ర్హంయ తత్, (మే) మత్తః మదర్థంవా, (శృణు), స్వయమేవశృణ్వతః
పునశ్శ్రవణనిమన్త గ్రణమ్, (భూపతే) ఇతిసమ్బిధనఞ్చ³వక్తుః శ్రో
తృలాభమప్సిన్ విషయేన్ద్రాఘ్యంసూచయతః. ౧౨

అథవక్తుంప్రతిజానీతే (యాని) ఇతి. ఇహ, చతుష్టయీహిశబ్దానాం
ప్రవృత్తిః! ద్రవ్యజాతిగుణ క్రియావిషయభేదేన; ⁴ తత్రద్రవ్యోపాధితేష్వ
ససాధారణ్యేన ⁵ చద్రవ్యజాతినిమిత్తత్వాత్ ప్రకృష్టగుణకర్తృ నిమి
త్తత్వమేవ భగవన్నామూంబృవీతి, (గౌణాని)⁶ ఇతి,- గుణేభ్యఃకర్తృ
భ్యశ్చనిమిత్తభూతేభ్యః ఆగతాని, యాగికానీత్యర్థః. ౧౩

గుణశబ్దః కర్తృణోపిప్రదర్శకః, ⁷ “ప్రవదన్నాత్మనోనామ్నాం
నిరుక్తం గుణకర్తృణామ్”^౮ భగవాన్, “గౌణానిమమనామా నికీర్తి
తానిచకానిచిత్”^౯ “నామకర్తార్థవిత్తాత్”^{౧౦} నిరుక్తంకర్తృజానాఞ్చ
శృణుష్వప్రయతోనఘ”^{౧౧} ఇత్యాదివచనాత్.

సచైషాంయదృచ్ఛాశబ్దత్వమ్, వివక్షితావయవాధత్వా ౧౨
దసాజ్ఞేతికత్వాచ్చ.

(విఖ్యాతాని)- ఛన్దోభాషయోః ప్రవృత్త్యాదీనాం ప్రయోగ
భూయస్తాత్ ^{1౨} తదసాధారణ్యేన సస్సద్ధాని, రూఢానీత్యర్థః.

౧॥ భార-శాన్తిప-౩౪౨-౩. ౨॥ భార-శాన్తిప-౩౪౨-౧౦. ౩॥ భార-
ఉద్యోగప-౧౯-౧. ౪॥ భార-శాన్తిప-౩౪౨-౧౦.

పా.-౧-అపి-౧-౩. ౨-స్నాహయతత్-౨. ౩-వక్తృ-౧-౩.
౪-తత్రాద్రవ్య-౨. ౫-నాసాధా-౨. ౬-చాద్రవ్య-౨. వాద్ర-౪. ౭-బృవీమి-
౩-౪. ౮-ఇతి-౧-౩-౩. ౯-ప్రహస-౧. ౧౦-తత్పాదా-౨.

మహాత్మనః । ఋషిభిః పరిగీతాని తాని వత్సోమి భూతయే ॥ ౧౩ ॥

యోగా¹దివా²ధౌ³ న్తరవృత్తిసమ్భవేపి ఏకత్రనియతత్వంహినామ
త్వమ్? (ఋషిభిః)-అశేషవేదార్థదర్శిభిః సనకసనతు-మారనారదప్ర
భృతిభిః (పరిగీతాని)-ఏవంరూపాణి ఏవన్నిమిత్తానిపతద్వాచకానీతి
పరితః పరితోదుగ్ధధేనువదభినివిశమానైః ప్రీత్యాప్రయుక్తానియానినా
మాని, తేభ్యఃపక్షకస్మాదేకకమ్మధుకరక్రమేణసమాహృత్య భగవతా
వ్యాసేన స్తోత్ర రూపేణకీర్తితాని, సంప్రదాయపారం పర్యేణాస్తత్ప్ర
ర్యంతంసంప్రాప్తాని,భుభ్యం(వత్సోమి).కిమర్థమ్?(భూతయే),-భూతిః-
భవనమసత్తా, అనాదిసంసారదృష్టివినిష్టాత్మనఃపునరుజ్జీవనాయేత్యర్థః.

శ్రూయతేహ్యేవమాత్మనః సుదసద్భావో, “అసన్నేవసభవ
తి,- అ,- సద్భ్రష్టేతివేదచేత్ - అస్తిబ్రహ్మేతిచేద్వేద-సంతమే నంత
తోవిదుః” ఇతి. అపరిమితమాహాత్మ్యతయా అపరిమితాభిజ్ఞత్వా
త్ భగవతోయద్యపి కృష్ణనామగ్రహణాసమ్భవః, “శ్రుతమే త
స్యదేవస్య నామనిర్వచనంశుభమ్ । యావత్తతాత్రిభి జానేహమ
ప్రమేయోహి కేశవః” ఇతిప్రకారేణ బుభూ⁴షతాస్తు⁵ విష్ణునామ
సహస్రీణాత్మలాభోభవతీతిధ్వనయతి (మహాత్మనః)ఇతి. ఏవమేషాం
గుణో నిమిత్తత్వా దేతదధికారిభిఃభగవద్గుణతస్మి-రానవ్యవహార్యాః.

(—:సగుణనిర్గుణవాక్యవిచారః:—)

“అస్త్వియంసగుణ బ్రహ్మవిద్యాఅర్వాచీన ఫలాధికారిణామ్;
నిర్గుణవిద్యాతుముముత్సూణామేవహి”ఇతిచేత్. ధిక్త్వాంబధిరమ్,యః
అస్యా ఏవ (ముచ్యతేజన్తుః జర్తసంసారబన్ధనాత్), (యాతిబ్రహ్మస
నాతనమ్) ఇత్యుపాయత్వంఘృష్యమాణంనశృణోషి.

౧॥ తై-అన-౬. ౨॥

కింఞ్చ, “సగుణనిర్గుణేద్యే బ్రహ్మణి ప్రసజ్యేయా తామ్” ఇత్యు
దైవతం విపద్యేత, (పరమోమతః) ¹ (అధికతమోమతః) ఇతి సర్వశా
స్త్రాధికతరసారసముద్ధారైక ప్రయోజనతాధి కృతస్యార్వాచీన
విషయత్వోక్తై, క్వాన్యత్రానర్వాచీనసిద్ధి రనయోర్విద్యయోః
సగుణానిర్గుణార్థేతి మాచ వాచాల వోచథాః | నవిరుద్ధార్థయోర్యస్మా
దుపాయోపేయతాద్యయోః.

అపిచ, నిర్గుణస్య కిమ్ములం? గుణప్రతీతేః; సా విద్యేతిచేత్; జని
మృతిమోహోది ² భవదోషవిషమూర్ఛితస్య ముమూర్షోః పరమ భేషజం
బ్రహ్మైవావిద్యాభ్రమాద్యశేషదోషాస్పదమనాఘృత గుణకణికభేచ్ఛతి
మనోహరమిదం వేదరహస్యమ్. బ్రహ్మదోషోమృషాచేత్యే నైర్గుణ్యఞ్చ
మృషామతమ్. నైర్దోష్య సగుణత్వేతే సత్యేస్యాతాం నచేచ్ఛసి ||.

కోవాబ్రహ్మవిద్యామిమామపహన్యాత్?; అదైవతవిద్యానిష్ఠ
ఇతిచేత్; ఇదంతతోపి మనోహరమ్, “యత్పరం బ్రహ్మ బంభ్రమీతి సం
సారి తదుత్తారయతి” ఇతి. [౧౫]

అపిచ, సగుణవాక్యం కస్య హేతోర్నిరర్థకమ్?; నిర్గుణవాక్య
బాధ్యత్వాదితిచేత్, విపరీతంకస్తాన్నస్యాత్?; సమమేవహ్యుభయోః
ప్రామ్యాణ్యం విరోధశ్చ?.

³ అన్యచ్ఛ, గుణాశ్చేన్నిషేధవ్యాః; కిన్తపస్విన్యాగుణశ్రుత్యా?;
ప్రతిషేధ్యగుణ ప్రసజ్జితాసేతిచేత్, మాచభూత్ప్రతిషేధ్యమ్, నహ్య
ప్రసక్తం ప్రసజ్య, తదేవప్రతిషేధతు శాస్త్రమితికావిల్లలాటపట్టేలిపి,
“ప్రత్యక్షనాద్ధి పజు-స్యదూరాదస్పర్శనంవరమ్”. ⁴ సచ “పౌర్వాప
ర్యేపూర్వదౌర్బల్యం ప్రకృతవత్” ⁵ ఇతి సార్వత్రికోన్యాయః; నహి, ప్రా
క్తనమిహాస్తీతి జ్ఞానన్నాస్తీతి పరస్తాత్తనశబ్దోహితస్తే; పవమానాప

౧|| భార-అరణ్య-౨-౪౪. ౨|| పూ-మీ-సూ-౬-౫-౧౯.

పా.—౧-ఇతి అధిక-౧. ౨-భవదోష-౧-౩. ౩-అపిచ-౪.

చ్చేదేప్రాకృత ధర్మప్రాప్తాచ పూర్వదౌర్బల్యమ్, పూర్వమనుపహృ
ద్యపరస్యోత్పత్త్యసమ్భవాత్, ఇహతుసమ్భవోవత్సృతే..

యదివరత్వాత్ *నిర్గుణవచనం గుణాంశన్నిహ్నుతే, బ్రహ్మస్వ
రూపాంశమపి*గుణాన్యమేవత త్వమితివాక్యంబాధతామపరత్వాత్.
తద్బుద్ధభగవములత్వాత్ న వైదికంవస్తు బాధతఇతిచేన్న: వేదోపి
హి, తేబ్రహ్మభగముల పవేతి కోవిశేషోనయోః!.

కింబ్రతుతగుణశాస్త్రమేవపరనిదృష్టమ్, దేహాత్మదర్గుణనిషేధ
పరనిర్గుణవచన పూర్వమ్భగవతి హేయగుణాన్ప్రతిషిధ్య, కల్యాణ
గుణవిధిపరత్వస్య, “అపహతపాప్తావిజరః” ఇత్యాదావుపలమ్భాత్.

అపిచ, తథ్యమిధ్యావిషయవ్యవస్థయా సగుణనిర్గుణ శ్రుత్యోపరి
త్యాగిణమితివిప్రలన్భః, భక్తపవహిమిధ్యావిషయత్వేప్రమాణస్య?యథా
అలీక కళధౌతగ్రహస్య; సగుణనిషేధోపిమిధ్యా విషయ ఏవత్వంత
ఇతి తస్యవాకధంతత్వవిషయత్వమిత్యల మసమ్భవ్య సమ్భవణేన.

అత్రేయంతత్వవిదాం వ్యవస్థా, జ్ఞానశక్త్యాదిశ్రుతిః కల్యాణ
గుణవిషయా, నిర్గుణశ్రుతిఃరాగద్వేషాదివిషయేతి, - “సత్యకామస్సత్య
సజ్గుల్వః”¹ ఇత్యాదేః మక్తభవిషయత్వదర్శనాత్, *నిర్గుణమితి సా
మాన్య నిషేధస్య తదన్య విషయత్వేన కార్తార్థ్యసమ్భవాచ్చ. ఏవమే
వపదాహవసీయబ్రాహ్మణపరివారిజక బ్రాహ్మణకౌణ్డిన్య గోబలీవర్ద
ప్రభృతీన్యామోనిరజ్ఞుశః తథాగలే పాతికయాదోషవిషయోనిషే
ధః, గుణవిషయోవిధిశ్చ ఏకస్మిన్వాక్యే, “అపహతపాప్తా” ఇ
త్యాదిః “సత్యకామస్సత్యసజ్గుల్వః”² ఇత్యన్తః, “యత్తదదేశ్యమి
త్యారభ్య, నిత్యంవిభుంసర్వగతంసుసూక్ష్మం తదవ్యయం యద్బు
తయోనిం పరిపశ్యత్తిధీరాః”³ ఇత్యన్తశ్చ.

౧॥ పాతజ్జలసూ-౧-౧-౪౪. ౨॥ ఛా-ఉ-౮-౧-౫. ౩॥ ముద్గకోప-౧-౧-౬.

పా. — ౧-దుష్టదేహ-౧-౩. దృష్టదేహ.

౨- వచనంపూర్వం-౧-౫.

౩ - శే-యగుణాన్ప్రతిషిధ్య-౨-౩-౪. ౪-వహిపదా-౧. ౫-వాదిక-౩.

నచైవంపిధేన్యాయాపేక్షయా విషయవ్యవస్థా, స్రమోభిప్రీతు
 మ్మోహనాస్తీతివత్. దృశ్యత్వాదినిషేధాన్ని, తద్విరుద్ధమక్షయ గుణవరం
 సూత్రకారోవివ్రవే “అదృశ్యత్వాదిగుణకో ధర్మోక్తేః”^౧ ఇతి. గుణో
 పసంహారపాదేచ, శాణ్డిల్యో^౨ పకోసలదహర పురుషవర్మజాగ్రది వి
 ద్యావేద్యానాం గుణప్రబంధానాం బుద్ధిమాత్ర సారత్వమాశంక్యాచప
 ర్యహర్షీత్ “ఆదరాదలోపః”^౩ ఇతి. స్పష్టాన్నిభగవాన్ పరాశరః, “స
 త్వాదయోనసస్త్రీశే యత్రచప్రాకృతాగుణాః”^౪ “సమస్తకల్యాణగు
 ణాత్మకోసా”^౫ ర్థత్యాదా.

ఇమామేవచవ్యవస్థామాతస్థేః 1 తథాచ, దోషావధ్యుపధాసంఖ్యా
 పిరుక్తైర్ముక్తైర్గుణైః 1 పరిపూర్ణంపరంబ్రహ్మశాస్త్రైర్జ్యోముష్యతేతరామ్ ||,
 “ఏత ౮ హిసర్వాణివామాన్యభిసంవిశంతి”^౬ “సర్వస్యవశీసర్వస్యే
 శానః”^౭ “సత్యకామస్సత్యసంకల్పః”^౮ “యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్”^౯
 “పరాస్యశక్తిర్వివిధైవశ్రూయతేస్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచ”^{౧౦} “మా
 తాపితా భ్రాతానివాసశ్శరణం సుహృద్గతీర్నారాయణః”^{౧౧} “సర్వ
 కర్తాసర్వ గర్భస్సర్వరసః”^{౧౨} “ఆనందవల్యాన్నిజ్ఞానబలయావనాదీనా
 మియత్రా రాహిత్యేనతద్విషయానద్వాద్యాన్ససనివృత్తిర్నీమాంసితా;
 వైష్ణవేచ భగవచ్ఛబ్దనిర్వచన ప్రకరణే, “శుద్ధేషహావిభూత్యాభ్యే”^{౧౩}
 ఇత్యాదిచసాకల్యేన; సభాపర్వణిభీష్మః, “జ్ఞానవృద్ధా మయా రాజ
 న్ బహవః పర్యుపాసితాః 1 తేషాంగుణవతాంశౌరే రహంగుణవ
 తోగుణాన్ || సమాగతానామశ్రౌషం బహూన్ బహు మతాన్ స

౧|| బ్ర-సూ-౧-౨-౨౨. ౨|| బ్ర-సూ-౩-౩-౯౯. ౩|| వి-పు-౧-౯-౪౪.

౪|| వి-పు-౬-౫-౫౪. ౫||

౬|| బృ-ఉ-౬-౪-౨౨.

౭|| ఛా - ఉ - ౮-౧ - ౫. ౮|| ముద్గకోప - ౧ - ౧ - ౧౦. ౯|| శ్వే-ఉ-౬.

౧౦|| సుబాలోప-౬. ౧౧|| ఛా-ఉ-౩-౧౪ ౧౨|| వి-పు-౬-౫-౭౨.

పా.—౧-తథాచ-౨-స. ౨-సన్దివాత్సన-౪. నాంవాత్సన-౧

తామ్ । గుణైరన్యాయానతిక్రమ్య హరిరర్చ్యత మోమతః”^౧; కర్ణపర్వణి సః, “వద్వాయుతైర్యస్య గుణానశక్త్యా వక్తుంసమేతైరపి సర్వలోకైః । మహాత్మనశ్శక్తి చ కాసిపాణేః విష్ణోర్విష్ణోర్వ సుదేవాత్మజస్య”^౨; శ్రీవరాహే, “చతుర్ముఖాయుర్యదికోటివక్త్రో భవేన్నరః క్వాపిపిశుద్ధచేతాః । సతేగుణానామయైకమంశంవదేన్నవాదేవ వరప్రసీద”^౩; మాత్యే, “యథారత్నాని జలధేరసంక్లేయ్యానిపుత్రక । తథాగుణా హ్యనన్తస్య అసంక్లేయా మాహాత్మనః”^౪ వైష్ణవేధర్మే, “నహితస్య గుణాస్సర్వే సర్వైర్మునిగణైరపి । వక్తుంశక్త్యావియుక్తస్యసత్వాదైవ రఖిలైర్బుధైః ”^౫ ఇత్యాదిభిః । ప్రాయేణ శ్రీవద్రామాయణ [౧౦ భారతాభ్యాశ్చ ।

“ఉపాధినా, స్వరూపపరిణామేనవాబ్రహ్మైవసంసరతి” ఇతి వాదిభ్యాన్బ్రహ్మణ్యశేషదోషాభ్యుపగమాత్, (పవిత్రంషడ్గళంపరమ్) ఇత్యాదీని నామానికుప్యేయః ।

నచ, “యతోవాచోనివర్తంతే”^౬ ఇత్యాది బ్రహ్మణోప్రామాణికత్వపరమ్, తస్యతుచ్ఛత్వప్రసక్తాత్, “యతోవాచః”^౭ “ఆనందం బ్రహ్మణః”^౮ ఇత్యాదిధర్మనిర్దేశ విరోధాత్, తదావాక్కినసనివృత్తివచనస్యానుపపత్తేః, బ్రహ్మప్రమాపకశాస్త్రవైయర్థ్యప్రసక్తేః, “అథా తాబ్రహ్మజిజ్ఞాసా”^౯ ఇతి బ్రహ్మమీమాంసా^{౧౦} నారహ్మణీయత్వప్రసక్తాత్, (వచసాంవాచ్యముత్తమమ్) “నావేదవిత్తనుతేతంబృహత్తమ్”^{౧౧} “శాస్త్రయోనిత్వాత్”^{౧౨} ఇత్యాదివాక్యన్యాయవ్యాకోపప్రసక్తాత్, “నైషానన్దస్యమీమాంసాభవతి” ఇత్యుపక్రమేణ “తేయేశతమ్”^{౧౩} ఇత్యాదినా, చతుర్ముఖానందానుక్రమ సంరహ్మవిరోధాచ్ఛ;

౧॥ భార-సభాష-౩౭-౧౨. ౨॥ భార - కర్ణప-౮౦-౫౬. ౩॥ వరాహే-

౪॥ మాత్యే-

౫॥ వైష్ణవేధర్మే-

౬॥ తై-ఆన-౪.

౭॥ తై-ఆన-౪.

౮॥ బ్ర-సూ-౧-౧-౧.

౯॥ కాట-౩ప్ర-౯౨. ౧౦॥ బ్ర-సూ-౧-౧-౩. ౧౧॥ తై-ఆన-౮-౧.

అతః, “ప్రకృతైతావత్వంహి” ౧ ఇతిసూత్రన్యాయేనానన్దే
యత్తారాహిత్య పరమేవమతమ్.

వ్యాజహిరేచైవమేతత్తాతపాదాః, “శ్రుతిస్తవానన్దముఖాన్
హరేర్గుణా నియత్రయామాతుమివోద్యతాసతి । ఉవాచవాచామన
సా సహాయాచితాన్ నివృత్తిమేవత్వవధేరసమ్భవాత్” ౨ ఇతి; అతః
“నయత్రనాథపద్యస్తేనామజాత్యాదికల్పనాః” ౩ ఇత్యపివ్యాఖ్యాతమ్.

కీడ్చనామజాత్యాదీనాం కల్పనానిషేధే అకాల్పనికపారమా
ర్థికనామరూపడ్చ భగవతః ప్రతిపాదితంస్యాదితి త్వన్నిగళపాశంత్య
మేవప్రయచ్ఛసి. కథడ్చనాథేతి నామగ్రహణన్నామబూరియాత్,
అశబ్దగోచరస్యాపి ఇత్యేతేనగతమ్. అతావిశ్వవిలక్షణస్వానురూప
రూపనామకతయాపరిమితవాచ్య వాచకప్రతిషేధపరమ్. సుష్టక్షేప్త
త్ప్రదేశాన్తరే, “నామకర్తస్వరూపాణి నపరిచ్ఛేదగోచరే । య
స్యాఖిలప్రమాణాని సవిష్టుర్గర్భగస్తవ” ౪ ఇతి.

ఆహ, “నామఃస్వవయవాథానాన్నప్రవృత్తినిమిత్తత్వమ్, నిమి
త్తత్వేపిన^౪త్రప్రామాణ్యంతాత్పర్యాభావాత్” ౫ ఇతి, తదతిస్థపీయః,
తదర్థప్రతీతే స్వతఃప్రామాణ్యాత్, అనపవాదత్వాత్, (యాని
నామానిగౌణాని) “ఆస్యజానంతో నామచిద్వివక్తన” ౬ ఇత్యాదినా
భగవద్గుణజ్ఞాపనతాత్పర్యావగమాచ్చ.

మన్త్రివత్, శాస్త్రాన్తరప్రమిత భగవద్గుణ స్మారకత్వేపినగు
ణాపహరః, సుదృఢప్రమాణసిద్ధత్వాత్; అతపవహ్యత్రో పోద్ఘాతనిగ
మనయోఃగుణాదిప్రకర్షంప్రతిపాద్య సుదృఢయ్యచ, మధ్యేతత్సరణా
య నామానిదిధీయస్తే. అమీషునామ స్వస్యతమమపిసర్వస్తై ఫలా

౧॥ బ్ర-సూ-౩-౨-౨౧. ౨॥

౩॥

౪॥ వి-పు-౫-౨-౧౯.

౫॥ విష్ణుసూక్తే-

పా.—౧-త్వడ్చ-౩. ౨-రతాప్యేతేనగతా-౪. ౩-స్వరూపాథా-౩,
౪-తత-౨-స.

౪౦ భగవద్గీతాదర్శనాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

విజ్ఞోర్నానుసహస్రస్య వేదవ్యాసోమహానృషిః ।

శద్దోఽనుష్టుప్తథాదేవోభగవాన్దేవకీసుతః॥౧౪॥

అమృతాంశూద్భవోబీజంశక్తిద్వేషకినద్దనః ।

త్రిసామాహృదయస్తస్యశాస్త్ర్యధ్ధేవినియుజ్యతే॥ ౧౫॥

యకల్పతే; ఏకతరస్య భగవచ్ఛాస్త్రాదిషు ద్వాదశాష్ట షడక్షరా
దిషు మూలమూలిమస్త్రీరూపేణ పరిణామ్య, స్వాతంత్ర్యేణసర్వా
ధ్ధేషు వినియోగాత్, “ నామచిద్వివక్తన” ఇత్యేకవచనసామజ్ఞ
స్యాచ్ఛ. ఉచ్ఛారణమాత్రే లోపకారిణామపి నిర్వచనేన గుణప్రకా
శనేరుతితి మనఃప్రసాదనం పావనత్వజ్ఞ, నామనిర్వచనాధ్యాయేషు,
“అస్తాషీన్నామభిర్వాస్యసస్యశిష్యోమధుసూదనమ్ । యేషాన్నిరుక్తం
భగవన్ పరమంవత్తుమర్హసి॥శుశ్రూషోశ్చద్ధానస్య ప్రజాపతిపతేర్హ
రేః । శ్రుత్వాభవేయం యత్పూతశ్శరచ్చస్త్ర ఇవామలః” ౧; “ధృత
రాష్ట్రః, భూయోమేపుణ్డరీకాక్షం సజ్జయాచక్షుష్పచ్ఛతే । నా
మకర్తార్థవిత్తాత ప్రాపుయామ్పురుషోత్తమమ్” ౨ ఇత్యాదౌద్రష్ట
వ్యమ్. వినియోగశ్చైపాలిగతః ఉద్యోగమోక్షధర్మ వైష్ణవధర్మని
ర్వచనాధ్యాయేషు తత్తన్నస్త్రీకల్పేషు వచనేభ్యశ్చావగస్తవ్యః.

ఇశ్రీహరితమలతిలక శ్రీవత్సాజగమిత్రసూనోః, శ్రీరక్తరాజ
దివ్యాజ్ఞాలబ్ధ శ్రీవరాశరాపరనామధేయస్య, శ్రీరక్తనాథస్యకృతౌ
శ్రీమన్నానుసహస్రవివరణే భగవద్గీతాదర్శనే ఉపోద్ఘాతః. ... *

ఉపోద్ఘాతప్రకరణమ్ సమాప్తమ్.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీసహస్రనామభాష్యనుసారిణీ నామనిర్వచనే

ఉపోద్ఘాతపాత్రమ్భః.

కరిభూధరజాతపారిజాతః కరిరాజార్తినిదాఘకాశమేఘః ।

కమలాకుచగుచ్ఛచఞ్చరీకః కమలేశోమమకాష్ శంవిధత్తామ్॥. [౫

ప్రణామమిమమాచార్యాః పరమాఅపిదేశిక ।

తథాసర్వే చగురవః ప్రతిగృహ్లాస్తుమామకమ్॥.

భట్టార్యభాషితే శ్రీమద్భగవద్గుణదర్పణే ।

సహస్రనామభాష్యే యన్నామనిర్వచనక్రమః॥

అథ, ఉపోద్ఘాతశ్లోకాః, భాష్యే ప్రవృజ్జితాధాః, [౧౦

తత్రైవ సువిశద మవధేయా ఇతి,

ఇహ నామా న్యేవ నిరుచ్యతే.

శ్రీసహస్రనామనిర్వచనే ఉపోద్ఘాతస్సమాప్తః.

శ్లో ॥౧॥౧ విశ్వమ్,

ఓం విశ్వానమః.

శ్రీసహస్రనామభాష్యేప్రథమశతకప్రారంభః.

అథ, పంచసిద్ధాంతనిష్ఠానిర్ణయేన, పర పూర్వహ విభవ + విశేష, స్వనామ, అర్థ ప్రకశనోచిత్యా పానరుక్త్యప్రభృతిభిః న్యాయైర్వ్యవహారికైః, వ్యాకరణ, యుక్తా, ౨ర్వనిర్వచనప్రస్థానేన నామానిరుచ్యంతే.

తత్ర, పూర్వమ్ సర్వతోముఖం భగవతఃపూర్ణత్వమాహ
(విశ్వమ్) ఇతి . విశత్యవయవానిత్యర్థే,

(౧) “ అశూ ప్రుషి లటి కణిఖటివిశిభ్య క్షన్ ” ॥ ఉణాదా-౧పా ।

ఇతిక్షన్ప్రత్యయః. [కా । పు- ౨౬౫ - ప-౨౧ ॥ [౧౦

యథా మోక్షధర్మైసంయమాయపంచశిఖః:-

(౨) “ వేశనాద్విశ్వమిత్యాహుర్లోకానాం కాశితత్తమ ।

లోకాంశ్చవిశ్వమేవేతిప్రవదన్తినరాధిప ” ఇతి. ॥

నిర్వ. తత్రతావద్భగవతః సర్వతోముఖం పూర్ణత్వం ప్రథమముచ్యతే

(విశత్యవయవాన్) ఇతి . (స్వాభావికానవచికాతిశయానంత

మాణిత్యైకతానస్వరూపరూపగుణవిభవైః పరిపూర్ణో) భవతీతి —

(విశ్వమ్)

(౧) “ విశ - ప్రవేశనే ” ॥ ధా-తుదా. ।కా. ౧౨౭-౧౯ ॥

అస్తాత్,

(౨) “ భూవాదయోధాతవః ” ॥ ౧ - ౩-౧ ।కా । ౩-౨౦ ॥ [౨౦

ఇతి ధాతు సంజ్ఞాయామ్,

(౩) “ ధాతోః ” ॥ ౩ - ౧-౯౧ ।కా । ౨౩౮- ౧౫ ॥

ఇత్యధికృత్యవిధీయమానః,

శ్రీసహస్రనామనిరుక్తిః.

౧ (విశ్వం) సర్వత్రపూర్ణత్వాత్ స్వరూపగుణవైభవైః ।

+ విశేషేషు ౧-౪-౬ + క్త్యధికృతి-౩-౪-పా.

భా. స్వాభావికానవధికాతిశయమాజ్ఞప్తైకతానైః స్వరూపయాపగుణవిభవైఃపరిపూర్ణత్యర్థః, -కార్తస్యైవచనత్వాదస్య, ఆదౌ అనవచ్ఛేద్యమహోవిభూతిత్వస్యసజ్జీ-ర్తనయోగ్యత్వాచ్చ .
(౩) “తదశిష్యమ్,సంజ్ఞాప్రమాణత్వాత్” || అ-౧-౨౩ | ౧౦౫-౧౩ ||
ఇతి, యథోపలబ్ధుం సర్వత్ర లిక్తనియమః.

(౪) * కార్యవాచివిశ్వశబ్దఃకారణే వర్తతే” || శంకరభా.౧౩-౨౩ ||
ఇశికేచిత్ . తత్ వార్తమ్ ; -సర్వేషాం నామ్నామ్,యోగరూఢిభ్యామ్
భగవతి స్వశబ్దతోవపాదనాత్ , జఘన్యవృత్తే రయుక్తత్వాచ్చ .

నిర్వ. (౪) “ కృతతిజ్జ ” || ౩-౧-౯౩ | కా౨౩౮-౧౬ || [౧౦

ఇతికృత్ సంజ్ఞః,

(౫) “ ఉణాదయోబహుళమ్ ” || ౩-౩- ౧ | ౨౮౧- ౧౨ ||

ఇత్యౌణాదికః,

(౬) “ కర్తరికృత్ ” || ౩-౪-౬౭ | ౨౩౮-౧౯ ||

(౭) “ తాభ్యామన్యతోణాదయః ” || ౩-౪-౭౫ | ౨౮౧-౧౭ ||

ఇతి ఇహకర్తరి,

[౨౬౫-౨౧ ||

(౮) “ అశూప్రపిలటికణిఖిటివిశిభ్యుక్వన్ ” || ఉణాదౌ-౧-పా |

ఇతిక్వన్,

(౯) “ ప్రత్యయః ” || ౩-౧-౧ | ౧౪-౯ ||

ఇతి ప్రత్యయసంజ్ఞః,

[౨౦

(౧౦) “ పరశ్చ , || ౩ ౧-౨ | ౧౪-౯ ||

ఇతిపరః.

ఏవమేవోణాదావన్యతాస్మి కృత్ప్రత్యయే , ప్రితిపదికాత్
తద్ధితాదౌచ,అవధేయమ్.తత్ర,

(౧౧) “ హలన్త్యమ్ ” || ౧-౩-౩ | ౧౧-౧౮ ||

[౨౫

(౧౨) “ లశక్వతద్ధితే ” || ౧-౩-౮ | ౧౪-౩౪ ||

భా. (౫) అన్యేః* (విశ్వమ్) ఇతి బ్రహ్మప్రపంచయోరభేదపరంప్రపంచిత
వస్త్రః :- తత్ వచ్చనమాత్రమ్. || శ-భా-పు-౧౩-ప-౨౫ ||

తథాహి :- నతావత్ విశ్వపదమ్ అభేదవాచి :- నచ ,
(౬)* భా-ఉ-౬-౮-౭ || తత్త్వమస్యాదివత్, సామానాధికరణ్యేనైక్య
పరమ్, - సంజ్ఞానాం స్వాతంత్ర్యేణ వికృతత్వా వివక్షణాత్. - అతపవహి
విశ్వమ్-విష్ణుః) ఇతి అవిశేష్యలిక్తత్వమ్? క్షునిరస్త శ్చాయమర్వాగేవపక్షః
అన్యత్రచా నేకత్ర. ఇదమేవపూర్ణత్వమ్, సర్వైర్వానుభిర్విశిష్యతే.

నిర్వ. ఇతి సూత్రాభ్యాం నకార కకారయోరిత్సంజ్ఞాయామ్,
(౧౩) “ అదర్శనం లోపః ” || ౧-౧-౬౦ | ౪-౩౧ || [౧౦

ఇతికృతసంజ్ఞః,
(౧౪) “ తస్య లాపః ” || ౧-౩-౯ | ౫-౧౪ ||

ఇత్యయోర్లోపః.
(౧౫) “ తిష్ఠిత్సార్వధాతుకమ్ ” || ౩-౪-౧౧౩ | ౧౫౧-౫ ||

(౧౬) “ అర్థధాతుకం శేషః ” || ౩-౪-౧౧౪ | ౧౫౨-౪ || [౧౫
ఇతికృతసంజ్ఞయోః సార్వధాతుకార్థధాతుకయోః విధియమానః,

(౧౭) “ అదేజ్ఞుణః ” || ౧-౧-౨ | ౩-౧౯ ||

ఇతిగుణసంజ్ఞాయామ్,
(౧౮) “ ఇకోగుణవృద్ధి ” || ౧-౧-౩ | ౪-౨ ||

ఇతిపరిభాషయా,
(౧౯) “ హ్రస్వం లఘు ” || ౧-౪-౧౦ | ౩-౩౪ ||

(౨౦) “ అలోఽన్యైర్వృత్పర్యుత్పన్నా, ” || ౧-౧-౬౫ | ౧౯-౧౪ ||

(౨౧) “ యస్మాత్, ప్రత్యయవిధిస్తదాది, ప్రత్యయేఽర్జమ్, ” || ౧-౪-౧౩ |
ఇతిసూత్రైస్సతీషు లఘూ పథా జ్ఞసంజ్ఞాసు, [౧౫-౭ ||

(౨౨) “ పుగన్తలఘూపథస్యచ ” || ౭-౩-౮౬ | ౧౫౨-౬ || [౨౫
ఇతిలఘూపథాజ్ఞస్య ఇకోగుణోనభవతి,
క్షినిర్వంశేశ్చ-౩-౪-పా.

నిర్వ. (౨౩) “ క్షీతిచ ” || ౧ - ౧ - ౫ | ౧౫౩ - ౨౦ ||

ఇతి కితి తత్ప్రతిపేధాత్.

(౨౪) “ అర్థధాతుకస్యేష్వలాదేః ” || ౨ - ౨ - ౩౫ | ౧౫౧ - ౩౪ ||

ఇతీతిప్రాప్తే,

[౫

(౨౫) “ ఏకాచఉపదేశేననుదాత్తాత్ ” || ౨ - ౨ - ౧౦ | ౧౫౫ - ౪ ||

ఇతితన్నిషేధః, అస్యనిహితత్వాత్.

(౨౬) “ కృత్తద్ధితసమాసాశ్చ ” || ౧ - ౨ - ౪౬ | ౧౪ - ౫ ||

ఇతి కృదంతతయా ప్రాతిపదికసంజ్ఞాయామ్,

(౨౭) “ జ్యోష్ట్యాప్రాతిపదికాత్ ” || ౪ - ౧ - ౧ | ౧౪ - ౧౦ || [౧౦

ఇత్యధికృత్యవిధీయమానః,

(౨౮) “ స్వాజసమాత్ శస్ టాభ్యామ్ భిన్ జేభ్యామ్ భ్యన్ జసి

భ్యామ్భ్యన్ జసోసామ్ జ్యోస్సుప్ ” || ౪ - ౧ - ౨ | ౧౪ - ౧౩ ||

ఇతి సుప్. తతః,

[౧౦౨ | ౧౫౦ - ౨౬ ||

(౨౯) “ తాన్యేకవచనద్వివచనబహువచనాన్యేకశః ” || ౧ - ౪ -

ఇత్యేకవచనసంజ్ఞాయామ్,

(౩౦) “ ద్వ్యేకయోద్వివచనైకవచనే ” || ౧ - ౪ - ౨౨ | ౧౪ - ౧౯ ||

ఇతి ప్రథమైకవచనంసుః.

(౩౧). “ లిङ్గమశిష్యం , లోకాశ్రయత్వాత్లిङ్గస్య ” ||

(౩౨) “ తదశిష్యం, సంజ్ఞాప్రమాణత్వాత్ ” || ౧ - ౫ - ౩ | ౧౦౫ - ౧౩ ||

ఇతి, బ్రహ్మేదివిశేష్యాభిప్రాయకం వాక్లిబత్సమ్ .

ఇథమన్యత్రాపి. అతఃక్లిబత్సాత్,

(౩౩) “ స్వమోర్నపుంసకాత్ ” || ౨ - ౧ - ౨౩ | ౨౬ - ౩౬ ||

ఇతిలుకోపవాదః,

(౩౪) “ అతోఽమ్ ” || ౨ - ౧ - ౨౪ | ౨౬ - ౯ ||

[౨౫

ఇతిసోరమాదేశః. తతః,

{ ౨౫౯ } ౨ విష్ణుర్,

ఓం విష్ణవేనమః

భా . విభవానుప్రవేశేన తావద్విశేషః —

(విష్ణుః) ఇతిః-స్వవిభూతిభూతం దిదవిదాత్మకం సర్వం విశతీతి. [౫

(౧) యథా : - “ వివేశ భూతాని చరాచరాణి ” ॥ తై-నా-౬-౧-౪ ॥

(౨) “ తదేవానుప్రవిశత్ ” ఇత్యాది. ॥ తై ఆ-౨-౬-౨ ॥

నిర్వ.(౩౫) “ అమిపూర్వః ” ॥ ౬-౧-౧౦౭ । ౧౪-౩౩ ॥

ఇతిపూర్వరూపమేకాదేశః. ఏవమన్యత్రాప్యేతాదృశేప్రదేశే.

(౩౬) “ సర్వాదీని సర్వనామాని ” ॥ ౧-౧-౨౩ । ౧౫-౩౪ ॥ [౧౦

ఇతి మహాసంజ్ఞాకరణేన తదనుగుణానామేవ గణేసన్నివేశాత్ ,

ఇహచసంజ్ఞాత్వేనాసర్వనామత్వాత్, నతత్తార్థ్యంస్తాయాదికమ్*

(ఇదమేవపూర్ణత్వంసర్వైర్నామభిర్విశేష్యతే)

తత్ర విభవానుప్రవేశేన తావద్విశేష్యతే . పూర్ణశ్చాయమ్,

స్వవిభూతిభూతం సర్వం విశతి అనుప్రవిశతి వ్యాప్నోతీతి — [౧౫

(విష్ణుః).

పూర్వవదేవధాతుః. ధాత్వంతరాద్వ్యుత్పన్నస్తుప్రకరణాంతరేవత్వతే.

ఆర్షనిర్వచనాత్,

(౧) “ సంజ్ఞానుధాతురూపాణిప్రత్యయాశ్చ తతఃపరే । కార్యాద్వి

ద్యాదనూబద్ధమేతచ్ఛాస్త్రముణాదిషు ” ॥ ౩-౩-౧ । ౨౮-౧-౧౩ ॥ [౨౦

ఇత్యభిప్రాయకాత్, త్త్వః, స్టుజ్వా. పూర్వత్రకఇత్. [౨౪-౯ ॥

(౨) “ వ్రశ్చభ్రన్జస్సృజమృజయజరాజభాజిచశాంషః ” ॥ ౮-౨-౩౬ ।

ఇతి ఝలి పదాంతే చ షత్వమ్. కిత్వాదగుణః . అగ్. ౮.

అపరత్రతు అకిత్వాద్బాహుళకాదగుణః . శేషంప్రాయత్.

యద్వా, క్షుకల్ప్యః. అథవా, బాహుళకాత్, [౨౫

(౩) “ త్రసిగృధిధృషి క్షిపేఃక్షుః ” ॥ ౩-౨-౧౪౦ । ౨౫౭-౨౫ ॥

నిరు . ౨ చరాచరేషుభూతేషువిశేషాన్ (విష్ణు) బుచ్చ్యతే ॥ ౧ ॥

నిర్వ. అన్యతోపిభవతి . శస్యపత్వమ్.

*పుషోదరాదిత్వాత్, బాహుళకాద్వా, అగుణః॥౬-౩-౧౦౯|౧౯-౩॥

(౪) “రషాభ్యాంనోణస్సమానపదే” ॥౮-౪-౧|౧౮-౧౦॥

ఇతి నన్యః,

[౫

(౫) “పూర్వత్రాసిద్ధమ్” ॥ ౮-౨-౧|౨-౨౨॥

ఇతిప్రుత్వస్యాసిద్ధత్వాత్. అపివా, తతపవబాహుళకాత్ ,

(౬) “దాభాభ్యాంనుః” ॥ఉణా-౩.పా.౨౭౦ ౨౯॥

ఇతరతోపీతినుః. శస్యపత్వమ్. అగుణశ్చ. పాగ్విదితరత్ . తతపవవా,

(౭) “స్థోణుః” ॥ ఉణా-౩.౨౭౦-౩౧॥

[౧౦

అన్యతోపీత్యాది ఉతాహుః,

(౮) “గ్లాజిస్థశ్చ గ్నుః” ॥౩-౨-౧౩౯ |౨౫౭-౨౨ ॥

ఇతిచకారాత్, అన్యతోపిగ్నుః. గిదయమ్, నకిత్ . యేన స్థాస్మరిత్యత్ర

(౯) “ఘుమాస్థాగాపాజహతిసాం, హలి” ॥ ౬-౪-౬౬|౧౮౪-౨౩॥

ఇతీ త్వంస్యాత్. అథాపి నగుణః,

[౧౫

(౧౦) “క్షీతిచ” ॥ ౧ - ౧ - ౫|౧౫౩-౨౦॥

ఇతిఅత్రచర్త్వంపాప్తస్య గకారస్యాపి ప్రశ్లేషాత్ . శస్యపత్వమ్.

(౧౧) “షఢోకస్సి” ॥ ౮-౨-౪౧|౨౪-౧౨॥

ఇతిషస్యకః .

(౧౨) “ఇన్కోః” ॥ ౮-౩-౫౭ | ౧౫-౨౯ ॥

[౨౦

ఇత్యధికృత్య,

(౧౩) “ఆదేశ ప్రత్యయయోః” ॥ ౮-౩-౫౯ |౧౫-౩౦॥

ఇతిసన్యపః . ఇత్వమ్ . *పుషోదరాదిత్వాత్ కలోపః .

ఆహ్వాస్విత్, ఆదౌశస్త్వైవలోపః, లాఘవాత్ . అన్యత్వమ్, అథవా,

(౧౪) “భువశ్చ” ॥ ౩ - ౨ - ౧౩౮ | ౨౫౭ - ౨౦॥ [౨౫

ఇతిచకారాదన్యతోపీష్టుచ్ , ధాతోష్టిలోపః. పుషోదరాదిలక్షణఇతి

దిక్ . సర్వమపితాద్యశవచనబలాత్ . ఆత్మాదివిశేష్యాభిప్రాయం

భా. శ్రీహరివంశే-

(౩) “ వ్యాప్య సర్వానిమాన్ లోకాన్ ధృతస్సర్వత్ర కేశవః ।

తతశ్చవిష్ణునామాసి విశేధాతోఽప్రవేశనాత్ ” ॥

(౪) “ విశ-ప్రవేశనే ” ఇతిధాతుః ॥ ధా-తుడా । ౧౨౭-౧౯ ॥ [౫

తత్ర క్షప్రత్యయాత్ విష్ణురితి. [కృష్ణుచ్-౨-పా]

శ్రీవరాహే తాత్పర్యాదివిషయేణ క్షప్రత్యయేన [విషయేష్ణుచ్-పా]

అస్యమహిమఃస్వాభావికత్వముచ్యతే.)

పూర్ణత్వవ్యాప్తివిషయత్వేన నామోరపునరుక్తిః.

నిర్వ. పుం స్త్వమ్ . ఏవమన్యత్రాపి.

[౧౦

(౧౫) “ ససజుషోరుః ” ॥ ౮-౨-౬౬ । ౧౨-౨౬ ॥

ఇతిసోరుత్వమ్.

(౧౬) “ ఉపదేశేజనునాసికఇత్ ” ॥ ౧-౩-౨౧-౨౧ ॥

ఇత్యుకారస్యఇత్ సంజ్ఞా.

(౧౭) “ విరామోవసానమ్ ” ॥ ౧-౪-౧౦౦ । ౩-౩౦ ॥

[౧౫

ఇత్యవసానసంజ్ఞా యామ్,

(౧౮) “ ఖరవసానయోర్విసర్జనీయః ” ॥ ౮-౩-౧౫ । ౬-౨౯ ॥

ఇతిరేఫస్యవిసర్జః . సంహితాయాంతున . ఏవము త్తరత్రాప్యేతా

దృశేప్రదేశే అవసేయమ్ . (పూర్ణత్వవ్యాప్తివిషయత్వేన నామో

రపునరుక్తిః. తత్ర , సంహితాయామ్, [౨౦

(౧౯) “ మోనుస్వారః ” ॥ ౮-౩-౨౩ । ౯-౩౪ ॥

ఇతిమస్యానుస్వారః. తస్య,

(౨౦) “ వా,వదాన్తస్య ” ॥ ౮-౪-౫౯ । ౧౦-౬ ॥

ఇతి పాక్షికఃపరసపర్జః . తత్రచానుస్వారస్యనాసికాస్థా నీయస్య,

ఆన్తరతమ్యాత్, [౨౫

౩ వషటూరః ,

ఓం వషట్ కారాయనమః.

భా. ఆకాశాదివైలక్షణ్యేనపతద్వ్యాప్తేఃప్రయోజనముచ్యతే.

(వషటూరః) - సర్వం వశం-స్వేచ్ఛానువర్తి, కరోతీతి [౫
కరోతేః కర్మణ్యుత్.

(౧) “ వశ-కాస్తై ”

॥ ధా-అదా॥౧౨౪-౧౨॥

ఇత్యస్తాత్ ధాతోః,

సర్వ. (౨౧) “ స్థానేఽస్తరతమః ”

॥౧-౧-౫౦౪-౮॥

ఇతి , తాదృశఅనునాసికోవః .

[౧౦

అనునాసికానను నాసికభేదేనహి ద్వైధమ్యవలాః .

ఏవం తత్రతత్ర యథాయోగం ద్రష్టవ్యమ్

(ఆకాశాదివైలక్షణ్యేన పతద్వ్యాప్తేః ప్రయోజనముచ్యతే).

సర్వం , వషట్ - వశం స్వేచ్ఛానువర్తి - కరోతీతి —

(వషటూరః).

[౧౫

(౧) “ డుకృష్ణ - కరణే ”

॥ ధా - తనాదౌ॥౧౨౮-౫॥

వశార్థేవషట్కుబ్జైకర్మణి ,

(౨) “ తత్రోపపదం సప్తమీస్థమ్ ”

॥ ౩ -౧- ౯౨ ౬౮-౨౩॥

ఇత్యుపపదసంజ్ఞకే ,

(౩) “ కర్మణ్యుత్ ”

॥౩-౨-౧౨౪౫-౮॥ [౨౦

ఇత్యుత్.

(౪) “ ఆదిర్హిటుడవః ”

॥౧-౩-౫౧౫౯-౫॥

ఇతి , డోరిత్వై,

(౫) “ తస్యలోపః. ”

॥౧-౩-౯౫-౧౪॥

(౬) “ వృద్ధిరాదైచ్ ”

॥ ౧-౧-౧౩-౧౯॥ [౨౫

నిరు.౩.స్వేచ్ఛాయాయోవశేసర్వం(వషటూరః) కరోతీతిసః।

భా. (౨) “ప్రచ్ఛి”^౧ “దంసీ”^౨ { ౧॥౩-౨-౧౭౮.౧౫౯ వార్తి॥
 ౧॥ ఉణాగ-పా-౧౦॥౧౮౦-౧॥

ఇతి, అత్రబాహుళకానువృత్తైః అట్ ప్రత్యయః, వశేషాదేశశ్చ.

(౩) “సర్వస్యవశీసర్వస్యేశానః” ॥ బృ-ఉ-౬-౪-౨౨॥

(౪) “జగద్వశేవర్తతేదమ్” ఇతి. ॥ భా ఆను-౧౪౯-౧౩ ౭॥౫

నిర్వ. ఇతి, వృద్ధిసంజ్ఞాయామ్ ;

(౭) “అచోజ్ఞితి” ॥ ౭-౨-౧౧౫.౧౯-౨౩ ॥

ఇతి , వృద్ధిరాకారః.

(౮) “ఉరణివరః” ॥ ౧-౧-౫౧. ౬-౨ ॥

ఇతి , రపరత్వమ్.. ఉపపదే, [౧౦

(౯) “వశ-కాన్తై.” ॥ భా-అదా.౧౨౪- ౧౨ ॥

కాన్తిః - ఇచ్ఛా.

(౧౦) “ప్రచ్ఛి”^౧ “దంసీ”^౨ { ౧॥౩-౨-౧౭౮.౧౫౯ వార్తికమ్॥
 ౧॥ ఉణాగ-పా-౧౦॥౧౮౦-౧॥

ఇతి, అత్రబాహుళకానువృత్త్యా అట్ , వశేర్వషాదేశశ్చ.

శస్యమోవా, లాఘవాత్ . యద్వా, [౩౧౨-౨౬॥

(౧౧) “ఉచ్చైస్తరాంవావషట్కారః” ॥ ౧-౨-౩౫.౫౩-౨౭॥

(౧౨) “నమస్వస్తిస్వాహాస్వధానంవషడ్వ్యోగాచ్చ” ॥ ౨-౩-౧౬॥

ఇత్యాదినిపాతనాదయంసాధుః . హవిర్దానవాచినోవ్యస్య, ప్రకృతే
 తాదభీన్యలక్షణయోక్తార్థోపపత్తిః. ఉభయత్రాప్యస్య ,

(౧౩) “చాదయోనసత్వే” ॥ ౧-౪-౫౭.౩ ౨౨॥ [౨౦

ఇతి, నిపాతసంజ్ఞాయామ్;

(౧౪) “స్వరాదినిపాతమవ్యయమ్” ॥ ౧-౧-౩౭.౪౦-౨౬॥

ఇతి , నిపాతత్వాదవ్యయత్వమ్ , స్వరాదిత్వాద్వా . స్వరార్థః ,

స్వరాది చాద్యోరుభయోరప్యాకృతిగణయోరప్యస్య పాఠోపి

సాధుత్వేమూలమ్ . ఏవముత్తరత్రాప్యవ్యయమ్, సతి మూలా [౨౫

పలమ్బే వ్యుత్పాద్యమ్ . తథాచక్వచిత్ కిచ్ఛిద్వ్యుత్పాదయిష్యతే.

తిష్ఠత్వేవహి సర్వత్రాప్యత్పత్తిపక్షః. ఉపపదసమాసః.

శ్లో.౧౦.అక్ష.౯-శ్లో.౧౦.అక్ష.౧౬. (౫౧) నా.ర.భూతభవ్యభవత్ప్రభుః

ర భూతభవ్యభవత్ ప్రభుః।

ఓం భూతభవ్యభవత్ ప్రభవేనమః.

భా. అతః (భూతభవ్యభవత్ప్రభుః)-కాలత్రయవర్తినాం ప్రభుః-
స్వామీ శేషీతియావత్. [౫

(౧) “ విప్రసంభ్యోద్వసంజ్ఞాయామ్ ” || ౩-౨-౧౮౦ | ౧౫౯-౩౧ ||

నిర్వ. ఏవముత్తరత్రాపి యథాయథం తత్రతత్ర సమాసోఽవసేయః.

(౧౫) “ యులాంజశోఽస్తే ” || ౮-౨-౩౯ | ౭-౧౮ ||

ఇతి, వదాస్తే, జత్వేన టస్యడః. తస్య.

(౧౬) “ ఖరిచ ” || ౮-౪-౫౫ | ౯-౩౩ ||

ఇతి చర్తేనా న్తరతమ్యాట్టః.

ఇథముత్తరత్రాపి తత్రతత్ర యథాయథమవధాతవ్యమ్. ...

అతః , భూత భవ్య భవతామ్ - అతీతాగామి వర్తమానకాల

త్రయవర్తినాం పదార్థానాం, ప్రభుః - స్వామీ శేషీతి—

(భూతభవ్యభవత్ప్రభుః) . [౧౫

(౧) “ భూ-సత్తాయామ్ ” || ధా-భా. ౧౧౫-౧౮ ||

ప్రపూర్వః.

(౨) “ విప్రసంభ్యోద్వసంజ్ఞాయామ్ ” || ౩-౨-౧౮౦ | ౧౫౯-౩౧ ||

ఇతి, సముదాయస్య సంజ్ఞాత్వేన ఏకదేశస్యాతథాభావాద్భుః.

(౩) “ చుటూ ” || ౧-౩-౭ | ౧౪-౨౩ ||

ఇతీత్సంజ్ఞాయామ్, డలోపః.

(౪) “ అచోఽన్త్యాదిటి ” || ౧-౧-౬౪ | ౭-౭ ||

ఇతి, టిసంజ్ఞాయామ్,

(౫) “ టేః ” || ౬-౪-౧౪౩ | ౧౬-౧౮ ||

ఇతి, డిత్వసామర్థ్యాదభిప్రాయే టేర్లోపః. [౨౫

నిరు. రత్రికాలవర్తినాం శేషీ (భూతభవ్యభవత్ ప్రభుః) || ౨ ||

జ్ఞో.గ.అక్ష.౯-జ్ఞో.గ.అక్ష.౧౬. (౫౨) నా.ర.భూతభవ్యభవత్ప్రభుః.

భా. ఇతి , యః సముదాయస్యసంజ్ఞాత్వాత్ ప్రత్యయావిరోధః.

ఘుష్యత్రిహిశాస్త్రాని,

(౨) “ పతింవిశ్యస్య ” ॥తై-నా-౬-౧౧॥

(౩) “ పతింపతీనామ్ ”

॥శ్వే-౬-౭॥[౫

(౪) “ భూతస్యజాతపతిరేకఆసీత్ ”

॥ర-కా-౧-౮॥

(౫) “ తత్పురుషస్యవిశ్వమ్ ”

॥తై-బ్రహ్మ-౧॥

(౬) “ యస్యేమాగ్రప్రదిశః ” ॥ర-కా-౧-౮॥

[౩౮-౨౩॥

(౭) “ కృష్ణస్యహిక్యతేభూతమిదంవిశ్వంచరాచరమ్ ” ॥భా-స-

(౮) “ భూతభవ్యభవన్నాథకేశవకేశిసూదనః ” ॥భార-స-౩౧-౧౧॥

(౯) “ జగన్నాథస్యభూపతే ”

॥భార-అను-౧౮౯-౧౨॥

ఇత్యాదీని.

...

...

నిర్వ. పూర్వపదేపి అయమేవధాతుప్రీరావృత్తః. పకత్ర,

(౬) “ వర్తమానేలత్ ”

॥౩-౨-౧౨౩|౧౫౦-౧౪॥

(౭) “ లటశ్శతృశానచావప్రథమాసమానాధికరణే ” ॥౩-౨-౧౨౪|

ఇతి, శతృప్రత్యయః. తస్యశీత్వాత్,

[౨౫౬-౨౭॥

(౮) “ తిష్ఠిత్ ”

॥౩-౪-౧౧౨|౧౫౧-౬॥

ఇతి,సార్వధాతుకసంజ్ఞాయామ్. తత్రపరతః,

(౯) “ కర్తరిశప్ ”

॥౩-౧-౬౮|౧౫౧-౭॥

ఇతి , శప్. తస్య ,సార్వధాతుకత్వేపి,

[౨౦

(౧౦) “ సార్వధాతుకమపిత్ ”

॥౧-౨-౪|౧౫౪-౧౮

ఇతి, ప్రతిషేధేనజిత్యాభావాత్,

(౧౧) “ జ్ఞీతిచ ”

॥౧-౧-౫|౧౫౩-౨౦॥

ఇతి, నిషేధఃసగుణః.

(౧౨) “ ఏవోఽయవాయావః ” ఇతి

॥౬-౧-౭౮|౫-౧౩॥

(౧౩) “ యథాసంఖ్యమనుదేశస్సమానామ్ ” ॥౧-౩-౧౦|౧౦-౧౧॥

హో. ౦, అక్ష-౯. ౧. అక్ష. ౧౬. (౫౩) నా. రఘుతభవ్యభవత్ప్రభః

నిర్వ. ఇతి, యథాసంఖ్యపరిభాషయా, ఓతోఅవ్.

(౧౪) “ అతోగుణే ”

॥౬-౧-౯౭।౧౪-౨౫॥

ఇతి, పరరూపమేకాదేశః.

అరత్ర,

[౫

(౧౫) “ అచోయత్ ”

॥౩-౧-౯౭।౨౩౯-౧౩॥

ఇతి, యత్ ఇహ భవిష్యతి. తస్య,

(౧౬) “ కృత్యాః ”

॥౩-౧-౯౫।౨౩౮-౧౮॥

ఇతి, కృత్యసంజ్ఞాయామ్,

(౧౭) “ తియోరేవకృత్యక్తఖిలధాః ”

॥౩-౪-౭౦।౨౩౮-౧౯॥

ఇతి, భావేతరకర్తృకాత్, భావే ప్రాప్తౌ,

(౧౮) “ భ్యు గేయ ప్రవచనోపాసానీయ జన్యాష్టావ్యాపా
త్యావ ”

॥౩-౪-౬౮।౨౪౩-౩॥

ఇతి, ర్తౌ పాక్షికోనిపాతః. అర్థధాతుకత్వాత్,

(౧౯) “ సూర్వధాతుకార్థధాతుకయోః ”

॥౭-౩-౮౪।౧౫౧-౮॥

ఇతి, శకారస్య గుణః.

(౨౦) “ శ్చనేఽన్తరతమః ”

॥౧-౧-౫౦।౪-౮॥

ఇతి, అన్తరతమ్యాదోకారః. తస్య,

(౨౧) “ పోయిప్రత్యయే ”

॥౬-౧-౭౯।౫-౧౭॥

ఇతి, వాచీదేశః అవ్. అన్యత్ర,

[౨౦

(౨౨) “ క్త్యసూనిస్తా ”

॥౧-౧-౨౬।౨౫౧-౧౯॥

ఇతి, నిష్టాసంజ్ఞాయామ్,

(౨౩) “ నిష్టా ”

॥౩-౨-౧౦౨।౨౫౧-౩౦॥

ఇతి, భూతేఽన్తే

(౨౪) “ తయోరేవ కృత్యక్తఖిలధాః ”

॥౩-౪-౭౦।౨౩౮-౧౯॥

ఇతి, భావకర్తృకాత్, ప్రాప్తౌ,

౫ భూతకృత్ ,

ఓం భూతకృతేనమః

భా. పునః శేషితోపపాదకానిపఞ్చనామాని.

సర్వాణి భూతాని స్వతంత్రఃస్పృజతీతి—

[౫

(భూతకృత్)

(౧) యథా “ సర్వం హేదంబ్రహ్మణా హైవ సృష్టమ్ ”

(౨) “ యతోవా ఇమాని ”

॥తై.౧॥

ఇత్యాది.

...

...

...

నిర్వ. (౨౫) “ గత్యధాకర్తృకశ్లిషశీజ్ఞానా సవసజనమహాజ్యోతిభ్యశ్చ ”

ఇతి, అకర్తృకాత్ కర్తరిభవతి.

[॥౩- ౪- ౭.౧౫౫-౩౦॥

(౨౬) “ శుక్యోకృతి ”

॥౭-౨-౧ ౧౭౭-౧౧॥

ఇతి, నేట్. అగుణః. ద్వద్వ్యగర్భక్షేపమాసః.

సమాసత్వాత్ప్రాతిపదికసంజ్ఞాయామ్,

(౨౭) “ సుపోధాతుప్రాతిపదికయోః ” ॥౨-౪-౭౧౫-౯॥[౧౫

ఇతి, సుపోలుక్. తతస్సముదాయాత్సప్. ఏవమస్తత్ప్రాపి

తత్రతత్ర యథాయథ మవధేయమ్. జత్వచర్త్యే

అనంతరయోర్నామోస్సంహితాపాతే,

(౨౮) “ హశిచ ”

॥౬-౧-౧౪౧౩-౧౨॥

ఇతి, రోరుత్వమ్.

[౨౦

(౨౯) “ ఆద్గణః ”.

॥౧౦-౮౭౧౫-౩౫॥

ఏవమన్యత్ప్రాపి యథాయోగమవసేయమ్.

...

అథ శేషితోపపాదకాని పఞ్చనామాని;

సర్వత్రవిశేషవిశిష్టక్రమాణి. ఏవం తత్రతత్క్షణీయమ్.

భూతాని సమస్తాని, కరోతి- స్వతంత్రఃస్పృజతీతి —

[౨౫

(భూతకృత్)

నిరు. ౫ భూతానియోసాస్పృజతిస్వతంత్రై స(భూతకృత్) .

నిర్వ. (౧) “ డుకృష్ - కరణే ”

॥ధా తనా 1౧౨౮-౪॥

(౨) “ వాఽసరూపోఽస్త్రియామ్ ”

॥౩-౧-౯౪1౨౩౮-౧౬॥

ఇతి వాఽసరూపవిధినా,

(౩) “ సుకర్మపాపమన్త్రపుణ్యేషుకృతః ” ॥౩-౨-౯౯1౨౫౦-౩౨॥

ఇత్యుపపదనియమాభావాత్ , అన్యత్రాప్యపపదే క్షిప్.

(౪) “ క్షిప్ చ ”

॥౩-౨-౭౬1౨౪౯-౩౧॥

ఇతివా.

తత్తత్సత్తైః పాగ్రీగుక్తైః ఇతాం త్రయాణాం కిపామ్,

(౫) “ తస్య ”

॥౧-౩-౯1౫-౧౪॥[౧౦

ఇతి, లోపే,

(౬) “ అప్యక్తపకాల్ ప్రత్యయః ”

॥౧-౨-౪౧1౧౯-౧౬॥

ఇత్యప్యక్తసంజ్ఞాయామ్ ,

(౭) “ వేరప్యక్తస్య ”

॥౬-౧-౬౬1౩౧-౨౭॥

ఇతి, వలోపేచ , క్షిప్సస్సర్వావహారకోలోపః.

[౧౫

ఏవం క్షిప్నాదావపి.

(౮) “ హ్రస్వస్య పతికృతితుక్ ”

॥౬-౧-౭౧॥

ఇతి , తుక్. ఉకావితౌ .

(౯) “ అద్యంతాటకితౌ ”

॥౧-౧-౪౬1౪-౪॥

ఇతి, కిదయమంతావయవః. తతస్తయోగ్లోపః.

[౨౦

కిత్వాన్నగుణః.

(౧౦) “ ఝలాంజశోఽస్తే ”

॥౮-౨-౩౯1-౭-౧౮॥

ఇతి , జత్వేనదః . తస్య,

(౧౧) “ వాఽవసానే ”

॥౮-౪-౫౬1౧౫-౨౦॥

ఇతి , పాక్షికేణ చర్వేనదః . భూతశబ్దోఽప్యత్పాదితః.

[౨౫

ఏవముత్తరత్వాపి.

...

జ్ఞో.౧, అక్ష. ౨౦-జ్ఞో.౧, అక్ష. ౨౪. (౫౬) నా. ౬. భూతభృత్. ౭. భావః

౬ భూతభృత్ ౭ భావః,

ఓం భూతభృత్ సేవః. ... భావాయనమః.

భా. భూతాని విభర్తీ తి. —

(భూతభృత్). [౫

(౧) “ విశ్వం విభర్తీ భవనస్య నాభిః ” || తై-నా-౧-౨ ||

(౨) “ తద్యథా రథస్యా రేషు సేమిరర్పితా నాభావరాఅర్పితాః,

ఏవ మేవైతా భూతమాత్మాః ప్రజ్ఞామాత్మాస్వర్పితాః,

ప్రజ్ఞామాత్మాః ప్రాణేష్వర్పితాః ” ఇతి, || కాష్ఠతకి-౩-౯ ||

(౩) “ సదాధారపృథివీమ్ ” || ౪-కా-౧-౮ || [౧౦

(౪) “ విభర్త్యవ్యయశ్చ శ్వరః ” ఇతి || గీ - ౧౫ - ౧౭ || ...

ఉక్త వక్తృమాణ సర్వ విభూతిభిః కలాపీవ ప్రచలాకేన విశిష్ట
తయాభవతీతి —

(భావః).

సర్వ. తాని భూతాని విభర్తి భరతివాధారయతీతి — [౧౫

(భూతభృత్).

(౧) “ దుభృష్ - ధారణ పోషణయోః ” || ధా-జు|౧౨౪-౧౬ ||

(౨) “ భృష్ - భరణే ” వా. || ధా-భా|౧౨౨-౧౮ ||

(౩) “ క్షిప్ చ ” || -౩౨-౭౬|౨౪౯-౩౦ ||

ఇతి, క్షిప్ . అన్యర్పూర్వవత్ . నా మోస్సంహితాపాఠే [౨౦

(౪) “ రూపాంజళీ రూపి ” || ౮-౪-౫౩|౪-౩౦ ||

ఇతి, జత్వేన తస్య దః . ఏవం తత్రతత్ర జ్ఞేయమ్. ...

సర్వ విభూతిభి ర్విశిష్టతయా విభూతిమాన్ భవతీతి వా —

తత ఏవ హేతోః తాః భావయతే ప్రాప్నోతీతి వా —

(భావః).

[౨౫

నిరు. ౬ (భూతభృద్) భూతభరణాత్ ౭ శ్లిష్టత్వాత్ (భావ) ఈరితః ||

భా. (౧) “భవతే శ్చేతి వక్తవ్యమ్” || ౩-౧-౧౪౩-కాశికాపృత్తా ||
 ఇతి, ఇద్రత్యయః. తస్మిన్ భగవతి ప్రకారతయా అన్తర్భావా
 దేవహి సర్వస్య తద్విభూతిత్వవ్యవదేశః? ... *

- నిర్వ. పూర్వత్ర, [౫]
- (౧) “భూ-సత్తాయామ్” || ధా-భావా | ౧౧౫-౧౮ ||
- (౨) “జ్వలితి కసన్తే భ్యోణః” || ౩-౧-౧౪౦ | ౨౪౪-౧౮ ||
 ఇతి, ప్రకరణే,
- (౩) “విభాషాగ్రహః” || ౩-౧-౧౪౩ | ౨౪౪ ౨౮ ||
 ఇతి, సూత్రే, [౧౦]
- (౪) “భవతే శ్చేతి వక్తవ్యమ్” || కాశికాపృత్తా ||
 ఇతి, కాశికానురోధాత్ ఇః. ఇతి.
- (౫) “అచః” || ౭-౨-౧౧౫ | ౧౯-౨౩ ||
 ఇతి, వృద్ధిరొకారః.
- (౬) “ఏచోఽయమ్” || ౬-౧-౭౮ | ౫-౧౩ ||
 ఇత్యావ్.
- (౭) “భూ-ప్రాప్తా, ఆత్మనేపదీ,” || ధా-చురా | ౧౩౧-౮ ||
 చురాదిః, ఆధ్యక్షీయః. తతః,
- (౮) “సత్యాపపాశరూప వీణాతూల స్లోక సేనా లోమత్వచవర్త
 వర్ణచూర్ణచురాదిభ్యోణిచ్” || ౩-౧-౨౫ | ౨౦౨-౧౨ ||
 ఇతి, చురాదిలక్షణోణిచ్. వృద్ధ్యావాదేశౌ.
- (౯) “సనాద్యన్తాధాతవః” || ౩-౧-౩౨ | ౧౬౩-౨౬ ||
 ఇతి, ధాతుసంజ్ఞాయామ్,
- (౧౦) “నన్దిగ్రహిపచాదిభ్యోణ్యుణిన్యచః” || ౩-౧-౧౩౪ | ౨౪౩-౨౪ ||
 ఇతి, యథాసభ్యపరిభాషయా, [౨౫]
- (౧౧) “శివశమరిష్టస్యకరే” || ౪-౪-౧౪౩ | ౩౦౦-౨౫ ||

౮ భూతాత్మా,

ఓం భూతాత్మ సేనమః

భూ. ఇమం విభూతి విభూతి మద్భావం శరీరాత్మభావలక్షణం విశేషస్త్రి
(భూతాత్మా) ఇతి.- [౫
సర్వేషాం భూతానామాత్మా అవరాత్మనోపి ఇదమేవ స్వశరీరం
ప్రత్యక్షత్వమ్-యద్వాప్యసాత్మాప్రకృత్యా దిక్షు నియచ్ఛతి;
ఏవం పరస్పరమితి విశేషః. దారాగారకే దారాది లక్షణేన తి
త్యస్తపారతన్యేణ అంతరజ్ఞోహి దేహస్యాత్మవిభూతిభావః?.

- (౧) “యస్య పృథివ్యా నిష్ఠన్” || బృ-ఉ-౫-౭-౩ ||
(౨) “య ఆత్మ నిష్ఠన్” || మాధ్యస్థిన శౌఖాయామ్ ||
(౩) “యస్య పృథివీ శరీరమ్” || బృ-ఉ-౫-౭-౩ ||
(౪) “యస్యాత్మ శరీరమ్” || మాధ్యస్థిన శౌఖాయామ్ ||

నిర్వ. (౧౨) “కర్తృణి ఘోరత్వ” || ౫-౨-౩౫ | ౧౩-౨-౪ ||

ఇత్యాది నిర్దేశాత్, [౧౫

(౧౩) “యజ్ఞోఽచిత” || ౨-౪-౭౪ | ౨౦౫-౨౪ ||

ఇతి, లగ్నిధానాచ్చ, పచాదేరాకృతిగతత్వాదత్.

(౧౪) “నేర నిటి” || ౬-౪-౫ | ౧౧౬౪-౩౩ ||

ఇతి, జేర్లోపః. ... *

అయం విభూతి విభూతి మద్భావః శరీరాత్మభావలక్షణో విశేషస్తే.

ఉక్తలక్షణేన సమ్బంధేన భూతానామాత్మేతి—

(భూతాత్మా).

(౧) “అత-సాతత్యగమనే” || థా-భాష | ౧౦౬-౨ ||

(౨) “సాతిభ్యామ్మనిచ్చనిశౌ” || ఉతా-౪ | ౨౭౮-౮ ||

ఇతి, మనిశ్. [౨౫

(౩) “అలోఽవ్యాత్” || ౧-౧-౬౫ | ౧౯-౧౪ ||

ఇత్యవధా సంజ్ఞాయామ్,

నిరు. ౮ శరీరభూతభూతానాం (భూతాత్మా) ౭౭ స్మృతయాస్థితః |

౯ భూతభావనః, ||

ఓం భూతభావనాయనమః.

భా. (౫) “ఏష సర్వభూతాంతరాత్మా” || సు.ఉ-౭ ||

(౬) “జగత్సర్వం శరీరస్తే” || రామా-యు-౧౨౦-౨౬ ||

(౭) “తాని సర్వాణి తత్త్వపుః” || వి-పు-౧-౨౨-౮౬ ||

(౮) “తత్త్వం వై హరేస్తనుః” || వి-పు-౧-౨౨-౩౮ ||

ఇత్యాద్యుదాహర్యమ్. ... *

తాని, ధారక పోషక భోగ్యప్రదానేన వర్ధయతీతి—

(భూతభావనః).

[౧౦

నిర్వ. (౮) “అత ఉపధాయాః” || ౭-౨ ౧౧౬ | ౧౫౮-౨౦ ||

ఇత్యుపధావృద్ధిః.

(౫) “నేడ్వశిక్మతి” || ౭-౨ ౮ | ౨౪౯-౨౭ ||

ఇతి, నేట్. ఏవమేవాయము త్తరతాప్రిసర్వత్ర. తత్పురుషః.
సంహితాయామ్, [౧౫

(౬) “అకస్స వర్ణే దీర్ఘః” || ౬-౧-౧౦౧ | ౭-౧౮ ||

ఇతి, దీర్ఘపకాదేశః.

(౭) “సుడనపుంసకస్య” || ౧-౧-౪౩ | ౧౭-౩౫ ||

ఇతి, సర్వనామస్థానసంజ్ఞాయామ్,

(౮) “ఏకవచనం సంబుద్ధిః” || ౨-౩-౪౯ | ౧౪-౨౮ ||

ఇతి, సంబుద్ధిసంజ్ఞాయాఞ్చ,

(౯) “సర్వనామస్థానే చాసంబుద్ధౌ” || ౬-౪-౮ | ౧౯-౧౫ ||

ఇతి, నాన్తలక్షణఉపధావృద్ధిః.

(౧౦) “హల్ జ్యాబ్ భ్యో దీప్యత్ సుతిస్య పృక్తం హల్” || ౬ ౧ ౬౮ |

ఇతి, సులోపః.

[౧౯-౧౭ ||

(౧౧) “నలోపః పాత్రివిదికాన్తస్య” ఇతి, నలోపః || ౮ ౨-౭ | ౧౮-౧౪ ||

ఏవము త్తరతాప్రి తత్రత్రయ ధాయథ మవధేయమ్. ... *

తాని భూతాని భావయతి- ధారక పోషక భోగ్యప్రదానేన వర్ధయతీతి—

(భూతభావనః).

నిరు. ౯. ధారకాదిప్రదానేన యశ్చ వర్ధయతి స్వయమ్ || ౪ ||

భూతాని నిత్యం రుణితి సత్యస్యాత్ (భూతభావనః) |

భా. (౧) * నద్వాదిభ్యోల్లుః; ||౩-౧-౧౩౪|౨౪౩-౨౪||

(౨) “కృత్యల్లుటోబహుళమ్” ||౩-౩-౧౧౩|౨౩౯-౧౨||

ఇతివా కర్తరిల్లుట్.

[౩౨. ౬౦]

[౫

ఏవమ్, భావనః, ప్రతర్దనః, ఇత్యాదయోపిల్లుట్ ప్రత్యయాంతాః. యథా,

(౩) “భూతభావనభూతేశ” ||గీ-౧౦ ౧౫||

(౪) “ఏవభూతపాలః” ఇతి. ||బృ ఉ-౬-౪-౨౨||

ఏవమ్, స్వరూప స్థితిప్రవృత్తి పాలనైః శేషిత్యముపపాదితమ్,

“ఉత్పాదనపోషణాదిభిరుపాదీయమానం ప్రత్యుద్దేశ్యం హి శేషి.” ఇతి.

(౫) “శేషః పరార్థత్వాత్” ||పూ మీ.౩-౧ ౧||

ఇతి సమగ్నితమ్.

...

...

*

నిర్వ. (౧) “భూ-సంతాయామ్” ||భా-భాష్వా|౧౧౫-౧౮||

(౨) “హేతుమతిచ” ||౩-౧-౨౬|౨౦౯-౧౬||

ఇతి, ణిచ్. వృద్ధ్యావాదేశౌ.

[౧౫

(౩) “నర్దిగ్రహి” ||౩-౧-౧౩౪|౨౪౩-౨౪||

ఇత్యాది నా నద్వాదిత్వా జ్ఞుః యద్వా,

(౪) “కృత్యల్లుటోబహుళమ్” ||౩-౩-౧౧౩|౨౩౯-౧౨||

ఇతి బాహుళకాత్ కర్తరిల్లుట్. లభిత్. అన్యత్ర,

(౫) “అశ్చబహుళశస్యత్రాపి” || ||

ఇతి, యుజ్వా. చఇత్.

(౬) “యవోరనాకా” ||౨-౧-౧|౧౦౨-౧౨||

ఇతి, యథాసంఖ్యపరిభాషయా యోరనః.

(౭) “ణేర్ణట” ||౬ ౪-౫|౧౧౬౪-౩౩||

ఇతి, ణేర్ణోషః.

...

...

*

తదాత్మత్వేపి తద్దోహననుషక్తాత్, పూతః - శుద్ధః, అజ్ఞా-

స్వభావః యస్య, సఇతి —

శ్లో || ౨ || ౧౦ పూతాత్తా,

ఓం పూతాత్తా నేనమః.

భా. ఆత్మ త్వేపి సంసారివత్, అస్య శరీరభూతచిదచిద్దోషాననుషక్తోత్
(పూతాత్తా) - శుద్ధస్వభావః. [౫

పరావరయోస్తు త్వేపి శరీరసమ్బంధే, అవరవీచాత్తాకర్తృఫలాని
భుజ్జానక్లిశ్యతే;

(౧) † (‘‘జహా త్వే నాంభు క్తభో గామ జోన్యః’’ || త్రై-నా-౬-౧౦-౫ ||
భోజయితాతు పరఃస్వాత నేన్యైః సభుజ్జే, చకాస్తి చ పరమ్-
యథా, శిష్యశాసితోగ్రవిశిష్టేపి కశాస్పర్యే, కర్తృకర్తృభావ
భేదేన శిష్యపకపవ కశయాపీద్యతే, నశాసి తా. విజ్ఞాయతే చ:-

(౨) ‘‘అనశ్చన్నన్యో అభిచాకశీతి’’ || ము-ఉ ౩-౧-౧ ||

(౩) ‘‘సషసర్వభూతాన్తరాత్తా అపహతపాప్తా’’ || సు ఉ ౭ ||

(౪) ‘‘నమాంకర్తాణి విష్ణున్తి’’ || గీ-౪-౧౪ ||

(౫) ‘‘పశ్యదేవస్య మాహాత్మ్యమ్మహిమానన్భూనారదః | శుభాశుభైః
కర్తృభిర్వోనవిపృథికదాచన’’ || భార-శా-౩౪౦-౨౬ ||

ఇత్యాది. సూత్రితన్భూ,

(౬) ‘‘సమ్భోగప్రాప్తిరితిచేన్నవై శేష్యాత్’’ ఇతి. * || బ్ర-సూ-౧-౨౪ ||

నిర్వ. (పూతాత్తా).

(౧) ‘‘అత-సాతత్యగమనే’’ || ధా-భా-౧౧౬-౨ ||

తతోమనినోయం పృథ్వాదితః. ఇథోమయముత్తరత్రాపి.

(౨) ‘‘పూర్ణ-పవనే’’ || ధా-కా-౧౧౭-౧౨ ||

(౩) ‘‘గత్యర్థ’’ || ౩-౪-౭౨, ౨౫, ౨౯ ||

ఇత్యాది నా ౭ కర్తృకాత్ కర్తృక్తః. భవ నిహ్యవివక్షితకర్తావోప్యకర్తా

(౪) ‘‘శ్రుకః’’ || ౭-౨-౧౧, ౧౭-౧౧ || [నిః.

నిరు. ౧౦. శరీర త్వాచ్చజగతః తద్దోషైర్మైర్మకదాచన || ౫ ||

విష్యతేయస్స (పూతాత్తా) నభుజ్జే చ ఫలానియః |

† (కుణ్డలితమ్-౨-౪-౫-౬-౯.)

౧౧ పరమాత్మా, చ'

ఓం పరమాత్మ నేనమః.

భా. యథా, సర్వాణిభూతాని అనేనాత్మవన్తి, నైవమయమస్యేన
కేనచిత్; అతః (పరమాత్మా); పరోమా అస్మేతిపరమః, [౫
*పుషోదరాది తేనసాధుత్వమ్, పరమశ్చ సావాత్మాచేతి,

అనస్యేత్పరః; - యథా,

(౧) “అత్తేత్స్వరమ్” ||తై.నా ౬-౧౧||

(౨) “తస్మాద్ధాన్యన్నపరఃకింఞ్చనాస” ||౨ ఆప్ట-౮-ప్ర.౯-అ||

(౩) “నతస్యమశ్చైభ్యధికశ్చదృశ్యతే” ||శ్వే.ఉ-౬-౮||

(౪) “యస్మాత్పరన్నాపరమస్తికింఞ్చిత్” ||శ్వే.ఉ-౩-౯||

(౫) “నపరంపుణ్డరీకాత్మాత్ దృశ్యతేభరతర్షభ” || ||

(౬) “పరంహిపుణ్డరీకాత్మాన్నభూతంనభవ్యతి” || ||

(౭) “నదైవంకేశవాత్పరమ్” ||భార-ఆశ్చ-శేష-౨ ౨౧||

(౮) “యస్మాత్పరస్మాత్పురుషోదనన్తాదనాదిమధ్యాదధికన్నకింఞ్చిత్”

[|| ||

(౯) “మత్తఃపరతరన్నాన్యతికింఞ్చిదస్తి” ||గీ-౭-౭||

(౧౦) “పరంహ్యస్మృతమేతస్మాద్విశ్వరూపాన్నవిద్యతే” || ||

(౧౧) “పరఃపరాణాంపరమఃపరమాత్మా” ఇతి . . * ||వి.పు-౧-౨-౧౦||

నిర్వ. ఇతి, నేట్. బహువ్రీహిః సంహితాయాంసవర్ణ దీర్ఘశ్చాది. *

యథా, అన్యాన్యనేనాత్మవన్తి, నైవమయమస్యేనేతి; అతః పరో

మా అస్మేతి పరమః - ఉత్కృష్టః, సచాసావాత్మాచేతి—

(పరమాత్మా). ఆత్మశబ్దోహి అతతేర్వ్యుదపాది?

(౧) “స్వాపాలనపూరణయోః” ||ధా-జు|౧౨౪-౧౭||

(౨) “భావే” ||౩-౩-౧౮|౨౮౨౮||

(౩) “అక్షరైరిచకారకేశంజ్ఞాయామ్” ||౩-౩-౧౯|౨౮౨౮|౧౬||

నిరు. ౧౧. యేనభూతాన్యాత్మవన్తినాయమస్యేనచాత్మవాన్ || ౬||

అతోహ్యత్తేత్స్వరత్వాచ్చ (పరమాత్మా) ప్రకీర్తితః ।

శ్లో. ౨, అక్ష. ౯-శ్లో. ౨, అక్ష. ౧౬ (౬౩) నా. ౧౨ ముక్తానాం పరమాగతిః

౧౨ ముక్తానాం పరమాగతిః, 1

ఓం ముక్తానాం పరమామౌళితేజస్వయః

భా. ఏవమ్, సర్వ శేషిణ మేవ పరమ పాప్ర్యమాహ —

(ముక్తానాం పరమాగతిః).

[౫

ప్రకృతిబద్ధావిద్యాకర్తృసంసారరుచివిపాకేభ్యః ఆవరణేభ్యః
ఏకాంతతోఽత్యంతశ్చ † జిజ్ఞప్తాముక్తాః. అమాయతేహి:-

(౧) “తత్సుకృతదుష్కృతే విధూనుతే”

॥కాషీ-ఉ ౧-౪॥

నిర్వ. ఇత్యనువృత్తై,

(౪) “ఋదోంఽప్,”

॥౩-౩-౫౭, ౨౮౪-౧౭॥

ఇత్యప్. గుణోరపరః. మేత్యవ్యుత్పన్నమవ్యయమ్.

(౫) “అర్థవదధాతురప్రత్యయప్రాతిపదికమ్”, ॥౧-౨-౪౫, ౧౪-౫॥

(౬) “కృత్తద్ధితసమాసాశ్చ”,

॥౧-౨-౪౬, ౧౪-౬॥

ఇతి, యథాయథం ప్రాతిపదికమ్. తతోబహుప్రీహిః. పరమశబ్దః,

(౭) “వృషోదరాదీనియథోపదిష్టమ్”

॥౬-౩-౧౦౯, ౧౯-౩॥

ఇతి, హ్రస్వాంతస్సాధుః. తతః, కర్తృధారయః. సంహితాయాం
దీర్ఘిత్యాది. చస్సముచ్చయే. ... *

సర్వ శేషిత్వాత్ ముక్తానాం పురుషాణామ్, పరమా-అనర్వా
చీనా, గతిః - పాప్ర్య ఇతి —

(ముక్తానాం పరమాగతిః)

[౨౦

(౧) “గమ్ల్ - గతా”.

॥ధా-భ్యా. ౧౨౩-౮॥

(౨) “భావే”

॥౩-౩-౧౦౫, ౨౮౨-౮॥

(౩) “అకర్తరిచకారకే”

॥౩-౩-౧౯, ౨౮౨-౧౬॥

ఇత్యనువృత్తై,

(౪) “స్త్రియాంక్తిన్”

॥౩-౩-౯౪, ౨౮౬-౧౨॥

నిరు. ౧౨. బ్రహ్మసాధర్మ్యమాపన్నాముక్తాస్తేషాం పరాగతిః ॥ ౭॥

ముఖ్యపాప్ర్యంతతశ్చేషీ (ముక్తానాం పరమాగతిః)।

శ్లో.౨,అక్ష.౯-శ్లో.౨,అక్ష.౧౬. (౬౪) నా.౧౨.ముక్తానాంపరమాగతిః

భా. (౨) “అశ్వత్థవరోమాణివిధూయపాపమ్” || ఛా-ఉ-౮-౧౩ ||

(౩) “నామరూపేవిహాయ” || ము-ఉ-౩-౨౮ ||

(౪) “తదావిద్వాన్పుణ్యపాపాద్విముక్తః” || ||

(౫) “జ్ఞాత్వాదేవమ్ముచ్యతేసర్వపాపైః” || శ్వే-ఉ-౪-౧౬ ||

(౬) “భివ్యతేహృదయగ్రస్థిః” || ము-ఉ-౨-౨-౯ ||

(౭) “మాయామేతాస్తరన్తితే”; || గీ-౭-౧౪ ||

శ్రీనారాయణాయే,

(౮) “యేహీనాస్సుప్తదశభిఃగుణైఃకర్మభిరేవచ । కలూషజ్ఞుదశ
త్యక్త్వాతేముక్తాఇతినిశ్చయః” || భా-శాన్తి-౩౩౫-౪౦ ||
ఇత్యాది.

ఏవమ్, స్రస్తసమస్తసంసారనిగళానామ్, అనస్తసంవిదానస్త
ఘనేనస్వరూపేణఅపహతపాప్త్యాదిసత్యసజ్జల్పత్యావధినా
గుణాష్టకేనభోగేనచ పరేణాత్మనాసావ్యుత్పాదైర్హితమ్.

[|| ఛా-ఉ-౮-౧౨౫ ||

(౯) “దివ్యేనచతుషామననైతాన్ కామాన్ పశ్యన్రమతే”

(౧౦) “నిరజ్జనఃపరమంసావ్యముపైతి” || ము-ఉ-౩-౧-౩ ||

(౧౧) “మమసాధర్మ్యమాగతాః” || గీ-౧౪-౨ ||

(౧౨) “ఏవమపుష్పన్యాసాత్పూర్వభావాదవిరోధంబాదరాయణః”

[|| బ్ర-సూ-౪-౪-౭ ||

ఇత్యత్ర స్రక్యప్తసత్వోపాదానేనరూపేణసావ్యుత్పాదమ్.

(౧౩) “సపకథాభవతి ద్విధాభవతి” || ఛా-ఉ-౭-౨౪-౨ ||

(౧౪) “జక్షత్ క్రీడన్రమమాణః” || ఛా-ఉ-౮-౧౨-౩ ||

(౧౫) “కామాన్నీకామరూప్యనుసక్తిరన్” || తై-భృ-౧౦-౫ ||

(౧౬) “తంబ్రహ్మగర్భఃప్రవిశతి” || కాష్ఠీ-ఉ-౧౫ ||

(౧౭) “తంబ్రహ్మరసఃప్రవిశతి” || కాష్ఠీ-ఉ-౧౫ ||

(౧౮) “తంబ్రహ్మలజ్జాగరేణాలజ్జుగర్వన్తి” || కాష్ఠీ-ఉ-౧౪ ||

(౧౯) “ద్వాదశాహవదుభయవిధంబాదరాయణః” || బ్ర-సూ-౪-

ఇతి.

[౪-౧౨ ||

శ్లో. ౨, అక్ష. ౯-శ్లో. ౨, అక్ష. ౧౬. (౬౫) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

భా. అత్ర (ముక్తానాం) ఇతి బహువచనేన, తేషాం భేదో బహుత్వం
స్పష్టమ్; తథాచ,

(౨౦) “ పరాన్మతాన్మరిముచ్యంతి సర్వే ” || ము-ఉ-౩-౨-౬ ||

(౨౧) “ హహిమానస్సుచస్తే ” || పు సూ-౧౨ ||

(౨౨) “ సాధర్మ్యమాగతాః ” || గీ-౧౪-౨ ||

(౨౩) “ మాముపయాన్తి తే ” || ||

ఇత్యాదిచ.

(సాక్షీ) (ముక్తానాం...గతిః) ఇత్యుక్త్యాభగవతోచభేదః; తథాచ,

(౨౪) “ జుష్టం యథావశ్యత్యన్యమీశమస్య హి మానమివీణశోకః ”
[|| ము ఉ ౩ ౧ ౨ ||

(౨౫) “ పృథగాత్కారం ప్రేరితారంజ్వుమత్వా ” || శ్వే ఉ ౧-౬ ||

(౨౬) “ పురుషముపేక్షిం దివ్యమ్ ” || ము-ఉ-౩-౨-౨ ||

(౨౭) “ సహబ్రహ్మణాపివశ్చిత్తాః ” || తై-ఆ-౨-౧-౨ ||

(౨౮) “ పరజ్ఞాతిగుపసంపద్య ” || ఛా ఉ-౨-౧౨-౨ ||

(౨౯) “ ముక్తాపస్మప్యవ్యపదేశాచ్చ ” || బ్ర-సూ-౧-౩-౨ ||

ఇత్యాది.

స్పష్టం మోక్షధర్మే.

(౩౦) “ సహినారాయణోజ్ఞేయః సర్వాత్మాపురుషోహి సః | చలివ్యతే
వలైశ్చాపి పక్వశత్రునివాన్భసా || కర్మాత్మాత్వపరోయోసా
మోక్షబద్ధై స్సయ్యజ్యతే | ససత్తదశకేవాపిరాశినాయ్యతే
తు సః ” ఇతి. || భార-శా-౩౫౨-౧౪ ||

అతస్తథేన మిథ్యాభూతేన వోపాధిన్వా కున్భూదినేన భో
వద్భిన్నం బ్రహ్మైవసంసరతి, ముక్తాశుభేదపవనాస్తీతి సతం
* శాస్త్రేణైవ పర్యుదస్తమ్. || సాంఖ్య-సూ-౧-౧౫౦ ||

అముష్మాదేవ పరమాత్ సామ్యాత్ భిన్నానానుపి,

(౩౧) “ బ్రహ్మవేదబ్రహ్మైవభవతి ” || ము-ఉ-౩-౨-౯ ||

ఇత్యభేదవాదాశ్చ ముఖ్యావహ; యథాసోయం గౌరీతి ఖణ్డముష్టాదిన్ము.

భా. ఆభేదవాది నాన్తము క్తివిషయా భేదసామ్యవాదాః ఖచ్చేన్.
 దౌవాధిః భేదవాది రాజ్ఞము తిస్సకూపభజ్జోపగమాత్తము
 రపు సూక్ష్మత్వమ్, భేదవాదానామజ్ఞాస్యజ్ఞా స్యాత్తమ్.
 ఇవ మేవ సామ్యముక్తావభేదో వ్యాఖ్యాణః, [౨-పు ౬-౭-౯౫]

(౩౨) “తద్భావభావమాపన్న స్తదాసాపరమాత్మనా భవశ్యభేదీ”
 ఇతి, తస్య పరిస్పృత్యాణః, భావాః జ్ఞానశక్త్యాదయస్స భావాః,
 తేహంభావాః ఆపిర్భావాః, గుణైర్వాద్యశ్యమ్. అన్యేహందితీ
 యోభావశబ్దో వ్యక్తిః, ముక్తాభేదః పేదశ్చ దేవాద్యసాధుః
 యోవ్యజ్ఞానః, [౧౪ ౩౩]

(౩౩) “దేవాదిభేదై పథ్యస్తే నాన్యే నాపరణోహినః” [౨-పు-౨-
 ఇతి. (౧౪) శబ్దలైచ్యుః కర్తృశక్తిస్సత్తః, (౧౪ః) ప్రాప్తిః,
 ఈస్యతమంకర్తృత్వశ్యమ్.
 ఏతే, ముక్తతత్ప్రప్యయోః శేషశేషిభావోద్యుతః—
 సూక్ష్మతేద, [౧౫]

(౩౪) “ఏకమానన్తకయమాత్మానముపసంక్రమ్య” [తై ఆ ౨.౮.౬]

(౩౫) “అనునచ్చం” [తై-భృ-౧౦-౫]

(౩౬) “యేనయేనధాతాగచ్ఛతి, తేనతేనసహగచ్ఛతి, తద్వధాతగు
 ణవత్సవస్యం వత్సోనామాతరమ్” []

(౩౭) “ఛాయావాసశ్యమనుగచ్ఛేత్” []

(౩౮) “తథాప్రకారమ్” ఇతి. []

భర్తిగ్రాహకప్రమాణసిద్ధ్యా వరిస్యాత్తన స్వాభావికం
 శేషశ్యమ్, జ్ఞానాదవత్సయే నతిరస్యియితే, కిన్తునివారక
 వారణాదాపిభవతి; ఉక్తంహి,

(౩౯) “స్వేనరూపేణాభినివృత్యతే” [ఛా. ఉ ౮-౧౨-౨]
 వైష్ణవేద్యే

(౪౦) “యథానక్రియతేజోత్పన్నకలప్రత్యూహనాన్తః, తథాహి
 యగుణధ్వంసాదవబోధాదయోగుణాః । ప్రకాశ్యస్తేజస్యభే

శ్లో. ౨. అక్ష. ౯-శ్లో. ౨. అక్ష. ౧౬. (౬౭) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

భా. నిత్యాపనాత్మనోహితే॥ జ్ఞానం వై రాగ్య మైశ్వర్యం శాశ్వతమను
జేష్వరః॥ ఆత్మనో బ్రహ్మభూతస్య నిత్యమేహిచ్చశ్చ ప్రయత్నమ్” ॥ ౬-ధ- ॥

(౮౧) “ సంపద్యాపి రాభవ స్సేవ శవ్దాత్” ॥ బ్ర సూ-౮-౮-౧॥
ఇహ. నను, [౫.

(౮౨) “ ఆత్మ తిస్త్వా గాజ్యమ్” ॥ తై శీ ౬-౨॥

(౮౩) “ సస్త్వ రాడ్వవతి” ॥ ఛా-ఉ-౭-౨౫-౨॥
ఇత్యదాహ్యశ్య,

(౮౪) “ అతిపవచాన న్యాధిపతిః” ॥ బ్ర సూ-౮-౮ ౯॥

ఇతి స్వాశ స్త్రినిర్దీపిత్; కథనశ్యపరైవ మధ్యమపురు[౧౦
పార్థస్యైవ పరతన్త్రస్య స్వాత్.

మన్ద, మైవంపరిభూః; ఆత్మినిపఃంభగవన్తమన్తరేణాన్యేనన్దశ
కర్మదినాపరవత్సనిష్పత్తిగనన్యధిపఃత్వమ్, నపునరవాధ్యమ్;
తథాసశ్యనధిపతి రిత్యేవావచయేహ, నిష్పనన్యాధిపఃరితి.

నచప్రియతమత్వపతిపారతన్త్ర్యమపురుషార్థః, † గాజ్ఞోదారా
దౌ ప్రీయజగ్-రతహతోష్ఠిపలమ్భత్. ¶ సూచితశ్చబహుధా
గుణప్రధానభావః,

(౮౫) “ జగద్వ్యాపారవర్జమ్” ॥ బ్ర-సూ-౮ ౮-౧౭॥

(౮౬) “ భోగమాత్రసామ్యలిక్తాచ్చ” ॥ బ్ర సూ-౮-౮ ౨౧॥

ఇ, ఈశ్వరేతత్వభావవర్జమభోగమాత్రేణతయోస్సామ్యమితి.
శ్రీఃష్టుశ్చేష్టే,

(౮౭) “ పారతన్త్ర్యం పరేపుంసి పాప్యనిర్వణబద్ధః । స్వాతన్త్ర్య
వతులంలభ్యా తేనైవసహమోదతే॥ [పాప్యలభతేసిద్ధిముత్త
మామ్” ఇతిపారాన్తరమితి.] ॥ వి-తత్వే- ॥

తత్త్రైవాన్యత్ర, [౨౫

(౮౮) “ స్వస్తిమాత్మనిసజ్జాశంస్వామిశ్వంబ్రహ్మణిస్థితమ్॥ ఉభయో
రేష సన్బద్ధోనపరోభిసతోమనః” ॥ వి తత్వే. ॥

శ్లో. ౨, అక్ష. ౯-శ్లో. ౨, అక్ష. ౧౬ (౬౮) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

భా. శ్రీ నారాయణాయే,

(౪౯) “బ్రహ్మవిదా సే సుఖభాగ్న గాక్షదృశీమో వయమ్ । శ్వేతాం
శ్వేతైః తీర్తాశాన్ నిర్వలక్షణాః తీర్తాన్ ॥ నిత్యాజ్ఞలిక్ష్మితాన్
బ్రహ్మజపతకపాశ్రమసంఘ్నాన్” ॥ భా-మో-౩౩౬-౩౪॥

(౫౦) “స్వేతాజ్ఞలిక్ష్మితాన్ నిర్వలక్షణాన్ తీర్తనాద్యైః” ॥ సా-మో-౩౩౬-౪౦॥

(౫౧) “తీర్తీయాలనాహం గాక్షదృశీ స్సుగభిసః” ॥ భా-మో-౩౩౬-౪౨॥
ఇత్యాదినా శ్వేతద్వీపవాసినా ద్వివృతాపాద్యుపేతస్వేతాః,
భగవద్భాగ్యపరిచరణైకప్రియత్వజ్ఞప్రవజ్ఞప్రదేవముక్తా
నాం లక్షణముక్తిమ్, [౧౦

(౫౨) “యేపి ముక్తాభవన్తిహనరాభరతసత్తమ । తేహం లక్షణమే
తద్ధియచ్ఛ్వేదీపవాసినామ్” ఇతి. ॥
పరమేతిపి శేషణేన ముక్తానామేవ కేషాఞ్చిదర్వాచీనాగతర్ష
వ్యతే. శృహ్యతేచ, నిర్ముక్తజరాపరణాత్మకైవల్యలక్షణా,

(౫౩) “జరావరణమోత్యాయ మామాశ్రేత్యయత్తతయే” ఇతి.
సంసారపరమపదయోగ్యధ్యేతేషాం స్థానజ్ఞా, [॥గీ.౨-౨౯॥

(౫౪) “యోగినామచ్యుతం స్థానం స్వాంత్యైః సంతోషకారిణామ్” ఇతి.
ఏవం ముక్తానాం పరమాగతిః, [॥వి.పు-౧-౬-౩౮॥

(౫౫) “సాకాస్థాసాపరాగతిః” ॥ కి.తో.ప-౩-౧౧॥

(౫౬) “విశ్వాత్మానం పరాయణమ్” ॥ తె.నా-౬-౧౧॥

(౫౭) “మామేవానుష్టిమాజ్ఞామ్” ॥ గీ.౨-౧౮॥

(౫౮) “సోధ్వనకపారిమాప్నోతే” ॥ కి.తో.ప-౩-౯॥

(౫౯) “అత్తలభాగ్నపరం విద్యతే” ॥ ॥
ఇత్యాది, సులభమ్. ... *

నిర్వ. ఇతి క్షేత్రజీవే. నిహతత్వాన్నేహ. [॥౬-౪-౩౭, ౧౮౧-౨౮॥

(౫) “అనుదాత్తోపదేశవనపితనోత్పాదీనామనునాసికలోసోర్ముగిక్షిప్త”
ఇత్యనునాసికస్య మస్యలోపః. పరపశబ్దోవ్యుత్పాదితః తతః

౧౩ అవ్యయః,

ఒమ కావ్యము యననుః

భా. ఇనా మేచపిశ్చ భిరన్నామభిరుపపాదయతి.

నవీయ్య తేనవ్యపగమ్య తేనస్తాదిత—

[౫

[నవీయ్య ౫౧౦ ౫౧౧]

(అవ్యయః) *పరచ్.పవప్రత్యయః; నయఃజయఇత్యేవమాదయః.

నపిభగవాన్ కథజ్ఞితే నచనారణ హోర్థ వాచు ట్టర్థం స్నచర
కారం నం ప్రాప్తవంతం పునరావర్తయిత. అపి నామాసీషుః

సంప్. (౬) “ స్త్రీయామ్ ”

||ర ౧ ౩|ర ౧ ౨౦||

(౭) “ అజాద్యఃష్టప్ ”

||ర ౧-౪|ర ౧-౨౨||

ఇటూప్. సచన్దీర్ఘఇత్యాది.

(౮) “ ముచ్ ల్ -మోక్షితే ”.

||భా తుదా|౧౨౭ ౨౧||

కిర్తణీకృతః అనిట్.

(౯) “ చోఃకుః ”

||౮ ౨ ౩౦|౩౧ ౩౩||

ఇతి,రులికుత్యేనచస్యకః. తతఃఆమి, అజ్ఞసంజ్ఞాయామ్,

(౧౦) “ హ్రస్వనద్యాహునట్ ”

||౭-౧-౫౪|౧౫-౨౪||

ఇహ నుట్.

(౧౧) “ నామి ”

||౬-౪-౩|౧౫ ౨౫||

ఇహదీర్ఘః. సంహితాయామ్,

[౨౦

(౧౨) “ మోఽనుస్వారః ”

||౮ ౩-౨౩|౯-౩౪||

ఇహనుస్వారః తస్య,

(౧౩) “ వాఽపదాంతస్య ”

||౮ ౪-౫౮|౧౯-౬||

ఇతిపాక్షికిః పరంవర్తః. ...

*

ఏత చపపాదకాన్యేవపిశ్చనామాని, ప్రాగ్భద్విప్రక్రమాణి.

వీయ్య తేనవ్యపగమ్య తేచేనోఽస్తాదిత-వ్యయః; ననేతి —

(అవ్యయః).

నరు. ౧౩. నవీయ్య తేచ వై కుణ్ఠాన్తుక్తోకస్తాదతో (౭వ్యయః) ||౮||

భా. (౧) “ పతేనప్రతిపవ్యమా నాఇనువత్సవమావర్తన్నావర్తనే”

[|| ||

(౨) “ నచపునరావర్తతే, నచపునగావర్తతే” || ఛా ఉ ౮ ౧౫-౧ ||

(౩) “ అనావృత్తిశ్చబ్దాదనావృత్తిశ్చబ్దాత్” ఇతి. || బ్ర.సూ.౪.౪.౪ ||
యన స్మృతౌ, [౫

(౪) “ సస్పృంపహతిసూక్ష్మత్వాత్ పరం నా గాయణం ప్రభుమ్ ।
పరమాప్యైవమాసాద్య పరంవైకుంఠమీశ్వరమ్ || అస్మృతత్వా
యక త్వేన ననవర్తేనైపునః” ఇతి; || యివి స్మృ- ||
హరి తేయతిథిర్వే.

(౫) “ యితీధర్మగతశ్చాస్త స్సర్వభూతసమోవశీ । పార్శ్వోపక
సంస్థానం యశ్చాస్త్రిప్సననివర్తతే” ఇతి; || హరిశ- ||

సీర్షి. (౧) “ ఇన్-గతౌ”. || ధా-ఉదా ౧౨౪-౨ ||
పిపూర్వః.

(౨) “ భావ ” || ౩-౩-౧౮ ౧౨౨-౨ ||

(౩) “ ఒక ర్తరిచకారకే ” || ౩-౩-౧౮ ౧౨౨-౧౬ ||
ఇశ్యనుపుత్తౌ,

(౪) “ పరచ్” || ౩-౩-౫౬ ౧౨౪-౧౬ ||
ఇశ్యపాదానేచ్.

(౫) “ సార్వభాతుకార్థభాతుకయోః” || ౨-౩-౨౪ ౧౫౧-౭ ||
ఇతిగుణః అయ్. [౨౦

(౬) “ ఇకోయణవి” || ౬-౧-౭ ౭౪ ౨౧ ||
ఇహ నేరికారస్యయన్;

(౭) “ స్థానే, స్థరసమః” || ౧-౧-౫౦ ౪-౨ ||
ఇతిస్థానసత్తర్యావృకారః. నజ్ఞోసమాసః.

(౮) “ నలోపోనఇః” || ౬-౩-౭౩ ౬౭ ౭ ||
ఇతి నజ్ఞోనస్యలోపః. ... *

{ ౧౪ } పురుషన్,

ఓం పురుషా వచనః.

భా. పురు బహు, సనోతి—

(పురుషః). సనోతే గానకర్తృణః [౫

(౧) “అన్యేష్యపిశ్యతే” ఇతి డః... * || ౩. ౨-౧౦౧ | ౧౫౧-౧౭ ||
ముక్తేభ్యోఽపి వాఙ్మనసాపరిచ్ఛేద్య గుణవిభవస్వానుభవం
దనాః హి భగవాన్, యథా,

(౨) “ఏష హ్యేవానన్దయాత్” || తై ఆ ౭-౧ || [౧-౨ ||

(౩) “సోఽశ్నుతే సగ్మాన్ కామాన్ సహ బ్రహ్మణాఽపి శక్తిః” || తై ఆ-

(౪) “దివ్యేన దక్షుషామనైతాన్ కామాన్ పశ్యన్ రమతే” || ఛా ఉ ౮-

(౫) “జక్షత్ త్రీడన్ రమమాణః” || ఛా-ఉ ౮-౧౨ ౩ || [౧-౨ ౫ ||

(౬) “సతత్రైవ ర్యేతి” || ఛా-ఉ-౮-౧౨ ౩ ||

(౭) “కానాన్ని కామరూపీ” || తై-భృ-౧౦-౫ ||

నిర్వ. తేభ్యోఽపి వాఙ్మనసాగోచర గుణవిభవస్వానుభవరూపః పురు-
బహు, సనోతి దదాతీతి—

(పురుషః).

(౧) “షణు-దానే” || ధా-తనా | ౧౨౮-౩ ||

(౨) “ధాత్వా దేష్వసుః” || ఓ-౧-౬౪ | ౧౫౭ ౬ ||

ఇతి షస్య సః. అవర్గ సవర్గజః. [౨౦

(౩) “అన్యేష్యపిశ్యతే” || ౩-౨-౧౦౧ | ౧౫౧-౧౭ ||

ఇతి డః డిత్వాత్,

(౪) “ఊః” || ఓ-౪-౧౪౩ | ౧౬-౧౮ ||

ఇన్యభత్స్వేపి టిలోపః.

(౫) “వృ-పాలనపూరణయోః” || ధా-జు-హు | ౧౨౪-౧౬ ||

“గుర్భ్యశ్చ” || ఉ-కా-౧-పా | ౨౬-౧-౧౪ ||

నిరు. గర. ముక్తేభ్యస్తాప్తవర్త్యైదానాత్ (పురుష) కురితః |

{ గృ } సాక్షి,
{ ౫౧౭ }

ఓం సాక్షి శాంతిః

భా.(౨) "రసో వై సః రసం హ్యేనామలభ్యై నద్వీభవతి" || తై ఆ ౭ ౧ ||

(౯) "అప్యేన్ సృచతవ్యోగంశాస్తి" || బ్ర మా ౧-౧-౨౦ ||

(౧౦) " అద్వీభవతేశాచ్చ" ఇతి. ... * || బ్ర-మా ౧.౧ ౧౫ ||

ఏవం తా నానద్వయన్, స్వయం పితృవృన్ సాక్షాత్ రోతతి —
(సాక్షి).

నిర్వ. ఇం ప్రస్తావే,

(౧) " సృభిష్యధిగృధివృషిభృశ్చ" || ఉణా-౧-పా. ౨౬౧.౧౫ ||
ఇతి కః. [౧౦

(౭) "ఉద్యోగ్యహర్వస్య" || ౭-౧-౧౦౨ | ౧౮౭-౩౩ ||
ఇతి ఉత్పిమ్. రపరత్పమ్. కి త్వాన్నగుణః. తతః

(౮) " ఇహోః" || ౮-౩-౫౭ | ౧౫.౨౯ ||
ఇత్యధిక్యస్య,

(౯) " ఆదేశప్రత్యయయోః " || ౮-౩-౫౯ | ౧౫-౩౦ ||
ఇతి పః;

(౧౦) " సాప్తదాహ్యోః" || ౮-౩-౧౧౧ | ౧౮౭ ౫ ||
ఇతి ప్రోషిధః;

(౧౧) " సుహమాదిమచ" || ౮-౩-౯౮ | ౧౮-౧౦ ||
ఇతి ప్రతిప్రసూయ తే. సహ్యకృలిగణః. [౨౦

నా మ్నోస్సంహితాయామ్,

(౧౨) "కుప్వోకృపాచ" || ౮-౩-౩౭ | ౧౧-౯ ||
ఇశు వధ్తానీయః. ... *

ఏవం తా నానద్వయన్ స్వయం పితృవృన్ తా న్సాక్షాత్ రోతతి —
(సాక్షి). సాక్షాదిశ్శయ్యాత్,

నిరు. గృ. స్వయం నానద్వయన్ తృవృన్ (సాక్షి) సాక్షాత్, రోతి సః || ౯ ||
7-1-86.

౧౬ ఔత్రజ్ఞః,

ఓం ఔత్రజ్ఞాయనమః.

- భా. (౧) “సాతౌద్రిప్తరిసంజ్ఞాయామ్” ||౫-౧-౯౧|౧౩౪-౧౪||
 ఇతి ఇనిః. విశిష్టహిమక్తపాప్యమ్, [౫
 (౨) “బ్రహ్మకావిపశ్చితా” ఇతి. ||త్రై-ఆ-౧-౧-౨||
 వివిధంవశ్యచ్ఛత్వంహి విపశ్చిత్వమ్. ... *
 ఇత్థం తేభ్యఃస్వానుభవద్వైతం తదేకాన్తం ఔత్రజ్ఞానాతీతి—
 (ఔత్రజ్ఞః).

- నిర్వ. (౧) “సాతౌద్రిప్తరిసంజ్ఞాయామ్” ||౫-౧-౯౧|౧౩౪-౧౪||
 ఇతి ఇనిః.
 (౨) “తద్ధితాః” ||౪-౧-౭౬|౪౯-౨||
 ఇతి తద్ధితసంజ్ఞః.
 (౩) “యచిభమ్” ||౧-౪-౧౮|౧౮-౩||
 ఇతి భసంజ్ఞాయామ్, [౧౫
 (౪) “అవ్యయానాంభమాత్రేటిలోపః” ||౬-౪-౧౪౪-||
 ఇతి టేర్లోపః. తద్ధితాన్తత్వాత్ ప్రాతిపదికసంజ్ఞాయాం సుప్.
 ఏవమపరత్రాప్యీదృశేప్రదేశే.
 (౫) “ఇన్ హన్ పూషార్యష్టాంశౌ” ||౬-౪-౧౨|౨౯-౩౫||
 ఇతి వర్తమానే, [౨౦
 (౬) “సాచ” ||౬-౪-౧౩|౨౯-౩౬||
 ఇతీన్నన్తలక్షణోదీర్ఘ్యిత్యాది. సంహితాయామ్,
 (౭) “విసర్జనీయస్యసః” ||౮-౩-౩౪|౧౦-౨౮||
 ఇతి సత్వమ్. ... *
 తేభ్యఃస్వానుభవద్వైతం తదుచితం ఔత్రం స్వభోగసమృద్ధి
 సముద్భవస్థానం పరమవ్యోమ, ఆకాశశరీరతయాతాదృశంవా,
 తజ్ఞానాతీతి—
 (ఔత్రజ్ఞః).

నిరు. ౧౬ ఔత్రస్తు పరమవ్యోమము క్తేభ్యోవేత్తినిత్యశః! దాతుంస్వాను
 భవంయశ్చ (ఔత్రజ్ఞ) స్సతుకథ్యతే ||౧౦||

భా. (౧) “ఆత్మోఽనుపసర్గైకః” ఇతికః. || ౩-౨ ౩. ౨౪౫-౧౪ ||
స్వభోగసమృద్ధిసముద్భవభూమిత్వాత్ త్రైత్రంపరమవ్యోమ,
తాదృశశరీరత్వాద్వా; యథా,

(౨) “ఆకాశశరీరంబ్రహ్మ” ఇతి. || త్రై. శీ. ౬-౨ ||

తథాచ శ్రీనారాయణీయే, ముక్తపాస్యః త్రైత్రజ్ఞతయా
విశేష్యతే, [మో- ||

(౩) “మక్తానాన్తుగతిర్బ్రహ్మన్త్రైత్రజ్ఞఇతి కల్ప్యతే” ఇతి. || భా-
తద్దిముక్తానాంభగవదనుభవస్థానమ్,

(౪) “పరమేవ్యోమన్సోఽశ్నుతే” || త్రై. ఆ. ౨-౧ ||

(౫) “తేహనాకంపహిమానస్సచన్తే” || త్రై. పు. ౧-౮ ||

(౬) “నాకప్యష్టేవిరాజతి” || ||

(౭) “సమోదేతత్రివిప్తపే” || ||

తథా,

(౮) “అపునర్భూషోరాశీర్మన్త్రిః” || ||

(౯) “రాక్షసిభిః మేతత్పుష్పాన్తమ్” || ||

(౧౦) “యత్పురాణమాకాశంతత్రమెస్థానంకుర్వన్నపునర్భవాయ”
|| ||

(౧౧) “యద్గత్వాననివర్తన్తేతద్ధామపరమమ్మమ” || గీ. ౮-౨౧ ||
మోక్షధర్మే, [౨౦

(౧౨) “శుక్రిప్రమాణాగమమజ్జలైస్తు యుక్తోజరావృత్త్యభయాదతీ
తః | తతోనిమిత్రైచసలేవినష్టే అలిక్ష్మాకాశవలిక్ష్మవః” || భా-
వైష్ణవే, [మో- ||

(౧౩) “ఏకాన్తినస్సదాబ్రహ్మధ్యాయినోయోగినోహియే | తేహంత
త్పరమంస్థానంయద్వైపశ్యన్తీసూరయః” || వి. పు. ౧-౬-౩౯ ||
బ్రాహ్మే,

(౧౪) “యత్తన్నకిచ్ఛిదిత్యుక్తంపహివ్యోమయదుచ్యతే” || బ్రాహ్మే-
ఇత్యాదిబహుకాత్వా,

- భా. (౧౫) “తన్మోక్షస్తత్పరస్తేజో విష్ణోరితివినిశ్చయః” ॥ బా. ॥
 శ్రీవారాహే అగస్త్యం ప్రతిభగవాన్,
 (౧౬) “పశ్యలోకమమమ్మహ్యం యోనవేదైస్తుదృశ్యతే త్వత్ప్రియా
 ర్థమయం లోకోదర్శితస్తేద్విజోత్తమ” ॥ వారా- ॥
 అగస్త్యః,
 (౧౭) “భగవంస్త్యన్మయోలోకస్సర్వలోకవరోత్తమః | సర్వలోకామ
 యాదృష్టాః బ్రహ్మశక్రాది నామ్ను నే | ఆయన్త్వపూర్వలోకోమే
 ప్రతిభాతి తపోధన | సంపదైశ్చ ర్యతేజోభిః హర్షైరత్నమయై
 స్తథా ॥ అద్యాపితం లోకవరం ధ్యాయం స్తిష్ఠామి నువ్రత | కదా
 పాప్రేప్యేత్త్వసాలోకస్సర్వలోకవరోత్తమః” ఇతి ॥ వరా- ॥
 (౧౮) “ఇతి చింతాపరోభవమ్” ॥ వరా- ॥
 ఇత్యాది. ఋగ్వేద,
 (౧౯) “కార్యాణాం కారణం పూర్వం వచసాం వాచ్యముత్తమమ్ |
 యోగినాం పరమాంసిద్ధిం పరమస్తేపదం విదుః” ఇతి. ॥ ఋగ్వేద-
 ఆరణ్యకం పర్వణి ఆష్టిమేణః, [జి-౭-శ్లో. ॥
 (౨౦) “యమాహుస్సర్వభూతానాం ప్రకృతేః ప్రకృతిం ధ్రువామ్ |
 అనాదినిధనస్తేవం ప్రభుం నారాయణం పరమ్ ॥ బ్రహ్మణస్సదనా
 త్తస్య పరంస్థానం ప్రకాశతే” ॥ భా-ఆర-ప- ॥
 ఇత్యాదినా తత్పదం బహుధా విశేష్య, [౨౦
 (౨౧) “తత్ర గత్వా పునర్నేమం లోకమాయాన్తిభారత | స్థానమే
 తన్నహారాజధ్రువ మక్షరమవ్యయమ్ ॥ ఈశ్వరస్య సదా హ్యే
 తత్ ప్రాణమాత్రం యుధిష్ఠిర” ఇతి. ॥ భా-ఆర-ప- ॥
 శ్రీహరివంశే, వైదికపుత్రానయనే భగవాన్,
 (౨౨) “బ్రహ్మతేజోమయద్వివ్యమాశ్చర్యద్వైష్టవానసి | అహంసభరత
 శ్రేష్ఠమత్రేజస్తత్సనాతనమ్ ॥ ప్రకృతిస్సామమపరావ్యక్తావ్యక్తా
 చభారత | తాం ప్రవిశ్య భవస్తీహముక్తా భరతసత్తమ ॥ సా
 సాంఖ్యానా జ్ఞాతిన పార్థ యోగినా జ్ఞాతపస్వినామ్ | తత్పరం పర
 మం బ్రహ్మ సర్వం విభజతే జగత్” ॥ భా-హరి- ॥

భా. ఇత్యాది. బ్రహ్మసంహితాయామ్, తత్త్వక్రమముక్త్యా,

(౨౩) “హృత్పత్మకర్ణికావృతః పురుషస్సర్వతోముఖః । సర్వజ్ఞస్సర్వగస్సర్వస్సర్వమావృతృతిష్ఠతి॥ తస్మాత్తుపరమంసూక్ష్మమాకాశంభాతినిర్మలమ్ । శుద్ధస్ఫటికసజ్జాశంనిర్వాణంపరమం వదమ్॥ తత్పదంప్రాప్యతత్త్వజ్ఞాః ముచ్యంతేచశుభాశుభాత్ । త్రిసరేణు ప్రమాణాస్తేరశ్చికోటివిభూషితాః॥ భూయస్తేనైవ జాయంతేనలీయంతేచతేక్వచిత్ ” ॥ బ్రహ్మసం-

ఇత్యాదిప్రసిద్ధేః.

అస్మిన్ పరమపదేఅయోధ్యా అపరాజితాపురీ, అపరాజితమాయతనమ్, సహస్రస్థానాదిపరికరం దివ్యాస్థానరత్నమ్, తత్రపర్యజ్ఞే “శ్రియాసనాథః” ఇత్యాద్యనంతముక్తభోగ్యంభాదోగ్యత్రైలోనియకాషీతకీ ప్రభృతిప్రసిద్ధానుసంధేయమ్. *

నిర్వ. (౧) “జ్ఞా-అవబోధనే”

॥ధా-క్యాదౌ।౧౨౮-౧౯॥

(౨) “అతోఽనుపసర్గేకః”

॥౩-౨౩।౨౪౫-౧౪॥

ఇతి కః.

(౩) “అతోలోపఇతిచ”

॥౬-౪-౬౪।౧౭౬-౩॥

ఇతి క్లిదిటోర్విధీయమానఅల్లోపః.

(౪) “క్షి-క్షయే”.

॥ధా-భ్యా।౧౧౭-౧౩॥

(౫) “క్షి-నివాసగతోః”

॥ధా-తుదౌ।౧౨౭-౧౪॥

ఇతితుదాదిర్వా.

(౬) “సర్వధాతుభ్యఃప్త్రన్”

॥ఉణా-౪.పా।౨౭౮-౧౦॥

ఇతి ప్త్రన్.

(౭) “షుప్రత్యయస్య”

॥౧-౩-౬।౪౩-౨౯॥

ఇతి షఇత్, ఇత్యాది. టవర్గస్తవర్గజః.

[౨౫

ఇథముస్తరతాపితత్రత్రగుణః. అః. ...

*

{ ౧౭, ౩౬౫ } ౭క్షరపవచ, ||
౪౮౩

ఓం ఆక్షరాయనమః

భా. తత్రము క్తైస్సదానుభూయమానోపిమధూత్సవన్నిస్సీమగుణోన్మజ్జనేన ఉపర్యుపరి భోగ్యతయోపచీయతే, నతుక్షరతీతి—
[౭౯. ౧౮౮.]

(అక్షరః). పచాద్యచ్. విక్రమః, సురానష్టః ఇత్యాదయోఽజన్తాః

(౧) “నిరవద్యుపరప్రాప్తేః నిరధిష్టోఽక్షరక్రమః” ఇతి॥ ॥
శారీరకేచతుర్థాధ్యాయే † అనేనైవక్రమేణ మోక్షోనిరణాయ. ననైవోఽధ్యాయః అర్వాచీనఫలవిషయశకల్ప్యః, తత్సాధనా దివిషయాణాం పూర్వేషామపి త్రయాణామధ్యాయానాం తదుదాహృతానా ముపనిషదాం స్మృతీతిహాసాదీనాం అర్వాచీనవిషయత్వేన బహిష్కృత్యైవ మోక్షనిర్ణయప్రసక్తౌ త్. ఇథం (ముక్తానాం పరమాగతిః). ... *

నిర్వ. తత్ర, ముక్తైస్సదానుభూయమానోపి నిస్సీమగుణోన్మజ్జనా దుపచీయతే, నతుక్షరతీతి—
(అక్షరః).

- (౧) “క్షర-సంఖ్యలనే” ॥ ధా భా. ౧౨౧-౩౨॥
పచాద్యచ్. నభోసమాసః. *నభోసలోపః. సంహితాయామ్,
(౨) “అతోరోరప్లుతాదప్లుతే” ॥ ౬-౧ ౧౧౩ | ౧౨-౨౮॥
ఇతి రోరుత్వమ్.
(౩) “అద్గుణః” ॥ ౬-౧ ౮౭ | ౫-౩౫॥
(౪) “ఏజగపదాంతాదతి” ॥ ౬-౧-౧౦౯ | ౭-౨౭॥

నిరు. ౧౭ సదానుభూయమానోపి నిస్సీమగుణగౌరవాత్ । ముక్తైః క్వచిన్నక్షరతీ (త్యక్షరః) పరికీర్తితః॥ ౧౧॥

శ్లో. ౩. ౧౮ యోగో,

ఓం యోగాయనమః.

భా. అస్మై వనిరుపాధికమ్ముక్త్యపాయత్వముపవక్తిః —

(యోగః) - యుజ్యతే ప్రాప్య తే అనే నేతి, [౫

(౧) “అకర్తరిచకారకే సంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౬ ||

[౧౧౧, ౧౫౬. ౧౬౧.]

ఇతి ఘోషా. ఏవం అయోఘః, సర్గః ఇత్యాదీని ఘోషాంతాని స
సాయుజ్యస్యానన్యోపేక్షః, సాత్వాద్ధేతురిత్యర్థః. ... *

నిర్వ. ఇతి పూర్వరూపమేకాదేశః. (ఏవే) త్వవధారణే. (చ) స్సముచ్చయే.
ఏవమన్యతాప్రిదాన్ధ్యాయ. సంహితాయామ్, సోరుత్యే,

(౫) “భోభగో అఘో అపూర్వస్య యో ౭ శి” || ౮-౩-౧౭ | ౧౩-౪ ||

ఇతి రోగ్యత్వమ్. అవసానికే విసర్జే తతః సంహితాయాస్తు,

(౬) “రోగి” || ౮-౩ ౧౪ | ౧౩-౨౪ ||

ఇతి సముదాయాశ్రయస్య తస్యానల్పిధి త్వేన, [౧౫

(౭) “స్థానివదాదేశః” || ౧-౧-౫౬ | ౪ ౨౩ ||

ఇతి స్థానివత్త్వాద్వా,

(౮) “లోపశ్చాకల్యస్య” || ౮-౩-౧౯ | ౫-౨౯ ||

ఇతి పాక్షికోయలోపః. తస్యా సిద్ధత్వాన్నస్వరసన్నిః. ఏవంత్ర
తతాప్రూహ్యమ్. ... *

స్వస్మై వనిరుపాధికముక్త్యపాయత్వాత్, యుజ్యతే- ప్రాప్య
తే అనేన చేతన ఇతి —

(యోగః).

(౯) “యజిర్-యోగే” || ధా-రుధా | ౧౨౭-౨౮ ||

(౧౦) “అకర్తరిచకారకే సంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౬ ||

నిరు. ౧౮ ఉక్తం హి ముక్తప్రాప్యత్వముభోపాయత్వముచ్యతే । సా
త్వాన్తోక్షైకహేతుత్వాత్ (యోగ) ఇత్యభిధీయతే || ౧౨ ||

గం యోగవిదాన్వేతా,

ఓం యోగవిదాన్వేతేనమః.

భా. (౧) “ సష హ్యేవానస్తయాతి” ||తై-ఆ ౨-౭-౧||

(౨) “ తద్ధేతువ్యపదేశాచ్చ” ||బ్ర-సూ-౧-౧-౧౫||

(౩) “అహన్త్వాసర్వ పాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి” ||గీ-౧౮-౬౬||

ఇతి వ్యవహితోపాయనిష్ఠానామపి—

(యోగవిదాన్వేతా),

నయతేస్త్రప్తః,

[౩౩. ౪౩, ౯౫౧.]

[హాకః.

భర్తా, ధాతా ఇత్యాదయోపి తృజంతాః. ఫలపర్యంతనిర్వా

(౪) “తేషామేవానుకర్మాన్తమ్” ||గీ-౧౦-౧౧||

(౫) “తేషామహంసముద్ధర్తా” ||గీ-౧౨-౭||

నిర్వ. ఇతి కరణేఘుర్ఖః నచల్యుటాబాధః, బాహుళకాత్. యద్వా,

(౧౧) “కరణాధికరణయోశ్చ” ||౩-౩-౧౧౭, ౧౨౮-౨||

ఇత్యనువృత్తౌ,

(౧౨) “హలశ్చ” ||౩-౩-౧౨౧, ౧౨౮-౧౪||

ఇతి ఘుర్ఖః. గుణః.

(౧౩) “చక్షోఃకుఘ్నిణ్యతోః” ||౭-౩-౫౨, ౨౪౦-౩౪||

ఇతి ఫితికుత్వేన జస్య గః.

...

...

*

వ్యవహితోపాయనిష్ఠానామపియోగవిదామ్; నేతా-ఫలపర్యంత

నిర్వాహక ఇతి—

(యోగవిదాన్వేతా)

(౧) “ణీర్ఖ-పాప్రణే”. ||ధా-భాషా-౧౨౨-౧౯||

(౨) “ఞోనః” ||౬-౧-౬౫, ౧౫౮-౨౮||

ఇతి నిస్సనః,

నిరు. గం ఉపాయభక్తినిష్ఠాయే తేచయోగవిదస్త్యన్వృతాః. తేషాం

ఫలపర్యంతనేతానిర్వాహకశ్చయః ||౧౪||

శ్లో.౩,అక్ష.౯.శ్లో.౩.అక్ష.౧౬. (౮౦) నా.౨౦.ప్రధానపురుషేశ్వరః

౨౦ ప్రధానపురుషేశ్వరః।

ఓం ప్రధానపురుషేశ్వరాయనమః.

భా. (౬) “ సంసారపారంవరమీషుమానై రా రాధనీయోహారిరేక
ఏవ” [॥ ॥

(౭) “వరామృతాత్పరిమచ్యంతిసర్వే” ॥ము-ఉ-౩-౨-౬॥

(౮) “జుష్టస్తతస్తేనామృతత్వమేతి” ఇతి ॥శ్వే-ఉ-౧-౬॥ ... *

ఇదమేవోపపాద్యతే.

(ప్రధానపురుషేశ్వరః),- ప్రధానస్య - బద్ధహేతోః, పురుషా

నిర్వ. (౩) “ఋల్ తృచా” ॥౩-౧-౧౩౩.౨౪౩-౮॥

ఇతి తృచ్. అనెట్. గుణః. సా,

(౪) “ఋదుశనస్పరుదంసోఽనేహసాఞ్చ” ॥౭-౧-౯౮.౨౧-౩౨॥

ఇత్యనజ్.

(౫) “ అస్తృస్తృచ్ స్వస్మనస్తృనేష్టృత్వజ్జృత్తృహృతృ

పోతృప్రశాస్తృణామ్”

॥౬-౪-౧౧.౨౧-౩౩॥

ఇత్యుపధాదీర్ష ఇత్యాది.

(౬) “విద-జ్ఞానే” ॥ధా-అదా.౧౨౪-౬॥

(౭) “ సత్సూర్విషదుగ్రహదు హయజవిదభిదచ్చిద జనీరాజాముష

సర్వేపిక్విప్”

॥౩-౨-౬౧.౨౪౯.౧౭॥

ఇతివా; అస్యప్రవఞ్చార్థత్వాత్,

[౨౦

(౮) “క్విప్ చ” ॥౩-౨-౭౬.౨౪౯-౩౦॥

ఇతివాక్విప్. యోగశబ్దోవ్యుత్పాదితః.ఇహవరమచేతనఃకర్తృతి

విశేషః.తతఃఆమ్.సంహితాయామనుస్వారేపాక్షికఃపరసవర్ణః.*

ఇదమేవోపపాద్యతే.ప్రధానస్య-బద్ధహేతోఃప్రకృతేః,పురుషాణా

ఞ్చ-బద్ధ్యమానానాంజీవానామ్, ఈశ్వరః-సర్వధానియామకఇతి—

(ప్రధానపురుషేశ్వరః).

నిరు. ౨౦ బద్ధహేతోఃప్రధానస్య బద్ధ్యమానస్యణాఞ్చయః । నియా

మకస్సర్వదాసః (ప్రధానపురుషేశ్వరః) ॥౧౫॥

స్లో.౩,అక్ష.౯.స్లో.౩.అక్ష.౧౬. (౮౧) నా.౨౦.ప్రధానపురుషేశ్వరః

భా. శాశ్వబద్ధ్యమానానాం, సర్వధానియామకః.

(౧) “స్థేశభాస” ||౩-౨-౧౭౫|౨౫౯-౧౪||

[౪౨౮]

ఇత్యాదినావరచ్. ఏవం స్థావరః; యథా, [౫

(౨) “సంయుక్తమేతస్మై రమక్షరశ్చ వ్యక్తావ్యక్తంభరతే విశ్వ
మీశః । అనీశశ్చిత్తాబద్ధ్యతే భోక్తృభావాత్ జ్ఞాత్వాదేవ
మ్ముచ్యతేసర్వపాతైః” ||శ్వే-ఉ-౧౮||

(౩) “ప్రధానయేత్రజ్ఞపతిర్గుణేశః” ||శ్వే-ఉ-౬-౧౬||

(౪) “క్షురాన్మనావీశతేదేవపకః” ఇతి. ||శ్వే-ఉ-౧-౧౦||

ఏవమ్, ఈశ్వరోహిస్వమాయయాజీవానపరాధ్యతోబధ్నన్,
ప్రపద్యమానాంశ్చముఞ్చన్ క్రీడితుంప్రభవతి

(౫) “ఈశ్వరస్సర్వభూతానామ్” ||యాజ్ఞికోప-నారా-అను-౨౧||

(౬) “దైవీహృషాగుణమయీ” ||గీ-౭-౧౪||

(౭) “దైవీదేవస్యక్రీడతః” || ||

(౮) “క్రీడనకమ్” || ||

(౯) “సంసారమోక్షస్థితిబద్ధహేతుః” || ||

నిర్వ. (౧) “ఈశ ఐశ్వర్యే” ||ధా-అదా|౧౨౩-౨౩||

(౨) “ఆత్మేస్తప్తీలతధర్మతత్సాధుకారిషు” ||౩-౨-౧౩౪|౨౫౭-౧౫||

ఇత్యధికారే, [౨౦

(౩) “స్థేశభాససమీకసోవరచ్” ||౩-౨-౧౭౫|౨౫౯-౧౪||

ఇతి తాత్పర్యే వరచ్.

(౪) “నేడ్వశి” ||౭-౨-౮|౨౪౯-౨౭||

ఇతి నేట్.

(౫) “పుర-అగ్రగమనే” ||ధా-తుదా|౧౨౬-౩౧||

(౬) “పురగమషన్” ||ఉణా-౪-పా|౨౭౫-౨౯||

ఇతి కుషన్. కిత్వాదగుణః.

౨౧ నారసింహవపుః,

ఓం నారసింహవపుషేనమః.

భా. శ్రీవిష్ణుతత్త్వే,

(౧౦) “తత్కృతాయాస్తుమాయాయాఃతత్ప్రసాదంవినాక్వచిత్ ।
నాస్తినిష్ణాశనేహేతుః సంక్షిప్తైతత్ప్రభాషితమ్” ఇతి.

[||విత- ||

(౧౧) “ వరాభిధ్యానాస్తుతిరోహితం తతోహ్యస్యబద్ధవిపర్యయా”
[||బ్ర-సూ-౩-౨-౪||

(౧౨) “దేహయోగాద్వాసోపి” ||బ్ర-సూ-౩-౨-౫||
ఇతివసూతే తాచ్ఛీల్యవిషయేణవరచా తత్త్వత్రయభేదః
ఈశ్వరేశితవ్యభావశ్చ అనౌపాధికోజ్ఞాప్యతే. ... *
స్వభక్త్యస్తరాయనివారణమపి ప్రదర్శయతి;
(నారసింహవపుః) - భక్తభయాపహతదపేక్షాసమక్షణప్రతి
పన్నయధాకామదివ్యమహాన్మసింహసంహననః. ... *

నిర్వ. (౭) “దుర్ధాక్ష-ధారణపోషణయోః” ||ధా-జు-హూ-౧౨౪-౧౮||
ప్రపూర్వః.

(౮) “కరణాధికరణయోశ్చ” ||౩-౩-౧౧౭, ౧౮౮-౨||
ఇతి ల్యుట్. లఇత్.

(౯) “యవోరనాకా” ||౭-౧-౧|౧౦౨-౧౨||
ఇతియోరనః. దీర్ఘః. సంహితాయాం *అర్ధుణః ... *
స్వభక్త్యస్తరాయ నివారణమపిప్రదర్శయతే. నారసింహం-
నరసింహసమ్బద్ధి, వపుః - శరీరమ్, అస్యేతి —
(నారసింహవపుః.)

(౧౦) “ దువప్-వీజసంతానే” ||ధా-భా-౧౨౩-౧౩||

నిరు. ౨౧ నరసమ్సింహవదూప్రయోగిభర్తృభయప్రదమ్ ! యధా
కామస్తభక్తానాం (నారసింహవపు) శ్చసః||౧౬||

శ్లో. ౩, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౩, అక్ష. ౨౨. (౮౩) నా. ౨౧. నారసింహవపుః

నిర్వ. (౨) “జనేరుసిః” ||ఉణా-౨-పా|౨౬౯-౧౯||

ఇతి వర్తమానే,

(౩) “అర్తిష్ఠావపియజితనిధిపితృనిత్” ||ఉణా-౨-పా|౨౬౯-౧౯||

ఇత్యుసినిత్. నిత్వాత్,

[౫

(౪) “ఇత్త్యాదిర్నిత్వమ్”

||౬-౧-౧౯౭|౩౧౪౪||

ఇత్యాద్యుదాత్తత్వమ్.

(౫) “షిచ-క్షరణే”

||ధా-

||

(౬) “ధాణ్వాదేష్టస్యః”

||౬-౧-౬౪|౧౫౭-౭||

ఇతి షస్యస్యః. సిచేస్సంజ్ఞాయామ్,

[౧౦

(౭) “హనుమాకశ్చ”

||

||

ఇతి కః. కిత్వాన్నగుణః. హూవ్రాదేశః. నుమ్చ,

(౮) “మిదచోఽవ్యాత్పరః”

||౧-౧-౪౭|౪-౫||

ఇతిమిత్వాదవ్యాదచఃపరః. నుమాచానుస్వారోలక్ష్యతే.

(౯) “రిజ్-క్షయే”

||ధా-

||

(౧౦) “అన్యేష్టపిదృశ్యతే”

||౩-౨-౧౦౧|౨౫౧-౧౭||

ఇత్యపిశబ్దాత్ సర్వోపాధివృత్తిచారాద్ధాత్ డః. డిత్వాప్తిలోపః. నశో నశబ్దస్యవా సమాసః. పూర్వత్ర,

(౧౧) “నభ్రాన్ణిపాన్నవేదానాసత్యాన ముచినకుల నఖ నపుంసక నక్షత్ర నక్ర నాకేషు ప్రకృత్యా” ||౬-౩-౭౫|౬౭౭౩||

ఇత్యస్యోపలక్షణత్వాన్నలోపాభావః. అపరత్రత్రు, నయత్నః. అపాప్తిః. ద్వన్ద్వః. తతః,

(౧౨) “తస్యేదమ్”

||౪-౩-౧౨౦|౧౧౫-౧౩||

ఇత్యేచ్.

(౧౩) “తద్ధి తేష్టచామాదేః”

||౭-౨-౧౧౭|౯౧-౨౬||

ఇత్యాదివృద్ధిః.

(౧౪) “యస్య”

||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

ఇతిలోపః తతః, బహువ్రీహిరిత్యాది.

...

*

{ ౨౨, ౧౮౦ } శ్రీమాన్,
౨౨౨

ఓం శ్రీమతేనమః.

భా. అతః పరస్పరదుష్టుటాపూర్వవికృతరూప పరిగ్రహోదపి
(శ్రీమాన్) - సౌందర్యలావణ్యాదిభి రభిమనోహరదివ్యరూపః.
తత్ర, నృసింహత్వయోస్సుఘటితత్వంపశ్యతాం శుద్ధిమదన్యన్నృ
మాత్రంసింహమాత్రంవా దృష్ట్వాజుగుప్సజాయేతాపి, తాదృ
గూపపరిగ్రహమాతేజైవహి జగత్త్రాతమ్;

(౧) “దంష్ట్రాక రాశంసురభీతినాశనం కృత్వావపుద్దివ్యనృసింహ
రూపిణా | త్రాతంజగద్యేన” ఇతి. ||

||*

నిర్వ. వికృతరూపపరిగ్రహేపిదివ్యరూపతయా, శ్రీః-లక్ష్మీరస్యాస్తి,
(శ్రీమాన్). [అస్మిన్నేతి—

(౧) “శ్రీఞ్-సేవాయామ్” ||ధా-భాష్వా|౧౨౨-౧౭||

(౨) “క్షేబ్ధచిప్రచ్ఛాప్యైతస్తుకటపుజు శ్రీణాంద్విహ్నోనంప్రసార
ణిజ్ఞా” ||౩-౨౦-౧౭౮|౨౫౯-౨౩||

ఇతిక్షేపిద్ధిలేచనిష్పన్నాత్ శ్రీశబ్దాత్,

(౩) “తదస్యాస్యస్తిన్మతుప్” ||౫-౨౯౪|౧౩౪-౧౯||
ఇతి మతుప్.

(౪) “అత్వసంతస్యచాథాతోః” ||౬-౪-౧౪|౩౬-౧౩||
ఇత్యత్వసంతత్వాత్, అసంబుద్ధాసా ఉపధాదీర్ఘః. [౨౦

(౫) “ఉగిదచాంసర్వనామస్థానేథాతోః” ||౭-౧-౭౦|౩౦-౧౩||
ఇతి నుమ్.

(౬) “సంయోగాంతస్యలోపః” ||౮-౨-౨౩|౪-౩౨||
ఇతిలోపః. తస్యాసిద్ధత్వాత్ సలోపోస. నామోస్సంహితాయామ్,

(౭) “స్తోశ్చనాశ్చుః” ||౮-౪-౪౦|౯-౧౨||
ఇతి శ్చుత్వేన సస్య శః. *

నిరు. ౨౨ విరుద్ధాకారవత్వేపి (శ్రీమాన్) సర్వమనోహరః।

స్లో. ౩, అక్ష. ౨౫-స్లో. ౩, అక్ష. ౩౨ (౨౫) నా. ౨౩-౨౪. కేశవః. పురుషో

{ ౨౩ } కేశవః, ౨౪ పురుషోత్తమః, ||

ఓం కేశవాయనమః, ఓం పురుషోత్తమాయనమః

భా. ఏవంవిధైశ్చర్యసాక్షరైశ్చ కాంతలక్షణాన్యుపలక్షయతి;
(కేశవః) ప్రశస్తస్సిద్ధ నీలకుటిలకుంతళః. [౫]

(౧) “కేశాద్వోన్యతరస్యామ్” || ౫-౨-౧౦౯|౧౩౫-౩ ||
ఇతి ప్రశంసాయాంపః. ... *

సాలక్షణ్యప్రసక్త్యా పరమంవైలక్షణ్యమాహ;
(పురుషోత్తమః) పురుషేభ్యఃఉత్కృష్టతమః (పురుష) శబ్దేన
చేతనవాచినా అచేతయమానావ్యక్తావ్యక్తరూపాప్రకృతిః
వ్యావర్త్యతే. (ఉత్) ఇత్యుత్కృష్టవాచితయాబద్ధాః సామ

నిర్వ. ఏవంవిధ సాక్షరైశ్చర్యోపలక్షకాలక్ష్యస్తే. తత్రసాక్షర్యో
పలక్షకాః ప్రశస్తాఃకేశాఃఅన్యసన్తిఅస్మిన్నేతి—
(కేశవః).

(౧) “క్లిశ-ఉపతాపే” || ధా. చి. ౧౨౫-||

(౨) “క్లిశూ-విబాధనే” వా. || ధా. క్రా. ౧-౧౨౮-౨౩ ||

(౩) “క్లిశేరన్లలోపశ్చ” || ఉత్తా ౫. ౨౮౦-౧౭ ||

ఇతిఅన్, లలోపశ్చ. లఘూపధగుణః.

ఇత్థంపరినిష్ఠితాత్ కేశశబ్దాత్,

(౪) “కేశాద్వోన్యతరస్యామ్” || ౫-౨-౧౦౯|౧౩౫-౩ ||

ఇతిమత్వర్థేప్రశంసాయాంపః. ... *

అథ, విశ్వరూపాచకం ప్రకృతిబద్ధముక్తనిత్యవైలక్షణ్యంవివి
చ్యతే. పురుషేషు, తేభ్యోవా, ఉత్తమః-ఉత్కృష్టతమఇతి—
(పురుషోత్తమః) ఉచ్చబ్ధాదుత్కృష్టవాచినః,

నిరు. ౨౩ ప్రశస్తనీలకేశత్వాత్ (కేశవః) పరికీర్తితః || ౧౭ || [౨౫

౨౪ బద్ధాదిపురుషేభ్యోయోహ్యుత్కృష్టః (పురుషోత్తమః)।

భా. ధ్యపాప్రసతరపాముక్తాః. (తమ) పా శానిత్యముక్తాస్సూర
యోఽనస్తవైనతేయాదయః ఇదఞ్చ తేభ్యోవైలక్షణ్యం అవద్య
ప్రతిభటతయా వ్యాపనభరణాద్యవకారైః స్వామ్యేనచ
స్వభావతపవోత్కర్షాత్. ఇదంహి బహుభిస్తాత్పర్యలిక్తైః [౫
వరమంగుహ్యమగీయత,

(౧) “ద్వావిమాపురుషేలోకే” ||గీ-౧౫-౧౬||
ఇత్యత్ర

(౨) “భూమిరాపోఽనలోకాయః” ||గీ-౨-౪||

(౩) “యోమామజమనాదిఞ్చ” ||గీ-౧౦-౩||

(౪) “అవికారాయశుద్ధాయ” ||సహస్రనామ్న- ||

(౫) “పరఃపరాణాంపరమః” ||వి-పు-౧.౨-౧౦||

ఇత్యాదిబహిష్కరణద్రష్టవ్యమ్. అత్రాపిభోక్తృభోగ్యనియ
స్తానామత్యస్తభేదస్సపిప్లవః; అతః బ్రహ్మపరిణామవక్ష్యప్రతి
క్షిప్తః; బ్రహ్మణస్సర్వవికారస్య† బ్రహ్మసంసారస్యేశ్వరాతిరిక్త
బ్రహ్మసద్భావస్యావ్యక్తమత్యేశ్వరాణాం బ్రహ్మణి ప్రళయో
త్పాదయోశ్చాభ్యుపగమోహి యథోక్తపురుషోత్తమత్వేన
సర్వేణ వేదసిద్ధాంతే నచ విరుద్ధతే. ... *

నిర్వ. (౧) “అతిశాయనేతమవిష్టనా” ||౫-౩-౫౫||౧౪౦ F||

ఇత్యాదిశాయనికస్తమప్. [౨౦

(౨) “ఖరిచ” ||౮-౪-౫౫||౮-౩౩||

ఇతిచర్వమ్. దస్యతః. వ్యుత్పాదితోహిపురుషశబ్దః. సంహి
తాయామ్,

(౩) “అద్భుతః”. ||౬-౧-౮౭||౫-౩౫||

భాష్యప్రయుక్తనాగోత్తమాదివత్ సమాసః. ... *

శ్లో॥ ౪॥ ౨౫ సర్వ,

ఓం సర్వస్త్వేనమః.

భా. ఏవంసర్వనిర్వ్యపేక్షోవ్యనుపేక్షమాణః సర్వం స్వరూపస్థిత్యాదిభిఃస్వనిర్వాహ్యతయాశరీరమివాత్మానుసంధత్తే; అతః (సర్వః) సంతే;

(౧) “ ఇత్ శీభ్యాంఽన్” ॥ఉణా-౧-పా.౧౬౫-౨౩॥

(౨) “సర్వనిఘ్నమ్” ॥ఉణా-౧-పా.౧౬౫-౨౪॥

ఇత్యాదినా, సరత్యవయవానిత్యధ్వేవన్ప్రత్యయః. సర్వైఃగత్యర్థత్యాదత్రబుద్ధ్యర్థః. [౧౦

(౩) “అసతశ్చసతశ్చైవసర్వస్య ప్రభవావ్యయః । సర్వస్యచసదాజ్ఞానాత్ సర్వమేనంబ్రచక్షతే” ॥భా-ఉ-౨౦-౧౩॥

ఇతి నిర్వచనాత్. ఈదృశీవ్యాప్తిరేవ సర్వసామానాధికరణ్యనిబద్ధనముక్తమ్,

(౪) “యేనసర్వమిదంప్రొతమ్” ॥తై-నా-౬-౫౦॥

ఇత్యారభ్య,

(౫) “సవై సర్వమిదమ్” ॥తై నా-౬-౫౦॥

ఇతిశుభ్రతే;

(౬) “సర్వంసమాప్నోషితతోసిసర్వః”ఇతిచ* ॥

నిర్వ. ఏవంసర్వనిర్వ్యపేక్షోపే అనుపేక్షమాణః స్వనిర్వాహ్యతయాశరీరమివాత్మా అవయవాన్ సరతి-గచ్ఛతిఅనుసంధత్తేఇతి (సర్వః).

(౧) “సృ-గతా” ॥భా-భా.౧౧౨-౨౬॥

(౨) “సర్వైఃగత్యధ్వాన్జానాధ్వాః” ఇతి, అత్రాయంబుద్ధ్యర్థః.

(౩) “శీజీన్ సృక్యగ్మాశ్మద్మాభ్యోవన్” ॥ఉణా-౧.౧౬౫-౩౪॥

ఇతిఽన్. అనిట్. గుణఃరపరః. ... *

నిరు. ౨౫ చరాచరశరీరేషు వ్యాప్తిమాన్ (సర్వ) క్షురితః॥ ౧౮॥

౨౬ శర్వ, { ౨౭ } శ్శివన్,

ఓం శర్వాయనమః ఓం శివాయనమః

భా. స్వశరీరభూతానామశుభమపిశృణాతీతి—

(శర్వః).

[౫

పూర్వవత్ వన్.

...

...

*

శుభావహశ్చ,

(శివః);

శీఘ్రశుభార్థత్వాత్.

(౧) “సర్వనిఘ్నప్రస్థలప్రశ్నశివ” ||ఉణా-౧-పా.౨౬౫-౨౪||

ఇత్యాదినావస్థిత్యయః, హ్రస్వత్వమ్, గుణాభావశ్చనిపా
త్యతే; యథా,

నిర్వ. స్వశరీరభూతానామశుభం శృణాతి-హినస్తీతి—

(శర్వః).

(౧) “శ్వా-హింసాయామ్”

||ధా-కాగ్రి.౧౨౮-౧౩||

పూర్వవత్, పూర్వోక్తసూత్రేణ వనాది.

(౨) “నేడ్యశి”

||౭-౨-౮.౨౪౯-౨౭||

ఇతి నేన్-నామోస్సంహితాయాంసస్యరుత్వే, ఖరి, విసర్గస్య,

(౩) “వాశరి”

||౮-౩-౩౬.౧౧-౨౬||

ఇతిపాక్షికోవిసర్గః. తదభావే, *విసర్గసీయస్యసః. శ్చుత్వమ్.
ఏవమన్యత్రాప్రీద్యశే ప్రదేశే వధేయమ్. ... *

తేహంశుభావహతయా శేరతేత్తేస్త్రిన్నితి—

(శివః).

(౪) “శీఘ్ర-స్వప్నే.”

||ధా-అదా.౧౨౩-౨౮||

ధాతూనామనేకార్థతయా, శీఘ్రత్రశుభార్థః. తద్విజ్ఞప్త, [౨౫

నిరు. ౨౬ స్వశరీరజగద్గుఃఖం (శర్వ) స్పృశస్యచప్రకాతయః।

౨౭ శుభావహత్వాత్ భక్తానాం (శివ) ఇత్యభిధీయతే||౧౯||

{ ౨౮ } స్థాణుర్,

ఓం స్థాణవేనమః.

- భా. (౨) “శాశ్వతంశివమచ్యుతమ్” || తై-నా-౬-౧౧ ||
 (౩) “స్తృతేసకలకల్యాణభాజనమ్” || వి-ధ- ||
 (౪) “మజ్జశంభగవాన్ విష్ణుః” || ||
 (౫) “మజ్జశాయతనంహరిః” || ||
 (౬) “మజ్జశానాశ్చమజ్జశమ్” || భార-అను-౧౪౯-౧౦ ||
 (౭) “మజ్జశ్చమజ్జశంవిష్ణుమ్” || ఇ త్యాది నా.... || ||*
 తత్రచ, [౧౦

(స్థాణుః). తిష్ఠతేః,

- (౧) “స్థాణుః” || ఉత్తా-౩-౨౭౦-౩౧ ||

సర్వ. (౫) “మర్ద-ఖుర్ద-గుర్ద-గుద-క్రీడా యామేవ” || ధా-భా-౧౧౫-
 ఇ త్యేవకారకరణ మిత్యాద్యవధేయమ్. [౨౪ ||

(౬) “సర్వ నిఘృష్ట రిష్ట లిష్ట శివపద్వ ప్రహ్లాష్వా అతత్యే”
 [ఉత్తా-౧-౨౬౫-౨౪ ||

ఇతివన్; ధాతోర్హ్రస్వః, గుణాభావశ్చ నిపాత్యతే. హ్రస్వ
 విధిసామర్థ్యాదేవవా సగుణః. లాఘవానాదరేణ కృతేవా
 గుణే హ్రస్వోనిపాత్యః; యతః తదానీమేవహ్రస్వాదేశఇతి
 ఏకార ఇకారపవహి భవతి. [౨౭

(౭) “నేడ్వశి” || ౭-౨౮-౨౪౯-౨౭ ||
 ఇతి నేట్. ... *

తత్రచ, దృఢానుగ్రహ స్తిష్ఠతీతి —
 (స్థాణుః).

నిరు. ౨౮ సంశమయ్యాశివంసర్వంవిశ్రాంత్యాపి శివంబహుః
 స్వయంసవిశ్రాంత్యతియః స (స్థాణుః) పరిక్రీతః || ౨౦ ||

|| ఇతి-౧-౮-౯.

భా. ఇతి ణుః; దృఢానుగ్రహ ఇతి భావః. సహిభగవతస్సర్వః, పా
యశ్చిత్తాదిసామాన్యధర్మవత్, ఉపాత్తదురితక్షేపేణ, కారీరి,
చిత్తా, దర్శసూర్ణమాసాదివత్, జేవతాస్తరవద్వా, కావ్య
మానైకకామ ప్రదానేనవాన్యతోవిరమతి; ప్రబలైర్వాస్త
రాద్వైః ప్రతిబద్ధేత హీయేత అపహ్రియేతవా! కిన్తు అశేష
మశివంసంశయ్య, అఖిలమభిలషితాన్ని బహుముఖంవిశ్రా
ణ్యాపి, నజాతుచిత్ విశ్రావ్యతి; యథా

(౨) “ఏకోబహూనాంయోవిదధాతికామాన్” || శ్వే-ఉ-౧౩ ||

(౩) “ఏతద్ధ్యేవాక్షురంజ్ఞాత్వా యోయదిచ్ఛతి తస్యతత్”

|| ||

(౪) “తస్మిన్ప్రసన్నేకిమిహోస్త్యలభ్యమ్” || ||

(౫) “సకలఫలప్రదోహిషిష్టుః” || ||

(౬) “రత్నవర్జితమారుహ్య యథారత్నన్నరోమునే । సత్వాను
రూపమాదత్తే తథాకృష్ణాన్మనోరథాన్” || వి.భ-౭-౩ ||

(౭) “భావంమనోరథంస్వర్గం స్వర్గివస్యశ్చయత్పదమ్ | పాప్నో
త్యారాధితేవిష్ణేముక్తిమప్యతిదుర్లభామ్” || వి.పు-౩-౮-౬ ||

(౮) “యద్దుర్లభంయదప్రాప్యంమనోయదగోచరమ్ । తదప్యప్రా
ధి తద్వ్యాలో దతాతివధుసూదనః” ఇతి... || *

సర్వ. (౯) “స్తా-గతినివృత్తా” || ధా-భా. ౧౨౨-౨౪ ||

షస్యః టవర్గః తవర్గజః

(౯) “స్థాణుః” || ఉణా-౩ | ౨౭౦-౩౧ ||

ఇతి ణుః అనిట్. సంహితాయామ్,

(౧౦) “భర్షరేశరివా విసర్గలోపావక్తవ్యః” || ౮-౩-౩౬ | ౧౧-౨౮ ||

ఇతి వా విసర్గలోపః. పక్షే [౨౫

(౧౧) “వాశరి” || ౮-౩-౩౬ | ౧౧-౨౬ ||

ఇతిపాక్షికోవిసర్గస్యైవవిసర్గః. తదభావేచ,

(౧౨) “విసర్జ్ణీయస్యసః” || ౮-౩-౩౪ | ౧౦-౨౮ ||

ఇత్థముక్త్యంత్రప్రవృత్త్యాదృశే ప్రదేశేనవధాతవ్యమ్. ... *

౨౯ భూతాది,

ఓం భూతాదయేనమః.

భా. అపిచ, స్పృహణీయతమత్వాత్ భూతైరుపాదీయతే ఇతి—
(భూతాదిః). [౫

(౧) “ఉపసర్గే ఘోషః” || ౩-౩ ౯౨౧౨౬-౧౦ ||

[౧౦౦ - ౩౦]

ఏవం సర్వాదిః, నిధిః ఇత్యాదయః. [౪-౨౨ ||

(౨) “కింప్రజయాకరిష్యామోయేషాన్మోయమాత్మా.” || బృ-ఉ-౬-
ఉపబృంహ్యతేచ, [౧౦

(౩) “ఏతేనయంసర్వసమృద్ధకామా యేషామయన్మోభవితా ప్ర
శాస్తా” ||

ఇత్యాదిభిః. ... *

నిర్వ. అపిచ, స్పృహణీయతమత్వాత్ భూతైరాదీయతే - ఉపా
దీయతే ఇతి— [౧౫

(భూతాదిః).

(౧) “డుదాఇ - దానే.” || ధా-జు | ౧౨౪-౧౮ ||

ఆజ్ఞాపూర్వః.

(౨) “దాధాఘ్నుదాప్” || ౧-౧-౨౦ | ౧౬౬-౧౬ ||

ఇతి ఘనసంజ్ఞాయామ్; [౨౦

(౩) “ఉపసర్గే ఘోషః” || ౩ ౩-౯౨౧౨౬-౧౦ ||

ఇతి కిః. * ఆతోలోపః.

భూతశబ్దోవ్యుత్పాదితః సంహితాయాం సవర్ణదీర్ఘః... *

నిరు. ౨౯ భూతైర్యఃప్రాణిభిర్నిత్యాంస్పృహణీయతమత్వ
తః ఉపాదానాద్ధి (భూతాది) రుచ్యతే సువర్ణరాకృతిః || ౨౧ || [౨౫

౩౦ నిధిరవ్యయః,

ఓం అవ్యయాయనిధయేనమః.

భా. అతః,

(నిధిరవ్యయః); మహాలోభేనాపద్ధనవ నిధేయత్వాత్. [౫
యథాచ,

- (౧) „తద్యథాహిరణ్యనిధినిహితమ్” ఇత్యాది. || ఛా ఉ-౮-౩-౨||
సర్వదాసర్వధోవ జీవ్యమానత్వేపికలయాపి అనుపక్షయాత్
(అవ్యయః); నిధివిశేషణమేతత్, నస్వతస్త్రిన్నాను; అన్యథా
(అవ్యయః; పురుషః) ఇతి పానరుక్త్యాత్. ... *

నిర్వ. అతః, అవ్యయః - సర్వదోవజీవ్యమానత్వేపి అనుపక్షీణః,
అపద్ధనవత్, నిధేయతయానిధీయత ఇతి నిధిః, ఇతి—
(నిధిరవ్యయః). సవిశేషణమేకన్నాను.

- (౧) „మథాఞ్-ధారణపోషణయోః.” || థా-జు|౧౨౪-౧౮||
నిపూర్వః పార్శ్వత్ కిప్రత్యయాది విశేషణేతు, [౧౫
(౨) “ఇన్-గతా.” || థా-అదా|౧౨౪-౨||
విపూర్వః.

- (౩) “పరచ్” || ౩-౩-౫౬|౨౮౪-౧౬||
ఇతిభావేఅచ్. అన్యస్తూక్తమేవ. ... *
ఏవంనిహి తస్యాప్యత్తనః, తత్సంశేషత్వరయా అర్థిభ్యః
ప్రకాశనాయ, సం - సమత్వాత్, తత్రతత్రదేశకాలాదిషు,
భవః- మత్స్యకూర్తాదిరూపైరభీష్టు మావిర్భావోఽస్యేతి—

నిరు. ౩౦ యస్సదాపద్ధనమివనిధేయత్వాన్నిధిస్త్యుతః|సదాపభుజ్య
మానోపికలయాప్యనుపక్షయాత్||౨౨||అవ్యయస్సన్నిధేరేతద్విశే
షణముదాహృతమ్|అతో(౨వ్యయనిధి)రితిహ్యేకనామప్రకీర్తితమ్||౨౩

౩౧ సంభవో,

ఓం సంభవాయనమః.

భా. ఏవన్నిహితమప్యాయానం తత్సంక్షేపత్వరయా అధిభ్యఃప్రకాశయన్; [౫ (సంభవః); సమంతాత్ భవోయస్యేతి, తత్రతత్ర సర్వదేశకాలాదిషు మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నృసింహ, వామన, రామ, కృష్ణాదిభిఃసూపైః ఏకైకంపునరుక్తై రసభ్యేయై రభీష్ట మావిర్భవతీత్యర్థః. యథా,

(౧) “బహుధావిజాయతే” ||పు-సూ-౨౧||

(౨) “బహునిమేవ్యతీతాని” ||గీ.౪-౫||

(౩) “యదాయదాహిధర్మస్య” ||గీ.౪-౭||

ఇత్యాది. ... *

ఏవంసంభూయానిష్టనివారణాదినాఉజ్జీవయతీతి—

నిర్వ. (సంభవః). [౧౫

(౧) “భూ - సత్తాయామ్” ||ధా-భాష.౧౦౫-౧౮||

(౨) “భావే” ||౩-౩-౧౮|౨౮౨-౮||

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౬||

ఇత్యనువృత్తౌ,

(౪) “ఋదోరప్” ||౩-౩-౫౭|౨౮౪-౧౭||

ఇతీహభావేఅప్. గుణావాదేశౌ. సంపూర్వోబహుప్రేహిః* ఏవం సంభూయానిష్టనివారణాదినా తాన్ భావయతిఉజ్జీవయతీతి—

నిరు. ౩౧ నిధివజ్జాతిగూఢోపిరామకృష్ణాదిభేదతః । సమంతాద్బహుధాజాత (సృష్టువ) పరిక్షీర్తితః||౨౪|| [౨౫

శ్లో.౪,అక్ష.౨౦-శ్లో.౪,అక్ష.౨౨. (౯౪) నా.౩౨-౩౩-౩౪.భా.భా.ప్రభ

౩౨ భావనో, ౩౩ భర్తా, ౩౪ ప్రభవః,

ఓం భావనాయనమః. ఓం భర్తేనమః. ఓం ప్రభవాయనమః.

భా. (భావనః); యథా,

(౧) “పరిత్యాజాయసాహునామ్” ||గీ-౪-౮||

ఇద్యాది. *

కింఞ్చ, తానాత్మ ॥ దానేన తచ్ఛీలః పుష్టాతీతి—

(భర్తా). *

అయమస్యభవఃప్రకృప్తఇతి—

(ప్రభవః). ప్రకర్షశ్చజన్మనః, అనాఘృతదోషగన్ధత్వేన,స్వవేదనమాత్రేణ సకలజన్మనిగళనిర్ములనహేతుత్వేనచ దేవాదిజన్మవైజాత్యాత్. యథా,

నిర్వ. (భావనః). పాగ్విధాతుః. ణిచ్. వృద్ధ్యావాదేశౌ. *నన్ద్యాదిల్ఘః, ల్యుడ్వా, బాహుళకాదిత్యాది. యోరనః.ణిలోపః.* కింఞ్చ, తానాత్మదానేన, విభర్తి-తచ్ఛీలఃపుష్టాతీతి— [౧౫ (భర్తా).

(౧) “దుభ్యుక్-ధారణపోషణయోః.” ||ధా-జు|౧౨౪-౧౬||

(౨) “త్యన్” ||ఉణా-౨|౨౬౮-౩౦||

ఇతి తాచ్ఛీలికస్తృన్.అనిట్. గుణఃరపరః.తతః,*నన్దీత్యాది.*

ఏవం ప్రకృష్టోభవః- జన్మయస్యేతి— [౨౦

(ప్రభవః).

నిరు. ౩౨ జనితోష్ఠీజ్జీవయతియోజనాన్ స్యాత్ (భావన)స్తృసః।

౩౩ యస్తాన్ పుష్టాత్యాత్మదానాత్ స (భర్తా) పరికీర్తితః॥ ౨౫॥

౩౪ దేవాదిజన్మవైజాత్యాత్ ప్రకృష్టోత్పత్తిమత్త్వతః । అవిద్యాదో

షవైఘ్ర్యాత్ (ప్రభవః) పరికీర్తితః॥౨౬॥ [౨౫

॥ దానైకశీలః-౧-౮.

{ ౩౫ }
{ ౩౦౦ } ప్రభు,

ఓం ప్రభవేనమః

భా. (౧) „అజాయమానః” ||పు-సూ-౨౧||

(౨) „తస్యధీరాఃపరిజానన్తియోనిమ్” ||పు-సూ-౨౧||

(౩) „నైషగర్భత్వమాపేదేనయోన్యామవసత్ప్రభుః | అన్యనస్తేజ
సాకృష్ణస్సర్వేషాంకురుతేగతిమ్” ||భా-స-౬౨-౩౫||

(౪) „అప్రమేయమనాద్యంతం కామాజ్ఞాతమజన్మమపాణ్ణవస్త
రగ్రయామాసకర్తృభిర్దేవసమ్మితైః” ||భా- ||

(౫) „జన్మకర్తృచమేదివ్యమేవంయోవేత్తితత్త్వతః | త్వత్త్వాదేహం
పునర్జన్మ నైతిమామేతిసోఽర్హన” ||గీ-౪-౯||

ఇత్యాది. ... *

ఏవమమద్దపరతన్త్రీమనుష్యాదిసామ్యేనావతరన్మపి,
(ప్రభుః). || ||

(౧) “బహుభవచనాదన్యేపికృతః ప్రాప్తమభిధేయంవ్యభిచరన్తి”
|| ||

నిర్వ. (౧) „భూ-సత్తాయామ్” ||భా-భా.౧౦౫.౧౦౫||

(౨) „ఋదోరప్” ||౩-౩-౫౭|౨౦౪-౧౭||

ఇత్యాది. ప్రపూర్వః. బహువ్రీహిః. ... *

ఇథే మమద్దపరతన్త్రీమనుష్యాది సాధర్మ్యేణ అవత [౨౦
రన్నపి, భోగావవర్తాదిఫలసమర్పణసమర్థతయాప్రభవతీతి—
(ప్రభుః). ప్రాగ్వత్ ధాతుః. ప్రపూర్వః.

(౧) “విప్రసంభ్యః” ||౩-౨-౧౦౦|౨౫౯-౩౦||

నిరు. ౩౫ బ్రహ్మాదీనాశ్చ సర్వేషాం భోగమోక్షసమర్పణే |

సమర్థః (ప్రభు) రిత్యుక్తః సర్వేష్టఫలదోమనుః ||౨౭|| [౨౫

{ ౩౬ }
{ ౭౫ } రీశ్వరః,॥

ఓం ఈశ్వరాయనమః.

భా. ఇతి సంజ్ఞాయామపిడుః † దేవాద్యసుకర పదైశ్వర్యాను
గుణభోగాపవగ్దాది ఫలసమర్పణసమర్థః. సుప్తప్రైతద [౫
పదానం చింతయంత్రీ శిశుపాల సాయజ్యాదిషు. ... *
అతః పారమేష్ఠ్యాదపి జన్మస్వధికతమ ప్రయోజనైశ్వర్యాత్,
(ఈశ్వరః); యథా,

- (౧) “మానుషీ న్తనుమాశ్రితమ్ | పరం భావమజానన్తః” ॥గీ ౯-౧౧॥
(౨) “భూతానామీశ్వరోపి సన్” ॥గీ-౪ ౬॥
ఇత్యాది. ... *

నిర్వ. ఇత్యాదినా

- (౧) “కృత్యల్పటః” ॥౩-౩.౧౧౩|౨౩౯-౧౨॥
ఇత్యేవసిద్ధే, బహుళవచనాత్ సర్వేషామపి కృతాం ప్రా
ప్తార్థవ్యభిచారచిన్తాత్ సంజ్ఞాయామపిడుః. టిలోపః. ... *
జన్మసుపారమేష్ఠ్యాదపి అధికతమ ప్రయోజనైశ్వర్యవత్తయా
ఈష్టఇతి—
(ఈశ్వరః).

- (౧) “ఈశ-విశ్వర్యే.” ॥ధా-అదా|౧౨౩-౨౩॥
(౨) “స్థేశభాస” ॥౩-౨-౧౭౫|౨౫౯-౧౪॥
ఇత్యాదినా వరచ్.
(౩) “నేష్వశి” ॥౭-౨-౨|౨౪౯-౨౨॥
ఇతి నేచ్. ... *

నిరు. ౩౬ మనుష్యాద్యవతారేపి బ్రహ్మాదీంశ్చప్రయోజనే |
నియంత్రా (తీర్వశ్వరః) పోక్తః పాత్రాన్యఫలదోషనుః॥ ౨౮॥ [౨౫

† దేవాద్యసుకరస్వపరమైశ్వర్యా-౧-౨.

శ్లో॥ ౫ ॥ ౩౭ స్వయంభూః,

ఓం స్వయమ్భువేనమః

భా. కుతః ఇదంసర్వంవైభవమ్? యతః,

(స్వయమ్భూః). [౫

(౧) “భువస్సంజ్ఞానరయోః” ॥౩-౨-౧౭౯.౨౫౯-౨౯॥

ఇతిక్విప్. స్వలీలాదిప్రయోజనాయస్వేచ్ఛయాస్వాసాధారణీంపరమసత్వమయీం ప్రకృతిమేవ సురసర సజాతీయసన్నివేశామధిస్తాయ, స్వయమేవభవతీతి; నచతుర్ముఖాదివత్ ఈశ్వరాంతరేణ కర్తాదిభిర్వాపరవత్తయేత్యర్థః యథా, [౧౦

(౨) “స్వయమ్భుబ్రహ్మపరమంకవీనామ్” ॥

(౩) “ప్రకృతిం స్వామధిస్తాయ సమ్భవామ్యత్త మాయయా”

[గీ-౪-౬॥

త్రిగుణజీవప్రకృత్యోరపి స్వత్వేపిస్వభోగవిభూతిత్వా సాధారణ్యాద్విశిష్టే, [౧౫

(౪) “ప్రకృతింస్వామ్” ఇతి. ॥గీ-౪-౬॥

నిర్వ. అస్యసర్వస్యాపివైభవస్యనిదానముచ్యతే. చతుర్ముఖాదివత్, ఈశ్వరాంతరేణకర్తాదిభిర్వాపరవత్తమంతరేణస్వేచ్ఛయాస్వయమేవభవతీతి—

(స్వయంభూః). [౨౦

(౧) “భూ-సత్తాయామ్” ॥ధా-భావా.౧౧౫-౧౮॥

(౨) “భువస్సంజ్ఞానరయోః” ॥౩-౨-౧౭౯.౨౫౯-౨౯॥

ఇతిసంజ్ఞాయాంభువఃక్విప్. తస్యసర్వస్యాపిలోపః (స్వయ) మితి*స్వరాదిత్వాదవ్యయమ్. ... *

నిరు. ౩౭ భవతిస్వేచ్ఛయాయోసా (స్వయంభూః)పరికీర్తితః

౩౮ శృంభు,

ఓం శమ్భవేనమః.

భా. తథాచశ్రీహరివంశే, వైదికపుతానయనే, లీలోపకరణప్రకృతి
ద్వయోపన్యాసోపరి, [౫

(౫) “బ్రహ్మతేజోమయద్వివ్యమాశ్చర్యస్త్వప్రజానసే । అహంసభర
తశ్చేష్టమత్రేజస్తత్సనాతనమ్ ॥ స్రక్యతీస్సామమపరావ్యక్తావ్య
క్తాచభారత । తాంప్రవిశ్యభవస్తీహముక్తాభరతసత్తమ” ఇతి.
[॥భా-హరి- ॥

వ్యక్తంహిశ్రీవిష్ణుతత్వే, వజ్రశక్తిముక్త్యా, [౧౦
(౬) “మత్స్యకూర్మవరాహాణా మవిర్భావోమహాత్మనః । అనయై
వద్విజశ్రేష్ఠనాన్యథాతద్విరోధతః” ॥విష్ణుతత్వే- ॥
ఇతి. వైష్ణవే,

(౭) “సమస్తాశ్చక్తయశ్చైతాః” ॥వి-పు-౬-౭-౭౦॥
ఇత్యాదినాపాదుర్భావ స్రయోజననిమిత్తోపాదాన [౧౫
కాలసంఖ్యాదివైలక్షణ్యంసువ్యజ్ఞితమ్. శ్రీమతిరామాయణే,

(౮) “సర్వలోకేశ్వరస్సాత్మాల్లోకానాంహితకావ్యయా” ॥ ॥

(౯) “సహిదేవైరుదీర్ఘస్యరావణస్యవధాధిభిః । అర్థితోమానుషే
లోకే జజ్ఞేవిష్ణుస్సనాతనః” ॥రా-అ-౧-౭॥

(౧౦) “సపషస్త్వయిముద్భభా” ॥ ॥
ఇత్యాదౌచ. ... *

ఏవంస్వసౌందర్యసౌశీల్యాదిగుణావిష్టారేణ, శం-సుఖం, భావయతీతి-
(శమ్భుః).

నిర్వ. ఏవంస్వసౌందర్యసౌశీల్యాదిగుణావిష్టారేణ, శం-సుఖం, భావయతి,
అస్తర్భావితణ్యర్థోఽత్రభవతి, భావయతీతి— [౨౫
(శంభుః). ప్రాగ్వత్థాతుః.

నిరు. ౩౮ సౌందర్యాదిగుణానాంయోహ్యోవిస్తారేణశంసుఖమ్ ॥౨౯॥
పుంసాంసమ్యక్ భావయతి స (శంభుః) పరికీర్త్యతే।

{ ౩౯ } రాదిత్యః,
{ ౫౬౮ }

ఓం ఆదిత్యానమః.

భా. (౧) “దుప్రకరణేమితద్వాద్విభ్యఉపసంఖ్యానమ్” || ౩-౨-౧౮౦ |

ఇతి డుః. యథా,

[౨౫౯-౩౩ ||

(౨) “విశ్వాక్షుంవిశ్వశంభువమ్”

|| తై-నా-౬-౧౧ ||

ఉపబృంహితఞ్చ,

[౩-౨౯ ||

(౩) “కూపాదార్యగుణైఃపుంసాందృష్టిచిత్రాపహరిణమ్” || రా-అ-

(౪) “చన్ద్రీకాంతాననంరామమతీవప్రియదర్శనమ్” || రా-అ-౩-౨౮ ||

ఇత్యాదిభిః.

...

...

*

అక్షైషాంప్రాదుర్భావానాముదాహరణంపూష్టిపురుషమాహ,

(ఆదిత్యః); ఆదిత్యోఽస్యనివాసఇతి.

(౫) “దిత్యదిత్య”

|| ౪-౧-౮౫ | ౯౧-౨౯ ||

ఇత్యాదినాణ్యః. ఏవంహి బ్రహ్మమీమాంసితమ్,

(౬) “అస్తస్తధర్మోపదేశాత్” ఇతి.

|| బ్ర సూ-౧-౧-౨౧ ||

నిర్వ. (౧) “మితద్వాద్విభ్యఉపసంఖ్యానమ్” || ౩-౨-౧౮౦ | ౨౫౯-౩౩ ||

ఇతితస్యాకృతిగణత్వాత్ డుః. టిలోపః. శమితిమాస్తంస్వరాది

త్వాదవ్యయమ్. అనుస్వారపరస్పరైః.

...

*

అథవీతత్ప్రదుర్భావోదాహరణంపూష్టిపురుషోవ్యవదిశ్యతే.

ఆదిత్యః - పూషా, నివాసోఽస్యేతి—

[౨౦

(ఆదిత్యః).

(౧) “దో-అవఖణ్డనే.” తతః

|| థా-దివా | ౧౨౫-౫ ||

(౨) “భావే”

|| ౩-౩-౧౮ | ౨౮-౨-౮ ||

నిరు. ౩౯ నివాసస్సునితాయస్య స (ఆదిత్యః) ప్రక్షిప్తితః || ౩౦ ||

భా. (౭) “యపషోఽస్తరాది త్యేహిరణ్మయఃపురుషోద్భవ్యతే” || ఛా. ఉ-

[౧-౬-౬||

(౮) “సయశ్చాయంపురుషే-యశ్చ సావాదిత్యే-సపకః” || తై. ఆ-

[౨-౮-౫||

(౯) “ధ్యేయస్సదాసవిత్సమణ్డలమధ్యవర్తీ” || బృహత్పరాశరీయే-
ఇత్యుదాహృత్య, ఆదిత్యాస్తరస్య,

[౫||

(౧౦) “తస్య ధాకప్యాసంపుణ్డరీక మేవమక్షిణీ” || ఛా. ఉ-౧-౬-౭||
ఇత్యామౌతమ్. ... *

నిర్వ. (౩) “అకర్తరిచకారకే” || ౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౬||
ఇత్యనువృత్తౌ,

(౪) “స్త్రియాంక్షిన్” || ౩-౩-౯౪|౨౮౬-౧౨||
ఇతిక్షిన్. అనైమిత్తికమ్,

(౫) “ఆదేచః” || ౬-౧-౪౫||
ఇత్యేచ ఆత్సమ్. అనెట్.

[౧౫

(౬) “ద్యుతిస్యతిమాస్థామిత్తికితి” || ౭-౪-౪౦|౨౮౫-౪||
ఇతి ఇత్వమ్. కిత్వాత్ నగుణః. తతః, సజ్జాపూర్వో బహువ్రీ
హిః. సజ్జాన లోషః. యద్వా,

(౭) “ఇన్-గతౌ.” || ధా-అదా|౧౨౪-౨||
అదితి దాస్తావ్యయపూర్వః. తతః, క్షిన్. అనిట్. [౨౦
అగుణః. అథవా,

(౮) “అద-భక్షణే.” || ధా అదా|౧౨౩-౧౯||

(౯) “హృస్పరుహియషిభ్యఇతిః” || ఉణా-౧|౨౬౪-౬||
బాహుళకాదన్యతోపీతి ఇతిః. తతః పబాహుళకాత్, క్వచిద
న్యోపీకారోనేత్. తతః, ఆదితిశబ్దాత్,

[౨౫

(౧౦) “దిత్యదిత్యాదిత్యపత్న్యస్తరపదాణ్ణ్యః” || ౪-౧-౪౫|౯౧-౨౯||
ఇతి ణ్యః. ఆదివృద్ధిః.

{ ౪౦ } పుషకరాక్షుః,

ఓం పుష్కరాక్షయనమః.

భా. సర్వైశ్వర్యాసాధారణలక్షణంపుణ్డరీకాక్షత్వంసజ్జమయతి-
(పుషకరాక్షుః), [౫

(౧) “అట్టోఽదర్శనాత్” ||౫-౪-౭౬|౮౩-౭||
ఇత్యచ్ సమాసాంతః. ... *

నిర్వ. (౧౧) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||
తిక్కలోపః. ఇథంనిష్పన్నాదాదిత్యశబ్దాత్, పోఽస్యవివాస
ఇత్యథే, తేనైవ, [౧౦

(౧౨) “చిత్తచిత్తాచిత్త” ||౪-౧-౮౫|౯౧-౨౯||
ఇత్యాదిసూత్రేణ ణ్యః.

(౧౩) “తద్ధితేషు” ||౭-౨-౧౧౭|౯౧-౨౭||
ఇత్యాదివృద్ధిః.

(౧౪) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||
ఇత్యలోపః.

(౧౫) “హలోయనాంయమిలోపః” ||౮-౪-౬౪|౫-౧౦||
ఇతిప్రథమస్యయస్యలోపః. ... *

తస్యైవసర్వైశ్వర్యాసాధారణలక్షణం పుణ్డరీకాక్షతాకత
యా, పుషకరంపుణ్డరీకమ్, అథ్థాత్ తద్వత్, అక్షిణీఅస్యేతి-
(పుషకరాక్షుః).

నిరు. రం అక్షిణీపుణ్డరీకేవభక్తానుగ్రహకారణీ । యస్యాసా

(పుణ్డరీకాక్ష) స్వేచ్ఛవర్ణస్తుపావకః||౩౧||

- నిర్వ. (౧) “అశూ-వ్యాప్తా,” ||ధా-స్వాదౌ|౧౨౬-౯||
- (౨) “అశ-భోజనే” వా. ||ధా-కౌ|౧౨౮-౨౪||
- (౩) “ప్లుషికుషిశుషిభ్యఃక్లిః” ||ఉణా-౩|౨౭౩-౩౧||
ఇతి వర్తమానే, [౫]
- (౪) “అశేర్నిత్” ||ఉణా-౩|౨౭౩-౩౨||
ఇతిక్లినిత్. కఇత్.
- (౫) “తితుత్రతథసిసుసరకసేషుచ” ||౭-౨-౯|౨౬౦-౨||
ఇతి నేట్.
- (౬) “వశ్చ” ||౮-౨-౩౬|౨౪-౯||
ఇతి యులిశస్య షః.
- (౭) “షఘోః” ||౮-౨-౪౧|౨౪-౧౨||
ఇతి కః.
- (౮) “ఇన్కోః” ||౮-౩-౫౭|౧౫-౨౯||
ఇత్యధికృత్య, [౧౫]
- (౯) “ఆదేశప్రత్యయయోః” ||౮-౩-౫౯|౧౫-౩౦||
ఇతి షః.
- (౧౦) “పుష-పుష్టా” ||ధా-ది|౧౨౫-౧౫||
దివాదిః.
- (౧౧) “శ్రుకరన్” ||ఉణా-౪|౨౭౪-౮||
ఇతి వర్తమానే,
- (౧౨) “పుషుకిత్” ||ఉణా-౪|౨౭౪-౮||
ఇతికరన్ కిత్. కిత్వవిధానసామధ్యాత్ న కఇత్. కిత్యాద
గుణః నిహతత్వాత్ నేట్. బహువ్రీహిః సంహితాయాం
సవర్ణదీర్ఘః తత్ర, [౨౯||
- (౧౩) “బహువ్రీహౌసక్యత్వోఃస్వాజ్ఞాష్టచ్” ||౫-౪-౧౧౩|౭౫-

౪౧ మహాస్వనః,

ఓం మహాస్వనాయనమః.

భా. తస్యైవచిన్వాన్తరశ్చసూచయతి—

(మహాస్వనః),- మహాన్ - పూజ్యః, స్వనః- శబ్దః యస్యేతి.

నిర్వ. ఇతివిద్యమానేపి, ప్రతిపదోక్తేషుచి, భగవతస్సర్వాధికస్యా
ప్రాణిత్యేన తదన్వోఽప్రాణిస్థతయా, తథాపీదృశస్యప్రా
ణిన్యదృష్టతయా, అనాచిత్యాత్ ప్రాణిసాదృశ్యావివక్షణా
దతథాయుతతయాచ,

(౧౪) “అద్రవమ్” ||౪-౧-౫౪|౪౭-౧౧||

ఇత్యాదిపారిభాషికస్వాజ్ఞత్వాభావాదప్రాప్తే,

(౧౫) “వశ్యత్యచతుః” ||శ్వేతా-ఉ-౩||

ఇత్యాదిప్రక్రియయాదర్శనసాధనచతుఃపర్యాయత్వాభావేన,

(౧౬) “అన్వోఽదర్శనాత్” ||౫-౪-౭౬|౮౩-౭||

ఇత్యచ్. సర్వసమాససాధారణ స్సమాసాంతః. తద్ధిత [౧౫
సంజ్ఞాయామ్,

(౧౭) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

ఇతి ఇలోపః. ... *

తస్యైవచిన్వాన్తరమపిసూచ్యతే. మహాన్-పూజ్యః, స్వనః-
శబ్దః, [౨౦

(౧) “ఉత్” ||భా ఉ-౧-౬-౭||

ఇతినామవా, త్రయీసారసావిశ్రీప్రతిపాద్యమ్, ప్రసిద్ధంత్ర
యారూపంవా అస్యేతి—

(మహాస్వనః).

నిరు. ౪౧ మహాన్ పూజ్యస్త్రీయారూపః స్వనోయస్య(మహాస్వనః)।

శ్లో.౫, అక్ష.౧౩-శ్లో.౫, అక్ష.౧౬. (౧౦౪) నా. ౪౧. మహాస్వనః

భా. (౧) “ఆన్తహతః” || ౬-౩-౪౬ | ౨౦-౧౭ ||

ఇత్యాది నా ఆత్వమ్. ఆమనన్తిహి,

(౨) “తస్యోతివి నామ” || ఛా-ఉ-౧-౬-౭ ||

ఇతి తస్యైతస్య నామరూపం సశబ్దమ్. [౫

(౩) “నైషాత్రయ్యోవవిద్యాతపతి యపిషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయగపురుషః” || తై-నా-౬-౧౩ ||

ఇతి త్రయీరూపం వా, పూజ్యతమం సావిత్రి ప్రతిపాద్యతయా వా. అతోహి మోక్షధర్తేషు,

(౪) “విద్యాసహాయవన్తమ్నాం ఆదిత్యస్థం స నాతనమ్” || భా-ఇతి. ... * [మో- ||

నిర్వ. (౨) “స్వన-శబ్దే.” || ధా భాషా | ౧౨౧-౨౨ ||

(౩) “స్వనహసోర్వా” || ౩-౩-౬౨ | ౨౦౪-౨౬ ||
ఇతి పాక్షికోఽప్.

(౪) “మహ-పూజాయామ్” || ధా-భాషా | ౧౨౦-౩౦ ||

(౫) “వర్తమా నేపృషద్భృహత్సహజ్జగచ్ఛతృవచ్ఛ” || ఉణా-౨ | ౨౬౮-౨౧ ||

ఇత్యణిః. క్వచిత్ గుణాభావః, శతృవద్భావశ్చ నిపాత్యతే; తతః, యథాయోగముగిత్ కార్యమ్. యదాతుకతిః, నతచా గుణాభావే ప్రయతితవ్యమ్. బహువ్రీహిః. [౨౦

(౬) “ఆన్తహతస్సమానాధికరణజాతీయయోః” || ౬-౩-౪౬ | ౨౦-౧౭ ||
ఇతి మహత ఆకారః,

(౭) “అలోఽన్త్యస్య” || ౧-౧-౫౨ | ౪-౧౨ ||
ఇత్యన్తాదేశః. సపర్ణదీర్ఘః. ... *

శ్లో.౫, అక్ష.౧౭-శ్లో.౫. అక్ష.౨౨. (౧౦౫) నా.౪౨. అనాదినిధనః

౪౨ అనాదినిధనో,

ఓం అనాదినిధనాయనమః.

భా. ఏతద్వివృతామరూప విశిష్టపవ—

(అనాదినిధనః); నిత్యయావనతయా జనిజరాదిదురితదూర[౫
నిత్యవిగ్రహః. †నతత్స్వరూప నిత్యత్వపరమేతత్, తస్య చతుర్ము
ఖాదీనామపి తుల్యత్వాత్.

(౧) “భారూపస్సత్యసజ్జాల్పః” || ఛా-ఉ-౩-౧౪-౨ ||

నిర్వ. ఏతద్వివృతామరూపవిశిష్టపవ, నిత్యయావనజనిజరాదిదురితదూ
రనిత్యవిగ్రహతయా నవిద్యేతే, ఆదినిధనే ఆద్యంతా అస్యేతి —
(అనాదినిధనః).

(౧) “దుధాఞ్క-ధారణపోషణయోః.” || ధా-జ-౧౦౪-౧౮ ||

నిపూర్వః.

(౨) “కృష్ణావృజిమద్వినిధాఞ్శ్యుః క్యుః” || ఉతా-౨-౨౬౮-౧౯ ||

ఇతి క్యుః. యోరనః. ఆతోలోపః. [౧౫

(౩) “దుదాఞ్క-దానే.” || దా-జ-౧౦౪-౧౯ ||

ఆజ్ఞాపూర్వః.

(౪) “దాధాఞ్శ్చదాప్” || గ-౧-౨౦-౧౭౬-౭౦ ||

ఇతి ఘనసంజ్ఞాయామ్,

(౫) “ఉపసర్గేఘోషః” || ౩-౩-౯౨-౨౮౬-౧౦ ||

ఇతి కిః. ఆతోలోపఇత్యుక్తమ్. ద్వద్వయః. తతః, నఞ్కపూర్వో
బహుప్రీహిః. నఞ్కో నలోపః.

(౬) “తస్మాన్నుడచి” || ౬-౩-౭౪-౬౭-౯ ||

ఇతి నుట్.

...

...

*

నిరు. ౪౨ యస్యాదినిధనం నాస్తి (అనాదినిధన) శ్చసః || ౩౨ ||

అనాదినిధనోపాసోఽనిత్యయావనవిగ్రహః |

† నతత్స్వరూప-౧౦.

భా. (౧) “ హిరణ్మయపురుషః ” ||తై-నా-౬-౧౩||

(౩) “ విద్యుత్పురుషాదధి ” ||తై-నా-౬-౧-౮||

(౪) “ అదిత్యవర్ణస్తమసఃపరస్తాత్ ” ||పు-సూ-౨౦౫||

(౫) “ సర్వకర్తా సర్వగ్రాహక సర్వరసః ” ||ఛా-ఉ-౩-౧౪-౨||

(౬) “ రుక్మాభంస్పృష్టగ్రాహకమ్యంవిద్యాత్పురుషంపరమ్ ” ||ను-శ్చ-
[౧౨ ౧౨౨||

(౭) “ పురుషపుణ్డరీకాభః ” ||వరాహపు- ||

ఇత్యాది శ్రుతి స్మృతి సహసైః, అనలనీలోజ్జ్వలమధ్యస్థ
నీలలోయదవిద్యుల్లేఖాప్రఖ్యమ్, అతిసాద్వర్యలావణ్యయావనా
దృభిమత గుణకతయా స్వస్థాపి నిత్యమిచ్ఛాగృహీతం
రూపవ్రానాత్ సమర్థతే. అస్యచ,

(౮) “ సదైకరూపరూపాయ ” ||వి-పు-౧-౨-౧||

(౯) “ శ్రీవశ్యసత్కానిశ్యశ్రీః ” ||రా-య-౧౧౪-౧౫||

పారాశర్యే, [ర్యే- ||

(౧౦) “ సపవభగవాన్ కాల సర్వమాత్మవశస్సయేత్ ” ||పారాశ

(౧౧) “ నాస్తిజ్ఞోపరస్తత్త్వం తస్య కాలాశ్చ గాఢమః ” || ||

ఇత్యాది కర్ణోక్తేః, సదాకారణత్వాత్, జ్ఞానాదివత్ స్వరూ
పసరూపణానుప్రవేశాత్, తమసఃపరత్వేన జన్మాదివికారాతి
వర్తిత్వాత్, అక్షరత్వకాలాతీతత్వాది పశేషణాత్, తత్త్వ
త్యన్యాయాచ్చ, నిస్సృత్యచ్ఛనుదృఢమ్. ఈదృగ్బలవదాగమ
న్యాయ విరోధదోషమూషికాఘ్రాతమస్యరూపస్య కల్పని
కాగస్త్రకత్వానుమాన స్సప్రరోహితః, అతపవనీరూపవా
దాపి భౌతిక హేయదేహానిషేధకానేతవ్యాః. నీతాశ్చ,

(౧౨) “ నశ్చుతస్థస్థానోదేహూఽస్యపరమాత్మనః! సతస్య
పాకృతామూర్తిః మాంసమేదోఽస్థిసంఘవా ” || ||

{ ౪౩ } ధాతా,

ఓం ధాత్రేనహః.

భా. ఇత్యాదిభి శ్వాస్తైరేవ. సూత్రకారవత్, వాక్యతద్భాష్యకా
రాభ్యామపి, ఆదిత్యాస్తరంపరంబ్రహ్మ నిత్యరూపన్నయరూపి,
(౧౩) ,, రూపంవాఽతీద్వియమస్తాకరణ ప్రత్యక్షనిర్దేశాత్”

[|| వాక్యే- ||

(౧౪) “అజ్ఞానైవపిశ్వస్యజోరూపమ్” ||ద్రమిడభాష్యే||
ఇతిఅత్ర, అవతారేషుచ నాస్యాద్యంతైః, యథాలాకికమ్, కిన్తు
యవనికాయాఇవ పరమవ్యోముః నిర్గమప్రవేశమాత్రమేవ.-

(౧౫) “భుజైశ్చతుర్భ్య స్తస్యముపేతం మమేదం రూపంపశిప్తద్విసంస్థిత
తత్త్వం । భూమాగతంపూజయతావ్రమేయం సదాపితస్మిన్నివ
సామిదేవాః” ||

(౧౬) “ స్వర్లోకమాగచ్ఛగతజ్వరశ్చిరం సురేంద్రగుప్తంగతదోషకి
బ్ధిషమ్” ||రా-బా-౧౫-౩౩||

(౧౭) “ఏవేశవైష్ణవస్తేజస్సుశరీరస్సహానుగః” ||రా-ఉ-౧౧౦-౧౨||
ఇతిహి మునిగుహ్యమ్. ... *

కారణత్వేనాపి బ్రహ్మాదిభ్యోవైలక్షణ్యమాహ—

[౩౩]

(ధాతా); తృన్. ఏవం భర్తా ఇత్యాదయః. [౨౦

నిర్వ. కారణత్వేనాపి బ్రహ్మాదిభ్యోవైలక్షణ్యముచ్యతే. అచిత్సమష్టి
భూతాయాంప్రకృతౌ, చిత్సమష్టిభూతంపరిఞ్చాఖ్యం గర్భం
దధాతీతి—

(ధాతా).

నిరు. ౪౩ అచిత్సమష్టిభూతాయాం ప్రకృతౌచిత్సమష్టికమ్||౩౩||

గర్భంవేదాన్తకంధత్తేయస్తు (ధాతే) తిచక్షుతే।

{ ౪౪ } విధాతా,
{ ౪౫ }

ఓం విధాతేనమః.

భా. అనిరుద్ధస్వరూపః, సర్వయోనా వచితృమష్టిభూతాయాం
వ్రకృతౌ చితృమష్టిభూతం విరిజ్ఞాత్మకంగర్భవృద్ధాతీతి;-యథా,
(౧) “మమయోనిర్మహద్భ్రష్టతస్మిన్సర్భవృద్ధామృహమ్” ||గీ ౧౪-
మాలసంహితాయామ్, [౩||

(౨) “ధాతాత్మేతేకర్తృవీజభూతంగర్భవృద్ధాతి” ఇతి || ||

(౩) “అపవససద్దాదాతానువీర్యమపాస్మజత్” ||మ-స్త్య-౧౮||
ఇత్యాది. ... *
తంగర్భంపరిణమయ్య ఆవిర్భావయతీతిచ—

(విధాతా)

(౧) “యోబ్రహ్మాణంవిదధాతిపూర్వమ్” ఇతి; ||శ్వే-ఉ-౬-౧౮||

(౨) “అధపునరేవనారాయణః” || ||

ఇత్యువక్రమే, [౧౫

(౩) “తత్రబ్రహ్మచతుర్ముఖోఽజాయత” || ||

(౪) “హిరణ్యగర్భంపశ్యతజాయమానమ్” || ||

(౫) “తస్మాద్విరాడజాయత” ||పు-సూ ౫||

నిర్వ. (౧) “ఋధాశ్శ-ధారణపోషణయోః” ||ధా-జు|౧౨౪-౧౮||

తృన్నాదిఅనెట్. ... *

తంగర్భంపరిణమయ్యవిదధాతిఆవిర్భావయతీతిచ—

(విధాతా).

పూర్వవత్ ధాతుః; విపూర్వః తద్వత్ తృన్నాది. ... *

నరు. ౪౪ తద్గర్భపరిణామేస్యాదావిర్భావయతిస్వయమ్ ||౩౩||

ధారణాల్లిలయాయస్తాత్ (విధాతా) ౭యంప్రకీర్తితః | [౨౫

శ్లో.౫, అక్ష.౨౮-శ్లో.౫, అక్ష ౩౨. (౧౦౯) నా.౪౫. ధాతురుత్తమః

౪౫ ధాతురుత్తమః॥

ఓం ధాతురుత్తమాయనమః.

భా. (౬) “తస్మిన్ జజ్ఞేస్వయం బ్రహ్మో సర్వలోక పితామహః” ॥ మ-
ఇత్యాదివచనేభ్యః. ... * [స్త్రు-౧-౯] ॥
అతః,

(ధాతురుత్తమః)-

సృష్టురుత్పత్తయతమః, *దక్షాపూషికయాతత్సృష్టేభ్యః ప్రణా
పతిప్రభృతిభ్యశ్చ- యథా,

(౧) “తత్త్వన్నారాయణపరః” ॥ తై-నా-౬-౧౧ ॥
శ్రీవరాహే,

(౨) “ఏతేషాంకతమోదేవః పరఃకోవాభవాపరః” ॥ వరాహే- ॥
ఇతివృష్టే,

(౩) “పరోనారాయణోదేవః తస్మాజ్జాతశ్చతుర్ముఖః” ॥ వరాహే- ॥
ఇత్యాది బ్రహ్మగుద్రసంవాదయజ్ఞాగ్రహరణాదావిదంస్పష్టమ్...*

నిర్వ. అతః, ధాతుః-స్రప్తుః, ఉత్తమః-ఉత్కృష్టతమః, కింపునస్తత్సృ
ష్టేభ్యఇతి—

(ధాతురుత్తమః).

ఉచ్చబ్ధాత్ ఉత్కృష్టవాచినః, అతిశాయనికస్తమమ్. చర్త్యమ్.

(౧) “ఘృధాఙ్గ-ధారణపోషణయోః” ॥ ధా-జు-౧౨౪-౧౮ ॥
తృన్. అనిట్. జసౌ,

(౨) “ఋతఉత్” ॥ ౬-౧-౧౧౧|౨౨-౪ ॥
ఇతి ఉకారపకాదేశః, రపరః.

(౩) “రాత్సస్య” ॥ ౮-౨-౨౪|౨౨-౫ ॥
ఇతి సలోపఇత్యాది. ... *

నిరు. ౪౫ యోవైస్యాధాతురుత్కృష్టః సచస్యాత్ (ధాతు
రుత్తమః) ॥ ౩౪ ॥

॥ అగ్రహారాధ్యాయాదౌ-౪-౫-౬. యజ్ఞగ్రహణాదౌ-౧౦.

శ్లో || ౬ || ౮౬ అప్రమేయో,

ఓం అప్రమేయాయనమః.

భా. తేహంకరణైః ప్రమాతుమశక్యః—

(అప్రమేయః).

[౫

(౧) “ఈద్యతి” || ౧౨౩౯-౧౫ ||

ఇతి ఈకారః; యథా,

(౨) “యన్నాయంభగవాన్ బ్రహ్మణా నాతిపురుషోత్తమమ్” ||

స్వయంబ్రహ్మ,

(౩) “నహ్యదిమధ్యా నమజస్యయస్య విద్వోవయంసర్వమయస్య ధాతోః । నచస్వరూపంనవరప్రభావం నచైవసారంపరమేశ్వ రస్య” ||

బ్రహ్మగుద్రసంవాదేచ,

(౪) “నసశక్యస్త్వయాదృష్టుమ్మయాన్వైర్వాపిసత్తమ । సగుణోనిగ్గుణోవిశ్వో జ్ఞానదృశ్యోహ్యసౌష్ఠ్యః” ||

నిర్వ. తేహంకరణైః ప్రమాతుం-పరిచ్ఛేత్తుమ్, శక్యః ప్రమేయః, స నేత—

(అప్రమేయః).

(౧) “మాజ్-మానే” || థా-ది ౧౨౫-౩ ||

ప్రసూర్యః.

(౨) “అచోయత్” || ౩-౧౯౭ ౧౨౩౯-౧౩ ||

ఇతియత్. కృత్యశ్చాయమ్,

(౩) “శకిలిచ్చ” || ౩-౩-౧౭ ౧౨౩౭-౧౫ ||

ఇతి చాత్ శక్యాథే.

(౪) “ఈద్యతి” || ౧౨౩౯-౧౫ ||

ఇతి ఆతఈత్వమ్. తస్య,

[౧౫

(౫) “సార్వధాతుకార్థధాతుకయోః” || ౭-౩-౮౪ ౧౫౧౮ ||

ఇతి గుణః. నభోసమాసః. నభోనలోపః. .. *

నిరు. ౮౬ బ్రహ్మదినాశ్చకరణైర్హిమాతుమపిశక్యతే ।

దృష్టుంహ్యసా (వప్రమేయః) వచసామవ్యగోచరః || ౩౫ ||

౪౭ హృషీకేశః,

ఓం హృషీకేశాయనమః

భా. (౫) “తవాస్తరాత్కామమచయేచాన్యేదేహిసంజ్ఞితాః । సర్వే
షాంసాక్షిభూతోసౌనగ్రాహ్యకేనదిత్యుచిత్” || భా-మో-
[౧౭౯-౪]

ఇతి అతీద్రియత్వాత్, ‡ అకృష్ణగ్రహణత్వాచ్చ,
(అనమేయ) త్వమేష్వేవవచనేషుస్ఫుటమ్. ... *

తతఃరణానామపి నియామకత్వాత్ —

(హృషీకేశః). యథా, శ్రీహరివింశే, [౧౦

(౧) “హృషీకాణీద్రియాణ్యాహుఃతేషామీశోయతోభవాన్ | హృ
షీకేశస్తతోవిష్ణుఃఖ్యాతోఽవేదేషుకేశవః” ఇతి; || భా-హరి- ||

(౨) “హర్షాత్సౌఖ్యాత్సుఖైశ్వర్యాత్ హృషీకేశశ్చమశ్నుతే”
ఇతివా. ... * || [

నిర్వ. తతఃరణానాంహృషీకాణాం - ఇద్రియాణామ్, ఈశః -
నియామకఇతివా; హర్షసౌఖ్యసుఖైశ్వర్యయోగాద్వా —
(హృషీకేశః). పూర్వత్ర,

(౧) “ఈశ-విశ్వర్యే.” || భా-అదా | ౧౨౩-౨౩ ||

(౨) “ఇగుపథజ్ఞాప్రీతిరంకః” || ౩-౧-౧౩౫ | ౨౪౪-౬ ||
ఇతి కః. [౨౦

(౩) “హృషు అలీకే,” || భా-భా. | ౧౨౦-౨౭ ||

(౪) “హృష-తుష్టే” వా || భా-ది- | ౧౨౫-౨౯ ||

(౫) “కషిరూషిభ్యామీకన్” || ఉణా-౪ | ౨౭౪-౧౪ ||
ఇతి వర్తమానే,

నిరు. ౪౭ ఇద్రియాణాంనియస్తృత్వాత్ (హృషీకేశః) ప్రకీర్తితః;

{ రహ. ౧౯౮ } పద్మనాభో,
 { ౩౪౮ }

ఓం పద్మనాభాయనమః.

భా. ఉక్తంహిసర్వంవ్యసక్తి, —
 (పద్మనాభః).- [౫

పద్మభువఃప్రభవః పద్మో నాభావస్యేతి.

(౧) “అచ్ ప్రత్యన్వవపూర్వాత్” ||౫ ర.౨౫|౮౩-౨||

ఇన్యత్రయోగవిభాగాత్ అచ్; యథా,

(౨) “ధాతో త్తానస్సంపశతపఞ్చవక్షశతానితు” || ||

(౩) “ధాతుర్నాభ్యాంపుషు-రం ప్రాచుగ్భవతి పుషు, రం పుష్టరీ
 కఞ్చపద్మఞ్చ ||ప్రమిత్యేషకాలః” || ||

నిర్వ. (౬) “అనిహృషిభ్యాంకిచ్చ” ||ఉణా-౮|౨౭౮-౧౫||

ఇతిఈకన్; కిత్. కిత్వాన్నగుణః. సంహితాయాం అన్యుణః.

అన్యత్ర, నిరుక్తస్వాతంత్ర్యాదువవత్తి. *పృషోదరాదిః...*

ఉక్తంసర్వంవ్యజృతే. [౧౫

పద్మభువఃప్రభవఃపద్మఃనాభోఅస్యేతి—

(పద్మనాభః).

(౧) “ణహ బద్ధనే” ||ధా-వి|౧౨౫-౧౧||

(౨) “ణోనః” ||౬ ౧ ౬౫|౧౫౮-౨౮||

(౩) “ వసివపియజిరాజి ప్రజిసదిహనివాశివాదివారిభ్యఞ్చ”

ఇతి వర్తమానే, ||ఉణా-౮|౨౭౭-౧౩||

(౪) “నహేర్భశ్చ” ||ఉణా-౮|౨౭౭-౧౬||

ఇతి ఇత్ భశ్చ అన్తాదేశః.

నిరు. రహ కాలాత్మకస్తుయత్పద్మంనాభాయస్యసఉచ్యతే||౩౬||

(పద్మనాభ) శ్చౌప్తవర్ణో మహాసంతానదోమనుః! [౨౫

||ప్రత్యేషకాలః-౮-౫-౬.

స్లో. ౬, అక్ష. ౧౩-స్లో. ౬, అక్ష. ౧౬. (౧౧౩) నా. ౪౯, అమరప్రభుః
 ౪౯ అమరప్రభుః, 1

ఓం అమరప్రభవేనమః.

భా. (౪) “అజస్య నాభావధ్యేకస్య ర్పితమ్” || య వే-౪ కా-౬ ప్ర-౨౦ ||

(౫) “అజస్య నాభావధ్యేకం యస్మిన్విశ్వం ప్రతిష్ఠితమ్” ||

ఇత్యాది. ... * [||

తేషామమరాణాం సృష్ట్యాద్యధికారదానేన నిర్వాహకశ్చ—
 (అమరప్రభుః);-

నిర్వ. (౫) “అతః” ఇత్యుపధావృద్ధిః. || ౭-౨-౧౧౬ | ౧౫౮-౨౦ ||

(౬) “వద-గతౌ.” || ధా-ది | ౧౨౫-౧౨ ||

(౭) “అర్తిస్తు సహు సృధుక్షి త్సు భాయా వాపది యక్షి సీభ్యోమన్”

ఇతి వన్. నిహతత్వాత్ నేట్. బహువ్రీహిః. [|| ఉణా-౧ | ౨౬౫-౬ ||
 యద్యపి,

(౮) “శేషోబహువ్రీహిః” || ౨-౨ ౨౩ | ౭౨-౨౬ ||

ఇతి సమానాధికరణానామేవ బహువ్రీహిః. తథాపి,

(౯) “సప్తమీవిశేషణేబహువ్రీహా” || ౨-౨ ౩౫ | ౭౮-౨౪ ||

ఇతి సప్తమ్యాః ప్రాక్ప్రయోగవిధానాత్,

(౧౦) “అల్పాఖ్యాయామ్” || ౫-౪-౧౩౬ | ౭౭-౧౫ ||

ఇతివా జ్ఞాపకాత్, సహివ్యధికరణానామపిభవతి. నచ
 తేనైవాత్ర తస్యాః ప్రాజ్ఞేపాతశ్చ జగ్యః,

(౧౧) “గడ్వాదిభ్యగపరా” || ౨-౨-౩౫ | ౭౮-౨౯ ||

ఇతి తస్యాః పరనిపాతాత్; గడ్వాదేరాకృతిగణత్యాత్.

(౧౨) “అచ్ ప్రత్యన్వవపూర్వాత్సమలోమన్” || ౫-౪-౭౫ | ౮౩-౨ ||

ఇత్యత్ర అజితియోగవిభాగా దచ్ సమాసాంతః.

(౧౩) “యస్య” ఇతి లోపః. ... * || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬-౧౨ ||

తేషాం పక్షభూ ప్రభృతీనామమరాణాం సృష్ట్యాద్యధికారదా
 నేన, ప్రభుః - నిర్వాహకఇతి—

(అమరప్రభుః).

నిరు. ౪౯. సృష్ట్యాదిష్వపిదేవానామధికారప్రదానతః || ౩౭ ||

(అమరప్రభు) రితుక్తోనవార్థ స్సర్వతోమనుః |

కీ మర్పితమ్ యస్మిన్విదంవిశ్వంభువనమధిశ్రితమ్-౪-౫-౧౦.

౫౦ విశ్వకర్మా,

ఓం విశ్వకర్మణేనమః.

- భా. శ్రీమతిరామాయణే బ్రహ్మీ,
(౧) “మహర్ణ వేశ యానోఽపుమాంత్వంపూర్వమజీజనః... ప్రా
జావత్యన్వయాకర్మసర్వస్మయిని వేశితమ్” || రా-ఉ ౧౦౪ ర ||
మహాభారతే,
(౨) “ఏతాద్వావిబుధశ్రేష్ఠా ప్రసాదక్రోధజౌస్త్వతా తదాదర్శితప
థానా సృష్టిసంహరకారకా” || భా-మో-౧౬౯-౧౯ ||
ఇత్యాది. ... *
అతః,
(విశ్వకర్మా).- బ్రహ్మసృష్టేః ప్రాగ్గూర్ధ్వఞ్చవిద్యమానం విశ్వం
కర్మ జగద్వ్యాపారోఽస్యైవేతి; యథా,

- నిర్వ. (౧) “భూ-సత్తాయామ్.” || భా-భాష్వా ౧౦౫-౧౮ ||
ప్రపూర్వః. [౧౫
(౨) “విప్రసంభయః” || ౩-౨-౧౮౦ | ౨౫౯-౩ ||
ఇతి సముదాయస్యసంజ్ఞాత్వేన డురిత్యాది.
(౩) “మృజ్-పాణిత్వాగే” || భా-తుదా ౧౨౭-౧౪ ||
పచాద్యచ్; బాహులకాదయంభావేవా గుణోరపరః నఞ్క్
పూర్వః, పూర్వత్ర, తత్పురుషః; అన్యత్ర, బహువ్రీహిః.
నలోపః. తతః తత్పురుషః ... *
అతః, (బ్రహ్మసృష్టేః ప్రాగ్గూర్ధ్వఞ్చవిద్యమానం విశ్వం కర్మ
జగద్వ్యాపారః అస్యైవ) —
(విశ్వకర్మా).

నిరు. ౫౦ విశ్వస్యజగతఃకర్మవ్యాపారోయస్యలక్షణమ్ || ౩౮ ||
[ప్రాగ్గూర్ధ్వసృష్టేరూర్ధ్వఞ్చ (విశ్వకర్మే) తికథ్యతే] [ఇదమాధు
నికకృతమ్. ఏవమన్యతాప్ర్యాహ్యమ్.]

భా. (౧) “విశ్వకర్మణస్సమవర్తతాథి” ||పు-౧౯||

(౨) “పురుషంవిశ్వకర్మాణ మాదిదేవమజంవిభుమ్” ||

సర్వజ్ఞైవతః,

(౩) “యథానూవిశ్వాభువనాజుహ్వత్” ||౪ కా-౬ప్ర-౨౨||

ఇత్యుపక్రమే, విశ్వకర్మసూక్తే సుప్త జ్ఞప్తవ్యమితి.

విశ్వకర్మత్వభి,

(౪) “తదైక్షతబహుస్యాంప్రజాయేయేతి” ||ఛా-ఉ-౬-౨-౩||

(౫) “సశుక్షతలోకాన్సుసృజాఇతి” ||వి ఉ ౧ ౧||

(౬) “సోఽకామయతబహుస్యాంప్రజాయేయేతి” ||తై ఆ-౨ ౬-౨||

(౭) “అథపునరేవ నారాయణస్సోఽన్యంకామమ్మనసాధ్యాయాత”

[||మ హిమ పనిషది ||

(౮) “తదసదేవసన్నకోమరుతస్యామితి” ||అఅష్ట-౨ప్ర ౯అ||

(౯) “సోభిధ్యాయశరీరాత్స్వితః సస్మయ్యుర్వివిధాప్రజాః”

[||మ-స్త్య-౧-౮||

(౧౦) “ససస్మయ్యుస్సహస్రైశ్చాదస్మజగత్పురుషద్విధా” ||

(౧౧) “కామాచ్చనానుమానాపేతా” ||బ్ర సూ ౧-౧-౧౯||

ఇతి. ... *

నిర్వ. (౧) “దుకృత్-కరణే” ||ధా-త నా|౧౨౮-౫||

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమన్” ||ఉణా-౪|౨౭౭-౩౧||

ఇతి మన్. గుణోరపరః. అణిట్.

(౩) “విశ-ప్రవేశనే” ||ధా తుదా|౧౨౭ ౨౦||

(౪) “అహుపుషి” ||ఉణా-౧|౨౬౫-౨౧||

ఇత్యాదినా క్వన్. కిత్వాదగుణః. అణిడిత్యుక్తమ్. బహువ్రీ

హిః. నాన్తలక్షణ ఉపధాదీర్లు ఇత్యాది. .. *

శ్లో. ౬, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౬, అక్ష. ౨౪. (౧౧౬) నా. ౫౧. మనుః. ౫౨. త్వష్టా.

౫౧ మను, ౫౨ త్వష్టా,

ఓం దుశశేనమః. ఓం త్వష్టేనమః.

భా. ప్రసిద్ధాత్ సజగల్పలవమాత్రాత్ మననాదేవేతి —

(మనుః),- [౫

(౧) “మనజ్ఞానే” ||ధా-ది. ౧౨౫-౧౪||

(౨) “శ్మోస్వప్నస్మిహి శ్రస్యసేవ సేహానిక్లిదిబద్ధిహ నిభ్యః” ||ఉణా-
డిః. ... * [౧-౨౬౦-౩౩||

ఏవం నిర్మితం నామరూపవ్యాకరణేన సుర సరాదివైవిధ్య
విభక్తం వ్యనక్తిః; అతః [౧౦

(త్వష్టా). త్వక్ష తేస్తనూకరణకర్తృణ స్తృచ్.

నిర్వ. విశ్వకర్తుశ్చ, ప్రసిద్ధతత్సజగల్పలవమాత్రాత్ మననాదేవ.
తతః, మన్యతేహను తేవేతి —

(మనుః).

(౧) “మన-జ్ఞానే” ||ధా-ది. ౧౨౫-౧౪||
దివాడిః.

(౨) “మను-అవబోధనే” వా; ||ధా-తనా. ౧౨౮-౫||
తనాడిః. ఉభయతోపి, [౧౧-౨౬౦-౩౩||

(౩) “శ్మోస్వప్నస్మిహి శ్రస్యసేవ సేహానిక్లిదిబద్ధిహ నిభ్యశ్చ” ||ఉణా-
ఇతి డిః. ... *

ఏవం నిర్మితం త్వక్షతే-తనూకరోతి; త్వేషతి. దీపయతి నామ
రూపవ్యాకరణేన వ్యక్తావయవం కరోతీతివా —

(త్వష్టా). పూర్వప్ర,

నిరు. ౫౧ [సజగల్పలవమాత్రాత్ మననాత్] (మను)రుచ్యతే ||౩౯||

౫౨ నామరూపవ్యాకరణాత్ (త్వష్టా) సృష్టస్యగద్యతే.

భా. (౧) “సోఽస్సంయోగాద్యోరస్తేచ” ||౮-౨-౨౯|౩౨-౧౧||

ఇతి కకారలోపః. తనూకరణం వ్యక్తావయవీకరణమ్.

త్విషేర్వాదీ ప్రికర్తృణః,

(౨) “నప్తృనేప్తృ”

||౬-౪-౧౧|౨౦ ౩౩||

ఇత్యాదినాత్మన్, ఉపధాయాః అత్వఞ్చనిపాత్యతే;-

“త్విషేర్దేవతాయామకారశ్చో పధాయా అనిత్త్వఞ్చ”

ఇతివానిపాతః. దీపన-ప్రకాశనమ్, అవయవోన్మీలనమిత్యర్థః;

యథా,

(౩) “త్వష్టారంరూపాణివికుర్వంతంవిపశ్చేమ్”||ఆర-౩ప్ర ౧౧అను.||

(౪) “వేదేనరూపేవ్యకరోత్ సతాసతీప్రజాపతిః”||అలప్త-౬ప్ర ౨అ.||

(౫) “సర్వాణిరూపాణివిచిత్యధీరః”

||పు సూ-౧౬||

(౬) “నావఃరూపఞ్చభూతా నాంకృత్యానాఞ్చప్రపఞ్చనమ్”||వి-పు-

ఇత్యాది. ... * [౧-౫ ౬౩||

నిర్వ. (౧) “త్వక్షూ-తనూకరణే.”

||థా భాష|౧౨౦ ౧౭||

(౨) “త్వన్తృచాశంసిక్షదాదిభ్యస్సంజ్ఞాయాఞ్చానిటే” ||ఉణా-

ఇతిత్పచ్. సచఅనిట్.

[౨|౨౬౮-౩౦||

(౩) “సోఽస్సంయోగాద్యోరస్తేచ”

||౮-౨-౨౯|౩౨-౧౧||

ఇతి యులికలోపః. తస్య,ష్టుత్వేనటః. అనజిత్యాది. అన్యత్ర,

(౪) “త్విష దీప్తా”;

||థా-అదా|౧౨౩-౧౪||

ఇహ, అవయవోన్మీలనరూపప్రకాశనపర్యాయదీపనకర్తాచాయమ్.

(౫) “నప్తృనేప్తృత్వప్తృపౌతృభ్యాశృజామాతృమాతృ

పితృదుహితృ”

||ఉణా-౨|౨౬౮-౩౫||

ఇతిత్పన్, ఇతోఽత్వఞ్చనిపాత్యతే. నిహతత్వాత్ నేట్.

“త్విషేర్దేవతాయామకారశ్చో పధాయా అనిట్త్వఞ్చ”

ఇతివా తృని నిపాతః. శేషంపాగ్విత్. ... *

{ ౫౩ } స్థవిష్టః

ఓం స్థవిష్టాయనమః

భా. అతః,

(స్థవిష్టః) - స్థూలతమః. స్థూలశబ్దాత్ ఇష్టన్. [౫

(౧) “స్థూలమార” || ౬-౪-౧౫౬ | ౧౪౦-౨౬ ||

ఇత్యాది నా యతాదివరలోపః, పూర్వస్యచగుణః.

(౨) “బహుస్యామ్” || తై-ఆ-౨ ౬-౨ ||

ఇతి యథాసజ్జల్పంబహుభవన్ సూక్ష్మావ్యక్తసమష్టికారణ
పర్వణోభోక్తృసురనరతిర్యక్ స్థావరకరణకలేబరతస్రోచరశబ్ద
స్పర్శాది తదాస్పదచతుర్దశభవనగర్భబ్రహ్మణ్ణ తదావరణయా
పథూలవ్యక్తవ్యష్టికార్యవిస్తారవాజ్ఞాయతో ఇశ్యర్థః. యథా,

(౩) “నాస్త్యన్తోవిస్తరస్యమే” || గీ-౧౦-౧౯ ||

(౪) “వ్యోమామ్బువాయ్వగ్నిమహీస్వరూపైః విస్తారవాన్యో
ఽణుతరోఽణుభావాత్” ||

నిర్వ. అతః, యథాసజ్జల్పంబహుభవన్ సూక్ష్మావ్యక్తస్య స్థూలా

వస్థతయావిస్తారవత్త్వాదశయేనస్థూలఇతి—

(స్థవిష్టః).

(౧) “స్థూల-పరిబృంహణే” || థా-మ | ౧౩౧-౨౭ ||

మరాదౌ, కథాదిః. ణిచ్. అతోలోపః. తతః, పచాద్యన్.
ణిలోపః. ఇష్టంనిష్పన్నాత్ స్థూలశబ్దాత్,

(౨) “అతిశాయనే” || ౫-౩-౫౫ | ౧౪౦-౯ ||

ఇతి ఇష్టన్.

నిరు. ౫౩ [బహుభవంశ్చ సూక్ష్మాణాం స్థూలావస్థతయాచ సః || ౪౦ ||

విస్తారవత్త్వాద్యస్థూలః] (స్థవిష్టః) పరికీర్తితః.

౫౪ స్థవిరో,

ఓం స్థవిరాయనమః

భా. (౫) “విస్తారస్సర్వభూతస్య విష్ణోస్సర్వమిదజ్జగత్” || వి-పు-౧-

[౧౭-౪౪||

(౬) “స్వద్విస్తారోయతోదేవ” || ||

ఇత్యాది. ... *
 ఏవం † సజలమూలకారణత్వేపి లోకీకమృదాదికారణ

వైలక్షణ్యం వివక్షతి—
 (స్థవిరః). తిష్ఠతేః, [౧౦

(౧) “అజిరశిశిర” || ఉత్తా-౧.౨౬౨-౨౭||

ఇత్యాదినా కిరచ్చృత్యయః, హ్రీస్వత్వమ్, పుగాగమశ్చ నిపా
 త్యతే. సకలంకాలంస్థాస్థుః లీలయాకాలమపేక్షమాణోఽపి
 అతత్తన్త్రీః, అనేనకాలవిశేషాపేక్షపరిణామదుద్ధదధ్యాదివైల
 క్షణ్యం వివక్షితమ్, కాలస్యాపి సర్వాత్మనా తాదధీన్యాత్;
 యథా,

నిర్వ. (౩) “స్థూలదూరయువహ్రీస్వక్షీప్రత్యుదాగ్రాన్యణాదిపరం
 పూర్వస్యచగుణః” || ౬౪-౧౫౬-౧౪౦-౨౬||

ఇతి యణాదిపరస్య లస్యలోపః, పూర్వస్యచ గుణః ఓకారః,
 అవ్. ... *

ఏవంకారణత్వేఽపి, లోకీకమృదాది వైలక్షణ్యం వివక్ష్యతే.
 లీలయాకాలాపేక్షోఽపి, అతత్తన్త్రీతయాకాలవిశేషాపేక్ష
 పరిణామదుద్ధదధ్యాదివిలక్షణః సర్వంకాలంతివృత్తితి—
 (స్థవిరః).

నిరు. ౫౪ [కాలాతన్త్రీతయాదుద్ధదధ్యాదిభ్యోవిలక్షణః || ౪౦||

విద్యతేయస్సర్వకాలం (స్థవిరః) పరిక్షేర్తితః।]

† సకలస్యమూల-౧౦. సకలమూల-౧-౪.

శ్లో. ౨, అక్ష. ౧-శ్లో. ౨, అక్ష. ౩. (౧౨౧) నా. ౫౬ అగ్రాహ్యః

శ్లో || ౨ || ౫౬ అగ్రాహ్యశ్ -

ఓం అగ్రాహ్యాయనమః.

భా. (౧) “ఘృ-గతిస్థైర్య యోః” || భా-తుదా | ౧౨౨-౧౨ ||

(౨) § “నుదాదిభ్యోణలౌక్” || || ౫ ||

[౩౮౫. ౩౧౪. ౨౧౫]

ఇతి, కః. ఏవమ్, గుహః, వృషః, నిమిషః,

ఇత్యాదయోపి కప్రత్యయాంతః; యథా

(౩) ‡ “అజయ్యశ్శాశ్వతోద్భవః” || ||

(౪) “అవికారాయశుద్ధాయ” || వి-పు-౧-౨-౧ || [౧౦]

(౫) “అపక్షయవినాశాభ్యామ్” ఇతి. * * * || వి-పు-౧-౨-౧ ||

మృత్తీవ్యాదిరివ కులాలకువిద్వాదినా అనధిష్ఠేయః—

(అగ్రాహ్యః).

నిర్వ (౩) “నుదాదిభ్యోణలౌక్” || ||

ఇతి, కః. కిత్వాత్ నగుణః. పూర్వపాతే, [౨౧-౩ || ౧౫]

(౪) “అవిశ్నుధాతుభ్రువాంయోర్వియజువజౌ” || ౬-౪-౨౨ ||

ఇత్యోరువజ్; పాతాంతరేతున. యద్వా, *వచాద్యచ్.

(౫) “ గాజ్ కుటాదిభ్యోఽజ్జినిత్” || ౧౨-౧-౧౮౪-౨౨ ||

ఇతి, కుటాదిలక్షణ మచోజ్జేత్వమ్. జిత్వాత్ నగుణ ఇత్యాది.

పాతాంతరే, ఇనపథలక్షణోవా కః. * * * * * [౨౦]

కువిద్వాదినా తన్వాదిరివ గ్రహీతుమ్- అధిష్ఠాతుమ్ శక్యః

గ్రాహ్యః, సనేతి—

(అగ్రాహ్యః).

(౧) “గ్రహ-ఉపాదానే.” || భా-కృ | ౧౨౮-౨౨ ||

నిరు. ౫౬ (అగ్రాహ్యాయ) యోఽనధిష్ఠేయో మృత్తికేవ
కులాలకైఃస్త్రితుదా-౪-౫. ‡ అనిమిషః విశిఖః-౧౦? ‡ అజేయః-౬ ౨.

౫౭ శాశ్వతః,

ఓం శాశ్వతాయనమః.

భా. (౧) “ఋహలోర్ణ్యత్” || ౩-౧-౧౨౪ | ౨౪౧-౨౪ ||

[౧౬౫. ౭౫౫] [౫

ఇతిన్యదస్తః ఏవమ్, వేద్యః, మాన్యః ఇత్యాదయోపి. యథా,

(౨) “నైనమూర్ధ్వన్నతిర్యచ్చనమధ్యేపరిజగ్రభత్” || తై-నా-౬-౧-౯ ||

(౩) “బ్రహ్మధ్యతివృత్” || ౨-అష్ట-౮-ప్ర-౨-అ ||

(౪) “అధితిస్తత్యేకః” ఇత్యాది. * * * * || శ్వే-ఉ-౪-౧౧ ||

ఏవమ్, [౧౧

(శాశ్వతః),- అనవరతజగద్వ్యాపారప్రవాహత్వేననిత్యః; యథా,

(౧) “అప్యుచ్చినాస్తతస్తే తేనర్గస్థిత్యస్తసంయమాః” || వి-పు-౧-

ఇత్యాది. ... * [౨-౨౬ ||

నిర్వ. (౨) “ఋహలోర్ణ్యత్” ఇతిహలవ్రాత్ ణ్యత్. ౩-౧-౧౨౪ | ౨౪౧-౨౪ ||

(౩) “శకిలిజ్ఞ” ఇతిచాత్ శక్యాధేఅయంకృత్యః. || ౩-౩-౧౭౨ | ౨౩౭-౧౫ ||

(౪) “అతః” ఇత్యుపధావృద్ధిః. || ౭-౨-౧౧౬ | ౧౫౮-౨౦ ||

నశ్శతత్పురుషః. నలోపః. ... *

ఏవమ్, అనవరతజగద్వ్యాపారప్రవాహత్వేన, శశ్వద్భవః-

నిత్య ఇతి —

(శాశ్వతః). శశ్వదిత్యుచ్యన్నప్రపాతిపదికమవ్యయమ్. తతః,

(౧) “తత్రభవః” ఇతి, అణ్. ఆదివృద్ధిః. || ౪-౩-౫౩ | ౧౧౨-౮ ||

(౨) “అవ్యయానాంభ మాత్రేటిలోపః” ఇత్యస్య, || ||

(౩) “యేషాఞ్చవిరోధశ్శాశ్వతికః” || ౨-౪-౯ | ౭౯-౩౬ ||

ఇతినిర్దేశేన, అనిత్యత్వ జ్ఞాపనాత్, నటిలోపః. ... *

నిరు. ౫౭ “అప్యుచ్చినాస్తతస్తే తేనర్గస్థిత్యస్తసంయమాః” || ౪౩ ||

అతస్సదాప్రవాహత్వా నిత్య (శాశ్వత) ఉచ్యతే.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౭-శ్లో. ౭. అక్ష. ౧౨. (౧౨౩) నా. ౫౮ కృష్ణః. ౫౯ లోహితాక్షః

{ ౫౮ } కృష్ణః, ౫౯ లోహితాక్షః,

ఓం కృష్ణాయనమః. ఓం లోహితాక్షాయనమః.

భా. ఏవం విధలీలారసేన నితాంతనిర్వృతః—

(కృష్ణః). ఆర్షం నిరుక్తమ్ [౫

(౧) “కృషిరూఢవాచకశృఙ్గోణశ్చనిర్వృతివాచకః । కృష్ణస్తద్భావ
యోగాచ్చ” ఇతి. ... * || భా-ఉ-౬౯-౫ ||

ఈదృశ్చిర్నిర్వృతిపిశునరమ్యరాజీవతామ్రినయనః—

(లోహితాక్షః). * * ... * * * * *

నిర్వ. ఏవం విధలీలారసేన కర్షితకృషతివానితాంతనిర్వృతోభవతీతి—

(కృష్ణః).

(౧) “కృష-విలేఖనే,” నిర్వృతికర్తృహయమ్. || భా-తుడా | ౧౨౬-౧౭.

(౨) “ఇన్ సింక్ జిడిడువ్యవిభ్యోనక్,” || ఉణా-౩ | ౨౬౯-౩౨ ||

(౩) “కృషేర్వణే” || ఉణా-౩ | ౨౭౯-౩౪ ||

ఇతి కృషేర్నిహతాత్ నక్పత్తయే, కిత్వాత్ గుణభావే,
ణత్వేచ, కృష్ణశబ్దస్య నిష్పద్యత్వేపి, ప్రకృతేచార్షనిర్వచనా
నుసారాత్ ఉక్తార్థనిష్పత్తిః. * పృషోదరాదిః. యద్వా, తేనైవ
సూత్రేణ బాహుళకాదన్యత్రాపి నక్. అగుణః. అనిట్.
ణత్వమ్. ... *

ఈదృశనిర్వృతిపిశునరమ్యరాజీవతామ్రినయనతయా [౨౦
లోహితే అక్షిణీ అస్యేతి—

(లోహితాక్షః). * అశేకస్స వ్యుత్పాదితోహి అక్షిశబ్దః.

(౧) “రుహ-బీజజన్మనిపామిరూపేచ.” || భా-భా. | ౧౨౨-౫ ||

(౨) “హృశ్యాభ్యామితన్” ఇతి వర్తమానే, || ఉణా-౩ | ౨౭౨-౧౦ ||

నిరు. ౫౮ ఏకాంతలీలారసతో నిర్వృతః (కృష్ణ) ఉచ్యతే || ౪౪ ||

“కృషిరూఢవాచకశృఙ్గోణశ్చనిర్వృతివాచకః ।

౫౯ రక్తరాజీవనయనో (లోహితాక్షః) ప్రకీర్తితః || ౪౫ ||

శ్లో. 2, అక్ష. ౧౩-శ్లో. 2, అక్ష. ౧౯. (౧౨౪) నా. ౬౦. ప్రతర్దనః. ౬౦ ప్రభూతః

౬౦ ప్రతర్దనః, ౬౦ ప్రభూతస్-

౬౦ ప్రతర్దనాయనము. ౬౦ ప్రభూతాయనము.

భా. సర్వేషాం సంహర్తృత్వశ్చాహ. —

(ప్రతర్దనః). తర్దిః హింసాకర్తా; యథా, [౫

(౧) “యస్య బ్రహ్మచక్షుః త్రాక్షో భేభవతీదనః” || కఠోప-౨-౨౪ ||

(౨) “అజ్ఞాచరాచరగ్రహణాత్” ఇతి. ... * || బ్ర-సూ-౧-౨-౯ ||

సర్వసంహారేపి —

(ప్రభూతః) - సమృద్ధిః, నిత్య నిర్మర్యాద భోగోపకరణ పరమ పదత్వాత్. ... * [౧౦

నిర్వ. (౩) “రుహీరశ్చలోవా” ఇతి ఇగన్. || ఉణా-౩ | ౨౭౨-౧౧ ||

పాక్షికోరస్య లశ్చ. గుణః. బహువ్రీహిః. సవర్ణదీప్యః. తతోక్తరీత్యాషచోఽప్రాప్తా,

(౪) “అక్ష్ణోఽదర్శనాత్” || ౫-౪-౭౬ | ౫౩-౭ ||

ఇత్యచ సమాసాంతః. ఇలోపః. * * ... * * * [౧౫

అభ, సర్వసంహర్తృత్వశ్చోచ్చయతే.

అయమేవ సర్వప్రకర్షయతే- హింస సహారతీతి —

(ప్రతర్దనః).

(౧) “తర్ద - హింసాయామ్,” || ధా-భ్యా | ౧౧౬-౭ ||

ప్రసూర్వః; నీచ్. ద్విశ్చమ్. * నన్వ్యాదిల్కుః; ల్యుడాన్. షా పుళకాదిత్వాది. యోరనః. నీలోపః. ... *

సర్వసంహారేపి నిత్యనిర్మర్యాదభోగోపకరణపరమపదతయా ప్రభూతః - సమృద్ధి ఇతి —

(ప్రభూతః).

నిరు. ౬౦ యస్య చ బ్రహ్మక్షుత్రాక్షా హేల్యాదనంభవతస్సదా || (ప్రతర్దన) సువిజ్ఞేయ సంహర్తృత్వప్రదోహనుః || ౪౬ ||

౬౦ భోగోపకరణనిత్యం నిర్మర్యాదంపరంపదమ్ | యస్య తేన సమృద్ధత్వాత్ (ప్రభూత) ఇతి కథ్యతే || ౪౭ ||

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౪. (౧౨౫) నా. ౬౨. త్రికకు { డ్ } థామ
 ~ (౬౨ ... ౬౩)

౬౨ త్రికకు { డ్ } థామ,

౬౦ త్రికకు { డ్ } థామైనము.

భా. తత్రపరమాణుమాత్రంహిస్సృష్టిసంహారోచరమిదంపిశ్వమ్? -

తదేతత్ సృష్టయతి—

(త్రికకుద్ధామ)† ఇతి; (త్రికకుబ్ధామ) ఇతి కేచిత్; ఉభయథాపి
 అవయవాలక్ష్యస్తే; (త్రికకుకప్)-త్రిపాద్విభూతిలక్షణమ్, పరమం
 (థామ)యస్య, సః (త్రికకుబ్ధామ). ఆత్మాయతేహి,

(౧) “పాదోఽస్యవిశ్వాభూతాని- త్రిపాదస్యావృతస్త్వివ” ||పు-
 ఇతి? “త్రిపాత్, పాదః” [సూ-౩||

ఇతిపరమమహత్పరమాణుపరిమాణౌవ్యాఖ్యాతౌ [౧-౯-౫౩||

(౨) “యస్యాయుతాయుతాంశాంశేపిశ్వశక్తిరియంస్థితా” ||వి-పు-

(౩) “మేరోరివాణుర్యవ్యైతత్” ఇతి. ||

నిర్వ. (౧) “భూ-సత్తాయామ్,” ప్రపూర్వః. || థా-భా. ౧౦౫-౧౮||

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాది నా, ఆత్మకాల్కరీక్షః. || ౩-౪-౭౨, ౨౫౫-౨౬||

(౩) “శ్రుతికః” ఇతినేత్. ... * || ౭-౨-౧౧ | ౧౭౭-౧౧||

తదేతత్ సృష్టిక్రియతే. అవయవలక్షణయా త్రికకుత్, త్రిక
 కుప్ వా; త్ర్యవయవం త్రిపాద్విభూతిలక్షణమ్, థామ-స్థానమ
 స్యేతివా; పూర్వపదేన, జ్ఞానాదియుగత్త్రికావయవగుణపటరం
 లక్షయిత్వా, తస్య థామ-స్థానమ్ ధర్మీ- తద్విశిష్టఇతివా—
 (త్రికకుద్ధామ); (త్రికకుబ్ధామ) వా.

(౧) “దుధాఞ్-ధారణపోషణయోః” || థా-జు. ౧౨౪-౧౮||

నిరు. ౬౨ త్రిపాద్విభూతి స్త్రికకుత్ వైవస్థానం విశేషతః | యస్య స
 (త్రికకుద్ధామ); త్రికకుద్-౪-౫.† ఇతి-౪-౫-న.† పరమాణ్వణుపరి-౭-౧౦.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౪. (౧౨౬) నా. ౬౨. త్రికకు {వ్} కామ

భా. అథవా, (త్రికకువ్) శబ్దః జ్ఞానాది గుణవటర-యుగళ త్రిక
లక్షకః, తస్య (ధామ) - ధర్మ, పూర్ణ సామ్యణ్య ఇత్యర్థః.
అతోహ్యేనం త్రియగమాహుః. యద్వా, ఆర్షనిరుక్తం
త్రికకుత్; యథా, మోక్షధర్మే స్వయమ్, [౫

(౪) “తథై వాసన్ త్రికకుదో వారాహం రూపమాస్థితః, త్రికకుత్ తేన
విఖ్యాతశ్శరీరస్య ప్రమాపణాత్” || భా-మో-నా-౩౪౩-౬౩ ||
ఇతి; అస్మిన్పత్యే,
(ధామ) ఇతి నామాంతరమ్, - శ్రీజ్యోతిరితిచార్థః. ... *

నిర్వ. (౨) “సర్వధాతుభ్యః” || ఉతా-౪.౧౨౭-౩౨ || [౧౦
ఇతి, మనిన్. అనిత్. పూర్వపాతే,

(౩) “కక-లౌ త్యే;” || ధా-భా. ౧౧౬-౧౫ ||

(౪) “శృగ్రోదుతి” బాహుళకాదన్యతోపీతి ఉతిః. || ఉతా-౧.౧౬౪-౪ ||
యవాదిగణేదకార నిపాతనాత్ తస్యదః. పాతాంతరేతు,
* సుగన్ భురుదిత్ సౌత్రః రోధనార్థః ధారణార్థోవా. తతః క్విప్.

(౫) “అనిదితామ్” || ౬-౪-౨౪. ౩౫-౧౧ ||
ఇత్యాదినా నలోపః; * పృషోదరాదిలక్షణస్సలోపశ్చ.

నిరు. యద్వాక్రీయుగధర్మనాన్ || ౪౮ || ఆర్షం నిరుక్తమా
త్రైత్యత్రికకుత్స్వత్ప్రీతిలక్షణః। అస్మిన్పత్యేభిన్ననామ ధామ-జ్యోతి
స్స్వరూపవాన్ || ౪౯ || వ్యాఖ్యాత్యానామభిప్రాయా నామైకత్వేపి
కీర్తితః। తథై వాసన్ త్రికకుదో వారాహం రూపమాస్థితః || ౫౦ || త్రికకుత్తేన
విఖ్యాతః శరీరస్య ప్రమాపణాత్,

శ్రీజ్యోతిర్వా. ౧. † ఉతిః. “యావాదిభ్యః కన్” ఇత్యత్ర యావాదిగణేద
కారనిపాతనాత్ తస్యదః. “వావసానే” ఇతివా బర్హస్పదస్యః పాతాంతరేతు,
[తాళపత్ర త్రికోశేపివంపాతః]?

స్లో. ౭, అక్ష. ౨౦ - స్లో. ౭, అక్ష. ౨౪ (౧౨౭) నా. ౬౨. త్రికకు { డ్ } థామ

నిర్వ. (౬) “కై-శబ్ద” || థా-భాష్వా | ౧౨౨-౨౩ ||

(౭) “అదేచఉపదేశే శితి” ఇత్యాత్వమ్. || ౬-౧-౪౫ | ౧౭౬-౧౨ ||

(౮) “అన్యేష్వపి” || ౩-౨-౧౦౧ | ౨౫౧-౧౭ ||

ఇతి, డః. టిలోపః. జత్వచర్తే; తత్రసాంహితకఃభానే
జత్వేన భస్యబః నచాత్రచర్త్యం కరిష్యతే. కృతేతుప
స్యబః దానేతుఅకృతేచావసానికేవా చర్త్యకృతేతుతస్యాపి
జత్వేవా దఇతి వివేకః.

(౯) “త్యూ - స్లవనతరణయోః” || థా-భాష్వా | ౧౨౩-౩ ||

(౧౦) “తరతేర్ధిః” ఇతిడిః. టిలోపః. || ఉణ్ణా-౫ | ౨౮౧-౯ ||

(౧౧) “నేడ్వశి” || ౭-౨-౮ | ౨౪౯-౨౮ ||

ఇతి, నేట్. తతః, పూర్వత్ర, బహువ్రీహిగర్భబహువ్రీహిః.

(౧౨) “లిజ్జమశిష్యమ్” || “మహాభాష్యే” ఇతితత్వబోధిన్యామ్ ||

ఇత్యాది. అన్యత్ర, తద్గర్భస్తత్పురుషః. తత్రనకోపియత్నః.
యద్వా, పూర్వపాతానుసార్యార్షనిరుక్తానురోధాత్, [౧౫
లోకత్రయవ్యాపిష్టరాహరూపః (త్రికకుత్); బహువ్రీహిః
ప్రతిపాదితోహ్యయంశబ్దః;
యద్వా, కకుదేతివృత్త్యాదితాత్ కకుచ్ఛబ్జాత్,

(౧౩) “కకుదస్యావస్థాయాంలోపః” || ౫-౪-౧౪౬ | ౭౭-౩౦ ||

ఇతినిపాతనాత్, అన్తావయవోఽకార్య. [౨౦

(౧౪) “అబాధకాన్యపినిపాతనానిభవన్తి” || ||

ఇతి, న దాన్తస్యాపిబాధః. ప్రకృతేచతేనైవసూత్రేణబహు
వ్రీహౌఅన్తలోపస్సమాసాన్తః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్.
అత్రచ(థామ) నామాన్తరమ్జ్యోతిరితిచతస్యార్థః. అయశ్చ
థాతోమనివృత్త్యాదితశ్శబ్దః. అనిట్. అవిష్టలిజ్జోయమిత్యాది.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౫. శ్లో. ౭, అక్ష. ౩౨ (౧౨౮) నా. ౬౩ పవిత్రమ్. ౬౪ మ...రమ్

౬౩ పవిత్రమ్, ౬౪ మజ్జశంపరమ్, ||

ఓం పవిత్రాయనమః. ఓం శరాయమగ్ధాయనమః.

భా. ఈదృగ్గుణ విభవరూప నిరూపక సోపానేన తన్నిరూప్యం
స్వరూపమనుప్రవిశతి — [౫

(పవిత్రమ్); † పువః,

(౧) “అశిత్రాదిభ్యశ్చత్రోత్రా” ఇతీత్రప్రకర్యయః. || ఉణా-౪. ౨౭౮-౨౧ ||

(౨) “కర్తరిచ్చర్షిదేవతయోః” ఇతివా. * || ౩-౨-౧౮౬. ౨౬౦-F ||

సమస్తహేయప్రత్యసీకమ్—

(మజ్జశంపరమ్);

[౧౦

నిర్వ. ఏవమ్, గుణవిభవరూపనిరూపక సోపానేన తన్నిరూప్యం స్వరూప
మనుప్రవిశ్యతే. అఖిలహేయప్రత్యసీక స్వరూపతయా పూత్రోభవతీతి —
(పవిత్రమ్).

(౧) “పూర్ణ - పవనే.” || థా-క్యా | ౧౨౮-౧౨ ||

(౨) “అశిత్రాదిభ్యశ్చత్రోత్రా” ఇతివా; || ఉణా-౪. ౨౭౮-౨౧ ||

(౩) “కర్తరిచ్చర్షిదేవతయోః” || ౩-౨-౧౮౬. ౨౬౦-F ||

ఇతి దేవతాయాం వా ఇత్రః. గుణావాదే శౌ. విజ్ఞం పూర్వవత్. *
స్వయం ప్రభావానుభవబద్ధన నిరజుగ శానద్దన్యకకృతనిస్తర
జ్ఞాన్యతమ హూదధిదశమ్, నిత్యనిర్మల్యాదకల్యాణైక తానమ్
పరమ్-అనంతమ్, మజ్జశమితి—

[౨౦

(మజ్జశం పరమ్); ఏకస్మాదా.

నిరు. ౬౩ గుణస్యవిభవానాశ్చ రూపస్యచనిరంతరమ్ || ౫౧ ||

నిరూపకస్య సర్వైశ్చ తన్నిరూప్యం స్వరూపకమ్ । అనుప్రవిశ్యవసతి
స(పవిత్ర) మితిస్తృతమ్ || ౫౨ ||

౬౪ సర్వహేయప్రత్యసీకమనంతానన్తలక్షణమ్ । వేదాంతపారగన్నిత్య
ముచ్యతే (మజ్జశంపరమ్) || ౫౩ || † పుషః-౧౦.

- భా. మజ్జిమపరమ్. * మజ్జేరలచ్. స్వయంప్రభానస్తతయాకల్యాణై
కతానమ్. (పరమ్) ఇతి అనన్త్యపరమ్. సత్యపి, నైసర్మికనిత్యనిర
వధికనిస్సమనిస్సజ్ఞస్వగుణవిభవా †నుభవవైభవే సదాతనే,
‡స్వతపవ అశేషదోషపరిపణ్ణశాన్తానన్తా నుపమానుకూలతమ
స్వయంప్రభాత్మానుభవనిబద్ధననిరజు-శానస్తన్యకృతనిస్తర
జ్ఞప్తిమితామృతమహిమాదధిన్యాయయా॥ పరావస్థయైవసర్వ
నిరపేక్షోనిత్యత్వప్తశ్చేతిశక్యనిరూపణోభగవాన్. న్యరూపిచ,
(౧) “ఆనన్దమయోభ్యాసాత్” || బ్ర-సూ-౧-౧-౧౩ ||
(౨) “ఆనన్దాదయఃప్రభానస్య” || బ్ర-సూ-౩-౩-౧౦ ||
(౩) “అక్షరధియాన్త్యవరోధః” || బ్ర-సూ-౩-౩-౩౩ ||
ఇత్యాదౌ. అవాదిచ,
(౪) “సత్యంజ్ఞానమనన్తమ్” || తై ఆ ౨-౧-౧ ||
(౫) “ఆనన్దోబ్రహ్మ” || తై-భృ-౬ ||
(౬) “శాన్తిసమృద్ధమమృతమ్” || తై శీ-౬-౨ ||
(౭) “యత్రలక్షయోచ్చాన్తమనుద్విత మతరజ్జన్తృప్త మమృతం
పరంబ్రహ్మ, తత్రధారయేదిత్యేషానైషికిధారణా” || ||
(౮) “అతరజ్జమనిర్దేశ్య ‡మపదానన్తలక్షణమ్” || ||
ఇత్యాదిభిః. జ్ఞప్తిమాత్రైకరసహదన్త, *అఖిణ్ణఖిణ్ణనేశతశఃఖ
జ్ఞితః. సంవిదానస్తశక్త్యైశ్వర్యాదిగుణకోపి, అతివేలమానుకూ
ల్యేనస్వయంస్వస్మై ప్రకాశతఇతి అన్యజ్ఞానానస్తవ్యపదేశః,
నతుజ్ఞప్తిసుఖమాత్రతయా; యథా, మణితరణిదిపాదికం
††స్వప్రభావిషయంప్రకాశయతి, స్వయంజ్ఞాతదనపేక్షః ప్రకా
శతే, తతః, తేజః తేజస్వితచవ్యపదిశ్యతే, ఏవమ్, అయమ్, స్వగు
ణేనజ్ఞానేన సర్వమపరోక్షయతి, తదనపేక్షశ్చస్వయం [౨౫
ప్రకాశతే, జ్ఞానం జ్ఞాతేతిచవ్యపదిశ్యతే.

† అనుభవేనైభవే-ర. ‡ స్వతచ్ఛ్రవీవ-ర. ॥ పరావరావస్థ-౫.

‡‡ మస్పదా-౧-౧౦. †† స్వప్రభయావిషయమ్-౪-౫.

శ్లో||౮|| ౬౫ ఈశానః,

ఓం ఈశానాయనమః.

భా.(౯) “తద్గుణసారత్వాత్తుతిద్వ్యపదేశః ప్రాజ్ఞవత్” || బ్ర-సూ-౨-౩-౨౯ ||

ఇతిన్యాయేనవా, జ్ఞానాదివ్యపదేశః. ఏవశ్చ, [౫

(౧౦) “సత్యంజ్ఞానమ్” || తై-ఆ-౨-౧-౧ ||

(౧౧) “యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్” || ముణ్డ-ఉ-౧-౧-౧౦ ||

ఇత్యాదయో నపరస్పరముపరుద్ధ్యః. తథావాల్లేయాధ్యా

త్వేజీవప్రసక్తే,

(౧౨) “యథాజీవః ప్రశాంతాత్మాహ్రస్వో వాయదివామహాన్ జ్ఞానా

త్వానస్తథావిద్యాత్ పురుషం సర్వజన్తుషు || సోత్రవేదయతే

వేద్యమ్” ఇతి. ... * * * * ||

సమీలమస్తీల దీదృశస్వరూపేభ్యా బద్ధముక్తనిత్యేభ్యోఽస్య

వ్యావృత్తిః కీర్త్యతే.—

(ఈశానః);- [౧౫

నిర్వ. (౧) “మగి- సర్వణే;” || ధా-భా. ౧౧౬-౨౫ ||

(౨) “ఇదితోనుమ్ధాతోః” ఇతి. నుమ్. || ౭-౧-౫౮. ౧౫౬-౩౫ ||

(౩) “సశ్చాపదాంతస్యర్థులి” ఇతి. సస్మాసస్వరః; || ౮-౩-౨౮. ౧౦-౨ ||

(౪) “అనుస్వారస్యయివరసవర్ణః” || ౮-౪-౫౮. ౧౦-౩ ||

ఇతి, వరసవర్ణో జః. [౨౦

(౫) “మక్లేరలచ్” ఇత్యలచ్. లశయోరభేదః; || ఉణా-౫. ౨౮౧-౧౧ ||

పరశబ్ధో వ్యాకృతః. లిజ్జన్తాభయ త్రాపిప్రాగ్భ్యత్. ... *

సమీలమస్తీలదీదృశస్వరూపబద్ధముక్తాది వైలక్షణ్యం కీర్త్యతే.

సర్వావస్థస్వపరసమస్తవస్తువ్యవస్థాపనశీలతయా ఈష్ట ఇతి—

(ఈశానః). [౨౫

నిరు. ౬౫. సర్వావస్థాసుసర్వేషాం వ్యవస్థాపనశీలతః ।

వస్తూనాంభగవాన్ సాక్షాత్ (ఈశానః) పరికీర్తితః || ౫౪ ||

భా. (౧) “తాచ్ఛీల్య”

॥౩-౨ ౧౨౯.౨౫ ౭ ౮॥

ఇత్యాది నాచానశ్. సర్వావధ్యస్వపరసమస్తవస్తవ్యవస్థావ
నస్వభావఇత్యర్థః. యథా,

(౨) “తమీశ్వరాణాంపరమమ్మహేశ్వరమ్” ॥శ్వే-ఉ-౬-౭॥

(౩) “స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచ” ॥శ్వే-ఉ-౬-౮॥

(౪) “నతస్యకశ్చిత్పతిరస్తిలోకే నచేశితా...సకారణంకరణాధి
పాధిపోనచాస్యకశ్చిజ్ఞనితానచాధిపః” ॥శ్వే-ఉ-౬-౯॥

(౫) “సర్వస్యవశీసర్వస్యేశానః సర్వస్వాధిపతిః సనసాధునా
కర్తృణాభూయాన్నో ఏవాసాధునాక నీయాన్ । ఏష [౧౦
సర్వేశ్వరపవభూతాధిపతి రేషభూతపాల ఏషసేతుర్విధరణ
ఏషాంలోకానామ సమ్భేదాయ” ॥బృ-ఉ-౬-౮-౨౨॥

(౬) “సవాతియమాత్మాసర్వేషాం భూతానామధిపతిః సర్వేషాం
భూతానాంరాజా” ॥బృ-ఉ-౮-౫-౧౫॥

(౭) “ఏకఇద్రాజాజగతోబభూవ” ॥రకా - ౧ప్ర.౮౭॥

(౮) “సశుశోఽస్యజగతో నిత్యమేవనాన్యో హేతుర్విద్యతేశుశ
నాయ” ॥శ్వే-ఉ-౬-౧౭॥

(౯) “శుశ్వరస్సర్వభూతానామ్” ॥గీ-౧౮-౬౧॥

(౧౦) “శుశతేభగవానేకస్యత్యమేతద్భవీమితే” ॥భార-ఉద్యో-౬౭-౧౩॥

(౧౧) “పరమాత్మాచసర్వేషామాధారపరమేశ్వరః” ॥వి.పు-౬-౮-౮౦॥

ఇత్యాది. అతః, కల్పనోపాధి పరిణామసవ్యాజైశ్వర్యసార్వ
జ్ఞ్యాదికంజల్పద్భవః త్రి† స్త్రీలజలాజ్ఞలిః. ... * *

విర్వ. (౧) “శుశ-విశ్వర్యే” ॥ధా-అదా.౧౨౩-౨౩॥

(౨) “తాచ్ఛీల్యవయోవచనశక్తిషుచానశ్” ॥౩-౨.౧౨౯.౨౫ ౭ ౮॥

ఇతి, తాచ్ఛీల్యే చానశ్ * ... * * ... *

{ ౬౬, ౩౨౩ } పాణినిః
{ ౪౦౯, ౯౫౬ }

ఓం వాక్యదాయనమః.

భా. అన్వైశ్వర్యస్య ప్రథమం విషయం వివక్షతే—

(పాణినిః), -

[౫

ప్రాణదాతీతికః. సూరిభ్య స్సదా దర్శనరూపస్వానుభవ
పరిచరణానుకూలబలదత్తిభావః. యథా,

(౧) “యత్యదాబలదాః”

॥౪౯౯-౧౨౮-౪౦॥

(౨) “సదైవః ప్రాణావశతి” ఇత్యాది .. * ॥బృ-ఉ-౩-౫-౨౦॥

సర్వ. అన్వైశ్వర్యస్య ప్రథమోపనిషత్ ప్రవృత్తే.

[౧౦

సూరిభ్యః సదాదర్శనరూపస్వానుభవ పరిచరణానుకూలమ్,
ప్రాణమ్ బలమ్, దదాతీతి—

(ప్రాణినిః).

(౧) “దుదాక్ష-దానే”

॥ధా-జు-౧౨౪-౧౯॥

(౨) “అతోఽనుపసన్నే” ఇతి, కః. అల్లోపః.

॥౩-౨-౩-౧౨౫-౧౪॥

(౩) “అనచ” ఇతి భావః.

॥ధా-అదా-౧౨౪-౯॥

(౪) “శ్వస-ప్రాణనే, అనచ”

॥ధా-అదా-౧౨౪-౪॥

ఇతి, పత్యతే. చాత్, * అనిరపిప్రాణనే. ప్రపూర్వః.

(౫) “పుంసినంజాయాం ఘోషప్రాప్యేణ”

॥౩-౩-౧౧౮॥

ఇతి, ఘోషవాదః,

[౨౮౮-౭॥

(౬) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘోష.

॥౩-౩-౧౨౧-౨౮౮-౧౪॥

(౭) “అతః” ఇత్యుపధావృద్ధిః సవర్ణదీర్ఘః. ॥౭-౨-౧౧౬-౧౨౪-౨౦॥

(౮) “పూర్వపదాన్సంజ్ఞాయామగః” ఇతి నిత్యమ్, ॥౮-౪-౩-౭౬-౭॥

(౯) “అనితే” ఇత్యస్యాసద్ధత్వాత్.

॥౮-౪-౧౯-౧౦౬-౧౬॥

తస్యేతి, ప్రాణాదిత్యాదిరవకాశః. ... * * * * *

సరు. ౬౬. సూరిభ్యః పరిచరణాదాబలదః (ప్రాణినిః) స్మృతిః.

{ ౬౭ }
{ ౩౨౨,౪౦౮ } పాణిని,

ఓం పాణినాయనమః.

ఖా. తేహమ్,—

(పాణిని) - ఉజ్జీవనహే తుశ్చ. యథా, [౫

(౧) “తతోదేవానాన్నిరవర్తతాసురేకః” ||౪ కా - ౧ప్ర - ౮౮||

(౨) “కోహ్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్” ||తై-ఆ-౨-౧||

(౩) “ప్రాణోరక్షతివిశ్వమేజత్” ||అబ్ర-౫ప్ర - ౧౮||

(౪) “ప్రాణస్తథానుగమాత్” ||బ్ర-సూ-౧-౧-౨౯||

అత్రోభయత్ర నిపుణోన్నేయాన్యదాహరణాని. [౧౦

(౫) “అధైనమేతేదేవాః ప్రాణాఅన్యతాఆపశన్తి” ||

(౬) “తదేగదక్షరంబ్రహ్మసప్రాణస్తదువాజ్ఞనః” ||ము ఉ-౨-౨-౨||

(౭) “సత్యాత్మప్రాణారామస్తనఆనందమ్” ||తై-శీ-౬-౨||

(౮) “మనోమయఃప్రాణశరీరభారూపస్సత్వసత్త్వః” ||చా ఉ-౩-౧౪-౨||

శ్రీపామరే, [౧౫

(౯) “అధోపకరణద్వివ్యంపఞ్చశక్తుపలక్షితమ్ । కాలజ్ఞానక్రియే

చ్ఛాఖ్యి ప్రాణసంజ్ఞంనుహామతే॥ ప్రాణశక్తేస్తుచాధ్యాత్మం

పాథ్యణ్యమఖిలంహియత్ । అధిదైవతమబ్జాతుఃవాసుదేవస్స

నాతనః” ఇతి- ||శ్రీపాంశ్చరాత్రే పామర-సం- ||

నిర్వ. తేహమ్ ఉజ్జీవనహేతుతయాప్రాణితిఅనేనతదుపజీవిజాతమితి—

(ప్రాణిని).

(౧) “అనచ,” చాత్ ప్రాణనే; ప్రపూర్వః ||థా-అదా॥౧౨౮౯||

ఘాపవాదే,

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, ఘజి, ||౩-౩-౧౨౧, ౨౮౮-౧౪||

నిరు. ౬౭. ఉజ్జీవనస్యహేతుత్వాత్ నరాణాం (ప్రాణ) క్షురితః ||౫||

౬౮ జ్యేష్ఠశ్ -

ఓం జ్యేష్ఠాయనమః.

భా. (౧౦) “జ్ఞానక్రియేచ్ఛాప్రాణాఖ్యంశ క్రిత్యూహస్విజాచ్యుతమ్”

ఇతిచ. ... * * ||శ్రీపాశ్చరాత్రే-పా-సం- ||

(జ్యేష్ఠః),- ప్రశస్యశబ్దాదిష్ఠని,

(౧) “జ్యచ” ||౫-౩-౬౧|౧౪౦-౨౩||

ఇతి, జ్యదేశః. స్వేన సూరిభిశ్చ సర్వదా సర్వభానుభవేపి
అదృష్టపారమహంవిభూతిత్వేన ప్రశస్యతమః. యథా

(౨) “భగవాన్ వాసుదేవో జ్యాయసీ విభూతిః” ఇతి. ||

(౩) “బ్రహ్మైవ భూతానాం జ్యేష్ఠమ్.” ||అష్ట - ౮ ప్ర ||

వృద్ధతమోవా, సర్వేభ్యః పూర్వభావిత్యాత్.

(౪) “వృద్ధస్యచ” ఇతి, జ్యదేశః. ||౫-౩-౬౨|౧౪౦-౨౪||

సభాపర్వణి,

(౫) “ఏషః ప్రకృతిరవ్యక్తః కర్తృచైవ సనాతనః | పరశ్చ సర్వభూతే

భ్యః తస్మాద్వృద్ధతమోఽచ్యుతః” ఇతి... * ||భా-స. ౩౮-౨౪||

నిర్వ. ఉపధావృద్ధౌ, దీర్ఘే, ఉక్తన్యాయాత్,

(౩) “పూర్వపదాత్” ||౮-౪-౩|౭౬-౭||

ఇతి, ఇత్వేచ, వ్యుదపాదిహ్యాయంశబ్దః? ... * * *

స్వాత్మనా సూరిభిశ్చ సర్వదా సర్వభావేపి అదృష్టపారమహం [౨౦
విభూతితయా అతిశయేన ప్రశస్య ఇతివా;—

సర్వేభ్యః పూర్వభావితయా అతిశయేన వృద్ధ ఇతివా;—

(జ్యేష్ఠః).

(౧) “శంసు - స్తుతౌ;” ప్రపూర్వః. ||భా-భా. ౧౨౦-౩౦||

నిరు. ౬౮. సర్వదానుభవేప్యేతైరదృష్టపారభూతిః | (జ్యేష్ఠశ్)

౬౯ శ్రేష్ఠః,

ఓం శ్రేష్ఠాయనమః.

భా. తైస్సదానుభవప్రీత్యాస్తోత్రైః పరిచర్యమాణః—
(శ్రేష్ఠః).

[౫

నిర్వ. (౨) “ప్రశస్యస్యశ్రః” ఇతిసోత్రనిర్దేశాత్ క్యప్. ||౫-౩-౬౦||

[౧౪౦-౨౧||

(౩) “అనిదితామ్” ఇతి, నలోపః. ||౬-౪-౨౪||౩౫-౧౧||

ఏవంనిష్పన్నాత్ ప్రశస్యశబ్దాత్;-

(౪) “వృధు-వృద్ధే” ||ధా-భ్యా||౧౨౧-౨||

(౫) “ఋత్యర్థ” ||౩-౪-౨౨||౨౫౫-౨౯||

ఇత్యాదినా అకర్తృకాత్ కర్తరిక్తః, కీర్త్యాదగుణః.

(౬) “ఉదితోవా” ఇతిక్త్వా యామిడ్వికల్పాత్, ||౨-౨-౫౬||౨౯౦-౯||

(౭) “యస్యవిభాషా” ఇతినీష్ఠాయామ్ నేట. ||౭-౨-౧౫||౨౫౨-౧౧||

(౮) “ఝషస్తథోద్ధోధః” ఇతి, తస్య ధః. ||౮-౨-౪౦||౧౫౮-౧౩||

(౯) “ఝలాంజశ్” ఇతి, జశ్చైవన పూర్వస్య ||౮-౪-౫౩||౪-౩౦||

ధస్యదః ఇథంనిష్పన్నాత్ వృద్ధశబ్దాద్వా, అతిశాయనికే ఇష్ఠని,

(౧౦) “ప్రశస్యస్య” ఇతివర్తమానే, ||౫-౩-౬౦||౧౪౦-౨౧||

(౧౧) “జ్యచ” ||౫-౩-౬౧||౧౪౦-౨౩||

(౧౨) “వృద్ధస్యచ” ||౫-౩-౬౨||౧౪౦-౨౪||

ఇతి సూత్రాభ్యామ్, యథా క్రమముభయత్రాపి జ్యాదేశః.

(౧౩) “ప్రకృత్యైకాచ్” ||౬-౪-౧౬౩||౧౪౦-౨౨||

ఇతి, ప్రకృతిభావాత్, నటిలోపః * అద్గుణః ... * * * *

తైస్సదానుభవప్రీత్యాస్తూతిభిః పరిచర్యమాణః ప్రశస్యతమ ఇతి—

(శ్రేష్ఠః). ప్రాగివ వ్యుత్పాదితాత్ ప్రశస్యశబ్దాత్ ఇష్ఠని,

నిరు. ౬౯. (శ్రేష్ఠ) శ్చతైర్నిత్యం స్తుతత్వాదభిధీయతే ||౫౬||

{ ౭౦ }
౧౯౯} ప్రజాపతిః, I

ఓం ప్రజాపతయేనమః.

భా. (౧) “ప్రశస్యస్యశ్రః” యథా, ||౫-౩-౬౦|౧౪౦-౨౧||

(౨) “తద్విప్రాసోఽవస్యవో జాగృవాంసస్సమిద్ధతేఽష్టోర్యశ్చర [౫
మంపదమ్” ఇతి, - ||సుబా. ఉ ౨||

“వివస్యవః”-స్తుతీలీలాః; - సర్వదాస్యోపలక్షణజ్ఞాత్వత్.

(౩) “తస్మైదేవా ఉపాసతే” “తస్మై”- తచ్ఛేష ||

భూతాస్సన్తః తమపాసతే-సేవస్తే ఇత్యర్థః. ... * *

† కేన, కశ్చ తైస్సమిద్ధః; తత్రాహ— [౧౦

(ప్రజాపతిః),- బద్ధముక్తేభ్యః ప్రకృష్టతయాజాయస్తే-భవస్తితి

ప్రజాః, సూరయః; యథా, [||ఆర-౩ప్ర-౧౧౭||

(౧) “రశ్మింరశ్మీనాన్మధ్యేతపస్తమ్-ఋతస్యపదేకవయోనిపాన్తి”
[||తై-నా-౬-౧-౩||

(౨) “యమస్తస్సముద్రేకవయో వయన్తితదక్షరేపరమే ప్రజాః”

నిర్వ. (౧) “ప్రశస్యస్యశ్రః” ||౫-౩-౬౦|౧౪౦-౨౧||

ఇతి, శ్రాదేశః. ప్రకృతిభావః ప్రాగ్వత్. గుణః. ... * *

తేషాం తేననాథవత్తయా బద్ధముక్తాపేక్షయా, ప్రకర్షణ

జాయమానానామ్- ప్రజానాం ప్రాదుర్భవతాంసూరీణామ్,

పతిః- స్వామీ నిత్యపరిచరణీయఇతి— [౨౦

(ప్రజాపతిః).

(౧) “పా-రక్షణేః” ||ధా- అదా|౧౨౪-౫||

నిరు. ౭౦. బద్ధాద్యుత్కృష్టతో యేచజాయస్తే సూరయః

ప్రజాః I తేహంయోనిత్యసూరీణాం పతిస్సస్యాత్ (ప్రజాపతిః)||౫ ౭||

† శతేశ్వ-౧-౫.

భా. (౩) “యస్మిన్ దేవా అధిష్ఠే నిషేచుః” ||తై నా-౬-౧-౨||

(౪) “అధిర్వరే” ||౧-౪-౯౭||౧౮-౩౧||

(౫) “యష్టా దధికం యస్య చేశ్వరవచనస్తత్ర సప్తమీ” ||౨-౩-౯||
[౫౮-౩౨||

(౬) “అధిబ్రహ్మదత్తే పాశ్చాలాః” ||
ఇతి వత్, తేన నాథవస్త సునీత్యర్థః.

(౭) “యో దేవేష్వధి దేవపకాసీత్” ||౪కా - ౧ ప్ర.౪౮||

(౮) “యత్ర పూర్వే సాధ్యా సున్వితే వాః” ||౩కా-౫ ప్ర-౧౧౮||

(౯) “యత్ర ఋషయః ప్రథమజాయేపురాణాః” ||అచ్చిదే- ||

(౧౦) “సదా పశ్యన్తి సూరయః” ||పు సూ-౧౪||

(౧౧) “మధ్యే వామనమాసీనం విశ్వే దేవా ఉపాసతే” ||కఠో-౨ ౫-౩||

ఇత్యాదిభిశ్చక్రియమాణాః; - తేషాం పతిః-స్వామీ, నిత్యపరిచరణీయః*
ఉచితేన దేశేన విశేషస్త్రి.—

నిర్వ. (౨) “పాతేర్దతిః” ఇతి, దతిః టిలోపః. ||ఉకా-౫, ౨౭౯-౩౫||

(౩) “జనీ-ప్రాదుర్భావే;” ప్రపూర్వః. ||ధా దివా ౧౨౫-౫||

(౪) “ఉపసగ్నేచ సంజ్ఞాయామ్” ||౩-౨ ౯౯ ౨౫౧-౧౪||
ఇతి, జనేర్దః; డిత్వాత్ టిలోపః.

(౫) “స్త్రియామ్” ||౪-౧-౩ ౪౧ ౨౧||

(౬) “అజాద్యతప్తాప్” ఇతి, అదస్తలక్షణప్తాప్. ||౪-౧-౪ ౪౧-౨౨||
సవర్ణ దీర్ఘః. ... * * * ... * * *
సచోచితదేశేన విశేషస్తే.

నిత్య నిర్దోష పరమ సత్వ మయ త్వాదినా, హితతయా, రా
మణీయ కేనచ, హిరణ్యసామ్యాద్వా, హిరణ్యస్య పరమస్య
భావః; గర్భః-తన్నిత్యనివాసాత్ తద్గుణభూత ఇతి—[౨౫

{ ౭౧ } హిరణ్యగర్భః-

ఓం హిరణ్యగర్భాయనమః.

భా. (హిరణ్యగర్భః):- నిర్దోష †నిరఘ నిత్య పరమసత్వాన్యై ద్రవ్య విశేషత్వేనహిరణ్యసామ్యాత్, ‡హితమ్, రమణీయమితవా, (హిరణ్య)మ్-పరమధామ-తస్యగర్భభూతః,తత్రనిత్యవాసాత్, తద్విషయేహిశ్రూయతే:-

(౧) “ హిరణ్యయేవరేలోకే విరజం బ్రహ్మనిమగ-ళమ్ | తచ్ఛుభ్రం జ్యోతిషాంజ్యోతి స్తద్యదాత్మవిదోవిదుః||నతశ్రసూర్యోభాతి” ఇత్యాది. [||ము-ఉ-౨-౨-౧౦||

(౨) “దేవానాంపూరయోధ్యా, తస్యాంహిరణ్యయఃకోశః” ||ఆర- [౧ప్ర-౨౭౭||

(౩)“పురంహిరణ్యయాంబ్రహ్మపివేశాపరాజితా” ఇత్యాది.*||ఆ-౧ ౨౭||

నిర్వ. (హిరణ్యగర్భః).

(౧) “గ్వా-నిగరణే.” ||ధా-తుదా|౧౨౭-౧౬||

(౨) “ అర్చిగ్వాభ్యాంభన్” ఇతి, భన్. ||ఉణా-౩|౨౭౩-౩౦|| గుణోరపరః.

(౩) “నేడ్వశిక్వతి” ఇతి, నేట్. ||౭-౨-౮|౨౪౯-౨౮||

(౪) “హయ్య-గతికాన్త్యః.” ||ధా-భా|౧౧౯-౧౬||

(౫) “హయ్య తేకస్యన్హిరచ” ||ఉణా-౫|౨౮౦-౨౬||

ఇతి, కస్యన్, ధాతోఃహిరాదేశశ్చ. ఆదేశేఅకారత్వే, ఉచ్చార్పణార్థోవా. కిత్వాదగుణః.

(౬) “అట్కుప్పాజ్జనుమ్వయేఽపి” ||౮-౪-౨|౧౫-౨||

ఇతి, ఇత్వమ్. ... * * * * * ... * * * * *

నిరు. ౭౧ [హిరణ్యంపరమధామహిరణ్యస్యసమానతః| [౨౫

(హిరణ్యగర్భ) స్సహోక్తః తస్మిన్వసతియస్సదా] ||౫౮||

శ్లో.౧,అక్ష.౨౨-శ్లో.౧,అక్ష.౨౨.(౧౩౯)నా.౨౨.భూగర్భః.౨౩.మాధ

౨౨ భూగర్భః- { ౨౩, } మాధవో-

ఓం భూగర్భాయనమః.

ఓం మాధవాయనమః.

శ్లా. అథ, తత్ర దివ్యమహిషీకత్వమ్.—

(భూగర్భః):- భూః- భూమిః భగవతీ హీక్షమాద్యపర [౫
పర్యాయా, సదానుభవేన భరణీయా గర్భభూతాఽస్యేతి.
అమనన్తిహితామ్,

(౧) “మహీందేవీంవిష్ణుపత్నీమజూర్యామ్” ||౩||అష్ట-౧౩-౨౨||

(౨) “ఉద్భృతానిసరాహేణ” ఇత్యాదౌ. ||త్రై-నా-౬-౧-౨౨||
శ్రీవిష్ణుస్తృతావిస్తరః. * * * ... * * *

(మాధవః):- మాయాః- శ్రీయః, ధవః- స్వామీ శ్రీయఃపతిః. యథా,

(౧) “అస్యేశానాజగతోవిష్ణుపత్నీ” ||శ్లో-౧-౨౨||

నిర్వ. అథ, తత్ర దివ్యమహిషీకత్వంప్రతిపాద్యతే. తత్ర,

(౧) “హీక్షప్తేలక్ష్మీశ్చపత్నీ” ఇతిప్రథమోపాత్త ||పు సూ-౯||
హీక్షప్తేలక్ష్మీశ్చపరపర్యాయా భూః - భూమిః, గర్భః - [౫
సదానుభవేనభరణీయతయాగర్భభూతా, అస్యేతి —

(భూగర్భః). పూర్వవత్థాతుః; భనాదిచ. భవః,

(౨) “సమృదాదిభ్యఃక్లిప్” ఇతి, ప్రియాంవా, ||౩-౩-౧౦౫||౨౨-౧౫||

(౩) “భవస్సంజ్ఞాన్తరయోః” ||౩-౨-౧౨౯||౨౪-౨౯||

ఇతివా, క్లిప్. బహువ్రీహిః... * * * ... * * *
స్వరూపనిరూపకభూతాయాః లోకమాతుః శ్రద్ధాద్యపరనా
మధేయాయాఃమాయాః- శ్రీయః, ధవః-పతిరితి —

(మాధవః).ధవిర్గత్యర్థః; అస్తాత్పచాద్యచి, ఇదిత్వాత్సమః,
ప్రబోధరాదిత్వాల్లోపేచ, కథజ్ఞితేభ్యత్వాద్యోషబ్దయంతబ్దః.

నిరు. ౨౨ [యస్యభూగర్భరణీయాభూత్ (భూగర్భః) ౨నుభవేనసః||

౨౩ శ్రీయశ్శ్రద్ధాదినామూర్త్యశ్చపతిర్ (మాధవ) ఇవ్యతే ||౪౯||

{ ౭౫, } శ్లో. ౯॥ ఈశ్వరో-

ఓం ఈశ్వరాయనమః.

౫౫౬. ౧౨౮.]

భా. మదనః, సజుర్వణః, జనార్దనః, ఇత్యాదయోల్లుప్రత్యయాస్తాః.

(౧) “సర్వతత్త్వగ్రామయనాచ్చైవమధుసూదనః” ॥ భా. ఉ-౬౯-౪॥
ఇత్యాక్షన్విరుక్తమ్.

అత్తనిఃసత్త్వానస్తరాయతయా సూరిజనకరణోపసంహర్తృ
త్వాద్వా. [॥]

(౨) “మధుర్ద్విగ్రీయనామాస తతోమధునిఘాదనః” ఇత్యాది. *
అపారేపివరభోగభూమా అప్రతిహతస్వేచ్ఛః—
(ఈశ్వరః). యథా,

నిర్వ. (౧) “ఘాద-క్షరణే” ॥ భా. భా. ౧౧౫-౨౪॥ చు. ౧౩౦-౧౨॥

భా. దిః, చురాదిర్వా. పస్యః. నన్యాదిల్కుః, బాహుళకాత్
ల్కుడ్యేత్వాది. యోరనః. చురాదేస్తు గిలోపోవిశేషః. [౧౫

(౨) “మన-జ్ఞానే” ఉప్రకరణే, ॥ భా. దివా. ౧౨౫-౧౪॥

(౩) “ఘలిపాటిసనిమనిజనాంగుక్పటిసాభితాశ్చ” ॥ తె. ౧. ౨౬౧-౧౦॥

ఇతి, ఉః, ఛోఽన్తాదేశశ్చ.

(౪) “ఇహో ౮ః” ఇత్యధిశృత్య, ॥ ౮-౩-౫౭॥ ౧౫-౨౯॥

(౫) “అదేశప్రత్యయయోః” ఇతి, పల్వేచ్ఛాప్రే, ॥ ౮-౩-౫౯॥ ౧౫-౩౦॥

(౬) “సాత్పదాద్యోః” ॥ ౮-౩-౧౧౧॥ ౧౪౭-౫॥

ఇతి, పదాదిత్వాత్, నపత్వమ్. * * ... * *

అపారేపివరభోగస్థానేకుష్టే- అప్రతిహతస్వేచ్ఛోచ్ఛభవతీతి—
(ఈశ్వరః).

నిరు. ౭౫ [ఈశనాద్రమణాచ్ఛాపి (ఈశ్వరః). పరికీర్తితః]

॥ మయత్వాచ్చ-ముద్రితకోశే. నయావై ౪-౪-౫. ‡ సత్త్వాస్తరాయ-
౪-౫-౧౦. ‡ సత్త్వాస్తరాయ-౧-౨.

{ ౭౬ } విక్రమీ,
౯౦౯

ఓం విక్రమీజనమః.

భా.(౧) “సత్యకామస్సత్యసజ్జాల్మః” || ఛా. ఉ.౨-౧-౫ ||

(౨) “యత్రకామగమోవశీ” ఇత్యాది... * ||

ఇచ్ఛాప్రతిహస్తప్రసక్తిపరిపథిస్వభావజ్ఞానా—

(విక్రమీ) ఇతి. భూమప్రశంసానిత్యయోగాద్యర్థభిః. యథా,

(౧) “మనసైవజగత్పుష్టిం సంహరిచ్ఛుకరోతియః । తస్యారిపక్ష
క్షుపణేకియాను ద్యమవిస్తరః” ఇత్యాది. *** || వి.పు.౫-౨౨-౧౫ ||

అథ, ఈదృశనిరతిశయపౌరుషానురూపస్థివ్యంశార్థంధనుఃనిత్యమస్యేతి-

నిర్వ. (౧) “ఈశ . విశ్వర్యే” || ఛా. అదా. ౧౨౩-౨౪ ||

(౨) “స్థేశభాస” ఇత్యాదినా వరచ్. || ౩-౨-౧౭౫, ౧౭౬-౧౮ ||

(౩) “నేడ్వశీ” ఇతి, నేట్. * ... * || ౭-౨౮, ౨౮౯-౨౯ ||

ఇచ్ఛాప్రతిహస్తప్రసక్తిపరిపథిస్వభావతయా, విక్రమః-పౌరు
షమ్, అస్యాస్తి అస్మి నేతి—

[౧౫

(విక్రమీ).

(౧) “క్రమ-పాదవిత్తేషే” విపూర్వః. || ఛా-భా. ౧౧౯౪ ||

(౨) “భావే” ఇతి, ఘర్ష. || ౩-౩-౧౮, ౨౮౨-౨౮ ||

(౩) “నోదాత్తోపదేశస్యమాస్తస్యానాచమః” || ౭-౩-౩౪, ౩౫-౩౬ ||

ఇతి, జ్ఞోతికృతి, ఉపధావృద్ధిప్రతిషేధః. ఇథంనిష్పన్నాత్ విక్రమ
శబ్దాత్ భూమప్రశంసానిత్యయోగాదౌనుత్వధేయధాయథమ్

(౪) “సంజ్ఞాయాంనువ్యాభ్యామ్” || ౫-౨-౧౩ ౭, ౧౩ ౭-౧౮ ||

ఇతి, ఇతి, తనోసమావేశార్థః.

నిరు. ౭౬ [విక్రమంపౌరుషంప్ర]క్షతద్వత్వాత్ (విక్రమీ) బుధైః] ౬౧

౨౨ ధన్వీ,

ఓం ధన్వీనేనమః.

- భా. (ధన్వీ). *ప్రీహ్యదిత్వాత్ యధోక్తార్థేఽనిః.
- సర్వదివ్యాయుధప్రదర్శనశ్చైతత్. యథా, [౫
- (౧) “శార్ఙ్గధన్వాహృషీకేశేపురుషపురుషోత్తమః । అజితఖడ్గధృ
గ్విష్ణుః కృష్ణశ్చైవబృహద్బలః” ||రా-య-౧౨౦-౧౫||
- (౨) “శరానానావిధాకారాః ధనురాయతవిగ్రహమ్ । అనువ్రజ
త్రికాకుత్స్థం సర్వేపురుషవిగ్రహః” || ||
- (౩) “తతోరాజన్ భగవానుగ్రధన్వా నారాయణప్రభవశ్చాప్య
యశ్చ” || ||

నిర్వ. (౫) “యశ్చ” ఇతి, లోపః. ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

ఇన్నస్తలక్షణో దీర్ఘశ్చత్యాది. * * ... * *

అథ, ఈదృశనిరతిశయపారుషానురూపం దివ్యం సర్వదివ్యాయు
ధోపలక్షకంశార్ ఙ్గం ధనుః ధన్వవా శరాసనమ్ నిత్యమస్యాస్తీతి—
(ధన్వీ). అద్యేకత్వే,

- (౧) “ధన-ధాన్యే,” ఛాన్దసో_యమ్. ||ధా-జ-౧౨౪-౨౩||
అస్త్యేవచాశ్చన్దస్త్యమ్. అథవా, వక్ష్యమాణన్యాయాత్,
ఛాన్దసస్యాప్యస్య భాషాయాంప్రయోగః.
- (౨) “శ్రూచరిత్సరితనిధిమహస్తిభ్యుడః” ||ఉణా ౧|౨౬౦-౨౫||
ఇత్యుః. తతః, ఉదంతాదస్త్యత్,
- (౩) “ప్రీహ్యదిభ్యశ్చ” ||౫-౨-౧౧౬|౧౩౬-౧౦||
ఇతి, ఉక్తార్థేఽనిః. నచ,
- (౪) “ఓర్ధ్వణః” ఇతి, గుణః; ||౬-౪-౧౪౬|౨౫-౧౨||

నిరు. ౨౨ [పారుషానుగుణంశార్ ఙ్గంయశ్చ(ధన్వీ)సకభ్యతే]

౭౮ మేధావీ,

ఓం మేధావి నేనమః

భా. (౮) “భూతాదిమిద్రియాదిజ్ఞుద్విధాఽహక్ష్టారమీశ్వరః | విభర్తి
శక్త్యూపేణశార్ జ్ఞూపేణచస్థితమ్” ఇత్యాది. * * * || వి-పు-౧-౨౨-౭౦ ||

నిస్సీమ నిత్య భూమానుగుణ సహజ సార్వజ్ఞ్యః—
(మేధావీ).

(౧) “అస్త్రాయామేధాస్రజోవినిః” || ౫-౨ ౧౨౧ | ౧౩౬-౨౧ ||
ఇత్యుక్తార్థే వినిః * * * ... * * *

నిర్వ. తత్రహి * ఓరోదితివక్తవ్యే, గుణోక్త్యా, సంజ్ఞా పూర్వ [౧౦
కోవిధినిత్య ఇతిజ్ఞాపనాత్. తతః,

(౫) “ఇకోయణి” ఇతి, యణీవకారః. || ౬-౧-౭ ౭ | ౪-౨౧ ||
ద్వితీయే, ధవిః గత్యర్థః; ఇదిత్. తతోనుమ్. నచ,

(౬) “అనిదితాంహలఉపధాయాక్షితి” || ౬-౪-౨౪ | ౩౫-౧౧ ||
ఇతి, కిదాదానలోపః, తత్రైవ, [౧౫

(౭) “అనిదితామ్” ఇతిప్రతిషేధాత్. తతః, || ౬-౪-౨౪ | ౩౫-౧౧ ||

(౮) “కనిన్యువృషితక్షిరాజిధన్విద్యుప్రతిదివః” || ఉణా-౧ | ౨౬౫-౩౫ ||
ఇతి, కనిన్. ఆవిష్టలిక్తోఽయమ్. మరౌపుమాన్, శరాసనేక్షీబమ్.
తతః, అత్రాపిపాగ్నవేదే ఇనిః.

(౯) “నస్తద్ధితే” ఇతి, పేర్లోపోవిశేషః. || ౬-౪-౧౪౪ | ౬౧ ౧౫ || [౨౦
ఉభయత్రాపీన్నస్తలక్షణో దీర్ఘఇత్యాది. * * * ... * *
నిస్సీమ నిత్య భూమానుగుణ సహజ సార్వజ్ఞ్యలక్షణా
మేధా నిత్యమస్యాస్తీతి—
(మేధావీ).

నిరు. ౭౮. [నిస్సీమభూమానుగుణనిత్యసార్వజ్ఞ్యలక్షణా || ౬౨ || [౨౫
మేధాయస్యాస్తీసప్రోక్తః (మేధావీ) తిచిత్వజ్ఞైః] ।

౭౯ విక్రమః,

ఓం విక్రమాయనమః.

భా. వినా-పతగపతినా, త్రయీమయేన, క్రమణమ్-తత్రతత్రస్యే
చ్ఛావిహారగతాగతమ్ అస్యేతి — [౫

(విక్రమః). యథా,

(౧) “తత్పురుషాయవిద్మహే సుపర్ణ పతౌయధీమహి తన్నో గరుడః
ప్రచోదయాత్” || తై-నా ౬-౧-౨౪ ||

(౨) “తస్య”- మహాపురుషస్య, “పురుషః”- † శేషశత్యర్థః. || సాపర్ణసూక్తాదిషుచాస్య తత్వవ్రీష్టవ్యమ్. **...** [౧౦

నిర్వ. (౧) “మిథ్య మేథ్య-మేధాహింసనయోః.” || ధా-భా. ౧౨౨-౯ ||

(౨) “షిష్ఠిదాదిభ్యోఽక్ష” || ౩-౩-౧౦౪. ౨౦౭-౬ ||
ఇతి, స్త్రియావజ్, అదంతలక్షణప్రాప్. దీర్ఘః.

ఇథంనిష్పన్నాత్ మేధాశబ్దాత్,

(౩) “అస్తాయామేధాస్రజోవినిః” || ౫-౨-౧౨౧. ౧౩౬-౨౧ || [౧౫
ఇతి, ఉక్తార్థేవినిః. పాగ్వదీర్ఘః. * * ... * *

తతః, వినా-పతగపతినా త్రయీమయేన సుపర్ణేన, క్రమః-క్రమణమ్,

పార్వజ్ఞానుగుణమ్, తత్రతత్రస్యేచ్ఛావిహారగతాగతమ్, అస్యేతి —
(విక్రమః).

(౧) “క్రమ పాదవిత్తేషే.” భావేఘృత్. || ధా-భా. ౧౧౯-౪ || [౨౦

(౨) “నోదాత్త” ఇత్యాదినా వృద్ధిప్రతిషేధః. || ౭-౩-౩౪. ౨౩౨-౮ ||

(౩) “వా-గతిగచ్ఛనయోః.” || ధా-అదా. ౧౨౪-౪ ||

(౪) “జనిఘసిభ్యామిన్” ఇతివర్తమానే, || ఉణా-౪. ౨౭౭-౧౭ ||

(౫) “నాతేర్దీచ్చ” || ఉణా-౪. ౨౭౭-౨౧ ||
ఇతి, ఇన్ డిత్. టిల్ పః. బహువ్రీహిః. * ... * [౨౫

నిరు. ౭౯. [గమనంపక్షిరాజేనయస్య (విక్రమ) ఉచ్యతే] || ౬౩ ||

స్లో. F, అక్ష. ౧౫-స్లో. F. అక్ష. ౨౦. (౧౪౭) వా. ౮౦. క్రమః. ౮౧. అనుత్త

౮౦ క్రమః,†

౮౧ అనుత్తమో-

ఓం క్రమాయనమః.

ఓం అనుత్తమాయనమః.

భా. ఈదృశ్య నిత్యవిభూత్యా అత్యంతస్థితః—

(క్రమః). † క్రమరాత్త నేపదిత్వాత్ తాయ నార్థః. తాయనమ్-స్థితతా.*

అతః,—

(అనుత్తమః). యథా,

(౧) “తస్మాద్ధాన్యన్నపరంకింశ్చ నాస” || ౨ అష్ట-౮ ప్ర. ౯ అ ||

(౨) “తేనార్హతి బ్రహ్మణా స్పర్ధితుంకః” || ౨ అష్ట-౭ ప్ర. ||

(౩) “తేనోర్హతి స్పర్ధితుమ్” || ౨ అష్ట-౭ ప్ర. || [౧౦

(౪) “మత్తవరతరన్నాన్యతిగ్జ్విదస్తిధనజ్ఞయ” || గీ-౭-౭ ||

(౫) “పరంహ్యపరమేతస్మాత్ విశ్వరూపాన్నవిద్యతే” || ||

¶ ఇత్యాది. * * * * * * * * * * * *

అతః,—

నిర్వ. ఈదృశ్య నిత్యవిభూత్యా క్రమతే-స్థితోభవతీతి— [౧౫

(క్రమః).

(౧) “వృత్తిసర్గతాయ నేషుక్రమః”. || ౧-౩-౩౮. ౨౨౬-౩౫ |

ఇతిస్థితతాలక్షణేతాయ నేఅర్థేహిఆత్మ నేపదేనేహవిగ్రహః.

పార్శ్వస్థాతుః. పచాద్యచ్. నామోస్సాంహితకః,

(౨) “కుష్వోకకపాచ” ఇతి, జిహ్వాయావీయః * || ౮-౩-౩౭ | ౧౧-౯ ||

అతః నిరభ్యధికతయా నాన్యుత్తమః, అస్మాదితి—

(అనుత్తమః). ఉచ్ఛబ్ధాదుత్రాప్తవాచినః అతిశాయనికస్తమప్.

చర్వమ్. నభోపూరోక్తబహువ్రీహిః. నభోనలోపేనుట్. ... *

నిరు. ౮౦. క్రమణాత్ క్రమహేతుత్వాత్ (క్రమ) ఏవఉదాహృతః |

౮౧. [ఉత్తమోనాస్తియస్మాత్ (అనుత్తమ) ఉదాహృతః] || ౬-౮ || [౨౫

† క్రమరాత్త నేపదిత్వాత్ తాయ నార్థతా-౪. ¶ ఇత్యాది-౧-౪-౭-౯.

౮౨ దురాధర్షః

ఓం దురాధర్షాయనమః.

భా. (దురాధర్షః); - గామ్భీర్యాతిశయేనా మ్భోధివదనభిభవ
నీయః. యథా [౫

(౧) “మనోమయః పాణశరీరోభాదూపస్సత్యసహస్రకాశాశ్చ
సర్వకర్తా సర్వగణ్య సర్వరససర్వమిద మభ్యాక్తో ౭వాక్య
నాదరః” ఇతి. || ఛా. ఉ-౩-౧౪-౨ ||

(౨) “గమ్భీరః పరమోదేవః” || ||

(౩) “మహిమాదధిమివాక్యోభ్యమ్” || || [౧౦

(౪) “గామ్భీర్యాత్సగరోపమమ్” ఇత్యాదిచ. || ||

తదనేన ప్రఘట్టకేన,

(౫) “తద్విష్ణోః పరమంపదమ్” || పురు-సూ-౧౪ ||

(౬) “తదక్షరేపరమేవోమన్” || తై-నా-౬-౧-౨ ||

(౭) “తేహనాకమ్” || పు-సూ-౧౮ || [౧౫

నిర్వ. అతః, గామ్భీర్యాతిశయేనా మ్భోధివత్ అనభిభవనీయతయా
అధర్మితుమ్ - ప్రధర్మితు మశక్యః అక్యోభ్యఇతి—

(దురాధర్షః).

(౧) “ఇథసా- పాగ్భ్యే” || ఛా-స్వా-౧౨౬-౧౧ ||

అక్షపూర్వః దుశ్శబ్దే ౭వ్యయఉపపదే, [౨౦

(౨) “ఈషద్దుస్సుమకృచ్ఛాక్రీకృచ్ఛాక్రీధేమఖిల్” || ౩-౩-౧౨౬ ||

ఇతి, ఖిల్. [౨౦౮-౨౪ ||

కృత్యాప్రసక్తిస్తు నిపుణతర ముపపాదయిష్యతే. లఘూపథ
గుణః, రపరః. దుశస్సోరుత్వమ్. * * ... * *

నిరు. ౮౨. [అపాన్నిధివదక్యోభ్యః (దురాధర్ష) ఇతీరితః] [౨౫
దుర్విశ్లేయగతిర్యస్తాత్ (దురాధర్షః) ప్రక్తిరితః. పా.

భా. (౨) “తథామ పరమ మ్మమ”

॥

॥

(౯) “దివ్యంస్థానమజరజ్ఞాప్రమేయమ్” ॥భా-మాస-తాళపత్రకో-॥

(౧౦) “స్వర్లోకమాగచ్ఛగతజ్వరశ్చిరమ్” ॥రా-బా-౧౫-౩౩॥

(౧౧) “వివేశవైష్ణవస్తేజః” ॥రా-ఉ-౧౧౦-౧౩॥ ౫

(౧౨) “కలాముహూర్తాదిమయశ్చ కాలో నయద్విభూతేఃపరిణామ హేతుః” ॥వి-పు-౪-౧-౮౪॥

(౧౩) “తేషాంతత్పరమంస్థానమ్” ॥వి-పు-౧-౬-౩౯॥

ఇత్యాదిభిః పూర్వోదాహృతైశ్చ, ఘృష్యమాణే, కాలాతీత త్వాక్షర త్వాపరిణామిత్యత మోతీతత్వనిత్యత్వా పునరా [౧౦ వృత్తిస్థానత్వాదినా, భగవత్స్వరూపగుణాదివత్,

(౧౪) “ఏకమేవాద్వితీయమ్” ॥భా-ఉ-౬-౨-౧॥

(౧౫) “నాసదాసీన్నోసదాసీత్తదాసీమ్” ॥అష్ట-౮-ప్ర-౯౦॥

ఇత్యేకత్వావధారణాదినిమిత్తామనిత్యత్వశఙ్కామతీత్యవర మానే,వైష్ణవేపరమపదే,శ్రీభూమిభ్యాందివ్యమహిషీఞ్ఞాంసహ కాపీతకీపర్యజు-విద్యాద్యవగత దివ్యాస్థానరత్నై, దివ్యపర్య జ్ఞోగపరి,అనన్తవైసతేయవిష్వక్సేనాదిభిః పూర్వోపపాదితైః నిత్యసిద్ధైఃపరిచర్యమాణచరణారవిదస్త్యభగవతఃసర్వైశ్వర్యా పరపర్యాయం సార్వభౌమంసురాజంభవ మశేషవేదరహస్య మావిష్యుతమ్ తథా, వాయుప్రోక్తశ్చైవే సుప్తమ్, [౨౦

(౧౬) “వైకుంఠేతుపరేలోకేశ్రియాసార్థంజగత్పతిః|ఆస్తేవిష్ణురచిన్ద్రా ష్టా భక్తైర్భాగవతైస్సహ”ఇతి.॥పురాణే-వాయుప్రోక్తశ్చైవే- ॥ శ్రీవిష్ణుతత్వే,

(౧౭) “షణ్ముశక్తిమయోదేవోబహిర్లోకేశ్వరేశ్వరః|ఆస్తేస్వానన్దభా పరమవ్యోమినుస్థితః”ఇతిచ.*॥శ్రీహణ్ము-శ్రీవిష్ణుతత్వసం- ॥

{ ౮౩ } కృతజ్ఞః,
{ ౫౩౬ }

ఓం కృతజ్ఞాయనమః,

భా. అథ, విష్ణుతయథోక్తనిరుపాధికదాస్యనిర్మమత్వానామనాద్య
విద్యాధ్యారోపితస్వాతంత్ర్యప్రపత్తానాంసంసారిణామ్— [౫
(కృతజ్ఞః); అనుకూల్యః ‡లవజ్ఞానాతీతి.

(౧) “అతోఽనుపసర్గేకః” || ౩-౨-౩ | ౨౪౫-౧౮ ||

[౬౭౪. ౬౬, ౩౨౩, ౪౦౯, ౯౫౬]

బ్రహ్మజ్ఞః, ప్రాణదః, ఇత్యాదయోష్యేవమ్. యఃఖల్వాహ,

(౨) “అపిచేత్సుదురాచారః...సమ్యగ్స్వ్యవసితోహిసః” || ౫-౯-౩౦ ||

ఇతి. సచప్రత్యుపకారంపశ్యతీద్వశే; - యథా,

(౩) “గోవిందేతియదాక్రస్తత్ కృష్ణమామూరవాసినమ్ | ఋణంప్రవృద్ధ
మివమేహృదయాహ్వాపసర్పతి” ఇతిచ.*** || భా. ఉ-౫౮-౨౨ ||

నిర్వ. అథ, విష్ణుతయథోక్తనిరుపాధికదాస్యనిర్మమత్వానామ్, అ
నాద్యవిద్యాధ్యారోపితస్వాతంత్ర్యకాం సంసారిణాం [౧౫
కృతంసుతృతమానుకూల్యలవజ్ఞానాతీతి—

(కృతజ్ఞః).

(౧) “జ్ఞా-అవబోధనే;” || ధా-కృష్ణ | ౧౨౮-౨౦ ||

(౨) “అతోఽనుపసర్గేకః” ఇతి, కః. అతోలోపః. || ౩-౨-౩ | ౨౪౫-౧౮ ||

(౩) “ఙుకృష్ణ-కరణే;” || ధా-తనా | ౧౨౮-౫ || ౨౦ ||

(౪) “నిష్ఠా” || ౩-౨-౧౦౨ | ౨౫౧-౨౦ ||

ఇతి, క్తః; కిత్వాదగుణః. అనిట్. * * * * *

నిరు. ౮౩. ప్రాణిభిర్యత్కృతంకర్తృతద్వైత్వాఫలదోయతః || ౬౫ ||

పత్రపుష్పాదినాతుప్తః (కృతజ్ఞో) మోక్షదానతః |

౮౮ కృతిర్ -

ఓం కృతయేనమః.

భా. తచ్చ తేహంసుకృతమ్, అస్తా దేవప్రసన్నాదితి—

(కృతిః).

[౨౮౨-౧౬][౫

(౧) “అకర్తరిచ కారకేసంజ్ఞాయామ్” ఇత్యధికారే, ||౩-౩-౧౯||

[౬౩౬.౯౯]

* స్త్రియాం క్తిన్నస్తః. పవమ్, భూతి, సిద్ధిప్రభృతయోపి. యథా,

(౨) “పవపవపాధుకర్తకారయతి - తంయమేభ్యోలోకేభ్య ఉన్ని

నీవతి” ఇతి. * * ... * *||కాష్ఠీతకీర్తి||.౩-౯|| [౧౦

తస్య కర్తారోప్యాత్తానః, తదాయత్తస్వరూప ప్రవృత్త్యాదిక

తయాఅస్యస్వభూతా ఇతి—

నిర్వ. తచ్చ తేహంసుకృతమ్, ప్రసన్నాదేవాస్తాత్ క్రియత ఇతి—

(కృతిః).

(౧) “ఘకృత్ - కరణే.” ||ధా-తనా||౧౨౮-౫|| [౧౫

(౨) “అకర్తరిచ కారకే” ఇత్యధికారే, ||౩-౩ ౧౯||౨౮౨-౧౬||

(౩) “స్త్రియాం క్తిన్” ||౩-౩-౯౮||౨౮౬-౧౨||

ఇతి, స్త్రియామపాదానే క్తిన్. కీర్త్యాత్ నగుణః. అనిఙ్.

(౪) “లిక్ష్మసుశిష్యమ్” ఇత్యాది. దేవతాభిప్రాయకంవా. ||మహాభాష్యే||

బ్రహ్మోత్పాదీనాం విశేష్యత్వేపినదోషః; యతపతేనియతలిక్ష్ణాః.

ఇథమీదృశేన్యత్రాపిధ్యేయమ్. * * ... * *

తదాయత్తస్వరూప ప్రవృత్త్యాదికతయా స్వస్య స్వ భూతాః

తత్కర్తారోప్యాత్తానోఽస్యసనీతి—

నిరు. ౮౮. [యస్తాత్ప్రసన్నాత్సుకృతం తేహంస(కృతి)రిష్యతే]||౬౬||

ప్రయతోవాక్రియావాధ (కృతి) రుక్తాక్రియావతామ్. పా. [౨౫

శ్లో.౯, అక్ష.౩౦-శ్లో.౧౦-అక్ష ౩.(౧౫౨) నా.౮౫.ఆత్మవాన్.౮౬.సురే

౮౫ ఆత్మవాన్|| శ్లో|| ౧౦|| ౮౬ సురేశశ్ -

ఓం ఆత్మవతేనమః.

ఓం సురేశాయనమః.

భా. (ఆత్మవాన్). * * * * * * * *

ఫల్గుపదలిప్సానాం బ్రహ్మాదీనామపి సంవిధాతా— [౫
(సురేశశః). యథా బ్రహ్మ,

(౧) “యస్యప్రసాదా దహమచ్యుతస్య భూతప్రజాసర్గకరోఽస్త
కారీకోధాచ్చరుద్రస్థినితిహేతుభూతః” ||వి-పు-౮-౧-౮౫||
ఇత్యాది. * * * * * * *

నిర్వ. (ఆత్మవాన్). [౧౦

(౧) “అత-సాతప్యగమనే;” ||ధా-భా.౧౧౬-౨||

(౨) “సాతిభ్యాస్తునిన్” ఇతి, మనిష్. వృద్ధా, ||ఉతా.౮.౧౨౮-౮||

(౩) “నేడ్వశి” ||౨-౨౮.౨౮౯-౨౮||

ఇతి, ఇడభావేచ, ప్యుత్పాదితాదాత్మన్ శబ్దాత్.

(౪) “తదస్య” ఇతి, మతుష్. ||౫-౨-౯౮.౧౩౪-౨౦|| [౧౫

(౫) “నలోపకప్రాతిపదికాస్తస్య” ఇతి, నలోపః. ||౮-౨-౨.౧౮-౧౪||

(౬) “మూచపథాయాశ్చనుతోరోఽపైయవాదిభ్యః” ||౮-౨-౯||
ఇతి, మతోర్త్వస్య వః. [౧౩౪-౨౬||

(౭) “అత్వసస్తస్యచ” ఇతి, దీర్ఘః ||౬-౪-౧౪.౩౬-౧౩||

(౮) “ఉగదచామ్” ఇతి, నమ్ ఇత్యాది. * * * * * ||౭-౧-౨౦.౩౦-౧౩||

ఫల్గుపదలిప్సానామపి బ్రహ్మాదీనాం సురాణామ్, ఈశః సంవిధాతా ఇతి-
(సురేశశః).

నిరు. ౮౫. ఏషామాస్తి శరీరాది నిరాసాదభవా (౭౭త్మవాన్),

స్వేమహిమి ప్రతిష్ఠానాత్ (ఆత్మవాన్) అభిధీయతే ||౬౭||

౮౬. [బ్రహ్మాదీనాం ఫల్గుపదలిప్సానాన్త్రివివౌకసామ్ । సంవి [౨౫
ధాతా (సురేశ) శ్చప్రేచ్ఛతేవిబుధోఽస్తమైః] ||౬౮||

భా. అవిశేషేణసర్వేషామ్— [౩౮౦. ౩౮౧.

(శరణమ్) శృణా తేరక్షణార్థాల్లుః. ఏవమ్, కరణమ్, కారణమ్, [౫౪౩౦, ౯౫౯.] ౧ [14]

ప్రమాణమ్, ఇత్యాదయోపి. నిరుపాధికప్రాప్తికః; - యథా,

(౧) “తంహదేవమాత్మబుద్ధిప్రసాదమ్ముముత్సురైశ్చరణ మహం ప్రపద్యే” ||శ్వే-ఉ-౬-౧౮||

(౨) “నివాసశ్చరణంసుహృద్గతిర్నారాయణః” ||సు-ఉ-౬-౧౦||

(౩) “శరణ్యంశరణ్యత్వామాహుర్ది వ్యామహర్షయః” || ఇత్యాది. * * * * *

నిర్వ.(౧) “ఈశ-విశ్వర్యే.” ఇగువధలక్షణకః. ||ధా-అ|౧౦౩-౨౪||

(౨) “మ- ప్రసవైశ్వర్యయోః.” షస్థః. ||ధా-భా|౧౦౨-౨౮||

(౩) “సుసూధాగృధిభ్యఃక్రన్” ఇతి, క్రన్; ||ఉణా-౨|౨౬౭-౬|| [౧౫ కిత్వాదగుణః. అన౯. సాంహితికఆధ్యుణః. * * * * *

అవిశేషేణసర్వేషాం, శరణమ్-రక్షకః నిరుపాధికప్రాప్తిక ఇతి— (శరణమ్).

(౧) “శ్మ-హింసాయామ్;” ||ధా-క్ర|౧౦౨-౧౪|| అయమిహరక్షణకర్తా. [౨౦

(౨) “కృత్యల్లుటోబహుశమ్” ||౩-౩-౧౧౩|౨౮౭-౩౦|| ఇతి, బాహుశకాత్ కర్తరి ల్యుట్.-

(౩) “కరణాధికరణయోశ్చ” ఇతికరణేవా. ||౩-౩-౧౧౭|౨౮౮-౨||

(౪) “లిజ్జనుశిష్యమ్” ఇత్యాది. * * * * * ||మహాభాష్యే||

నిరు. ౮౭. ఆర్తనామార్తిహస్తృత్వాత్ (శరణం) పరికీర్తితః; యదుపాసాత్ భయంచుఖం పాపంబద్ధోనపాదతే ||౬౯|| ప్రతిష్ఠాచ సుఖంజ్ఞానం భవేత్ (శరణ) మిత్యతః!

౧ [14] [అత్ర, ఇతిఃపూర్వత్ర, ఇతఉత్తరత్ర, “ఇత్యాదయః” ఇతి ఆదిపదేన సంగృహీతానినామాని సర్వాణ్యపి, గ్రన్థాన్తేసంకలయ్యప్రదర్శయిష్యంతే. తాదృక్ - ప్రదర్శనసాకర్యాయ, తత్రతత్ర “ఇత్యాదయః” ఇతిపదోపరి, తత్ - ఆవృద్ధిద్యోతకక్రమసంఖ్యాచూత్రంసవేశ్యతే.] † యథా-౧-౪-౧౦-౪.

శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౭-శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౧౨ (౧౫౪) నా. ౮౮. శర్మ. ౮౯. విశ్వరే

౮౮ శర్మ,

౮౯ విశ్వరేతాః,

ఓం శర్మజేనమః.

ఓం విశ్వరేతసేనమః.

భా. ‡ శర్మ- సుఖమ్, పరమప్రాప్య ఇతి—

(శర్మ). తస్మాదేవసుఖార్థాత్ మనన్ యథా,

[౫

(౧) “సర్వగ్రంథస్మరణః”

॥ ఛా-ఉ-౩-౧౮ ॥

(౨) “కంబ్రహ్మ ఖంబ్రహ్మ”

॥ ఛా-ఉ-౪-౧౦-౫ ॥

(౩) “ఆనందోబ్రహ్మ” ఇతి. * .. * ॥ తై-భృ-౬ ॥

(శరణ, శర్మ) ప్రకారాన్ † వివక్షతి.—

(విశ్వరేతాః). విశ్వంకార్యమస్యేతి. సహి, స్వజ్ఞానగ్రాస్థానపరిచ [౧౦
రణైదమర్థేన ప్రజానాం జ్ఞానకర్తృత్వీయాదికం విశ్వంకరోతి. యథా,

(౧) “ఏతస్మాజ్ఞాయతేపాత్రిణో మనస్సుర్యేన్ద్రియాణిచ । ఖంవా
య్యర్హ్యేతిరాపః పృథివీవిశ్వస్యధారిణీ” ॥ ముణ్డ-ఉ-౨-౧-౩ ॥

నిర్వ. శర్మ - సుఖమ్, పరమప్రాప్య ఇతి—

(శర్మ). పూర్వవదేవధాతుః; ఇహసుఖార్థః.

[౧౫

(౧) “సర్వధాతుభ్యోమనన్”

॥ ఉణా-౪-౧౭౭-౩౧ ॥

ఇతి. మనన్. గుణోరపరః.

(౨) “నేడ్వశి” ఇతి. నేట్. లిక్లంప్రాగ్వత్. * ॥ ౭-౨-౮-౧౪౯-౨౮ ॥

అథ, శరణ, శర్మ ప్రకారాః విశిష్టక్రమా ఉపపాద్యంతే.

జ్ఞాన పరిచరణైదమర్థేన ప్రజానాం జ్ఞానకర్తృత్వీయా [౨౦
దికం విశ్వమ్, తేతః - వీర్యంకార్యమ్, అస్యేతి—

(విశ్వరేతాః).

(౧) “రీక్షే - స్రవణే.”

॥ ఛా-దివా-౧౨౫-౨ ॥

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనన్” ఇతి వర్తమానే. ॥ ఉణా-౪-౧౭౮-౩౩ ॥

నిరు. ౮౮. పరమానందరూపత్వాత్ (శర్మ) హింసాదిమన్థనాత్ ॥ ౭౦ ॥

౮౯. విశ్వంరేతోభగవతో (విశ్వరేతా) హరిస్తన్మృతః!

జ్ఞానేన్ద్రియాదికం విశ్వం పరిచర్యార్థమేవహి ॥ ౭౧ ॥ యప్రజానాం
కరోతీతి (విశ్వరేతా) శ్చ సన్మృతః!

‡ శం-సుఖమ్-౫-౧౦. † వక్ష్యతి-౧-౪-౭. ॥ స్థాన-౧-౪-౭-౧౦-౪.

స్లో.౧౦, అక్ష.౧౩-స్లో.౧౦-అక్ష.౧౬. (౧౫౫) నా. ౯౦. ప్రజాభవః

౯౦ ప్రజాభవః।

ఓం ప్రజాభవాయనమః.

భా. (౨) “సప్తపాత్రానప్రభవన్తిస్తాత్” ||ముణ్డ-ఉ-౨-౧-౮||

(౩) “భవన్తిభావాభూతానాంమత్తపవపుభగ్నిధాః” ||గీ-౧౦.౫||౫
శ్రీవిష్ణుతత్వే,

(౪) “విత్తాదేహసమృత్తిః శుశ్వరాయని వేదితుమ్|పూర్వమేవ
కృతాబ్రహ్మన్ హస్తపాదాదిసంయుతా” ఇతి. * ||శ్రీపాంశ్వు-వి-త్వే- ||
సర్వాప్రజాః తద్వత్తైస్తైరేవోపకరణైః తస్మిన్భవన్తి తదాభిము
ఖ్యయోగ్యాభవన్తీతి— [౧౦
(ప్రజాభవః) అధికరణే,

(౧) “పుంసీసంజ్ఞాయాంఘ్రపామేణ” ||౩-౩-౧౧౮|౨౮౮-౭||

నిర్వ. (౩) “సుగ్రీభ్యాంతుట్పు” ||ఉణా-౮|౨౭౯-౫||
ఇతి, అసున్, తస్యతుట్పు; టిత్వాత్,

(౪) “అద్యన్తై” ఇత్యాద్యవయవః గుణః, అనెట్. ||౧-౧-౪౬|౪-౪||౧౫

(౫) “విశ-ప్రవేశనే” ||ధా-తుదా|౧౨౭-౨౦||

(౬) “అశూపుషి” ఇత్యాదినా క్వన్; ||ఉణా-౧|౨౬౫-౨౧||
కిత్వాదగుణః అనిడిత్యుక్తమ్. తతోబహువ్రీహిః. సో,

(౭) “అత్వసన్తస్య” ఇతి, దీర్ఘ ఇత్యాది.*** ||౬-౪-౧౪|౩౬-౧౩||
ఏవమ్, సర్వాపిప్రజాః తద్వత్తైరేవోపకరణైస్తదాభి [౨౦
ముఖ్యయోగ్యాభవన్త్యస్మిన్నితీ—
(ప్రజాభవః).

(౧) “భూ-సత్తాయామ్.” ||ధా-భా|౧౧౫-౧౮||

నిరు. ౯౦. తద్వత్తైరేవకరణైస్తస్మిన్భవన్తి ముఖ్యాప్రజాః ||౪౨||
సర్వాశ్చైవభవన్తీతి (ప్రజాభవ) ఉదాహృతః: [౨౫

౯౧ అహస్-

ఓం అహ్నశమః.

[౧౫౬. ౧౬౩, ౧౬౯.] [15]

భా. ఇతి, ఘః ఏవమ్, అశ్రవః, నియమః ఇత్యాదయః. *...* [౫
నహీనోఽస్య స్థితి—

(అహః).

(౧) “అహరహీనమ్” ఇతి మూలనిరుక్తమ్. || మూలసం- ||

(౨) “సహికల్యాణకృతశ్చిత్ దుర్గతింతాతగచ్ఛతి” || ౧-౬-౪౦ ||

ఇతి. అనాద్యవిద్యానిద్రావధౌ స్వావబోధ హేతుత్వా [౧౦
ద్వా, అహరివేతి (అహః). * * * * *

నిర్వ. (౨) “కరణాధికరణయః” ఇతి వర్తమానే || ౩-౩-౧౧౭ | ౧౮౮-౨ ||

(౩) “పుంసి సంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౧౮-౧౮౮-౭ ||

ఇతి, అధికరణే ఘః, యద్వా,

(౪) “అకర్తరిచకారకే సంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౯ | ౧౮౯-౧౬ || [౧౫

ఇత్యనువృత్తౌ,

(౫) “ఋదోరప్” || ౩-౩-౫౭ | ౧౮౪-౧౭ ||

ఇతి, ఉవగ్ధానైదుక్తేఽర్థే అప్. గుణావాదేశౌ.

(౬) “జనీ-పామ్రాభావే” ప్రపూర్వః || ధా-దివా | ౧౨౫-౫ ||

(౭) “ఉపసర్గేచ సంజ్ఞాయామ్” ఇతి, డః. || ౩-౨-౯౯ | ౧౫౬-౧౫ || [౨౦

టిలోపః. తతః, స్త్రియామదస్తలక్షణస్థాప్. ద్విర్ఘః తత్పురుషః. *...*

మూలనిరుక్తానుసారాత్, నహీనోఽస్యేతివా; - అనాద్యవిద్యా

నిద్రావధౌ స్వావబోధ హేతుత్వాత్, అహః-దివస ఇవేతివా; —

(అహః).

నిరు. ౯౧. నసన్తిహీనాయస్యేతి (అహ) స్మరణీయతః || ౭౩ ||

అనాద్యవిద్యానిద్రాయాం స్వధీహేతుతయా (హ్యహః) ।

{ ౯౨ } సంవత్సరము-

ఓం సంవత్సరాయనమః.

భా. ఏవమ్, ప్రబుద్ధేషు సముద్ధరణాయ సంవసతీతి—

(సంవత్సరము). వసే, [౨౫॥

(౧) “సంపూర్వాచ్చిత్” ఇతి సరస్వత్యయః. ॥ఉణా-౩॥౨౭౧-

(౨) “సంపూర్ణధాతుకే” ఇతి, తకారః. యథా, ॥౭-౪-౪౯॥౧౬౯-౩౪॥

(౩) “దదామిబుద్ధియోగ న్తయేనమామువయాన్తితే” ॥గీ-౧౦-౧౦॥

నిర్వ. (౧) “ఓహాక్-త్యాగే,” నభౌపూర్వః. ॥ధా-జు.౧౨౪-౧౦॥

(౨) “కనిన్ యవృషితక్షిరాజిధన్విద్యుప్రతిదవః” ॥ఉణా-౧॥౨౬౫-

ఇతి వర్తమానే, [౩౫॥

(౩) “నభౌజహాతేః” ॥ఉణా-౧॥౨౬౬-౨॥

ఇతి, కనిన్. ఆలోపః. నభౌ నలోపః.

(౪) “అహన్” ఇతి, రుత్వమ్. విసర్గః. ॥హ-౨-౬౦॥౩౯-౧౩॥

(౫) “లిజ్జమశిష్యమ్” ఇత్యాది. ** ... ** ॥మహాభాష్యే [౧౫

ఇత్యమ్, ప్రబుద్ధేషు సముద్ధరణార్థం సంవసతీతి—

(సంవత్సరము).

(౧) “వస-నివాసే,” సంపూర్వః. ॥ధా-చురా-౧౩౨-౧౨॥

(౨) “అశేస్సరన్” ॥ఉణా-౩॥౨౭౧-౨౫॥

(౩) “వసేష్ప” ఇతి వర్తమానే, ॥ఉణా-౩॥౨౭౧-౨౫॥ [౨౦

(౪) “సంపూర్వాచ్చిత్” ॥ఉణా-౩॥౨౭౧-౨౫॥

ఇతి, సరన్ చిత్; చిత్వాత్,

(౫) “చిత్” ఇతి, అన్తోదాత్తః. అనిట్. ॥౬-౧-౧౬౩॥౩౧౦-౨౧॥

నిరు. ౯౨. ఇత్యం తేషు ప్రబుద్ధేషు వసత్సముద్ధరణాయః ॥౭౪॥

(సంవత్సరము) † సంపూర్వాచ్చిత్-౧-౪-౫-౪.

శ్లో.౧౦,అక్ష.౨౩-శ్లో.౧౦,అక్ష.౨౭.(౧౫౮)సా.౩.వ్యాళః.౯౪.ప్రత్య

౯౩ వ్యాళః.

౯౪ ప్రత్యయన్-

ఓం వ్యాళాయనమః.

ఓం ప్రత్యయాయనమః.

భా. (౪) “తేషామహంసముద్ధరా” ఇతి. ||గీ-౧౨-౭||

(౫) “ఆనయైనంహరిశ్రేష్ఠదత్తమస్యాభయమ్మయా” ఇతి.***||రా-ప్రస్థానేన, తానాత్మసాతకరోతీతి— [యు-౧౮-౩౪|| (వ్యాళః).

(౧) “లా-ఆదానే” ||ధా-అదా|౧౨౪-౫||

(౨) “ఆతశ్చోపసర్గే” ఇతికప్రత్యయః.***||౩-౧-౧౩౬|౨౪౪-౮|| ప్రతీయతేఽస్మిన్నితి— [౧౦

(ప్రత్యయః).సహితాన్ప్రత్యాయయతి, విస్రమ్భయతి.యథా,

నిర్వ. (౬) “సస్యార్థధాతుకే” ||౭-౪-౪౯|౧౬౯-౩౪||

ఇతి, ధాతోస్సస్య తః. సమః,

(౭) “మోఽనుస్వారః” పాక్షికపరసర్థః ||౮-౩-౨౩౯-౧౪||

మోఽనునాసికః.నామోఽనుసంహితకః*విసర్జనీయస్యసః.*** [౧౫ అభయప్రదానప్రస్థానేన, తాన్వ్యాలాతి-ఆదత్తేఆత్మసాతకరోతీతి— (వ్యాళః).

(౧) “లా-ఆదానే” వ్యాజ్ఞపూర్వః ||ధా-అదా|౧౨౪-౫||

(౨) “ఆతశ్చోపసర్గే” ఇతి,కః. ఆల్లోపః, ||౩-౧-౧౩౬|౨౪౪-౮|| లళయోరభేదః. వేరికారస్యయత్ కారః. ***...* [౨౦ స్వస్య తద్విస్రమ్భయితృతయా, ప్రత్యేతి ప్రతీయతేవా - విస్రమ్భోభవతి, ససర్వోఽస్మిన్నితి— (ప్రత్యయః). పూర్వత్ర,

నిరు. ౯౩. తానాత్మసాత్ (వ్యాళ) ఉక్తకరోతియః|

౯౪. మోఽసాప్రత్యాయయతితాన్ (ప్రత్యయ)స్సముదాహృతః||౭౫||

జ్ఞో. ౧౦, అక్ష. ౨౨-జ్ఞో. ౧౦, అక్ష. ౩౨. (౧౫౯) నా. ౯౫, సర్వదర్శనః

౯౫ సర్వదర్శనః॥

ఓం సర్వదర్శనాయనమః.

భా. (౧) “తంహదేవమాత్మబుద్ధిప్రసాదమ్” ఇతి. ॥ శ్వే-ఉ-౬-౧౮॥
శ్రీవిష్ణుతత్వే, ॥ శ్రీపాఞ్చ-వి-త్వే. ॥ ౫

(౨) “భూయోభూయోపితేబ్రహ్మన్ విశ్వాస్యః పురుషోత్తమః”
స్వయంజ్ఞానభావర్వణి,

(౩) “యది † తేహృదయం వేత్తియది తేప్రత్యయోమయిభీమసేనాన్తు
నాశీఘ్రం న్యాసభూతా ప్రయచ్ఛమే”***॥ భా-స-౨౦-౭॥
తేషామ్, సర్వంఽస్వమహిమాన స్వర్ణయతీతి— [౧౦
(సర్వదర్శనః). యథా ॥ శ్వే-ఉ-౩-౨౦॥

(౧) “తమక్రతుంపశ్యతివీతశోకోధాతుఃప్రసాదాన్తహిమానమీశమ్”

(౨) “తస్యైషఆత్మావివృణుతేతనూంస్వామ్” ఇతి.***॥ ము-ఉ-౩-౨-౩॥

నిర్వ. (౧) “ఇన్-గతౌ.” అపరత్ర, ॥ ధా-అదా-౧౨౪-౨॥

(౨) “ఈజ్-గతౌ.” తథా ప్రతిపూర్వః. ॥ ధా-దివా-౧౨౫-౩॥ [౧౫
ఉభయత్రాపి, హ్రస్వదీర్ఘయోః,

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తే, ॥ ౩-౩-౧౯-౨౮-౨-౧౬॥

(౪) “ఏరచ్” ఇతి, అధికరణే, అచ్, ॥ ౩-౩-౫౬-౨౮-౧-౧౬॥

గుణాయాదేశౌ. ఉపసర్గేకారస్యయణోయకారః.***..**

తేషామ్, సర్వంఽస్వమహిమాన స్వర్ణయతీతి— [౨౦
(సర్వదర్శనః)]

(౧) “దృశిర్-ప్రేక్షణే.” నిచ్. గుణోరపరః. ॥ ధా-భా-౧౨౩-౧౦॥

నన్వాదిల్ఱ్యః. ల్యు. డ్వా. బాహుళకాదిత్యాది. యోరనః. నిలోపః.

(౨) “స్మ-గతౌ.” ॥ ధా-భా-౧౨౨-౨౭॥

నిరు. ౯౫. మహిమానం సర్వసహం తేషాందర్శయతీతిసః। [౨౫

(సర్వదర్శన) ఆఖ్యాతో నవాన్లోలోచనప్రదః ॥ ౭౬॥

† మేహృదయంవేత్తి - [ఇతిముద్రితకోశే.]

ఞ్ సహమహిమానమ్-౭. సహమహిమాన్తానమ్-౧-౫. స్వమభిమానమ్-౧౧.

స్లో॥౧౧॥ { ౯౬. } అజన్ -

ఓం అజాయనమః.

- భా. తేషామ్, స్వపాప్రిపరిపణిసర్వం స్వయమేవ క్షిపతీతి — (అజః). [౫
- (౩) “అజ-గతిక్షేపణయోః” అచ్-యధా, ॥ధా-భా॥౧౧౨-౧౩॥
- (౪) “తేషామేవానుకమార్థ మహమజ్ఞానజన్తమః । నాశయా మ్యాత్మభావస్థో జ్ఞానదీపేనభాస్వతా” ॥గీ-౧౦-౧౧॥
- (౫) “అహంత్యాసర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి” ॥గీ-౧౮-౬౬॥
ఇత్యాది. * * * * * [౧౧
సమర్థానా మసమర్థానాం నర్వేషాం శరణాగతానామ్,
విశమ్భనమ్,†వైక్లబ్యం, పరిహర్తు మాశుతానశ్చుతేఇతి—

నిర్వ. (౩) “ఇహో శీభ్యాంవన్” ఇతి ప్రస్తావే ॥ఉణా-౧,౨౬౫-౨౩॥
(౪) “సర్వనిఘ్నస్వరిష్వలష్వశివపట్వప్రహ్వేష్వాతతస్తే” ఇతిఉణా-
అకర్తరివన్నన్తోనిపాత్యతేగుణోరపరః అనిట్.***[౧,౨౬౫-౨౪॥
తేషామ్, స్వపాప్రిపరిపణిసర్వం స్వయమేవ అజతి-క్షిపతీతి — (అజః).

- (౧) “అజ-గతిక్షేపణయోః” పచాద్యచ్-ఇహ, ॥ధా-భా॥౧౧౨-౧౩॥
- (౨) “అజేర్వ్యనుభావః” ॥౨-౪-౫౬,౧౬౦-౩౫॥
ఇతి, వీభావోనభవతి, బాహుళకాత్; అజనుశిష్టః. [౨౦
- (౩) “అజేరజచ” ఇత్యజేరజాదేశః, వీభావ ॥ఉణా-౨,౨౬౨-౨౯॥
నివర్తనార్థః. క్వచిదన్యత్రాపినిషేధాత్ నవీభావః.
- (౪) “రజేరజచ” ఇతిపాఠేపి, ప్రకృతే ॥ఉణా-౨,౨౬౨-౨౯॥
బాహుళకాదేవవా వీభావాభావః.* * * *

నిరు. ౯౬. ప్రత్యర్థినస్సంపాప్రిప్రాప్రానాంక్షిపతీ (త్యజః)।

† వైకృత్యం-౧-౪-౫-౭.

౯౭ సర్వేశ్వరస్-

ఓం సర్వేశ్వరాయనమః.

ఖా. (సర్వేశ్వరః).

(౧) “అశ్నోతే రాశుకర్మణి వరట్వ” || ఉణా-౫.౧౦౧-౪ || ౫
ఇతి, వరట్, ఉపధాయాశుకారశ్చ.

(౨) “విభీషణేనాశుకామసక్లమమ్” ఇతి. *** || రా. యు. ౧౦-౩౯ ||
తేషాం స్వరూపేణ—

నిర్వ. సమథానామ సమథానాశ్చ సర్వేషాం శరణాగతానాం విశమ్మ
నమ్, వైక్లవ్యశ్చ పరిహర్తుమ్, ఆశుతాన్ సర్వానశ్చ తే వ్యాప్నోతీతి—
(సర్వేశ్వరః).

(౧) “అశూ-వ్యాప్త” || ధా-స్వా. ౧౨౬-౯ ||

(౨) “అశ్నోతే రాశుకర్మణి వరట్ చ” || ఉణా-౫.౧౦౧-౪ ||
ఇతి, వరట్. చాత్,

(౩) “క్లిశేరిచ్ఛోపధాయాః కష్టోపశ్చలోనాశ్చ” || ఉణా-౫.౧౦౧-౨ ||
ఇత్యతోఽనువర్తమానముపధాయాశ్చ త్వత్త్వశ్చ. * స్వరత్యాది
వికల్పోపగమాత్,

(౪) “నేట్” ఇతి, నేట్. సర్వశబ్దోహి, || ౭-౪-౮. ౨౪౯-౨౫ ||

(౫) “స్మ-గతా” ఇత్యతః, || ధా-భ్యా. ౧౨౨-౨౭ ||

(౬) “సర్వనిఘృష్ట” || ఉణా-౧.౨౬౫-౨౪ || [౨౦
ఇత్యాదినా వన్నన్తో వ్యుత్పాదితః? * * ... * *
తేషామనుపాయసాధ్యః స్వరూపేణ సిద్ధఇతి—

నిరు. ౯౭. అశక్తానాశ్చ శక్తానాం వైరూప్యం శరణైషిణామ్ || ౭౭ ||
అశ్నోతే పరిహర్తుం యః స (సర్వేశ్వర) ఈరితః |

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౭-శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౧౦. (౧౬౨) నా. గౌ. సిద్ధః. గౌ. సిద్ధః.

{ గౌ } సిద్ధః, గౌ సిద్ధన్-

ఓం సిద్ధాయనమః. ఓం సిద్ధయేనమః.

[౩౨౧.] [16]

- భా. (సిద్ధః). †నిష్ఠా. ఏవమ్, ప్రథితః, హితః, ఇత్యాదయోపి. [౫
 నోపాయైస్సాధ్యః- యథా,
 (౧) “న్యాసే ఇత్యాహుర్మనీషిణో బ్రహ్మణమ్” ఇతి. * || తై-నా-౬-౫౦ ||
 ఉపాయైరప్యయమేవసాధ్యత ఇతి—
 (సిద్ధిః). యథా,
 (౧) “యదిచ్ఛన్తే బ్రహ్మచర్యచ్ఛరన్తి” || || ౧౦ ||
 (౨) “యంపృథక్ ధర్మః చరణాః” || ||

- నిర్వ. (సిద్ధః).
 (౧) “షిఘ్రాత్ ఇత్యామ్.” షస్యః. || ధా-భా. ౧౦౬-౪ ||
 (౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా కర్తరి క్తః. || ౩-౪-౭౨, ౭౫, ౭౯ ||
 కిత్వాత్ నగుణః నిహతత్వాత్ నేట్. [౧౫
 (౩) “ఝషప్తఘోర్ధోధః” || ౫-౨-౪౦ || ౧౫౫-౧౪ ||
 ఇతి, నిష్ఠాతస్య ధత్వమ్.
 (౪) “ఝలాంజశ్ఝశి” || ౫-౪-౫౩ | ౪-౩౦ ||
 ఇతి, పూర్వస్యధస్య దః. * ... * *
 ఉపాయైరపి అయమేవసాధ్యతే ఇతి— [౨౦
 (సిద్ధిః). పాగ్వాత్ ధాతుః. సత్వమ్.
 (౧) “అకర్తరిచ” ఇత్యనువుత్తై, || ౩-౩-౧౯-1౨౫౨-౧౭ ||
 (౨) “స్త్రియాం క్షిన్” ఇతి, కర్మణి క్షిన్. || ౩-౩-౯౪ | ౧౫౬-౧౨ ||

నిరు. గౌ. స్వరూపేణైవభక్తానాం సిద్ధత్వాత్ (సిద్ధ) ఉచ్యతే || ౭౫ ||
 గౌ. అయమేవవ్యూపాయైశ్చ (సిద్ధి) స్యాత్సాధ్యతేయతః || ౨౫ ||

౧౦౦ సర్వాదిర్-

ఓం సర్వాదయేనమః.

భా. (౩) “పుథక్ ధర్మఫలైషిణః” ॥

(౪) “పుథక్ ధర్మైస్సమర్పయితస్తైధర్మాత్సనేనమః” ఇతి. * ॥ ౧౫

తేషామ్ పరావరసర్వపురుషార్థమూలమితి—

(సర్వాదిః). యథా,

(౧) “యేత్వాం దేవంధ్రువంభక్తాః పురాణంపురుషోత్తమమ్ | పౌ
పుష్పైస్సదాకామానిహలోకేపరత్రచ” ॥ రా-య-౧౨౦-౩ ॥

(౨) “సర్వాన్ కామాన్ప్రపుష్పస్తేవిశాలాంస్తైలోకేష్టస్త్రిన్ ॥ ౧౦
కృష్ణనామాభిధానాత్” ఇతి. * .. * ॥

ఇతి శ్రీహరితటలతలక శ్రీపత్నాజ్ఞామిత్రసూనోః,
శ్రీరక్తరాజ దివ్యాజ్ఞాలబ్ధ శ్రీపరాశరావరనామధేయస్య,
శ్రీరక్తనాథస్య, కృతా,
శ్రీమన్నామసహస్రవివరణే, ॥ ౧౫
భగవద్గుణదర్పణే,
ప్రథమంశతకం సమాప్తమ్.

నిర్వ. క్షిప్రాదగుణః. అనిట్. భత్వజత్వే పాగ్విత్.

(౩) “లిక్తమశిష్యమ్” ఇత్యాది. * ... * ॥ మహాభాష్యే ॥
తేషాంపరావరభూతానాంసర్వేషాం పురుషార్థానామ్, ॥ ౧౦
అదిః - మూలమితి—

(సర్వాదిః).

నిరు. ౧౦౦ సర్వేషాంపురుషార్థానాంమూలం (సర్వాది) రీతిః ॥ ౬౯ ॥

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౧౧-శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౧౩ (౧౬౪) నా. ౧౦౦. సర్వాదిః

నిర్వ. (౧) „దుదాఙ్గ - దానే,” ఆజ్ఞాపూర్వః || ధా-జ-౧౨౪-౧౯ ||

(౨) „ఉపసర్గేఘాః కిః” || ౩-౩-౯౨-౨౦౬-౧౦ ||

ఇతి, కిః. * ఆత్మలోపః.

(౩) „స్య-గతా.” || ధా-భా-౧౨౨-౨౭ || [౫

(౪) „సర్వ” ఇత్యాదినా నిపాత || ఉణా-౧-౨౬౫-౨౪ ||

ఇత్యుక్తమేవ. తత్పురుషః. సాంఘాతికస్సవర్ణదీర్ఘః. * .. *

ఇతి కుశికమలతలక శ్రీ వేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యాత్మజ
వరదదేశికతనయ వరదగురువరసూను వరదార్యసూరి విరచితే,

శ్రీ ప రా శ ర భ ట్టా ర్య భా షి త [౧౦.

శ్రీమత్సహస్రనామభాష్యానుగే,

భ గ వ న్నా మ స హ స్ర ని ర్వ చ నే,

ప్రథమంశతకం సంపూర్ణమ్.

{ ౩౨౦.౫౫౭. } అచ్యుతః॥ ౧౦౨ వృషాకపిః -

ఓం అచ్యుతాయనమః.

ఓం వృషాకపయనమః.

భా. తేభ్యఃప్రపన్నేభ్యో నావగతః —

(అచ్యుతః).

[౫

(౧) “యస్తాన్నచ్యుతపూర్వోహమచ్యుతస్తేనకర్తృణా”॥

॥

(౨) “తస్యాహంసప్రణశ్యామి” ॥

॥

(౩) “నత్యజేయంకథంబున” ఇతి. * ... * ॥రా యు-౧౮-౩॥

అచ్యుతమేవ ధర్మవరాహ త్వేన సమర్థయతే. —

(వృషాకపిః). తథా౭౭ ధర్మనిరుక్తమ్,

[౧౦

(౧) “కపిర్వరాహ శ్రేష్ఠశ్చ ధర్మశ్చవృషాకచ్యుతే॥తస్మాద్వృషాకపిం

ప్రాహకాశ్యహమాంప్రజావతి” ఇతి.***॥భా-శా-౩౪౩-౫౯॥

నిర్వ. తేభ్యఃప్రపన్నేభ్యః, చ్యుతః - అవగతః,నేతి—

(అచ్యుతః).

(౧) “చ్యుజ్ - గతా.”

॥భా-భాష్య.౧౦౨-౩౨॥, [౧౫

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా కర్తరి క్తః ॥౩-౪-౭౨,౨౫౫-౨౯॥

కిత్త్వాదగుణః, అనిట్. నభోసమానః. నభోనలోపః. *...*

అచ్యుతమేవ ధర్మవరాహ త్వేన సమర్థయతే.

సేవ, అర్హునిరుక్తానుసారాత్, వృషః - ధర్మః, తమాప్రశ్నా

సా, కపిః- శ్రేష్ఠవరాహశ్చేతి. —

[౨౦

(వృషాకపిః).

(౧) “కపి-చలనే.” ఇదిత్వాత్ సుమ్. ॥భా-భాష్య.౧౦౮-౧౫॥

నిరు. ౧౦౧. భక్తేభ్యో౭చ్యుతపూర్వత్వాత్ (అచ్యుతః) పరికి

ర్తితః, ఆశ్రితానాంచ్యుతిర్యస్తాన్నాస్తి సో (౭చ్యుత). ఈరితః॥౮౦॥

౧౦౨. కపిర్వరాహ శ్రేష్ఠశ్చధర్మశ్చవృషాకచ్యుతే॥ తస్మాత్

(వృషాకపిః) ప్రాక్ వస్వర్ణో౭భీష్టదోమనుః ॥౮౧॥

{ ౧౦౩ } అమేయాత్మా,

ఓం అమేయాత్మ నేనమః.

భా. అస్మిన్ ఆశ్రితానుగ్రహస్రోతసి, —

(౧) “అతోజ్యాయాంశ్చపురుషః” ||పు-సూ-౩||౫

(౨) “భూయాంశ్చతోజనార్దనః” ఇతిన్యాయేన, ||
(అమేయాత్మా), - † ఇయానిత్యపరిచ్ఛేద్యస్వరూపః. *...*

నిర్వ. (౨) “అచఇః” ఇతిప్రకరణే, ||ఉణా-౪||౨౭౭-౨౭||

(౩) “కుణ్డికమౌర్విర్మలాపశ్చ” ||ఉణా-౪||౨౭౭-౩||
ఇతి, ఇః నలాపశ్చ. [౧౦

(౪) “వృష-సేచనే.” ||ధా-భాష్వా||౧౨౦-౨౬||
ఇగుపథలక్షణఃకః. కర్మధారయః.

(౫) “అన్యేషామపిదృశ్యతే” ||
ఇతి, పూర్వపదస్య దీర్ఘః. * *... *
అస్మింశ్చ ఆశ్రితానుగ్రహస్రోతసి, అమేయః అపరిమేయః. [౧౫
ఇయానిత్యపరిచ్ఛేద్యః, ఆత్మా - స్వరూపమ్, అస్యేతి—
(అమేయాత్మా).

(౧) “అత-సాతత్యగమనే.” ||ధా-భాష్వా||౧౧౬-౨||

(౨) “సాతిభ్యామ్” ఇతి, మనిన న్తతిత్వశబ్దః. ||ఉణా-౪||౨౭౮-౮||

(౩) “నేఠ” ఇత్యనిఠ. ||౭-౨-౮||౨౪౯-౨౮|| [౨౦

(౪) “మాజ్-మానే.” ||ధా-దివా||౧౨౫-౩||

(౫) “అచోయత్” ఇతి, యత్. ||౩-౧-౯||౨౩౯-౧౩||

నిరు. ౧౦౩. ఇయానిత్యపరిచ్ఛేద్య స్వభావాత్పూర్వతోఽధికః.
(అమేయాత్మా) సముద్దిష్టోహ్యస్మత్యఫలదోమనుః||౮౨||

ప్లో. ౧౧, అక్ష. ౨౫-ప్లో. ౧౧, అక్ష. ౩౨. (౧౬౭) నా. ౧౦౪. సర్వయోగవిని

౧౦౪ సర్వయోగవినిస్సృతః॥

ఓం సర్వయోగవినిస్సృతాయనమః.

కథమ్?—

ఖా. (సర్వయోగవినిస్సృతః);-

[౫

సర్వై- రపిశా స్త్రీలక్షణైః స్వమనీషి కాపరికల్పితైరపి, యోగైః-
ఉపాయైః, (వినిస్సృతః) - విశేషేణ వేదపరమగు హ్యైరివ
(వినిస్సృతః),- పాప్తం యోగ్యః సుగ్రహజ్ఞతివా. యథా,

(౧) “స్వబుద్ధిమాత్రబ్జతః పరమాత్మాజగత్ప్రభుః । స్వైశ్వర్యా
నుభవప్రీతో జ్ఞాతారమనుసేవతే” ఇతి॥ [౧౦
శ్రీపామరే,

సర్వ (౬) “ఈద్యతి” ఇతి ఈత్వమ్. ॥ ౨౩౯-౧౫॥

గుణః. సఖాసలోపః. బహుప్రీహిః. సవర్ణదీర్ఘః.

తతః నాన్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది. * ... * *

వీతదేవ, విశిష్టక్రమతయోపపాద్యతే. [౧౫

సర్వై-చాశా స్త్రీలక్షణైః స్వబుద్ధిపరికల్పితాశ్చ, యేయోగైః-
ఉపాయాః, తైరపి వేదగుహ్యైరివ విశేషేణ నిస్సృతః -
పాప్తం యోగ్యః, సుగ్రహజ్ఞావేతి—

(సర్వయోగవినిస్సృతః).

(౧) “స్వ - గతాః” వినిస్ పూర్వః. ॥ ధా-భావా ౧౨౨-౨౭॥ ౨౦

(౨) “గత్యర్థ” ॥ ౩-౪-౭౨, ౨౫౫-౨౯॥

ఇతి, కర్తరిక్తః. అనిట. కిత్వాదగుణః.

(౩) “యజిర్-యోగే” ॥ ధా-మధా ౧౨౭-౨౮॥

(౪) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘృణ. గుణః ॥ ౩-౩-౧౨౧, ౨౪౮-౧౪॥

(౫) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్. ॥ ౭-౩-౫౨, ౨౪౦-౩౪॥ ౨౫

మ. ౧౦౪. సర్వైరుపాయైః పాప్తాశ్చ (సర్వయోగవినిస్సృతః)।

శ్లో || ౧౨ || { ౧౦౫ } వసుక్ -
 { ౨౭౧. ౭౦౧. }

ఓం వసవేనమః.

భా. (౨) “యస్తాత్సద్భక్తియక్తానాం ప్రపన్నానాం క్రమం వి నా | ప్రసాద
 మేతి మస్తే శస్త్ర చిరాద్భావితాత్మనామ్ || కింపునర్వైక్తి [౫
 యాజ్ఞాన సముష్పర్ణా నాన్తు పామరః | శ్రద్ధాభక్తిపరాణాంబు
 బోధితా నాంబుదేశితైః” ఇతి. || శ్రీపాంబు-పా- ||

శ్రీవిష్ణుతత్వే,

(౩) “నియుక్తమనసా వాపీయదిగృహ్లాతిమాధవః | కిన్తునోన్మూలితస్త్వ
 ఖమేతావదితినిశ్చితః” ఇతి *** || శ్రీపాంబు-వి-త్వే- ||
 తేష్వియతాప్యతిప్రీత్యా వసతీతి—

(వసుకి). వసే,

[ఉతా-౧. ౨౬౦-౩౩ ||

(౧) “శ్వాస్త్వస్మిహిత్రప్యసివసిహనిక్లిదిబద్ధిమనిభ్యశ్చ” ఇతి, ఉః ***
 వసుని - నిధావివ, తేషుమనోఽస్యేతి—

నిర్వ. (౬) “స్మ - గతా”

|| ధా-భా. ౧౨౨-౨౭ || [౧౫

(౭) “సర్వ” ఇత్యాదినా వన్నన్తోనిపాతితః *** || ఉతా-౧. ౨౬౫-౨౪ ||
 తేష్వియతాప్యతిప్రీత్యా వసతీతి—
 (వసుకి).

(౧) “వస - నివాసే.”

|| ధా-చురా. ౧౩౨. ౧౨ ||

(౨) “శ్వాస్త్వస్మిహిత్రప్యసివసిహనిక్లిదిబద్ధిమనిభ్యశ్చ” || ఉతా-
 ఇతి, ఉః. * * * * * || ౧. ౨౬౦-౩౩ ||
 తేషు వసుని - నిధావివ, మనోఽస్యేతి—

నిరు. ౧౦౫. వసతీతి (వసు) తేష్విప్రీత్యా పరమయాస్యయమ్ || ౮౩ ||

జ్ఞో. ౧౨, అక్ష. ౩-జ్ఞో. ౧౨ అక్ష. ౨. (౧౬౯) నా. { ౧౦౬. వసుమనాః.
౧౦౭. సత్యః

{ ౧౦౬ } వసుమనాస్ - { ౧౦౭ } సత్యః,
{ ౭౦౨ }

ఓం వసుమనసేనమః.

ఓం సత్యాయనమః.

భా. (వసుమనాః).

(౧) “సమహోష్టాసుదుర్లభః” ఇతి. ** ... ** || ౧-౭-౧౯ || ౫
తేషుసత్సు సాధురితి—
(సత్యః).

(౧) “తత్రసాధుః” ఇతి, యత్. * ... * || ౪-౪-౯౮ || ౧౦౧-౧౪ ||

నిర్వ. (వసుమనాః).

(౧) “మన - జ్ఞానే.” || ధా-దివా | ౧౦౫-౧౪ || ౧౦

(౨) “సర్వధాతుభ్యోఽనున్” || ఉణా ౪ | ౨౭౮-౩౩ ||

ఇతి, అనున్. వ్యుత్పాదితోహి, || ౧౩౨-౧౨ ||

(౩) “వస- నివాసే” ఇత్యతః ఉప్రత్యయే, వసుశబ్దః? || ధా చురా ||

(౪) “అత్వసత్తస్య” || ౬-౪-౧౪ || ౩౬-౧౪ ||

ఇతి, అసత్తలక్షణ ఉపధాదీర్ఘ ఇత్యాది. * ... * || ౧౫

తేషుసత్సు సాధురితి—

(సత్యః).

(౧) “అస- భవ” || ధా-అదా | ౧౦౪-౭ ||

(౨) “వర్తమానేలట” || ౩-౨-౧౨౩ || ౧౫౦-౧౪ ||

(౩) “లటశ్శతృశానచావప్రథమాశ్శమానాధికరణే” || ౩-౨-౧౦౪ ||

ఇతి, లటశ్శతా. తస్య, || ౨౫౬-౨౭ ||

(౪) “తిజ్జీతి” ఇతి, సార్వధాతుక త్వే, || ౩-౪-౧౧౨ || ౧౫౧-౬ ||

నిరు. ౧౦౬. వసునీవనిధౌ తేషు మనోయస్యాస్తే సర్వదా ||

శర్వైర్ (వసుమనాః) హ్రీక్తో మాతృవత్ప్రవక్తోమనుః || ౪౪ ||

౧౦౭. సత్సుసాధున్ (సత్య) ఇతి.

|| ౨౫

శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౯-శ్లో. ౧౨ అక్ష. ౧౪. (౧౭౦) నా. { ౧౦౮. సమాప్తా. ౧౦౯. సమ్మితః

౧౦౮ సమాప్తా,

౧౦౯ సమ్మితన్-

ఓం సమాత్మనేనమః.

ఓం సమ్మితాయనమః.

భా. తేషుగుణాదిభిః నిమోన్నతేష్వపి అనాలోచితవిశేషమనాః—

(సమాప్తా). యథా,

[౫

(౧) “సమోహంసర్వభూతేషు” ఇత్యాది. * ... * || ౧-౯-౨౯ ||

తైః,—

(సమ్మితః).

నిర్వ. (౫) “కర్తరిశ్చ” ఇతి, శబ్. తస్య, || ౩-౧-౬౮ || ౧౫౧-౭ ||

(౬) “అదిప్రభృతిభ్యశ్శపః” ఇతి, బుక్. శతుః, || ౨-౪-౭౨ || ౧౮౧-౨౦ ||

(౭) “సార్వధాతుకమపిత్” || ౧-౨-౪౬ || ౧౪-౧౬ ||

ఇతి, జీత్వాత్, తత్రవరతః,

(౮) “శ్చసోరల్లోపః” ఇతి, అస్తేరల్లోపః. || ౬-౪-౧౧౧ || ౧౮౫-౨౨ ||

ఇథం నిష్పన్నాత్ సచ్ఛబ్దాత్,

[౧౨౧-౧౪ ||

(౯) “తత్రసాధుః” ఇతి, యత్. భత్వాత్ జత్వాభావః. * || ౪-౪-౯౮ ||

తేషుగుణాదిభిః, నిమోన్నతేష్వపి, సమః - అనాలోచిత
విశేషః, ఆత్మా - మనః, అస్యేతి—

(సమాప్తా). ఆత్మశబ్దః అతతేర్వ్యుత్పాదితః.

(౧) “మమష్టమ - అవైక శ్యే” || ధా. భాష్వా || ౧౨౧-౨౮ ||

మస్యః. పచాద్యచ్. దీర్ఘః. తతః,

[౨౦

(౨) “సర్వనామస్థానేషు” || ౬-౪-౮ || ౧౯-౧౫ ||

ఇతి, నాన్తలక్షణ ఉపధాదీర్ఘ ఇత్యాది. * * ... *

తైః సమ్-సమ్యక్-మితః-పరిమితః, అన్తతగ్రంథ ఇతి పరిచ్ఛిన్న ఇతి—

(సమ్మితః).

నిరు. ౧౦౮. (సమాప్తా) సమచిత్తతః.

[౨౫

౧౦౯. మితత్వాద్భూతభాభక్తైః (సమ్మితః), పరిశీరితః || ౮౫ ||

౧౧౦ సమః, |

ఓం సమాయసమః.

భా. (౧) “ద్యౌతీస్యతి” ఇత్యాదినా ఇకారః. || ౭-౪-౪౦ | ౨౫౫-౪ ||

అస్తద్ధస్తస్థతి సహ్యకృరిభిన్నః. యథా, [౫

(౨) “ఊనపోడశవర్షోమేరామోరాజీవలోచనః” || రా-బా-౨౦-౨ ||

(౩) “మమాయస్తనయోనిజః” ఇతి, || వి-పు-౫-౫-౫ ||

దశరథ వసుదేవాదిభిః. * * * *

తేష్వపి పరిచితాపరిచిత*తీవ్ర మద్ద సంవేగిత్యాద్య విగణయ్య
శౌరవే సమ ఇతి— [౧౦

(సమః). [౧౨౦-౨౫ ||

(౧) “మమప్తమ-అవైకత్యే.” బౌణాదికోఽకారః. *... * || ధా-భా ||

నిర్వ. (౧) “మాజ్-మానే,” సంపూర్వః. || ధా-ది | ౧౨౫-౩ ||

(౨) “తయోరేవకృత్యక్తఖిలధాః” || ౩-౪-౭౦ | ౨౩౮-౧౯ ||

ఇతి, ఇహకర్తృణి, [౧౫

(౩) “నిష్ఠా” ఇతి, క్తః. అనెట్. || ౩-౨-౧౦ | ౨౫౧-౨౦ ||

(౪) “ద్యౌతీస్యతిమాస్థామి త్తికితి” || ౭-౪-౪౦ | ౨౫౫-౪ ||

ఇతి, తాదాకితి, ఆతఇత్వమ్. గుణః. సమః,

(౫) “మోఽనుస్వారః” పాక్షికపరసవర్ణః. * || ౮-౩-౨౩ | ౯-౩౪ ||

తేష్వపి పరిచితాపరిచిత*తీవ్ర మద్ద ‡ సంవేదిత్యాద్య [౨౦
విగణనేన శౌరవే, సమః - సమానఇతి—

(సమః.)

(౧) “మమప్తమ-అవైకత్యే.” షస్సుః. || ధా-భా | ౧౨౧-౨౫ ||

అకారప్రత్యయ బౌణాదికఠాహ్యః; పచాద్యజ్ఞా. * ... *

నిరు. ౧౧౦. జ్ఞాతేఽపరిచితేచాపిసమత్వాత్ (సమ) ఉచ్యతే [౨౫

* పాతజ్ఞానసూ-౧-౨౧-౨౨. [“సంవేగః - వైరాగ్యత్వ,” ఇతి తద్భా
ష్యటీకాయామ్.] ‡ [సంవేగిత్యేతిపాతస్సాధుతిప్రతిభాతి]

శ్లో.౧౨,అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౨,అక్ష.౧౯.(౧౭౨) వా. ౧౧౧, అమోఘః

{౧౧౧}
{౧౫౬} అమోఘః,

ఓం అమోఘాయనమః.

భా. తేషా మపితథస్పస్పర్శః—

(అమోఘః). యథా, [౫

(౧) „అమోఘస్తర్కనం రామనచమోఘస్తవస్తవః । అమోఘాస్తే
భవిష్యత్తిభక్తిమస్తశ్చయేనరాః” ఇతి* ॥ రా-య-౧౨౦-౩౧॥

(౧) “పుణ్డరీకంపరధ్వామనిత్యమక్షరమవ్యయమ్ । తద్భవాన్పుణ్డ
రీకాక్షః” ఇతి— ॥ భా-ఉ-౬౯-౬॥

నీర్వ. తేషామ్, మోఘః. వితథస్పర్శః, నేతి— [౧౦
(అమోఘః).

(౧) “ముహ-వైచిత్ర్యే”వైతథ్యకర్తృహాయమ్. ॥ భా-దివా-౧౨౫-౨౧॥
అనేకార్థాహిధావతః. తద్బిజజ్ఞోక్తమేవ. తత్రైవ, తత్రతత్ర
తాదృశేప్రదేశేవసేయమ్. తతః, పచాద్యచ్. గుణః. పృషో
దరాదిలక్షణః, వర్ణాగమేన హస్యఘః. యద్వా, [౧౫

(౨) “నృజాన్వదీనాఞ్చ” ఇతి, తస్యాకృతి ॥ ౭-౩-౫౩౧౨౦-౩౫॥
గణత్వాత్, కుత్వమ్. తత్రచ, బాహ్యప్రయత్నతత్రస్తతమాత్ ॥

(౩) “స్థానేస్తరతమః” ॥ ౧-౧-౫౦౧౪-౮॥
ఇతి, ఘోషవతోనాదవతో మహాప్రాణస్య సంవృతకణ్ఠస్య
హస్య, తాదృశో వర్ణచతుర్థో ఘకారః. అథవా, [౨౦

(౪) “హలశ్చ” ॥ ౩-౩-౧౨౧౧౨౮౮-౧౪॥
ఇతి, యథాయథం కరణాధి కరణయోః ఘజ్ఞ. శేషంప్రా
గ్వత్. నజ్ఞతత్పురుషః. నజ్ఞోనలోపః. * ... *

నిరు. ౧౧౧. వితథస్పర్శరహితఃస (హ్యమోఘః) ప్రకీర్తితః ॥ ౮౬॥

స్లో.౧౨,అక్ష.౨౦-స్లో.౧౨,అక్ష.౨౪.(౧౭౩) నా.౧౧౨. పుణ్డరీకాక్షః

౧౧౨ పుణ్డరీకాక్షః

ఓం పుణ్డరీకాక్షాయనమః.

భా.(పుణ్డరీకాక్షః) నిత్యవైకుణ్ఠవాసినాందృష్టిభూతశ్చర్యః యథా,

(౨) “దివీవచతురాతతమ్” ఇతి. *...*పు-సూ- ||౫

నిర్వ. ఆర్షనిర్వచనానుసారాత్, పుణ్డరీకస్య - పరస్యథామన్యః,
తాత్పర్యే, “మజ్జాఃకోశన్తి” ఇతివత్,

నిత్యవైకుణ్ఠవాసినామ్; అక్షి - చతురివేతి—

(పుణ్డరీకాక్షః).

(౧) “అశూ- వ్యాప్తః” ||ధా.స్వా.౧౨౬-౯|| [౧౦

(౨) “అశేర్నిత్” ఇతి, ||ఉణా-౩|౨౭౩-౩౨||

కౌ, అక్షిశబ్దోవ్యుత్పాదితః.

(౩) “పుణ - కర్తణి శుభే” ||ధా.తుదా.౧౨౬-౨౯||

(౪) “కషిరూషిభ్యామీకన్” ఇతిప్రకరణే, ||ఉణా-౪|౨౭౪-౧౪||

(౫) “పర్ధరీకాదయశ్చ” ఇతి, ||ఉణా-౪|౨౭౪ ౧౮||[౧౫

నిపాతనాత్ ఈకన్, ధాతోఃఙః. రుగాగమశ్చ.అగుణః.

పర్ధరీకాదిరాకృతిగణః. దీర్ఘః.

[౭||

(౬) “అక్ష్ణోఽదర్శనాత్” ఇతి, అచ్-సమాసాన్తః. ||౫-౪-౭౬౮౩-౩-

(౭) “యస్య” ఇతి, లోపః. ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

(౮) “లిజ్జమశిష్యమ్” ఇత్యాది.* ... *||మహాభాష్యే||[౨౦

పవమ్, అతిప్రకృష్టస్యాప్యస్య పూర్వోక్తదిశా అన్నదాదీ
నామపిశ్రేయస్కరత్వాత్, వృషః-నిరుక్తానుసారాత్ ధర్మః
తదూహమ్;-

యద్వా, * వృషేః సేచనార్థతయా, వృషమ్ - తాపత్రయ
నిర్వాపణసుధాసేక శీతశమ్, కర్త - చేష్టితమ్, అస్యేతి—

నిరు. ౧౧౨. “పుణ్డరీకంపరంధామ నిత్యమక్షరమవ్యయమ్”

తద్గతానామక్షిభూతః (పుణ్డరీకాక్ష) ఈరితః ||౮౭||

శ్లో. ౧౨, త్త. ౨౫-శ్లో. ౧౨, త్త. ౩౨ (౧౭౪) నా. { ౧౧౩ వృషకర్తా.
 ౧౧౪. వృషకృతిః

౧౧౩ వృషకర్తా, ౧౧౪ వృషకృతిః, ||

ఓం వృషకర్తాణామః

ఓం వృషకృతయేనమః

భా. ఏవమ్, ప్రకృష్టస్యా వ్యస్యాస్తూదాదీనామపి పూర్వోక్త దిశా
 శ్రేయస్కరత్వాత్ ధర్మరూపమస్యకర్తృభిః— [౫

(వృషకర్తా). * * * * *

తథా, ఆకృతిరపీతి—

(వృషకృతిః). అథవా,

తాపత్రయనిర్వాపణసుధాశేకశీతళ చ్ఛేదచారురూపత్వాత్,—

(వృషకర్తా, వృషకృతిః).

[౧౨౦-౨౬][౧౦

(౧) “వృష-సేచనే.” యథా, శ్రీసాత్త్వ తేజఃపరధ్యానే, || ధా-భాస్వా.

నిర్వ. (వృషకర్తా).

(౧) “దుకృష్ట-కరణే”

|| ధా-తనా || ౧౨౦-౨౬ ||

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనన్”

|| ఉణా-౪ || ౨౭౭-౩౦ ||

ఇతి, మనన్. గుణః. రవరః. అనిట్.

[౧౫

(౩) “వృష-సేచనే” ఇగుపథలక్షణః కః || ధా-భాస్వా || ౧౨౦-౨౬ ||

అగుణః, బహువ్రీహిః. తతః, నాన్తలక్షణోద్భిన్నత్యాది.***

తథా, వృషః - పాశ్చిత్ ధర్మరూపా, వృషా - శీతళావా,

ఆకృతిః- ఆకారః, చారురూపమ్, అస్యేతి—

(వృషకృతిః). ఆభిపూర్వః. పూర్వవత్ ధాతుః. [౨౦

* స్త్రియాంక్తిన్. అగుణః. అనిట్. వృషశబ్దోవ్యుత్పాదితః.

ద్వితీయకల్పే అదన్తలక్షణస్థాప్. ద్విరు.

నిరు. ౧౧౩. శ్రేయస్కరంధర్మరూపంకర్తృయస్యప్రచక్షతే

(వృషకర్తే) తివిఖ్యాతః శుభకర్తృప్రదోమనుః || ౨౮ ||

౧౧౪. ధర్మరూపాకృతిర్యస్యస (వృషకృతి) రుచ్యతే | తాప [౨౫

త్రయాగ్నిదగ్ధానాం సుధేవాత్యన్తశీతళమ్ || ౨౯ || రూపంకర్తృచయ

స్యాస్తి (వృషకర్తా, వృషకృతిః) |

జ్ఞో॥౧౩॥ ౧౧౫ రుద్రో-

ఓం రుద్రాయనమః.

- భా. (౨) “విశ్వమప్యాయయన్ కాన్త్యా పూణేష్వయితతుల్యయా”
 శ్రీపామ-రే, [॥సాత్వ- ॥౫
- (౩) “వపుషానుష్ఠరేణైవదివ్యేనావికృతేనచ । ముఞ్చన్తమనిశద్దేహః
 దాలోకంజ్ఞానలక్షణమ్” ॥శ్రీపా-పా- ॥
- (౪) “సూర్యకర్తానలాత్తానాంధ్యాయినాంభేదశాన్తయే । వదనేష్టు
 చయోజ్ఞేన హ్లాదయన్ గోగణేనతు” ఇతి. ॥శ్రీపా-పా- ॥
 రాజధర్మే, [౧౦
- (౫) “తతోమహతివర్యజే-మణికాఞ్చనచిత్రితేదదర్శకృష్ణమాసీనం
 నీలమౌరావివామ్బుదమ్” ఇతి. * * * ॥భా-రాజ-౪౫-౧౩॥
 ఏవంవిధరూపః†వివిధచేష్టితద్యుతహృదయాన్ సానద్వబాష్పాన్
 కుర్వన్, రోదయతీతి—
 (రుద్రః). [౧౫

నిర్వ. (౧) “స్త్రియామపుంసద్భృషితపుం సాగదనూజ్ సమా నాధికరణే
 స్త్రియామపూరణీప్రియాదిషు” ॥౬-౩-౩౪।౭౨-౩౫॥
 ఇతి, పూర్వస్యపుంసత్, ఉభయత్రాః, పూర్వోత్తరపద
 సమభివ్యాహారే సవర్ణదీర్ఘః. * * * ... * *
 ఏవంవిధ రూపచేష్టిత ద్యుతహృదయాన్ సానద్వబాష్పాన్ [౨౦
 కుర్వన్, రోదయతీతి—
 (రుద్రః).

నిరు. ౧౧౫. ఈదృశాప్రైశ్చేష్టితైశ్చ భక్తానానద్వబాష్పయన్ ॥౯౦॥
 రోదయన్ (రుద్ర) ఉద్దిష్టః సర్వసంతోషదోమనుః॥

౧౧౬ బహుశిరాః.

ఓం బహుశిరసేనమః.

ఖా. (౧) "రోదేర్ణి లుక్చ" ॥ ఉణా-౨, ౨౬౨-౪ ॥
 ఇతి, రక్ ప్రత్యయః, నిలోపశ్చ. యథా, శ్రీపణ్ణుత త్వే, [౫
 (౨) "అష్టాదశీత నేత్రామ్బుః పుశకీకృత గాత్రవాన్ । సదాపరగు
 కావిష్టో ద్రష్టవ్యస్సర్వ దేహిభిః" ఇతి. * ॥ శ్రీపా-వి-త్వే- ॥
 బహుశిరాంసి పరస్సహస్రం ఫణా అస్యేతి—
 (బహుశిరాః). * * * * *

నిర్వ. (౧) "రుదీర్-అశ్రువి మోచనే," నిచ్. ॥ ధా-అదా ౧౨౪-౯ ॥
 (౨) "స్థాయి తఖ్చి వఖ్చి శకీ ట్పి ట్తుది స్పపి త్పపి దృపి వద్వృద్ధి
 శ్వీతి వృత్తిజి నీ పది మది ముది ఖది చ్చిది భిది మద్ది చద్ది
 దహి దసి దమ్భి వసి వాశి శీజ్ హసి సిద్ధి శుభిభ్యో రక్" ఇతి వర్తమానే, ॥ ఉణా-౨, ౨౬౬-౨౨ ॥
 (౩) "రోదేర్ణి లుక్చ" ఇతి, రక్, జేర్లుక్చ. ॥ ఉణా-౨, ౨౬౨-౪ ॥ [౧౫
 (౪) "నేడ్వశి" ఇతి, నేట్. లుకాలుప్తే, ॥ ౭-౨౮, ౨౪౯-౨౮ ॥
 (౫) "నలుమతాక్లస్య" ఇతి, ప్రత్యయలక్షణ ॥ ౧ ౧ ౬౩: ౨౦-౭ ॥
 ప్రతిషేధాత్, న నినిమిత్తో లఘూపధగుణః ఐదమధ్యేనహి,
 (౬) "జేరనిటి" ॥ ౬-౪-౫౧, ౧౬౪-౩౪ ॥
 ఇ త్వేవసిన్దే, లుక ఆరమ్భః? యదిత్వ త్రాపిలోప ఇ త్వేవపాఠః.
 తర్హి. సిన్దేపూరోక్తసూ త్రేణై వనిలోపే, పునరారమ్భః ప్రత్య
 యలక్షణబాధనార్థ ఇతి ధ్యేయమ్. * * * * *
 అనన్తరూపతయా, బహుశిరా - పరస్సహస్రమ్, శిరాంసి -
 ఫణాః, అస్యేతి—
 (బహుశిరాః). [౨౫

నిర్వ. ౧౧౬. ఫణాశ్చ బహువోయస్య సవై (బహుశిరా) మతః ॥ ౯౧ ॥

౧౧౭ బభ్రుః,

ఓం బభ్రవేనమః.

భా. తథావిధస్సన్ + విభ ర్తీతి—

(బభ్రుః) భృషః,

[౧౪] ౫

(౧) “కుర్భ్యశ్చ” ఇతి, కుప్రత్యయః, ద్విత్వః. ||ఉణా-౧.౨౬౧-

(౨) “యస్య సాసకలాపృథ్వీ ఫణామణిశిలారుణా । విభ ర్తిమాలాం
లోకానామ్” ||

(౩) “యోఽనన్తః పృథివీర్ధతే శేఖరస్థితిసంస్థితామ్” ఇతి. ** ||

నిర్వ. (౧) “శ్రీఞ్-సేవాయామ్” ||ధా-భా. ౧౨౨-౧౮|| [౧౦

(౨) “సర్వధాతుభ్యోఽసున్” ||ఉణా-౪.౨౭౮-౩౩||
ఇతి, వర్తమానే,

(౩) “శ్రయతేస్సాస్త్వజ్జేషిరఃకిచ్చ” ||ఉణా-౪.౨౭౮-౩౫||
ఇతి శ్రయతేః అనున్, కిత్. ధాతోః శిరాదేశశ్చ. ఆదేశే
అకారఇత్, ఉచ్చారణార్థోవా. కిత్వా దగుణః. [౧౫

(౪) “బహి-వృద్ధే.” ||ధా-భా. ౧౨౦-౧౦||
ఇదిత్వాత్ సుమ్. కుప్రకరణే,

(౫) “లస్థిబంహ్యాయర్షలోపశ్చ” ఇతి, కుః, ||ఉణా-౧.౨౬౧-౨౫||
నలోపశ్చ. బహువ్రీహిః. అసన్తదీర్ఘ ఇత్యాది. * ..*..
తథావిధస్సన్ భరతీతి— [౨౦

(బభ్రుః)

(౧) “భృష్-భరణే.” ||ధా-భా. ౧౨౨-౧౯||

(౨) “యోద్యేచ” ఇత్యతః, ||ఉణా-౧.౨౬౧-౧౩||
ద్యేఇతి వర్తమానే,

(౩) “కుర్భ్యశ్చ” ఇతి, కుః, ||ఉణా-౧.౧౬౧-౧౪|| [౨౫

నిరు. ౧౧౭. అనన్తరూపా యోధ త్రైవృధ్యం (బభ్రు) స్సః శురితః,

† భరతీతి-౧-౪.

శ్లో.౧౩,అక్ష.౯-శ్లో.౧౩,అక్ష.౧౨. (౧౭౮) నా.౧౧౮. విశ్వయోనిః

{ ౧౧౮ } విశ్వయోనిశ్ -
{ ౧౫౧ }

ఓం విశ్వయోనయేనమః.

భా. ఇదమన నైవపుషాసామాన్యమ్ సర్వసాధారణమ్ భక్త సంశ్లేష
† విశేషార్థం వ్యవస్థాపయతి— [౫
(విశ్వయోనిః) ఇతి.- విశ్వేషాం భేజుషాం స్వేనమిశ్రయి తేతి.

నిర్వ. భృగోద్విత్యుద్భ. బాహుళ్యకప్రభావాత్ ద్వీరుక్త పూర్వఖణ్డ
స్య అభ్యాససంజ్ఞాయామ్, [౭-౪-౬౬|౧౫౫-౫||

(౪) “ఉరత్” ఇతి, అభ్యాసమువర్ణ్యస్య అత్త్వమ్, రపరత్వమ్.

(౫) “మాలాదిశ్లేషః” ఇతి, రేఫస్య నివృత్తిః. [౭-౪-౬౦|౧౫౧-౨౮||

(౬) “అభ్యాసే చర్చ” [౮-౪-౫౪|౧౫౧-౩౦||

ఇతి, భస్యబః తతః ఉత్తరఖణ్డే కిత్వాత్ నగుణః ఇకోయన్
ముకారస్య రేఫః. సంహితాయామ్,

(౭) “భోభగో అఘో అపూర్వస్య యోశి” [౮-౩-౧౭|౧౩-౪||

ఇతి, యత్త్వమ్. [౧౫

(౮) “హలిసర్వేషామ్” ఇతి, యలోపః... * [౮-౩-౨౨|౧౩-౧౬||

ఇదం అనైవపుషాసామాన్యమ్ సర్వసాధారణమ్ భక్త
సంశ్లేష విశేషార్థం వ్యవస్థాపయతి.

విశ్వేషామ్- భేజుషామ్, యోనిః- మిశ్రయి తేతి,—

(విశ్వయోనిః). [౨౦

(౧) “యు-మిశ్రణే.” [ధా-అదా|౧౨౩-౩౦||

(౨) “వహిశ్రేణుయద్రుగ్లాహత్యరిభ్యోనిః” [ఉణా-౪|౨౭౫-౮||

ఇతి, నిః. గుణః.

(౩) “నేడ్యశి” ఇతి, నేట్. [౭-౨-౮|౨౪౯-౨౮||

నిరు.౧౧౮. విశ్వేషాం భేజుషాం స్వేన (విశ్వయోని) స్తమిశ్రణాత్ [౯౨]

† విశ్వేష-౪. విశ్వేషవిశేష-౬.

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౧౩, అక్ష ౧౬. (౧౭౯) నా. ౧౧౯. శుచిశ్రవాః

౧౧౯ శుచిశ్రవాః, 1

ఓం శుచిశ్రవసేనమః.

భా. (౧) “యు-మిశ్రణే”. || ధా. అదా. ౧౨౩-౩౦ ||

(౨) “వహిశ్రీశ్రుయుద్రుగ్గాహత్వరిభ్యోనిః” || ఉణా-౪. ౧౭౫-౮ ||

ఇతి, నివత్యయః. ... ** ... ** ... ** .. **

తదుక్తాన్యవశ్యం శృణోతీతి—

(శుచిశ్రవాః).

(౧) “శుచీనిశ్రావణీయాని శృణోమీహధనజ్ఞయ । నచపాపాఃగృ

ణ్ణామితతోఽహం వై శుచిశ్రవాః” ఇతి. || భా-శా. మో-౩౪౪-

భక్తువహృతంహిశుచీ; యథా, [౬౧ ||

(౨) “విదురాన్నానిబుభుజేశుచీనిగుణవన్తిచ” ఇతి. || భా-ఉ-౯౦-౪౩ ||

నిర్వ. (౪) “విశ-ప్రవేశనే.” || ధా. తుదా. ౧౨౭-౨౦ ||

(౫) “అశుభ్రుషి” || ఉణా-౧. ౨౬౫-౨౧ ||

ఇత్యాదినా క్వన్ అగుణః. అనిట్. *...*...*... [౧౫

తదుక్తానిభక్తినమాశ్రీశ్రావణీయానిశుచీ, శృణోతీతి—

(శుచిశ్రవాః).

(౧) “శ్రు-శ్రవణే.” || ధా-భా. ౧౨౨ ౨౯ ||

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” || ఉణా-౪. ౧౭౮-౩౩ ||

ఇత్యసున్, గుణావాదేశౌ. [౨౦

(౩) “శుచ-శోకే;” శౌచకర్తృచాయమ్. || ధా-భా. ౧౧౭-౩ ||

(౪) “సర్వధాతుభ్యశ్చన్” ఇతి, వర్తమానే, || ఉణా-౪. ౧౭౭-౩ ||

(౫) “ఇగుపధాత్ కిత్” ఇతి, ఇన్ కిత్. || ఉణా-౪. ౧౭౭-౮ ||

అగుణః. తతః, అసన్తత్వాత్ దీర్ఘఇత్యాది. ... * ... *

నిరు. ౧౧౯. భక్తైరుక్తాన్యవశ్యం శృణోతీతి (శుచిశ్రవాః);

౧౨౦ అమృతశ్ -

ఓం అమృతాయనమః

భా. (౩) “ధన్వంతరీమ్యశ్చార్ధవతీః విచిత్రార్ధపదాక్షరాఃశృణ్వతో
వివిధావాచో విదురస్యమహాశ్శనః ... అకామస్యైవ [౫
కృష్ణస్య సావ్యతీయాయశర్వరీ” ఇతి. ... * || భా-ఉ-౯౩-౨ ||
తేషామ్, నిరవధికమాధుర్యేణ, జరామరణనివారణేన,
సదాసేవాయామప్యత్మప్రికరత్వేనవా,—

(అమృతః) యథా, [|| ||

(౧) “అమృతస్యేవనాతృప్యన్ ప్రేక్షమాణాజనార్దనమ్” ఇతి***
ఈదృశశక్తిలేశేనఖలు సాగరసారేవ్యమృతత్వమువచర్యతే.
తతోవిశేషమాహ.—

నిర్వ. తేషామ్,నిరవధికమాధుర్యేణ,జరామరణనివారణేన,సదాసేవా
యామపి అతృప్తికరత్వేనవా, నాస్తిమృతమ్- మృతః,అస్మాదితి—
(అమృతః). [౧౫

(౧) “మృజ్-ప్రాణత్యాగే,” || ధా తుదా! ౧౨౭-౧౪ ||

(౨) “నపుంసకేభావేక్షః” ఇతి, క్షః. || ౩-౩-౧౧౪: ౨౫౬-౭ ||
అగుణః. అనిట్. నశ్చోపార్యోబహుప్రీహిః, నలోపః.*... *
యద్వా, నమ్రయతే అనేశేతి—
(అమృతః). ధాతుః ప్రాగ్భవత్. [౨౦

(౧) “హసిమృగ్రిణ్యామిదమిలూపూధుర్విభ్యస్తన్” || ఉణా-౩ ||
ఇతివర్తమానే, [౨౭౨-౪ ||

(౨) “తనిమృజ్భ్యాంకిచ్చ” ఇతి, తన్కిత్. || ఉణా-౩: ౨౭౨-౮ ||
అగుణః. అనిట్. నశ్చోతత్పురుషః. నలోపఃప్రాగ్భవత్. ... *

నిరు. ౧౨౦. జరామృత్యోర్వారణేనహృత్ప్రేర్వాపిసేవనాత్ || ౯౩ ||
(అమృత) స్వాన్నిరతిశయమాధుర్యేణచసర్వదా।

జ్ఞో.౧౩,అక్ష.౨౦-జ్ఞో.౧౩,అక్ష.౨౫(౧౫౧)నా. {౧౨౧.శాశ్వతస్థా
 {౧౨౨. వరారోహః

౧౨౧ శాశ్వతస్థాణః,

౧౨౨ వరారోహః-

ఓం శాశ్వతస్థాణవేదము.

ఓం వరారోహయనము.

భా. (శాశ్వతస్థాణః).-స్వయంనిత్యః,భో క్తృభ్యోఽనపహర్యశ్చ,
 అపునరావృత్తిభోగ్యత్వాత్; అన్యధ్యమృతమనిత్యమ్, [౫
 సకృతేవ్యశ్చ. * ... * ... * ... *
 తస్మాత్, (వరారోహః). వరమ్-ఉత్కృష్టమ్, ఆరోహణమ్-
 స్వప్రాప్తిః, అస్మేతి. అన్యధాసర్వ మవరమ్; యథా,

నిర్వ. ఈదృశ శక్తి లేకతః సాగరసారేపి అమృతశబ్దవ్యవదేశః.
 అనిత్యాత్, సకృతేవ్యాచ్చ, ప్రసిద్ధామృతాత్ మైలక్షణ్యముచ్యతే.

శాశ్వతః- స్వయన్నిత్యశ్చసౌ, స్థాణః- అపునరావర్తినామ్
 నిత్యభోగ్యతయాస్థిరశ్చ, ఇతి—

(శాశ్వతస్థాణః). ఏక న్నామ.

(౧) “స్తా-గతినివృత్తా.”వస్సుః,టవర్గఃతవర్గజః॥ధా-భ్వా|౧౨౨-౨౫॥

(౨) “స్థాణః”ఇతి, ణ్యః. ॥ఉణా-౩|౨౭౦-౩౧॥ [౧౫
 అనిట్. శశ్వదిత్యవ్యయాత్,

(౩) “తత్రభవః”ఇతి, అణి, టిలోపాభావే, ॥ర-౩-౫౩|౧౧౨౫॥

ఆదివృద్ధౌచ, శాశ్వతశబ్దోవ్యుత్పాదితః. కర్మధారయః. ...*
 తస్మాత్ కారణాత్, వరః - ఉత్కృష్టః, ఆరోహః - ఆరోహ
 ణమ్, తత్రార్థకస్వప్రాప్తిః, అస్య అస్మిన్నేతి— [౨౦
 (వరారోహః).

నిరు. ౧౨౧. భోగ్యోహ్యపునరావృత్త్యా భోక్తృభ్యోరోచతే
 యతః॥౯౮॥ స్వయంనిత్యస్సదాయోసౌ (శాశ్వతస్థాణ) రుచ్యతే।

౧౨౨. వరముత్కృష్టమారోహాయస్యస్వప్రాప్తిలక్షణమ్॥౯౫॥
 వర్తతేస (వరారోహః) ప్రకృష్టస్థానదోషముః। [౨౫

శ్లో.౧౩, అక్ష.౨౫-శ్లో.౧౩, అక్ష.౨౫ (౧౮౨) నా.౧౨౨.వరారోహః

భా. (౧) “ఏతేవై నిరయాస్తాతస్థానస్య పరమాత్మనః” ఇతి. ||

“పరవ్యూహ విభవాత్కనాత్రివిధం పరంబ్రహ్మ” ఇతి భాగవత సిద్ధాంతః. తత్ర, పరన్నామ, అకార్యమ్, † కార్యాదనవచ్చిన్న పూర్ణ షాడ్గుణ్యమహర్ణవోత్కలికైకాత పత్రీకృతనిస్సీమ [౫ నిత్యభోగవిభూతిః మ్, * ముక్తోపస్యప్యమ్, అనాపాధికమ్, అవస్థానమ్.

వ్యూహశ్చ, ముముక్షుసిస్సృక్షయా ॥ ప్రదేయసృష్టిస్థితిలయాః, శాస్త్రోతదర్థతత్ఫలాని, భ్యానారాధనే, లీలాచేతీదృశకార్యోపయుక్తవిభక్తపరగుణరూప వ్యాపారశీకరవ్యూహ [౧౦ నిర్వాహితలీలావిభూతికమ్, ముక్తిసాధకః శ్చ తుద్ధావస్థానమ్. విభవశ్చ, తచ్ఛాయః సురనరతిర్యగాది స్వవిభవసజాతీయః విచ్ఛిప్రాదుర్భావవర్గః. తథాచశ్రీసాత్వతే,

(౨) “షాడ్గుణ్యవిగ్రహదేవం భాస్వజ్జ్వలనలేజసమ్ | సర్వతః పాణిపాదంతః” ఇతి వక్రహ్య, || శ్రీపా-సా- || [౧౫

(౩) “పరమేతత్సమాఖ్యాతమేకం సర్వాశ్రయం విభుమ్ | ఏతత్పూర్వత్రయశ్చాన్యత్ జ్ఞానాద్యైర్భేదితంగుణైః || విద్ధే తమ్యావహసంజ్ఞం వై నిశ్చేయసఫలప్రదమ్ | ముఖ్యానువృత్తిభేదేన యుక్తం జ్ఞానాదిభిర్గుణైః || నానాకృతిచతద్విధి విభవమ్భుక్తి ముక్తిదమ్” ఇతి. || శ్రీపాశ్చ-సాత్వతే || [౨౦

తత్ర, ప్రామర్శ్యావాగ్ కేచిత్ సాక్షాత్; యథా, మత్స్యకూర్మాదయః; అన్యేతుః ఆన్యైదివిశిష్టపుష్పపాధిస్తానేన; యథా, భార్గవరామకృష్ణద్వైపాయనాదయః. అపరే ధృకాలే శక్త్యావేశేన; యథా, పురజ్ఞయాదిషు. ఇతరేచవ్యక్తిమస్వయమేవావతీర్య; యథా, అర్చావతారఇతి చతుర్థా. [౨౫

† కార్యానవచ్చిన్న-౬-౧౦. ॥ ప్రళయసృష్టిస్థితియః-౪. ఉపాదేయసృష్టి-౧౦.

* ఋష్యాది-౩-౪-౫-౧౦.

‡ కార్యకాలే-౨-౩.

జ్ఞో.౧౩,అక్ష.౨౫-జ్ఞో.౧౩,అక్ష.౨౮.(౧౮౩)నా. ౧౨౨.వరారోహః

భా. నను, బ్రహ్మదయోపి భగవత్ప్రదుర్భావాః కల్పవృక్షమ్,
తదభేదోపదేశాత్.

తదిదంజడబిత్తమ్, అన్నదాదేః తృణాదేశ్చతత్ప్రదుర్భా
వత్ప్రసక్తాత్. అస్తిహిసర్వస్యాభేదవ్యవదేశః!, [౫

(౪) “సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ” ఇత్యాది. || ఛా.ఉ-౩-౧౪-౧||

నియమేనతేషాం బ్రహ్మాదీనాంభగవదవతారగణనా స్వపరిగణ
నాత్, దేవమనుష్యాదివత్ సృష్టిప్రకరణేషుసృజ్యతయాపరిగణ
నాచ్ఛ; ప్రత్యుత, తేషాం ప్రాదుర్భావేభ్యాభేదవ్యవదేశః,
ప్రాదుర్భావశబ్దవిలక్షణేన ప్రాదుర్భావాంతరశబ్దేన నిర్దేశాః,
భగవద్విభూతిలేశోద్భవత్వ తత్ప్రదుర్భావ విశేషాధీనవృత్తి
త్వాదివ్యవహారాశ్చ, భగవచ్ఛ్రేయోబహుళముపలభ్యతే.
†(అతఏవహితేషాం ప్రాదుర్భావేభ్యోభేదః తద్విభూతిత్వశ్చ
శాస్త్రితమ్.) శ్రీపామరేతావత్,

(౫) “జ్ఞానోపదేష్టాభగవాన్కపిలాక్ష స్త్వఘోక్షజః! విద్యామూర్తి
శ్చతుర్వక్త్రోబ్రహ్మవైలోకపూజితః|| తదంశభూతోవై యస్య
విశ్వవృక్షనలక్షణః” ఇతి, ||శ్రీపాంచ-పా- ||

బ్రహ్మణః కపిలప్రాదుర్భావంప్రతి, “యస్య” ఇతిపష్ట్యాశేషత్వమ్,
“తదంశభూతస్సన్ - విశ్వవృక్షనలక్షణః” ఇతి తత్తద్జ్ఞాన

ప్రవర్తకతయాతద్విభూతిత్వశ్చవృక్షితమ్ అంశశబ్దజ్ఞైతాదృశః,
సవిభూతికస్యభగవతోవిభూతిభూతైకదేశేషుముఖ్యోవ్యాఖ్యాతః,

(౬) “అంశోనానావ్యవదేశాత్” ఇత్యత్ర. ||బ్ర-సూ-౨౩-౪౨||
తథా, అనలశాయిప్రాదుర్భావంప్రతీతరస్య,

(౭) “యగ్నైషుచసంహారం యగ్గరోతిచసర్వదా । శబరరా
ఖ్యోనుహోరుద్రః ప్రాదుర్భావాంతరంహితత్ || దేవస్యానల
శాయేర్వై సర్వాథసంస్థితస్యచ” ఇతి. ||

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౮. (౧౮౪) నా. ౧౨౨. వరారోహః

భా. అత్రాంతరశబ్దోభేదవచనః, - [॥

(౮) “ ఇత్యుక్షీరరసాదీనామ్నాథుర్యస్యాంతరస్తుహత్ ” ఇతివత్.

ప్రాదుర్భావప్రాదుర్భావాంతరయోర్లక్షణభిన్నవివిక్తముక్తమ్,

(౯) “ ప్రాదుర్భావాస్తు విజ్ఞేయాస్వవ్యాపారవశాత్తువై । [౫
ప్రాదుర్భావాంతరాంతర్వ దంశస్యతువశాదపి ” ॥ ॥

ఇతి. అత్ర, “స్వవ్యాపారవశాత్ ” ఇతిస్వాసాధారణత్వమ్,
“అంశస్యతువశాదపి” ఇతితుశబ్దాత్, అంశవశశబ్దాచ్చ, విశేషో
విభూతిపారతస్త్రిభిః. పునరపితాదృశంలక్షణమ్,

(౧౦) “స్వభావమజహచ్చశ్వదాకారాంతరమాకృతేః । యత్త [౧౦
త్వమంశసమ్భూతం ప్రాదుర్భావాంతరస్తుతత్ ” ఇతి.

తథా, ముఖ్యోపచారికవిభాగశ్చ, [॥

(౧౧) “ ప్రాదుర్భావాంతరైస్సార్థంప్రాదుర్భావైర్ద్విజాఖ్యైః ।
అప్యయైఃప్రభవాభ్యైస్తుగౌణముఖ్యైస్తురేశ్వరైః ” ఇతి ॥ ॥

తథా, ముముక్షుభిః ప్రాదుర్భావానామారాధ్యత్వం [౧౫
ప్రాదుర్భావాంతరాణామారాధననిషేధశ్చ,

(౧౨) “యదైవకృతదీక్షాణామధికారస్సమర్పితః । అచ్యుతారాధనా
నాస్తునిశ్రేయసపదాప్తయే॥ తదైవప్రతిషిద్ధశ్చ దేవతాంతరపూ
జనమ్ । పూజాహోద్యావిభవాఖ్యాద్వా యుతేనాన్యత్పురోది
తాత్ ॥ సుగంధరుద్రమహేంద్రాద్యాఃప్రతిషిద్ధాస్తుపూజనే । ౨౦
జ్ఞాత్వైవంభక్తిసామగ్ధ్యం నకుర్యాదేవమేవహి ” ॥ ॥

ఇతి. శ్రీసాత్వతసంహితాయాస్తు మహిషీభూషణపరిజనాదేః
భాగోపకరణతయాభగవద్విగ్రహాంతర్భావః, కాలవిధిశివాదేః
లీలౌపయకసంసారోపకరణత్వశ్చ, స్ఫుటికృతమ్:-

(౧౩) “ఇత్యేతద్దేవతాచక్రమజ్ఞమస్త్రీగణాన్వితమ్ । విగ్రహేదేవదే
వస్య సంలీనమవతిష్ఠతే॥ వక్ష్యేభవోపకరణగీర్వాణగణ

+ సంవిభక్తముక్తమ్-౩-౪.

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౮. (౧౮౫) నా. ౧౨౨. వరారోహః

భా. ముత్తమమ్ । నానావిభవమూర్తి నాంయోఽవత్ప్రేతశాసనే॥
కాలోపియన్నియన్తాచశాస్త్రీన్నాజ్జలక్షణమ్ । విద్యాధిపతే
యైచ్చేవసముద్రస్సగణశ్శివః॥ ప్రజాపతిసమూహాస్తుత్తస్త్రిస్సప
రివారకః॥ మునయస్సప్తపూర్వేఽన్యేగృహాస్తాదాగణైర్వృతాః॥
జీమూతాశ్చాఖిలానాగాస్తస్సస్పరోగణశ్చ త్తమః॥ ఔషధ్యైచ్చే
వపశవోయజ్ఞాస్సాక్షాఖిలాస్తుయే॥ విద్యానైవాపరావిద్యాపావ
కశ్చైచ్చేవమారుతః॥ చంద్రాస్తౌవారివసుధేభిశ్చ త్తమమలేక్షణ॥
చతుర్వింశతిసంఖ్యైశ్చభవోపకరణమ్మహత్ । భవస్సాత్మాత్మ
ధానస్తువ్యాపకోజడలక్షణః॥ మస్త్రీమస్త్రీశ్వరన్యాసాత్ [౧౦
సోపిపూజ్యత్వమేతిచ] ఇతి. ॥ శ్రీపా-సాత్వ- ॥
అతః, శ్రీజన్మరహస్యేచతుర్ముఖాదిప్రసంగః, శ్రీపాద-రేప్రాదు
ర్భావవిభూతితయాఽన్తర్భావనిబద్ధనోఽనుసంధేయః. ఏవశ్చ
వ్యామోహఏవత్రీమూర్తిసామ్యపణ్డితన్యాయఃపణ్డితమ్మన్యానామ్.

సర్వశ్చైవతత్తత్రత్రత్రస్థాపయిష్యతే. * ... * [౧౫
తత్ర (వరారోహః) ఇత్యేతదన్తైర్నామభిః, ప్రాయశః పరత్వముక్తమ్.

నిర్వ. (౧) “రుహ- బీజజన్మనిపాదుర్భావేచ;” ॥ ధా-భా. ౧౨౨-౫॥
అక్షపూర్వః.

- (౨) “భావే” ఇతి, భావేఘోష. లఘూపధగణః॥ ౩ ౩-౧౮. ౨౮౨-౮॥
- (౩) “వృక్ష - వరణే;” ॥ ధా-సా. ౧౨౬-౪॥ [౨౦
- (౪) “వృక్ష - వరణే” వా. పూర్వత్ర, ॥ ధా-కా. ౧౨౮-౧౩॥
- (౫) “భావే” ॥ ౩-౩-౧౮. ౨౮౨-౮॥
- (౬) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తై, ॥ ౩-౩-౧౮. ౨౮౨-౧౬॥
- (౭) “గ్రహవృద్ధనిశ్చిగమశ్చ” ॥ ౩-౩-౫౮. ౨౮౪-౨౦॥
ఇతి, అప్. అపరత్ర, తదనువృత్తై, [౨౫
- (౮) “ఋదోరప్” ఇతి, ఋదన్తలక్షణోఅప్. ॥ ౩-౩-౫౭. ౨౮౪-౧౭॥
గుణఃరపరః. సాంహితీకోదీర్ఘః * ... * ... *

శ్లో.౧౩, అక్ష.౨౯-శ్లో.౧౩, అక్ష.౩౨. (౧౮౬) నా. ౧౨౩. మహాతపాః

౧౨౩ మహాతపాః, ||

ఓం మహాతపసేనమః.

భా. (కిమేకందైవతం లోకే కింవాప్యేకం పరాయణమ్) ఇతి ప్రాప్య ప్రశ్నయోః తత్ప్రతివచనయోశ్చ ప్రాయేణామీష్యేవ విశ్రాంతిః. అథ, (స్తునస్తగకంకమ్) ఇత్యాదీనాముపాయ ప్రశ్నప్రతివచనానామధికారేవ్యూహః. తత్రవాసుదేవః పరత్వేన వ్యాఖ్యాతః. ఇదానీం సజగర్షణః.—

(మహాతపాః);

(౧) “యస్య జ్ఞానమయస్తపః” ఇతి, || ముణ్డకోప. ౧-౧ || [౧౦ మహాత్-పూజ్యమ్, జ్ఞానమ్, అస్యేతి, పథుణా వ్యాఖ్యాస్యతే.

నిర్వ. ఏవమ్, ఏతావతా ప్రాయశః పరత్వముక్తమ్. అథవ్యూహః. తత్ర, వాసుదేవస్య పరత్వేన వ్యాఖ్యాతత్వాత్; ఇదానీమ్, అప్యయపూర్వకత్వాత్ సృష్టేః, సజ్జహీర్షుస్సజగర్షణః ప్రస్తూయతే. పథుణా వ్యాఖ్యాస్యతే. తత్ర, జ్ఞానబలే సజగర్షణస్య గుణోవ్యాధా; తత్ర, మహాత్-పూజ్యమ్, తపః-ప్రాచీనభవపరిశ్రాంతిశాస్త్ర్యం సజ్జహీర్షాబుద్ధిలక్షణం జ్ఞానమ్, అస్యేతి— (మహాతపాః).

(౧) “తప-సస్తాపే” జ్ఞానకర్తేహాయమ్. || థా. భా. ౧౨౩. ౯ ||

(౨) “సర్వథాతుభ్యః” ఇతి, అనున్. || ఉణా-౪. ౨౭౦-౩౩ || [౨౦ మహాచ్ఛబ్దో వ్యుత్పదితః.

నిరు. ౧౨౩. శతోత్తరైర్ద్వావింశతైర్వరారోహోస్తనామభిః || ౯౬ || కిమేకందైవతమితి కిమిత్వేకం పరాయణమ్. ప్రాప్యస్య ప్రశ్నయోశ్చైవ వముక్తముత్తరమత్రతు || ౯౭ || వ్యూహీయోవాసుదేవోపి వ్యాఖ్యాతోత్త్రైవసజ్జిహోత్. అథ సజగర్షణాత్కానం వత్సత్వముత్తరనామభిః || ౯౮ || మహాత్పూజ్యంతపోజ్ఞానం యస్యేతి స (మహాతపాః) |

జ్ఞో॥ ౧౪॥ ౧౨౪ సర్వగన్-

ఓం సర్వగాయనమః.

భా. † తేమజ్ఞానబలేన జగద్వణస్య గుణైః పూర్ణాజ్ఞానశ్చ ప్రాచీనభవవరిశాస్త్రాని శాస్త్రయేన జ్ఞాహిర్వా లక్షణమతః. *...*...* [౫] ధారణసామర్థ్యలక్షణేన బలేన ఆత్మవత్ ధారయన్ సంహృతాన్ సర్వాన్ గచ్ఛతీతి—

(సర్వగః). * ఆత్మాత్మవైభవదూరపారసర్వానస్తేషు డః. *...* ఏవమ్, సజగద్వణాద్ధిసజగద్వణం నామ [౫౫౬] నిరుచ్యతే.

అథ, సంహృతాన్ సిస్సుయుః ప్రద్యుమ్నః. సర్వకార్యం [౧౦] విస్తరిత - సుప్త్యై లభత ఇతి—

నిర్వ. (౩) “ఆత్మహతః” ఇతి, ఆత్మవత్. దీర్ఘః. ॥౬-౩-౪౬. ౧౦-౧౭॥ తతః, అసంతత్యాదువధా దీర్ఘ ఇత్యాది. *...* ధారణసామర్థ్యలక్షణేన బలేన, ఆత్మవత్ ధారయన్, సంహృతాన్ సర్వాన్ గచ్ఛతీతి— [౧౫]

(సర్వగః).

(౧) “గమత్-గతా.” ॥ధా-భా॥ ౧౨౩-౮॥

(౨) “ఆత్మాత్మవైభవదూరపారసర్వానస్తేషు డః” ॥౩-౨-౪౫॥ ఇతి, డః. డిత్వాత్ టిలోపః. [౨౪౮-౨౧॥

(౩) “స్మ-గతా.” తతః, సర్వశబ్దః, ॥ధా-భా॥ ౧౨౨-౨౭॥ [౨౦

(౪) “సర్వనిఘ్నమ్” ॥ఉజా-౧॥ ౨౬౫-౨౪॥

ఇత్యాదినా వన్నన్తోనిపాతితః అనిట్. *...* అథ, సంహృతాన్ సిస్సుయుః ప్రద్యుమ్నః. విశ్వరూపీయై గుణైః ప్రద్యుమ్నస్య పూర్ణా. తత్ర, జగత్కర్తృయశక్తుర్భూతానామైశ్వర్యగుణకతయా, స సర్వం కార్యం విస్తరిత సుప్త్యై లభత ఇతి—

నిరు. ౧౨౪. ధారయన్ సంహృతాన్ సర్వాన్ గచ్ఛతీతి స (సర్వగః) ॥౯౯॥

శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౪-శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౧౦ (౧౮౮) నా. { ౧౨౫. సర్వవిత్. }
 { ౧౨౬. భానుః }

౧౨౫ సర్వవిత్ - { ౧౨౬ } భానుర్ -
 { ౨౮౫ }

ఓం సర్వపితృనమః.

ఓం భానవేనమః.

భా. (సర్వవిత్).

ఇదమత్రజగత్ క్రియా శక్త్యున్మాసరూపమైశ్వర్యమ్.*...*[౫
 సర్వనిర్మాణేష్యవికుర్వాణో భాతీతి—
 (భానుః),-

(౧) “దాభాభ్యాన్నుః” ఇతి, నుః.

(౨) “సపషస్స్వయమున్బభౌ” ఇతి. || ||
 ఇదమవికారాకారంవీర్యమ్ * ... * [౧౦

నిర్వ. (సర్వవిత్).

(౧) “విద్-ల్-లాభే” || ధా-తుదా-౧౨౭-౨౩ ||

(౨) “క్విప్-చ” ఇతి, క్విప్. || ౩-౨-౭౬|౨౪౯-౩౧ ||

(౩) “సత్సూద్విషదుహుహుయుజపిదభిదచ్చిదజనీ రాజాముప
 సర్వేషిక్విప్” ఇతి, || ౩ ౨-౬౧|౨౪౯-౧౮ || [౧౫
 అయమన్యైవప్రపజ్ఞః. అగుణః.

(౪) “వావసానే” || ౮-౪-౫౬|౧౫-౨౦ ||

ఇతి, పాషికజ్ఞుర్త్వమ్. సాధితోహసర్వశబ్దః.

అవికారాకారవీర్యగుణకతయా సర్వనిర్మాణేష్యసావవికుర్వా
 ణో భాతీతి— [౨౦

(భానుః).

(౧) “భా-దీప్తా.” || ధా-అదా|౧౨౪-౪ ||

(౨) “దాభాభ్యాన్నుః” ఇతి, నుః. అనెట్.***|| ఉణా-౩|౨౭౦-౨౯ ||

నిరు. ౧౨౫. ప్రమ్యముత్పేతుకార్యాణిభతేయస్స (సర్వవిత్).
 ౧౨౬. (భాను) సర్వస్యభాతీతినిర్మాణేష్యవికారతః|| ౧౦౦ ||

౧౨౭ విష్వక్సేనో-

ఓం విష్వక్సేనాయనమః.

భా. అథ, స్థాపకోఽనిరుద్ధః—

(విష్వక్సేనః) - ఇ నేనస్వామినాసహవర్తత ఇతి సేనా, [౫
† సేత్వ రేతియాస్కః. అనేనరక్షకవన్దోజస్తవోవిష్వక్-అస్మేతి
ఇయమత్రసామర్థ్యశరీరాశక్తిః. * ... *

నిర్వ. అథ, స్థాపకోఽనిరుద్ధః. శక్తితేజసీగుణావనిరుద్ధస్యవ్యాఘ్రే. తత్ర
సామర్థ్యశరీరయాశక్త్యా, విఘాతీ - సమంతాత్ గామినీ,
సేనా; ఇనః - ఈశ్వరః, తేనసహవర్తత ఇతి సేనా - సేత్వ
రాచమూః, తదుపలక్షితాః అనేనరక్షకవన్దోజస్తవః, అస్మేతి—
(విష్వక్సేనః).

- (౧) “ఇహ - గతా.” || ధా-అదా | ౧౨౮-౨ ||
- (౨) “ఇహ్ సింహజిదీజువ్యవిభ్యోనక్” || ఉణా-౩ | ౨౬౯-౩౨ ||
ఇతి, నక్. అగుణః. అనిత్. తతః, [౧౫
- (౩) “తేనసహేతితుల్యయోగే” ఇతి, || ౨-౨-౨౮ | ౭౫-౨౦ ||
సహేత్యస్యబహుప్రీహిః.
- (౪) “వోవస్సర్జనస్య” ఇతి, సహస్యసః. గుణః. || ౬-౩-౮౨ | ౭౫-౨౧ ||
స్త్రియామతప్తాప్. దీర్ఘః. తతః, విష్వక్పూర్వః,
- (౫) “అనేకమన్యవదాధే” ఇతి, || ౨-౨-౨౮ | ౭౨-౨౮ || [౨౦
పునర్బహుప్రీహిః.
- (౬) “అఞ్చ-గతిపూజనయోః,” || ధా-భ్యా | ౧౧౭-౫ ||
విషుఇత్యవ్యయపూర్వః. || ౩-౨-౫౯ | ౩౧-౨౮ ||
- (౭) “ఋత్విద్దధృక్ స్రద్ధిగుష్ఠిగఞ్చయుజిక్రౌఞ్చమ్” ఇతి, క్షిప్.

నిరు. ౧౨౭. ఇ నేనస్వామినాసాకంవర్తతే సేన ఇత్యతః | [౨౫
విష్వక్రక్ష్యోజనోయస్య (విష్వక్సేన) ఇతీరితః || ౧౦౦ ||

† సేత్వరాచమః-౧౦, సేత్వరయోస్కః.

శ్లో.౧౪,అక్ష.౧౩-శ్లో.౧౪.అక్ష.౧౬.(౧౯౦) నా. ౧౨౮. జనార్దనః

౧౨౮ జనార్దనః,|

ఓం జనార్దనాయనమః.

భా. రత్నావ్రతిపత్నాన్ జనాన్ అనపేక్షోఽర్థయతీతి—

(జనార్దనః).

[౫

(౧) “దస్యతాశ్చాజ్జనార్దనః” ఇతి.

॥భా.ఉ-౭౧-౬॥

ఇదమనపేక్షాలక్షణస్తేజః.ప్రతిమూర్తిగుణానాంవ్యవస్థేయమ్;
ఇయతామావిషాకరాత్.భగవతస్సర్వత్రావగణగుణత్వా
త్. మూలేహిశూయతే:-

నిర్వ. (౮) “అనిదితామ్” ఇతి,నలోపః. ॥౬-౪-౨౪|౩౫ ౧౧॥ [౧౦

(౯) “ఉగిదచామ్” ఇతి,

॥౭-౧-౭౦|౩౦-౧౩॥

అజ్గ్రహణాత్, ధాతోశ్చేదుగితాగ్ర్యమ్; తర్హి, అఞ్చతేరే
వేతినియమాధా దితరవ్యావృత్త్యా, అఞ్చతేః

(౧౦) “ఉగితశ్చ” ఇతి, జీబిత్యాది.

॥౪-౧-౬|౪౧-౩౧॥

(౧౧) “స్త్రియాఃపుంవద్భాషిత పుంసాదనూజ్ సమానాధికరణే
స్త్రియామపూరణీప్రియాదిషు” ఇతి, ॥౬-౩-౩౪|౭౨-౩౫॥
పుంవద్భాషః. సాంహితీకోయణ్ వః.

(౧౨) “క్వీన్ ప్రత్యయస్యకుః”

॥౮-౨-౬౨|౩౧-౨౯॥

ఇతి, కుత్ప్యమ్; చస్యకతః. తతః,

(౧౩) “గోస్త్రియోరుపసర్జనస్య” ఇతి ॥౧౨-౪౫|౫౯-౧౯॥ [౨౦

ఆపో హ్రస్వః * ... * ... *
అనపేక్షాలక్షణేనతేజసా, జనాన్ - రత్నావ్రతిపత్నాన్, అర్థ
యతి - అనపేక్షంపీడయతీతి—

(జనార్దనః).

నిరు. ౧౨౮. భక్తవిద్వేషిణాంతూర్ణంమర్దనాద్ధి (జనార్దనః)।

౧౨౯ వేదో-

ఓం వేదాయనమః.

భా. (౧) “జ్ఞానేనైశ్వర్యేణశక్త్యేతిసర్వేభగవతోఽనూనాఃపూర్ణా
 † ఇతి, ఏవ ఆత్మాచతుర్విధః సర్వజ్ఞ సర్వదర్శినర్వేశ్వర సర్వ
 శక్తి సృష్టుద్ధిమానేవా ‡ గ్రద్ధిరనూన ఆప్తోవశీస్వాధీనోఽనాది
 రనస్తోవ్యపగత నిద్రాభయకోగ్రతస్త్రివ్యపగతేచ్ఛాతమఃక్లమ
 వ్యాధినిర్దోషోనిరనిష్టోనిరవద్యోయే భగవన్తంచాసుదేవమేవం
 విదుః, తపనంవిదుః; యే, నైవంవిదుః, నతేవిదుః ఇతి, భగవాన్
 వాసుదేవో నస్తపవాపరిమితోఽనన్తత్వేనాపరిమిత [౧౦
 త్వేనభవతి” ఇతిప్రతిపర్యాయమ్? *...*॥మూలసం- ॥
 పునఃసజగర్షణస్య శాస్త్రప్రదత్వముచ్యతే.—
 (వేదః);-సృష్టిలమ్భితకరణాః విద్వంతిత్ప్రిన్నితి.

నిర్వ. (౧) “అర్ధ - హింసాయామ్” ॥ధా-చూరా. ౧౩౧-౨॥
 చుగాదిః. ణిచ్. తతః, నన్వ్యాదిల్కుః. [౧౫

(౨) “కృత్యల్కుటః” ఇతి, ॥౩-౩-౧౧౩. ౧౨౭-౩॥
 బాహుళకాత్ ల్యుడ్వేత్వాది. యోరనః. ణిలోపః.

(౩) “జనీ-పాదుర్భావే.” పచాద్యచ్. దీర్ఘః. *॥ధా-దివా. ౧౨౫-౫॥
 భగవతః పూర్ణషాఙ్గుణ్యస్య సర్వత్రానూనగుణత్వేపి, ప్రతి
 మూర్తివ్యవస్థాచేయమ్, ఇయతాంగుణానామావిష్టారాత్,
 ప్రతిపర్యాయంపునః కిచ్ఛిద్వివక్షితమ్. తత్రతావత్ సజగర్ష
 ణస్యశాస్త్ర ప్రదత్వముచ్యతే. సర్వేసృష్టిలమ్భితకరణాః,
 శాస్త్రాణివిద్వంతి - పాప్రువంతి, అస్మిన్నితి—
 (వేదః).

(౧) “విదో - లాభే.” ॥ధా-తుడా. ౧౨౭-౨౩॥ [౨౫

నిరు. ౧౨౯. సజగర్షణత్వేశాస్త్రార్థప్రదత్వాత్ (వేద) శురితః॥౧౦౨॥

$\left\{ \begin{array}{l} ౧౩౦ \\ ౧౩౩ \end{array} \right\}$ వేదవిత్ -

ఓం వేదవిదేశము.

భా. (౧) “హలశ్చ” ఇతి, ఘృణ్. యథా, ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

(౨) “యోవై వేదాంశ్చప్రహీణోతితస్మై” || ౫

(౩) అతః, “అభ్యుపాయః ఆగమఃపథాః నేతాబ్రాహ్మణఆచార్యః” ఇతి

సజర్ష † తాభిజ్ఞాః.* ... * ... *

వేదార్థజ్ఞాపిశయవిపర్యాసంవేత్తితి—

(వేదవిత్). ఆహహి,

(౧) “వేదవిదేవచాహమ్” ఇతి. * ... * ||గీ.౧౫-౧|| [౧౦

తదంతైః ఛద్వగలూదిభిః స్వకల్పితైరవిహీనః—

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, అధికరణేఘృణ్. గుణః.*||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

అవిశయవిపర్యాసంవేదమ్, అస్యచశబ్దస్య తదర్థ పరత్వాత్

వేదార్థమ్, వేత్తి - జానాతీతి—

(వేదవిత్).

[౧౫

(౧) “విద - జ్ఞానే.”

||థా-అదా|౧౨౪-౨||

క్విప్. అగుణః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్. పునరపిసపవ

ధాతుః. తతోవేదశబ్దః,

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, ఘృణ్. న్తృప్యత్వాదితః.*||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

విగతాని- విహీనాని, అక్తాని- స్వకల్పితాని ఛద్వగలూ [౨౦

దీని, అస్యేతి—

(వ్యక్తః), తైరవిహీనతయా సనేతి—

నిరు. ౧౩౦. అసంశయవిపర్యాసంవేదార్థంవేత్తి (వేదవిత్)।

† తాభిజ్ఞాః-౪-౫. తాద్యభిజ్ఞాః-౯.

౨౩-౪-౪౬.

జ్ఞో.౧౮,అక్ష.౨౨ జ్ఞో.౧౮.అక్ష.౨౨. (౧౯౩) నా. {౧౩౧.అవ్యక్తః.
 {౩౧౨. వేదాక్షో-

౧౩౧ అవ్యక్తో-

౧౩౨ వేదాక్షో-

ఓం అవ్యక్తాయనమః.

ఓం వేదాక్షాయనమః.

భా. (అవ్యక్తః)* ... * ... *

వేదాశ్చనస్తశాఖాః,అస్యఅజ్ఞం-శరీరమ్, అస్తరజ్యవ్యజ్ఞకత్వాదితి—
 (వేదాక్షః). యథా,

(౧) “నావేదవిన్నను తేతంబృహస్తమ్” ||కాఠ-౩వ్ర.ప౪౫||

(౨) “విధాను తేవేదమయంశరీరమ్” ఇతి. ||

(౩) “శ్రుతిస్తృతీమమైవాజ్ఞా” ||

(౪) “దైవంపితృభ్యుక్తర్వవ్యమ్” || ||౧౦

(౫) “ఇతితస్యానుశాసనమ్” ఇతితదాజ్ఞాత్వాద్వా—||

(వేదాక్షః)* ... * ... *

నిర్వ. (అవ్యక్తః).

(౧) “అజ్ఞా - వ్యక్తిశ్లక్ష్యకాన్తిగతిషు.” ||ధా-రుధా|౧౨౭-౩౩||

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, ఘశ్. ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౮|| ||౧౫

(౩) “చఙోః” ఇతి, కుత్వమ్ గః. యద్వా ||౭-౩-౫౨|౨౮౦-౩౮||

(౪) “అగ్ - గతౌ.” ||ధా-భాష్వా|౧౧౬-౨౫||

ఇదిత్వాత్నుమ్, వచాద్యచ్. అనుస్వారపరసవర్ణౌ. విపూ

ర్వస్సమాసః. వేఃయచ్. తతోనఙ్గసమాసః. నలోపః. నా

మోస్సంహితకంజత్వమ్. * ... *||౨౦

వేదాశ్చనస్తశాఖాః, అజ్ఞమ్ - అభివ్యజ్ఞకత్వాత్, తదాజ్ఞా

త్వాద్వా, శరీరమ్, అస్యేతి—

(వేదాక్షః). ధాతుః ప్రాగ్భ్యత్. తతోఘజిత్యాది. వేదశబ్దో

పి, వేదేః ఘజివృత్పాదితః. దీర్ఘః. * ... *

నిరు. ౧౩౧. శీత్రావ్యాకరణాద్యజ్ఞైర్మహీనో(౭వ్యక్త)ఉచ్యతే||౧౦౩||

౧౩౨. యస్యవేదో౭నస్తశాఖో (వేదాక్షో)౭జ్యతయాస్తృతః||

జ్ఞో.౧౪,అక్ష.౨౮-జ్ఞో.౧౪,అక్ష.౩౨.(౧౯౪) నా. {౧౩౩. వేదవిత్.
౧౩౪. కవిః

{౧౩౩
౧౩౦} వేదవిత్, ౧౩౪ కవిః॥

ఓం వేదవిదేశము.

ఓం కవయేనము.

భా. వేదై ర్వేద్యత ఇతివేదః, తదర్థోధర్మః, తమనుష్ఠాపనేనవిద్యతీతి
ప్రద్యుమ్నః— [౫

(వేదవిత్). అతోహ్యస్య,

(౧) “ధర్మః,ప్రద్యోతయితా, ప్రవర్తయితా” ఇతిచనిర్దేశాః.*...*

సపవ కా నైదర్మిత్వాత్—

(కవిః).

[౩౪॥

(౧) “ఘ శబ్దే.” దర్శనకర్తృణోఽస్తాత్ ఇన్*...*ధా-అదా|౧౦౩-

నిర్వ. అథ, ప్రద్యుమ్నస్య అనుష్ఠాపకత్వమ్.—

వేద్యతే- జ్ఞాప్యతే, వేదైర్ధర్మ ఇతి,

(వేదః)-తదర్థోధర్మః; తంవిద్యతి - అనుష్ఠాపనేనలభతఇతి—
(వేదవిత్).

(౧) “విద్ - లాభే.” ॥ధా-తుదా|౧౦౨-౨౩॥ [౧౫
క్విప్. అగుణః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్.

(౨) “విద - జ్ఞానే.” ॥ధా-అదా|౧౦౪-౨॥

(౩) “అక ర్తరిచకారకే” ॥౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౬॥

ఇతి కర్తృణి ఘృణ్. గుణః. * ... *

సపవకా నైదర్మిత్వాత్ - పశ్యతీతి—

[౨౦

(కవిః).

[॥ధా-అదా|౧౦౩-౩౩॥

(౧) “ఘ-శబ్దే.” ధాతూనామనేకార్థతయాదర్శన కర్తేహాయమ్.

(౨) “సర్వధాతుభ్యిన్” ఇతి, ఇనిపాస్త్రే ॥ఉణా-౪|౨౨౨-౩॥

నిరు. ౧౩౩. వేదై ర్వేద్యతయా వేదస్తదర్థోధర్మఉచ్యతే॥౧౦౪॥

తదనుష్ఠాపనాన్నిత్యంప్రద్యుమ్నో (వేదవిత్) స్మృతః । [౨౫

౧౩౪. సపవకా నైదర్మిత్వాత్ (కవి) రిత్యుచ్యతేబుధైః॥౧౦౫॥

శ్లో.౧౫, అక్ష.౧ శ్లో.౧౫, అక్ష.౧౨. (౧౯౫) నా. { ౧౩౫. లోకాధ్యక్షః
 { ౧౩౬. సురాధ్యక్షః
 శ్లో॥ ౧౫॥ ౧౩౫ లోకాధ్యక్షన్ - ౧౩౬ సురాధ్యక్షో -

ఓం లోకాధ్యక్షాయనమః.

ఓం సురాధ్యక్షాయనమః

౧౩౭ ధర్మాధ్యక్షః,

ఓం ధర్మాధ్యక్షాయనమః.

[౫

భా. కాస్తదర్శిత్యమేవ త్రిభిరుపపాదయతి—

(లోకాధ్యక్షః, సురాధ్యక్షః, ధర్మాధ్యక్షః) ఇతి;-

లోకాః- ధర్మాధికారిణః, సురాః-తదారాధ్యాదేవతాః, ధర్మః-
 తత్సాధనంవైధమ్, తేషామ్ అధ్యక్షః - అకృతాభ్యాగమకృత
 విప్రణాశపరిహారేణ ఫలదాతుమనుసద్ధాతా, అనిరుద్ధః [౧౦
 అతోహ్యస్య, “ధర్మజ్ఞః, ఉపాయజ్ఞః, అధ్యక్షః, సత్ససద్ధః,
 సపవాన్య సంవిదన్దదాతి” ఇతివ్యవచేశాః! * ... *

నిర్వ. (౩) “అచఇః” ఇతి, ఇః. గుణావాచేశో. ॥ ఉణా-౮. ౧౭౭ ౭॥

సాంహితకమ్, నామ్నోః,

(౪) “ఖరిచ” ఇతి, చర్త్యమ్* ... * ॥ ౮-౮-౫౫. ౧౯-౩౩ ॥ [౧౫

అథ, కాస్తదర్శిత్యోపపాదనముఖేన త్రిభిరుద్ధస్య ఫలప్రద
 త్వముచ్యతే. లోకానామ్ - ధర్మాధికారిణామ్, అధ్యక్షః -
 స్వామీ, అకృతాభ్యాగమ కృతవిప్రణాశప్రసక్తపరిహారేణ ఫల
 దాతుమనుసద్ధాతేతి—

(లోకాధ్యక్షః).

[౨౦

(౧) “అతూ - వ్యాప్తాః” అధిపూర్వః. ॥ ధా-భా. ౧౨౦-౧౬॥

నిరు. ౧౩౫. ౧౩౬. ౧౩౭. ధర్మాధికారిణోలోకాః తదారాధ్యాస్య
 రాస్తథాధర్మస్తత్సాధనం తేషామధ్యక్షస్సృత్రినామవాన్ ॥ ౧౦౬॥
 (లోకాధ్యక్ష స్సురాధ్యక్షో ధర్మాధ్యక్ష) ఇతిక్రమాత్ । అనిరుద్ధస్స
 విజ్ఞేయోలోకాధ్యక్షాది నామవాన్ ॥ ౧౦౭॥ [౨౫

జ్ఞో.౧౫,అక్ష.౧౨-జ్ఞో.౧౫.అక్ష.౧౬.(౧౯౬)నా. ౧౩౮. కృతాకృతః

౧౩౮ కృతాకృతః, I

ఓం కృతాకృతాయనమః.

భా. ద్వాచధర్మై-సంసారస్యప్రవర్తకో నివర్తకశ్చ; తత్రప్రవర్తక
స్యానిత్యఫలప్రదత్వేనోపచారాత్ (కృతః); నివర్తకస్య [౫
నిత్యఫలప్రదత్వేన (అకృత) శ్చేతి, సపవ—
(కృతాకృతః). * ... * ... *

నిర్వ. పచాద్యచ్. సంహితాయాంయన్. ఏయః. ఏవమేవాయమ్
ఉత్తరతాప్రభుభయత్ర.

(౨) “లోకృ - దర్శనే.” ||ధా-భా|౧౧౬-౧౨|| [౧౦

(౩) “హలశ్చ” ఇతి, ||౩-౩-౧౦౧|౨౮౮-౧౪||

అధికరణేషుఞ్. దీర్ఘః. * ... *

సురాణామ్ - తదారాధ్యదేవతానామ్, అధ్యక్షఇతి—
(సురాధ్యక్షః).

(౧) “షు-ప్రసవైశ్వర్యయోః.”షస్సః||ధా అదా|౧౨౩-౩౨||[౧౫

(౨) “సుసూధాగృధిభ్యఃక్రన్” ||ఉణా-౨|౨౬౨-౬||

ఇతి, క్రన్. అగుణః. అనిట. దీర్ఘః. * ... *

ధర్మస్య - తత్సాధనస్యవై ధస్య, అధ్యక్షఇతి—
(ధర్మాధ్యక్షః).

(౧) “ధృఞ్ - ధారణే.” ||ధా-భా|౧౨౨-౧౯|| [౨౦

(౨) “అర్తిస్తుసుపవ” ఇత్యాదినా మన్. ||ఉణా-౧|౨౬౫-౬||

గుణఃరపరః. అనిట. దీర్ఘః. * ... *

సపవ, కృతః - ఉపచారాత్ సంసారప్రవర్తకానిత్యఫలప్రద
ధర్మశ్చాసౌ, అకృతః-తన్నివర్తక నిత్యఫలప్రదధర్మశ్చేతి—
(కృతాకృతః). [౨౫

నిరు. ౧౩౮. అనిత్యనిత్యఫలదౌ ప్రవర్తకనివర్తకౌ । దదాయ
స్యస్వరూపంసః (కృతాకృత) ఇతీరితః|| ౧౦౮||

జ్ఞో.౧౫,అక్ష.౧౭-జ్ఞో.౧౫.అక్ష.౨౪.(౧౯౭)నా. {౧౩౯.చతురాశ్వా. {౧౪౦. చతుర్భూహాః

{౧౩౯} చతురాశ్వా, {౧౪౦} చతుర్ భూహాః,
 {౨౭౫}

ఓం చతురాత్మ నేనమః.

ఓం చతుర్ భూహాయనమః.

భా. ఇథమ్,—

(చతురాశ్వా);వాసు దేవఃసజగర్షణఃప్రద్యుమ్నఃఅనిరుద్ధఇతి.*

కథమేకస్యచాతురాత్మ్యమ్?తత్రాహ—

(చతుర్భూహాః);-

నిర్వ. (౧) “దుకృష్ణ - కరణే”

॥ధా.తనా॥౧౨౮-౫॥

(౨) “నిష్టా” ఇతి, కర్తృణి క్తః.

॥౩-౨-౧౦-౨౧౫౧-౨౦॥

అగుణః అనిటన్ నక్షస్సమాసే నలోపః.

[౧౦

అన్యత్ర సజ్జభావోవిశేషః. అన్యత్ సమమ్. దీర్ఘః. * ... *

ఇథమ్, చత్వారః - వాసుదేవ సజగర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ

రూపాః, ఆశ్వానః - స్వరూపాణి, అస్యేతి—

(చతురాశ్వా). ఆత్మశబ్దః, అతతేః మనిణన్తోవ్యుత్పాదితః.

(౧) “చతే - యాచనే”

॥ధా.భా॥౧౨౮-౨॥ [౧౫

(౨) “చతేరురన్”

॥ఉణా-౫॥౨౮౧-౪॥

ఇతి, ఉరన్. తతః, నాన్తలక్షణోదీర్ఘఇత్యాది.* ... *

కథమేకస్యైవచాతురాత్మ్యమ్? తతోచ్యతే. చత్వారః -

యథోక్తతత్త్వయోజనాయ, ధ్యేయారాధ్యవ్యక్తయేవ,

సమస్తేన వ్యస్తేనచ గుణషటేకణ, తద్వ్యగళిత్రికేణచ, [౨౦

తద్వ్యజ్ఞక వర్ణ భూషణ ప్రహరణాదిభిః జాగ్రదాద్యవస్థా

చతుష్టయవైశిష్ట్యేనచ, చతుర్విధాః, భూహాః - భూహ

మూర్తిభేదాః, అస్యేతి—

(చతుర్భూహాః).

నిరు. ౧౩౯. వాసుదేవాదిరూపత్వాత్ (చతురాత్మే)తికథ్యతే।

౧౪౦. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తాదౌభూహావస్థాచతుష్టయే॥౧౦౯॥

ఏతైర్విశిష్టమూర్తిత్వాత్ (చతుర్భూహ) ఇతిరీతః।

శ్లో.౧౫,అక్ష.౨౫-శ్లో.౧౫,అక్ష.౨౫ (౧౯౮) నా.౧౪౧.చతుర్ దంష్ట్రీః

౧౪౧ చతుర్ దంష్ట్రీశ్ -

ఓం చతుర్ దంష్ట్రీయనమః.

భా. యథోక్తప్రయోజనేభ్యః, ధ్యేయారాధ్యవ్యక్తయేచ, సమస్త వ్యస్తేనగుణవశేన తద్వ్యజ్ఞకవ్యవస్థితావయవవర్ణభూషణ ప్రహరణవాహనధ్వజాదిభిః జాగ్రదాద్యవస్థాచతుష్టయ విశిష్టాభిర్ముర్తిభిః చతుర్థావ్యూహ్యత ఇతి * ... *
† పూజామూలేనవరేణరూపేణ—

(చతుర్దంష్ట్రీః);-చతుర్దంష్ట్రీత్వం మహాపురుషలక్షణమ్. యథా,

(౧) “చతుర్దశ సమద్వంద్వః చతుర్దంష్ట్రీశ్చతుర్దతిః” ఇతి * ... *
[||రా-సు-౩౪-౧౯౩||

నిర్వ. (౧) “ఉహ-వితరేః” విపూర్వః. ||ధా-భాష్వా|౧౨౦-౧౪||

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౯|౨౦౨-౧౬||

ఇతి, ఘృక్. వేరికారస్యయన్యః. చతుశ్శబ్దోవ్యుత్పాదితః. ఏవమత్తరతాపి * ... * [౧౫

పూజామూలేన వరేణరూపేణ చాయమృహ పురుషలక్షణ విశిష్టతయా చతస్రః దంష్ట్రీః అస్యేతి—

(చతుర్దంష్ట్రీః).

(౧) “దంశ-దశనే.” ||ధా-భాష్వా|౧౨౩-౧౦||

(౨) “సర్వధాతుభ్యఃష్ట్రీన్” ||ఉణా-౪|౨౭౮-౧౦|| [౨౦
ఇతి, ష్ట్రీన్. షణ్ణత్. టవర్గస్తవర్గజః.

(౩) “తితుత్ర” ఇతి, నేట. నస్యానుస్వారః. ||౭-౨-౯|౨౬౦-౨||

(౪) “వ్రశ్ప” ఇతి, ||౮-౨-౩౬|౨౪-౯||
శస్యపః ష్టుత్వమ్. [౧౦౨-౩||

(౫) “మాతరిషిచ్చ” ఇతి, డామహచష్టిత్వాదేవ, ||౪-౨-౩౬||

నిరు. ౧౪౧. దంష్ట్రీచతుష్కాయ క్తత్వాత్ (చతుర్దంష్ట్రీ) ఇతి స్మృతః||

శ్లో.౧౫, అక్ష.౨౯-శ్లో.౧౫.అక్ష.౩౨.(౧౯౯)నా. ౧౪౨ చతుర్ భుజః

౧౪౨ చతుర్ భుజః,॥

ఓం చతుర్ భుజాయనమః.

భా. †తథా,—

(చతుర్భుజః);-తథాహి, పరంకూపమాచుః, [పు- ॥

(౧) “చతుర్భుజముదారాజ్యం చక్రాద్యాయుధభూషణమ్” ॥వి-

(౨) “తమసగపరమోధాతాశక్తిచక్రగదాధరః” ॥రా-యు-౧౧౪-౧౫॥

(౩) “భుజైశ్చతుర్భుస్సుముపేతమ్” ఇత్యాది***॥వి-పు- ॥

ఇదమేవయథోక్తంపూజ్య, —

నిర్వ. (౬) “షిథ్థోరాదిభ్యశ్చ” ॥౪-౧-౪౧|౪౫-౨౯॥ [౧౦

ఇతి, బీషిసిద్ధే, గౌరాదిషుమాతామహాశబ్దపాఠసామన్యాదనిత్య
ష్టితాజ్ఞేష్. తతః, ఆదస్తలక్షణప్రేప్. దీర్ఘః సంహితాయామ్,

(౭) “అచోరహాభ్యాద్యే” ఇతివా, ॥౪-౪-౪౬|౫-౮॥

(౮) “యణోమయః” ఇతివా, ॥౪-౪-౪౭|౪-౩౩॥

పాక్షిక న్నస్యద్విత్వమ్. బహువ్రీహి వుపసర్జనత్వే, [౧౫

(౯) “గోస్త్రియోః” ॥౧-౨-౪౮|౫౯-౧౯॥

ఇతి, ఆపోహ్రాస్యః పూర్వస్యపుంవత్. * ... *

తథా, చత్వారః, భుజాః- బాహవః, అన్యేతి—

(చతుర్భుజః).

(౧) “భుజ-చాలనాభ్యవహరయోః” ॥ధా-రుదా|౧౨౭-౩౨॥

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘ్నో. ॥౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪॥

(౩) “భుజస్యజ్ఞాపాణ్యవతాపయోః” ॥౭-౩-౬౧|౨౪౧-౩౬॥

ఇతి, నిపాతనాత్,

(౪) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్ గుణశ్చన.***॥౭-౩-౫౨|౨౪౦-౩౪॥

ఇదమేవయథోక్తంపూజ్య, భాజతే- ఉపాసితృభ్యః [౨౫

తాచ్ఛిల్వేన ప్రకాశతఇతి—

నిరు. ౧౪౨. మహాపురుషరూపత్వాదుచ్యతేహి(చతుర్భుజః)।

శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౬ (౨౦౦) నా. { ౧౮౩. భాజిష్ఠ్యః.
 ౧౮౪. భోజనమ్
 శ్లో. ౧౬ ౧౮౩ భాజిష్ఠ్య - ౧౮౪ భోజనమ్,

ఓం భాజిష్ఠ్యవేదమః.

ఓం భోజనాయనమః.

భా. (భాజిష్ఠ్యః).

- (౧) “భువశ్చ” ఇత్యత్రచకారాదిష్ఠ్యచ్. || ౩-౨-౧౩౮. ౧౫ ౭-౨౦ ||
 ఉపాసితృభ్యః ప్రకాశనశీలః. * ... *
 తైః భుజ్యతే - సుఖేనానుభూయతే ఇతి —
 (భోజనమ్). * * ... *

నిర్వ. (భాజిష్ఠ్యః).

- (౧) “ఋభాజ్య-దీప్తాః” || ధా-భా. ౧౦౧-౨౬ || ౧౦
 (౨) “ఏజ్యభాజ్య-దీప్తాః” వా. || ధా-భా. ౧౦౬-౩౩ ||
 (౩) “అలం కృష్ణానిరాకృష్ణప్రజనోత్పచోత్పతోన్మదరుచ్యపత్రపవృ
 తువృధుసహచరఇష్ఠ్యచ్” || ౩-౨-౧౩౬. ౧౫ ౭-౧౬ ||
 ఇతినూత్రాత్ ఇష్ఠ్యజితివర్తమానే, వృత్తిరీత్యాభాష్యాదర్శనేపి
 అప్రతిషేధాదనుమతత్వద్యోతనేనతిసుక్తసముచ్చయార్థాత్,
 (౪) “భువశ్చ” ఇతిచకారాత్, || ౩-౨-౧౩౮. ౧౫ ౭-౨౦ ||
 అన్యతోపి తాచ్చీలిక ఇష్ఠ్యచ్. * ... * *
 తైః భుజ్యతే - సుఖేనానుభూయతే ఇతి —
 (భోజనమ్).
 (౧) “భుజ - పాలనాభ్యవహారయోః” || ధా-రుదా. ౧౦౭-౩౨ ||
 (౨) “కృత్యల్కుటః” || ౩-౩-౧౧౩. ౧౫ ౭-౩౦ ||
 ఇతి, బాహుళకాత్ కర్తృణిల్కుట్. అనః. గుణః.
 (౩) “లిక్తమశిష్యమ్” ఇత్యాది. * ... * || మహాభాష్యే ||

నిరు. ౧౮౩. ఉపాసితృభ్యో (భాజిష్ఠ్యః) స్వప్రకాశనశీలతః || ౧౧౧ ||
 ౧౮౪. సుఖేన (భోజనం) ప్రాహుర్యోభక్తైరనుభూయతే. [౧౫

{ ౧౪౫ } భోక్తా,
{ ౫౦౨ }

ఓం భోక్తేశమః.

భా. స్వయమపి తదర్పితస్య ప్రాప్తాదే రమ్యతస్యేవ—

(భోక్తా). యథా, [౫

(౧) “అశ్వామిప్రయతాత్మనః” ||గీ ౯-౨౬||

(౨) “భోక్తారంయజ్ఞతపసామ్” ఇత్యాది.* ... * ||గీ-౫-౨౯||

తేషా మాభిముఖ్యాత్ ప్రాగ్గూర్ధ్వఞ్చసఞ్చితానామ్, బుద్ధ్యా
అబుద్ధ్యాచసకలకరణైస్సర్వదాసర్వధాచప్రచీయమానానామ్,
విధినిషేధశాసనాతిలఙ్ఘనాత్తనామ్, సాధారణానామ్, అసా
ధారణానాఞ్చ, స్వావజ్ఞానిద్వాదీనామ్, సర్వంసహేనస్వేనాపిదుస్స
హానామ్, స్వభక్తవిషయానాఞ్చ, అనవధికానామవరాధానామ్,—

నిర్వ. తదర్పితమ్, ఘృతక్షీరమధుశరగ్రామిశ్ర గోఘామతణ్డలవక్త
పాయసాపరపర్యాయమ్, ప్రాపణమపి, అమృతమివభుజ్యే-ఇతి—

(భోక్తా). పూర్వవత్ ధాతుః. [౧౫

(౧) “ఋత్ తృచా” ||౩-౧-౧౩౩|౨౪౩-౯||

ఇతి, తృచ్. గుణః. నిహతత్వాత్ నేట.

(౨) “చోఽకుః” ఇతి, ఝలికుత్వేన గః తస్య, ||౮-౨౩౦|౩౧-౩౩||

(౩) “ఖరిచ” ఇతి, చర్వేనకః. అనఙాది.* ... * ||౮-౪-౫౫|౯-౩౩||

తేషా మాభిముఖ్యాత్, ప్రాగ్గూర్ధ్వఞ్చబుద్ధ్యా అబుద్ధ్యాచ
సకలకరణైః సర్వదాసర్వధాచ సఞ్చితాన్ ప్రచీయమానాన్
విధినిషేధశాసనోల్లఙ్ఘనాత్మనః స్వవిషయాన్ సాధారణాన్
అసాధారణాంశ్చ అవజ్ఞానిద్వనాదీన్ సర్వంసహేనస్వేనాపి

నిరు. ౧౪౫. (భోక్తా) ౭ర్పితస్యభోక్తృత్వాత్; (భోక్తా)

స్వాదమృతస్యవా|| ౧౧౨||

[౨౫

శ్లో.౧౬,అక్ష.౯-శ్లో.౧౬,అక్ష.౧౧. (౨౦౨) నా. ౧౪౬. సహిష్ణుః

{ ౧౪౬ } సహిష్ణుర్ -

ఓం సహిష్ణవేనమః.

భా. (సహిష్ణుః).

- (౧) “అలంకృత్” ఇత్యాది నా ఇష్టుచ్. || ౩-౨ ౧౩౬|౨౫౭-౧౬||
కుతః ఇయతీమహతీక్షమా అస్యేత్యా కాశ్చాయామ్? శశిసలిల
శీతలిమాదివత్, స్వరూపప్రయుక్త త్యాది త్యేవంపరః తాచ్ఛి
ల్యాదివిషయ ఇష్టుచ్ ప్రత్యయః. ఏవమ్, వ్యూహః* ... *
అథ, విభవేషు త్రిమూర్తిమధ్యావతారః—

నిర్వ. మస్సహాన్ స్వభక్తవిషయాన్ అనవధికానపి అపరా [౧౦
ధాన్ తచ్ఛిలస్సహత ఇతి—

(సహిష్ణుః).

- (౧) “షహ - మర్షణే” షస్సః. || ధా-చురా|౧౩౦-౩౦||
(౨) “అలంకృత్ నిరాకృత్ ప్రజనోత్పచోత్పతోన్మదగుచ్యపత్రప
వృతువృధుసహచర ఇష్టుచ్” || ౩-౨-౧౩౬|౨౫౭-౧౬|| [౧౫
ఇతి తాచ్ఛిలిక ఇష్టుచ్. * ... *
ఏవమ్, వ్యూహః క్తః. అథ, విభవప్రస్తూయతే.
తత్రతావత్, త్రిమూర్తిమధ్యావతారః. జగతోస్య, ఆదిమ-
ఆదిభూతాసు బ్రహ్మవిష్ణు శివాత్మికాసు త్రిమూర్తిషు, అన్య
తమ త్వేన జాయతే ఇతి— [౨౦

నిరు. ౧౪౬. పా. గ్రూర్ధ్వంసంచితా నాంచబుద్ధ్యాచకరణైస్సుదా.
కృతా నాం సర్వధా తేహం నిషేధవిధిసాధనమ్ || ౧౧౩ || అతీత్యక్రియ
మాణా నామ్ అస త్యేవానుబద్ధి నామ్ | సర్వంసహేనస్వేనాపిదుస్సహా
నాంచ శేషతః || ౧౧౪ || స్వభక్తవిషయాణాంచ నిర్వర్త్యాదకృతైనసామ్ |
సహనైకస్వశీలత్వాత్ (సహిష్ణు) రితి విశ్రుతః || ౧౧౫ || [౨౫
వర్ణితో భూద్వ్యాహభేదో విభవస్తుప్రతన్యతే |

జ్ఞో.౧౬,అక్ష.౧౨-శ్లో.౧౬,అక్ష.౧౬.(౨౦౩) నా. ౧౪౭. జగదాదిజః

౧౪౭ జగదాదిజః,

ఓం జగదాదిజాయనమః.

భా. (జగదాదిజః):- జగదాదిభూతాసు త్రిమూర్తిష్వనృతమత్వేన
[౭౫౯. ౭౭౦.] [17]

జాతఇతి. *సప్తమ్యాజ్ఞనేర్దః పవమ్, మేధజ, గదాగ్రజాద
యోపి. యథా బ్రహ్మ,

(౧) “యస్యప్రసాదాదహమచ్యుతస్య భూతప్రజాసర్వశరోస్తకారీ।
క్రోధాచ్చ రుద్రస్థితిహేతుభూతో యస్తాచ్చమధ్యేపురుషః
పరస్తాత్” ఇతి. తథాఉద్యోగేదేవాః, ||వి.పు.౪-౧-౩౯|| [౧౦

(౨) “గతిశ్చనస్త్యస్తేవేషు పూర్వజోజగతప్రభుః। రత్యుర్థంసర్వ
భూతానాంవిష్ణుత్వముపజన్మివాన్” ఇతి.** ||భా.ఉ.౧౨-౧౧||

నిర్వ. (జగదాదిజః)-

(౧) “జనీ - పౌదుర్భావే” ఈదిత్. ||ధా-దివా|౧౨౫-౫||

(౨) “సప్తమ్యాజ్ఞనేర్దః” ||౩-౨౯౭|౨౫౧-౧౨|| [౧౫
ఇతి, డః. ఉత్త్యాత్ టిలోపః.

(౩) “దుదాఙ్ - దానే;” అజ్ పూర్వః ||ధా-జు-హూ|| ౧౨౪-౧౯||

(౪) “ఉపసర్గేఘోషః” ఇతి, కిః. అల్లోపః ||౩-౩-౯౨|౨౮౬-౧౦||

(౫) “గమత్ - గతా.” ||ధా-భా|| ౧౨౩-౮||

(౬) “వర్తమానేప్యతత్” ఇత్యాదినా, ||ఉణా-౨|౨౬౮-౨౦|| [౨౦
అతిప్రత్యయః, ధాతోఃజగాదేశశ్చ నిపాత్యతే. యద్వా,

(౭) “ద్యుతిగమిజు-హూతీనాస్తేచ” ||౩-౨-౧౭౮|౨౫౯-౨౭||
ఇతి, క్షీప్, ద్విత్వశ్చ.

నిరు. ౧౪౭. జగతామాదిభూతాసుమూర్తిష్వనృతమత్వతః || ౧౧౬||
జాతత్వాద్విష్ణురూపేణ ప్రాప్యతే(జగదాదిజః)। [౨౫

{ ౧౪౮ } అనఘా-

ఓం అనఘాయనమః.

భా. ఏవం సంసారమధ్యే జనిత్వాపి,—

(అనఘః), పాపప్రతిస్పర్ధి. * ... *

నిర్వ. (౮) “అన్యేభ్యోఽపి దృశ్యతే” ఇతి, || ౩-౨-౧౭౮|| ౨౫౯-౨౧||
దృశిగ్రహణా దభ్యాససంజ్ఞా.

(౯) “హలాదిశ్శేషః” || ౭-౪-౬౦|| ౧౫౧-౨౮||

(౧౦) “కుపయ్యాశ్చుః” || ౭-౪-౬౨|| ౧౫౫ ౬||

ఇతి, చుత్వమ్. అభ్యాసే గస్య జః [౧౦

(౧౧) “గమగ్త్వా” ఇతి, అనునాసికలోపః. || ౬-౪-౪౧|| ౨౫౦-౪||

(౧౨) “హస్త్వస్య” ఇతి, తుక్. || ౬-౧-౭౧|| ౨౪౦-౧౭||

సాంహితికంజ శ్తవమ్. * * ... *

ఏవమ్, సంసారమధ్యే జనిత్వాపి అఘవిరోధిపాపప్రతిస్పర్ధితి—
(అనఘః). [౧౫

(౧) “అఘి - గత్వాత్మేషే” పచాద్యచ్. || ధా-భావా|| ౧౧౬-౧౮||

ఇదిత్వాత్ నుమఃపృషోదరాదిత్వాత్ లోపః. అధవా,

(౨) “హన - హింసాగత్యోః” || ధా-అదా|| ౧౨౩-౨౦||

నక్షపూర్వః. నహన్తి పుణ్యకర్తాణమితి విగ్రహే,

(౩) “అన్యేష్వపి” ఇతి, డః. టిలోపః. || ౩-౨-౧౦౧|| ౨౫౧ ౧౭||

(౪) “న్యజాగ్త్వాదీనాశ్చ” || ౭-౩-౫౩|| ౨౪౦-౩౫||

ఇతి, కుత్వమ్; ఆస్తరతమ్యాత్ ఘః. నక్షానలోపః. తతః,
విరోధాథే నక్షతత్పురుషః. నలోపః. నుట్. * ... *

నిరు. ౧౪౮. పాపప్రతిస్ప (ర్థ్యనఘః)

స్లో.౧౬,అక్ష.౨౦-స్లో.౧౬,అక్ష.౨౨.(౨౦౫) {నా. ౧౮౯. విజయః
 {౧౫౦.జేతా.౧౫౧.విశ్వ

౧౮౯ విజయో- ౧౫౦ జేతా, {౧౫౧} విశ్వయోనిః,

ఓం విజయాయనమః. ఓం జేతేనమః. ఓం విశ్వయోనయేనమః.

మూర్త్యస్తరయోరపిసృష్టిసంహారాదిభిః జగద్విజయోఽస్తాదితి—

(విజయః). యథా, [౫

(౧) “తదాదర్శితవస్థానాసృష్టిసంహారకారకా” ఇతి*...* ||భా-
 తయోరపి— [మో-౧౬౯-౧౯||

(జేతా).- స్వాభిప్రాయేష్వవస్థాపయితా. * ... *

తస్మిన్ విశ్వస్య-కార్యప్రపञ్చస్యాపి, కారణమ్—

(విశ్వయోనిః). * * ... * [౧౦

నిర్వ.మూర్త్యస్తరమపిసృష్టిసంహారాదిభిఃజగద్విజయ తేఅస్తాదితి—

(విజయః)

(౧) “జి - జయే,” విపూర్వః. ||ధా-భా.౧౧౯-౨౫||

(౨) “అకర్తరిచ” ఇత్యనువృత్తే, ||౩ ౩-౧౯|౨౮౨ ౧౬||

(౩) “షరచ్” ఇతి, ||౩-౩ ౫౬|౨౮౪-౧౬|| [౧౫

అపాదానే అచ్. గుణాయాదేశౌ. * ... *

తావపిద్వాజయతి - స్వాభిప్రాయేష్వవస్థాపయితీతి—

(జేతా). ధాతుసూర్వవత్. తతస్తృచ్. అనిట్. గుణః

అనజాది. * ... *

తస్మిన్ విశ్వస్య-సర్వస్యాపి కార్యప్రపञ్చస్య, యోనిః-కారణమితి---

(విశ్వయోనిః).

నిఘ. ౧౮౯. (విజయో) జగతాంజయీ|| ౧౧౭||

౧౫౦. స్వాభిప్రాయేష్వవస్థాపయితా (జేతా) స్యాద్విధిశంకరౌ||

౧౫౧. విశ్వస్తతాకార్యవర్తస్యాత్ యోనిస్తస్యతు కారణమ్||

తస్యబ్రహ్మాదిముఖతః (విశ్వయోని) రితిరితః. [౨౫

శ్లో.౧౬,అక్ష.౨౯-శ్లో.౧౬,అక్ష ౩౨.(౨౦౬) నా. ౧౫.౨. పునర్వసుః

౧౫.౨ పునర్వసుః॥

ఓం పునర్వసవేనమః.

భా. పునః, తత్ప్రభృతిషుదేవేష్వస్త రాత్మతయా వసతిచేతి—
(పునర్వసుః). యథా, [౫

(౧) “దేవానాంబద్ధనిహితంగుహాసు.” బ్రహ్మ, ॥ ॥

(౨) “తవాస్తరాత్మామమచయేచాన్యేదేహిసంజ్ఞితాః” ఇతి. ***
[॥ భా-మో-౧౭౯-౪॥

నిర్వ. (౧) “యు-మిశ్రణే.” ॥ భా-అదా ౧౨౩-౩౦ ॥

(౨) “వహిశ్రిశ్రియదుగ్ధాహత్యరిభ్యోనిః” ॥ ఉణా ౪ ౧౭౫-౮ ॥
ఇతి, నిః.

(౩) “నేట్” ఇతి, నేట్. గుణః. ॥ ౭-౨-౮ ౧౭౯-౨౮ ॥

విశేః క్వని పృథ్విదితోవిశ్వశబ్దః. పానరుక్త్యస్తనామ్నా
మక్తవ్యాఖ్యానేన, ప్రకరణానరగతానామపి సర్వత్రయథా
యథంపరిహరణీయమ్. తథాచ తత్రతత్రవక్ష్యతే. అతోన[౧౫
విశ్వయోనేః పునరుక్తిర్దోషః. నచ, ఏకేనైవనామ్నావివక్షిత
సేర్వనిర్వాహః; యతః, ఏకస్యశబ్దస్య ఏకార్థతాన్వాయ్యా,
లాఘవాత్; తథాప్రకరణాచ్చ; నతునానార్థతా, అగతికగతి
లక్షణాగౌరవాత్; ప్రకరణానాచిత్యాచ్చ; ఇత్యాద్యలమ్.
తత ఉక్తా వాచోయ్యక్తి ర్యుక్తిమతీ. * ... * [౨౦
పునః తత్ప్రభృతిషువసతి - అస్తరాత్మతయానివసతీతి—
(పునర్వసుః).

(౧) “వస - నివాసే;” పునఃపూర్వః. ॥ భా-భా ౧౨౩-౧౫ ॥

నిరు. ౧౫.౨. బ్రహ్మాదివ్యపిదేవేషుఅస్తరాత్మతయాచయః॥ ౧౧౯ ॥
పునర్నివసనాన్నిత్యం (పునర్వసు) రుదాహృతః; [౨౫

శ్లో || ౧౭ || ౧౫౩ ఉపేక్ష్యః-

ఓం ఉపేక్ష్యాయనమః.

భా. అథా ఆది త్యేషు జఘన్యజః.—

(ఉపేక్ష్యః), - అనుజ త్యేనేన్ద్రముపగతః. యథా, [౫

(౧) „జఘన్యజస్ససర్వేషా మాదిత్యానాం గుణాధికః । ద్వాదశై
వాదితేషు త్యాః శక్రముఖ్యానరాధిప॥ తేషామవరజోవిష్ణుః
యత్రలోకాప్రతిష్ఠితాః” ॥

(౨) „విష్ణురిద్వానినుజోఽభవత్” ఇత్యాది.*** ॥
సపతేన్ద్రసన్తానిణాయ బలిమథే— [౧౦

నిర్వ. (౨) „శ్వాన్స్వస్మిహిత్రప్యసేవసహనిక్లిదిబద్ధిమనీభ్యశ్చ” ॥ ఉణా-
ఇతి, ఉః. పునరితిరాన్తమవ్యయమ్. అతః, [౧.౨౬౦-౩౩॥

(౩) „హశిచ” ఇతి, ॥౬-౧-౧౧౮/౧౩-౨॥
రోఃఉకారానుబద్ధస్యవిధీయమానముత్త్వన్న. * ... *

అథా ఆది త్యేషు జఘన్యజః. ఇన్ద్రానినుజతయాఉపగత ఇన్ద్రమితి—
(ఉపేక్ష్యః).

(౧) „ఇది-వర మైశ్వర్యే” ॥ థా-భాషా ౧౧౬౮॥
ఇదిత్వాత్ సుమ్. అనుస్వారపరసవర్ణా. అయమ్,

(౨) „ఋత్రేన్ద్రాగ్రవజ్రవిప్రకుబ్రచుబ్రతురఖురభద్రోగ్రభేరభేల
శుక్రశుక్లకౌరవనేరామాలాః” ॥ ఉణా-౨.౨౬ ౭-౯॥ [౨౦
ఇతి, రస్మత్ప్రత్యయాన్తోఽపాతితః.

(౩) „నేట” ఇతి, నేట. ॥ ౭-౨-౮. ౨౮౯-౨౮॥
ఉపేత్యవ్యయమ్. గుణః. * ... *

శ్రుత్యనుసారాత్ సపవ ఇన్ద్రసన్తానిణాయ బలిమథే*ద్రక్ష్యన్
స్వకాన్త్యావామాని సుఖానియతీతి— [౨౫

నిరు. ౧౫౩. ఇన్ద్రస్యాప్యనుజ త్వేనజాత (శ్చోపేక్ష్య) ఉచ్యతే ॥ ౧౨౦॥

{ ౧౫౬ } అమోఘశ్ -

ఓం అమోఘాయనమః.

- భా. (౮) “నామనోరక్షతుసదాభవంతం ధ్యాయక్షణాదభూత్” ||
- (౫) “త్రివిక్రమక్రమాకాన్తత్రైలోక్యస్ఫురదాయుధః” ||
- ఇత్యాది. ఈదృగపదానశిష్టిమాభిప్రాయేణవేదః,
- (౬) “ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే” ||పు.సూ.- ||
- (౭) “త్రీణిపదావిచక్రమేష్ణుః” ||పు.సూ.- ||
- (౮) “విచక్రమేపృథివీమేషపతాంత్రేత్రాయవిష్ణుః” ||పు.సూ.- ||
- (౯) “త్రిద్వైవ్యపృథివీమితి...ప్రవిష్ణుః” ఇత్యాది.***||పు.సూ.- ||
- నాస్యవ్యర్థోఽస్తీతి—
- (అమోఘః).

- నిర్వ. ఇతి, ఉః, నుమాగమశ్చనిపాత్యతే. యదిచేదంకుప్రకరణేపత్యతే; తదా, అనేనప్రకృతేః; నుమాగమశ్చతథానిపాత్యతే. తత్రచ, నిపాతనసామధ్యాయత్ అనిదితోప్యస్యననలోపః. నస్యానుస్వారః. యదాత్వత్ర, సహౌవశరుశబ్దేనఅంశుశబ్దసైవనపాతః; తర్హి, బాహుళకాత్ ప్రకృతేనత్యయః; పృషోదరాదిలక్షణోవన్ధాగమేనానుస్వారశ్చేత్యవధేయమ్. యద్వా,
- (౩) “శ్వాస్పృశ్చి” ‡ ||ఉణా. ౧. ౨౬౦-౩౩||
- రాదుః. బాహుళకాత్ వన్ధాగమః. తతపవవోభయ [౨౦ మిత్యామ్యాహ్యమ్. దిర్ఘః. * ... *
- అపరిమితప్రభావతయానాస్తిమోఘఃవ్యర్థోఽస్తీతి—
- (అమోఘః). ముహేరజేఘ్నోమత్యేచమోఘోవృత్పాదితః.

నిను. ౧౫౬. బలేశ్వవాసవస్యాపిక్యతార్థీకరణాత్మనమ్. మానాతీతప్రభావత్వా (దమోఘః) పరికీర్తితః || ౧౨౨ || నమోఘం [౨౫ శేష్ఠితంయస్యసో (౭ మోఘః) పరికీర్తితః।

{ ౧౫౭ } శుచిర్ -

ఓం శుచయేనమః.

భా. (౧) “అపరిమితప్రభావాయ” ఇతి తన్వన్ శ్రవణః. || మన్తే - ||

బలివాసవయోరపి శేషేణ కృతార్థీ కరణాత్. యథా, [౫

(౨) “అనుగ్రహజ్ఞాపి బలేరనుత్తమంచ కారయశ్చేష్టాపదోపమం
క్షణాత్ | సురాశ్చయజ్ఞాంశభుజః” || వి-ధ-౪౩-౩౫ ||

(౩) “యత్రామ్బువిన్యస్య బలిర్మనోజ్ఞానవాపభోగ్యాన్వసుధాతలస్థః |
తథామరత్వంత్రిదశాధిపత్యం సన్వతరం పూర్ణమపేతశత్రుః”
ఇత్యాది. * ... * * || వి-ధ- || [౧౦
ఈదృగుపకారేషు ప్రత్యుపకారనిరపేక్షత్వాత్ —

[] [18]

(శుచిః). ఇగుపధాతిః : పవమ్, ఋషి, రుచిప్రభృతయః యథా,

(౧) “అస్పర్శశ్చ సహాన్ శుచిః” ఇతి. *... * ||

నర్వ. నజోసమాసేనలోపః. ఉక్తయ్యక్త్యా నపానరుక్త్యమ్, *... *
ఈదృగుపకారేషు ప్రత్యుపకారనైరపేక్ష్యైత్ శుచిః-పరిశుద్ధి ఇతి —
(శుచిః).

(౧) “శుచ - శోకే,” || ధా-భాషా. ౧౦౭-౩ ||

(౨) “ఈశుచిర్ - పూతీభావే” వా. || ధా-దివా. ౧౦౫. ౧౦ ||
ఇహ శౌచకర్తృచాయమ్. [౨౦

(౩) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్ తస్య, || ఉణా-౪. ౧౭౭-౩ ||

(౪) “ఇగుపధాతిత్” ఇతి, కిత్వాత్ నగుణః. * || ఉణా-౪. ౧౭౭ ౮ ||

నరు. ౧౫౭. స్వయంకృతోపకారేషు యతిజ్ఞిత్ప్రభృష
కియామ్ || ౧౨౩ || అనపేక్ష్యస్థితో యో సా (శుచి) స్వాస్థ్యధర్మదోషనుః |

స్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౪-స్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౯. (౨౦౧) నా. { ౧౫౮. ఊర్జితః
 { ౧౫౯. అతీవ్రాతః

౧౫౮ ఊర్జితః, |

౧౫౯ అతీవ్రాతః -

ఓం ఊర్జితాయనమః.

ఓం అతీవ్రాతాయనమః.

భా. నముచిప్రభృతిపరిపథి వధబద్ధనాదౌ బలమ్ ఊర్జితా అస్య సజ్జా తేతి —
 (ఊర్జితః). ఇతచ్. * ... *

ఇద్వానుజత్వేపి బిశ్వశ్యేణాపదానేన తమతిక్రాంతః —

(అతీవ్రాతః). యథా.

నిర్వ. పరిపథి వధబద్ధనాదౌ, ఊర్జితా - బలమ్, అస్య సజ్జా తేతివా; —
 తత్ర బలిపథితివా; —

(ఊర్జితః).

[౧౫౮-౩౪॥

(౧) “ఊర్జ - బలపాణినయోః.” చురాదిః పూర్వత్ర, ॥ధా-చ॥

(౨) “బహుళమేతన్నిదర్శనమ్” ఇత్యస్య ॥౩-౧-౨౬॥

వ్యాఖ్యానికల్పాత్, అనిత్యణ్యస్తాశ్చురాదయ ఇతి తదభావే,

(౩) “గురోశ్చహలః” ॥౩-౩-౧౦౩॥ ౧౫౮-౩॥

ఇతి స్త్రియాంభావే అకారప్రశ్నయః. తతః, అతస్తాప్. [౧౫

దీర్ఘః. ఇత్థం నిష్పన్నాత్ ఊర్జితాశ్చ బ్ధాత్ సజ్జాతోపాధికాత్,

(౪) “తదస్య సజ్జాతస్తారకాదిభ్య ఇతచ్” ॥౫-౨-౩౬॥ ౧౩౨-౫॥

ఇతి, ఇతచ్.

(౫) “యస్య” ఇతి, లోపః. ॥౬-౪-౧౪౮॥ ౨౬-౧౨॥

ఉత్తరత్ర, ణ్యస్తాత్ ఉక్తసీత్యాకేవలాద్వాఅకర్తృకాత్, [౨౦

(౬) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా, ॥౩-౪-౭౨॥ ౨౫౫-౨౯॥

క్షర్తరిక్తః. ఇట్. నిచి,

(౭) “నిష్ఠాయాంసేటి” ఇతి, తల్లోపోవిశేషః. * ॥౬-౪-౭౨॥ ౨౫౩-౩౧॥

ఇద్వానుజత్వేప్యవిదతవిభవతయా అతిక్రాంతఇద్వమితి —

(అతీవ్రాతః).

[౨౫

నిరు. ౧౫౮. ఊర్జితాబలం యస్య నిత్యం సంజాతే (తూర్జిత) స్తస్యైతః॥

౧౫౯. ఇద్వానుజత్వేప్యైశ్వర్యా దతి (తోఽతీవ్రాత) ఉచ్యతే।

స్లో. ౧౭, అక్ష. ౨౦-స్లో. ౧౭. అక్ష. ౨౪. (౨౧౨) నా. { ౧౬౦. సజ్జహాః
 { ౧౬౧. సర్గః

౧౬౦ సజ్జహాన్-

౧౬౧ సర్గో-

ఓం సజ్జహాయనమః.

ఓం సర్గాయనమః.

భా. (౧) “అవిదితవిభవాయ” ఇతి తస్మాత్ సత్త్వవర్ణః || మస్తే- ||

(౨) “అతివాయుస్త్రోక్తర్షణామ్” ఇతి. * * * || ౧౫

అథ చ భక్తైరయతేన సంగృహ్యత ఇతి—
 (సజ్జహాః).

(౧) “గ్రహవృద్ధునిశ్చిగమశ్చ” ఇతి, అప్. * * * || ౩-౩-౫౮ | ౨౪-౨౦ ||

త్రివిక్రమణసుగ్రహపాదపద్మోహ్యసౌ తేభ్యస్సృజ్యతే ఇతి—
 (సర్గః). [౧౦

నిర్వ. (౧) “ఇది-పరమైశ్వర్యే” అతిపూర్వః. || ధా-భా. ౧౧౬-౮ ||
 నమిత్యాది.

(౨) “ఋజ్వేన్ద్ర” || ఉతా-౨ | ౨౬౭-౯ ||

ఇత్యాది నారస్మృత్యయా నోనిపాతః.

(౩) “నేట్” ఇతి, నేట్. || ౭-౨౮ | ౨౪౯-౨౮ || [౧౫

అతిపూర్వస్సమాసః. దీర్ఘః. * ... *
 అథ త్రివిక్రమణసుగ్రహపాదపద్మతయా భక్తైరయతేన
 సమ్యక్ గృహ్యత ఇతి—
 (సజ్జహాః).

(౧) “గ్రహ - ఉపాదానే” సంపూర్వః. || ధా-కా. ౧౨౮-౨౭ ||

(౨) “అకర్తరి” ఇత్యనువృత్తే, || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౬ ||

(౩) “గ్రహవృద్ధునిశ్చిగమశ్చ” ఇతి కర్తృణ్యం. || ౩-౩-౫౮ | ౨౪-౨౦ ||

సమోమోఽనుస్వారః. పాక్షికపరసపర్ణః. * ... *
 సుహృత్సునిశ్చిష్టాత్మతయా తేభ్యస్సృజ్యత ఇతి—
 (సర్గః). [౨౫

నిరు. ౧౬౦. భక్తైరప్యప్రయతేన సంగ్రహ్యాన్ (సంగ్రహ) ప్రస్థుతః ||

౧౬౧. బ్రహ్మాదిభ్యస్సృజ్యతే యన్ (సర్గ) స్తంపరిచక్షుతే |

స్లో. ౧౭, అక్ష. ౨౫-స్లో. ౧౭, అక్ష. ౩౦. (౨౧౩) నా. { ౧౬౨. ధృతాశ్వా. ౧౬౩. నియమః

౧౬౨ ధృతాశ్వా, { ౧౬౩ } నియమో-

ఓం ధృతాత్మనేనమః.

ఓం నియమాయనమః.

భా. (౧) “నిస్సప్తాశ్వానుహృత్పుచ” ఇతి. * ... * || రా-యు-౧౭-౩౬ ||
ఏవమాత్మదానేనధృతా ఆత్మానోఽనేనేతి — [౫

(ధృతాశ్వా). తస్మిన్ బలప్రభృతయోపనియమ్యస్తేఽనేనేతి —
(నియమః).

(౧) “యమస్సముపనివిషుచ” ఇతి అప్. * * || ౩-౩-౬౩ || ౨౦౪-౨౭ ||
ఏవమ్, అఖిల మకణ్ణకానుకూలం యచ్చతీతి —

నిర్వ. (౧) “స్వజ-పినర్దే.” || ధా-తుదా | ౧౨౭-౧౮ || [౧౦

(౨) “అకర్తరిచకారకేసంజ్ఞాయామ్” ఇతి, || ౩-౩-౧౯ || ౨౦౨-౧౬ ||
కర్తృణిఘృక్. గుణః, రపరః.

(౩) “చజ్ఞోః” ఇతి కుత్వంజస్య గః * ... * || ౭-౩-౫౨ || ౨౪౦-౩౪ ||
ఇథమ్, ఆత్మదానేనధృతాః ఆత్మానః అనేనేతి —

(ధృతాశ్వా). అతలేః మనిణి ఆత్మశబ్దోఽప్యత్పాదితః. [౧౫

(౧) “ధృష్-ధారణేః” కర్తృణి క్తః. || ధా-భ్యా | ౧౨౨-౧౯ ||
అనిట్. దీర్ఘః తతః నాస్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది. * ... *

తస్మిన్ బలప్రభృతయో నియమ్యస్తే అనేనేతి —
(నియమః).

(౧) “యమ - ఉపరమే,” నిపూర్వః. || ధా-అదా | ౧౨౩-౯ || [౨౦

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తేః || ౩-౩-౧౯ || ౨౦౨-౧౬ ||

(౩) “యమస్సముపనివిషుచ” ఇతి, నా || ౩-౩-౬౩ || ౨౦౪-౨౭ ||
ఉపపదే, కరణే అప్.

నిరు. ౧౬౨యే నాశ్వానోధృతానిత్యంస(ధృతాత్మే)తీక్తిర్వతే || ౧౨౬ ||

౧౬౩. నియమ్యతేజగద్యేన (నియమ) స్ఫుడదీరితః! [౨౫

{ ౧౬౮ } యమః,॥ ౩వో॥ ౧౮॥ ౧౬౫ వేద్యో-

పీఠ వేద్యాయనమః.

[illegible]

(3) “శకవిజ్ఞ” ॥ 3-3-౧౭౨, ౨౩౭, ౧౫॥
 ఇతిచాత్ శక్యాధేయంకృత్యః. గుణః * ... *
 బేదిత్యభవభజ్జీనింబద్ధ్యామ్ అథిలే బేదవాత్తి—

౧౬౫. సర్వైశ్చ వేదితుంశక్యః సౌలభ్యాత్ (వేద్య) ఈరితః।

శ్లో. ౧౮; అక్ష. ౩ శ్లో. ౧౮. అక్ష. ౮. (౨౧౫) నా. { ౧౬౬. వైద్యః.
 ౧౬౭. సదాయోగీ

౧౬౬ వైద్యన్-

౧౬౭ సదాయోగీ,

ఓం వైద్యాయనమః.

ఓం సదాయోగినేనమః.

భా. (వైద్యః).

(౧) “తదధీతేతద్వేద” ఇత్యుచ్ఛ్. యథా, ||౪-౨౪౯|౧౦౩-౧౨||

(౨) “మేరుమందరమాత్మోపి” * ... * ||వి-ధ- ||

ఏవ మత్ర సతతజాగరూకః —

(సదాయోగీ). యథా,

(౧) “యఏషుసుప్తేషుజాగర్తి” ఇతి. * ... *

నిర్వ. (వైద్యః). [౧౦

(౧) “విద - జ్ఞానే.” ||ధా-అదా|౧౨౪-౭||

(౨) “సంజ్ఞాయాం సమజనివదసపతమనపిదమర్థ శీఢ్ భృషిణః”

[||౩-౩-౯౯|౨౮౬-౨౫||

ఇతి, స్త్రియాంక్యపి, గుణాభావే, అతష్టాపి, దీర్ఘేచ, నిష్ప
 న్నాత్ విద్యాశబ్దాత్, [౧౫

(౩) “తదధీతేతద్వేద” ఇతి, ||౪-౨౪౯|౧౦౩-౧౨||

అధీతేవేదవా ఇత్యర్థయోరణ్. ఆదివృద్ధిః.

(౪) “యస్య” ఇతి, లోపః. * ... * ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

ఇత్యనుత్రసతతజాగరూకత్వాత్, సదాయోగః అస్యాస్తీతి—
 (సదాయోగీ). [౨౦

(౧) “యజిర్ - యోగే.” భావేఘర్ష. గుణః. ||ధా-రుధా|౧౨౭-౨౮||

(౨) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్ గః. ||౭-౩-౫౨|౨౪౦-౩౪||

సరైఃపన్నస్తస్పర్వశబ్దః. తతః

నిరు. ౧౬౬. వేదిత్యాణాంభవాభ్యస్యగదస్యనివర్తనీమ్ ||౧౨౮||

విద్యానుధీతేవేదేతి యో (వైద్య) స్సముదాహృతః. [౨౫

౧౬౭. వికిత్సాయాంజాగరూకః (సదాయోగీ) తిక్త్యతే ||౧౨౯||

{ ౧౬౮, ౭౪౭ } వీరహరి,
౯౨౭.

ఓం వీరఘ్ననమః.

భా. స్వవేదనవిహస్తాన్ హైతుకవీరాన్ హతవానితి—

(వీరహరి). క్విప్.

[౫

(౧) “బ్రహ్మభూతివృత్తేషు” ఇతినియమః || ౩-౨౮౭|౨౫౦-౩౦||

[౨౯౫. ౩౧౫. ౫౬౪.] [౧౯]

ప్రాయశః. ఏవమ్, కామహరి, క్రోధహరి, భగహరి, ఇత్యేవమదక్షాపి. యథా,

నిర్వ. (౩) “సర్వైకాన్యకింయత్తదగ్రకాలేదా” || ౫-౩-౧౫౧౩౮-౧౬||

ఇతి, దాప్రత్యయః.

[౧౦

(౪) “సర్వస్యసోఽన్యతరస్యాప్తి” ఇతి,

|| ౫-౩-౬|౧౩౭-౩౪||

పాక్షికస్సాదేశః.

(౫) “తద్ధితశ్చసర్వవిభక్తిః” ఇతి,

|| ౧౧-౩౮|౪౧౦-౮||

అవ్యయసంజ్ఞా. ఇన్ధంపరినిష్ఠితాత్ సదాశబ్దపూర్వాత్

యోగశబ్దాత్ మత్స్వర్థీయ ఇనిః.

[౧౫

(౬) “యస్య” ఇతి, లోపః.

|| ౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

(౭) “సౌచ” ఇతి,

|| ౬-౪-౧౩|౨౯-౩౬||

ఇన్నన్తలక్షణోద్దిర్ఘఇత్యాది.

అదన్తపాలేచన్తరేణమత్స్వర్థీయంబహువ్రీహిః. నచద్దిర్ఘః ***

స్వవేదనవిహస్తాన్, వీరాన్ - హైతుకవీరాన్, హతవానితి—

(వీరహరి).

(౧) “హసహింసాగత్యోః”

|| థా-అదా|౧౨౩ ౨౦||

(౨) “బ్రహ్మభూతివృత్తేషుక్విప్” ఇతి,

|| ౩-౨౮౭|౨౫౦-౩౦||

ఉపపదనియమస్యప్రాయోభిప్రాయత్వాత్ ఆన్యస్త్రిన్నప్య

వపదే క్విప్. యద్వా,

[౨౫

నిరు. ౧౬౮. స్వభ్యానభజ్జకాన్ వీరాన్ హస్తాయస్సతు (వీరహరి)।

శ్లో.౧౮,అక్ష.౯-శ్లో.౧౮,అక్ష.౧౧. (౨౧౭) నా. ౧౬౮. వీరహః

(౨) “అనశ్యసప్రతిష్ఠస్తేజగదాహురనీశ్వరమ్” ఇతిప్రసజ్య, ||గీ-౧౬-౮||

(౩) “తానహందిష్టపతః క్రూరాన్ సంసారేశునరాధమాన్ । క్షి
పామ్యజస్రపశుభానాసురీష్యేవయోనిషు” ఇత్యాది.*...*
అథస్వవిషయపరవిద్యాప్రవర్తనాత్ — [||గీ-౧౬-౧౯||] [౫

నిర్వ.(౩) “క్షిప్ చ” ఇతి, ||౩-౨-౭౬,౨౮౯-౩౧||

హనఃక్షిప్, సార్వకాలికః. వస్తుతస్తు,

(౪) “బ్రహ్మభూతిః” ఇతిసూత్రే, ||౩-౨-౮౭,౨౫౦-౩౦||

ప్రకృత్యుపపదప్రత్యయకాలనియమాశ్చత్వా రోహిణి తాః;-
తత్రచప్రకృతినియమా దభూతేచోక్తోపపదవ్యాప్యతైరుప [౧౦
పదాంతరేష్యయంభవతి. తత్ప్రకారస్తుస్పష్టమాకరేద్రష్టవ్యః.
తథాచఅత్రవర్తమానాభ్యాతేనఽగ్రహణావిశేషః. ఏవముత్తర
త్రాప్యీద్యశేప్రదేశేవధేయమ్.

(౫) “అజ - గతిక్షేపణయోః” ||ధా-భా. ౧౧౭-౧౩||

(౬) “స్థాయితత్త్వే” ఇత్యాదినా, రక్. ||ఉణా-౨, ౨౬౬-౨౨|| [౧౫

(౭) “అజేర్షి” ఇతి, ||ఉణా-౨, ౨౬౬-౨౫||

వీభావః. కిత్వాదగుణః. అనిట్. యద్వా,

(౮) “వీర-వికాశాన్తః,” ||ధా-చురా!కథా. ౧౩౧-౨౭||

చురాదౌకథాదిః అదంతః. నిచ్.

(౯) “అతోలోపః” ఇతి, ||౬-౪-౪౮, ౧౬౩-౩౧|| [౨౦

అల్లోపః. పచాద్యచ్. నిలోపః.

(౧౦) “సాచ” ఇతి, ||౬-౪-౧౩, ౨౯-౩౬||

హన్నస్తలక్షణోద్భవ ఇత్యాది. * ... *

అథ, స్వవిషయపరవిద్యాప్రవర్తనేన ఆర్జవచనాత్ మాయాః
పరవిద్యాయాః, ధవః-స్వామీతివా, — [౨౫

నిరుక్తానుసారేణమానధ్యానయోగవత్తయావా, —

జ్ఞో.౧౮, అక్ష.౧౨ జ్ఞో.౧౮ అక్ష.౧౬ (౨౧౮) నా. { ౧౬౯. మాధవః.
౧౭౦. మధుః

{ ౧౬౯, ౭౩.
౭౪౦ } మాధవో- ౧౭౦ మధుః, 1

ఓం మాధవాయనమః.

ఓం మధువేనమః

భా. (మాధవః). యథా

(౧) ,, మావిద్యాచహరేప్రోక్తా తస్యాశ్చశోయతోభవాన్ । [౫
తస్మాద్మాధవనామాసి ధవస్సామీతిశబ్దితః” ఇతి,॥

(౨) ,,మానాధ్యాయోగాచ్చయోగాచ్చవిధిభారతమాధవమ్” ఇతివా. **
లబ్ధవిద్యేభ్యః స్వదమానత్వాత్ — [॥భా ఉ.౬౯-౪॥
(మధుః).

(౧) “మన జ్ఞానే” అస్మాత్ స్వాద్వధాత్, ॥ధా దివా 1౧౨౫ ౧౪॥

(౨) ,,ఫలిపాతినమి” ఇత్యాదినా, ॥ఉణా-౧1౨౬౧-౧౦॥
ఉప్రశ్నయః, ధకారోఽన్తాదేశశ్చ. యథా,

నిర్వ. (మాధవః). ఏకశ్ర,

(౧) ,,ధూత్వ-కమ్పనే” పచాద్యచ్. ॥ధా-క్రౌ1౧౨౮-౧౩॥
గుణావాదేశౌ. సాధితశ్చయ మన్యథాచాపిచాగ్రేవ. [౧౫

(౨) “మాజ్-మానే” ॥ధా దివా 1౧౨౫ ౩॥

(౩) “అన్యేష్వపి” ఇతి, డః టిలోపః. ॥౩-౨-౧౦౧1౨౫౧-౧౭॥
స్త్రియామతప్తావ్. దీర్ఘః. అన్యత్ర పృషోదగాదిః. * ... *
లబ్ధవిద్యేభ్యో మన్యతే. స్వదతఇతి —
(మధుః). [౨౦

(౧) “మన-జ్ఞానే” అస్మాదనక ర్తేహాయమ్. ॥ధా దివా 1౧౨౫-౧౪॥

నిరు. ౧౬౯. మావిద్యాచహరేప్రోక్తా తస్యాస్వామీధవస్త్మతః॥
తస్మాన్ (మాధవ) నామాసౌ బ్రహ్మవిద్యావ్రహ్మనః । మానాధ్యాయో
గాచ్చయోగాచ్చ (మాధవః) పరికీర్తితః ॥౧౩౧॥

౧౭౦. భక్తభ్యోలబ్ధవిద్యేభ్యోస్వదమానతయా (మధుః) 1౨౫

స్లో. ౧౮, అక్ష. ౧౭-స్లో. ౧౮, అక్ష. ౨౦. (౨౧౯) నా. ౧౭౧. అతీంద్రియః

౧౭౧ అతీంద్రియో-

ఓం అతీంద్రియాయనమః.

భా. (౩) “మధ్వఉత్పః” ఇతి, ||పు సూ- ||

(౪) “ప్రియోహిజ్ఞానినోఽత్యర్థమ్” ఇతిచ. * ... * ||గీ-౭-౧౭||
అథ, మధురమధూదధిస్వరూపేఽస్మిన్ † గుణిణిఉ క్తపరవ్యూహా
విభవహృదయంషాడ్గుణ్యం వివక్షన్, స్వరూపం శోధయతి. —
(అతీంద్రియః),- జ్ఞానోపకరణాన్యతిక్రాంతః. * ... *

నర్వ. (౨) “భృన్మశీజ్ త్సూచరి” ఇత్యతః ఉరితి, ||ఉణా ౧|౨౬౦-౨౪||

(౩) “థాన్యేత్” ఇత్యతః నిడితిచ వర్తమానే, ||ఉణా-౧|౨౬౦-౩౦||

(౪) “భలిపాటినమిమనజనాంగుక్ పటి నాకిథ తాశ్చ” ||ఉణా-౧||

ఇహిఉః నిత్, ధకారోఽన్తాదేశశ్చ. * ... * [౨౬౧-౧౦||
అదైవమ్, మధురమధూదధిస్వరూపేఽస్మిన్ పరవ్యూహావిభ
వహృదయంషాడ్గుణ్యం వివక్షయా స్వరూపం శోధయే.

అతిక్రాంతః, ఇంద్రియాణి-జ్ఞానోపకరణానితద్విషయతయేతి— [౧౫
(అతీంద్రియః).

(౧) “ఇది-పరమైశ్వర్యే” సుమిత్యాది. ||థా-భా|౧౧౬౮||

(౨) “ఋజేంద్ర” ఇత్యాది నారన్నన్తోనిపాతః. ||ఉణా-౨|౨౬౭-౯||
ఇథం నిర్వాణాదిద్వైశబ్దాత్,

(౩) “ఇంద్రియమింద్రిలింగ మింద్రివృష్ట మింద్రిసృష్టమింద్రి జుష్టమింద్రి
దత్తమితివా” ఇతి, ఘచ్ ప్రత్యయాన్తోనిపాతః. ||ఋ-౨౯౩|౧౩౪ ౧౮||

(౪) “ఆయ నేయీనీయియః ఖఖః ఖఖః ప్రత్యయాదీనామ్” ఇతి,
ఘస్య ఇయః. ||౭-౧-౨౪౩-౩౦||

(౫) “యస్య” ఇతి, లోపః. తతః, ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||
అతిపూర్వస్సమాసః. సవర్ణదీర్ఘః. [౨౫

సు. ౧౭౧. జ్ఞానోపకరణవ్రాతమతిక్రాంతో (హృతీంద్రియః) ||౧౩౨||

శ్లో. ౧౮, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౧౮, అక్ష ౨౪. (౨౨౦) నా. ౧౭౨. మ హామాయః

౧౭౨ మ హామాయో-

ఓం మహామాయాయనమః.

భా. కథమ్?—

(మహామాయః). మహతీ - అప్రపన్ననిఖిలజనమోహిణీ, [౫
తిరస్కరిణీవత్ మాయా అస్యేతి. యథా,

- (౧) “గుణమాయాసమావృతః” ఇతి. ||జి ౩.||
నేయంమృషానూయేతివక్ష్యతే. * ... *

నిర్వ. (౬) “పరవల్లికలంద్వద్వత్తత్పురుషయోః” ఇతి, ||౨-౪-౨౬| ౭౧-F||
పరవల్లికతాయాం పాప్తాయామ్, [౧౦

- (౭) “ద్విగుపాప్తాపన్నాలం పూర్వగతిసమాసేషు ప్రతిషేధః”
ఇతి, తత్ప్రతిషేధః. * ... * ||౨౪-౨౬| ౭౧ ౧౧||
కథమిత్థమ్? యతః, మహతీ-అప్రపన్నజనమోహిణీ- మాయా-
గుణమాయా, అస్యేతి—
(మహామాయః). [౧౫

- (౧) “మాన్-మానే.” ||ధా-దివా| ౧౨౫ ౩||

- (౨) “మాచ్ఛాససిభ్యోయః” ||ఉణా-౪| ౨౭౬-౨౯||
ఇతి, యః. స్త్రియామతష్టాప్-దీర్ఘః.

- (౩) “మహ-పూజాయామ్.” ||ధా భావా| ౧౨౦-౩౧||

- (౪) “నర్తమానేపువత్” ||ఉణా-౨-౨౬౮-౨౧|| [౨౦
ఇత్యాదినా అతిః, శత్రువద్భవశ్చనిపాత్యతే. ఉగ్రత్వాజ్జీవ.

- (౫) “స్త్రియాగ్రుంపద్యాపితపుంసా-దనూజ్ సమానాధికరణే
స్త్రియామపూరణీప్రియాదిషు” ||౬-౩-౩౪| ౭౨-౩౫||

ఇతి, పూర్వపదస్యపుంపద్యాపితమహతాత్మమ్. దీర్ఘః. బహువ్రీహౌ,

- (౬) “గోస్త్రియోః” ఇతి, ఉపసర్జనహ్రస్వః. ** ||౧-౨-౪౮| ౫౯-౧౯||

నిరు. ౧౭౨, మాయాయస్యాప్రపన్నానాంసర్వేషామస్తిమోహిణీ.

(మహామాయ) స్ఫునిజ్ఞేయః వస్వర్ణోమనురుజ్జ్వలః ||౧౩౩||

౧౨౩ మహాత్మాహుః-

ఓం మహాత్మాహాయనమః.

భా. జ్ఞానమయాదపి అకర్తుః అలసోదాసీనాత్ సాక్ష్యేశ్వరాత్
వ్యావర్తకమైశ్వర్యంగుణ మాహ. — [౫
(మహాత్మాహః).

మహాన్, ఉత్సాహః ఉత్సాహనం కర్తృత్వలక్షణ మైశ్వర్యమ్,
అసౌక్యే. అనేనఖల్వయమ్, అఖలకార్యేషు అనన్యనియోజ్య
నిరర్థశస్వసంక్లత్పకణికామాత్రేణ సర్వభోక్తృణాంభుక్తా
భుక్తవిచిత్రకర్మతారతమ్యానుగుణ భోగ తదుపకరణ ప్రకార
పరిణామభేదభిన్న జగదపరిమితాపూర్వరచనాచతుర సర్వశక్తిరపి
స్వాతంత్ర్యేణ యథాపురతః స్వభావనియమమనురుద్ధానః సర్వమా
విమూరోతి. ఏతచ్ఛీకరపరమాణురణిమాదిః ద్రుహిణాదౌవిజృమ్భతే. **

నిర్వ. అధిష్ఠాన్యైశ్చాచిఖ్యాత్యతే తత్రకర్తృత్వపాత్రాన్యవివ
క్షయా తల్లక్షణైశ్చైశ్వర్యస్యపాత్రాన్యవివక్షయమ్; అన్యచ్చ, వత్స
మాణసత్వతివిశేషేణ విశిష్టక్రమమ్. అనన్యనియోజ్యనిరర్థశ
స్వసంక్లత్పకణికామాత్రేణ సర్వసృష్ట్యాచ అకర్తృత్వ
వ్యావర్తకః, మహాన్-అభ్యధికః, ఉత్సాహః-ఉత్సాహనమ్,
కర్తృత్వలక్షణమైశ్వర్యమ్, అసౌక్యే — [౨౦
(మహాత్మాహః).

(౧) “షహ-మర్షణే” || ధా-మరా | ౧౩౦-౩౦ ||
ఉత్సాహః. షహః. భావేషు. వృద్ధిః. పాత్రాన్యవివక్షయమ్
దితస్యమహత ఆత్మమ్. దీర్ఘః. ఏవమ్, అన్యత్రాపి క్వచిత్
పుంవద్భావశ్చ; సతుతత్రోచ్యతే. * ఆద్వయః. ఏతత్పరమాణు
రణిమాదిః ద్రుహిణాదౌ. * ... * [౨౫

నిరు. ౧౨౩. మహాత్మాహాయనస్య హైశ్వర్యం కర్తృత్వలక్షణమ్
(మహాత్మాహ) సువిజ్ఞేయోమనురైశ్వర్యదాయకః || ౧౨౩ ||

శ్లో.౧౮,అక్ష.౨౯-శ్లో.౧౯.అక్ష.౪. (౨౨౨) నా. { ౧౭౪. మహాబలః
 ౧౭౪ మహాబలః॥ శ్లో॥ ౧౯॥ ౧౭౫ మహాబుద్ధిః -

ఓం మహాబలాయనమః

ఓం మహాబుద్ధయేనమః.

భా. సహాయాపేక్షకర్తృవైరవ్యావర్తకం మహత్ బలమస్యేతి—
 (మహాబలః). అనేనహ్యాయమ్, అపరిమితక్రియోపానాకలిత [౫
 శ్రమః, స్వేనుహిమ్నితిష్ఠన్, అవధీరితాధారాన్తరః, దుర్వార
 వ్యాపార సంతతశక్తిసముల్లాసః, శరీరమివ సకలంబిభర్తి.

(౧) “బహుళయన్ బహులమ్” ఇతి చ మాటాః॥ మాట - ॥
 ఏతల్లేశో జీవనసమీరణ గిరి ధరాదౌ. * ... *

అసర్వజ్ఞకారణమతవ్యవచ్ఛేదమాహ. మహత్ జ్ఞానమస్యేతి—[౧౦
 (మహాబుద్ధిః).
 ఇదజ్ఞాస్యా శేషదేశకాలస్వభావవిప్రకృష్టావిప్రకృష్టవిషయమ్;
 †సార్వజ్ఞ్యాత్ అవిశయవిపర్యాసతయాయధార్థమ్; క్లేశకర్మ

నిర్వ. సహాయాపేక్షకర్తృవైరవ్యావర్తకం మహత్ బలమ్. అపరి
 మితక్రియత్వేపి, అనాకలితశ్రమత్వలక్షణోద్భా, అస్యేతి-
 (మహాబలః).

(౧) “బల-ప్రాణనే” పచాన్యచ్. ఆజ్విధౌ, ॥ ధా-చురా ౧౨౯ ౧౦॥

(౨) “భయాదీనామపసంఖ్యానం నపుంసకేత్తాది నివృత్త్యర్థమ్”
 ఇతివా అచ్. శేషంపాగ్వత్. [॥ ౩ ౩-౫౬ ౨౦౪-౧౬॥
 ఏతల్లేశో జీవనసమీరణాదౌ. * ... * [౨౦

అసర్వజ్ఞకారణవ్యావర్తికామహతీబుద్ధిః - అవిశయవిపర్యాస
 సార్వజ్ఞ్యలక్షణం జ్ఞానమ్, అస్యేతి—
 (మహాబుద్ధిః).

(౧) “బుధ - అవగమనే.” భావే, ॥ ధా. దివా ౧౨౫-౧౨॥

నిరు. ౧౭౪. కర్తృవైరానపేక్షాయస్సృష్టేస్ససాస్యన్ (మహాబలః).
 ౧౭౫. (మహాబుద్ధి)ర్మహద్ జ్ఞానం స్వరూపం యస్య సోఽవ్యతే ॥ ౧౩౫॥

† సర్వజ్ఞాత్ - ౧-౨. సార్వజ్ఞ్యమితి అని-౧౦

శ్లో.౧౯,అక్ష.౧-శ్లో.౧౯,అక్ష.౪.(౨౨౩) నా. ౧౭౫. మహాబుద్ధికి

భా. విపాకాశయాద్యపరామర్శాత్,స్వాభావికత్వాత్, నిత్యజ్ఞా;చ
యురాదికరణనిరపేక్షజ్ఞా; †తదపేక్షజ్ఞాస్వాతంత్ర్యేణ, పుణ్డరీ కాక్ష
త్వశుచిశ్రవస్తాదేః నచ రూపరసాదిగ్రహణేకరణనియమః,సర్వే
ణసర్వకార్యశక్తేః; సర్వోపిహ తిర్యక్తుచతుష్టైవపశ్యతి. [౫
శృణోతిచ;కథమిదంసర్వశక్తేర్దుశ్శక్యమ్. యథోక్తంజయాయామ్,

(౧) “సర్వతత్కృతిమాంశ్చసాయథాదృక్తాచ్చాకోరగః” ఇతి.

[జయసం-

॥

కరతలామలకవిలోకనవదవరోక్షజ్ఞా, వైశద్యాత్; అమోఘ
జ్ఞా, సర్వనిర్వహణాత్. యథా, [౧౦

(౨) “విశ్వతశ్చయుగుతవిశ్వతోముఖః” ॥తై-నా-౬-౧-౧౨॥

(౩) “పశ్యత్యచతుస్పశ్యణోత్పక్షః” ॥శ్వే-ఉ-౩-౧౯॥

(౪) “సర్వతోక్షిశిరోముఖమ్” ఇత్యాది. ॥తై ఉ-

అహుశ్చనాథమునిమిత్రాః, [న్యాయతత్వే-

॥

(౫) “యోవేత్తియుగపశ్చర్వం ప్రత్యక్షేణసదాస్పృతః”ఇతి. [౧౫
యత్, కేచిత్ సర్వజ్ఞమవజ్ఞితే,

(౬) “ఏకేనతుప్రమాణేన సర్వజ్ఞోయేనకల్ప్యతే । నూనంసచతు
షాసర్వాన్ రసాదీన్ప్రతిపద్యతే”ఇతి. ॥

తత్, బౌద్ధాద్యనుమిత సర్వజ్ఞవిషయమ్, తత్ప్రకరణాత్;
అన్యథా శాస్త్రవిరోధాచ్చ. [౨౦

(౭) † “నిత్యశ్చేదథవాదత్వం తత్పురేస్యాదనిత్యతా”ఇతి, ॥

॥

శాస్త్రీయసర్వజ్ఞ ॥ త్వవ్యుదాసనమ్; అతిపవలన్యపరోక్తం
దుగుక్తంవా; చతుశ్శ్రవప్రభృతిషు కాకోలూకగృహాదిషు

మస్త్రసిద్ధాపథతపః ప్రభావాదిసంసృతేషుచ,కరణానాంజ్ఞాన

కార్యవ్యతిహారతన్త్రితాప్రకర్షతారతమ్యదర్శనాత్, సార్వజ్ఞ్యశాస్త్రీ
స్యాయోగ్యాథతాపి దుర్వదా. గుణాన్తరవైచిత్ర్యేపి ఏషైవదిక.

† తదపేక్షజ్ఞా-౪-౧౦-స. ‡ నిత్యశ్చేత్ - ౪-౫. ॥ త్వ-౬-౭-స.

శ్లో.౧౯.అక్ష.౫ శ్లో.౧౯.అక్ష.౮. (౨౨౪) నా. ౧౭౬. మహావీర్యః

౧౭౬ మహావీర్యో-

ఓం మహావీర్యాయనమః.

భా. అస్యలవోబద్ధము క్తనిత్యేషు చైతన్యమ్. * ... *
దధిభావమాపద్యమానదుద్ధాదికారణేభ్యోభేదకమ్, సత్యపి[
హేతావవికార లక్షణంమహత్ వీర్యమస్యేతి—

(మహావీర్యః). అగ్ర మృగమద కస్తూరికా మసుమా మోద
వత్ సన్నిధిమాత్రేణ గర్భాదకార్యకారీహ్యయమ్! యథా,

(౧) “తస్యసన్నిధిమాత్రేణ గర్భాత్ భాయజాయతే! మనసోనోప
కర్తృత్వాత్ తథా సౌపరమేశ్వరః” ఇతి. ||

ఏతదణుయోగీశ్వరప్రభృషు అత్తోభ్యత్వమ్. * ... *

నిర్వ.(౨) “స్త్రియాం క్రిన్” ఇతి, క్రిన్. || ౩ ౩ ౯౪ | ౨౮౬-౧౨ ||
అగుణః. నిహతత్వాత్ నేట్.

(౩) “ఝషః” ఇతిధత్వమ్. || ౮ ౨-౪౦ | ౧౫౮-౧౪ ||
జత్వమ్. అన్యత్ పాగ్నత్. [౧౫

(౪) “స్త్రియాంపుంవత్” || ౬-౩-౩౪ | ౭౨-౩౫ ||

ఇతి, పుంవద్భావోవిశేషః. ఏతల్లవోబద్ధముక్తాదౌ. * ... *
విమర్శాణదుద్ధాదికారణవ్యావర్తకంమహత్ వీర్యమ్-సత్యపి
వికారహేతౌ, అవికారలక్షణమత్తోభ్యత్వమస్యేతి—

(మహావీర్యః). [౨౦

(౧) “వీర-వికృతా.” || ధా-చు | కథా-౧౩౧-౨౭ ||
చురాదౌకథాదిః. ఆదస్తః. ణిచ్.

(౨) “అతోలోపః” ఇతి, అల్లోపః. || ౬-౪-౪౮ | ౧౬౩-౩౧ ||

(౩) “అచోయత్” || ౩-౧ ౯౭ | ౨౩౯-౧౩ ||

ఇతి, యత్. ణేల్లోపః. ఏతదణు ర్యోగీశ్వరాదౌ. *...* [౨౫

నిరు. ౧౭౬. హేతౌసత్యవికారిత్వే పృథివికారిత్వలక్షణమ్!

మహాద్ధివీర్యంయస్యేతి (మహావీర్య) స్మృతస్తృతః || ౧౩౬ ||

స్టో.౧౯, అక్ష.౯-స్టో.౧౯, అక్ష.౧౬. (౨౦౫) నా. { ౧౭౭. మహాశక్తిః.
 { ౧౭౮. మహాద్యుతిః

౧౭౭ మహాశక్తి - ౧౭౮ మహాద్యుతిః, 1

ఓం మహాశక్తయేనమః.

ఓం మహాద్యుతయేనమః.

భా. పశుపతిమతావగతో పాదానశక్తివికలనిమిత్తమాత్రవ్యావర్తి
 కా మహతీశక్తిరస్యేతి— [౧౫]

(మహాశక్తిః). సాహి, సాధనగ్రామవినియోగలక్షణా, స్వ
 శరీరైకదేశీకృతప్రకృతిః పరిణామయోగ్యతాలక్షణా, సత్యా
 ౭ సత్యావా, సామగ్ర్యాసర్వదా సర్వసమ్పాదినీ. ఊర్ధ్వనాభి
 ప్రభృతేః కీటస్యాపి నిమిత్తవైవ ఉపాదానశక్తిరతరాగ్య,
 కథమయం † సర్వజ్ఞశక్తిస్తదా, యః? [౧౦]

అస్యావిపురీహప్రధానదధిదుద్ధాదౌ ప్రతిపదపరిణామిత్యమ్. **
 సహకార్యపేక్ష కారణవైలక్షణ్యకరం తదనపేక్షాలక్షణం
 తేజోమహదస్యేతి—

(మహాద్యుతిః). యత్, బాహ్యస్తరతమోవిరోధిస్వపరవర్తయోః

సర్వ. ఉపాదానశక్తివికలనిమిత్తమాత్రతావ్యావర్తికామహతీ [౧౫]
 శక్తిః - సాధనగ్రామవినియోగస్వశరీరైకదేశీకృత ప్రకృతి
 పరిణామయోగ్యతాలక్షణ సామర్థ్యమ్, అస్యేతి—

(మహాశక్తిః).

(౧) “శక్తో - శక్తా”

॥ ధా-స్వా. ౧౭౬-౮ ॥

భావే*స్త్రియాం క్తిన్. అనిట్. పాత్రీనేతుపదేపాగ్రివ [౨౦]
 పుంసద్భావోవిశేషః. అస్యావిపురీహప్రధానదుద్ధాదౌ. *...*
 సహకార్యపేక్ష కారణవ్యావర్తికామహతీద్యుతిః-తదనపేక్షా
 లక్షణం తేజః అస్యేతి—

(మహాద్యుతిః).

నిరు. ౧౭౭. శక్తిశ్చమహతీయస్య (మహాశక్తి) సుకీర్తిణః! [౨౫]
 ౧౭౮. తేజో౭నపేక్షరూపంస్వం మహాద్యుత్య (మహాద్యుతిః) ॥ ౧౭౭ ॥

॥ పరిణామతోపాహ్యతాలక్షణ-౬.

† సర్వశక్తేష్టరాగ్య-౮.

శ్లో.౧౯,అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౯,అక్ష.౨౨.(౨౨౬) నా.౧౭౯.అనిర్దేశ్యవపుః

{ ౧౭౯ } అనిర్దేశ్యవపుశ్ -

ఓం అనిర్దేశ్యవపుషేనమః.

భా. క్రమేణరమణీయం భీషణఞ్చభవతి. అస్యబిన్దుః,ద్యుమణిమాణి
కాఁ దౌప్రకాశః. పట్నుచామీషు[౧౭౩-౧౭౪]మహత్వవిశేషణేన
ఏతేగుణాః,కలయైవ పరావరంకార్యకలాపం ప్రవర్త్య,అశేషేణా
శాలభామిషాఃమహిమదధావివమహాఘాః భగవత్సనస్తేమాస్తీతి
నివేద్యతే. అప్రధితేయం ప్రక్రియా, [||శ్వే.ఉ-౬-౪||

(౧) “పరాస్యశక్తిర్వివిదైవశూక్రియతేస్యాభాఃకీజ్ఞానబలక్రియాచ”
[||వి.పు-౬-౫-౪౫|| [౧౦

(౨) “తేజోబలైశ్వర్యమహావబోధ సువీర్యశక్త్యాదిగుణైకరాశిః”

(౩) “జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజాంస్యశేషణః। భగవచ్ఛబ్దవా
చ్యాని వినాహేయైర్గుణాదిభిః”ఇత్యాదౌ. ||వి.పు-౬-౫-౭౯||
భగవచ్ఛాస్త్రాణి కార్త్యేనదమథ్థాని.

ఏషుషత్స్వేవ సాశీల్యవాత్సల్యా దయోఽగణితగుణాః, [౧౫
కేనాపి ‡ప్రయోజనేనాస్తర్భావ్యస్తే. * ... *

ఏతన్నాథ్యుణ్యవిగ్రహత్వాత్ —

(అనిర్దేశ్యవపుః). యథా,

నిర్వ. (౧) “మృత దీప్తా.” ||ధా.భాష్.౧౨౦-౩౪||

(౨) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్. ||ఉణా-౪.౨౭౭-౩|| [౨౦

(౩) “ఇగుపధాత్ కిత్” ఇతి, కిత్. అగుణః. ||ఉణా-౪.౨౭౭-౪||

అన్యత్ సర్వంప్రాగ్వత్. అస్యబిన్దుః ద్యుమణిమాణికాఁ దౌ.

ఇథమ్పద్ధుణావ్యాఖ్యాతాః. ఏషేషవత్తరేషామస్తర్భావః.* ..*

ఏతన్నాథ్యుణ్యవిగ్రహత్వేనానుపమత్వాత్, అనిర్దేశ్యమ్ - ఇద
మీదృశమితినిర్దేష్టుమశక్యమ్, వపుః శరీరమ్, అస్యేతి—[౨౫
(అనిర్దేశ్యవపుః).

నిరు. ౧౭౯. జ్ఞానాదిషాద్ధుణ్యమయమ్ ఉపమానవివర్జితమ్।
వపుర్యస్యాత్తేజస్తమ్ (అనిర్దేశ్యవపు) స్థి.సః||౧౩౮||

¶ లభాత్కథారాతతోస్త్రిన్ లభాత్కథాస్త్రాసకా మహిమ-౧౦.

‡ ప్రయోజకేన-౭-౧౦.

శ్లో.౧౯, అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౯, అక్ష.౨౨. (౨౨౭) నా.౧౭౯. అనిర్దేశ్యవపుః

భా.(౧) “షాడ్డుణ్యవిగ్రహదేవంభాస్వజ్జ్వలనతేజసమ్” ఇతి. ||

మాలసంహితాయాశ్చైతద్వ్యజ్ఞేతమ్:-

(౨) “బుద్ధి మనోఽర్జ ప్రత్యక్షవత్తాం భగవతిలక్షయామహే,
శాస్త్రశబ్దేభ్యః బుద్ధిమాన్మనోవానర్జప్రత్యక్షవాన్” ఇతి. [౫
నిరుక్తశ్చైతత్, [||మాలసం- ||

(౩) “యే, బుద్ధిమనోఽర్జ ప్రత్యక్షవన్తోభవన్తి, ‡ సాస్తమహాభౌతి
కాస్తేభవన్తి; కిమాత్మికానుఖిన్వియం భగవతోవ్యక్తిః? ఇతి
భౌతికత్వమాశంక్య, ఉత్తరయతి, భగవదాత్మికైవైషాభగవ
తోవ్యక్తిః, యదాత్మకోహిభగవాన్, తదాత్మికైవైషా; కిమాత్మ
కశ్చభగవాన్? జ్ఞానాత్మకః ఐశ్వర్యాత్మకః శక్త్యాత్మకః;
యథా, అక్షారఖాదిరక్మాల్యలోవా సుప్రదీప్తస్సర్వతోగ్నిరే
వస్యాత్; యథావామధుసాత్రంప్రపీయమానంసర్వతోమధుర
మేవస్యాత్; యథావా సువర్ణపిష్టోఽఘృత్యమాణః సర్వత
స్సువర్ణమేవస్యాత్; యథావా ప్రాసాదలలోక్యమానః సర్వ
తోదర్శనీయమేవస్యాత్; ఏవమ్, భగవాన్, సర్వతోజ్ఞానమేవ,
సర్వత ఐశ్వర్యమేవ, సర్వతశ్శక్తిరేవ, యదిచ్ఛేత్తద్భవేత్”
ఇత్యాదివా. ||

ఏషషవ పశ్చోపనిషద్విషయో వత్సవే.

(౪) “శుద్ధసత్త్వమయేనహ్య నేనకనకదళేనేవరత్నమున్మీల్యతేపద్మణీ,
నతుత్రిగుణమయేనేవనిమీల్యతే” ఇతితత్పమ్. వైష్ణవేచ, ||

(౫) “యావద్రాదినిర్దేశవిశేషణవివర్జితః” ||వి-పు- ||

నిర్దేశవిశేషణమ్- ఉపమానవిశేషణమ్, తద్వర్జితః - అనుపమ
వపురిత్యర్థః. * * * *

శ్లో. ౧౯, అక్ష. ౨౩ - శ్లో. ౧౯, అక్ష. ౨౪. (౨౨౮) నా. ౧౮౦. శ్రీమాన్

{ ౧౮౦ } శ్రీమాన్ -
 { ౨౨, ౨౨౨ }

ఓం శ్రీమతేనమః

భా. తదనురూపయా దివ్య భూషణసమ్పదాఠనిత్యయుక్తః—
 (శ్రీమాన్) * * * * * [౫]
 ఇథం వివిధగుణరూపానురూపా మౌఢ్యాధిగమ్యేరభావః—

నిర్వ. (౧) “దువవ్-బీజసంతానే” ||ధా-భావ|౧౨౩-౧౪||

(౨) “జనేరుసిః” ఇతివర్తమానే, ||ఉణా-౨|౨౬౯-౧౯||

(౩) “అర్తిష్టావపియజితనిధనితపిభ్యానిత్” ||ఉణా-౨|౨౬౯-౧౯||
 ఇతి, ఉసిఃనిత్. [౧౦]

(౪) “దిశ-అతిసర్జనే” నిర్ పూర్వః. ||ధా తుదా|౧౨౬-౧౬||

(౫) “ఋహలోర్జ్యత్” ఇతి, ||౩ ౧-౧౨౪|౨౪౧ ౨౧||
 శక్యాధ్యేణ్యత్. గుణః. నక్షోసమాసః. నలోపః. * ... *
 తదనురూపాశ్రీః- దివ్యభూషణసంపత్, అస్యనిత్యమస్తీతి—
 (శ్రీమాన్). [౧౫]

(౧) “శ్రీఞ్-సేవాయామ్.” ||ధా-భావ|౧౨౨-౧౮||

(౨) “క్విబ్బచి” ఇత్యాదినా, ||ఉణా-౨|౨౬౭-౩౪||
 క్విపి దీర్ఘేచ నిష్పన్నాత్ శ్రీశబ్దాత్, నిత్యయోగే,

(౩) “తదస్య” ఇతిమతువ్. ||౫-౨-౯౪|౧౩౪-౨౦||

(౪) “అత్వ-సత్తస్య” ఇతి, ||౬-౪-౧౪|౩౬-౧౩|| [౨౦]
 అత్వస్తత్వాత్ దీర్ఘః. ఉగిత్వానుమ్. *హల్ జ్యాదిలోపః,
 సంయోగాస్తస్యలోపః, తస్యాసిద్ధత్వాత్ నలోపాన. ..*
 ఇథం వివిధగుణరూపానురూపా మౌఢ్యాధిగామ్యేర్యాత్, అమే
 యః - అపరిమేయః, ఆత్మా - స్వభావః, అస్యేతి—

సరు. ౧౮౦. దివ్యభూషణసంపద్భిర్యుక్తశ్చ (శ్రీమాన్) సదాస్తృప్తః।

జ్ఞో.౧౯, అక్ష.౨౫-జ్ఞో.౧౯ అక్ష. ౩౨ (౨౨౯) నా. { ౧౮౧. అమేయాత్మా
 { ౧౮౨. మహాద్విధ్యత్

{ ౧౮౧ } అమేయాత్మా ౧౮౨ మహాద్విధ్యత్, ||

ఓం అమేయాత్మినేనమః.

ఓం మహాద్విధ్యతేనమః

భా. (అమేయాత్మా). * * * *

అథ తదనుగుణయధేష్టవహరచేష్టితః, — [౫

(మహాద్విధ్యత్);- మహాంతం మన్తరం మధనే ధృతవాన్. *...*

నిర్వ. (అమేయాత్మా). పుష్పపాదహి అత తే రాత్మశబ్దః?.

(౧) “మాజ్-మానే.” * అచోయత్. || థా దివా ౧౨౫ ౩ ||

(౨) “ఈద్యతి” ఇతి, ఈ త్వమ్ గుణః. నజ్జ్ || ౨౩౯-౧౫ ||

సమాసేనలోపః. దీర్ఘః. తతః, నా న్తలక్షణోద్గ్రహిత్యాది....*

అథ, తదనుగుణయధేష్ట వ్యవహరచేష్టితం ప్రదర్శ్యతే. సచ

మధనసమయే మహాంతమద్రమ్-మన్తరమ్, ధృతవాన్—

(మహాద్విధ్యత్).

(౧) “ధృజ్-ధారణే.” క్విప్. || థా భావా ౧౨౨-౧౯ ||

(౨) “హ్రస్వస్య” ఇతి, తుక్. || ౬-౧ ౭౧ ౨౪౦-౧౭ || [౧౫
 అగుణః. (అద్విధ్యక్) ఇతి పాఠే,

(౩) “ఇధృషా-పాగ్భ్యే.” || థా-స్వా ౧౨౬-౧౧ ||

స్వాదిః. ఇహధారణకర్తా చాయమ్. లక్షణయావా తదర్థలా
 భః. క్విప్. వస్య జత్వేనడః. తస్య,

(౪) “ఋత్విదధృక్ సద్విగుష్టిగల్పయజిక్రచ్చాచ్చ” || ౩-౨-౫౯-
 ఇత్యత్రదధృగితిః పాత నేనధృషేః క్వి నోవిధానాత్, [౩౧-౨౪ ||

(౫) “క్విన్ప్రిత్యయస్యకుః” ఇత్యత్ర || ౮-౨ ౬౨ ౩౧-౨౯ ||
 బహువ్రీహ్యో శ్రేయణాదన్యత్రాపీతి అత్రక్విప్యపికుత్వమ్ గః.

నిరు. ౧౮౧. సిన్ధుగమ్భీరభావోయో (హ్యమేయాత్మా) సకీర్తితః || ౧౩౯ ||

౧౮౨. మహాంతం మన్తరంయోహి ధృతవాన్ స (మహాద్విధ్యత్) |

శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౧ శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౪. (౨౩౦) నా. ౧౨౩. మహేష్వాసః

శ్లో || ౨౦ || ౧౨౩ మహేష్వాసః -

ఓం మహేష్వాసాయనమః.

భా. తథా, మహాన్-మనోహరీ, ఇషూణామాసః - ట్రేపః - సిద్ధు
బద్ధ దశకన్ధరవధాదౌ యస్య, సః, — [౫
(మహేష్వాసః) * * * * *
లలితధరణీభరణశీలః—

నిర్వ. తతః, తస్యవా చర్తవ్త్వమ్ కః. ఏవమేవాన్యత్రాప్త్యే తాదృశే
ప్రదేశే వసేయమ్. శేషం ప్రాగ్వత్.

(౬) “అద-భక్షణే.” || ధా-అదా | ౧౨౩ - ౨౦ || [౧౦

(౭) “అదిశదిభూశుభిభ్యఃక్రిన్” ఇతి, క్రిన్. || ఉణా-౪ | ౨౭౫ - ౨౧ ||

నిహతత్వాత్ నేట్. వృద్ధపాదిహిమహాశబ్దః. దీర్ఘః. * ... *
సిద్ధుబద్ధ దశకన్ధరవధాదౌ, మహాన్ మనోహరీ, ఇషూణామ్-
శరాణామ్, ఆసః - ఆసనం ట్రేపః, అస్యేతి—

(మహేష్వాసః). [౧౫

(౧) “అను-ట్రేపణే.” భా వేఘర్షా-వృద్ధిః. || ధా దివా | ౧౨౫ - ౨౪ ||

(౨) “ఈష- గతిహింసాదా నేషు.” || ధా-భావా | ౧౨౦ - ౫ ||

(౩) “భృన్యశీజ్” ఇత్యుత ఉః. || ఉణా-౧ | ౨౬౦ - ౨౪ ||

(౪) “ఉద్దేరిచ్చాదేః” || ఉణా-౧ | ౨౬౧ - ౫ ||

ఇత్యుత ఇచ్చాదేరితివర్తమానే, [౨౦

(౫) “ఈషేకిచ్చ” || ఉణా-౧ | ౨౬౧ - ౬ ||

ఇతి, ఉః, కిత్, ఆదేరిదాదేశశ్చ. అగుణః యణోవః. మహా
శబ్దప్రాగ్వత్. * ఆధుణః * * * * *

తదానీమ్, మహీమ్ - లలితధరణీమ్, తచ్చిలోవిభర్తిభరణీతివా,—

నిరు. ౧౨౩. (మహేష్వాస) స్రవిజ్ఞేయశ్చక్షుకోదజ్జనుజ్జితః || ౧౪ ||

శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౫-శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౧౨ (౨౩౧) నా. { ౧౮౪. మహీభర్తా
౧౮౫. శ్రీనివాసః

౧౮౪ మహీభర్తా, { ౧౮౫ } శ్రీనివాసన్.

ఓం మహీభర్తేనమః.

ఓం శ్రీనివాసాయనమః

భా. (మహీభర్తా). * * * * *
(శ్రీనివాసః) ఇతి చ, మథనసమానీత లక్ష్మీచాటుకారవత్ ౫
౨ ధిరోపణాది దివ్యచేష్టాపరమ్. * * * *

నిర్వ. (మహీభర్తా).

- (౧) “దుభృత్-ధారణపోషణయోః” || ధా-జు | ౧౨౪-౧౭ ||
(౨) “భృత్-భరణే” వా. || ధా-భా | ౧౨౨-౧౯ ||
(౩) “తృన్” ఇతి, తాచ్ఛీ త్యేతృన్. గుణః. ఆనిట్. || ౩-౨-౧౩౫ | ౨౫౭-౧౬ ||
(౪) “మహా-పూజాయామ్.” పచాద్యచ్. || ధా-భా | ౧౨౦-౩౧ ||
(౫) “షిర్ణోరాదిభ్యశ్చ” || ౪-౧-౪౧ | ౪౫-౨౯ ||
ఇతి, గౌరాదిత్వాత్ జీమ్.
(౬) “యస్య” ఇతి, లోపః పశ్చీసమాసః. || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬-౧౨ ||
పాగు క్తస్తువిగ్రహప్రదర్శనమాత్రమ్. తతోఽనజిత్యాది. *...*
తదా మథనసమానీతాయాః శ్రీయః - లక్ష్మ్యః, నివాసః -
వత్ ౨ ధిరోపణాదినా స్థానమితి—
(శ్రీనివాసః).

- (౧) “వస-నివాసే;” నిపూర్వః. || ధా-భా | ౧౨౩-౧౫ ||
(౨) “హలశ్చ” ఇతి, అధికరణేనుజ్ఞ. వృద్ధిః. || ౩-౩-౧౨౧ | ౨౮౮-౧౪ ||
(౩) “శ్రేత్ - సేవాయామ్.” || ధా-భా | ౧౨౨-౧౮ ||
(౪) “క్విబ్బచి” ఇతి, || ఉ-౨ | ౨౬౭-౩౪ ||
క్విప, దీర్ఘే చ, వ్యుత్పాదితశ్చ శబ్దః. * * * *

నిరు. ౧౮౪. ధరణీధృతిలీలస్సుః (మహీభర్తే) తశబ్ద్యతే |

౧౮౫. మథనానీతలక్ష్మీవాన్ (శ్రీనివాస) స్సుక్రుతిః || ౧౪౧ ||

శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౧౩ - శ్లో. ౧౦, అక్ష ౧౦. (౧౩౧) నా. { ౧౦౬. సతాంగతః
 { ౧౦౭. అనిరుద్ధః

{ ౧౦౬ } సతాంగతః, { ౧౦౭ } అనిరుద్ధస్ -
 { ౪౫౧ }

ఓం సతాంగతమేనమః.

ఓం అనిరుద్ధాయనమః.

భా. (సతాంగతః) - స్వచ్ఛందచేష్టితైరపిప్రణతప్రియజగరః. *...*
 పవం నిర్దుతనిరోధ నిరవధికజీవలోకజీవాతుదివ్యచేష్టితః, —
 (అనిరుద్ధః). []

(౧) “అపరిమితచేష్టోభగవాననిరుద్ధః” ఇతిహిమాలాః? *|| మాలసం-
 అస్యానిరుద్ధస్యావతారకస్తస్యహంసావతారః.

నిర్వ. స్వచ్ఛందచేష్టితైరపి, సతామ్-ప్రణతానామ్, గతః ప్రియజగ-
 రతయాప్రాప్య ఇతి — [౧౦
 (సతాంగతః).

(౧) “గమ్ - గతా.” || ధా భా. ౧౦౩-౮||
 కర్మణి * స్త్రియాం క్తీన్. అగ్ట.

(౨) “అనుదాత్త” ఇత్యాదినా, || ౬-౪-౩౭ | ౧౦౧-౨౯||
 అనునాసికలోపః ఇత్యాది. [౧౫

(౩) “అస-భువి” || ధా అ. ౧౦౪-౭||
 శతరివృత్పాదితస్సచ్ఛబ్దః. తతః ఆమ్. అనుస్వారాది. * ... *
 పవమ్, నిరవధికజీవలోక జీవాతుదివ్యచేష్టితతయా, నిరుద్ధః-
 ప్రతిరుద్ధః, నేతి —
 (అనిరుద్ధః). [౨౦

(౧) “రుధిర్ - ఆవరణే,” || ధా-రుధా | ౧౦౭-౨౬||
 నిపూర్వః కర్మణి క్తః. అగుణః. అగ్ట.

(౨) “యుషః” ఇతి, తస్యధః. || ౮-౨-౪౦ | ౧౫౮-౧౪||

నిరు. ౧౦౬. ప్రణతానాంప్రియకర(స్సతాజ్ఞా)రిహియాచ్యతే।
 ౧౦౭. అనంతచేష్టాయుక్తత్వా (దనిరుద్ధ) ఉదాహృతః || ౧౪౨||

ప్లో. ౨౦, అక్ష. ౨౧ ప్లో. ౨౦, అక్ష. ౨౨. (౨౩౩) వా. { ౧౮౮. సురానష్టః
 { ౧౮౯. గోవిష్టః

౧౮౮ సురానష్టో- { ౧౮౯ } గోవిష్టో-

ఓం సురానష్టాయనమః.

ఓం గోవిష్టాయనమః.

భా. ఆపత్సఖిత్యేన సురానష్టన్తి అస్తాదితి—

(సురానష్టః). * * * * *

తద్గవామ్ - స్తుతిగిరామ్, విష్టః —

(గోవిష్టః).

(౧) “గవాదిమవిష్టేస్సంజ్ఞాయామ్” ఇతి, శః. || ౩-౧-౧౩౮ | ౨౪౪-౧౬ ||

తైస్సరైః స్తూయమానోపకారః. * * * *

నిర్వ. (౩) “ఝలాంజశ్”

|| ౮-౪-౫౩ | ౩౦ || [౧౦

ఇతి, జత్వమ్. నపూర్వస్యథస్యదః. న ఇన్ సమాసేనలోపః. ***

అథ, అవతారకద్వస్య అస్యానిరుద్ధస్యహంసావతార ఉచ్యతే.

ఆపత్సఖిత్యేన సురానష్టన్తి అస్తాదితి—

(సురానష్టః).

(౧) “టునది-సమృద్ధైః”

|| ధా-భా. ౧౧౬-౯ || [౧౫

ఆజ్ఞాపూర్వః. ఇదిత్వాత్ సమిత్యాది.

(౨) “అకర్తరిచ” ఇతి, అపాదానేఘర్ష. || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౬ ||

(౩) “మ-ప్రసవైశ్వర్యయోః.” షస్యః || ధా అదా | ౧౨౩-౩౨ ||

(౪) “సుసూధా” || ఉణా- ౬ | ౨౬౨-౬ ||

ఇత్యాదినా, క్రన్. అగుణః. అనెట్. దీర్ఘః. షష్ఠీ సమాసః. ***

తైః స్తూయమానోపకారతయా తేషాం గాః - స్తుతిగిరిః, విష్టతి-

అథ తే ఇతి—

(గోవిష్టః).

నిరు. ౧౮౮. (సురానష్ట) స్సురాన్ సర్వాన్ అనష్టయః స్తుతాః |
 ౧౮౯. గవాం స్తుతిగిరాంః స్తో (గోవిష్ట) స్స ఉదాహృతః || ౧౪౩ || [౨౫

స్లో. ౨౦, అక్ష. ౨౮-స్లో. ౨౦, అక్ష. ౩౨ (౨౩౪) నా. ౧౯౦. గోవిదాంపతిః

౧౯౦ గోవిదాంపతిః, ||

ఓం గోవిదాంపతయే నమః

గావః వేదగిరిః, తద్విదాంజ్ఞాని నాంజ్ఞానయజ్ఞారాధ్యతే న పాతా—

(గోవిదాంపతిః). యథా, || || ౫

(౧) “హంసమూర్తిచుఢాన్తానంజ్ఞానయజ్ఞభుజంస్తురేత్” ఇతి. ***

సర్వ. (౧) “విల్-లాభే.” || ధా-తుదా | ౧౨౭-౨౩ ||

(౨) “గవాదిషువిదేస్సంజ్ఞాయామ్” || ౩-౧-౧౩౮ | ౨౪౪-౧౬ ||

ఇతి, వ్యుత్పదయిష్యమాణేచగోశబ్దేఽపపదే, శః. అనుపదమే
వచస్యవ్యుత్పదయిష్యతే. ఏవమేవ సర్వత్రైతాదృశే [౧౦
ప్రదేశే అవధాతవ్యమ్. శ ఇత్.

(౩) “శేముచాదీనామ్” || ౭-౧-౫౯ | ౧౯౭-౩౦ ||

ఇతి, నుమ్, అనుస్వారపరసవర్ణౌ.

(౪) “గమల్-గతా.” || ధా-భ్యా | ౧౨౩ ౮ ||

(౫) “గమేర్దోః” ఇతి, దోః. టిలోపః. *... * || ఉణా-౨ | ౨౬౮-౮ ||

తథా, గాః-వేదగిరిః, విస్తన్తి-జానన్తి, తేషాం గోవిదాంజ్ఞాని
నామ్, పతిః - జ్ఞానయజ్ఞారాధ్యతాయా పాతేతి—
(గోవిదాంపతిః).

(౧) “పా-రక్షణే.” || ధా అదా | ౧౨౪-౫ ||

(౨) “పాతేర్దోః” ఇతి, దోః. టిలోపః. || ఉణా-౫ | ౨౭౯-౩౪ || [౨౦

(౩) “విద-జ్ఞానే.” || ధా-అదా | ౧౨౪-౭ ||

క్విప్. గుణః. వ్యుదపాదిహిగోశబ్దః. తతః, సముదాయా
దామ్. అనుస్వారపాక్షికపరసవర్ణౌ. * ... *

నిరు. ౧౯౦. గావోవేదగిరిప్రకృతాః గోవిదస్తత్పుపాలనాత్ |

(గోవిదాంపతి) రుద్దిష్టో వేదవిద్వత్ప్రదోషనుః || ౧౪౪ || [౨౫

శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౧ శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౬. (౨౩౫) నా. { ౧౯౧. మరీచిః
 ౧౯౨. దమనః
 శ్లో. ౨౧ ౧౯౧ మరీచిః ౧౯౨ దమనః.

ఓం మరీచయేనమః. ఓం దమనాయనమః.

భా. ఏవమ్, జనుషాఽన్ధేభ్యోపిజన్తుభ్యః ప్రకాశితనిర్మలరూపః—
 (మరీచిః). *మృకణిభ్యామీచిః. మృజ్జ్ అత్ర దీప్తికా. యథా, [౫
 (౧) “కున్దేష్టసిద్ధకాన్తిశ్చ” ఇతి తద్ధ్యానమ్. *...* ||
 కాన్తిమద్వాకినీభిః భవతాపం ‡దామ్యతీతి—
 (దమనః). * *

నిర్వ. ఏవమ్, జనుషా అన్ధేభ్యోపిజన్తుభ్యః ప్రకాశితనిర్మలరూప
 తయా, మరీచిః - కిరణః, తద్వద్దీప్తి ఇతి — [౧౦
 (మరీచిః). [౧౨౭-౧౪ ||

(౧) “మృజ్జ్-పాణిత్వాగే.” దీప్తిక ర్తేహాయమ్. || ఛా-తుదా |

(౨) “మృకణిభ్యామీచిః” || ఉణా-౪ | ౨౭౫-౨౭ ||

ఇతి, ఈచిః. గుణోరపరః. * ... *

దీప్తిమద్వాకినీభిః భవదాహందామ్యతి-ఉపశమయతీతి—[౧౫
 (దమనః).

(౧) “దమ-ఉపశమే.” || ఛా. దివా | ౧౨౫-౨౨ ||

దమి రత్ర అన్తర్భావితణ్యర్థః.

(౨) “కృత్యల్యుటః” || ౩ ౩-౧౧౩ | ౨౩౯-౧౨ ||

ఇతి, బాహుళకాత్ కర్తరి ల్యుట్. [౨౦

(౩) “బహుళమన్యత్రాపి” || ఉణా-౨ | ౨౬౮-౧౭ ||

ఇతి, యజ్జ్యేత్యాది. యోరనః. * ... *

నిగు. ౧౯౧. అన్ధేభ్యోపిజన్తుభ్యోహంసగ్రీవావతారతః |

ప్రకాశితస్వరూపత్వాత్ (మరీచి) రితికథ్యతే || ౧౪౫ ||

౧౯౨. భవతాపస్యదమనాత్ కాన్త్యా (దమన) శుభితః | [౨౫

శ్లో. ౨౧, అక్ష. ౭. శ్లో. ౨౧, అక్ష. ౧౧ (౨౩౬) నా. { ౧౯౩. హంసః
 { ౧౯౪. సుపర్ణః

౧౯౩ హంసః, { ౧౯౪ } సుపర్ణః-

ఓం హంసాయనమః

ఓం సుపర్ణాయనమః

భా. కవవమ్;—

(హంసః). [౫

(౧) “హన్తాసక్తానామ్” ఇతిమాలాః. || మాలసం- ||

మనోహరంహన్తి - గచ్ఛతి, † స్త్రయతే ఇతివా, —

(హంసః). పృషోదరాదిత్వాత్సాధుః యథా,

(౨) “సత్సత్సశుభాశ్రయపరమహంసాయ” ఇతి.*** || ధ్యానే ||

“శోభనపర్ణత్వాత్, సంసారపారనయనాద్వా, — [౧౦

(సుపర్ణః)” ఇతినైరుక్తాః. ||

నిర్వ. ఏవమ్, హన్తి - హినన్తి, మనోహరంహన్తి-గచ్ఛతి, హంస-
 స్త్రయతేఇతివా—

(హంసః). పూర్వతోభయత్ర,

(౧) “హన-హింసాగత్యైః.” || ధా అదాః ౧౨౩-౨౦ || [౧౫

(౨) “వృక్ష్యావదిహానికమికషిభ్యస్యః” || ఉణా-౩ ౧౨౧-౧౯ ||
 ఇతి, సః అనిట్.

(౩) “నశ్చ” ఇతి, నస్యానుస్వారః అపరత్ర, || ౮ ౩-౨౪ | ౧౦-౨ ||

(౪) “హనే- హసనే.” పచాద్యచ్. || ధా-భ్యా ౧౨౦-౨౯ ||

పృషోదరాదిత్వేనపర్ణాగమాన్నమిసాధుః అనుస్వారః.***

సచ, శోభనే పర్ణే పక్షౌ అస్యేతివా,—

నిరుక్తానుసారాత్, సుష్టుపారం సంసారపారయతీతివా;—

(సుపర్ణః). పూర్వత్ర,

నిరు. ౧౯౩. హంసావేవంవిధోహన్తిగచ్ఛతీతిమనోహరమ్ || (హంస)

౧౯౪. శోభనపర్ణత్వాత్ (సుపర్ణ) ఇతికథ్యతే | సంసార [౨౫

పారనయనాత్ (సుపర్ణ) ఇతివామతః || ౧౪౭ ||

! స్వేధతేఇతి-౬-౭.

§ దిః యథా-౬-౭-౧౦.

స్లో. ౨౧, అక్ష. ౧౨-స్లో. ౨౧, అక్ష. ౧౬. (౨౩౭) నా. ౧౯౫ భుజగోత్తమః

౧౯౫ భుజగోత్తమః,

ఓం భుజగోత్తమాయనమః.

భా. (పద్మనాభోఽమరప్రభుః) ఇత్యత్ర (స్లో ౫౪, నా-౪౮, ౪౯॥
 వ్యూహపశ్చిమోఽనిరుద్ధః పద్మనాభఉత్తః ఇహప్రాదు ౫
 ర్భావ ప్రథమపద్మనాభోవివక్ష్యతే. * ... *
 (భుజగోత్తమః),- భుజగస్య- శేషస్య, ఉత్తమః శేషీ, అనంతభో
 గవర్యజ- శయనః.

నిర్వ. (౧) “పూ-పాలనపూరణయోః.” ॥ధా-జు|౧౨౪-౧౭॥

(౨) “ధాపూవస్యజ్యతిభ్యోనః” ఇతి, నః. ॥ఉణా-౩|౨౬౯-౩౪॥

(౩) “నేట్” ఇతి, నేట్. గుణఃరపరః. ॥౭-౨-౮|౨౪౯-౨౮॥

(౪) “రషాభ్యామ్” ॥౮-౪-౧|౧౮-౧౦॥

ఇతి, ఇత్వమ్. స్విత్వవ్యయపూర్వోబహువ్రీహిః. అన్యత్ర,

(౫) “ణీర్ణ - ప్రాపణే.” ణోనః. ॥ధా-భా|౧౨౨-౨౦॥

(౬) “అన్యేష్యపి” ॥౩-౨.౧౦౧|౨౫౧-౧౭॥ [౧౫

ఇతి, డః. టిలోపః. పృషోదరాదిత్వాత్, పారశబ్దేష్యస్య
 హ్రస్వః, హ్రస్వస్యలోపశ్చ. ఇత్వమ్, పూర్వవత్.

(౭) “పార- తీర- కర్తృసమాప్తా” ॥ధా-చు|౧౩౧-౨౯॥

ఇతి, పారయతేః చారాదికాత్కథాదేః ణివి, అతోలోపే,
 తతః, ఏరవి, ణిలోపేచ, సిద్ధే, సుపూర్వస్సమాసః* ... *
 వ్యూహపశ్చిమోఽనిరుద్ధః పద్మనాభః ప్రాగుత్తః అథ, ప్రాదు
 ర్భావ ప్రథమోపి పద్మనాభోవక్ష్యతే. ఇన్యత్రైలోక్య గ్రా
 సబృంహితస్య అనంతభోగవర్యజ- శయత్వేన ధ్యేయతయాసః
 భుజగస్య- శేషస్య, ఉత్తమః- శేషీతి -

(భుజగోత్తమః). ఉచ్చబ్జాత్ ఆతిశాయనిక స్తమప్. చర్వమ్. [౨౫

నిరు. ౧౯౫. పాద్రుద్భావేషుప్రథమః పద్మనాభోఽథ ఉచ్యతే.

భుజగస్యోత్తమశేషీ (భుజగోత్తమ) ఉచ్యతే ॥౧౪౮॥

క్రీ. ౨౦, అక్ష. ౧౭-క్రీ. ౨౦, అక్ష. ౨౦. (౧౩౨) నా. ౧౯౬. హిరణ్య నాభః

୧୯୬୫ ହିରନ୍ୟ ନାଭୀ -

ఓం హిరణ్యనాభాయనమః

భా.(౧)“మానసేనస్తశయనే దివ్యబోధతనుర్విభుః” ॥ధ్యానే॥

ఇతితద్ద్యానవిధౌ. ఆరణ్యవర్సణి, [౫

(౨) “సుహృద్భగవాన్స్విష్టురప్థయ్యామేకవహి । నాగస్యభోగే
మహతిశేషస్యామితతేజసః,” వైష్ణవే, [॥భా-ఆ- ॥

(3) “భోగిశయ్యాగతశ్చేతేత్రైలోక్యగ్రాసబృంహితః” ఇతి.***
సవవ, — [||వి.పు. ||

(ಹಿರಣ್ಯನಾಭಃ); * ... * [೧೦]

નિરૂ. (૧) “Xમ્ - Xત્” ॥કા-ક્યા॥૧૩-૫॥

(౨) “అన్యత్రాపి” ఇతి, డః. టిలోపః. ||౩-౨-౪౫|౨౪౫-౨౬||

(3) “భుజ - పాలనాభ్యవహారయోః.” || ధా-రుధా | ౧౨౭-3౨ ||

(ర) “హాలశ్చ” ఇతి, కరణే ఘర్షణ. || 3-3-౧౨౧+౨౨౨-౧౪ ||

(౫) “భుజన్మ్యజ్ఞౌపాణ్యుపతాపయోః” || ౭-౩-౬౧, ౨౪౧-౩౬ ||

ఇతి, నిపాతనాదగుణత్వమకుత్వశ్చ. ఆధ్వణః. * ... *

సపవ, హిరణ్యమ్-స్వ సజగల్పజనితాష్టదశపద్మహిరణ్మయకణి

కాత్వాపన్న మేరురూపంరుక్తమ్, నాభౌ అస్యేతి—

(హిరణ్యనాభః).

(౧) “జహ- బద్ధనే.” తోనః. ||ధా-దివా|౧౨౫-౧౧|| [౨౦

(౨) “చసివపి” ఇత్యుః ఇహివివర్తమానే, ॥ఉణా-౪॥౨౭౭-౧౩॥

(3) “నహిర్భుశ్చ” ॥ ఉత్తా-౪॥ ౨౭౭-౧౬ ॥

ఇతి, ఇక్షా, భశ్చన్తాదేశః. వృద్ధిః.

(౪) “హర్య - గతికాన్త్యః” ||ధా-భ్యా|౧౦౯-౧౬||

నిరు. ౧౯౬. (హిరణ్యనాభ) స్వాస్త్యర్థ నాభిర్వశ్యేతి సప్తస్మశః॥

శ్లో. ౨౧, అక్ష. ౨౨-శ్లో. ౨౧, అక్ష. ౨౩. (౨౩౯) నా. { ౧౯౭. సుతపాః
 { ౧౯౮. పద్మనాభః

౧౯౭ సుతపాః, { ౧౯౮ { ౪౮, ౩౪౮ } పద్మనాభః,

ఓం సుతపసేనమః.

ఓం పద్మనాభాయనమః.

ఖా. (సుతపా) శ్చ. తపో - జ్ఞానమ్, సంహృతసాక్షి; తద్ధ్యానే,
 (౧) “దివ్యబోధతనుర్విభుః” ఇతి * ... * || ధ్యానే || [౫
 (పద్మనాభ) శ్చపూర్వవత్. హిరణ్యనాభత్వ పద్మనాభత్వే
 బ్రాహ్మణ్యైః:- (౧౯౬, ౧౯౮)

నిర్వ. (౫) “హర్య తేకన్యన్ హిరచ” ఇతి, కన్యన్, || ఉతా-౫ || ౨౮౦-౨౬ ||
 ధాతోః హిరాదేశశ్చ. అగుణః. ఇత్వమ్. బహువ్రీహిః.

(౬) “అచ్ ప్రత్యన్వవ” ఇత్యత్ర, || ౫-౪-౭౫ || ౩-౨ || [౧౦
 అజితియోగవిభాగా దచ్ సమాసాంతః.

(౭) “యస్య” ఇతి, లోపః. * ... * || ౬-౪-౧౪౮ || ౨౬-౧౨ ||
 తథా, సంహృతసాక్షితయా శోభనం తపః జ్ఞానమ్, అస్మేతి—
 (సుతపాః).

(౧) “తప-సంతాపే,” అలోచనకర్తేహాయమ్. || ధా ఖ్వా || ౧౨౩-౯ ||

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, అనున్. స్వితి || ఉతా-౪ || ౨౭౮ ౩౩ ||
 అవ్యయపూర్వపదస్సమాసః. అసంతలక్షణోద్విగ్ధ ఇత్యాది. *
 సవవచ, పద్మనాభా అస్మేతి—
 (పద్మనాభః).

(౧) “ఇహ-బద్ధనే.” నః. తతః || ధా-దివా || ౧౨౫-౧౧ || [౨౦

(౨) “నహేః” || ఉతా-౪ || ౨౭౭-౧౬ ||
 ఇతి, ఇజ్ఞి, భకారేచాంతాదేశే, నాభిశబ్దోవుత్పాదితః.

నిరు. ౧౯౭. తపోబుద్ధిస్సైవతనుః (సుతపా) యస్య సప్తస్మృతేః || ౧౪౯ ||

౧౯౮. పార్థి వంభూరిపద్మన్తు నాభావష్టదశంమహత్ ।

యస్య హేమమయీదివ్యాకర్ణి కామేరుచ్యతే || ౧౫౦ || యస్య నాభౌ

తదుత్పత్తిః (పద్మనాభ) స్ఫుడచ్యతే ।

{ ౧౯౯ } ప్రజాపతిః॥

ఓం ప్రజాపతయేనమః.

నిర్వ. (౧) “కదాచి త్రస్యసు ప్రస్యనాభ్యాం కామాదజాయతదివ్యమష్టద
శంభూరిషజరజంపార్థివమ్మహత్ ॥ యస్య హేమమయీది [౫
వ్యాకర్ణికా మేరురుచ్యతే” ఇతి. *...* ॥

తత్పద్మోద్భవప్రభృతీనాం -

(ప్రజా) నామ్, (పతిః) - నాయకః.

నైమిత్తికసృష్టిప్రళయవిషయశ్చైతద్ద్రష్టవ్యమ్. * ... *

అథ నృసింహవతారః. —

[౧౦

(౩) “పద-గతా” ॥ ధా దివా ౧౨౫-౧౨ ॥

(౪) “అర్తిస్తును” ఇత్యాది నామన్ అనిట్. ॥ ఉణా-౧, ౨౬౫-౬ ॥

తతః, పూర్వవ దజాది. * ... *

నపమప్రజానామ్ తత్పద్మోద్భవప్రముఖానామ్, పతిః-నాయక ఇతి—

(ప్రజాపతిః).

[౧౫

(౧) “పా రక్షణే.” * పాతేర్దక్షిణః. టేర్లోపః. ॥ ధా అదా ౧౨౪-౫ ॥

(౨) “జనీ - పౌర్ణిమర్భావే,” ప్రపూర్వః. ॥ ధా దివా ౧౨౫-౫ ॥

(౩) “ఉపసర్గేచసంజ్ఞాయామ్” ॥ ౩-౨-౯౯ ౧౨౧-౧౪ ॥

ఇతి, ఊః. టిలోపః. అతష్టాప్. దీర్ఘః. నైమిత్తికసృష్టిప్రళయ

విషయశ్చైతత్. * * ... * [౨౦

అథ, నృసింహవతారః. మృత్యుమృత్యుతయామృత్యువిరోధీతి—

నిరు. ౧౯౯. నైమిత్తికేతుయేనృష్టాః ప్రజాబ్రహ్మముఖాస్తథా ॥ ౧౫ ॥

తేషాంచైవపతిస్త్వమీ (ప్రజాపతి) రిహూచ్యతే।

జ్ఞో. ౨౨ ౨౦౦ అమృత్యుః-

ఓం అమృత్యువేనమః.

భా. (అమృత్యుః) మృత్యువిరోధీ, మృత్యుమృత్యుత్వాత్ * ... *

ఇతి శ్రీహరితకులతిలక శ్రీవత్సాజ్ఞాచార్యసూనోః, [౫
 శ్రీ ర జ్ఞ రా జ శ్రీ ప రా శ ర భ ట్ట స్య కృ తా,
 శ్రీ స హ స్ర నా మ వి వ రణే,
 భగవద్గుణదర్పణే,
 ద్వితీయం శతకం సంపూర్ణమ్.

నిర్వ. (అమృత్యుః). [౧౦
 (౧) “మృజ్-పాణిత్యాగే” || ధా-తుదా ౧౨౭-౧౪ ||
 (౨) “భుజిమృజ్ భ్యాంయుక్త్యుక్తా” || ఉణా-౩ ౨౭౦-౧౪ ||
 ఇతి, త్యుక్. పాగ్నికైర్నిత్యా నయోరనః. అగుణః. అనిట్.
 నన్ తత్పురుషః. నలోపః * ... *

ఇతి కుశికకులతిలక శ్రీవేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యాత్మజ [౧౫
 వరదదేశికతనయవరదగురువరసూను వరదార్యసూరి విరచితే,
 శ్రీ ప రా శ ర భ ట్టా ర్య భా షి త
 శ్రీమభ్యుహస్రనామభాష్యానుగే,
 భగవన్నామసహస్రనిర్వచనే,
 ద్వితీయం శతకం సంపూర్ణమ్. [౨౦

నిరు. ౨౦౦. నారసింహమథస్తోత్రీ శుర్వమృత్యునివారణమ్ || ౧౫౨ ||
 మృత్యోర్విరోధిరూపోయో మృత్యుమృత్యు స్వరూపతః | (అమృత్యు)
 రితి తం ప్రాచీనః సప్తాష్టోమృత్యునాశకః || ౧౫౩ ||

జ్ఞో. ౨౨, అక్ష. ౪-జ్ఞో. ౨౨, అక్ష. ౬. (౨౪౨) నా. ౨౦౧. సర్వదృక్

{ ౨౦౧ } సర్వదృక్,
{ ౫౭౭ }

ఓం సర్వదృశేనమః.

భా. సపవ, సర్వాన్ - అనుకూల ప్రతికూల తటస్థాన్, యథార్హం
నియన్త్రం పశ్యతీతి— [౫
(సర్వదృక్).

(౧) “దృశే శ్చేతి వక్తవ్యమ్” ఇతి, క్విన్. ||
* క్విన్ ప్రత్యయస్యమః. సహి సర్వతోముఖః? * ... *

నిర్వ. సపవ సర్వతోముఖః, సర్వాన్ - అనుకూల ప్రతికూల తటస్థాన్,
యథార్హం నియన్త్రం పశ్యతీతి వా, — [౧౦
సర్వస్మిన్ దృగస్యేతి వా, —
(సర్వదృక్).

(౧) “దృశే - ప్రిక్షణే.” పూర్వత్ర, || ధా-భా. ౧౦౩ | ౧౦ ||

(౨) “దృశే శ్చేతి వక్తవ్యమ్” ఇతి, క్విన్. ||
యదితు, నాయం కర్తృణివిధిః; తదా, ప్రకృతే అర్థప్రదర్శనార్థ
స్తధావిగ్రహః. పక్షీ సమాసోఽయమ్. అతః, సకర్తృణ్యత్.

ఇదానీమయం యోజనాన్తరేపి ప్రత్యయః, తత్రచ సమాసో
వక్తృతే. అపరత్ర తథా యదిచేదన్నదృశ్యతే; తదా, పూర్వత్రాపి వా,

(౩) “క్విప్ చ” ఇతి, క్విప్. || ౩-౨-౭౬ | ౨౪౯-౩౧ ||

పూర్వయోజనాయాం క్విప్యపి పాగ్విదేవ సమాసః. [౨౦
అన్యత్ర బహువ్రీహిః. అస్తిహి వ్యధికరణా నామపి సః,

(౪) “సప్తమివి శేషణే బహువ్రీహశ్చ” || ౨-౨-౩౫ | ౭౮-౨౪ ||

ఇత్యత్ర, సప్తమ్యాః పాగ్విప్రయోగవిధా నాదిత్యాదితత్ర,

నిరు. ౨౦౧. అనుకూలాన్ తటస్థాంశ్చ ప్రతికూలానపి స్వయమ్ |
నియన్త్రం ఇప్యథా యోగ్యం యపశ్యతి స (సర్వదృక్) || ౧౫౪ || ౨౫

{ ౨౦౨ } సింహాః,

ఓం సింహాయనమః.

భా. కపవమ్? —

(సింహాః), - మహాన్మసింహాసంహాననః. [౫

(౧) “సిచేస్సంజ్ఞాయామ్” ఇతి, || ఉణా-౫ | ౧౮౧-౬ ||
కః, నుమ్హౌచ. * ... *

సర్వ. (౫) “క్విన్ ప్రత్యయస్య” || ౮-౨-౬౨ | ౩౧-౨౯ ||

ఇతి, కుత్స్యాస్థిత్వాత్,

(౬) “వ్రశ్చభ్రష్టస్థజప్యజయజరాజభ్రాజభశాంషః” ఇతి, [౧౦
శస్య షః తస్య, [|| ౮-౨-౩౬ | ౨౪-౯ ||

(౭) “ఝలాంజశోఽస్తే” ఇతి, జత్వేనడః. తస్య, || ౮-౨-౩౯ | ౭-౧౮ ||

(౮) “క్విన్ ప్రత్యయస్యః” ఇతి, || ౮-౨-౬౨ | ౩౧-౨౯ ||

తత్రచబహువ్రీహ్యశ్రయణాత్ క్విప్యపివాకుత్వేనగః. తస్య,

(౯) “వాఽవసానే” ఇతి చత్వేనకః. నచ, || ౮-౪-౫౬ | ౧౫-౨౦ ||

(౧౦) “అసర్వనామ్నః” ఇతి, దృక్ దృశవతుషు || ౬-౩-౯౧ | ౩౬-౨౮ ||

విధీయమానమాత్సమ్; యతస్సహచర్యాత్ తత్ర,

(౧౧) “త్యదాదిషుద్యశోఽనాలౌచనేకఞ్చ” || ౩-౨-౬౦ | ౩౬-౨౭ ||

ఇతి, కఞ్చనుశేష్టక్విన్మనదృక్ ఛబ్దవైవిధ్య గ్రహణమ్; అతః,

నోభయత్రాపితత్. * * ... * [౨౦

కపవమ్, రిపుద్విపనిష్పేషభీషణ మహాన్మసింహా సంహానన

తయా సిద్ధితి, హినస్తీతివా —

(సింహాః). పూర్వత్ర,

(౧) “షిచ తురణే.” షస్యః || ధా-తుదా | ౧౨౭-౨౩ ||

(౨) “సిచేస్సంజ్ఞాయాంహనుమాకశ్చ” || ఉణా-౫ | ౨౮౧-౬ || [౨౫

నిరు. ౨౦౨. రిపుద్విపానాంనిష్పేషభీషణన్ (సింహా) ఉచ్యతే |

జ్ఞో. ౨౨. అక్ష. ౯-జ్ఞో. ౨౨. అక్ష. ౧౪. (౨౪౪) నా. { ౨౦౩. సన్ధాతా
 ౨౦౪. సన్ధిమాన్

౨౦౩ సన్ధాతా,

౨౦౪ సన్ధిమాన్,

ఓం సన్ధాత్రేనమః

ఓం సన్ధిమత్రేనమః

భా. రిపుద్విపనిష్పేషభీషణోపి—

(సన్ధాతా). ప్రణేయానాం ప్రహ్లాదప్రభృతీనాం సంశ్లేషయితా. *** [౫

సచ, తై సన్ధిర్నిత్యోఽస్యేతి—

(సన్ధిమాన్). నిత్యయోగే మతుప్. * ... * *

సీర్వ. ఇతి, కః, తత్సన్నియోగేన చ స్యహః, నుమచ. అగుణః
 నుమో నస్యానుస్వారః. అపరత్ర,

(౩) “హిసి-హింసాయామ్.” పచాద్యచ్. || ధా-రుధా | ౧౨౭-౩౨ ||

* పృషోదరాదిత్వాత్ వ్యత్యయే సిహిః. ఇదిత్వాత్ నుమ్.
 నస్యానుస్వారః. * ... *

ఏవమ్, భీషణోఽపి ప్రణేయాన్ సన్దధాలి-సంశ్లేషయితీతి—

(సన్ధాతా). [౧౯ ||

(౧) “మధాఙ్-ధారణపోషణయోః” సంపూర్వః. || ధా. జు | ౧౨౪-

(౨) “ఋల్ తృచా” ఇతి, తృచ్. అసెక్. || ౩-౧-౧౩౩ | ౨౪౩-౯ ||

అనఙాది. సమో మో నుస్వారః. పాక్షికకపరసవర్ణః. ***
 సచ, తైః సన్ధిః నిత్యోఽస్యేతి—

(సన్ధిమాన్). ప్రిగ్వత్ ధాతుః; సంపూర్వః. ప్రిగ్వజేవా
 నుస్వారపరసవర్ణా. [౨౦

(౧) “ఉపసర్గే ఘోషః” ఇతి, కిః. || ౩-౩-౯౨ | ౨౪౬-౧౦ ||

అతోలోపః. ఇథ్థనిర్వూహాత్ సన్ధిశబ్దాత్, నిత్యయోగే
 మతుప్. ఉగిత్వాత్ నుమ్.

(౨) “అత్వసన్తస్య” ఇతి, దీర్ఘ ఇత్యాది. *** || ౬-౪. ౧౪ | ౩౬-౧౩ ||

విరు. ౨౦౩. ప్రహ్లాదాద్యైశ్చ (సన్ధాతా) సంశ్లేషకరణాచ్చ సః || ౧౫౫ ||

౨౦౪. ప్రహ్లాదాద్యైర్నిత్యసన్ధిర్యస్యస్యాత్ (సన్ధిమాన్) స్మృతః.

స్థో. ౨౨, అక్ష. ౧౫-స్థో. ౨౨, అక్ష. ౧౮. (౨౪౫) నా. { ౨౦౫. స్థిరః
 { ౨౦౬. అజః

౨౦౫ స్థిరః, { ౨౦౬ } అజో-

ఓం స్థిరాయనమః.

ఓం అజాయనమః

భా. తత్సద్ధా నే తదపచారదుర్విచాల్యత్వాత్ —

(స్థిరః).

[౫

(౧) “అజిరశిశిర” ఇత్యాదినా కిరచ్చృత్యయః, ఆకారలోపశ్చ నిపాత్యతే. [ఉణా-౧.౨౬౨-౨౭॥

“భద్రమ్” ఇతిహితత్వమ్ ఏవర్ణః? *... * ॥ మస్తే- ॥

స్తమ్భసమ్భవత్వేన ఇతరవ న్నజాయత ఇతి —

(అజః).

[౧౦

(౧) “అన్యేష్వపిదృశ్యతే” ఇతి, డః. ॥ ౩-౨.౧౦౧ ॥ ౨౫౧-౧౭॥

(౨) “నజాయతేజనిత్రాయంయదజస్తస్యోదనేకజిత్” ఇతి. * ॥

నిర్వ. తత్సద్ధా నే తదపచారదుర్విచాల్యో భద్ర స్తివృత్తితి —

(స్థిరః).

(౧) “స్థా-గతినీవృత్తై.” సత్వమ్. అయమ్, ధా-భ్యా. ౧౨౨-౨౫॥

(౨) “అజిరశిశిరశిధిస్థిర” ॥ ఉణా-౧.౨౬౨-౨౭॥

ఇత్యాదినా కిరజన్తో నిపాత్యతే. అల్లోపః * ... *

స్తమ్భసమ్భవతయా ఇతరవత్ జనయతుః నజాయతే ఇతి —

(అజః).

(౧) “జనీ-ప్రాదుర్భావే.” ॥ ధా-దివా. ౧౨౫-౫॥ [౨౦

(౨) “అన్యేష్వపిదృశ్యతే” ॥ ౩-౨.౧౦౧ ॥ ౨౫౧-౧౭॥

ఇతి, డః. టిలోపః. నభోతత్పురుషః నలోపః. * ... *

నిరు. ౨౦౫. అపచారేష్యచాల్యత్వాత్సద్ధా నే (స్థిర) ఉచ్యతే ॥ ౧౫౬ ॥

౨౦౬. స్తంభజత్వాదితరవ న్నజాయతత్వా (దజ) స్తస్మృతః।

జ్ఞో. ౨౨, అక్ష. ౧౯-జ్ఞో. ౨౨, అక్ష. ౨౪. (౨౪౬) నా. { ౨౦౭. దుర్మర్షణః
 ౨౦౮. శాస్తా

౨౦౭ దుర్మర్షణశ్ -

౨౦౮ శాస్తా,

ఓం దుర్మర్షణాయనమః.

ఓం శాస్త్రేనమః.

భా. ప్రతీపైః దుష్కరం మర్షణమస్మేతి—

(దుర్మర్షణః).

[౫

(౧) “రథాజ్ఞశబ్ధధాతారంబ్రహ్మమూర్తిం సుభీషణమ్” || ధ్యానే. ||

ఇతి తథ్యానమ్. *

...

...

*

ఏవమ్, సర్వకణ్ఠకం సాధు శాస్తీతి—

(శాస్తా). తత్సాధుకారిణి తృన్.

[౨౬౮-౩౦||

(౧) “తృన్ తృచాశంసిక్షదాదిభ్యస్సంజ్ఞాయాఞ్చానిటే” || ఉణా-౨||

సర్వ. సుభీషణతయా ప్రతీపైః దుష్కరం మర్షణమ్-ధర్మణమ్ అస్మేతి—

తేషువా తథా మర్షణమ్- సహనంవా—

(దుర్మర్షణః).

(౧) “మృష - తితితాయామ్.”

|| ధాదివా | ౧౨౫-౧౦ ||

ఆద్యే ధర్మణకర్తేహాయమ్. అన్యత్రతు యథాశ్రుతిః. [౫

భావేల్యుట్. యోరనః. గుణః రపరః. ఇత్వమ్. దురిత్యవ్యయ

పూర్వోబహుప్రీహిః.

(౨) “అచోరహాభ్యామ్” ఇతివా,

|| ౮-౪-౪౬ | ౫-౮ ||

(౩) “యణోమయః” ఇతివా,

|| ౮-౪-౪౭ | ౪-౩౩ ||

పాక్షికం మస్య ద్విత్వమ్.

[౨౦

(౪) “హలోయమాంయమిలోపః” ఇతిచ,

|| ౮-౪-౬౪ | ౫-౧౦ ||

పాక్షికః ప్రథమమిలోపః. *

...

...

*

ఏవమ్, సర్వకణ్ఠకం సాధు శాస్తీతి—

(శాస్తా).

నిరు. ౨౦౭. దుష్కరం మర్షణమన్యవరైర్ (దుర్మర్షణ) స్మృతితః ||

౨౦౮. సమస్తాన్ కణ్ఠకాన్ శాస్తీత్యతశ్ (శాస్తే) తిక్తిర్వతే.

స్లో. ౨౨, అక్ష. ౨౫-స్లో. ౨౨, అక్ష. ౨౮. (౨౪౭) నా. ౨౦౯. విశ్రుతాత్మా

౨౦౯ విశ్రుతాత్మా

ఓం విశ్రుతాత్మ నేనమః.

భా. ఇత్యనిట్. యథా,

(౨) “నినాదవిత్రాసితదానవః” ||వి-పు. ||౫

(౩) “ద్రవన్తిదైత్యాః” ఇతి.*...*||వి-పు- ||

(విశ్రుతాత్మా), - సపవ సర్వదా సర్వత్ర సర్వై ర్విష్ణయేన
విశ్రుతః సైంహాపదానస్వభావః. యథా,

(౧) “అశేషదేవేశనరేశ్వరేశ్వరైః” ఇత్యాది.** ||

‘సపవసురారింహిరణ్యకశిపుమురోవిదారంహతవానితి— [౧౦

(౧) “శాసు-అనుశిష్టా.” తత్సాధుకారిణితృన్. ||ధా-అదా|౧౨౪-౧౦||

“సాగరంతర్ముకామస్య” ఇత్యాదివత్, ||

(౨) “ఆనిలోట్” ఇత్యత్రనిలోడిత్యేవసిద్ధే, ||౮-౪-౧౬|౧౫౪-౬||

ఆనిగ్రహణాత్ జ్ఞాపకాత్, అగమశాస్త్రానిత్యతయా ఇటోభావాత్,

(౩) “తృన్తృచాశంసిక్షదాదిభ్యసంజ్ఞాయాఞ్చానై” ||ఉణా-౨|

ఇతి తృనోఽనువాదాద్వా నేట్. తతపవవా [౨౬౮-౩౦||

అర్థవిశేషనాదరేణస్వతంత్ర్యం స్తృచానిటౌ. అనఙాది.**

సపవ, సర్వత్ర సర్వదా సర్వై రపి విశ్రుతః-విష్ణయేనాకర్ణితః,

ఆత్మా - సైంహాపదానస్వభావః, అస్యేతి—

(విశ్రుతాత్మా). వ్యుదపాదిహ్యత్తశబ్దః. [౨౦

(౧) “శ్రు” - శ్రవణే; విపూర్వః. ||ధా-భావ|౧౨౨-౨౯||

కర్తృణి క్తః; అగుణః; అనిట్. దీర్ఘః. తతోనాన్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది.**

సపవచ, సురారిమ్-దేవశత్రుమ్ ఉరోవిదారమ్, హతవానితి—

నిరు. ౨౦౯. విష్ణయేనశ్రుతంచేతైః సైంహాయస్యాపదానకమ్ ||౧౫౮||

శీలంతైర్ (విశ్రుతాత్మా) సః మహతీర్నిప్రదోమనుః. [౨౫

శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౨౩, అక్ష. ౬. (౨౪౮) నా. { ౨౧౦. సురారిహః
 ౨౧౦ సురారిహః, శ్లో. ౨౩ || ౨౧౧ గురుర్ గురుతమో-

ఓం సురారిహః.

ఓం గురుతమాయగురవేనమః.

భా. (సురారిహః) యథా,
 (౧) “సశ్చత్వకరజశ్రేణీదీప్తేనోభయపాణినా సయచ్చతేయథా
 సహ్యకృణానాంసోభయంపరమ్” || ధ్యానే- ||
 ఇతి తద్ధ్యానే. * ... *
 అథమత్స్యవతారః
 అశేషవిద్యాపరమాచార్యకః—
 (గురుః). [౧౦

(౧) “సప్తార్షేషామపిగురుః” ఇతి హైరణ్యగర్భః || హైర-

నిర్వ. (సురారిహః).

(౧) “హస-హింసాయామ్.” || ధా-అదా | ౧౨౩-౨౦ ||

ఉపపదనియమస్య ప్రాయశ్చిత్యం,

(౨) “బ్రహ్మభూతి” ఇత్యాది నాక్ష్పిప్. || ౩-౨౮౭ | ౨౫౦-౩౦ || [౧౫

(౩) “క్ష్విప్ చ” ఇతి, సార్వకాలికోవా. || ౩-౨-౭౬ | ౨౪౯-౩౦ ||

అథవా, విగ్రహభేదే అన్యథాచాపి ప్రాగుక్తః.

(౪) “ఋ-గతా.” || ధా-జు | ౧౨౪-౨౬ ||

(౫) “అచఇః” ఇతి, ఇః. గణఃరపరః || ఉణా-౪ | ౨౭౭-౨౭ ||

సురశబ్దోవ్యుత్పాదితః దీర్ఘః తతోనా న్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది. **

అథ మత్స్యవతారః. సచాయమ్, గురుతమః - గరీయాన్,

గురుః-అశేషవిద్యాపరమాచార్య ఇతి,—

(గురుర్గురుతమః). ఏకన్నామ.

నిరు. ౨౧౦. హిరణ్యకశిపోర్హస్తాక్షీర్త్యతేన (సురారిహః) || ౧౫౯ ||

౨౧౧. అథమత్స్యవతారస్య ప్రస్తావస్తుప్రతస్యతే || [౨౫

అశేషవిద్యాచార్యత్వాత్ స్మృతో (గురుతమోగురుః) || ౧౬౦ ||

‡ ధియాశమ్యగ్భావినాం-౧౦.

† చార్యకేణగురు-౪-౬-౭.

{ ౨౧౨ } ధామ,

ఓం ధామేనమః.

భా.(౨) “కృగ్రోరుచ్చ” ఇతి, ఉప్రత్యయః, ||ఉణా-౧|౨౬౧-౧౮||
ఉకారశ్చాస్తాదేశః. తస్యైవవిశేషణమ్, [౫

(గురుతమః), నస్వతస్త్రీనామత్వమస్య.

(౩) “పూజ్యశ్చగురుర్గీయాన్” ఇతి. * ... * ||గీ-౧౧ ౪౩||
సంహార నశ్వరచరాచరబీజాధారనాకర్ణధారత్వేన తదాశ్ర
యత్వాత్,—

(ధామ). ధామః,

[౧౦

(౧) “మనిన్” ఇతి, మనిస్సృత్యయః * ... * ||ఉణా-౪|౨౭౨-౩౧||

నిర్వ.(౧) “గృ-నిగరణే.”

||ధా-తుదా|౧౨౭-౧౬||

(౨) “కుర్భుశ్చ” ఇతి, ప్రకరణే,

||ఉణా-౧|౨౬౧-౧౪||

(౩) “కృగ్రోరుచ్చ” ఇతి, కుః,

||ఉణా-౧|౨౬౧-౧౮||

ఉకారశ్చాస్తాదేశః. రపరత్వమ్. కిత్వాన్నగుణః. విశేషణేతు
ఆతిశాయనికస్తమప్ విశేషః. * ... *

సంహారనశ్వర చరాచరబీజాధారనా కర్ణధారతయా తస్య
ధామ - స్థానమితి—

(ధామ).

(౧) “శుధాఞ్-ధారణపోషణయోః.” ||ధా జు|౧౨౪-౧౯|| [౨౦

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనిన్” ఇతి, మనిన్. ||ఉణా-౪|౨౭౨-౩౧||
నిహతత్వాన్నేత్.

(౩) “లిఙ్గమశిష్యమ్” ఇత్యాది. * ... * ||మహాభాష్యే||

నిరు. ౨౧౨. చరాచరాధారతయా (ధామే) తిపరిచక్షుతే

ప్లో. ౨౩, అక్ష. ౯-ప్లో. ౨౩, అక్ష. ౧౯. (౨౫౦) నా. { ౨౧౩. సత్యః. ౨౧౪. సత్యపరా. ౨౧౫. నిమిషః

{ ౧౦౨, ౧౨౩ } సత్యన్ - ౨౧౪ సత్యపరాక్రమః, ౨౧౫ నిమిషో-

ఓం సత్యాయనమః. ఓం సత్యపరాక్రమాయనమః. ఓం నిమిషాయనమః.

భా. మన్వాదిషుతకాగ్రలసమాశ్రితేషుసత్సు సాధురితి—

(సత్యః) * * * * *

తేషుసత్యః అకైతవః, పరాక్రమః వృత్తిః అస్యేతి—

(సత్యపరాక్రమః) * * * *

తద్విరోధిషు నిమిషతి నకటాక్షయతీతి—

(నిమిషః) * * * *

నిర్వ. సత్సుతకాగ్రలసమాశ్రితేషుమన్వాదిషు సాధురితి— [౧౦

(సత్యః). అస్తేషుతరి సచ్చక్షో వృత్త్యాదితః. తతః

(౧) “తత్రసాధుః” ఇతి యత్. || ౪-౪-౯౮ | ౧౨౧-౧౪ ||

భత్వా జ్వల్యైభావః. * * * *

తేషుసత్యః అకైతవః, పరాక్రమః వృత్తిః అస్యేతి—

(సత్యపరాక్రమః). [౧౧౯-౪ ||

(౧) “క్రమ-పాదవిత్తేషే” పరాపూర్వః భావేషుజ్ఞః. || ధా-భా ||

(౨) “నోదాత్తోపదేశస్య” || ౭-౩-౩౪ | ౨౩౨-౮ ||

ఇత్యాదినా నవృద్ధిః. పాగ్నివపుత్యాదితాత్ సత్యశబ్దాత్,

(౩) “దిగాదిభ్యోయత్” ఇతి || ౪-౩-౫౪ | ౧౧౨౯ ||

భవాద్ధే యత్. అన్యత్ పాగ్నియత్. * * * *

తద్విరోధిషు, నిమిషతి నిమిలితాక్షోభవతి తాన్మకటాక్షయతీతి—

(నిమిషః).

నిరు. ౨౧౩. మన్వాదిషుపీసాధుత్వాత్ (సత్య) ఇత్యభిధీయతే || ౧౬౧ ||

౨౧౪. వృత్తిర్వ్యక్తతవాయస్యసస్సాత్ (సత్యపరాక్రమః) |

౨౧౫. యో ౭ సాసతాం నేక్షతేహి (నిమిష) స్సవిరోధినః || ౧౬౨ ||

స్లో. ౨౩, అక్ష. ౨౦-స్లో. ౨౩, అక్ష ౨౪. (౨౫౧) నా. { ౨౧౬. అనిమిషః
 ౨౧౭. స్రగ్వీ

౨౧౬ అనిమిషన్-

౨౧౭ స్రగ్వీ.

ఓం అనిమిషాయనమః

ఓం స్రగ్వీణేనమః.

భా. కపవమ్? —

(అనిమిషః). సత్స సనిమిషతి-జాగర్తీతి — [౫

(అనిమిషః). దివ్యమీనతనుః. * ... *

తిర్యక్త్వేపి పరత్వసూచనీవై జయస్తీస్రగస్యనిత్యయోగినీతి —
 (స్రగ్వీ). [౧౩౬-౨౧॥

(౧) “అస్త్రాయామేథాస్రజోవినిః” ఇతి, పినిః*...* ॥౫-౨-౧౨౧॥

నిర్వ. (౧) “మిష-స్పర్థాయామ్,” సప్తార్వః. ॥థా-తుదా॥౧౨౬-౩౪॥

(౨) “నుదాదిభ్యోణలౌక్” ఇతి, కః. ॥

ఇగుపథలక్షణోవా. కిత్వాన్నగుణః. * ... *

కపవమ్; దివ్యమీనతనుః. సత్స సతతజాగరూకతయా నిమిషోనేతి —

(అనిమిషః). పూర్వవత్ థాతురువస్పృష్టః. నజ్ఞోసమాసః,
 నజ్ఞోనలోపశ్చ విశేషః. * ... * [౧౫

తిర్యక్త్వేపి పరత్వసూచనీస్రక్ - వై జయస్తీమాలా అస్య
 స్తీ నిత్యమితి —

(స్రగ్వీ).

(౧) “సృజ-విసర్జే.” ॥థా-దివా॥౧౨౫-౧౪॥

(౨) “ఋత్విద్ధధృక్ స్రద్ధిగుష్ఠిగఙ్ఘ్రియజిత్రఙ్ఘ్రిచ్చ” ॥౩ ౨-౫౯॥
 ఇతి, క్విన్, అమాగమశ్చనిపాత్యతే. [౩౧-౨౪॥

(౩) “మిదచోఽన్యైత్పరః” ఇతి, మిత్వా దన్త్యా ॥౧ ౧-౪౭॥౪ ౫॥
 దచఃపరః యన్, ఋతోరః. ఏవంసిద్ధాత్ స్రక్ ఛట్వాత్,

నిగు. ౨౧౬. సద్రక్షణేజాగరూకన్ స్పృతో (హ్యనిమిష) శ్చసః॥

౨౧౭. పరత్వసూచనీయాచ వై జయస్తీతికీర్తితా॥ ౧౬౩॥

తయాస్రజానిత్యయోగాత్ (స్రగ్వీ) తిపరికీర్త్యతే॥

శ్లో. ౨౩, అక్ష. ౨౪ - శ్లో. ౨౩, అక్ష. ౨౫. (౨౪౨) నా. ౨౧౮. వాచస్పతిః

{ ౨౧౮ } వాచస్పతిః -

ఓం వాచస్పతయే నమః.

భా. సవీర్య శ్రీమన్మాత్యుపురాణేన వేదోపబృంహణాత్ —

(వాచస్పతిః) వస్త్యా అలుక్.

[౪

(౧) “వస్త్యాఃపతిపుత్ర” ఇత్యాది నాసత్వమ్ *|| ౮-౩-౪౩ | ౩౧౦-౨౦ ||

నిర్వ. (౮) “అస్తాయా మేధా స్రజో విదః” ఇతి, || ౪-౨ ౧౨౧ | ౧౩౬-౨౧ ||

మత్స్యధే నిత్యయోగే నిః.

[౩౧ ౨౯ ||

(౪) “క్వీన్స్త్రిత్యయస్యకుః” ఇతి, కుత్సేన జస్య గః. || ౮-౨ ౬౨ |

(౬) “సౌచ” ఇతి, ఇన్నస్తలకుణోదీర్ఘ ఇత్యాది. *|| ౬-౮-౧౩ | ౨౯-౩౬ ||

సవీర, వాచః - వేదవాచః, మాత్యుపురాణేనోపబృంహణాత్;

పతిః - స్వామీ, ఇతి —

(వాచస్పతిః).

(౧) “పా-రక్షణే.”

|| ధా-అదా | ౧౨౪ ౪ ||

(౨) “పాతేర్దతిః” ఇతి, దతః. టిలోపః. || ఉణా ౪ | ౨౨౯-౩౪ || [౧౪

(౩) “వచ-పరిభాషణే”

|| ధా-అదా | ౧౨౪-౪ ||

(౪) “క్వీబ్బచిప్రచ్ఛాయతస్తుకటప్రజుశ్రీణాం దీర్ఘ్యైః సంప్రసారణఞ్చ”

ఇతి, క్వీప్, దీర్ఘ్యైః, అసంప్రసారణఞ్చ. అతః, || ౩-౨ ౧౨౫ | ౨౪౯-౨౩ ||

(౪) “వచిస్వపియజాదీనాంకిత” ఇతి, || ౬-౧ ౧౪ | ౧౮౦ ౧౨ ||

సంప్రసారణమ్. తతః, జన్ భిన్నంపదమ్ సమస్తంవా. లుకి
ప్రాప్తే వాక్కుబ్ధా దనాక్రొశేపి వస్త్యా అలుక్పాద్యసః పఞ్చ
మోహ్యయం వేదః. ఉభయత్రాపి,

(౬) “వస్త్యాఃపతిపుత్రపృథ పారపదపయఃసోపేక్షుచ” || ౮ ౩-౪౩ |

ఇతి, వస్త్యీచిసర్గస్యాపి ఛాన్దసస్సకారః. ఆద్యే, [౩౧౦-౨౦ ||

(౭) “వస్త్యీయై క్తిశ్చన్దసీవా”

|| ౧-౪-౯ | ౨౯౪ ౨౨ || [౨౪

ఇతి, వాఘీత్వాత్ వత్సేతతార్కమ్.*

... *

నిరు. ౨౧౮. వేదోపబృంహణ త్వాద్ధి (వాచస్పతి) రితీశ్రితః || ౧౬౪ ||

౨౦౯ ఉదారధీః ||

ఓం ఉదారధీయేనమః.

ఏవమ్ సర్వోపజీవ్య సార్వజ్ఞ్యాత్ —

(ఉదారధీః). * * * * *

నిర్వ. ఏవమ్, సర్వోపజీవ్య త్వాత్ ఉదారా, ధీః-సార్వజ్ఞ్యలక్షణా
బుద్ధిః, అన్యేతి—

(ఉదారధీః).

(౧) “దైవ-చింతాయామ్.” ||థా థ్వా|౧౨౨-౨౨||

(౨) “ఆదేశః” ఇతి, ఆత్మమ్. ||౬-౧-౪౫|౧౭౬-౧౨|| [౧౦

(౩) “ఇగ్యుణస్సంప్రసారణమ్” ఇతి, ||౧-౧ ౪౫|౨౮-౬||
సంప్రసారణసంజ్ఞాయామ్, [౧౭౮|౨౫౯-౨౯||

(౪) “భావయతేస్సంప్రసారణఞ్చ” ఇతి, యకారస్యేకారః. ||౩-౨-

(౫) “క్వీప్ చ” ||౩-౨-౭౬|౨౪౯-౩౧||

(౬) “సంప్రసారణాచ్చ” ఇతి, ||౬-౧-౧౦౮|౨౮౯|| [౧౫
పూర్వరూపమేకాదేశః.

(౭) “అన్యేభ్యోపిదృశ్యతే” ||౩-౨ ౧౭౮|౨౫౯-౨౧||
ఇత్యత్రవృత్తిగ్రహణాత్ విధ్యంతరోపసత్త్విహాథాత్ దీర్ఘః.

(౮) “ఉన్ది-క్షేదనే.” ||థా-రుథా|౧౨౭-౩౩||

(౯) “తుషారదయశ్చ” ఇతి, ఆరిన్. ఇహ ||ఉణా ౩|౨౭౩-౨౦||
నలోపః, అగుణత్వఞ్చ నిపాత్య తే. పుంసద్భావః. స్యాదేతత్,

(౧౦) “యూస్త్రిభ్యానదీ” ఇత్యత్ర, ||౧-౪-౩|౨౦-౨౭||

(౧౧) “ప్రథమలిక్ష్తగ్రహణఞ్చకర్తవ్యమ్” ||సి-౨౦-౨౮||
ఇతి, ఉపసంఖ్యానాత్,

(౧౨) “నద్యుతశ్చ” ఇతి, నదీలక్షణకప్. ||౫-౪-౧౫౩|౭౩-౨౨|| ౨౫

నిరు. ౨౦౯. సర్వోపజీవ్యసార్వజ్ఞ్యా దుచ్యతేస (ఉదారధీః).

శ్లో॥ ౨౪॥ ౨౨౦ అగ్రణీః-

ఓం అగ్రణీనమః.

భా. తేనప్రకారేణ, అగ్రిమః పశ్చిమంపదంనయతీతి—

(అగ్రణీః). * ... *

తత్రచ, నిత్యసిద్ధానాంగ్రామం సమాజంనయతీతి—

నిర్వ. ప్రాప్తోతి. నైతదస్తి, యతః, సమాసాంతోపధి రనిత్యః.

తదనిత్యత్వశ్చ స్ఫుటతర ముపపాదయిష్యతే.* ... *

తేనప్రకారేణ అగ్రమ్ - అగ్రిమఃపశ్చిమంపదమ్, నయతీతి—

(అగ్రణీః). [౧౦

(౧) “ణీఞ్-ప్రాప్తే” ణోనః. ||ధా-భాష్వా|౧౨౨ ౨౦||

(౨) “సత్సద్విషదుహుహయజ విదభిదభిదజసీరాజాముపసర్గే
పిక్విప్” ఇత్యనేనయోగేన, ||౩-౨-౬౧|౨౪౯-౧౮||

(౩) “క్విప్ చ” ||౩-౨-౭౬|౨౪౯-౩౦||
ఇత్యస్యప్రపజ్ఞాధేన అనుపసర్గేపి సుప్రుపపదే క్విప్. [౧౫

(౪) “అక అగ-కుటిలాయాంగతౌ.” ద్వితీయత్ర, ||ధా-భాష్వా|౧౨౧-౧౬||

(౫) “ఋజ్వేద్వాగ్ర” ఇత్యాది నారన్నంతో ||ఉణా-౨|౨౬౭-౯||
నిపాత్యతే. యదితు అగేః కేవలగతికర్తృణః ఇదితోపి అత్రగ్ర
హణమ్; తదా, ఇదిత్వాత్ నమో నలోపోపి నిపాత్యః.

(౬) “నేట్” ఇతి, నేట్. పవమగ్రేపి. తతః, ||౭-౨-౮|౨౪౯-౨౮||

(౭) “అగ్రగ్రామాభ్యాన్నయతేన్తోవక్తవ్యః” ||౮-౪ ౩౯||

ఇతి, ఇత్వమ్. * ... *

తత్రచ, నిత్యసిద్ధానాంగ్రామం సమాజ న్నయతీతి—

నిరు. ౨౨౦. మహాదారతయాభక్తా నగ్రిమంపశ్చిమంపదమ్ ||౧౬౫||

నయతీ (త్యగ్రణీః) ప్రోక్తో భక్త మోక్షప్రదోమనుః! [౨౫

శ్లో ౨౪, అక్ష.౪-శ్లో. ౨౪ అక్ష.౧౦. (౨౫౫) నా. { ౨౨౧. గ్రామణీః.
 { ౨౨౨ శ్రీమా. ౨౨౩. న్యా

౨౨౧ గ్రామణీశ్- { ౨౨౨ } శ్రీమాన్, ౨౨౩ న్యాయో-

ఓం గ్రామణ్యేనమః ఓం శ్రీమతేనమః. ఓం న్యాయాయనమః.

భా. (గ్రామణీః).

(౧) “సశ్శూద్విష్” ఇత్యాది నాక్విష్. || ౩-౨-౬౧ | ౨౪౯-౧౮ || ౫

(౨) “అగ్రగ్రామాభ్యాం నయతేరితివక్తవ్యమ్” || ౮-౪-౩౯ ||

ఇతి, ఇత్వమ్. * * * *

(౧) “మత్స్యశకమలలోచనః” ఇతి, స్పష్టపరః భూతిః— ||

(శ్రీమాన్). * * * *

ఏవమ్, అభేదహేతుః క్తకారితీ— [౧౦

(న్యాయః).

సర్వ. (గ్రామణీః) పూర్వవదేవధాతుః, ప్రత్యయశ్చ.

(౧) “గ్రామ-ఆమన్త్రణే” || ధా-చు | క ధా-౧౩౧ ౨౪ ||

చురాదౌకధాదిః, ణిచ్. అతోలోపః. ఏరచ్. ణిలోపః. ఇత్వ

ఇప్పప్రాగ్స్వత్. * * * * [౧౫

ఏవమ్, శ్రీః-కమలలోచనతయా స్పష్టపరవిభూతిః, అస్యాస్తీతి—

(శ్రీమాన్).

(౧) “శ్రీఞ్-సేవాయామ్.” || ధా-భా. | ౧౨౨-౧౮ ||

(౨) “క్వేబ్బచి” || ౩-౨ ౧౭౮ | ౨౫౯-౨౩ ||

ఇత్యాది నాక్విపిదీర్ఘే చ నిష్పన్నాత్ శ్రీశబ్దాత్ మతుష్. [౨౦

అత్వంతత్వాదీర్ఘః. నమిత్యాది. * * * *

ఏవమ్, న్యాయః - అభేదహేతుర్యుక్తకారితీ—

(న్యాయః).

నిరు. ౨౨౧. గ్రామం సమాజం సూరీణాం నయతి (గ్రామణీ) శ్చయః ||

౨౨౨. మత్స్యరూపావతారేపి (శ్రీమాన్) కమలనేత్రతః [౨౫

౨౨౩. (న్యాయో) హి యుక్తకారిత్యాత్ భక్తేష్వేవ విశేషతః || ౧౬౭ ||

స్లో.అర,అక్ష.౧౧-స్లో.అర.అక్ష.౧౬.(౨౫౬) నా. { ౨౨౮. నేతా
 ౨౨౯. సమీరణః

౨౨౮ నేతా,

౨౨౯ సమీరణః,

ఓం నేత్రేనమః.

ఓం సమీరణాయనమః.

భా.(౧)“పరిన్యోర్మీణోః” ఇత్యాది నాఘర్షణ. * || ౩-౩-౩ ౭ | ౨౮౩-౧౬ ||

నియుక్తం కరోతీతి—

[౫

(నేతా). నిర్వాహశీలః; న్యాయ్యంహినిష జ్ఞ నిస్తారణంషహాత్మనామ్? *

ఏవ మిప్తచేప్తః—

(సమీరణః).

(౧) “ఈర-గతౌకమ్ప నేచ.” చలనశబ్దార్థా || ధా అదా | ౧౨౩-౨౩ ||

[౨౯౨] [20]

దకర్తుకాద్యుచ్. ఏవమ్, పవనాదయోపి. ఉక్తార్థేషు, [౧౦

నిర్వ.(౧) “ఇహ-గతౌ;” నిపూర్వః. || ధా-అదా | ౧౨౮-౨ ||

(౨) “పరిన్యోర్మీణోద్ద్యుతా భేషయోః” || ౩ ౩ ౩ ౭ | ౨౮౩-౧౬ ||

ఇతి, అభేషేఘర్షణ. వృద్ధిః. ఆయ్. నేరికారస్యయోనీయకారః. **

ఏవమ్, నియుక్తకారీ నయతి-తచ్ఛీలో నిర్వహతీతి—

(నేతా).

[౧౫

(౧) “నిర్జ-పాశణే.” || ధా-భావా | ౧౨౨-౨౦ ||

ణోనః. తాచ్ఛీలికస్తృన్. గుణః. అసృట్. అనజిత్యాది. * .. *

ఇథమ్, సమీరే- ఇప్తచేప్తోభవతీతి—

(సమీరణః).

(౧) “ఈర-గతౌ కంపనేచ;” సంపూర్వః. || ధా-అదా | ౧౨౩-౨౩ ||

(౨) “చలనశబ్దార్థాదకర్తుకాద్యుచ్” || ౩-౨-౧౮౮ | ౨౫౮-౯ ||

ఇతి, చలనార్థాకర్తుకాత్యుచ్. యోరనః.

(౩) “అటకుప్పాజ్” ఇతి, ఇత్వమ్. *...* || ౮-౮ ౨ | ౧౫-౨ ||

కరు. ౨౨౮. భక్తైర్నియుక్తంయతరర్తు (నేతా) తతరణాదపి।

౨౨౫. భక్తేష్టచేష్టాశీలత్వాత్ (సమీరణ) ఉదాహృతః || ౧౬౮ ||

శ్లో. ౨౪. అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౨౪. అక్ష. ౩౨. (౨౫౭) } నా. ౨౨౬. సహస్రమూ }
 ౨౨౬ } ౨౨౭ విశ్వాత్మా. ౨౨౮ సహ }
 ౨౨౭ } స్రాక్షః ౨౨౯ సహస్రపా }

సహస్రమూర్ధా, * (విశ్వాత్మా,) ౨౨౮ సహస్రాక్షస్- ౨౨౯ సహస్రపాత్, ||
 ఓం సహస్రమూర్ధే * (ఓం విశ్వాత్మనే) ఓం సహస్రాక్షాయ ఓం సహస్రపదే
 సమః. సమః. సమః సమః. [౫

భా. (౨), శ్రుత్వామీనమయీంసద్యః ప్రవివేశరసాతలమ్ | వేదమూర్తి
 స్తతోవేదా నానిన్యేబ్రహ్మణోఽన్తికమ్". తద్ధ్యానమ్ ||

(౩) "జ్ఞానాదిగుణబృన్దేనపక్షభూతేనభూషితమ్ | స్వోద్ధృతబ్రహ్మగుదం
 శృణ్వ నిస్సృతేనవిరాజితమ్" ||

(౪) "కల్పావసానసమయేవహస్తజ్ఞావచిస్తయేత్ | నారూపాంగం
 వితతాంక్షోణీం ప్రజాపతిగుణాన్వితమ్" ||

(౫) "నుక్తాఫలనిభేనైవ వపుషానిర్మలేనచ | అనిమీలితనేత్రశ్చమీ
 నాత్మాయతవాక్తధా" ఇతి. * .. * ||

అథ, ఏతద్విద్యావతారోజ్జీవితాను పురుషసూక్తాద్యాను పరవిద్యాను
 యథాప్రదిపాద్యతే; తథానురూపాణినామానిసహస్రమూర్ధాదీని. —

(సహస్రమూర్ధా),-మూర్ధా-అక్షి-పాదాః-జ్ఞానకర్తృపకరణోప
 లక్షణార్థాః. (సహస్ర) శబ్దశ్చ- తేషామసంఖ్యేయత్వపరః.

నిర్వ. అథ, ఏతద్విద్యావతారోజ్జీవితాను పురుషసూక్తాద్యానుపర
 విద్యాను యథాప్రదిపాద్యతే; తథానురూపాణినామానిప్రస్తూ

యస్తే. సహస్రమ్- అసంఖ్యేయాః, మూర్ధానః-శిరాంసి, అస్మ్యేః
 (సహస్రమూర్ధా).

నిరు. ౨౨౬. సహస్రశబ్దోహ్యేనవ్య లక్షకస్సముదాహృతః |

(సహస్రమూర్ధా) సోఽనన్తశిరసః-కీర్త్యతేతతః || ౧౬౯ ||

(సహస్రమూర్ధా) సస్యాద్వా పుంసూక్తాద్య క్తనామవాన్ |

౨౨౮. ౨౨౯. అక్షిపాదపదే జ్ఞానకర్తృద్వియనిదర్శకే || ౧౭౦ || (౨౫)
 తేనానన్తజ్ఞానకర్తా (సహస్రాక్ష, సహస్రపాత్) !

* ఇదంనామ స్వోత్తరనామద్వయానన్తరమ్ భాష్యేవ్యాఖ్యాతమితి జ్ఞాపనా
 యాత్రకణ్డలితమ్. † మిదంశృణ్వ-గి మదంశృణ్వ-౪. మయంశృణ్వ-౧౭.

శ్లో. ౨౪, అక్ష. ౨౨-శ్లో. ౨౪. అక్ష. ౨౪. (౨౫౮) నా. ౨౨౭. విశ్వాత్తా

భా. (౧) “విశ్వతశ్చ తురుతవిశ్వతోముఖః” ||తై. నా-౬-౧-౧౨||

(౨) “సర్వతః పాణిపాదస్తత్” ఇత్యాదిజ్ఞాపకాత్. ||గీ. ౧౩-౧౩||

(౩) “తైశ్చ తతాఽర్చజ్ఞానక్రియాసామధ్యానస్త్వం లక్ష్యతే”

ఇతి అభియుక్తః, ఔచిత్యాత్, బహుశాస్త్రాన్తరసంజ్ఞతేశ్చ. *...*

*ఆభ్యాంజ్ఞానశక నాభ్యాం విశ్వవ్యాపనాత్—

(విశ్వాత్తా). యథా,

(౧) “ముహ-వై చిత్యే,” ఆసనకర్తృహాయమ్. ||ధా-దివా. ౧౨౫-౨౧||

(౨) “కనిన్యవృషి” ఇన్యస్మిన్ ప్రకరణే, ||ఉణా-౧. ౨౬౫-౩౫||

(౩) “శ్వన్నుత్పన్నాపన్ స్తీహన్ క్షేదన్ స్నేహన్ మూర్ధన్ మజ్జనర్య
మన్ విశ్వసన్ పరిజ్ఞన్ మాతరిశ్వన్ మఘవన్నితి” ||ఉణా-౧. ౨౬౬-౨||

ఇతి, అధికరణే కన్, ఉపధాదీర్ఘః, ధోస్తాదేశః, రమాగమశ్చ
నిపాత్యతే. శతశబ్దోవ్యుత్పదయిష్యతే. తథా ఆనువక్షికో
దశన్ శబ్దోప. తతః, శతదశన్ శబ్దాత్,

(౪) “తదస్య పరిమాణమ్” ఇన్యధే, ||౫-౧-౫౭. ౧౨౫-౧౯|| [౧౫

(౫) “పక్షిః వింశతి త్రింశ చ్చత్వారింశత్ పంచాశత్ షష్టిః
సప్తత్య శీతి నవతి శతమ్” ||౫-౧-౫౯. ౧౨౫-౨౭||

ఇతి సూత్రస్య ఉదాహరణప్రదర్శనార్థ త్యాత్ స్రచ్ ప్రత్యయః,
ప్రకృతే సహభావశ్చ, ఇత్యాదిప్రకారేణ సహస్రశబ్దోవ్యుత్ప
న్యః. తతః, నాస్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది. సర్వజ్ఞానకర్తృవకరత్రం
ణోపలక్షణఞ్జేదమ్. ఏవముత్తరతోభిభవత్యాప. తతశ్చ,
*తతాఽర్చజ్ఞానక్రియాసామధ్యానస్త్వం లక్ష్యతే. * ... *
ఆభ్యాంజ్ఞానశక నాభ్యాం విశ్వవ్యాపనాత్, విశ్వస్య - సర్వ
స్య, ఆత్మా-అస్తరాక్షే—

(విశ్వాత్తా). అతలేః మనిని, విశేషకవిచపాగ్రీవ వ్యుదపాది ౨౫

విరు. ౨౨౭. ఆభ్యాంజ్ఞానకర్తృభ్యాం (విశ్వాత్తా) వ్యాపనాత్ స్మృతః

స్లో. ౨౪, అక్ష. ౨౫-స్లో. ౨౪, అక్ష. ౩౨. (౨౫౯) నా. { ౨౨౨. సహస్రసాక్ష
 భా. (౧) "సహమింవిశ్వతోవృత్వా" { ౨౨౯. సహస్రపాత్
 ||పు-సూ-౧||

(౨) "యే నైషభూత స్తిష్ఠత్యంతరాత్మా" ||

(౩) "యేన సర్వమిదం ప్రాప్తమ్" || తై-నా-౬-౫౦ ||

(౪) "అహమాత్మానుడా కేశ సర్వభూత" ఇత్యాది. * * || ౧౦-౨౦ ||
 సంసారఘటియన్త్రపరివర్తనాత్ —

నిర్వ. చేదం శబ్దద్వయమ్. దీర్ఘ ఇత్యాది. * ... *
 సహస్రమ్, అక్షీణి-చతురాంషి, అస్యేతి—

(సహస్రాక్షః). అశేఃకౌ అక్షిశబ్దః పురస్తాదేవవృత్త్యాదితః
 వృత్త్యాదితశ్చ సహస్రశబ్దః. ఏవముత్తరత్యాపి. సాం [౧౦
 హితికో దీర్ఘః. తతః, ప్రాగుక్తరీత్యా,

(౧) "అత్త్వో దర్శనాత్" ఇతి, అచ్ సమాసాంతః. || ౫-౪-౭౬౧౩-౭ ||

(౨) "యస్య" ఇతి, లోపః. * ... * || ౬-౪-౧౪౦ | ౨౬-౧౨ ||
 తథా, సహస్రంపాదాః-చరణాః, అస్యేతి—
 (సహస్రపాత్). [౧౫

(౧) "పద-గతా." || ధా-దివా | ౧౨౫-౧౨ ||

(౨) "పదరుజవిశస్పృశోఘ్నో" ఇతి, || ౩-౩-౧౬ | ౨౨౨-౩ ||
 కర్తరి ఘ్నో. వృద్ధిః. తతః,

(౩) "సఖ్యాసపూర్వస్య" ఇతి, || ౫-౪-౧౪౦ | ౭౭-౨౨ ||

సహస్రసఖ్యాపూర్వత్వాత్ పాదస్యాంతలోపః, స్థానిద్వా [౨౦
 కేణ సమాసాంతంపాక్షికమవసానచర్తవమ్. అత్రచపాదుష
 సూక్తక్రమానురోధేన * ప్రత్యాహారన్యాయాత్ పూర్వం పూ
 ర్వయోరుభయోరుక్తిః, అనన్తరజ్ఞానన్తరయోర్మధ్యగయో
 రపీత్యవధేయమ్. * ... *

సంసారఘటియన్త్రమ్, అవర్తయతి-పరివర్తయతీతి — [౨౫

స్లో.ఎగ్,అక్ష.౧-స్లో.ఎగ్.అక్ష.౮. (౨౬౦) నా { ౨౩౦. ఆవర్తనః
 { ౨౩౦. నివృత్తాత్తా

స్లో||ఎగ్|| ౨౩౦ ఆవర్తనా- { ౨౩౦,౪౪౪ } నివృత్తాత్తా,
 { ౬౦౪,౭౮౦ }

ఓం ఆవర్తనాయనమః. ఓం నివృత్తాత్మనేనమః.

భా. (ఆవర్తనః). యథా,
 (౧) “తేనేదంభ్రామ్యతేబ్రహ్మచక్రమ్” ||భార- || [౫
 (౨) “భాగ్నాయన్ సర్వభూతానీ” ||గీ-౧౮-౬౦||
 (౩) “కాలచక్రం జగచ్చక్రంయుగచక్రఞ్చ కేశవః । ఆత్మయోగేన
 భగవాన్ పరివర్తయ తేనిశమ్” ఇత్యాది. ||భా-ఉ-౬౭-౧౨||
 (౪) “తస్మాద్విరాడజాయత” ||పు-సూ-౫||
 ఇత్యాదినాపీదమేవోచ్యతే. ... * [౧౦
 తతః, సంసారవిభూతేః త్రిపాద్విభూతకత్వేన నివృత్తమ్-
 ఉద్గతమ్, స్వరూపం యస్య, సః—
 (నివృత్తాత్తా).

నిర్వ. (ఆవర్తనః).
 (౧) “వృతు - వర్తనే” ||భా-భాషా-౧-౨౦-౭|| [౧౫
 ఆక్షపూర్వః. జిహ్. గుణః రపరః. నద్వాదిల్కుః. [౨౩౯-౧౨||
 (౨) “కృత్యల్కుటః” ఇతి, బాహుళకాద్వా ల్కుట్. ||౩-౩-౧౧౩||
 (౩) “బహుళమన్యత్రాపి” ఇతి, ||ఉణా-౨|౨౬౮-౧౭||
 యజ్ఞా. యోరనః. జిహ్.పః. * ... *
 తతః,త్రిపాద్విభూతకత్వేన సంసారవిభూతేః, నివృత్తః [౨౦
 ఉద్గతః, ఆత్మా - స్వరూపమ్, అస్యేతి—
 (నివృత్తాత్తా). వ్యుదపాది ఆశ్చశబ్దః.

నిరు. ౨౩౦. సంసారాఖ్యఘటియన్త్రే పరివర్తనశీలతః।
 చక్రవచ్చవిశేషేణ (హ్యవర్తన) ఇతీరితః ||౧౭౨||
 ౨౩౦. త్రిపాద్విభూతకత్వేన భవపాదవిభూతితః। [౨౫
 ఉద్గతాత్మస్వరూపత్వాత్ (నివృత్తాత్మే) తికథ్యతే ||౧౭౩||

స్లో. ౨౫, అక్ష. ౯. స్లో. ౨౫, అక్ష. ౧౬. (౨౬౧) నా. { ౨౩౨. సంవృతః
 { ౨౩౩ సంప్రమర్దనః

౨౩౨ సంవృతః -

౨౩౩ సంప్రమర్దనః |

ఓం సంవృతాయనమః.

ఓం సంప్రమర్దనాయనమః.

భా. (౧), "ప్రిపామాన్యః ఉదైత్పురుషః" ||పు-సూ-౪||

(౨) "సరాత్పురంయన్మహతోవహోవ్రమ్" ఇత్యాది. * ... * [౫
 తస్యానువస్థాయామ్, ||తై-నా-౬-౧-౫||

(౩) "తమసః పరస్తాత్" ఇతి, ||పు సూ-౨౦||

తామసానాం మూఢానాం గూఢత్వాత్ —

(సంవృతః). * ... *

సంవరణంతమః స్వవిద్యయా సంప్రమర్దయతీతి — [౧౦

(సంప్రమర్దనః).

నర్వ. (౧) "వృతు-వర్తనేః" సంపూర్వః. ||ధా-భా. ౧౨౧-౭||

అకర్మకాత్ కర్తరి క్తః.

(౨) "ఉదితోవా" ఇతి, ||౭ ౨-౫౬-౨౯౦-౯||

త్వాయామిద్వికల్పాత్ నిష్టాయాన్నేట్. అగుణః దీర్ఘః [౧౫

తతః, నాన్తలక్షణోపధాదీహ్లాది. * ... *

తస్యాందశాయామ్, తమసః పరస్తాత్తనతయా తామసానాం

మూఢానాం సంవృతః-అవృతః గూఢఇతి —

(సంవృతః).

(౧) "వృజ్ఞో-వరణేః" సంపూర్వః. నిష్టాక్తః ||ధా-సా. ౧౨౬-౪||

(౨) "శ్చక్రికక్షితి" ఇతి, నేట్. అగుణః ||౭-౨-౧౧౧౨౭౭ ౧౧||

సమో మోనుస్వారఇత్యాది. * ... *

సంవరణం తమః తేషాం స్వవిద్యయా సంప్రమర్దయతీతి —

(సంప్రమర్దనః).

నిరుక్తిః ౨. తామసానాన్తమూఢానాంగూఢత్వాత్ (సంవృత) స్పృశ్యతః.

౨౩ : శ్రి. తమస్వవిద్యయాసమ్యక్చిద్దనాత్ (సంప్రమర్దనః) ||౧౭౪||

జ్ఞో. ౨౫, అక్ష. ౧౭-స్లో. ౨౫, అక్ష. ౨౨ (౨౬౨) నా. ౨౩౪. అహస్సంవర్తకః

౨౩౪ అహస్సంవర్తకః-

ఓం అహస్సంవర్తకాయనమః.

భా. (౧) “తమేవంవిద్వానమృతభవాభవతి” ||పు సూ-౨౦||

(౨) “యఏనంవిదురమృతాస్తేభవన్తి అథేతరేదుఃఖమేవాపియన్తి”

ఇతి. * ... * ||బృ-ఉ-౬-౪-౧౪||

అహరుపలక్షితకాలపరివృత్తిహేతుః,—

(అహస్సంవర్తకః) * ణ్వుల్. * యువోరనాకా.

(౧) “సర్వేనిమేషాజజ్ఞేరేవిద్యతగతుషాదధి” ||తై-నా-౬-౧-౮||

(౨) “కాలచక్రమ్... కాలస్యహిచ” ఇతి. ||భా-ఉ-౬-౭-౧౨|| [౧౦

కాలోహి, భూతభవద్భవిష్యద్రూపేణ పరావరప్రత్యయహేతుః, నిత్యంభగవత్రీడనకమ్. ‡ సహితం షడ్విధవికారకారిణం

ప్రకృతిపురుషసంయోజన † వియోజనంనియచ్ఛతి?; తమ్, ఏకేవ్యవస్థితాం ప్రకృతేన పరిణామపరమ్పరామాహుః; అపరేపరమేశ్వరచేష్టా సమష్టిమ్; అన్యే స్వతంత్రమ్. [౧౫
శ్రీపాదురే కథజ్ఞిన్నేయముదాహరణమ్:-

నిర్వ. (౧) “మృద - ట్ డే” సంప్రపూర్వః ||థా-కాశ్చిది ౧౨౮-౨౩||

ణిచ్. గుణః. రపరత్వమ్. ద్విత్వమ్. నన్ద్వాదిల్యుః, బాహుళకాత్ ల్యుట్, యజ్వా. యోరనః. ణిలోపః. సమఃప్రాగ్మదనుస్వారాది. * ... * [-౨౦

అహః - తదుపలక్షితంకాలమ్, హేతుత్వాత్ సంవర్తయతి-పరివర్తయతీతి—

(అహస్సంవర్తకః). ఏకస్మాదు.

(౧) “వృతు-వర్తనే” సంప్రపూర్వః. ||థా-భాస్వా ౧౨౧-౭||

నిరు. ౨౩౪. అహర్లక్షితకాలస్య పరివృత్తేశ్వసాధనమ్ | ౨౫

(అహస్సంవర్తక) ఇతి ప్రామాన్యేదాంతపారగాః || ౧౭౫ ||

‡ సంహితమ్-౫.

† వియోజనమూర్ఖియ-౪. వియోజనేనియ-౫.

౨౩౫ వహ్నిః.

ఓం వహ్నయేనమః.

భా. (౩) “అధ్యాత్మకాలత త్రీయమే అధిదైవతమస్మయై || ప్రభవాప్యయ
మూర్తిర్వై విశ్వాత్పరమేశ్వరః || అధిభూతం పరిజ్ఞేయం
వైత్రిలోక్యం భూతపూర్వకమ్ | కాలశ్చాప్యక్తతత్వస్యహ్య
ధ్యాత్వత్వేన వర్తతే || అధిదైవతమిజ్యాచ సద్బోగమధి
భూతతా” ఇతి. * ... * || పాష్య రే. ||

దేశరూపేణ విశ్వం వహతీతి—

(వహ్నిః).

[౧౦

(౧) “వహిశ్రిశ్రుయుద్రిష్టా హతస్వరిభ్యోనిత్” || ఉతా-౪. ౨౭౫-౮ ||
ఇతి, నిప్రత్యయః ప్రథమశ్చ దేశః పరమాకాశః; ఆపేక్షికో
ఽన్యో గగనదిగాదిస్తతోఽణే. యథా,

(౨) “అస్యాన్యతద్వివి” || పు-సూ. ౩ ||

(౩) “స్వేమహిమిన్స్థితమ్” || || [౧౫

నిర్వ. ణ్యస్తః. గుణః రపరః. ద్విత్వమ్.

(౨) “ఋల్ త్పచా” ఇతి, ఋల్. || ౩-౧-౧౩౩. ౨౪౩ F ||

వోరకః. ణిలోపః. అహశ్శబ్దః, నఞ్చి జహతేకనినివృత్తాదితః.
అన్యత్ప్రగ్వత్. * ... *

ప్రథమదేశపరమాకాశ తతోఽణాన్యగగనదిగాది దేశ [౨౦
రూపేణ బద్ధముక్తనిత్యాదికం విశ్వం వహతీతి—

(వహ్నిః).

(౧) “వహ-పాప్రణే.” || థా-భా. ౧౨౩-౧౪ ||

(౨) “వహిశ్రిశ్రుయుద్రిష్టా హతస్వరిభ్యోనిత్” || ఉతా-౪. ౨౭౫-౮ ||
ఇతి, నిః నిసాతత్వాత్ నేట. * ... * [౨౫

నిరు. ౨౩౫. విశ్వస్య దేశరూపేణ వహనాద్ (వహ్ని) రుచ్యతే.

స్లో. ౨౫, అక్ష. ౨౫-స్లో. ౨౫, అక్ష. ౩౨. (౨౬౮) నా { ౨౩౬. అనిలః
 { ౨౩౭. ధరణీధరః

{ ౨౩౬ } అనిలః. ౨౩౭ ధరణీధరః, ||

ఓం అనిలాయనమః.

ఓం ధరణీధరాయనమః.

భా. (౮) “పాదోఽస్యేహాభవాత్పునః” ఇత్యాది. || పు. సూ. ౮ ||
 దేశోహినామ, “ఇహేదమ్” ఇత్యాద్యవగతేహేతుః, [౫
 సచ తద్దత్తవ బద్ధము క్తనిత్యేభ్యః. * ... *
 ఏవమేషామ్, అననాత్ - ఉజ్జీవనాత్ —
 (అనిలః)

(౧) “సలికల్యణి” ఇత్యాదినా ఇలచ్. || ఉణా-౧ | ౨౬౨-౩౧ ||
 అస్యకలైవప్రసిద్ధోఽనిలః. [౧౦

(౨) “ప్రాణాద్వా యరజాయత” || పు. సూ. ౧౮ ||

(౩) “కోహ్యేవాన్యాత్కా ప్రాణ్యాత్” ఇతి. * ... * || తై. ఆ ౭-౧ ||
 అన్యదపిధారకంధారయతీతి —
 (ధరణీధరః).

(౧) “సదాధారపుణివీద్వాముతేమామ్” || కా. ౮-ప్ర. ౧-ఆ-౮ || [౧౫

ఏవమ్, ఏతాన్, అనిలి-అస్యేహా నైర్భావితణ్యర్థతయా ఉజ్జీవయతీతి —
 (అనిలః).

(౧) “శ్వస - ప్రాణనే, అనచ.” || భా. ఆదా. ౧౨౮-౮ ||
 ఇతిపత్యతే. చాత్, ప్రాణనే. || ఉణా-౧ | ౨౬౨-౩౧ ||

(౨) “సలికల్యణిమహిభడిభణ్ణిశణ్ణిపిణ్ణికుణ్ణికుకిభూభ్య ఇలచ్” [౨౦
 ఇతి, ఇలచ్. అస్యకలైవప్రసిద్ధోఽనిలః. * ... *
 ధరణీమ్-ధారకా నైరోపలక్షణీంభవమ్, ధరతీతి —
 (ధరణీధరః).

నిరు. ౨౩౬. బద్ధాదేరననాద్యోసా (అనిలః) పరికిర్తితః || ౧౭౬ ||

౨౩౭. భూతధాత్యాశ్చ ధరణేద్ధారణాద్ (ధరణీధరః) | [౨౫

శ్లో॥ ౨౬॥ ౨౩౮ సుప్రసాదః,

ఓం సుప్రసాదాయనమః.

భా. (౨), “ఉద్ధృతాసివరాహేణ” ||తై-నా-౬-౧-౨౮||

(౩) “వృధివీఞ్చాస్తరితఞ్చద్వాజ్జైచ్చవపురుషోత్తమః | మనసైవగవిస్స
ప్రాజ్ఞా నయత్యాత్మవశంవశీ” ఇత్యాది... * ||భా-ఉ-౬-౭-౫||
సపవం సంవిధాయ సమ్ముఖేషు —

(సుప్రసాదః). [౩-౨౦||

(౧) “తమక్రతుంపశ్యతివీతశోకోధాతుః ప్రసాదాత్” ||శ్వే-ఉ-

(౨) “ప్రసాదపరమకానాథామమగేహముపాగతా” ఇత్యాది. *... *
గృత తా-రణమ్ — [వి-పు-౫-౧౯-౨౧||

నిర్వ. (౧) “ధృక్-ధారణే.” పచాద్యచ్. ||ధా-భా-౧౨౨-౧౯||
గుణః రపరః. పునరపి సపవధాతురావర్తతే.

(౨) “అర్తిస్పృథుధమ్యమ్యశ్యవిత్యాభ్యోఽనిః” ||ఉణా-౨౨౬౯-౯||
ఇతి, అనిః. గుణోరపరః. ఇత్వమ్. [౧౫

(౩) “కృదికారాదక్తినిః” ఇతి, ||
పాక్షికోజీమ్. దీర్ఘః. పర్జన్యవత్ లక్షణప్రవృత్త్యా,

(౪) “యస్య” ఇతిలోపోవా. షష్ఠీసమా ||౬-౪-౧౮౮-౨౬-౧౨||
సోఽయమ్. విగ్రహార్థః | దర్శనమాత్రత్వేతద్గతోనకర్తృణ్యణే *
సపవంసంవిధాయసమ్ముఖేషుభానః ప్రసాదః అస్యేతి — [౨౦

(సుప్రసాదః).
(౧) “షడ్ త్ - విశరణగత్యవసాదనేషుః” ||ధా-తు-దా-౧౨౭-౨౧||
ప్రపూర్వః. పస్యః. భావేషుః. ఉపధావృద్ధిః. స్విత్యవ్యయ

పూర్వస్పృహాసః. * ... *
కుతః? యతః? ప్రసన్నః స్వతపవావాప్త సమస్తకామత [౨౫
యారాగాద్యనుపప్లుతః, ఆత్మా-మనః, అస్యేతి —

నిరు. ౨౩౮. ప్రసాదపరమత్వాచ్చ (సుప్రసాదః) ప్రకీర్తితః ||౧౭౭||

† విశిష్టాత్మా-౫.

‡ యత్కారణమ్-౪-౧౦.

శ్లో. ౨౬, అక్ష. ౫-శ్లో. ౨౬, అక్ష. ౧౧. (౨౬౬) నా. { ౨౩౯. ప్రసన్నాత్మ
 { ౨౪౦, విశ్వస్థుట్

౨౩౯ ప్రసన్నాత్మ,

౨౪౦ విశ్వస్థుట్,

ఓం ప్రసన్నాత్మనేమః.

ఓం విశ్వస్థుజేనమః.

భా. (ప్రసన్నాత్మ). స్వతపవావాస్త కామతయారాగాద్యనుపస్థు
 తమనాః. యథా, [|| ఛా-ఉ-౮-౧-౫ || ౫

(౧) “అవిజిఘ్నోఽపిపాస సుత్యకామ సుత్యసజ్జుల్వః” ఇతి.

(౨) “శాంతిసమృద్ధమమృతమ్” ఇతిచ. || త్రై శీ-౬-౨ ||

అపూర్ణః కృపణోహిదురారాధః? * ... *

గుణదోషమనపేక్ష్యదాక్షిణ్యాత్ విశ్వంస్మజతీతి—

(విశ్వస్థుక్). * * ... * [౧౦

నిర్వ. (ప్రసన్నాత్మ). ఆత్మా వ్యుత్పాదితః.

(౧) “షడ్ ల్-విశరణగత్యవసాదనేషు;” || ధా-తుదా ౧౨౭-౨౧ ||

ప్రపూర్వః. షస్సుః. కర్తరి క్తః. అనిట్.

(౨) “రదాభ్యాం నిష్ఠాతోనఃపూర్వస్యచదః” || ౮-౨-౪ ౨౧౫౧-౨౭ ||

ఇతి, నిష్ఠాతస్య. నః, పూర్వస్యచదస్య. దీర్ఘః. తతః, [౧౫

నాస్తలక్షణద్విర్హది. * ... *

గుణదోషమనపేక్ష్యదాక్షిణ్యాత్ విశ్వంస్మజతీతి—

(విశ్వస్థుక్).

(౧) “స్మజ-విసర్గే.” || ధా-తుదా ౧౨౭-౧౮ ||

(౨) “క్విప్ చ” ఇతి, క్విప్. అగుణః. || ౩-౨-౭౬ ౨౪౯-౩౧ || [౨౦

(౩) “ఋత్విద్దధృక్ స్రద్ధిగుష్టిగఙ్చయజక్రిశ్చాఙ్చ” || ౩-౨-౫౯ ||

ఇతి సూత్రే స్మజేః క్వినోవిహితతయా, [౩౧-౨౪ ||

(౪) “క్విన్ ప్రత్యయస్యకుః” ఇతి తత్ర, || ౮-౨-౬౨ ౩౧-౨౯ ||

నిరు. ౨౩౯. అవాస్తసర్వ కామత్వాత్ రాగాదిరహితంమనః |

యస్యాస్తిస (ప్రసన్నాత్మ) చిత్తతుష్టిప్రదోషమనుః || ౧౭౮ || [౨౫

౨౪౦. విశ్వజగత్పృజతీయః (విశ్వస్థుక్) సప్రకీర్తితః |

స్లో. ౨౬, అక్ష. ౧౨ స్లో. ౨౬, అక్ష. ౧౯. (౨౬౭) వా. { ౨౪౧. విశ్వభుగ్వి
 { ౨౪౨. సత్కర్తా

౨౪౧ విశ్వభుగ్విభుః, |

౨౪౨ సత్కర్తా,

ఓం విశ్వభుగ్విభవేనమః.

ఓం సత్కర్త్రేనమః.

భా. తదైవ వ్యాప్య భునక్తి పాలయతీతి—

(విశ్వభుగ్విభుః); ఏకన్నామ. యథా, [౫

(౧) “సర్వాణిరూపాణి విచిత్యధీరః । నామానికృత్వాభవదన్య
 దాస్తే” ఇతి. * ... * ||పు సూ-౧౬||

ఏవం సర్వీయోదణ్డాపూషికయా సతః—

(సత్కర్తా). యథా,

(౧) “సజ్జనప్రతిపూజకః” ఇతి* ..* || [౧౦

నిర్వ. బహువ్రీహ్యోశ్రయణాత్ క్విప్యపికుః. యథాసజ్జ్యపరిభాష
 యా జన్య గః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్, కః. విశ్వశబ్దోవ్య
 త్పాదితః. ఏవముత్తరత్యాపి. * ... *

తదైవవిభుః, వ్యాప్నువన్ విశ్వంభునక్తి- పరిపాలయతీతి—
 (విశ్వభుగ్విభుః); సవిశేషణ మేకన్నామ. [౧౫

(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః.” ||ధా-రుధా|౧౨౭-౩౨||
 పూర్వవత్ క్విప్. అగుణః.

(౨) “చోఽకుః” ఇతి, కుత్వేన గః. చర్త్యమ్ కః. ||౮-౨-౩౦|౩౧-౩౩||

(౩) “భూ-సత్తాయామ్,” విపూర్వః. ||ధా-భ్యా|౧౧౫-౧౮||

(౪) “విప్రసంభ్యః” ఇత్యాదినా, ||౩-౨-౧౮౦|౨౫౯-౩౧|| [౨౦
 ఉక్తనీత్యాదుః. టిలోపః. సాంహితికంజత్వమ్. * ... *
 ఏవం సర్వీయోదణ్డాపూషికాన్యాయాత్ సజ్జనాన్ సత్క
 రోతి-పూజయతీతి—
 (సత్కర్తా).

నిరు. ౨౪౧. తత్పుష్టంవ్యాప్యవైభుజ్జన్ పాలయన్ (విశ్వభుగ్విభుః)||
 ౨౪౨. (సత్కర్తా) యస్సవిజ్ఞేయఃసజ్జనప్రతిపూజకః|

శ్లో. ౨౬, అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౨౬, అక్ష. ౨౪. (౨౬౮) నా. { ౨౪౩. సత్యతః
 { ౨౪౪. సాధుః

౨౪౩ సత్యతః- ౨౪౪ సాధుః,

ఓం సత్యతాయనమః. ఓం సాధవేనమః.

భా. తైత్తి-
 (సత్యతః); - సహితచ్చగ్రీధార్పితేన స్వల్పేనాపి స్వ [౫

మహిమానుగుణేనేవాప్రతిపన్న ప్రత్యుపకారః పరితుష్టితి.

(౧) “అ-పహ-హ్యేకాన్తినస్సర్వాన్ ప్రీణాతిభగవాన్ హరిః| విధి
 ప్రయక్తాంపూజాఞ్చగృహ్లాతిశిరసాస్వయమ్” || ||

(౨) “శబర్యాపూజితస్సుక్” || రా-బా-౧-౫౮ ||

(౩) “మాలాకారేణపూజితః” ఇతి*... * || వి-పు-౫-౧౯-౨౯ ||
 తదపేక్షిత దూత్యసారధ్యాది సాధయతీతి—

(సాధుః).

(౧) “కృవాపాజి” ఇత్యాదినాసాధేరుణ్* || ఉణా-౧|౨౬౦-౧౫ ||

(౧) “దుక్ష్మ-కరణే;” అస్తేశ్శతరివృత్పాదిత || ధా-త నా | ౧౨౮-౫ ||
 సత్పూర్వః. తృచ్. గుణః. రసరః. అనిట్. ద్విత్వమ్. అన్య [౧౫
 త్రాప్యేవమేతాదృశే. అనజాది. * ... *

తైత్తిశ్రద్ధార్పితేన స్వల్పేనాపి స్వమహిమానుగుణేనేవ అప్ర
 తిపన్న ప్రత్యుపకారపరితుష్టతయా సదకారి - పూజితఇతి—
 (సత్యతః). పూర్వవత్ ధాతుః; సత్పూర్వః.

కర్తృణీక్తః. అగుణః. అనిట్. వ్యుదపాదిచ సచ్ఛబ్దః. [౨౦
 తదపేక్షిత దూత్యసారధ్యాది సాధోతి - సాధయతీతి—
 (సాధుః).

(౧) “రాధ-పాదసంసిద్ధా.” || ధా- ||

నిరు. ౨౪౩. అర్చాదిభిస్సృజ్యనైర్యఃపూజితస్ (సత్యత) స్తన్మృతః ||
 ౨౪౪. సేవాంసారధ్యదూత్యాద్యాం (సాధు) సాధయతీతిసః |

స్లో. ౧౬, అక్ష. ౧౫ - స్లో. ౧౬, అక్ష. ౧౬. (౧౬౯) నా. ౧౮౫. జహ్నుః

౧౮౫ జహ్నుర్ -

ఓం జహ్నువేనమః.

భా. “అభ క్తేష్వాత్మమాహాత్మ్యమపహ్నుత ఇతి—

(జహ్నుః)” ఇతినైరుక్తాః. ఉద్యోగే యథా, [౫

(౧) “చక్రస్తద్వాసుదేవస్యమాయయావర్తతేవిభోః । సావహ్ను
వంపాణ్ణవేషు † ఇతిరాజసుసత్తమ” ఇతి. . . * || భా ఉ-౬౭-౧ ||
ఏవమేభిరశేషైర్విశేషైర్విశిష్య; ఉపనిషత్సు,

(౧) “నారాయణాయవిత్తపే” || తై-నా-౬-౧-౨౬ ||

(౨) “నారాయణపరంబ్రహ్మ” || తై-నా-౬-౧౧ || [౧౦

(౩) “ఏకోహవై నారాయణఆసీత్” || మ-హి-పనిషది-౧ ||

(౪) “అథపునరేవ నారాయణః” || మ-హి-పనిషది ||

(౫) “చక్షుశ్చద్రష్టవ్యం నారాయణః” || సు-ఉ-౬ ||

(౬) “అథదివ్యోదేవఏకో నారాయణః” || సు-ఉ-౬ ||

(౨) “కృవాపాజిమిస్వదిసాధ్యశూభ్యఉణ్” || ఉణ్-౧ | ౧౬౦-౧౫ ||

ఇతి, ఉణ్. వృద్ధిః. * . . *

అభ క్తేషు ఆత్మమాహాత్మ్య మపహ్నుత ఇతి—

(జహ్నుః).

(౧) “ఓహక్-త్యాగే” ఇత్యతః, || థా-జ | ౧౨౪-౧౮ ||

(౨) “దాభాభ్యానుః” ఇతి ప్రకరణే, || ఉణ్-౩ | ౧౭౦-౨౯ || [౨౦

(౩) “జహతేర్ద్వైస్తలోపశ్చ” ఇతి, || ఉణ్-౩ | ౧౭౦-౩౦ ||

నుప్రత్యయే, ద్విత్వే, బాహుళకాద్విరుక్త పూర్వఖణ్డస్యా
భ్యాస సంజ్ఞాయామ్,

(౪) “హ్రస్వః” ఇతి, అభ్యాసహ్రస్వే, || ౭-౪-౫౯ | ౧౫౧-౨౯ ||

(౫) “సు-హి-శ్చుః” ఇతి, || ౭-౪-౬౨ | ౧౫౫-౬ || [౨౫

నిరు. ౧౮౫. అభ క్తేష్వాత్మమాహాత్మ్యనిహ్నుతేర్ (జహ్ను) రుచ్యతే ||

† చేష్టతేరాజ-౧౦. “కారవేషుపాణ్ణవాసాంసుసత్తమ” ఇతిముద్రితకోశపాఠః.

శ్లో. ౨౬, అక్ష. ౨౭-శ్లో. ౨౬, అక్ష. ౩౦. (౨౭౦) నా. ౨౪౬. నారాయణః

౨౪౬ నారాయణః-

ఓం నారాయణాయనమః.

భా. ఇతి వ్రతిశాఖంపరస్యవస్తునో మూర్త్యస్తరవ్యావర్తకతయా
నిర్దిష్టమసాధారణస్నానమాహ, — [౫

(నారాయణః). శ్రోతనిరుక్తమ్, [||పు-సూ- ||

(౭) “యచ్చకిచ్చిత్” ఇతి+అన్యత్, అపడక్షిణత్వాత్ నాచక్షుషే.*

నిర్వ. చుత్వేన హకారస్యాస్తరతమ్యాత్ ఝకారే,

(౬) “అభ్యాసేచర్ప” ఇతి, ||౫-౪-౫౪|౧౫౧-౩౦||

తస్యజత్వేన జకారే, ఉత్తరఖణ్డే అంతలోపేన ఆకారలోపే,

అనిత్వాదిదభావేచ, జహ్నుశబ్దస్యనిష్పద్యత్వేపి, ప్రకృతే
నిరుక్తానురోధాదుక్తాథనిష్పత్తిః. తద్విజ్ఞాపకత్వమేవ. తథాచేహ,

(౭) “హ్నుజ్-అపనయనే” ఇతిధాతుః. విచ్, ||ధా-అదా|౧౨౪-౧౩||

ద్విత్వమ్, అభ్యాసోవర్ణస్య అత్వజ్ఞా. భూయాన్తి. బాహుళక

వ్రభావః. పృషోదరాదిర్వా. అపరత్రాప్యే వమేతాదృశే.

యదిత్వత్రాపి నిరుక్తస్వాతస్త్రిమ్; నతదాఽయంయత్నః.

అన్యత్తుహలాదిశేషాదికం యథాశాస్త్రమేవ. * ... *

అదైవమ్, అశేషైర్విశేషైః విశిష్యసకలోపనిపత్ప్రసిద్ధమ్

పరస్యవస్తునోమూర్త్యస్తరవ్యావర్తకమసాధారణం నామ

నిర్దిశ్యతే. నరాః స్వరూపప్రవాహనిత్యవస్తూని, తేషాంస [౨౦

మూహాః - నారాః, తే అయనమ్ - శ్రోతనిరుక్తానుసారాత్

ఆశ్రయః, యస్యేతివా, —

తేషామయనమితివా; —

(నారాయణః).

(౧) “ఇన్-గతా;” ||ధా-అదా|౧౨౪-౨|| [౨౫

నిరు. ౨౪౬. అంతర్బహిశ్చతత్పర్యంవ్యాప్య (నారాయణ) స్త్యన్త్రతః!

† యత్రపట-అక్షిణిసన్నిహితాని, త్రయఃపురుషాఇతియావత్; తత్రయోఽర్థఃసూ
పదేశాద్భావః, సః అపడక్షిణః, రహస్యరూపఇతియావత్, అపటకర్ణఇతివత్ ప్రయోగః.

శ్లో. ౨౬, అక్ష. ౨౭-శ్లో. ౨౬-అక్ష. ౩౦. (౨౭౧) నా. ౨౪౬. నారాయణః

నిర్వ. (౨) “శ-గతాః” ||ధా-భావా|౧౧౭-౩౪||

(౩) “శ-గతాః” ||ధా-అదా|౧౦౪-౪||

(౪) “అయ-గతా” వా. అదిత స్త్రీషు శుయతే, ||ధా-భావా|౧౧౯-౬||
అన్యత్రైకత్ర, అయ్యతేవాస్త్రీనిత్యర్థే, [౫

(౫) “కరణాధికరణయోశ్చ” ఇతి, ||౩-౩-౧౧౭|౨౮౮-౨||

అధికరణేల్పుట. యోరసః. గుణాయాదేశౌ. ఇమావయతేస్తున.

(౬) “రిజ్-క్షయే.” ||ధా- ||

(౭) “అన్యేభ్యోఽపిదృశ్యతే” ||౩-౨-౧౧౮|౨౫౯-౨౧||

ఇతి, డః. టిలోపః. నభౌసమాసః. [౧౦

(౮) “నభ్రాణ్ణిపాత్” ఇత్యసోపలక్షణ ||౬-౩-౭౫|౬౭-౧౩||

తయావ్రకృతిభావాత్ నలోపోన. యద్వా, నశబ్దసమాసః.

తతః. నలోపాభావః. తతః

(౯) “తస్యసమూహః” ఇతి, ||౪-౨-౩౩|౧౦౨-౬||

సమూహార్థే అణ్. [౧౫

(౧౦) “తద్ధితేషు” ఇతి, ఆదివృద్ధిః. ||౭-౨-౧౧౭|౯౧-౨౭||

(౧౧) “యస్య” ఇతిలోపః. సవర్ణదీర్ఘః. ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

(౧౨) “పూర్వపదాత్సంజ్ఞాయామగః” ఇతి, ||౮-౪-౩|౭౬-౭||

ణత్వమ్. బహువ్రీహౌనఃశ్చిదస్తివక్తవ్యమ్. తత్పురుషేతు,

(౧౩) “లిక్లమశిష్యమ్” ఇత్యాది. ||మ-హాభాష్యే|| [౨౦

సమాసద్వయేనపూర్వోక్తసూత్రాత్ కరణేల్పుటా,

(౧౪) “కృత్యల్పుటః” ఇతి, ||౩-౩-౧౧౩|౨౩౯-౧౨||

బాహుళకాత్ కర్మణిల్పుటాచ, పరత్వసౌలభ్యాన్తర్యామి

త్వోపాయత్వోపేయత్వసిద్ధిరిత్యాదిస్తవషడక్షిణోఽర్థః...*

ఇదమేవగూఢం వ్యాచప్తే; అనశ్వరచిదచిద్విభూతిక [౨౫

తయా, నరః-చిదచిద్వర్గః, అస్యాస్తీతివా,—

స్లో. ౨౬, అక్ష. ౩౧-స్లో. ౨౭, అక్ష. ౪. (౨౭౨) నా. { ౨౪౭. నరః
 ౨౪౭. అసఙ్ఖ్యేయ

౨౪౭ నరః, || స్లో || ౨౭ || ౨౪౭ అసఙ్ఖ్యేయో-

ఓం సరాయనమః ఓం అసఙ్ఖ్యేయాయనమః.

భా. ఇదమేవగూఢంవ్యాచష్టే—

(నరః);- అసఙ్ఖ్యరవిదచిద్విభూతికృతి. * ∴ * [౫

తత్సమూహశ్చ స్యాసఙ్ఖ్యేయాకృతి—

(అసఙ్ఖ్యేయః). * ... *

నిర్వ. తద్వైశిష్ట్యేన తద్వ్యవదేశాద్వా;—

(నరః).

(౧) “రిజ్-క్షయే.” ||ధా- || [౧౦

(౨) “అన్యేభ్యోఽపిదృశ్యతే” ఇతి, ||౩-౨-౧౭౮|౨౫౯-౨౧||

డ ఇత్యుక్తమేవ టిలోపః. ఇహపినజ్ఞోనశబ్దస్యవాసమానః.

ఉక్తాహి నలోపాభావస్యద్వైధంగతిః?. తతః, శూర్వత్ర,

(౩) “అర్కాదిభ్యోఽచ్” ఇతి, ||౫-౨-౧౨౭|౧౩౬-౩౫||

తస్యాకృతిగణత్వాత్ మత్వర్థీయోఽచ్. [౧౫

(౪) “యస్య” ఇతి, లోపః. ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

అన్యత్రతు అజభావోపశేషః. * ... *

తత్సమూహశ్చ అసఙ్ఖ్యేయాః- అగణనగోచరాః, అస్యనస్తీతివా,—

ప్రాగ్వత్ తద్వత్తయా తద్వ్యవదేశేనవా;—

(అసఙ్ఖ్యేయః). [౨౦

(౧) “ఖ్యా - ప్రకథనే;” సంపూర్వః. ||ధా-అదా|౧౨౪-౬||

* అచోయత్.

(౨) “క్షుద్యతి” ఇతి, ఆతక్షుత్త్వమ్. తతః, || ౨౩౯-౧౫||

(౩) “సార్వధాతుక” ఇతి, గుణః. ||౭-౩-౪౪|౧౫౧-౪||

నిరు. ౨౪౭. ౪౫క్షయోయస్యనవ్యాస్తిన(నర)స్సముదాహృతః||౧౮౨||

౨౪౮. అగణ్యనరసఙ్ఖ్యేయస్సో (౭సఙ్ఖ్యేయః) ప్రకీర్తితః।

శ్లో. ౨౭, అక్ష. ౫-శ్లో. ౨౭. అక్ష. ౧౧. (౨౭౩) నా. { ౨౪౯. అప్రమేయా
 ౨౫౦. విశిష్టః

౨౪౯ అప్రమేయాత్మా,

౨౫౦ విశిష్టః-

ఓం అప్రమేయాత్మనేనమః.

ఓం విశిష్టాయనమః

భా. తేషా మసంఖ్యేయా నామ్, ఏకైకశోపి అప్రమేయానా మన
 వధికానా మస్తర్బహిశ్చ వ్యాపనాత్ — [౫

(అప్రమేయాత్మా). * *

స్వతపవ తదనపేక్షవై లక్షణ్యత్వాత్ —

(విశిష్టః). * *

నిర్వ. అనుస్సారాది. నశ్శోసమాసః. నశ్శోసలోపః. తతః, పూర్వవ
 దత్తాపి పూర్వత్రవ త్వర్థీయోఽగృహద్యచ్. అపరత్ర [౧౦
 అజభావోవిశేషః. * *

తేషామసంఖ్యేయా నామనవధికా నామ్ ఏకైకశోపి అప్రమేయా
 నామ్-ప్రమాతుమశక్యా నామ్ అస్తర్బహిశ్చ వ్యాపనాదాత్మేతి —
 (అప్రమేయాత్మా). నిరుక్తోహ్యత్వశబ్దః?

(౧) “మాక్ష-మానే,” ప్రపూర్వః. || ధా దివా. ౧౨౫-౩ || [౧౫

* అచోయత్. * ఈద్యతి. గుణః. నశ్శోసమాసః. నలోపః.

దీర్ఘః. తతః, నాస్తలక్షణదీర్ఘాది. * *

స్వతపవతదనపేక్షవై లక్షణ్యతయా విశిష్టతే- అభ్యధికోభవతీతి —
 (విశిష్టః).

(౧) “శిమల్-విశేషణే,” ప్రపూర్వః. || ధా-రుధా. ౧౨౭-౩౧ || [౨౦

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాది నా అకర్తృకాత్ || ౩-౪-౭౨. ౨౫౫-౨౯ ||

కర్తరిక్తః. కిత్వాన్నగుణః. అగృహ. ప్లుత్వమ్. * *

అపితు, స్వసంబంధేనతాన్ శిష్టాన్, స్వానుగుణకల్యాణాన్ కరోతీతి —

నిరు. ౨౪౯. ఏకైకశో అప్రమేయాయాహ్యసంఖ్యేయా తావిభూతయః || ౧౮౩

తాసాంచైవా (అప్రమేయాత్మా) వ్యాపనాద్భహిరస్తతః. [౨౫

౨౫౦. విలక్షణో (విశిష్టో) యస్సర్వాన్స్తాననపేక్ష్యసః || ౧౮౪ ||

శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౨౭. అక్ష. ౧౬. (౨౭౪) నా. {౨౫౧. శిష్టకృత్
 {౨౫౨. శుచిః

౨౫౧ శిష్టకృత్,

{ ౨౫౨ }
 { ౧౫౭ }

శుచిః,

ఓం శిష్టకృతేనమః.

ఓం శుచయేనమః.

భా. అపితు, స్వసమ్మన్ధేన తన్ † స్వానుగుణ కల్యాణాన్ కుర్వన్,
 అనాధేయదీప్తిః—

[౫

(శిష్టకృచ్ఛుచి) * ... *

నిర్వ. (శిష్టకృత్).

(౧) “దుక్కుఞ్-కరణే.” క్విపితుక్. అగుణః. || ధా-తనా | ౧౨౫-౫ ||
 జత్వచత్వే.

(౨) “శిష్టే-విశేషణే.” క్తః. అగుణః. || ధా-రుధా | ౧౨౭-౩౧ || ౧౦
 అగ్. ప్లుత్వమ్. * ... *

తథాచకుర్వన్, శుచిః - శుద్ధః అనాధేయదీప్తిరితి —

(శుచిః).

(౧) “శుచ-శోకే.” శుచికర్తృహయమ్. || ధా భావా | ౧౧౭-౩ ||

(౨) “శుశుచిర్ - పూతీభావే” వా. || ధా-దివా | ౧౨౫-౧౦ || [౧౫

(౩) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్. || ఉణా-ర | ౨౭౭-౩ ||

(౪) “ఇగుపధాత్ కిత్” ఇతి, కిత్. తతోనగుణః. || ఉణా-ర | ౨౭౭-౨ ||

ఏకం వానామ. అర్థం పాశ్చాత్. తతః, వ్యస్తాత్ సమస్తాచ్చ
 సంహితాయాం శ్చుత్వస్యాసిద్ధత్వాత్ జత్వేన దః తతః,

(౫) “ఖరిచ” ఇతి, చత్వస్యాసిద్ధత్వాత్ || ౫-౪-౫౫ | ౩౪ || [౨౦
 శ్చుత్వేన జః తస్య, చత్వేనచః. శ్చుత్వస్యా సిద్ధత్వాత్
 న చోగతుః. తతః,

(౬) “శశ్చౌటే” ఇతి, పాక్షికం శస్యధత్వమ్. * || ౫-౪-౬౩ | ౩౩ ||
 అథ, యథోక్తోపపాదనమ్.

నిరు. ౨౫౧. ౨౫౨. స్వానుగుణశుభాన్ కుర్వన్ స్వసంబంధేన తాన్ స్వ
 యమ్ | అనాధేయమహదీప్తిః (శిష్టకృచ్ఛుచి) రుచ్యతే || ౧౫౫ ||

స్లో. ౨౭, అక్ష. ౧౭-స్లో. ౨౭ అక్ష. ౨౪. (౨౭౫) నా. { ౨౫౩. సిద్ధార్థః
 ౨౫౩ సిద్ధార్థస్. ౨౫౪ సిద్ధసజ్జల్పః

ఒం సిద్ధార్థాయనమః. ఒం సిద్ధసజ్జల్పాయనమః.

భా. అథ, యథోక్తోపపాదనమ్.—

(సిద్ధార్థః). * ... * [౫

స్వతపవావాప్తకామత్వాత్ తదుపరి---

(సిద్ధసజ్జల్పశ్చ);- స్వాతంత్ర్యణప్రయుక్తతయా సేచ్ఛయా
 సాధితసర్వార్థ ఇశ్యర్థః.

(౧) “సత్యకామసత్యసజ్జల్పః” ఇతి. * .. * || ఛా. ఉ. ౮-౧౫ ||

నిర్వ. స్వతపవావాప్తసమస్తకామతయా సిద్ధోద్ధో ౨ స్వేతి— [౧౦
 (సిద్ధార్థః).

(౧) “ఋ - గతప్రావణయోః.” || ఛా. భా. ౧౧౨ ౨౭ ||

(౨) “ఉషికుషిగార్తిభ్యస్తన్” ఇతి, || ఉణా. ౨. ౨౬౬-౧౩ ||
 కర్మణిధన్. గుణః రపరః అనిట్.

(౩) “షిధు సంరాద్ధే.” క్తః. అగుణః. అనిట్. || ఛా. దివా. ౧౨౫-౧౯ ||

(౪) “ఝషః” ఇతి ధత్వమ్. జత్వమ్. || ౮-౨౪౦ | ౧౫౮-౧౪ ||
 సాంహితీకోదీర్ఘః * ... *

స్వతంత్రస్వేచ్ఛా సాధితసర్వార్థతయా, సిద్ధః సజ్జల్పః
 అస్వేతి—

(సిద్ధసజ్జల్పః). [౨౦

(౧) “కృపూ - సామధ్యే,” సంపూర్వః || ఛా. భా. ౧౨౧ ౮ ||
 భావేఘృత్. లఘూపధగుణః రపరత్వమ్.

(౨) “కృపోరోలః” ఇతి, రేఘస్యలత్వమ్. || ౮-౨౧౮ | ౧౭౧-౧౦ ||
 అనుస్వారాది. సిద్ధశబ్దోవ్యుత్పాదితః. * ... *

నిరు. ౨౫౩. సిద్ధానప్రాప్తాయస్య సత్వే హ్యర్థా (సిద్ధార్థ) ఈరితః।

అవాప్తసర్వకామోవా (సిద్ధార్థ) ఇతి కథ్యతే॥ ౧౮౬॥

౨౫౪. సత్యసజ్జల్పనత్వాచ్చ (సిద్ధసజ్జల్ప) ఈరితః।

స్లో. ౨౭, అక్ష. ౭౫ - స్లో. ౨౭, అక్ష. ౩౨. (౨౭౬) నా. { ౨౫౫. సిద్ధిదః
 ౨౫౬. సిద్ధిసాధనః

౨౫౫ సిద్ధిదస్-

౨౫౬ సిద్ధిసాధనః, ||

ఓం సిద్ధిదాయనమః.

ఓం సిద్ధిసాధనాయనమః.

భా. అణిమగరిమాద్యాస్సిద్ధిః సాధకేభ్యోదదాతీతి—

(సిద్ధిదః) ... * ... * [౫
 యస్య సాధనమపి,

(౧) “యేతుధర్మ్యామృతమిదమ్” ఇతి న్యామేన, || గీ ౧౨-౨౦ ||
 అనుష్ఠానవేళాయామపి ప్రియజగ్రత త్వాత్ సిద్ధిరూపమ్, నః—
 (సిద్ధిసాధనః). * ... *

నిర్వ. సాధకేభ్యః అణిమగరిమాద్యాస్సిద్ధిః దదాతీతి— [౧౦
 (సిద్ధిదః).

(౧) “మదాక్ష - దానే” || ధా - జు | ౧౨౪ - ౧౯ ||

(౨) “అతోఽనుపసర్గే” ఇతి కః. అతోఽహః || ౩ - ౨౩ | ౨౪౫ - ౧౪ ||

(౩) “షిఘా - శాస్త్రీమాణ్డ శ్లేచ.” షస్సుః. || ధా - భ్వా | ౧౧౬ - ౪ ||
 * స్త్రియాం క్తిన్. [౧౫

(౪) “తితుత్ర” ఇతి, నేట్. ధత్వజశ్చే... * || ౭ - ౨౯ | ౨౬౦ - ౨ ||
 అనుష్ఠానవేళాయామపి ప్రియజగ్రతయా సిద్ధిః, తద్రూపం
 సాధన మస్యేతి—
 (సిద్ధిసాధనః).

(౧) “రాధ మధ-స సిద్ధే.” షస్సుః. || ధా - స్వా | ౧౨౬ - ౮ ||
 కరణేల్పుట్. అనః. సిద్ధిశబ్దోఽప్య త్వాదితః. * ... * [౨౦
 నిఖిలమణ్డళౌఽమగ్రార్పణదినత్వాత్, వృషః నిమక్తానుసారా
 త్ ధర్మః, తద్రూపిఞ్చతదహః - అస్య ప్రథమాభిగమన దినస
 శ్చేతి వృషాహః, సోఽస్యాస్తీతి—

నిరు. ౨౫౫. (సిద్ధిదో) హ్యణిమాద్యప్తసిద్ధేర్న కాదానతః || ౧౮౭ ||

౨౫౬. తస్మిన్దేశాపి హేతు త్వాత్ (సిద్ధిసాధన) కురితః |

శ్లో॥ ౨౮॥ ౨౫౭ వృషాహీ,

ఓం వృషాహీ జేనమః.

భా. నిఖిలమజగత్తాదుర్గార్యణదిన త్వాత్ వృషహాపమ్-ధర్మరూ
పమ్, అహః-అస్య వ్రథమాభిగమనదివసమ్, [౫
(వృషాహః). * రాజాహస్సఖభ్యష్టచ్.

తదస్యాస్తీతి—

(వృషాహీ). యథా,

(౧) “అద్య మే సఫలజ్ఞత్తసుప్రభాతాచమేనిశా । యమన్నిద్రాబ్జప
త్రాక్షంఽష్టోద్గ్రీయ్యాన్యహమ్ముఖమ్” ॥ వి పు-౫-౧౭-౩ ॥ [౧౦

(౨) “తానిశాస్తేచదివసాః” ఇత్యాది. ॥

(౩) “యదాహ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యే .. అథసో భయజ్ఞతో
భవతి” ఇతిచ. * ... * ॥ తై. ఆ. ౨-౭ ॥

నిర్వ. (వృషాహీ). అహన్ శబ్దః నభిజహతేః కనిని వ్యుత్పాదతః.

(౧) “వృషు సేచనే” ఇగుపథలక్షణకః ॥ ధా ధ్వా. ౧౨౦-౨౬ ॥
అగుణః. కర్మధారయః. సాంహితీకోదీర్ఘః.

(౨) “రాజాహస్సఖభ్యష్టచ్” ఇతి, టచ్. ॥ ౫-౪ ౯౧౧౬౯-౧౨ ॥

(౩) “తద్ధితాః” ఇతి, తస్య తద్ధిత సంజ్ఞాయామ్, ॥ ౪-౧-౭౬౧౪౯-౨ ॥

(౪) “నస్తద్ధితే” ఇతి, టిలోపః. ॥ ౬-౪-౧౪౪౧౬౧-౧౫ ॥

(౫) “రాత్రాహ్నోహ్నోఽపంసే” ఇతి, ॥ ౨-౪-౨౯౧౭౧-౧౬ ॥ [౨౦
పుంస్త్యేన విగ్రహః. తతః,

(౬) “అత ఇనతనా” ఇతి, ఇనిః. ॥ ౫-౨-౧౧౫౧౩౬౯ ॥

(౭) “పూర్వాపరాధరోత్తరమేకదేశినైకాధికరణే” ॥ ౨-౨-౧౧౬౩-
ఇత్యాదినిర్దేశాత్, [౨౮ ॥

నిరు. ౨౫౭. వృషాహీ ధర్మస్తద్రూపమహార్యస్య దినం స్మృతమ్ ॥ ౧౮౮ ॥
వ్రథమాభిగమనాఖ్యం (వృషాహీ) సప్రకీర్తితః।

౨౫౮ వృషభాః-

ఓం వృషభాయనమః

భా. ఏవమభిగచ్ఛతోభవదధాన్వర్షతీతి—

(వృషభాః).

[౫

(౧) “ఋషివృషిభ్యాంకిత్” ఇతివృషేరభచ్ || ఉణా-౩|౨౭౩-౪||

ప్రత్యయః, కిద్వద్భవశ్చ. * ... *

ఏవంవర్షన్ వేవేష్టితీ—

(౮) “ఏకగోపూర్వాత్పృథ్వినిత్యమ్” ఇతి || ౫ ౨-౧౧౮|౧౩౬-౧౫||

ఏకగోపూర్వత్ సమానాధికరణాద్ధేతజ్జనుశాసనాచ్చలిక్ష్ణాత్,

(౯) “నకర్తృధారయాత్పృథ్వినిత్యః” ||

ఇతిన్యాయోహినీనిత్యః. కృష్ణసర్పవాన్సల్మీక ఇత్యాదిచత్.

తద్భిజజ్జేదమేవేత్యాది. ఏవమన్యత్రాపి.

(౧౦) “యస్య” ఇతి, లోపః. || ౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

(౧౧) “సౌచ” ఇతి, ఇన్నస్తలక్షణోద్దీప్త్యిత్యాది ** || ౬-౪-౧౩|౨౯-

ఏవమ్, అభిగచ్ఛతోభవదధాన్వర్షతీతి సిద్ధతీతి— [౩౬||

(వృషభాః).

(౧) “వృషు-సేవనే.” || ధా-భ్యా|౧౨౦-౨౬||

(౨) “కృశ్యోశలికలిగద్విభ్యోఽభచ్” || ఉణా-౩|౨౭౩-౩||

ఇతివర్తమానే, [౨౦

(౩) “ఋషివృషిభ్యాంకిత్” ఇతి, అభచ్ కిత్; || ఉణా-౩|౨౭౩-౪||

కిత్త్వా న్నగుణః. * ... *

ఏవంవర్షన్ వేవేష్టి వ్యాప్నోతీతి—

నిరు. ౨౫౮. అభిగచ్ఛద్భక్తజనాన్సుధావర్షణతోఽన్వహమ్ || ౧౮౯||

(వృషభ) శ్చసమాఖ్యాతః సిద్ధన్భయహరోమనుః. [౨౫

భా. ౨౦, అక్ష. ౭-శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౧౨. (౨౭౯) : పా.

{ ౨౪౯. విష్ణుః
౨౬౦. వృషపర్వా

{ ౨౪౯ } విష్ణుః,
౨, ౬౬౦

౨౬౦ వృషపర్వా,

ఓం విష్ణవేనమః

ఓం వృషపర్వణేనమః.

భా. (విష్ణుః).

(౧) “విష్ణో - వ్యాప్తా.”

॥ థా. జు. ౧౨౪-౨౧ ॥ [౪

(౨) “విష్ణోకిచ్చ” ఇతి, ణః.

॥ ఉణా-౩. ౨౭౦-౩౨ ॥

తైస్థైరుపకారైరధికేన భగవతాన్యూనానాం స్వవృత్తిరిక్తానా
మవినాభావస్తారిక ప్రసిద్ధోఽత్ర వ్యాప్తిరభినుతా; [౩౯ ॥

(౩) “నతదస్తివినాయత్యుత్తయాభూతఞ్చరాచరమ్” ఇతి. * గీ ౧౦-
(వృషాః) వర్ణాశ్రమధర్మాః, తేతదారోహణసోపానపర్వాణీతి—

(వృషపర్వా). * ... *

నిర్వ. (విష్ణుః).

(౧) “విష్ణో - వ్యాప్తా.”

॥ థా. జు. ౧౨౪-౨౧ ॥

(౨) “స్థోణః” ఇతి వర్తమానే,

॥ ఉణా-౩. ౨౭౦-౩౨ ॥ [౪

(౩) “విష్ణోకిచ్చ” ఇతి ణః. ఆ గుణః. ॥ ఉణా-౩. ౨౭౦-౩౨ ॥ [౪

నిహతత్వాన్నేత్. * ... *

వృషాః - వర్ణాశ్రమధర్మాః, పర్వాణి - తదారోహణసోపాన
పర్వాణి అస్యేతి—

(వృషపర్వా).

(౧) “పూ-పాలనపూరణయోః.” ॥ థా. జు. ౧౨౪-౧౭ ॥ [౨౦

(౨) “స్నానుదిపద్యర్తిపూశకిభ్యోవనిష్” ॥ ఉణా-౪. ౨౭౬ ౩౩ ॥

ఇతి వనిష్. గుణః రపరః.

నిర్వ. ౨౪౯. (విష్ణు) స్వాదవినాభావాద్వ్యాప్తవ్యాపకభావతః ॥ ౧౯౦ ॥

౨౬౦. వృషావర్ణాశ్రమాధర్మాః పర్వాణ్యారోహణేతుతే.

యస్య సన్తినదాసోయం (వృషపర్వా) ప్రకీర్తితః ॥ ౧౯౧ ॥ [౨౪

స్లో. ౨౨, అక్ష. ౧౩-స్లో. ౨౨, అక్ష. ౧౯. (౨౨౦) నా. { ౨౬౧. వృషోదరః
 { ౨౬౨. వర్ధనః

౨౬౧ వృషోదరః ।

౨౬౨ వర్ధనా-

ఓం వృషోదరాయనమః

ఓం వర్ధనాయనమః.

భా. ఆరాధకానాం యథాలబ్ధహవిరాదిభిస్సుపూరతేన, సర్వా
 ర్తాస్పదతేనవా, ఛార్మికోదరత్వాత్ — [౫
 (వృషోదరః). * ... *
 మాతృవత్ తానుదరేకృత్వావర్ధయతీతి —
 (వర్ధనః). * ... *

(౩) “నేట” ఇతి నేట. వృషశబ్దో వ్యాకృతః॥ ౭-౨-౮ । ౨౮౯-౨౮॥
 ఇథముత్తరత్రాసి. తతః, నాన్తలక్షణోద్భిత్తృత్వాది. *... *
 ఆరాధకానాం యథాలబ్ధహవిరాదిభిస్సుపూరతయా, సర్వా
 ర్తాస్పదతయావా, వృషః-లక్షణయా ఛార్మికమ్, ఉదరమస్యేతి—
 (వృషోదరః).

“ద్యౌ విదారణే,” ఉత్పూర్వః. ॥ ఛా-కా. ౧౧౨-౧౬॥

శ్లాఘేరజ్జలైస్తూర్ణాన్వదాన్వల్లోపశ్చ” ॥ ఉత్తా-౫ । ౨౮౦-౮॥

ఇతి, అచ్; అల్వా. స్వరేవిశేషః. ఉదోదలావశ్చ

రవరః. బహువ్రీహిః. గుణస్సాంహితకః. * ... *

మాతృవత్ తానుదరే కృత్వావర్ధయతీతి—

(వర్ధనః).

(౧) “వృధు-వృద్ధా.” నిచ్. గుణః రవరః॥ ఛా-భా. ౧౨౧-౭॥ [౨౦
 ద్విత్వమ్. తతోనన్ద్వాదిల్పః. బాహుళకాల్ల్యుద్వేత్యాది.
 యోరనః. ణేర్లోపః. * ... *

నిరు. ౨౬౧. భక్తైరుపాహృతాం పూజాముపహారాం శ్చధర్మతః ।
 కృత్వోదరేయోజయతీస (వృషోదర) ఉచ్యతే॥ ౧౯౨॥

నిరు. ౨౬౨. మాతృవజ్జతరేకృత్వాభక్తాన్ వర్ధయతిస్వయమ్ ।

(వర్ధనః) పోష్యతేనిత్యం సప్తార్థోపధిదోహనుః॥ ౧౯౩॥

33. ౨౮, ఆక్ష. ౨౦ స్తో. ౨౮, ఆక్ష. ౨౭. (౨౮౦) { నా. ౨౬౩. వర్ధమానః
 ౨౬౪. వివిక్తః
 ౨౬౩ వర్ధమాన, శ్చ. ౨౬౪ వివిక్త -

ఓం వర్ధమానాయనమః.

ఓం వివిక్తాయనమః.

భా. తాన్వర్ధయన్ స్వయమపివర్ధత ఇతివా;—

ఏవంప్రాయై రపర్యవస్యత్సమృద్ధిరితివా;— [౫

(వర్ధమానః). * * * *

ఏవం సర్వలోకో త్రరస్వైకాన్తవృత్తాన్తత్వాత్ —

(వివిక్తః). * * * *

నిర్వ. తాన్ వర్ధయన్ స్వయమపివర్ధతే ఇతివా;— వర్తమానసద్దేశాత్

ఏవంప్రాయై రపర్యవస్య త్సమృద్ధిరితివా;— [౧౦

(వర్ధమానః). ధాతుసూర్యవత్. * వర్తమానేలట్.

(౧) “లటశ్శత్రుశానచావప్రథమాసమానాధికరణే” ఇతి శానచ్.

తస్య శిత్వేన, [౩-౨-౧౨౮|౨౫౬-౨౭||

(౨) “తిజ్ శిత్” ఇతిసార్వధాతుకత్వే, ||౩-౪-౧౦౨|౧౫౧-౬||

తత్రపరతః, [౧౫

(౩) “కర్తరిశప్” ఇతి, ధాతోఃశప్. ||౩-౧-౬౮|౧౫౧-౭||

శపాఽతా. గుణః, రపరత్వమ్.

(౪) “అనేముక్” ఇతి, అజ్ఞస్యాతోముక్. ||౭-౨-౮౨|౨౫౬-౨౯||

చస్యముచ్చయే. * * * *

ఇథమ్, సర్వలోకో త్రరస్వైకాన్తవృత్తాన్తత్వాత్ వివిచ్యతే ఇతి—

(వివిక్తః).

(౧) “విచిర్ - పృథగ్భవే,” విపూర్వః. ||ధా-రుధా|౧౨౭-౨౭||

(౨) “నిష్ఠా” ఇతి కర్తుణిక్తః. ||౩-౨-౧౦౨|౨౫౧-౨౦||

నిరు. ౨౬౩. వర్ధయంతాన్ స్వయమపి (వర్ధమాన) శ్చవర్ధనాత్.

౨౬౪. లోకో త్రరాద్ధివృత్తాన్తాత్ స్వైకాన్తాత్ గుణబంహితాత్ ||

(వివిక్త) ఇతివిఖ్యాతః పావనత్వప్రదోమనుః ।

శ్లో ౨౮, అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౨౮. అక్ష. ౩౨. (౨౮౨) నా. ౨౬౫. శ్రుతిసాగరః

౨౬౫ శ్రుతిసాగరః, ||

ఓం శ్రుతిసాగరాయనమః.

భా. ఏవంప్రకారగుణప్రవణానాం శ్రుతీనామ్, సాగరభవసరిదోఘా
నాం పరమాపర్యవసానభూమిరితి — [౫
(శ్రుతిసాగరః).

(౧) “నారాయణపరావేదాః” || భాగ-౨.౫-౧౫ ||

(౨) “వేదైశ్చ సర్వైరహమేవ వేద్యః” ఇతి. *...* || గీ-౧౫-౧౫ ||

నిర్వ. క్షిత్వాన్నగుణః అనిట్.

(౩) “చోక్షుః” ఇతి. కుః. కుత్వేన చ స్యకః. * || ౮-౨-౩౦ | ౩౧-౩౩ ||
ఏవంప్రకారగుణప్రవణానామ్-శ్రుతీనామ్, సాగరః- నిర్వ వేద
వేద్యతయా సరితామివ సముద్రః పరమాపర్యవసానభూమిరితి —
(శ్రుతిసాగరః).

(౧) “గ్వోగరణే” || ధా-తుదా | ౧౨౭-౧౬ ||

(౨) “ఋదోరప్” ఇతి, అప్. || ౩-౩-౫౭ | ౨౮౪-౧౭ || [౧౫
గుణోరపరః. తతః,

(౩) “తేన సహ” ఇతి సహశబ్దస్య బహువ్రీహిః. || ౨-౨-౨౮ | ౭౫-౨౦ ||

(౪) “వోపసర్జనస్య” ఇతి సహస్యసః || ౬-౩-౮౨ | ౭౫-౨౧ ||
పాక్షికః. తతః సగరనిర్వృత్తత్వాత్,

(౫) “తేన నిర్వృత్తమ్” ఇతివా, ప్రణాద్యా || ౫-౧-౭౯ | ౧౨౬-౨౨ ||
తదవత్యలక్షణయావా, సంబంధసామాన్యవివక్షయా,

(౬) “తస్యేదమ్” ఇతివా ఆచ్. ఆదివృద్ధిః. || ౪-౩-౧౨౦ | ౧౧౫-౧౨ ||

(౭) “యస్య” ఇతి, లోపః. || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬-౧౨ ||

(౮) “శ్రు” - శ్రవణే. || ధా-భాష | ౧౨౨-౨౯ ||

నిరు. ౨౬౫. నదీనాం సాగరభవస్య గుణోక్తివిధాజుషామ్ || ౧౯౫ ||

శ్రుతీనామవసానత్వాత్ కథ్యతే (శ్రుతిసాగరః) |

శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౧-శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౬. (౨౮౩) నా. { ౨౬౬. సుభుజః
 { ౨౬౭. దుర్ధరః

౨౬౬ సుభుజః - { ౨౬౭ } దుర్ధరః -

ఓం సుభుజాయనమః

ఓం దుర్ధరాయనమః.

భా. ప్రపన్నభరణ్యశోభనభుజః—

(సుభుజః). * ... * [౫

తాదృగ్భుజబలేన సంవర్తసముద్రవేగః బాలక్రీడానైకతసేతు
 భిరివ పరైర్దుర్వారవేగః—

(దుర్ధరః). [౨౮౪-౨౮॥

(౧) “శుషద్ధస్సుమ” ఇత్యాదినా ఖల్. * ... * ॥౩-౩-౧౨౬॥

(౯) “శ్రుయజీషిస్తుభ్యంకరణే” ఇతి, క్షిన్. ॥౩-౩-౯౫॥ ౨౮౬-౧౫॥

అగుణః. అనిట్. * ... *

ప్రపన్నభరణ్యశోభనభుజాయనస్యేతి—

(సుభుజః).

(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహరయోః.” ॥ధా-రుధా॥ ౧-౭-౩౨॥

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘృష్. ॥౩-౩-౧౨౧॥ ౨౮౪-౧౮॥ [౧౫

(౩) “భుజస్మజ్ఞా” ఇతి, ॥౭-౩-౬౧॥ ౨౮౧-౩౬॥

నిపాతనాత్ అగుణత్వమ్;

(౪) “చజోః” ఇతి, కుత్వాభావశ్చ. ॥౭-౩-౫౨॥ ౨౮౦-౩౪॥

స్వీత్యవ్యయపూర్వోబహువ్రీహిః. * ... *

తాదృగ్భుజబలేన సంవర్తసముద్రవేగభవ బాలక్రీడా నైకత
 సేతుభిః దుర్వారవేగతయా పరైః ధర్తుమశక్యఇతి—

(దుర్ధరః).

(౧) “ఘృష్-ధారణే.” దుష్పూర్వః. ॥ధా-భ్యా॥ ౧౨౨-౧౯॥

నిరు. ౨౬౬. ప్రపన్నభరణ్యశోభనభుజాయన (సుభుజ) స్తుతః ॥౧౯౬॥

౨౬౭. పరైర్దుర్వారవేగయో (దుర్ధర) స్తుతః ॥౧౯౭॥

౨౬౮ వాగ్మీ,

ఓం వాగ్మీ నేనమః.

[౭౮౩. ౭౮౪.] [21]

భా. ఏవమ్, దుర్లభః, దుర్లభః, ఇత్యాదయోపి. ... * [౫

తథా ప్రశస్యతమవాక్ —

(వాగ్మీ). ప్రశంసాయామ్ * వాచోస్మినిః. ప్రశస్యత్వం, వేదాత్మకత్వాత్, జిత్వరమధురగమ్భీరప్రియహితత్వాచ్చ. యథా,

(౧) “వాగ్వివృతాశ్చ వేదాః” || ||

(౨) “ఉత్తరోత్తరయ్యుక్తాచవక్తావాచస్పతిర్యథాభూయఃకథయత్యప్తిర్హి శృణ్వతోనాస్తిమేమృతమ్” || ||

నిర్వ. (౧) “ఈషద్దుస్సుషుకృచ్ఛాక్రృచ్ఛాక్రథేషుఖల్” || ౩-౩ ౧౨౬ |

ఇతి, కృచ్ఛాక్రథేషుస్యపపదేకర్తుణిఖల్. [౨౮౪-౨౮ ||

(౩) “ప్రైహితసర్గప్రాప్తకాలేషుకృత్యాశ్చ” || ౩-౩ ౧౬౩ | ౨౩ ౭-౭ ||

ఇత్యత్ర లోటాపాధోమాభూదిత్యే తదర్థకేన కృత్యగ్రహణేన స్త్రీనికారాదూర్ధ్వపి భవన్వాసరూపపిః క్వచిన్నేతిజ్ఞాపనాత్, క్తల్కుట్తుమున్ఖలథేషు తదభావాదిహకృత్యా ప్రసక్తేః ఏవమీదృశేతత్రతత్ర ప్రదేశేవధాతవ్యమ్. గుణఃరపరః.

(౪) “ససజుషోరుః” ఇతి, దుసస్సస్య రుః ** || ౮-౨ ౬౬ | ౧౨-౨ ౭ ||

తథా వేదాత్మకతయా, జిత్వరమధురగమ్భీరప్రియహితత [౨౦ యాచ ప్రశస్యతమవాక్ అస్యాస్తీతి —

(వాగ్మీ).

(౧) “వచ-పరిభాషణే.” || ధా అదా | ౧౨౪-౭ ||

(౨) “క్విబ్బచి” ఇత్యాది నాక్విప్ దీర్ఘః || ౩-౨-౧౭౮ | ౨౫౯-౨౩ ||

(౩) “వచిస్సపియజాదీనాంకితి” ఇతి, || ౬-౧-౧౫ | ౧౮౦-౧౭ ||

నిరు. ౨౬౮. వేదలక్షణవక్తృత్వాత్ (వాగ్మీ) ప్రియహితోక్తితః ||

౨౬౯ మహేష్వరిః-

ఓం మహేష్వరాయమః.

భా. (౩) “బుద్ధిమాన్ మధురా భాషీ పూర్వ భాషీ ప్రయం వదః” || ||

(౪) “ఈరయన్తం భారతీం భారతా నా మర్చనీయాం శబరీం [౫
సృష్టియా నామ్ బుభూషద్విర్గ్రహణీయా వ నిద్వ్యాం పరాసూ
నా మగ్రహణీయరూపామ్” || ||

(౫) “ఓం మేఘస్వనకాలే ప్రగృహ్యః పులంభజమ్ | అనర్వకృత
మత్రస్తమనిరస్తమసంజులమ్ || రాజీవనేత్రో రాజానంహేతు
మద్వాక్య మబ్రవీత్” ఇత్యాది. *...* || [౧౦
ఏవం సర్వతోముఖం ప్రసృతత్వాత్ పూజ్యపరమైశ్వర్యః —
(మహేష్వరిః).

(౧) “ఇది - పరమైశ్వర్యే.” || ధా-భా. ౧౦౬-౮ ||

నిర్వ. పా. ప్రసంప్రసారణా భావశ్చ. ఇన్ధ్రం సిద్ధాత్ వాక్ ఛట్వాత్,

(౪) “వాచోస్మినిః” ఇతి, ప్రశంసాయామ్ || ౫ ౨-౧౨౮ | ౧౩౬-౩౨ ||
మత్స్యార్థే స్మినిః.

(౫) “అలజాటచోబహుభాషిణి” || ౫-౨ ౧౨౫ | ౧౩౬-౩౨ ||
ఇత్యత్ర, *కుత్సిత ఇతి వక్తవ్యాత్ ప్రశంసాయాం వాచోబహు
త్వేపి స్మినిరేవ; నాలజాటచో.

(౬) “లశకు” ఇతి, నగస్యేత్సంజ్ఞా || ౧-౩ ౮ | ౧౪-౩౪ || [౨౦
*అతద్ధితే ఇతి ప్రతిషేధాత్. *చోకుః కః, జత్వేన గః. ఇన్న
స్తలక్షణోద్భవ ఇత్యాది. *...*
ఏవమ్, సర్వతోముఖం ప్రసృతత్వేన పూర్ణపరమైశ్వర్యతయా
మహింశ్చ సా విష్ట్రశ్చేతి—
(మహేష్వరిః). || ౨౫

నిరు. ౨౬౯. పరమైశ్వర్యవత్త్వేన (మహేష్వరి) ఇతి శబ్ద్యతే,

జ్ఞో. ౨౯, అక్ష. ౧౨-జ్ఞో. ౨౯, అక్ష. ౧౪. (౨౮౬) నా. ౨౭౦. వసుదః

౨౭౦ వసుదో.

ఓం వసుదాయనమః.

భా. (౨) “ఋజ్రేవ్రాగ్ర” ఇత్యాదినా, ||ఉణా-౨౧౬౭-౯||

రస్మిత్యయాన్తోనిపాతితః. * ... *

ఏవం సత్యవ్యనభిభవనీయే మహేష్వ్రత్వేనమహత్వే లఘు
భ్యోధనాయద్యోధన దదాతీతి—

(వసుదః). యథా,

(౧) “దేవేష్వ్రస్త్రిభువనమర్థమేకపిణ్డః” ఇత్యాది. ** ||వి-ధ-౪౩-౪౭||

(౧) “వాసుదేవస్సర్వమ్” ఇతిప్రకారేణ, ||గీ ౭-౧౯|| [౧౦
గరియసాం స్వయమేవ ధనమితి—

నిర్వ. (౧) “ఇది-వర మైశ్వర్యే.” ||ధా-భా. ౧౧౬-౮||

* ఇదితోనుమ్ధాతోః. అనుస్వారవరసవర్ణా. అయమ్,

(౨) “ఋజ్రేవ్రాగ్ర” ఇత్యాదినారన్నన్తోనిపా ||ఉణా-౨౧౬౭-౯||

తితః పృథపాదిహిమహచ్ఛబ్దః. తతః ఆత్మమ్. దీర్ఘః. * ఆద్యణః. *
ఏవం సత్యపిఅనభిభవనీయే మహేష్వ్రత్వేనమహత్వే, లఘు
భ్యోధనాయద్యోధన-ధనమ్, దదాతీతి—

(వసుదః).

(౧) “మదాక్ష-దానే.” ||ధా-జు. ౧౨౪-౧౯||

(౨) “ఆతోఽనుపసర్గే” ఇతి, కః. ఆల్లోపః. ||౩-౨-౩|| ౧౪౫-౧౪ || [౨౦
వసుశబ్దః వసతేః,

(౩) “శలౌస్పృశ్నిహి” ఇతి, ||ఉణా-౧౧౬౦-౩౩||

ఉప్రత్యయే వృత్త్యాదితః. * ... *

గరియసాం స్వయమేవ వసుః-ధనమితి—

నిరు. ౨౭౦. (వసుదో) ధనదానాచ్చధనాయద్యోధనశేషతః ||౧౯౮||

శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౧౫. శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౨౦. (౨౮౭) నా { ౨౭౧. వసుః
 { ౨౭౨. నైకరూపః

{ ౨౭౧
 { ౧౦౫, ౭౦౧ } వసుః, |

౨౭౨ నైకరూపా-

ఓం వసవేనమః.

ఓం నైకరూపాయనమః.

భా. (వసుః). * * * *

అథ యథోక్తమహిమోచిత వైశ్వరూప్యమ్. తత్తత్సర్వ [౫
 ప్రతీతియోగ్యరూపః—

(నైకరూపః)

(౧) “నభ్రాజ్ఞపాత్” ఇత్యత్ర నభ్రాజ్ఞ || ౬-౩-౭౫ | ౬-౧౩ ||
 గ్రహణస్యప్రదర్శనార్థత్వాత్, నభ్రాసమాసస్య మహావిభావ
 యా వికల్పితత్వాద్వా, నలోపాభావః. [౧౦

నిర్వ. (వసుః).

(౧) “వస-నివాసే.” || ధా అదా | ౧౨౩-౧౫ ||

(౨) “శ్వాస్పృశ్నిహి” ఇత్యాది నా, || ఉణా-౧ | ౨౬౦-౩౩ ||
 ఉరిత్యుక్తమేవ.

(౩) “లిజ్జమశిష్యమ్” ఇత్యాది. ... * || మహాభాష్యే || [౧౫
 అథ యథోక్తమహిమోచితవైశ్వరూప్యం ప్రవృజ్యతే. నైకాని-
 అనేకాని, తత్తత్సర్వప్రతీతియోగ్యానిరూపాణి, అస్మేతి—
 (నైకరూపః).

(౧) “రు-శబ్దే.” || ధా-అదా | ౧౨౩-౩౦ ||

(౨) “ఘిష్పశిల్పశప్పభాష్పరూపపర్పతల్పః” || ఉణా-౩ | ౨౭౦-౨౦ ||
 ఇతి, పప్రత్యయః, ధాతోద్భిర్ఘ్, ఇడభావశ్చ నిపాత్యతే.

నిరు. ౨౭౧. సర్వస్యహరిరూపత్వాద్ధనంయస్తాద్ (వసు) స్తతః |

౨౭౨. యస్సదాబహురూపశ్చ (నైకరూప) సృక్రీర్తితః || ౧౯ ||

తత్తజ్జనజ్ఞానయోగ్యంరూపంయస్యవిశేషతః | (నైకరూప) స్సముద్దిప్తః
 సర్వప్రత్యయగోచరః || ౨౦ || [౨౫

శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౨౯. అక్ష. ౨౪. (౨౦౮) నా. ౨౭౩. బృహద్రా

౨౭౩ బృహద్రాహః,

ఓం బృహద్రాహాయనమః.

[౩౦౩]

[౨౨]

భా. ఏవమ్, నైకమాయ ఇత్యాదయః.

[౫

(౨) “విశ్వరూపాయ” ఇతిమన్త్రస్థాత్. ||మన్తే||

||

(౩) “వశ్యామిత్యాసర్వతోఽనన్తరూపమ్” ఇతి. * ||గీ-౧౧-౧౬||

ఏష్యేకైకమేవదిగోవ్యమావకాశంవ్యాప్నువత్ బృహద్రాహమస్యేతి-
(బృహద్రాహః) యథా,

నిర్వ. (౩) “ఇన్-గతా.”

||ధా-అదా|౧౨౪ ౨|| [౧౦

(౪) “ఇన్ భీకాపాశల్యతిమర్చిభ్యక్షన్” ఇతి, ||ఉణా-౩|౨౭౧-౩||
క్షన్. గుణః. అన్య. నభాసమాసః. నచ,

(౫) “నలోపానభః” ఇతి, నలోపశ్మజ్యః, ||౬-౩-౭౩|౬-౭-౭||

(౬) “నభ్రాణ్ణపాన్నవేదానాసత్యానముచినకులనఖనపుంసక నక్ష
త్రనక్రనాకేషుప్రకృత్యా” ఇతిసూత్రే ||౬-౩-౭౫|౬-౭-౧౩||
నభ్రాణ్ణగ్రహణస్యోపలక్షణార్థతయా క్వచిదన్యత్రాపి నభా
సమాసేప్రకృతిభావాత్. యద్వా, నభాసమాసస్య మహావి
భాషయా వికల్పితత్వేనతదభావాత్, సమాసచరమావయవ
రూఢోత్తరపదనిమిత్తకనలోపాభావః. అత్రచనభాసముదాయేన
సమ్బంధః. నశబ్దసమాసోఽయమ్, నతునభాసమాస ఇతితు[౨౦
మహాన్ పథాః. పాగపిఇదం నాగుక్తమ్. వృద్ధిః. ... *
ఏషుఏకైకమేవబృహత్ - వ్యోమావకాశంవ్యాప్నువత్ రూప
మస్యేతి—

(బృహద్రాహః). రూపశబ్దోహనిరూపితః.

(౧) “బృహ-వృద్ధే.”

||ధా-భా|౧౨౦-౩ ౨|| [౨౫

నిర్వ. ౨౭౩. వ్యాప్నువద్యన్యరూపన్త(బృహద్రాహ)స్సక్తి ర్వితః.

స్లో.౨౯,అక్ష.౨౫-స్లో.౨౯,అక్ష.౨౮ (౨౯౯) నా. ౨౭౪. శిషివిష్టః

౨౭౪ శిషివిష్టః,

ఓం శిషివిష్టాయనమః.

భా.(౧) “ద్యౌవాపృథివ్యోరిదమన్తరంహి వ్యాప్తస్త్యయైకేనచశశ్చ
సర్వాః” ఇతి. * ... * ||గీ-౧౧-౨౦|| [౫
శిషయః-రత్నయః, తాన్ సంప్రవిష్టః-వ్యాప్తవానితి—

(శిషివిష్టః). యాసహః,

(౧) “శిషయోరత్నయఉచ్యతే తైరావిష్టః” ఇతి. ||యాసేహ ||
ఏతత్ప్రియమార్షమ్,

(౨) “శిషివిష్టేతియచ్చాస్మపీతంరోమచయన్భవేత్ తేనాపివిష్టం
యతిశిష్టిత్ శిషివిష్టంహితస్త్వమ్” ||భా-శా-౩౪౩-౪౧||

ఉద్యోగే,

(౩) “రోమకూపేషుచతథాసూర్యస్యేవమరీచయః” ఇతి. ||భా-ఉ-

(౪) “తేజోభిరాపూర్యజగత్సమగ్రం భాసస్తవోగ్నిః ప్రతపన్తి
విష్టాః” ఇతి. * ... * || || [౧౫

నిర్వ.(౨) “వర్తమానేషుపత్ బృహత్” ||ఉత్తా-౨|౨౬౮-౨౧||

ఇత్యాదినా, అతిప్రత్యయః గుణభావశ్చ పాశ్యతే.జత్వమ్.
వచనానుసారాత్. శిషయః - రత్నయః తైస్సర్వమ్, తాన్వా,
ఆవిష్టః- సంప్రవిష్టః ఆవిష్టోవ్యాప్తవానితి —

(శిషివిష్టః).

[౨౦

(౧) “విశ-ప్రవేశనే,” ||ధా-తు-దా|౧౨౭-౨౦||

(౨) “ఓమ్ - వ్యాప్తే” వా. ||ధా- ||

(౩) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినాకర్తరిక్తః; ||౩-౪-౭౨|౨౫౫-౨౯||
కిత్వాన్నగుణః. అనిట్. పూర్వత్ర,

(౪) “వ్రశ్య” ఇత్యాదినా శాస్తత్వాత్, ||౮-౨౩౬|౨౪-౯|| [౨౫

నిరు.౨౭౪. శిషయోరత్నయస్సోక్తఃవ్యాప్త్యతేషుపివర్తనాత్ ||౨౦౧||

(శిషివిష్ట) స్సమాఖ్యాతస్సూర్యేన్ద్రగ్నాద్విడుతాశవత్ ।

శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౩౨ (౨౯౦) నా. ౨౭౫, ప్రకాశనః

౨౭౫ ప్రకాశనః, ||

ఓం ప్రకాశనాయనమః, |

ఇదమేవ దివ్యం రూపం దిదృక్షుభ్యోర్జ్జునాదిభ్యోసాప్రకాశయతీతి—
(ప్రకాశనః). యథా, [౫

(౧) “దివ్యం దామితేచతుఃషశ్యమేయోగమైశ్వరమ్” || గీ. ౧౧-౮ ||

(౨) “సుదుర్దర్శమిదం రూపం వృష్టవానసియన్మమ” ఇతి, * || గీ. ౧౧-౫-౨ ||
(ఓజః) - బలమ్, (తేజః) - పరాభిభవనసామర్థ్యమ్, కీర్తిర్వా,
(ద్యుతిః) - ఔజ్వల్యమ్, తాని ధరతీతి—

నిర్వ. షత్వమ్. ఘృత్వమ్, ఉభయత్ర టః. [౧౦

(౩) “పిశ-అవయవే” తుదాదౌముచాదిః. || థా-తుదా | ౧౨౭-౨౪ ||

(౬) “అయం దీపనాయావపి” అత్రచ || థా-
దీపనాక్రియః. ||

(౭) “పుషోదరాదీనియధోపదిష్టమ్” ఇతి, || ౬-౩ ౧౦౯ | ౧౯-౩ ||
వర్ణవిపర్యయేవికారేచ శిషేష్యస్తాత్, [౧౫

(౮) “ఇన్ సర్వథాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్. సచ, || ఉణా-౪ | ౨౭౭-౩ ||

(౯) “ఇగుపధాత్ కిత్” ఇతి, కిత్; కిత్వాత్ || ఉణా-౪ | ౨౭౭-౮ ||
న లఘూపధగుణః. ... *

ఇదమేవ దివ్యం రూపం దిదృక్షుభ్యోర్జ్జునాదిభ్యోప్రకాశయతీతి—
(ప్రకాశనః). [౨౦

(౧) “కాశ్య-దీప్తా,” ప్రపూర్వః. ణిచ్. || థా-దివా | ౧౨౫-౯ ||
ల్యుః; ల్యుడా. బాహుళకాత్. నన్వాదిః. అనః. ణిలోపః. *
ఓజః - బలమ్, తేజః - పరాభిభవనసామర్థ్యమ్, కీర్తిర్వా;
ద్యుతిః - ఔజ్వల్యమ్, తాని ధరతీతి—

నిరు. ౨౭౫. దివ్యరూపం దిదృక్షుభ్యః పార్థాదిభ్యోవిశేషతః ||
రూపం ప్రకాశయతీతి స్స (ప్రకాశన) త్సరితః |

శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౧-శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౮. (౨౯౧) నా. ౨౭౬. ఓజస్తేజోద్యుతి

శ్లో॥ ౩౦॥౨౭౬ ఓజస్తేజోద్యుతిధరః,

ఓం ఓజస్తేజోద్యుతిధరాయనమః.

భా. (ఓజస్తేజోద్యుతిధరః). †సపవ, ఏకన్నామ. [॥గీ ౧౧-౨౯॥

(౧) “యథాప్రదీప్తజ్వలనంపతక్షావిశన్తినాశాయ సమృద్ధవేగాః”

(౨) “స్థానేహృషీకేశతపప్రకీర్త్యై” [॥గీ-౧౧ ౩౬॥

(౩) “దివిసూర్యసహస్రస్యభవేద్యుగపదుక్లితా” ఇత్యాది. * ॥గీ-౧౧ ౧౨॥

మూఢై రపిసంప్రతిపన్నపరప్రభావః—

నిర్వ. (ఓజస్తేజోద్యుతిధరః). ఏకన్నామ.

(౧) “ధృజ్-ధారణే” పచాద్యచ్. ॥థా భాషా ౧౨౨-౧౯॥ [౧౦

గుణఃరపరః.

(౨) “ద్యుత-దీప్తా.” ॥థా-భాషా ౧౨౦-౩౪॥

(౩) “ఇన్ సర్వథాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్. ॥ఉణా-౪ ౨౭౭-౩॥

(౪) “ఇగుపధాత్ కిత్” ఇతి, కిత్; కిత్వాన్నగుణః. ॥ఉణా-౪ ౨౭౭-౮॥

(౫) “తిజ్. నిశాతనే, క్షుమాయా ఇచ్ఛ.” ॥థా-అదా ౧౨౯-౨౬॥ [౧౫

(౬) “సర్వథాతుభ్యోఽనున్” ఇతి, అనున్. గుణః. ॥ఉణా-౪ ౨౭౮-౩౩॥

(౭) “ఉబ్జ-ఆర్జవే.” ॥థా-తుదా ౧౨౬-౨౨॥

(౮) “ఉజ్జేర్బలాపశ్చ” ఇతి, అనున్, ॥ఉణా-౪ ౨౭౮-౩౪॥

బలాపశ్చ. లఘూపధగుణః. వస్త్యావిగ్రహః. తదర్థప్రదర్శన
మేతత్. అతః నకర్మణ్యణిత్యుక్తమేవ. * ... * [౨౦

మూఢై రపిసంప్రతిపన్న పరప్రభావతయా, ప్రకాశః ప్రదీప్తః

ఆత్మా-స్వభావః, అస్యేతి—

నిరు. ౨౭౬. అసాధారణసామర్థ్యంబలమోజః ప్రచక్షతే ॥౨౦౩॥

పరాభిభవసామర్థ్యంలేజశ్చపరివర్తతే. కీర్తిర్వాద్యుతిరోజ్జ్వల్యంతా

నిధితైవయస్సదా ॥౨౦౪॥ (ఓజస్తేజోద్యుతిధరో) హ్యేక నామాప్రకీర్తితః

శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౯-శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౧౮. (౨౯౨) నా. { ౨౭౭. ప్రకాశాక్షా
 { ౨౭౮ ప్రతాపనః. ౨౭౯.

౨౭౭ ప్రకాశాక్షా, ౨౭౮ ప్రతాపనః, { ౨౭౯ } ఋద్ధస్- ఋద్ధః
 { ౩౫౩ }

ఓం ప్రకాశాత్మ నేనమః. ఓం ప్రతాపనాయనమః ఓం ఋద్ధాయనమః.

భా. (ప్రకాశాక్షా). యథా, ధృతరాష్ట్రః,

(౧) „త్వ మేవపుణ్డరీ కాక్ష సర్వస్య జగతః ప్రభుః తప్తాన్తేయాదవ [౫
 శ్రేష్ఠ ప్రసాదంకర్తుమర్హసి” ఇతి. *...* || భార-ఉ- ||

(౧) „భాసస్తవోగాగ్నిప్రతపన్తి” ఇతి— ||
 (ప్రతాపనః). * * * *

పవమ్, కూలముద్వహత్ పార్వణా ౧౧ ర్ణవశ్చవ—

(ఋద్ధః). యథోద్దేశే, [౧౦

(౧) „తతస్సుపురుషవాగ్నిస్సుజ్జగాదపునస్త్వయమ్ । తాద్వివ్యా
 మద్భుతాశ్చిత్రామృద్ధిమతామరిన్దమ” ఇతి. *|| భా-ఉ- ||

నిర్వ. (ప్రకాశాక్షా). వృద్ధపాదిచాక్షశబ్దః.

(౧) „కాశ్య - దీప్తాః” ప్రపూర్వః. || ధా-దివా. ౧౨౧-౯ ||
 పచాద్యచ్. దీర్ఘః. తతః, నాన్తలక్షణోద్భవిత్యాది. ... *
 స్వ తేజోభిః జగత్ ప్రతాపయతీతి—
 (ప్రతాపనః).

(౧) „తప-సంతాపేః” ప్రపూర్వః. || ధా-భా. ౧౨౩-౯ ||
 నిచ్. ఉపధావృద్ధిః. ల్యుః. ల్యుడ్యే త్యాది. అనః. నిలోపః... *

ఇథమ్, కూలముద్వహపార్వణపాథోనిధివఋద్ధః - సమృద్ధి ఇతి—
 (ఋద్ధః).

నిరు. ౨౭౭. మూర్తై రపిసదాసమ్యక్ ప్రతిపన్నస్వభావవాన్ ||

యస్సుస్యాత్తు (ప్రకాశాక్షా)

౨౭౮. తీక్ష్ణభావః (ప్రతాపనః)।

౨౭౯. పార్వణోజలధిర్యద్వద్వృద్ధిమాన్ (ఋద్ధ) ఉచ్యతే || ౨౦౬ ||

౧౧ అర్ణవజలవత్ ఋద్ధః-౪-౧౦.

శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౧౯-శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౨౨. (౨౯౩) నా. ౨౮౦. స్పష్టాక్షరః

౨౮౦ స్పష్టాక్షరః-

ఓం స్పష్టాక్షరాయనమః.

భా, అనయధ్యాప్రతిపాద్యయాస్పష్టీకృతవేదాక్షరభితి —
(స్పష్టాక్షరః) * ... * [౫

నిర్వ. (౧) “ఋఘ - వృద్ధా.” || ధా దివా | ౧౨౫-౩౩ ||

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా అకర్మకాత్ || ౩-౪-౨౨ | ౨౫౫-౨౯ ||
కర్తరి క్తః.

(౩) “ఝషప్తఘోర్ధోధః” ఇతి, తస్యధః. || ౮-౨-౪౦ | ౧౫౮-౧౪ ||

(౪) “ఝలాంజశ్ ఝశి” ఇతి, || ౮-౪-౫౩ | ౪-౩౦ || [౧౦
జత్వేన పూర్వస్య ధస్య ధః.

(౫) “ఉదితోవా” ఇతి, || ౭-౨-౫౬ | ౨౯౦-౯ ||

త్వాయా మిడ్వికల్పాత్,

(౬) “యస్యవిభాషా” ఇతి, || ౭-౨-౧౫ | ౨౫౨-౧౧ ||

నిష్టాయాం నేట్. కిత్వాన్నగుణః * ... * [౧౫

ప్రతిపాద్యయాచానయధ్యాస్పష్టమ్ - స్పష్టీకృతమ్, అక్షరమ్-
వేదాక్షరమ్, అస్యేతి—

(స్పష్టాక్షరః).

(౧) “అశూ-వ్యాప్తాః” || ధా-స్వా | ౧౨౬-౯ ||

(౨) “అశ-భోజనే” వా. || ధా-క్ర్యా | ౧౨౮-౨౪ || [౨౦

(౩) “అశేస్సరన్” ఇతి, సరన్. || ఉణా-౩ | ౨౭౧-౨౫ ||

(౪) “తితుత్ర” ఇతి, నేట్. || ౭-౨-౯ | ౨౬౦-౨ ||

(౫) “వ్రశ్చ” ఇతి, శస్యపః. || ౮-౨-౩౬ | ౨౪-౯ ||

(౬) “షఘోః” ఇతి, షస్యకః. || ౮-౨-౪౧ | ౨౪-౧౩ ||

(౭) “ఇణోః” ఇత్యధికృత్య, || ౮-౩-౫౭ | ౧౫-౨౯ || [౨౫

నిరు. ౨౮౦. స్పష్టీకృతాశ్చ వేదాన్తాయస్తాత్ (స్పష్టాక్షరః) మతః |

౨౮౧ మన్తః,

ఓం మన్తాయనమః.

భా. “తన్నన్తారంత్రాయతత్తతి—

(మన్తః)” ఇతినైరుక్తాః. బ్రాహ్మే, దుష్టవిద్యావణస్తోత్రే, [౫

(౧) “ప్రాణప్రయాణేకస్సర్తుం శక్తస్సాన్యన్మధుసూదన” ఇతి
పుచ్చస్తంసారదంప్రతి భగవాన్, [బ్రాహ్మే ॥

(౨) “తృష్టాతోయసమాక్షిణ్ణాత్ ఘోరాత్సంసారసాగరాత్ అపా
రాత్పరమాష్టతి యోమాంస్తరతినిశ్యశః” ॥ బ్రాహ్మే ॥

(౩) “స్థితేషునసిసుస్సుప్తేశ్వరీరేసతియోనరః । ధాతుసామ్యేస్థితే
స్తూర్తావిశ్వరూపశ్చుమామజమ్ ॥ తతస్తమ్మియమాణమ్త కాష్ఠ
పాపాణసన్నిభమ్ । అహంస్తూరామిమద్భక్తం నయామిపర
మాజ్ఞతిమ్” ఇతి. ... * ॥ వారాహే- ॥

నోర్వ. (౮) “ఆదేశప్రత్యయయోః” ఇతి, షః. ॥ ౮-౩-౫౯, ౧౫-౩౦ ॥

(౯) “స్పృశ-బాధనస్పర్శనయోః.” ॥ ధా-భాష్. ౧౨౨-౧౫ ॥ [౧౫

(౧౦) “వాదాన్తశాన్తపూర్ణదస్తస్తప్తచ్ఛన్మజ్జప్తాః” ॥ ౭-౨-౨౭ ।
[౨౫౪-౨౭ ॥

ఇతి, నిచినిస్తాన్తతయానిపాతనాత్ ఇడభావః నిలుక్చ. లుకా
లుప్తేప్రత్యయలక్షణాభావాత్ నోపధావృద్ధిః. శాన్తలక్షణ
పత్వప్తుత్వాదికన్తయధాశాన్త్రీమేవ. దీర్ఘః. * .. * [౨౦
నిరుక్తానుసారాత్ తన్నన్తారంత్రాయతేతత్తతి—

(మన్తః).

(౧) “త్రైజ్ఞ-పాలనే.” ॥ ధా-భాష్. ౧౨౩-౨ ॥

(౨) “ఆదేశః” ఇతి, ఆత్వమ్. ॥ ౬-౧-౪౫, ౧౭౬-౧౨ ॥

(౩) “ఆతో_నుపసర్గే” ఇతి, కః. ఆల్లోపః. ॥ ౩-౨-౩, ౧౪౫-౧౪ ॥

నిరు. ౨౮౧. తన్నన్తారంత్రాయతత్తతి (మన్తః) శ్చాప్యభిధీయతే ॥

శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౨౭. (౨౯౫) నా. ౨౦౨. చంద్రింశుః

౨౦౨ చంద్రింశుః-

ఓం చంద్రింశువేదముః

భా. తేషాంమన్తాణాంక్షమహారాష్ట్రోదనతేజస్తాత్ —
(చంద్రింశుః). [౫

(౧) “చది-ఆష్టోదనే.” ||ధా-భా. ౧౦౬-౯||
[౨౬౬-౨౨||

(౨) “సాఘయితఞ్చి” ఇత్యాదినా రన్, చంద్రిః. యథా, ||ఉణా-౨||

(౩) “తేతంసోమమివోద్యంతందృష్టా” ఇత్యాది. ** ||

(౪) “మన-జ్ఞానే.” తాచ్ఛిలిక స్తృన్. అగ్గి. ||ధా-ది. ౧౨౫-౧౮||

అనుస్వారపరసవర్ణైః. *పృషోదరాదిత్వాత్ తృశబ్దలోపః. ఋతోవా.*

తేషాంమన్తాణాంక్షమహారతయా, చంద్రిః - ఆష్టోదనాః,

తస్యేవవా; అంశవః. తేజాంసి, అస్యేతి—

(చంద్రింశుః). పూర్వత్రచంద్రిః ఇతియావత్. అపరత్రతుస్సప్త
ఏవాయవర్థః. [౧౫

(౧) “అశూ-వ్యాప్తా.” ||ధా సా. ౧౨౬-౯||

(౨) “ఖరుశరు” ఇత్యానా, ఊః కుర్వా, ||ఉణా-౧||౨౬౧-౩౨||

నుమ్చనిపాతితః. తత్సమథ్యాత్ అనిదితోవ్యసృకా ననలోపః.

అనుస్వారః. తత్రతు అస్యాపాతేబాహుళకాత్ ప్రత్యయః,

పృషోదరాదిలక్షణోవర్ణాగమాదనుస్వారశ్చేత్పక్తమేవ. [౨౦

(౩) “చది ఆష్టోదనే.” ఇదిత్వానుమ్. ||ధా-భా. ౧౦౬-౯||

అనుస్వారాది.

(౪) “సాఘయితఞ్చివఞ్చిశఃక్షిపి యుదిస్థపిశృపివద్దృద్ధిస్త్రివ

త్యజినీపదిమదిముదిఖదిచ్చిదిభిదివద్దిచద్దిదహిదసిదమ్భి వసివా

శిశీక్షహసిసిధిశుభిభ్యోరక్” ఇతిరక్ ||ఉణా-౨||౨౬౬-౨౨||

నిరు. ౨౦౨. క్షమహారిమహాష్టోదతేజస్కరతయాపిచ।

మన్తాణామేవ (చంద్రింశు) రాష్ట్రోదఫలదోమనుః ||౨౦౮||

శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౩౦, అక్ష. ౩౨, (౨౯౬) నా. ౨౮౩. భాస్కరద్యుతి

౨౮౩ భాస్కరద్యుతిః, ||

ఓం భాస్కరద్యుతయేనమః.

భా. పరేషాంపరిభావుకప్రభావత్వాత్ —

(భాస్కరద్యుతిః). యథా, [౫

(౧) „రక్షాంసిభీతానిదిశోద్రవంతి” ఇతి. ||గీ-౧౧-౩౬||

(౨) „శరజాలాంశుమాన్శూరః కపేరామదివాకరః శత్రురక్షో
మయన్తోయమువశోపన్నయిష్యతి” ఇతిచ. ||రా.సు-౩౨-౧౬||
ఉభయత్ర,

(౩) „ఏవమేషాంసురాణాంభుసురాణాంతైవసర్వశః । భయాభ
యకరంకృష్ణస్సర్వలోకేశ్వరఃప్రభుః” ఇతి.* ||భా-స ౬౨-౨౭||

నిర్వ. ఇదిత్వా స్మనలోపః.

(౫) „నేష్యశి” ఇతి, నేట్. బహుప్రీహిః. ||౭-౨-౮, ౨౪౯-౨౮||
అనుకల్పేష్యయమ్. యతః, [౭౮-౨౫||

(౬) „సప్తమీవిశేషణేబహుప్రీహా” ఇత్యత్రసప్తమీగ్ర||౨౨-౩౫||
మాణాత్; అన్యథాచాపివా. సహివ్యధికరణానామపిభవతి.*
పరపరిభావుకప్రభావతయాభాస్కరస్య-సూర్యస్యేవ, ద్యుతిః
దీప్తిః, అస్యేతి—

(భాస్కరద్యుతిః).

(౧) „ద్యుత - దీప్తా.” ఇన్. ||ధా భాస్క!౧౨౦-౩౪|| [౨౦

(౨) „ఇగుపధాత్ కిత్” ఇతి, కిత్. ||ఉణా-౪, ౨౭౭-౮||
తతో నగుణః.

(౩) „దుకృష్ణ-కరణే.” తతః, ||ధా తనా!౧౨౨-౫||

(౪) „భా-దీప్తా.” ||ధా-అదా!౧౨౪-౪||

నిరు. ౨౮౩. పరప్రభావాభిభవలక్షణద్యుతిమాంశ్చయః! [౨౫

స (భాస్కరద్యుతిః) పోక్తస్తేత్రవైమల్యదోషనుః||౨౦౯||

శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౧-శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౬ (౨౯౭) నా. ౨౮౪. అమృతాంశూ

శ్లో॥ ౩౧॥ ౨౮౪ అమృతాంశూద్భవః-

ఓం అమృతాంశూద్భవానమః.

భా. సర్వ తాపహరౌ ప్యాయనమృతసంజ్ఞీవనామృతమయాం శు
శ్చంద్రోపి తన్ననశ్చైత్యాదిగుణోపసేహాత్ తథోద్భవతీతి —
(అమృతాంశూద్భవః).

సర్వ (౫) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, అసున్ దీప్యః॥ ఉణ-౪, ౨౭౫-౩౩॥

ఏవంసిద్ధేభాశ్శబ్దే ఉపపదే,

(౬) “దివావిభానిశౌ ప్రభాభానౌ రాత్రానంతాదిబహు నాద్వికింలిపి
లిలిబలిభక్తికర్తృచిత్రయై తసభ్యాజ్ఞప్త్యాహ్వాహర్యతద్దమ[౧౦
రరుష్టు” ఇతి, టః.గుణః.రపరత్వమ్. ॥ ౩-౨-౨౧, ౨౪౬-౨౬॥

(౭) “సనజుషోరుః” ఇతి, ॥ ౫-౨-౬౬, ౧౨-౨౭॥
భాసస్సకారస్య గుత్వమ్.

(౮) “ఖరవసానయోర్విసర్జనీయః” ఇతి, ॥ ౫-౩-౧౫, ౬-౩౦॥
రేఫస్యవిసర్జనీయః. తస్య, [౧౫

(౯) “కుప్వోకపాచ” ఇతి, ॥ ౫-౩-౩౭, ౧౧-౯॥
జిహ్వమూలీయేపాప్రేతే తదపవాదః,

(౧౦) “కసాదిషుచ” ఇతి, కసాదేరాకృతి ॥ ౫-౩-౪౫, ౧౧-౧౪॥
గణత్వాత్, సః.వ్యధికరణపూర్వపదోబహుప్రీహః. తత్రచో
క్తైవగతిః. * ... * [౨౦
అమృతాంశోః-సర్వతాపహరౌ ప్యాయన మృతసంజ్ఞీవనామృత
మయాంశోశ్చంద్రోస్యాపి, తన్ననశ్చైత్యాదిగుణోపసేహాత్
తథోద్భూతత్వేన ఉద్భవతి అస్తాదితి,
(ఉద్భవః)- ఉత్పత్తిస్థానమ్, ఇతి—
(అమృతాంశూద్భవః). [౨౫

నిరు. ౨౮౪. సర్వ తాపహరౌ ప్యైవమృతసంజ్ఞీవనస్యచ।

అమృతాంశోర్నితజ్జత్వా (దమృతాంశూద్భవ) స్తన్నుతః॥ ౨౧౦॥

{ ౨౮౫ } భానుః,
౧౭౬

ఓం భానవేనమః.

(౧) “చన్ద్రమావనసోజాతః” ఇతి. * * * ||పు.నూ- ||
అతిభాస్వరేణ సహస్రశునాపుష్పజీవ్యతేజాభాతీతి—[౫
(భానుః).

(౧) “యస్యాదిత్యోభాముపయుజ్యభాతి” ఇతి. * * * ||

నిర్వ. (౧) “భూ-సంతాయామ్,” ఉత్పార్వః. ||ధా-భాస్వా|౧౧౫-౧౮||

(౨) “భావే” ||౩-౩-౧౮|౨౮౨-౨||

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తౌ, ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౬||

(౪) “ఋదోరప్” ఇతి, అపాదానే ||౩-౩-౫౭|౨౮౪-౧౭||
అప్. గుణావాదేశౌ.

(౫) “అశూన్యాప్తా.” ||ధా-స్వా|౧౨౬-౯||

(౬) “ఖరుశరు” ఇత్యాదినా, ||ఉణా-౧|౨౬౧-౩౧||
అన్యధాచాపి అంశుశబ్దో వృత్తాపదితః. [౧౫

(౭) “మృజ్-ప్రాణత్యాగే.” ||ధా-తుదా|౧౨౭-౧౪||

(౮) “హసిమృగ్రిన్” ఇత్యతఃతన్నితివర్తమానే, ||ఉణా-౩|౨౭౨-౪||

(౯) “తనిమృజ్భ్యాంకిచ్చ” ఇతి తన్ కిత్. ||ఉణా-౩|౨౭౨-౮||
అగుణః. అనిట్. నజ్ సమాసః. నలోపః. తతఉభయత్రాపి
సవర్ణదీర్ఘః. ... * [౨౦

అతిభాస్వరేణభాసురేణాపిఉపజీవ్యతేజాభాతీతి—
(భానుః).

(౧) “భాదీప్తా.” ||ధా-అదా|౧౨౪-౪||

(౨) “దాభాభ్యాన్నుః” ఇతి, నుః. అనిట్. * ||ఉణా-౩|౨౭౦-౨౯||

నిరు. ౨౮౫. రవేస్తేజసురత్యాచ్చ (భాను) రిత్యభిధీయతే. [౨౫

శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౯-శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౧౨. (౨౯౯) నా. ౨౮౬. శశవిష్ణుః

౨౮౬ శశవిష్ణుః-

ఓం శశవిష్ణవేనమః.

భా. ఏవంబు—

(శశవిష్ణుః).

[౫

(౧) “శశ-ప్లుతగతౌ.” శశానాంకుటిలగతీనామ్, ||ధా-భా|| ౧౨౦-౩౦||

(విష్ణుః)- అపలపితా.

(౨) “విది - అపలాపే.”

||ధా-భా|| ౧౧౬ ౮||

విష్ణురిచ్ఛురిత్యుప్రత్యయాన్తోనిపాతతః. * ... *

తథా ఋజుగతీనాం నిర్వాహకః—

[౧౦

నిర్వ. ఏవంబు, శశానామ్. కుటిలగతీనామ్, విష్ణుః - అపలపితేతి—

(శశవిష్ణుః).

(౧) “విది అపయవే,” అపలాపక్రియః

||ధా-భా|| ౧౧౬-౮||

ఇహాయమ్. అనే కాథాహి ధాతవః? అపలాప ఇత్యేవ వాపాతః.

ఇదిత్వా సుమిత్యాది.

[౧౫

(౨) “విష్ణురిచ్ఛుః” ఇతి బహయోరభేదాత్, విదివిద్యోరుభయోర

ప్రత్యయోనిపాత్యతే. తాచ్ఛ్చలికః వేత్తేర్నుమ్చ. యదితు

వేత్తేరేవేదన్నిపాతనం విష్ణురితి; తదా,

(౩) “శ్వాస్త్వస్నిహిత్రప్యసివసిహనిక్లిది బద్ధిమనిభ్యశ్చ”

ఇత్యత్రచకారాత్ అనుక్తసముచ్చ ||ఉణా-౧|| ౨౬౦-౩౩||

యాథాత్ విన్దేరుః; బాహుశకాద్వా.

(౪) “శశ - ప్లుతగతౌ.” పచాద్యచ్. ... ||ధా-భా|| ౧౨౦-౩౦||

ఋజుగతీనాం సురాణాం దేవానామ్, ఈశ్వరః నిర్వాహకఇతి—

నిరు. ౨౮౬. శశ-ప్లుతగతిః పోక్తో విష్ణుస్తస్య నివర్తకః ||౨౧౧||

కాటిల్యగతివిధ్వంసీ (శశవిష్ణు) రుదాహృతః।

[౨౫

శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౧౯. (౩౦౦)నా { ౨౮౭. సురేశ్వరః
 { ౨౮౮. ఔషధమ్

౨౮౭ సురేశ్వరః,

౨౮౮ ఔషధమ్,

ఓం సురేశ్వరాయ నమః.

ఓం ఔషధాయ నమః.

భా. (సురేశ్వరః).

(౧) “సర్వజిహ్వాన్మృత్యుశ్చపదమార్జవన్బ్రహ్మణ్యపదమ్” ఇతివత్ *
 భవతీవ్రవిషాపహస్రభావత్వాత్ —

(ఔషధమ్). యథా,

(౧) “దేవాదేవర్షయశైచ్చవయన్విదుర్ద్యుభభేషజమ్” ||

(౨) “ఏకాగ్రతామూల్యబలేనలభ్యంభవౌషధస్త్యంభగవన్ క్షితైకః”

ఇత్యాది. * ... * ||

|| [౧౦

నిర్వ. (సురేశ్వరః).

(౧) “ఈశ-విశ్వశ్రేష్ఠ” || ధా-అదా | ౧౨౩-౨౪ ||

(౨) “స్థేషభాస” ఇత్యాది నావరచ్. || ౩-౨-౧౭౫ | ౨౫౯-౧౮ ||

(౩) “నేట” ఇతి, నేట. || ౭-౨-౮ | ౨౪౯-౨౮ ||

(౪) “షాత్రసవైశ్వర్యయోః” షస్సః. || ధా-అదా | ౧౨౩ ౩౨ ||

వృద్ధపాదిచాతః క్రిన్సురశబ్దః. గుణః. * ... *

ఔషధమ్ - భవతీవ్రవిషాపహం భేషజమితి —

(ఔషధమ్).

(౧) “దుధాక్ష-ధారణపోషణయోః” తతః, || ధా-జు | ౧౨౪ ౧౯ ||

(౨) “ఉష-దాహే.” భావేషుష్. గుణః. || ధా-భాస్వా | ౧౨౦-౨౪ ||

తతస్తతోపపదే,

(౩) “కర్మణ్యధికరణేచ” || ౩-౩-౯౩ | ౨౮౬-౧౧ ||

ఇతి, కిః. అతోలోపః. ఇత్థం నిష్పన్నాత్ ఓషధిశబ్దాత్,

(౪) “ఓషధేరజాతౌ” ఇతి, ప్రకృతేచా || ౫-౪-౩౭ | ౧౪౫-౩౩ ||

నిరు. ౨౮౭. ధర్తాబ్దిబుజగతీనాం యః స (సురేశ్వర) ధరితః || ౨౧౨ ||

౨౮౮. భవతీవ్రవిషాపహర్తా (ఔషధం) యస్మిన్ ఉచ్యతే.

ప్రొ. 30, అక్ష. 20-స్టో. 30, అక్ష. 20 (300) నా. ౨౦౯. జగతస్సేతుః

౨౦౯ జగతస్సేతుః,

ఓం జగతస్సేతువేదము.

భా. పవంసదసద్వర్తసజరవిరోధి త్వేన—

(జగతస్సేతుః).

[౫

(౧) “పి ఇన్-బద్ధనే”

॥ధా స్వా 1౧౨౬-3॥

(౨) “సితనిగమి” ఇత్యాది నాతున్. యథా, ॥ఉణా-౧1౨౬-౩-౧౦॥

(3) “పవసేతుర్విధరణ పమాంలా కానా మసమ్మేదాయ” ఇతి.

॥బృ-ఉ-౬-౪-౨౨॥

అతఃఖలుకర్తృసుఅకృతాభ్యాగమకృతపిప్రణాశయోరద్రసక్తిః.

(౪) “యథాధేనుసహసే” మువత్సేవిన్దతిమాతరమ్ । తథాపూర్వ
కృతంకర్తృ కర్తారమనువిన్దతి” ॥ ॥

(౫) “శుభకృచ్ఛుభమాపోతిపాపకృత్పాపమశ్నుతే” ఇతి*

॥

॥

నిర్వ. జాతివచనత్వాత్ స్వాధ్యే అన్.

[౧౫

(౫) “తద్ధితేష్వచామ్” ఇతి, ఆదివృద్ధిః. ॥2-౨-౧౧21౯౧-౨2॥

(౬) “యస్య” ఇతి, లోపః.

॥౬-౪-౧౪౮1౨౬-౧౨॥

(౭) “లిజ్జమశిష్యమ్” ఇత్యాది * ... * ॥మహాభాష్యే॥

పవమ్ కర్తృసుఅకృతాభ్యాగమకృతపిప్రణాశ ప్రసక్తపరిజిహీ
ర్షయాజగతాంసేతుః తద్వత్ సదసద్వర్తాసంభేదహేతురితి—

(సేతుః).

(౧) “పి ఇన్-బద్ధనే” పసః.

॥ధా-స్వా 1౧౨౬-3॥

(౨) “సితనిగమిమసినచ్యవిధాన్మక్రీభ్యస్తున్” ॥ఉణా-౧1౨౬-3-౧౦॥

ఇతి, తున్. గుణః. అనిట్. జగచ్ఛబ్దోవృత్త్యాదితః. తతోజన్.*

నిరు. ౨౦౯. నిరోధా (జగతస్సేతు) సుదసద్వర్తసజ్జతే ॥౨౧3॥

శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౨౫ - శ్లో. ౩౧, అక్ష. ౩౨. (౩౦౨) నా. ౨౯౦ - సత్యధర్మపరా

౨౯౦ సత్యధర్మపరాక్రమః, ||

ఓం సత్యధర్మపరాక్రమాయనమః

భా. పవంవిధాధర్మాః కల్యాణగుణాః, పరాక్రమాః - చేష్టితానిచ,
సత్యాః - అవితథాః, యస్య, సః — [౫

(సత్యధర్మపరాక్రమః). తథాహి. గుణచేష్టితాని ప్రకరణ్య,

(౧) “సర్వమేతద్భుతమ్మన్యేయత్తాంవదసి కేశవ” || ౧-౧౦-౧౪ ||
ఇత్యర్జునః.

(౨) “విష్ణుస్సత్యపరాక్రమః,” || ||

(౩) “యంవాకేష్వనువాకేషు నిషత్సుపనిషత్సుచ | గృణంతి స[౧౦
త్యకర్తాణం సత్యం సత్యేమసామసు” ఇతి చ. * || ||

నిర్వ. పవంవిధాః సత్యాః - అవితథాః, ధర్మాః - కల్యాణగుణాః, పరాక్ర
మాః - చేష్టితానిచాస్యేతి —

(సత్యధర్మపరాక్రమః). [౧౧౯-౪ ||

(౧) “క్రమ-పాదవిత్తేపే,” పరాపూర్వః భావేషుక్. || ధా-భా. ||

(౨) “అత ఉపధాయాః” ఇతి వృద్ధిప్రాప్తా || ౨-౨-౧౧౬ | ౧౫౮-౨౦ ||

(౩) “నోదాత్తోపదేశస్యమాస్తస్యానాచమేః” || ౨-౩-౩౪ | ౨౩౨-౮ ||
ఇతి, తన్నిషేధః.

(౪) “ధృక్ - ధారణే.” || ధా-భా. | ౧౨౨-౧౯ ||

(౫) “అర్తిస్తుసుహుస్పృఘక్షీతుభాయావాపది యక్షినీభ్యోనున్”
ఇతి, మన్. గుణః రపరః. అనిట్. అస్తే [ఉణా-౧ | ౨౬౫-౬ ||

ర్వ్యతాపదితాత్ సచ్ఛబ్దాత్ యతీసత్యశబ్దోహి వ్యుదపాది.
బహుపదలక్షణోయంబహువ్రీహిః; తద్విధావనేతోక్తేః. * *

నిరు. ౨౯౦. సత్యాహ్యవితథాధర్మాః గుణాయస్యపరాక్రమః;
చేష్టితానిచసన్తితి (సత్యధర్మపరాక్రమః) || ౨౧౪ || [౨౫

శ్లో. ౩౨, అక్ష. ౧ శ్లో. ౩౨, అక్ష. ౧౧. (౩౦౩) నా. { ౨౯౧. భూతభవ్యభ
 ౨౯౨. పవనః

శ్లో || ౩౨ || ౨౯౧ భూతభవ్యభవన్నాథః,

౨౯౨ పవనః,

ఓం భూతభవ్యభవన్నాథాయనమః.

ఓం పవనాయనమః.

ఏవంప్రాయంస్వామ్యమైశ్వర్యంవానకేవలమద్య, కిన్తుత్రికా లేష్వితి —

(భూతభవ్యభవన్నాథః) యథా,

[౫

(౧) “భూతభవ్యభవన్నాథః కేశవకేశసూదనః । ప్రాకారస్సర్వ
 వృష్టిసామావత్స్వభవయదోఽరిహ” ఇతి. * || భార-సభా ౩౮-౨౩ ||

ఏవం సర్వదా సర్వత్ర స్వభావాదేవ పవతీతి —

(పవనః). పవిత్రత్యర్థః. ఏతద్గద్ధేనగద్ధవాహస్యాపి సతతగతిత్వమ్. * *

సర్వ. ఏవంప్రాయంస్వామ్యమైశ్వర్యంవానకేవలమద్య; కిన్తుత్రికా

లేష్వితి. తతః భూతభవ్యభవతామ్ - అతీతాగామివర్తమాన

కాలత్రయవర్తినామ్ నాథః- ఈశ్వరఇతి —

(భూతభవ్యభవన్నాథః).

[౧౧౫-౨౦ ||

(౧) “నాథ్య-నాథ్య-యాజ్ఞోపతాపైశ్వర్యాశీష్టు.” || ధా. భాష్టా!
 పచాద్యచ్. భూతభవ్యభవచ్ఛబ్దైః భవతేః ప్రాగేవ ప్రవృత్తపాదిషత.

(౨) “యరోఽనునాసికేఽనునాసికోవా” ఇతి, || ౮-౪-౪౫ || ౯-౨౦ ||

పాక్షికోఽనునాసికః. యథోక్తవ్యాఖ్యానేన నాథప్రభవస్త

యోః ప్రకరణాన్తరస్థయోరనయోర్నామోర్నపునరుక్తిః.

ఏవమేవ సర్వత్రాప్యమూద్యతే తత్రతత్ర ప్రదేశేఽవధా

తవ్యమ్. ఉక్తశ్చైతత్. * ... *

[౨౦

ఏవంసర్వదాసర్వత్రస్వభావాదేవ పవతి-గచ్ఛతీతి —

(పవనః). పవిత్రత్యర్థః. నన్ద్యాదిల్కుః; ల్యుడాప్. బాహుళకా

నిరు. ౨౯౧. విశ్వర్యంవానకస్వామ్యంవాత్రికాలేష్వితియస్యసః।

(భూతభవ్యభవన్నాథ) ఇత్యుక్తస్సద్భిరాదరాత్ || ౨౧౫ ||

౨౯౨. సదాస్వయన్తుసర్వత్రప్రవాహఇతినీత్యశః।

[౨౫

(పవనః) ప్రవహతియః కథ్యతేవేగదోషనుః || ౨౧౬ ||

{ ౨౯౩ } పావనా-

ఓం పావనాయనమః

భా. తథాస్వసమ్బద్ధివోగక్లాదీన్ జగత్పునానాన్ ప్రయోజయతీతి—

(పావనః). యథా ఆగస్త్యః, [౫

(౧) “పావనస్సర్వలోకానాం త్వమేవ రఘునన్దన” || రా- ||

ఇత్యాది. * * * *

ఏవం బహుముఖముపకృత్య చ నాలంసపర్యాప్తమస్మానుగ్రహ
మహిమేతి—

నిర్వ. దిత్యాది. అనః. యద్వా, [౧౦

(౧) “పూర్ణ-పవనే” గతిః శ్రేయోమ్. || ధా-క్ర్యా. ౧౨౮-౧౨ ||

(౨) “సుయురువృక్షోయుచ్” ఇతి వర్తమానే, || ఉణా-౨. ౧౬౮-౧౪ ||

(౩) “బహుళమన్యత్యాపి” ఇతి, యుచ్. || ఉణా-౨. ౧౬౮-౧౭ ||

అనః. గుణావాదేశౌ. ఏతద్ధన్దేన గన్ధవహస్యాపి సతతగతేః
పవనత్వమ్. * * * * [౧౫

స్వసంబద్ధితయాపునానేనగక్లాదినా జగత్ పావయతీతి—
(పావనః).

(౧) “పూర్ణ-పవనే” హేతుమణ్ణిచ్. || ధా-క్ర్యా. ౧౨౮-౧౨ ||

వృద్ధ్యావాదేశౌ. తతః, ప్రాగ్వత్ ల్యుః, ల్యుట్, యజ్ఞా.
అనః. ణిలోపఇత్యాది. * * * * [౨౦

ఇథిచ్, బహుముఖముపకృత్యాపి అనుగ్రహమహిమోనాల
మ్-నపర్యాప్తమ్, అస్యేతివా, - అలిః-పర్యాప్తేనేతివా—

నిరు. ౨౯౩. యస్స్వసంబద్ధిగక్లాదీన్ పావయన్ లోకపావనాన్,
స (పావన) ఇతిఖ్యాతః పావనత్వ ప్రదోషనుః || ౨౧౭ ||

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{F. E.} \\ \text{F. C. E.} \end{array} \right\}$$

అనంతం.

౨౯% కామహా,

పేరి అనలయనమ్మ.

ఓం కామశ్చైవ నమః.

(౧) “హవిషాకృష్ణవర్తేన భూయషవాభివర్ధత” ఇతి, ఏవం ప్రకార...*

స్వగుణదత్తి నాంవిషయా నైరవిషయస్పృహంహ స్తీతి—
(కామహా).

(౧) “నకామకలుషంబి త్తంమమ, తేపాదయోన్ స్థితమ్” ||
ఇతి తద్వర్ణనః; [౧౦

(౧) “శ్రీయస్యచాకావహతప్య” || కై. ఆ. ౮. ౫ ||

(3) 'యదిచ్చన్తోబ్రహ్మచర్యశ్చరన్తి' ఇతిచ.* || కథవ్యామ్-౧-౨||

నిర్వ. (అన్-అలః).

(౧) “అల-భూషణపర్యప్రవారణేషు.” ||ధా-భా|౧౧౯-౧౬||
 పచాద్యచ్. నశ్చస్రమాసో,బహుప్రీహిః;తత్పురుషోవా. నశ్చో
 నలోపః.నుట్.శుద్యశశక్తిలేశానువేధాదగ్నేరప్యన్.అల-త్వమ్.*
 స్వగుణదర్శినాం,(కామం)-విషయాన్తరస్పృహం,హన్తీతి—
 (కామహం). [||ధా-అదా|౧౨౩-౨౦||

(౧) “హన-హింసా-గత్యోః” ఉపపదనియమస్య పాఠ్యైకత్వాభి
 పాయోవా, సార్వకాలికోవా, అన్యథాచాపివా, క్షిప్రం

(౨) “కము-కానై;” కాన్తిరిచ్చా. ||ధా-భ్యా|౧౦౮|౨||

నిరు. ౨౯౪. అపర్యాప్తహింస కైభ్యోఽప్యవక్మత్యపునఃపునః।

అనుగ్రహంయ్యకరోతిస్తో (2 నలక) పరిక్షీర్తితః॥౨౧౮॥

౨౯౫. పుంసాంస్వదర్శినాంయోఽసౌస్మృహంచవిషయాన్తరే।

హతపాన్ (కామహం) పోక్తస్ సర్వాశా-పూరకోమనుః॥౨౧౯॥

၇။ အနုရောဇာတ်ဗျူဟ.

స్లో. ౩౨, అక్ష. ౨౦-స్లో. ౩౨, అక్ష. ౨౨ (౩౦౬) నా. ౨౯౬. కామకృత్

౨౯౬ కామకృత్,

ఓం కామకృతేనమః

భా. అన్యదపిభోగమోయోదికంస్వయమేవ కామ్యంకరోతీతి—
(కామకృత్). * ... *

నిర్వ. (౩) “శ మేర్ణిజ్” ఇతి, స్వార్థికస్యణిజః, || ౩-౧-౩౦|౧౬౪-౨౮||

(౪) “అయాదయ ఆర్థధాతుకేవా” ఇతి, || ౩-౧-౩౧|౧౬౩-౨౭||

విభాషితతయా, తదభావే వాఽసయాపవిధినావా అత్ర,

(౫) “ఋహలోర్ణ్యత్” ఇతి, హలంత || ౩-౧-౧౨|౨౪౧-౨౩||

లక్షణణ్యదభావే, భావేషుఞ్. [౧౦

(౬) “నోదాంతోపదేశస్య” ఇత్యత్ర, || ౭-౩ ౩౪|౨౩౨-౮||

(౭) “అన్- (ఆచమి-కమి-వమీ నామ్)” || ౭-౩-౩౪|౨౩౨-౧౧||

ఇతివక్తవ్యాత్, నోపధావృద్ధిప్రతిషేధః. తతోవృద్ధిః. నిజ్-పయేతు,
తన్-నిమిత్తైవవృద్ధిః-

(౮) “నోదాంతో” ఇత్యస్య, దిణి-ఇతి-నితి-కృతిచ || ౭-౩-౩౪|౨౩౨-౮||

విధీయమానస్య, ఇహానవకాశాత్, వార్తి కానుపస్థానాత్. తతః, ఉక్తేర్థే,

(౯) “సన్-అద్యంతః” ఇతి, ధాతుత్వాత్, || ౩-౧-౩౧|౧౬౩-౨౬||

అచో, యతి ప్రాప్తే, పూరోక్తన్యాయాత్.

(౧౦) “ఏత్ అచ్.” జ్యోతిషః. సిద్ధ్యసిద్ధిభ్యాం || ౩-౩-౫౬|౨౮౪-౧౬||

భావస్యభేదగ్రహే నేహ కృత్యప్రసక్తిరేవవేతి ధ్యేయమ్.

ఏవమ్ అన్యత్తు వత్సృతే. హస్తస్తలక్షణః [౧౩|౨౯-౩౬||

(౧౧) “సాచ” ఇతి, “దీర్ఘః” ఇత్యాది. (కా-౩౦-౨) ..* || ౬-౪-

కామమ్-అన్యదపిభోగమోయోదికంకామ్యమ్, స్వయమేవకరోతీతి—

(కామకృత్).

(౧) “దుకృఞ్ - కరణే.” క్విపి, || ధా-తనా|౧౨౮-౫|| [౨౫

నిరు. ౨౯౬. స్వపాదపద్మేరాగాదికరణాత్ (కామకృత్) స్మృతః!

౧|| “మోయేది” ఇతి-గి.

౨|| “కార్యమ్” ఇతి-గి.

{ ౨౯౭ } కాస్త్రః,
౬౬౦

ఓం కాస్త్రాయనమః

భా. స్వయం సౌందర్యసౌకుమార్యాదిరూపగుణైః—

(కాస్త్రః). క మేర్ నిష్టాయామ్, [౫

(౧) “అనునాసికస్యక్విర్ములోక్షితి” || ౬-౪-౧౫ | ౨౧౬-౩౪ ||
ఇతి దీర్ఘః. * ... *

నిర్వ. (౨) “హ్రస్వస్య” ఇతి, తుక్. || ౬-౧-౭౧ | ౨౪౦-౧౭ ||
అగుణఇత్యాది కామ్యరత్నకావః.

(౩) “కము-కాస్త్రా.” ఉక్తన్యాయాత్ || ధా-భాష్వా | ౧౧౮-౩౦ || [౧౦
కృత్యాప్రవృత్తౌ,

(౪) “అకర్తరిచకారకే” ఇతి, కర్మణి || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౬ ||
ఘణ. నిజ్ ఐతేతు ఏరచి నిలోపః. ఏవంతత్రత్రధ్యేయమ్.
శేషంసూర్యవత్. * ... *

స్వయంసౌందర్యసౌకుమార్యాదిరూపగుణైః కాస్త్రః అభిరూపఇతి—
(కాస్త్రః).

(౧) “కము-కాస్త్రా.” || ధా-భాష్వా | ౧౧౮-౩౦ ||

(౨) “వర్తమానే క్తః” ఇత్యనువృత్తౌ,

(౩) “మతిబుద్ధిపూజార్థేభ్యశ్చ” ఇతి, || ౩-౨-౧౮౫ | ౨౫౬-౪ ||
మతేః పృథగ్బుద్ధిగ్రహణాత్ ఇహకాన్తిరిచ్ఛేతి తదగ్ధాదస్తాత్
వర్తమానే క్తః అకర్మకాత్ కర్తరిహభవతి.

(౪) “ఉదితోవా” ఇతి, క్త్వాయామిడ్వికల్పాత్, || ౭-౨-౫౬ | ౨౯౦-౯ ||

(౫) “యస్యవిభాషా” ఇతి, నిష్టాయాన్నేట్ || ౭-౨-౧౫ | ౨౫౨-౧౧ ||

(౬) “అనునాసికస్యక్విర్ములోక్షితి” ఇతి, || ౬-౪-౧౫ | ౨౧౯-౩౪ ||
ర్ములాదౌక్షితిధాతోరుపధాయాదీర్ఘః. అనుస్వారపరసవర్ణైః.*

నిరు. ౨౯౭. సౌందర్యాదిగుణైః (కాస్త్రః) మనోహరతయాభృశమ్ || ౨౨౦ ||

స్లో. ౩౨, అక్ష. ౨౫ స్లో. ౩౨, అక్ష. ౩౦. (౩౦౮) నా. } ౨౯౮. కామః
 } ౨౯౯. కామప్రదః
 ౨౯౮ కామః, ౨౯౯ కామప్రదః,

ఓం కామాయనమః.

ఓం కామప్రదాయనమః

భా. శీతాదార్యదయాదిభిరాత్మగుణైశ్చనికామకమనీయత్వాత్ —
 (కామః). ఏతద్గుణవిస్తునాహి, మదనోపి, జగద్ ఉన్మాదయతి? *

స్వకామేభ్యః క్షుద్రకామేభ్యశ్చ యథార్హం కామ్యం ప్రదదాతీతి —
 (కామప్రదః). [౨౯౮, ౨౯౯] [23]

(౧) “ప్రే, దాత్ జ్ఞః” ఇతికః; వసుప్రదః ఇత్యాదయోపి. యథా,
 [|| ౩-౨-౬ || ౨౪౫-౩౦ ||

(౨) “ఏకో బహూనాం యోవిదధాతి కామాన్” *... * || కఠ-౨-౫ ||
 అనయా నితాంతకాంతతయా సర్వహృదయహరణే ప్రభవతీతి —

శీతాదార్యదయాదిభిరాత్మగుణైశ్చనికామః-నికామకమనీయఇతి —
 (కామః). పూర్వవదేవధాతుః. కర్మణి ఘో. అన్యచ్చ పూర్వ
 వత్. ఎ. ద్గుణవిస్తునాహి మదనోపి జగదున్మాదనకామ ఉచ్యతే. *

స్వకామేభ్యః అన్యకామేభ్యశ్చ యథార్హం కామం కా [౧౫
 హ్యం ప్రదదాతీతి —
 (కామప్రదః).

(౧) “మదాఞ్-దానే” ప్రపూర్వః. || థా-జు || ౧౨౪-౧౯ ||

(౨) “ప్రే, దాత్ జ్ఞః” ఇతి ప్రే ఉపపదేకః. || ౩-౨-౬ || ౨౪౫-౩౦ ||
 ఆగ్లోపః. కామశబ్దఇహోపేకమేః కర్మణి వ్యుత్పాద్యః. ... *
 అనయా నితాంతకాంతతయా సర్వహృదయహరణే ప్రభవతీతి —

నిరు. ౨౯౮. స్వకామ్యక్షుద్రకామేభ్యో యథార్హం కామ్యదానతః |
 (కామప్రద) స్సమాఖ్యాతో హ్యష్టాష్టోహనురుత్తమః || ౨౨౦ ||

{^{3౦౦}_{౩౨}} ప్రభుః॥

ఓం ప్రభవేనమః.

భా. (ప్రభుః). [॥ ॥

(౧) “రామకమలపతాక్షన్ సర్వసత్వమనోహరః” ఇత్యాది.*

ఇతి శ్రీహరితకులతిలక శ్రీవత్సాజగమిశ్రసూనోః,
శ్రీరక్తరాజదివ్యాజ్ఞాలబ్ధ పరాశరాపర నామధేయస్య
శ్రీరక్తనాథస్యకృతౌ,

శ్రీ మ నా మ స హ స్ర వి వ రణే,

భగవద్గుణదర్పణే, [౧౦

తృతీయం శతకం సంపూర్ణమ్.

నిర్వ. (ప్రభుః).

(౧) “భూ-సత్తాయామ్;” ప్రపూర్వః ॥ ధా-భావా ౧౧౫-౧౨॥

(౨) “విప్రసంభ్యః” ఇతి బాహుళకాత్ ॥ ౩-౨-౧౨౦ ౧౨౫౯-౩౧॥

‘సంజ్ఞాయామపిదురితిపా’ గప్యక్తమేవ. డిత్వా ట్టిలోప ఇత్యాది....*

ఇతి కుశికకులతిలక శ్రీ వేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యాత్మజ
వరదదేశికతనయవరదగురువరసూను వరదార్యసూరి విరచితే,

శ్రీ ప రా శ ర భ ట్టా ర్య భా షి త

శ్రీమత్సహస్రనామభాష్యానుగే,

భ గ వ నా మ స హ స్ర ని ర్వ చ నే, [౨౦

తృతీయం శతకం సంపూర్ణమ్.

శ్లో॥ ౩౩॥ ౩౦౦ యుగాదికృత్ -

ఓం యుగాదికృతేనమః

భా. అథామర్యాదాశ్చర్యత్వమ్. తత్ర న్యగ్రోధశా య్యవతార ఉద్-ఆ-హరణమ్. యుగస్యాస్తేఽపి ఆదిం కరోతీతి— [౫ (యుగాదికృత్). సఖలుసంవర్తేఽపి ప్రళయాద్ అనుపప్లుతం, జగత్ ప్రవర్తితవాన్ * ... * స్వధర్మవ్యవస్థయా, కృతాదియుగానాం, పానశపున్యేన ఆవర్తనాత్ -

నిర్వ. అథ అమర్యాదాశ్చర్యత్వమ్. తత్ర తావత్ న్యగ్రోధశా య్యవతార ఉదాహ్రియతే. సంవర్తకేపి ప్రళయాదనుపప్లుత[౧౦ జగత్ప్రవర్తనేన అస్తేపి యుగస్యాదిం కరోతీతి—

(యుగాదికృత్).

[౧౨౮-౫॥

(౧) “దుకృష్ణ-కరణే.” క్విపీతుక్. అగుణశ్చత్యాది. ॥ధా. తనా॥

(౨) “దుదాక్ష-దానే,” ఆజ్ఞపూర్వః. ॥ధా-జు॥ ౧౨౮-౧౮॥

(౩) “ఉపసర్గే ఘోషకిః” ఇతి, కిః. ఆల్లోపః. ॥౩-౩-౯౨॥ ౧౮౬-౯॥

(౪) “యుజిర్-యోగే,” ॥ధా-రుధా॥ ౧౨౯-౨౯॥

(౫) “యుజ-సమాధౌ” వా. ఇగుపథలక్షణకః. ॥ధా-దివా॥ ౧౩౦-౧౩॥

వృషోదరాదిత్వాజ్ఞస్యగః. యద్వా, ఘృష్ణ.

(౬) “చజోః” ఇతి, కుత్స్యమ్ జస్యగః. ॥౬-౩-౫౨॥ ౨౪౦-౩౪॥

(౭) “ఉజ్ఞాదీనాఞ్చ” ఇతి, స్వరవిధౌ * ॥౬-౧-౧౬౦॥ ౩౧౩ ౨౮॥

ఉజ్ఞాదిగణేయగేతి నిపాతనాదగుణః. విశిష్ట విషయజ్ఞేదం నిపాతనం కాలవిశేషే రథాద్యుపకరణేవ అన్యత్ర తుయోగ ఇత్యేవ భవతి. గుణః సాంఘితికోద్దిర్ఘః. స్వధర్మవ్యవస్థయా

యుగాని - కృతాదీని, ఆవర్తయతి - పానశపున్యేన పరివర్తయతీతి—

నిరు. ౩౦౦ న్యగ్రోధశాయీభగవాన్ పురాణపురుషోత్తమః॥ ౨౨౨॥ కరోత్యాదియుగస్యాస్తే (యుగాదికృ) చుదీరితః॥

శ్లో. ౩౩, అక్ష. ౫-శ్లో. ౩౩, అక్ష. ౧౨. (౩౧౧) నా. { ౩౦౨ యుగావర్తః
 { ౩౦౩ నైకమాయః

౩౦౨ యుగావర్తః

౩౦౩ నైకమాయః-

ఓం యుగావర్తాయనమః.

ఓం నైకమాయాయనమః.

భా. (యుగావర్తః) * ... *

ముగ్ధశిశురూపాపరిమితజగన్-నిగరణనిరాలవృద్ధైకోదక [౫
 వటదశశయనాద్యనేకాతరాగ్యశ్చర్యః—

(నైకమాయః) నచమిథ్యావచనోఽయంమాయా-శబ్దః, తత్త్వేపి
 ప్రయోగభూయస్త్యాత్. తథాహి,

(౧) “మాయాంతుప్రకృతింవిద్యాత్” || శ్వే ఉ-౪ ౯ ||

ఇతి, అనేకార్థ-క్రియా-కారిత్యాంప్రకృతౌ; [౧౦

(౨) “మాయా వయునం జ్ఞానమ్” || ||

నిర్వ. (యుగావర్తః). [౧౦౧-౨ ||

(౧) “వృతు-వర్తనే;” ఆజ్ఞపూర్వః. నిచ్. గుణః రపరః || థా-భా. ౧

(౨) “అన్యేభ్యోఽపిదృశ్యతే” ఇతి, డః; || ౩-౨-౧౨౮, ౧౨౯, ౧౩౦ ||

పచాద్యజ్ఞా. యథాసంస్థాంతిలోపోనిలోపోవా. యుగ [౧౫
 శబ్దః ప్రాగ్భూత్. దీర్ఘశ్చ. సాంహితికంజత్వమ్’ ... *

ముగ్ధశిశురూపాపరిమితజగన్నిగరణనిరాలవృద్ధైకోదక వటదశ
 శయనాద్యనేకాతరాగ్యశ్చర్య యోగితయానైకాః అనేకాః

మాయాః - ఆశ్చర్యాణి, అస్య, ఇతి,—

(నైకమాయః). [౨౦

(౧) “మాజ్-మానే.” || థా దివా. ౧౨౫.-౩ ||

నిరు. ౩౦౧. ధర్మవ్యవస్థయాస్వస్యయుగాద్యావర్తనాన్ముచుః || ౨౨౩ ||

(యుగావర్త) స్ సమాఖ్యాతః కాలరూపధరోహరిః |

నిరు. ౩౦౨. ముగ్ధార్థకత్వరూపేణజగన్నిర్భరణాదపి || ౨౨౪ ||

వటైకపత్రశయనాత్ నిరాలవృజలేముచుః | అనన్తాశ్చర్యసం [౨౫

యక్తో (నైకమాయ) స్తుసన్మన్వితః || ౨౨౫ ||

జ్ఞో. ౩౩, అక్ష. ౯-జ్ఞో. ౩౩, అక్ష. ౧౨ (౩౧౨) నా. ౩౦౩. నైకమాయః

భా. (౩) “సఖ్యాతా దేవ-మాయయా” ||

(౪) “విశ్వాని, దేవ! వయ నానివిద్వాన్” ఇతి చ, జ్ఞానే; ||

(౫) “తేనమాయా సహస్రంతత్, శంబరస్యాశుగామినా బాలస్యరక్షతా దేహమ్, వికైకశ్యేన సూదితమ్” ఇతి, తత్త్వ|| వారాహే|| జ్ఞానాబాధ్యే, అస్త్రినాశ్యే, వారాహేమాయాధ్యాయాదినా;

(౬) “మే ఘోదయన్ సాగరసన్నివృత్తిరిన్దోర్విభాగస్ఫురితా నివా యోః | విద్యుద్విభజ్జోగతముష్ణరత్నేర్విష్ణోర్విచిత్రాప్రభవన్తి మాయాః” ఇతి అభియుక్తైశ్చమహాశ్చర్యే; ||

ఆరణ్యపగ్నణిమార్గ-జ్ఞేయేన, వటదశశయనాద్యాశ్చర్యముక్త్యా,
(౭) “తతో మేపుధివీపాలవిస్తయస్సుమహాసభూత్ | లోకద్వైష్ట్యై సమస్తజ్ఞైః ఇత్యుక్త్యాన్తస్తాతసదేవః పరమాద్భుతః | ఆశ్చర్యంభరతశ్రేష్ఠ” || భార-ఆ-౧౮౮-౯౮||

ఇతి తద్విషయేనిర్దోషప్రత్యక్షసిద్ధేబహ్వశ్చర్యపర్యాయప్రయోగశ్చ భూయిష్ఠః † ఉపలభ్యతే. * ... * [౧౫

నిర్వ. (౨) “నూచ్ఛాససిభ్యోయః” ఇతి, యః || ఉణా-౮ | ౨౭౬-౨౮ || తతః స్త్రియామ్, ఆతప్తాప్. దీర్ఘః.

(౩) “ఇన్-గతౌ.” || ధా-అదా | ౧౨౪-౧ ||

(౪) “ఇన్ భీకాపాశల్యతి మర్చిభ్యః” ఇతి, || ఉణా ౩ | ౨౭౧ ౩ || కన్. బాహుళకాన్న ఇత్. ఏవంతత్రత్రజ్ఞేయమ్. గుణః [౨౦ అనిట్. తతః స్త్రియామతప్తాప్. దీర్ఘః. నేత్యనేనావ్యయేన సమాసే వృద్ధిరైకారః.

(౫) “నభ్రాణ్ణిపాత్” ఇత్యస్యోపలక్షణ || ౬-౩-౭౫ | ౬౭-౧౪ || తయానభ్రాసమాసస్య వికల్పితతయానశబ్దసమాసతయావా నైకేత్యత్ర నలోపాభావః. ఉక్తజ్ఞాతత్ పాగ్రేవ బహువ్రీహౌ

(౬) “స్త్రియాఃపుంవత్” ఇత్యాదినా, || ౬-౩-౩౪ | ౭౨-౩౫ ||

‡ విష్ణితోనావభుధ్యసే. † భూయిష్ఠమ్.

జ్ఞో. 33, ఆక్ష. ౧౩ జ్ఞో. 33, ఆక్ష. ౧౯. (3౧౩) నా. { 3౦౪. మహాశనః
 { 3౦౫. అదృశ్యః

3౦౪ మహాశనః!

3౦౫ అదృశ్యః-

ఓం మహాశనాయనమః.

ఓం అదృశ్యాయనమః.

భా. నిఖిలజగన్నిగరణమస్మేతి —

(మహాశనః); యథా,

[౫

(౧) “యచ్చకిఞ్చిన్తయాలో కేదృష్టంస్థావరజగ్గనమ్ । తదపశ్యను
 హంసర్వంతస్యకుఠౌమహాన్తినః” ఇతి. * || భార-ఆ-౧౮౮-౧౨౨ ||
 (అదృశ్యః).

(౧) “ఋదుపథాచ్చాక్ష్పిచృతే”

|| 3-౧-౧౧౦ || ౧౦-౨౪ ||

ఇతి క్యప్. అతరగ్యవృత్తాంతః; యథా,

[౧౦

నిర్వ. పూర్వపదస్యపుంసద్భావః ఉపసర్జనత్వాదుత్తరపదే

(2) “గోస్త్రియోః” ఇతి,

|| ౧-౨ ౪౮ || ౧౯-౧౯ ||

ఉపసర్జనస్త్రీప్రత్యయస్యహృస్వో కారః.

...

*

మహత్ అశనమ్ నిఖిలజగన్నిగరణమ్, అస్మేతి —

(మహాశనః).

[౧౫

(౧) “అశ భోజనే.”

|| ధా-కా-౧౨౮-౨౪ ||

(౨) “ఝటచ” ఇతి, భావేఝట.

|| 3-3 ౧౧౫ || ౨౮-3౨ ||

అనః. పృథ్విదితాన్మహతః,

(3) “ఆన్మహతః” ఇతి, ఆత్త్వమ్. దీర్ఘః. || ౬-3-౪౬ || ౨౦ ౧౨ ||

పునస్సాంహితీకోదీర్ఘఇత్యాది.

*

...

* [౨౦

అతరగ్యవృత్తాంతతయాదృశ్యః ద్రష్టుంశక్యః, నేతి —

(అదృశ్యః).

(౧) “దృశీర్-పేక్షణే.” ఇతి.

|| ధా-భా-౧౨౩ ౯ ||

నిరు. 3౦౪. భువనానాన్నిగరణాత్ (మహాశన) ఇతి రితః!

3౦౫. అతరగ్యవృత్తాంతతయాజగత్ప్రళయేపియః || ౨౨౬ ||

నలభ్యశ్చిన్తయమానోపి సో (౨దృశ్య) ఇతి శక్యతే!

శ్లో. 33, అక్ష. ౨౫ శ్లో. 33, అక్ష. ౨౫. (3౧౫) నా. 3౦౭. సహస్రజిత్,

3౦౭ సహస్రజిత్

ఓం సహస్రజితేనమః.

భా. (౨) “తస్య తాన గ్రీతా తాన! చ నౌసుప్రసక్తితే ముజాత. పునః
రక్తాభిరజ్ఞానీభిరలజ్జతౌ” ఇతి, ... * || భార. అ-౧౮౮ ౧౩౩ ||
సహస్రయుగసంఖ్యంకల్పాంతం శయానోజయతీతి—
(సహస్రజిత్)-

(౧) “యావద్యుగా నాంఽప్రక్షే! † సహస్రం పరివర్తతే, తావత్ స్వ
పిమి” ఇత్యాది. ... * || భార. అ-౧౮౯ ౧౩౪ ||
పరిమితశిశురూపస్యాప్యస్య కల్పిత, కదాపి తస్య భవ్యమేవ, స
హిమావధి గా ప్రకర్షితా స్తీతి—

నిర్వ. (౬) “అక్షాత” ఇతి, నేట. || ౭ ౨౯ ౨౬౦ ౨ ||

(౭) “అక్షాతామ్” ఇతి, నేట. || ౬ ౪ ౩౫ ౧౦ ||

(౮) “చోకుః” ఇతి, కుత్సేనజన్యః; || ౮ ౩౧ ౩౨ ౧౫ ||

తస్య చక్షేనకః. పరికారస్మయత్ యోగం చ స్మయ చ్చయే. *
శయానోయం సహస్రం సహస్రయుగసంఖ్యంకల్పాంతం జయతీతి—
(సహస్రజిత్)

(౧) “జి-జయే” క్విపితుక్ అగుణః. || భా. ౧౬-౫౮ ౧౧౯ ౨౪ ||

వ్యుత్పాదితస్సహస్రశబ్దః. * || ౨౦ ||

అంతం పరిమితశిశురూపస్య-న హిమావధిం జయే-౬ భి-త
ప్రధన్యతి, ఇతి—

నిరు. 3౦౭. సహస్రయుగసంఖ్యంకల్పాంతం శయానోజయతీతి || ౮ ||

శయానవజయతి (సహస్రజిది) కల్పయతీతి.

శ్లో. ౩౩, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౩౪, అక్ష. ౫. (౩౧౬) వా. { ౩౦౮. అనస్తజిత్. ౩౦౯ ఇష్టః, ౩౧౦ ఆవిశి

౩౦౮ అనస్తజిత్ || శ్లో || ౩౪ || ౩౦౯ ఇష్టః- ౩౧౦ ఆవిశిష్టః-

ఓం అనస్తజితేనమః ఓం ఇష్టాయనమః ఓం ఆవిశిష్టాయనమః.

భా. (అనస్తజిత్)-

(౧) “అస్తాశ్శరీరేతస్యాహంవద్వాణామధికంశతమ్ | నహిపశ్యామితస్యాహం నైవస్యక్ష్మిచిత్ || ఆసాదయామినైవాస్తం తస్య రాజన్యహస్త్వనః” ఇతి * ... * || భా-అ. ౧౨౪-౧౨౫ ||

ఏవముదరేణభృతైర్ ముఖ్యైరపి అవిశేషేణజనయిత్రీవవాఞ్ఛిత ఇతి—

(ఇష్టః) * ... *

(ఆవిశిష్టః) - తథా. * ... * [౧౦

నిర్వ. (అనస్తజిత్)

స, నాస్తికశ్చిత్ కదాచిత్ కథంచిదపి అస్య, ఇతి—

(అనస్తజిత్)

“జి-అభిభవే” పాశ్చాత్ ప్రత్యయాది || భా-భా. ౧౨౨-౨౩ ||

(౨) అను- గత్యాదిను” || భా-భా. ౧౦౯-౧ || [౧౫

(౩) “స ష్టోవా-౭ మి-దమి లూ పూ ధుర్వి భ్యన్ తన్”

ఇతి, తన్. [ఉణా-౩ | ౨౭౨-౪ ||

(౪) “తితుత్ర” ఇతి, నెట. నుస్వారపర || ౭-౨౯ | ౨౬౦-౨ ||

సవర్ణా. నభౌపూర్వోబహుప్రీహిః నభౌనలోపః, నుట... *

ఏవముదరేణభృతైర్ ముఖ్యైరపి అవిశిష్టస్సన్, అవిశేషేణ [౨౦

ఇష్టః జనయిత్రీవవాఞ్ఛితః, ఇతి—

(ఇష్టోఆవిశిష్టః) ఏకం నామ

నిరు. ౩౦౮. మతస్యశిశురూపస్యకదాచిత్కాశ్చిదేవహి || ౨౨౯ ||

కథంచిదవధిర్నాస్తిమహిమ్నః పరమాత్మనః | తస్మా (ధనస్తజిది) తివ

స్వర్ణోజయదోషనుః || ౨౩౦ || [౨౫

౩౦౯. ౩౧౦. (ఇష్టో) (ఆవిశిష్టః) కథితః సర్వరక్షణతత్పరః |

| సముద్ర.

౩౧౧ శిష్యేష్టః.

ఓం శిష్యేష్టాయనమః-

భా. పణ్డితాగ్రణీనాంమారగ్రణ్ణేయాదీనాంపరమపురుషార్థ త్వేనభిష్టః-
(శిష్యేష్టః), తత్రైవచ, [౫

(౧) “సత్వస్థానిరహజాగ్రాః నిత్యం ధ్యాత్వకోవిదాః । మామేవ,
సతతంవిప్రాశ్చిన్తయన్తఉసాసతే” ఇతి. ॥ భా-అ-౧౮౯-౧౬ ॥

(౨) “అసీనస్తంనరవ్యాఘ్రం పశ్యాన్యమితలేజసమ్” ఇతి. ... *
[॥ భా-అ-౧౮౯-౧౭ ॥

నిర్వ. (౧) “ఇషు-ఇచ్ఛాయాం” క్తః. ॥ భా-శుదా-౧౭౬-౩౩ ॥ [౧౦

(౨) “ఉదితావా” ఇతి, క్త్వాయామిద్వికల్పత్, ॥

(౩) “యస్యవిభాషా” ఇతి, నిష్టాయాం ॥ ౭-౨-౧౨ ॥ ౧౫౨౧౦ ॥
నేట్. కీత్ త్వాన్నగుణః స్తుత్వమ్. విశేషణే,

(౪) “శిష్యో-విశేషణే,” విపూర్వః. నిష్టాదికం ॥ భా-శుదా-౧౭౬-౩౩ ॥
పూర్వవత్. నిహతత్వాన్ నేట్. నక్షసమాసః. నలోపః. [౧౫
సాంహితకంపూర్వరూపమ్. * ... *

శిష్యే నాంపణ్డితాగ్రణీనాం- మార్గణ్ణేయాదీనాంభిష్టః- పరమపు
రుషార్థ త్వేన అభిమతః ఇతి—

(శిష్యేష్టః)

(౧) “ఇషు-ఇచ్ఛాయామ్” పాగ్విత్ ॥ భా-శుదా-౧౭౬-౩౪ ॥ [౨౦
ప్రత్యయాది.

(౨) “శిష్యో-విశేషణే” తత్రాపి, తథాఅనుప ॥ భా-శుదా-౧౭౬-౩౩ ॥
సృష్టత్వం, అనన్తపూర్వశ్చంచ, విశేషః.

(౩) “అన్తః” * ... * ॥ ౬-౧౮౭౫-౩౪ ॥

నిరు. ౩౧౧. మార్గణ్ణేయాద్విజాదీనాంపణ్డితేష్వగ్రయానాం ॥ ౨౩ ॥
ఉత్కృష్టపురుషార్థ త్వేనేష్ట (శిష్యేష్ట) ఉచ్యతే।

౩౧౨ శిఖణ్డీ-

ఓం శిఖణ్డీ నమః-

అపరిమితా ప్రథమ్యమైశ్వర్యం పరం తేజశ్శిఖణ్డీ స్యాత్తితయితమిత—

(శిఖణ్డీ)-

[౫

(౧) “అతిశయన” ఇతి, ఇతిః. ... * ||

||

నిర్వ. శిఖణ్డీః అపరిమితా ప్రథమ్యమైశ్వర్యపరమ తెజఃకలాపోఅతిశయేనా స్యాత్తిత—

(శిఖణ్డీ)

(౧) “అణ-శబ్దే”

|| థా ఖా! ౧౧౮ ౩ || [౧౦

(౨) “అను-గత్యాదిమ” వా

|| థా ఖా! ౧౧౯-౨ ||

(౩) “ఇమస్తాడ్డః” ఇతి, డః. ఉక్తయ్యుక్త్యాన, || ఉణా-౧! ౧౬౪-౧౭ ||

డఇత్. ఇన్ధంశ్రే,

(౪) “నేడవశి” ఇతి, నేట్. అను తెరను స్వా || ౭-౨-౮! ౨ ౯-౨౭ ||

రశరసపర్వాపశేషః.

[౧౫

(౫) “శీజ-స్వచ్ఛ”

|| థా అదా! ౧౨౩-౨౮ ||

(౬) “ముహేఖోమూర్ప” ఇన్ధితఃఖః

|| ఉణా ౫! ౧౮౦-౯ ||

ఇతివర్తమానే,

(౭) “శీజోహృస్వశ్చ” ఇతి, ఖః. థాతోశ్చ || ఉణా-౫! ౧౮౦-౧౦ ||

హృస్వః ఉక్తయ్యుక్త్యా, విధానాద్ వా, న, ఖఇత్. హృస్వవిధాన సామన్యస్సగుణః బాహులకాన్ నేట్. నచ, [౨౪౪-౩౦ ||

(౮) “అయ నేయీనీయయః పతఖః ఘోమప్రత్యయాదీనామ్” || ౭-౧-

ఇతి, ఖస్యశక్త్యైశ్చ నాదేశః, సాహచర్యాత్ తత్రనిధితగ్రహణాత్. ఏవమన్యత్రాపి. తతస్ స్త్రియామ్ అణస్తాప్. దీప్యః.

నిరు. ౩౧౨. అత్యప్రథమ్యమైశ్వర్యం పరంయతైజః అస్థితం || ౨౩౨ ||

తద్భిఖణ్డీస్తయస్యాస్థిత (ద్భిఖణ్డీ) తిచక్యతే.

శ్లో. ౩౪, అక్ష. ౧౨ శ్లో. ౩౪, అక్ష. ౧౬ (౩౧౯) నా. { ౩౧౩. నహుషః
 ౩౧౪. వృషః

౩౧౩ నహుషః-

౩౧౪ వృషః

ఓం - నహుషాయనమః-

ఓం వృషాయనమః-

భా తథాస్వమాయయాజీవాన్ నహ్యతి బధ్నాతీతి—

(నహుషః) ఇతి, నైగుక్తాః; యథా, [౫

(౧) “శస్త్రింశ్చాన్యోమాయయాసన్నిరుద్ధః” ఇతి... * ||

సపవ, అమృతోపమయాస్వకాన్త్యా, వాచా, చ సాగరస్యోద
 రాటాశాస్త్రమాశ్వాసయన్ సిద్ధాతీతి—

(వృషః).

(౧) “వృషః సేచనే”, యథా, || ధా-బా. ౧౧౬-౨౫ || [౧౦

నిర్వ. తతఃశకధ్వాదిశ్వాత్ పరయాపం. ఏకాదేశః తతోవత్పర్థీయ
 ఆతిశాయక ఇతిః

(౨) “యస్య” ఇతిలోపః. || ౬-౪-౧౪౪. ౨౬-౧౧ ||

(౧౦) “సేచ” ఇతి, ఇన్నైలక్షణోద్భవః ఇత్యది. * || ధా. ౧౧౬-౨౫ ||

తథాస్వమాయయాజీవాన్ నహ్యతి బధ్నాతీతి బధ్ని [౩౫ ||

(నహుషః)

(౧) “బహ-బంధనే” || ధా-ది. ౧౨౫-౧౦ ||

(౨) “ణోనః” || ౬-౧-౬౫. ౧౫౮-౨౭ ||

(౩) “స్మానహి కలిభ్యఉపన్” ఇతి, ఉపన్. * || ఉణా-౪. ౨౭౫-౨౯ ||

సపవామృతోపమయాస్వకాన్త్యా, వాచాచ తాద్యశ్వా, సాగ
 రోదరానుశాస్త్రం మార్గజ్ఞేయమాశ్వాసయన్ వర్షతసిద్ధాతీతి, ఇతి—

(వృషః)

నిగు. ౩౧౩. జీవాన్ స్వమాయయానిత్యం (నహుషః) నహ్యతీతియః ||

౩౧౪. సాగరస్యోదరైనిత్యం వసన్నమృతరూపయా.

స్వదేహకాన్త్యా, వాచాపి, సమ్యగాశ్వాసయన్మహుః || ౨౩౪ ||

బహుశస్సిద్ధాతీయః (వృష) సుపరిపత్యతే ।

స్లో. ౩౪, అక్ష. ౧౭ - స్లో. ౩౪, అక్ష. ౧౯. (౩౨౦) నా. ౩౧౫. కోర్కె

౩౧౫ క్రొధహ-

ఒం కోర్కెఘ్ననము.

భా. (౨) "అంతోమూస బ్రవిద్ బాలస్సపత్నః భార్యచనః|| వ్రీవత్సధారీమ్యతి
మాన్, వాక్యంశుతిసుఖావహమ్|| జానామిత్వా పరిశ్రీస్త
†స్తదావిభ్రాసుకాక్షిణమ్" ఇత్యాది. *|| భా. అ. ౧౦౮-౯ ౪||
అథ, భార్గవరామంధ్వనయతి|| త్రిస్స ప్తవారంసరపత్నిరాసక
రంకోర్కెం కాశ్యపపార్థనామాత్రేణహతవాన్—

(కోర్కెహ). * ... *

పూర్వంతేభ్యః— [౧౦

నిర్వ. (౧) "వృషసేచనే" || ధా-భా. ౧౨౦-౨౫||

(౨) "నుదాదిభ్యోణిల్ కా" ఇతి, కః; ||

ఇగుపథలక్షణోవా అగుణః * ... *

అద, భార్గవరామోధ్వన్యతే కోర్కెమ్ పకవింశతికృత్వోన్యపని

రంశ్చమ్యం, కాశ్యపపార్థనామాత్రేణహన్తిష్ఠేతి—

(కోర్కెహ)

(౧) "హన - హంసాగత్యా" || ధా-అదా. ౧౨౩-౨౦||

(౨) "బ్రహ్మభూణ" ఇతి, ఉపపదనియవా|| ౩-౨-౮౭|| ౨౫౦-౨౯||

స్యసామోభిపామిత్వాత్, క్విప్. సార్వకాలికోవా, ౭స్య
ధాపివా, పాగ్నికుక్తః. [౨౦

(౩) "కుగ్ధ జిఘాంసాయామ్." ||

భావేఘ్న. గుణః హన్తలక్షణోద్విష్ట ఇత్యాది. ... *

పూర్వవైభ్యఃకోర్కెంకరోతిఇతి. —

నిరు. ౩౧౫. కాశ్యపస్యప్రార్థనయాయకోర్కెంక్షత్రహానిదమ్|| ౨౩౫||

హతవాన్ (కోర్కెహ) పోక్తఃషడర్థఃకోర్కెనాశకః। [౨౫

+ తాతలిశాత్రికాంక్షిణమ్.

శ్లో. ౩౪, అక్ష. ౧౦-శ్లో. ౩౪, అక్ష. ౨౮. (౩౨౧) { నా. ౩౧౬. క్రొథకృత్. ౩౧౭ కర్తా. ౩౧౮ విశ్వబా ౩౧౮ విశ్వబాహుః-
 ౩౧౬ క్రొథకృత్- ౩౧౭ కర్తా- ౩౧౮ విశ్వబాహుః-
 ఓం క్రొథకృతేనమః. ఓం కర్త్రేనమః. ఓం విశ్వబాహునమః.

భా. (క్రొథకృచ్చ) * ... *
 తథావిధక్రొథహేతోకార్తవీర్యస్యచేత్తా— [౫
 (కర్తా); యథా,

(౧) “నిక్షత్రియాంయశ్చకారమేదినీమ్” ఇతి. *||
 ఏవంకణ్ణికోద్ధారేణవిశ్వప్రైబాహూ, యస్యసః—
 (విశ్వబాహుః). * ... *

నిర్వ. (క్రొథకృత్) [౧౦
 (౧) “ఘృకృత్-కరణే” ||ధా-తనా|౧౨౮-౫||

(౨) “సుకర్తపాపమన్త్రపుణ్యేషుకృజః” ||౩-౨౮౯-౧౫౦-౩౩||
 ఇతి, ఉపపదనియమాభావాత్, అన్యతాప్రిడిశపదే, క్విప్.

(౩) “హృస్యస్య” ఇతి, తుక్. అగుణః. ||౬-౧-౧౧|౨౪౦ ౧౭||
 క్రొథశబ్దాన్యత్ పాదితః. * ... * [౧౫
 తథావిధక్రొథహేతుంకార తిథిశ్చ ఇతి.—
 (కర్తా)

(౧) “కృతీ-చేదనే,” ఈదిత్ ||ధా-తుదా|౧౨౭-౨౩||

(౨) “తృన్తృచాశంసిక్షదాదిభ్యస్సంజ్ఞాయానునిటౌ” ||ఉణా ౩|
 ఇతి, తృచ్. సచానిటగుణః రపరః. [౨౬౮-౩౦] [౨౦

(౩) “ఝరోఝరిసవణ్ణే” ఇతి, ||౮౪-౬౫|౬౪||
 పాక్షికప్రథమతలోపః అనఙాది. *

ఏవంకణ్ణికోద్ధారేణ, విశ్వప్రైసర్వప్రైబాహూభుజౌ, అస్యఇతి—

(విశ్వబాహుః)

నిరు. ౩౧౬. (క్రొథకృత్) క్షత్రియేభ్యోయనపూర్వంక్రొథంకరోఽసః||

౩౧౭. కుక్రిధేతోకార్తవీర్యస్యచ్చేత్తా (కర్తే) తిశబ్ద్యతే।

౩౧౮. విశ్వప్రైబాహూయస్యేతి (విశ్వబాహుః) ప్రక్తిర్నితః ||౨౩౭||

౩౦౯ మహాధరః-||

ఓం మహాధరాయనమః.

భా. ఏవంభారావతరణేనమహీంధతైశ్శితి —

(మహాధరః).

[౫

- (౧) “చ్యవనోత్పత్తియైక్తేషుబ్రహ్మేష్టైర్వరుణాదిషు| యస్తాన్నచ్యవ
సేస్థా నాత్; తస్తాత్పజీర్త్యసే (౭చ్యుతః)” ఇతి* ||
బ్రహ్మాది సాధర్మ్యేణావతారేపి, వైవశ్వర్యాప్రచ్యుతి వైధ
ర్యాత్ —

నిర్వ. (౧) “బాధ్య- విల్ జేనే” || ధా-భాష్వా| ౧౦౫-౧౯ || [౧౦

(౨) “కుర్భ్యశ్చ” ఇతిప్రకరణే, || ఉణా-౧| ౨౬౧-౧౩ ||

(౩) “అర్జి-దృ-శి-కమ్యమి పంసి బాధా-మృజి పశి-తుక్ ధుగ్ దీర్ఘ
హకారాశ్చ” ఇతి, కుంధకారస్యహకారా || ఉణా-౧| ౨౬౧-౧౪
రశ్చ. విశ్వశబ్దౌప్యతాపదితః * ... *

ఇథంభారావతరణేనమహీంధతైశ్శితి, — [౧౫
(మహాధరః)

(౧) “భృగ్-ధారణే” పచాద్యచ్. గుణోరపరః. || ధా-భాష్వా| ౧౨౨-౧౯ ||

(౨) “మహా పూజాయామ్” ప్రిగ్విదచ్-స్త్రియామ్, ||

(౩) “షిద్ గౌరాదిభ్యశ్చ” ఇతిగౌరాది || ర-౧ ౪౧| ౪౫-౧౮ ||
త్వాన్. జీమ్. భసంజ్ఞాయామ్, [౨౦

(౪) “యస్య” ఇతిలోపః. వస్త్యైర్గ్రహః || ఓ-ర-౧ ౪౮| ౨౬-౧౧ ||
కార్యః. తద్ బీజంచా క్తమేవ * ... *
బ్రహ్మాదిసాధర్మ్యేణావతారేపి, వైవశ్వర్యాప్రచ్యుతివైధర్యా
త్ తద్వచ్చ్యుతః చ్యవనధర్మోనైశ్శితి —

నిరు. ౩౦౯. భారావతరణంకృత్వా గాంధతైస (మహాధరః)।

శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౧-శ్లో. ౩౫. అక్ష. ౬. (౩౨౩) నా. { ౩౨౦. అచ్యుతః
 { ౩౨౧. ప్రథితః

శ్లో॥ ౩౫॥ { ౩౨౦ } అచ్యుతః ౩౨౧ ప్రథితః-
 ఓం అచ్యుతాయనమః. ఓం ప్రథితాయనమః.

భా. (అచ్యుతః) * ... *
 తథా త్వేన ప్రసిద్ధః— [౫]

(ప్రథితః); యథా,

(౧) “తస్య నామమహాద్యశః” || తై ౨-౧-౯ ||

(౨) “యశస్సైష్ఠిక భాజనమ్” ... * || రా-
 తతోపజీవి నాంజీవి తరూప త్వాత్ —

నిర్వ. (అచ్యుతః) [౧౦

(౧) “చ్యుజ- గతౌ” || ధా-భాష్వా ౧౨౨-౩౧ ||

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా క ర్తరి క్తః. || ౩-౪-౭౨, ౧౫౫-౨౯ ||

అనిట్. కిత్ త్వాదగుణః నతో సమాసః. నభ్యోనలోపః

తథా త్వేన ప్రథతే ప్రసిద్ధో భవతి ఇతి —

(ప్రథితః)

(౧) “ప్రథ-ప్రఖ్యానే” ప్రిగు క్తసూత్రే

ణాకర్మకాత్ క ర్తరి క్తః.

(౨) “అర్థభాతుక స్యేచ్ఛ వలాదె” ఇతి, ఇట్ ||

తతోపజీవి నాంజీవి తరూప తయా, ప్రిణితి-అస్తాచుపజీవి జా

తమ్ ఇతి. —

[౨౦

నిరు. ౩౨౦. చ్యవనోత్పత్తియై కైషు బ్రహ్మేష్ట్రై వరుణాదిషు || ౨౩౮ ||

యస్తాన్మచ్యవతేస్థా నాత్ తస్తాత్సంకీర్త్యతే (౭చ్యుతః) సాధత్వేణా

వతారేపి బ్రహ్మేష్ట్రై వరుణాదిభిః || ౨౩౯ || నస్వైశ్వర్యాత్ప్రచ్యుతో

యఃసో (౭చ్యుతః) పరికీర్తితః।

౩౨౧. అచ్యుత త్వేన లోకేస్త్విన్ ప్రఖ్యాతః (ప్రథిత) స్మృతః || ౨౪౦ ||

శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౭-శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౧౧. (౩౨౪) నా. { ౩౨౨. పాణిః
 { ౩౨౩. పాణిదః

{ ౨౨ } పాణిః- { ౩౨౩ } పాణిదః

ఒం పాణిదాయనమః.

ఒం పాణిదాయనమః

భా. (పాణిః); [కాషీ- ॥

(౧) “పాణిఃస్త్రిప్రజ్ఞాత్వా; తత్కామాయురమృతమిత్యపాస్య”

(౨) “అమృతస్తేవానామాయుఃప్రజానామ్” ॥

(౩) “పాణిస్తథానుగమాత్” ఇతి. ... * ॥బ్ర ౧-౧-౨౯॥

అథమాత్మమూర్తింసూచయతి—

(పాణిదః)- మరుతామ్నధనోచితబలప్రదః,

(౧) “అనస్తబలశక్తయః” ఇతి తన్మస్త్రవర్ణాత్.* ॥

(పాణిః)

(౧) “అన పాణినే,” ప్రపూర్వః ॥ధా అదా ౧౨౪-౨॥

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇతి, అపాదానే ॥౩-౩-౧౯ ౨౦౧-౧౫॥

కరణత్వవివక్షాయాః, ఘాపవాదః

ధావృద్ధిః, దీర్ఘః ॥౩-౩-౧౯ ౨౦౧-౧౫॥

“సంజ్ఞాయామ్” ఇతి, నిత్యమ్ ॥౨-౪-౩ ౨౬-౬॥

సద్ధత్వాదిత్యుక్తమేవ ॥౨-౪-౧౯ ౧౦౬-౧౫॥

మూర్తిస్సూచ్యతే. మస్త్రవర్ణానురోధేనపాణిం

నోచితంబలం దదాతి ఇతి—

(పాణిదః) ॥౨౦

(౧) “మదాక్ష-దానే” ॥ధా-జు శ్లో ౧౨౪-౧౨॥

(౨) “అతోనుససరేకః” ఇతి, కః. ॥౩-౨-౩ ౨౪౫-౧౩॥

ఆల్లోపః. పుష్పదపాదిహిపాణిశబ్దః? * ... *

నిరు. ౩౨౨. పుంసాంజీవితరూపత్వాత్ (పాణి) ఇత్యభిధీయతే।

౩౨౩. మరుతాంబలదానాద్ధిసముద్రమథనేభృశమ్ ॥౧౪౧॥

(పాణిద) శ్చసముద్భిష్టఃకూర్మరూపతయా హి సః।

శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౨౦. (౩౨౫) నా. } ౩౨౪. వాసవాను
 } ౩౨౫. అపాన్నిధిః

౩౨౪ వాసవానుజః

౩౨౫ అపాన్నిధిః

ఓం వాసవానుజాయనమః.

ఓం అపాన్నిధయనమః.

భా. అమృతార్థినం వాసవమనుతిస్సంపిధానాయజాతభ్రతి —

(వాసవానుజః)

[౫

(౧) „అనౌకర్తణి” ఇతి, ఉః. ... * || ౩-౨-౧౦౦ | ౨౫౧-౧౪ ||

మధ్యమానమహార్ణవధారణాత్ —

(అపాన్నిధిః).

*

...

...

*

నిర్వ. అమృతార్థినం వాసవమను, తత్ సంపిధానాయజాతభ్రతి —

(వాసవానుజః)

[౧౦

(౧) „జనీ-పామిరుద్భవే,” అనుసూర్యః || ధా-దివా-౫-౧ | ౧౨౫-౫ ||

జనేరితివర్తమానే,

(౨) „అనౌకర్తణి” ఇతి, ఉః టిలోపః. || ౩-౨-౧౦౦ | ౨౫౧-౧౪ ||

(౩) „వస-నివాసే”

|| ధా-భా-౩౧

(౪) “శ్మో స్పృశ్సిహి-తృప్యసి-వసి-హృశ్శి

ఇతి, ఉః ఇత్థంశిష్యన్నాద్వసుశబ్దాత్,

అన్చెతివర్తమానే,

(౫) „జ్యోతస్సాన్నిధిభ్య ఉపసక్త్యానమ్” || ౫

ఇతి, మత్స్యధేఆన్-ఆదివృద్ధిః, గుణావాదే

వర్ణదీప్తిః

మధ్యమానమహార్ణవధారణాత్, అపాం - జలబాహు [౨౦

త్యాత్ సముద్రస్య నిధిః-స్థానం ఇతి. —

(అపాన్ నిధిః) భిన్నంపదమ్.

(౧) „మథాక్ష-ధారణపోషణయోః;” || ధా-జుహే-౧-౧౦ | ౧౨౪-

నిపూర్యః ఘృతంజ్ఞాయామ్,

[౧౯ ||

నిరు. ౩౨౪. వాసవస్యానుజత్వేన జాతత్వాద్ (వాసవానుజః) || ౧౪౨ ||

౩౨౫. (అపాన్నిధి) ర్మధ్యమానమహార్ణవవిధారణాత్.

శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౨౪. (౩౨౬) నా. ౩౨౬.

౩౨౬ అధిష్టానమ్

ఓం అధిష్టానాయనమః

భా. (౧) “మన్దరాద్రే (రధిష్ఠానం) భ్రమతోఽభూన్ మహామునే” ఇతి—
(అధిష్ఠానమ్). * ... * [౫

నిర్వ. (౨) “ఉపసర్గే ఘోషకః” ఇతి, కిః. || ౩-౩-౯౬ | ౨౮౬-౯ ||

అల్లోపః. పాక్తనేతుపదే,

(౩) “అస్లే-వ్యాప్తా” || ధా-స్వా-౨-౫ | ౧౨౬-౭ ||

(౪) “క్విబ్ వచి” ఇత్యుత్సక్తివిలిప ర్తమానే || ఉణా-౨ | ౨౬౭-౩౩ ||

(౫) “అహ్నేతేర్ హృస్వశ్చ” ఇతి, క్విప్; || ఉణా-౨ | ౨౬౮-౧ ||

ఆకారస్య హృస్వశ్చ. తత ఆమ్. సంహితాయామ్,

(౬) “యరోను నాసికేను నాసికోవా” ఇతి, || ౮-౨-౪౫ | ౯-౧౮ ||

పాక్షికోఽను నాసికః. * ... *

మందరోనధిష్టానతయాభ్రాన్, సోయషధితిష్ఠతి అస్మిన్ ఇతి—

ప్ర.

“అధిపూర్వః. || ధా-భా ౬-౨౮-౧౨౨-౨౫ ||

తవర్గజః.

యోశ్చ” ఇతి, అధికరణే || ౩-౩-౧౧౭ | ౨౮౮-౧ ||

నః. దీర్ఘః.

(౩) “అదేత్రై మయోః” ఇత్యౌ || ౮-౩-౯౫ | ౧౫-౨౯ || [౨౦

త్సర్గికస్య షత్వస్య,

(౪) “సాత్ పదాద్యోః” ఇతి, నిషేధే పాక్తే, || ౮-౩-౧౧౧ | ౧౧౭-౪ ||

(౫) “ఉపసర్గాత్ సునోతి సువతి-స్యతి-స్తాతి-స్తోభతి-స్థా-సేనయ-

సేధ-సిచ-సజ్జ స్వజ్ఞామ్” ఇతి, వః. || ౮-౩-౬౫ | ౧౫౭-౩౪ ||

ష్టుత్వమ్. [౨౫

నిరు. ౩౨౬. భ్రమమాణం మన్దరాద్రింధృతవాన్ యోమహాజలే || ౧౪౩ ||

(అధిష్ఠానం) తమే వాహురధిష్ఠానప్రదోమనుః |

శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౩౫, అక్ష. ౩౨. (౩౨౭) నా: { ౩౨౭. అప్రమత్తః
 ౩౨౮. ప్రతిష్ఠితః
 ౩౨౭ అప్రమత్తః ౩౨౮ ప్రతిష్ఠితః॥

ఓం అప్రమత్తాయనమః.

ఓం ప్రతిష్ఠితాయనమః.

భా. ఏవంవిధానాంతాగ్రణేషు —

(అప్రమత్తః) అత్యంతమవహితః.

...

* [౫

స్వయమన్యానపేక్షయా స్వేమహిమ్ని —

(ప్రతిష్ఠితః)

(౧) “సభగవక్ష్వప్రతిష్ఠిత” ఇతి

॥ ఛా-ఉ-౭-౨౪-౧॥

(౨) “స్వేమహిమ్ని” ఇతి

॥ ఛా-ఉ-౭-౨౪-౧॥

(౩) “స్వేమహిమ్నిస్థితదైవమ్” ఇతిచ. *...* ॥ ౩-

॥

[24]

నిర్వ. “లిజ్జమశిష్యమ్” ఇత్యాది. *...* ॥

॥

ఏవంవిధానాంసన్త్రాణేనావధానతయా, ప్రమత్తనవహితోన, ఇతి —

(అప్రమత్తః)

(౧) “మదీ-హవైః” ప్రపూర్వః; తుదిత్. ॥ దివా-౯

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా అకర్మకాత్ ॥ ౩ ౪

కర్తృత్వః.

(౩) “శ్వేదితోనిష్టాయామ్” ఇతి, నిష్ఠేషేషః ॥

(౪) “రదాభ్యామ్” ఇతి, నిష్టానత్వంప్రాప్తమ్, ॥

(౫) “సన్ధ్యాఖ్యాపూమూర్చిమదామ్” ఇతి, ॥ ౭, ౨౫-౨-౩౫॥

ప్రతిష్ఠిత్యతే చర్తవ్యమ్. నభోసమాసః. నలోపః.... * [౨౦

స్వయమన్యానపేక్షయా స్వేమహిమ్నిస్థితః ఇతి —

(ప్రతిష్ఠితః)

(౧) “ప్రా-గతినిపృత్తాః”

॥ ఛా-భా-౨౭-౨౮! ౧౨౨-౨౪॥

ప్రతిపూర్వః. షఃసః. టవర్తన్తవర్తజః.

నిరు. ౩౨౭. అత్యంతమవహితస్త్రాణే (హ్యప్రమత్తః) ప్రకీర్తితః ॥ ౧౪౪॥

౩౨౮. స్వేమహిమ్నిస్థితోయన్తుస (ప్రతిష్ఠిత) ఉచ్యతే.

శ్లో. ౩౬, అక్ష. ౧-శ్లో. ౩౬, అక్ష. ౬. (౩౨౮)

నా. { ౩౨౯. స్తవః
౩౩౦. స్తవధరః

శ్లో॥ ౩౬॥ ౩౨౯ స్తవః

౩౩౦ స్తవధరః

ఓం స్తవాయనమః.

ఓం స్తవధరాయనమః.

భా. స్వయమనురాదీన్ సర్వస్తయతి శోషయతీతి—

(సర్వస్తవః) * ... * [౨౬

తాదృశం సురసై నాన్యమపిధరత ఇతి—

(సర్వస్తవధరః) సోపిహి, నన్యవిభూతిః!

(౧) “సేనానామహం సర్వస్తవః” ఇతి. * ... * ॥గీ-౧౦-౨౪॥

(౧) “భువనభృత” ఇతి తన్నుజ్జీవద్ధాత్—

నిర్వ. (౨) “గత్యధాకర్మకల్లిషశీఙ్గస్థాన” ॥౩-౪-౭౨॥ ౧౨౫-౨౯॥ [౧౦
ఇత్యాదినా, కర్తరిక్తః. అనిట్.

(౩) “ద్యుతి-స్యతి మా స్థామి త్తికితి” ఇతి, ॥౭-౪-౪౦॥ ౧౨౫-౩॥
శాదాకితి ఆత ఇత్సమ్. కిత్ త్వాన్ నగుణః.

రాత్ సునోతి” ఇత్యాదినా, మః ॥౮-౩-౬౫॥ ౧౨౬-౩౪॥

యమనురాదీన్ స్తవయతి, శోషయతీతి— [౧౫

మణయోః” ఇరిత్. ॥ధా-భా-౩౦-౨౧౧౩-౭॥

వ్యచ్. నిలోపః. * ... *

తాదృశం నాన్యస్తవం గుహమపి, విభూతితయాధరతీతి—

(స్తవధరః) [౨౦

(౧) “భృగ్ధారణే” ॥ధా-భా-౨౬-౪॥ ౧౨౨-౧౯॥

కర్మణః శేషత్వవివక్షాయాం, పచాద్యచ్. గుణోరపరః స్తవశ
బ్ధోవ్యుత్పాదితః. * ... *

మన్తజ్జీవద్ధాత్—

నిరు. ౩౨౯. అనురాదీన్ శోషయతి (స్తవః) స్తవయతీతియః ॥ ౧౪౫॥

౩౩౦. స (స్తవధర) ఆఖ్యాతః పదాననవిధారణాత్.

స్లో. 3౬, అక్ష. 2 స్లో. 3౬, అక్ష. ౧౧. (3౨౯) నా. { 33౧. ధుర్యః
33౨ వరదః

33౧ ధుర్యః

33౨ వరదః

ఓం ధుర్యాయనమః.

ఓం వరదాయనమః.

భా. (ధుర్యః)

(౧) “ధురోయథ్థకా” ఇతి, యత్. *...* || ౪-౪ ౭౭ | ౧౨౦-౨౩ ||
అన్యేభ్యోపి లోక కార్యధుర్యేభ్యోదేవేభ్యన్, తాంస్తాన్ వరాన్ దదాతీతి -
(వరదః); * ... *

నిర్వ. ధురంభవనభారం వహాతీతి —

(ధుర్యః)

(౧) “ధుర్వీత్యయంహింసాకన్యా” || ధా-భ్యా ౧౬ ౬౨ | ౧౧౯-౨౬ ||
తతో

(౨) “భ్రాజ-భాస-ధుర్వి-ద్యుతోర్జి - పూ-జు గ్రావస్తువః-క్విప్”
ఇతి, క్విప్. తల్లోపః. || 3-౧ ౧౨ | ౨౫౯-౧౮ ||

(3) “రాల్లోపః” ఇతి, వలోపః. ఏవం నిష్పన్నా || ౬-౪-౨౧ | ౬ ||
ద్ధూర్ శబ్దాత్, [౧౫

(౪) “తద్వహతి” ఇత్యధికారే, || ౪-౪-౭౬ | ౧౨౦-౨౧ ||

(౫) “ధురోయథ్థకా” ఇతి, యత్. || ౪-౪-౭౭ | ౧౨౦-౨౩ ||

(౬) “హలిచ” ఇతి, ఉపధాయా ఇకోద్వైప్రాప్తే || ౮-౩-౭౦ | ౨౯-౨౯ ||

(౭) “యచిభమ్” ఇతి భసంజ్ఞాయామ్, || ౧-౪-౧౮ | ౧౮-౨ ||

(౮) “నభకుర్చురామ్” ఇతి, తన్నిషేధః. * || ౮-౨-౭౯ | ౧౨౦-౨౪ ||
అపరేభ్యోపి భువనకర్తృధురన్ధరేభ్యో దేవేభ్యన్ తాంస్తాన్
వరాన్ దదాతీతి —

(వరదః)

(౧) “దుదాక్ష-దానే” || ధా జు-చాలా-౧-౯ | ౧౨౪-౧౮ ||

నిరు. 33౧. భువనంధృతవాన్ (ధుర్యో)

[౨౫

33౨. (వరదో) భీష్టదఃస్తృతః || ౧౪౬ ||

భా. తద్యథా—

(వాయువాహనః)-జగత్ప్రాణం వాయుం వాహయతీతి... *

అథద్విషటాకాధ్యాత్మవిషయః—

నిర్వ. (౨) “ఆత్మోనుపసర్గైకః” ఇతి, కః. ఆత్మోలోపః. || ౩-౨-౩ | ౨౪-౧౪ ||

(౩) “వృక్ష-వరణే” || ధా స్వా ౧ ౧-౯ | ౧౨౬ ౪ ||

(౪) “అకర్తరిచ కారకే” “అప్” ఇత్యనువృత్తౌ, || ౩-౩-౧౯ | ౨౨-౧౬ ||

(౫) “గృహ వృద్ధు నిర్బిగమశ్చ” || ౩-౩-౫౮ | ౨౪౪-౨౦ || [౧౦

ఇత్యప్. గుణోరపరః. * ... *

తద్యథా; వాయుంజగత్ప్రాణం- వాహయతి- వహనధర్మాణం కరోతీతి. —

(వాయువాహనః)

(౧) “వహ-పాప్రణే” నీచ్. || ధా-భా. ౩ ౧-౧౧ | ౧౨౩-౧౪ || [౧౫

వృద్ధిః. ల్యుః; ల్యుడాప్. పాహుశ కాత్, ఇత్యాది. అనః. నీలోపః.

(౨) “వా-గతిగర్ధనయోః”. || ధా-అదా | ౫ | ౬-౭ | ౧౨౪-౩ ||

(౩) “కృవా వా పా జి మి స్వది సాధ్యశూభ్యక్షణే” || ఉణా ౧ | ౧ |

ఇత్యుచ్. — [౨౬౦-౧౪ ||

(౪) “ఆత్మోయుక్చిణ్ కృణోః” ఇతి, || ౭-౩-౩౩ | ౨౩౧-౧౮ || [౨౦

నీతికృతి, ధాతోర్ యుక్. ... *

అథ, ద్విషటాకాధ్యాత్మవిషయః, అర్షనిరుక్తానుసారాద్ (వాసుః.)

విశ్వమ్ - ఆవాసయన్, ఆఛాదయన్, వసన్, వాసాధికరణభూత

శ్చాసా (దేవః) క్షీడన్, విజగీషమాణః, ద్యోతమానః గచ్ఛన్, శ్చేతి—

నిరు. ౩౩౩. జగత్ప్రాణం వహయియో (వాయువాహన) ఉచ్యతే।

{ 33౪ } వాసుదేవః

ఓం వాసుదేవాయ నమః.

- భా. (వాసుదేవః)- వాసుశ్చ సాదేవశ్చేతి. షష్ఠ్యంస్వస్త్రిన్ సమిత్రీవ
వాసయన్, షతౌభ్యామివాఛాదయంశ్చ, తస్త్రిన్, వసతీతి [౫
వాసుః. ఏవంక్రీడతి, విజిగీషతే, అథచవ్యోతతే, స్తూయతే,
గచ్ఛతి, చేతి (దేవః) అతో (వాసుదేవః); నిరూచిరే వఘుషయః.
(౧) “ఛాదయామి జగత్సర్వం భూత్వా సూర్య ఇవాంశుభిః । సర్వ
భూతాని వాసశ్చ వాసుదేవస్తతస్తుతః” ॥ భా-మో-౧౬౬- ॥

- నిర్వ. (వాసుదేవః) [౧౦
(౧) “దిష్-క్రీడా విజిగీషా వ్యవహారద్యుతిస్తతమోదమద స్వప్నకా
న్తిగతిమ” ॥ భా-దివా-౧౬౧|౧౨౪-౨౩ ॥
(౨) “ఇగువధ-జ్ఞా-ప్రీ-కిరః-కః” ఇతి, ॥ 3-౧-౧౩౫|౨౨౪-౬ ॥
కాపవాదః పచాదిపాతాదచ్. లఘూపధగుణః.
(3) “వస నివాసే” ॥ భా-శ్వా-3-౨-౧౨|౧౨౩-౧౪ ॥ [౧౫
(౪) “వస ఆచ్ఛాదనేచ” నిచ్. వృద్ధిః ॥ భా-అదా-౨-౬|౧౨౩-౫ ॥
(౫) “శ్చా స్మృత్తి స్మిహి ఇత్యత్ర” చకారాత్, ॥ ఉణా-౧|౨౬౦-౩౨ ॥
బాహుళకాద్ వా, ఉః. నిల్పః.
(౬) “వస నివాసే” ఇతి శుద్ధాద్ వా ॥ 3-౧-౧౨|౧౨౩-౧౫ ॥
బాహుళకాద్ ఉచ్-కర్తర్యధికరణేవా. ఉపధావృద్ధిః [౨౦

నిరు. 33౪. సర్వభూతాన్ వాసయతి వాసుస్స పరికీర్తితః ॥ ౧౪౬ ॥
దిష్ ఛాతోరపి క్రీడాద్యర్థకత్వాద్విశేషతః । వాసుశ్చ సాదేవశ్చేతి
(వాసుదేవః) ప్రకీర్తితః ॥ ౧౪౮ ॥ సర్వభూతేష్వపి వసన్ స్వస్త్రిభూ
తాని వాసయన్, యః క్రీడతి ముదాయద్వా (వాసుదేవ) స్పృహ్యతే ॥
సర్వతా సాసమస్తంచ వసత్య త్రేతివైయతః । తతస్స [౨౫
(వాసుదేవే) తివిద్వద్భిః పరిపత్యతే ॥ ౧౫౦ ॥

శ్లో. ౩౬, అక్ష. ౨-౧ శ్లో. ౩౬, అక్ష. ౨౪. (౩౩౨) నా. ౩౩౫. బ్రహ్మద్భా

౩౩౫ బ్రహ్మద్భానుః

ఓం బ్రహ్మద్భానవేసమః.

భా. (౨) „వసనాత్ సర్వభూతానాం, వసుత్వా, ద్వేవయోనితః! వాసు
దేవస్తతోజ్ఞేయస్ సర్వైషామపివత్యతే” || భా. ఉ-౬౮-౩ || ౫

(౩) „సర్వతా సానమస్తజ్జవసత్యతేతివై, యతః! తతస్సవాసు
దేవేతివిద్వద్భూపరివత్యతే” ఇతి. సర్వశాస్త్ర || వి-౧-౨౧౨ ||
గుహ్యమితి, నాతివ్యజ్యతే. * ... *

తదేవవ్యాచీర్షతి. తత్రయద్భోగవిభూత్యాద్యోతమానత్వం, తదాహ--
(బ్రహ్మద్భానుః). బృహన్తోభానవోనిత్యదీపాః, అస్యేతి... *

సర్వ. యదాతు, అతాపి, నిరుక్తస్వాత్తస్త్రిం; తదానకొప్యయం
యత్నః. అన్యచ్ఛాప్యేషమూహ్యం; ఏవం నిరుక్తప్రదేశే సర్వ
తాపి; న్యరూపిచెదంపాగేవ. అన్యదప్యత్రవత్త్వం సర్వశా
స్త్రగుహ్యమితి, నాతివ్యజ్యతే. * ... *

తదేవవ్యాచీర్షతి-తత్రాధ్యాత్వర్థనిర్దేశక్రమావివక్షయా. యద్
భోగవిభూత్యాద్యోతమానత్వం; తత్ తావదుచ్యతే-బృహన్తో
మహన్తోనిత్యదీపాః, భానవః కిరణాః, అస్యేతి—
(బ్రహ్మద్ భానుః)

(౧) „భా. దీప్తా,” || భా. అదా ౫-౬-౨ | ౧౨౪-౩ ||

(౨) „దా-భా-భ్యాంనుః” ఇతి, నుః. అనిట్. || ఉతా-౩ | ౨౭౦-౨౮ ||

(౩) „బృహ బృహి-వృద్ధే” || భా. భా-౧౭ ౮౬ | ౧౨౦-౩౧ ||

(౪) „వర్తమానేషుషద్ బృహన్ మహన్ జగ చ్ఛశృవచ్చ”
ఇతి, అతివ్రత్యయాన్తోనిపాత్యతే; [ఉతా-౩ | ౨౬౮-౨౦ ||
శత్రువత్ కార్యభావ చభవతి. తేనోగిత్ కార్యం, గుణాభావశ్చ
నిపాతనాత్, బృంహేరిదిత్వాన్ నమోనలోపాపి. జన్ త్వమ్. *

నిరు. ౩౩౫. బృహన్తోభానవోయస్యస (బ్రహ్మద్భాను) రుచ్యతే।

ప్లో. 33౬, అక్ష. ౨౫-ప్లో. 3౬, అక్ష. 3౨. (333) నా { 33౬. ఆదిదేవః
 { 33౭. పురస్థరః

33౬ ఆదిదేవః

33౭ పురస్థరః॥

ఓం ఆదిదేవాయనమః.

ఓం పురస్థరాయనమః.

భా. యదవరవిభూత్యాక్రీడతి; తదాహ—

(ఆదిదేవః); యథా, [౫

(౧) „సంప్రయోజ్య, వియోజ్యాఽయం, కామకారకరఃప్రభుః॥క్రీడ
 తేభగవాన్” ॥అ-3౦-౮౦॥

(౨) „అప్రమేయోఽనియోజ్యశ్చయత్ర, కామగమోవశీః॥ మోదతే
 భగవాన్స్విష్టుఃపాలనక్రీడనకైరివ” ... * ॥భా-స-౬౨-3౮॥
 ఛాదనాద్యద్ అసద్బాధనివారణం తదాహచతుర్థిః [౧౦
 అసురపురాణిదారయతీతి—

(పురస్థరః)

నిర్వ. అథ, యదవరవిభూత్యాక్రీడనం; తదుచ్యతే - సంప్రయోజ్య,
 వియోజ్యచ, కామకారకరతయా, ఆదిః ప్రధనుః బీజభూతశ్చ
 సా దేవః క్రీడం శ్చేతి.— [౧౫

(ఆదిదేవః)

(౧) „దివ్-క్రీటాదా” ॥ధా-దివా-౧-౧|౧౨౮ ౨3॥
 వచాద్యచ్. గుణః. ఆదిశబ్దోవ్యుత్పాదితః. * ... *

ఛాదనాద్యద్ బాధనివారణమ్; తదుచ్యతేచతుర్థిః. పురాణే
 అసురపురాణి - తదుపలక్ష్యాణి ఆధిదైవికాని అసురపితౄణా
 శసగృహాదిభయాని, తానిదారయతి భేదయతిఇతి—

(పురస్థరః)

(౧) „ద్యౌ-విదారణే” నిచ్. వృద్ధిః. ॥ధా-క్యాది-౨-౬|౧౨౮-౧౫॥
 రపరత్వమ్.

నిరు. 33౬. యఃక్రీడతీ (త్యాదిదేవః) పాదాత్మకవిభూతిభిః॥౧౫౧॥

33౭. (పురస్థర) ఇతిఖ్యాతస్త్రీపురాణాంవిదారణాత్.

శ్లో॥ ౩౨॥ ౩౩౮ అశోకః

ఓం ఆశోకాయ నమః.

భా. (౧) “వాచంయమపురన్దరౌచ” ఇతి, నిపాతితః ॥

అసురపిశాచాశనిగ్రహద్యాధిదైవికభయహరణప్రదర్శన మేతత్ *

ఆధ్యాత్మికానాం శోక మోహశనాయాదీనాం విరోధి—

(అశోకః) - * ... *

(౨) “పూ-పాలనపూరణయోః” ॥ ధా-క్ర్యాది-౨-౨౧౧౨౮-౧౩ ॥

(౩) “భ్రాజ భాస.” ఇత్యాదినా, క్విప్. ॥ ౩-౨-౧౨౨౧౨౯-౧౮ ॥

(౪) “ఉదోష్ట్యపూర్వస్య” ఇతి, కితి ॥ ౨-౧-౧౦౨౧౦౨-౩౪ ॥

ఋతః ఉత్వమ్. రపరత్వమ్. అగుణః. ఏవన్నిష్పన్నేపుర్యుపపదే,

(౫) “పూస్సర్వయోర్ దారిశపయాః” ॥ ౩-౨-౪౧౧౨౪౮-౬ ॥

ఇతి, దారెఖచ్.

(౬) “ఖచిహృస్యః” ఇతి, ఖచ్ పరేణౌ ॥ ౬-౪-౯౪౧౨౪-౩౫ ॥

పుషధాహృస్యః. నిలోపః. [౧౫

(౭) “వాచంయమపురన్దరౌచ” ఇతి, వ్యు ॥ ౬-౩-౬౯౧౨౪౮-౪ ॥

త్వాదితస్యపురోఽనున్తత్వం నిపాత్య తే అనుస్వారపరసవర్ణా. **

శోకస్య తదుపలక్ష్యాణామాధ్యాత్మికానాం శోక మోహశనా

యాదీనాం విరోధి—

(అశోకః) [౨౦

(౧) “శుచ-శోకేః” ॥ ధా-భ్యా-౮ ౧౧౧౨-౨ ॥

(౨) “శుశుచిర్ - పూతీభావే” వా, ॥ ధావివా-౬-౨౧౧౨౯-౯ ॥

పూతీభావః శ్లేషః. భావేషు ఇన్-గుణః.

(౩) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్. కః; విరోధా ॥ ౭-౩-౫౨౧౨౪౦-౩౩ ॥

ధ్వేన ఇన్ తత్ పురుషః. న ఇన్ నలోపః. ... * [౨౫

శ్లో. ౩౭, అక్ష. ౪-శ్లో. ౩౭, అక్ష. ౧౦. (౩౩౫) నా { ౩౩౯. తారణః
 { ౩౪౦తారః ౩౪౧శూరః

౩౩౯ తారణః { ౩౪౦ } తారః { ౩౪౧ } శూరః
 { ౯౬౮ }

ఓం తారణాయనమః. ఓం తారాయనమః. ఓం శూరాయనమః

భా. అధిభౌతికేభ్యశ్చవైరిచారవ్యాధ్యాదిభయేభ్యస్తారయతీతి —
 (తారణః) * ... * [౫

సన్నిధానాచ్చసర్వసంసారభయాయతారయతీతి —
 (తారః) - అభర్వశిరసి,

(౧) “గర్భజన్మజరామరణ సంసారసాగరమహాభయాయతారయతీతి
 తస్మాదుచ్యతే తారః” ఇతి. || అ - ||

(౨) “అపహతపాప్తావిజరః” || ఛా-౮-౧౫ || [౧౦
 ఇత్యాదికాచశ్చుతిరేతత్ప్రకరణప్రవణా. ... *

యద్విజిగీషుత్వమ్; తదాహ-శూర ఇతి. —

(శూరః) - సమర్థోజైత్రః

నిర్వ. అధిభౌతికేభ్యశ్చవైరిచారవ్యాధ్యాదిభయేభ్యః తారయతీతి —
 (తారణః) [౧౫

(౧) “త్యూ-ష్టవనతరణయోః” ణిచ్. || ఛా-భాష్య-౨౮-౨౨ | ౧౨౩-౨ ||

(౨) “అచోజ్ఞేతి” ఇతి, వృద్ధిః-రపరత్వమ్ || ౭-౨-౧౧౫ | ౧౯-౨౨ ||

నన్వ్యాదిల్యుః; ల్యుఙ్ వాబాహుళకాద్ ఇత్యాది. యోరనః. ణేర్ లోపః.

(౩) “అఙ్కుప్పాజ” ఇతి, ణత్వమ్. ... * || ౮-౪-౨ | ౧౫-౧ ||
 సన్నిధానాచ్చసర్వసంసారభయాయతారయతీతి — [౨౦

(తారః) పూర్వవద్ధాతుః. ణిచ్. వృద్ధిః రపరత్వమ్. పచా
 ద్యచ్. ణిలోపః. * ... *

యద్విజిగీషుత్వమ్; తదుచ్యతే. శూరః-సమర్థః. జైత్రఇతి —
 (శూరః)

నిరు. ౩౩౯. యన్ (తారణన్) తారయతివైరివ్యాధ్యాదిభీతితః।

౩౪౦. (తారః) సంసారభయతోనిత్యంతారయతీతిసః || ౧౫౩ ||

౩౪౧. విజిగీషుతయాజైత్రఃసమర్థ (శూర) ఉచ్యతే।

{ ౩౪౨ } శౌరిః

ఓం శారయేనమః.

భా. (౧) “శు-గతా” || సాత్త్రియమ్ ||

(౨) “శు సి చి మీ నాందీర్ఘశ్చ” ఇతి, || ఉణా-౨|౨౬౨ ౬ || [౫
రక్ష్మిత్వయోదీర్ఘశ్చ. * ... *
యద్ విశేషతోభక్తాన్ గచ్ఛతి తత్ప్రదర్శయతి—
(శౌరిః)- శూరస్య వసుదేవస్య పత్యం

(౧) “అత ఇష్టా” * ... * || ౪-౧ ౯౫ | ౯౩-౧౮ ||

నిర్వ. (౧) “శు గతా.” || ధా-సాత్త్రియం ధాతుః || ౧౦

(౨) “ను-నూ-ధా-గృధి భ్యః క్రన్” || ఉణా-౨|౨౬౨-౫ ||
ఇతి వర్తమానే,

(౩) “శు-సి-చి-మీ నాందీర్ఘశ్చ” || ఉణా-౨|౨౬ -౬ ||
ఇతి, క్రన్. ధాతోశ్చ దీర్ఘః. అనిట్. ... *
యద్ విశేషతోభక్తాన్ ప్రతిగమనం; తత్ ప్రదర్శయతే [౧౫
శూరస్య వసుదేవస్య అపత్యమ్ ఇతి—
(శౌరిః)

(౧) “శు-గతా” ప్రాగ్వదేవసర్వమ్. ||
ఏవన్నిర్వూడాచూరశబ్దాత్,

(౨) “అత ఇష్టా” తదపవాదేచ || ౪-౧ ౯౫ | ౯౩-౨౮ || [౨౦

(౩) “ఋష్యస్థకవృష్టికురుభ్యశ్చ” ఇతి వృష్టి || ౪-౧-౧౧౪ | ౯౫-౨ ||
లక్షణేఽని ప్రాప్తే. తదపవాదో,

(౪) “బాహ్వదిభ్యశ్చ” ఇతి బాహ్వదేరా || ౪-౧ ౯౬ | ౯౩-౨౯ ||
కృతిగణత్యాత్, ఇష్టా. భసజ్ఞాయామ్,

(౫) “యస్య” ఇతి, లోపః. || ౬-౪ ౧౪౪ | ౨౬-౧౧ || [౨౫

నిరు. ౩౪-౨. శూరస్య వసుదేవస్య యోఽపత్యం (శౌరి) కుచ్యతే || ౧౫౪ ||

శ్లో. ౩౨, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౩౨. అక్ష. ౨౦. (౩౩౨) నా. { ౩౪౩. జనేశ్వరః
 ౩౪౪. అనుకూలః
 ౩౪౩ జనేశ్వరః | ౩౪౪ అనుకూలః

ఓం జనేశ్వరాయనమః.

ఓం అనుకూలాయనమః.

భా. ఏవంసర్వసంష్టావనోజ్వలైశ్వర్యమహాఘః—

(జనేశ్వరః). * ... * [౫

అథచ, నిసర్గమహాత్వేనవిస్తయమదమానవర్జనాదనుద్వేలః—

(అనుకూలః)-కూలమనువర్తతఇతి, యథా,

(౧) “వీర్యవాన్మచవీర్యేణమహతాస్పేన, పిష్టితః” ||

భక్తభవోవా—

(అనుకూలః)

[౧౦

నిర్వ. (౬) “తద్ధితేష్వచామాదేః” ఇతి, ఆదివృద్ధి || ౨-౨-౧౧౨ | ౯౧-౨ ||

రౌకారః. * ... *

ఏవంసర్వసంష్టావనోజ్వలైశ్వర్యమహాఘతయా, జనానామ్
 ఈశ్వరః ఇతి—

(జనేశ్వరః) [౧౫

“ఈశ-విశ్వర్యే” || ధా-అదా-౩-౩ | ౧౨౩-౨౩ ||

(౨) “స్థేషభాస” ఇత్యాదినా, || ౩-౨-౧౨౫ | ౨౫౯-౧౪ ||

వరచ్ ప్రత్యయఇత్యాది.

(౩) “జనీ-ప్రామర్భావే” || ధా-దివా-౫-౧-౧౨౫-౫ ||

వచాద్యచ్. సాంఘితికోగుణః. * ... * [౨౦

అథచ, నైసర్గికమహాత్వేన, విస్తయమదమానవర్జనాద్ అను
 ద్వేలతయా, అనుకూలః-కూలమనువర్తమానఇతివా, భక్తభ
 వ్యితివా,—

(అనుకూలః)

నిరు. ౩౪౩. శ్లవనోజ్వలనైశ్వర్యమహాఘసాన్వ్య (జనేశ్వరః)

౩౪౪. స్వభావతోమహత్వైఽపి, మదవిస్తయవర్జనాత్ || ౧౫౫ ||

భక్తైకప్రవణోనిత్యమ్ (అనుకూల) ఇతిన్యూతః |

† సంష్టావనా.

శ్లో. ౩౭, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౩౭, అక్ష. ౨౪. (౩౩౮) నా. ౩౪౫. శతావర్తః

౩౪౫ శతావర్తః

ఓం శతావర్తాయనమః.

భా. (౧) “హస్తావలంబకో హ్యేకోభక్తిక్రితోజనార్దనః” || ౧ ||

(౨) “యదిశకోషిగచ్ఛత్వమతిచిచ్ఛాలచేష్టిత” || వి-పు-౫౬-౧౫ ||

ఇత్యేది. * ... *

తథా,

(శతావర్తః) శతమావర్తాలస్యేతి. ఆవర్తశబ్దేనైశ్వర్య విజృంభితానిలక్ష్యంతే. అతివేలమప్యనువేలీక్రియమాణమిదమైశ్వర్యం సజగతుః తియోభాసముద్భవత్సరిదావర్తవత్ విజృంభితే. ఏవం.

నిర్వ. (౧) “కూల-ఆవరణే” ఇగుపథ || ధా-భాష్వా-౧౬-౧౮ | ౧౧౯-౧౭ ||

లక్షణఃకః. అనుపూర్వోగతిసమాసః. తత్పురుషః.

(౨) “పరవల్లిక్లంద్వన్వత్పురుషయోః” || ౨-౪-౨౬ | ౧౧౯ ||

ఇతి, పరవల్లిక్లతాయాంప్రాప్తాయామ్, [౧౫]

(౩) “ద్విగుప్రాప్తాపన్నాలంపూర్వగతిసమాసేషుప్రతిషేధః”

ఇతి, తన్విషేధః. ... * || ౨-౪-౨౬ | ౧౧౯-౧౧ ||

తథా శతమ్, ఆవర్తవిశేషః అతివేలమైశ్వర్యమనవేలీక్రియమాణతయా సంకటగతియోభాసముద్భవత్ సరిదావర్తవత్ తదుపలక్ష్యజ్యైశ్వర్యవిజృంభితానాం అస్యేతి. — [౨౦]

(శతావర్తః)

(౧) “వృతు-వర్తనే,” ఆజపూర్వః || ధా-భాష్వా-౧౯-౨౦ | ౧౨౦-౬ ||

భా వెఘ్నన్. లఘూధధగుణః రపరః.

(౨) “దంశ-దశనే” || ధా-భాష్వా-౩౦-౧౧ | ౧౨౩-౯ ||

నిరు. ౩౪౫. ఐశ్వర్యజృంభితాభిఖ్యాతావర్తాయస్యనిత్యశః || ౧౫౬ ||

శతంసన్తి (శతావర్తః) వస్వస్థోభక్తిముక్తిదః!

౩౪౬ పద్య

ఓం పద్మనాభః.

భా. (౧) “శాస్త్రోద్దితవిజ్ఞానపాత్రానాయ” ||

ఇతిపరమస్త్రోవిజ్ఞంసమర్థితమ్. * ... *

ఏవం వాసుదేవత్వంగుణతోవివృత్య, యావతోపివిప్రియతే.

లీలాపద్మేననిత్యయోగాత్ —

(పద్య). * ... *

నిర్వ. (౩) “కనిన్యవృష్టి” ఇత్యత || ఉత్తా. ౧, ౨౬౫-౩౪ ||

కనిన్యతివర్తమానై, [౧౦

(౪) “నుదంశేర్గుణశ్చ” ఇతి, కనిన్. || ౨-౬౬-౧ ||

(౫) “అనిదితామ్” ఇతి, నలోపః. పునరపిస || ౬-౪-౨౪: ౩౫-౧౦ ||

ఏవావర్తతే. తతః,

(౬) “పశ్చద్దశతావర్తేవా” ఇతిసంఖ్యాయాః || ౫-౧-౬౦ | ౧౨౫-౨౭ ||

కనోపవాదతయా, పాక్షికడత్యక్తోనిపాతః. డిశ్వాష్ట్రలోపః.

కర్మధారయః నలోపః. ఏవంసిద్ధాద్దశదశచ్ఛబ్దాత్,

(౭) “తదన్యపరిమాణమ్” ఇత్యర్థే || ౫-౧-౫౭ | ౧౨౫-౧౮ ||

(౮) “పజ్జివింశతిత్రింశచ్ఛత్వారింశపజ్జాశత్పక్షిసప్తత్యశీతి

నవతిశతం” ఇతి, తప్రత్యయః; || ౫-౧-౫౯ | ౧౨౫-౨౬ ||

ప్రకృతేశ్శభావశ్చనిపాత్యతే; యద్వా. లాఘవాద్ రూడి ౨౦

శబ్దా ఏవతేనిపాత్యంతే. బహుప్రీహిః. ... *

ఇథంవాసుదేవత్వంగుణతోవివృతమ్; అథ, యావతోపివిప్రియ

తే. లీలాపద్మేననిత్యయోగాత్ పద్మనిత్యమస్యాస్తీతి, —

(పద్య) ప్యుత్పాదితోహి, పద్మతేరమన్ప్రత్యయే పన్నశబ్దః?

నిరు. ౩౪౬. గుణతోవాసుదేవత్వము క్తం యాపాదిరుచ్యతే || ౧౫ ||

లీలాపద్మభరోనిశ్యం (పద్య) తిపరికీర్త్యతే.

స్లో. 32, అక్ష. 12-స్లో. 3౨ అక్ష. ౪. (3౪౦) నా. { 3౪2. పద్మనిభేక్ష
3౪౨. పద్మనాభః

3౪2 పద్మనిభేక్షణః॥ స్లో॥ 3౨॥ { 3౪౨
౪౨, ౧౯౨ } పద్మనాభః

ఓం పద్మనిభేక్షణాయనమః.

ఓం పద్మనాభాయనమః.

భా. అమలకమలాస్ఫాలన శ్రానిభంశ్రమాపహంవీక్షణమస్యేతి—

(పద్మనిభేక్షణః) ... * [౫

నాభిశ్చపద్మనిభో ౨ స్యేతి—

(పద్మనాభః) * ... *

నిర్వ. తతోనిత్యయోగే, మత్పర్థీయో౨తఇనః.

(౧) “యస్య” ఇతి, లోపః. ॥౬-౪-౧౮౮. 1౬-౧౨॥

(౨) “సాచ” ఇతిన్నచలక్షణోదీర్ఘః. ఇత్యాది.* ॥

తథా, పద్మనిభమ్ అమలకమలాస్ఫాలనసదృశమ్, ఈక్షణమ్
శ్రమాపహవీక్షణమ్, అస్యేతి—

(పద్మనిభేక్షణః)

(౧) “ఈక్ష-దర్శనే” ॥౬-౮. 1౧౨౪-౪॥

(౨) “ఱ్యుట్ చ” ఇతి, భావెఱ్యుట్ ॥3-3. ౧౧౫. 1౨౪-3౧॥ [౧౫
యోరనః. ఇత్త్యమ్.

(3) “భా-దీప్తా;” నిపూర్వః. ॥౬-౮. 1౧౨౪-3॥

(౪) “ఆతశ్చోపసర్గే” ఇతి, కః. ఆల్లోపః. ॥3-౧-౧3౬. 1౨౪-౪॥

పద్మశబ్దోవ్యాకృతః. ఏవము త్తరత్రాపి, గుణః. ... *

తథాపద్మమ్, పద్మనిభా, నాభిఃఅస్యేతి— [౨౦

(పద్మనాభః)

(౧) “ణహ-బద్ధనే” ॥ధాదివా-౬-౧. 1౧౧౫-౧౦॥

నిరు. 3౪2. స్వచ్ఛాంబుజాతసదృశమీక్షణంశ్రమహారిచ॥౧౫౮॥

యస్యాస్తిభక్తరతాయాం, సస్యాత్ (పద్మనిభేక్షణః)

3౪౨. నాభిశ్చపద్మవద్యస్య (పద్మనాభ) సృజ్యతే॥ ౧౫౯॥ [౨౫

౩౪౯ అరవిందాక్షః

ఓం అరవిందాక్షాయనమః.

భా. అరవిందసుందరే, అక్షిణీః, అస్యేతి—

(అరవిందాక్షః) * ... * [౫
స్వసదృశేన సురభికోమలైః సనపద్యైః, ఉపాసకమానసస
రసిజేనవా, గీర్యతే స్వాంతరవస్థాప్యత ఇతి—

నిర్వ. (౧) “అహోనః” || ౬-౧-౬౫ | ౧౫౮-౧౮ ||

(౩) “నహేర్ భర్ష” ఇతి ఇభిభకారేచ || ౪ | ౨౭౭-౧౫ ||

అన్తాదేశే, వృద్ధాచ నాభిశబ్దావృత్తాదితః. బహుప్రీహిః తతః

(౪) “అచ్ ప్రత్యన్వవ” ఇత్యత్ర, || ౫-౪-౭౫ | ౮౩-౧ ||

అజితియోగవిభాగాద్ అచ్ సమాసాన్తః.

(౫) “యస్య” ఇతి, లోపః. ... * || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬౦-౧౨ ||

తథా, అరవిందేతద్వత్ సుందరే, అక్షిణీ, అస్యేతి—

(అరవిందాక్షః) వృదపాదిహ్యశేరక్షిశబ్దః? [౧౫

(౧) “విద్-లాభే” || థా-తుదా-౬-౨౦ | ౧౨౭-౨౩ ||

(౨) “గవాదిషువిదేస్సంజ్ఞాయామ్” ఇతి, || ౩-౧-౧౩౮ | ౨౪౪-౧౫ ||

శః-తతస్తుదాదిలక్షణశస్య కీర్త్యాదగుణః.

(౩) “శేముచాదీనామ్” ఇతి, ముమ్. అనుస్వా || ౭-౧-౫౯ | ౧౯౭-౨౯ ||

రపరసవర్ణా. పరమావమ్.

[౨౦.

(౪) “ఋ గతా” పచాద్యచ్. గుణః. రపరః దీర్ఘః తతో ||

(౫) “బహుప్రీహాసక్ష్మ్యైః” ఇతి, షచ్. || ౫-౪-౧౧౩ | ౭౫-౨౯ ||

పాగుక్తన్యాయాత్తదప్రాప్తా,

(౬) “అక్ష్మోఽదర్శనాత్” ఇత్యజ్ఞా. || ౫-౪-౭౯ | ౮౩-౬ ||

(౭) “యస్య” ఇతి, లోపః *... * || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬౦-౧౨ || [౨౫

స్వసదృశేన సురభికోమలైః పద్యైః సనపద్యైః, ఉపాసక

నిరు. ౩౪౯. రక్తారవిందనయన (స్త్రవిందాక్ష) ఈరితః |

శ్లో. ౩౮, అక్ష. ౯-శ్లో. ౩౮, అక్ష ౧౬. (౩౪౨) నా. { ౩౫౦. పద్మగర్భః
 { ౩౫౧. శరీరభృత్

౩౫౦ పద్మగర్భః

౩౫౧ శరీరభృత్.

ఓం పద్మగర్భాయనమః.

ఓం శరీరభృతేనమః.

భా. (పద్మగర్భః)-

(౧) “అర్చిగృభ్యాంభన్. యథా, || ఉతా-౩|౨౭౩-౨౯|| ౫

(౨) “దహరంవిపాస్తంవరవేత్తభూతం యత్పుణ్డరీకమ్” || తై-నా-

[౬-౧౦-౨౩||

(౩) “దహరంపుణ్డరీకంవేత్త” ఇత్యాది. || ఛా-౮-౧-౧||

(౪) “సరసిజాససన్నివిప్తః” ... * ||

ఈదృశేనశుభాశ్రయేణస్వశరీరభూతముపాసకంపుష్టాతీతి—
 (శరీరభృత్) - ఉపాస్యగుణైర్నితేషాంపోషః?

నిర్వ. మానససరసిజేనవా, గీర్యతేస్వాన్తరవస్థాప్యత. ఇతి—

(పద్మగర్భః)

(౧) “గృ-నిగరణే” || థా-తుదా-౪-౭|౧౨౭-౧౫||

(౨) “అర్చి గృభ్యాంభన్” || ఉతా-౩|౧౭౩-౨౯|| [౧౫

ఇతి, కర్తృణిభన్. గుణః రవరః.

(౩) “నేడవశి” ఇతి, నేట్. పద్మశబ్దః || ౭-౨౮|౨౪౯-౨౭||

పాగ్మత్. ... *

ఈదృశేనశుభాశ్రయేణస్వశరీరంస్వశరీరభూతం ఉపాసకంవిభ-
 ర్తిపుష్టాతీతి—

[౨౦

(శరీరభృత్)

(౧) “దు-భృత్థా ధారణపోషణయోః” || థా-జా-హూ-౧-౫||

[౧౨౪-౧౬||

నిరు. ౩౫౦. యోగిహృత్పుణ్డరీకస్థః (పద్మగర్భ) స్ఫుటచ్యతే|| ౧౬౦||

౩౫౧. యోగిహృత్ కంజమధ్యస్థః స్వదేహంతంబిభ ర్తియః|

(శరీరభృత్) సకథితోవస్వర్లోభక్తిముక్తిదః|౧౬౧||

3౫౨ మహర్షిః

ఓం మహర్షయేనమః.

భా.(౧) “వసతిహృదిసనాతనేచ తస్మిన్ భవతిపుమాన్ జగతోఽస్యసౌ
వ్యరూపః” ||విపు 3 ౭ ౨౪|| [౫

(౨) “బ్రహ్మవిదత్తవసోవ్యతేముఖంభాతీ” ఇతిచ॥భా-
ఊపాసకౌహితస్యాత్మవచ్చగీరవచ్చ?

(3) “రక్షతేభగవాన్విష్ణుఃభక్తానాత్మశరీరవత్” ఇతి,*|| ||
అథ, విభూతితోపిసపవవ్రియతే. తద్యోగక్షేమక్షమాన్సీను
విభూతిః— [౧౦
(మహర్షిః), * ... *

నిర్వ.(౨) “వాసరూపోఽస్త్రియామ్” ఇతి, వాస ||3-౧-౯౮|౧-౧౬||
రూప విధినాక్వీపితుక్. అనుణః.

(3) “శ్వా-హింసాయామ్” ||ధా-క్రాద్వి-౨-౧|౧౨౮-౧3||

(౪) “శ్వాశ్వావృకటిపటిశౌటిభ్యశ్చరన్” || ౪-౨౭౪-౨౭||
ఇతి, శ్చరన్. గుణఃరపరః. ... *

అథవిభూతితోపి,వాసుదేవ పవవ్రియతే. తద్యోగక్షేమక్ష
మా మహతీ నిస్సీమా, ఋద్ధిఃవిభూతిః, అన్యేతి—

(మహర్షిః)

(౧) “ఋధు-వృద్ధౌ” ||ధా దివా-౯ 3౯|౧౨౫-3౨|| [౨౦

(౨) “స్త్రియాంక్షీన్” ఇతి,భావేక్షీన్, ||3-3-౯౮|౨౮౬-౧౧||
అనుణః.

(3) “తితుత్ర” ఇతి,నేట్. ||౭-౨-౯|౨౬౦-౨||

(౪) “ఝషన్ తథోర్ దోధః” ఇతి,తస్యధః॥౮-౨-౪౦|౧౫౮-౧3||

నిరు. 3౫౨. సపవవాసుదేవోథభ ఇభిశ్చవివ్రియ్యతే। [౨౫
తద్యోగక్షేమక్షమాననిర్వర్యాదవిభూతితః॥౧౬౨|| (మహర్షన్)

3౫3 ఋగ్వేదము

ఓం ఋగ్వేదాయనమః

భా. తత్సమృద్ధ్యాస్వయమపి సమృద్ధః—

(ఋగ్వేదః), యథా, [౫

(౧) “అభిషిచ్యవలజ్ఞా యామ్” ఇత్యాది.* *||రా-బా-౧-౨౫||
ఇమమ్మహా నైమ్మహిమానశ్చుభకయన్నివ ప్రవృద్ధః, ఆత్మాస్వరూపమ్, అస్యతి.—

(౫) “ఝలాంజశ్ ఝశి” ఇతి, పూర్వస్వధస్యదః. ||౮-౪-౫3|౪-3౦||
వృత్తాదితపవహిమహచ్ఛబ్దః; తతః, స్త్రియామ్, వర్త [౧౦
మా నేవృషదిత్యత్ర, శతృవదిత్యాతిదేశికఠాగ్నిక్షుణ్ణోజీవ.

(౬) “తతః, స్త్రియాఃపుంవత్” ఇత్యాదినా ||౬-3-3౪|౭౨ 3౫||
తస్యపుంవద్ భావః.

(౭) “అన్మహతః” ఇత్యాత్వమ్. దీర్ఘః. ||౬-3-౪౬|౭౦-౧౭||

(౮) “ఋత్యకః” ఇతి, ప్రకృతిభావస్యపాక్షి ||౬-౧-౧౨౮|౮ ౫||
కతయా, తదభావే ఆత్మగుణః పరత్వమ్. ... *

తత్ సమృద్ధ్యాస్వయమపి ఋగ్వేదః సమృద్ధః ఇతి—

(ఋగ్వేదః) పూర్వవద్ధాతుః. [3౦||

(౧) “గత్యథ” ఇత్యాదినా ౭కర్తృకాతృ ర్తరి క్తః. ||3-౪-౭౨|౨౫౫-

(౨) “ఉదితోవా” ఇతి, క్త్వా యామిడ్ ||౭-౨-౫౬|౨౯౦ ౮||
వికల్పాన్ సప్తాయాం నేట్. తతః, ప్రాగ్విదేవధత్వమ్; జత్వమ్;
గుణాభావశ్చ. నా మోస్సంహితాయాం సోరుత్వమ్. ... *
ఇమం మహా నైమ్ మహిమానంచుభకయన్నివ వృద్ధః ప్రవృద్ధః,
ఆత్మాస్వరూపమ్, అస్యతి—

స్లో. ౩౮, అక్ష. ౨౨ స్లో. ౩౮. అక్ష. ౩౨. (౩౪౫) నా. { ౩౫౪. వృద్ధాత్తా
 ౩౫౪ వృద్ధాత్తా ౩౫౫ మహాత్మీ ౩౫౬ గరుడధ్వజః॥

ఓం వృద్ధాత్త నమః. ఓం మహాత్మీ నమః. ఓం గరుడధ్వజాయ నమః.

భా. (వృద్ధాత్తా). * ... *
 మహాత్మః - మహాన్ పూజ్యః, అక్షౌ, యస్య సః— [౫
 (మహాత్మః) - వహ నేనర థావయ నసామ్యాత్ అక్షః త్రయీ
 మయస్తాత్మ్యః, సహి, గరుడవాహనస్య బేషవాహ్యః?..*
 సపవ, ధ్వజో, యస్య సః—
 (గరుడధ్వజః)-తద్ధి, సర్వేశ్వరస్యా సాధారణం చిహ్నమ్?...*

నిర్వ. (వృద్ధాత్తా) ఆత్మశబ్దాహ్యత తేర వృత్తాద్విధితః? [౧౨౧-౬॥

(౧) „వృధు-వృద్ధా” పాగ్నీత్ క్తః అగుణః. *॥ థా-భావ-౧౯-౨౧॥
 ఉపిత్వా నిష్టాయాం నెట్. ధత్వజశ్ త్యాది. దీర్ఘః, తతో వా
 న్తలక్షణో దీర్ఘ ఇత్యాది. మహాన్ పూజ్యః, అక్షః వహ నేనర
 థావయ నసామ్యాత్, బేషవాహ్యస్త్రీయీమయస్తాత్మ్యః, అస్యేతి—
 (మహాత్మః) [౧౫

(౧) „అక్షూ-వ్యాప్తా” పచాద్యచ్. ॥ థా-భావ-౧౭-౨౧౨౦-౧౫॥
 పాగ్నీద్ వృత్తాద్విధితాన్ మహత ఆత్మమిత్యాది. ... *
 సపవ గరుడో, ధ్వజః కేతుః స్వా సాధారణం చిహ్నమ్, అస్యేతి—
 (గరుడధ్వజః)

(౧) „ధ్వజ గతో” పచాద్యచ్. ॥ థా-భావ ౮-౩౯॥ ౧౧౭-౧౦॥ [౨౦
 (౨) „గ్నా నిగరణే” ॥ థా-తుదా-౫-౭॥ ౧౨౭-౧౫॥

నిరు. ౩౫౪. మహిమానం చుళకయన్ ప్రవృద్ధస్సర్వతోధికమ్॥ ౧౬౩॥
 ఆత్మాస్వరూపం యస్యేతి స (వృద్ధాత్తే) తికధ్యతే।

౩౫౫. అక్షస్తుతార్ క్ష్యోవహ నాద్ రథావయ నసామ్యతః॥ ౧౬౪॥
 మహాన్ పూజ్యస్సయస్యాస్తి స (మహాత్మ) ఇతి స్మృతః। [౨౫
 ౩౫౬. సపవతుధ్వజో యస్య స ఉక్తో (గరుడధ్వజః) ॥ ౧౬౫॥

శ్లో. ౩౯, అక్ష. ౧. శ్లో. ౩౯, అక్ష. ౬. (౩౪౬) నా. { ౩౫౭. అతులః
 { ౩౫౮. శరభః

శ్లో॥ ౩౯॥ ౩౫౭ అతులః

౩౫౮ శరభః

ఓం అతులాయనమః.

ఓం శరభాయనమః.

భా. ఏవమ్ —

(అతులః) - అనుపమః

[౫

(౧) “నతస్య ప్రతిమా అస్తి” ఇతి. ... *॥ తై. ౨-

॥

స్వమర్యాదాతివర్తనః శృణోతి —

(శరభః) -

[౨౭౩. ౩॥

(౧) “కృ గృ శృ శలి కలి గర్దిభ్యోఽభచ్” ఇతి, అభచ్. *॥ ఉతా. ౩.

నిర్వ. (౩) “గిర ఉడచ్” ఇతి, ఉడచ్. గుణః రపరః *॥ ఉతా. ౪. ౨౭౪. ౮॥

ఇథ మప్రతిమతయా, నా స్తితులా ఉపమా అస్యేతి —

(అతులః)

(౧) “తుల-ఉన్ చూ నే” చురా దిశిచ్. ॥ ధా. చురా-౧-౭౯. ౧౨౯-౧౩॥

(౨) “తుల్యై రతుల్ పమాభ్యాం తితియాన్యతరస్యామ్” ॥ ౨-౩-

ఇతి, నిపాతవాత్, స్త్రియామ్ అజ. నిల్ పశ్చ. [౭౨౫౭-౧౮॥

తతో న గుణః. అతష్టాప్. దీర్ఘః. నభృపూర్వో బహువ్రీహిః.

నభృనలోపః.

(౩) “గౌన్ స్త్రియోః” ఇతి, ఉపసర్జనహృస్వః *॥ ౧-౨-౪౮. ౫౯-౧౯॥

స్వమర్యాదాతివర్తనః-శృణోతి హిన స్తితి —

(శరభః)

[౨౦

(౧) “శ్వా-హింసాయామ్” ॥ ధా-క్ర్యాదిః-౨-౧. ౧౨౮. ౧౩॥

(౨) “కృ శ్వా శలి కలి గర్దిభ్యోఽభచ్” ॥ ౩. ౨౭౩-౩॥

ఇతి, అభచ్. గుణో రపరః. * ... *

నిరు. ౩౫౭. గరుడధ్వజవత్సాద్ధి (అతులా) ౭నుపమన్ స్మృతః।

౩౫౮. స్వాజ్ఞాతిలంఘనః పుంసః శిక్షణా (చర్భరభః) స్మృతః॥

౩౫౯ భీమః

ఓం భీమాయనమః.

భా. అతః, తెతస్తాద్ బిభ్యతీతి—

(భీమః) - [౫

(౧) “భియష్టుగ్వా” ఇతి, మక్ ప్రత్యయః. ||ఉణా ౧|౧౬౫-౧౭||

(౨) “భీమాదయోపాదాన” ఇతి తద్భిలాపి, ||౩-౪-౭౪|౨౮౧-౧౫||
వాయాదయోదేవాః స్వమర్యాదాం నాతివర్తంతే? యథా,

(౩) “భీషాస్తాద్వాతపవతే” ఇత్యాది. ||తై. అ. ౮||

(౪) “యదిదంకింశ్చ జగత్సర్వం ప్రాణపజతి నిస్సృతమ్మహద్భు[౧౦
యంవజ్రము ||ద్భృతమ్” ||కఠో-౨-౬-౨||

(౫) “భయాదేవాగ్నిస్తవతి, భయాత్తవతీసూర్యః, భయాదిష్ట్ర
శ్చ వాయుశ్చ, మృత్యుర్థావతిపశ్చమః” ||కఠో-౨-౬-౩||

(౬) “కప్పనాత్”; ... * ||బ్ర-౧-౩-౪౦||

నిర్వ. అతః, తెవిభ్యత్యస్తాత్, ఇతి—

[౧౫

(భీమః)

(౧) “భీ-భీ-భయే” ||ధా-జు-హూ ౧-౨|౧౨౪-౧౫||

(౨) “ఇషి యదీద్ధి దసి శ్యా ధూ సూభ్యోమక్” ||౧-౨౬౫-౧౪||
ఇతి, ప్రకరణే,

(౩) “భియఃమగ్వా” ఇతి, మక్ నాత్రతస్య ||
విభాషితఃమక్. కిత్యాన్నగుణః. [౧౮౧-౧౬||

(౪) “భీమాదయోపాదానే” ఇత్యపాదానేసాధుః. * ||౩-౪-౭౪||
యథాపూర్వ కల్పనేనతేషాం సమయమధికారినియమం, అభ
యప్రదానవృత్తినిరతతయా, భక్తైభ్యః స్వాత్మదానావసరం వా
జానాతివేత్తీతి— [౨౫

నిరు. ౩౫౯. (భీమో) యస్తాత్ బిభ్యతితుశరభాత్ పవనాదయః

|| ద్యుతిం.

౩౬౦ సమయజ్ఞో

ఓం సమయజ్ఞాయనమః.

భా. అతస్తేషామగ్నోద్ధీనామ్ ఊర్ధ్వజ్వలనాదిసమయ మధికార నియమంజానాతీతి— [౫

(సమయజ్ఞః)

(౧) “సూర్యాచన్ద్రముసాధాతాయథాపూర్వసుకల్పయద్” ||తై-
ఇతి, యద్వా, భక్తైభ్యఃస్వాత్మదానావసరస్సమయః, [౬-౧-౩౮||
తదభయదానవ్రతంవేతి. * ... * ||ఛా-౬-౧౪-౨||

(౨) “తస్యతావదేవదిరంయావన్నవిమోక్షే, అధసంపత్స్యే” ఇతి,
శ్రుతిసిద్ధంసమయఃజ్ఞాత్వాతేభ్యోదీయతే, తైరాదీయతేచేతి—
(హవిః)-

(౧) “హు-దానాదనయోః” ||ధా-జు-౧-౧౧౪-౧౫||

(౨) “అర్చి శుచి హు సృషి ఛాది ఛర్ది భ్యిత్సినః” ||ఉశా-౩|౨౬౯-౩||
ఇతి, ఇనిః. * ... * [౧౫

నిర్వ. (సమయజ్ఞః)

(౧) “జ్ఞా-అవబోధనే” ||ధా-క్ర్యాది-౩-౨౧|౧౨౮-౧౯||

() “అతోనువసర్గైకః” ఇతి, కః. అల్లోపః. ||౩-౨-౩|౨౪౫-౧౩||

(౩) “ఇత్ -Xతా;” సంపూర్వః. ||ధా-అదా-౬-౧|౧౨౪-౧||

(౪) “ఏరచ్” ఇన్యచ్. ||౩-౩-౫౬|౨౮౪-౧౫|| [౨౦

(౫) “పుంసిసంజ్ఞాయామ్” ఇతి, ఘోవా ||౩-౩-౧౧౮|౨౮౮-౬||
గుణాయాదేశౌ. * ... *
సమయంజ్ఞాత్వాతేభ్యోదీయతే, తైరాదీయతేచ. ఇతి—

(హవిః) [౧-౧౧౨౪-౧౫||

(౧) “హు-దానాదనయోః-అదానేచప్రీణనేపి,” ||ధా-జు-హు-

నిరు. ౩౬౦. అగ్నోద్ధీనాంచసమయమూర్ధ్వాగ్ర జ్వలనాది
కమ్||౧౬౭||యోజానాత్యధికారంచ (సమయజ్ఞ)స్సకీర్తితః|

౩౬౧ హవిర్ హరిః!

ఓం హవిర్ హరయోనమః

భా. తద్విఘ్నమపహరతీతి —

(హరిః) — [౧॥

(౧) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, హర తేరిస్; యథా, ॥ ఉతా-౪. ౧౭౭-౧౮౦ ॥

(౨) “హరిర్ హరతి పాపాని దుష్టాని తైరిపిస్తృతః” అని చ్ఛయాపిసం
స్పృష్టోదహత్యేవ హి పావకః? ” ఇతి. ॥

(హవిర్హరిః) ఇత్యేకం నామ,

(౧) “ఇతోపనామతం గేహేషు హరేభాగం క్రతుస్వహమ్ । వర్ణశ్చ
మే హరిః శ్రేష్ఠ స్తస్మాద్ధరిరహంస్తృతః” ఇతి. * ॥ భా. శా. ౩౪౩-౩౪౪ ॥

(౨) “అర్చి శుచి హు స్తుపి చ్ఛాది ఛర్దిభ్యః” ॥ ఉతా-౩. ౧౬౯ ౧౭౦ ॥
ఇతి, ఇనిః గుణావాదేశౌ. ఆదిష్టలింగోయమ్. ఇత్యాది... *

తద్విఘ్నం హరతీతి —

(హరిః) [౧౫

(౧) “హృత్-హరణే” ॥ ౨౫-౩. ౧౨౨-౧౨౩ ॥

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతి వర్తమానే, ॥ ఉతా-౪. ౧౭౭-౧౮౦ ॥

(౩) “అచ ఇః” ఇత్యస్యాపవాదః, ॥ ఉతా-౪. ౧౭౭-౧౮౦ ॥

(౪) “హృ పిషి రుహి వృతి విది ఛిది కీర్తిభ్యః” ॥ ఉతా-౪. ౧౮౦-౧౮౧ ॥
ఇతి, ఇక్. గుణః రపరః. ... * [౨౭౭-౨౮౦ ॥

యద్వా, కృతుభాగహరతయా, హవిః ఉపహృతం హరతీతి —

(హవిర్ హరిః)

నిరు. ౩౬౧. సమయం శ్రితిసిద్ధం యోజ్ఞాత్వా, తేభ్యః శ్రీయం
ముదా ॥ ౧౬౮ ॥ దత్తే, హుతం హవిస్తైచ్చదీయతే, సహవిన్ స్తృతః!
హరతీతి హరిర్ విఘ్నా నన్నదానేషు నిత్యశః ॥ ౧౬౯ ॥ (హవిర్హరి)
రితి ప్రోక్తో హృష్టాక్షశ్చైచ నామతః!

3౬౨ సర్వలక్షణలక్షణ్యః

ఓం సర్వలక్షణలక్షణ్యాయనమః

భా. అథ, లక్ష్మీవతిమూర్తిః - సాక్షాల్లక్ష్మీసతతాలిజ్జనసాభాగ్య
సూచకైస్సర్వైర్లక్షణైర్లక్షణేజ్ఞానేసాధుః— [౫
(సర్వలక్షణలక్షణ్యః)- [౧౨౧-౧౩॥

(౧) “తత్రసాధుః” ఇతి, యత్. తానిలక్షణానియథా, ॥౪-౪-౯౫॥

(౨) “ధ్యాయేత్కమలగర్భభంజదేవంలక్ష్మీవతిస్తతః కమలాలయ
హేతీశవిభూషితకరద్వయమ్” తత్సనాచ, ॥

(3) “పుణ్డరీకాక్ష! సకలసుఖసాభాగ్యవారిధే” ఇతి* ॥

ఏకం నామ, జుహోతిహదానమాత్రకర్తా. అన్యత్ సర్వం
పూర్వవత్. రుత్వమ్. * ... *

అథ, లక్ష్మీవతిమూర్తిః ప్రక్రమ్యతే. సాక్షాల్లక్ష్మీసతతాలింగ
నసాభాగ్యసూచకైః కమలగర్భభర్తృ పుణ్డరీకాక్షత్యాదిభిః
సర్వైర్లక్షణైర్లక్షణేజ్ఞానేసాధురితి— [౫
(సర్వలక్షణలక్షణ్యః) [౧౨౫-౨౯॥

(౧) “లక్షదర్శనాజ్ఞనయోః” చురాదిః ణిచ్ ॥ధా-చువా-౧-౫॥

(౨) “ల్యుట్ చ” ఇతి, భావేల్యుట్. ॥3-3-౧౧౫॥ ౨౫-౩౧॥
అనః. ణిలోపః. ఇత్వమ్.

(3) “తత్రసాధుః” ఇతి, యత్. ॥౪-౪-౯౫॥ ౧౨౧-౧౩॥ [౨౦

(౪) “యస్యైతిచ” ఇతి, లోపః. ణ్యస్తః. ॥౬-౪-౧౪౫॥ ౨౬-౧౧॥
పునరపిసవధాతుః. [౨౫౫-౧॥

(౫) “కరణాధికరణయోశ్చ” ఇతికరణే, ల్యుట్. ॥3-3-౧౧౭॥
అన్యత్ సమం. యదభావోవిశేషః. యద్వాతతపవధాతౌర్
ణ్యస్తాత్, [౨౫

నిరు. 3౬౨. (సర్వలక్షణలక్షణ్యో)లక్ష్మీచరణచిహ్నతః ॥౧౭౦॥

ప్లో.3౯,అక్ష.౨౫-ప్లో.3౯,అక్ష.౨౭.(3౫౦) నా. 3౬3.అక్షీవాన్

3౬3 అక్షీవాన్

ఓం అక్షీవతేనమః

భా. తథాచ—

(అక్షీవాన్) తథైవలత్యైనిత్యయోగవాన్; యథా, [౫

- (౧) “ద్వయద్వేవీపరిణయేలీలయైవసమర్పయన్ | ప్రకాశయన్ననాది
త్వమాత్మనాప్రకృతేస్సహ॥ మతః-రైరనువిధేయం ప్రకృతిః
ప్రాకృతైరహమ్ | యతోహమాశ్రితశ్చాస్యా మూర్తిర్మయ్యై
తదాత్మికేతి॥ ప్రకృతిః- జగతామ్మతా శ్రీః, ... *

నిర్వ. (౬) “ధావౌపస్యజ్యతిభ్యోనః” ॥ఉణా-3।౨౬౯-3౪॥ [౧౦
ఇతివర్తమానే,

- (౭) “అక్షేరట్చ” ఇతి,నః. తస్యాడాగమశ్చ ॥ఉణా-3।౨౭౯-౧॥
ణిలోపః. ఇత్వమ్. పృథపాదిసర్వశబ్దః ... *

తథాచఅక్షీనిత్యమస్యాస్తి; అస్మిక్వా, ఇతి—

(అక్షీవాన్) [౧౫

- (౧) “అక్ష-దర్శనాజ్ఞనయోః” ॥ధా-చురా-౫-౧-౫।౧౨౮-౨౯॥

- (౨) “అవి తౌస్త్యా తస్త్రిభ్యఈః” ॥ఉణా-3।౨౭౩-3౨॥

ఇతివర్తమానే,

- (౩) “అక్షేర్ముట్చ” ఇతి, ఈప్రత్యయః. ॥ఉణా-3।౨౭౧-3౩॥

తస్యముడాగమశ్చణిలోపః- ఏవంనిష్పన్నాల్లక్ష్యశబ్దాత్ [౨౦
నిత్యయోగైనుతుప్. [౧౩౪- ॥

- (౪) “మాదుపధాయాశ్చమతార్ వోఽయవాదిభ్యః” ॥౮-౨-౯।

ఇతి, మోపధాకామతార్ మస్యవః-అత్వస్తలక్షణోద్భిన్నః.తతో

నుమాది. సంయోగాస్తలోపః. తస్యాసిద్ధత్వాన్నలోపోన. *

నిరు. 3౬3. అత్యైచనిత్యయక్తత్వాత్ (అక్షీవా)నిత్యభ్యతే

శ్లో. ౩౯, అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౪౦, అక్ష. ౩. (౩౫౨) నా. { ౩౬౪. సమితింజ
 { ౩౬౫. విక్షరః

౩౬౪ సమితింజయః॥

శ్లో॥ ౪౦॥ ౩౬౫ విక్షరః

ఓం సమితింజయాయనమః

ఓం విక్షరాయనమః.

భా. తయాజగత్ప్రతాపితృవన్ నిత్య నిర్వృతికరోయం జీవానాం స్వ
 దాస్యవివాదశ్లేశజ్ఞయతీతి — [౫

(సమితింజయః) - [౨౪౮-౧౬॥

(౧) “సంజ్ఞాయాంభృతృవృజి” ఇత్యాదినాఖచ్; ॥౩-౨-౪౬॥

(౨) “అఖిలదుఃఖః జయః” ఇతిమన్త్రవన్జాత్. ॥

యథోక్తప్రణయాక్షరణాత్ —

(విక్షరః) * ... * [౧౦

సర్వ. దుఃఖశమనాగ్నితయా సమితిం యద్ధమ్ జీవానాం స్వదాస్య
 వినావశ్లేశం జయతి అభిభవతి ఇతి —

(సమితింజయః)

(౧) “జి-అభిభవే” ॥౨౪-౪౬॥౧౨-౨-౨౮॥

(౨) “సంజ్ఞాయాంభృతృవృజి ధారి సహితపిదమః” ॥౩-౨-
 ఇతి, ఖచ్ గుణాయావేశౌ. [౪౬॥౨౪౮-౧౬॥

(౩) “ఇణ్-౪తౌ;” సంపూర్వః. ॥ధా-అదా-౬-౧॥౧౨౪-౧॥

(౪) “స్త్రియాంక్షిక్” ఇతి క్షి. అగుణః అనిట. ॥౩-౩-౯౪॥౨౮౬-౧౧॥

(౫) “అరుర్ ద్విపదజస్తస్యముమ్” ఇతి అజ ॥౬-౩-౬౨॥౨౪౬-౮॥

స్తలక్షణోముమ్. అనుస్వారపరసవర్ణౌ. ... * [౨౦

యథోక్తప్రణయాక్షరణాత్, విగతఃక్షరః ప్రణయక్షరణం అ

స్య, ఇతి —

(విక్షరః)

నిరు. ౩౬౪. చెతనానాం సదా సత్త్వవివాదం జయతీతియః ॥౧౭౧॥

(సమితింజయ) ఆఖ్యాతః సర్వదుఃఖశమాశ్రయః ॥ [౨౫

౩౬౫. ఉక్తస్నేహస్యాక్షరణాద్ (విక్షరః) పరిక్షీర్తితః ॥౧౭౨॥

‡ శమసాశ్రయః.

28-9-86.

ప్లో.రం,అక్ష.ర-ప్లో.రం.అక్ష.ర. (3౫3) నా. { 3౬౬. రోహితః
3౬౭. మార్గః

3౬౬ రోహితో

3౬౭ మార్గో

ఓం రోహితాయనమః.

ఓం మార్గాయనమః.

భా. కమలగర్భాభ త్వాత్ —

(రోహితః).

...

...

* [౫

ఉపాసకైర్ వ్యగ్యత ఇతి —

(మార్గః)

(౧) “వాఙ్మితసిద్ధిప్రదః” ఇతి మన్తవర్ణాత్.*||

||

నిర్వ. (౧) “క్షర-సంచలనే”

|| ధా-భాస్-౨౧-౨౭ | ౧౨-౩౩ ||

(౨) “ఘృణార్థేకవిధానం” ఇతి, భావేకః.||

|| [౧౦

విపూర్వోబహుప్రహిః *

...

*

కమలగర్భాభతయారోహితోర క్త ఇతి —

(రోహితః)

(౧) “రుహ-బీజజర్మని, పామర్ భావేచ” || ధా భాస్-౨౪-౬ | ౧౨౨ ౪ ||

(౨) “మృత్యాభ్యామితా” ఇతి వర్తమానే, || ఉతా-౩ | ౨౭౨-౯ ||

(౩) “సుహేరశ్చలోవా” ఇతి, || ౩ | ౨౭౨ ౧౦ ||

ఇతా పాక్షికోరస్యలశ్చ.నచాత్రవై భాషికోలఃకరిష్యతే.గుణః.*

వాఙ్మితసిద్ధిప్రదతయా, ఉపాసకైర్ మార్గ్యతే. అన్విష్యతే ఇతి —

(మార్గః)

(౧) “మార్గ-అన్వేషణే” ఆధృషీయః || ధా-చురాది-౫-౪౩ | ౧౩ ౧-౯ ||

తతః,

(౨) “ఆధృషాద్ వా” ఇతి, వాణిచి, ||

| ౧౩ ౦-౨౮ ||

(౩) “అకర్తరిచకారకేసుజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||

ఇతి, కర్మణిఘృణ. నిచ్ పక్షేతు.

నిరు. 3౬౬. పర్వస్యగర్భాభతయా (రోహితః) పరికీర్తితః

3౬౭. ఉపాసకైర్ వ్యగ్యమాణా (మార్గో) వాంఛినిద్ధయే || ౧౭ 3 ||

శ్లో॥౪౦, అక్షుఁగఁశ్లో॥౪౦ అక్షుఁగఁ. (౩౫౪) నా. { ౩౬౮. హేతుః
 ౩౬౯. దామోదరః

౩౬౮ హేతుః

౩౬౯ దామోదరః

ఓం హేతవేనమః.

ఓం దామోదరాయనమః.

భా. తద్దేతుః—

(హేతుః)

[౫

(౧) “హి-గతౌ”

॥ధా-స్వా-౨-౨|౧౨౬-౫॥

(౨) “కమి-మని” ఇత్యాదినాతుః. * ... * ॥౧-౨౬౩-౧౪॥
 ఉదరేదామన్యస్యేతి—
 (దామోదరః)

నిర్వ. (౪) “ర్షపచ్” ఇత్యచ్. ఉక్తైర్థేతల్లోప ॥౩-౩-౫౬|౨౮౪-౧౬॥

శ్చ-అత్రచ, ఘర్జన్. తత్ప్రకారశ్చవక్ష్యతే. ... *

సచహేతుః తత్కారణమితి —

(హేతుః)

(౧) “హి-గతౌ-వృద్ధౌచ”

॥ధా స్వా-౨-౨|౧౨౬-౫॥

(౨) “అర్తేశ్చతుః” ఇతివర్తమానే, ॥

౧|౨౬౩-౧౩॥

(౩) “కమి-మని-జని-గా-భా-యా-హి-భ్యశ్చ” ॥ ౧|౨౬౩-౧౪॥

ఇతి, తుః. గుణః. అగ్ట. * ... *

సకల లోకాధారతయా, అర్జవచనానుసారాత్ ధామాని,

లోకాః ఉదరేఅస్య, ఇతివా, తదనుసారాద్దేవసుఖశంసిత్య

దమగుణయోగాద్వా, ఇథం లక్ష్మీస్పృహణీయ [౨౦

చాతురీకత్వేపి, సంశ్రితవాత్సల్యాత్ యశోదాదామనగళితజ

శతయా, దామాని రజ్జవః, ఉదరే అస్యేతివా—

(దామోదరః)

నిరు. ౩౬౮. వాంఛితార్థనిదానత్వాద్ (హేతు) రిత్యభిధీయతే।

౩౬౯. దామానిలోకనామానిహ్యుదరేయస్యసంతిసః ॥౧౭౪॥ [౨౫

(దామోదర) ఇతిఖ్యాత్యోయశోదాదామబద్ధనాత్। దేవానాంసుఖశం

సిత్యాద్దామాద్ (దామోదరో) ౭పివా ॥ ౧౭౫॥

౩౭౦ సహః

ఓం సహాయసమః.

భా. (౧) “దామానిలోక నామానిభాన్తియస్యోదరా న్తరే తేనదామో
దరోజేవః” ఇతి. || || ౫

(౨) “దేవాసాంసుఖశాంత్యాద్దామాద్దామోదరంవిదుః” ||భా-ఉ-
ఇతివా. [౭౧-౯||
[౫-౬౨౦||

(౩) “తతస్సదామోదరతాంప్రయయాదామః బన్ధనాత్” ||వి-పు-
ఇతివా. ఏవంలక్ష్మ్యైః అపిస్పృహణీయచాతుర్యోపిసన్ యశో
దాదామనిగళితజలః సంశ్రేతవాత్సల్యాద్బభూవేత్యర్థః.... *
ఏవంతద్బన్ధనతర్జనభర్తసనాదికంసహతఇతి—
(సహః) * *

నిర్వ. (౧) “ద్యౌ-విదారణే” ||ధా-కావ్యదిః-౭-౬|౧౨౮ ౧౫||
ఉత్పూర్వః. [౧౫

(౨) “ఉది- దృణాతేరజలౌపూర్వపదాన్త్యలోవశ్చ” ||ఉణా-౫||
ఇత్యచ్. అలోవః-పూర్వపదాన్త్యస్యఉదోదకా [౨౮౦-౨౨||
రస్యలోవశ్చ. గుణః. రపరః.

(౩) “దు-దాక్ష-దానే” ||౧-౯|౧౨౪-౧౮||

(౪) “సర్వభాతుభ్యోమనిన్” ఇతిమని. ||ఉణా-౪|౨౭౩-౩౧||
అనిజ్. బహువ్రీహిః- అన్యచ్చపాశ్రేవప్రవృత్తం. సలోవః.
సంహితాయామ్,

(౫) “అద్గుణః” ... * ||౬-౧-౮౭|౫-౩౪||
ఏవంతద్ బన్ధనతర్జనాదికంసహతఇతి—
(సహః) [౨౫

ప్లో.రం,అక్ష.౧౨-ప్లో.రం,అక్ష.౨౪.(౩౫౬)నా. } ౩౭౧.మహీధరః
 } ౩౭౨. మహాభాగః

౩౭౧ మహీధరో

౩౭౨ మహాభాగో

ఓం మహీధరాయనమః.

ఓం మహాభాగాయనమః.

భా. సవవభూభారభరణేన—

(మహీధరః). * ... * [౫

వల్లవీనీతామోడతసహస్రదివ్యకన్యకారుక్షణీ సత్యభామాజాం
 బవతీప్రభృతీనాంస్వయంవర సాభాగ్యవత్త్వాత్ —

(మహాభాగః). * ... *

నిర్వ.(౧)“మహ మర్షణే” వస్తుః. పచాద్యచ్. * ||౨౩-౨|౧౨౨-౧||

సవవ భూభారహరణేనమహ్యధరః ఇతి— [౧౦

(మహీధరః)

(౧) “ధృష్-ధారణే” పచాద్యచ్. ||ధా-౨౬-౪|౧౨౨ ౧౫||

గుణఃరవరః. మహీశబ్దోహి,

హ-పూజాయామ్” ఇత్యతః ||౧౭-౮౦|౧౨౦ ౨౦||

యామ్,గౌరాదిలక్షణజీషి, [౧౫

లోపేచ,వృత్ ||౬-౪ ౪౮|౨౬-౧౧||

సమాసః. * ... *

సత్యభామాదీనాం స్వయంవర

భాగ్య

వాభాగః)

[౨౦

(౧) “భజ-సేవాయామ్” భావేఘ్న.వృద్ధిః ||౩౧-౫|౧౨౩-౧౨||

(౨) “చజోః” ఇతి మత్వమ్. గః. ||౫-౩-౭౨|౨౪౦-౨౯||

[²⁹]

వృత్తాదితామహతతత్వమిత్యాది. * ... *

ఇరు. ౩౭౧. భూభారనాశనేనజ్యాధారణాద్ (ధరణీధరః)||౧౭౬||

౩౭౨. రుక్మిణ్యాదిబహుస్త్రీభిర్ (మహాభాగః) స్వయంవృతః|

శ్లో. ౪౦, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౪౦, అక్ష. ౩౨ (౩౫౭) నా. { ౩౭౩-వేగవాన్
 { ౩౭౪ అమితాశనః

౩౭౩ వేగవాన్

౩౭౪ అమితాశనః॥

ఓం వేగవతేనమః.

ఓం అమితాశనాయనమః.

భా. మనుష్యధర్మలీలేపాల్యేఽపి దుర్వారపరమైశ్వర్యప్రసరత్వాత్ —
 (వేగవాన్) అతిశాయనేమతుప్. ... * [౫
 కథమ్? —

(అమితాశనః) అపరిమితంగోపైరిన్ద్రాయపరికల్పిత మశనమ
 స్యేతి, తస్మిన్విస్మితాహిగోపాస్తమతిశశజీరే? యథా,

(౧) “దేవోవాదానవోవాత్వమ్?” ఇత్యాది. * ॥ వి. పు. ౫-౧౩-౧౨౧ ॥

నిర్వ. మనుష్యధర్మలీలేపాల్యేఽపి, వేగః దుర్వారపరమైశ్వర్య [౧౦
 ప్రసరాఽతిశయేనాస్యేతి —
 (వేగవాన్)

(౧) “ఓవిజీ-భయచలనయోః” ॥ ధా-తుదా-౨-౨౧౨౬-౧౭ ॥
 భావేఘ్నో లఘూపధగుణః.

(౨) “చజ్జోః” ఇతి, కుత్వమ్. గః. ॥ ౫-౩-౭౨౧౨౪౦-౨౯ ॥ [౧౫

(౩) “తదస్యాస్తి” ఇతి, అతిశాయనే ॥ ౫-౨-౯౪౧౩౪-౧౯ ॥
 మతుప్.

(౪) “మాదుపధాయాః” ఇతి, అవద్ధాన్ ॥ ౮-౨౯౧౩౪-౨౬ ॥

[30]

మతౌర్ మస్యవః. అత్వన్తలక్షణోద్గర్హః, ఉగిత్యాన్నమిత్యాది. *

అమితం అపరిమితమ్, అశనంగోపైరిన్ద్రాయపరికల్పితం [౨౦
 భోజనమ్, అస్యేతి —

(అమితాశనః)

నిరు. ౩౭౩. దుర్వారపరమైశ్వర్యప్రసరత్వాద్విశేషతః ॥ ౧౭౭ ॥

మనుష్యధర్మేపాల్యేఽపి (వేగవా) నితిశబ్ద్యతే.

౩౭౪. ఇన్ద్రాయకల్పితంగోపైరిన్ద్రాయపరికల్పితం ॥ ౧౭౮ ॥

భుక్తవాన్యశ్చనిశ్చేషంప్రవృత్తేనో (అమితాశనః)।

స్లో. ౪౧, అక్ష. ౧-స్లో. ౪౧, అక్ష. ౬. (౩౫౮)

నా. { ౩ ౨౫. ఉద్భవః
3 ౨౬. యోభణః

స్లో॥ ౪౧॥ ౩ ౨౫ ౨౯౬ ఉద్భవః

౩ ౨౬ యోభణః

ఓం ఉద్భవాంశసమః.

ఓం యోభణాయసమః.

భా. (౧) “దామోదరంబద్ధః హరమ్” ఇతి. ॥ ౩-పు ౧౯-౧౪౪॥

ప్రకారేణ స్వబద్ధానుసంధాయ నాంభవబద్ధనిర్ధూననేన ఉద్భతో [౫
భవో స్తాదితి—

(ఉద్భవః) ... *

అన్యైకబద్ధాన్యైక, బద్ధనీళ్లు ప్రకృతిం యోభ యతీతి—

(యోభణః) * ... *

నిర్వ. (౧) “అశ-భోజనే” ॥ ధా. క్యాది. ౩-౧౩ | ౧౨౮-౨౩॥ [౧౦

(౨) “ఋత్ చ” ఇతి. ॥ ౩-౩-౧౧౫ | ౨౮౭-౩౧॥

నపుంస కేభావే ఋత్. అనః.

(౩) “మాజ-మానే” కర్తృణి క్తః. అనిట్. ॥ ధా. జుహా. ౧-౬ | ౧౨౪-౧౭॥

(౪) “ద్యుతిస్యతి” ఇతి, ఇత్వమ్. కిత్ త్వాన్ ॥ ౭-౪ ౪౦ | ౨౫౫-౩॥

నగుణః. నశో సమాసః. నశో నలోపః. సాంహితకన్ సనర్థదీర్ఘః.*

స్వదామబంధానుసంధాయ నాంభవబద్ధనిర్ధూననేన ఉద్భతో గతో
భవో స్తాదితి—

(ఉద్భవః)

(౧) “భూ-సత్తాయామ్” భావే. ॥ ధా. భా. ౧-౧ | ౧౧౫-౧౭॥

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువుత్తై, ॥ ౩-౩-౧౯ | ౨౮౯-౧౫॥

(౩) “ఋదోరవ్” ఇత్యప్. గుణావా ॥ ౩ ౩-౫౭ | ౨౮౪-౧౬॥

దేశౌ, ఉచ్చబ్ధేన బహువ్రీహిః. * ... *

బద్ధనాన్తానన్యైక, బద్ధనీళ్లు ప్రకృతిం యోభ యతీతిచాలయతీతి—
(యోభణః)

నిరు. ౩ ౨౫. సముద్భతో భవో యస్తాద్ (ఉత్ భవః) పరికీర్తితః ॥ ౧౭౯॥

౩ ౨౬. ప్రకృతేర్బద్ధనాన్తాన్యోభణాత్ (యోభణః) స్మృతః।

౩౨౨ దేవః

౩౨౩ శ్రీగర్భః

ఓం దేవాయనమః.

ఓం శ్రీగర్భాయనమః.

భా. మాయాపాశేన వ్యాఘ్రైవరాహాదివత్ జీవాబద్ధ్వా, దీవ్యతి
(దేవః). * ... * క్రీడతీతి—
ఏవంప్రాయభోగక్రీడాసాహిత్యేన వర్ధనీయాఽస్యశ్రీతి—
(శ్రీగర్భః)

నిర్వ. (౧) “ఋభ-సంభవనే” శిచ్. || ధా. క్రిడి-౫-౧౦ | ౧౨౮-౨౩ ||

[౩1]

గుణః, నన్వాదిల్పః; ల్యుడ్ వా బాహులకాదిత్యాదిఅనః [౧౦]
లఘూపథగుణః. ణిలోపః.

(౨) “అక్రమపాద” సంహితాయామ్. || ౮-౪-౨ | ౧౫-౧ ||

(౩) “శర్వపరైవర్ధనీయః” ఇతివివర్ధనైవ || ౨-౩-౩౫ | ౧౧-౨౩ ||

వివర్ధకార్యాంతరనివృత్త్యర్థః. అతోనేహజిహ్వమూలీయః-
ఏవంతత్ర, తత్ర, యథాయోగమవసయమ్. ... * [౧౫]
వ్యాఘ్రైవరాహాదివజ్జీవా మాయాపాశేనబద్ధ్వా, దీవ్యతి
క్రీడతీతి—

(దేవః)

(౧) “దిష్-క్రీడాదౌ” పచాద్యచ్. || ధా-దివా-౧-౧ | ౧౨౪-౨౫ ||

(౨) “పుగంత” ఇతి, గుణః. ... * || ౨-౩-౪౬ | ౧౫-౨-౬ || [౨౦]

ఏవంప్రాయభోగక్రీడాసాహిత్యేన శ్రీగర్భః తద్వదేవ వర్ధనీ
యాస్యతి—

(శ్రీగర్భః)

నిరు. ౩౨౨. వ్యాఘ్రైవజ్జీవత తేర్ మాయాపాశేనబద్ధనం || ౧౮౦ ||

కృత్వా, నిత్యం క్రీడతీయః (దేవః) పరిక్రీతిః. [౨౫]

౩౨౩. శ్రీగర్భః భోగసాహిత్యాద్వర్ధనీయాహరేతి || ౧౮౧ || (శ్రీగర్భః)

శ్లో. ౪౧, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౪౧, అక్ష. ౧౬ (౩౬౦) నా. ౩ ౭౯. పరమేశ్వరః

౩ ౭౯ పరమేశ్వరః

ఓం పరమేశ్వరాయనమః.

భా. (౧) “విష్ణో రేమాఽనపాయినీ” ఇతి * * * || వి పు ౧-౯౧౪-౪ ||

ఏవంలక్ష్మీస్వయంజ్ఞహణసప్రయోజనపరమైశ్వర్యః— [౫
(పరమేశ్వరః) యథా,

(౧) “అతీవరామశ్శుశుభే” లభిరామయావిభుః శ్రియావిష్ణుః వామ
రేశ్వరః” ఇతి. ... * || రా-పా-౭౭ ౩౩ ||

స్వప్రాప్తిసాధకతమత్వాత్—

నర్వ. (౧) “గృహ-నిగరణే” || ధా-తుదా-౫-౭ || ౧౨౭ ౧౫ || [౧౦

(౨) “అర్తి గృహభ్యాంభా” ఇతి, భా, || ఉణా-౩ || ౨౭౩-౩౦ ||
గుణః. రపరః.

(౩) “నేట” ఇతి నేట. || ౭-౨-౭ || ౨౩౯-౨౭ ||

(౪) “శ్రీఞ్-సెవాయామ్” || ౨౬-౧ || ౧౨౨ ౧౭ ||

(౫) “క్షిప్వచివృచ్ఛాయతస్తుకటపుజు శ్రీణాం దీర్ఘైః సప్రసార
ణంచ” ఇతి క్షిప్. దీర శ్చ. * || వా- ౨౫౯-౨౩ ||

ఏవంలక్ష్మీస్వయంగ్రహణసప్రయోజనపరమైశ్వర్యతయా, పర
మశ్వాపావీశ్వరశ్చ ఇతి—

(పరమేశ్వరః)

(౧) “శుశ-విశ్వర్యే” || ధా-అదా-౩-౩ || ౧౨౩-౨౩ || [౨౦

(౨) “స్థేశభాస” ఇత్యాది నావరచ్. || ౩-౨-౧౭౫౧౫౯-౧౩ ||
[౩౭]

ఇత్యాది పరమశబ్దః ప్రహోదరాదిర్వృత్తాదితః ప్రాగేవ. *

స్వస్యస్వప్రాప్తిసాధకతమత్వాత్, క్రియతే ప్రాప్తః స్వప్రా
ప్తిరనేతీతి—

నిరు. ౩ ౭౯. పారమైశ్వర్యయా క్తత్వాత్ (పరమేశ్వరః) || ౨౫

‡ సహాయినీ. ¶ తికామయా.

౩౦-౧-౮౬.

జ్ఞో.రం,అక్ష.౧౭-జ్ఞో.రం,అక్ష.౨౨. (౩౬౦) నా. { ౩౮౦-కరణమ్
 { ౩౮౧. కారణమ్

౩౮౦ కరణం

౩౮౧ కారణం

ఓం కరణాయనమః.

ఓం కారణాయనమః.

భా. (కరణం)- జ్ఞానకరణా నాంశ్రవణనయ నాదీనామ్, క్రియోపకర
 ణానాంకరచరణాదీనాంపృథ్వీకరతఃకరణత్వమ్;యథా,[౫

(౧) “చతుశ్చద్రష్టవ్యం నారాయణః శ్రోత్రంశ్రోతవ్యం నా
 [౩౩]
 రాయణః” ఇత్యాదిః ... * ||మహిమ-
 తైస్తైస్తద్వత్తత్తత్కారయతీతి —
 (కారణం) - దైవతమ్. ... *

నిర్వ. (కరణమ్) [౧౦

(౧) “దు-కృష్ణ-కరణే” ||ధా-తనా-౧౦|౧౨౮-౪||

(౨) “కరణాధికరణయోశ్చ” ఇతి, ||౩-౩-౧౦౭|౨౮౮-౧||
 కరణేల్యుట్ అనః గుణఃరపరః. ఇత్వమ్.

[౩౪]
 (౩) “లిజ్జమశిష్యమ్” ఇత్యాది. జ్ఞానకర్తృపకరణా ||

నాంశ్రోత్రనేత్రకరచరణాదీనామ్, పతచ్ఛక్తిశీకరతఃకరణత్వమ్.*
 దైవతతయా, తైస్తైస్తద్వత్తత్తత్కారయతీతివా,తైస్తై
 స్తత్తత్కార్యతేనేనేతివా.—

(కారణమ్) ధాతుఃపూర్వవత్. నిచ్. వృద్ధిః. రషరత్వమ్.
 పూర్వత్రనద్వాదిల్యుః.

(౧) “కృత్యల్యుటః” ఇతి, బాహుళకాత్ ||౩-౩-౧౦౩|౨౩౯-౧౧||
 కర్తరిల్యుట్;

(౨) “బహుళమన్యత్రాపి” ఇతి, యజ్ఞా. ||ఉతా-౩|౨౬౮-౧౬||

(౩) “అపరత్రకరణాధికరణయోశ్చ” ఇతి, ||౩-౩-౧౦౭|౨౮౯-౧||

నిరు. ౩౮౦. స్వప్రాప్తసాధకతమంజీవానాం(కరణం)దుః||౧౮౨||

౩౮౧. జీవానాంచతురాదీన్ యోహేతుకాకారయతీతిః.

ప్రీత్యతే (కారణం)

శ్లో.౪౧, అక్ష.౨౩-శ్లో.౪౧, అక్ష.౨౪. (౩౬౨) నా. { ౩౮౨. కర్తా
 ౩౮౩. వికర్తా

{ ౩౮౨ } కర్తా
 { ౧౧౭ }

౩౮౩ వికర్తా

ఓం కర్తృనమః.

ఓం వికర్తృనమః.

భా. తత్రస్వత స్త్రీః—

(కర్తా) - అధికారీభవీజీవోపిహి, స్వయం స్వస్వయధా [గ
 సుఖదుఃఖాభిమానీ, తథా, తదతిశయేన వాతదవస్థాభిమానీహి
 భగవాన్? యథా,

(౧) ‘వ్యసనేషుచనుష్యాణాంభృశంభవతిదుఃఖతః । ఉత్సవేషుచ
 సర్వైషుపితేవపరితుష్టతః’ ॥రా-అ-౨-౪౦-౨॥

(౨) ‘బహుస్యాంప్రజాయేయేతి’చ. ॥తై-౨-౬-౨॥ [౧౦

ప్రధగభిమానిత్యేహి, నబహుస్యామితిస్యాత్? ... *

అతఏవ, తస్మిలభోగేనహర్షశోకాదిభిర్వికుర్వాణః—

(వికర్తా)-స్వార్థహర్షశోకాద్యభావేపిపరార్థతత్ప్రసక్తి రదో

[35]

నిర్వ. కరణేల్యుక్. అనః, ణిలోపః. ఇత్వమ్. లిజ్జనుశిష్యమిత్యాది*
 యథాజీవఃస్వసుఖదుఃఖాభిమానీ, తథా, తదతిశయేనవా, [౧౪
 ప్రధగభిమానిత్వాభావేన, పరదుఃఖదుఃఖత్వాది గుణకస్య
 భగవతస్ తద్విషయేత దవస్థాభిమానితయా, తత్రస్వత స్త్రీన్
 తత్ కరోతీతి,—

(కర్తా) ప్రాప్సద్ధాతుః-త్వచ్. గుణోరపరః అనిట్. అనడాది.*
 స్వార్థహర్షశోకాద్యభావేపి, పరార్థతత్ ఫలభోగేన [౨౦
 హర్షశోకాదిభిర్ వికుర్వాణతయా, వికరోతీతి—

(వికర్తా) ప్రాప్సదేవధాతుః; విపూర్వః. అన్యచ్ఛసర్వం. *

నిరు. ౩౮౨. (కర్తా) స్వత స్త్రీఃపరిశీర్తితః॥౧౮౩॥

౩౮౩. వికుర్వాణో (వికర్తా) యోహర్షశోకాదిభిఃప్రృతః॥

స్లో.రం,అక్ష.౨౦ స్లో.రం,అక్ష.౩౦(౩౬౩) నా. ౩౦౪. గహనః

{^{౩౦౪}_{౫౪౦}} గహనో

ఓం గహనాయనమః.

భా. షః; అన్యథావరదుగఖదుగఖత్వాదయోగుణాగకధమస్యస్యః*
 ఏవంసర్వేషాంజ్ఞానాయతనభోగతదుపకరణస్వరూపేషు [౫
 తదభిన్నతంత్రాభిమానాత్మకేమహాగుణే —
 (గహనః) - అతిభూమిః

(౧) “సహైవసన్తన్నవిజానన్తిదేవాః” ||

తత్రాస్త్రర్యామిబ్రాహ్మణమ్,

(౨) “యగపృథివ్యాంతిష్ఠన్” ||అస్తర్-బ్ర-౫-౭-౩|| [౧౦
 [36]

ఇత్యాది. సర్వంసుబాలోపనిషది,

[37]
 (౩) “చక్షుశ్చద్రప్తవ్యశ్చనారాయణః” ఇత్యాది. ||ను- ||

(౪) “అధిష్ఠానస్తథాకర్తాకరణశ్చపృథగ్విధమ్! వివిధాశ్చపృథగ్కై
 ప్రాదైవశ్చైవప్రాత్రపశ్యమమ్” ఇతి. ... * ||భా-గీ-౧౦-౧౪||
 ఏవంగూహతిరక్షతీతి—

నిర్వ. ఏవంసర్వేషాంజ్ఞానాయతనభోగభోగోపకరణేషుతదభిమానా
 త్మకేమహాగుణే అతిభూమితయా, గహనఃదుర్ విజ్ఞానఇతి.—
 (గహనః)

(౧) “గాహనా-విలోకనే” ||ధా-భాస్-౧౭-౫౦, ౧౨౦-౧౩||

(౨) “బహుళమన్యత్రాపి” ఇతి, యుచ్ ||ఉణా-౩, ౨౬౦-౨౬||
 బాహుళకార్థస్వత్వంచ. యోరనః ... *
 ఏవంగూహతిరక్షతీతి.—

నిరు. ౩౦౪. బుద్ధ్యాయతనభోగోపకరణాదిషుచేహినామ్||౧౦౪||తద
 భిన్నాభిమానాత్మమహాగుణగణేషుచ. (గహనో)౨హ్యతిభూమిత్యాద్

స్లో.౪౧,అక్ష.౩౧-స్లో.౪౨,అక్ష.౪.(౩౬౪) నా. { ౩౮౫,గుహః
 { ౩౮౬, వ్యవసాయః

౩౮౫ గుహః॥

స్లో॥ ౪౨॥ ౩౮౬ వ్యవసాయః

ఓం గుహాయనమః.

ఓం వ్యవసాయాయనమః.

భా. (గుహః) అథ, ధృవమూర్తిః. ... *
 అత్యయేన † సీయతే బధ్యతేఽస్మిన్ జ్యోతిశ్చక్రమితి— [౫
 (వ్యవసాయః)

అధికరణేషుఞ్. నక్షత్రాధారవ్యోమశరీరత్వాత్; అతోహి.

(౧) “గగనమూర్తయే” ఇతి తన్మత్తైవర్ణః॥ //

(౨) ‡ “భవచక్రభృతం దైవమ్” //

ఇతి, తద్ధ్యానమ్. ... * [౧౦

నిర్వ. (గుహః)

(౧) “గుహూ సంవరణే” ॥ ధా-భాస్ ౨౫-౩౦ | ౧౨౨-౧౩॥

(౨) “నుదాదిభ్యోణల్ కా” ఇతి కః; //

ఇగుపథలక్షణోవా-అగుణః. * ... *

అథ, ధృవమూర్తి రుపక్రమ్యతే మత్తైవర్ణానురోధేన [౧౫
 నక్షత్రాధారగగనమూర్తితయా, పశేషేణ అవసీయతే
 బధ్యతేఽస్మిన్ జ్యోతిశ్చక్రమ్ ఇతి.—

(వ్యవసాయః)

(౧) “షీఞ్ బద్ధనే;” వ్యవపూర్వః పస్ సః ॥ ౧-౨- ౧౨౬-౨॥

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యధికరణే ॥ ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫॥ [౨౦
 ఘ౞, వృద్ధ్యా యాదేశౌ. [౨౦॥

(౩) “ఇకోయణ్” ఇతి, వెరికారస్య యణ్ యకారః * ॥ ౬-౧-౨, ౭ | ౪-

నిరు. ౩౮౫. రక్షతీతి గుహః స్మృతః ॥ ౧౮౫॥

౩౮౬. జ్యోతిశ్చక్రం ధృవే నిత్యం సీయతే బధ్యతే యతః॥

(వ్యవసాయ) స్తోత్రజ్ఞైర్యోభగణాధారమూర్తిమాన్ ॥ ౧౮౬॥ [౨౫

† అవ.

‡ విచక్ర.

స్లో.ర.అక్ష.౫-స్లో.ర.అక్ష.౧౪.(౩౬౫) { నా. ౩౮౭. వ్యవస్థానః
 ౩౮౭ వ్యవస్థానః ౩౮౮ సంస్థానః ౩౮౯ స్థాన
 ౩౮౯ స్థానదః

ఓం వ్యవస్థానాయనమః. ఓం సంస్థానాయనమః. ఓం స్థానదాయనమః.

భా. తన్మూలఃకలాముహూర్తాద్యాత్మకైత్రైవవ్యవతిష్ఠతత్త్వి—

(వ్యవస్థానః). * ... * [౫

సర్వమెతస్మిన్సన్తిష్ఠతే సమాప్యతత్త్వి—

(సంస్థానః). సపవ,

(౧) “పరమపదప్రాప్తిహేతువే” ... * ||

ఇతిమన్త్రీవర్ణాత్—

(స్థానదః). * ... * [౧౦

తన్మూలఃకలాముహూర్తాద్యాత్మకఃకాలోపివ్యవతిష్ఠతైస్త్రిన్తితి—

(వ్యవస్థానః) [౧౨౨-౨౪||

(౧) “హ్లా-గతినివృత్తైః” వ్యవపూర్వః పశ్యః ||౨౭-౨౮- 1

(౨) “స్తోమ్యైః” ||

(౩) “కరణాధికరణయోశ్చ” ఇత్యధికరణే ||౩-౩.౧౧౭|౨౮౮-౧||

ల్పట్. అనః. దీర్ఘః. వెరికారస్యపూర్వవద్యత్. ... *

సర్వమెతత్సన్తిష్ఠతేసమాప్యతైస్త్రిన్తితి—

(సంస్థానః) సంపూర్వోహితిష్ఠతిస్సమాప్తివచన? పూర్వవద్ధా

తుః; సంపూర్వః. అన్యదపేతద్వత్. ... *

సపవ, మన్త్రీవర్ణాత్ పరమపదప్రాప్తిహేతుతయా, [౨౦

స్థానఃపరంపదందదాతీతి.—

(స్థానదః)

నిరు. ౩౮౭. కలాముహూర్తాదిమయఃపురేవకాలోపవతిష్ఠతే।

యస్తాఃక్షప్తాద్ (వ్యవస్థానో) హ్యష్టాష్టఃస్థానదోమనుః||౧౮౭||

౩౮౮. పురేవేసమాప్యతత్త్వి (సంస్థానస్)సర్వముచ్యతే।

౩౮౯. సపవ, పరమాకాశప్రాప్తిహేతుత్వతస్సదా||౧౮౮||

ప్రాచ్యతే (స్థానద) ఇతిసప్తాష్టోమసునాయకః।

౩౯౦ ధృవః

ఓం ధృవాయనమః.

సఖిలుతుజ్జవదప్రదానేనారవాచీనంధృవమపిధృవీచకార;అతో—

(ధృవః)-అస్యసర్వశ్వావ్యాపకత్వం తత్త్వమ్. ... *౫

అథ, మృతసజ్జీవనం రామచరితమ్ - సర్వైశ్వర్యాదపిపరా

ఽస్యకల్యాణగుణసమృద్ధిఃఇతి—

నిర్వ. (౧) “ఘ-దాక్ష-దానే” ||ధా-జు-౧-౯- 1౧౨౪-౧౮||

(౨) “అతోఽనుపసర్గైః” ఇతి,కః ఆగ్లోపః ||౩-౨-౩1౨౪౫-౧౩||

[38]

(౩) “ఘ-గతినివృత్తై” షస్సత్తాది. ||[౧౦

అధికరణేల్లుట్. అనః. * ... *

సపవారవాచీనమపిధృవంతుజ్జవద ప్రదానేన,ధృవతీసర్వవ్య
వస్థాపకతయాస్థిరయతీతి—

(ధృవః) అస్తర్ భావితణ్యధోఽత్రధృవతిః

(౧) “ధృ-గతిస్థైర్యయోః”||ధా-తుదాదాకుటాదిః౪-౨౪1౧౨౪-౩1

ధృవేతిపారాస్తరమ్ ఆద్యోఽగ్-అవరస్-సేట్.

(౨) “నుదాదిభ్యోణల్ కా”ఇతి,కః? బాహుళకాద్వా ||

సెటత్తగుపథలక్షణోవా. కిత్ త్వాన్నగుణః ఆద్యస్య.

(౩) “అచిశ్చుధాతు” ఇత్యువజ ||౬-౪-౨౪1౧౨౪-౨||

అవరస్యనయత్పి. యద్వా, ఉభాభ్యామపిపచాద్యచ్. తస్య

(౪) “గాకకుటాదిభ్యోఞితో” ||౧-౨-౧1౧౨౪-౨౧||

ఇతికుటాదేః పరాజ్ఞి త్వేనజిత్యాన్నగుణః.అన్యత్ పూర్వవత్.*

నిరు. ౩౯౦. అర్వాచీనంధృవమపితుజ్జస్థానప్రదానతః||౧౮౯||

ధృవీచకారయస్తాద్ధి (ధృవ) సోతస్తాత్ప్రీతితః।

శ్వావ్యాపకత్వమ్.

౩౯౧ పరర్థి:

ఓం పరార్థమః

- భా. (పరర్థి:) పరావస్థస్యాపిహి, రామస్యాపరసోమాదిదేవగుణై
కదేశనిదర్శనంక్రియతే. యథా. [౫]
- (౧) “విష్ణునాసదృశోపీర్యసోమవత్ప్రియదర్శనః”॥బా-రా-౧-౧౮
ఇత్యాదౌ. పరత్వత్వాత్తైవ, ఏతదుక్తం-
- (౨) “అవ్యక్తమక్షరంబ్రహ్మనిర్మితమ్ । దేవానాంహృదయం సౌ
మ్యంగుహ్యంరామఃపరస్తవః” ॥రా-అ-౨-౩౩॥
- (౩) “బహవోన్యవకల్యాణగుణాఃపుత్రస్యసన్నితే”॥రా-అ-౨-౨౬॥
[౩౯]
ఇత్యాది.

- నిర్వ. అధమృతసంజ్ఞీవనంరామవృత్తాంతఃప్రస్తోష్యతే.పరస్యాపిస్వస్య
అవరవత్ ఏకగుణైకదేశనిదర్శనకరణేన సర్వైశ్వర్యాదపిష
రాఅతిశయితాబిరుద్ధిః కల్యాణగుణసమృద్ధిః అస్యేతి—
(పరర్థి:) [౧౫]
- (౧) “బిరుధు-వృద్ధౌ” ॥ధా. ఉక్తా-౩౯|౧౨౫-౩౨॥
- (౨) “స్త్రియాంక్తిః” ఇతి, క్తిః-అనుణః. ॥౩-౩-౯౪|౨౮౬-౧౧॥
- (౩) “తితుత్ర” ఇతి, నేట్. ॥౭-౨-౯|౨౬౦-౨॥
- (౪) “యుషన్తథోః” ఇతి, ధః. పూర్వస్య॥౮-౨-౪౦|౧౫౮-౧౩॥
జత్వేనదః. [౨౦]
- (౫) “పౌపాలనపూరణయోః” ॥౨-౨|౧౨౮-౧౩॥
- (౬) “ఋదోరప్” ఇత్యప్. గుణోరవరః. ॥౩-౩-౫౭|౨౮౪-౧౭॥
ఋత్యకఇతిహిపాక్షికః? తతస్ స్త్రియామ్, అతస్తాప్. దీర్ఘః.
- (౭) “స్త్రియాంపువత్” ఇత్యాదినా ॥౬-౩-౩౪|౭౨-౩౪॥

నిరు. ౩౯౧. కల్యాణానాంపరాణాంచగుణానామృద్ధితస్సదా॥

పరావస్థతయాచైవ (పరర్థి) రితకథ్యతే।

జ్ఞో.ర.౨, అక్ష.౨౦-జ్ఞో.ర.౨, అక్ష.౨౬. (౩౬౮) నా. { ౩౯౨. పరమస్మ
౩౯౩. తుష్టః

౩౯౨ పరమస్మృతః

౩౯౩ తుష్టః

ఓం పరమస్మృతాయనమః.

ఓం తుష్టాయనమః.

భా.(౮) “భగవత” ఇతిస్వమస్త్రవర్ణాచ్చ. ... *

కీర్తి—

[౫

(పరమస్మృతః)-స్మృతప్రత్యక్షదృష్టస్వపారమ్యః; యథా, [౧౩]

(౧) “వ్యక్తమేషమహాయోగీవరమాత్మాసనాతనః” || యు-౧౧౪-౧౪-
[40]

(౨) “సూర్యస్యాపిభవేత్సూర్యః” ఇత్యాది....* ||

అధిక్యతాధికారాత్పరత్వాదపి అతిశయేన సమస్త మనుష్యాద్య

ధికారయోద్ధాశరధిత్వజగత్పాలనయోద్ధాభాత్ ప్రీతః—

(తుష్టః) - యథా,

నిర్వ. తస్యపుంసద్భావః. సంహితాయామ్, ఆద్ గుణః. రవరః. *

స్మృతప్రత్యక్షదృష్టస్వపారమ్యతయా, పరమశ్చ సాస్మృతశ్చేతి—

(పరమస్మృతః.) ఏకం నామ

(౧) “స్మశ-బాధనస్పర్శనయోః” || || [౧౫

(౨) “వాదాస్తశాస్త్రపూర్ణదస్త్రస్మృతఫన్నజ్ఞప్తాః” || ౨-౨-౨౭ ||

ఇతిశీచినిస్థాయామ్, జేర్ లుక్. తతఃపదావృద్ధ్య [౨౫౪-౨౬ ||

భావోఽనిట్ త్వచ్ఛానిపాత్యతే.

(౩) “వృచ్ఛ” ఇత్యాది నాశాస్త్రత్వా || ౮-౨-౩౬, ౨౪-౯ ||

త్, వః. ఘృత్వమ్. పరమశబ్దస్య ప్రసోదరాదిత్వాత్ సా [౨౦

ధుత్వమిత్యుక్తమేవ. *

...

*

సకలమనుష్యాద్యధికారదాశరధిత్వజగత్పాలనలాభేన అధిక్య

తాధికారాత్ పరత్వాదపి అతిశయేన తుష్టః. ప్రీతాతీతి—

(తుష్టః)

నిరు. ౩౯౨. సాక్షాద్దృష్టస్వపారమ్యః (పరమస్మృత) ఉచ్యతే || ౧౯౮ ||

౩౯౩. లాభాద్దాశరధిత్వస్యజగతఃపాలనస్యచ, మనుష్య

త్వేపియః ప్రీతఃస (తుష్ట) ఇతికథ్యతే || ౧౯౯ ||

స్లో.ర.అ.అక్ష.౨౭-స్లో.ర.అ.అక్ష.౩౨(౩౬౯) నా. { ౩౯౪. శుష్టః
 ౩౯౫ శుభేక్షణః
 ౩౯౪ శుష్టః ౩౯౫ శుభేక్షణః

ఓం పుష్టాయనమః ఓం శుభేక్షణాయనమః.

- (౧) “పితరంరోచయామాసతదాదశరథంనృపమ్” || రా-బా-౧౫-౩౧ ||
 (౨) “కులోచితమతిఃత్రాత్రంధర్మంస్వంబముమన్యతే” || రా-అ-౧-౧౬ ||
 (౩) “ఆజ్ఞానమ్నానుషమ్మన్యేరామద్దశరథాస్తజమ్” ఇతి. * || రా యు
 ఏవమ్మహాగుణైఃవరిపూర్ణః— [౧౨౦-౧౧ ||
 (పుష్టః)- ||
 (౧) “తమేవంగుణసంపన్నమ్” ఇతి. * * || భా-రా-౧-౧౯ ||
 ఏవంవిదైశ్వర్యశీలాతిశయపిశునశీతళవిశాలోదారదీర్ఘ [౧౦
 రాజీవలోచనః—
 (శుభేక్షణః)- యథా,

- నిర్వ. (౧) “తుష-తుష్టే” || ౫-౫-౧౨౫-౧౫ ||
 (౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినాకర్తరిక్తః. || ౩-౪-౭౨౧౫౫-౨౯ ||
 అగుణః నిహతత్వాన్ నేట్. ఘృత్వమ్. * ... * [౧౫
 ఏవంమహాగుణైఃవరిపూర్ణతయాస్వయంపుష్యతీతి—
 (పుష్టః)
 (౧) “పుష-పుష్టే” || ౭-౩-౧౨౫-౧౫ ||
 కర్తరిపూర్వవన్నిష్టా. గుణాభావః. అనిట్త్వమ్ ఘృత్వఞ్చ *
 ఏవంవిదైశ్వర్యశీలాతిశయపిశున శీతళవిశాలోదార దీర్ఘరాజీ
 వలోచనతయా, శుభమ్, ఈక్షణంనయనమ్, అస్యేతివా, శుభమ్
 ఈక్షణంస్వకర్తృకం స్వకర్తృకఞ్చదర్శనమ్, అస్యేతివా, —
 (శుభేక్షణః)

నిరు. ౩౯౪. గుణైర్ యోహ్యసృశంస్యాయైఃపూర్ణః (పుష్ట)ఇతీరితః।
 ౩౯౫. సాశీల్యైశ్వర్యపిశునంశీతలందీర్ఘమాయతం || ౧౯౩ || [౨౫
 తామ్రించలాచనంయస్యస (శుభేక్షణ) ఈరితః।
 స్వకర్తృకర్తృకంపైవశుభంయస్యైదర్శనం || ౧౯౪ || శుభేక్షణస్యాత్

శ్లో॥ ౪౩॥ ౩౯౬ రామ

ఓం రామాయనమః.

(౧) “సుభూరాయతతామ్రాక్షసాక్షాద్విష్ణురివస్వయమ్”॥రా-
ఇతి స్వకర్తృకంస్వకర్తృ కజ్చదర్శనమతిశుభ [అ-౨-౪౩॥
మస్మేతివా-శుభేక్షణః - యథా,

(౨) “యశ్చరామన్నపశ్యేత్తుయజ్చరామోనపశ్యతి । నిద్రితస్సప
సేల్లోకేస్వాత్మాప్యేనంవిగర్హతే” ఇతి. * ॥రా-అ-౧౭-౧౪॥

(౩) “రమ్యతేఽప్రిన్సదాసర్వైఃగుణరూపవశీకృతైః” ఇతి—
(రామః)-యథా, [౧౦

(౧) “రామోరమయతాంశ్రేష్ఠ” ॥రా-అ ౫౩-౧॥

(౨) “గుణాభిరామంరామజ్చ” ॥భా-స-౫౮-౪౨॥

(౩) “శ్యామోయవాలోహితాక్షోమాతక్లానామివర్షభః”

నిర్వ (౧) “ఈక్షదర్శనే” పూర్వత్రకరణే ॥ధా-భావ-౧౦-౯౧౨౦-౪॥
ల్యుట్-అనః-ణత్వమ్. అపరత్రభావేల్యుట్. అన్యత్ ప్రాగ్భ్యత్.

(౨) “శుభ - దీప్తా” ॥

(౩) “శుభ-శోభాధేవా” ॥ధా భావ-౧౨-౪౦౧౧౮-౨౫॥

ఇగుపథలక్షణఃకః. కిత్ త్వాన్సగుణః. తతఃసంహితాయామ్,

(౪) “ఆద్గుణః” ... * ॥

సర్వైర్గుణరూపవశీకృతైః రమ్యతేఅనురజ్యతేఽప్రిన్ [౨౦

ఇతివా, తద్వశీకృతేష్వయంరమతేరజ్యతీతివా—

(రామః)

(౧) “రము-క్రీడాయామ్” భావి. పూర్వత్ర ॥౨౩-౨౧౨౨-౧॥

(౨) “హలశ్చ” ఇత్యధికరణేఘర్ష. ॥౩-౩-౧౨౧౧౨౮-౧౩॥

అపరత్ర, [౨౫

నిరు. ౩౯౬. స్వగుణైఃరమ్యతే (రామ) ఈరితిః।

౩౯౭ విరామో

ఓం విరామాయనమః.

భా. (౪) “తథానర్వప్రజాకాంతైః ప్రీతిసంజ్ఞాననైః పితృః” ||

(౫) “గుణైర్విరుచేరామోదీప్తసూర్యశ్రవాంశుభిః” || రా-అ-౧-
ఇతి. [౩౩ ||

(౬) “శరదీవరత్నైః పేతభిరామ శరీరాయ” ||

ఇతి స్వమంత్రీలిక్ష్ణాచ్చ. * ... *
విరమ్యతేఽస్మిన్వరప్రదైః బ్రహ్మాదిభిః, వరైశ్చావధ్యత్వాదిభిః
లబ్ధవరైశ్చరావణాదిభిః—

(విరామః) - యథా,

(౧) “బ్రహ్మాస్వయమ్భూశ్చతురాననోవా” || రా-సు-౫౧ ౫౫ ||
[41]

ఇత్యాది. * ... *
నిసర్గనైరపేక్ష్యేణకృపణాద్రాజ్యాదేః—

(౩) “జ్వలితకనైభ్యోణః” ఇతి, కర్తరిజ్వ ॥ ౩-౧-౧౪౦ ॥ ౨౪౪-౧౭ ||

లాదిలక్షణోణః. ఇతి ఉభయత్ర ఉపధావృద్ధిః. ... *
వరప్రదైః బ్రహ్మాదిభిః, వరైశ్చావధ్యత్వాదిభిః, లబ్ధవరైశ్చరావ
ణాదిభిః. విరమ్యతే ఉపరమ్యతేఽస్మిన్ ఇతి—

(విరామః) పూర్వవదేవధాతుః; విపూర్వః. ధాతూనామనేకార్థ
త్వాత్ ఉక్తార్థోపపత్తిః. అన్యచ్చప్రథమకల్పవత్ ప్రత్యయాదిః
అనుకల్పవన్ నైసర్గిక నైరపేక్ష్యేణ కృపణాద్రాజ్యాదేర్
వ్యరంసీత్-ఉపరత ఇతి—

నిరు. ౩౯౭. వరప్రదైర్బ్రహ్మముఖైః అవధ్యత్వాదిభిర్వరైః || ౧౯౫ ||
యస్మిన్విరమ్యత ఇతిస (విరామః) ప్రకీర్తితః |

శ్లో.౪౩, అక్ష.౬-శ్లో.౪౩, అక్ష.౧౦. (౩౭౨) నా. ౩౯౮. విరతః

౩౯౮ విరతో

౩౯౯ మార్గః

ఓం విరతాయనమః.

ఓం మార్గాయనమః

భా. (విరతః) - యథా, [౩౨॥

(౧) “నచాస్యమహతీంలక్ష్మీంరాజ్యనాశోపకర్షతి” ॥రా-అ-౧౬-

(౨) “లోకకాంతస్యకాంతత్వంశీతరత్నేరివక్షపా” ॥

(౩) “సపితృర్వచనంశ్రీమానభిషేకాత్పరంప్రియమ్” ॥రా-సు-౩౩-౨౪

(౪) “ధర్మాపదేశాత్త్యజతశ్చరాజ్యంమాభ్యావ్యరణ్యన్నయతన

[42]

దాతిమ్” ఇత్యాది. ... * ॥రా- ॥

భరద్వాజాదిమునిభిః స్మగ్యతేఇతి—

(మార్గః). ... *

నిర్వ. (విరతః) పూర్వపదేవవిపూర్వోభావః

(౧) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినాకర్తరిక్తః. ॥౩-౪-౨౭, ౨౪౬-౩౦॥

నిహతత్వాన్ నేహ.

(౨) “అనుదాత్రోపదేశవసతితనోత్యాదీనామనువాసికలోపోయులి

క్ష్టిత” ఇతిరమేరనుదాత్రోపదేశతయా, ॥౬-౪౩౭, ౧౦౧-౨౯॥

అనువాసికస్యవస్యలోపః. * ... *

భరద్వాజాదిభిర్మునిభిః మార్గ్యతే స్మగ్యతే ఇతి,—

(మార్గః)

(౧) “మార్గ-అన్వేషణే” ॥చురాదిరాధ్యక్షీయః-౪-౪౩, ౧౩౧-౯॥

(౨) “ఆదృషాద్వా” ॥చురా. ॥౧౩౦-౨౯౦॥

ఇత్యతోస్యవిభాషితోణిచ్.

నిరు. ౩౯౮. నిసర్గనైరపేక్ష్యేణరాజ్యాదేకృపణాద్ధియః ॥౧౯౬॥

విరాగీ (విరతస్), సస్యాత్సప్తార్ణః పరమాద్భుతః.

౩౯౯. స్మగ్యమాణతయా (మార్గో) భరద్వాజాదిభిస్సదా

శ్లో.౪౩,అక్ష.౬-శ్లో.౪౩.అక్ష ౧౦.(౩౭౩) నా. ౩౯౮. విరజోమార్గః

౩౯౮ విరజోమార్గో

ఓం విరజోమార్గాయనమః.

భా. (విరజోమార్గః) ఇతిపాతే, విరజః అపాంసులః, నిర్దోషః, తద్దర్శితో మార్గ ఇతి, యథా, [౬౮-౨౯॥

(౧) “యాగతిర్యజ్ఞశీలానామహితాగ్నేశ్చయాగతిః” ॥రా-ఆ-

(౨) “అవహత్యరమాంగతిమ్” ఇతి.* ॥ ॥

(౩) “అకర్తరి” ఇతి కర్తృణిఘ్న-ణిచ్ పత్యేతు, ॥౩-౩-౧౯॥౨౮-౨౧౫॥

(౪) “ఏరచ్” ఇతి. తల్లప్ పశ్చ-ఆత్రఘ్న ॥౩-౩-౫౬॥౨౮౪-౧౫॥

నేతితూపపాదయిష్యతే. యద్వా, దివాదౌవృత్ కరణస్యకే షాఞ్చిన్ మతేపుషాదిమాత్రసమాప్త్యర్థతయాదివాదేర్ భావి వదా కృతిగణత్యేనమృగ్యతిరపిదివాదిరస్తి. తతః, వాసరూప న్యాయాత్ కృత్యాప్రవృత్తౌ, కర్తృణిఘ్న.

(౫) “పుగన్త” ఇతి. లఘూపథగుణః ॥౭-౩-౮౬॥౧౫౨-౬॥

రపరః మర్గః సపవ, [౧౫

(౬) “ప్రజ్ఞాదిభ్యశ్చ” ఇతిస్వాధ్దేఽణి, ॥౫-౪-౩౮॥౧౪౫-౩౩॥

(౭) “యస్య” ఇతిలోపే, ॥౬-౪-౧౪౮॥౨౬-౧౧॥

ఆదివృద్ధేఽచ, (మార్గః) ... *

అథవా, విరజోమార్గః ఇతిపాతః. నిర్దోష మార్గప్రదర్శనేన విరజాఃవిగతరజసః అపాంసులః,మృజ్యతేపరిమృజ్యత [౨౦ ఇతి. మార్గోఽథ్వా, అస్తాదితి—

(విరజోమార్గః) ఏక నామ.

(౧) “మృజూశుద్ధా” కర్తృణిఘ్న ॥ధా-అదాది ౬-౨౩॥౧౨౪-౬॥

నిరు. ౩౯౮. పాఠస్తువిరజోమార్గఇతి,నిర్దోషదర్శితః । పథాఃస్యాద్యేన (విరజోమార్గ) స్మార్తార్థదర్శనాత్ ॥ ౧౯౮॥ [౨౫

౩౯౯ నెయో

ఓం నెయాయనమః.

భా. సుహృదాన్నియోగార్హ త్యాత్ —

(నేయః)- యథా, [౫

(౧) “ఆజ్ఞాప్యోహంతపస్వి నామ్” ॥ ॥

(౨) “ఆవాసంత్యహమిచ్చామిప్రదిష్టమిహ కాననే” ॥ రా. ఆ ౫-౩౩

నిర్వ. (౨) “మృజైర్ వృద్ధిః” ఇతీకౌవృద్ధిః ॥ ౭-౨-౧౧౪|౧౮౫-౩౨॥
రపరత్వమ్.

(౩) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్.గః ॥ ౭-౩-౫౨|౨౪౦- ॥[౧౦

(౪) “రజ్జు-రాశే” ॥ ధా దివా-౬-౪|౧౨౫-౧౦॥

(౫) “సర్వధాతుభ్యోఽనుక్” ఇత్యనుక్ ॥ శిశ్నా-౫|౨౭౮-౩౨॥
తత్ ప్రకరణే,

(౬) “భూరజ్జ్విభ్యాంకిత్” ఇతితస్యకిత్త్వాత్, ॥ ఉశా-౫|౨౭౯-౧౨॥

(౭) “అనిదితామ్” ఇతి, ఉపధాయాన ॥ ౬-౪-౨౪|౩౫-౧౦॥ [౧౫
స్యలోపః. విపూర్వోబహుప్రీహిః.

(౮) “ససజుషః” ఇతి, సోరుత్వమ్. సంహితా ॥ ౮-౨-౬౬|౧౨-౨౭॥
యామ్.

(౯) “హశిచ” ఇతి, ఉత్వమ్. ॥ ౬-౧-౧౧౪|౧౩-౧॥

(౧౦) “ఆద్ గుణః” ... * ॥ ౬-౧-౮౭|౫-౩౬॥ [౨౦
సుహృదాన్నియోగార్హ తయా నెతుమర్హ ఇతి—

(నేయః)

(౧) “శీఘ్ర-పాశణే” ణోనః. ॥ ధా-భ్యా-౨౦-౫|౧౨౨-౧౯॥

(౨) “అర్హేకృత్యతృచశ్చ” అర్హార్హే, ॥ ౩-౩-౧౬౯|౨౩౭-౧౩॥

నిగు. ౩౯౯. నియోగయోగ్యస్సుహృదాన్యోఽసా (నేయ)స్స ఉచ్యతే.

౪౦౦ నయో

ఓం నయాయనమః.

భా. (౩) “సుహృదాంహ్యర్థకృచ్ఛేషు యుక్తంబుద్ధిమతాసతాః
సమర్థేనాపిసద్దేస్తుంశాశ్వతీంభూతిమిచ్ఛతా” ||

సభాపర్వణిచస్వయమ్,

(౪) “యజస్వాభీప్సితంయజ్ఞంవయిశ్రేయస్యవస్థితే । నియుజత్వ
చాపిమాంకృత్యేసర్వంకర్తాస్మితేవచః” ||భా-స-౩౩-౨౫||

ఉద్యోగే, [౧౦

(౫) “అయమస్మిమహాబాహు!బూహియత్తేవివక్షితమ్ । కరిష్యా
మీహతత్సర్వంయత్త్వంవత్స్యసిభారత!” ఇతి ||భా-ఉ-౭౧-౫||

(౬) “వాయుసూనోస్సుహృత్వేనభక్త్యాపరమయాచసః । శత్రూ
ణామద్రకంప్యోపిలఘుత్వమగమతః—పేః” ||రా-య-౫౯-

ఇతివా. * ... * [౧౨౧||

తేచతథాస్మిన్నీయన్తఇతి—

(నయః)- తెహ్యోహుః?

నిర్వ. (౩) “అచోయత్” ఇతి,యత్.కృత్యఃగుణః. # ||౩-౧-౯౭|౧౨-||

తేచతథానీయన్తేస్మిన్నీతి—

(నయః) ధాతుఃపాగ్ వత్. నత్వమ్. [౨౦

నిరు. ౪౦౦. యస్మిన్ తపోధశానిత్యంనీయంతఇతివై (నయః) ||౧౯౯||

శ్లో.౪౩, అక్ష.౧౭-శ్లో.౪౩, అక్ష.౨౪. (౩౭౮) నా. {౪౦౨ వీరః
 {౪౦౩. శక్తిమతాంశ్రేష్ఠః

{౪౦౨
 ౬౬౫}

వీరః

౪౦౩ శక్తిమతాంశ్రేష్ఠః

ఓం వీరాయనమః

ఓం శక్తిమతాంశ్రేష్ఠాయనమః.

భా. (వీరః)-

- (౧) “అజ-గతియైవణయోః” || ధా-భా-౮-౪౦|౧౧౭-౧౨|| [౫
 (౨) “స్థాయి తజ్జీ వజ్జీ” ఇత్యాది నారక్. || ఉణా-౨|౨-౬౬||
 (౩) “అజేర్వ్యఘృషోః” ఇతి, వీభావః. యథా|| ౨-౪-౫౬|౧౬౦-౩౪||
 (౪) “బ్రహ్మదణ్డప్రకాశానాం విద్యుః జ్వలితవర్చసామ్ స్తరకారాఘ
 వబాణానాం, వివృధేరాక్షసేశ్వరః” || రా-యు-౬౦-౩||
 (౫) “మాతజ్గతవసం హేన, గరుడేనేవ వన్నగః, అభిభూతో భవద్రా
 జారాఘ వేణుమహాత్మనా” యథాచమారీచః || రా-యు-౬౦-౨||
 (౬) “వృక్షేవృక్షేచ పశ్యామి? వీరకృష్ణాజినామ్బురమ్ । గ్రహీతథను
 [43]

షంరామం, పాశహస్తమివాస్తకమ్” ఇత్యాది. * || రా-ఆ-౩౯-౧౪||

శక్తిమతాంసురాదీనామతిశయేన ప్రశస్యతి—

(శక్తిమతాంశ్రేష్ఠః) యథాహ పరశుపరికర్తారావః, [౧౫

నిర్వ. (వీరః)

- (౧) “అజ-గతియైవణయోః” || ౮-౪౮- |౧౧౭-౧౨||
 (౨) “స్థాయి తజ్జీ వజ్జీ” ఇత్యాది నాప్రాగు || ఉణా-౨|౨-౬౬-౨౨||
 దాహృతసూత్రేణరక్.
 (౩) “అజేర్ వ్యఘృషోః” ఇతి, వీభావః. || ౨-౪-౫౬|౧౬౦-౩౪||
 కీత్ త్వాదగుణః. నిహతత్వాన్నేట్. * ... *

శక్తిమతామ్- బలినామ్-సురాదీనామ్. అతిశయేన ప్రశస్యతి—

(శక్తిమతాంశ్రేష్ఠః) శంసతేః ప్రపూర్వాత్ ప్రశస్యస్యేతి నిర్దే

నిరు. ౪౦౨. (వీరః) కంపనహేతుత్వాద్రక్షసామతిభీమతః|

౪౦౩. సురాదీనాం శక్తిమతాయః ప్రశస్యతమః స్మృతః || ౨౦౦||

తస్మా (శక్తిమతాంశ్రేష్ఠః) దశార్ణ శ్రేష్ఠదోమనుః|

|| తృదృశ.

౪౦౪ ధర్మ

ఓం ధర్మాయనమః.

భా.(౧) “అక్షయమ్మధుహంతారంజానామిత్యాంసురేశ్వరమ్” ||రా-

ఇతి. బ్రహ్మచ,

[బా-౭౬-౧౭||

(౨) “కథన్దేవగణశ్రేష్ఠ!నాత్మానమవబుధ్యసే” ||రా-య-౧౨౦-౬||

(౩) “దేవాశ్చదైత్యాశ్చనిశాచరేష్ఠగర్భర్షవిద్యాధరనాగయతాః
రామస్యలోకత్రయనాయకస్యస్థాతున్నశక్తాస్సు మరేషుస
ర్వే” ||రా- ||

(౪) “సర్వాన్లోకాన్సంసంహృత్య,సంహృతాన్సచరాచరాన్।
పునరెవతథాస్రప్టుం,శక్తోరామోమహాశరైః” ||రా- ||

ఇతి.

*

...

...

*

అభ్యుదయనిశ్రేయసాభ్యాంసర్వస్యసాక్షాద్ధరణాత్—

(ధర్మః)-

నిర్వ. శాత్,కృపినలోపెచపాగ్రేవప్యత్పదితాత్ ప్రశస్యశబ్దాత్
ఆతిశాయనికఇష్టా. తత్రపరతః,

(౧) “ప్రశస్యస్యశ్రః” ఇతి, శ్రాదేశః ||౫-౩-౬౦|౧౪౦-౨౦||

(౨) “ప్రకృత్యైకాచ్” ఇతిప్రకృతిభావాదిన్తని,||౬-౪-౧౬౩|౧౪౦-౨౧||

(౩) “ఊః” ఇతి, టిలోపోన. గుణః. ||౬-౪-౧౪౩|౨౬-౧౭||

(౪) “శక్ల-శక్తై” ||ధా-స్వాది-౨-౬|౧౭౬-౭|| [౨౦

(౫) “స్త్రియాంక్తి” ఇతి, క్తి. ||౩-౩-౯౪|౨౦౬-౧౧||

[⁴⁴]

అనిట. తతోమతుప్. ఆమిత్యాది. *

...

*

అభ్యుదయనిశ్రేయసాభ్యాం, సర్వంసాక్షాద్ధరణాత్—

(ధర్మః)

నిరు. ౪౦౪. నిశ్రేయసాభ్యుదయాభ్యాం(ధర్మః)||౨౦౧||

[౨౫

(ధర్మ) స్సర్వస్యధరణాత్

శ్లో.౪౩, అక్ష.౨౭-శ్లో.౪౩, అక్ష.౩౨ (౩౮౦) నా.౪౦౫.ధర్మవిదుత్తమ

౪౦౫ ధర్మవిదుత్తమః॥

ఓం ధర్మవిదుత్తమాయనమః.

- భా.(౧)“అర్తిస్తు సు హు సృ ధృ షీ భా యా వా పది యషీ నీ
భ్యో మన్” ఇతి, వన్ ప్రత్యయః. ఏవంసోమ॥ఉణా-౧.౨౬౫-
ఇత్యాదయః. తదాహతమేవబ్రహ్మ, [౫॥
- (౨) “బ్రహ్మవిదాంవరః, లోకానాన్త్యంపరోధర్మః”॥రా-యు-౧౨౦-
ఇతి. లక్ష్మణశబ్ద, [౧౪॥
- (౩) “ధర్మాజ్ఞానత్యసన్ధశ్చరామోదాశరధిర్మది । పారుషేచావ్రతి
ద్వద్వ, శ్మరై నజ్ఞహిరావణిమ్” ఇతి. అన్యేచ, ॥రా-యు-౯౧-౩౭॥
- (౪) “యేచ వేదవిదోవిపా, యేచాధ్యాత్మవిదోజనాః । తేవదన్తిను
హాత్మానంకృష్ణంధర్మంసనాతనమ్” ॥భా-ఆ-౮౮-౨౫॥
- (౫) “పుణ్యాద్వారవతీతత్రయత్రాస్తేమధుసూదనః” ॥ ॥
- (౬) “సాత్వాద్దేవఃపురాణోఽసాసహిధర్మస్సనాతనః” ॥భా-ఆ-
[౪౦] ॥౮౮-౨౪॥
ఇత్యాది. అన్యే,
- (౭) “సాత్వాద్రామాద్వినిర్వృత్తోధర్మశ్చాపిశ్రియాసహ”॥
ఇతి. * ... * [॥
ధర్మవిత్సుత్తమః—
(ధర్మవిదుత్తమః)-ధర్మజ్ఞానే వసిస్థవామదేవమారగ్జ్ఞాయా

- నిర్వ.(౧)“ధృష్ణ-ధారణే” ॥౨౬-౪.౧౨౨.౧౮॥
- (౨) “అర్తిస్తు సు హు సృ ధృ షీ” ॥ఉణా-౧.౨౬౫-౫॥
ఇత్యాదినామకా. గుణోరవరః. అనిట్. స్వస్యవసిస్థమార్గజ్ఞే
యాది శిష్యత్వేపి ధర్మజ్ఞానేతదుపజీవ్యతయా, ధర్మవిత్సుధర్మ
జ్ఞేమతేభ్యోవా, ఉత్తమః. ఉత్ కృష్టతమః. ఇతి— [౨౫
(ధర్మవిదుత్తమః) ఏకంనామ, ఉచ్ఛబ్దాదుత్ కృష్టవాచిన అతి

నిరు. ౪౦౫. ధారణాన్ (ధర్మవిదుత్తమః)

శ్లో॥ రర॥ ౪౦౬ వైకుంఠః

ఓం వైకుంఠాయనమః

భా. దీనాంశిష్యోఽప్యవజీవ్యః; యథా

(౧) „సర్వదాఽభిగతస్పృహఃసముద్రశవసీద్ధభిః”॥రా-సం-౧౬॥ [౫

(౨) “ధర్మజ్ఞస్సత్యసద్వత్సవేదవిద్భిస్సపూజితః” ॥

(౩) “యథావత్సాక్షవేదవితః” ॥రా-అ-౧-౨౦॥

(౪) “త్వమప్రమేయశ్చదురాసదశ్చజితేద్ద్వియశోఽప్తమధార్మికశ్చ
అక్షయ్యకీర్తిశ్చవిచక్షణశ్చక్షితిక్షమావాన్తతజోపమాక్షః”
ఇత్యాదినా. ... *॥రా-౩-౨౪-౩౧॥ [౧౦
సర్వేషాంసంశ్లేషయితా—

(వైకుంఠః)

నిర్వ. శాయనికన్తమప్. చర్త్యమ్.

[46]

(౧) „విదజ్ఞానే” క్విప్. అగుణః. ఇత్యాది॥ధా-అదా-౬-౨౧।౧౨౪-౬॥

ధర్మశబ్దాహి, ధరతేర్వనిగవ్యుదహాది. ... * [౧౫

నిరుక్తానుసారాత్ సర్వేషాంసంశ్లేషయితృతయా, వికుంఠానాం
విగతసంశ్లేషవిఘాతానామ్ అయమితి—

(వైకుంఠః)

(౧) “శుభ-ప్రతిఘాతే” శురీత్యన్యే; కురిచెతి ॥ధా-భా-౧౦-౫౩।

పత్యతే; చాత్ ప్రతిఘాతే, [౧౧౮-౬॥ [౨౦

సచప్రతిఘాతోఽత్రసంశ్లేషవిఘాతః ఇదిత్వాన్ నమ. అను
స్వారపరసవర్ణా. భావేఘృత్. కొవా. విపూర్వోబహువ్రీహిః.
తతోవికుంఠశబ్దాత్,

నిరు. ౪౦౬. సంశ్లేషప్రతిఘాతశ్చకుంఠాత్వర్థఉచ్యతే॥౨౦౨॥

విగతస్సుచయేషాం, తేవికుంఠఃస్యరుదీరితాః । తేషామేవైష [౨౫

ఇతిహి (వైకుంఠః) పరికీర్తితః॥౨౦౩॥

భా. (౧) “కుతి గతిప్రతిఘాతే” సచాత్రసంశ్లేషవిఘాతః॥ ధా-భా-౧౦-సచవిగతోయేషాస్తేవికుణ్ఠాః, తేషామేషః (వైకుణ్ఠః) [౫౪|౧౦౮-౬॥

(౨) “నుయాసంశ్లేషితాభూమిరద్భిర్వ్యోమచవాయునా| వాయుశ్చ తేజసాసార్థంవైకుణ్ఠత్వస్తతోమమ” ఇతి ॥ భా-శా-౩౪౩-ఈదృశీహి శైలీరామ తేషిః యథా, [౫౦॥

(౩) “రామమేవానువశ్యంతో నాభ్యహింసస్పరస్పరమ్” ॥ రా-అ-తదసన్నిధౌపరస్పరనిర్వ్యపేక్షాహితత్రత్యాః? [౧౫-౨౫॥ యథాఽహుః పార్యఃపతీన్,

(౪) “రాఘవంవాఽనుగచ్ఛధ్వమశ్శ్రుతింవాపిగచ్ఛత” ॥ రా-అ-ఇతి. [౪౮-౨౭॥

(౫) “వ్యస్థజన్కబళాంనాగాగావోవత్సాన్నపాయయాన్”

(౬) “నజ్జిహ్వప్త్యా నాభ్యనన్దన్ విపులంవాధనాగమమ్ | పుత్రంప్రథమజన్యలభ్యాజనసీనాభ్యనన్దత” ॥ రా-అ-౪౮-౫॥ స్తనార్థినస్సతాః స్త్రీణాంభర్తారోభాశ్రితరస్తథా| సర్వైసర్వం పరిత్యజ్య, రామమేవాన్వయస్తదా” ఇతి*॥ ॥

(౧) “సయత్ పూర్వోష్టాత్సర్వష్టాత్పాత్సనఁషస్తష్టాత్పురుషః” ఇతిపరమపావనత్వాత్ —

నిర్వ. (౨) “తస్యేదమ్” ఇతి, సంబంధసామా॥ ౪-౩ ౧౨౦|౧౧౫-౧౨॥ స్వేఽన్. ఆదివృద్ధిరైకారః. [౨౦

(౩) “యస్య” ఇతి, లోపః. ... * ॥ ౬-౪-౧౪౮. ౨౬-౧౧॥ సచ, పరమపావనతయానిరుక్తానుసారాత్ పూర్వోష్టాద్విశ్వష్టాత్, పాత్సనస్సర్వానోషతి దహతీతివా, పిపర్తిప్రణాతిచ పాలయతి, పూగయతీతివా, పురుషోత్తమతయాసర్వైషాంపురతిఅగ్రగామీభవతీతివా, — [౨౫

౪౦౭ పురుషః

ఓం పురుషాయనమః.

భా. (పురుషః)

(౧) “పావనస్సర్వలోకానాంత్యమేవరఘనద్దనః” ఇతి॥ ॥
శబరీ,

(౨) “తేవాహాశ్చక్షుషాసౌమ్యఃహృతాసౌమ్యేనమానదః”॥రా-ఆ-
ఇతి [౭౪-౧౩॥

(౩) “ప్రౌ-పాలనపూరణయోః” ॥ధా-జు-౧-౪|౧౨౪-౧౬॥

(౪) “పురఃకుషణ” ఇతికుషస్ప్రిత్యయాన్తోవా— [౧౦
(పురుషః)

సహి, రామస్సర్వథాపురుషఇష్యతే,

(౫) “రాఘవంశోభయన్త్యేతేషధ్ధణాఃపురుషోత్తమమ్”॥రా-

(౬) “శార్ఙ్గధన్వాహృషీకేశశఃపురుషఃపురుషోత్తమః”*॥ ॥

సర్వ. (పురుషః) సర్వత్ర [౧౫

(౧) “ఉష-దాహే”ఇగుపథలక్షణఃకః.అగుణః॥౧౭-౪౫|౧౨౦-౨౩॥

(౨) “పుర-అగ్రగమనే” ॥ధా-తుదా-౩-౫౫|౧౨౬-౩౧॥

(౩) “ప్రౌ-పాలనపూరణయోః”॥ధా-జు-పూయా-౧-౪|౧౨౪ ౧౬

(౪) “పూరీ ఆప్యాయనేవా” ॥దివాదౌ-౫-౩|౧౨౫-౫॥

అయందివాదిఃచురాదిశ్చపూర్వత్ర ఉభయత్ర [౨౦

(౫) “అశూపురిషి” ఇత్యాదినాక్వన్. ॥ఉణా-౧|౨౬౫-౨౦॥
బాహుళకాదన్యతోపిభవతి పృణా తేః.

(౬) “ఉదోఽప్యపూర్వస్య” ॥౭-౧-౧౦౨|౧౦౭-౩౫॥
ఇత్యుత్పమ్. రపరత్వమ్.ఉభయత్రాప్యగుణః.

నిరు. ౪౦౭. స,యత్పూర్వఇతిశ్రుత్యా(పురుషః) పావనత్వతః॥౨౫

ప్రౌ-పాలనాన్ధాన్ధిఆర్షప్రత్యయయోగతః॥౨౦౪॥

సర్వపాలకతాలభ్యా (పురుషః) ప్రోచ్యతేబుధైః॥

శ్లో. రర, అక్ష. ౯-శ్లో. రర, అక్ష. ౧౪ (౩౮౫) నా { రం. పాణిదః
 { రం. ప్రణమః
 { ౩౩౩, ౩౩౩, ౯౫౩ } పాణిదః { రం } ప్రణమః
 { ౯౫౩ } ప్రణమః

ఓం పాణిదాయనమః. ౭౦ ప్రణమాయనమః.

భా. ప్రసిద్ధానపిపాణిదాతీతి—

(పాణిదః)-అతోహితద్విరహే, [౫]

(౧) “అపివృత్తాః పరిష్కూనాస్సపుష్పజుగ్రహకోరకాః” || రా-అ-౫౯-౪ ||

[47]

(౨) “పరిశుక్లా పలాశానివనాశ్చుపవనానిచ” ఇత్యాది! * ||

(౧) “ప్రణామయతి” || అధ-శి- ||

ఇతిశ్రౌత్యాదుక్త్యాస్వగుజైశ్చరాచరనామనాత్—

(ప్రణమః) [౧౦]

సర్వ. (౧) “అన-పాణిదే” ప్రపూర్వః || ధా-అదా-౬-౨౭ | ౧౨౪-౮ ||

(౨) “అకర్తరి” ఇత్యపాదానేఘృత్. || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||
 ఉపధావృద్ధిః. సాంహితీకొదీర్ఘః.

(౩) “పూర్వపదాత్” ఇతి, ఇత్యమ్. ... * || ౮-౪-౩ | ౭౬-౬ ||

తద్విరహేవృత్తాదీనామపిపరిష్కూనతయా, తేహంప్రసిద్ధానపిపాణిదా
 (పాణిదః) [దదాతీతి—

(౧) “దు-దాక్ష-దానే” || ధా-జు-హూ-౧-౯ | ౧౨౪-౧౮ ||

(౨) “అతోనువసర్గే” ఇతి, కః. అల్లోపః. || ౩-౨-౩ | ౧౪౫-౧౩ ||
 వ్యుదపాదిహిపాణిశబ్దశ్చౌత్యానిరుక్త్యా?

స్వగుజైః చరాచరప్రణమీకరణాత్, ప్రణమయతి. ప్రస్వీకృ
 రోతితదితివా, తత్ ప్రణౌతి తయైవనిరుక్త్యాప్రణామయతీతివా.

తతపవ-హూతోన్ తేనప్రణాయతే ప్రకర్షేణస్తూఘతేనై
 ఇతివా,—

(ప్రణమః-ప్రణవః) ఇతివా ఉభయధాపిపాఠః. ప్రణవశ్చత్యేవవా

నిరు. రం. (త్యాణిదః, స్మృతః ||

రం. గుజైశ్చరాచరనిత్యం నామనాత్ (ప్రణమః) స్మృతః ||

శ్లో.రర,అక్ష.౧౨-శ్లో.రర-అక్ష.౧౪. (౩౮౬) నా. ౪౧౦. ప్రణమః

భా.(౨)“హృదయాన్యాయమమన్దేవజనస్యగుణవత్తయా”ఇతి. * ॥

యశసాపివిస్తీర్ణ ఇతి—

నిర్వ. పూర్వత్ర,

(౧) “ణము-ప్రహృత్వే”; ప్రపూర్వః. ॥ధా-భా-౩౦-౪౧౧౩-౨॥

ణోనః-ణివోవృద్ధిః.తతఃదాత్తొపదేశాజ్ఞితఃకృతఃపరత్వాభావేన.

(౨) “నోదాత్తొపదేశస్య” ॥౨-౩-౩౪.౨౩౨-౪॥

ఇతినిషేధానవకాశాత్

(౩) “జనీజ్ఞామ్కషురజ్ఞోమవైశ్చ” ॥ ౧౨౩-౧౨॥

ఇత్యమన్తత్వాత్ మిత్వమ్. ఉపసృష్టతయా, [౧౦

(౪) “జ్వలహ్వలహ్వలనమామలనుపసర్గాద్వా” ॥౧౨౩-౨౦॥

ఇతివికల్పప్రవృత్తైః. శౌ,

(౫) “మితాంహృస్వః” ఇతి,హృస్వః. ॥౨౦౩-౨౨॥

తతఃపచాద్యచ్. నిలోపః. ణోపదేశతయా,

(౬) “ఉపసర్గాదసమాసేపిణోపదేశస్య” ॥౪-౪-౧౪.౧౫౪-౧౪॥

ఇతినస్యణత్వమ్. అపరత్ర

(౭) “ణుస్తతా”; ప్రపూర్వః. ॥౫-౫- ॥౧౨౩-౩౦॥

(౮) “ణానః” ఆద్యేతుపత్నే, నాతిరయ ॥౬-౧-౬౫.౧౫౪-౧౪॥

మిహాన్తర్ భావితణ్యర్థస్యనమరర్థేవర్తతే. అనేకాథాహిథా
తవః?తతఃపచాద్యచ్ గుణావాదేశౌ. ణత్వంపాగ్ వత్.ద్వితీయే

(౯) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తౌ, ॥

(౧౦) “ఋదొరప్” ఇత్యువర్ణాన్తాత్ ॥౩-౩-౫౨.౫౪-౧౬॥

కర్తృణ్యప్. గుణావాదేశౌ-ణత్వంచపూర్వవత్. ... *
యిశోవిసారవత్తయా, ప్రథతే ప్రఖ్యాతోభవతీతి. —

ర౧౧ పృథుః

ఓం శృభవేనమః.

భా. (పృథుః)

(౧) “ప్రథ-ప్రఖ్యానే” ||౧-౩-౩|౧౨౧-౯||౫

(౨) “ప్రథి మ్రిది భ్రష్టాంసంప్రసారణంస” ||ఉణా-౧|౨౬౧-౨౨||
లోపశ్చ ఇతి, కుప్రత్యయః.

(౩) “శృధుశ్రీఃపార్థివాశ్శజః” || ||

(౪) “రామోనామజనైఃశ్రుతః” ||రా-సం-౮||

(౫) “తేషామతియశాలోకేరామః” ||రా-బా-౭౭-౨౮|| [౧౦

[^{౪౩}]
(౬) “యశసశ్చైకభాజనమ్” ఇత్యాది * || ||

అవతారాసమకాలవర్తినామపిధ్యానాది నాడుపకారిత్వమాహ—

నిర్వ. (పృథుః)

(౧) “ప్రథ-ప్రఖ్యానే” ||౧-౩-౨౦౩|౧౨౧-౯||

(౨) “ఇగ్యణస్సంప్రసారణమ్” ఇతినంప్రసార ||౧-౧-౪౫|౨౮-౬||
ణసంజ్ఞాయామ్,

(౩) “కుర్భశ్చ” ఇతిప్రకరణే ||ఉణా-౧|౨౬౧-౧౩||

(౪) “ప్రథి మ్రిది భ్రష్టాం సంప్రసారణంసలోపశ్చ” ||ఉణా-౧|
ఇతి, కుః- సంప్రసారణంచ. రేఫస్యముకారః. [౨౬౧-౨౨||

(౫) “సంప్రసారణాచ్చ” ఇతి,పూర్వరూపమ్ ||౬-౧-౧౦౮|౨౮-౮||
ఏకాదేశః. అనుణః.* ... *

అవతారాసమకాలవర్తినామపిధ్యానాది నాడుపకర్తృతయా,
హిరణ్యస్యహితరమణీయతయానువర్తసామ్యాత్ తదుపలక్ష్య
స్యధ్యాత్పహృదయస్యగర్భఃశుభాశ్రయతయానిగీర్య ఇతివా,
హిరణ్యనిధిసామ్యాత్తద్భూతి ఇతివా,— [౨౫

నిరు. ర౧౧. యశోవిశాలవత్వాచ్చ (పృథు)రిత్యుచ్చతేబుడైః||౨౦౬||

శ్లో.౪౪,అక్ష.౧౭-శ్లో.౪౪అక్ష.౨౪.(౩౮౮) నా. {౪౧౨. హిరణ్య
 {౪౧౩. శత్రుఘ్నః

{_{౨౧} ౪౧౨} హిరణ్యగర్భః ౪౧౩ శత్రుఘ్నా

ఓం హిరణ్యగర్భాయనమః.

ఓం శత్రుఘ్నాయనమః.

భా. (హిరణ్యగర్భః)-హితరమణీయస్యధ్యాత్వహృదయస్య, శుభాశ్ర
 య త్వేననిగీర్తత్యాత్, హిరణ్యనిధిసామ్యాద్వా, తథాతన్మన్త్రీవర్ణః,

(౧) “ధ్యేయమిషవవిశ్వాత్తా” ఇతి. * ||

విషయేషువిశ్వేషణాత్తేషాంరావణవత్శత్రు మిద్రియవర్గం
 వివేకశరైఃహన్తిశమయతీతి—

(శత్రుఘ్నః)-

నిర్వ. (హిరణ్యగర్భః) [౧౦

(౧) “గౌ-నిరణే” ||ధా-తుదా-౪-౭|౧౦౭-౧౫||

(౨) “అర్తిగ్రాభ్యామ్” ఇతి, భ౯. ||ఉణా-౩|౨౭౩-౩౦||
 గుణోరపరః

(౩) “నేట్” ఇతి, నేట్. ||౭-౨-౮|౨౪౯-౨౭||

(౪) “హర్య-గతికాత్త్యైః” ||౧౬-౭|౧౧౯-౧౫||[౧౫

(౫) “హర్యతేకన్యకాహిరచ” ఇతి, కన్యకా ||

ధాతోర్హిరాదేశశ్చ, ఆదేశేలకారఉచ్చారణార్థః. అగుణఃసత్త్వమ్.*

తేషాంశత్రుంరావణవద్విపక్షమిద్రియవర్గంహన్తి. వివేకశర
 జాలేనశమయతీతి—

(శత్రుఘ్నః)

[౨౦

(౧) “హశ-హింసాగత్యైః” ||ధా-అదా-౧-౨|౧౦౩-౨౦||

విరు. ౪౧౨. హితస్యరమణీయస్యధాతలౌణాంహృదయస్యహి (హి
 రణ్యగర్భ) స్తత్రస్థఃసశుభాశ్రయణత్వృతః|| ౨౦౭|| యద్వా(హిరణ్య
 గర్భ) ౭సాహిరణ్యనిధిసామ్యతః|

౪౧౩. శత్రునిందియవర్గాన్యోహన్తి (శత్రుఘ్న) ఉచ్యతే||

శ్లో. రర, అక్ష. ౨౨-శ్లో. రర, అక్ష. ౨౪. (౩౮౯) నా. ౪౧౩. శత్రుఘ్నః

భా. (౧) “అమన్యక ర్తృకేచ” ఇతి, టక్. || ౩-౨-౫౩ | ౨౪౮-౩౫ ||

(౨) “గమహన” ఇత్యాది నాడుపధాలోపః. || ౬-౪-౯౮ | ౧౭౫-౨౨ ||

(౩) “హూహనైః” ఇతి, కుత్వమ్ || ౭-౩-౫౪ | ౩౦-౨ ||

(౪) “దశేద్విగ్రయానసంఘోరయోమనోరజస్వరమ్ । వివేకశర
జా లేనశశమన్నయతియోగినామ్” ఇతి. * || ||

నిర్వ. (౨) “ఆశిషిహనః” || ౩-౨-౯౮ | ౨౪౮-౨౬ ||

(౩) “లక్షణేజాయాపత్యోష్టక్” || ౩-౨-౫౨ | ౨౪౮-౩౪ ||

ఇత్యతాహనప్రగితపర్తమానే,

(౪) “అమన్యక ర్తృకేచ” ఇతి, టక్. || ౩-౨-౫౩ | ౨౪౮-౩౫ || [౧౦

(౫) “గమహన జన ఖన ఘసాం లోపః క్లిత్యనజి” || ౬-౪-౯౮ | ౧౭౫
ఇతి, కిత్వపధాలోపః. [౨౨ ||

(౬) “హూహనైర్జ్ఞిస్నేమ” ఇతినకారేపరే || ౭-౩-౫౪ | ౩౦-౨ ||
హనైర్ హస్యకుత్వమ్. ఆస్తరతమ్యాత్ ఘః. నచ,

(౭) “అచఃపరస్మిన్ పూర్వవిధౌ” ఇత్యుపధా || ౧-౧-౫౭ | ౪-౭ ||
లోపః స్థానివత్. నకారేపరేకుత్వవిధానసామర్థ్యాత్.

(౮) “శద్-శాతనె” నిచివృద్ధిః. || ౨-౪-౧ | ౧౨౨-౨ ||

(౯) “శదేరగతాతః” ఇత్యగతాశాతనే నిచి || ౭-౩-౫౪ | ౩౦-౨ ||
దస్యతః. తతో,

(౧౦) “రుశాత్తిభ్యాంకుక్” ఇతి కుక్ || ఉక్తా-౪-౨౭ | ౬-౧ || [౨౦

(౧౧) “నేట్” ఇతి, నేట్. నిలోపః ప్రజ్ఞాదిగణే || ||
హృస్వ హారాత్ ఆకారస్య హృస్వః. యదాతు,

(౧౨) “అత్తానంమానుషంమన్యే” || ||
ఇతి ప్రక్రియయా, మన్యకత్వభావనా; తదా,

(౧౩) “కప్రకరణేమూలవిభుజాదిభ్య ఉపసంఖ్యానమ్” || ౩-౨-౧౦ ||
ఇతి మూలవిభుజాదేరాకృతిగణత్వాత్ కః. [౨౪౫-౨౭ ||
శేషం పాగ్ వత్. ... *

స్లో. ౪౪, అక్ష. ౨౯-స్లో. ౪౪, అక్ష. ౩౨ (౩౯౦) నా. ౪౦౬-అధోక్షజః

౪౦౬ అధోక్షజః॥

ఓం అధోక్షజాయనమః.

భా. (౨) “సోఽభ్యగచ్ఛన్తహ తేజాఃశబరీంశత్రుసూదనః” ॥సం. ౧-౫౬॥

(౩) “భరద్వాజాశ్రమజ్ఞత్వా” ॥బా. సం. ౧-౮౭॥ [౫

(౪) “గుహమాసాద్యథత్తాత్తా” ఇతి. ... * ॥సం. ౧-౨౯॥

ఏవం అమృతోదధివత్సరైస్సదోపయుజ్యమానోపి [౨౯-౧౦॥

(౧) “అథోనక్షీయ తేజాతుయస్తా త్తస్తాదధోక్షజః” ఇతి — ॥భా. ఉ-
(అధోక్షజః) - యథా, [౭౬-౧౭-

(౨) “అక్షయ్యస్తుధుహస్తారంజానామిత్వాంసురోత్తమమ్” ॥బా॥

[50]

(౩) “అక్షయ్యకీర్తిశ్చ” ఇత్యాది. ... * ॥రా. కి. ౨౪. ౩౦॥

నిర్వ. (౩) “ఆత్మోయుక్ చిత్ కృతోః” ॥౭. ౩-౩౩. ౨౩౧-౧౮॥

ఇతి నితికృతి ఆత్మోయుక్ కిత్ త్వాదస్తావయవః. ... *

ఏవం అమృతోదధివత్ సరైస్సదోపయుజ్యమానోపి, నిరుక్తాను

సారాత్ అథోనక్షీయ తేజాత్వితి వాజాతు అథో అక్షీయమాణః

ప్రాదుర్ భూత ఇతి వా, —

(అధోక్షజః) పూర్వత్ర,

(౧) “క్షీ-క్షయే” ॥౮-౫౫. ౧౧౭-౧౩॥

(౨) “అన్యేష్వపిదృశ్యతే” ఇతి, డః. ॥౩. ౨-౧౦౧. ౨౫౧-౧౬॥

టిలోపః. నఞ్ సమాసః. నఞ్ సలోపః. [౨౦

(౩) “ధృష్-ధారణే” పచాద్యచ్. గుణౌ ॥౨౬. ౪. ౧౨౨-౧౮॥

రవరః. నఞ్ సమాసో నఞ్ సలోపః. ఏవం సిద్ధాదధరశబ్దాత్

(౪) “పూర్వాధరావరాణామసిపురధవత్ప్రేమామ్” ॥౫. ౩-౩౯॥

ఇత్యస్తాత్ప్రేమసిః. [౧౩౯-౨॥

నిరు. ౪౦౬. సదోపభుజ్యమానోపి సరైస్వరమృతసిద్ధవత్ ॥౨౯॥

అథోనక్షీయ తేజాతుయస్తా త్తస్తా (దధోక్షజః)

శ్లో||౪౫|| ౪౧౭ ఋతుః

ఓం ఋతవేదమః.

భా. సదాశ్యపూర్వైస్సరోష్పజ్జాసకరైరుత్తరోత్తరైః. గుణపర్యాయైః
ఋచ్చతీతి. — [౫

(ఋతుః)-

(౧) “అర్తేశ్ప” ఇతి, తుః. ఇతోహివసస్తశీశి || ౫

రాదీనామపిఋతుత్వమ్? యథా,

(౨) “ఘర్తాభితప్తాఃపర్జన్యంహోదయస్తమివప్రజాః” || రా-౨-౩-౨౯ ||

[51]

ఇత్యాది. ... * [౧౦

నిర్వ. అథఇత్యాదేశశ్చ స్వరాదిపాతాదవ్యయత్వమ్ సోరుత్వమ్.
ముత్వమ్గుణః. పూర్వరూపత్వమ్. జాత్వితీతవ్యయస్య జాదే
శః. తస్యవివర్యయశ్చప్రహోదరాదిలక్షణః. అత్రచ, ఆదేశస్య
అవ్యయవద్భావే, ౭వ్యయసంజ్ఞాయాంచతదస్తవిధౌ లుకిచ
విహితవిశేషణేపిడపసర్జనత్వాత్ గౌణతాయాంచతదభావాత్ న,

(౫) “అవ్యయాదాపుషః” ఇతి, సుపోలుక్. పరత్ర || ౨-౪-౨౨౧-౧౪ ||

(౬) “జనీ-ప్రాచుర్ భావే” || ధా-దివా. ౫-౧౧౨౫-౪ ||

(౭) “ఆన్యేవ్యపి” ఇతి, అత్యాపిడః. || ౩-౨-౧౦౧౧౨౫౧-౧౬ ||

టిలోపః. అత్రచజాత్వర్థోఽర్థసిద్ధః; అతోనప్రహోదరాదిత్వకల్ప
నాదిన్లైశః. శేషంప్రాగ్ వత్. * ... * [౨౦

సదాశ్యపూర్వైస్సరోష్పజ్జాసకరైరుత్తరోత్తర గుణపర్యాయైః
ఋచ్చతీతి, —

(ఋతుః)

(౧) “ఋగతిప్రాపణయోః” || ౨౭-౩౬౧౨౨-౨౬ ||

నిరు. ౪౧౭. ఋచ్చతీతి (ఋతుః) ప్రోక్తఃసరోష్పజ్జాసకరైర్లుతైః ||

స్లో.రగ,అక్ష.౩-స్లో.రగ.అక్ష.౨.(౩౯౩) నా. {రగం. సుదర్శనః
 {రగం. కాలః
 రగం సుదర్శనః రగం కాలః

ఓం సుదర్శనాయనమః.

ఓం కాలాయనమః.

భా. గుణప్రభావానభిజ్ఞానామపిదర్శనమాత్రమేవాస్యశోభనమితి—

(సుదర్శనః)- యః,

[౫

(౧) “సోమవత్ప్రియదర్శనః”

||రా-బా-౧-౧౮||

(౨) “ఏకప్రియదర్శనః” ఇతిచ.

... * ||రా-బా-౧-౧౯||

ఏవమ్భూతైర్దుశైశ్చరాశ్చనిచరాచరసంకలనాత్—

(కాలః.) * ...

*

ఏవంరాక్షసమృగయయా, జగద్రక్షణేనచాత్రవిహృత్య, [౧౦
 పునఃపరమేష్ఠానేతిష్ఠతీతి—

నిర్వ. పఃకిచ్చేతివర్తమానే,

(౧) “అరైశ్చతుః” ఇతితుః. కిత్-అగుణః. ||ఉణా-౧.౨౬౩-౧౩||

అనిత్-ఇతోహిహేతోః, వసంతాదిరపిముతుః? ... *

గుణప్రభావానభిజ్ఞానామపిసుశోభనందర్శనందర్శనమా [౧౫
 త్రమ్-అస్యేతి—

(సుదర్శనః)

(౧) “దృశిర్-ప్రేక్షణే” భావేల్యుట్. అనః. ||౩౦-౧౦|౧౨౩-౯||

గుణారపరః-స్విత్యవ్యయపూర్వోబహుప్రీహిః. ... *

ఏవంభూతైర్దుశైశ్చరాచరసంకలనేసంకలితంభవత్యస్త్రిక ఇతి,—[౨౦
 (కాలః)

(౧) “కలశబ్దసంఖ్యానయోః”

||౧౫-౨౨||౧౧౯-౧౦||

(౨) “హలశ్చ” ఇత్యధికరణేఘోషవృద్ధిః *||౩-౩-౧౨౧|౨౮౨-౧౩||

ఇథంరాక్షసాఘేటకేన, జగత్-సంరక్షణేనచాత్రవిహృత్య, పునః
 శ్చపరమేష్ఠానేతిష్ఠతీతి— [౨౫

నిరు.రగం. శుభంచదర్శనంయస్యమద్దానాంస (సుదర్శనః)

రగం. చిదచితాకలనాత్ (కాలః) గుణైరాత్మనైచదృశైః||౨౧౧||

౪౨౦ పరమేశ్వరీ

ఓం పరమేశ్వరీ నమః.

భా. (పరమేశ్వరీ)

- (౧) “పరమేశ్వరీచ్చ” ఇతి, ఇనివ్రత్యయః. ||ఉణా-౪.౨౭౪-౯|| ౧౫
 (౨) “అమ్బుఽమ్బు” ఇత్యాదినావత్వమ్. ||౮-౩.౯౭-౨౪౫||
 (౩) “హలదవ్రాత్” ఇతి, సప్తమ్యాఅలుక్.యథా, ||౬-౩-౯.౪౪-౨౩||
 (౪) “ఏవేశవైష్ణవస్తేజఃసశరీరస్సహనుగః” ||రా-ఉ.౧౧౦-౧౨||
 తథా, సభాపర్వణి,
 (౫) “ఏవమేషః హావాహరిత్వాకుకులవర్ధనః | రావణం సగణం [౧౦
 [52]
 హత్వాదివమాక్రమితాప్రభుః” ఇత్యాది. *||భా-స-౫౫-౪౭||

నిర్వ. (పరమేశ్వరీ)

- (౧) “స్థా-గతినివృత్తా” వన్యః. ||ధా-భా-౨౭ ౨౮.౧౨౨-౨౪||
 తోష్టుః.
 (౨) “గమేరినిః, పేస్థైశ్చిత్యతః” ఇనిః ||[౧౫
 స్థైశ్చిత్యవర్తమానే,
 (౩) “పరమేశ్వరీ” ఇతి, పరమశ్చిత్యస్మిక్ శబ్దే ||ఉణా-౪.౨౭౪-౯||
 ఉపపదేతిష్ఠతెరినిః-కిత్ ఆతోలోపః.
 (౪) “అమ్బుఽమ్బు గో భూమి సవ్యావద్విత్రికుశే కుశం క్వణ్ణు మజ్జీ
 పుజ్జీ పరమే బహిర్ దివ్యగ్నిభ్యోస్థః” ||౮-౩-౯౭.౨౪౫-౨౦||
 ఇత్యత్రస్థితీకవ్రత్యయానానుకారాత్ పత్వాపాప్తా,
 (౫) “స్థాఽస్థికస్త్రాణాముపసంఖ్యానమ్” ||౮-౩-౯౭.౨౬౯-౯||
 ఇత్యుపసంఖ్యానాత్, స్థిసస్సస్యపః. ఘోత్యమ్, పరమశబ్దఃప్ర
 షోదరాదిర్ వ్యాఖ్యాతః. తతోజీః తస్య,

నిరు. ౪౨౦. వరేపదేస్థితత్వాచ్చ (పరమేశ్వరీ) ప్రకీర్తితః |

[౨౫

† ౭ అభిభావః

౪౨౧ పరిగ్రహః

ఓం పరిగ్రహాయనమః.

భా. అత్రతత్రచపరితోగ్రహానాన్ స్మేతి—

(పరిగ్రహః), స్వస్వబుద్ధిపారజానపదతత్సబుద్ధివాంతు [౫]
దేవతాతదారామతరుదూర్వాదేరపిపరమపదప్రాపణాత్,

(౧) “యేహిభగవదంశేష్షనురాగిణః” ||

[53]

ఇత్యాది. అస్యసాశీల్యస్తత్త్వమ్. ... *

అథ, శీలమస్సాధాసాధుసాధకస్సంహారాధికారః పాతాళశయనః కలీరచ. యుగావసానేపాపాతిప్రసక్తిమస [౧౦]
జీర్ణవర్ణాశ్రమవ్యవస్థేము —

నిర్వ. (౬) “హలదంతాత్ సప్తమ్యాస్సంజ్ఞాయామ్” || ౬-౩ ౯౧౪-౨౩ ||

[54]

ఇత్యుక్. గుణః. తతః, ఇన్నస్తలక్షణోద్భవైర్నిత్యాది. ... *

అత్రతత్రచ, పరిపరితః, గ్రహఃస్వసంబుద్ధిపారజానపదతత్సబుద్ధిసంబుద్ధితరుదూర్వాదీనామపిపరమపదప్రాపణాత్ గృహణమ్, అస్మేతి—

(పరిగ్రహః)

(౧) “గ్రహ-ఉపాదానే” || భా-కాశ్మీది ౪-౨౪ | ౧౨౪-౨౬ ||

(౨) “గృహ వృద్ధునిశ్చిగమశ్చ” ఇతి, || ౩-౩-౫౮ | ౨౪౪-౧౯ ||

భావేఅప్. పరిపూర్వోబహువ్రీహిః. ... *

అథ, శీలమస్సాధాసాధుసాధకః సంహారాధికారిపాతాళశయనః కలీరచప్రస్తూయతే. మస్త్రవర్ణానురోధేనయుగావసానేపాపాతిప్రసంగిముసంకీర్ణవర్ణాశ్రమవ్యవస్థేముజనేము, ఉచ్యతే. సమవేతోభవతి ప్రచణ్డాభవతీతి—

నిరు. ౪౨౧. ఇహోముత్రసమంసర్వగ్రహణాత్స్వ (స్మరిగ్రహః) || ౨౧౨ ||

శ్లో.౪౫,అక్ష.౧౭-శ్లో.౪౫,అక్ష.౨౨.(౩౯౬) నా {౪౨౨. ఉగ్రః
 {౧౪౨౩ సంవత్సరః

౪౨౨ ఉగ్రః {౪౨౩
 {౯౨} సంవత్సరం

ఓం ఉగ్రాయనమః.

ఓం సంవత్సరాయనమః.

భా. (ఉగ్రః)-ప్రచణ్డః.

- (౧) “ఉచ-సమవాయే” “ఋజ్వేద్వాగ్ర” ||౯-౧౬|౧౨౫ ౨౭||౫
 ఇత్యాదినారక్ ప్రత్యయాన్తోనిపాతః
- (౨) “సంహారమూర్తయేకాలవైశ్వానరార్చిషే” ||
 ఇతిమన్త్రీవర్ణాత్. శ్రీపాపకరే
- (౩) “కలీః చవిష్ణుర్భగవాన్మత్తధర్మావతారకృత్ ఉర్వాశ్శంఖైశ్చ
 గణంహత్యాఽవస్థితతోయఃకలాయగే” ఇతి.*||
 పాతాశ్చేసంహారపరికరైఃకాలప్రతీక్షాఽనన్తేసంవసతీతి—
 (సంవత్సరః)-

- (౧) “సంపూర్వాద్వసతేః” ||ఉణా-౩|౨౭౧ ౨౪||

నిర్వ. (ఉగ్రః)

- (౧) “ఉచ సమవాయే” ||౧౦-౧౬|౧౨౫ ౨౭|| [౧౫
- (౨) “ఋజ్వేద్వాగ్ర” ఇత్యాదినాపాగ్రుక్త ||ఉణా-౨|౨౬౭-౮||
 సూత్రేణరక్. చస్యగః; గుణాభావశ్చనిపాత్యతే.
- (౩) “నేఠ్” ఇతి, నేఠ్. ... * ||౭-౨-౮|౨౪౯-౨౭||
 ధ్యానవిధినాపాతాశ్చేసహసంహారపరికరైః, కాలప్రతీక్షాఽనన్తే
 సంవసతీతి— [౨౦
 (సంవత్సరః)

నిరు. ౪౨౨. నష్టేథర్నేకలిగ యాపోహ్యవతార్యుఃపీభృతః। క్లేచ్ఛా
 దీన్ద్రతవాన్యోసా (పుగ్ర) ఇత్యుచ్యతేబుధైః||౨౧౩||

౪౨౩. సంహారస్యోపకరణైస్సాకంకాలంప్రతీక్షయన్। (సంవత్స
 రః) స్యాత్పాతాశ్చేహ్యనన్తేవసతీతియః|| ౨౧౪|| [౨౫

{ ౪౨౪ } దక్ష

ఓం దక్షాయనమః.

భా. (౨) “సంప్రసాదే” ఇతి, సరప్రత్యయః ॥

(౩) “అనంతశయనారూఢం శాస్త్రద్యాయథ బృద్ధైనమూర్తేనపరివారితం” ఇతితద్ధ్యాయవిధేః. ॥

(౪) “కల్పిశ్చరిష్యతిమహిం సదాదస్యవధేరతః | ఆశ్రమానాన్ సుభృశందస్యాన్నేష్యతిసంక్షయమ్” ఇతి. * భా. ఆ-౧౯౧౫ ॥ దస్యవధేదక్ష తేశీఘ్రకారీతి—

(దక్షః)

[౧౦

(౧) “దక్ష-వృద్ధాశీఘ్రార్థే” ॥ భా. ౧౬-౧౩-౧౦౦-౩ ॥

(౨) “క్షిప్రకారిజనార్దనః” ఇతి. * ॥ పావతశ్చలతిప్రసంగశాస్త్రజన్తువిశ్రామభూమిః—

(౧) “వస-నివాసే” సంపూర్వః. ॥ భా. భా. ౩౧-౧౨, ౧౨౩-౧౪ ॥ వృద్ధపాదిహిసరప్రత్యయాన్తో-యంశబ్ధః ప్రాగేవ? అన్. ౬.

(౨) “సస్సి” ఇతి, సస్యతః. సంహితా ॥ ౭-౪౯, ౧౬౯-౩౩ ॥ యామ్ అనుస్వారపాక్షికవరసవర్ణైః. ... *

అథ, కల్పిక్షిప్రకారితయా, దస్యవధేదక్ష తే. శీఘ్రకారీభవతీతి—

(దక్షః)

(౧) “దక్ష-వృద్ధాశీఘ్రార్థే” పచాద్యచ్... * ॥ ౧౬-౭, ౧౦౦-౩ ॥ పావతత్ ఫలాతిప్రసంగశాస్త్రజన్తు విశ్రామయతి స్వస్తికేహంవిశాంతికారయతీతి—

నిరు. ౪౨౪. శీఘ్రార్థత్వాద్దక్షతొర్నిమేషాద్దస్యవోహతాః | యేన సస్యాశీఘ్రకారీ (దక్ష) ఇత్యుచ్యతేబుధైః ॥ ౨౧౫ ॥

శ్లో.౪౫,అక్ష.౨౫-శ్లో.౪౫,అక్ష.౩౨ (౩౯౮)నా. { ౪౨౫. విశ్రామః
 ౪౨౬. విశ్వదక్షిణః

౪౨౫ విశ్రామః

౪౨౬ విశ్వదక్షిణః.

ఓం విశ్రామహమః

ఓం విశ్వదక్షిణాయనమః.

భా. (విశ్రామః)

- (౧) “ధర్మస్య చవిపృథ్వీర్థం విపాశ్రాంతహితకామ్యయా” || భా.స-
 ఇతిసభావర్వణి. ... * [౫౪-౫౬||
 అపచరత్సుకథంహితకారీ ! తత్రాహ విశ్వదక్షిణః విశ్వప్తి
 నిష్టానిష్టకారిణ్యవిశేషేణదత్తతత్త్వే—
 (విశ్వదక్షిణః)

నిర్వ. (విశ్రామః)

[౧౦

- (౧) “శ్రమ-తపసిభేదేచ,” విపూర్వః. || దినా-౯-౩ | ౧౨౫-౨౨||
 నిచ్-ఉపధావృద్ధిః. నచ

- (౨) “నోదాత్తోపదేశ” ఇత్యాదినాతన్నిషేధః; తస్యవినిష్ఠేతికృతచ
 విధానాత్. ప్రకృతేతదభావాత్. నాప్యనువ్రత్వాన్మిత్యే,

- (౩) “మితాంహృస్యః,” || || [౧౫

- (౪) “వాచితవిరాగే” ఇత్యతోవేత్సనువర్త్యః || ౬-౪-౯౦ || ౨౦౧-౧౭||
 తస్యవ్యవస్థితవిభాషాశ్రయణాత్. తతఃపచాద్యచణేర్లోపః*
 అపకారిష్వపిదమాక్షుచత్వ లక్షణేనదాక్షిణ్యేనా పచరత్సుపి
 హితకారితయా,విశ్వప్తినిష్టానిష్టకారిణిజన్తావవిశేషేణదత్త
 తేనీఘికారీభవతీతివా, వాజిమేధేవిశ్వంవిశ్వంభరాటక్షణం
 ద్విజేభ్యఃప్రదేయాదక్షిణాఽస్యేతివా—
 (విశ్వదక్షిణః)

నిరు.౪౨౫. పాపానితత్ఫలాన్యేవశ్రాంతాభోక్తుంచయేజనాః | తేహం
 విశ్రామభూమిత్యాత్ (విశ్రామః) పరికీర్తితః || ౨౦౬ ||

౪౨౬. అపకారిష్వపిత్వాన్తో (విశ్వదక్షిణ) ఉచ్యతే | [౨౫

యదాఽశ్వమేధేపృథిందక్షిణాత్వేనదత్తవాః || ౨౦౭ ||

మహాసురేభ్యఃకృతాన్నియఃసత్త్వతో (విశ్వదక్షిణః)

శ్లో॥౪౬॥౪౨౭ విస్తారః

ఓం విస్తారాయనమః.

- భా. దుగ్రదక్షిభ్యామినః. అపకారిష్వవ్యతిక్షమత్వంహిదాక్షిణ్యమ్?
- (౧) “సత్తమంసకలంలూకంప్రసాదముపనేవ్యతి” ఇతి॥ ॥
యద్వా అశ్వమేధే విశ్వంవిశ్వస్ఫరాదక్షిణా అస్యేతివా.
ఆరణ్యవర్షణి,
- (౨) “తత్తత్పరక్షయంకృత్వాదిజేభ్యఃపృథివీమమామ్ । వాజిమేధే
మహాయజ్ఞేవిధివత్కల్పయిష్యతి” ఇతి.* ॥భా-ఆ-౧౯౨-౧॥
కలివ్రతిబలసంహారేణకృతం ప్రవర్తయతోఽస్తాద్వేదమ [౧౦
ర్యాదాప్రధతఇతి —
(విస్తారః)

- నిర్వ. (౧) “దక్ష-వృద్ధాశీఘ్రార్థేచ” ॥౧౬-౭।౧౨౦-౩॥
- (౨) “దుగ్రదక్షిభ్యామినః” ఇతి ఇనః ॥ఉణా-౨।౨౬౭-౨౯॥
ణత్వమ్. విశ్వశబ్దావ్యుదసాదిపూర్వత్రతత్ పురుషః. అపరత్ర
వ్యుత్పాదితాద్దక్షిణశబ్దాత్, (స్త్రి)యామతప్తాప్. దీర్ఘః తతో.
విశ్వపూర్వోబహుప్రీహిః.
- (౩) “గోస్త్రియోః” ॥౧-౨-౪౫।౫౯-౧౯॥
ఇతి, ఉపసర్జనహృస్వః. * ... *
కలివ్రతిబలసంహారేణ కృతయుగప్రవర్తనాత్, వేదమ [౨౦
ర్యాదా విస్తీర్ణాప్రథతేఽస్తాదితి—
(విస్తారః)
- (౧) “స్త్రోథో-ఆచ్ఛాదనేః” ॥ధాక్ర్యా-౧-౧౬।౧౨౮-౧౧॥
విపూర్వః.

నిరు.౪౨౭. ప్రబలంయఃకలింహత్వాప్రవర్త్యచకృతంయుగమ్॥౨౧౮॥
విస్తార్యవేదమర్యాదాంఘితో (విస్తార) ఉచ్యతే ।

శ్లో.౪౬, అక్ష.౪-శ్లో.౪౬, అక్ష.౪. (౪౦౦) నా. ౪౨౪. స్థావరస్థాణుః

౪౨౪ స్థావరస్థాణుః

ఓం స్థావరస్థాయనమః.

- భా. ప్రథనేవావశబ్దఇతి, ఘృక్ష.యథా, || 3-3-331.౨౪౩౯ ||
- (౧) “తతోధర్మవి నాశో వైధర్మ్యవృద్ధిశ్చ భారత। భవిష్యతికృతేపాఞ్చ
ప్రేక్షియావాంశ్చజనస్తథా” ఇతి. ... * || భా-ఆ-౧౯౧౪ ||
ఏవంస్థావరస్థావరికృతేశ మేస్థాస్యతీతి—
(స్థావర-స్థాణుః)
- (౧) “స్థాపయత్వా సమర్థాదాంస్వయంభూవిహితాంఘృభామ్”
ఇత్యారణ్యకే. ... * || || ౧౦ ||
అథకార్తయుగానాంహితాహితయోః—

- (౨) “ప్రీస్త్రీయజ్ఞై” ఇత్యతస్త్రీఇతివర్తమానే, || 3-3-331.౨౪౩-౨ ||
- (౩) “ప్రథనేవావశబ్దై” ఇతి, || 3-3-331.౨౪౩-౯ ||
వాఅపాదానేఘృక్షా వృద్ధిః. రపరత్వమ్. ... *
ఏవంస్థావరస్థావరికృతధర్మస్సన్ శ మేస్థాస్యతీతిస్థాణుశ్చేతి—
(స్థావరస్థాణుః) ఏకంనామ
- (౧) “స్తా-గతినివృత్తై” వస్సః. || ౨౭-౨౪.౧౨౪-౨౪ ||
- (౨) “తోష్ణుః” || ||
- (౩) “స్థాణుః” ఇతి, బాహుళకాత్ || 31.౨౭౦-3౦ ||
భవిష్యతిణుః. అనిట్. భూయోఽప్యయమేవధాతుః. [౨౦
- (౪) “స్థేశభాస” ఇత్యాదినావరచ్. || 3-౨-౧౭౫.౨౪౯-౧3 ||
అనిట్, కర్మధారయః * ... *
- అథ, కార్తయుగానాంహితమహితం చ ప్రమీయతేవ్య వస్థావ్యతే
నేనేతి—

నిరు. ౪౨౪. స్థావరికృత్యధర్మాన్యశ్చ మేస్థాస్యతినిత్యశః || ౨౧౯ || [౨౪
యేనకేనాప్యచాల్యస్థః (స్థావరస్థాణు) రుచ్యతే।

† హితామ్

10-11-86.

శ్లో.౪౬,అక్ష.౯-శ్లో.౪౬,అక్ష.౧౬.(౪౦౧) నా. {౪౨౯. ప్రమాణమ్
౪౩౦. బీజమవ్యయమ్

{౪౨౯
౯౫౯} ప్రమాణమ్

౪౩౦ బీజమవ్యయమ్

ఓం ప్రమాణాయనమః.

ఓం బీజాయావ్యయాయనమః.

భా. (ప్రమాణమ్) వ్యవస్థాపకః. ఏతచ్ఛక్తిః ప్రేషితంహి, ప్రత్యక్షా
ద్యపిప్రమాణంభవతి? యథా [౫

(౧) “తచ్ఛీలమనువర్తనైమనుష్యాలోకవాసినః” ఇతి.* ||

ఏవంకలికాలాద్యవగ్రహోవసానేషుపునఃపునర్ధర్మప్రరోహణాత్ —
(బీజమవ్యయమ్) ... *

నిర్వ. (ప్రమాణమ్)

(౧) “మాజ-మానే,” ప్రపూర్వః || ధా జు షూవా ౧౬|౧౨౪-౧౭||
కరణేల్యట్ అనః.

(౨) “కృత్యచః” ఇతి, ఇత్వమ్ || ౭-౪-౨౯|౨౩౮-౨౫||
[55]

(౩) “లిజ్జనుశిష్యమ్” ఇత్యాది || మహాభాష్యమ్ ||
ఏతచ్ఛక్తిహి, ప్రత్యక్షాద్యపిప్రమాణమ్? ... *

ఇథంకలికాలాద్యవగ్రహోవసానేషుపునఃపునర్ధర్మప్రరోహణాత్
అవ్యయమ్ అవినాశమ్, బీజంకారణమ్ఇతి—
(బీజమవ్యయమ్) ఏకస్మాను.

(౧) “జనీ-ప్రామర్భావే,” ప్రపూర్వః. || ౫-౧|౧౨౫-౪||

(౨) “ఉపసర్గేచసంజ్ఞాయామ్” ఇతి, డః. || ౩-౨౯౯|౨౫౧౧౨||
టిలోపః. [౨౦

(౩) “అన్యేషామపిదృశ్యతే” ||
ఇతి, వేరీకారస్యదీర్ఘః.

నిరు. ౪౨౯. హితాహితస్థాపకత్వాత్ (ప్రమాణం) స్యాత్కృతాదిషు ||

౪౩౦. యోవైకలియుగస్యాన్తేనుహుర్ధర్మప్రరోహణం | కరోతిభక్త

రక్షార్థంసోచ్యతే (బీజమవ్యయం) || ౨౨౧ || [౨౫

† ప్రాక్షితం,

౪౩౧ అర్థః

ఓం అర్థాయనమః

భా. ఏకభక్తైర్విశిష్టాధికారిణః సమ్యక్జ్ఞానినః స్వయంప్రయోజనత్యాత్ — [౫]

(అర్థః) అర్థేః,

||

||

(౧) “ఉషి కుషి గార్తిభ్యస్తన్” ఇతి, ధన్వంతర్యయః యథా,

(౨) “జ్ఞానవాన్తాంప్రపద్యతే వాసుదేవస్సర్వమ్” ఇతి. * || ౧. ౭-౧౯ ||
మద్దసుకృతేనాఽధార్థినానిర్వాజంనార్థ్యత ఇతి—

నిర్వ. బవయోరభేదః విశేషణే. [౧౦]

(౪) “ఇహో-గతాః” విపూర్వః. || ధా-అదా-౬-౧. ౧౨౪-౧ ||

(౫) “ఏరచ్” ఇతిభావేఅచ్ గుణా || ౩-౩-౫౬. ౨౮౪-౧౫ ||

యాదేశౌ. వేరికారస్యయన్యకారః. నభౌపూర్వోబహుప్రీహిః. నభౌనలోపః.

[56]

(౬) “లిక్తమశిష్యమ్” ఇత్యాది * || [౧౫]

ఏకభక్తైర్ విశిష్టాధికారిణః సమ్యక్జ్ఞానినః స్వయంప్రయోజనతయా, తేనార్యతేప్రాప్యత ఇతి—

(అర్థః)

(౧) “ఋ-గతాః” ||

(౨) “ఉషి కుషి గార్తిభ్యస్తన్” ఇతి, ధన్. ఉణా. ౨. ౨౬౬ ౧౨ ||

గుణోరపరః. అగచ్. మద్దసుకృతేనాఽధార్థినాతద్ వ్యాజేన అభ్యర్థనాత్; నిర్వ్యాజంనార్థ్యతే నప్రాప్యత ఇతి—

నిరు. ౪౩౧. పరమైకాభిర్నిత్యం శుభణత్రయవర్జితైః।

స్వయంప్రయోజనతయాయాచ్యమానో (౭ర్థ) ఉచ్యతే || ౨౨౨ ||

౪౩౨ అనర్థః

ఓం అనర్థాయనమః

భా. (అనర్థః) సహ్యర్థవ్యాజేనైవనవర్థయతే. యథా,

(౧) “అర్థమెకపిఙ్గః” ఇతి. ||వి-ధ-౪౩ ౪౭|| [౫

(౨) “యేచశిష్టాస్త్రయోభక్తాఃఫలకాపహితేమతాః” ఇతిచ. *||గీ-౭-౨||

సదాసర్వేభ్యస్సర్వదాదానేప్యక్షయత్వాత్, మహాంతఃశబ్దవత్తాది
రత్నాకరరోహణగిరివరాదయః కోశాఃభాణ్డాగారాణి, అస్యేతి—

నిర్వ. (అనర్థః)

(౧) “అర్థ-ఉపయాన్హాయామ్” ||ధాచురా-౬-౫౪|౧౩౧-౨౭||
చురాదాకథావిః. చిచ్. అతోలోపః. తతః

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇతి, ||
కర్తృణిఘ౞. యదా

(౩) “నానుబద్ధకృతమసారూప్యమ్” ||వ్యా-పరి||
ఇతినవాసరూపవిధిః; తదాతదనువృత్తై, [౧౫

(౪) “ఏరచ్” ఇత్యచ్. యదితు, ||౩ ౩-౫౬|౨౪-౧౫||

(౫) “బహుళమేతన్నిదర్శనమ్” ఇత్యస్యవ్యా|| ౧౩౨౧౦||
ఖ్యావికల్పనాత్, అనిత్యణ్యవ్రాశ్చరాదయః; తదాతదభావే
తేనైవవాఘ౞. ఇథ్థంపరతాప్రిబాధ్యమ్. నఞ్ సమాసః
నఞ్జొనలోపః. నుట. * ... * [౨౦

సదాసర్వేభ్యస్సర్వదాదానేప్యక్షయత్వాత్, మహాంతః
శబ్దవత్తాదినిధిరత్నాకరరోహణభూదరాదయః కోశాఃభాణ్డా
గారాణ్యస్యేతి—

నిఋ. ౪౩౨ అథార్థినాల్పభాగ్యేననిర్వాజంనాథ్యతేయతః||

తస్మా (దనర్థనామా) ౭సావేదవిద్భిఃప్రకీర్తితః|| ౨౨౩|| [౨౫

శ్లో.౪౬,అక్ష.౨౧-శ్లో.౪౬,అక్ష.౩౨(౪౦౪)నా. {౪౩౩. మహాకొశః
 ౪౩౩ మహాకొశః ౪౩౪ మహాభాగః ౪౩౫ మహాభనః

ఓం మహాకొశాయనమః ఓం మహాభాగాయనమః ఓం మహాభనాయనమః

భా. (మహాకొశః)- అర్థసాధ్యః.

కామభోగోపిహ హానస్తాదితి —

[౫

(మహాభాగః)

(౧) “లభతేచతతకామాన్తయైవపిహితాన్హితాన్”॥

॥

ఇతి.

*

...

...

*

అనియాప్యతికృపణప్రదేయమనంతంధనమస్యేతి—

(మహాభనః)-సర్వజ్ఞైశ్చతత్ప్రహ్లాదకపాహా,

[౧౦

నిర్వ. (మహాకొశః) కుశిస్సౌత్రః. తతోదేవమేషాదివత్పచాద్యచ్.

(౧) “హలశ్చ” ఇతి, ఘర్షణవా.

॥౩-౩-౧౦౧|౨౦౮-౧౩॥

గుణః. వృద్ధపాదిహిమహచ్ఛబ్దః! అన్యచ్ఛ-ఏవముత్తరతాపి*

మహాభాగఃఅర్థసాధ్యఃకామోపభోగోపి, అస్తాదితి—

(మహాభాగః)

[౧౫

(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః”

॥ధా-రు ౨-౩|౧౨౭-౩౧॥

భావేఘర్షణ. గుణః.

(౨) “చజ్ఞోః” ఇతి, కుత్వమ్. గః. అన్యత్ ॥౭-౩-౫౨|౨౪౦-౩౩॥

ప్రాగ్వత్.

...

...

*

మహాదనస్తమ్, అతికృపణప్రదేయంధనంరాః, అస్యేతి—

[౨౦

(మహాభనః)

నిరు. ౪౩౩. శక్తపద్మాదినిధయః మహాన్తోరోహణాగరిః॥

కొశాభాణ్ణగృహాయస్య (మహాకొశ) స్పృశ్యతే॥౨౨౪॥

౪౩౪. అర్థసాధ్యఃకామభోగోయస్తాదేహంపహానితి॥

(మహాభాగ) స్సవిజ్ఞేయోహ్యష్టార్ణఃశ్చిన్దితార్థదః॥౨౨౫॥

[౨౫

౪౩౫. అనియాప్యతికృపణప్రదేయంధనమక్షయం॥

యస్యైవాస్తీతిసతతంస (మహాభన) క్షురితః॥౨౨౬॥

శ్లో.౪౭,అక్ష.౧ శ్లో.౪౭.అక్ష.౪. (౪౦౫) నా. ౪౩౬. అనిర్విణ్ణః

శ్లో॥ ౪౭॥ ౪౩౬ అనిర్విణ్ణః

ఓం అనిర్విణ్ణాయనమః.

భా.(౧)“మరీచిమిత్రైర్ద్రౌణితథైవాన్వైరనస్తతః । ధర్మపాత్రిస్తతః
[57]

ధాచాన్వైరర్థఃకామస్తథాపరైః”ఇత్యాది॥వి-పు-౧-౧౮-౨౩॥

ఏవంసృష్ట్యాదేతత్తదిష్టదానస్యచాసకృత్ప్రియక్తస్యాపి సం
సారిమవిషయోస్తాదాదసమ్ముఖినేషువైఫల్యేపి, పునస్తదా
వర్జనదురాశయా—

(అనిర్విణ్ణః)-అనలసః; అతఏవహ్యస్యానాద్యన్తోజగద్వ్యాపా
రః? [॥ వి-పు-౧-౯-౧॥ [౧౦

(౧) “అభ్యుచ్చిన్నాస్తతస్త్యేతేసర్వస్థిత్యంతసంయమాః” ఇతి. *

నిర్వ. (౧) “ధన-ధాన్యే” ఛాపసర్పాయమ్ ॥౪-౯॥౧౨౪-౨౨॥

జౌఘాత్యాదికః. పశ్చిమోహ్యాయంవేదః?తథాప్యయంభా
షాయామపిప్రయుజ్యతే. తాదృశస్య

(౨) “ఋశ్మగతా” ఇత్యస్య, [౧౫

(౩) “బహుళంఛన్దసి” ఇత్యేవఇత్విసిద్ధౌ, ॥

(౪) “అర్తిపిపర్యోశ్చ” ఇతి, శ్లోవిత్పి ॥౭-౪-౭౭॥౧౮౭ ౩౩॥

ధానస్య పాక్షికభాషాప్రయోగజ్ఞాపకస్యసామాన్యాపేక్ష
త్వాత్. పచాదిలక్షణోఽచ. శేషంపూర్వవత్. ... *

ఇథేంసృష్ట్యాదేస్తత్తదిష్టదానస్యవ్యసకృత్ప్రియక్తస్య, సం
సారిమవిషయోస్తాదాదసమ్ముఖినేషువైఫల్యేపి, పునస్తదావ

ర్జనదురాశయాఅనుచ్ఛిన్నజగద్వ్యాపాగత్వేన, నిర్విణ్ణోఽలసోనేతి—

(అనిర్విణ్ణః)

నిరు. ౪౩౬. (అనిర్విణ్ణో)జాగరూకోజగద్వ్యాపారసంతతౌ।

శింశునూరాకృతితయాతారాయాపేణసర్వదా॥౨౨౭॥ [౨౫

౪౩౭ స్థవిష్టో

ఓం స్థవిష్టాయనమః.

భా. అధానిర్వేదోదాహరణమ్, స్వాధ్యాయబ్రాహ్మణోత్తమాను
వాకేవైష్ణవేచపురాణేనసిద్ధమ్. తారాశింశుమారా [౫
కృతిఃతారానారాణస్థాల్పాత్ —

(స్థవిష్టః); యథా,

(౧) “తారామయంభగవతః శింశుమారాకృతిఃప్రభోః” ||౩-పు ౨||
ఇతి. ... *

నిర్వ. (౧) “విద-విచారణే;” నిర్ పూర్వః. ||ధా-రు-౨-౩||౧౨౭-౨౯||

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినాకర్తరిక్తః. ||౩ ౪-౭౨||౧౫౫-౨౯||
భవంతిహి అఃవక్షితకర్తాణోవ్యకర్తాణః? నహతత్వాన్నేత్.

(౩) “రదాభ్యాంనిస్తాతానః ||౫ ౨-౪౨||౧౫౧-౨౫||

(౪) పూర్వస్యచదః” ఇతిప్రకరణే. ||

(౫) “నుద విదోష్టిత్రాహ్రీహి భ్యోఽన్యతరస్యామ్” ||౫-౨-౫౬||
ఇతి,వైకల్పికంనిస్తాతస్యనస్తిమ్;పూర్వస్యచదకా[౨౫౨ ౩౧||
రస్య రౌధాదికేవోన్నినాసాహచర్యాత్ తద్భవస్యవిదేరేవగృ
హీతుముచితత్వాత్

(౬) “కృత్యచః” ఇన్యచఃపరత్వాభావాత్ ||౫ ౪-౨౯||౨౩౫-౨౬||
అపాప్రేణత్వే, [౨౦

(౭) “నిర్విణ్ణసోపసంఖ్యానమ్” ఇతి, ||౫-౪-౨౯||౨౩౫-౨౬||
కౌపసంఖ్యానికోణః. పూర్వస్యతునకారస్యప్టుత్వేన,ణః నభో
సమాసః. నభోనలోపః. ... *

అథ, అనిర్వేదోదాహరణమ్ - తత్రశ్రుతిపురాణ ప్రసిద్ధశింశు
మారాకృతితారానరకారేణాతిస్థూలఇతి— [౨౫

(స్థవిష్టః)

నరు. ౪౩౭. స్థాల్పాత్ (స్థవిష్ట) స్పంహక్రీకఃసప్తార్ణఃపాపనాశకః

ఓం ధర్మయాపాయనమ్:

72

41

॥ਧਾ- ਅਧਾ ੫-੭-੧੭੩-੭॥

...

*

၇၀၂

॥ क-ङ्क-०-०।००५-०२॥

॥ ३-७-०२८-७५८-७५॥

11

*

(ధర్మయూపః) యు-మిశ్రణే అన్తర్బావితణ్యర్థః॥

11

౪౩౯. ఉత్తమాజ్ఞతయాధర్మతత్వంయోతీతీసర్వదా॥౨౨౯॥

(ధర్మయూప) సుమాఖ్యతోహ్యప్రార్థనాధర్మదాయకః।

శ్లో.ర 2, అక్ష.౧౩-శ్లో.ర 2. అక్ష.౧౬. (ర౦౮) నా { ర౮౦. మహామఖః
 ర౮౧. సక్షత్రసేమి
 ర౮౦ మహామఖః ర౮౧ సక్షత్రసేమి

ఓం మహామఖాయనమః.	ఓం సక్షత్రసేమినైనమః
భా. “కు యుభ్యాం” ఇతిపక్ష్యత్యయః. బహుళవచనాద్విశ్వచ్చ.	
(౨) “ధర్మోమూర్ధానమాశ్రితః” ౧౫	
(౩) “తద్భిరోధర్మః” ఇతిచ. * “	
ధర్మశరీరతయాపూజ్యోయజ్ఞోఽస్యావయవఇతి — (మహామఖః) యథా,	
(౧) “యజ్ఞోధర్మశ్చవిజ్ఞేయః” ఇతి. *	
జ్యోతిశ్చక్రన్నయతీతి — [౧౦	
(సక్షత్రసేమి) “నియోమిః” ఇతిమిః; యథా,	

ఇతివర్తమానే, “కుయుభ్యాంచ” ఇతి, పః. కీత్.	
(౨) “శ్రుకఃకితి” ఇతి, నేట్. బహుళవచనాత్	
ద్విః. కీత్వాన్నగుణః ధర్మశబ్దోహిధరతేః	
(౩) “అర్తిస్తుసుహు” ఉ నా-౧-౨౬౫.౫ [౧౫	
నిర్వ. ఇత్యాది నామనివృత్తపాది? * ... *	
మహాకాపూజ్యః, మఖోయజ్ఞోఽవయవోఽస్యేతి — (మహామఖః) మఖః గత్యర్థః. పచాద్యచ్. మహచ్చబ్దౌ న్య రూపి. అన్యచ్చజ్యోతిషానిర్వాహకతయా, సక్షత్రానిజ్యో తీంషినయతినిర్వహతీతి — [౨౦	
(సక్షత్రసేమి)	

నిరు. ర౮౦. ధర్మదేహతయాపూజ్యోయజ్ఞోఽస్యా వయవో
 యతః||౨౩|| అతో (మహామఖః) ప్రోక్తోహ్యష్టాంశర్మకారకః।

ర౮౧. యన్నక్షత్రాత్మకంచక్రంజ్యోతీరూపమనాయం॥
 యస్తన్నిత్యంభ్రామయతీభ్రామస్తమనాయతిచ। (సక్షత్రసేమి) ర్విజ్ఞే
 యోననాన్తోభ్రామనాయకః||౨౩||

౪౪౨ నక్షత్ర

ఓం నక్షత్రజెనమః.

భా.(౧) “అలాతవక్రవద్యాన్తివాతవ కేరితానితు | యస్తాజ్జ్యోతీంషివ హతిప్రవహస్తేనసస్త్పతః” ఇతి. ||వి-పు ౨౧౨-౨౮|| [౫

(౨) “ఏషభగ్రీమన్భాగ్రీమయతచస్త్రాదిత్యాదికాన్గ్రహాన్ | భగ్రీమన్తనుమతంయాన్తి నక్షత్రానిచచక్రవత్” ఇతి* ||వి-పు-౨౯-౨||

(౧) “శింశుమారాకృతిప్రొక్తంయద్రూపంజ్యోతిషాద్విచి నారాయణోనయన్ధామాంతస్యాధారఃస్వయంహృది” ఇతి— ||వి పు ౨౯-౪ (నక్షత్ర). * ... * [౧౦

ఏవమఖిలభువనభారమనాయాసేనక్షమతేవహతీతి—

నిర్వ. (౧) “శీజ-చాగ్రేణే” నోనః. ||ధా-భా-౨౬-౫|| ౧౨౨-౧౯||

(౨) “నియోమిః” ఇతి, మిః గుణః అగ్రః. ||ఉణా-౪ ౨౭౫-౩|| ప్రకరణాన్తరేపితు, అయంధాత్వన్తరాదపివృత్త్యాదయిష్యతే.

(౩) “ణక్ష-గతా” నః. ||ధా-భా-౧౭-౧౦|| ౧౨౦-౧౭|| [౧౫

(౪) “అమి నక్షి యజి వధి పత్యభ్యోఽత్రా” ||ఉణా-౩|| ౧౨౭-౧౭|| ఇతి, అత్రా. ... *

స్వప్యాధారతయానక్షత్రంశింశుమారాకృతిజ్యోతీహవమ్ అస్మిన్తస్మిన్ (నక్షత్ర) [త—

(౧) “ణక్ష గతా” నః తతః, ||ధా భా-౧౭-౧౦|| ౧౨౦-౧౭|| [౨౦ పాగ్రివవృత్తన్నాన్నక్షత్రశబ్ధాత్ వత్సర్గియః*-అతర్జునః.

(౨) “యస్య” ఇతి, లోపః. ఇన్నస్తలక్ష||౬-౪ ౧౪౫-౨౬౦-౧౧|| [58]

నోదీర్ఘ్యిత్యాది. ... * ఏవమఖిలభువనభారమనాయాసేనక్షమతేసహతివహతీతి—

నిరు. ౪౪౨. శింశుమారాకృతిప్రొక్తంయద్రూపంజ్యోతిషాందివి తద్యస్యాస్తిస (నక్షత్ర) సప్తార్దోలోకపావనః||౨౩౩||

శ్లో.౪౭,అక్ష.౨౫-శ్లో.౪౭,అక్ష.౨౮.(౪౧౦) నా. {౪౪౩.మతుః
 {౪౪౪. ట్టమః

౪౪౩ మతుః	౪౪౪ ట్టమః
ఓం మమాయనమః	ఓం ట్టమాయనమః.

- భా. (మతుః)
- (౧) “యస్తాజ్ఞోతీంషివహతిప్రవహస్తేనసస్త్పతః” ||వి-పు-౨-
 ఇతి. ... * [౧౨-౨౨||
 అవా న్తరక్షయేనక్షతాస్తరైఃక్షీణస్థితీ—
 (ట్రామః)
- (౧) “క్షై - క్షయే” || ||
- (౨) “ట్రాయో మః”యథా, || || [౧౦
- (౩) “తార కాశ్శింశుమారస్యవాస్తమేతిచతుష్టయమ్” ||వి పు-౨-
 ఇతి. [౯-౫||

- నిర్వ. (మతుః)
- (౧) “క్షమూష్-సహనె” పచాద్యచ్. * || ||
 అవా న్తరక్షయేనక్షతాస్తరైఃట్రామఃక్షీణఇతి— [౧౫
 (ట్రామః)
- (౧) “క్షై క్షయే” ||ధా-భ్యా ౨౧-౧౨|౧౨౨ ౨౨||
- (౨) “ఆదేచఉపదేశేతి” ఇత్యేచ అత్వమ్. ||౬-౦ ౪౫-౧౬౭||
- (౩) “గశ్యథ్” ఇశ్యోకర్తకాత్కర్తరిక్తః ||౩-౪ ౭౨|౨౫౫-౨౯||
 నిష్ఠాతఇశ్యనువుత్తై, [౨౦
- (౪) “ట్రాయో మః” ఇతి, మః. ||౮-౨-౫౨|౨౫౨-౨౧||
 అన్తర్. * ... *

నిరు. ౪౪౩. అనాయాసేనఖిలభారంచభువనస్వయః|

సహజేనః (మతుః) ప్రోక్తఃపడర్ణఃట్రాన్తిదాయకః||౨౩౪||

౪౪౪. అవా న్తరలయైకైశ్చిత్క్షీణస్తారాగణైస్త్పతః| [౨౫

(ట్రామో) ధ్రువసమీపస్థఃచతుర్నక్షత్రసంయుతః||౨౩౫||

౪౪౫ సమీహనః

ఓం సమీహనాయనమః

భా.౪) “యావత్తా త్రేప్రదేశేతు మైత్రేయావస్థితాధువః। తుయమా
యా నైతావత్తుభూమేరాభూతసంప్లవ” ఇతి*॥వి-పు-౨-౮-౯౭॥
అథ,సృష్టాన్ సర్వాన్ సర్వదాస్పేషు అధికారేషు సమీహయతీతి—
(సమీహనః)

(౧) “త్వాంభూతాన్యపవర్యావర్తస్తే” ఇతి. ॥ఆరణం ౨॥
ఉద్యోగే,

(౨) “పృథివీచా న్తరిక్షచ్ఛ్చదిశ్శ్చపురుషోత్తమః। విచేష్టయతిభూతా
నిక్రీడన్నివజనార్దనః” ఇతి. ॥భా-ఉ-౬౭-౧౦॥

(౩) “ధ్రువోయత్రప్రశస్థితః। పతద్విష్ణుపదందివ్యంతృతీయం వ్యో
మ్నిభాస్వరమ్” ఇత్యారభ్య, ॥వి-పు-౨-౮-౯౮॥
ధ్రువిజ్యోతిర్దేవువృష్ట్యాదిపరమృరయా

(౪) “ఇజ్యాఫలస్యభూరేషాఇజ్యాచాత్రప్రశస్థితా” ॥

(౫) “తతశ్చాద్యోహుతిద్వారాహోషితాస్తేహవిర్భుజః” ॥వి-పు-౨-౮-
ఇతియజ్ఞతత్సాధనతత్ఫలాలావధితేనప్రతిపాదితః; ఆతః—[౧౦౯॥

అథ,సృష్టాన్ సర్వాన్ సర్వేష్వధికారేషు సమీహయతిప్రేషయతీతి—
(సమీహనః)

(౧) “ఈహ-చేష్టాయామ్”; ॥ధా-భా-౧౩-౩౩।౧౨౦-౯॥ [౨౦
[59]

సంపూర్వః. నిచ్. నన్ద్యాదిల్యుః,ల్యుడ్వాబాహుళకాదిత్యాది
అనః. నిలోపః. యజ్ఞతత్సాధనతత్ఫల సాధనతయాప్రతిపాది
తతయాయజ్ఞరూపాయ మితి —

నిమ. ౪౪౫. స్వస్యాధికారే సర్వాన్వియ సమీహతి సృష్టిషు
(సమీహన) సువిజ్ఞేయత్వప్రకార్యదాయకః॥౨౩౬॥ [౨౫

శ్లో॥ర౮॥ రర౬ యజ్ఞః	రర౭ ఇజ్యః
ఓం యజ్ఞాయనమః.	ఓం ఇజ్యాయనమః.

- భా. (యజ్ఞః)
- (౧) “యజ యాచయత విచ్ఛ ప్రచ్ఛ రత్నో నభాః.” ॥
- (౨) “యజ్ఞోవైవిష్టుః” ఇతి. ... * ॥య-వే॥
కామాధికారైశ్చద్వాదిద్వారాశ్చిజ్యామర్హతీతి—
(ఇజ్యః)-
- (౧) “యేయజ నిపితృద్వేవాన్ బ్రాహ్మణాన్ సహుతాశ నాన్ సర్వ
భూతాన్తరాన్తానంవిష్టుమేవయజ నితే” ॥భా-శా-౩ర౬-౨॥
- (౨) “యేఽప్యన్యదేవతాభక్తాః” ॥గీ ౧౦-౨౩॥
- (౩) “వగ్లాశ్రమాచారవతో” ఇత్యాది. ... * ॥మ-స్తృ॥
- నిర్వ. (యజ్ఞః) [౧౨౩-౧౩॥
- (౧) “యజ దేవపూజాసంగతికరణదానేషు” భావే॥భా భాష-౩౧-౯॥
- (౨) “అక ర్తరిచకారక” ఇత్యనువృత్తై, ॥ ॥ [౧౫
- (౩) “యజయాచయతవిచ్ఛరత్నోనభాః” ॥౩-౩౯॥౨౮౬- ॥
ఇతి, నభాః. నిహతత్వాన్నేట.
- (౪) “స్తోశ్చ నాశ్చుః” ఇతి, చ్ఛుత్వేననస్యః ... *
ఇద్వాదిద్వారాశ్చిజ్యాంకామాధికారయజనంత్వ తీతి—
(ఇజ్యః) ధాతుః పాగ్నీత్. తతస్త్రియామిత్యనువృత్తై,
- (౧) “వృజయజోర్భావేక్యప్” ఇతి, స్త్రియాం ॥ ॥
భావేక్యప్. సంప్రసారణసంజ్ఞాయామ్ పాగ్నీగుక్తాయామ్,
- (౨) “వచిస్వపియజాదీనాంకిత” ॥౬-౧-౧౫॥౧౮౦-౧౬॥
ఇతి, సంప్రసారణమ్. యకారస్య ఇకారః.

నిరు. రర౬. యజ్ఞారాధ్యతయా (యజ్ఞః)! [౨౫

రర౭. (ఇజ్యః) కర్తుభిరర్చితః॥౨౩౭॥

శ్లో.ర౮,అక్షుః-శ్లో.ర౮.అక్షుః.౧౮.(౪౦౩) నా.ర౪౮. మహేజ్యః

౪౪౮ మహేజ్యశ్చ

ఓం మహేజ్యాయనమః.

భా. అకామహతామహతీశ్చజ్యాలస్యావ్యవధానేనేతి—

(మహేజ్యః)-

[౫

(౧) “యేతుసర్వాణికద్యాణి”

॥గీ-౧౨-౬॥

[౧]

(౨) “మయిసర్వాణికద్యాణి” ఇత్యాది. ... * ॥గీ ౩-౩౦॥

నిర్వ.(౨),సంప్రసారణాచ్చ”ఇతి, పూర్వ ॥౬-౧-౧౮౦॥౨౮-౮॥

దూపమ్ ఏకాదేశః. కిత్వాదగుణః. అదంతలక్షణప్రదానం. దీర్ఘః.

ఏవనిష్పన్నాదిజ్యోతబ్జాత్,

[౧౦

(౩) “తదర్హతి” ఇత్యధికారే,

॥౫-౧-౬౩॥౧౨౫-౩౦॥

(౪) “దక్షాదిభ్యోయః” ఇతి, అద్వాధేయస్తద్ధితః.॥

॥

అథనా. “ఛప్తసేచ” ఇతిపాత్రపదికప్రకృతికః. అయంహి, పఞ్చమవేదః!

(౫) “యస్య” ఇత్యాలోపః

॥౬-౪-౧౪౮॥౨౬-౧౧॥ [౧౫

(౬) “హలోయమాంయమిలోపః” ఇతి,

॥౮-౪-౬౪॥౫-F॥

పాక్షికఃప్రథమయలోపః.

...

*

తథా మహతీఅకామహతాశ్చజ్యాలవ్యవధానేనయజనమస్యేతి—

(మహేజ్యః)

ప్రాగ్వదేవధాతుప్రత్యయాది. సర్వంయప్రత్యయవర్జమ్. పు

త్వాదితాన్మహతశ్చత్వవదిత్యాది దేశికః స్త్రీయామ్ ఉగ్లి

క్షణోజీవ్. తతః

(౧) “స్త్రీయాఃపుంవత్”

॥

॥

ఇత్యాదినాపుంవద్భావః తతోమహతతత్వాది.సాంహితికాద్ధుణః

నిరు. ౪౪౮. ఇజ్యాహిమహతీయస్యస(మహేజ్య) ఉదాహృతః!

౪౪౯ క్రతుః

ఓం క్రతివేదనః

భా. పశ్చిమహాయజ్ఞాః ఔపాసనాదయః; సప్తపాకయజ్ఞాశ్చైతా
తాన్ని హేమాత్రాదయః; సప్తహవిర్యజ్ఞాశ్చయజ్ఞపదేనోపా
తాః అగ్నిష్టోమాదయః; సప్తసోమసంస్థాః క్రతవః, తైరారా
ధ్యః క్రియతే ఇతి—

(క్రతుః) క్రియాకతుః” ఇతి కతుః. ...

దీర్ఘ కాలబహుయజమానకమాసోపాసనోదనాలక్షణం సత్రమ్ తత్ర
చారాధ్యతయా సతతం సేదతీతి— [౧౦

నిర్వ. (౨) “గోస్త్రియోః” ||౧-౪౮|౫౯ ౧౯||

ఇతి, ఉపసర్జనహ్రస్వః ... *

దేవయజ్ఞాదయః పశ్చిమహాయజ్ఞాః; ఔపాసనాదయస్సప్త
పాకయజ్ఞాః; అగ్నిహేమాత్రాదయస్సప్తహవిర్యజ్ఞాః;
అగ్నిష్టోమాదయస్సప్తసోమసంస్థాః కృతవః; తేచపరి [౧౫
గణితయజ్ఞాః; తైర్ యజ్ఞక్రతుభిరారాధ్యః క్రియతే ఇతి—

(క్రతుః)

(౧) “దుకృష్ణో కరణే” ||ధా-తనా-౧-౧౦|౧౧౮-౪||

(౨) “కృతః కతుః” ఇతి, కతుః కిత్వాదగుణః ||ఉణా-౧|౨౬౩-౧౮||

(౩) “ఇకః” ఋకారస్య రేఫః. ఇతియచ్ * ||౬-౧-౨౭|౪-౨౫||

దీర్ఘ కాలబహుయజమానకమాసోపాసనోదనాలక్షణే సత్రే
సచారాధ్యతయా, సతతం సేదతీతి సంగచ్ఛతే ఇతి—

నిరు. ౪౪౯. అగ్నిష్టోమాదయస్సప్తసంస్థాః క్రతవశ్చురితాః ||౨౩౮||

ఆరాధ్యః క్రియతే తైస్తైః ఇతి (క్రతు) రుదీరితః।

శ్లో.రహ.అక్ష.౧౧ శ్లో.రహ.అక్ష.౧౬.(౪౧౫) నా { ౪౫౦. సత్రమ్
 { ౪౫౧ సతాంగతిః

౪౫౦ సత్రం

౪౫౧ సతాంగతిః

ఓం సత్రాయనమః

ఓం సతాంగతయనమః

భా. (సత్రమ్) సీదతేః గతికర్తృణః,

(౧) “గుభి సృ భది యమి సది క్షుదిభ్యస్త్రీన్” ॥ ॥

ఏవ మేషవ్రవృత్తిధర్మనిష్ఠానాం గతిః. ... *

అధనివృత్తిధర్మనిరతానాం—

(సతాం, గతిః);తత్రైవ,

(౧) “నిర్ధూతదోషవజ్జానాయతీనాంసంయతాన్తనామ్|స్థానస్త
 త్పరమంవిప్రపుణ్యపాపపరిశుయే” ఇతి.*॥వి.పు.-౨-౮౯౯॥[౧౦

నిర్వ. (సత్రమ్) [౧౨౨౨౨॥

(౧) “షడ్-విశరణగత్వవసాదనేషు” షస్త్వః. ॥ధా-భాష్.౪౪-౧॥

(౨) “గు భృ వి పచి వచి యమి సది క్షుదిభ్యస్త్రీన్” ॥ఉణా-౪॥
 ఇతి, స్త్రీః. అనెట్. [౨౭౨-౧౫॥

(౩) “ఖరిచ” ఇతి చర్తవ్యమ్. ॥౮ ౪ ౫౫౯.౩౩॥ [౧౫
 [62]

దశ్యుతః. అఃష్టలిక్తోయమిత్యాదిఏవమేషవ్రవృత్తి ధర్మనిష్ఠా
 నాంగతిః. అధసతాంనివృత్తిధర్మనిరతానాంగతిఃప్రాప్య ఇతి—

(సతాంగతిః) గతిశబ్దాహి,

(౧) “గష్ట-గతా” తతః, ॥౩౦-౫॥౧౨౩-౭॥

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తౌ, ॥౩-౩ ౧౯॥౨౮౨ ౧౫॥
 స్త్రియాంకర్తణిక్తీనిహతత్వాదిడభావే

(౩) “ఉదాత్తోపదేశ” ఇత్యాదినా అనునాసిక ॥౭-౩-౩౪॥౩-౩౦॥

నిరు. ౪౫౦. బహుకాలానేయజమానకేఽభిచోదితే॥౨౩౯॥

సత్రేసదాకాధ్యతయా (సత్రం) స్యాత్ప్రదతీతచ॥

౪౫౧. వ్రవృత్తిధర్మనిష్ఠానాంగతిర్యస్సు (సతాంగతిః)॥౨౪౦॥

నివృత్తిధర్మనిష్ఠానాంగతిర్యస్సు (సతాంగతిః)॥

స్లో.ర౮.అక్ష.౧౭ స్లో.ర౮.అక్ష.౨౮. (ర౧=)నా. {ర౫౨. సర్వదర్శి
ర౫౩. నివృత్తాత్మా

ర౫౨ సర్వదర్శి

ర౫౩ నివృత్తాత్మా

ఓం సర్వదర్శినైసమః.

ఓం నివృత్తాత్మనైసమః

ఖా. సర్వోద్వివిధావపిధర్మైర్యథ్యక్షయతుంశీలమస్యేతి—

(సర్వదర్శి)-

[౫

(౧) „సువ్యజాతౌణిస్తాచ్ఛీల్య” ఇతి, ణినిః * ||౩-౨-౭౮||౨౦||౨
తత్రనివృత్తిధర్మచార్యో నరనారాయణాదిః, పరమవైరాగ్య
ఖ్యాపనాయవిషయేభ్యఃప్రత్యాహృతమనాః—

(నివృత్తాత్మా) - తద్ధ్యానే,

నిర్వ. లోపేచవ్యుత్పాదితః పాశ్రేవలస్తేశ్వరీవ్యుత్పాదితాత్ సచ్చ

ద్వాత్ ఆమ్.సంహితాయామ్ అనుస్వారపాక్షిః పరసవన్తావుక్తా*

సర్వోద్వివిధావపి ప్రవృత్తినివృత్తిధర్మైర్యథ్యక్షయతుం
శీలమస్యేతి—

(సర్వదర్శి)

(౧) “దృశిర్ ప్రేక్షణే”

||౩౦ ౧౦||౧౨౩-F|| [౧౫

(౨) “సువ్యజాతౌణిస్తాచ్ఛీల్యే” ఇతి, ణినిః * ||౩-౨-౭౮||౨౦-౭||

గుణారపరః సర్వశబ్దోవ్యుత్పాదితః తత ఇన్నస్తలకుణో

[63]

దీప్త్యిత్యాది. తత్రనివృత్తిధర్మచార్యో నరనారాయణాదిః.

నివృత్తివిరక్తోనా, పరమవైరాగ్యప్రఖ్యాపనాయ విషయేభ్యః

ప్రత్యాహృతః, ఆత్మా - మనః, అస్యేతి—

[౨౦

(నివృత్తాత్మా)

నిరు. ర౫౨. ధర్మధర్మచతేసర్వావధ్యక్షయతుమాదరాత్ ||౨౮౧||

సర్వదాశీలమస్యేతి (సర్వదర్శి) తతిస్తుతః.

ర౫౩. నివృత్తిధర్మచార్యతయావిషయేభ్యోనివృత్తిమత్ ||౨౮౨||

మమైయస్స (నివృత్తాత్మా) నరనారాయణాత్మకః.

[౨౫

భో. అక్ష.౨౫-స్లో.౪౮.అక్ష.౨౭. (౪౧౭) నా. ౪౫౪ సర్వజ్ఞః

{ ౪౫౪ }
{ ౨౨౨ } సర్వజ్ఞో

ఓం సర్వజ్ఞాయనమః.

- భా. (౧) “అన్తర్ నివిష్టభావంచ”. మన్తైవ, ||
 (౨) “ఆత్మధ్యానపరాయణాయ” ఇతి. || [౫
 (౩) “శాన్తం హృత్పద్మార్పితమానసమ్” ఇతిచ * ||
 తథా † సర్వాత్మనాఽత్మానంజావాతీతి— ||
 (సర్వజ్ఞః)
 (౪) † “యజ్ఞానంచస్వమాత్మానంపరస్మిన్నవ్యయేపదే” ||
 ఇతి. ... [౧౦

- నిర్వ. (౧) “అత-సాతత్యగమనే” || ధా-భావ్య-౨-౧౧౧౬-౧ ||
 అతోఽనిని వ్యుత్పాదితోఽహ్యశ్చశబ్దః! పూర్వత్ర,
 (౨) “వృతు-వర్తనే” నిపూర్వః. || ధా-భావ్య-౧౯-౧౦౧౧౭-౬ ||
 (౩) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినాకర్తరిక్తః. || ౩-౪-౭౨౧౫౫-౩౦ ||
 (౪) “ఉదితోవా” ఇతి క్త్వాయామిద్వికల్పత్, || ౭-౨-౫౬౧౯౦౧౮
 “యస్యవిభాషా” ఇతి నిష్టాయాం నేట్ అపరత్ర, || ౭-౨-౧౫౧౫౨౧౦
 (౬) “ముచ్ఛల్-మోక్షణే” విపూర్వః. || ధా-తు౫-౧౮౧౧౭-౨౧ ||
 తతఃపాగ్విదేవఅవివక్షితకర్తృకతయా, ‘అకర్తృకాన్’ క్తః ||
 ఇహకర్తృణివాఅనాట్. || ౮-౨-౩౦౧౩౧౩౨ ||
 (౭) “చాః” ఇతి ఝలికుత్వమ్. కః ఉభయత్రాపి అగుణః. తతో [౨౦
 [64]
 బహువ్రీహిః. దీర్ఘః. తతో నాన్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది.
 తథా ఆత్మానంసర్వం సర్వాత్మానం జావాతీతి—
 (సర్వజ్ఞః)
 (౮) “జ్ఞా-అవబోధనే” || ధా-క్ర్యాదిః-౨ ౨౧౧౨౨-౧౯ ||

నిరు. ౪౫౪. సర్వాత్మనాస్వమాత్మానంయశ్చజానాతికేవలమ్. ౨౪౩ ||

(సర్వజ్ఞ) సుతువిజ్ఞేయస్సుప్తార్థోజ్ఞానదోమనుః ||

† సర్వాత్మానమ్ ౪

† యజ్ఞానశ్చ ౫ † సర్వాత్మని-౧

స్థో.ర౮,అక్ష.౨౮-స్థో.ర౯.అక్ష.౩.(ర౧౮) నా. {ర౫౫. సువ్రతః
 {౫౫౬.జ్ఞానము త్రమమ్

ర౫౫ జ్ఞానమక్షత్రమమ్ ర౯ {ర౫౬
 {౮౨౮} సువ్రతః

ఓం జ్ఞానాయోత్తమాయనమః ఓం సువ్రతాయనమః.

భా. జ్ఞాయ తేఽస్మిన్ సర్వః పరోవైష్ణవోధర్మశ్చ
 (జ్ఞానము త్రమమ్)

(౧) “పతన్తమనిశంశాఃస్త్రింపఞ్చరాత్రపురస్సరమ్” || ||
 శ్చతి. *

(౧) “నమే పార్థాస్త్రి కర్తవ్యమ్” ||గీ-౩-౨౨||
 శ్చిన్యాయేన కేవలపరార్థ స్వాత్ శోభనంవ్రతమస్మేతి
 (సువ్రతః)

సర్వ. “ఆత్మానుపసక్తే” శ్చతి, కః.ఆల్లాపః. ||౩-౨ ౩|౩౮-౩||

పుదపాదిహి సర్వశబ్దః! * తతైవచ-

ఉత్తమం అత్యుత్తమం, సర్వః పరోవైష్ణవోధర్మః, జ్ఞాయ తేఽ
 స్మిన్నితిజ్ఞానమతి—

(జ్ఞానము త్రమమ్)
 ఏకం నామ.

“జ్ఞా - అవబోధనే” ||ధా-క్ర్యా- ౨-౨౧|౧౨౮-౧౯||

అధిః రణేల్యట్. అనః. దీర్ఘః. ఉత్కృష్టవాచినః

ఉచ్ఛబ్దాత్ అతిశయ నేతమప్. చర్తవ్యమ్. దస్యతః.

[65]

ఆవిష్టలిక్తోఽయమిత్యాది*

స్వార్థకర్తవ్యాభావేన కేవలపరార్థతయా”

సు-శోభనం, వ్రతంనియమోఽస్మేతి—
 (సువ్రతః)

నిరు. ర౫౫. పరశ్చవైష్ణవోధర్మః సర్వోఽస్మిన్ జ్ఞాయ తేయతః ||౨౮౮||

సర్వేషాం శ్రేయసాం మూలం తజ్జ్ఞేయం (జ్ఞానము త్రమమ్)

ర౫౬. భక్తార్థంవ్రతవాన్యోఽసా (సువ్రత) స్పష్టకీర్తితః || ||౨౮౫||

స్లో.౪౯,అక్ష.౪ స్లో.౪౯.అక్ష .౬. (౪౯౯) నా. ౪౫౭. సుముఖః

౪౫౭ సుముఖః

ఓం సుముఖాయనమః.

భా.(౨)“ఏకపాదేనతిష్ఠన్తమాహరన్తంచమారుతమ్ । పక్షమాసోప

వాసాంశ్చదిశన్తమనుచిన్తయేత్” ఇతి.* ॥

జపాదావవికృతప్రసన్నమనోహరముఖత్వాత్ —

(సుముఖః)

ఓజాగ్రలక్షణమ్మన్త్రం ‡ జపన్నాన్తరలక్షితమ్” ఇతి

„కృష్ణాయకమలదళా † మలనేత్రాయ” ఇతి ॥

తన్మన్త్ర † వర్ణః. ॥*

సర్వ. వృత్తిస్సౌత్రః అజ్విదౌ,

“భయాది నాముపసంఖ్యానంనపుంస కేకాదిని

వృత్తిభీష్” ॥ ఇత్యచ్. ॥ ౨౮౪-౧౫ ॥

సుపూర్వోబహుప్రీహిః.* ...

జపాదావవికృతప్రసన్నముఖతయావా,

వీరబాహురిత్యాదాపుత్తరత్ర

ప్రస్తోష్యమాణస్యఅమృతాహరణకర్తృణోఽత్రాపి

ప్రతిపాద్యత్యేనతదాసీమానద్వామృత

సంపూర్ణవదనతయావా సు - మనోహరం. ముఖమస్త్యేతి—

(సుముఖః)

“ఖను అవదారణే,, ॥ ధా-భా- ॥

ఇతివర్తమానె, “ఉది దృణాతెరజలౌ” ఉణా ॥ ౫. ౨౮౦-౮ ॥

“డిత్ ఖనేర్ ముట్-చోదాత్తః” ఇత్యచ్. అల్ లావాడిత్ ధాతోర్

నిరు. ౪౫౭. ధ్యాత్వౌణాంవిషయోస్యసుప్రసన్నమనోహరమ్ ॥

ముఖమస్త్యేతి (సుముఖః)

‡ జపమానమ ౬ లపమానమ ౪

† వర్ణాత్ - ౭-౨ † అమలన-౫

౪౫౮ సూక్ష్మః

ఓం సూక్ష్మాయనమః.

భా. నిరుపాధిక సమాధి సాక్షాత్కృత సుసూక్ష్మ స్వరూప త్వత్.

(సూక్ష్మః)*

[౫

(౧) “సూచేఃస్మక్”

ఉ॥ శా-౪|౨౭౮-౪॥

ఇతి,స్మక్ ప్రత్యయః.

॥

(౨) “సర్వేబ్రహ్మ పరాయణాః”

॥

ఇతి

...

...

॥

నిర్వ. ము.ట.చ. ఉదాత్తః, టిలోపః. సుపూర్వోబహువ్రీహిః.* [౧౦

నిరుపాధిక సమాధి సాక్షాత్కృత సుసూక్ష్మ రూప తయా,

అన్యత్రాసు రేషు నిగూఢాభి సన్ధితయా వా

సూచయతీతి—

(సూక్ష్మః)

సూచ-పైశు న్యే, చురాదౌ కథాదిః. ॥౫-౨౩-౧౩౧-౧౭॥ [౧౫

జిచ్.అతొలాపః.

(౧) “సూచేఃస్మక్” ఇతి,స్మక్-బాహుళకాత్ ॥ఉశా-౪|౨౭౮-౪॥

(౨) “లిజాశ్మి” ఇత్యత్రలకారస్యేవ స్మన్నితీద్విసకారకనిదైశ

మాశ్రిత్య, అయం సాది రెవెతివ్యాఖ్యానాద్వానేట్.

ఏవ మేవాన్యత్రాపీద్యశేప్రదేశేఽవధేయమ్. జిలోపః. [౨౦

(౩) “చోః” ఇతి,రులికుత్వమ్.చస్యకః.తతః, ॥౮-౨-౩౦|౩౧-౩౨॥

(౪) “ఆదేశప్రత్యయయోః”

॥౮-౩-౫౯|౧౫-౨౯॥

ఇతి,కోఃపరస్యప్రత్యయవయవస్యసస్యమః*

నిరు ౪౫౮. (సూక్ష్మస్) సూక్ష్మ స్వరూపతః ॥అథవా॥ ॥౨౪౬॥

అసు రేషు నిగూఢాభిప్రాయ త్వాత్ (సూ.క్ష) చ్యతే॥ [౨౫

సో.ర.అక్ష.౯-స్లో.ర.అక్ష.౧౮. (౮౨౧) నా. { ౮౫౯. సు ఘోషః
 { ౮౬౦. సుఖదః

౮౫౯ సు ఘోషః

౮౬౦ సుఖదః

ఓం సు ఘోషాయనమః.

ఓం సుఖదాయనమః.

భా. ఔ పనిపదఃస్వాధ్యాయ ఘోషోఽస్మేతి. — ||

(సు ఘోషః) [౫

ఏవంసదాచారసమాధ్యనుష్ఠాపనేనతన్నిష్ఠేభ్యః

ఫలంపరమసుఖందదాతీతి. —

(సుఖదః) ||

నిర్వ. సు-శోభనోఘోషఃఔ పనిపదస్వాధ్యాయ ఘోషః

మధనాచ్ఛతగోచరసురాసురాది ఘోషోవాఽస్మేతి — [౧౦

(సు ఘోషః)

(౧) “ఘుషిర్ విశబ్ద నే, || ధా-చు-౧౩౦-౧౩ ||

చురాదిః

(౨) “అన్యత్సాస్యణిచ్”

(౩) “ఘుషిర్విశబ్ద నే” || ౭-౨-౨౩ | ౨౫౮-౧౮ || [౧౫

ఇతిస్థాయామిణ్ణిషేధాల్లిక్ష్ణద్ తదభావే, ఘుఖిలఘూవధగుః

(౪) “ణి దితు, “ఏరచ్” ఇతి, భావెలచ్. ణెర్ లోపోవిశేషః. ||

సుపూర్వోబహుప్రీహిః*

ఏవంసదాచారసమాధ్యనుష్ఠాపనేనతన్నిష్ఠేభ్యః. సుఖం పరమం

ఫలం, అన్యుతదానాదినా సురేభ్యః సుఖం వాదదాతీతిః — [౨౦

(సుఖదః)

(౫) “మదాఞ-దానె” || ధాజు ౧-౯ | ౧౨౮-౧౮ ||

(౬) “ఆతోఽనుపసర్గైకః” || ౩-౨-౩ | ౨౮౫-౧౩ ||

నిరు. ౮౫౯. స్వాధ్యాయ ఘోషోయస్యాస్తి (సు ఘోష)

స్మృతుకీర్తితః || ౨౮౭ ||

[౨౫

సమాధ్యనుష్ఠాపనెన తదనుష్ఠానశీలినామ్ ||

౮౬౦. సుఖంబహుదదాతీతి (సుఖదః) పరికీర్తితః || ౨౮౮ ||

శ్లో.౪౯, అక్ష.౧౫-శ్లో.౪౯. అక్ష.౧౬ (౪౨౨) నా.౪౬౧. సుహృత్

౪౬౧ సుహృత్

ఓం సుహృదేనమః,

భా. కుత ఇదం పరోపకారవ్యసనిత్వమ్; యతః

(సుహృత్)

॥

అనుపకారిణ్యపి కిమస్య భవిష్యతి?

కింకరవాణీతి శుభశంసి శోభనహృదయత్వం సుహృత్వమ్.*

నిర్వ. ఇతి, కః.

అగ్లోపః.

“ఖను-అవదారణే,”

॥ ధా భావ ॥

సుపూర్వః.

“అన్యేష్వపి దృశ్యతే”

॥ ౩-౨-౧౦౧౧౨౫౧౧౬ ॥

ఇత్యపి శబ్దాత్ సర్వోపాధివ్యభిచారాథాత్

ఉపపదాంతరకారకాంతరయోః

ధాత్వంతరాదపిడః.

టిలోపః.

ఉభయత్రాపి

కుత ఇదం పరోపకారవ్యసనిత్వమ్ తత్రోచ్యతే”

యతోఽనుపకారిణ్యపి సు-శోభనం

కిమస్య భవిష్యతి; కింవాకరవాణీతి శుభశంసి

హృదయమస్యేతి—

(సుహృత్)

“హృష-హరణే”

ధా భావ-॥ ౨౬ ౩ ౧౨౨-౧౮ ॥

“వలి మలి తనిభ్యః కయన్”

ఉణా ॥ ౪ ౨౭౬-౧౩ ॥

ఇతి వర్తమానే,

నిరు. ౪౬౧. కిమస్మిన్కరవాణీతి హ్యపకారిణి శోభనమ్.

యస్యాస్తి హృదయంచాసౌ (సుహృద్) ఇత్యభిధీయత్ ॥ ౨౪౯ ॥

శ్లో.రగ,అక్ష.౧౭-శ్లో.రగ,అక్ష.౨౦.(౪౨౩)నా. ౪౬౨. మనోహరః

౪౬౨ మనోహరః

మనోహరాయనమః

భా. ఏవంనిసర్గసాహదేన తేషామ్మనోహరతీతి—

(మనోహరః)

॥

“హర తేరనుద్యమనేఽచ్” *

॥౩-౨-౯౧౨౪-౩౪॥

జితాశ్చ తేషాంక్రోధాదయోఽనేనేతి.—

నిర్వ. వృహస్పాక్షి దుకౌచ”

॥ఉణా-౨౭౬-౧౪॥

ఇతి,కయః.ధాతోఃమగాగమశ్చ.కిత్వాత్ నగుణః

ఇథ్ఠంనిష్పన్నస్యహృదయశబ్దస్యసుపూర్వస్యఇహ

బహుప్రీహః

“సుహృద్వన్ హృదౌమిత్రామిత్రయోః.” ॥౫-౪-౧౫౦౧౭౭౩౩॥

ఇతి,మిత్రాద్దేహృద్భావోనిపాత్య తే.

పాక్షికమవసానేచర్వమ్.

...

ఏవంనిసర్గసాహదేన, అసురవ్యామోహనీయ నిజరూపత్వేన

వా తేషాంమనోఽన్తఃకరణంహరతీతి—

(మనోహరః)

...

...

“హృష-హరణే”

ధా-భా॥౨౬-౩౧౨౨-౧౮॥

“హర తేరనుద్యమనేఽచ్”

॥౩-౨-౯౧౨౪-౩౪॥

ఇతి,అచ్.గుణఃరవరః.

“మన-జ్ఞానే”

॥ధా దివా-౪-౮౧౨౫-౧౩-॥

“సర్వధాతుభ్యోఽసున్”

॥ఉణా-౪-౨౭౮-౩౨॥

ఇతి,అసుః.సోరుత్వమ్—

నిరు. ౪౬౨. ఏవంనిసర్గసాహదేన తేషాంహృదయకారకః|(మనోహర)

సమాఖ్యాతోహ్యష్టాశ్చైదిదాయకః॥ ౨౫౦॥

శ్లో.౪౯,అక్ష.౨౧-శ్లో.౪౯,అక్ష.౨౪. (౪౨౪) నా. ౪౬౩. జితక్రోధః

౪౬౩ జితక్రోధః

ఓం జితక్రోధాయనమః.

ఖా. (జితక్రోధః) ॥
అథవా,అమృతాహరణే. [౫

(౧) ‘ఆనన్దామృతసంపూర్ణవదనేనేన్దుకాంతినా।
కలశాకృతిరూపేణకరస్థేనవిరాజితమ్” ॥
ఇతి. ... ॥

(సుముఖః)
అసురేషుగూఢాభిప్రాయత్వాత్. — ॥[౧౦
(సూక్ష్మః) ... ॥

సురాసురాదిఘృత్యమాణమథనాద్భుతత్వాత్. — ॥
(సుఘోషః) ॥
అమృతదానాదినాసురేభ్యస్సుఖందదాతీతి. — ॥

(సుఖదః) [౧౫
తత్రహేతుః.
(సుహృత్) ॥

అసురవ్యామోః హనీయయాపత్వాత్ — ॥
(మనోహరః) యథా, ॥

(౨) ‘త్రైలోక్యవిస్తయకరం కాంతాకృతిధరం స్తురేత్” [౨౦
ఇతి. ॥
తేనవిస్తయ విహస్తచేతసానసురాణాంసురేషుక్రోధోజితఇతి॥

నిర్వ(౧) “హాశిచ” ॥౬-౧-౧౦౪-౧౩-౧॥
ఇతి,ఉత్పమ్.ఆక్షుణః.

నిరు. ౪౬౩. రక్షసాం దేవపషయే యెనక్రోధోఽస్తితః॥ [౨౫
స(జితక్రోధ) ఆఖ్యాతోహ్యష్టార్థః క్రోధనాశకః॥ ౨౫౧॥
‡ హంపహనిజ.

† ది-స-౧-౫-రూప-స-౧-

స్లో.ర.అక్ష.౨౫-స్లో.ర.అక్ష.౨౮. (౪౨౫) నా. ౪౬౪. వీరబాహుః

౪౬౪ వీరబాహుః

ఓం వీరబాహువేనమః.

భా. (జితక్రోధః)

స్ఫురతః బలక కేయూరమాలమధనభేలా హమహమికావ్యతీ
హారవిక్రాంతబాహవః సహస్రమస్యేతి —

(వీరబాహుః)

*

...

నిర్వ. తథా జితఃక్రోధః, తమపలత్యుఃక్రోధలోభాదిః,

విస్తయ విహస్త చెతో హురక ర్మక సురక ర్మక క్రోధోవాతినే
నేతి —

[౧౦

(జితక్రోధః)

(౧) “ప్రథ-జిహ్వాంసాయామ్” ||ధా-దివా||౮-౧౦||౧౨౫-౧౭||

భావేషుఞ్చ గుణః.

(౨) “జి-జయే” కర్మణి క్తః||

ధా-భా||

||

అనిట్ అగుణః*

[౧౫

(౩) “అథ కేవలమన్యతాహరణధర్మాః వీరాః.

మధనభేలా హమహ మికావ్యతీహారవిక్రాంతాః బాహవః
భుజాసహస్రమ్, అస్యేతి —

(వీరబాహుః)

(౧) “బాధ్య-విలోడనే”

||ధా-భా||౮-౧౪||౧౧౫-౧౯||[౨౦

(౨) “కుర్ భాశ్చ” ఇతి ప్రకరణే, “అర్జిద్భశకమ్యమివంసిబాధామృజిపశి

(౩) తుక్ ధుక్ దీర్ఘహకారాశ్చ”||

ఉ-ణా-౧౫౨౬౧.౧౯||

ఇతి, కుః. ధస్యహశ్చ,

(౪) “వీర-విక్రాంతా” చురాదౌ కథాదిః అదంతః.

||౧౩౧-౨౭||

(౫) “అథ్యషీయః-ణిచ్. అతోలోపః.

[౨౫

నిరు. ౪౬౪. విక్రాంతాబాహవోయస్య (వీరబాహు)స్త్రసత్ప్రతః||

౪.† న-

స్లో.రఫ,అక్ష.౨౯-స్లో.రఫ.అక్ష. ౩. (౪౨౬)నా. { ౪౬౫.విదారణః
 ౪౬౬. స్వాపనః

౪౬౫ విదారణః॥ ౫౦॥ ౪౬౬ స్వాపనః

ఓం విదారణాయనమః

ఓం స్వాపనాయనమః.

భా. దివ్యహేతిభిః రాహుముఖాన్ విదారితవానితి:—

(విదారణః)

॥౫

(౧) “సమగ్రోగ్రభయవిదారణాయ”

॥

ఇతిమస్త్రలిక్తో.

*

...

నప్తశిష్టానపి చారు చతుర స్త్రిత మధుర కటాక్షభూవిలాసైః
 స్వాపయతిపరవశయతీతి —

(స్వాపనః)

[౧౦

నిర్వ. తతః పచాద్యచ్.ణిలోపః.

బహుప్రీహిః.*

దివ్యహేతిభిః రాహుప్రముఖాన్ విదారయతీతి—

(విదారణః)

(౧) “ద్వూ విదారణే;”

॥ధాక్ర్యా. ౬.౨ ౫-౧౨౮-౧॥[౧౫

విపూర్వః.ణిచ్ వృద్ధిరాకారః.

రపరత్వమ్.తతోల్కుః;

[⁶]

ల్కుడ వా బాహుళ కాదిత్యాది.అనః.

ణిలోపః.ణత్వమ్.

*

...

*

*

నప్తశిష్టానపిచారుచతురస్త్రితమధురాక్షిభ్రువవిభ్రమైః స్వాపయ
 తి శాయయతి పరవశయతీతి:—

(స్వాపనః)

(౧) “ఇవ్వప్-శయే”పస్సః.॥ధా-అదా॥ధా-అ-౬-౨౫,౧౨౪-౭॥

నిరు. ౪౬౫. హేత్యాద్యైరాయుదైద్దివ్యైదౌరణాచ్చ (విదారణః)॥

౪౬౬. కటాక్షభూవిలాసాద్యైర్ నప్తశిష్టాన్ జనానపి [౨౫౨

యో౭ సౌసన్యజ్ఞోహయతి (స్వాపనః) పరికీర్తితః॥ ౨౫౩

౪౬౭ స్వవశో

ఓం స్వవశాయనమః.

భా.(౧) “మదవిహ్వలనేత్రంచదేవముద్భిన్నయావనమ్”

ఇతి.

...

* [౫

తేషుసుప్తేషు స్వకీయైస్సహస్వైరవిహారాత్ —

(స్వవశః)

॥

(౧) “సర్వేశ్వరాయ”

॥

ఇతితత్త్వస్త్రే.

...

...

నిర్వ. నిచ్. ఉపధావృద్ధిః.

[౧]

[౧౦

తతోల్బ్యః;ల్బ్యడావబాహుళకాదిత్యాది-అనః.

నిలోపః.

*

*

...

...

తేషుసుప్తేషు స్వకీయైస్సహస్వైరవిహారాత్ స్వేషామాత్మీ
యానాంవా అనన్యాధీనతయాస్వస్యవానాన్యస్య వశోఽథీ
నఇతి—

[౧౫

(స్వవశః)

(౧) “వశ-కాంతా”

॥౭-౫.౧౨౪-౧౨॥

(౨) “పచాద్యచ్”

(౩) “అకర్తరిచకారకే”

॥౩-౩.౧౯.౨౮-౨-౧౫॥

ఇత్యనువుత్యానుభవవాదస్య

[౨౦

(౪) “వశిరణ్యోరుపసంఖ్యానమ్” ఇత్యోపసంఖ్యానికస్య ॥౩-౩-౫౪॥

అపః-అత్తానవకాశాత్. కర్తృత్వావివత్సాయాంతసపచాప్తే.

“స్వప్న-శబ్దోపతాపయోః” ॥ధా-భా-౨౭-౩౨౫౧౨౨-౨౫॥

(౫) “అన్యేష్వపి” ఇతి, డః-టిలోపః.*

॥ఉ-ణా-౪.౨౭౬-౨౧॥

రుని. ౪౬౭. స్వకీయైస్సహసుప్తేషు తేషుస్వైరవిహారవాక్. [౨౫

భవతి (స్వవశ) స్మృతిపినాన్యాధీనత్వదోమనుః. ౨౫౪

శ్లో. ౫౦, అక్ష. ౭-శ్లో. ౫౦, అక్ష. ౧౧. (౪౨౮) నా. ౪౬౮. వ్యాపీ
 ౪౬౮ నైకాత్మా

౪౬౮ వ్యాపీ

౪౬౮ నైకాత్మా

ఓం వ్యాపినేనమః.

ఓం నైకాత్మనేనమః.

భా. సురాసురమద్దరవాసుకిప్రభృతిషు శక్త్యాప్యాయ నాయవ్యాప
 నాత్ — || ౫

(వ్యాపీ)

*

*

తదాతనైః బ్రాహ్మకార్మమోహినీముఖైరూపైః—

(నైకాత్మా)

*

...

||

నిర్వ. సురాసురమద్దరవాసుకిప్రభృతిషు శక్త్యాప్యాయ నాయవ్యా
 ప్తుంశీలమస్యాస్తీతి— [౧౦

(వ్యాపీ)

(౧) “ఆపవ్యాప్తైః” విపూర్వః || ధా-స్వా-౨ ౫ | ౧౨౬-౭ ||

(౨) “సుప్యజాతాణిస్తాచ్చీత్యే” || ౩-౨-౭౮ | ౨౫౦-౭ ||

ఇతి' నినిః.

[౧౫

వెఁగికారస్యయన్యకారః.

ఇన్నైలక్షణోద్విష్టిత్యాది* [౧౬]

తదాతనాఃనైకే బ్రాహ్మకార్మమోహినీముఖాః

ఇహచాత్మనోరూపాణ్యస్తీతి—

(నైకాత్మా)

[౨౦

(౧) “అత సాతత్యగమనే” || ధా-భా-౧ | ౧౧౬-౧ ||

అతోషనిణివృత్తాదితతత్త్వశబ్దః. ఏతేః,

‘ఇన్ ఖి కాపా’

|| ఉణా-౩-౨౭౧-౨ ||

నిను. ౪౬౮. దేవరక్షోమద్దరేషు వాసుకిప్రభృతిష్వపి || ఆప్యాయ నాయ

శక్త్యాచ (వ్యాపీ) స్యాద్వ్యాపవదసా || ౨౫౫ [౨౫

౪౬౮. తదాతనైర్ బ్రాహ్మకార్మమోహినీన్యాద్యవతారకైః ||

(నైకాత్మే) తిక్రతస్సన్యన్యన్యోబహురూపదః || ౨౫౬

శ్లో. ౫౦, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౫౦, అక్ష. ౧౬. (౪౨౯) నా. ౪౭౦. నైకకర్తృకృత్

౪౭౦ నైకకర్తృకృత్

ఓం నైకకర్తృకృత్ సేవః.

భా. మధనధారణ వైరిః విదారణసుధాదానాద్యనేకకర్తృకృత్ —
(నైకకర్తృకృత్) * ... || ౫
అథధర్మాత్మా ||

పురుషార్థవ్యవస్థాపనాయసర్వాన్తర్వసతీతి—

నిర్వ. ఇత్యాదినాకని గుణేచ పృథ్విదితత్వైకశబ్దః.

నఞః, నశబ్దస్య హ సమాసః పూర్వత్ర,

(౧) “నభ్రాణ్ణపాత్” || ౬-౩ ౭౫-౬౭ ౧౩ || ౧౦

ఇత్యసోపలక్షణతయానఞఃప్రకృతిభావః.

అన్యత్రతు, అనఞత్వాదప్రసక్తపవనలోపః. వృద్ధిః దీర్ఘః.

[^{౧౧}]

తతోనాన్తలక్షణోద్దీర్ఘఇత్యాది*

తథానైకాని అనేకాని మధనధారణవైరివారణసుధాదానాది

నికర్తృణి కార్యాణి కరోతీతి— [౧౫

(నైకకర్తృకృత్)

(౧) “మకృత్-కరణే,” || ధా-తణా. ౧. ౧౦ | ౧౨౮-౪ ||

(౨) “సుకర్తృపాప” || ||

ఇత్యాదినాక్వీపితుక్.

అగుణః పునరవ్యయమేవధాతుః. [౨౦

(౩) “సర్వధాతుభ్యః” ఉణా-౪ ౨౭౭-౨ ||

ఇతిమనిన్. గుణోరపరః అణ్-నలోపః. నైకశబ్దః పాగ్విత్

అథధర్మాత్మా మన్త్రీవర్ణానురోధాత్ [కర్తృధారయః.*

పురుషార్థవ్యవస్థాపనాయసర్వాన్తర్వసతీతి—

నిరు. ౪౭౦. సముద్రమథనై నైకకర్తృకృత్ (నైకకర్తృకృత్) || ౨౫

ఓం వారణ

శ్లో.౫౦,అక్ష.౧౭-శ్లో.౫౦,అక్ష.౨౨. (౪౩౦) వా. ౪౭౧. } వత్సరః
 ౪౭౨ } వత్సలః

౪౭౧ వత్సరో

౪౭౨ వత్సలః

ఓం వత్సరాయనమః.

ఓం వత్సలాయనమః.

(వత్సరః)

॥

(౧) “వసేశ్చ” ఇతి, సరన్ ప్రత్యయః. ॥ ఉణా ॥ ౩ ౨౭౨. ౧౪ ౫]

(౨) “సర్వాస్తశ్చరిణేధర్మాత్తన”

॥

ఇతిహితస్తస్త్రవర్ణః

*

...

తత్రహేతుః.

॥

(వత్సలః)

॥

వత్సాన్ స్వోత్సుకాన్ కామయతే

॥ ౧౦

ఇతి—

(౧) “వత్సంసాభ్యాంకామబలే,

॥ ౫-౨-౯౮ ౧౩౫-౧౦ ॥

ఇతి, లచ్ ప్రత్యయః

సహించిరంపరిచీయమానేష్వపిశరణాగతేషు కస్యాపిహేతోః

(వత్సరః)

(౧) “వస-నివాసే”

౩౧-౧౨-౧౨౩-౧౪ ॥

(౨) “అశేస్సరః”, “వసేశ్చ”

ఉణా-౩ ౨౭౧-౨౪ ॥

ఇతి, సరః. అనిట్.

(౩) “సస్సి” ఇతి, తః.

*

॥ ౭-౪-౪౯ ౧౬౯-౩౩ ॥ [౨౦

తత్రహేతురుచ్యతే. వత్సాః తదుపలత్యూః స్వోత్సుకాః కామ్యమానాశ్శరణాగతాః అస్య సస్తీతి—

(వత్సలః)

నిరు. ౪౭౧. పురుషార్థస్థాపనాయ సర్వాస్తర్వసనాచ్చయః ॥ ౨౫౭

ధర్మాత్తా (వత్సర) స్సస్యాత్ మున్యర్ణోభీష్టదోమనుః ॥ ౨౫

౪౭౨. సర్వస్యాస్తర్వివసనేహేతున్ స్యాద్ (వత్సలన్) స్మృతః ॥ ౨౫౮

వత్సేధేనోరివయతో వత్సలశ్శరణాగతే.

౪౭౩ వత్సీ

ఓం వత్సీ నేనమః

భా. సద్యఃప్రసూతేష్వివవత్సేషు,
సహుజాగరాః, || ౫

సపయస్సంస్మవస్తనవేదనాః,
కింకర్తవ్యతాఽకులాః ధేనవభవ, సంభ్రామ్యతీతి. ||

రావణేఽపిప్రసిద్ధమ్;

(౧) “విదితస్సహిధర్మజ్ఞః శరణాగతవత్సలః” ||రా-సు-౨౦-౨౦||
ఇతి. ... ||౧౦

తచ్ఛీలభగవదుపకరణాద్ధి ప్రసిద్ధస్యాపిధర్మస్యతాచ్ఛీల్యమ్?

ఏవన్నిత్యపోష్యాత్సవర్తవత్సభూయస్త్యాత్ —

(వత్సీ) —

*

నిర్వ. (౧) “వద-వ్యక్తాయాంవాచి” ||౩౧ ౧౨-౧౨౩-౧౩||

(౨) “ప్రత్య వది హని కమి కషిభ్యస్యః” ఉణా-౩|౨౭౧-౧౯||
ఇతి, సః.

(౩) “తితుత్ర” ||౭-౨-౯|౨౬-౨౦||

ఇతి, నేట్. చర్త్యమ్.

ఏవంపుత్యన్నాత్ వత్సశబ్దాత్,

“వత్సంసాభ్యాంకామబలే” ||౪-౨-౯౮|౧౩౫|| ౨౦

ఇతి, కామవతినుత్వర్ధీయోలచ్.

ప్రసిద్ధంహి, వాత్సల్యంభగవతశ్శరణాగతేషు

ధేనూనామివసద్యఃప్రసూతేషువత్సేషు?

వాత్సల్యశీలభగవదుపకరణత్వాత్ ధర్మోఽపితచ్ఛీలః*

తథావత్సఃతదులక్ష్యాః నిత్యపోష్యాః ఆత్మవర్తాః ||౨౫

భూయాంసోఽస్యసంస్తీతి —

(వత్సీ)

౪౭౩. నిరు. నిత్యపోష్యాత్సగుణవద్వత్సభూయస్త్యతస్సదా ||౨౫౯ (వత్సీ)

స్యాద్ధివేశేషేణవడ్డర్ణోగోపదామనుః||

శ్లో ౫౦, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౫౦ అక్ష. ౨౮. (౪౩౨) నా. ౪౭౪. రత్నగర్భః-

౪౭౪ రత్నగర్భ

ఓం రత్నగర్భాయనమః.

భా. (౧) “భూమనిత్యయోగయోః” ఇతి, ||కా-౧౩౪-౨౦||

ఇనిః. ... [౫

తేషు*ధనాయద్భ్యఃప్రదేయధనాధిక్యాత్—* ౭-౪-౩౪||

(రత్నగర్భః) —

యథా,

(౧) “కామాధానావృద్ధహస్తంచశక్తి వత్తచక్రచ్ఛలేనతు” ||

ఇతి. ... || [౧౦

తత్తదిష్టధనాదానే ఆశుకారిత్యాత్.—

నిర్వ. (౧) “వద-వ్యక్తాయాం వాచి”

తతోవ్యతాదితాద్యత్సజ్జ్ఞాత్ * భూమనిత్యయోగయోః

మత్స్వరీయోఽత ఇనిః.

(౨) “యస్య” ||౬-౩-౧౪౮. ౨౬-౧౧|| [౧౫

[70]

ఇతి, లోపః. శీన్నస్తలక్షణోద్భవైశ్చాది*

రత్నంతదుపలక్ష్యంధనాయద్భ్యః*

ప్రదేయమధికంధనంగర్భేఽస్యతద్గర్భః

తద్వద్ధియమాణమనేనేతివా—

(రత్నగర్భః) [౨౦

(౧) “గ్రా నిగరణే” ||ధా-క్యాది-౨-౬. ౧౨౮-౧౫||

(౨) “అర్తిగ్రాభ్యాంభన్” ||ఉణా. ౩-౨౭౩-౨౯||

ఇతిభనిత్యత్పాదితఃఅయంశబ్దః.

నిరు. ౪౭౪ ధనాయద్భ్యయథాకామప్రదేయధనవత్వతః|| ౨౬౦

(రత్నగర్భః) సునూఖ్యాతోహ్యష్టాణోధనదోమనుః|| [౨౫

† పువబర్హంచవత్త

స్లో.౫౦, అక్ష.౨౯-స్లో.౫౦, అక్ష.౩౨. (౪౩౩) నా. ౪౭౫. ధనేశ్వరః

౪౭౫ ధనేశ్వరః॥

ఓం ధనేశ్వరాయనమః.

భా. (ధనేశ్వరః)

అశుకర్మణిహ్యశోతేర్ వరత్? ... *
 దత్తావప్యర్థకామాదుర్విషయాన్నివర్త్య, తాత్త్వాంఘ్రితభర్త
 రక్షణాత్.—

నిర్వ.(౧) “రమ-క్రీడాయామ్” ॥ధా-భా-౨౩-౨|౧౨౩-౧॥

అన్తర్భూతితన్యధశ్చ-అత్తాయమ్.

(౨) “ధా ప్తా వస్యజ్యతిభ్యోనః” ॥ఉణా-౩|౨౬౯-౩౩॥

ఇతివ్రకరణే,

(౩) “రమేస్తవ” ॥ఉణా-౩-౨౭౦-౮॥

ఇతి,నః,తశ్చప్తాదేశః.అనెత్. ... *

క్షిప్రకారితయా ధనస్యతత్తదప్రవిభవస్య శుశ్వరః దానేఅశు
 కారీత్.—

(ధనేశ్వరః)

(౧) “అనూ-వ్యాప్తై,సంఘాతేచ” ॥ధా-స్వా-౩-౧|౧౨౬-౮॥

“క్షి శేరిచ్ఛోపధాయాః” ॥ఉణా-౫-౨౮౧-౧॥

ఇతివర్తమానే,

(౨) “అశోతేరాశుకర్మణివరత్చ” ॥ఉణా-౫|౨౮౧-౩॥

ఇతి,వరత్.చాదుపధాయాశుత్వంచ.

(౩) “నేత్” ఇతి, నేత్. ॥

(౪) “ధన ధానే” ధా-జు-పెయా ॥౩-౯|౧౨౪-౨౨॥

ధాన్వసర్పాయమ్. అన్త్యైవచాత్రభర్తస్త్వమ్. ఉక్తావాఅస్య

నిదు.౪౭౫తత్తదప్రద్రవ్యదానేశ్చ్రుకారీ(ధనేశ్వరః) ౨౬౧॥

శ్లో.౫౧, అక్ష.౧-శ్లో.౫౧. అక్ష.౬. (౪౩౪) నా. { ౪౭౬. ధర్మగుప్
 { ౪౭౭. ధర్మకృత్

౫౧॥ ౪౭౬ ధర్మగుప్

౪౭౭ ధర్మకృత్

ఓం ధర్మగుప్తేనమః.

ఓం ధర్మకృత్తేనమః.

భా. (ధర్మగుప్) —

(౧) “సాధుమా ద్వేష్ఠితా నాంచ సంయచ్ఛస్తంధియాచతో” ఇతి.
 ఏవంసర్వాన్ ధార్మికయన్తుకారణాదనుగ్రహః ‡ హేతుంధర్మం
 కరోతీతి. —

(ధర్మకృత్)

॥

॥

నిర్వ. భాషాయామపిప్రయోగేగతిః. పచాద్యచ్. గుణః. *
 దత్తావప్యర్థకామా దుర్విషయాన్నివర్త్య, తా భ్యాంహితధర్మ
 రక్షణాత్ ధర్మంగోపాయతరక్షతీతి —

(ధర్మగుప్)

(౧) “గుపూ-రక్షణే” క్విప్. ॥ధా-భాష్వా-౧౮-౧౧౧౮౧౮॥

(౨) “గుపూధూపవిశ్చి పణి పనిభ్యతయః” ॥౩ ౧-౨౮-౧౬౬-౨౪॥

ఇత్యాయప్రత్యయోనభవతి.

॥

(౩) “ఆయాదయతర్థధాతుకేవా” ॥౩-౧-౩౧౧౬౩-౨౬॥

ఇతితస్యతర్థధాతుకవివక్షాయామ్ వైకల్పికతయా, ఇహతద
 భావపక్షోశ్రయణాత్. అగుణః.

(౪) “ధృఙ్-ధారణే” ॥ధా-భాష్వా-౨౬ ౪౧౨౨-౧౮॥

(౫) “అర్తిస్తుస హు” ఉణా-౧-౨౬౫-౬॥

ఇత్యాదినా మన్. గుణోరపరః. అనిట. ... *

ఇథ్థంసర్వాధార్మికయన్ అకారణాదనుగ్రహదేహం ధర్మం
 కరోతీతి —

॥

(ధర్మకృత్)

నిరు. ౪౭౬ కామందత్వాప్యర్థకామా నివర్త్యవిషయాన్తరాత్ ।

తా భ్యాంహితస్యధర్మస్యరక్షణాద్ (ధర్మగుప్త్యైతః) ॥౨౬౨॥

౪౭౬ సర్వంజనంధార్మికయన్ లీలానుగ్రహాలక్షణమ్ । ‡ దేహం

ధర్మంకరోతియస్మాద్ధితస్మా (ధర్మకృదుచ్యతే) ।

జ్ఞో.౫౧,అక్ష.౭-శ్లో.౫౧.అక్ష.౮.(౪౩౫)నా. ౪౭౮ } ధర్మ-
 ౪౭౯ సత్.

౪౭౮ ధర్మ

౪౭౯ సత్.

ఓం ధర్మజేనమః

ఓం సతేనమః

భా. “ధర్మసామాన్యమమలను నాదినిధనంవిభుమ్ । దుర్లభంయశ్చ
 బుద్ధానాంతప్రసాదధియాపినా” ఇతి. ... *
 ప్రసిద్ధోఽపిధర్మోఽస్యసర్వసాధారణోపకరణమితి—
 (ధర్మ)*
 ఉక్తధర్మప్రశస్తత్వాత్.—
 (సత్)—

నిర్వ.(౧)“డుక్యజ్ఞో-కరణే” ||ధా-తనా-౧-౧౦|౧౨౮-౪||

క్విపితుక్.అనుణః.ధర్మశబ్దోవ్యుత్పాదితః.

సర్వసాధారణోపకరణంప్రసిద్ధోఽపిధర్మోఽస్యాస్తీతి—

(ధర్మ)

వ్యుత్పాదితాధర్మశబ్దాత్ ప్రశంసాయామ్,

(౨) “సంజ్ఞాయాంమన్ మాభ్యామ్” ||౫-౨-౧౩౭|౧౩౭-౧౬||

ఇతిమత్స్యధీయఃఇనిఃఇహతనఃఅసమావేశార్థః.

(౩) “యస్య” ఇతి, లోపః. ||౬-౪-౧౪౮|౨౬ ౧౧||

ఇన్నైలక్షణోద్గర్హిత్యాది. [71] ... *

ఇత్థంప్రశస్తధర్మతయా ధర్మిణాంసతాంఅపక్షయవినాశాదిర

హితతోపహితనిరుపాధికసద్భావ సామ్యణ్యాభ్యాంసత్ సదితి

వేదనార్హమితి—

(సత్)

(౧) “అస భువి” ||ధా-అ-దా౬-౨౨|౧౨౪-౬||

తతః, “వర్తమానే లబ్” ||౩-౨-౧౨౩-౧౫౦-౧౩||

నిరు. ౪౭౮ సాధారణోపకరణం ధర్మోఽస్యాస్తీ కేవలమ్.

సవై (ధర్మ) తివిజ్ఞేయష్టఙ్గోధర్మదోషనుః || ౨౬-౩ ||

౪౭౯ నిరుపాధికసద్భావాన్నిత్యసామ్యణ్యయోగతః

(స)చ్యుజ్ఞేనోచ్యతేపిష్టుః వేదవేదాస్తపారగైః ||

¶౪౦౦-(సద్)అక్షరమ్

ఓం అక్షరసత్సమః.

భా.(౧)“ప్రశస్తేకర్తృణితథాసచ్చజ్జిపార్థయుజ్యతే” ఇతి. ||గీ-౧౭-౨౬||

తస్యచప్రాశస్త్యంసాధ్యస్యభగవతస్సత్వాత్;

తస్యచసత్త్వంనిరుపాధికాత్ సద్భవాత్, సాద్గుణ్యాచ్చ.

(౨)“సద్భావేసాధుభావేచసదిత్యేతత్ప్రియుజ్యతే” ఇతి* ||గీ ౧౭-౨౬||

ఏవమ్+నిత్య నిరుపాధికసద్భావసాద్గుణ్యాభ్యాం—

{ సత్
అక్షరమ్ }

† అస్యచవిశేషణమ్-

క్షరంహిక్వచిద్దేశికాలేవావ్యాహస్యతే?

తాద్రూప్యంయథా;

(౧) “అపక్షయవినాశాభ్యాంపరిణామర్థిజన్మభిః । వర్జితశ్శక్యతేవ
క్షుంయస్సదాఽస్తీతికేవలమ్” ఇతి. ||వి-పు-౪-౧౦||

నిర్వ. ఇత్యతోలడితివర్తమానే,

(౨) “లబశ్శత్యశానచా”

||౩-౨-౧౨౪||౨౫౬-౨౬||

ఇతిపునర్లక్ష్యహితాత్ అధికవిధానార్థాత్, క్వచిత్ ప్రథమా
సామానాధికరణ్యేఽపిశతా ఇత్యాది^[72] శేషంపురస్తాదేవస్యయాపి.

(౩) “విజ్ఞమశిష్యమ్” ఇత్యాది. ^[73] భాష్యే ... *

తథాఅధర్మిణాంఅసతాంఅప్రశస్తపాపాతిప్రసక్త్యనుగుణనిత్య
నిరవధికభవమరితప్రదతయా, తేషాంకుమనీషికయాసంగత్యా
అసదితివేదనార్హమితి—

నరు. ౪౦౦ అపక్షయవినాశాదివర్జితో(౭క్షర)ఉచ్యతే!

తస్మాద్ (అక్షరసద్) ఇతిహ్యేకనామాచశస్యతే|| ౨౬౪||

‡ నిరుపాధికసద్భావనిత్య ‡ అస్త్యైవ ‡ సదసత్క్షరమక్షరమ్.
సత్...అక్షరమ్ - అక్షరసత్. సదక్షరమసత్క్షరమ్ ఇతికేషాంచిత్పాఠః.
(సత్)పదమగ్ధశాస్త్రులేద్విరావృత్తంసక్యదేవపాఠ్యమ్.

స్లో.౫౧, అక్ష.౧౦-స్లో.౫౧, అక్ష.౧౬ (౪౩౭) నా.౪౮౧-అసత్-క్షరమ్

౪౮౧ (అసత్)

౪౮౨ అసత్ క్షరమ్

ఓం అసత్తేనమః

ఓం అసత్ క్షరాయనమః,

భా. పతదేవహిత్రాయతే,

||

(౨) “పదేవసోమ్యేదమగ్రాసీత్” ఇతి. || ఛా-ఉ-౬-౨-౧ ||

*

అప్రశస్తపావప్రసక్తేషు—

{ అసత్ }
{ క్షరం } చ

† అసతాం నిత్యనిరవధికభవదురితప్రదత్వాత్.

||

ఆత్మాతంహీదం ‡ ద్వయమ్,

||

(౧) “పషపవసాధుకర్తృకారయతితంయమేభ్యోలోకేభ్య ఉన్నినీషతి, పషపవాఽసాధుకర్తృకారయతితంయమధోనినీషతి” || కా-ఉ-౩-౯ ||

(౨) “అసచ్చసచ్చైవచయద్విశ్వం సదనతః పరమ్” ఇతి.

*

తత్ర సాధుష్వవరాధాననతానపిదృష్ట్యా నదణ్డయతి

క్షమతేచేతి నైతావదేవ, కింతుతేషామ్—

నిర్వ. (అసత్)

పాగ్విదేవధాతుప్రత్యయాది; నలోపస్త్విహేతితువిశేషః నామోస్సాంహితంజత్వమ్.

ఇదమేవద్వయం విశేష్యతే. తత్రచప్రతియోగిప్రక్రమప్రకరణాత్, విపరివృత్తిప్రత్యాసత్త్వాచ ప్రథమమ్ అసద్విశేష్యతే.

యేషామ్ అసత్ తేషాంతతపవక్షరం-క్షరణార్హమితి—

(క్షరమ్)

(౧) “క్షర-సంచలనే” || ఛా-భా-౨౧ ౨౬ | ౧౨౧-౩౩-||

పచాద్యచ్. విజ్ఞంపాగ్విత్.

...

*

నిరు. ౪౮౧ అసతాంయస్సుదాననైభవాఖ్యాఽఘప్రదానతః।

(అసద్) ఇత్యుచ్యతే సద్విః ౪౮౨ తస్మాదేవ (క్షరం) చ సః || ౨౬౫ ||

† అసత్యానిత్య.

‡ పరమ్.

(అసత్) పదం సత్పదవత్

శ్లో.౫౧,అక్ష.౧౭-శ్లో.౫౧,అక్ష.౨౦.(౪౩౮)నా. ౪౫౧. అవిజ్ఞాతా

౪౫౩ అవిజ్ఞాతా

ఓం అవిజ్ఞాతైసమః

భా. అవిజ్ఞాతా) —

(౧) ‘ఉచ్యమానోపిపరుషంనోత్తరంప్రతిపద్యతే’॥రా-అ-౧-౧౦॥

ఇతివత్, ప్రపన్నాపరాధాపరిగణనంగుణపవ.

అతోహితాతపాదాః,

(౨) “సర్వజ్ఞః తామేవముపాలభామహే త్వంహ్యజ్ఞపవాశ్రితదోష
జోషణః” ఇతి. ॥ ॥

యేషునః జ్ఞప్తిమాత్రత్వాత్ సర్వజ్ఞస్యసర్వధాఅజ్ఞత్వపరం
వ్యాచక్షతే; తేషుత్యాచార్యసేవాచిత్తవ్యాయబధిరాః
శోచ్యాః సనిరసనాన్దాః.

నిర్వ. అథపారిశేష్యాత్ సద్విశేష్యతే.యేషాంసత్; తేషాంతతపవ
క్షరంనేతి—

(అక్షరమ్)

క్షరశబ్దోహినిరుక్తః? తతోనశ్శసమాసః. నశ్శోనలోపఃలిక్తం.
ప్రాగ్యత్.

యద్వా,సవిశేషణేతిమేద్యేనామనీ.అక్షరం-సత్.క్షరమ్-అసత్.

ఇతిఉక్తపవార్థః-అస్మిన్ పక్షేఽత్రఉభయత్రాపిఅర్థవశాత్

విశేషణవిశేష్యయోఃయథాసంభ్యంనేష్యతే. ... *

తత్రసాధుష్వపరాధాననంతానపద్యప్త్యా నదణ్డయతిక్షమతేచేతి.

నైతావదేవపరంతుతదపరాధేషూపేక్షయాపరుషభావణేపి

ప్రత్యుత్తరాదాననతేషాంవిజ్ఞాతానేతి.—

(అవిజ్ఞాతా)

నిరు. ౪౫౩ ప్రపన్నకృతపాపానాంకిచ్చిదవ్యవిచారణాత్ ।

(అవిజ్ఞాతే) తికధితఃకుదైస్త్యుణపారగైః॥

౨౬౬॥

1 నామైవ.

8-2-87.

౪౪౨ సహస్రాంశుః

ఓం సహస్రాంశవేనమః.

అథచ సర్వజ్ఞః-

భా. (సహస్రాంశుః) —

సహస్రం. అపరిమితాః, అంశవః-జ్ఞానాని, అస్యేతి. నను అగ్రితా
పరాధవ్యతిరిక్త సర్వజ్ఞ ఇతి విప్రతిషిద్ధమ్, న తదపరాధేష్వ తాత్ప
ర్యేణోపేక్షా హ్యజ్ఞానం వివక్షితా? ఉపేక్ష తేహి తేహందోషం

(౧) “దోషో యద్యపి తస్యస్యాత్” ఇతి. || రా. యు. ౨-౩ ||

(౨) “అపి చేత్సుమరాచారోభజ తేమా మనన్యభాక్” ఇతి. || గి. ౯-౩౦ ||

న చైవం పాపఫలనియత తన్నియామక యమసాద్యత నాదయో
భగవత్త్ర మాయానుపి కృతాపరాధం బాధేరక, తేమా మపితద
ధీనత్వాత్ ఇశ్యభిప్రేత్యాహ

(౧) “జ్ఞా-అవబోధనే”; విపూర్వః. తృచ్. || ౪-౩-౧౨౪-౧౯ ||

అనిట్. న ఇ సమాసః. న ఇహోనలోపః. అనఙాదిః

అథ సర్వజ్ఞః సహస్రం సహస్ర సన్ఖ్యాకాః అపరిమితాః, అంశ
వః తదుపలక్ష్యాణి జ్ఞానాని, అస్యేతి. —

నిర్వ. (సహస్రాంశుః)

(౧) “అశూ-వ్యాప్తా” || స్వా-౩-౧-౧౨౬-౪ ||

(౨) “కుర్ భ్రశ్చ” ఇతి ప్రకరణే, ||

“ఖరుశఙ్కం శుపీయసీలఙ్గులిగు” || ఉణా-౧-౨౬౧-౩౧ ||

ఇతి కుః; నుమ్ చ నిపాత్య తే. అనుస్వారః. యది త్వం శుశబ్దః పా
యేణా త్రసవత్య తే; తదా బాహుళకాత్, “కుర్ భ్రశ్చేతి చ కా
రాద్యా అశో తేరపి కుః. ప్రషోదరాది త్వాద్వర్ణాగమః. స
హస్రశబ్దో వ్యుత్పాదితః. దీర్ఘః. యథోక్త వ్యాఖ్యానే

అంశవో బుద్ధయః పోక్తాః సహస్రం సన్తి యస్య తే ||

నిరు. ౪౪౨ (సహస్రాంశు) రితి ఖ్యాతో హ్యస్తాన్లోఢీ ప్రదోష ముః || ౨౬౭ ||

† న తావదపరాధేష్వ తాత్పర్యరూపోపేక్షా హ్య.

౪౫౩ విధాతా

ఓం విధాతేనమః.

భా. (విధాతా) ఆహహియశుపవ,

(౧) “ఆహమమర వరార్పితేనధాతా సమశ్చతిలోకహితాహితే
నియుక్తః” ఇత్యాది. [4] ||వి-పు-౩-౭-౧౫||

అత్ర, బ్రాహ్మ, వైష్ణవ, వామన, నారసింహ, లైజ్జ, వైష్ణవధర్మ,
శ్రీవిష్ణుతత్వ, భాగవత, ప్రభృతిషు, యమకింకరసంవాద
స్మర్యోద్రష్టవ్యః.

యద్యేవదోషసహః, కింతర్హి హేయాద్యగ్గాదు పాదేయస్య
వ్యావర్తకమ్; తత్ప్రాహ

నామోరవిరోధః.

...

...

*

ప్రవక్షామరాధవిషయే, సత్యాంహిస్వత్వమాయాం, పాపఫ
లనియతతిన్నియామకయశుతద్యాతనాదీనామకీర్ణికరతాయై,
తేషామర్థిస్పృధీనతా ప్రఖ్యాపనాయతానపివిదధాతీతి. —

నిర్వ. (విధాతా)

(౧) “దు-ధాన్య-ధారణపోషణయోః;” ||జు-కూ-౧-౧౦|౧౨ ౧౫||

విపూర్వః. తృచ్. అనిట్. అనశిత్యాది.

...

యద్యేవదోషసహః.

||

కింతర్హి హేయాదుపాదేయస్యవ్యావర్తకం; తతోచ్యతే కృ
తముపాదేయానాం లక్షణం ఆభిముఖ్యమాత్రలక్షణం చిహ్న
మనేనైతి. —

నిరు. ౪౫౩ తాదధిన్వ్యాద్యనూదీనాం (విధాతే) త్యుచ్యతేబుధైః || ౨౬౫

స్లో.౫౧,అక్ష.౨౮,స్లో.౫౧,అక్ష. ౩౨. (౪౪౧) నా.౪౮౬. కృతలక్షణః

౪౮౬ కృతలక్షణః||

ఓం కృతలక్షణాయనమః

భా. (కృతలక్షణః)

కృతంహి తేనలక్షణముపాదేయానామ్, [౫

(౧) “మిత్రభావేనసంపాప్తమ్” ||రా-యు-౧౮-౩||

(౨) “సమ్యగ్వ్యవసితోహిసః” ఇతి. ||గీ-౯-౩౦||

స్వాభిముఖ్యమాత్రం. శ్రీహరివంశే, ||భా.హరి||

(౩) “చక్రాక్షితాఃప్రవేష్టవ్యాః యావదాగమనమ్మును । నాముద్రితాఃప్రవేష్టవ్యాఃయావదాగమనమ్మును” ||భా-హరి||[౧౦
శ్రీవిష్ణుధర్మే,

(౪) “భవతాంభీమతామత్రవిష్ణుసంశ్రయముద్రయా । వినాఽజ్ఞాభజకృతైఃపరభవివ్యతినరకవ్యచిత్” ||
శ్రీవిష్ణుతత్వే,

(౫) “చక్రాదిధారణంపుంసాంపరసంబంధవేదనమ్ । పతివ్రతా[౧౫
నిమిత్తంహి వలయాదివిభూషణమ్”? పాం-వి-త-
ఇతి.

నిర్వ. (కృతలక్షణః)

“లక్ష-దర్శనాజ్ఞానయోః”చూడిః-జిచ్. ||భా-చూరా-౧-౪-౧౨౮౨||

(౬) “ధావ్యావస్యజ్యతిభ్యోనః” ||ఉణా-౩-౨౬౯-౩౪-౧౨||[౨౦
ఇతిప్రకరణే,

(౮) “లక్షైరట్చ” ||ఉణా-౩-౨౭౦-౧||
ఇతి,నః.తస్యాడాగమశ్చ. నిలోపః.ఇత్వమ్.

(౯) “డుక్యౌ-కరణే” ||భా-తనా-౧||

నిరు. ౪౮౬ కృతంహిలాఙ్ఘనంయేనఉపాదేయేషుజన్తుమ్ । [౨౫
పరమాత్మాహృషీకేశః సదుస్థాత్ (కృతలక్షణః)||

శ్లో.౫౨,అక్ష.౧-శ్లో.౫౨,అక్ష. ౫. (౪౪౨)నా. ౪౪౨ గభస్తి నేమిః

౫౨॥

౪౪౨ గభస్తి నేమిః

ఓం గభస్తి నేమయేనమః

భా. ఏవంవావైష్ణవలక్షణమ్ అన్యద్దేయలక్షణమ్; అతోనవైష్ణవ్యునై
ర్ముఖ్యాదిదోషప్రసక్తిః. [౫

ఏవంకృతలక్షణాయమతః-ఐకరాణాం అప్రథ్యప్యాః; యత
స్తద్రక్షకోఽయమ్.

(గభస్తి నేమిః) భాస్వరసహసాగ్రచక్రః.

నిర్వ. కర్తృణిక్తః. అగుణః. అనిట్-ఇదముపాదేయలక్షణమ్;
అన్యచ్ఛహేయలక్షణమ్. [౧౦

అతో నవైష్ణవ్యునైర్ముఖ్యప్రసక్తిః. ఏవంకృతలక్షణాయమ
తః-ఐకరాణామప్రథ్యప్యాః. కుతః; యతస్తద్రక్షకోఽయమ్,
గభస్తిః మయాఖి, తన్నయోభాస్వరోనేమిః తదుపలక్షితం
సహసాగ్రచక్రమస్యేతి.—

(గభస్తి నేమిః) [౧౫

ణము-ప్రహ్వత్వేషజ్ఞే.

॥ ధా-భా ॥

(౧) “ణోనః” ॥ ధా-భా ౬-౧ ౬౫-౧౫౮-౧౮॥

ఛన్దోభావానాకలనేన ... *

(౨) “కికినాల్లిచ” ॥ ౩-౨ ౧౭౧-౨౫౯-౬॥

ఇతివర్తమానే, [౨౦

(౩) “భాషాయాంధాక్షకృ సృ గమి ఛది నమిభ్యః” వార్తి-౨౫౯-౮॥

ఇతి, కికినా. స్వరేభేదః. తౌచలిష్యత్. తతః,

(౪) “లిటిధాతోరనభ్యాసస్య” ॥ ౬-౧-౭ ౧౫౧-౨౪॥

నిరు. ౪౪౨ జ్యోతిర్విశిష్టనేమ్యయల్లక్షితం చక్రముత్తమమ్।

గభస్తి నేమిర్యస్యాస్తి నవార్ణః. పాపనాశకః॥ [౨౫

భా. గభస్తిః దీప్యతేజ్యోతిర్మయం నైమిలక్షితంచక్రం, యస్యేతి —
యథా; [౫

(౧) “వసతిమనసియస్యసోఽవ్యయాత్మా పురుషవరస్యనతస్యదృ
ష్టిపాతే । తవగతిరథవామమాస్తిచక్రప్రతిహతవీర్యబలస్య
సోఽన్యలోక్యః” || ౧-౪-౩-౧-౩౫ ||

ఇతి. ... *
...

నిర్వ. ఇతి, ద్విత్వమ్. || ౧౦
అభ్యాససంజ్ఞాయామ్, హలాదిశ్చేషః. తతః, ||

(౨) “అతపకహాన్మధ్యేనాదేశాదేర్ లిటి” || ౬-౪-౧౨౦ | ౧౫౬-౨౭ ||
ఇతిలిఙ్గిమిత్తకాదేశరహితత్వాత్ ఏతద్భ్యాసలోపా. యద్వా,

(౩) “ణీర్ష-పాప్రణే” || ధా || భ్వా-౨౬-౫-౧౨౧౯ ||

(౪) “ణోనః” || ౬-౧-౬౫ | ౧౫౮-౧౮ || [౧౫

(౫) “నియోమి” || ఉణా-౪ | ౨౭౫-||

ఇతి, మిః. గుణః. అనిట. ... *

(౬) “భ-స-భత్సనదీప్యః” || జా-౪-౫ | ౧౨౪-౨౧ ||

హ్యోదిః ఛాన్దసశ్చాయమ్. ||

(౭) అస్త్యైవహీహశస్తోభావః? ధనవదస్యాపి ఉక్తయక్త్యాభాషా.
యామపివాప్రయోగః ||

(౮) “వసేస్తి” || ఉణా- || ||

ఇతి, ణిః. బాహుళకాత్ భసేరపిభవతి. ||

(౯) “తితుత్ర” || ౭-౨-౯ | ౨౬-౨ ||

ఇతి, నెట్. [౨౫

ప్రమోదరాదిత్వాత్ వన్తాగమేన గః. ... *

౪౮౮ సత్త్వస్థః

ఓం సత్త్వస్థాయనమః

భా. కించకర్తృణోనిమిత్తస్యాఽప్య భావాచ్ఛయమాద్యవ్రథ్యప్యః ;
కుతస్తదభావః. యస్తాదేషతేషాం— [౫

(సత్త్వస్థః)

(౧) “సుపిస్థః” ఇతి, కః. ||౩-౨-౪||౨౪౫౧౬||

(౨) “హృదయేస్థితః”

(౩) “హృదియదిభగవాననాదిరాస్తేహారిరసి చక్రగదాధరోఽప్య
యాత్మాతదఘమఘవిఘాతకర్తృభిన్నంభవతి కథంసతిచా
న్ధకారమరే” ||అభియుక్త||

(౪) “స్ఫుటికమణిశిలాఽమలః క్వవిష్టుః మనసిన్మణాం క్వచమత్స
రాదిదోషః” ||వి-పు-౩-౭-౨౨||

[75]

ఇత్యాది. తథాశ్రీవిష్టుధర్మే, [౧౫

(౫) “కింరాదణ్డపాశౌవానయమోనచయాతనాః । సమస్తాస్త
న్యయస్యాత్మాకేశవాలమ్బనస్సదా” ||

శ్రీవామనేత్రప్రహరః ||వం-వి-ధ||

నిర్వ. ఇతోఽప్యేతేయమాదేరవ్రథ్యప్యః యదేషతేషాంతత్ర్యధర్షణ
హేతుకర్తృనిర్లుఘ్ననాయసత్వేహృదయేతిష్ఠతీతి— [౨౦

(సత్త్వస్థః)

(౧) “స్థా-గతినివృత్తౌ” షస్సః. ||౨౭-౨౮||౧౨౨-౨౪||
“తాఃప్రుః” ||

(౨) “అతోఽనువసర్గే” ||౩-౨-౩||౨౪౫-౧౩||

నిగు. ౪౮౮ సత్త్వేహృదిస్థితత్వాద్ధిసత్త్వస్థః సముదీరితః ||

స్లో ౫౩, అక్ష. F-స్లో. ర్. అక్ష. ౧౦. (౪౪౫) నా. ౪౪౯. సింహాః

౪౪౯ సింహా

ఓం సింహాయనమః

(౧) భా. “తథా న్యదు క్తం నర సత్త మేన ఇత్స్వోకుణాభ క్తియు తేనమా
నమ్ । యేవిష్ణుభక్తాః పురుషాః పృథివ్యాం యమస్య తేనిర్విగ్ర
హయాభవన్తి”

॥వా-పు॥

ఇతి. ... *

యదిదమవిదన్తోయమాదయః తాన్ పాక్యతవద్ధర్షయేయుః;

తాన్ హి నస్తీతి. —

(సింహాః) యథా,

[౧౦

నిర్వ. ఇత్యతఃకః ఇత్యనువృత్తౌ,

(౨) “సుపిస్థః”

॥౩-౨-౪॥౨౪౫-౧౩॥

(౩) “ఇతి, కః ఆల్లోపః.

(౪) “అస-భువి”

॥అదా-౨-౨౨॥౧౨౫-౬॥

అతశ్చ తరివ్యతాదితోహి సచఘ్నః? తతః,

[౧౫

(౧) “తస్య భావ స్త్వతతా”

॥౫-౧-౧౧౯॥౧౨౮-౨౨॥

ఇతి, త్వస్తద్ధితః—

జత్వచత్వే. తతోమత్వర్థీయః అర్క ఆద్యచ్.

(౧) “యస్య”

॥౨౬-౧౧॥

ఇతి, లోపః.

...

...

* [౨౦

యదిచేదమవిదన్తః, యమాదయః స్వభక్తాన్ పాక్యతవత్ప్ర

ధర్షయేయుః? తదా తానపిసింహాతిహి నస్తీవాహస్తీతి—

(సింహాః)

నిరు. ౪౪౯ హరిభక్తానవిజ్ఞాయదజ్ఞేప్రయతమానసాః॥

హి నస్తీచయమాదీన్యఃస (సింహాః) పరిక్షీర్తితః॥

[౨౫

(౧) భా. “ప్రభవతిసంయమ నేమమాపివిష్ణుః” ఇతి ||వి-పు-3-2-౧౫||

అతశ్చలైజ్ఞే మార్గజ్ఞేయః, [౫

(౨) “వాసుదేవపరందృష్ట్యా వైష్ణవందగ్ధకిల్బిషమ్ । దేవావిభీతా
స్సంయాన్తిప్రణివత్యయథాగతమ్ । దృష్ట్యా మోఽపివైభక్తం
వైష్ణవందగ్ధకిల్బిషమ్ ॥ ఉత్థాయ పాశ్రిజ్జలిర్భూత్వాననామరవి
నస్తనః । తస్మాత్ సంపూజయేద్భక్త్యావైష్ణవాన్ విష్ణువన్నరః ।
సయాతివిష్ణుసాముజ్యం నాత్ర కార్యా విచారణా” ॥ లై-పు || ౧౦
తతైవికాశికోపాఖ్యానే భగవద్దాయకాన్;

(౩) “కాశికాదీంస్తథాదృష్ట్యా బ్రహ్మాలోకపితామహః । ప్రత్యుద్గ
మ్యయథాన్యాయంస్వాగతేనాభ్యపూజయత్” లై-పు ||
ఇత్యుపక్రమ్యప్రస్తుతమ్. యథేక్షం ద్రష్టవ్యమ్.

(౪) శ్రీవిష్ణుతత్త్వసరకప్రస్తావే, [౧౫

(౫) “హరిపాదప్రసన్నానాందూరీభూతాః స్వభావతః । తేషాంతు
సర్వభూతానాం హరిరేవపతిర్యతః । వైష్ణవేభ్యోపి విభ్యన్తి
దేవానరకరక్షకాః । అవమానక్రియా తేషాం సంహరత్యఖిలం
జగత్ । కాలేనైతావతా తేషునరకేషుహికశ్చన । నదృశ్యతే
మహావీర్యప్రభావాత్ పరమేష్ఠినః” ||పం వి-త|| [౨౦
ఇతి.

(౬) నిర్వ. “షిచక్షురణే” ||ధా-తుదా-2-౬-౧౨2-౨౫||
షస్సః. ||

(౭) “హిసిహింసాయామ్” వా ||ధా-రుధా-౨-౪|| ౧౨2-3౧||
పూర్వత్రధాతూనామనేకార్థత్వాదుక్తార్థోపపత్తిః. [౨౫
అన్యత్రనయత్నః- ఉభయతాగ్రిపీయధాసంభవ్యమ్.

(౮) “సిచేస్సంజ్ఞాయామ్” ||ఉణా-౫-౨౮౧-౧౫||
ఇతి, కే, హేచలస్తాదేశే, నుమి, తథాప్రయోదరాదిలక్షణే
న్యప్రణతోభూ

స్లో.౫౨,అక్ష.౧౧-స్లో.౫౨,అక్ష.౧౬.(౪౪౭)నా.౪౯౦ భూతమహేశ్వరః

౪౯౦ భూతమహేశ్వరః

ఓం భూతమహేశ్వరాయనమః

భా. శ్రీవిష్ణుధర్మే-

(౧) "నరకేపచ్యమానస్తుయమేనపరిభాషితః । కింత్వయానార్చితో

[76]

దేవః కేశవః క్లేశనాశనః" ఇత్యాది

యథోక్తే సమర్థః స్యాత్ —

(భూతమహేశ్వరః)

నిర్వ. వర్ణవివర్యయే, ఇది త్వాన్నుమి, పచాద్యచిచ, ఉభయత్రాప్య
నుస్సార్వరేసింహశబ్దః ప్రాగేవహివ్యుదపాది? ... *

యతో భూతానాం బ్రహ్మయమాదయశ్చ ర్వరాః;

అయంతు తేషామపి శ్వరతయా

మహాంశ్చ సాశ్వరోనియంతాచేతి —

(భూతమహేశ్వరః)

(౧) "శుశ-ఐశ్వర్యే" ||అదా.౩-౩1౧౩౩-౨౩||

(౨) "స్థేశ భాస" ||౩-౨-౧౭౫|౨౫౯-౧౩||

ఇత్యాది నావరచ్.

(౩) "నేట్" ||౧-౭-౨౨-౨౪౯-౨౭||

ఇతి నేట్. మహచ్ఛబ్దో వ్యుత్పాదితః. భూతశబ్దోపి. సంహితా
యాంగుణః. ... *

నిరు. ౪౯౦ భూతేశ్వరాణాం సబ్రహ్మయమాదీనాం నియంత్రీణాత్ ||

కారణం జగతాం యశ్చ సస్యాత్ (భూతమహేశ్వరః)

శ్లో. అక్ష.౨౫-శ్లో.౪౮.అక్ష.౨౭. (౪౪౮) నా. ౪౯౨ మహాదేవః

౪౯౧ ఆదిదేవో

౪౯౨ మహాదేవో

ఓం ఆదిదేవాయనమః.

ఓం మహాదేవాయనమః.

భా. భూతేశ్వరాణాం బ్రహ్మయమాదీనామపినియన్తాతేషామపికా
రణమ్ తదభిభవపటుప్రతాపశ్చ.

(ఆదిదేవః)

ఆదిఃద్యోతమానశ్చేతి.

(౪) “భీషాస్తాద్వాతఃపవతే”

||తై-ఉ-ఆ ౮-౧||

[77]

ఇత్యాది. *

తైఃక్రీడనకైఃకన్తుకాదిభిరివక్రీడతీతి—

...

(మహాదేవః)

నిర్వ. తేషామప్యాదిఃకారణంచఅసాదేవః తదభిభవపటుప్రతాపత
యాద్యోతమానశ్చేతి—

(ఆదిదేవః)

(౧) “దిపు-క్రీడాదా”

దివా-౧౧|౧౨౪-౨౩||

పచాదిపాతాదచ్.గుణః.

(౨) “డుదాఞ్-దానే”; ఆజ్-పూర్వః.

జు-౧-౯-౧౨౪ ౧౮||

(౩) “ఉవసర్గేఘాః”

||౩-౩-౯౨|౨౮౨||

ఇతి క్రితత్యయేఆల్లోపేచాయమధస్థాదేవన్యరూపి.

మహానభ్యుధిఃః పూజ్యోవా సచాసాదేవః తైఃక్రీడనకైఃక్రీడం
శ్చేతి—

(మహాదేవః)

నిరు. ౪౯౧(ఆదిదేవో) హిభవతిబ్రహ్మాదీన్యోవిశేషతః||

౪౯౨ బ్రహ్మాదిభిఃక్రీడతియో (మహాదేవ) స్పృశ్యతే.

శ్లో. ౫౨, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౫౨, అక్ష. ౩౨ (౪౪౯) నా. ౪౯౩. దేవేశః.
 ౪౯౪. దేవభృత్.
 ౪౯౫. గురుః

౪౯౩ దేవేశో ౪౯౪ దేవభృత్ ౪౯౫ గురుః॥

ఓం దేవేశాయనమః. ఓం దేవభృతేనమః. ఓం గురవేనమః.

భా. తేషాంస్వామీచ—

(దేవేశః) * ... [౫

తేషాంయథార్హవినియోగక్షమః తాన్ విభర్తీతి—

(దేవభృత్) * ...

తేషాంవేదైః స్వస్వాధికారబోధనాత్—

(గురుః)

నిర్వ. పాగ్విదేవధాత్వాదిసర్వమ్. స్యరూపిచమహచ్ఛబ్దః. * [౧౦
 తేషాంచ యథార్హవినియోగక్షమతయాదేవానాం బ్రహ్మాదీ
 నాంశుశఃస్వామీతి—

(దేవేశః)

(౧) “శుశ. ఐశ్వర్యే” ॥ధా-అ-౩-౩।౧౨౩-౨౩॥

ఇగుపథలక్షణః. వ్యుదపాదిహిదేవశబ్దః? ఏవముత్తరతాపి.

గుణః * ... * ... *

తథాతాన్ దేవాన్ విభర్తీతి—

(దేవభృత్)

(౧) “దు భృజ్-ధారణ. పోషణయోః” ॥ధా-జు-౧-౫।౧౨౪-౧౬॥

క్లిపితుక్. అగుణః. * ... *

తేషాంవేదైస్సాధికారబోధనాద్గురురాచార్యత్వేతివా, [౨౦

*కాలేనానవభేదాత్, సర్వేషామపి గురుఃఅధికత్వేతివా—

(గురుః)

నిరు. ౪౯౩ బ్రహ్మాదీనాంచ (దేవేశో)యథార్హవినియోజకః। ౨౭౪

౪౯౪ బ్రహ్మశక్రయమాదీనాంభరణాద్ (దేవభృత్)స్మృతః।

౪౯౫ బ్రహ్మేష్ట్రవరుణాదిభ్యో(గురు)ర్వేదోపదేశనాత్ ॥ ౨౭౫ [౨౫

శ్లో.౫౩,అక్ష.౧-శ్లో.౫౩,అక్ష.౩. (౪౫౦) నా. ౪౯౬. ఉత్తరః

౫౩॥ ౪౯౬. ఉత్తరః

ఓం ఉత్తరాయనమః

(౧)భా. “యోవైవేదాంశ్చప్రహిణోతితస్యై.” ॥శ్వే-ఉ-౫-౧-౧౪॥

[78]

(౨) “హరిగురువశగోఽస్మి” ఇత్యాది; ॥వి-పు-౩-౭-౧౫॥ [౫

[79]

(౩) “అగ్నిస్సువర్ణస్యగురుః” ఇత్యాదిచ.

(౩) ‡ “సర్వేషామపిగురుఃకాలేనానవచ్ఛేదాత్” ఇతి.॥పాతం-సూ
ఇదంగురుత్వంహయశిరోపాఖ్యానేప్రసిద్ధమ్. [౧-౧-౨౭॥

“జగ్రాహవేదానఖిలాన్ రసాతలగతాన్ హరిః। పాదాచ్చ
బ్రహ్మణేరాజన్ తతఃస్వాంప్రకృతింగతః”ఇతి, “రసాతలాద్యేన
పురానమాహృతాస్సుమస్తవేదాఇత్యాదౌచ”॥ * [౧౦

ఏవంబ్రహ్మదేరాసురాపదుత్తరణాత్ —

(ఉత్తరః)

[౧౫

(౧)నిర్వ. “గ్వా-నిగరణే” ॥ధా-తు-౧౪-౭।౧౨౭ ౧౫॥

కుప్రకరణే,

(౨) “కృగ్రోరుచ్చ” ॥ఉణా-౧।౨౬౧-౧౭॥

ఇతి,కుఃఉకారశ్చాంతాదేశః.రవరత్వమ్.అగుణః. * ...

ఏవంబ్రహ్మదేరాసురాపదుత్తరణతయా, తేవిషదముత్తరస్త్వ

స్మాదితివా,బ్రహ్మాదిస్తుత్యనస్తరందేవకార్యాగ్ధముగ్ధితతరఇతివా—

(ఉత్తరః)

పూర్వత్ర,

(౩) “త్యోష్లవనతరణయోః” ॥ధా-భ్యా-౨౮-౨౨-౧౨౩-౨॥

ఉత్ పూర్వః-

[౨౫

“అకర్తరిచకారకే”ఇత్యనువృత్తౌ ॥౩-౩-౧౯-౮౨-౧౫॥

నిరు. ౪౯౬ అపదుత్తరణాద్యోఽసౌబ్రహ్మాదే(గుత్తరన్)స్మృతః।

‡ పూర్వేషా

స్లో.౫౩, అక్ష.౪- స్లో.౫౩. అక్ష.౬. (౪౫౦) నా. ౪౯౭. గోపతిః

౪౯౭ గోపతిర్

ఓం గోపతయేనమః

(౪) భా. “ఏవంస్తుతస్సభగవాన్ పురుషః సుర్వతోముఖః । జహౌనిద్రా

మథతదా దేవకార్యార్థముద్ధితః” ఇతిచ. ॥ భా-శా-౩౪౮-౪౭ ॥ ౫

(ఉత్తరః) ... *

అశేషచ్ఛవ్దోభాషావేషవాజ్ఞిర్వాహకః—

(గోపతిః)

(౧) “వాక్పతయే”

ఇతితన్నస్త్రవస్థే * ... * [౧౦

ఏవంసర్వవిద్యాపాలనాత్ —

(౨) నిర్వ. “ఋదోరప్”

॥ ౩-౩-౫౭ ॥ ౨౪౪-౧౬

ఇత్యపాదానేఅప్. గుణఃరపరః. చర్తవ్మ్. దస్యతః. ఇతరత్ర
ఉచ్ఛబ్దాదుద్ధితవాచినః,

(౩) “ద్వివచనవిభజ్యోపవదేతరబీయసునా” ॥ ౫-౩-౫౭ ॥ ౧౪౦-౧౪ ॥

ఇతి, ద్వయోరేకస్యాతిశయేతరప్. చర్తవ్మ్. పాగ్న్యత్. *

మస్త్రవస్థానుగుణ్యేనగవాం అశేషచ్ఛవ్దోభాషావేషాణాం

వాచాం పతిస్వామీనిర్వాహకః ఇతి—

(గోపతిః)

(౧) “పా-రక్షణే”

॥ భా-అదా-౬-౧౩-౧౨౪-౪ ॥ [౨౦

(౨) “పాతేర్ డతిః” ఇతి, డతిః. టిలోపః. ॥ ఉణా-౪-౨౭౫-౧౫ ॥

(౩) “గమ్గతా”

॥ భా-౧౦-౫ ॥ ౧౨౩-౭ ॥

(౪) “గమేర్దోః” ఇతి, డోః.

ఉణా-౩-౨౬౮-౭ ॥

టిలోపః. పాగ్న్యత్.

* ... *

౪౯౭నిరు. ఛవ్దోభాషావేషవాచానిర్వాహక (గోపతిః) స్మృతః ॥ ౨౫

స్లో.౫౩,అక్ష.౭-స్లో.౫౩,అక్ష.౧౨. (౪౫౨) నా. ౪౯౮. గోప్తా.

౪౯౯. జ్ఞానగమ్యః.

౪౯౮ గోప్తా

౪౯౯ జ్ఞానగమ్యః

ఓం గోప్తేనమః.

ఓం జ్ఞానగమ్యాయనమః.

భా. (గోప్తా)

(౫) “సర్వవిద్యేశ్వరాయ”

[౫

ఇతితస్తస్త్రీవర్ణః. పరవిద్యావేద్యసమాధిగమ్యః-

(జ్ఞానగమ్యః)

నిర్వ. మస్త్రీవర్ణానురోధేనసకలవిద్యాంగో

పాయతిరక్షతీతి—

(గోప్తా)

[౧౦

(౧) “గుప్తా-రక్షణే” తృచ్.తత్రచ || ఖ్యా-౧౧-౧|౧౧౮-౧౯||

(౨) “గుప్తా ధూప” || ౩-౧-౨౮|౧౬౩-౨౪||

ఇత్యాయవ్రత్యయః.

(౩) “అయాదయః” || ౩-౧-౩౧|౧౬౩-౨౬||

ఇతివైభాషితయా

[౧౫

“స్వరతి సూతి సూయతి ధూక్కుదితోవా” || ౭-౨-౪౪|౧౫౮-౧౨||

ఇత్యుదిత్వాద్వేట-తయేహ నేట్.

(౫) “తృన్తృచా” || ఉ-౩-౨౬౮-౨౯||

ఇత్యనిడేవనా.అనజాది. * ... *

పరవాజిముఖస్య ధ్యేయతయాచఅయంజ్ఞానేన పరవిద్యావేద్య

సమాధి నాగమ్యఃపావ్ర్యితి—

(జ్ఞానగమ్యః)

౪౯౮ నిరు. పాలనాత్పర్వవిద్యానాం(గోప్తే)తిపరికీర్తితః।

౪౯౯ పరయావిద్యయావేద్యో(జ్ఞానగమ్య)ఇతి స్త్రుతః|| ౨౭౭

స్లో ౫౩, అక్ష. ౧౩-స్లో. ౫౩, అక్ష. ౧౬. (౪౫౩) నా. ౫౦౦. పురాతనః

౫౦౦ పురాతనః

ఓం పురాతనాయనమః.

(౧) భా. “సోరమపథాత్” || ౩-౧-౯౮. ౨౩౯-౧౮ ||

ఇతి, యత్ ప్రత్యయః. [౫

(౨) “వరవాజిముఖంధ్యామేత్ అధవాగీశ్వరంప్రభుమ్”

ఇతి. * ... * *

నేదంవిద్యాప్రద్యోతనమఅద్యైవ; కింతుప్రతికల్పమ్ ఇతి—

(పురాతనః)

(౧) నిర్వ. “గమ్-గతా” || భా. ౩౦-౫. ౧౨౩-౨ || ౧౦

(౨) “సోరమపథాత్” || ౩-౧-౯౮. ౨౩౯-౧౮ ||

ఇతి, యత్ కృత్యః.

(౩) “శకిలిజ్ చ” || ౩-౩-౧౨. ౨౨౩ ౨-౧౫ ||

ఇతి చాత్ శక్యాథే. ... * *

(౪) “జ్ఞా అవబోధనే” || శా. ౨. ౨౧-౧౨౮-౧౯ || ౧౫

భావేల్యుట్. అనః. దీర్ఘః. * ... *

ఇథం ప్రతికల్పం విద్యాప్రద్యోతనాదేవమేవ పురాపూర్వం భవతీతి.

(పురాతనః)

౫౦౦ నిరు. విద్యాప్రద్యోతనాద్యోసాప్రతికల్పం (పురాతనః)। [౨౦

శ్లో.౫౩,అక్ష.౧౩.శ్లో.౫౩.అక్ష. ౧౬. (౪౫౪)నా ౫౦౦. పురాతనః.

౫౦౦ పురాతనః

ఓం పురాతనాయనమః.

(౧)భా. “సాయంచరమ్”

॥

॥

ఇత్యాదినాట్యుట్యులౌ,తుడాగమశ్చ. ... * [౫

ఇతిశ్రీమన్నామసహస్రవివరణేభగవద్గుణదర్పణే

పంచమంశతకంసమాప్తమ్. ... *
—

(౧)నిర్వ. “స్వరాదినిపాతమవ్యయమ్.

॥౧-౧౩౭౧-౪౦-౨౫॥

ఇత్యవ్యయసంజ్ఞాత్ పురాశబ్దాత్, [౧౦

“ సాయంచరంప్రాప్తావ్రగేఽవ్యయేభ్యమ్యుట్యులౌతుటాచ”

॥౪-౩-౨౩॥౧౧౦-౧౨॥

ఇతి,ట్యుః,ట్యుల్వా.స్వరేవిశేషః. తయోస్తుడాగమశ్చ.టిత్త్వా
దాద్యవయవః.

యోరనః. తత్రచాయంచివేకః. తుటః ప్రాగాదేశః; [౧౫

“ఘకాలతనేషుకాలనామ్నః”ఇత్యాదినిర్దేశాదితి.

ఇతికుశికకులతిలక శ్రీవేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యాత్మజవర
దదేశికతనయవరదగురువరసూనువరదాచార్యసూరివిరిచితే,

శ్రీవరాళరభట్టార్య భాషితశ్రీమత్సహస్రనామ భాష్యానుగే
భగవన్నామసహస్రనిర్వచనేపంచమశతకంసంపూర్ణమ్.[౨౦

౫౦౧ శరీరభూతభృత్

ఓం శరీరభూతభృతేనమః

(౧) భా. “శరీరభూతంతత్వజాతం విభర్తీతి”

(శరీరభూతభృత్)

[౫

(౨) “తద్భిరః”

|| ఆగణ-౨

||

(౩) “తస్య మూర్ధా సమభవత్ ద్యౌస్స నక్షత్రదేవతా”

ఇత్యారభ్య-

(౪) “ఏతద్ధయశిరఃకృత్వా నా నా మూర్తిభిరావృతమ్”

ఇత్యంతం. *

...

|| భా-శా-౩౪౮-౪౯ || ౧౦

(౫) “యత్తు తతః ధితం పూర్వం త్వయా హయశిరోః హత్ । హవ్య కవ్యభుజో విష్ణోరుదక్ శ్రూర్వే సుహృదాః”

|| భా-శా-౩౪౮-౩ ||

ఇతి.

*

...

...

*

నిర్వ. సుపవచహయశిరసా శరీరభూతం శరీరతయా వస్థితం విభర్తి

భరతి వేతి—

[౧౫

(శరీరభూతభృత్)

(౧) “దుభృత్-ధారణపోషణయోః” ధాజు హృత్ || ౧-౫ | ౧౨౪-౧౬ ||

(౨) “భృత్ భరణే” వా

|| భా-౨౬-౨ | ౧౨౨-౧౮ ||

క్విపి, తుక్. అగుణః.

భవతేక ర్తరి క్తః.

[౨౦

(౩) “శ్రుకః” ఇతి, నేట్.

|| ౭-౨-౧౧ | ౧౭ ||

(౪) “శ్యా-హింసాయామ్”

కౌర్య

|| ౨-౧-౧౦౮-౧౩ ||

(౫) “క్యా శ్యావ్యాకటిపటిభ్యశ్చరన్”

|| ఉతా-౪-౨౭౪-౨౭ ||

ఇతి, శ్చరన్. గుణః రవరః.

*

...

*

నిరు. ౫౦౧ దేహభూతం జగత్త్వం ప్రకృత్యా దిధరా న్తకమ్ || ౨౭౮

(శరీరభూతభృత్) ప్రాక్ విభర్తీతతో ఽక్షరః ।

[౨౫

శ్లో.౫౩, అక్ష.౧౩-శ్లో.౫౩. అక్ష.౧౭. (౪౫౬) నా. ౫౦౨ } భోక్తా
 ౫౦౩ } కపీష్ఠ్యః

౫౦౨ } భోక్తా ౫౦౩ కపీష్ఠ్యః
 ౧౪౫ }

ఓం భోక్త్రేనమః. ఓం కపీష్ఠ్యాయనమః

భా. (భోక్తా) * ... *
 అదైవంస్వవర్ధిత వేదవిహితకర్తృప్రవర్తకః పురారామఃస్వవిన

దృశలీలామనుజావతారేస్వదాసానాంవిసదృశతరకపిరూపం
 ప్రవన్నానాందేవానామింద్రః—

(కపీష్ఠ్యః)

(౧) “సర్వలోకేశ్వర స్సత్త్వాత్ లోకానాం హితకామ్యయా॥స
 రైవ్యఃపరివృతోదేవైర్వానరత్వముపాగతైః” ॥రా-యు-౧౪౪-౧౬॥

ఇతి. * ... *

సర్వ. హయశిరాశ్చహవ్యం కవ్యంచభుజ్జేఇతి—

(భోక్తా)

(౧) “భుజ- పాలనాభ్యవహరయోః” రుధా ॥౨-౩-౧౨౭-౩౧॥

తృచ్.గుణః.అనిట్. [౧౫
 యులికుత్వమ్. గః.

తస్యచర్త్యమ్.కః. అనజాది. * ... *
 అదైవంస్వవర్ధిత వేదవిహితకర్తృప్రాప్తిస్వికప్రవర్తకః ముఖభేదే
 నఅపానరుక్త్యాత్ పునారామఃప్రస్తూయతే.

కపీనాంస్వవినదృశలీలామనుజావతారేస్వదాసానాంతదా
 నుగుణ్యేన విసదృశతరకపిరూపంప్రవన్నానాందేవానామింద్రః
 స్వామీతి—

(కపీష్ఠ్యః)

నిరు. ౫౦౨ హవ్యంకవ్యంచయోభుజ్జేస(భోక్తా)పరికీర్తితః ॥౨౭౯

కపిరూపంప్రవన్నానాందేవానామీశ్వరత్వతః। [౨౫

౫౦౩ (కపీష్ఠ్యః), ఇతివిఖ్యాతఃసప్తార్థోమనునాయకః॥ ౨౮౦

స్లో. ౫౩, అక్ష. ౨౮-స్లో. ౫౩, అక్ష. ౩౨ (౪౫౨) నా. ౫౦౪ భూరిదక్షిణః

౫౦౪ భూరిదక్షిణః॥

ఓం భూరిదక్షిణాయనమః

భా. సపవజగదాచార్యకాయ హయమేధాదిభిర్యజమానః—

(భూరిదక్షిణః)

[౩౦]

[౫]

(౧) “అశ్వమేధశతైరిష్ట్యా” ఇత్యాది. ... *॥రా-బా ౧-౩౯॥

నిర్వ. (౧) “ఇది-వరమైశ్వర్యే” ॥ధా-అదా-౪-౨౭।౧౧౬-౭॥
ఇదిత్వాన్నమ్. అయమ్,

(౨) “ఋజ్యేద్వాగ్ర” ఇత్యాదివా ॥ఉణా-౨।౨౬౭-౮॥
రన్నన్తోనిపాతితః. [౧౦]

(౩) “నేట్” ఇతి, నేట్. ॥౭-౨-౮।౨౪౯-౨౮॥
ఇతిపూర్వమేవోదైరిరామ.

(౪) “కపి చలనే” ఇదిత్వాన్నమ్. ॥ధా-భా-౧౦-౧౫।౧౧౮-౧౪॥

(౫) “అచఇః” ఇతిప్రకరణే, ॥ఉణా-౪।౨౭౬- ॥

(౬) “కుణ్డికమోర్వైర్నలోపశ్చ” ॥ఉణా-౪।౨౭౭-౩౦॥ [౧౫]
ఇతి ఇః; నలోపశ్చ. దీర్ఘస్సాంహితః. ... *

సపవజగదాచార్యకాయమహదక్షిణైః హయమేధాదిభిఃయజమానతయా భూరియోదక్షిణాఃఅస్యేతివా, ఉక్తవృత్తత్యా భూరిదక్షిణోఽశ్వమేధాదిఃసోఽస్యాస్తీతివా—

(భూరిదక్షిణః)

[౨౦]

(౧) “దక్ష-వృద్ధౌ, శీఘ్రార్థేచ” ॥ధా-భా-౧౭-౭।౧౨౦ ౩॥

(౨) “ద్రుదక్షిభ్యామినన్” ॥ఉణా-౨।౨౬౭-౨౯॥
ఇతి, ఇనన్. ఇత్వమ్. తతఃస్త్రీయామ్, అతష్టాప్. దీర్ఘః.

నిరు. ౫౦౪. హయమేధాదిభిర్యజ్ఞైఃజగదాచార్యకాయవై।

యజమానస్సవిజ్ఞేయస్సర్వదా (భూరిదక్షిణః) ॥౨౦౧॥

[౨౫]

శ్లో॥ ౫౪॥ ౫౦౫ సోమపా

ఓం సోమపాయనమః.

భా. తత్తైవసోమపీధీ—

(సోమపః)

[౫

- (౧) “యత్ కిచ్చిద్ధాయ తేవహ్నాహవిర్వైర్విధానతః । తత్స
ర్వమహృతంకృత్వావిష్ణవేసంప్రయచ్ఛతి” ఇతి॥
- (౨) “అహంహి సర్వయజ్ఞానాంభోక్తాచప్రభురేవచ” ॥గీ ౯౨౮॥
ఇతి. ... *

నిర్వ. (౩) “భూ-సత్తాయామ్” ॥ధా-భాస్-౧౧౧౧౫ ౧౭॥ [౧౦

(౪) “అది శది భూ శుభిభ్యఃక్రిక్” ॥ఉణా-౪౧౭౫-౨౧॥
ఇతి,క్రిక్, అగుణః.

(౫) “శ్ర్యకః” ఇతి, నెట్. పుంసద్భావః తతః, ॥

(౬) “గోస్త్రియోః” ॥౧-౨-౪౮౫౯-౧౯॥

[81]

ఇతి, ఉపసర్జనహృస్వ ఇత్యాది. అనుకత్వేతు, వ్యుత్పాది
తాదేవభూరిదక్షిణశబ్దాత్ మత్స్యర్థీ యోఽర్మ ఆద్యచ్ఛేషః

(౭) “యస్య” ఇతి, లోపః. ... * ॥౬-౪-౧౪౮౫౬-౧౦॥

తత్తైవసోమపీధితయా, సోమంలతాత్మకంసోమరాజానంపిబతీతి—
(సోమపః)

(౧) “పా-పానే” ॥ధా-భాస్-౨౭-౨౫౧౨౨-౨౩॥ [౨౦

(౨) “ఆతోఽనుసర్గే” ఇతి, కః. నచ ॥౩ ౨-౩౧౪౫ ౧౩॥

(౩) “గాపోప్తక్” ఇతి, టక్; ॥౩-౨౮౧౪౫-౩౧॥

(౪) “పిబతేస్సురాశీధోరితివక్తవ్యమ్” ॥ ౧౨౨ ౨౪॥
ఇత్యుపపదనియమాత్. ఆల్లోపః.

నిరు. ౫౦౫. హయమేధేసోమపాయః (సోమపః) పరికీర్తితః।

౫౦౬ అమృతపః

ఓం అమృతపాయనమః.

భా. హవిఃపరిణామరూపం అమృతం స్వయమేవ పిబతి చేతి—

(అమృతపః)

[౫

స్వానుష్ఠానానువిధాయభ్యః స్వానుభవరూపమమృతం పరమే
వ్యోమ్ని పాతీతివా—

(అమృతపః)

(౧) “యత్ర దేవా అమృతమానశానా స్తృతీయే ధామాన్యభైర
యన్త” ఇతి. || తై-ఉ-నా-౬-౧౫ || [౧౦

నిర్వ. (౫) “ఘృత్-అభిషవే” వస్సుః. || ధా-స్వాది-౧-౧-౧౨౬-౨ ||

(౬) “అర్తిస్తు సుహు” || ఉతా-౧-౨౬౫ ||

ఇత్యాదినా మక. గుణః. అనిట్. ... *

సపవచసర్వయజ్ఞభోక్తృతయా అమృతంతద్వదా స్వాద్యం
వహ్నోహూయమానం యతి-శ్చిద్ధవిః పిబతీతివా, [౧౫
స్వానుష్ఠానానువిధాయభ్యః పరమేవ్యోమ్ని స్వానుభవరూప
మమృతం పాతిరక్షతీతివా—

(అమృతపః) ఏకత్ర,

(౧) “పా-పానే” అన్యత్ర, || ధా-భా-౧౨-౧౫-౧౨౨-౨౩ ||

(౨) “పా-రక్షణే” ఉభయత్రాపి, || ధా-అదా-౬-౧౩-౧౨౪-౪ ||

(౩) “ఆతోఽనుపసర్గే” ఇతి, కః. ఆల్లోపః. || ౩-౨-౩-౪౫-౧౩ ||

(౪) “ఘృత్-పాణిత్యాగే” || ధా-తుదా-౧౨౨-౧౩ ||

నిరు. ౫౦౬. పరిణామోఽస్య హవిషాం పీయూషమితి చోచ్యతే || ౨౦౨ ||

తత్పానాత్ స్వాద్ (అమృతపః) పరమేవ్యోమ్ని వాస్థితః । ముక్తేభ్యో
యః స్వానుభవం పాతీ (తృమృతపః) స్మృతః || ౨౦౩ || [౨౫

౫౦౭ సోమః

౬౦ సోమాయనమః

భా. (౨) “అమృతస్యైష సేతుః” ||ము-ఉ-౨-౨-౫||

(౩) “యస్య చ్ఛాయాఽమృతమ్” ఇతి. * ||౫||

స్వస్యై, స్వానుభవితృభ్యశ్చ అమృతాయమానః —

(సోమః)

సోమశబ్దోహ్యమృతవాచీ!

(౧) “తృతీయస్యామితోదివిసోమఆసీత్” ||అష్ట-౩-౧||

(౨) “సఖిల్వమృతోపమః” || || ||౧౦||

(౩) “మహతాతపసారామ! మహతాచాపికర్తృణా రాజ్ఞాదశరథే
నాసిలభ్యోఽమృతమివామరైః” ఇతి. ||రా-ఆ-౬౬-౩||

(౪) “అమృతస్యేవ నాతృప్యన్ ప్రేక్షమాణాజనార్దనమ్” || ||
ఇతి.

(౫) “శాన్తిసమృద్ధమమృతమ్” ఇతిచ ... * ||తై-ఉ-౩-౬-౨||

సీర్వ. (౫) “హసి ఘృగ్విణ్వాఽమి” ||ఉణా-౩|౨౭౨-౩||

ఇత్యతః తన్ ఇతివర్తమానే,

(౬) “తనిమృజ్ఞ్భ్యాంకిచ్చ” ||ఉణా-౩|౨౭౨-౭||

ఇతి, తన్-కిత్. అగుణః. అనిట్. సజ్ఞోసమాసః. సజ్ఞోనలో
పః. అయమన్యధాచాపిపాగ్రుక్తః. ... * ||౨౦||

సచాత్మప్రికరత్వాది నాఽమృతోపమతయాస్వస్యై స్వానుభవి
తృభ్యశ్చసోమః అమృతంభవతీతి—

(సోమః)

(౧) “మృజ్ఞ్-అభివవే” షస్యః ||ధా-స్వాది-౧-౧|౧౨౬-౧||

(౨) “అర్తిస్తు సు హు” ||ఉ-ణా-౧|౨౬౫-౫|| ||౨౫||

సీరు. ౫౦౭. (సోమః) సుధాయమానత్వాత్ ముక్తానాం పరికీర్తితః।

స్లో.౫౮,అక్ష.౯-స్లో.౫౮,అక్ష.౧౧.(౪౬౧) నా. ౫౦౮, పురుజిత్

౫౦౮ పురుజిత్

ఓం పురుజితేనమః.

భా.(౧), సత్వేన లోకాన్ జయతి దీనాన్ దాసేన రాఘవః | గురూన్ శు
శ్రూషయా వీరోధనుషాయుధశాత్రవాన్” || రా-అ-౧౨-౨౯ ||
ఇతి బహునాం జయంతి —

(పురుజిత్) ... *
...

(౧) “స్నేహమామేపరమో రాజా త్వయి నిత్యం ప్రతిష్ఠితః | భక్తి
శ్చ నియతావీర ! భావో నాన్యత్ర గచ్ఛతి” || ఉత్త-రా ౮౦ ||

(౨) “యావద్రాక్షకథావీర !” ఇత్యాదివత్ - || రా- || ౧౦

నిర్వ. ఇత్యాది నామక. గుణః. అనిట్. శ్రౌత్యాచ ప్రసిద్ధ్యా యమ
వృత్తతచనః. అతిమధురిష్టాచతత్రాదాత్మ్యేనేహనిర్దేశః... *
తథాపురూన్ బహున్ లోకదీనగురుశాత్రవాన్ - సత్యదానశు
శ్రూషాశరాశనైః జయంతి —

(పురుజిత్) || ౧౫

(౧) “జి-జయే” || ధా-భా-౧౬-౫౮ | ౧౧౯-౨౮ ||

[82]
క్విపితుక్. అగుణః ఇత్యాది

(౨) “స్థాపాలనపూరణయోః” || ధా-జు ౧-౩ | ౧౨౪-౧౬ ||

(౩) “కుర్పిశ్చ” ఇతి ప్రకరణే, ||

(౪) “పతాభిదివ్యధిగృధిభృషిభృశ్చ” || ఉత్తా ౧ | ౨౬౧-౧౮ || [౨౦
ఇతి, మః. ఋత ఇత్యనువృత్తౌ,

(౫) “ఉదోష్ట్యపూర్వస్య” || ౭-౧-౧౧౨ | ౧౮౭-౩౫ ||

ఇత్యుత్పమ్. రపరత్పమ్. అగుణః. ... *

నిరు. ౫౦౮. లోకాన్ దీనాన్ గురూన్ శత్రూన్ సత్యదానాను
వర్తనైః || ౫౦౮ || ధనుషాజితవాన్యశ్చ (పురుజిత్) సస్త్వతోబుధైః |

శ్లో.౫౪,అక్ష.౧౨-శ్లో.౫౪,అక్ష.౧౯.(౪౬౨)సా. { ౫౦౯. పురుష త్తమః
 { ౫౧౦ వినయః
 ౫౦౯ పురుష త్తమః! ౫౧౦ వినయో

ఓం పురుష త్తమాయనమః. ఓం వినయాయనమః.

భా. స్వగుణాన్యుత సముద్రపిపాసుషుహనుమదాదిషు మహత్స్య
 అస్తితమ ఇతి— [౫
 (పురుష త్తమః) ... *
 మారీచాదయోఽపివీర్యాది నాఽస్తాద్విసీయ నైదమ్య నై ఇతి—
 (వినయః) ... *

నిర్వ. తథైవపురుషుః సహత్స్య స్వగుణాన్యుతోదధిపిపాసుషు హనుమ
 దాదిషు స త్తమః అ స్తితమః ఇతి— [౧౦
 (పురుష త్తమః)

(౧) “అస-భువి” ||౬-౨౨|౧౨౪-౬||
 తతశ్శతరివృత్వాదితోహి సచ్ఛబ్దః? తతఃతిశాయనిక స్తమప్.
 జత్త్వ చ రేవ. పురుషబ్దః పూర్వవత్. ... *
 వీర్యాది సామారీచాదయోఽపివినీయ నైదమ్య నైఽస్తా దితి—
 (వినయః)

(౧) “నోఞ్-పాప్రణే,” ||౨౬-౫-౧౨౨౧౯||
 విపూర్వః. శోనః.

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౫|౨౮౨-౧౫||
 ఇత్యనువృత్తౌ, [౨౦

(౩) “పరచ్” ఇత్యపాదానేచ్ ||౩-౩-౫౬|౨౮౪౧౫||

నిరు. ౫౦౯. మహత్స్వ స్తితమత్వాద్యోహాఞ్జ నేయాదిషు
 స్వయమ్|| ౨౮౫|| (పురుష త్తమ) ఆఖ్యాతోనవార్ణః స్వస్తిదోమనుః।
 ౫౧౦. కుస్భుకర్ణ మహాకాయ ఖరమారీచ రావణాః||౨౮౬||
 దమ్య నైవిక్రమైర్యేన (వినయః) సముదాహృతః। [౨౫

శ్లో.౫౪,అక్ష.౨౦-శ్లో.౫౪,అక్ష.౨౫. (౪౬౩) వా. {౫౧౧. జయః
 {౫౧౨. సత్యసద్ధో

౫౧౧ జయః

౫౧౨ సత్యసద్ధో

ఓం జయాయనమః

ఓం సత్యసద్ధాయనమః.

భా. ఆశ్రితైర్జ్జీయతేపిధేయాక్రియతేఇతి—

(జయః) యథా,

[౫

(౧) “అజ్ఞాప్యోహంతపస్వి నామ్” ||రా-బా-౩-౩౭||

(౨) “తతో నారాయణోవిష్ణుఃనియు క్తస్సురసత్తమైః” ||రా-బా-

ఇతి. ... * [౧౬-౧||

తేషుసత్యాసద్ధాప్రతిజ్ఞాఅస్యేతి—

(సత్యసద్ధః) యథా,

[౧౦

(౧) “అవ్యహంజీవితంజహ్యంత్యాంవాసీతేసలత్క్షణామ్| నకుప్రతి
 జ్ఞాంసంశుక్రిత్యబ్రాహ్మణేభ్యావిశేషతః” ||రా-అ-౧౦-౧౯||

(౨) “సత్యసద్ధోజితేంద్రియః” ఇతిచ. ... * ||రా-సం-౩౯||

నిర్వ. (౪) “శ్రీనీభువః” ||౩-౩-౨౪|౨౮౨-౩౧||

ఇతిఘర్షతునః; అనుపసర్గఇతిప్రతిషేధాత్. గుణాయాదేశౌ.*

ఆశ్రితపిధేయతయాతైర్జ్జీయతేఅజ్ఞ్యాప్యతేయమితి—

(జయః)

(౧) “జి జయే” ||ధా-భా-౧౬-౫౪|౧౧౯-౨౪||

(౨) “అకర్తరి” ఇత్యమవృత్తౌ, ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫||

(౩) “ఏరచ్” ఇతి, కర్తృణ్యచ్. గుణః. * ||౩-౩-౫౬|౨౮౪-౧౫||

అథతేషుసత్యాఅకైతవా, సద్ధాప్రతిజ్ఞా, అస్యేతి—

(సత్యసద్ధః)

(౧) “దుధాఞ్-ధారణపోషణయోః;” ||ధా-జు-హూ-౧-౧౦|౧౨౪-

సంపూర్వః. అనుస్వారపరసవర్ణౌ-అజీతివర్తమానే, [౧౮||

నిరు. ౫౧౧. అశ్రితైర్జ్జీయతేయస్తాద్విధేయాక్రియతే(జయః)||౨౮౭||

౫౧౨. సత్యాప్రతిజ్ఞాయస్యేతి (సత్యసద్ధః) సఉచ్యతే|

శ్లో ౫౪, అక్ష. ౧౬ శ్లో. ౫౪ అక్ష. ౨౮. (౪౬౪) నా. ౫౧౩. దాశార్వాః

౫౧౩ దాశార్వాః

ఓం దాశార్వాయనమః

భా. దాశః దానమ్ భక్తైః స్వస్తిస్వాత్మనివేదనరూపమ్, తేభ్యోవా
స్వాత్మసమర్పణరూపమ్, అర్హతీతి— [౫
(దాశార్వాః)

[83]

(౧) “అర్హః” ఇత్యేచ్. ఏవం (మహర్హ) ఇత్యాది. || ౩-౨-౧౨ || ౨౪౬-౭ ||
కృష్ణ త్వేదశార్వాణామపత్య త్వాద్వా.*

విర్వ. (౨) “అతశ్చేవసర్గే” || ౩-౩-౧౦౬ || ౨౮౭-౧౧ ||
ఇతి, స్త్రియామజ్. జిత్వాదాతోలోషః. తతః, [౧౦
అతస్తాప్. దీర్ఘః. అస్తేశ్చతరివ్యతాదితాత్ సచ్చబ్ధాత్,

(౩) “తత్రసాధుః” ఇతియత్. భత్వాజ్జశ్వా || ౪-౪-౯౮ || ౧౨౧-౧౩ ||

[84]

భావః. స్త్రియామతస్తాబి త్యాది. తతస్త్రియాంపుంవద్భావః.

(౪) “గోస్త్రియాః” || ౧౧౨-౪౮ || ౫౯-౧౯ ||

ఇతి, ఉపసర్జనహృస్వః. ఛన్దోభావాచ్చష్టసివర్ణాధిక్యమ [౧౫
దోషః. తద్భావశ్చదర్శితః. ... *

అయంచ-, దాశంభక్తకర్తృకస్వసంప్రదానక స్వాత్మనివేదన
రూపం, స్వకర్తృక భక్తసంప్రదానక స్వాత్మసమర్పణరూ
పంపాదానం, అర్హతీతివా, దాశనియస్తేభక్తాః స్వాత్మనః
కర్తృ సచాసావర్తః పూజ్యశ్చేహివా! కృష్ణ త్వేదశార్వా [౨౦
పత్యమితివా, తత్సమ్మనీతివా—

(దాశార్వాః)

నిరు. ౫౧౩. ఆత్మనోవాఽర్పణంభక్తైస్తేభ్యోవాస్వాత్మనోఽ
ర్పణమ్ || ౨౮౮ || దాశస్తమర్హతీచయః (దాశార్వాః) సతుకీర్తితః।

స్లో.౫౮,అక్ష.౨౫-స్లో.౫౮,అక్ష.౨౭. (౪౬౫) నా. ౫౧౩. దాశార్థ్య

భా. పరంబ్రహ్మ సత్త్వంవాసత్.

(౨) “తదస్యాస్తి” ఇతి, మతుప్. ||౫-౨-౯౮|౧౩౪-౧౯||

(౩) “సంజ్ఞాయామ్” మతుపోవకారః ||౮-౨-౧౧|౧౩౪-౨౯||

(౪) “తసామత్వత్థే” ఇతి,భసంజ్ఞా. ||౧-౪-౧౯|౧౩౪-౨౩||౫

సత్వాన్ - బ్రహ్మవిత్, సాత్వికోవా. తస్యేదంకర్తు-శాస్త్రం
వాసాత్వతమ్. తతః,

(౫) “తత్కరోతితదాచష్టే” ఇతి, ణిచ్. ||చురా-౧౩౨-౧||

(౬) “కావిష్టవత్పాత్రిపదికస్య” ||

ఇతీష్టవద్భావాత్ టిలోపః. ... * [౧౦

నిర్వ. (౧) “అర్హ-పూజాయామ్” ||ధాభ్యా-౧౮-౯౧|౧౨౦-౩౨||

పూర్వత్రఅజిత్యనువృత్తై,

(౨) “అర్హః” ఇతి, కర్మణ్యుపపదేణోపవాదోఽచ్. ||౩-౨-౧౨||

స్త్రీయాంవిశేషః. [౩౪౬-౬||

(౩) “దాశ్య-దానే” ||ధా-భా-౨౫-౨౨౧౨౨-౧౩|| [౧౫

భావేఘట్. ఉత్తగత్రార్హ తేః కర్తరిపచాద్యచ్, దాశతేరపి
సపవాచ్.

(౪) “దాశ-గోఘ్నాసంప్రదానే” ఇతి, ||౩-౪-౭౩|౨౮౧-౧౪||

సంప్రదానేకారకేనిపాత్యతే. కర్మధారయః. ఉభయత్రాపి
సాంహితోద్ధర్మః. అపరత్రజిత్యరతయాదశాపి దిశోఽర్హ తీతద
శాస్త్రోనామ యదువంశ్యోరాజాఅర్హ తేఃప్రథమకల్పవదేవాఽచ్.

(౫) “దంశ-దశనే” ||ధా-భ్యా-౩౦-౧౪|౧౨౩ ౯||

(౬) “కనిన్యవృషితక్షిరాజిధన్విద్యుప్రతిదివః”||ఉణా-౧|౨౬౫-౩౪||

ఇతి,కనిక్. పాక్ ప్రత్యయనిర్దేశాద్భాహుళకాద్వాఅస్యతోప
భవతీతికనిక్. [౨౫

(౭) “అనిదితామ్” ఇతి, నలోపః. తతః, ||౬-౪-౨౪|౩౫-౧౦||

శ్లో.౫౪.అక్ష.౨౮-శ్లో.౫౪.అక్ష.౩౨.(౪౬౬) నా.౫౧౪.సాత్వతాంప

౫౧౪ సాత్వతాంపతిః॥

ఓం సాత్వతాంపతయేనమః.

భా. తతఃక్షిపిసతి,ణిలాపేచకృతే,సాత్వతః-భాగవతాః తేషాంపతిః-
(సాత్వతాంపతిః) [౫

నిర్వ. (౮) “నలోపఃపాత్రివిదికాన్తస్య” ॥౮-౨-౭౧౮-౧౩॥

ఇతి, నలోపః.సాంహితీకోదీర్ఘః. నచతత్రకర్తవ్యే నలోపోఽసిద్ధః;

(౯) “నలోపఃసుప్ స్వరసంజ్ఞాతుస్విధిమకృతి” ॥౮-౨-౨౧౯-౨౫॥

ఇతినియమాత్. సంజ్ఞాశబ్దోఽయం నాతీవాతా వయవాద్ధేభి
నివేష్టవ్యమ్. ఏవమేవేద్యతేఅన్యత్రాపితత్రతత్రావధా [౧౦
తవ్యమ్. ఏవంసిద్ధాద్దశార్వాశబ్దాత్,

(౧౦) “ఋవ్యన్ధకవృష్టికురుభ్యశ్చ” ॥౪-౧-౧౧౪౧౯౫-౨॥

ఇతి, అపత్యేఽధేఇఇవవాదోఽన్. అన్యత్రసంబద్ధసా మాన్య
వివక్షాయామ్,

(౧౧) “తస్యేదమ్” ఇతివా. ॥౪-౩-౧౨౧౧౫-౧౨॥ [౧౫

ఉభయత్రాప్యాదివృద్ధిః.

(౧౨) “యస్య” ఇతి,లోపః. ... * ॥౨౬-౪-౧౪౮౧౬-౧౧॥

తథానిరాశీకర్తృకారిణాం నిర్వాహకతయా, కృష్ణ త్వేయాద
వధురంధరతయావాసాత్వతాం,సత్ బ్రహ్మ,సత్త్వంవా. తద్వన్తః
సాత్వన్తః బ్రహ్మపదః, సాత్వికావా; తేషామిదంకర్తృశాస్త్రం
వాసాత్వతం; తతుగర్వాణాః తదాచక్షాణాశ్చవా,సాతయతి
సుఖయత్యాశ్రేతానితీసాత్-వరమాన్తా; సపషామస్తీతివా,సా
త్వతః-సాత్వన్తోవాన హాభాగవతాః; తేషాంపతిఃస్వామీతి—
(సాత్వతాంపతిః)

నిరు. ౫౧౪. యేసాత్వతాభాగవతాః తేషాంయఃపతీరీశ్వరః॥౨౮౯॥

(సాత్వతాంపతి) రిత్యుక్తోనవార్ణస్సాధురక్షః॥

శ్లో.౫౪,అక్ష.౨౨-శ్లో.౫౪.అక్ష.౩౨.(౪౬౭)నా.౫౧౪.సాత్వతాంపతి

భా. (౧) “నిరాశీఃకర్మసంయుక్తాన్ సాత్వతాంశ్చాప్యకల్పయమ్|సా
త్వతజ్ఞానదృష్టోఽహంసాత్వతఃసాఃత్వికీవతే” ||

ఇత్యుక్తంధ్వనయతిఅనయైవవ్యుత్పత్త్యా.యాదవధురంధరత్వాద్వా *

నిర్వ. (౧) “పా-రక్షణే” ||ధా-అదా-౬-౧౩|౧౨౪-౪||౫

(౨) “పాతేర్దతిః” ఇతి, ఉతిః. ||ఉతా-౪|౨౭౫-౧౬||

టిలోపః. పూర్వత్ర,

(౩) “అస-భువి” ||ధా-అదా-౬-౨౨|౧౨౪-౬||

తతశ్చతరివ్యుత్పాదితోహిసచ్ఛబ్దఃతతః,

(౪) “తదస్య” ఇతి మతుష్. ||౫-౨-౯౪|౧౩౪-౧౯||౧౦

(౫) “తసామత్వధే” ||౧-౪-౧౯|౧౩౪-౨౩||

ఇతిభత్వాజ్జల్లైవభావః. తతోత్ర, [౧౩౪-౨౫||

(౬) “మాదుపధాయాశ్చమతోర్వోఽయవాదిభ్యః”ఇతి,||౮-౨-౯|

(౭) “ఝయస్సంజ్ఞాయామ్” ఇతివా ||

యథాయథంమతోర్మస్యవః. తతః, [౧౫

(౮) “తస్యేదమ్” ఇత్యణ్. ఆదివృద్ధిః తతశ్చ||

(౯) “తతరోతితదాచప్తే” ఇతి,ణిచ్. ||

(౧౦) “ణావిప్లవత్పాత్రిపదికస్య” ||

ఇతి,ఆతిదేశికష్టిలోపః. తతఃక్విపి ణిలోపః ఉత్తరత్రపాతిస్సే

త్రఃసుఖార్థః. తతః, [౨౦

(౧౧) “హేతుమతిచ” ||౩-౧-౨౬|౨౦౯-౧౫||

ఇతిహేతుమణ్ణ్యంతాత్తతః ఇతిస్థితే

(౧౨) “అనుపస్థాన్లిమ్మ విప్లవారి పారి వేద్యదేజి చేతి పాతి సా

హిభ్యశ్చ” ఇతి, శస్య, ||౩౧౧౩౮|౨౪౪-౧౧||

(౧౩) “వాఽసరూపోస్త్రీయామ్” ||౩-౧-౯౧|౨౩౮-౧౫||౨౫

శ్లో.౫౫, అక్ష.౧-శ్లో.౫౫. అక్ష.౬. (౪౬౮) నా.౫౧౫. జీవః.౮౧౬. వినయ

శ్లో॥ ౫౫॥ ౫౧౫ జీవో

౫౧౬ వినయితా

ఓం జీవాయనమః.

ఓం వినయిత్రేనమః.

భా. తాన్ భాగవతాన్ ఆత్మనాశాద్వాన్విత్య, స్వపరిచర్యయా జీవయతీతి— [౫

(జీవః)

(౧) “ఆనందమూర్తిర్భగవాన్ హరిస్త్రైలోక్యపూజితః। దృష్టున్నస హతేదేవ! క్షిప్తాన్ స్వపరిచారకాన్” ఇతి. * ॥

తాన్ రాజకుమారలూళనేన రక్షతీతి—

(వినయితా)

[౧౦

(౧) “ణయ - గతౌ రక్షణేచ” ... * ॥ ధా. భా. ౧౫-౭। ౧౧౯-౫॥

నిర్వ. ఇతివాసరూపవిధినాలభావే, కర్తరిక్విప్. నిలోవః. తతోమ తుప్. భత్వాజ్జత్వాభావః. తతోవత్సమ్ ఉభయతాప్రితత్ర ఆమ్. అనుస్వారపాక్షికపరసవత్తా. ... *

స్వస్యస్వపరిచారక క్లేశాసహతయా తాన్ భాగవతానాత్మ నాశాద్వాన్విత్య, స్వపరిచర్యయా జీవయతి సజ్జీవయతీతి—

(జీవః)

(౧) “జీవ-ప్రాణధారణే” ॥ ౧౬-౫౫। ౧౧౯-౨౫॥

నిచ్. తతఃపచాద్యచ్. ణేర్లోపః. ... *

తాన్ రాజకుమారవల్లూళయన్ వినయతే విశిష్యప్రాప్నోతి రక్షతీతి—

(వినయితా)

(౧) “ణయ-గతౌ;” ॥ ధా. భా. ౧౫-౭। ౧౧౯-౫౮॥

నిరు. ౫౧౫. తానాత్మనాశాద్వాన్విత్య సత్వాన్విత్యశ్చ స్వసే వయా॥ ౨౯౦॥ ఉజ్జీవయతి (జీవః) సఃభక్తక్లేశాసహాయనుః।

౫౧౬. భక్తాన్నిత్యం రాజపుత్రలాలనన్యాయతస్సుఖమ్॥ ౨౯౧॥

రక్షత్యతో (వినయితా) నయతే రక్షణార్థతః।

శ్లో.౫౫,అక్ష.౩-శ్లో.౫౫,అక్ష.౧౧ (౪౬౯) శా. {౫౧౭. సాక్షీ
 {౫౧౮. ముకుందా

౫౧౭ సాక్షీ	౫౧౮ ముకుందా
ఓం సాక్షీశసమః	ఓం ముకుందాయనమః.

భా. తదర్థం తద్వృత్తసాక్షాత్కారాత్ — ||

(సాక్షీ) ... * [౫

తైరైకాన్త్యగరిష్టాప్రార్థితఃస్వయం ముక్తిభూమిందదాతీతి—

(ముకుందా)

పృషోదరాదిత్యాత్ సాధుః. ... *

నిర్వ. విపూర్వః. నోనః. తృచ్. ఇట్. అనజాది. ... *

తదర్థం తద్వృత్తస్యసాక్షాద్రస్తాభవతీతి— [౧౦

(సాక్షీ)

సాక్షాదిత్యవ్యయమ్ తతః,

(౧) “పూర్వాదినిః” ఇతివర్తమానే, ||౫-౨-౮౬|౧౩౪-౧౧||

(౨) “సాక్షాద్విప్రరిసంజ్ఞాయామ్” ||౫-౨౯౧|౬౮||

ఇతి ద్రష్టరిణిప్రధితః భత్వమ్. [౧౫

(౩) “అవ్యయానాంభమాప్రేటితోవః” ఇతి, ||

[౩]

పేర్లోపః. ఇన్నస్తలక్షణోద్విష్టఃఇత్యాది. ... *

తైరైకాన్త్యగరిష్టాప్రార్థితఃస్వయంతేషాముక్తిందదాతీతి—

(ముకుందా)

(౧) “దుదాక్షాదావే” ||ధా-జు-హూ-౧-౯|౧౨౪-౧౮||

(౨) “అతోనువసన్తే” ఇతి, కః. అల్లోపః. ||౩-౨-౩-౨౪౫||

(౩) “ముచ్ఛి-మోక్షణే” ||ధా-తు-దా-౫-౧౮|౧౨౪-౨౧||

నిరు. ౫౧౭. సాక్షాత్కారోతియః (సాక్షీ) తద్వృత్తంరక్షణాయనః||

౫౧౮. తైఃప్రార్థితస్వయం ముక్తిం (ముకుందా)ప్రార్థదాతీతిః|

+ అప్రార్థితః-౫.

శ్లో. ౫౫, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౫౫ అక్ష. ౧౬. (౪౭౦) నా. ౫౧౯. అమితవిక్రమ

{ ౫౧౯ } అమితవిక్రమః
 { ౬౪౭ }

ఓం అమితవిక్రమాయనమః.

భా. తేషాం ధ్యానారాధనానుసంధేయ తత్త్వనికరాధారశక్తిధార
 ణాత్ — [౫

(అమితవిక్రమః) శ్రీపాదురే,

(౧) “కాలవై శ్వానరశ్మయీనానాః స్వాధోనివాసినః। ఆధారశక్తి
 సంజ్ఞస్యహ్యమూర్తస్యచవైవిభోః। అభిమానతనుర్యోవైనానా
 భేదైశ్చవర్తతే” ఇతి. ... * || పం. పా. సం. ||

నిర్వ. (౪) “స్త్రియాం క్త్విన్” || ౩-౩-౯౪ | ౨౦౬-౧౧ || [౧౦
 ఇతి, భావే క్త్విన్. అనిట. ఝులి,

(౫) “చోఃకుః” ఇతి, కుత్వమ్. చస్యకః తత్రతేః || ౫-౨-౩౦ | ౩౧-౩౨ ||
 ఉమ్-ఇతివర్ణవికారః పృషోదరాదిలక్షణః. అనుస్వారవరసవర్ణాః *
 తేషాం ధ్యానారాధనానుసంధేయతత్త్వ నికరాధారశక్తిధార
 ణాత్-అమితః-అపరిమితః, విక్రమః పరాక్రమః బలం, అస్యేతి—
 (అమితవిక్రమః)

(౧) “క్రము-పాదవిక్షేపేః” || ధా-భావ-౧౪-౩౦ | ౧౧౯-౩ ||
 విపూర్వః భావే ఘో.

(౨) “అతఉపధాయాః” || ౭-౨-౧౧౬ | ౧౫౫-౧౬ ||
 ఇత్యుపధావృద్ధిః పాప్రీప్తాః ; [౨౦

(౩) “నోదాత్తోపదేశస్యమాస్తస్యానాచమేః” || ౭-౩-౩౪ | ౨౩౨-౫ ||
 ఇతిప్రతిషిధ్యతే.

నిరు. ౫౧౯. తేషాం ధ్యానానుసంధేయతత్త్వసంహారానిమ్ || ౨౯౩ ||

శాంశక్తింధృతవాన్యోఽసాస్త్యతో (హ్యమితవిక్రమః)।

† ధ్యాతో

శ్లో ౫౫, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౫౫ అక్ష. ౨౦. (౪౭౧) శా. ౫౨౦. అమృతానిధిః

౫౨౦ అమృతానిధిః

ఓం అమృతానిధయేనమః

భా. పాతాళాష్టసి అఖిలజగదాధారపీఠకమతాత్మశా నిధీయత
ఇతి— [౫

(అమృతానిధిః)

(౧) “అనస్తబలశక్తయే భువనభృతే కచ్చపాత్మనే” ||
ఇతి తత్త్వస్త్రోవణ్ణాత్. ... *

నిర్వ. (౪) “మాక్ష-మానే” || ధా-జు-౧-౬ | ౧౨౪-౧౭ ||
కర్మణి క్తః. అనిబ్. [౧౦

(౫) “ద్యుతి-స్యతి-మాస్థా-మితి” || ౭-౪-౪౦ | ౨౫౫-౩ ||
ఇతి, ఇత్వమ్-అగుణః. నభోసమాసః. నభోనలోపః. నామో
సాంహితం ప్రార్థనావమ్. ... *
మస్త్రోవణ్ణానురోధాత్ అఖిలజగదాధారపీఠకమతాత్మతయా,
అష్టసిపాతాళాష్టవవయస్సిధీయతే స్వయం నిత్యవృత్తి —
(అమృతానిధిః)

(౧) “మధాక్ష-ధారణపోషణయోః” || ధా-జు-౧-౧౦ | ౧౨౪-౧౮ ||
నిపూర్వః.

(౨) “అకర్తరిచకారకేసంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||
ఇత్యనువృత్తౌ, [౨౦

(౩) “ఉపసర్గే ఘోషిః” ఇతి, కిః. ఆతోలోపః. || ౩-౩-౯౫ | ౨౮౬-౯ ||

(౪) “ఆప్వాప్తా” || ధా-స్వా-౨-౫ | ౧౨౬-౭ ||

(౫) “సర్వధాతుభ్యామనున్” || ఉణా-౪ | ౨౭౮-౩ ||
ఇతి ప్రకరణే,

నిరు. ౫౨౦. ఆధారశక్తికమతస్వరూపేణాష్టవాష్టసి || ౨౯౪ ||
నిధీయతే స్వయం యేన స (హృమృతానిధి) రుచ్యతే.

శ్లో.౫౫,అక్ష.౨౦,శ్లో.౫౫,అక్ష.౨౪. (౪౭౨) నా. ౫౨౦. అనన్తాత్మా

౫౨౦ అనన్తాత్మా

ఓం అనన్తాత్మనేనమః

- భా. తదుపరిజగదాధారస్తమ్భభోగీంద్రస్యతత్త్వతయాతివృత్తీతి—
 (అనన్తాత్మా) శ్రీజయాయామ్, [౫
 (౧) “అధారశక్తేరుపరివిమలందీప్తవిగ్రహమ్ । జ్వాలాశతసమాక్షీ
 ర్ణంశఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ | అనంతేశంస్యసేద్” ఇతి || పం. జ. సం- ||
 (౨) “చక్రలంకలహస్తంచక్రణమన్తంవరావరమ్” || ప. సం- ||
 ఇతి చ ... *
 నిర్వ. (౬) “అతఃకర్తాభ్యాయాయామ్హస్వానుత్తచవా” || ఉణా. ౪. ౧౨౯-

- ఇత్యతః, ఆహాస్వాస్వః ఇతి వర్తమానే, [౭||
 (౭) “ఉద కేనుమ్భాచ” || ఉణా. ౪. ౧౨౯-౮||
 ఇత్యనున్. ధాతోః హ్రస్వః. భశ్చాదేశః. నుమ్ చ; మిత్వా
 దన్త్యాదచఃవరిః. అనుస్వారపరసవర్ణా. సోరుత్వమ్. ఉత్వమ్.
 గుణః. ... * [౧౫
 తదుపరితనజగదాధారస్తమ్భభూతభోగీంద్రస్యతత్త్వతయా అనన్త
 స్యనాస్తితమ గుణాన్తస్య అధారతయా సర్వచాగ్రణసస్యవా
 శేషస్యాత్మలన్తరాత్మేతి—
 (అనన్తాత్మా)
 (౧) “అత-పాతత్యగమశే” || ధా. భా. ౩-౧. ౧౦౬-౧ || [౨౦
 తతోమనిశిన్యరూపిహ్యోత్తశబ్దః పూర్వరీ,
 (౨) “అమ.గత్యాదిషు” || ధా. భా. ౧-౪. ౨౨. ౧౦౯-౨||
 (౩) “హసిన్పుగ్రిన్ వా ౭మి దమి లూ పూ ధుర్విభ్యస్తవ్” || ఉణా-
 ఇతి తన్. [౩. ౧౭౨-౩||

నిరు. ౫౨౦. కమతేనోపరిజగదాధారస్తమ్భభోగినః || ౨౯౫||

స్వరూపేణాస్థితోయో ౭సా (అనన్తాత్మా) ప్రకీర్తితః.

భా. సపవాస్తకాలే తస్మిన్నేవానస్తభోగపర్యజేగ్రమహిమాదధి
శేతేత్యతి— [౫
(మహిమాదధిశయః)

[86] [౨౪౬-౧౧॥

(౧) “అధికరణే శేతేః” ఇత్యచ్. పవంభూతయిత్యాది. *॥ ౩-౨-౧౫॥

నిర్వ. (౪) “తితుత్ర” ॥ -౨-౨౯, ౨౬౦-౧౧

ఇతి, నేట్. అనుస్వారపరసవర్ణై. నభౌపూర్వోబహుప్రీహిః.

నభౌనల్పః. నుట్. ఉత్తరత్ర, [౧౦

(౫) “అన-పాణినే” ॥ ధా-అదా-౬-౨౭, ౧౨౪-౮॥

(౬) “జ్యూ విశిఖ్యాంఝచ్” బాహుళకాత్. ॥ ఉణా-౩, ౨౭౩-౬॥
అన్యతోఽపీతి, అనేరపిభవతి.

(౭) “యోఽస్తః” ॥ ౭-౧-౩, ౧౫౧-౯॥

ఇతి, అన్తాదేశః. ఆదేశేఅకారఉచ్చారణార్థః. చిత్వాత్, [౧౫

(౮) “చితః” ఇత్యన్తోదాత్తః. తతః ॥ ౬-౧-౧౬౩, ౩౧౮-౨౧॥

[87]

దీర్ఘస్సాంహితః. తతశ్చనాస్తలక్షణోదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

సపవాస్తకాలే తస్మిన్నేవానస్తవర్యజేగ్రమహిమాదధిమహః

ర్ణవేశేత్యతి—

(మహిమాదధిశయః)

[౨౦

(౧) “శీజ్ స్వప్నే” అచ్చికరణే ॥ ధా-అదా-౪-౨, ౨౩-౨౮॥

(౨) “అధికరణే శేతేః” ॥ ౩-౨-౧౫, ౨౪౬- ॥

ఇత్యచ్. గుణాయాదేశౌ.

నిరు. ౫౨౨. తస్మిన్ననస్తవర్యజేగ్రసముద్రేశయనాచ్చయః॥ ౨౯౬॥

(మహిమాదధిశయః) ఖ్యాతోదశాల్లోపనురుత్తమః। [౨౫

శ్లో.౫౫,అక్ష.౩౧-శ్లో.౫౫.అక్ష.౩౨. (౪౭౪) నా. ౫౨౩. అస్తకః

౫౨౩ ౭ స్తకః॥

ఓం అస్తకాయనమః.

భా. తదాసర్వస్యఅస్తంకరోతి—

(అస్తకః) [౫

(౧) “తతా-రోతి” ఇతి, శిచ్. ణ్వల్. ॥

(౨) “అస్తేపృథివ్యాంసలిలేదృశ్యసేత్వంమఘాఠగే” ॥ రా.యు-
ఇతి. [౧౨౦-౨౩॥

నిర్వ. (౩) “మథాఞ్ - ధారణపోషణయోః” ॥ జు-౧-౧౦|౧౨౪-౧౮॥

(౪) “కర్మణ్యధికరణేచ” ఇతి, ॥ ౩-౩-౯౩|౨౮౬-౧౦॥ [౧౦
కర్మణ్యుపపదేఅధికరణేఽర్థేఘాఃకిః, ఆల్లోపః.

(౫) “ఉద్గిష్టేదనే” ఉదిత్. ॥

(౬) “మృన్శిల్పిసంజ్ఞయోరపూర్వస్యాపి” ॥ ఉణా-౨|౨౬౭-౧౮॥
ఇతిసంజ్ఞాయాంమృన్.

(౭) “ఉదకమ్” ఇతినూత్రంతు ॥ ఉణా-౨|౨౬౭-౨౨॥ [౧౫
ఏతత్ప్రపజ్ఞార్థమ్, నాన్యథయితవ్యమ్.

(౮) “యువోరనాకా” ఇతి, వోఃఅకః. ॥ ౭-౧-౧|౧౦౨-౧౧॥

(౯) “అనిదితామ్” ॥ ౬-౪-౨౪|౩౫-౧౦॥
ఇతి, నలోపః. అగుణః. ఏవంసిద్ధస్యోదకశబ్దస్య

(౧౦) “ఉదకస్యోదః” ఇతివర్తమానే, ॥ ౬-౩-౫౭|౨౮౬-౨౩॥ [౨౦

(౧౧) “పేషంవాసనాహనధిషుచ” ఇతి, ॥ ౬-౩-౫౮|౨౮౬-౨౪॥
ధౌఉదాదేశః. న్యరూపిహిమహచ్ఛబ్దః? ఆత్వాది, గుణః. ...*
తదాలస్తయతిసర్వస్యాస్తంకరోతి—

(అస్తకః)

అమతేస్తనివృత్తాద్వితోహ్యస్తశబ్దః! తతః, [౨౫

నిరు. ౫౨౩. అస్తంకరోతిజగతోయోసా (వస్తక) ఉచితః॥ ౨౯౭॥

{ ౫౨౪ } శ్లో || ౫౬ || అజః
౨౦౬, ౬౬

ఓమ అజాయనమః

భా. వైష్ణవే [|| పి-పు-౨-౫-౨౦ ||

(౩) “అస్తేపాతాశమూలస్థః శేషో^౨ శేషసురాస్మితః” ఇతి. [౫

(౪) “యస్యైహాసకలాపృథ్వీఫణామణిశిఖారుణాః | అస్తేకుసుమకూ
లేవకస్తద్వీర్యంవదివ్యతి” || వి-పు-౨-౫-౨౨ ||

(౫) “గన్ధర్వాపురసః సిద్ధాః సకిన్నరమహారగాః | నాస్తంగు
ణానాంగచ్ఛన్తితేనానన్తో^౨యముచ్యతే” || వి-పు-౨-౫-౨౪ ||

(౬) “తస్యవీర్యంప్రభావంచ స్వరూపంరూపమేవచ | నహివర్ణయ
తుంశక్యం జ్ఞాతుంచాత్రిదశైరపి” || వి-పు-౨-౫-౨౬ ||

(౭) “కల్పానైయస్యవక్త్రేభ్యావిమానలశిఖోజ్వలః | సజగర్షణా
త్సకోరుద్రో^౨నిష్కగ్రమ్వాత్తిజగత్త్రియమ్” || వి-పు-౨-౫-౨౮ ||

[౩౩]

ఇత్యాది. ... * [౧౫

అస్మిన్ తత్త్వావసానే ప్రణవప్రకృతిభూతాకార వాచ్యతయా
ప్రసక్తవ్యత్వాత్—

(అజః) అకారవాచ్యతయాజాతఇతి.

నిర్వ. (౧) “తత్కరోతి” ఇతి, ణిచ్. || శు-రా- ౧౦౩౨-౧ ||

(౨) “ణావిష్టవత్” ఇతి, టిలోపః. తతః, ||

(౩) “ణ్వల్ తృచా” || ౩-౧-౧౩౩, ౧౪౩-౮ ||

ఇతి, ణ్వల్. అకః. ణిలోపః. ... *

అస్మిన్ తత్త్వావసానే ప్రణవప్రకృతిభూతాకార వాచ్యతయాప్ర
రణీయత్వాత్ అః అకారవాచ్యః జాతః ప్రాదుర్భూతః, ఇతి—

(అజః) [౨౫

నిరు. ౫౨౪. తత్త్వావసానకాలే చ ప్రణవప్రకృతిత్వతః |

ప్రసక్తవ్యత్వాద్ (అజః) ప్రోక్తః షడ్జన్తో హ్యస్మిన్ నాశకః || ౨౮౯ ||

౫౨౫ మహర్షిః.

ఓం మహర్షాయనమః

భా. (౧) “తస్యప్రకృతిలీనస్యయవరస్సమహేశ్వరః” || తై-ఉ-ధా-అ-
ఇతి. ... * [౧౦-౨౪||

తత్రప్రణవేన-మహం-అస్మి వేదనపూర్వకం పూజనమ్, అర్హతీతి—
(మహర్షిః)

(౧) “బ్రహ్మణేత్వామహసఃమిత్యాత్మానంయజ్జీతైతద్వైమహేనా
పనిషదందేవానాంగుహ్యమ్” ఇతి. ... * || తై-ఉ-నా-౬-౫౧||

నిర్వ. (౧) “జనీ-ప్రాదుర్భావే” || ధా-ది-౫-౧౧౧౨౫-౪|| [౧౦

(౨) “అన్యేష్వపి” ఇతి, డః. టిలోపః. || ౩-౨-౧౦౧౧౨౫౧౦-౧౬||

(౩) “అవ-రక్షణాదా” || భా-౧౬-౯౦౧౧౦౯-౩౧||

తత్రాపితదైవడః టిలోపశ్చ. సర్వోపిహ్యయమపిశబ్దమహి
మేత్యుదైరిరామ. నతుక్విప్;

(౪) “లోపోవ్యోర్వలి” ఇతి, వలోపే || ౬-౧ ౬౬౧౭౭-౯||

(౫) “హ్రస్వస్య” ఇతి, తుగావత్తే. || ౬-౧-౭౧౧౨౪౦-౧౬||

(౬) “అనిత్యమాగమశాసనమ్” ||

ఇతితు అగతికగతిః. ఇహచగత్యస్తరముక్తమేవ. ... *

తత్ర, ప్రణవేనాస్మి వేదనపూర్వకం మహంపూజనమర్హతీతి—
(మహర్షిః) [౨౦

(౧) “అర్హపూజాయామ్” || భా-౧౭-౯౧౧౧౨-౩౨||

(౨) “అర్హః” || ౩-౨-౧౨౧౨౪౬-౬||

ఇతికర్తృణ్యణోపవాదోఽచ-తత్ఫలంచోక్తమేవ.

(౩) “మహాపూజాయామ్” ||

నిరు ౫౨౫. స్వరూపాదికృతార్థేనతారేణాత్మనివేదనమ్|

మహంపూజామర్హతీతి (మహర్షిః) ఇతికథ్యతే|| ౨౯౯||

౫౭౬ స్వాభావ్య

ఓం స్వాభావ్యాయనమః

భా. పవమనేనమస్త్రేణ స్వభూతైరాత్మభిః స్వామిత్వేన ఆభిముఖ్యేన అవశ్యంభావనీయత్వాత్ — [౫
(స్వాభావ్యః)

- (౧) “ఓరావశ్యకే” ఇతి, ఇతి. || ౩-౧-౧౭౫ | ౨౪౭-౧౫ ||
(౨) “స్వజ్ఞేవనేచ్ఛాయదితేస్వసత్తాయాంస్పృహాయది ఆత్మదాస్యంహారేః స్వామ్యంస్వభావంచ సదాత్మర” ఇతి. || ౩-౮- ||
(౩) “నాన్యోహేతుర్విద్యతే ఈశ నాయ” ఇతి. || శ్లో-ఉ-౬-౧౭ ||

నిర్వ. భావ్యదిః-చురాదౌకథాదిర్వా. ఆద్యే కల్పే,

- (౪) “ఘృథేకవిధానమ్” || కౌ-౨౮౪-౨౧ ||

ఇతి, భావే కః. ద్వితీయేణిచ్. అతోలోపః. తస్యస్థానివద్భావాన్నోపధావృద్ధిః. తతః,

- (౫) “పరత్” ఇతి, భావే అచ్. || ౩-౩-౫౬ | ౨౮౪-౧౫ ||

ణిలోపః. ఉభయతాగ్రీపిదీర్ఘస్సాంహితః. ... *

పవమనేనమస్త్రేణైవైర్నిత్యస్వభూతైరాత్మభిః- అవశ్యమాభావ్యతే స్వామితయా ఆభిముఖ్యేన భావ్యతే ఇతివా, తైః స్వేన నిత్యత్వేన స్వాభావికేన స్వామిభావేన ఆభావ్యత ఇతివా. నిత్యస్వస్వస్వామిభావస్య స్వాభావికతయా సుతరామాభావ్యతే ఇతివా —

(స్వాభావ్యః)

- (౧) “భూసత్తాయామ్” || ధా-భావ-౧-౧ | ౧౦౫-౧౭ ||

నిరు. ౫౭౬. మస్త్రేణనేనాత్మభిస్తుస్వభూతైరాభిముఖ్యతః।

అవశ్యంభావనీయత్వాత్ (స్వాభావ్యః) పరికీర్తితః || ౩౦౦ || [౨౫

౫౨౭ జితామిత్రః

ఓం జితామిత్రాయనమః

భా. సత్యస్యస్వస్వామిభావస్య స్వాభావిక త్వేనభావ్యత్వాద్వా*
ఏతద్రహస్యావబోధ విరోధ్యహస్తుమకార కామాదయోజితాః
తేషాం అనేనేతి—

(జితామిత్రః) కామాదయోహిపహం అమిత్రాః?

(౧) “కామపషక్రోధపవరజోగుణసముద్భవః” || ౧-౩-౩౭ ||

ఇతి ఉపక్రమ్య,

(౨) “జహిశత్రుం మహాబాహూ ! కామరూపం దురాశదమ్”
ఇత్యైవమ్. ... * || ౧-౩-౪౩ ||

నిర్వ. ప్రథమద్వితీయయోః కల్పయోః ఆజ్ఞేపూర్వః. తృతీయేతు
సుపూర్వశ్చ. కల్పత్రయేపి నిర్వచితమనృతైః,

(౨) “ఓరావశ్యకే” ఇతి, || ౩-౧-౧౨౫, ౧౪౨-౧౫ ||
అవశ్యంభావేద్యోత్యేణ్యత్. వృద్ధిదాకారః. [౧౫]

(౩) “వాన్త్యైవప్రత్యయే” ఇతి, వాన్తాదేశః || ౬-౧-౭౯, ౫-౧౭ ||
ఆమ్. ప్రథమద్వితీయయోః,

(౪) “స్వృశబ్దోవతావయోః” || ధా భాష్వా-౨౭-౩౨, ౧౨౨-౨౫ ||
అతోడప్రత్యయే వ్యుదపాదిహిస్వశబ్దః? దీర్ఘః. తృతీయేఅవ్య
యస్యసోరుకారస్యయణ్వః అన్యత్ పాగ్నత్. ... *
తథాజితాః, అమిత్రాః శత్రవః తదూహిపాః తేషామేతద్రహ
స్యావబోధవిరోధిభూతాః అహంకారమమకార కామకోగ్రధా
దయః, అనేనేతి—

(జితామిత్రః)

(౧) “అమ-గత్యాదిషు” || ధా భాష్వా- || [౨౫]

నిరు. ౫౨౭. ఏతద్రహస్యవిజ్ఞానవిరోధిమమతాదయః।

జితాస్తేషామనేనేతి (జితామిత్రో) ౭ష్టవర్ణకః || ౩౦౧ ||

స్లో. ౫౬, అక్ష. ౧౩-స్లో. ౫౬, అక్ష. ౧౯. (౪౭౯) నా. { ౫౭౮. ప్రమోదన
 ౫౭౯. ఆనందః

౫౭౮ ప్రమోదనః|

౫౭౯ ఆనందో

ఓం ప్రమోదనాయనమః

ఓమ్ ఆనందాయనమః

భా. స్వసవ్యధానాంతత్ప్రకమానుసద్ధానప్రహర్షః ప్రయోజనమితి—

(ప్రమోదనః)

...

...

* [౫

అథకపిలమూర్తిః; ఆనందవల్లీమీమాంస్యమాన వాఙ్మననదుర్గ ౧

హేమామహానందోఽస్యాస్తీతి—

(ఆనందః)

నిర్వ. (౨) “అశిత్రాదిభ్యశ్చోత్రై”

॥ ఉణా-౪. ౨౭౮-౨౦ ॥

ఇత్యతః, ఆదిశబ్దస్య ప్రకారార్థతయా ఇత్ర,

[౧౦

ఇత్యవయుత్యానువర్తమానే,

(౩) “అమేర్ద్విషతిచిచ్ఛ” ఇతి

॥ ఉణా-౪. ౨౭౮-౨౧ ॥

ఇత్రః చిత్. తతోఽన్తోదాత్తః.

[౫౪. ౧౧౯-౨౪ ॥

(౪) “జి-జయే” కర్మణి క్తః. అగుణః. అనిట్. దీర్ఘః. * ॥ థా-భా. ౧౬-

అథ స్వసంబద్ధిః తత్ప్రకమానుసద్ధానేన ప్రమోదయతి [౧౫

ప్రహర్షయతీతి—

(ప్రమోదనః)

(౧) “ముద-హర్షే” ప్రపూర్వశి

॥ థా-భా. ౮. ౧౨౫-౨౩ ॥

[౩౯]

ణిచ్. గుణః. ల్యుః. ల్యుడా. ఇత్యాది అణః. ణిలోపః....*

అథకపిలమూర్తిః; ఆనందః ఆనందవల్లీమీమాంస్యమానో వాఙ్మ

ననదుర్గ హేమా మహానానందక్షరప్యాస్తీతి—

(ఆనందః)

నిరు. ౫౭౮. భ్యానాసక్తేషుభ క్తేషుమోదమానః (ప్రమోదనః) ॥

౫౭౯. వజ్ర్యామానందసంజ్ఞాయామేలవాఙ్మననగోచరః ॥ ౩౦౨ ॥

ఆనందో యస్సయస్యాస్తీ (త్యానందః) పరికీర్తితః ॥

[౨౫

౫౩౦ నన్దనా

ఓం నన్దనాయనమః

భా. అర్చితాదిత్వాత్-అచ్. ... *
తమానన్దంయథోక్తాయామ్ముక్తా పాప్రయ్యనన్దయతీతి— [౫
(నన్దనః)

(౧) ‘‘పషహ్యేవానన్దయాతి’’ ||శై-ఉ-ఆ-౭||

(౨) ‘‘పతస్యైవానన్దస్య అన్యానిభూతాని మాత్రాముపజీవన్తి’’
ఇతివా ... * [||

ఏవమనన్దభాగ్యభోక్తృభోగతదుపకరణైః సమృద్ధ్యతేతస్మిన్ ఇతి—

నిర్వ. (౧) ‘‘ఋనది సమృద్ధే’’ ||ధా-భా-౪-౩౧|౧౦౬-౮||

[⁹⁰]

అజూర్వః. ఇరి త్వన్నుమిత్యాది. భావేఘర్ష, తతోమత్స్వధీ
యోఽర్క ఆన్యచ్.

(౨) ‘‘యస్య’’ ఇతి, లోపః. ... * ||౬-౪-౧౪౭|౨౬-౧౧||

తమానన్దంయథోక్తాయామ్ముక్తాప్రాపయ్య, తాన్నన్దయతీతివా,
సర్వభూతానామపి తదానన్దమాతోఽనుజీవకతయా తానినన్ద
యతీతివా—

(నన్దనః) [⁹¹]

ధాతుః పాగ్నత్-నుమాది. ణిచ్. తతోఽల్పః. ల్యుడాన్యిత్యాది.
అనః. ణిలోపః. ... * [౨౦

ఏవమనన్దభాగ్యభోక్తృ భాగభోగోపకరణైః నన్ద్యతేసన్తో
వ్యతే; తానివా నన్దన్తిసమృద్ధానిభవన్త్యస్మిన్నితి—

నిరు. ౫౩౦. తమానన్దంయథోక్తాయామ్ముక్తా పాప్రయ్యయస్సదా ||౩౦౩

ముక్తాన్నిత్యాన్నన్దయతే (నన్దనః) సతుకీర్తితః

శ్లో.౫౬,అక్ష.౨౩-శ్లో.౫౬,అక్ష.౨౪.(౪౮౧) నా. { ౫౩౧. నన్దః
 { ౫౩౨. సత్యధర్మా

౫౩౧ నన్దః

౫౩౨ సత్యధర్మా

ఓం నన్దాయనమః

ఓం సత్యధర్మణేనమః.

భా. (నన్దః)

(౧) “అధికరణేఘర్షా” ... *|| || ౫

ఏవమాచప్రక్రమాత్-ఆచస్వపాప్రీతేః, ఆర్జవాత్—

(సత్యధర్మా) సత్యవృత్తేః. ... *

ఈదృశేన మహామహిమ్నా వాచ్యేన వికాన్తస్త్రివేదః—

నిర్వ. (నన్దః) ధాతుః పూర్వవత్. నుమాదిచ ఉభయతాప్రి,

(౧) “హలశ్చ” ఇత్యధికరణేఘర్షా. * || ౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౩||

ఇథమాచప్రక్రమాత్-ఆచస్వపాప్రీతిక్షణపరిసమాప్తేః, ఆర్జ

వాత్ సత్యః అకుటిలః, ధర్మః వృత్తం, అస్యేతి—

(సత్యధర్మా)

ధరతేర్మని, అస్తేశ్చ తరినిష్పన్నాత్ సచ్ఛబ్దాత్ యతిచ ధర్మసత్య

శబ్దాహిపాశ్రేవప్యదపాదిమాతామ్? బహువ్రీహిః. [౧౫

(౧) “ధర్మాదనిచ్ఛేవలూత్” || ౫-౪-౧౨౪|౨౬-౨౫||

ఇతి, అనిచ్ఛ. సమాసాంతః.

(౨) “యస్య” || ౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧||

[౨]

ఇతి, లోపః. నాన్తత్వాద్విర్లుత్యాది. ... *

ఇథమార్షనిర్వచనాత్రివేదీవికాన్తమహామహిమశాలిత

యాత్రయాణాం వేదానాం విక్రమః ఈదృశేన వాచ్యేన మహి

మ్నాక్రమణమస్యేతి—

విరు. ౫౩౧. భాగ్యైర్భోగోపకరణైర్భోగైర్భోక్తృభిరేవచ|| ౩౦౪
 తస్మిన్ సమృద్ధ్యతే నిత్యమితి (నన్దః) ప్రకీర్తితః|

౫౩౨. ఆప్రక్రమాదాస్వపాప్రీతే రాజ్జవాత్సత్యవర్తనః|| ౩౦౫||

యస్యాత్స (సత్యధర్మా) చ వస్సన్త సత్యధర్మదః|

శ్లో. ౫౬, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౫౭, అక్ష. ౩. (౪౮౨) నా. { ౫౩౩. త్రివిక్రమః
 ౫౩౪. మహర్షిః
 ౫౩౩ త్రివిక్రమః॥ శ్లో॥ ౫౭॥ ౫౩౪ మహర్షిః

ఓం త్రివిక్రమాయనమః.

ఓం మహర్షయేనమః.

భా. (త్రివిక్రమః) యథా, ॥

(౧) “త్రిరిత్యేవం త్రయోవేదాఃకీర్తితామునిసత్తమైః॥ క్రమసేతాం
 స్తథాసర్వాన్ త్రివిక్రమశ్చత్వరః” ॥

(౨) “సర్వేవేదాయత్రైకంభవన్తి” ॥ ౨౪-౩. ॥

(౩) “నారాయణపరావేదాః” ఇతి. * ॥

యథోక్తవేదదర్శనాత్ —

(మహర్షిః) కపిలమూర్తిః

[౧౦

నిర్వ. (త్రివిక్రమః)

(౧) “క్రమ-పాదవిత్కేపే,” ॥ భా-భాస్-౧౪-౩౦ | ౧౧౯-౩ ॥

విపూర్వః. తతో భావేనుజ్ఞే

(౨) “నోదాత్త” ॥ ౭-౩-౩౪ | ౨౩౨-౮ ॥

ఇత్యాదినావృద్ధిప్రతిషేధేచ - విక్రమశబ్దః, [౧౫

(౩) “తలొ-ష్టవనతరణయోః” తతః, ॥ భా-భాస్-౨౪-౨౨ | ౧౨౩-౨ ॥

(౪) “తరతేడిః” ఇతిప్రత్యయే టిలోపే, ॥ ఉణా-౨౮ | ౨౮౧-౮ ॥

(౫) “నేడ్వశి” ఇతి అనతిచ ॥ ౭-౨-౮ | ౨౪౯-౨౭ ॥

త్రైశబ్దోపి, పూర్వమేవహిన్యరూపితాత్మాబహువ్రీహిః ... *

ధ్యానవిధానే ప్రోక్తిర్యమాణం గాదివక్తృతయాకపిల

మూర్తిః మహంశ్చ సాముపి, యథోక్తవేదద్రష్టాచేతి —

(మహర్షిః)

నిరు. ౫౩౩. త్రిన్ వేదాన్ క్రమతేయేనమహిమ్నాన (త్రివిక్రమః) ॥

౫౩౪. సాక్షాద్ద్రష్టామస్త్రీవేదాన్యో (మహర్షి) స్సచత్వరః॥

౫౩౫ కపిలాచార్యః

౬౦ కపిలాచార్యాయనమః.

భా.(౧) “శ్రుతిః ఋగాద్యవక్త్రైభ్యః ప్రాజ్ఞిరన్తః సుతః స్మరేత్” ||

ఇతి తద్ధ్యానే.

[

|| ౫

(౨) “ఋషిప్రసూతం కపిలం మహాన్తమ్” ||

||

(౩) “సాంఖ్యస్య వక్త్రా కపిలః పరమగ్ని స్స ఉచ్యతే” ||

||

ఇతి చ.

*

...

...

*

కపిలశ్చ సావాచార్యశ్చేతి—

(కపిలాచార్యః)

[౧౦

(౧) “కబ్బవణ్ణే”

|| ధా-భా-౧-౨౦ | ౧౧౪-౧౫ ||

(౨) “† కపేః శ్వ” ఇతి ఇలచ్ ప్రత్యయః. || ఉణా ౧ | ౨౬౨-౩౪ ||
పకారశ్చ నైదేశః.

నిర్వ. (౧) “ఋషిగతోః” ఈదిత్ || ధా-తుదా-౧-౭ | ౧౨౬-౧౫ ||

(౨) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్. || ఉణా-౪ | ౨౭౭-౨ || [౧౫

(౩) “ఇగుపధాత్ కీత్” ఇతి, సకిత్. అగుణః. || ఉణా-౪ | ౨౪౭-౭ ||
మహచ్చబ్ధో వ్యాఖ్యాతః. ఆత్వాది.

(౪) “ఋత్యకః” || ౬-౧-౧౨౮ | ౮-౬ ||

ఇతి పాక్షికత్వాదిహ న ప్రకృతిభావః.

(౫) “ఆద్ధుణః” || ౬-౧-౪౭ | ౫-౩౩ || [౨౦

ఇతి, గుణోఽకారపకాదేశః రపరః.

...

*

ధ్యానవిధౌ నిర్ణామాక్షారవర్ణతయా, కపిలః పిఙ్గళశ్చ సామన్త్రీ
వర్ణాత్ స్వతత్వసంవిదాచయనాత్ ఆచార్యశ్చేతి—
(కపిలాచార్యః)

(౧) “చర-గతిభక్షణయోః,” || ధా-భా-౧౬-౫౨ | ౧౧౯-౨౪ ||

నిరు. ౫౩౫. తత్త్వప్రవచనాదేవ (కపిలాచార్య) ఉచ్యతే || ౩౦౭ ||

{ ౫౩౬ } కృతజ్ఞః
౫౩

ఓం కృతజ్ఞాయనమః.

భా. (౩) “నిర్ధూమాక్లారవద్ధాభంశజ్ఞపద్మాక్షసూత్రిణమ్” ||

ఇతి తద్ధ్యానే స్వతత్త్వసంవిదాచయనాత్ (అచార్యః) [౫

(౪) “సంవిత్ ప్రకాశనాయ” ఇతి తస్మాత్ ప్రవర్ణే* ||

సాపరాధసాగరావత్యేవ్యంశుమతిస్వాభినమ్రత్వ సుకృతమేవ
జ్ఞాతవాన్ ఇతి—

(కృతజ్ఞః) వైష్ణవే,

నిర్వ. ఆజ్ఞాపర్యః. [౧౦

(౧) “చరేరాజీచాగురౌ” ఇతి || ౩-౧-౧౦ | ౨౩౯-౨౪ ||

గురౌ ప్రతిషేధాన్నయత్. తతః,

(౩) “ముహూర్త్యత్” || ౩-౧-౧౨ | ౨౪౧ | ౨౨ ||

ఇతి, హలస్తాన్యత్. ఉపధావృద్ధిః.

(౪) “కము-కాస్తై” || ధా-భా-౧౩-౧౦ | ౧౧౮-౨౯ || [౧౫

(౫) “కబృ-వర్ణేవా” || ధా-భా-౧-౨౦ | ౧౧౮ ౧౫ ||

(౬) “సలి కల్పని హహి భడి భణ్ణి శణ్ణి పిణ్ణి తుణ్ణి కుకి భూభ్యఇలచ్”

ఇతి, వర్తమానే, [ఉణా-౧ | ౨౬౨-౩౧ ||

(౭) “కమేఃపశ్చ” క జేరితివాసాతః. || ఉణా-౧ | ౨౬౨-౩౪ ||

ఇతి, ఇలచ్. ఉభయత్రాపికారోఽస్తాదేశశ్చ దీర్ఘః. . . *

సాపరాధసాగరావత్యేపిలంశుమతి కృతం స్వాభినమ్రత్వ సు
కృతమేవజానాతీతి—

(కృతజ్ఞః)

నిరు. ౫౩౬. స్వాభినమ్రత్వ సుకృతం కించిదంశుమతాకృతమ్,
విదితం యేన కారుణ్యాత్ (కృతజ్ఞః) సోభిధీయతే || ౩౦౮ || [౨౫

స్లో.౫౭, అక్ష.౧౨-స్లో.౫౭, అక్ష.౧౬. (౪౮౫) నా. ౫౩౭. మేదినిపతిః

౫౩౭ మేదినిపతిః।

ఓం మేదినిపతయేనమః

భా. (౧) “కపిలముపగమ్యభక్తినమస్రిత దాతుష్టావ-సచైనంభగవా
నాహ” [వి.పు ౪-౪-౨౪] [౫

(౨) “వరంవృణీష్వ” ఇతిచ ఇతి. ... * [వి.పు ౪-౪-౨౬]

(౧) “యస్మైయంవసుధాసర్వావాసుదేవస్యధీమతః। కాపిలంరూ
పమాస్థాయధారయత్యనిశంధరామ్” ఇతి — ||
(మేదినిపతిః) ... *

నిర్వ. (౧) “జ్ఞా-అవబోధనే” ||ధా-కా-౧౨౮-౧౯|| [౧౦

(౨) “అతోఽనుపసర్గే” ||౩-౨౩-౨౪౫-౧౩||

ఇతి, కః. ఆల్లోపః. కరోతేఽకర్తృణిక్తః. అగుణః. అగ్. *
కాపిలరూపాస్థానేన ధారాధారణాత్, మేదిన్యాః నైరుక్త్యా
ప్రసిద్ధ్యా మధుకైటభమేవస్సంయోగాత్ తత్పదవాచ్యాయాః
భవః, పతిః నిర్వోధేతి— [౧౫

(మేదినిపతిః)

(౧) “పా-రక్షణే” ||ధా-అదా-౬-౧౩|౧౨౪-౪||

తతోఽత్యంతోఽయం వ్యాఖ్యాతః.

(౨) “ఇమిదాన్నేహనే” ఇతి ||ధా-భా-౧౮-౩|౧౨౧-౧||

(౩) “సర్వధాతుభ్యోఽనున్” ||ఉణా-౪|౨౮-౩౨|| [౨౦

ఇత్యనున్. గుణః. నిరుక్తబలాత్ప్రయోదరాదిలక్షణః సలోపః.
యదాతు, రజశిరాదివత్ అదంతస్యాప్యస్యాభిధానం, తదా
ఘశిగుణః. నైవచాత్రసలోపేయ్యః. తఉభయతశ్చ, తతోమ
త్వరీయోఽత ఇనిః.

నిరు. ౫౩౭. కాపిలంరూపమాస్థాయయోధారయతి మేదినిమ్।

స (మేదినిపతిః) ఖ్యాతోనవార్ణోభూప్రదోమనుః ||౩౦౯||

౫౩౮ త్రిపదః

ఓం త్రిపదాయనమః.

భోగ్యభౌక్తృనియన్త్రాణి తత్త్వాని జ్ఞాప్యతయాపదానిఅస్యేతి—

(త్రిపదః) యథా, [౫

(౧) “సత్త్వానామపకారాయప్రధానంపురుషంపరమ్। దర్శయిష్యా
మిలోకేషుకాపిలంరూపమాస్థితః” ఇతి ॥

ప్రణవే త్రీణిపదానితద్వాచకాని ఇతివా,

(౨) “తథైవాసంత్రికకుదోవారాహంరూపమాస్థితః” ॥

ఇతివా త్రిపదః ... * [॥ [౧౦

నిర్వ(౪) “యస్య” ఇతి, లోపః. తతః స్త్రియామ్, ॥౬-౪-౧౪౮. ౧౬-౧౧॥

(౫) “ఋన్నేభ్యోజీవ్” ॥౪-౧-౫. ౧౫-౨౯॥

ఇతినాన్తలక్షణోజీవ్. ... *

తథైవకాపిలంరూపమాస్థాయతత్ప్రతయాభివ్యంజనాత్, త్రీణి
భౌక్తృభోగ్య నియన్త్రాణి చేతనప్రధాన తదీశ్వరరూపాణి
తత్త్వానిపదాని, వద్య తేర్గత్యర్థతయాజ్ఞానార్థత్వాత్ జ్ఞాప్యాని,
అస్యేతివా, ప్రణవే-త్రీణి-అకారోకారమకారాత్కకానిపదాని-
తద్వాచకాన్యస్యేతివా, వారాహరూపాస్థానే త్రీణిపదాని,
కకుదాన్యస్యేతివా—

(త్రిపదః) [౨౦

(౧) “పద-౫తౌ” ॥దివా-౭-౧।౧౨౫-౧౧॥

నిరు. ౫౩౮. భోక్తృభౌగ్యనియన్త్రాణిజ్ఞాప్యాన్యస్యపదానివా।

ప్రణవేత్రీణివాచ్యాని, వాచకానిపదానివా॥ ౩౧౦॥

వారాహరూపస్యాస్థానేపదాని, కకుదాని, వా ।

యస్యసన్నిహ్యసౌనిత్యం (త్రిపదః) పరికీర్తితః॥ ౩౧౧॥

శ్లో.౫౭, అక్ష.౨౦-శ్లో.౫౭, అక్ష.౨౪. (౪౮౭) నా.౫౩౯. త్రిదశాధ్యక్షః

౫౩౯ త్రిదశాధ్యక్షః

ఓం త్రిదశాధ్యక్షాయనమః.

భా. సవవబ్రహ్మదేః ప్రళయాపత్యఖత్వాత్ —

(త్రిదశాధ్యక్షః)

...

...

*

అగ్రలగ్నమహీమణ్డలదంష్ట్రః—

నిర్వ. (౨) “ఖనోఘచ”

॥౩ ౩-౧౨౫.౨౮౮-౨౦॥

ఇతి చ కారాత్ ఘోర-రణాద్వాప్రకృత్య నరలాభాత్ యథా
యోగం కరణాధికరణయోః, బాహుళకాత్ కర్తృణివాఘః-
తరతేః త్రిప్రత్యయేత్రిశబ్దోనిరూపితః. ... *

సవవబ్రహ్మదీనాం ప్రళయాపత్యఖతయా త్రిదశానాందేవానాం
బ్రహ్మదీనాం అధ్యక్షః స్వామీతి—

(త్రిదశాధ్యక్షః)

(౧) “అక్షూ-వ్యాప్తా”

॥ధా-భావ-౧౭-౨౧౨౦-౧౫॥

అధిపూర్వః. పచాద్యచ్. అధేరికారస్యయన్ యకారః.

(౨) “దంశ-దశనే” స్త్రియామ్,

॥ధా-భావ-౩౦-౧౧౧౨౩-౯॥

(౩) “గురోశ్చహలః”

॥౩-౩-౧౦౩.౨౮౭ ౨॥

ఇతి, అప్రత్యయః. పృషోదరాదిత్వాన్నలోపః. యద్వా,

(౪) “ఘ౞ధేకవిధానమ్”

॥

॥

ఇతి యథాయథంఘ౞ధే కర్తృదాకః.

(౫) “అనిదితాంహలఉసధాయఃక్షితి”

॥౬-౪-౨౪.౩౫-౧౦॥

ఇతి కితి నస్యలోపః. తతః స్త్రియాముభయతోఽతస్తాప్. దీర్ఘః.
త్రిశబ్దోవ్యాఖ్యాతః. బహువ్రీహిః. ఉపసర్జనహ్రస్వః. సాం
హితోదీర్ఘః. ... *

నిరు. ౫౩౯. సఖాస్యా (త్రిదశాధ్యక్షః) బ్రహ్మదేః ప్రళయాపది

శ్లో.౫౭, అక్ష.౨౫-శ్లో.౫౭, అక్ష.౨౮ (౪౮౮) నా.౫౪౦. మహాశృంగః

౫౪౦ మహాశృంగః

ఓం మహాశృంగాయనమః.

భా. (మహాశృంగః)

(౧) “ఏకశృంగో వరాహ స్త్వమ్” ||రా-య-౧౨౦-౧౪||

(౨) “దంష్ట్రాగ్రవిన్యస్తమశేషమేతద్భూమణ్డలం నాథ విభావ్యతేతే!
విగాహతః పద్మవనం విలగ్నం సరోజినీపత్రమివోఢపజగమ్”

ఇతి. ... * ||వి-పు-౧-౪-౩౬||

కృతాస్తమస్తకాభంహిరణ్యాకుంకృతవాన్ ఇతి—

నిర్వ. అగ్రలగ్న మహీమణ్డలదంష్ట్రితయా మహాన్ అద్వితీయః.
శృంగః అన్యోపలక్షణతయా దంష్ట్రా అన్యేత—

(మహాశృంగః)

(౧) “శౌ-హింసాయామ్” ||ధా-క్రొది-౨-౧|౧౨౮-౧౩||

(౨) “గన్గస్యద్యోః” ||ఉణా-౧|౨౬౪-౨౭||

(౩) “భృషిః కిన్నుత్ చ” ఇత్యతః గన్-కిన్నుత్ ||ఉణా-౧|౨౬౪-౨౯||
చేతి వర్తమానే,

(౪) “శృణా+తే+హ్రస్వశ్చ” ||ఉణా-౧|౨౬౪-౩౦||

ఇతి, గన్ కిత్. తస్యనుత్. ధాతోః హ్రస్వశ్చ. విధానాదినా
నగఇదితివత్వతే.

(౫) “నేట్” ఇతి నేట్. ||౭-౨౮|౨౪౯-౨౭||

అగుణః అనుస్వారపరసవర్ణౌ. నిరూపితో మహచ్ఛబ్దః అత్వమ్
దీర్ఘః. ... *

సపవకృతాస్తం అస్తకాభంహిరణ్యాకుంకృతతి- చినతీతివా,

కృతాస్తంస్వరాధాస్తంవారాహన్పుతిపురాణాభ్యాంకరోతీతివా—

నిరు. ౫౪౦. మహీయస్యచశృంగగ్రీ (మహాశృంగ) స్ఫుకృత్యతే ||౩౧౨||

+ శృణాదేః కా.

స్లో.౫౭, అక్ష. ౨౨-స్లో.౫౭, అక్ష. ౩౨. (౪౪౯) నా.౫౪౧. కృతాంతకృ

౫౪౧ కృతాంతకృత్ ||

ఓం కృతాంతకృతేనమః.

భా. (కృతాంతకృత్) యథా,

(౧) “హతోహిరణ్యాక్షమహాసురః” ఇతి. ||

వారాహస్మృతిపురాణయోఃస్వసిద్ధాంతకరణాద్వా. ... *

(౧) “తతస్సముత్ క్షిప్యథరాంస్వదంప్రియా మహావరాహస్ఫుట

పద్మలోచనః । రసాతలాదుత్పలపత్రసన్నిభః సముత్థితోనీలఇ

వాచలోమహాన్” ఇతి— ||వి.పు.౧-౪-౨౬||

నిర్వ. (కృతాంతకృత్) పూర్వత్ర, [౧౦

(౧) “కృతీ-భేదనే” ఉత్తరత్ర, ||ధా-తుదా|౧౨౭-౨||

(౨) “డుకృత్-కరణే” ||ధా-తనా|౧౨౮-౪||

ఉభయతాప్రిక్వీప్. కరోతేస్తుగపి. అగుణః.

(౩) “అమగత్యాదిషు” ||ధా-భావా|౧౦౯-౨||

తతస్తనిన్యరూపిహ్యంతశ్శబ్దః ? కృతశబ్దశ్చ కరోతే [౧౫

ర్నిస్తాయాముక్తః. బహువ్రీహిః. అనుకల్పేతత్పురుషోపి.

దీర్ఘః. జత్వచర్తే. ... *

సవవభూముద్ధరణాంతహాన్ నిస్సమాభ్యధికశ్చాసావరాహా

భూదారశ్చేతి—

నిరు. ౫౪౧. అంతకాభంహిరణ్యాక్షంకృతవాన్యః (కృతాంతకృత్) । స్వసిద్ధాంతకరత్వాద్వాస్తావ్యస్మృతిపురాణయోః ||౩౧౩||

కృతాంతకృదిక్యాతోవస్వర్ణోభేదదాయకః ।

శ్లో. ౫౮, అక్ష. ౧-శ్లో. ౫౮, అక్ష. ౫. (౮౯౦) నా. ౫౮౨ మహావరాహా

శ్లో. ౫౮॥ ౫౮౨ మహావరాహా

ఓం మహావరాహాయనమః

భా. (మహావరాహః) ... *
(౧) “నష్టాంచధరణీంపూర్వం అవిన్దజ్ఞగుహంగతామ్, గోవిన్దఇతి
తేనాహమ్” ఇతి— ॥భా-శా-౩౪౩-౪౦॥

నిర్వ. (మహావరాహః)
(౧) “హన-హింసాగత్యోః” ॥ధా-అదా॥౧౨౩-౧౯॥
(౨) “అన్యేష్వపి” ॥౩-౨-౧౧౦॥౨౫౧ ॥
ఇతిడః. టిలోపః. [౧౦
(౩) “వృక్షోవరణే” ॥ధా స్వా-౧౯౩-౩౨॥
(౪) “గ్రహవృద్ధనిశ్చిగమశ్చ” ॥౩-౩-౫౮౧౨౪-౧౯॥
ఇత్యపి. గుణః రవరః. (స్త్రీ)యామతష్టాప్. దీర్ఘః.
(౫) “ఉష్ణో-అచ్ఛాదనే” కుప్రకరణే ॥ధా-అదా-౧౨౩-౩౨॥
(౬) “ఉష్ణోతేర్మలోపశ్చ” ॥ఉణా ౧॥౨౬౧-౨౫॥ [౧౫
ఇతి, వర్తమానే,
(౭) “మహాతిహాస్వశ్చ” ॥ఉ-౧॥౨౬౧-౨౫- ॥
ఇతి, కుః. నలోపః. హాస్వశ్చ. అనుణః. పృషోదరాదిత్వాత్
ఉకారలోపః. అత్రతు, తతపవ ఉరిణ్యస్యలోపశ్చ.
యద్వా, హస్తీరాజ్ పూర్వః. అన్యత్సమమ్. ఉక్తవృత్తత్యై
వరశబ్దస్సిద్ధః. నచాన్యత్రప్రయత్యవ్యమ్, దీర్ఘః. మహాచ్ఛబ్దోహి
న్యరూపి? ఆత్వమ్. దీర్ఘః. ... *
ఆర్షనిర్వచనాత్ గాంపూర్వంనష్టాంచధరణీంవిన్దతేలభతఇతి—

నిరు. ౫౮౨. రసాతలగతాముర్ద్వంయశోచిద్భ్రతోభిః క్షణాత్ ॥

(మహావరాహ) ఇతిసఃస్మృతోహమ్యర్థీప్రదోమనుః। [౨౫

శ్లో.౫౮, అక్ష.౬-శ్లో.౫౮-అక్ష.౧౧. (౪౯౧) నా. { ౫౪౩. గోవిందః
 { ౫౪౪. సుషేణః

౫౪౩ గోవిందః

౫౪౪ సుషేణః

ఓం గోవిందాయనమః

ఓం సుషేణాయనమః

భా. (గోవిందః) ... *
 ...

అథా న్యద్రహస్యమ్. శోభనాశుద్ధసత్త్వమయీ బద్ధముక్త
 నిత్య విజయోపకరణత్వాత్ సేనేపషణ్డోపనిషత్ కాయః
 అస్మేతి—

(సుషేణః) ... *

నిర్వ. (గోవిందః)

(౧) “విద్మి లాభే” || ౧౦౨-౨౩ || [౧౦

(౨) “గవాదిమవిద్యేస్సంజ్ఞాయామ్” || ౩-౧ ౧౩౮, ౨౪౪-౧౬ ||

ఇతి, శః.

తతః

(౩) “తుదాదిభ్యశ్శః” జిత్వాదగుణః. || ౩-౧౨౨, ౧౯౪-౩౦ ||

(౪) “శేముచాదీనామ్” ఇతినుమ్. || ౨-౧-౫౯-౧౯౨-౩౦ ||

అనుస్వారవరసవర్ణా. వరహాపమిత్తుక్త మేవ.

(౫) “గమ్మి గతా” || ధా-భా- || ౧౦౩-౮ ||

(౬) “గమేర్దోః” ఇతి, దోః. టిలోపః. ... * || ఉ-ణా-౩, ౧౬౮-౯ ||

అథా న్యద్రహస్యమ్. సుశోభనాశుద్ధసత్త్వమయీ సేనా - బద్ధ
 ముక్త నిత్య విజయోపకరణతయా తదుపమః - తదుపలక్ష్యః
 పణ్డోపనిషత్కాయోఽస్మేతి—

(సుషేణః)

(౧) “షిణ్డో బద్ధనే” వస్తుః. || ధా-స్వా, ౧౦౬-౩ ||

(౨) “ధావ్యవస్యజ్యతిభ్యోనః” ఇతిప్రకరణే, || ఉ-౩-౬౯-౩౩ ||

నిరు. ౫౪౩. నస్తాంచదరణీంపూర్వం (గోవిందో) యస్సలబ్ధవాన్ || ౩౧౫

౫౪౪. పణ్డోపనిషదశ్శత్వాత్ (సుషేణః) పరికీర్తితః।

స్లో.౫౮,అక్ష.౧౨ స్లో.౫౮,అక్ష.౧౬ (౮౯౨) నా. ౫౮౫. కనకాజ్ఞదీ

౫౮౫ కనకాజ్ఞదీ

ఓం కనకాజ్ఞదీనేనమః

భా. తన్నయైః ఉక్తరూప సాన్దర్య సద్భక్షణైః అజ్ఞదోపలక్ష్మితైః
దివ్యభూషణైర్నిత్యయోగాత్ — [౫

(కనకాజ్ఞదీ)

...

...

*

నిర్వ.(౩) “కృష్ణ పృథ్వి సీమృత పర్యని స్వపిభ్యోనిత్” ||ఉ-౩-౭౦-౫||
ఇతినః. నిత్ అనిట. గుణః. తతస్త్రియామతప్తాప్. స్థిరః.
సుపూర్వో బహువ్రీహిః. ఉపసర్జనహ్రస్వః.

(౪) “ఇన్ కోః” ఇత్యధికృత్య. ||౮-౩-౫౭౧౫-౨౯|| [౧౦

(౫) “ఆదేశప్రత్యయయాః” ఇతి వత్సస్య ||౮-౩-౫౯౧౫-౩౦||

(౬) “సాత్పదాద్యోః” ఇతినిషేధేపాస్త్రే, ||౮-౩-౧౧౧౧౮-౭౫||

(౭) “సుషమాదిషుచ” ||౮-౩-౯౮౧౮-౨౦||

ఇతి, సుషమాదిత్వాత్ షః. తత్రహి

(౮) “ఏతిసంజ్ఞాయామగాత్” ||౮-౩-౯౯౧౮-౨౧|| [౧౫

ఇతి, వత్సతే! తతః,

(౯) “అటకుప్పాక్” ఇతిణత్వమ్. ... * ||౮-౪-౨౧౫-౨||

కనకానిసువర్ణాని, అస్యచ అపాకృతయధోక్త విలక్షణద్రవ్య
వజ్ఞకోపలక్షణతయా- తన్నయాన్యజ్ఞదాని - తదుపలక్ష్మితాని-
ఉక్తరూపసంఘటణాని దివ్యభూషణాని, తాని నిత్య [౨౦
మస్యసన్ని అస్మిన్నేతి—

(కనకాజ్ఞదీ)

(౧) “ఘదాభక్-దానే”

||ధా-జు-౧౯౧౮-౧౯||

నిరు. ౫౮౫. అపాకృతానిదివ్యాని భూషణానిచనిత్యశః ||౩౧౬||

రతానిసన్నియస్యాసాపోచ్యతే (కనకాజ్ఞదీ)।

[౨౫

౫౪౬ గుహ్యః

ఓం గుహ్యాయనమః

భా. నిత్యయోగే ఇనిః. కనకశబ్దః అపాశ్రయభోక్తృవిలక్షణ ద్రవ్య
పఞ్చకలక్షకః. ... * [౫
ఏవం పరమోపనిషద్విషయేణ వపుషా—

(గుహ్యః)

(౧) “శంసిమహిగుహిభ్యో వేతవక్తవ్యమ్” ||
ఇతి క్యవ. ... *

నిర్వ. అనేకాథాహి ధాతవః. తద్వీజంచాభ్యధాయ. అతః [౧౦
ఉక్తార్థోపపత్తిః. ఫలితార్థకథనం వేదమ్

(౨) “అతోనుపసర్గే” ఇతి, || ౩-౨-౩ | ౨౪౫-౧౪ ||
కః. ఆహ్లాపః. అజ్ఞేర్దత్త్యర్థః. ఇదిత్ నమః. అనుస్వారపరసవర్ణా.
పచాద్యచ్.

(౩) “కన-దీప్తికాన్తిగతిషు” || ధా-భా-౧౧౯-౨- || [౧౫

(౪) “కుష్వశిల్పిసంజ్ఞయోరపూర్వస్యాపి” || ఉతా-౨౧౬-౧౮ ||
ఇతి క్యున్. వోరకః. దీర్ఘః. తతోనిత్యయోగే మత్స్వర్థీయోఽత
ఇనిః. నకర్తృధారయాన్తత్స్వర్థీయః ఇతి న్యాయోహినీయత
ఇత్యుక్తమ్.

(౫) “యస్య” ఇతి లోపః. || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬-౧౨ || [౨౦

[౩]

ఇన్ద్రస్తత్వాదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

ఏవం పరమోపనిషద్విషయేణ వపుషా గుహ్యతే సంప్రియత ఇతి—

(గుహ్యః)

(౧) “గుహూ-సంవరణే” || ధా-భా-౧౨౨-౧౯ ||

నిరు. ౫౪౬. పఞ్చోపనిషద్దక్షిణగూఢత్వాత్ (గుహ్య) ఉచ్యతే || ౩౧౭ ||

౫౪౭ గభీర

ఓం గభీరాయనమః

భా. తదభివ్యక్తైశ్వరమహాగామ్భీర్యః—

(గభీరః)

[౫

(౧) “గభీరగమ్భీరా”

॥ఉ-౪-౨౭౪-౩౦ః

॥

ఇతి గాహేరీరన్ ప్రత్యయః. హ్రీస్వత్వమ్, భకారాదేశశ్చ
నిపాత్యతే. తత్సంపృక్తోహి, కతకసంకలితసలిలం, అనా
ద్యవిద్యాకలుషోపి సంసారి ప్రసీదతి ? కింపునఃస్వభావదీప్తి
భగవాన్. ... *

నిర్వ. (౨) “శంసిదుహిగుహిభ్యోవా”

॥

॥

ఇతికాశికానురోధాత్ క్యప్. అగుణః,

(౩) “ప్రశస్యస్యశ్రః”

॥౫-౩-౬౦|౧౪౦-౨౧॥

(౪) “ఈడవద్వవృశంసదుహంణ్యతః” ఇతి, ॥౬-౧-౨౧౪|౩౧౪-౨౯॥

సూత్రద్వయబలాత్ శంసేసిద్ధమ్. ఇతరయోస్తుమూలంమృగ్యమ్.

అన్యతుఅన్యం నిర్దేశపవవామూలమ్, ... *

తదభివ్యక్తైశ్వరమహాగామ్భీర్యఇతి—

(గభీరః)

(౧) “గమ్-గతా” ఈరన్. ప్రకరణే, ॥ధా-భా-౧౨౩-౮॥

(౨) “గభీరగమ్భీరా” ఇతి, ఈరన్ ॥ఉణా-౪|౨౭౪-౩౦॥ [౨౦

భశ్చాప్తాదేశః. పక్షేనుమ్చనిపాత్యతే. ఇహచనుష్వర్జ
మన్యత్సర్వమ్.

తత్సంపరే కతకసంకలిత సలిలవత్, అనాద్య విద్యాకలు
షస్యాపి సంసారిణః ప్రసాదే, కిమువక్తవ్యమ్ స్వభావదీప్ర
స్యభగవతః. ... * [౨౫

నిరు. ౫౪౭. మహాగామ్భీర్యయ్యుక్తత్వాత్ (గభీర) ఇతికథ్యతే।

శ్లో.౫౮,అక్ష.౨౨-శ్లో.౫౮,అక్ష.౨౭.(౪౯౫) నా. {౫౮౮. గహనః
 {౫౮౯. గుప్తః

{౫౮౮
 {౪౮౪} గహనౌ

౫౮౯ గుప్తశ్

ఓం గహనాయనమః

ఓం గుప్తాయనమః

భా. అథచ—

(గహనః) దురవగాహః. నహిస్వచ్ఛసుగృహే న్నర్వప్త్యోగ
 పిరత్నాకరోజానుదఘ్నః! ... *

(గుప్తశ్) చతన్తారవజ్జైః పూర్వగురుభిః. ... *
 కుత్ర కింలక్షణోవా గుప్తః; [౧౧౪-౧౫॥

(౧) “తమసఃపరమోధాతాశంఖచక్రగదాధరః” ఇతి—॥రా-య-

నిర్వ. అథయథాస్వాచ్ఛసుగృహే న్నర్వప్త్యోపిరత్నాకరోజానుద
 ఘ్నః; తథా అగహనః దురవగాహాభవతీతి—

(గహనః)

(౧) “గాహనా-విలోధనే” ॥ఉణా-౩-౧౬౮-౧౬॥

(౨) “బహులమన్యత్రాపీతియుచ్” ॥ఉణా-౩-౧౬౮-౧౬॥

బాహులకాధ్రస్వశ్చ-అనః. ... * [౧౫

తథైవచతన్తారవజ్జైః గుప్తః సురక్షితోభవతీతి—

(గుప్తః)

(౧) “గుపూ-రక్షణే” కర్తృణిక్తః. ॥ధా భాష్వా-౧౬౩-౨౫॥

(౨) “యస్యవిభాషా” ఇతితతోత్రతదభావః. ॥౭-౨-౧౫,౧౫౩- ॥

(౩) “అయాదయః” ॥౩-౧-౧౩౧-౧౬౩-౨౭॥

ఇతివైభాషికతయా నాయప్రత్యయః. అగుణః. ... *

కుత్రకింలక్షణోగుప్తః. తదేవోచ్యతే- చక్రగదేతదుపలత్యై
 నిచ పూర్వోక్త నిత్యరూపవిభూషణవత్ పశ్చాత్ క్తిమయది
 వ్యాయధానితానిధరతీతి—

నిరు. ౫౮౮. పాలైద్దరవగాహత్వాత్ (గహనః) పరికీర్తితః॥౩౧౮॥

౫౮౯. అన్యైద్దరవబోధోయః (గుప్త) ఇత్యభిధీయతే।

శ్లో.౫౮.అక్ష.౨౮ శ్లో.౫౯.అక్ష.౨. (౮౯౬)నా. {౫౫౦. చక్రగదాధ
 {౫౫౧. వేదాః
 ౫౫౦ చక్రగదాధరః॥ శ్లో॥ ౫౯॥ ౫౫౧ వేదాః.

ఓం చక్రగదాధరాయనమః

ఓం వేదసేనమః

భా. (చక్రగదాధరః) ఉక్తనిత్యరూపవిభూషణవత్ పఞ్చశక్తిమ
 యనిత్యదివ్యాయుధ ఇత్యర్థః. ... *
 ఏవంవివిధమనంతమహావిభవంనిత్యంవిదధాతీతి—
 (వేదాః)

నిర్వ. (చక్రగదాధరః)

ధరతేః పచాద్యదివ్యాఖ్యాతోయంశబ్దః.

(౧) “గదవ్యక్తాయాంనాచి” ॥ధా-భావ-౧౧౬-౬- ॥[౧౦
 [94]

పచాద్యచ్. స్త్రియామతప్తాప్. ఇత్యాది.

(౨) “చక-త్యస్తాప్రతిఘాతేచ”రక్-ప్రకరణే॥ధా-భావ-౧౧౬-౧౬-॥

(౩) “చకిచమ్యోరుచ్ఛోపకాయాః” ॥ఉ-౫-౬౬-౩౫॥

ఇతిరక్-బాహులకాదత్రోత్పన్ననేడితినేట్.యద్వా,

కరోతేఃక ఇతివర్తమానేకరోతేద్వేచేతికః. [౧౫

కృజ్ఞోద్విత్వంచ. బాహులకాదభ్యాససంజ్ఞా. ఉరదత్వం-రపర
 త్వం హలాదిశ్లేషః. అగుణః. యత్తుతోరేఫః.అథవాతతపవ
 బాహులకాత్సంచేస్సంజ్ఞాయాంకోన్యత్రాపిభవతి.ద్విత్వంచ
 ఉతాహలఘుజుర్ధేకవిధానమితికః. ద్విత్వప్రకరణే,

(౪) “కేకృజ్ఞాదీనాముపసంఖ్యానమ్” ॥ [౨౦

[95]

ఇతిద్విత్వమిత్యాది.

...

...

*

ఏవంవివిధమనంతమహావిభవంవిదధాతీతి—

(వేదాః)

నిరు.౫౫౦. యశ్శక్తిమద్వివ్యహేతిఃసస్యా(చక్రగదాధరః)॥౩౧౯॥

౫౫౧. మహావిభవకల్యాణంసతతంవిదధాతీయః॥ [౨౫

భక్తేభ్యఃపరమం (వేదాః) పడర్హోమజ్జశప్రదః॥౩౨౦॥

9-3-87.

౫౫౨ స్వాజ్ఞో

ఓం స్వాజ్ఞాయనమః

భా. (౧) “విధానభో వేధచ” ఇతి, ||ఉ-౪-౨౭౯-౨౧||
అసివ్రత్యయో వేధాదేశశ్చ. [౫]

(౨) “తమసః పరమోధాతా” ఇతి, * ||రా-యు-౧౨౦-౧౪||
యథా తత్రైవసమగ్ర స్వాసాధారణమజ్ఞం ఛత్రచామరాది
సర్వాధిరాజ్యపరిబర్హజాతనిత్యమస్యేతి—
(స్వాజ్ఞః) ... *
ప్రాకృతైః ఉత్పత్తిమరణాదిభిః న జితాః [౧౦]

నిర్వ. (౧) “డుధాభో-ధారణపోషణయోః” ||ధా-జు-౧౨౪-౧౯||
విపూర్వః.

(౨) “మిధునేసిః” ఇత్యతోసిరితివర్తమానే ||ఉ-౪-౨౭౯-౧౮||

(౩) “విధాభో వేధచ” ఇతి ||ఉ-౪-౨౭౯-౨౧||
అసిః అనునోపవాదః స్వరేభేదః. ఉపసృష్టస్య వేధాదేశశ్చ.
[౧౧]

అత్రాకారఉచ్చారణార్థః. అసన్తలక్షణోద్భవః ఇత్యాది. *
తమసః పరమోహ్యయంధాతా, తత్రైవ - స్వమాత్మీయం
స్వాసాధారణమజ్ఞం ఛత్రచామరాది సర్వాధిరాజ్య పరిబర్హ
జాతమస్యేతి—

(స్వాజ్ఞః) [౨౦]
అజ్గిర్గత్యర్థః. ఇదిత్ నుమ్ అనుస్వారపరసవర్ణై. పచాద్యచ్.

(౧) “స్వప్రశబ్దోపతాపతాపయోః” ||ధా-భా-౧౨౨-౨౫||

(౨) “అన్యేష్వపి” ఇతిడః. టిలోపః. ||౩-౨-౧౦౧|౨౫౧-౧౬||

నిరు. ౫౫౨. స్వాసాధారణమజ్ఞం హి ఛత్రాదిపరిబర్హణమ్.
యస్యాస్తినిత్యంస (స్వాజ్ఞః) షడర్హః పరివారదః || ౩౨౧ ||

౫౫౩ ౭ జితః

ఓం అజితాయనమః

భా. యథోక్తద్రవ్యోపాదానాపురీ అజితాఅస్యాస్తీతి—

(అజితః) అర్కాద్యజన్తంవా.

[౫

(౧) “పురంహిరణ్మయీంబ్రహ్మ-వివేశాపరాజితా” ఇతి॥ఆ-౧-౧౧౬॥

తన్మయమేఘమేచకచారువర్ణః—

నిర్వ. ఉక్తంచైతత్ పాశ్రేవ. దీర్ఘః. బహుప్రీహిః. యద్వా,

(౩) “తత్పురుషస్సమానాధికరణః”

॥౧-౨-౪౨॥౬౬-౬॥

తతోన్యాయో గేమత్వర్థియోర్మౌద్యచ్.

[౧౦

(౪) “యస్య” ఇతిలోపః.

॥౬-౪-౧౪౮॥౨౬-౧౧॥

(౫) “నకర్తృధారయాత్” ఇత్యాద్యోహ్యనిత్యః*॥

॥

యథోక్తద్రవ్యోపాదానాఅపరాజితాఖ్యపురీకతయా-స-నాస్తి

జితా,పాశ్రేవతైరుష్పత్తిమరణాదిభిఃపరాజితాస్యేతివా,తైర్న

జితా-అజితా,అపరాజితాఖ్యాప్రఖ్యాతాపురీసాస్యాస్తీతివా—

(అజితః)

(౧) “జి జయే” క్తః. అగుణః అన౯.

॥ధా-భా-౧౧౯-౨౫॥

(౨) “స్త్రీయామ్” అతస్థాప్,

॥

॥

దీర్ఘః.పూర్వత్ర,నర్హాపూర్వోబహుప్రీహిః.ఉవసర్జనహ్రస్వః.

ఉత్తరత్ర తత్పురుషః. ఉభయత్రాపి నర్హానలోపః. [౨౦

తత్పురుషవయే మత్వర్థియః అర్కాద్యచ్.

(౩) “యస్య” ఇత్యాలోపః. ... * ॥౬-౪-౧౪౮॥౨౬-౧౧॥

అర్వనిర్వచనాత్ (కృష్ణః) తన్మయమేఘమేచకచారువర్ణోభవతీతి—

నిరు. ౫౫౩. పాశ్రేవతైర్నజితాయాసా,యస్యాస్తీత్యజితాపురీ

(అజితస్) తేనవిజ్ఞేయఃసప్తార్ణోముక్తిదోషనుః॥౩౨౨॥

{ ౫౫౪ } కృష్ణః
౫౮

ఓం కృష్ణాయనమః

భా. (కృష్ణః)

- (౧) “కృషేర్వణ్ణే” ఇతి నక్ ప్రత్యయః. || ఉ-౩ | ౨౬౯-౩౩ || [౫
తన్మయరూపవనవారాహద్యవతారోప ఇతచనిరూచే.
- (౨) “కృషామి మేదినీం పార్థభూత్వా కృష్ణాయ సోమహన్ | కృష్ణో వ
ర్ణశ్చ మేయస్తాత్ తేన కృష్ణో హమర్జున” || భా-శా-౧౪-౩-౪౯ ||
ఇతి. యథోక్తం సర్వం వ్యనక్తి శ్రీవిష్ణుతత్త్వాదౌ.
- (౩) “ఏతైవ పశ్చధా భూతా ప్రధానా విగ్రహాత్మికా | సర్వశక్తిస
మేతాపి పురుషో నియతీరిమాః | న జహతి స్వభావో ధ్ధకారుణ్యేన
సమాశ్రితః | పరమేష్ఠీ పుమాన్విశ్వో నివృత్తిస్సర్వవచః | పశ్చై
తాశ్చక్తయః పాత్రాః పరస్య వరమాత్మనః” || పా-విష్ణుతత్వసం
తేహంతత్వం ద్వివిధముక్త్యా. [హితా ||
- (౪) “మత్యకూర్మవరాహాణాం ఆవిర్భావో మహాత్మనః | అనయై
వద్విజ్రతేష్టనాన్యయాతద్విరోధతః” ఇతి ... * || పా-వి-సం ||
అనయై వనిత్యవ్యక్తై, ఉపాసకానామనుగ్రహాయ పూజా
పికిష్ణోత్ ఫలః—

నిర్వ. (కృష్ణః)

- (౧) “కృష-విశేషనే” నక్ ఇత్యనువృత్తౌ. || ధా-తు-౧౨౬-౧౬ ||
- (౨) “కృషేర్వణ్ణే” || ఉణా-౩ | ౨౬౯ | ౩౩ ||
ఇతి నక్ అగుణః అనిట్.
- (౩) “రషాభ్యామ్” ఇతి ణత్వమ్. ... * || ౮-౪-౯ | ౧౮-౯ ||
అథ ఉపాసకానామనుగ్రహాయ పూజాపి కించిత్ దృఢ-
స్థూలాభవతీతి— [౨౫

నిరు. ౫౫౪. అపాకృతాతిరుచిరమేచకః (కృష్ణ) తురితః ||

శ్లో.౫౯, అక్ష.౯-శ్లో.౫౯. అక్ష.౧౪. (౫౦౦) నా. { ౫౫౫. దృఢః
 { ౫౫౬. సజ్జర్షణః

౫౫౫ దృఢః

౫౫౬ సజ్జర్షణః

ఓం దృఢాయనమః

ఓం సజ్జర్షణాయనమః

భా. (దృఢః)

(౧) “దృహ-దృహివృద్ధౌ” || ధా-భాస్-౧౨౦-౩౨ || ౫

(౨) “దృఢ-స్థూలబలయోః” ఇతినిపాతతః. * || ౭-౮-౨౦ | ౫౫౪-౧౨ ||
 కపవమ్—

(సంకర్షణః) [ఇతిమాలాః * || పాఞ్చ-మూలసంహితా ||

(౧) “† సంసారేచిదచితో రాత్ననిసమంకర్షణాత్ సమంకర్షణయత”

నిర్వ. (దృఢః) [౧౦

(౧) “దృహ-దృహివృద్ధౌ” క్తః. || ధా-భాస్-౧౨౦-౩౨ ||

(౨) “దృఢ-స్థూలబలయోః” ఇతి, || ౭-౮-౨౦ | ౫౫౪-౧౨ ||

తస్యేడభావః. లాఘవాత్తకారస్యఢః. హస్యలోపః. ఇదిత
 స్త్విదిత్వాన్నమోనలోపశ్చాస్త్విన్నధేనిపాత్యతే. అగుణః. *
 కపవమ్-సంసారేచిదచితౌ వాత్ననిసంకృషతి, సమంకృషతీతివా,
 నిరుక్తానుసారాత్ తయోస్సంకర్షణం సమంకర్షణం స్వాత్మ
 సంకర్షణం నయతీతివా—

(సజ్జర్షణః) పూర్వత్ర

(౧) “కృష-విలేఖనే” || ధా-తు-౧౨౬-౧౬ ||

[౧౭]

సంపూర్వః ట్యుః. ట్యుడ్యేత్వాది-అనః. లఘూపధగుణఃరపరః.

(౨) “అట్కుపావ్జ్” ఇతిణత్వమ్. || ౮-౪-౨౧౫-౧ ||

సమోమః. అనుస్వారః-పాక్షికః పరసవర్ణః. అపరత్ర

నిరు. ౫౫౫. స్థూలత్వాత్ బలవత్వాచ్చ (దృఢ) ఇత్యభిధీయతే || ౩౨౩ ||

౫౫౬. యఃకర్షణేచిదచితౌస (సజ్జర్షణ) ఉచ్యతే.

శ్లో.౫౯.అక్ష.౧౫-శ్లో.౫౯.అక్ష.౧౬.(౫౦౧) నా.౫౫౭.అచ్యుతః

{ ౫౫౭ } ౭చ్యుతః!
{ ౧౦౧, ౪౨౦ }

ఓమ్ అచ్యుతాయనమః

భా. పూహేపి

(౧) “చ్యవనోత్పత్తియు క్షేమబ్రహ్మేష్టాన్ద్రోవరుణాదిషు । యస్తాన్నచ్యవసేఫానాత్ తస్మాత్ సంకీర్త్య సేచ్యుతః” ॥

ఇతి—

(అచ్యుతః) ... *

(౧) “యేనావృతంఖిచ్ఛదివంమహీంచ” ॥౨-తై-ఉ-౧-౧॥

(౨) “తేనేదమావృతమ్” ఇతి — ॥ [౧౦

నిర్వ. (౩) “ణీర్ష-పాప్రణే” ణోనః. ॥ధా-భా-౧౨౨-౨౦॥

(౪) “అన్యేష్వపి” ఇతిడః టిలోపః- ॥౩-౨-౧౦౧|౧౫౧-౧౬॥

కృషేర్భావేఘర్ష- అన్యత్ప్రగ్వత్.

(౫) “పూర్వపదాత్పంజ్ఞాయామగః” ॥౮-౪-౩|౭౬-౬॥

ఇతిణత్వమ్. విశేషః. ... * [౧౫

ఆర్ష నిర్వచనాత్ పూహేపిహినాయంచ్యవనధన్తా తతశ్చ్యుతోనేతి—

(అచ్యుతః)

(౧) “చ్యుజ్-గతా” ॥ధా-భా-౨|౧౨౨-౩౧॥

కర్తరిక్తః. అనిట్. అగుణః. నఞ్ సమాసే నఞ్ నలోపః. *

తథాద్రీయతే ఆవ్రీయతేసర్వసునేనేతివా, తత్ పృణోత్యావృణోత్యయమితివా—

నిరు.౫౫౭.యస్తాన్నచ్యవసేఫానాత్ బ్రహ్మాదిసో(౭చ్యుతన్)స్త్యుతః॥

శ్లో.౫౯, అక్ష.౧౭, శ్లో.౫౯, అక్ష.౨౨. (౫౦౨) నా {౫౫౮. వరుణః
 {౫౫౯. వారుణః

౫౫౮ వరుణః	౫౫౯ వారుణః
ఓం వరుణాయనమః	ఓం వారుణాయనమః

భా. (వరుణః)

(౩) “వృక్ష-వరణే” ||ధా-స్వా-౧౨౬-౪|| [౫

(౪) “కృష్ణావృదారిభ్యఃఉనన్” ... * ||ఉ-౩|౨౭౧.౧౩||

తంస్వామితేనవృణుతఇతి వరుణః తత్రభవః—

(వారుణః)

(౫) “తేషుచాప్యహమ్” ఇతి, ... *||గీ-౯-౨౯||

తేషుభాయా తరువదాశృతానాం ఉపజీవ్యసర్వస్వః [౧౦
 తత్కృతోవమర్ద సహస్రసహస్రావృతతఇతి—

నిర్వ. (వరుణః)

(౧) “వృక్ష-వరణే” ||ధా-స్వా-౧౨౬-౪||

(౨) “కృష్ణావృదారిభ్యఃఉనన్” ||ఉ-౩|౨౭౧.౧౩||

ఇతిఉనన్. గుణః రవరః, ఇత్వమ్. ... * [౧౫

తస్యవరణీయాధిష్ఠానలబ్ధసత్తాకతయావరుణేషు - తంస్వామిత
 యావృణానేషూపాసకేషుభవ ఇతి—

(వారుణః)

వృక్షః కర్తృకరణయోరునన్నవో నిరూచేహివరుణశబ్దః. తతః.

(౧) “తత్రభవః” ఇతిభవార్థేఅన్ అదివృద్ధిః. ||

(౨) “యస్య” ఇతిలోపః. ... * ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౦||

తాంశ్చభాయా తరువత్తదుపజీవ్య సర్వస్వతయాతత్కృతో
 పమర్దసహస్రసహశ్చవృతతే - వృణీతఇతి—

నిరు. ౫౫౮. యస్థితస్సర్వమావృత్య (వరుణ) స్పృతుకథ్యతే।

౫౫౯. ఆవస్థావరుణాస్తాసుస్థితో (వారుణ) క్షురితః॥ ౩౨౫॥

గ్లో. ౫౯, అక్ష. ౨౨-గ్లో. ౫౯, అక్ష. ౨౨. (౫౦౩) నా. { ౫౬౦. వృక్ష: }
 { ౫౬౧. పుష్కరాక్ష: }

౫౬౦ వృక్ష:

{ ౫౬౧ } పుష్కరాక్ష

ఓం వృక్షాయనమః.

ఓం పుష్కరాక్షాయనమః

భా. (వృక్ష:)

(౧) “వృక్ష-వరణే” || ధా-భా-౨.౨౦-౨ || [౫

(౨) “నివాసవృక్షస్సాధూనాం ఆపన్నానాం పరాగతిః” || రా-

(౩) “వృక్షభవస్తభో దివితిష్ఠ త్యేకః” || ౨-తై-ఉ-౧౧-౨౦ ||

(౪) “సమాశృతాత్ బ్రహ్మతరోరనంతాత్ శానిస్ససంశయః పక్వఫల
 వ్రపాతః” ఇత్యాదివత్ ... * ||

తేహం ప్రసాదవర్షణసోపకే అక్షిణీయస్య సః — [౧౦

(పుష్కరాక్ష:) పుష్కరం

(౧) “పుష్కరన్” ఇతి కరన్ ప్రత్యయః, కిద్వద్భూతః ||

నిర్వ. (వృక్ష:)

(౧) “వృక్ష-వరణే” పచాద్యచ్.... * || ధా-భా-౧.౨౦-౨. ||

తేహం పుష్కరే ప్రసాదవర్షణసోపకే అక్షిణీ అస్యేతి — [౧౫

(పుష్కరాక్ష:)

అశేః క్వావక్షిశబ్దః ప్రాగేవ హి నిరూచే

(౧) “పుష్క-పుష్టే” కరన్నిత్యమవృత్తై- || ధా-కా-౧.౨౦-౨౫ ||

(౨) “పుష్కః కిత్” ఇతి కరన్. || ఉ-౪.౨౭౪-౭ ||

కిత్. కిత్వవిధానాన్నక ఇత్ - అగుణః. అనిట్-దీర్ఘః. తతః

నిరు. ౫౬౦. సాధూనామాశ్రయత్వాచ్చ సర్వేనస్సహనాదపి।

సర్వసత్వోపజీవ్యత్వాత్ (వృక్ష) ఇన్యభిధీయతే || ౩౨౬ ||

౫౬౧. సతాం ప్రసాదవర్షణసోపకేయస్య చాక్షిణీ ।

(పుష్కరాక్ష) స్సవిజ్ఞేయో హ్యష్టార్ణవప్రీతివర్ధకః || ౩౨౭ ||

శ్లో ౫౯, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౬౦-అక్ష. ౩. (౫౦౪) నా. { ౫౬౨. మహామనాః
 ౫౬౩. భగవాన్

౫౬౨ మహామనాః

శ్లో ౬౦ ॥ ౫౬౩ భగవాన్

౬౦ మహామన సేనమః

౬౦ భగవత్సేనమః

భా. తేష్య గాఢోదారవిస్తృతమనాః—

(మహామనాః)

[౫

ఏవమశేషదోషవిద్వేషికల్యాణస్వరూపతయావరమపూజ్యః—

(భగవాన్)

నిర్వ. (౩) “బహుప్రీహా సక్ల్యక్ష్ణోః”

॥ ౫-౪-౧౧౩ | ౬౫-౨౯ ॥

ఇతిషచ్-సమాసాంతః అన్యధాపీతిప్రాగుక్తమ్.

(౪) “యస్య” ఇతిలోపః. ... * ॥ -౪-౧౧౪ | ౨౬-౧౧ ॥ [౧౦

తేషుమహత్-అగాఢోదారవిస్తృతమనోస్యేతి—

(మహామనాః)

(౧) “మన-జ్ఞానే”

॥ థా-ది. ౧౨౫-౧౩ ॥

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” ఇత్యమన్

॥ ఉ-౪ | ౨౬౪-౩౨ ॥

[౧౧]

మహచ్ఛబ్దోనిరూచే-అన్యచ్ఛప్రాగ్వత్-అసంతత్యాదీర్ఘఇత్యాది.*

అధాన్యస్వరూపతః పరమపూజ్యతోచ్యతే. అశేషదోషవి

ద్వేషికల్యాణస్వరూపతయాభగః గుణః-తమపలక్ష్యంచస్య

రూపమస్యాస్తీతి—

(భగవాన్)

(౧) “భజ-సేవాయామ్”

॥ థా-భా. ౧౨౩-౧౩ ॥ [౨౦

(౨) “ఖనోఘచ”

॥ ౩-౩-౧౨౫ | ౨౮౮-౨౧ ॥

ఇతిచకారాత్ఘిత్, కరణాద్వా, అన్యతోపియథాయథంకర
 ణాధికరణయోర్ఘ్నః.

నిరు. ౫౬౨. అగాఢోదరవిస్తృతమనోస్య (మహామనాః)!

౫౬౩. సర్వహేయప్రత్యసీకల్యాణగుణవత్తయా ॥ ౩౨౮ ॥

పూజ్యాత్పూజ్యతమాయోసా (భగవాన్) ఇతిశబ్ద్యతే!

౫౬౮ భగవం

ఓం భగవత్సమః

భా. గుణతోపితధా—

(భగవం) [౫

- (౧) “విశ్వరూపసమగ్రస్యవీర్యస్యయశసశ్రియః! జ్ఞానవైరాగ్య
యోఽశ్చైవవజ్ఞాంభగవత్పరీణా” ||వి.పు.౬-౫-౭౮||
తంహ నిగచ్ఛతీహ నిగర్తమనకర్తా. అత్రవైష్ణవేషప్థేంశేభగ
వచ్ఛబ్దనిర్వచనప్రకరణంలేఖ్యమ్. ... *

నిర్వ. (౩) “చజ్ఞోః” ఇతికుత్వమ్. గః. ||౭-౩-౫౨, ౨౮౦-౩౩|| [౧౦
ఏవంసిద్ధాద్భగవత్

(౪) “తదస్య” ఇతిమతుప్. ||౫-౨-౯౮, ౧౩౪-౧౯||

(౫) “మాదువధాయాః” ||౮-౨-౯౮, ౧౩౪-౨౫||

ఇతి, మతోర్కస్యవః. అత్వప్రత్యాదీర్ఘః. ఉగిత్యానుమిత్యాది. *
అథగుణతోపిసోచ్యతే. కల్యాణగుణైకతానతయా భగవత్సేవ
ర్యాదిగుణం-హ నిగచ్ఛతిప్రాప్నోతీ—

(భగవం)

(౧) “హన - హింసాగత్యోః” ||ధా-౨-౧౨౩-౨౦||

గతికర్తృహయమ్. ఉపపదనియమస్యప్రాచయోభిప్రాయత్వాత్

(౨) “బ్రహ్మభూశే” ||౩-౨-౮౭, ౧౫౦-౨౯|| [౨౦

ఇతివా, సార్వకాలికోవాక్యేష్. వస్తుతస్తుబ్రహ్మభూ

శేతిసూత్రేప్రకృత్యుపపదప్రత్యయకాలనియమాశ్చత్వారోహ
ఫలితాః. తత్రచప్రకృతినియమాదభూతేచోక్తోపపదవ్యావృత్తేః

నిరు. ౫౬౮. భగవత్సకల్యాణగుణైఃసర్వంసర్వత్రగచ్ఛతి||౩౨౯||

యశ్చాసా (భగవం) ప్రోక్తఃషడ్గర్హస్సుఖదాయకః! [౨౫

† గృతిక

శ్లో. ౬౦, అక్ష. ౭-శ్లో. ౬౦, అక్ష. ౧౨. (౫౦౬) వా. { ౫౬౫. నస్తీ
 { ౫౬౬. వనమాళీ

౫౬౫ నస్తీ	౫౬౬ వనమాళీ
ఓమ నస్తీనేనమః	ఓం వనమాలినేనమః

ఏవం అసౌమ్య హే సంకర్షణః స్వావతా రేన న్దగోపేన పితృమాన్—

(నస్తీ) మధువల్లవీ సేవా న్దవాన్ వా ... * [౫

స్వస్మజ్యభూతసూక్ష్మసారసారభ్యాభిమానిన్యావైజయన్త్యాని

(వనమాళీ) ... * [త్యయోగీ—

నిర్వ. ఉపపదాంతరేపిభవతీత్యవధేయమ్. తత్ప్రకారస్తుస్పష్టమాకరే

ద్రష్టవ్యః. పాగ్రపీదమవోచామ, భగవద్భోహినియాపితః హన్న

[౧౧]

స్తత్వాద్ధీర్ఘః- ఇత్యాది. యథోక్తవ్యాఖ్యానేన నామోరపునరుక్తిః. *

ఏవం అసౌమ్య హే సంకర్షణః- స్వస్వావతారేన న్దగోపేన- పితృ

మత్తయానన్దః నన్దగోపః పితాస్యాస్తీతివా. ఆనస్తీ ఇతిభిత్వా

తత్తానన్దః మధువల్లవీ సేవా న్దధురస్యాస్తీతివా—

(నస్తీ) (ఆనస్తీ)వా-

(౧) “టునదిసమృద్ధే” ||ధా-ఖ్యా-౧౧౬-౮|| [౧౫

టురిత్. ఇదిత్వాన్నమిత్యాది. పూర్వత్ర పచాద్యచ్.

అపరత్ర సపవధాతురాజ్ఞుర్వః. అన్యత్ప్రగ్నత్ - భావే

ఘర్షో విశేషః. ఉభయత్రాపిమత్వర్థీయోఽత ఇనిః.

(౨) “యస్య” ||౬-౮-౧౮౮|| ౧౬-౧౧||

ఇతి, లోపః. ఇన్నస్తత్వాద్ధీర్ఘ ఇత్యాది. ... * [౨౦

తథా వనమాలాస్వస్మజ్యభూతసూక్ష్మసారసారభ్యాభిమానినీ

వైజయన్తీనిత్యమస్యాస్తీతి—

(వనమాళీ)

నిరు. ౫౬౫. నన్దగోపేన పితృమాన్ (నస్తీ) తిపరిగీయతే || ౩౩౦ ||

౫౬౬. స్వస్మజ్యభూతసూక్ష్మసారసారభ్యాభిమానిత్యయోగతః

(వనమాళీ) సమాఖ్యాతోహ్యప్రాప్తోభూషణప్రదః || ౩౩౧ ||

శ్లో. ౬౦, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౬౦, అక్ష. ౧౬ (౫౦౭) నా. ౫౬౭. హలాయుధః

౫౬౭ హలాయుధః

౬౦ హలాయుధాయనమః

భా. ఉక్తభూతసమృద్ధి కృషీవలహలవరికరః—

(హలాయుధః) యథా

[౫

(౧) “బలభద్రం సమృద్ధ్యర్థం సీరకర్తృణీకీర్తయేత్” ఇతి॥

నిర్వ. (౧) “మాక్-మానే”

॥ ధా. జు. ౧౨౪. ౧౭ ॥

(౨) “ఋజ్రేద్వైగ్”

॥ ఉ. ౨. ౨౬. ౭. ౨ ॥

ఇత్యాది నా రన్నన్తోనిపాతః. అనిత్. రలయోరభేదః. (స్త్రీ)

యామతష్టాప్. దీర్ఘః.

[౧౦

(౩) “వన-వణ-సంభక్తా”

॥ ధా. భా. ౧౦౯. ౨ ॥

పచాద్యచ్. ఇథ్యం సిద్ధాద్వనమాలాశబ్దాత్,

(౪) “ప్రీహ్యదిభ్యశ్చ”

॥ ౫. ౨. ౧౧౬. ౧౩౬-౯ ॥

ఇతి, తస్యాకృతిగణత్వాత్, మత్స్వర్థీయఇనిః.

(౫) “యస్య”

॥ ౬. ౪. ౧౪౨. ౨౬. ౧౧ ॥ [౧౫

ఇత్యాలోపః. ఇన్నన్తత్వాద్దీర్ఘ ఇత్యాది. ... *

ఉక్తభూతసమృద్ధి కృషీవలహలవరికరతయా, హలంసీరః,

ఆయుధమస్యేతి—

(హలాయుధః)

(౧) “యుధ-సంప్రహారేః”

॥ ధా. ది. ౧౨౫. ౧౨ ॥ [౨౦

ఆజ్ఞాపూర్వః.

(౨) “ఘృణార్థేకవిధానమ్”

॥

॥

(౩) “స్థాస్నాగాపావ్యధిహనియుధ్యర్థమ్” ॥

॥

ఇతి, కరణేకః. అగుణః.

నిరు. ౫౬౭. హలంచనతతంసీరంధత్తేయోసా (హలాయుధః)।

సీరకార్యసమృద్ధ్యర్థోవస్వస్థోమస్త్రీనాయకః॥ ౩౩౨॥

{ ౫౬౮ } ఆదిత్యో

ఓమ్ ఆదిత్యానమః

భా. స్వవాచకాత్ ఆవర్ణాత్ ఆత్-ఇత్యః-ప్రావ్యః ఇతి—
(ఆదిత్యః)

(౧) “ఏతిస్తుశాసవృద్ధజుషః క్యప్” || ౩-౧-౧౦౯ | ౨౪౦-౧౬ ||
ఆకారోహే సజగ్న్వణబీజమస్త్రీః
భూతపూర్వా దితిభావాయాః దేవక్యాః అపత్యమితివా—
(ఆదిత్యః)

నిర్వ. (౪) “హల-విలేఖనే” || ధా-భాస్ | ౧౨౧-౨౯ ||
పచాద్యచ్. దీప్తిః. ... *
ఆకారస్యసంకర్షణ బీజమస్త్రీతయా స్వవాచకేన ఆతాతపరో
యం అసద్దేహార్థోనిర్దేశః. పాక్షికాగ్ధా న్తరలాభార్థశ్చ. ఆకా
రేణ ఇత్యః- ప్రావ్యః ఇతివా. అదితేః ఆర్షవచనసిద్ధభూతపూ
ర్వాదితిభావాయాః-దేవక్యాః అపత్యమితివా—
(ఆదిత్యః) పూర్వత్ర,

(౧) “ఇన్-గతౌ” || ధా-అధా | ౧౨౪-౧ ||

(౨) “ఏతిస్తుశాసవృద్ధజుషః క్యప్” || ౩-౧-౧౦౯ | ౨౪౦-౧౬ ||
ఇతి, క్యప్. అగుణః.

(౩) “హ్రస్వస్య” || ౬-౧-౭౧ | ౨౪౦-౧౬ ||
ఇతి, తుక్ తృతీయాయాః సామాసికోలుక్. పదత్వాజ్జత్వ
మ్. అపరత్ర,

నిరు. ౫౬౮. ఆవర్ణాదేవప్రాప్యాయః స (ఆదిత్యః) ప్రకీర్తితః |
అదితిర్దేవకీతస్యాః- (ఆదిత్యో) వాహ్యపత్యతః || ౩౩౩ ||

శ్లో. ౬౦, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౬౦, అక్ష. ౧౯. (౫౦౯) నా. ౫౬౮, ఆదిత్యః

భా. యథా, వైష్ణవేధర్మేదేవకీంప్రతిభాగవాన్

(౧) “దాతాయణోత్పముద్ధితిః సంభూతావసుధాతలే । నిత్యైవత్వం
జగద్ధాత్రీప్రసాదనైకరోమ్యహమ్” ఇతి, * || భ-వి-ధ-౯౩-౪౪ ||

అథ నారాయణవిషయః. దివ్యాశ్చర్యజ్యోతిర్మయత్వాత్ ఆపూర్వః—

నిర్వ. (౪) “దో-అవఖణ్డనే” || ధా-దివా | ౧౨౫-౪ ||

(౫) “ఆదేహః” ఇత్యనైమిత్తికమాత్వమ్. || ౬-౧-౪౫ | ౧౭౬-౧౧ ||

(౬) “స్త్రియాం క్తీన్” అనిట్. || ౩-౩-౯౪ | ౨౮౬-౧౧ ||

(౭) “ద్యుతిస్యతి” ఇతి, ఇత్వమ్. || ౭-౪-౪౦ | ౨౫౫-౩ ||

అగుణః. నభోపూర్వోఽహుప్రీహిః. నభోనలోపః. యద్వా,

(౮) “ఇన్-గతా” || అదా | ౧౨౪-౧ ||

అదితిదావ్రావ్యయపూర్వః. తతః, క్తీన్. అనిట్. అగుణః.
అథనా,

(౯) “అద-భక్షణే” || అదా-౧-౧ | ౧౨౩-౧౯ ||

(౧౦) “హృస్పరుహియుషిభ్యః” || ఉణా-౧ | ౨౬౪-౫ || [౧౫

ఇతి, బాహుళకాదన్యతోపేతి, ఇతిః. తతపవబాహులకా దన్య
త్రక్వచిదన్యోపీకారః. నేత్. ప్రిగపీదమవోచామ. ఏవంసి
ద్ధాత్. అదితిశబ్దాత్,

(౧౧) “దిత్యదితి” ఇత్యాది నా || ౪-౧-౪౦ | ౯౧-౨౯ ||

అపత్యార్థేణ్యః. ఆదివృద్ధిః. భత్వమ్.

(౧౨) “యస్య” ఇతిలోపః. ... * || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬-౧౧ ||

అథనర నారాయణవిషయః. తయోశ్చ భవేన సహాయుధ్యతోః
సతోః తతైజసిప్రసిద్ధస్యాప్యాదిత్యస్య తమాయమానతయా
అయమపూర్వోజ్యోతిః. దివ్యాశ్చర్యజ్యోతిర్మయశ్చాసా ఆది
త్యోభానుశ్చేతి—

శ్లో: ౬౦, అక్ష. ౨౦ - శ్లో: ౬౦, అక్ష. ౨౭. (౫౧౦) నా. { ౫౬౯. జ్యోతిరాది
 { ౫౭౦. సహిష్ణుః

౫౬౯ జ్యోతిరాదిత్యః

{ ౫౭౦ } సహిష్ణుః
 { ౧౪౬ }

ఓం జ్యోతిరాదిత్యానమః

ఓం సహిష్ణవేనమః

భా. (జ్యోతిరాదిత్యః)

ప్రసిద్ధోహ్యదిత్యః తత్తేజసితమాయేత, శ్రీనారాయణీయే [౫

(౧) “తయోర్భవేనయ్యుధ్యతోః । నిష్ప్రభాణిచతేజాంసి బ్రహ్మచై
 వాసనాచ్ఛ్చ్యుతః” ఇతి. ... * || భా. శా. ౩౪౪-౯౦ ||
 తత్రతదపరాధసహనాత్ —

(సహిష్ణుః) తత్రైవ,

(౧) “ప్రసాదయామాసభవోదేవః నారాయణంప్రభుమ్ । శరణం
 జగతామాద్యంవరేణ్యంవరదంహరిమ్ । తద్వైవవరదోదేవోజిత
 క్రోధోజితేంద్రియః । ప్రీతిమానభవతత్రరుద్రేణసహసక్లతః”
 ఇతి, ... * || భా. శా. ౩౪౪-౧౧౯ ||

నిర్వ. (జ్యోతిరాదిత్యః)

ఏకంనామ- నిరూచేహ్యదిత్యశబ్దః: [౧౫

(౧) “ద్యుత-దీప్తా” || భా. భా. ౧౨౦-౩౩ ||

(౨) “ద్యుతేరిసిన్నాదేశ్వజః” ఇతి || ఉ. ౨-౨౬౯-౧౬ ||
 సిన్నాదేశ్వజశ్చ.గుణః. రుత్వమ్. ... *
 తత్రతదపరాధంతచ్ఛీలస్సహతఇతి —

(సహిష్ణుః) [౨౦

(౧) “షహ-మర్షణే” షస్యః || భా. భా. ౧౨౨-౧ ||

నిరు. ౫౬౯. సమస్తతేజోహరణజ్యోతిషాదీప్యతేచయః॥

సవైస్యాత్ (జ్యోతిరాదిత్యః) నవాన్లోజ్ఞానదాయకః॥ ౩౩౪॥

౫౭౦. బ్రహ్మదిమన్తుసహనాత్ (సహిష్ణు) రితికథ్యతే॥

శ్లో.౬౦,అక్ష.౨౨-శ్లో.౬౧,అక్ష.౩.(౫౧౧)సా. {౫౭౧. గతిసత్తమః
 {౫౭౨. సుధన్వా

౫౭౧ గతిసత్తమః॥

శ్లో॥౬౧॥ ౫౭౨ సుధన్వా

ఓం గతిసత్తమాయనమః

ఓం సుధన్వ సేనమః

భా. సవవపరమధర్మాధ్వదేశికత్వేన—

(గతిసత్తమః)

[౫

గతౌప్రత్యయితతమః ఇతి

(౧) “అహింసాహ్యనుగృహీతోద్వధర్మపభిస్సురైరిహ” ॥భా.శా-

ఇతి.

...

...

* [౩౩౫-౧౭॥

సుధానిమిత్తసురాసురసమరసంహారిశరాసనత్వాత్—

(సుధన్వా)

[౧౦

నిర్వ.(౨) “అలంకృత్”

॥౩-౨౧౩౬౧౫౭-౧౫॥

ఇత్యాదినాపాశుక్తసూత్రేణతాచ్ఛలికఇష్టుచ్. ... *

సవవపరమధర్మాధ్వదేశికత్వేనగతౌసత్తమః అస్తితమః ప్రత్య
 యితతమఇతి—

(గతిసత్తమః)

[౧౫

అస్తేశ్వరీ వ్యుత్పన్నాత్ సచ్చజ్ఞాత్ అతిశాయనికేతమపి-
 సత్తమశబ్దః-గమేక్షిని, అనిట్, అనునానికలోపే, గతిశబ్ద
 శ్చవ్యుదపాదిమాతామ్. ... *

సుధానిమిత్తసురాసుర సమరసంహారిశరాసనతయా సుశో
 భనంధనురస్యేతి—

[౨౦

(సుధన్వా)

(౧) “ధన-ధాన్యే” ఉసిరిత్యనువృత్తై,

॥ధాజు-౧౨౪-౨౨॥

(౨) “అర్తిపూవపియజితధనితపేభ్యోనిత్”

॥ఉ-౨-౨౬౯-౧౮॥

ఇతి ఉసిః నిత్. నిత్వాదాద్యుదాత్తైః సుపూర్వో బహుప్రీహిః.

నిరు. ౫౭౧. ధర్మేప్రత్యయితతమో (గతిసత్తమ)ఉచ్యతే॥౩౩౫॥

౫౭౨. సుశోభనంధనుర్యస్య (సుధన్వా)పరిక్షీర్తితః॥

౫౭౩ ఖణ్డపరశుః

ఓం ఖణ్డపరశవేదమః

భా. (౧) “ధనుషశ్చ” ఇతిసమాసాన్తోనజ్ఞః * ||౫-౪-౧౩౨||౭౭-౭||

(౨) “తత్రదివ్యంధనుర్ద్వప్త్యానరస్యభగవానపి” ||

(౩) “నరస్తతోవర కటకాగ్ర్యభూషణైర్మహేషుభిఃపవన పదం

సమావృణోత్” ఇతి. ... * ||

పరశునారౌద్రసక్త్యామఖణ్డనాత్ —

(ఖణ్డపరశుః)

తత్రైవ, [౧౦

“అథరుద్రవిఘ్నతార్థంశిశికాంనరఉద్ధరన్ । మన్తైశ్చసంయు

యోజాశుసోభవత్పరశుర్నహన్ । షీప్తశ్చసహసారుద్రేఖణ్డ

నంప్రాప్తవాన్స్తదా । తతోహంఖణ్డపరశుః తతఃపరశుఖణ్డ

నాత్” ఇతి, ... * ||భా-౪-౩౪౪-౮౬||

నిర్వ. తతః [౧౫

(౩) “ధనుషశ్చ” ఇత్యనువర్తమానే ||౫-౪-౧౩౨||౭౭-౬||

(౪) “వాసంజ్ఞాయామ్” ||౫-౪-౧౩౩||౭౭-౭||

ఇత్యనజ్ఞః. పాక్షికస్సమాసాంతః. జీత్వాదన్త్యాదేశః. తతఉవ

ర్ణస్యయతోవకారః. నాస్తలక్షణోదీర్ఘఃఇత్యాది. ... *

సపవాన్నిర్వచనాత్ ఖణ్డః రౌద్రసక్త్యామఖణ్డనః పరశుఃపర

శ్చధోఽస్యేతి—

(ఖణ్డపరశుః)

(౧) “శౌ-హింసాయామ్” ||ధా-కాగ్ని||౧౨౮-౧౩||

పరశబ్దే ఉపపదేకుప్రకరణే,

నిరు.౫౭౩. తీవ్రకోపాత్పరశునారౌద్రసక్త్యామఖణ్డనాత్ ||౩౩౬||

ఇత్యుక్తః (ఖణ్డపరశుః) నవార్ణశ్శోకనాశకః।

† కసకా

స్లో.౬౦.అక్ష.౯-స్లో.౬౦.అక్ష.౧౧.(౫౧౩) నా. ౫౭౮. దారుణః

౫౭౮ దారుణః

ఓం దారుణాయనమః

భా. ఏవంబాహ్యభ్యస్తరారిదారణాత్ —

(దారుణః)

[౫

(౧) “కృవృదారిభ్యఉనన్” ... * ||ఉ-౩-౨౭-౧౩||

నిర్వ.(౨)“అక్షేవరయోః ఖనిశ్చాభ్యాండిచ్చ”||కా-౧|౨౬౧-౨౭||

ఇతి, కుః. సడిచ్చ. టేల్లోపః. వృణాతేరచివరశబ్దోవృత్త్యాదితః

(౩) “ఖను-అవదారణే” ||ధా-భ్యా ||

(౪) “తాభ్యామన్యతోక్తాదయః” ఇతిస్థితే ||౩-౪-౭౫|౨౮౧-౧౬||

(౫) “ఇమస్తాడ్డః” ఇతి, ||ఉకా-౧|౨౬౪-౧౭||

కరణేక ర్తరివాడః. బాహుళకాన్నడస్యేత్సంక్షా.

(౬) “నేడేవశి” ఇతి, నేట్. ||౬-౪-౪౨|౨౪౯-౨౭||

అనుస్వారపరసంక్షా. ఘృత్సస్యసిద్ధత్వాన్నచ విప్రతిషేధః.

(౭) “పూర్వత్రాసిద్ధేనాస్తివిప్రతిషేధోభావాదుత్తరస్య” ||

ఇతిహిస్థితిః. యద్వా,

(౮) “ఖడి భేదనే” చురాదిః, ఇదిత్. నుమాది. ||ధా-చు-౧|౧౨౯-౯||

తతోణిచి పచాద్యచ్. టేల్లోపః. ఇదితరణాల్లిక్ష్ణాన్లుచఃపాక్షి

క త్వేతుతల్లోపవర్జనస్యత్పాగ్విత్. లిక్ష్ణత్వంతాపచాదయస్య తే*

ఏవంభేషణః. బాహ్యనాభ్యస్తరాం శ్చారీన్దారయతి [౧౦

విదారయతీతి—

(దారుణః)

(౧) “దౌ-విదారణే” ||ధా-క్యాది-౨-౬|౧౨౮-౧౫||

ణిచ్వృద్ధిః. రపరత్వమ్. తతః,

నిరు.౬౦౪. బాహ్యభ్యస్తరశత్రాణాందారణాదపి(దారుణః)||౩౩౭||

శ్లో. ౬౧, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౬౧౨, అక్ష. ౧౬. (౫౧౪) నా. ౫౭౫. ద్రవిణప్రదః

౫౭౫ ద్రవిణప్రదః

ఓం ద్రవిణప్రదాయనమః

భా. అథ వ్యాసావతారః,

సమగ్రం శాస్త్రతదర్థరూపద్రవిణం ప్రదదాతీతి—

[౫

(ద్రవిణప్రదః) యథా

(౧) “వహన్వై వామహస్తేన సర్వశాస్త్రార్థసంఖ్యమ్ । దక్షిణే
నచ శాస్త్రార్థానాదిశంఖ్యం ధాస్థితాన్” ॥

॥

ఇతి తద్ధ్యానే.

...

...

*

పరవిద్యయా దివిచపరమపదేస్థితం స్వతత్త్వరహస్యశతీతి—

నిర్వ. (౨) “కృత్యదారిభ్యుదానన్” ఇతి,

॥ ఉతా-౩, ౧౭౧-౧౩ ॥

ఉదానన్. నిల్పః. ఇత్వమ్.

...

*

అథ వ్యాసావతారః. తద్ధ్యానవిధినా ద్రవిణం సమగ్రం శాస్త్రతదర్థరూపం ప్రదదాతీతి—

(ద్రవిణప్రదః)

[౧౫

(౧) “దుదాక్ష-దానే” ప్రపూర్వః

॥ ధా-జు-౧-౯, ౧౭౪-౧౮ ॥

క ఇత్యనువృత్తౌ,

(౨) “ప్రేదాద్జ్ఞః” ఇతి, కర్తృణ్యుపపదే

॥ ౩-౨-౬, ౧౭౫-౨౯ ॥

ప్రేదాద్జ్ఞాదస్తాత్ కః. ఆల్లోపః.

(౩) “దు-౫తౌ”

॥ ధా-భా-౨౭-౪౫, ౧౭౭-౨౮ ॥ [౨౦

(౪) “దుదక్షిభ్యామినన్” ఇతి, ఇనన్.

॥ ఉతా-౨, ౧౭౭-౨౯ ॥

గుణః. అప్. ఇత్వమ్.

...

...

*

మస్త్రీవర్ణాద్విదితపదార్థతయా, దివిచరమేపదే తతశ్చ తదధికరణకం స్వతత్త్వం రహస్యశతీతి—

నిరు. ౬౦౫. శాస్త్రతదర్థద్రవిణం ప్రదదాతిజనాయయః॥

వ్యాసోఽథాత్వాహరిస్సాక్షాత్ (ద్రవిణప్రద) ఉచ్యతే ॥ ౩౩౮ ॥

శ్లో.౬౧,అక్ష.౧౭-శ్లో.౬౧,అక్ష.౨౦.(౫౧౫)నా. ౫౭౬. దివిస్పృక్

౫౭౬ దివిస్పృక్

ఓం దివిస్పృశేనమః

భా. (దివిస్పృక్)

(౧) “స్పృశోనుదకేక్విన్” ||౩-౨-౫౮|౩౬. ||౫

(౨) “హలదన్తాత్” ఇత్యలుక్. ||౬-౩-౯|౮౪- ||

(౩) “విదితపరమార్థ” ఇతితన్తన్తే * || ||

నిర్వ. (దివిస్పృక్)

స్పృశ-సంస్పృశనే

(౧) “స్పృశోనుదకేక్విన్” ||౩-౨-౫౮|౩౬-౩౪|| [౧౦
ఇతి, క్విన్.

(౨) “క్విన్ప్రత్యయస్యమః” ||౮-౨-౬౨|౩౧-౨౮||
ఇతి, కుత్వస్యాసిద్ధత్వాత్.

(౩) “వృశ్చ” ఇత్యాదినాపూర్వంపః. ||౮-౨-౩౬|౨౪-౮||
తస్యజత్వైన డః తస్యకుత్వేన గః తస్యపాక్షికచత్వైన కః.

(౪) “దివక్రీడాదౌ” ఉణాదిషు. ||ధా-దివా|౧౨౪-౨౪||

(౫) “సంజ్ఞాసుధాతుదూపాణిప్రత్యయాశ్చతతఃపరే | కార్యాత్”
ఇత్యాదిన్యాయావలంబనాత్. [|| ||

(౬) “దివేర్దివిః” ఇతిన్యాసోహితసూత్రేణదివిః - || ||
టిలోపః. తతోజిః. తస్మాలుక్ప్రకరణే, [౨౦

(౭) “హృద్యభ్యాంప” ||౮-౩-౯౫|౮౪-౨౭||
ఇతిసత్యపిప్రతిపదోక్తేతస్యాసంజ్ఞార్థత్వాత్, ఇహ

(౮) “హలదన్తాత్ సప్తమ్యాస్సంజ్ఞాయామ్” ||౬-౩-౯|౮౪-౨౩||
ఇత్యలుక్. ... *
... ..

నిరు. ౫౭౬. పరయావిద్యయాయస్వంస్పృశతేతిపరేపదే।

(దివిస్పృక్) సోచ్యతేనిత్యమ్

జ్ఞో. ౬౦, అక్ష. ౨౦-జ్ఞో. ౬౦, అక్ష. ౨౫. (౫౦౬) నా. { ౫౭౭ సర్వదృక్
 { ౫౭౭ వ్యాసః
 { ౨౦౦ } సర్వదృక్ ౫౭౮ వ్యాసః

ఓం సర్వదృశేనమః

ఓం వా. సాయనమః

భా. అన్యదపిసర్వంవైభవంపశ్యతీతి—

(సర్వదృక్)

[౫

- (౧) “దృశే శ్చేతివక్తవ్యమ్” ఇతిక్విన్ వత్సయః.
 (౨) “క్విన్ప్రత్యయస్యకుః” ఇతికుత్వమ్. || ౮-౧-౬౨| ౩౧-౨౮ ||
 (౩) “ఃదుషే” ఇతితన్వన్త్రై ... * ||
 (౧) “యుగానుసారబోధానాంఅభేదజననాయవై । విభజన్స్తుచ
 తుర్ధావై వేదమేకంత్రికాలవితే” ఇతి— ||
 (వ్యాసః) *

నిర్వ. మన్త్రీవణ్ణాద్వైద్వదుష్యేణాన్యచ్ఛసర్వంవైభవంపశ్యతీతి—

(సర్వదృక్)

- (౧) “దృశిర్ ప్రేక్షణే” || ౩౦-౧౦-౧౨౩| ౯- ||
 (౨) “దృశే శ్చేతివక్తవ్యమ్” || || ౧౫
 ఇతిక్విన్. క్విబ్యా. షడ౯కాః ప్రాగ్విత్. సర్వశబ్దోవ్యాఖ్యా
 తః. అన్యదన్యత్రవక్తవ్యంప్రాగేవ నిప్రపజ్ఞమవోచామ....*
 యుగానుసారబోధానామభేదజననాయవిభక్త వేదతయాన్య
 స్యస్తేవిభజ్యస్తేవేదాః అనేనేతి—
 (వ్యాసః) [౨౦

- (౧) “అనుక్షేపణే” విపూర్వః. || థా ది| ౧౨౫-౨౩ ||
 (౨) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘజ్ఞా. వృద్ధిః. || ౩-౩-౧౨౧| ౨౮౮-౧౩ ||
 వేదికారస్యయన్యాయకారః. నామోస్మాస్మాంహితంజశ్చత్వమ్.*

నిరు. ౫౭౭. (సర్వదృక్) సర్వదర్శనాత్ || ౩౩౯ ||

౫౭౮. త్రయ్యాశ్చతుర్థాకరణాత్ (వ్యాస) ఇత్యుచ్యతేబుధైః।

శ్లో. ౬౧, అక్ష. ౨౫, శ్లో. ౬౨, అక్ష. ౩౨. (౫౧౭) నా. { ౫౭౯. వాచస్పతిః
 { ౫౮౦. అయోనిజః
 { ౫౭౯ } వాచస్పతిః ౫౮౦ అయోనిజః॥
 ౧౮

ఓం వాచస్పతియే నమః

ఓం అయోనిజాయ నమః

భా. పశ్చిమ వేదరూపాయాః వాచఃస్వామీ —

(వాచస్పతిః)

...

...

*[౫

సారస్వతావతారే భగవద్వాక్సంభవత్వాత్ —

(అయోనిజః)

నిర్వ. సవనపశ్చిమ వేదరూపాయా వాచో భారత్యాః పటః స్వామీత —

(వాచస్పతిః)

భిన్నం పదమ్. సమస్తం చా.

[౧౦

(౧) “పా రక్షణే”

॥ ధా-అ. ౧౨౪-౪ ॥

అతోడత్యక్తః పః రుక్తః.

(౨) “వచపరిభాషణే”

॥ ధా-అ. ౧౨౪-౬ ॥

(౩) “క్వీబ్వచి” ఇత్యాదినా క్విప్. దీర్ఘః ॥ ౩ ౨-౧౭౮, ౨౫౯-౨౩ ॥

(౪) “వచిస్వపి” ఇత్యాదినా పా ప్రసంప్రసార ॥ ౬-౧-౧౫ ॥ ౧౮౦-౧౬ ॥

ణాభావశ్చ. తతోజన్. సోరుత్వమ్. విసర్గః, తస్య వస్త్యాః

(౫) “పతిపుత్ర” ఇత్యాదినా

॥ ౨-౩-౫౩ ॥ ౩౧౦-౧౯ ॥

సకారశ్చాదీసః. తథాసమాసపక్షే చస్త్యాః అలుక్చ. పశ్చిమో
 హ్యయం వేదః. సర్వమిదం సవిస్తరం పాగేవ ప్రశ్నపీపదాను. *
 సారస్వతావతారే భగవద్వాక్సంభవతయా, యోనోభగే
 జాయత ఇతి యోనిజః సనేతి —

(అయోనిజః)

నిరు. ౫౭౯. వాచపశ్చిమ వేదస్య స్వామీ (వాచస్పతిః) స్మృతః ॥ ౩౪౦ ॥

నిరు. ౫౮౦. సారస్వతావతారే హి భగవన్ముఖసంభవత్.

స్మృతో (హ్యయోనిజ) ఇతి వాక్సర్గః కర్తృనాశకః ॥ ౩౪౧ ॥

[౧౫

శ్లో.౬౨॥ ౫౮౧ త్రిసామా

ఓం త్రిసామై నమః

భా.(౧)“అథభూయోజగత్సృష్ట్యాభోశబ్దేనానునాదయన్ । సరస్వతీ
ముచ్చచారతత్రసారస్వతోభవత్” ఇతి,*॥భా-శా-౩౫౦-౩౭॥
స్వగాయకబ్రహద్రథస్తరవామదేవ్యప్రధానసామకత్యాత్ —
(త్రిసామా) ... *
స్వయంచస్వానుభవప్రీత్యాతాదౌంశిగాయతీతి —

నిర్వ.(౧)“జనీ-పామ్రావే” ॥౧౫-౧-౧౨౫-౫॥

(౨) “సప్తమ్యాంబనేర్దః” ॥౩-౨-౯౭,౨౫౧-౧౧॥౧౦
ఇతి, డః. టిలోపః.

(౩) “యమశ్రణే” నివ్రకరణే, ॥౫-౨,౧౨౩-౨౯॥

(౪) “వహిశ్రీశ్రీయద్రుద్గాహాత్పరిభ్యోనిత్”॥ఉణా-౪,౨౭౫-౭॥
ఇతి, నిః, నిత్. తత్ఫలంచోక్తమేవ. గుణః.

(౫) “నేట్” ఇతి, నేట్. ॥౭-౨-౮,౨౮౯-౨౭॥ [౧౫
నక్ష-సమాసః. నభోనలోపః. ... *

స్వగాయకప్రధానాని త్రిసామానిబృహద్రథస్తరవామదే
వ్యాస్యస్యేతి —

(త్రిసామా)

(౧) “హో-అన్తకర్షణి” పస్యః. ॥ధా-ది,౧౨౫-౩॥ [౨౦

(౨) “ఆదేచః” ఇతి ఆత్పమ్. ॥ఓ-౧-౪౫,౧౭౬-౧౧॥

(౩) “సాతిభ్యాంమనిన్వనిణౌ” ఇతి,మనిన్. ॥ఉణా-౪,౨౭౮-౭॥
అనిట్. తరతేర్దౌ, త్రిశబ్దోచ్చక్తః బహుప్రీహిః. నాస్తలక్ష
ణోద్గర్హః. ఇత్యాది. ... *

స్వయమపిస్వానుభవప్రీత్యాసామానితాదౌంశిగాయతీతి —

నిరు. ౫౮౧. పోక్తన్ (త్రిసామా) యశ్చాసాబృహదాదిత్రిసామకః।

స్లో. ౬౨, అక్ష. ౪-స్లో. ౬౨, అక్ష. ౪. (౫౧౯) నా. { ౫౪౨. సామగః
 { ౫౪౩. సామ

౫౪౨ సామగస్

౫౪౩ సామ

ఓం సామగాయనమః

ఓం సామ్యనమః

భా. (సామగః)

(౧) “గాపోష్టక్” ఇతిటక్. తదనుభవాష్టదోపిహి || ౩ ౨౪||
 సామగాపయతే, [౨౪౫-౩౧||

(౨) “ఏతత్సామగాయన్నాస్తై” ఇతి * || ౨౬-ఉ-౧౦-౫||
 స్వగాయకానామపపాపంస్మృతితి—
 (సామ)

(౧) “పోలన్తకర్తణి” ఇతి || ధా-ది ౧౨౫-౩ || [౧౦
 “నామన్ + సామన్” ఇత్యాదినామనిన్ || ఉ-౪ ౧౨౪-౩ ||
 ప్రత్యయాన్తోనిపాతితః ... *
 ఏవమపహతపాప్తనాంపరమగతినిమిత్తమ్—

నిర్వ. (సామగః)

(౧) “నైశజ్జే” ఆత్వమ్ || భా-౨౨-౧౯ ౧౨౨-౨౨||

(౨) “గాపోష్టక్” ఇతి, అనుప || ౩-౨-౪ ౨౪౫-౩౧||

సర్గాత్ గాయతేష్టక్. ఆతోలోపః. సామశబ్దోనిరుక్తః. నలోపః.*

స్వగాయకానాం పాపంస్మృతినాశయతీతి—

(సామ)

ప్రాగ్విదేవసామశబ్దః, నలోపశబ్ద

[¹⁰⁰]
 (౧) “విక్లవశిష్యమ్” ఇత్యాది. ... * || భా- ||
 ఏవమపహతపాప్తనాంపరమగతి నిమిత్తతయానిర్వాణం నిశ్చే
 యసమితి.—

నిరు. ౫౪౨. స్వయంస్వానుభవప్రీత్యాగాయతీతచ (సామగః) || ౩౪౨

౫౪౩. స్వగాయకానాం కాలుష్యనాశకన్ (సామ) శురితః |

స్లో. ౬౨, అక్ష. F-స్లో. ౬౨, అక్ష. ౧౪. (౫౨౦) నా. { ౫౨౪. నిర్వాణమ్
 ౫౨౫. భేషజమ్

౫౨౪ నిర్వాణమ్

౫౨౫ భేషజమ్

ఓం నిర్వాణాయనమః

ఓం భేషజాయనమః

భా. (నిర్వాణమ్)

- (౧) “నిర్వాణో వాత” ఇతి నిపాతతః. * || ౮-౨-౫. ౨౫౨- || [౫
 అతః అసాధ్యసంసారవ్యాధేః పరమమ్—
 (భేషజమ్) సైవ రాజే
- (౧) “నారాయణాదృషిగణాః గధాసిద్ధానుపాహరగాః । దేవా
 దేవక్షయశ్చైవయంః దుర్దుఃఖభేషజమ్” ఇతి * ||

నిర్వ. (నిర్వాణమ్)

[౧౦

తన్నిమి తతయాచాత్రద్యపదేశః.

- (౧) “వా గతగన్ధనయోః” నిర్పూర్వః క్తః. || అదా ౬-౫. ౧౨౪ ౩ ||
 తతోన్మితస్య,
- (౨) “నిర్వాణో వాతే” అవాతేక ర్తరినిపాత || ౮-౨-౫. ౨౫౨-౧౮ ||
 నాత్ నత్యమ్. అనన్. [౧౫
- (౩) “కృత్యచః” ఇతి ణః- || ౭-౪-౨౯. ౨౩౮-౨౪ ||

[101]

- (౪) “విజ్ఞానశిష్యమ్” ఇత్యాది. * || భా- ||
 అతః అసాధ్యసంసారవ్యాధేః భేషజమ్. పరమమాపదమితి—
 (భేషజమ్) తతః,
- (౧) “భిషజ్-వికిత్సాయామ్” కణ్ఠ్యాదిః. || భా-క-౨౨౩-౧౮ ||
- (౨) “కణ్ఠ్యాదిభ్యాయక్” ఇతి, స్వాధ్ధేయక్. || ౩-౧-౨౭. ౨౨౩-౮ ||
 తతః క్షిప్. తతః,

నిరు. ౫౨౪. (నిర్వాణం) స్యాత్పరగతేర్నిమి త్రం నిర్గతైస సామ్ || ౩౪౩ ||

నిరు. ౫౨౫. అసాధ్యభవరోగస్య (భేషజం) యత్సదాపదమ్ ||

స్లో. ౬౨, అక్ష. ౧౫-స్లో. ౬౨, అక్ష. ౨౦. (౫౨౧) నా. { ౫౨౬. భిషక్
 (౫౨౭. సన్న్యాసకృత్
 ౫౨౬ భిషక్ | ౫౨౭ సన్న్యాసకృత్
 ఓం భిషజేనమః ఓం సన్న్యాసకృతేనమః

భా. సమ్యగ్విదితనిదానచికిత్సః—

(భిషక్) ... * [౫

కథంచికిత్సతి, సాత్త్వికేన సన్న్యాసేన రజస్తమసీకృంతతీతి—

(సన్న్యాసకృత్)

నిర్వ(౩) “యస్య హలః” ఇత్యార్థభాతుకే || ౬-౪-౪౯ | ౨౧౪-౨౩ ||

యశబ్దస్య సజ్జాతస్య లోపః సచ

(౪) “అదేవరస్య” ఇతియకారమాత్రస్య, || ౧-౧-౫౪ | ౪-౧౩ ||

(౫) “అతోలోపః” ఇత్యకారలోపః. || ౬-౪-౪౯ | ౧౬౩-౩౦ ||

ఏవం సిద్ధాత్ భిషజ్ శబ్దాత్ తస్యేదమితి సంబంధసామాన్యే అఙ్.

వృద్ధిరైకారః. తస్య చ ప్రబోధరాదిత్వా ద్వర్ణవికార ఏకారః-

[102]

అవిష్టలిక్తో యమిత్వాది. ... *

సమ్యగ్విదిత నిదానచికిత్సతయా భిషజ్యుచికిత్సతీతి భిషక్ [౧౫

వైద్య ఇతి—

(భిషక్)

నిరూచే హ్యయం శబ్దః ? తతోన్ వర్జ్యమ్.

(౧) “చోమః” ఇతి, కుత్సం, గః. || ౨-౨-౩౦ | ౩౧-౩౨ ||

తస్య పాక్షికమవసానచర్త్యమ్. కః, ఇతి చాత్రవిశేషః. *

కథంచికిత్సతి తతో వ్యతే. సన్న్యాసేన సమీచినేన సాత్త్వికేన

భవచికిత్సా రూపేణ భర్తరిభరన్యాసేన రజస్తమసీకృంతతీతి—

(సన్న్యాసకృత్)

నిరు. ౫౨౬. భవరోగనిదానజ్ఞోయోసా (భిషగ్) ఉదీరితః || ౩౪౪ ||

౫౨౭. త్యాగేన సాత్త్వికేనాశురజస్తమసయోః పదమ్.

యః కృంతతి స (సన్న్యాసకృత్) న వాఙ్మోహనుష్ఠ్యుతః || ౩౪౫ ||

౫౮౮ శమః

౬౦ శమాయనమః

భా. భర్తరిభరన్యాసఃసన్న్యాసః. సహిభవవికిత్సా.

(౧) “వేదాన్తవిజ్ఞానసునిచ్చితార్థాః” ||౨-తై-ఉ-౧౧-౨౨|| [౫
ఇత్యాదిశ్చితేః ... *
తదర్థం

(౧) “భోక్తారంయజ్ఞతపసాం” ఇత్యాదినా ||గీ-౫-౩౭||
ఇచ్ఛాభయక్రోధశాన్త్యపాయమాచప్తఇతి—
(శమః) [౧౦

(౧) “తదాచప్త” ఇతిశిచ్. ||౩-౧-౨౬||
పచాద్యచి కృతేరూపమ్. ... *
నిర్వ. (౨) “కృతీ చేదనే” క్విప్. అగుణః. ||ధా-తు|౧౨౭-౨౩||

(౩) “ఆసు-తేషణేః” ||ధా-దినా|౧౨౫-౨౩||
నిపూర్వః. భావేఘర్ష. వృద్ధిః. నెరికారస్యయోనీయకారః.
తతస్సంపూర్వః కర్తృధారయః. అనుస్వారపాక్షికపరసవర్ణౌ
జశ్చైవత్రైవ. ... *
తదర్థం శమంతదుపాయేతద్వ్యపదేశాదిచ్ఛాభయక్రోధశాన్త్యపాయమాచప్తేఇతి—
(శమః) [౨౦

(౧) “శము-ఉపశమే” భావేఘర్ష. ||ధా-చురా-౧|౧౨౫-౨౧||

(౨) “నోదాత్త” ||౭-౩-౩౪|౨౩-౨-౮||
ఇత్యాదినానవృద్ధిః. తతశ్శమశబ్దాత్

(౩) “తత-రోతితదాచప్తే” ||౩-౧-౨౬||
ఇతి, శిచ్. [౫౨

నిరు. ౫౮౮. అనుద్దప్యత (శ్మమః) పోక్షః

గీర్వాణ శాస్త్రం

ఓం శాస్త్రాయనమః

భా. స్వయంచ—

(శాస్త్రం)

[౫

సత్యపిసముద్దేశికహేతామహిమసముద్రేనిస్తరజ్ఞ సముద్రవద
నుద్రిక్తః. తద్దర్శినాంహిప్రభావః. యంజగౌపతజ్ఞలిః,

(౧) “తత్సన్నిధౌవైరత్యాగః” ఇతి, ||పాత-సూ-౪-౩౫||

అర్వాచీనశ్చ

(౨) “పరితఃపటువిభ్రదేనసాందహనంధామవిలోకనక్షమమ్|వివృతై
రవశానిలవృష్యన్ అపితర్యజ్ఞిశమంధిరీక్షితైః” * ||

అతః*వృథితచితైఃశుభాశ్రయభూతైరస్మిన్నిష్ఠీయతఇతి—

* ||పా-సూ-౪-౨౯||

నిర్వ. (౪) “ణావిష్టవత్”

||౬-౪-౧౫౫||

||

ఇతి, టిలోపః. తతః పచాద్యచ్. ణిలోపః. ... * [౧౫

స్వయంచ సత్యపి సముద్దేశికహేతా మహిమసముద్దేశిస్త
రజ్ఞసముద్రవవనుద్రిక్తతయాశామ్యతీతి—

(శాస్త్రం)

పూర్వవద్ధాతుః. క ర్తరిక్తః. ఉదిత్వేనక్తాయాంవేటాత్వాది
హనేత్. [౨౦

(౧) “అనునానికస్యక్వేయలోక్షితే” ||౬-౪-౧౫|౨౦౯-౩౩||

ఇతి, కితిదీర్ఘః. అనుస్వారాది.

...

*

అతోవృథితచితైః నిష్ఠీయతేశుభాశ్రయభూతేఽస్మిన్ ఇతి—

౫౯౦ నిష్ఠా

౫౯౧ శాస్త్రీ

ఓం నిష్ఠాయనమః

ఓం శాస్త్రయనమః

భా. (నిష్ఠా)

- (౧) “ఆతశ్చోపసర్గే” ఇత్యక్ష ... * || ౩-౩-౧౦౬ | ౨౮౭-౧౧ ||
తత్ర*వరమసమాధౌవిష్ణుతసర్వాధికారాశ్శామ్యస్తీతి —
(శాస్త్రీ) ... * || *పా-సూ-౩-౫౫ ||

నిర్వ. (నిష్ఠా)

- (౧) “స్తా-గతినివృత్తా” || ధా-భావా ||
నివూర్వః పస్యః తోష్టుః. [౧౦
(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తా, || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౭-౧౫ ||
(౩) “ఆతశ్చోపసర్గే” || ౩-౩-౧౦౬ | ౨౮౭-౧౧ ||
ఇత్యధికరణేఘక్షే ఆల్లోపః.
(౪) “ఉపసర్గాత్సవోతి” || ౮-౩-౬౫ | ౧౫౭-౩౩ ||
ఇత్యాదినా వత్సమ్. ప్లుత్వమ్. స్త్రియామతప్తా బాది [౧౫
అవిష్టలిక్ష్ణోఽయమిత్యాది. ... *
తత్రవరమసమాధౌవిష్ణుతసర్వాధికారాశ్శామ్యస్తీతి
(శాస్త్రీ) ధాతుఃపాగ్నత్.
(౧) “అకర్తరిచకారకే” || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౭-౧౫ ||
ఇత్యనువృత్తా, అధికరణే స్త్రియాంక్షిన్. [౨౦
(౨) “తితుత్ర” ఇతి నేట్. || ౭-౨-౯ | ౨౬౦-౧ ||
(౩) “అనునాసికస్య” || ౬-౪-౧౫ | ౨౧౯-౩౩ ||
ఇతి, దీర్ఘః. అనుస్వారపరసవర్ణౌ లిङ్గంపాగ్నత్. ... *

నిరు. ౫౯౦. నిష్ఠీయతేహ్యర్థి నాంయోహృది (నిష్ఠా) సకథ్యతే || ౩౪౬ ||

౫౯౧. సర్వాధికారాశ్శామ్యస్తీసమాధౌపరమేయతః |

అత (శ్శాన్తిర్) ఇతి పాక్షిక్తః ఋత్వర్ణోభక్తియోవనుః || ౩౪౭ ||

౫౯౨ పరాయణమ్

ఓం పరాయణాయనమః

భా. సమాహితానాం పరమయనమేవమవ్యవహితప్రాపికా పరమా
భక్తిరస్తాత్ ఇతి— [౫

(పరాయణమ్) యథా

(౧) “నిర్మమశ్చాంతః” ఇత్యుపక్రమ్య ||గీ-౧౮-౫౩||

(౨) “మద్భక్తింలభతేపరామ్” ఇత్యంతమ్. ||గీ-౧౮-౫౪||

(౩) “భక్త్యాత్వనన్యయాశక్యః” ఇతిచ ... * ||గీ-౧౧-౫౪||

ఏవంస్వభక్తిభావనాశుభాని [౧౦

*యమ... సమాధ్యవధీని అష్టాక్షాని ||పా-సూ ౩-౨౯||

అస్తాత్ ఇతి—

నిర్వ. తత్రసమాధిమతాంపరం అతిశయితం అయనం అవ్యవహిత
ప్రాపికాపరమభక్తిరస్తాదితి—

(పరాయణః) (పరాయణంవా) [౧౫

(౧) “ఇహ-గతా” ||ధా-౧-౧౨౪-౧||

(౨) “అయగతావా” ||ధా-భా-౧౫-౧|౧౧౯-౫||

కరణేఽట్యుత్తమోరనః - ఏతేర్గుణాయాదేశౌచ. పృణాతేః
పచాద్యచ్. గుణోరపరః. సాంహితోద్ధిష్ఠః-

(౩) “పూర్వపదాత్” ఇతి, ణత్వమ్. క్లిబపాతే ||౮-౩-౧౦౬|౨౬-౬||

[103]

(౪) “లిక్ష్మమశిష్యమ్” ఇత్యాది. యద్వా, ||

తేషాంపరమతకృష్టంఅయనం తాదృశపరమభక్త్యుత్పాదకం
స్థానమితత్సర్వరుషః. ఆవిష్టలిజ్ఞోఽయమ్. ... *

నిరు. ౫౯౨. యస్తాత్పరమాభక్తిఃచరమప్రాప్తికామతా।

తస్తాత్ (పరాయణమ్) ఇతిస్త్యుతోహ్యష్టాక్ష ఉత్తమః|| ౩౪౮||

శ్లో. ౬౩, అక్ష. ౧-శ్లో. ౬౩ అక్ష. ౬. (౫౨౬)

నా. { ౫౯౩. శుభాక్షః
 { ౫౯౪. శాన్తిదః
 ౫౯౪ శాన్తిదః

{ ౫౯౩ } శ్లో|| ౬౩ || శుభాక్షః
 { ౬౪౪ }

ఓం శుభాక్షాయనమః

ఓం శాన్తిదాయనమః

భా. (శుభాక్షః)

సహిస్వయోగయోగక్షేమవహః. ... * [౫

ఏవం నిష్పన్నభక్తిభ్యః అప్రతిప్రసవ నిర్మూలిత భవోపస్థవాం
స్వసాయుజ్యరూపాంశాన్తిందదాతితి—

(శాన్తిదః) యథా

(౧) “విశ్వస్యైకంపరివేష్టితారంజ్ఞాత్వాశివంశాన్తిమత్యంతమేతి”
ఇతి, [|| శ్లో-ఉ-౨-౭ ||

నిర్వ. ఏవం తస్యస్వయోగక్షేమ వహతయాశుభాని స్వభక్తి
భావనాశోభనాని అక్ష్మానియమాదిసమాధ్యవధీని అప్రాక్ష్ణా
న్యస్పాదితి—

(శుభాక్షః)

[104]

అక్షిర్గతికర్తా. ఇది తాన్మస్మిత్వాది. పచాద్యచ్. [౧౫

(౧) “శుభ శుష్కశోభార్థే” || ధా-భాస్ 1౧౧౮-౨౫ ||

ఇగుపథలక్షణః కః. అగుణః. దీర్ఘః. ... *

ఏవం నిష్పన్నభక్తిభ్యః అప్రతిప్రసవోన్మూలితభవోపస్థవాంస్వ
సాయుజ్యరూపాంశాన్తిందదాతితి—

(శాన్తిదః)

[౨౦

నిరు. ౫౯౩. స్వశక్త్యుద్భవకల్యాణయమాద్యష్టాక్షసంభవః।

యప్తాత్ (శుభాక్షః) సంహృక్తఃసప్తాష్టోధ్యానదాయకః॥౩౪౯॥

౫౯౪. ఏవం నిష్పన్నభక్తిభ్యఃశాన్తింసాయుజ్యసంజ్ఞికాం।

మహానందదాతీతి (శాన్తిదః)పరిక్షీక్తితః॥౩౫౦॥

{ ౫౯౫ } ప్రస్తా
{ ౯౯౦ }

ఓం స్రష్టేనమః

భా. (౨) “మత్ప్రసాదాత్ పరాంశా నింష్ఠానం ప్రాప్య సి శాశ్వతమ్”

[|| ౧-౧౮-౫౯ ||

(౩) “తమీశానం వరదం దేవమీద్యం నిచాయ్యాజ్ఞానం శా నిమత్సంత
మేతి” ఇత్యాది. ... * || శ్లో-౬-౩-౧౧ ||

ఏవం ముముక్షూన్ ముఖ్యన్ సిస్సతూంశ్చ ప్రచితచిరంతనకర్త
వైచిత్ర్యచితపరికరైర్యోజయన్ సృజతీతి—

(సృష్టా)

[౧౦

(౧) “సృజదృశోర్ధ్వల్యమకితి” ఇత్యమ్... * || ౬-౧-౫౮ | ౧౭౯-౨౯ ||

నిర్వ. (౧) “దుదాభా-దానే”

|| ధా-జు-హూ-౧-౯ | ౧౨౪-౧౮ ||

(౨) “ఆతోనుప సర్గే”

|| ౩-౨-౩ | ౧౪౫-౭ ||

ఇతి, కః. ఆల్లోపః. శ మేర్భావే త్తేన్. అన్యదనుపదమేవావాది *
ఇథం ముముక్షూన్ ముఖ్యన్ సిస్సతూంశ్చ ప్రచితచిరంతన
కర్తవైచిత్ర్యచితపరికరైర్యోజయన్ సృజతీతి—

(స్రష్టా)

(౧) “సృజ - విసర్గే”

|| ధా-ది-౧౨౫-౧౩ | ౧౦ - ||

త్వచ్. అనిట్.

(౨) “సృజదృశోర్ధ్వల్యమకితి”

|| ౬-౧-౫౮ | ౧౭౯-౨౯ || [౨౦

ఇతి, ఝులాదావకితి అమ్. మిత్వాదన్త్యాదచఃపరః. ఋతోయ
ణోరేఫః.

(౩) “వ్రశ్చభ్రస్త్సృజ”

|| ౮-౨-౩౬ | ౨౪-౮ ||

ఇత్యాది నాపత్వమ్. ఘృత్వమ్. అనజిత్యాది. ... *

నిరు. ౫౯౫. కర్తవైచిత్ర్యతస్సృష్టిన్ (సృష్టా) స్యాత్సృజ్యతేచయః।

భో. ౬౩, అక్ష. ౯-స్లో. ౬౩, అక్ష. ౧౧. (౫౨౮) నా. ౫౯౬. కుముదః

{ ౫౯౬ } కుముదః
{ ౮౧౩ }

ఓం కుముదాయనమః

భా. ఏవం సృష్టస్య ఆబ్రహ్మస్తంబస్య ఉచ్ఛావచశబ్దస్సర్వాది భోగవతీ
భూమిః కుః, పాక్రతమణ్డలం. తత్ర భోక్తృనాం భోజయన్ మో
దత ఇతి —

(కుముదః)

మూలవిభుజాది త్వాత్ కః.

(౧) “అనీశశ్చ త్తాబధ్యతే భోక్తృభావాత్” || శ్వే-ఉ-౧-౮ ||

(౨) “జ్ఞాజ్ఞాద్వావజావీశనీశౌ” ఇతి ... * || శ్వే-ఉ-౧-౯ ||

తత్రకా కుత్సితం వావలనై ఆనంసారం భ్రామ్యంతీతి కువలాః
జీవాః, తే స్వదేహేద్వియాదా ఆపేక్షికాభిమానికా యశా
శ్చేతి కువలేశాః, తాం స్తథానియచ్ఛన్యాతీతి —

నిర్వ. ఏవంకా ఆబ్రహ్మస్తంబం స్రష్టస్య ఉచ్ఛావచశబ్దాది భోగవత్త్వం
భూమాతమవలక్యే పాక్రతమణ్డలేతదధికరణభూతాన్ [౧౫
భోక్తృనాం భోజయన్ మోదతే ఇతి. —

(కుముదః)

(౧) “ముద-హర్షే” || ధా-భాష్. ౧-౧౬ || ౧౧౫-౨౨ ||

(౨) “మూలవిభుజాదిభ్య ఉపసంఖ్యానమ్” ఇతి || ||

తస్యా కృతిగణ త్వాత్కః. ఇగుపధలక్షణోవాగుణః. [౨౦

(౩) “కై-శబ్దే” ఆత్మమ్. || ధా-భాష్. ౧౨౨-౨౩ ||

(౪) “కుర్భిశ్చ” ఇతి చకారాత్ || ఉణా-౧-౨౬౧-౧౩ ||

బాహుళకాద్వాన్యతోపి కుః. ఆల్లోపః. ... *

నిరు. ౫౯౬. కాపాక్రతేమణ్డలేయః స్వభోక్తృనాం భోజయన్ || ౩౫౧
మోదతేయస్సదాకాలం (కుముదన్) సతుగీయతే।

స్లో. ౬౩, అక్ష. ౧౨-స్లో. ౬౩, అక్ష. ౧౬. (౫౨౯) నా. ౫౯౭. కువలేశయః

౫౯౭ కువలేశయః।

ఓం కువలేశయాయనమః

భా. (కువలేశయః)

(౧) “అతోనుపసర్గేకః” ... *|| ౩-౨౩౪|౧౪౫- || [౫

నిర్వ. తత్ర కాభూమా కుస్మతం వావలస్తే ఆసంసారంభ్రామ్యస్తీతి
కువలాఃజీవాః, తేచతేక్షణాః, దేహేద్వియాదావాభిమాని
కాఃస్వామినశ్చేతి కువలేశాః తాంస్తథానియచ్చన్ యాతీతి
వా. ఉక్తవృత్తత్వాకువలో జీవః, జాతావేకవచనమ్, తత్ర
తన్నియచ్చన్ శేతేఇతివా— [౧౦

(కువలేశయః)

పూర్వత్ర

(౧) “యాప్రావణే” || ధా-అదా-౧౨౪-౩ ||

(౨) “అతోనుపసర్గే” ఇతి కః ఆల్లోపః. || ౩-౨-౩౪|౨౪౫-౧౩ ||

(౩) “కుశవిశ్వర్యే” ఇనుపధలక్షణఃకః || ధా-అ-౧౨౩-౨౩ || [౧౫

(౪) “వలవల్ల సంవరణేసంభారణేచ” || ధా-భా-౧౧౯-౯ ||

పచాద్యచ్. ఏకత్రకుశబ్దోనిరుక్తః. అన్యత్రావ్యయమ్-సాంహితో
గుణః అపరత్ర

(౫) “శీఙ్-స్వప్తే” || ధా-అదా-౪-౨|౧౨౩-౨౮ ||

(౬) “అధికరణేశేతే” ఇత్యచ్. || ౩-౨-౧౫|౨౪౬-౧౧ || [౨౦

గుణాయాదేశౌ, వృత్తాదితాత్ కువలశబ్దాత్. ఓంస్తమీ-
తస్యాశ్చాల్పకరణే

(౭) “శయవాసనాసిద్ధికాలాత్” || ౬ ౩-౧౮|౧౫-౮ ||

ఇతిఅలుక్ పాక్షికః. ... *

నిరు. ౫౯౭. కుత్సితంబలమేషాంతేకువలాజీవసంజ్ఞికాః|| ౩౫౨||
దేహేద్వియాదేశాస్తే కువలేశాఇతిస్తృతాః । యస్తాన్నియచ్చ
న్యాతీతి (కువలేశయః) ఉచ్యతే|| ౩౫౩||

శ్లో. ౬౩, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౬౩, అక్ష. ౨౨. (౫౩౦) నా. { ౫౯౮. గోహితః
 { ౫౯౯. గోపతిః
 ౫౯౮ గోహితః { ౫౯౯ } గోపతిః
 { ౪౯౭ }

ఓం గోహితాయనమః

ఓం గోపతయేనమః

భా. గోః, ప్రకృతేః సంసార + బీజావాపయేత్రే భూతాయాః-
 హితః - వ్యవస్థాపకః— [౫
 (గోహితః)

(౧) “యోయోనిం యోనిమధితిష్ఠత్యేకో యస్మిన్నిదంసఞ్చవిచైతి
 సర్వమ్. తమీశానమ్” || శ్లో-ఉ-౩-౧౧||

(౨) “గౌరనాద్యస్తవతీసాజనిత్రీభూతభావినీ” || మన్త్రోప-౩౩౦-౧౮||

(౩) “సూయతేపురుషార్థఞ్చ తేనైవాధిష్ఠితాజగత్” || మన్త్రోప-
 ఇతి. ... * [౩౩౦-౧౭||

భూగభూమేఃస్వర్గస్యాపిపతిః—
 (గోపతిః)

నిర్వ. తథా, గోఃసంసారబీజావాపయేత్ర భూతాయాః ప్రకృతేః హితః.

తదధిష్ఠానేనతస్యాః కార్యకరతయావ్యవస్థాపకః ఇతి, [౧౫
 (గోహితః)

(౧) “హిగతా” క్తః. అగుణః. అనిఙ్. || ధా-స్వా-౨-౨. ౧౨౬-౫||

(౨) “గమ్” - గతా” || ధా-భా-౩౦-౫. ౧౨౩-౭||

(౩) “గమేర్దోః” || ఉ-౨-౨౬౮. ౭||
 ఇతి, డోః. టిలోపః. ... * [౨౦

తథా, గోఃభూగభూమేఃస్వర్గస్యాపిపతిఃస్వామీతి—
 (గోపతిః)

(౧) “పాతేర్దోః” || ఉ-౫-౨౭౯. ౩౩- ||

వృత్పాదితత్త్వాయం తథాగోశబ్దశ్చ. ... *

నిరు. ౫౯౮ సంసారబీజయేత్రస్యప్రకృతేస్థాపకశ్చయః (గోహితః)

౫౯౯. స్వర్గభూమేఃపతిత్వాత్ (గోపతీన్) స్మృతః || ౩౫౪||

{ ౬౦౦ } గోప్తా
{ ౪౯౮ }

ఓం గోత్త్రేనమః

భా. అస్యకర్తృఫలచక్రస్మరక్షితా—

(గోప్తా) ... * [౫

ఇతి శ్రీహరితమలతిలక శ్రీవత్సాజ్ఞామిశ్రసూనోః

శ్రీరజరాజదివ్యాజ్ఞాలభి

శ్రీపరాశరభట్టాపరనామధేయస్య

శ్రీరజనాథస్యకృతౌ

శ్రీ మ నా మ స హ స్ర వి వ ర ణే [౧౦

భగవద్గుణదర్పణే

షష్ఠంశతకంసమాప్తమ్.

నిర్వ. అస్యకర్తృఫలచక్రస్మరక్షితృతయా తద్గోపాయతిరక్షతీతి—

(గోప్తా)

(౧) “గుపూరక్షణే” తృచ్ఛా || ౧౦-౧|౧౧౮-౧౯ || [౧౫

(౨) “ఆయాదయః” || ౩-౧-౩|౧|౧౬౩-౨౬ ||

ఇత్యస్యవైఖాషికతయా నాయప్రత్యయః. ఊదిత్వాద్వేట్

కోఽయమిత్యభ్యధామ. అనజ్ఞత్యాది. ... *

ఇతి కుశికమలతిలక శ్రీవేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యావ్యజ

వరదదేశికతనయ వరదగురువరసూను [౨౦

వరదాచార్యసూరివిరిచితే,

శ్రీ ప రా శ ర భ ట్టా ర్య భా షి ణి

శ్రీమత్సహస్రనామభాష్యానుగే

భగవ నా మ స హ స్ర ని ర్వ చ నే

షష్ఠంశతకం సంపూర్ణమ్, [౨౫

నిరు. ౬౦౦. యఃకర్తృఫలచక్రస్య (గోప్తా) హివరిపాలనాత్!

ప్లో-౬౩, అక్ష.౯-ప్లో.౬౩. అక్ష. ౩౨. (౫౩౨) నా. { ౬౦౧. వృషభాక్షో
 { ౬౦౨. వృషప్రియః

౬౦౧ వృషభాక్షో

౬౦౨ వృషప్రియః||

ఓం వృషభాక్షాయనమః

ఓం వృషప్రియాయనమః

భా. తచ్చధర్మద్వారేణేతి —

(వృషభాక్షః)

[౫

ఫలవర్షీవృషభోధర్మః, సోక్షఃసంసారచక్రాధారో యస్మాత్ *

ఏవంప్రవర్తకనివర్తకధర్మప్రియావస్థేతి—

(వృషప్రియః)

నిర్వ. తచ్చధర్మద్వారేణేతి వృషభః, ఫలవర్షీధర్మః - అక్షః అస్యర
 థావయవచాచినః ఆధారోఫలక్షణతయాసంసార చక్రాధా
 రోఽస్మాదితి—

(వృషభాక్షః)

(౧) “అక్షూ-న్యాప్తా” పచాద్యచ్. ||౧౭-౨|౧౨౦-౧౫||

(౨) “వృషసేచనే” ||౧౭-౫|౧౨౦-౨౫||

(౩) “కృశ్యాశలికలిగర్దిభ్యోభుచ్” ||ఉణా-౪|౨౭౭-౨౮||

ఇతివర్తమానే,

(౪) “ఋషివృషిభ్యాంకేత్” ||ఉణా-౩-౨౭౩-౩||

ఇతిఅభచ్, కేత్. అగుణః. దీర్ఘః. ... *

ఏవంవృషాప్రవర్తకనివర్తకాధర్మప్రియావిష్టావస్థేతి—

(వృషప్రియః)

[౨౦

నిరు. ౬౦౧. యస్యాక్షోవృషభోధర్మో(వృషభాక్షస్) సఉచ్యతే||

౬౦౨. ధర్మప్రియాతావస్థేతిప్రవర్తకనివర్తకా.

(వృషప్రియస్) సవిజ్ఞేయోహ్యష్టార్ణః ఫలదోమనుః||౩౫౬||

శ్లో|| ౬౪ || ౬౦౩ అనివర్తి

ఓం అనివర్తినే నమః

భా. తత్త్వియత్వేన హి ద్వైధానాం కర్తృణాం ధర్మత్వమ్.

తత్త్వియత్వఖ్యాపనమేవ చ ధ్యర్థః ఇదశ్చ [౫

(౧) “ఫలమతః పవత్రేః” ఇత్యత్ర న్యూహి. || బ్ర-సూ-౩-౨౮-౧ ||
తథాచ ద్రమిడాచార్యాః.

(౨) “ఫలసమ్మిభత్సయాహి కర్తృభిరాజ్ఞానం పిప్రీషన్తి, సప్రీతో
లంఘలాయ, ఇతి హి శాస్త్రే ఽమర్యాదా” ఇతి. || ద్రమిడాచార్య ||
అతః, కర్తృ తత్సంసా రశక్త్యై పూర్వ భావ నా విధి [౧౦
పతూ ఉపేత్యాః. ... *

తత్ర ప్రవృత్తికర్తృరతానాం ధూమాదిపితృయాణాం పునరావృ
త్త్యా సంసారాన్ననివర్తయతీతి—

(అనివర్తి)

నిర్వ. (౧) “ప్రిశ్-తర్పణే కాన్తాచ” || ధా-కా-౧-౧౨౮-౬ ||

(౨) “ఇగువధజాప్రీతిరఃకః” || ౩-౧-౧౩౫-౨౪౪-౫ ||
ఇతికః. అగుణః.

(౩) “అచిక్షుధాతు” ఇతి పః ఇయజ్ఞే || ౬-౪-౨౭-౨౧-౨ ||

(౪) “జిచ్ఛ” ఇత్యన్తాదేశః. || ౧-౧-౫౩-౪-౧౨ ||

(౫) “వృషసేచనే” తేనైవకః. నుదాది || ౧౭-౫౫-౧౨౦-౨౫ ||
లక్షణోవా. అగుణః. ... *

ద్వైధానామపికర్తృణాం తత్త్వియత్వేన హి ధర్మత్వమ్. తత్ర
ప్రవృత్తిరతాన్ ధూమాదిపితృయాణేన పథాపునరావర్త
యన్ సంసారాన్ననివర్తయతీతి—

(అనివర్తి)

[౨౫

నిఘ. ౬౦౩. పితృయాణాం ప్రవృత్తానాం సంసారాన్ననివర్తనాత్.

(అనివర్తి) సమాఖ్యాతో హ్యష్టాష్టోభయదోషః || ౩౫౭ ||

౬౦౮ నివృతాత్మా

౬౦ నివృతాత్మ సేవః

భా. గృహ్యదిత్వాజ్ఞానిః. ఏవం కామీ త్యాదయః. అతోహిసంపారా
నుచ్ఛేదః. యథా, [౫

(౧) “ధూమోరాత్రిస్తథాకృష్ణష్ణత్వాసాదక్షిణాయనమ్ । తత్రచా
ద్వైమసంజ్యోత్యోగీపాశ్రయేవ ర్తతే” ||గీ.౮-౫||

(౨) “కృతాత్యయేనుశయవాన్” ||బ్ర సూ-౩-౨-౧||

ఇత్యాదౌచైతద్వ్యచారి. ... *

తతోనివృతాః నివృత్తిధర్మాణోప్యాత్మానోస్యేతి— [౧౦

(నివృతాత్మా) ... *

నిర్వ. (౧) “వృతువర్తనే” నిపూర్వః. ||ధా-భా-౧౯-౨౦||౧౨౧-౬||
ణిచ్. గుణః. రపరః. తతః

(౨) “నన్దిగ్రహిపచాదిభ్యాలుణీస్యచః” ||౩-౧-౧౩౮.౧౪౩-౨౪||
ఇతి గృహ్యదిత్వాజ్ఞానిః. నిలోపః. నభోనలోపః. [౧౫

[105]

ఇన్నస్తదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

తతోనివృతాః నివృత్తిధర్మాణోప్యాత్మానోస్యేతి—

(నివృతాత్మా)

ఆత్మా వ్యుదపాది.

(౧) “వృతువర్తనే” ||ధా-భా-౧౯-౨౦||౧౨౧-౬|| [౨౦
నిపూర్వః. కర్తరిక్తః. అగుణః. ఉదిత్వాన్నిష్ఠాయాం నేట్.

దీర్ఘసాంహితః, తతోనాస్తదీర్ఘఇత్యాది. ... *

నిరు. ౬౦౮. నివృత్తిధర్మాణోప్యాత్మానస్సున్రినస్త్యేతః

(నివృతాత్మే) త్యప్తవర్ణోదుషగర్భఫలమోచకః|| ౩౫౮||

స్లో.౬౮, అక్ష.౯-స్లో.౬౮.అక్ష.౧౧.(౫౩౫)నా. ౬౦౫. శబ్ద యేప్తా

౬౦౫ సజ్జేప్తా

౬౦ సజ్జేప్తేనమః

భా. తత్రప్రవృత్తాన్ సమగ్రచితస్వాభావికజ్ఞాన ప్రభావాన్కర్తుం
శీలమస్యేతి— [౫

(సజ్జేప్తా) యథా,

(౧) “యయా యేత్రజ్ఞశక్తిస్సావేష్టితానృపసర్వగా” ||వి.పు.౬-౭౬.౨||

ఇత్యాదా.

...

...

*

నివృత్తానాంతస్సంకోచన విమోచనం యేమజగ్రోతీతి—

నిర్వ. తత్ర ప్రవృత్తిరతాన్తచ్ఛీలః సంక్షిప్తచితస్వాభావిక జ్ఞానప్రభా
వాభ్యాంసంకోచయతీతి—

(సంయేప్తా)

(౧) “క్షిప్-పే”రణే”

||ధా.తుదా-౧-౫|౧౨౬-౧౬||

సంపూర్వః.

(౨) “త్వన్”

||ఉ-౨-౨౬౮-౨౯-

||[౧౫

ఇతి తాచ్ఛీలికస్తృన్. గుణః అనిత్, అనకాది సమోమః
అనుస్వారః.

పాక్షికః పరసవర్ణః.

...

...

*

నివృత్తానాంతు తత్సజ్జోచన విమోచనలక్షణం యేమంతుశలం
కరోతీతి— [౦౨

నిరు. ౬౦౫, స్వాభావికాసజ్ఞాచితమేధాయాశ్చప్రకాశనమ్!

నివృత్తిధర్మణాంకర్తుంశీల్యంయస్యాస్తీసర్వదా|| ౩౫౯||

(ససజ్జేప్తే) తికథితఃపద్యోధీవికాసదః|

శ్లో. ౬౮, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౬౮, అక్ష. ౧౬, (౫౩౬) నా. { ౬౦౬. ట్రేమకృత్
 ౬౦౭. శివః

౬౦౬ ట్రేమకృత్

౬౦౭ శివః

ఓం ట్రేమకృతేనమః

ఓం శివాయనమః

భా. (ట్రేమకృత్) ... *
 ఏవం సర్వబుభుక్షుముముక్షుశివంకరత్యాత్ — [౫
 (శివః) యథా

(౧) “సంసారమోక్షస్థితిబద్ధహేతుః” ||

(౨) “పితృలోకేరాజ్యమనుశాస్తిదేవః” ||

(౩) “శివశ్శివానామశివోశివానామ్” ఇతి ... * || భా-౬-౮౧-౬ ||

అథ శివత్వోపపాదకాని. ఈశితవ్యాద్విభాజక లక్ష్మీవాల్లభ్య
 సాభాగ్యచిహ్నం శ్రీవత్సోఽస్యవత్ససీతి—

నిర్వ. (ట్రేమకృత్)
 కరోతేఽక్విపితుక్. అగుణః.

(౧) “క్షి-క్షయే” ఇత్యాది. || భా-భాస్ ౮-౫౫|౧౧౭-౧౩ ||

(౨) “అర్తిస్తుసుహుస్సృభుక్షిక్షుభా యావాపదియక్షిసీభ్యావన్”
 ఇతిమన్. గుణః. అనిట్. ... * || ఉణా-౧|౧౬౫-౫ ||
 ఏవంసర్వేబుభుక్షువో ముముక్షు వశ్చ శేర తేశివజగరేస్త్రినితి—
 (శివః)

(౧) “శీజ్ స్వపే” || భా-భాస్-౮-౨౧౨౩-౨౮ ||

(౨) “సర్వనిఘ్నవ్య” || ఉణా-౧|౨౬౫ ౨౩ || [౨౦
 ఇత్యాదినారన్ ప్రత్యయః. హ్రస్వశ్చేత్యాద్యవోచామ.

(౩) “నేడ్యశి” ఇతినేట్. ... * || ౭-౨౮|౨౮౯-౨౭ ||

నిరు. ౬౦౬. అసజ్గోచజ్ఞానరూపట్రేమస్యకరణాత్సతామ్ || ౩౬౦ ||

(ట్రేమకృత్) చాపిసర్వేషాం

నిరు. ౬౦౭. శివస్యకరణాత్ (శివః) :

[౨౫

స్లో. ౬౮, అక్ష. ౧౭-స్లో. ౬౮, అక్ష. ౨౧ (౫౩౭) నా. ౬౦౮. శ్రీవత్సవతాః

౬౦౮ శ్రీవత్సవతాః

ఓం శ్రీవత్సవక్ష సేనమః

భా. (శ్రీవత్సవతాః)

(౧) “శ్రీవత్సవతాః” ఇతి. ... * || రా-య-౧౧౮-౧౫ || [౫

నిర్వ. అథశివత్వోపపాదకానిశ్చితవ్యాద్విభాజకస్య లక్ష్మీవాల్లభ్య సౌభాగ్యస్యచిహ్నం శ్రీవత్సవః మహాపురుషలక్షణశ్చైతరోమావర్తవిశేషోవక్షసిహృదయేఽస్యేతి—

(శ్రీవత్సవతాః)

(౧) “వచ-పరిభాషణే” అనుస్మృతికరణే || ధా-అ-౧౨౮-౬-౨౦ ||

(౨) “పచివచిభ్యాంసుట్ చ” ఇతి, అనున్. || ఉణా-౮.౨౭౯-౧౨ ||
తస్యసుట్ చ. టితాదాద్యవయవః. అనిట్.

(౩) “చోః కుః” ఇతి, ఝులికుత్వమ్. కః తతః || ౮-౨-౩౦ | ౩౧-౩౨ ||

(౪) “ఇణ్ కోః” ఇత్యధి కృత్య || ౮-౩-౫౭ | ౧౫-౨౮ ||

(౫) “అదేశప్రత్యయయోః” || ౮-౩-౫౯ | ౧౫-౨౯ || [౧౫
ఇతి, ప్రత్యయావయవస్యసస్యవత్వమ్.

(౬) “వచ-వ్యక్తాయాంవాచి” || భా-౩౩-౧ | ౧౨౩-౧౬ ||

(౭) “వ్యాత్యావదిహానికమికపిభ్యస్సుః” || ఉణా-౩ | ౨౭౧-౧౮ ||
ఇతి, సః.

(౮) “తితుత్ర” ఇతి, నేట్. చర్త్యమ్. || ౭-౧౯ | ౨౬౦-౧ ||

(౯) “శ్రీఞ్ సేవాయామ్” || ధా-భా-౧౨౨-౧౮- ||

(౧౦) “క్విబ్బచి” ఇత్యాది నాక్విప్ ప్రత్యయశ్చ. || ౩-౨-౧౭౮ | ౨౫౯-౨౩ ||

(౧౧) “సప్తమివిశేషణేబహువ్రీహా” || ౨-౨-౩౫ | ౭౮-౨౪ ||

నిరు. ౬౦౮. లక్ష్మీవాల్లభ్యసౌభాగ్యచిహ్నం శ్రీవత్సనామకమ్ || ౩౬౧ ||

(శ్రీవత్సవతా) యస్యాస్తివక్షసీతిసతుస్తృతః | [౨౫

క్లీ. ౬౪, అక్ష. ౨౨-క్లీ. ౬౪, అక్ష. ౨౭. (౫౩౮) నా. { ౬౦౯. శ్రీవాసః
 ౬౧౦. శ్రీవతిః

౬౦౯ శ్రీవాసః

౬౧౦ శ్రీవతిః

ఓం శ్రీవాసాయనమః

ఓం శ్రీవతయేనమః

భా. (౧) “నిత్యశ్రీః” ఇతి-

॥ రా. యు. ౧౧౪-౧౫ ॥

తేనయత్సూచ్యతే తమచ్యతే—

[౫

(శ్రీవాసః)

(౨) “శ్రియోనిత్యస్వైరవిహారకల్పదుక్రమోద్ధానమ్” ॥

(౩) “తుల్యశీలవయోవృత్తామ్” ఇతివత్ ... * ॥ రా. సు. ౧౬-౫ ॥

తస్యాః సముచితోనిత్య స్వయంవరపతిః—

(శ్రీవతిః) యథా

[౧౦

(౧) “హీశ్చ తేలక్ష్మీశ్చ పత్నీ” ॥ పు. సూ. ॥

(౨) “అస్యేకా నాజగతోష్ణపత్నీ” ... * ॥ పు. సూ. ॥

నిర్వ. ఇతి, సప్తమీగ్రహణాత్, అస్తిహివ్యధికరణా నామపి బహువ్రీ
 హిః. అన్యథాప్యుక్తమ్. నచపూర్వనిపాతః.

(౧౨) “గడ్వాదిభ్యః పరానిష్ఠాసప్తమీ” ॥ ౨-౨-౩౫ ॥

ఇతి, నిషాతాదిత్యుక్తమ్. అసన్తలక్షణ ఉపధాదీర్ఘశ్చాద్యది *

తేనచయత్సూచితంతమచ్యతే. స్వస్యశ్రియోనిత్యస్వైరవిహా

రకల్పదుక్రమోద్ధానతయా శ్రీర్వసత్యస్మిత్తితి—

(శ్రీవాసః)

(౧) “వస-నివాసే” ॥ ధా. భా. ౧౨౩-౧౪ ॥

(౨) “హలశ్చ” ॥ ౩-౩-౧౨౧, ౧౨౮ ౧౩ ॥

ఇత్యధికరణేఘర్ష - వృద్ధిః. శ్రీశబ్దోవ్యాఖ్యాతః. ఉత్తరతా

ప్రేవమవధేయమ్. ... *

తస్యాః శ్రియఃపతిః- నిత్యస్వయంవరవల్లభఇతి—

(శ్రీవతిః) పతిర్వాఖ్యాతః. ...

* [౨౫

నిరు. ౬౦౯. శ్రియోఽఘోరస్థానత్వాత్ (శ్రీవాస) ఇతిచోచ్యతే ॥ ౩౬౨ ॥

౬౧౦. స్వయంశ్రియఃపతిత్వేనవృత్తత్వాత్ (శ్రీవతిః) స్మృతః.

౬౧౧ శ్రీమతాంవరః॥

ఓం శ్రీమతాంవరాయనమః

భా. తస్యాః సాదరపూర్ణనిర్వర్ణననిత్యపాత్రం భగవాన్; బ్రహ్మాదయ
స్తుతస్మాన్తరీయకకటాక్షశీకరక్షణలక్ష్మమ్. యథా [౫

(౧) “శుక్లమాల్యావృరభరాస్సాతాభూషణభూషితా! పశ్యతాం
సర్వదేహనాంయయావక్షస్థలంహరేః॥ తయావలోకితాదే
వాః హరివక్షస్థలస్థయా! లక్ష్మ్యమైశ్రీయసహసాపరాన్నిర్వృ
తిమాగతాః” ఇతి, [వి.పు ౧౯-౧౦౫॥

తస్మాత్ — [౧౦

(శ్రీమతాంవరః) ... *

నిత్యనూతననిర్వాజప్రణయనరసశ్రేయస్తస్యైదదాతీతి—

నిర్వ. భగవతస్తత్సాదరపూర్ణనిర్వర్ణననిత్యపాత్రతయా శ్రీమత్వమ్.
శ్రియోనాన్తరీయక కటాక్షశీకరక్షణలక్ష్మీభావ సమాసాదిత
సామాజ్యలక్ష్మీకాణాంబ్రహ్మాదీనాంవరః శ్రేష్ఠఇతి—
(శ్రీమతాంవరః)

(౧) “వృక్ష-వరణే” [ధా-స్వా-౧.౮।౧౨౬-౩॥

(౨) “గ్రహవృద్ధునిర్భిగమశ్చ” [౩-౩-౫౮।౨౮౪-౧౯॥
ఇత్యప్. గుణోరవరః. శ్రేష్ఠజ్ఞాత్

(౩) “తదస్య” [౫-౨-౯౪।౧౩౪-౧౯॥

ఇతి, వతుప్. తతలమ్. అనుస్వారపాక్షికపరసవర్ణైః. ... *

స్వస్యతజ్జీవాతుతయా తస్యైశ్రియం నిత్యనూతన నిర్వాజ
ప్రణయనరస సంపదందదాతీతి—

నిరు. ౬౧౧. దేవానాంశ్రీమతాంశ్రేష్ఠః (శ్రీమతాంవర) ఉచ్యతే॥ ౩౬౩

శ్లో. ౬౫, అక్ష. ౧-శ్లో. ౬౫, అక్ష. ౪. (౫౪౦)

వా. { ౬౧౨. శ్రీదః
౬౧౩. శ్రీశః

శ్లో. ౬౫ ౬౧౨ శ్రీదః

౬౧౩ శ్రీశః

౬౦ శ్రీదాయనమః

౬౦ శ్రీశాయనమః

భా. (శ్రీదః)

తస్యాజీవాతురిత్యర్థః. తచ్చక్రియణేనహిసాశ్రీర్నిరుచ్యతే, [౫

(౧) “నచసీతాత్వయాహీనానచాహమపిరాఘవః ముహూర్తమపి
జీవావోజలాన్తత్స్యావివోద్ధృతా” ||రా-అయో-౫౩-౩౧||
ఇతి హితస్యాఃప్రకృతిః.

(౨) “విష్ణోరేషానపాయినీ” ||వి-పు-౧-౯-౧౪౪||

(౩) “అనన్యహిమయాసీతాభాసురేణప్రభాయథా” ||రా-యూ-
[౧౨౧-౧౯||

(౪) “అనన్యరాఘవేణాహమ్” ||రా-సు-౨౧-౧౫||

ఇతిచ. ... *

(౧) “శ్రీయశ్శ్రీశ్చభవేదగ్యా” ఇతి ||

తస్యా అపితథాత్వనిదానత్వాత్ శ్రీశః; యద్వా, శ్రీరేవాప్యా
పిశుశాసర్వావస్థావ్యవస్థాపికేతి—

(శ్రీశః)

నిర్వ. (శ్రీదః)

దదాతేఃకః. ఆల్లోపః. ... *

స్వస్యశ్రియోపిశ్రీత్వ నిదానతయాశ్రియః శుశః. నిర్వాహక
ఇతివా; సాహి

(౧) * “పుణ్యే ప్రథానేశ్వరేశ్వరీ” ||పా-సనతు-మార-సం-౧౧౩||

తతః శ్రీరీశాసర్వావస్థావ్యవస్థాపికా అస్యేతివా—

(శ్రీశః)

నిరు. ౬౧౨. యోసాశ్రియైస్వప్రణయరసదత్ (శ్రీ)ద శురితః।

౬౧౩. (శ్రీశః) స్యాద్భిక్రియశుశత్వాద్విశా శ్రీరస్యవామతః ||౩౬౪||

శ్లో. ౬౫, అక్ష. ౫-శ్లో. ౬౫, అక్ష. ౧౧. (౫౪౧) వా. { ౬౧౪. శ్రీనివాసః
 ౬౧౫. శ్రీనిధిః

౬౧౪ శ్రీనివాసక

౬౧౫ శ్రీనిధిక

ఓం శ్రీనివాసాయనమః

ఓం శ్రీనిధయనమః

భా. (౨) “అదావాత్మగుణ త్వేన భోగ్యరూపేణపగ్రహే । ఆధారకస్య
 రూపేణదాసీభావేనవాసదా” ॥ ॥

(౩) “పుణ్ ప్రధానేశ్వరేశ్వరీ” ॥ పా-సనతుక-మార-సం-౧౧౩ ॥

ఇతి హితస్యాః నామ. ... *

దివ్యవల్క్య ఇవకల్పదుక్రిమః తస్యానిత్యోపముః—

(శ్రీనివాసః) ... *

రత్నమజ్జరీవమజ్జూషాయాం శ్రీరస్మిన్ నిహితేతి— [౧౦

(శ్రీనిధిః) ... *

నిర్వ. ఈశః. కప్రత్యయా న్తడ క్తః. అనుకల్పేచ (స్త్రి)యామతప్తాప్
 దీర్ఘ శ్చేతివిశేషః. తథాబహుప్రీహేవువసర్జనహృస్వశ్చదీర్ఘః.*

దివ్యవల్క్య ఇవకల్పదుక్రిమః శ్రియోనివాసః. తస్యాః నిత్యోపముః ఇతి—

(శ్రీనివాసః) [౧౫

వసతిర్నిపూర్వః. పూర్వవదధికరణేఘృణ్ వృద్ధిః. ... *

రత్నమజ్జరీవమజ్జూషాయాం శ్రీర్నిధీయతేస్మిన్నితి—

(శ్రీనిధిః)

“దుధాఞ్-ధారణపోషణయోః” ॥ ధా-జు-౧౨౪-౧౮ ॥

నిపూర్వః. [౨౦

(౧) “కర్తృణ్యధికరణేచ” ॥ ౩-౩-౯౧-౨౮౬-౧౦ ॥

ఇతి, డోః కిః. అల్లోపః. ... *

నిరు. ౬౧౪. నిత్యోపమునివాసత్వాత్ (శ్రీనివాసక) శ్రియస్తృతః

౬౧౫. శ్రీరస్మిన్నిహితానిత్యం (శ్రీనిధిః) పరికిర్తితః ॥ ౩౬౫ ॥

స్లో. ౬౫, అక్ష. ౧౨ స్లో. ౬౫, అక్ష. ౧౯. (౫౪౨) నా. { ౬౧౬. శ్రీవిభావనః
 { ౬౧౭. శ్రీధరః

౬౧౬ శ్రీవిభావనః

౬౧౭ శ్రీధరః

ఓం శ్రీవిభావనాయనమః

ఓం శ్రీధరాయనమః

భా. సైవాస్యవిభావనీప్రభోవభ్యాహేతురీతి—

(శ్రీవిభావనః)

[౫

(౧) “అప్రమేయంహితత్రేజోయస్యసాజనకాత్మజా” || రా-అ-౩౭-
 ఇతివత్. ... * [౧౮]

తాంరత్నమివార్పిషం పుష్పమివసురభిం ఇంద్రియవచ్చిక్రాం
 అన్యతమివస్వాదుతాంబోత్పత్తికేనసంబద్ధేనధరతీతి—

(శ్రీధరః)

[౧౦

(౧) “నహిహేతుమియంశక్యాకీర్తిరాత్మవతోయథా” || రా-అ-౩౦-
 ఇతి. ... * [౨౯]

నిర్వ. తస్యాః తద్విభోపాఖ్యాహేతుతయా శ్రియా విభావ్యతే
 నిరూప్యతఇతి—

(శ్రీవిభావనః)

[౧౫

(౧) “భూసత్తాయామ్” || ౧-౧-౧౧౫ | ౧౭-
 విపూర్వః. శిచ్ఛద్భ్యావాదేశౌ. తతః.

(౨) “కృత్యల్యుటోబహుళమ్” || ౩-౩-౧౧౩ | ౨౩౯-౧౧|
 ఇకర్తృశిల్యుట్. అనః. శిలోపః. ... *

తాంచశ్రియమ్ రత్నపుష్పేష్వన్యతాని అర్పిసేనరభవచ్చి
 కాస్వాదుతాఇవాత్పత్తికేనసంబద్ధేనధరతీతి—

(శ్రీధరః)

ధృఢోవిధరణక్తః. అన్యచ్ఛవక్తవ్యంప్రాగేవప్రవృత్తసభ్యధాయ. *

నిరు. ౬౧౬. యస్యప్రభోపాఖ్యాహేతుఃశ్రీసాత్స (శ్రీవిభావనః)।

౬౧౭. రుచ్యర్పికాముదీగధాన్ సుధారత్నైస్తుపుష్పవత్ || ౩౬౬ ||

శ్రియంధరతీనిత్యం (శ్రీధరన్) సతుకీర్తితః।

శ్లో.౬౫,అక్ష.౨౦-శ్లో.౬౫,అక్ష.౨౬ (౫౪౩) నా. {౬౧౮. శ్రీకరః
 {౬౧౯ శ్రేయస్కీహ

౬౧౮ శ్రీకరః

౬౧౯ శ్రేయస్కీహ

ఓం శ్రీకరాయనమః

ఓం శ్రేయస్కీహతేనమః

భా. తాంపరత్వ ఇవప్రూహావ తారాదిష్వపిస్వానురూపాః కరోతీతి
 (శ్రీకరః) [౫

(౧) “కృణోహేతుతాచ్ఛీల్యానులోమ్యేషు” ||౩-౨-౨౦||౨౪౬-౧౦||
 ఇతి ఆనులోమ్యేటః. ఏవ స్తీర్థకర ఇత్యాది. యథా

(౨) “దేవ త్వేదేవదేహీయమ్” ||౨-పు-౧-౯-౧౪౫||
 [106]

ఇత్యాది. ... *
 శ్రేయసేనర్వపురుషార్థాయ శ్రయణీయాశ్రీః శ్రేయశ్రీసా,
 అస్యనీత్యయోగీతి—
 (శ్రేయశ్రీమాన్)
 యథా

నిర్వ. తాంశ్రియంపరత్వ ఇవప్రూహాదిష్వపిస్వానురూపాంకరోతీతి
 (శ్రీకరః) కరోతేః [౧౫

(౧) “కృణోహేతుతాచ్ఛీల్యానులోమ్యేషు” ||౩-౨-౨౦||౨౪౬-౧౦||
 ఇతిఆనులోమ్యేటః. గుణః రవరః. ... *

తథాశ్రేయసేనర్వపురుషార్థాయతదర్థిభిః శ్రీయతే ఆశ్రీయత
 ఇతి శ్రేయశ్రీః ప్రకృతాలోకిమాతా, సానిత్యనుస్యోగీతి—
 (శ్రేయశ్రీమాన్) [౨౦

ఏకం నామ. శ్రీశబ్దోఽప్రబాహుశ కాత్;

నిగు.౬౧౮. పరప్రూహావతారేషుస్వానురూపాంకరోతీతామ్||౩-౬-౨||
 శ్రీయంయోసా (శ్రీకరసా) స్యాత్మున్యర్థః శ్రీకరోమనుః।

౬౧౯ శ్రేయసేశ్రయణీయాశ్రీః శ్రేయశ్రీర్నిత్యయోగీతి||౩-౬౮||

(శ్రేయశ్రీమాన్) అసావన్యవన్యర్థః పురుషార్థదః। [౨౫

శ్లో. ౬౫, అక్ష. ౨౩-శ్లో. ౬౫, అక్ష. ౨౬ (౫౪౪) నా. ౬౦౯. శ్రేయశ్శ్రీమా

భా. (౧) “ప్రణిపాతప్రసన్నాహిమైథిలీజనకాత్మజాః | అలమేషాపరితా
తుం రాక్షస్యానుహతోభయాత్” || రా. సు. ౫౮-౯౨ ||

(౨) “శరీరారోగ్యమైశ్వర్యమరిపక్షక్షయస్సఖమ్” || వి. పు. ౧-౯-౧౨౪ ||

(౩) “విముక్తిఫలదాయినీ” || వి. పు. ౧-౯-౧౨౦ || [౫

(౪) “యస్యాంహిరణ్యం విదేయం గామశ్వం పురుషానహమ్” || శ్రీ ||

(౫) “శ్రియం లోకే దేవజుష్టా ముదారామ్” || శ్రీ. సూ. ||

ఇతి హి శ్రియో నిర్దేశః. ... *

సహతయా జగత్తాత్పితృవత్ సర్వాశ్రయః—

నిర్వ. (౧) “తాభ్యామన్యత్ర” || ౩-౪-౨౫ | ౨౮౧-౧౬ || [౧౦

ఇతి వాకర్షణీ క్తః. క్విబంతః. అన్యత్సమం. ప్రశస్య శబ్దో హి నిరుక్తః.

(౨) “తతోద్వివచనం భజ్యో వపదేత రబీయసునా” || ౫-౩-౫౭ ||

ఇతి శ్శుభాయ సుఖ. తత్ర పరతః [౧౪౦-౧౪౦ ||

(౩) “ప్రశస్యస్యశ్రః” || ౫-౩-౬౦ | ౧౪౦-౨౦ ||

ఇతి, శాస్త్రదేశః. [౧౫

(౪) “ప్రకృత్యైకాచ్” || ౬-౪-౧౬౩ | ౧౪౦-౨౧ ||

ఇతి, ప్రకృతిభావాత్ న

(౫) “ఓః” || ౬-౪-౧౪౪ | ౧౨౮-౩౪ ||

ఇతి, టిలోపః. గుణః. శ్చుత్వమ్. తతః శ్రేయశ్శ్రీశబ్దాత్

(౬) “తదస్య” || ౫-౨-౯౪ | ౧౩౪-౧౯ || [౨౦

ఇత్యుక్తార్థేనుతుష్. అత్వంతదీర్ఘః. నుమిత్యాది. ... *

సహతయా జగత్తాత్పితృవత్ సర్వాశ్రయతయా లోకానాం

శ్రయం లోకశ్రయం. ఉపలక్షణం చైతత్. సర్వస్యాప్యాశ్ర

య ఇతి—

స్లో. ౬౫, అక్ష. ౨౭-స్లో. ౬౫, అక్ష. ౩౨ (౫౪౫) నా. ౬౨౦-లోకత్రయా

౬౨౦ లోకత్రయాశ్రయః॥

ఓం లోకత్రయాశ్రయాయనమః

భా. (లోకత్రయాశ్రయః)

యథా

[౫

(౧) “స్వప్నా తా సర్వ లోకానాం దేవ దేవో హరిః పితా” ॥ వి-పు-౧-
ఇతి. ... * [౯-౧౨౫॥

నిర్వ. (లోకత్రయాశ్రయః)

(౧) “శ్రీఞ్-సేవాయామ్” ॥ ధా-భా-౨౬-౧౧౨౨-౧౭॥
అజ్ఞే పూర్వః [౧౦

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ॥ ౩-౩-౧౯౧౨౨౨- ॥
ఇత్యనువృత్తైః

(౩) “ఏరచ్” ॥ ౩-౩-౫౬౧౨౪-౧౫॥
ఇతి కర్తృణ్యధికరణే వాలచ్. అధికరణే

(౪) “పుంసినంజ్ఞాయామ్” ॥ ౩-౩-౧౧౨౧౨౨౨-౬॥
ఇతి, ఘోవా. గుణః. అయ్. తరతేర్థైః త్రైశ్చ బ్లడ్ క్తః తతః

(౫) “సఖ్యాయా అవయవేతయవ్” ॥ ౫-౨-౪౨౧౩౨౧౭॥
ఇతి తయవ్. తద్ధితః. తస్య

(౬) “ద్విత్రైభ్యాంతయస్యాయజ్వా” ॥ ౫-౨-౩౪౧౩౨౧౨॥
ఇతి పాక్షికోయజాదేశః. భత్వమ్.

(౭) “యస్య” ఇతి లోపః. ॥ ౬-౪-౪౯౧౨౪-౨౫॥

(౮) “లోకృ-దర్శనే” ॥ ధా-భా-౧౧౬-౧౨॥

(౯) “హలశ్చ” ॥ ౩-౩-౧౨౧౧౨౨౨-౧౩॥
ఇత్యధికరణే ఘ౞. సంహితా కార్యమ్. ... *

నిరు. ౬౨౦. శ్రియా సహజతత్వాత్ పితృవత్సలాశ్రయః ॥ ౩౬౯॥

(లోకత్రయాశ్రయః) సస్సాన్వితౌర్థోరక్షకత్వదః।

శ్లో ౬౬, అక్ష. ౧-శ్లో. ౬౬, అక్ష. ౪. (౫౪౬)

నా. { ౬౨౧. స్వక్షన్
౬౨౨. స్వజ్ఞన్

౬౨౧ స్వక్షన్

౬౨౨ స్వజ్ఞన్

ఓం స్వక్షాయనమః

ఓం స్వజ్ఞాయనమః

భా. తత్సేవ్యర్యసుధోదధిపరీణదివ్యకరణః—

(స్వక్షః) ... :: * [౫

అస్య అపిస్పృహణీయదివ్యదేహః—

(స్వజ్ఞః) *

పరస్పరప్రణయప్రవహదపరిమితానందః—

నిర్వ. తత్సేవ్యర్యసుధోదధిపరీణదివ్యకరణతయా సుశోభనమక్షిత
దుపలక్షితఇద్భుకరణజాతమస్యేతి— [౧౦

(స్వక్షః)

అక్షిశబ్దోహి అశేఃకృనిరూచే. సుపూర్వోబహుప్రీహిః.

(౧) “బహుప్రీహౌసంకృష్టోఃస్వాక్షాత్పచ్” || ౫-౪-౧౧౩ | ౭౫-౨౯ ||

[⁶⁰⁷]

ఇతిపచ్ ఇత్యాది.

(౨) “యస్య” || ౬-౪-౪౯ | ౨౦౪-౨౫ || [౧౫

ఇతిలోపః. సోరుకారస్యయణీవః. ... *

తస్య అపిస్పృహణీయదివ్యదేహతయా సుశోభనమజ్ఞమస్య ఇతి—

(స్వజ్ఞః)

అక్షేరిదితో గతికర్తృణః అచి అగ్గశబ్ద ఉక్తః. బహుప్రీహిః. సుపూ

ర్వఃయో. * [౨౦

పరస్పరప్రణయప్రవహ దానందతయా శతం అస్యోపలక్షణత్వా

త్ అపరిమితః ఆనందోస్యేతి—

నిరు. ౬౨౧. శ్రీసేవ్యర్యసుధాసింధురపారకరుణోహియః || ౩౭౦ ||

(స్వక్షన్)

౬౨౨. శ్రీయస్పృహణీయదివ్యాజ్ఞన్ (స్వజ్ఞ) ఉచ్యతే।

స్లో. ౬౬, అక్ష. ౫-స్లో. ౬౬, అక్ష. ౧౦. (౫౪౬) నా. { ౬౨౩. శతానందః
 ౬౨౩ శతానందో ౬౨౪ నందీ

ఓం శతానందాయనమః ఓం నందినేనమః

భా. (శతానందః) ... *

ఏవమ్, సర్వదాసర్వత్రసర్వథాచానయానవృద్ధ్యతీతి—
 (నందీ) ఇన్

(౧) “సర్వథాతుభ్యః” ... * || ఉ-౪. ౨౭౭-౨ ||
 ఉభయానుకూలోజ్జ్వల శేషశేషాశనాదినిత్యపరిచారక గణ
 పరిచరణీయత్వాత్—

నిర్వ. (శతానందః) [౧౦

(౧) “ఋనదిసమృద్ధే” || ధా-భా-౧౧౬-౮ ||

అజ్ఞప్తూర్వః. నుమ్. భావేఘ్నః. అనుస్వారపరసవర్ణా. శత
 శబ్దోవృత్తాదితః. దీర్ఘః. ... *

ఏవం సర్వదాసర్వత్రసర్వథాచానయానవృద్ధ్యతీతి—
 (నందీ) [౧౫

థాతుః పాగ్వత్. నుమాది. ఇన్

(౨) “సర్వథాతుభ్యః” ఇతి ఇన్. ... * || ఉ-౪. ౨౭౭-౨ ||

ఉభయానుకూలోజ్జ్వల శేషశేషాశనాదినిత్యపరిచారక గణపరి
 చరణీయతయా జ్యోతిర్గణస్య, జ్యోతిశ్శబ్దోపి శ్రోతమరీచశబ్ద
 వ్యపదేశ్యసదాద్యోతమానసూరివచనః, సూరిబృహస్పతిః [౨౦
 ఈశ్వరఃస్వామీతి—

నిరు. ౬౨౩. అన్యోన్యప్రణయానందసిన్ధోస్సముదితోహియః || ౩ ౭౧ ||

(శతానందన్) సవిజ్ఞేయః దమ్పత్యానందోమనుః |

౬౧౪. (నందీన్) సర్వత్రనిత్యం సః శ్రీయాం యుభ్యతీ సర్వదా || ౩ ౭౨ ||

శ్లో. ౬౬, అక్ష. ౧౧-శ్లో. ౬౬, అక్ష. ౨౦. (౫౮౮) నా { ౬౨౫. జ్యోతిర్గణే
 { ౬౨౬ విజితాత్మా

౬౨౫ జ్యోతిర్గణేశ్వరః!

౬౨౬ విజితాత్మా

ఓం జ్యోతిర్గణేశ్వరాయనమః

ఓం విజితాత్మనేనమః

భా. (జ్యోతిర్గణేశ్వరః)

జ్యోతిశ్శబ్దోహి,

[౫.

(౧) “నరచీనాంపదమిచ్ఛన్తివేదసః” ||పు-సూ-

||

(౨) “సాధ్యాస్సన్తిదేవాః” ఇతి ||పు-సూ

||

సదాద్యోతమానసూరిపరికరవాచకః ఏవంపరత్వఞ్చకాస్తా.*

అథ సౌశీల్యపరమావధిః గుహ్యతమః- లక్ష్మీకమనీయత్వసంప

దుచ్ఛుభలమపిమనోస్యప్రణమైః ప్రవణీకృతమిత— [౧౦

(విజితాత్మా)

...

...

*

నిర్వ. (జ్యోతిర్గణేశ్వరః) ఈ శేర్వరవి

(౧) “నేట” ఇతి ఇక్షభావేచ-ఈశ్వరశబ్దాక్షరైః || ౨-౨-౮ | ౨౮౯-౨౭ ||

(౨) “గణసంఖ్యనే” ||ధా-చు-౧౩౧-౧౨||

చురాదౌ కథాదిః. నిచ్యతోలోపః. తస్యస్థానివత్వాన్మోపథా

వృద్ధిః తతః

(౩) “పరచ్” || ౩-౩-౫౬ | ౨౮౮-౧౬ ||

ఇతి భావేఅచ్-నిలోపః. జ్యోతిశ్శబ్దోద్యుతేరిసిని ఆదేశ్చజకా

రేవృత్వాదితః. తత్రసోరుత్వమ్. అన్యత్రగుణః.

ఇథం పరత్వంచపరాకాస్తా.

..

...

*

అథ సౌశీల్యపరమావధిరపిగుహ్యతమః. స్వస్యలక్ష్మీకమనీయత్వసంప

దుచ్ఛుభలమనన్వైపివిజితః ప్రణమైః ప్రవణీకృతః అత్తామనోస్యేతి—

(విజితాత్మా)

నిరు. ౬౨౫. నిత్యసూరిగణానాయ ఈశో (జ్యోతిర్గణేశ్వరః)!

౬౨౬. సౌశీల్యస్యగుణస్యాథపరమావధివర్ణనమ్ || ౩ ౨౩ ||

మానసంప్రణతైర్యస్య (విజితాత్మా) జితశ్చసః!

శ్లో. ౬౬, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౬౬, అక్ష. ౨౪. (౫౪౯) నా. ౬౨౭. విధేయాత్మా

౬౨౭ విధేయాత్మా

ఓం విధేయాత్మనేనమః

భా. తేహంవిధేయమ్-హి ఇహంగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇహస్వ ఇదంభుక్త్యై
ఇతి విధాతు ఇయోగ్యం స్వరూపమస్మేతి— [౫
(విధేయాత్మా) ... *

ఈదృశసాశీశ్యేనత్యేవాస్య అతిమహాతీకీర్తిరితి—

నిర్వ. నిరూచేహ్యత్వా, విపూర్వాజ్ఞయతేః కర్తృణి క్తః. అనన్. దీర్ఘః
[608]

తతోనానదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

తాథా తేహంవిధేయః ఆగచ్ఛ ఆస్వభజ్త్వ ఇతి విధాతుం
యోగ్యః ఆత్మాస్వరూపమస్మేతి—

(విధేయాత్మా)

పూర్వవదాత్వా

(౧) “దుధాఞ్ధా రణపోషణయోః” || ధా-జు-౧౨౪-౧౮ ||

విపూర్వః. [౧౫

(౨) “అచోయత్” ఇతియత్. కృత్యః. || ౩-౧౦౯౭. ౨౩౯-౧౨ ||

(౩) “అహ్నే కృత్యత్వచశ్చ” || ౩-౩-౧౬౯. ౨౩౭-౧౩ ||

ఇతి అర్థార్థేయమ్.

(౪) “ఈదృశ” || ౬-౪-౬౫. ౨౩౯-౧౪ ||

[609]

ఇతిఈత్వమ్. గుణః. దీర్ఘః. పునశ్చ అన్యోదీర్ఘ ఇత్యాది.... *

ఈదృశసాశీశ్యేనత్యేవసతీ అర్థతోతిమహాతీకీర్తిరస్మేతి—

నిరు. ౬౨౭. ఇహంగచ్ఛేహతిష్ఠేదంభుజ్త్వేతిప్రణతైస్సదా || ౩౪౪ ||

యోగ్యంవిధాతుంయద్యూపం (విధేయాత్మా) సకీర్తితః!

స్లో. ౬౬, అక్ష. ౨౫. స్లో. ౬౬ అక్ష. ౨౭. (౫౫౦) నా. ౬౨౮. సత్కీర్తిశ్

౬౨౮ సత్కీర్తిశ్

ఓం సత్కీర్తయేనమః

భా. (సత్కీర్తిః)

ఏతావద్ధీసువచనమ్,

[౫

(౧) “యద స్యుక్తిర్త్యతేతదస్తితావదితి నతుయావదస్తితావదితి
తదధికంవా” ఇతి. ||

(౨) “యథాసర్వేశ్వరకృష్ణఃప్రాచ్యతేసర్వపణిలైః తథాపిస్వల్ప
మేవోక్తంభూతార్థేకతమాస్తుతిః” ||

(౩) “స్థానేహృషీకేశతవచక్రీర్వా” ||గీ.౧౧-౧౬||
ఇత్యాదిచ. ... *

నిర్వ. (సత్కీర్తిః)

(౧) “కృత - సంశబ్దనే” ||ధా-మ-౧౨౯-౨౫||
చురాదిః నిచ్.

(౨) “ఋతఇత్” ||౭-౧-౧౦౦|౧౭౮-౧౮||
ఇత్యనువృత్తౌ

(౩) “ఉపధాయాశ్చ” ||౭-౧-౧౦౧|౨౦౪-౯||
ఇతి ఇత్వమ్. రపరత్వమ్.

(౪) “ఉపధాయాఞ్చ” ||౮-౨-౭౨|౧౫౭-౮||
ఇతిదీర్ఘః తతః కీర్తయతేః [౨౦

(౫) “ఊతియూతజూతిసాతిహేతికీర్తయశ్చ” ||౩-౩-౯౭|౨౮౬-౨౦||
ఇతి (స్త్రి)యాంశ్వాస శ్రేణోయుచిప్రాప్తేక్తిన్నన్తో నిపాతః.

(౬) “తితుత్ర” ఇతి నేట్. ||౭-౨-౯|౨౬౦-౧||
ణేర్లోపః. యద్యా, కీర్తయతేః ఏవంసిద్ధాత్ ఇన్ ప్రకరణే

నిరు. ౬౨౮. ఈదృక్సౌశీల్యసత్వాద్ధి(సత్కీర్తిర్)ఇతికథ్యతే||౩౭౫||

శ్లో. ౬౬. అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౬౬. అక్ష. ౩౨. (౫౫౦) నా. ౬౨౯. చిన్నసంశయ

౬౨౯ చిన్నసంశయః॥

ఓం చిన్నసంశయాయనమః

భా. ఏవం సౌశీల్యప్రథయాస్వవివరయయాసుజ్ఞాన దుర్జ్ఞానసు సాధ
దుస్సాధసులభదుర్లభత్వాదిసంశయశ్చిన్నో^౨నేనే— [౫
(చిన్నసంశయః)

యథా,

(౧) “తంహ దేవమాత్మబుద్ధిప్రసాదమ్” ॥ శ్లో-ఉ-౫ ౧౮॥

(౨) “త్వదన్యస్సంశయస్యైస్యచ్చేత్తానహ్యుపపద్యతే” ॥ గీ ౬-౩౬॥

[౬౦]

ఇత్యాది. ... * [౧౦

నిర్వ. (౭) “హృషిపిరుహివృతివిదిచిదికీర్తిభ్యశ్చ” ॥ ఉ-౮. ౨౭౭-౮॥

ఇతి ఇన్. ఇహ.

(౮) “ఆచఇః” ॥ ఉ-౮. ౨౭౫-౨౫॥

ఇత్యస్యాపవాదః. స్వరేవిశేషః. నిలోపః. పాగ్నత్. అస్తే
శ్మతరివృత్త్యాదితాత్ సచ్చజ్ఞాత్. స్త్రియామ్ [౧౫

(౯) “ఉగితశ్చ” ॥ ౬-౩-౪౫. ౧౬-౪॥

ఇతి జీవ. బహువ్రీహిః. పూర్వస్యపుత్రవత్. ... *

ఏవమన్యప్రథితసౌశీల్యతయాచిన్నోపాకృతః సంశయః సుజ్ఞాన
దుర్జ్ఞానసు సాధదుస్సాధసులభదుర్లభత్వాదిసంశయో నేనేతి—
(చిన్నసంశయః) [౨౦

(౧౦) “శీఙ్-స్వప్నే” ॥ థా-అ ౧౨౩-౨౮॥

సంపూర్వః. ఏరచ్. ఇతిథావేలచ్. గుణాయాదేశౌ. సమో
మేనుస్వారః.

నిరు. ౬౨౯. సౌశీల్యప్రథయాచైవందుష్కరత్వాదిసంశయః॥

చిన్నోయేనవిశేషణసప్రోక్తశ్చ (చిన్నసంశయః) ॥ ౩౭ ౬॥

శ్లో॥ ౬౨॥ ౬౩౦ ఉదీర్ఘస్

ఓం ఉదీర్ఘాయనమః

భా. కథః శ్చర్మచతుషామపిప్రత్యక్షయోగ్యత్వేన—

(ఉదీర్ఘః)

[౫

ఉల్లసితః.

...

...

*

అతోఽస్మదాదిచక్షూంప్యపితత్సత్తాతాగరకర్తాణీతి—

నిర్వ. (౨) “భిదిర్ దైర్వధీకరణే”

॥ధా-రు-౧౨౨-౨౬॥

కర్మణీక్తః. అగిత్.

(౩) “రదాభ్యాంస్థితోనఃపూర్వచదః” ॥౮-౨-౪౨|౨౫౧-౨౫॥

ఇతిస్థితస్యనః పూర్వస్యచదస్య.

...

*

కథమేతత్ తతోవ్యతే. యతశ్చర్మచతుషామపిప్రత్యక్షయోగ్యత్వేనఉదీర్ఘః ఉద్గతః ఉల్లసితః ఇతి—

(ఉదీర్ఘః)

(౧) “ఋగతా” క్ర్యాదిః

॥ధా-క్ర్యా-౧౨౮-౧౬॥ [౧౫

ఉదితిదాస్తావ్యయపూర్వః గత్యర్థేత్యాదినాక్తః. అనుబంధః.

(౨) “శ్రుకః”

॥౨-౨-౧౧|౧౨౨-౧౦॥

ఇతివ్యవదేశివద్భావేన ఏకాచక్షుస్తాత్ కితోనేత్.

(౩) “ఋతః”

॥౨-౧-౧౦౦|౧౨౮-౧౮॥

ఇతిఅజస్య ఇత్వమ్. రవరత్వమ్.

[౨౦

(౪) “రదాభ్యామ్”

॥౮-౨-౪౨|౨౫౧-౨౫॥

ఇతిరేఫాన్నిష్ఠితోనః. ఇత్వమ్.

(౫) “హలిచ” ఇతిదీర్ఘః. ...

* ॥౨-౨-౨౨|౨౯-౨౯॥

నిరు. ౬౩౦. ప్రత్యక్షవిషయత్వేనహ్యుత్పన్నశ్చర్మచతుషాం.

(ఉదీర్ఘ) ఇతి సహోక్తస్సప్తార్ణోనయనప్రదః॥ ౩౨౨॥

శ్లో. ౬౭, అక్ష. ౪-శ్లో. ౬౭. అక్ష. ౮. (౫౫౩) నా. ౬౩౧. సర్వతత్పఠుః

౬౩౧ సర్వతత్పఠుః

౬౦ సర్వతత్పఠుః పేనమః

భా. (సర్వతత్పఠుః)

అతశ్చిన్నసంశయత్వం సిద్ధమ్. నహి స్పష్టప్రత్యక్షే సంశయః. *
తత్పఠేషు —

సర్వ. అతో ప్లాదాదిచతుషామపి తత్సాక్షాత్కార కర్తృతయా
సర్వతః సర్వేషాం సర్వాణివాచతూంష్యస్తినితి —
(సర్వతత్పఠుః)

(౧) “చక్షిజ్ఞవ్యక్తాయాం వాచి” || ధా. అ. ౧౨౩-౨౨ || [౧౦
అయందర్శనేపి ఇతి ఇహాయందర. నకర్తా. ఇదితో వ్యసృసనుమ్
అనైదితః ఇతి న్యాఖ్యానాత్, ఉసిప్రకరణే

(౨) “చక్షేశ్శిచ్చ” || ఉ. ౨. ౨౬౯-౨౧ ||
ఇత్యుసిః. శిత్. శిత్వాత్

(౩) “తిజ్జశిత్” ఇతి సార్వధాతుకత్వేన || ౩-౪-౧౧౩ | ౧౫౧-౫ ||

(౪) “చక్షిజఃఖ్యాం” || ౨-౪-౫౪ | ౧౮౨-౧౭ ||
ఇత్యార్థధాతుకవిషయఖ్యాం జేశః. ననిరూచేహ సర్వశబ్దః.
తతస్తసిప్రకరణే

(౫) “అద్యాదిభ్యఉవసఙ్ఖ్యానమ్” || ౫-౪-౪౪ ||
ఇతి తస్యాకృతిగణత్వాత్ సార్వవిభక్తికస్తసిః. శ్చుత్వమ్.
అతశ్చిన్నసంశయః. ... *
తథా తత్పఠాధీనస్సానపరి కర్తృగోష్ఠ్యాది సర్వావస్థతయా తే
ప్సిశోనేతి —

నిరు. ౬౩౧. తత్సాక్షాత్కారకర్తాణి సర్వచతుషాంష్యపి స్వతః।

అతస్సాన్యత్ (సర్వతత్పఠుః) నవాన్లోనేత్రైశ్చక్రితః || ౩౭౮ ||

శ్లో. ౬౨, అక్ష. ౯-శ్లో. ౬౨. అక్ష. ౧౬. (౫౫౪) నా. { ౬౩౨. అనీశః
 ౬౩౩. శాశ్వతస్థిరః

౬౩౨ అనీశః

౬౩౩ శాశ్వతస్థిరః

౬౦ అనీశాయనమః

౬౦ శాశ్వతస్థిరాయనమః

భా. (అనీశః)

తదధీనస్సానపరికర్తగోష్ఠ్యాదిసర్వావస్థత్వాత్... * [౫

తథా అసకృత్ప్రత్యక్షీకృత సదాతననానావిమృత్యవ్యవహిత
 శ్చతిష్ఠతిచేతి—

(శాశ్వతస్థిరః)

తథాచశ్రీసాత్వతే,

(౧) “విమృశ్యకృత్యాత్మనావిమృశమాగమ్యావతిష్ఠతే” || పా-సా-
 ఇతి. * [

నిర్వ. (అనీశః)

ఈశేః ఇగుపధాత్ కః ఇత్యుక్తమ్. నజ్ఞోనలోపః. నుట. *

తథాశాశ్వతః అసకృత్ ప్రత్యక్షీకృతసదాతననానా విమృశ్య
 కృతిశ్చాస్థిరః వ్యవహితేతరస్తిష్ఠంచేతి— [౧౫

(శాశ్వతస్థిరః)

ఏకన్నామ. తిష్ఠతేః

(౧) “అజిరశిరెర”

|| ఉ-౧. ౨౬౨-౨౬ ||

ఇత్యాదినాకిరజన్తోయంనిపాతితః. ఆల్లోపః. శశ్వత్ ఇత్యవ్య
 యాత్ యథాయథమణ్. ఆదివృద్ధిః. [౨౦

(౨) “అవ్యయానాంభమాతే”

|| ఉ-౪ ౧౪౪- ||

ఇతిటిలోపస్య,

(౩) “యేషాంచపిరోధశ్శాశ్వతికః”

|| ఉ-౪-౯ | ౧౦-౧ ||

ఇత్యాదినిర్దేశాత్ అనిత్యతయాతదభావఇత్యవోచామ. ... *

నిరు. ౬౩౨. పోక్తి (హ్యనీశో) యశ్చాసాతదాయత్తాఖిలక్రియః |

౬౩౩. విమృశ్యకృత్యాత్మనావిమృశస్థిరస్యాత్ (శాశ్వతస్థిరః) || ౩౭౯ ||

స్లో. ౬౭, అక్ష. ౧౭-స్లో. ౬౭, అక్ష. ౨౨. (౫౫౫) నా. { ౬౩౪. భూశయః
 { ౬౩౫. భూషణః

౬౩౪ భూశయో

౬౩౫ భూషణో

ఓం భూశయాయనమ

ఓం భూషణాయనమః

భా. సన్నిధియాష్టయా, తద్దర్శితాయతనాది భూమిమస్వయంవ్యక్త
 సిద్ధమానుషాదిలక్షణానుతదనుగ్రహసుఖేనశేతత్వతి — [౫
 (భూశయః) ... *

ఏవంవిశ్వజనీనేనశీలేన శ్రీయఃపతిమాత్మానంభూషయతీతి —
 (భూషణః)

(౧) “కుక్రుధమణ్డాద్ధేభ్యశ్చ” ఇతియచ్. * || ౩-౨-౧౫౧ | ౧౫౨-౧౫ ||

నిర్వ. సన్నిధియాష్టయాభూమిమస్వయంవ్యక్త సిద్ధమానుషాదిలక్షణా
 నుతద్దర్శితాయతనాదిభూమిమతదనుగ్రహసుఖేనశేతత్వతి —
 (భూశయః) శీః

(౧) “అధికరణేశేతేః” || ౩-౨-౧౫ | ౧౪౬-౧౧ ||
 ఇత్యచ్. గుణః. అయ్. భవతేః

(౨) “భువస్సజ్ఞాన్తరయోః” || ౩-౨-౨౩ | ౧౫౯-౨౯ ||
 ఇతిసంజ్ఞాయాంక్వీప్. (స్త్రీ)యామ్. సంపదాదిలక్షణోవా.*
 ఏవంవిశ్వజనీనేనశీలేనశ్రీయఃపతి మాత్మానంభూషయతిమణ్డయతీతి —
 (భూషణః)

(౧) “అవతసిభూషలలక్ష్మారే” || ధా-చు | ౧౩౦-౧౪ ||
 చురాదిః. జీచ్. తతోయుచ్చక్రణే [౨౦

(౨) “కుక్రుధమణ్డాద్ధేభ్యశ్చ” || ౩-౨-౧౫౧ | ౧౫౨-౧౫ ||
 ఇతిమణ్డార్థత్వాద్యచ్. అనః. జీలోపః. ఇత్వమ్. ... *

నిరు. ౬౩౪. స్వయంవ్యక్తాదిరూపేణకాశేతే (భూశయ) శ్చసః।

౬౩౫. ఏవంవిశ్వజనీనేనశీలేనచశ్రీయఃపతిః || ౩౨౦ ||

యఅత్మానంవిషయతి (భూషణః) పరికీర్తితః।

స్లో. ౬౨, అక్ష. ౨౩-స్లో. ౬౨, అక్ష. ౨౨. (౫౫౬) నా. { ౬౩౬. భూతిః
 { ౬౩౭. అశోకః

౬౩౬ భూతిర్

౬౩౭ అశోకః

ఓం భూతమేనమః

ఓం అశోకాయనమః

భా. సహిత్రీమతాం అనాథగ్రహతిథిత్వతత్సంవిభజ్యభోజ్యత్వసమా
 నయోగత్వేమత్వాదిదూషణం, కిన్తు భూషణమేవ. [౫
 సర్వబాహ్యస్తరోపాయరిక్తానాం తేషామేషసర్వ సమృద్ధౌ
 విభూతిరితి—

(భూతిః)

తేషాం సుతనురభిసుహృద ఇవ తద్విభూతిభూత ఇత్యర్థః. ... *

ఏవం కస్యచిదప్యనాథస్యాహానాద్విషయే— [౧౦

(అశోకః) (విశోకః) ... *

సర్వ. సర్వబాహ్యభ్యస్తరోపాయరిక్తానాం తేషామేషభూతిః సర్వ
 సమృద్ధాసుతనురభిసుహృద ఇవ విభూతిరితి—

(భూతిః)

భవతేః స్త్రియాం క్తీన్. [౧౫

(౧) “శ్చ్యుకః” ఇతి

॥ ౭-౨-౧౧ ౧౭౭ ౧౦ ॥

నేట్. అగుణః. నియతలిక్లత్వాత్ యథాయథం బ్రహ్మాత్మాది
 విశేష్యోపాదానమ్. దేవతాభిప్రాయకం వాస్త్రీత్వమ్.... *

ఏవం కస్యాప్యనాథస్యా హానాత్ తద్విషయేనాస్తి, విగతో
 వా, శోకోదుఃఖమస్యేతి— [౨౦

(అశోకః) (విశోకో) వా.

(౧) “శుచశోక”

॥ ధా-భా-౧౧౭-౨ ॥

(౨) “శుచిర్ పూతీభావేవా”

॥ ధా-ది-౧౨౫-౯ ॥

ఉభయతాపి భావేషుభౌ. గుణః.

నిరు. ౬౩౬. యోసౌ సమృద్ధమైశ్వర్యంభక్తానాం (భూతిర్) కురితః ॥

౬౩౭. నాథత్వాచ్చాపి సర్వేషాం (అశోకస్) స్తేవనకురితః ॥

శ్లో. ౬౨, అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౬౨, అక్ష. ౩౨. (౫౫౭) నా. ౬౩౮. శోక నాశనః

౬౩౮ శోక నాశనః॥

౬౦ శోక నాశనాయనమః

భా. తేహంస్వసంబద్ధవృత్తిరేకశోకం నాశయతీతి —

(శోక నాశనః)

[౫

(౧) యథా “శ్రితం హ్యేవ మేవ భగవద్వృత్తేభ్యః తిరతి శోక మాత్మ
విత్ ఇతి సోహంభగవశ్శోచామిత మ్మాభగవాన్ శోకస్య పారవ్రా
రయతు” ఇతి

॥ భా. ఉ. ౭-౧-౩ ॥

శోచంతి హి స్వపరబద్ధభూతభగవద్దర్శనక్షేపవిదః. ... *

తత్ర గూఢప్రభావోహితద్బాహ్యస్తరచక్షురున్నయనక్ష [౧౦
మదివ్యతేజోతిశయః—

నిర్వ. (౩) “చ జ్ఞోః”

॥ ౭-౩-౫౨, ౨౪౦-౩౩ ॥

ఇతి కుత్స్వమ్. కః. బహుప్రిహిః. ఏకత్రనశోనలోపః. అన్యత్ర

విపూర్వః సమానః ... *

పరమబద్ధభూత భగవద్దర్శనక్షేప విదాంతేహంశోకం [౧౫
స్వసంబద్ధవృత్తిరేకక్షేపం నాశయతీతి—

(శోక నాశనః)

(౧) “అనశాదర్శనే”

॥ భా. ది. ౧౨౫-౧౯ ॥

[611]

జ్ఞోనః. జిచ్. వృద్ధిః. తతోఽల్యుః. ల్యుద్వా. ఇత్యాది. అనః

జిలోపః. శోక ఉక్తః. ... * [౨౦

తత్ర గూఢప్రభావోహ్యయం అర్పిః తద్బాహ్యభ్యస్తరచక్షు
రున్నయనక్షమదివ్యతేజోస్యాస్తీతి—

నిరు. ౬౩౮. భక్తానాం స్వేనసంబద్ధవృత్తిరేకస్వరూపకమ్ ॥ ౩౮౨ ॥

యత్తచ్చోక్తం నాశయతి (శోక నాశన) శ్చురితః।

జ్ఞో.౬౮,అక్ష.౧ స్తో.౬౮,అక్ష.౬ (౫౫౮) నా. {౬౩౯. అర్చిష్టాన్
 {౬౪౦. అర్చితః

జ్ఞో॥ ౬౮॥ ౬౩౯ అర్చిష్టాన్

౬౪౦ అర్చితః

ఓం అర్చిష్ట తేనమః

ఓం అర్చితాయనమః

భా. (అర్చిష్టాన్). ... *
 సర్వ మేతస్మం భావయన్ ఉదాహరతి — [౫
 (అర్చితః)
 అర్చా, అర్చావతారః, సాస్యసజ్ఞా తేతి.

నిర్వ. (అర్చిష్టాన్)

(౧) “అర్చపూజాయామ్” ||ధా-భా-౧౧౭-౬||

(౨) “అర్చిశుచిహుస్సపిశ్చాచిచ్ఛద్దిభ్యశ్శిః” ||ఉ-౩|౨౬౯-౧౩||
 ఇతి శిః. తతోమతుమ్.

(౩) “తసామత్వర్థే” ||౧-౪-౧౯|౧౩౪-౨౩||
 ఇతి భత్వాత్ పదాంతస్యసోరుత్వన్న.

(౪) “ఆదేశప్రత్యయయోః” ||౮-౩-౫౯|౧౫-౨౯||
 ఇతివత్వమ్. అత్వంతదీర్ఘః. నుమిత్యాది. ... * [౧౫
 అథసర్వ మేతస్మం భావయత ఇత్యుదాహ్రియతే. అర్చా, పరత్వ
 వదవి ప్రకృప్తః, సురనరాద్యవతారవత్ అక్వాచిష్టో ౭ కాదాచి
 తకశ్చ, సదాసర్వేషుతే త్రాయితనేషుగ్రహేషుచప్రత్యక్షసి
 ణ్ధోర్చావతారః సాస్యసజ్ఞా తేతి —
 (అర్చితః) [౨౦

(౧) “అర్చపూజాయామ్” ||ధా-భా-౧౧౭-౬||

(౨) “సురోశ్చహలః” ||౩-౩-౧౦౩|౨౮౭-౨||

నిరు. ౬౩౯. భక్తాభ్యంతరబాహీక చతురున్నయనక్షనుమ్ ||౩౮౩||

దివ్యంతేజస్సదాయస్య (అర్చిష్టాన్) ఇతికథ్యతే|

౬౪౧. అర్చాహ్యర్చావతారోస్యతే త్రాయితనసత్త్వమ్ || ౩౮౪ ||

సజ్ఞాతే (త్యర్చితః) పోక్తః సప్తార్ణోవాశ్చితప్రదః|

౬౮౧ కుమ్భా

ఓం కుమ్భాయనమః

భా. సహ్యవతారోన వరత్వవద్విప్రకృప్తః; సురనరాద్యవతారవత్ క్వచిత్ కదాచిద్వా; సదాసర్వేషుతే త్రాయితనేషు గృహేషుచప్రత్యక్షత్వాత్. అస్యచతత్వగుహ్యం భగవచ్ఛాస్త్రేభో ధాయనవైష్ణవస్మృతిపురాణాదిమనీష్యమ్. వైష్ణవధర్మేషు,
(౩) “సురూపాంప్రతిమాంవిష్ణోఃప్రసన్నవదనేక్షణమ్ । కృత్వాత్మ నఃప్రీతికరీంసువర్ణరజతాదిభిః” ||వి-ధ-౧౦౩-౧౬||

(౪) “తామర్చయేత్తాంప్రణమేత్తాంయజేత్తాంవిచిన్తయేత్ । విశత్య

పాస్తదోషస్తు తామేవబ్రహ్మరూపిణీమ్”^[612] ఇత్యాది* ||వి-ధ-౧౦౩-౨౮||

తత్రతైఃపరిచితసజాతీయసౌందర్యాదినాకామ్యత ఇతి—

(కుమ్భః)

నిర్వ. ఇతి(స్త్రీ)యామకారప్రత్యయః. అతః టాబాది. తతః.

(౩) “తదస్యసజ్జాతంతారకాదిభ్య ఇతచ్” ||౫-౨-౩౬|౧౩౨ ౫||
ఇతి ఇతచ్. తద్ధితః. భత్వమ్.

(౪) “యస్య” ఇత్యాలోపః. ... *||౬-౪-౧౮౮|౨౬-౧౧||
తత్రతైఃపరిచితసజాతీయసౌందర్యాదిమత్తయాకామ్యత ఇతివా
కాఠక్తతే త్రాయితనాదిలక్షణాయాంభూమాధ్యానారా
ధనాదిగోచరతయావా; కాజన్యమరణాదిమాత్రేణస్వల్పసం
బద్ధవత్వాంసీమ్నితదీయయమభటాదిభయాపహమహా ప్రభా
వత్వేనవాభాతీదీప్యత ఇతివా—

(కుమ్భః) పూర్వత్ర

నిరు. ౬౮౧. కామ్యతేయసజాతీయైఃగుణైః (కుమ్భః)ప్రకీర్తితః ||౩౮౫||

భాతీతికుమ్భానిత్యంహిషడణ్ణోభయనాశకః ।

భా. (౧) “కమేకుమచ” ఇతి

॥ఉ-౮॥౧౬౨ ౩౬॥

భవత్యయః, కుమాదేశశ్చ.

కా భూమా, ఉక్తత్రేత్రాయతనాదిలక్షణాయాంధ్యానారా
ధనాదీనాంసీమ్నిజన్మమరణమాత్రేణవాస్వల్పసమ్మన్థవత్త్వాం
యమభటాదిభయావహమహాప్రభావత్వేనభాతీతివా—

(కుమ్భః)

ప్రమోదరాదిత్వాత్సాధుత్వమ్. శ్రీపామరభాగే

(౨) “ఆభాసయతిభూభాగంపరితస్తద్వదేవహి । స్వత్రేత్రః”

[613]

ఇత్యాది. ... * [౧౦

నిర్వ. (౧) “కముకానై”

॥ధా-భా-౧౧౮-౨౯॥

భవత్యనువృత్తై

(౨) “కమేకుమచ”

॥ఉ-౮॥౧౬౨-౩౪॥

ఇతిభః; ధాతోఃకుమాదేశశ్చ. యద్వా;

(౩) “ద్వాదలిభ్యాంభః”

॥ఉ-౩-౨౭౩-౨౯॥

బాహుళకాదన్యతోపిభవతిప్రమోదరాదిలక్షణః కమేరతడః.

(౪) “నేట్” ఇతినేట్.

॥౭-౨-౮॥౨౪౯-౨౭॥

బాహులకాన్నగుణః అనుస్వారపరసవర్ణౌ. అపరత్ర.

(౫) “భాదీప్తా”

॥ధా-అ॥౧౨౪ ౩॥

(౬) “అన్యేస్వపి” ఇతిడః. టిలోపః. ॥౩-౨-౧౦౧॥౨౫౧ ౧౬॥

(౭) “కైశ్చజ్జే” ఆత్వమ్. బాహులకాత్, ॥ధా-భా-౧౨౨-౨౨॥

(౮) “కుర్భిశ్చ” ॥ఉ-౨॥౧౬౧ ౧౩॥

ఇతిచకారాద్వాకుః.

(౯) “ఆతోలోపః”

॥౬-౪-౬౮॥౧౭౬-౧౩॥

[614]

ఇత్యుక్తమేవ. ప్రమోదరాదిత్వాద్వర్ణాగమేనమః. ఇత్యాది. *

౬౮౨ విశుద్ధాక్షా

౬౦ విశుద్ధాక్షా సేనమః

భా. (౩) “యస్తాద్దేవాలయోద్దేశాత్ సుత్తాతజలజస్యచ । భవేచ్ఛబ్దౌ
నువేధశ్చ తావత్ యేత్ర న్ననుచ్యతే” ॥ [౫

ఇత్యాదౌ సీమావధివికల్పాశ్చ దర్శితాః.

(౪) “విహితాముష్మికీయత్ర సిద్ధిర్భవతి దేహినామ్ । అణిమాద్యప్తకో
పేతాస్వశక్త్యాస్యాత్మనాతువై ॥ అధ్వావనిషుసర్వాసునిత్యం
కుర్వతి సన్నిధిమ్ । ముక్తయే సర్వభూతానాం షశేషేణ తువై భువి”
తత్ర యే త్రేషు- [౧౦

(౫) “తాగ్రీహిత్యుక్త్యా జగన్నాథం ధీవ్రం (స్త్రీ) బాలపూర్వకైః । జ్ఞా
త్వా విముక్తదేహాన్తు సహపుర్యప్తకేనతు ॥ మహతా తూర్వ
ఘోషేణ కృత్యారథవరేతువై । జిత్యాన్తకభటాన్ ద్రాక్షన్
బలాత్ యే త్రే శకిజగరాః ॥ ఆనీయ యేత్ర నాథస్య అభిళిఖ్యావ
యన్తి చ । దేవ యే త్రే త్వదీయే స్వవిముక్తం పాఞ్చభౌతికమ్ ॥
శరీరమద్యానాథస్య కురుశశ్వద్యధోచితమ్ । యేత్ర నాథస్తుత
ద్వాక్యం సమాకర్ణ్య గణేరితమ్ ॥ కరుణానుగతేనైవ తన్నిరీక్ష్య
తుచతుషా” ॥

ఇత్యాదినాన్యస్తదేహానంశుద్ధితారతమ్యేన భగవతాస్వయమ్,

కిజగరాదిద్వారావా, శోధితానాం సద్యోవా, పుణ్య [౨౦

జన్మాదిక్రమేణవా, భగవత్పాప్తిప్రపజ్ఞితా. ... *

ఏవమశేషాశ్రితేషు నిగవశేషిత సర్వస్వత్వాత్ —

(విశుద్ధాక్షా)

...

...

*

నిర్వ. ఏవమశేషాశ్చ తేషు నిరవశేషిత సర్వస్వతయా విశుద్ధశ్చాపా
వాక్షాచేతివా, విశుద్ధః ఆక్షా అస్య ఇతివా — [౨౫

(విశుద్ధాక్షా)

నిరు ౬౮౨ సర్వాశ్చ తేషు శేషేణ సర్వస్వత్యాగతస్పదా (విశుద్ధాక్షా) ॥

శ్లో. ౬౮, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౬౮, అక్ష. ౧౬. (౫౬౨) నా. ౬౮౩. విశోధనః

౬౮౩ విశోధనః

౬౦ విశోధనాయనః

భా. తత్రే తేషున్యస్తదేహన్ స్వపాప్త్యద్వాన్ విశోధయతీతి—
 (విశోధనః) ... * [౫
 అథ తే త్రవిశేషేషు పూర్వోక్తవ్యూహవిభవానాం స్థితివిశేషః.
 “జనార్దనాఖ్యాయాదేవ స్తస్మిరుద్ధోజగత్ప్రభుః । భూభాగే
 వాసుభాణ్డాభ్యే నిత్యసన్నిహితస్థితః” ఇతి ॥

నిర్వ. ఆత్మాహిత తేర్హనియ్యుక్తః.

(౧) “శుభశౌచే” ॥ ధా-ది-౧౨౫-౧౮ ॥ [౧౦
 విపూర్వః క్తః. అగుణః. అనిట్.

(౨) “యుషః” ॥ ౮-౨-౮౦ | ౧౫౮-౧౩ ॥
 ఇతిధిత్వమ్. జత్వమ్. పూర్వస్య తత్పరుషః బహువ్రీహిర్వా
 [615]

దీర్ఘః, తతోనాస్తదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *
 అథ తే త్రవిశేషేషు పూర్వోక్తవ్యూహవిభవానాం స్థితివిశేషః—
 (విశోధనః)

(౧) “శుభశౌచే” ॥ ధా-ది-౧౨౫-౧౮ ॥
 విపూర్వః. నిచ్. గుణః. తతోఽయ్యః. ల్యుడా ఇత్యాది. అనః
 నిల్పః. ... *

అథ తే త్రవిశేషేషు పూర్వోక్తవ్యూహవిభవానాం స్థితివిశేషః
 ప్రపశ్యతే. తత్రచ ఆర్షనిర్వచనాత్ వాసుభాణ్డాభ్యే భూ
 భాగే ఆనిరుద్ధోజనార్దనాఖ్యోవసన్ నిత్యసన్నిహితతయా
 నిరుద్ధః ప్రతిరుద్ధోనేతి—

నిరు. ౬౮౩. చ పూర్వోక్తవిభవస్యాత్ (విశోధనః) ॥

భో. ౬౮, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౬౮, అక్ష. ౨౮. (౫౬౩) నా. { ౬౮౮. అనిరుద్ధ
 { ౬౮౫ అప్రతిరథః

౬౮౮ అనిరుద్ధః

౬౮౫ అప్రతిరథః

ఓమ్ అనిరుద్ధాయనమః

ఓమ్ అప్రతిరథాయనమః

భా. (అనిరుద్ధః) ... *
 సపవజనార్దనాఖ్యత్వాదనిష్టజనార్దనే అప్రతిపక్షత్వాత్ —
 (అప్రతిరథః) ... *
 ఆత్మప్రద్యోతనాత్ —

నిర్వ. (అనిరుద్ధః)

(౧) “రుధిరావరణే” || ధా-రు-ఉ ౧౨౭-౨౫ ||

నిపూర్వః క్తః. అనిట్. ధత్వజత్వే. నజ్ఞోనలోపః. ... *
 సపవజనార్దనాఖ్యతయా అనిష్టజనార్దనేనాస్తిప్రతిరథః ప్రతీప
 రథః ప్రతిపక్షో అస్యేతి —

(అప్రతిరథః)

(౧) “రముక్తీదాయామ్” || ధా-భా-౧౨౭-౧ ||

(౨) “హనికుషీరమికాశిభ్యః క్థన్” || ఉ-౨, ౨౬౬-౧౧ || [౧౫

ఇతి క్థన్. అనిట్.

(౩) “అనుదాత్తోపదేశ” || ౬-౮-౩ ౭ | ౧౮౧-౨౮ ||

ఇత్యాదినా ఝలికిత్యనునాసికలోపః. ప్రతీత్యవ్యయపూర్వో
 బహువ్రీహిః. తతోనజ్ఞోపూర్వః పునరపి బహువ్రీహిః. నలోపః.
 పురుషోత్తమః ప్రద్యుష్మశబ్దాభిలష్యః. ఆర్షనిర్వచనాత్. ప్రకృ
 ప్తంద్యుష్మమాత్మప్రద్యోతనలక్షణం విశ్వర్యమస్య ఇతి —

నిరు. ౬౮౮. వసుభాష్టాఖ్యభూభాగే నిత్యం సన్నిహితస్థితః || ౩౮౭ ||

(అనిరుద్ధ) ఇతి ఖ్యాతో వస్వర్థో మనురుత్తమః |

౬౮౫. ప్రతిపక్షస్య రాహిత్యాద్భివ్యవస్థానిష్టజనార్దనః || ౩౮౮ ||

విఖ్యాతో (హ్యప్రతిరథః) ననార్ణశ్శత్రునాశకః |

శ్లో. ౬౮, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౬౮, అక్ష. ౩౨. (౫౬౮) నా. { ౬౮౬. ప్రద్యుమో
 { ౬౮౭. అమితవిక్రమః

౬౮౬ ప్రద్యుమో

౬౮౭ అమితవిక్రమః॥

ఓం ప్రద్యుమ్నాయనమః

ఓమ్ అమితవిక్రమాయనమః

భా. (ప్రద్యుమ్నః)

(౧) “ప్రద్యోతయితా” ఇతిమాలాః॥ పాఞ్చరాత్రేముల-సం॥

ప్రద్యుమ్నః- పురుషోత్తమః,

(౨) “అధిష్ఠాయస్థితస్సాక్షాత్కృతానాంసుగతిప్రదః” *॥ ॥

త్రైలోక్యేవ్యపర్యవసితవిక్రమత్వాత్ త్రివిక్రమః—

(అమితవిక్రమః)

నిర్వ. (ప్రద్యుమ్నః)

[౧౦

(౧) “మూలభ్యాసే”

॥ధా-భావ-ప.౧౨౨-౨౫॥

(౨) “ఘృణార్థేకః”

॥౩-౩-౫౮॥

॥

ఇతికర్తృణికః అల్లంపః నిరూచేహిదివేర్దివాదివశబ్దః తత
 స్సప్తమ్యాస్సమాసికేలుకిల నైర్వర్తినిం విభక్తిమా శృత్యపద
 త్వాత్ [౧౫

(౩) “దివడత్”

॥౬-౧-౧౩౧౧౨౮-౨౨॥

ఇతికత్.

(౪) “అలోన్యస్య”

॥౧-౧-౫౨౧౪-౧౧॥

ఇత్యస్తాదేశః యాన్యః తతః ప్రపూర్వోబహువ్రీహిః... *
 యామునతీర్థమాశృత్యస్థితః త్రివిక్రమశబ్దవాచ్యః అమితః
 త్రైలోక్యేపి అపర్యవసితవిక్రమః పాదపితౄపోస్యేతి— *

(అమితవిక్రమః)

విపూర్వాత్ క్రమేభావేఘృణ్.

నిరు. ౬౮౬. అత్తప్రద్యోతనత్వాచ్చ (ప్రద్యుమ్న) ఇతికథ్యతే॥ ౩౮౯॥

అధిష్ఠాయస్థితస్సాక్షాత్కృతానాంసుగతిప్రదః

౬౮౭. లోకత్రయేవ్యపర్యాప్తవిక్రమో (అమితవిక్రమః)॥ ౩౯౦॥

శ్లో. ౬౯. అక్ష. ౧-శ్లో. ౬౯. అక్ష. ౬. (౫౬౫) నా. ౬౮౮. కాలనేమినిహః

శ్లో. ౬౯. ౬౮౮ కాలనేమినిహః

ఓం కాలనేమినిఘ్ననమః

భా. (౧) “యామునజ్జలమాశ్చేత్యదేవదేవస్త్రివిక్రమః । స్థితకమలస
మూతన్మాణాఞ్చసుగతిప్రదః” * ॥

ఏతేషు యే తేఽఘస్థిత్యా కలికల్మషాపహః—

(కాలనేమినిహః)

(౨) “అవిద్యాఖ్యాచయానేమిః కాలచక్రస్యదుద్ధరా! సామయీ
యంసమాశ్రిత్యవిగ్రహంవిధునోతిచ॥ ధ్యాయేత్తత్ప్రసరఘ్న
ఞ్చదేవమ్” ఇతిహికాలనేమిఘ్నధ్యానమ్.* ॥

నిర్వ. (౧) “నోదాంతోపదేశస్య” ॥ ౭-౩-౩౮. ౨౩౨-౮॥

ఇత్యాదినానోపధావృద్ధిరితుక్తమ్. మాజః క్తః అనిట్.

(౨) “ద్యుతిస్యతిమ” ॥ ౭-౮-౮౦. ౨౫౫-౩॥

ఇతిఇత్వమ్. అగుణః. నభోనలోపః. తతోబహుప్రీహిః... *

ఏతేషు యే తేఽఘస్థిత్యా కాలనేమినామకదైత్యఘ్నధ్యానవిధి
నాకాలస్యకాలచక్రస్యనేమంతత్తుల్యానువిద్యాంకలికల్మషం
నిహంతిఅపహంతి—

(కాలనేమినిహః)

హస్తేర్ని పూర్వాత్ క్షిప్. అన్యత్ ప్రాగేవోక్తమ్.

ఛన్దస్త్యానాకలనే,

(౧) “ణముప్రహ్వత్యేషద్యే” ణోసః. ॥ ధా-భా-ప-౧౨౩-౭॥

(౨) “క్యాచ్ఛన్దసి” ఇత్యునువృత్తౌ ॥ ౩-౨-౧౭౦. ౨౫౯-౫॥

నిరు. ౬౮౮. కాలచక్రస్యయానేమిరవిద్యాఖ్యాచదుద్ధరా!

తాంనాశయతియశ్చాసౌ (కాలనేమినిహః) స్మృతః॥ ౩౯౧॥

అష్టాక్షరోమనురయమవిద్యామూలమోచకః!

౬౮౯ శౌరిః

ఓం శారయేనమః

భా. (౧) 'ఉత్పలావత కేదే శేశౌరిసంజ్ఞోఽచ్యుతస్థితః' ||

||

ఇతి—

[౫

(శౌరిః)

నిర్వ. (౩) "అద్యగమహనజనః కికినాలిట్ చ" || ౩-౨-౧౭౧|౨౫౯-౬||

ఇతిసూత్రాత్ కికినాలిట్ చ ఇతివర్తమానే

[౨౫౯-౮||

(౪) "భాషాయాంధాభక్త్యస్యగమిజనిసమీభ్యః" || ౩-౨-౧౭౧|

ఇతికికినాలిట్ చలిడ్వత్ స్వరేభేదః.

చద్దసి ఇతిచనివృత్తమ్. భాషాగ్రహణాత్. తతోద్విత్వమ్.

అభ్యాస సంజ్ఞాయాం

(౫) "హలాదిశ్చేషః" లిణ్ణిమిత్తా || ౭-౪-౬౦-౧౫౧-౨౭||

దేశాదిత్వాభావాత్ ఏత్వాభ్యాసలోపా. అథవా [౧౫

(౬) "శీర్షాపాశ్చిణే" నః || ధా-భాష-ఉ-౧౨౨-౧౯||

(౭) "నియోమిః" || ఉ-౪|౨౭౫-౩||

అనిట్. గుణః ఉక్తజ్ఞాతత్ పాశ్చిణేవ.

(౮) "కల-శబ్ద-సంఖ్యానయోః" || ధా-భాష ఆ-౧౧౯-౧౦||

(౯) "హలశ్చ" || ౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౩|| [౨౦

ఇతికరణాధికరణయోః యథాయథంఘోషవృద్ధిః. హస్తస్త

[616]

దీర్ఘః. ఇత్యాది. ... *

ఉత్పలావతకవాసీ దేవః శౌరిశబ్దాభిధేయః శూరస్యవసు

దేవస్యఅపత్యమితి—

(శౌరిః)

[౨౫

నిర్వ. ౬౮౯. శౌరి నామ్నస్థిత (శౌరిః) ఉత్పలావత్తకేశుభే || ౩౯౨||

౬౫౦ శూరశ్

ఓం శూరాయనమః

శూ. శూరస్యవసు దేవస్యాపత్యమృతి. ... *

(౧) “దరాధరేచిత్రకూటేరక్షుక్షయకరోమహాన్ | సంస్థితశ్చప [౫
రోరామఃపద్మపత్రాయ తేక్షణః” ఇతి—

(శూరః) రామః

(౨) “శుకగతా” ||ధా-భావ-ప-౧౧౬-౨౧||

(౩) “శుసంచిమినాద్దీర్ఘశ్చ” ఇతికన్పుశ్యయః* ||ఉ-౨.౨౬౭-౬||
సపవవిశేష్యతే— [౧౦

నిర్వ. (౧) “శూర-వీరవికాన్తా” ||ధా-చు ౧౩౧-౨౬||

చురాదాకధాదిః. అదంతః. శిచ్. అతోలోపః. తతః పచా
ద్యచ్. శిలోపః. యద్వాశుస్సాత్తోగతికర్తా. రక్ ప్రకరణే

(౨) “శు-సంచిమినాద్దీర్ఘశ్చ” ఇతిరక్. ధాతోః ||ఉ-౨.౨౬౭-౬||

దీర్ఘశ్చ అనట్ అగుణః. తతశ్శూరశబ్దాత్ అతఇజ్జోపవాదే

(౩) “ఋష్యన్ధక” ఇత్యణిపాప్రేతశ్చుతి ||

ప్రసవోబాహ్వాదేరాకృతిగణత్వాత్ ఇజ్జో. వృద్ధిః. భత్వమ్.

(౪) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮. ౨౬-౧౧||

ఇతిలోపః. ఏతచ్చప్రాగేవప్రాపజ్ఞి. ... *

చిత్రకూటధరాధరస్థోరామఃరక్షుక్షయకరశబ్దవ్యపదేశ్యతయా
శూరోవీరఇతి—

(శూరః)

ప్రాగ్వదేవదాతుః ప్రత్యయోన్యచ్చ. ఆపత్యప్రత్యయో నేతిరువిశేషః*

సపవవిశేష్యతే-శూరజనానాంవీరజనానాంసుగ్రీవమారుతి ప్ర
భృతీనామీశ్వరః నియన్తాఇతి— [౨౫

నిరు. ౬౫౦. సర్వరక్షుక్షయకరః (శూర) ఇత్యభిధీయతే।

స్లో. ౬౯, అక్ష. ౧౧-స్లో. ౬౯, అక్ష. ౨౦. (౫౬౮) నా. { ౬౫౧. శూరజనే
 { ౬౫౨ త్రిలోకాత్మా

౬౫౧ శూరజనేశ్వరః

౬౫౨ త్రిలోకాత్మా

౬౦ శూరజనేశ్వరాయనమః

౬౦ త్రిలోకాత్మనేనమః

భా. (శూరజనేశ్వరః)

(౧) “మగధామణ్డలేవిప్రమహాబోధధరాశ్రితః | సంస్థితోలోకనాథా
 త్వాదేవదేవోజనార్దనః” ఇతి—

(త్రిలోకాత్మా)

భక్తానుగ్రహయత్రీన్లోకాన్ సాతత్యేనగచ్ఛతీతి.

(౨) “అత సాతత్యగమనే”

॥ థా-భావ-ప | ౧౧౬-౧ ॥

(౩) “సాతిభ్యామ్మనిన్మనిశ్చ”

॥ ఉ-౪-౨౭౮-౭ ॥ [౧౦

ఇతి మనిన్మనిత్వయః

...

...

*

నిర్వ. (శూరజనేశ్వరః)

ఈ శేర్వరచినేడితిడభావేచఈశ్వరశబ్దః, జనేవచాద్యచిజనశ
 బ్దః, శూరయతేరచిశు ఇతిసాతాద్వారః దీర్ఘేచశూరశబ్దశ్చ
 సమ్యక్స్వరపాదిపత. సాంహితోగుణః. ... *

మగధామణ్డలే మహాబోధధరాశృణోదేవః ఆర్షనిర్వచనాత్
 త్రిలోకనాథాత్మపదభాక్తయా త్రిత్వయుక్తానాం త్రయా
 ణాంలోకానాం ఆత్మసాతత్యేనగచ్ఛతా ఇతి—

(త్రిలోకాత్మా)

(౧) “అత సాతత్యగమనే”

॥ థా-భావ-

॥ [౨౦

(౨) “సాతిభ్యామ్” ఇతి మనిశ్. వృద్ధిః

॥ ఉ-౪-౨౭౮-౭ ॥

(౩) “నేట” ఇతి నేట్. ఇత్యుక్తమేవ

॥ ౭-౨-౮-౨౮౯- ॥

(౪) “లోకృదర్శనే”

॥ థా-భావ ఆ ౨౧౬-౧ ॥

నిరు. ౬౫౧. పరాక్రమజనేశశ్వత్ స్మృత (శూరజనేశ్వరః) ॥ ౩౯౩ ॥

౬౫౨. యస్సాతత్యేనలోకాన్ స్త్రీన్ భక్తానుగ్రహకామ్యయా |

గచ్ఛతీతి (త్రిలోకాత్మా) వస్వర్ణోభూతిదాయకః ॥ ౩౯౪ ॥

స్లో. ౬౯, అక్ష. ౨౧-స్లో. ౬౯, అక్ష. ౨౪. (౫౬౯) నా. ౬౫౩. త్రిలోకేశః

౬౫౩ త్రిలోకేశః

ఓం త్రిలోకేశాయనమః

భా. (౧) “శుభమాసాద్యభూభాగం పాశ్చిమోత్తరేతథా । దేవంవి
శ్వేత్వరాఖ్యనుస్థితమేత్యస్వగోచరాత్” ॥
ఇతి—

(త్రిలోకేశః)

...

...

*

(౧) “కేశవశ్శేషహలోకే ద్వైరూప్యేణక్షితాస్థితః ॥ మధురాభ్య
మహాయేత్రేవారాణస్యామపిద్విజ” ఇతి— ॥

నిర్వ. (౫) “హలశ్చ” ॥ ౩-౩ ౧౨౧: ౨౦౮-౧౩ ॥ [౧౦
ఇత్యధికరణేఘృ. తరతేర్ద్రాత్రిశబ్దః భావప్రధానశ్చాయం
నిర్దేశః.

(౬) “ద్వైకయోద్వివచనైకవచన” ॥ ౧-౪-౨౨౧౪-౧౮ ॥
ఇత్యత్ర ద్వైకయోరితియధాద్విత్వైకత్వపరః. అన్యథాహి
ద్వైకేష్వితిస్యాత్. తతశ్చైకపాస్థివాదీనాంసిద్ధయే [౧౫

(౭) “ఉత్తరపదస్యోపసంఖ్యానమ్” ॥
ఇతితస్యాకృతిగణత్వాత్ సమాసః. అతోనాయంద్విగుః యేన

(౮) “ద్విగోః” ॥ ౪-౧-౨౧౪౪-౪ ॥
ఇతిజీవప్రసజ్యేత. దీర్ఘః. తతోనాస్తదీర్ఘః. ఇత్యాది.... *
పాశ్చిమోత్తరస్థోదేవః జ్యోత్స్వశ్వేత్వర పదా [౨౦
భిధేయతయాత్రిలోకానామీశఃఇతి—

(త్రిలోకేశః)

ఈశేశగుపధాత్ కః. త్రిలోకశబ్దావనుపదమేవహిన్యరూపిషా
తామ్. గుణః. *

నిరు. ౬౫౩. త్రిలోకానామీశతయా (త్రిలోకేశః) ప్రకీర్తితః

౬౫౪ కేశవః

ఓం కేశవాయనమః

భా. (కేశవః)

(౨) “కృతిబ్రహ్మణోనామశ్శోహంసర్వదేహినామ్| ఆనాస్తవా
క్షేసమ్భూతౌతస్తాతేశవనామవాన్” ||హరి-౨౭౯-౪౭||

ఇతి నిరుక్తిః.

...

...

*

నిర్వ. మధురావారాణసియేత్రద్వయనికాయఃక్షేశాపఃసూదేవఃకేశ
వశబ్దోదాహృతః. అర్హనిర్వచనాత్. కః బ్రహ్మచక్షుశఃరుద్రశ్చకేశౌ
ద్వద్వయః తావజ్ఞభూతావస్యస్త ఇతివా. యతస్తాఅస్తాత్ [౧౦
సంభంధవ్యతః తతః కేశౌవసతోస్తిన్నితివా. వక్యతేచనిర్వచ
నాస్తరమ్ తదమరోధాత్. కశినమవతిహినస్తిఇతివా—

(కేశవః)

పూర్వత్రక్షశఉక్తిః.

(౧) “కైశబే” ||రా-భా-ప-౧౨౨-౨౨|| [౧౫
ఆత్మమ్ అనిమిత్తమ్.

(౨) “అన్యేష్వపి” ||౩-౨-౧౦౧|౨౫౧-౧౬||
ఇతిడః టిలోపః గుణః. తతోస్యాపికేశరూపత్వాత్

(౩) “ఆధయేచీర్షవే”
ఇత్యాదావతిప్రసజ్జవారణార్థేన [౨౦

(౪) “కృష్టేజస్తః” ||౧-౧-౩౯|౪౦-౧౧||
ఇత్యోపదేశిక ప్రతిపత్యర్థేనాస్తగ్రహణేన ||

(౫) “యావత్స్వరానిపాతయోగ్ల ట్ భువత్స్వమహావ్యాహృతేః”
[||౩-౩-౪|౨౩౪-౨౫||

ఇత్యత్ర నిపాతమహావ్యాహృత్యోరన్యతర గ్రహణేనవాజ్ఞాప
నాత్ లక్షణప్రతిపదోక్తపరిభాషాయాః అనిత్యతయా తదుప

నిరు.౬౫౪: బ్రహ్మేశయోస్వాంగజత్వాత్ (కేశవః)పరికీర్తితః||౩౯౫||

౬౫౫ కేశిహా

ఓం కేశిహ్నునమః.

భా. (౧) “కేశవం కేశిహస్తారమ్” || ||

ఇతివత్ స్వయమేవనిర్వచనా న్తరమాహ — [౫

(కేశిహా) ఇతి. ... *

నిర్వ. జీవనేన తన్త్రావృత్త్యాదివాచాత్పద్దైక్యవద్భావమాశ్రిత్య

(౬) “కేశాద్వోన్యతరస్యామ్” ||౫ అ ౧౦౯|౧౩౫-౨౯||

ఇతిమత్పద్ధీయోపః. అవరత్ర

(౭) “నసనివాసే” ||ధా-భా-ప- || [౧౦

(౮) “అన్యేష్వపి” ||౩-౨-౧౦౧|౨౫౧-౧౬||

ఇత్యపిశబ్దాత్. సర్వోపాధివృత్తిచారాధాదధికరణేడః. టిలోపః. అన్యత్ర.

(౯) “అవరక్షణగతికాన్తిప్రీతిత్వప్రవగమప్రవేశశ్రవణ స్వామ్యర్థయాచన క్రియేచ్ఛాదీప్త్యనాప్త్యాల్లిజ్ఞనహింసాదానభావవృద్ధిషు” ఇతిపాఠాదవతిరిహ ||ధా-భా-ప-౧౦౯-౩౧|| హింసాకర్తా, తతః పచాద్యచ్.

(౧౦) “క్లిషూవిభాధనే” ||ధా-భా-ప-౧౨౮-౨౩||

(౧౧) “క్లిశేరన్లలోపశ్చ” ||ఉ-౫|౨౮౦-౧౬||

ఇత్యన్. లలోపశ్చ. గుణః. తతః కేశశబ్దాత్పద్ధీయోతఇనిః. భత్వమ్.

(౧౨) “యస్య” ||౬-౪-౧౦౮|౨౬-౧౧||

ఇతిలోపః. నలోపః. తతఃప్రయోదరాదిలక్షణః. ఇనోలోపః. *

ఉక్తంనిర్వచనాన్తరంవత్క్యత ఇతితమచ్యతే. కేశినం కేసరవ

న్తంతురగదానవంహస్తీతి—

(కేశిహా) [౨౫

౬౫౬ హరిః॥

ఓం హరయేనమః.

భా. (౧) “గిరౌ గోవర్ధనాభ్యేతు దేవస్సర్వేశ్వరో హరిః | సంస్థితః పూజిత
స్థానే” ఇతి — ॥ [౫
(హరిః)

(౨) “ఇదోపహూతం గోహేషుహరేర్భాగం క్రతుష్వహమ్ | వర్ణశ్చ మే
హరిశ్రేష్ఠః తస్మాద్ధరితి స్మృతః” ఇతి * ॥ భా-శా-౩ ౪౩-౩౯ ॥

(౧) “కామ దేవప్రభగవాన్ సర్వేషాం సర్వ కామదః | శఙ్కరాలయ
మాసాద్య సంస్థితో పుర సార్చితః” ఇతి — ॥

[617]

నిర్వ. హనః క్విప్ ఇత్యాది. కేశీవ్యాఖ్యాతః. నలోపః. హన్మన్తదీర్ఘః.

[618]

ఇత్యాది. ఉక్తవ్యాఖ్యావికల్పత్వాత్ నా మోరపునరుక్తిః. *
గోవర్ధనగిరిస్థో దేవో హరిశ్చ బ్రహ్మదేశ్యః. ఆర్షనిర్వచనేన క్ర
తౌ ఇదోపహూతం భాగం హరతీతివా. వర్ణతో హరిః హరి
తవర్ణ ఇతివా — [౧౫
(హరిః)

(౧) “హృష్కో హరణే” ॥ ధా-భా-ఉ-౧౨౨-౧౨ ॥

(౨) “సార్వధాతుభ్యః ఇన్” ఇతి వర్తమానే ॥ ఉ-౪. ౨౭౭-౨ ॥

(౩) “హృషిషిరుహివృతివిదిధి కీర్తిభ్యశ్చ” ॥ ఉ-౪. ౨౭౭-౪ ॥
ఇతి ఇన్. పశ్యతే, [౨౦

(౪) “అచ ఇః” ॥ ఉ-౪. ౨౭౭-౨౬ ॥

ఇత్యస్యాపవాదః. స్వరేవిశేషః. గుణః. రపరః. ... *

నిరు. ౬౫౬. భక్తానాం దుఃఖహరణాద్వర్ణితైస్త్రిప్యైత్ (ధరిన్) స్మృతః॥

శ్లో. ౭౦, అక్ష. ౧-శ్లో. ౭౦, అక్ష. ౮. (౫౭౩) నా. } ౬౫౭. కామదేవః
 { ౬౫౮. కామపాలః

శ్లో. ౭౦ || ౬౫౭ కామదేవః

౬౫౮ కామపాలః

ఓం కామదేవాయనమః.

ఓం కామపాలాయనమః.

భా. (కామదేవః)

(౧) “దీప్యతిర్దానకర్తా” ... * || || ౫

సపవదత్తానుపాలనాత్ —

(కామపాలః)

...

...

*

నిర్వ. శబ్ద-రాలయస్థోదేవః ఆర్షవచనాత్ సర్వకామప్రదతయా
 కామదేవశబ్దవాచ్యః కామానాం కామ్యమానానాం అర్థానాం
 ఈశః స్వామీతథాచదాతేతివా, ఆహత్యదేవోదాతేతివా —
 (కామదేవః) పూర్వత్ర

(౧) “దిపుక్రీడాదా” || ధా-ది-ప-౧౨౪-౨౪ ||

అన్యత్రదానకర్తా ఇహాయం ఉభయత్ర పచాద్యచ్ తత్రపత్య
 తేహ్యయం, ఇగుపథలక్షణః కప్రత్యయోమాభూదితిగుణః.

(౨) “కముకాస్తా” || ధా-భ్వా-ఆ-౧౧౮ ౨౯ || ౧౫

(౩) “అకర్తరిచకారకే” || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||

ఇతికర్తృణిచఘ౞. ఉపధావృద్ధిః. నచ

(౪) “నోదాత్తోపదేశస్య” ఇతినిషేధః. || ౭-౩-౩౪ | ౨౩౨-౭ ||

(౫) “అనాచమికమివమీనామితివక్తవ్యాత్” * || ౭-౩-౩౪ | ౨౯- ||

సపవదత్తంకామంపాలయతిరక్షతీతి —

[౨౦

(కామపాలః)

(౧) “పాలరక్షణే” || ధా-చు ఉ-౧౨౯-౧౫ ||

చురాదిః ణిచ్. తతః పచాద్యచ్. ణిలోపః. కామకర్తృణి
 ఘ౞వృత్పాదితః. ... *

నిరు. ౬౫౭. సర్వేషాంకర్తృదత్వాచ్చ (కామదేవ) ఇతీరితిః।

౬౫౮. దత్వాతుపాలనకరః (కామపాలః) ప్రకీర్తితః || ౩౯౭ ||

స్లో. ౨౦, అక్షు. స్లో. ౨౦, అక్షు. ౧౨ (౫౨౪)

నా. { ౬౫౯. కామీ
౬౬౦. కాస్తః

౬౫౯ కామీ

౬౬౦ కాస్తః

ఓం కామీ నేనమః.

ఓం కాస్తాయనమః-

భా. ప్రదేయాతిశయాత్ —

(కామీ) ... * [౫

సవవస్వయమేవకమనీయః—

(కాస్తః)

అతోహ్యపరసార్పితః.

ఏవము తరతాపి సంజ్ఞాసానుధ్యాది నాత తత్త్వే త్రనంబన్ధఊహ
నీయః. ... * [౧౦

నిర్వ. సవకామాః ప్రదేయాథాః అతిశయితాః అస్య సంతతి—

(కామీ)

కామఉక్తః. తతోతిశాయ నేమత్వన్తీయభినిః.

(౧) “యస్య” || ౬-౪-౧౫౮. ౧౬-౧౧ ||

[619]

ఇతిలోపః. ఇన్నస్తదీర్ష్యత్యాది. ... * [౧౫

తతపవవచనాత్ సవవఅస్పరోర్పితతయా కాస్తః కమనీయోభవతీతి—

(కాస్తః)

(౧) “కముకాస్తై” || ధా-భా-ఆ-౧౧౮-౨౯ ||

కాన్తిరిచ్చాన ర్తమాన ఇత్యనువృత్తై

(౨) “నుతిబుద్ధిపూజాథేభ్యశ్చ” || ౩-౨-౧౮౭. ౨౫౬-౪ ||

ఇతిమతేః పృథక్ బుద్ధిగ్రహణాత్ మతిరిహేచ్ఛా ఇతి తదథాన్య
ర్తమానేక్తః. ఉదిత్వాత్ నిష్ఠాయాం నేట్.

(౩) “అనునాసికస్యక్విర్ములోక్షీతి” || ౬-౪-౧౫. ౧౧౯-౩౨ ||

ఇతిర్ములాదాకితిదీర్ఘః. అనుస్వారపరసవర్ణై.

నిరు. ౬౫౯. ప్రదేయాతిశయాత్ (కామీ)

[౨౫

౬౬౦. (కాస్త) స్యాత్ కమనీయకః।

స్లో. ౭౦, అక్ష. ౧౩. స్లో. ౭౦, అక్ష. ౨౨. (౫౭౫) నా. { ౬౬౧. కృతాగమః
 { ౬౬౨ అనిర్దేశ్యవపు

౬౬౧ కృతాగమః॥

౬౬౨ అనిర్దేశ్యవపుర్

ఓం కృతాగమాయనమః

ఓమ్ అనిర్దేశ్యవపుః సేనమః.

భా. అథ శక్తీశావతారః.

(౧) “నానామ స్త్రీమయీం విద్యాం వ్యజ్ఞయత్యమలాత్మనామ్” ఇతి—

(కృతాగమః)

...

...

*

తత్తద్యుగగుణానుగ్రహకరూపవైచిత్ర్యైత్—

(అనిర్దేశ్యవపుః)

నిర్వ. ఏవమత్తరత్రాపి యథాయథం సంజ్ఞాసామధ్యాది నాత త్తత్

తేత్రసమ్బంధోహ్యః

...

...

*

అథ శక్తీశావతారః. సచ ఆర్షవచనాదమలాత్మనాం నానామ స్త్రీ

మయి విద్యావ్యజ్ఞయి తృతీయాకృతః ఆగమః శాస్త్రీమనేనేతి—

(కృతాగమః)

(౧) “గమ్ గృతా”

॥ ధా-భా-౧౨౩-౭॥

ఆజ్ఞాపూర్వః.

[౧౫

(౨) “అకర్తృచిత్రకారకే”

॥ ౩-౩-౧౯ ॥ ౨౮౨-౧౫॥

ఇత్యనుపృత్తా”.

॥

॥

(౩) “గ్రహవృద్ధినిశ్చయమశ్చ”

॥ ౩-౩-౫౮ ॥ ౨౮౪-౧౯॥

ఇత్యప్. ఘోషనాదః. అత్ర అయం కృతః క్తః. అగుణః

అనిత్. దీర్ఘః.

...

...

* [౨౦

తత్తద్యుగగుణానుగ్రహకరూపవైచిత్ర్యైత్

త్ అనిర్దేశ్యం ఇదం ఛాద్యశమితి నిర్దేశ్యం అశక్యం వపుః

శరీరమస్యేతి—

(అనిర్దేశ్యవపుః)

నిరు. ౬౬౧. మంత్రవిద్యావ్యయం జత్యాత్ (కృతాగమ) ఇతీరితః ॥ ౩౯౮

౬౬౨. యుగానునారీయాపత్వాత్ (అనిర్దేశ్యవపు) స్మృతః॥

223 విష్ణు

ఓం విష్ణు వేదము

భా. (1) “యుగానుసారకాన్తిశ్చ” ఇతి * ||

ఏవం వ్యాప్తినియమనాదిశక్తిద్వారా విశ్వవ్యాప్తేః— [2
(విష్ణుః)

(1) “సర్వశక్త్యాశ్చ నే” ఇతి తన్నన్త్రీవర్ణే. ||

ఆదిత్యపురాణే

(2) “యస్మాద్విష్ణుమిదం సర్వంతస్య శక్త్యా మహాత్మనః । తస్మాత్ సః
ప్రాచ్యతే విష్ణుః విశేధాతోఽప్రవేశనాత్” || ఆ పు ||

నిర్వ. (1) “దువే-బీజసంతానే” || ధా-భా-ఉ-123-13 ||

ఉసిప్రకరణే

(2) “అర్చి-ప్ర-వపి-యజి-తని-ధని-తపిభ్యోనిత్” || ఉ-1, 24-

ఇత్యుసిః. నిత్-నిత్వాదాద్యదాతః [12 ||

(3) “దిశ-అతిసర్జనే” || ధా తు ఉ 124-12 || [12

నిర్ పూర్వః

(4) “ఋహలోర్ణ్యత్” || 3 1 124, 124-12 ||

ఇతి ణ్యత్. కృత్యశ్చయమ్ కర్తృణిశః

(5) “లిజ్చ” ఇతి చాచ్ఛక్యాథే- || 3 3-124, 124-12 ||

ఇత్యుదైరిరామ. గుణః. నశోనలోపః. ... * [10

మన్త్రీవర్ణాది నా వ్యాప్తి నియమన-విక్రమణాదిద్వారా సర్వం
వేదేష్టివ్యాప్తితీతి—

(విష్ణుః)

(1) “విష్ణో వ్యాప్తే” || ధా జు-ఉ 124-10 ||

నిరు. 223. స్వశక్త్యా జగతో వ్యాప్తేయద్వావిక్రమణాత్ స్వతః || 24

(విష్ణు) స్మృతోపశేషేణ

౬౬౪ వీరః

ఓం వీరాయనమః.

భా. ఉద్యోగే

(౩) “విష్ణుర్విక్రవణాద్దైవః” ఇతివా...* ||భా ఉ-౬౯-౧౩|| [౫

(౧) “అజ్ఞాప్రతిక్షకేనైవగదాచక్రద్వయేనతు । పేరితేనహినస్త్యా
శుసాధుసంతాపకారిణః” ఇతి— ||

(వీరః). ... *

నాస్యదేశకాలవస్తుతోవధయస్సస్తీతి —

నిర్వ. (౨) “స్థోణః” ఇతిఅనువృత్తే, ||ఉ ౩-౨౭౦-౩౦|| [౧౦

(౩) “ఏషేఃకిచ్చ” ||ఉ-౩-౨౭౦-౩౧||

ఇతిణః. కిత్. అగుణః. అనిట్. విశేః అస్యతునిష్పత్తిః- పూర్వ
మేవ-ప్రపజ్ఞితా. ... *

స్వాజ్ఞాప్రతిక్షకేణ చక్రగదాదినా సాధుసంతాపకారిణః అజ
తిక్షిపతి-హినస్తీతి— [౧౫

(వీరః)

(౧) “అజగతిక్షేపణయోః” ||ధా-భా-ప ౧౧౭-౧౨||

(౨) “స్థాయితజ్ఞి” ||ఉ-౨-౨౬౬-౨౧||

ఇత్యాదినా ద్వాత్త్రింశతోధాతుభ్యో రగ్విధాయకేనపా
గుక్తసూత్రేణరక్. [౨౦

(౩) “అజేర్వ్యఘృషపోః” ||౨-౪-౫౬-౧౬౦-౩౪||

ఇతివీభావః. అగుణః. అనిట్. ... *

మన్త్రీవర్ణాదినాసదాసర్వత్ర సర్వధాచప్రవృత్త స్వభావతి
యానాస్యవ్రోదేశకాలవస్తువధిః అస్యేతి—

నిరు. ౬౬౪. (వీరస్) స్వాత్సాధుయః భిహా. [౨౫

శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౨౭-శ్లో. ౨౦, అక్ష. ౩౨. (౫౭౮) నా. { ౬౬౫. అనన్తః
 { ౬౬౬. ధనజ్ఞయః

౬౬౫ ౭నన్తో

౬౬౬ ధనజ్ఞయః॥

ఓం అనన్తాయనమః.

ఓం ధనజ్ఞాయాయనమః.

భా. (అనన్తః)

(౧) “అనన్తమూర్తయే” ఇతి తన్మన్తస్త్రివర్ణాత్. ॥౫॥

(౨) “నాన్త్యన్తో విస్తరస్య మే” ॥గీ-౧౦-౧౯॥

(౩) “అత్రైతన్యైవాన్తో నాన్త్యియద్భృష్టా” ॥య-౭-కా-౩-౪॥

(౪) “సత్యంజ్ఞానమనన్తంబ్రహ్మ” ఇతి చ. ॥తై-ఉ-ఆ-౧॥

సదాసర్వత్రసర్వథా చ స్రవ్యస్తస్య భావఇత్యర్థః. నచవస్తుపరి
 చేచ్ఛదా భావో వస్త్యభేదః, దేశకాలయోరతథాత్వప్రసక్తాత్. *
 నచైతదిష్టమానన్త్యంగుణవిభూతిభ్యామప్యవపాద్యతే—
 (ధనజ్ఞయః)

నిర్వ. (అనన్తః)

(౧) “అమగత్యాదిమ” ॥ధా-భా-వ-౧౧౯-౨॥

(౨) “హసిన్మృగిణ్వామిదమి లూపూధుర్విభ్యస్తన్” ॥ఉ-౩-౨౭౨-౩॥

ఇతి తన్.

(౩) “తితుత్ర” ఇతి నేట్ ॥౭-౨-౯. ౨౬౦-౧॥

అనుస్వారపరసవర్ణౌ. నజ్ఞోనలోపః. మట్. ... *

అథగుణవిభూతిభ్యామప్యనన్త్యంఉపపాద్యతే. స్వస్యప్రేప్సో
 పార్జనలోభగూహనోప జీవనాదియోగ్యత్వాతిరేకేణ [-౨౦
 ధనంహేమరత్నాదికంద్రవ్యంజయతి అధఃకరోతీతి—
 (ధనజ్ఞయః)

నిరు. ౬౬౫. దేశతః కాలతో వాపిగుణతో వస్తుతోపి వా॥౪౦౦॥

అవధిర్యస్య నాన్తీతిసో (౭నన్తన్) సముదాహృతః.

నిరు. ౬౬౬. ప్రేప్సోపార్జనలోభాదియోగ్యత్వాధిక్యతస్తతః॥౪౦౧॥

మణిమాత్తికరత్నాని హేమరౌప్యాదికంధనమ్.

యోధఃకరోతీనతతం (ధనజ్ఞయ) ఇతీరితః॥౪౦౨॥

స్లో. ౨౦, అక్ష. ౨౯-స్లో. ౨౦, అక్ష. ౩౨. (౫౭౯) నా. ౬౬౬. ధనజ్ఞయః

భా. ప్రిహ్నపార్జనలోభగూహనోపజీవనాది యోగ్యత్వాధిక్యేన హేనురత్నాదికస్థనమధఃకరోతీతి. ... ౫

(౧) “సంజ్ఞాయాంభృతృవృజిధారిసహితపదమః” || ౩-౨-౪౬ | ఇతిఖచ్. [౨౪౮-౧౬||

ఇహహిబృహత్సు బ్రహ్మశబ్దంప్రయుజ్యతే. తత్రతత్ర తత్తత్రార్థజ్ఞానాభ్యామశేష భోగమోక్షభోక్తృత్వబృహత్తత్వాత్ జీవాత్మాపిబ్రహ్మచ్ఛతే.

(౨) “తద్జ్ఞానంబ్రహ్మసంజ్ఞితమ్” || ||

(౩) “నిర్దోషంహిసమంబ్రహ్మ” ఇత్యాదిమ || గీ-౫-౧౯ || [౧౦ తద్భోగ్యమవ్యక్తం అనన్తభోగోపకరణపరిణామాత్,

(౪) “మమయోనిర్మహద్భూత్వా” ఇత్యాదిమ. || గీ-౧౪-౩ ||

తాభ్యాంస్థితిభాగాదినర్వావస్థాహేతుత్వేనసహితః—

నిర్వ. (౧) “జిజయే” || ధా-భా-ప-౧౧౯-౨౫ || [|| ౩-౨-౪౬ | ౨౪౮-౧౬ ||

(౨) “సంజ్ఞాయామ్భృ- తృ- వృ- జి- ధారి- సహి- తపి- దమః” ఇతిఖచ్. గుణాయాదేశౌ.

(౩) “ధనధాన్యే” పచాద్యచ్ || ధా-జు-ప-౧౨౪'-౨౨ ||

(౪) “అగుర్ద్విషదజస్తస్యముమ్” || ౬-౩-౬౭ | ౨౪౭-౮ ||

ఇతి ఖదస్తే ఉత్తరపదే పూర్వస్యాజస్తస్యముమ్. మత్త్వాదన్యాదచఃపరః. అనుస్వారః. పాక్షికః పరసవర్ణః. ... * ఇహహిబృహత్సుప్రధానపురుషేశ్వరాదిషుబ్రహ్మశబ్దః శ్రుత్యాదిషుప్రయుజ్యతే. బృహత్త్వం తేహమ్-తత్రతత్రయథాయథం ఉపపాదయిష్యతే. క్వచిత్ బృహత్త్వం తత్రబ్రహ్మభ్యామ్. సంప్రదానాభ్యామ్ తత్తత్రార్థజ్ఞానతోశేషభోగమోక్ష [౨౫

శ్లో || ౨౧ || ౬౬౨ బ్రహ్మణ్యో

ఓం బ్రహ్మణ్యాయనమః.

భా. (బ్రహ్మణ్యః). ... *

నిర్వ. భాక్తుత్వేన బృహతేపురుషాయ అనంతభోగోపకరణ పరిణా
మాత్ బృహతే తతోభోగ్యాయ ప్రధానాయచస్థితి భోగాది
సర్వావస్థాహేతుత్వేన హితఇతి—

(బ్రహ్మణ్యః)

(౧) “బృహబృహివృద్ధా” || థా-భాస్-ప-౧౨౦-౩౧ ||
ఓస్థ్యాదీ ఇమా దన్త్యోస్థ్యాదీ అపి. యశోబవయోరభేదః [౧౦
తతఇదితః శుద్ధాత్-ణ్యస్తాద్వామనిస్సృకరణే.

(౨) “బృంహేరోచ్చ” || ఉ-౪-౨౨౨-౩౨ ||
ఇతి మనన్. నస్య అకారశ్చ. అతోనానుస్వారః. అస్తువాసః-
అథాపితస్యైవాకారః. న ఇత్యనేన తత్సానికానుస్వారో
లక్ష్యతే ఇతి వ్యాఖ్యాస్యతే అత్ర హేదితోనుమి [౧౫

(౩) “ఇక్ శ్చిపా” ఇతి ఇకి. ఇదిన్యైత్ నలోపాభావే || ౩-౩ ౧౦౮ ||

(౪) “నశ్చ” ఇన్యనుస్వారేచ || ౮ ౩-౩ ౧౦౧-౧౨ ||
బృంహిఃణ్యస్తస్యాపీదమ్ తస్మై నిగ్రహణమ్. తత్తేకి నిలో
పోనలోపాప్రాప్తిశ్చేతి విశేషః. తత్ ఫలంచానుపదమేవ
ప్రవృజ్జయిష్యతే, అతోయథాయథానత్రతత్రనిష్పత్తిర్ద్విప్రవ్యా.
ప్రకృతేతుశుద్ధాదయంవిధిః యశ్ బుంతోరః

(౫) “నేట్” ఇతి నేట్. ... * || ౨ ౨-౮ ౧౨౪-౨౨ ||

నిరు. ౬౬౨. జీవాత్తాప్రకృతిశ్చాపి బ్రహ్మేతి వ్యపదిశ్యతే।

తా భ్యాంయస్థితిభోగాదే సుర్వావస్థానుకారణమ్ || ౪౦౩ ||

(బ్రహ్మణ్య) సుచవిజ్ఞేయ సుప్రాన్తోభోగదాయకః।

శ్లో. ౭౧, అక్ష. ౪-శ్లో. ౭౧, అక్ష. ౮. (౫౮౧) నా. ౬౬౮. బ్రహ్మకృద్బ్రహ్మ

౬౬౮ బ్రహ్మకృద్ బ్రహ్మ

ఓం బ్రహ్మకృద్బ్రహ్మజేనమః

తతాగ్ర్యమ్మహదహహాగ్రాదిప్రభృతిచబ్రహ్మ, అస్తోకవిస్తరత్వాత్.

(౧) “తస్మాదేతద్బ్రహ్మ నామ యావన్నాచ్ఛజాయతే” || ము-ఉ ౧-౧ ||

ఇత్యాదౌ. ... *

తస్యకర్తాబ్రహ్మో, యస్యసర్వధానియామ్యః, సః—

(బ్రహ్మకృద్బ్రహ్మ). ... *

నిర్వ. తతోబ్రహ్మశబ్దాచ్చతుర్థస్తాత్

(౧) “తస్మైహితమ్” || ౫-౧-౫ | ౧౨౧-౩౨ || [౧౦

(౨) “శరీరావయవాద్యత్” ఇతి. వర్తమానే || ౫-౧ ౬ | ౧౨౧-౩౩ ||

(౩) “ఖలయవమావతిలవృషబ్రహ్మణశ్చ” ఇతి || ౫-౧-౭ | ౧౨౨-౨ ||

హితాథేయత్. తద్ధితఃభగ్నమ్.

(౪) “నస్తద్ధితే” ఇతిటిలోపేపాగ్రీప్తే || ౬-౪-౧౪౪ | ౬౧-౧౪ ||

(౫) “యేచాభావకర్తృణోః” || ౬-౧ ౧౬౮ | ౬౧-౧ || [౧౫

ఇతి యాదౌ అసః ప్రకృతిభావః. ఇత్త్వమ్. ... *

తథా. అస్తోకవిస్తరత్వాత్ బృహత్ తతాగ్ర్యమ్ మహద

హహాగ్రాదికమపి బ్రహ్మతతాగ్రోతీతి బ్రహ్మకృత్, చతుర్ముఖః.

తస్యసర్వధానియామ్యస్య బ్రహ్మోఅగ్ధతోనియామకఇతి—

(బ్రహ్మకృద్బ్రహ్మ) [౨౦

ఏకస్మాదువ్యాఖ్యాతోహి బ్రహ్మశబ్దః. ఆపిష్టలిక్తత్వాచ్చచతు

[120]

ర్ముఖవాచీపుమానితివిశేషః. కృణుః క్రిపితుక్. అగుణః. ఇత్యాది. బ్రహ్మ

శబ్దః క్రిపితుక్. ఏవముస్తరత్రాప్యవధేయమ్. విశేషశ్చేదుచ్చతే.

నిరు. ౬౬౮. మహదాదితమకార్యంబ్రహ్మైతిహ్యభేదీయతే || ౪౦౪

తస్యకర్తాస్వయంబ్రహ్మనియామ్యేయస్యసర్వదా।

సతుప్యాత్ (బ్రహ్మకృత్ బ్రహ్మ) నవార్థస్సర్వశక్తిదః || ౪౦౫ ||

உடன் பிழை

ఓం | బ్రహ్మచోనమః.

భా. ఏవం వ్యక్తవ్యక్తసమష్టివ్యష్టిపురుషాన్ బృంహాయతి నిర
తిశయ కల్యాణగుణగణైః స్వరూపగుణవిభవైస్వయంబ్ధాః [౫
బృంహతీతి నాపేక్షకం వేదాంతవేద్యం పరంబ్రహ్మ—

(బ్రహ్మ)

...

...

✱

(౧) “బ్రహ్మహోమోపశాంత్య” ఇతిమన్వంత్ర్యయః. ||ఉ-౨-౨౬౯-౧౫||
అమాగమోనలోపశాంత్య.

(-౧) “బృహత్పాద్యధ్యాయాంత్యాచార్యప్రవృత్తిపరిశీలన” ఇతి.*॥ ॥
సర్వస్వాస్థ్యనిమిత్తప్రపంచపరిశోధనోపేక్ష (బ్రహ్మ)

(౧) “అపొబ్రహ్మ” క్రితశ్రుతిః ॥ ౨౨-భృ-౨-౧॥

[121]

[illegible]

వేదాంతవేద్యమ్ పరంతత్వమేవమ్ వ్యక్తావ్యక్త సహజ్జీవ్యజ్జీ-
 రూపమ్ విశ్వమనాపేక్షికం బృహదయతివర్ధయతి స్వయంజ్ఞాత
 తత్రయకల్పాంతైః స్వరూపగుణవిభవైః బృహదయతివర్ధతేత్యతిచ—

(బహు)

[122]

(౧) “బృంహేః” ఇతిహాస్ ఇత్యాది ||ఉ-౨-౨౬౯-౧౫||

తద్రూపి బృంహాః శుద్ధోన్యస్తశ్చ తస్మై నిగృహ్యత ఇత్యుక్తమ్.
అత్ర చార్షణ్యచ నాత్ ఉభయతోపి నష్టతిః. నిష్పత్తే చ ని
తల్లోపావిశేషః. ఆచార్యలిక్తత్వాచ్చా స్య శబ్దస్య పర బ్రహ్మవాచి
నః శ్రీ బత్సమ్. ... *

*

నిరు. ౬౬౯. వ్యక్తావ్యక్త సహజ్యాదిపురుషాన్ శ్చైవ నిత్యశః॥

గుణైశ్చ కల్యాణతమైర్నృప్త్యుబహ్తయతీతిచ॥రం౬॥

రూపేస్యకూపేణగుణైర్విభవైశ్చస్యయంముహుః॥ [౨౫]

బ్రహ్మేతి సతువా (బ్రహ్మ) పడర్జుస్సన్మతిప్రదః॥రం ౭॥

జ్ఞో. ౭౧, అక్ష. ౧౧ జ్ఞో. ౭౧, అక్ష. ౧౯. (౫౮౩) నా. { ౬౭౦. బ్రహ్మవివర్ధ
 { ౬౭౧ బ్రహ్మవిత్

౬౭౦ బ్రహ్మవివర్ధనః।

౬౭౧ బ్రహ్మవిత్

ఓం బ్రహ్మవివర్ధనాయనమః.

ఓం బ్రహ్మవిదేనమః.

భా. తంవివర్ధయతీతి—

(బ్రహ్మవివర్ధనః).

...

...

*[౫

తత్ప్రతిపాదకో వేదోపిబ్రహ్మ,

(౧) “బ్రహ్మో ధ్యేష్యమాణః” ఇ శ్వాదేః

॥

॥

(౨) “అనంతావైవేదాః”

...

* ॥కాతకం ౧॥

తానప్యవధినా వేత్తీతి—

(బ్రహ్మవిత్)

[౧౦

సర్వ. తథా శ్రోత్యాచ ప్రసిద్ధ్యాబ్రహ్మతపః. తదుపలక్షితశ్చ సర్వ

స్వాస్యనిమిత్తమ్ భర్తృంవివర్ధయతి విశేషేణవర్ధయతీతి—

(బ్రహ్మవివర్ధనః)

(౧) “వర్ధచ్ఛేదన పూరణయోః”

॥ధా-చు-ఉ-౧౨౯-౨౫॥

(౨) “వృధువృద్ధే” వా.

॥ధా-భ్వా-ఆ-౧౨౧-౬॥ [౧౫

విపూర్వః ఆద్యః చురాదిః. తతో భావిదిః. పూర్వం స్వాధ్యేణిచ్.

గుణః రవరః. తతో హేతుమతిణిచ్. పూర్వవిప్రతిషేధాత్

అపవాదత్వాద్వాప్యధ్ధిం బాధిత్యాణిలోపః. వినైవవాణ్య

వైణ్ణిచం పూరయతీత్యర్థలాభః. అపరత్రకేవలాదేవసణిచ్

గుణాది. ఉభయతోపి తతో ల్యుః ల్యుడా. బాహులకా

[123]

దిత్యాది అనః - నిలోపః.

...

*

బ్రహ్మ, వచనాత్ తత్ప్రతిపాదకమ్ అనంతశాఖిమపి వేదం

వేత్తి అవధినాజానాతీతి—

(బ్రహ్మవిత్)

నిరు. ౬౭౦. తపోవివర్ధనాన్నిత్యం స్మృతో (బ్రహ్మవివర్ధనః)।

౬౭౧. యో వేదానంతతో వేత్తిస (బ్రహ్మవిత్) ఉదీరితః ॥౮౦౮॥

౬౭౨ బ్రాహ్మణం

ఓం బ్రాహ్మణాయనమః.

భా. (౧) “అవాదినిధనంబ్రహ్మనదేవానర్షయోవిదుః। ఏకస్తద్వేదభగ
వాన్ ధాతానారాయణస్వయమ్” * || భా-మో-౩౮౦-౧౯ ||
వేద్యవ్యవస్థాపనార్థం స్వయమత్రిగోత్రాదా దత్తాత్రేయాది
రూపేణ బ్రాహ్మణోభవతీతి —

(బ్రాహ్మణం)

(౧) “బ్రహ్మనయత్యుగతి” ||
ఇతివానైరుక్తాః: ... * [౧౦]

నిర్వ. (౧) “ఓదత్తానే” || ధా-అ-ప-౧౨౪-౬ ||

క్విప్. అగుణః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్. ... *

వేదవ్యవస్థాపనాయస్వయం అత్రిగోత్రాదా దత్తాత్రేయాది
రూపేణ విసతయా బ్రాహ్మణోభవతీతివా. నిరుక్తానుసారాత్
బ్రహ్మవేదం స్వయమ్ తాదృశః సన్నయతిప్రాపయతితద్గణా
నిశబ్దాపయతేవాఉభయథాపి వ్యవస్థాపయతీతివా —

(బ్రాహ్మణం)

బ్రహ్మన్ శబ్దాత్

(౧) “తస్యాపత్యమ్” || ౪-౬-౯౨, ౧౯-౩౦ ||

(౨) “తదగ్ధితేతద్వేద” || ౪ ౨-౫౯, ౧౦౩-౧౧ || [౨౦

ఇతివోక్తేషు అర్థేష్వణో ఆదివృద్ధిః. అర్హతిప్రకృతిభావాత్.

(౩) “నస్తద్ధితే” ఇతి న టిలోపః. || ౬-౪ ౧౪౪-౬౧-౧౪ ||

(౪) “బ్రాహ్మణజాతౌ” || ౬-౪ ౧౭౧, ౧౯౭-౯ ||

నిరు. ౬౭౨. దత్తాత్రేయాదిరూపేణ హ్యుద్ధిష్టో (బ్రాహ్మణ) స్పృతః।

పతనాద్వాధవేదస్య బ్రాహ్మణః పరికీర్తితః || ౪౦౯ ||

౬౨౩ బ్రహ్మ

౬౦ బ్రహ్మతోపమః.

భా. సర్వమేతత్ప్రమాణప్రమేయరూపంబ్రహ్మస్వమితి—
(బ్రహ్మ) [౫

సర్వ. ఇత్యత్ర అజాతా ఇతి పర్యుదాసాన్నాయం తస్యవిషయః. తత్ర
బ్రాహ్మణ్యమితి యోగవిభాగాత్ జాతావనపత్యేణి టిలోపేపిత
స్యేష్టసిద్ధ్యర్థాయా నాధ్యేత్యవేదిత్య న్రత్యయా నైస్తస్య విష
యః. ఇ త్స్వమ్. ఉ త్రగత్ర ప్రధనక త్వే. కర్మణశ్శేషత్వవివక్షా
యాంనియోనత్యే [౧౦

(౫) “అస్యేవ్యపి” || ౩-౨-౧౦౧, ౧౫౧-౧౫ ||
ఇతిపః. టిలోపః. తతఃప్రజ్ఞాద్యుత్. స్పార్థికః. ఆదివృద్ధిః.

(౬) “యస్య” ఇతిలోపః. || ౨-౨-౧౫, ౧౫౨-౧౦ ||

(౭) “పూర్వపదాత్” || ౮-౪-౩, ౭౬-౬ ||

ఇతిః శ్లోమ్. అనుక త్వే, అనితశ్శబ్దకర్తా. తనిః పాగ్విత్తర
ర్మణశ్శేషత్వవివక్షయా పచాద్యుచ్.

(౮) “శకన్ధ్యాదిషు టేః పరరూపం వక్తవ్యమ్” || ౭-౭- ||

ఇతి తస్య ఆకృతిగణత్వాత్ పరరూపమ్. తతః ప్రజ్ఞాద్యుత్
ఆదివృద్ధిః.

(౯) “యస్య” || ౭-౨-౧౫, ౧౫౨ ౧౦ || ౧౦

ఇతిలోపః. ఇ త్వేణు ననయితేతవ్యమ్. ... *

వచనాత్ బ్రహ్మసర్వమేతత్ ప్రమాణప్రమేయరూప వస్తస్వ
స్యాస్తీతి—

(బ్రహ్మ)

నిరు. ౬౨౩. మానమేయస్వరూపంబ్రహ్మస్వమితి (బ్రహ్మ) ఉత్పత్తిలే.

ఓం బ్రాహ్మణప్రియాయనమః.

(బ్రాహ్మణప్రియ) ఇత్యుక్తోన వాణ్ణోధక్తువోషనుః॥౪౧౧॥

శ్లో. ౭౧. అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౭౧. అక్ష. ౩౨. (౫౮౭) నా. ౬౭౫. బ్రాహ్మణప్రి

భా (౧) : “ఘ్నంతం శపంతం పరుషం వదంతం యో బ్రాహ్మణం న ప్రణమేద్య

[125]

ధార్వామ్” ఇత్యాది.

॥

॥

(౨) “యేతుధర్వామృతమిదం యథోక్తం పర్యుపాసతే। శ్రద్ధధానా
మత్పరమాభక్తాస్తే తీవ్రమేప్రియాః” ఇతి ॥ ౧-౧౩-౨౦ ॥ [౫

(౩) “యద్బ్రాహ్మణస్య ముఖతః”

॥

॥

(౪) “విప్రప్రసాదాదనురాజ్ఞయామి”

॥ వి ధ-౫౨-౨౩ ॥

[126]

(౫) “కింపునర్బ్యాష్టాణాః పుణ్యాః” ఇత్యాది.

॥ ౧-౯-౩౩ ॥

ఏవం బహుముఖమానన్త్యముక్తమ్, యథా

(౬) “మహతోమహీయాన్”

॥ ౨-తై-ఉ-౧ ॥ [౧౦

(౭) “పరాత్పరం యన్తహతోమహాన్తమ్”

॥ ౨-తై-ఉ-౧-౫ ॥

(౮) “మహాన్తం విభుమాత్మానమ్”

॥ కఠ-ఉ-౨-౪ ॥

(౯) “సుహతః పరమోమహాన్”

॥

॥

[127]

ఇత్యాది.

...

...

...

*

నిర్వ. (౨) “ఇగుపథజ్ఞాప్రీతిరఃకః”

॥ ౩-౧-౧౩౫. ౨౪౫-౫ ॥

ఇతికః. అనుణః సంయోగపూర్వత్వాత్ ఏకాచ్ త్వాచ్చ
ద్వ్యర్థవికలతయా

(౩) “ఏరనేకాచః”

॥ ౬-౪-౨౨. ౨౧-౪ ॥

ఇతి యణోఽప్రాప్తా

(౪) “అచిశ్చుధాతుభివాంయోరియజువజౌ”

॥ ౬-౪-౭౮ ॥

ఇతి ఏరియజ్.

[౨౧-౧ ॥

(౫) “జిచ్చ” ఇతి అన్తాదేశః. బ్రాహ్మణో

॥ ౧-౧-౫౩ ॥ ౪-౧౩ ॥

వ్యాఖ్యాతః. ఇథమ్ బహుముఖమానన్త్యముక్తమ్. ... *

శ్లో. ౭౨, అక్ష. ౧-శ్లో. ౭౨, అక్ష. ౪. (౨౦౮) నా. ౬౭౬. మహాక్రమో

శ్లో॥ ౨౭॥ ౬౭౬ మహాక్రమో

ఓం మహా కమాయనమః.

భా. అదైవముత్సుకీకృతేషు వాత్సల్యతోప్యానన్త్యం పరమతుష్టమాత్మా
నం పరమనిష్ఠభవపాతాళాజ్ఞీవానారోహయతోమహత్వా
రోహణసోపానపర్వానుపూర్వ్యస్యేతి—

(మహాక్రమః)

యథాజననీ, ప్రసన్నయమాదౌ ప్రస్థాపయతి, అథదుగ్ధమ్,

అథాహరమ్; అథభోగాన్ గమయతి; ఏవమయం సుకృతినమ్

అద్వైష్యాఽస్తిక్యాఽభిముఖ్యాఽనువర్తనజ్ఞానభక్తివిస్రమ్భక్మే

భైవపాప్రిపయతి. అభ్యుత్థానార్థం ఛదానువర్తనార్థం; అన్యథా

నిర్వ. అదైవముత్సుకీకృతేషు వాత్సల్యతోప్యానన్త్యం ప్రస్తోష్య

తే. సర్వోత్తమైస్త్వాత్మ నిపరమనిష్ఠభవపాతాళస్థ జీవాత్మస

మారోపణేన హానభ్యధికః క్రమః జననీకర్తృకప్రసన్నయకర్మ

కప్రస్థదుగ్ధాహరభోగగమనికాక్రమ ఇవ, స్వకర్తృక సుకృతి

కర్మకాఽద్వైష్యాఽస్తిక్యాఽభిముఖ్యాఽనువర్తనజ్ఞానభక్తివిస్రం

భపాప్రిపణికయాఽరోహణసోపానపర్వానుపూర్వ్యస్యేతి—

(మహాక్రమః)

(౧) ఆక్రముపాదవియేషే”

॥ ధా-భావ-ప-౧౦౯-౩॥

భావేషుత్థ

[౨౦

(౨) “నోదాత్తోపదేశస్య”

॥ ౭-౩ ౩౪౧౩౩౨-౧॥

ఇత్యాదినానోపధావృద్ధిరిత్యుక్తమ్.

నిరు. ౬౭౬. పరమోన్నతిమాత్మానం సోనిమాన్యువపాతకాత్.

జీవాన్యమారోహయతోజ్ఞానభక్త్యాదిరూపిణీ॥ ౪౧౨॥

సర్వానుపూర్వీయప్యాస్తి (మహాక్రమ) ఇతీరితః॥

౬౨౨ మహాకర్తా

ఓం మహాకర్తానమః

భా (౧) "బుద్ధాయైవభవ త్యేషామపద్యాహ్యుక్తి మోక్షై తా" ॥

అతఃఖిల్వాహుః

[౫

(౨) "జన్మాన్తర సహస్రేము శపాధ్యాససమాధిభిః | నరాణాంక్షీణ
పాపానాంకృష్ణేభ క్షీణజాయితే" ఇతి ॥వి-౪

(౩) "బహూనాంజన్మనామ నైజ్ఞానవాన్తాంప్రవద్యతే" ॥గీ ౨ ౧౯॥

(౪) "అభ్యాసయోగేనతతోమామిచ్ఛాపున్ధనజ్ఞయి" ॥గీ-౮-౮॥

[123]

ఇత్యాది.

...

...

* [౧౦

క్రిమికీటాదిభావే దుర్జరపరోచ్ఛిష్టసిక్థద్రప్సమాత్రజ్ఞత్వం స్వమ
హావిభవాను భవాభియుక్తం కిరోతీత్యతపస్త్వయినీయన్మహ
దస్యక ర్తేతి—

(మహాకర్తా).

...

...

*

నిర్వ. (౩) "మహాపూజాయామ్" వర్తమానే ॥ధా-భా-ప-౧౨౬-౩ ॥

(౪) "పుష్కత్"

॥౨-౬౪-౧౬౪॥౧౨- ॥

ఇత్యాదినాక్యన్తోనిపాతః. శత్రువతాగర్యభాక్ష్ ఇశ్యేష్యక్త
మేవ. అత్త్వమ్ దీర్ఘః. ... *

క్రిమికీటాదిభావే దుర్జరపరోచ్ఛిష్ట సిక్థద్రప్సమాత్రస్య జన్తో.
స్వమహావిభవాను భవాభియుక్తీకరణేన మహదతిపస్త్వయినీ
యంకర్తాస్యేతి—

(మహాకర్తా) కృజః

నిరు. ౬౨౨. అత్యంతహీనాన్ జన్మాంశ్చయోగ్యాన్ స్వానుభవస్యచ ॥

కిరోశిమహదాశ్చర్యంకర్తయస్యాస్తేనర్పదా.

(మహాకర్తా) సపజ్ఞైయోహ్యష్టార్ణోమనురుత్తమః ॥౪౧౪॥

శ్లో. ౭౨. అక్ష. ౯. శ్లో. ౭౨. అక్ష. ౧౨. (౫౯౦) నా. ౬౭౮. మహా తేజా

౬౭౮ మహా తేజా

౬౦ మహా తేజ సేనముః

భా. ఏవం తామసా నామప్య నాద్యవిద్యాతమస్తస్మర తేజస్తాత్ —
(మహా తేజాః) ... * [౫
కథమయమతిమహాన్, త్సోదీయసాం నేదీయాన్, విషయాస్త
రవత్ తత్కరణాన్యనుప్రవిశ్యతతాస్త్రాన్తరణానుప్రవేశాత్ —

నిర్వ. (౧) “సర్వధాతుభ్యః” ||ఉ-౪-౨౭౭-౨||
ఇతి మనిన్. గుణోరపరః. అనిట్. నిరూచేహిమహచ్ఛబ్దః. ఏవమ్

[129]

ఉత్తరతాస్త్రిష్యవధాతవ్యమ్. నాస్తదీర్ఘః. ఇత్యాది. ... *
ఏవమ్ మహత్తామసా నామప్య నాద్య విద్యాతమస్తస్మరంతే
జోస్యేతి—

(మహా తేజాః)

(౧) “తిజ-నిశానే” ||ధా-మ-ఉ-౧౨౯-౨౫||

ఇతి మాయాంహి

[౧౫

(౨) “గుప్తిచ్ కిద్భ్యస్సన్” ||౩-౧-౫౧౭౮-౨౪||

ఇతి సన్. అతోనేహతతః

(౩) “సర్వధాతుభ్యః” ||ఉ-౪౧౭౮-౩౨||

[130]

ఇతి అనున్. గుణః. బహువ్రీహిః. అసస్తదీర్ఘః. ఇత్యాది. *
అథ మహా త్సోదీయసామపినేదీయాన్ శ్చాసా ఉరగః
ఉరోవక్షః తదుపలక్షితఞ్చహృదయం తేనతత్ కరణాన్యను
ప్రవిశన్ తద్వారాతాన్ గచ్ఛన్ శ్చేతి—

నిరు. ౬౭౮. అనాద్యవిద్యాభ్యతమోహరి తేజోమహద్యతః।

(మహా తేజా)హృతఃఖ్యాతస్తేజదోవసువర్ణకః॥౪౧౫॥

శ్లో. ౭౨, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౭౨, అక్ష. ౧౬. (౫౯౧) నా. ౬౭౯. మహేంద్ర

౬౭౯ మహేంద్రగః

ఓం మహేంద్రగాయనమః

భా. (మహేంద్రగః)

(౧) ఉరగప్రదర్శితం హృదయమరః. యద్వా రాతాన్ గచ్ఛతీతి [౫
“ఉరసో లోపశ్చ” ఇతి సప్రత్యయః. సలోపశ్చ. || ౩-౨-౪౮ |

[౧౧౫- ||

(౨) “యో న విత్తైర్న విభవైః న వా సో భిర్న భూషణైః । తోష్యతే హృ
దయే నైవ కస్తమీ శన్న పూజయేత్” ఇతి. * || ౧-౪-౯౦. ౬౯ ||
మహాత్మర్వసుకరమారాధనమస్మేతి— [౧౦

నిర్వ. (మహేంద్రగః)

(౧) “గమ్ గతా” || ధా భా-ప ౧౨౩-౭ ||

(౨) “గమేర్దః” || ఉ-౨-౨౬౮-౭ ||

ఇతి వర్తమానే

(౩) “ఉరసో లోపశ్చ” || ౩-౨ ౪౮ | ౧౧౫- ||

ఇతి వృత్తాదయస్య మాణస్య ఉరసో లోపశ్చ.

(౪) “అలోన్యస్య” || ౧-౧-౫౨ | ౪-౧౧ ||

ఇతి పరిభాషయా తదన్యస్య సస్య లోపః. తతష్టిలోపః.

(౫) “ఋగతా” అనున్వక్రణే || ధా-జా-ప-౧౨౪-౨౧ ||

(౬) “శ్రయతేస్వాక్షే శిరఃకిచ్చ” || ఉ-౪-౨౭౮-౩౪ ||

ఇత్యతః కీచ్ఛేత్యనువృత్తౌ

(౭) “అర్తేరుచ్చ” || ఉ-౪-౨౭౮-౩౫ ||

ఇతి అనున్. కిత్. ధాతోరుదాదేశశ్చ. రపరత్వమ్. క్త్వా
దగుణః. అలోన్యలోపేన సలోపఉక్తః. పూర్వోత్తరయో
సాసంహితః అద్గుణః. ... * [౨౫

నిరు. ౬౭౯. (మహేంద్రగః) ఇతి ఖ్యాతః చిత్తద్వారా ప్రవేశనాత్ ।

శ్లో. ౭౨, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౭౨ అక్ష. ౨౪. (౫౯౨) నా. { ౬౮౦. మహాక్రతు
 ౬౮౦ మహాక్రతుర్
 ౬౮౦ మహాయజ్ఞా
 ఓం మహాక్రతవేదమః
 ఓం మహాయజ్ఞవేదమః

భా. (మహాక్రతుః)
 సమర్పణసంసారస్వాదూక్యతైః ఆగమశాస్త్రకారిత [౫
 సర్వవ్యాపారైరారాధ్యత్వాత్. యథా

[131]

- (౧) “యత్రోషి” ఇత్యాది. ... * || ౧౯-౨౭ ||
 స్వయాజినామన్యయాజిభ్యోవ్యత్యత్ర వైత్ —
 (మహాయజ్ఞా)
 (౧) “సుయజ్జోర్జ్వలప్” యథా || ౩-౨-౧౦౩ | ౨౫౬-౮ || [౧౦
 (౨) “తేషామేకాన్తినశ్చేష్ఠాస్తేచైవానన్యదేవతాః” ఇతి * ||

నిర్వ. అథా వ మహాన్ సర్వసుకరః క్రితః సమర్పణ సంసారస్వాదూ
 కృతః రాగశాస్త్రకారితో యజ్ఞః, తదుపలక్షితజ్ఞాపారాధనం
 అస్మేతి —
 (మహాక్రతుః) కరోతేః [౧౫

- (౧) “కృతః క్రితః” || ఉ-౨౬౩-౧౮ ||
 ఇతి క్రితః. అనుణః. యణ్. యుతోరః. ... *
 వచ సాత్ మహాన్త్రోన్యయాజిభ్యోచ్చైష్ఠైః యజ్ఞానః స్వయాజినోన్యైతి
 (మహాయజ్ఞా)

- (౧) “యజదేవపూజాదా” || ధా-భా-ఉ-౧౨౩-౧౩ || [౨౦
 (౨) “సుయజ్జోర్జ్వలప్” || ౩-౨-౧౦౩ | ౨౫౬-౮ ||

[132]

ఇతి భూతేజ్ఞనిష్. అనిట్. తతః సమాసో నా న్తదీర్ఘః ఇత్యాది. *

నిరు. ౬౮౦. సర్వైశ్చ సుక రాపూజాయస్య ప్యాత్య (మహాక్రతుః) || ౪౧౬
 ౬౮౦. దేవతా వ్రతయాజిభ్యః స్వయాజ్యై కృష్టకారకః |
 (మహాయజ్ఞా) సముద్దిష్టః సతకర్తృఫలదోమనుః || ౪౧౭ ||

స్లో. ౭౨, అక్ష. ౨౪-స్లో. ౭౨ అక్ష. ౨౮. (౪౯౩) నా. ౬౮౨. మహాయజ్ఞో

౬౮౨ మహాయజ్ఞో

ఓం మహాయజ్ఞాయనమః

అభిగమనభోగమధు పరాగది సాప్తాజ్ఞయాగోవ్యస్తేభ్యస్తథేతి—

(మహాయజ్ఞః) యథా

[౫

(౧) “సర్వేసాంకిలధర్మాణామత్రమోవైష్ణవోవిధిః” ॥

(౨) “రక్షతేభగవాన్విష్ణుర్భక్తానాత్మశరీరవత్” ॥

(౩) “యాక్రియాస్సుప్రయుక్తాస్సృరేకాన్తగతబుద్ధిభిః । తాస్య
ర్వాశ్శిరసాదేవః ప్రతిగృహ్ణోతివైస్వయమ్” ఇతి. ॥

(౪) “అహమాహ్యేకాన్తినస్సర్వాన్ ప్రీణాతిభగవాన్హరిః ।
విధిప్రయుక్తాంపూజాఞ్చగృహ్ణోతిశిరసాస్వయమ్” ॥పా-సా॥
ఇతి.

(౫) “నతత్రపశుషూతోభూత్” ॥భా-శా-౩౩౨-౯॥

(౬) “ఆరణ్యకపదోద్గీతాఃభాగాస్తత్రానువర్తితాః” ॥భా-శా-
[133] [౩౩౨-౧౦॥

ఇత్యాది. ... *

నిర్వ. తథావచనైర్మహాన్ అన్యయజ్ఞేభ్యోపి అత్యుత్కృష్టోయజ్ఞోభి
గమనభోగమధుపరాగదిసాప్తాజ్ఞయాగోవ్యస్తేతి—

(మహాయజ్ఞః)

ధాతుః పాగ్విత్. తతోభావే

(౧) “అకర్తరిచకారకే” ॥౩-౩-౧౯।౨౮౨-౬॥ [౨౦

ఇతి అనువృత్తా

(౨) “యజయాచయతవిచ్ఛప్రచ్ఛరక్షోనజ్” ॥౩-౩-౯౦।౨౮౬॥

ఇతినజ్. శుప్తమ్ నస్యజిః. ... *

నిరు. ౬౮౨. అన్యేభ్యోదేవయాగేభ్యఃస్వయాగోత్కృష్టకారకః ।

(మహాయజ్ఞ) స్సమాఖ్యాతోహ్యప్రాణ్ణోహరియాగదః॥ ౪౧౮॥

౬౮౩ మహాహవిః||

ఓం మహాహవిషేనమః

భా. అహింసాసాత్వికాపనిషదానిహవీంవ్యసేతి—

(మహాహవిః) యథా [134] [౫]

(౧) “బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మహవిః” ఇత్యాది. ||గీ-౪-౨౫||

(౨) “జ్ఞానయజ్ఞేన” ||గీ-౯-౧౫||

(౩) “యోహమస్మి ససన్యజే-యస్యాస్మి నతమస్తరేమి” ||౩-౨౭-౪౭||

(౪) “ఇదమహమ్తామమృతయోనాసూర్యేజ్యోతిషి జుహోమి”
||౨-౨౬-౨౬||

(౫) “అహమేవాహమ్మజ్జుహోమి” ||౨-౨౬-౪౧||

ఇతి ప్రత్యగాత్మహవిష్టాద్వా.

అథోపరిచరః పరమైకాస్త్రీ,

(౬) “ఆత్మారాజ్యస్థనజ్ఞైవకళత్రంవాహనానిచ ఏతద్భగవతేసర్వ
మితితత్ప్రేక్షితంసదా” ఇతి అయచ్ఛి ||భా-శా-౩౩౬-౨౩||

(౭) “శ్రేయాన్ ద్రవ్యమయాద్యజ్ఞాత్ జ్ఞానయజ్ఞః” ||గీ-౪-౩||
ఇతిచ. ఏవమ్ననశ్శరీరయోఃవ్యాపారసమారాధ్యత్వమ్.... *
అథవాచః—

నిర్వ. సచమహానితహింసాసాత్వికాపనిషదానిహవీంషి అసేతివా,
శ్రుత్యాదినా ద్రవ్యయజ్ఞాత్ జ్ఞానయజ్ఞస్య శ్రేయస్తేష్టాద్వా
హవిః ప్రత్యగాత్మరూపం హవిరసేతివా—
(మహాహవిః)

(౧) “హుదానాదనయోః” ||ధా-జు-ప-౧౨౪-౧౪||

(౨) “అర్చిశుచిహుసృపిచ్ఛాదిభర్తిభ్యశ్శిః” ||ఉ-౨౬౯-౧౩||

[135]

ఇతి ఇసిః గుణః అచ్ ఇత్యాది. ... * [౨౫]

నిరు. ౬౮౩. ఆత్మరూపంహవిర్యస్యస(మహాహవి)రుచ్యతే।

శ్లో॥ ౭౩॥ ౬౦౪ స్తవ్యః

ఓం స్తవ్యాయనమః

భా. (స్తవ్యః)

స్తవమర్హతీతి, యత్, అనధ్యారోప్యమహామజ్జశ నిత్యనిరవధికని
రవద్యగుణోనామసహస్రవ్యవదేశ్యః. పతిరేవస్తుతిమర్హతీ, ఇతి
నతువిపరీతగుణోదేవతాస్తరాదిః. బార్హస్పత్యస్తృతౌ

(౧) “అదరేణయధాస్తాతిధనవస్తన్ధనేచ్ఛయా । తథాచేద్విశ్వకర్తా
రంకోనముచ్చేతబన్ధనాత్” ॥ బా-స్తృ- ॥

(౪) “ఇతీదంకీర్తనీయస్య” ^[136] ఇత్యాది. * ॥ భా-ఆను-౧౪౯-౧౨౧॥

నిర్వ. ఇథిష్ఠ మనశ్శరీరయోర్వాస్వపారేణసమారాధ్యత్వముక్తిమ్.
అథవాచః. తేనతమచ్యతే. నామసహస్ర వ్యవదేశ్యతయాన
ధ్యారోప్యమహామజ్జశ నిత్యనిరవధికనిరవద్య గుణకతయా చస్త
వంస్తుతిమర్హతీతి —

(స్తవ్యః) ॥ ౧౫

(౧) “ఘృణ్-స్తుతౌ” ॥ ధా-అ-ఉ-౧౨౩-౩౨॥
వస్యః. అన్యచ్ఛ పాగ్నత్.

(౨) “ఋదోరప్” ॥ ౩-౩-౫౭, ౨౦౪ ౧౬॥
ఇతి అప్. గుణవాదేశౌ. తతస్తవశబ్దాత్

(౩) “తదర్హతి” ఇత్యర్థే ॥ ౫-౧ ౬౩, ౧౨౫-౩౦॥ [౨౦

(౪) “దణ్డాదిభ్యోయః” ॥ ౫-౧ ౬౬, ౧౨౫-౩౫॥
ఇతి తస్యకృతిగణత్వాత్ యః. తద్భిః

(౫) “ఛన్దసిచ” ॥ ౫-౧-౬౭, ౩౦౦-౩౨॥

నిరు. ౬౦౪. చేతశ్శరీరయోర్జన్తోర్వాస్వపారాధ్యతాహారేః ॥ ౪౧౯॥

ఉక్తంనారాయణస్యాథవాగారాధ్యత్వముచ్యతే।

స్తృతస్తుత్సర్వణాత్ (స్తవ్యః) పడణ్డోబన్ధమోచకః ॥ ౪౨౦॥

౬౦౫ స్తవప్రియః

౬౦ స్తవప్రియాయనమః

భా. యథాకథజ్ఞిత్, యయాకయాచిద్భాషయా, యేన కేనాపి, తేజ
స్కరతిర స్కరీవా, గుణసంకీర్తనాభిమానేన క్రియమాణస్త
వఃస్వపిషయఃప్రియతమోఽస్యేతి—

(స్తవప్రియః)

అకణ్ఠిక మేతత్ ఘట్టాకర్ణాదివృత్తే.

...

*

స్వస్తోత్రమపి ప్రసన్నేనానేన కరణభూతేన నిష్పాద్యత ఇతి—

నిర్వ. ఇతివా, పాత్రివదికమాత్రప్రకృతికః. అస్త్యేవహ్యస్యచన్దో
భావః. యతోయంపఞ్చమోవేదః. భత్త్వమ్.

(౬) “యస్య” ఇతిలోపః. ... * || ౧-౨-౧౫ | ౨౫-౨-౧౦ ||

స్వపిషయోయేన కేనాపి పుగుషేణ యయాకయాచనభాష
యాయథాకథజ్ఞిత్ తేజస్కరః తిరస్కరీవాగుణసంకీర్త
నాభిమానేన క్రియమాణః స్తవఃస్తుతిః ప్రియోఽస్యేతి— [౧౫

(స్తవప్రియః)

(౧) “ప్రీతో తర్పణే” || ధా చు-ఉ-౧౩-౧-ర ||

(౨) “కాన్తాచ” || ||

(౩) “ఇగుపథజ్ఞాప్రీతిరక్షః” || ౩-౧-౧౩౫ | ౨౪౪-౫ ||

[౩౩]

ఇతికః అగుణః. ఇయజ్ ఇత్యాది. స్తవఉక్తః. ... * [౨౦

స్వస్తోత్రస్యాపిధృవస్తవా దౌప్రసన్నేనానేన కరణభూతేన
నిష్పాద్యతయా స్తూయతేనేనాయమితి—

నిరు. ౬౦౫. యయాకయాచిద్భారత్యాయేన కేనాపిజస్తునా।

యథాకథజ్ఞిత్ కథితోయస్యప్రియతమస్తవః || ౪౨౧ ||

(స్తవప్రియ) స్వకథితోవస్వర్ణఃప్రీతివర్ధకః।

క్లో.23,అక్ష.2-క్లో.23.అక్ష.౧౦.(౫౯౭) నా. { ఒకటై.స్తోత్రమ్
 { ఒకటై. సుతః

உயைச் சூதா

అంక ౨ పాత్రలు

६० స్తాత్రాయనమః

ఓం స్వతాయనమః

ਭਾ. (੧੬੫)

(౧) “దామ్నీశ సయ్యయజస్తుతుదసిసిచమిహపతదశనహఃక రణే”

ఇతిష్టన్. ఇదస్తుధుః సప్తవేద్రప్తవ్యమ్. ... *

సహస్రఫణత్రయముయాదిభిస్సూరిభిరనన్తైః బ్రహ్మాదిభిరన్త
దాదిభిశ్చపిశేషేణానవధాకాలేత త్తదభిలషితస్థయేస్తుత్యతి—

(స్తూతః) యథా

(గ) “అఖేపదేవేశ సర్వేశ్వరేశ్వరైస్సదాస్తుతంయచ్చరితం మహా
ద్యుతమ్” ఇతి.

నిర్వ. (స్తోత్రమ్)

(౧) “ప్రభుత్వం” ॥ ధా-అ-ఉ-౧౨౩-౩౨ ॥

పసుః తోష్ఠుః పృష్ఠకరణే

(౧) “దామ్నీశ సుయాయుజస్తృతుదసిసిచమిహపతదశనహఃకరణే”

క్రమిక్స్. [॥ 3-9-౧౮౨౧౫౯-3౬॥

(3) “పరివ్రత్యయస్య” || 3-౨ ౬౪౩-౨౮ ||

138

ఇతివః. ఇత్ తోష్టుః. అనెట్. గుణః అవిష్టలిక్తో యమ్ ఇత్యాది#

సహస్రఫణ త్రయీమయాదిభిస్సూరిభి రనన్తైర్గ్రహాదిభిర

స్వదాదిభిశ్చ అవిశేషేణ అనవధౌకాలేత శ్చదభిలషితసర్దయే

స్తూయ తేహ్యాయమ్ ఇతి—

(పూతః)

ధాతుః పాగ్సత్. అన్యచ్చ కర్తృణిక్తుః. అగుణః అనిత్. ...*

నిరు. ౬౮౬. స్వేచ్ఛే వనిష్ఠాద్యతయాస్వస్త్తేః (స్తోత్ర) ముచ్యతే॥ ౪౨౨॥

నిరు. ౬౮౭. శేష శేషాశ నా ద్వైర్యఃసూరిభిశ్చస్తదాదిభిః।

(స్త్రుత) త్యాదవిశేషేణస్త్రుతఇత్యభిధీయతే॥౪౨౩॥

శ్లో. ౭౩, అక్ష. ౧౧-శ్లో. ౭౩, అక్ష. ౧౬. (౫౯౮) నా. { ౬౮౮. స్తోత్రా
 { ౬౮౯ రణప్రియః
 ౬౮౮ స్తోత్రా ౬౮౯ రణప్రియః |
 ఓం స్తోత్రేనమః ఓం రణప్రియాయనమః

భా. (౨) “థాతాపురస్తాద్యముదాజహార- శత్రుప్రవిద్వా స్పృదిశశ్చ
 తస్యః” ఇతి. ||పు-సూ-౧౭ ||

అస్తదాదిసర్వస్తతత్వంప్రదిశశ్చతస్య ఇతి. ... *

స్వస్తోతారంస్తోతుంశీలమస్యేతి—

(స్తోత్రా)

(౧) “యంస్తువన్ స్తవ్యతామేతివన్దహనశ్చవన్ద్యతామ్” ||వి-భ-౭౫-౫౫||

ఇతి. ఏతత్రైలాసయాత్రాయామ్. ... * [౧౦

శ్రీమద్రామా యణమహాభారతప్రభృత్యభిష్టుతాభీష్టదివ్యచేష్టితః.—

(రణప్రియః)

సుహృత్ప్రియనరణాదిచేష్టితోహిసః; యథా

నిర్వ. కైలాసయాత్రాహస్తస్తోతారంస్వయమేవతచ్ఛీలస్తోతీతి—

(స్తోత్రా)

[౧౫

ప్రాగ్భవదేవధాతుః.

(౧) “శృన్” ||౩-౨-౧౩౫, ౧౫౭-౧౫||

[139]

ఇతితాచ్ఛీలికస్తృన్. అగుణః. అనజ్ ఇత్యాది. ... *

శ్రీమద్రామా యణమహాభారతప్రభృత్యభిష్టుత దివ్యచేష్టితత

యాప్రియః అభీష్టః రణః సుహృత్ప్రియసమరచేష్టాస్యేతి—

(రణప్రియః) ప్రీణాతే.

(౧) “ఇనుపథ” ||౩-౧-౧౩౫, ౧౪౪-౫||

నిరు. ౬౮౮. స్వస్తోతారంపరంస్తోతుంశీలంయస్యాస్తిసర్వదా।

స్తోత్రాసప్యాత్పృచ్ఛవర్ణఃసర్వ (స్తోత్ర) త్వదోమనుః ||౪౨౪||

నిరు. ౬౮౯. సుహృత్ప్రియంయథ్ధకర్తయస్యాస్తిస(రణప్రియః)।

౬౯౦ పూర్ణః

ఓం పూర్ణాయనమః

భా. (౧) “తతస్సకామంనుగ్రీవమజ్జదభ్యమహాబలమ్ | చకారరాఘవః
 ప్రీతోహత్వా రావణమాహవే”. * || రా-యు-౧౧౧-౩౧ ||
 బహువ్యయా_యాససత్కార విరహే పిస్తోత్తాత్రిమాత్రసా
 ధ్యోయమ్; కుతః యతః? —
 (పూర్ణః)
 స్వతపవా_వాప్తసమస్తకామః. ... ||

నిర్వ. ఇత్యాదినా కప్రస్యయేఅగుణే ఇయజీచప్రియశబ్ద ఇత్య [౧౦
 భృథామ. రణనిశ్శబ్దకర్తా. పచాద్యచ్. అకర్తరితు

(౨) “వశిరణ్యోగువసఙ్ఖ్యానమ్” || 3-3-౫౮ | ౨౮౪--౨౦ ||
 ఇతి ఔపసంఖ్యానికః. తగ్రహి

(౩) “భావే” అకర్తరిచకారకే || 3-3-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||
 ఇతివర్తతే. [౧౫

(౪) “గృహవృద్ధినిశ్చిగమశ్చ” || 3-3-౫౮ | ౨౮౪-౧౯ ||
 ఇహసూత్రస్థంహితద్వాత్తికమ్. బహుప్రీహౌప్రియస్యవిశేషణత్వేన

(౫) “సప్తమీవిశేషణేబహుప్రీహౌ” || ౨-౨-౩౫ | ౨౮-౨౪ ||
 ఇతినిత్యంపూర్వనిపాతే పాప్రీ,

(౬) “వాప్రియస్య” ఇతివిభాషాహి || ౨-౨-౩౫ | ౨౮-౨౯ ||
 భవతి. సః అతోత్రపరప్రయోగః. ... *

బహువ్యయా_యాసవిరహేపిస్తోత్తాత్రిమాత్రసాధ్యోహ్యాయ
 మకుతః యతఃపూర్ణఃస్వతపవా_వాప్తసమస్తకామోభవతీతి—
 (పూర్ణః)

నిరు. ౬౯౦. అవాప్తసర్వకామత్వంయస్యాప్తి(పూర్ణ)కథ్యతే || ౪౨౫

శ్లో. ౭౩, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౭౩, అక్ష. ౧౮. (౬౦౦) వా. ౬౯౦. పూర్వః

నిర్వ. (౧) “పూరితప్రాయనే” ||ధా-చు-ఉ-౧౩ ౨-౨౬||

ఈదిత్. అకర్మకాత్ కర్తరిక్తః.

(౨) “శ్రీదత్తనిష్ఠాయామ్” ఇతి ఈణ్ణిషేధః. ||౩-౩-౯౮|౨౫౨-౩౪||

(౩) “రదాభ్యామ్” ||౮-౨ ౪౨|౨౫౧-౨౫|| [౫

ఇత్యాదినా నిష్ఠాతోనః

(౪) “రదాభ్యామ్” ఇతిణ త్వమ్. ||౮-౪-౧|౧౮ ౯||

నచేదమ్పూర్వాథోరూపమ్. తత్రహినిష్ఠాయామ్ అనుజ్ఞే

(౫) “శ్రుక్” ఇతి ఇడబావే ||౭-౨ ౧౧|౧౭ ౭-౧౦||

(౬) “ఉదోష్ట్యపూర్వస్య” ||౭-౧-౧౦౨|౧౮౭-౩౪||

ఇతిఉత్తేరపరత్వేచ

(౭) “రదాభ్యామ్” ||౮-౨-౪౨|౨౫౧-౨౫||

ఇతినత్వమ్ప్రాప్తమ్.

(౮) “నద్ధ్యాభ్యాపూమూర్ఛినుదామ్” ||౮-౨-౫౭|౨౫౨-౩౫||

ఇతిప్రతిషిధ్యతే. యేనతతపవ

[౧౫

(౯) “హలిచ” ||౮-౨-౭౭|౨౯-౨౯||

ఇతిదీప్తేణత్వేచఉక్తరూపంస్యాత్. నాప్యయమ్

(౧౦) “వాదాన్తశాన్తపూర్ణదన్తస్పష్టచ్ఛన్మజ్జప్తః” ||౭-౨-౨౭||

[౨౪౪-౨౪||

ఇతిపాక్షికోనిపాతః. తేహిణిచినిష్ఠాన్తానిపాత్యన్తే. అథవా

యనుస్రకథజ్ఞిణ్ణిచి నిష్ఠాయామ్ నిష్ఠాలయన్నిపాతః. తత్రేడ

భావోనిపాత్యః. ణ్యన్తః. ఈదిత్ నేతి తథాణిలోపాపి.

[౨౫౩-౩౧||

(౧౧) “నిష్ఠాయామ్ సేటి” ఇతిసేట్ గ్రహణసామర్థ్యాత్ ||౬-౪-౨||

(౧౨) “జేరనిటి” ఇతిణిలోపస్యాప్రవృత్తేః. అన్యత్ సమమ్ * ||౬-౪-

[౫౧|౧౬౪-౩౩||

శ్లో. ౭౩, అక్ష. ౧౯-శ్లో. ౭౩-అక్ష. ౨౪. (౬౦౧) నా. { ౬౯౧. పూరయతా
 { ౬౯౨ పుణ్యః

౬౯౧ పూరయతా

౬౯౨ పుణ్యః

ఓం పూరయతే-సమః

ఓం పుణ్యాయః-మః

భా. కిస్తద్విపూరణీయవత్ స్తోత్రాద్రికమపేక్షేతే, తన్నవోరథ
 పూరణశీలత్వాత్ తదాహ— [౫

(పూరయతా)

...

...

*

పాతకినోపిస్వస్తుత్సర్వయన్ పునాతీతి—

(పుణ్యః)

(౧) “పూజోయన్లుడ్ధ్రస్వశ్చ” ... * ||ఉ-౫-౨౦౦-౫||

నిర్వ. అథాపి పూరణీయవత్ తదనుజిమ్ము క్షయాతత్యక్తం [౧౦
 స్తోత్రాద్రికం అపేక్ష్యతన్నవోరథం తచ్ఛీలః పూరయతీతి—

(పూరయతా)

ధాతుః ప్రాగ్స్వత్. ణిచ్. తతః స్తున్. ఇట్.

(౧) “అనతి” ఇతివ్రతిషేధాత్ ||౬-౪-౫౧|౧౬౪-౩౩||

[140]

నణిలోపః. నుణః. అయ్. అనజ్ ఇత్యాది. ... * [౧౫

పాతకినోపిస్వస్తుత్సర్వయన్ పునాతీతివా, తేషామపిపావ

నస్వస్తుత్సర్వీకరణేన పుణతిశుభకర్తాభవతీతివా, తానపిపా

వయన్ పుణ్యయతి పుణ్యాన్ స్వస్తుత్సర్వతయాశుభకర్తృణః

కరోతీతివా—

(పుణ్యః) పూర్వత్ర

[౨౦

(౧) “పూజోపవసే” ||ధా.మ ఉ ౧౨౯-౧౧||

(౨) “పూజోయన్లుడ్ధ్రస్వశ్చ” ||ఉ-౫-౨౦౦-౫||

నిరు. ౬౯౧. సదాపూరయతుంశీలంయస్వస్తోత్పమనోరథాన్.

సస్యాత్ (పూరయతా)

౬౯౨ (పుణ్యః) యోసాపాతకిపావనః ||౪౨౬||

[౨౫

శ్లో. ౭౩, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౭౩, అక్ష. ౨౮. (౬౦౨) నా. ౬౯౩. పుణ్యకీర్తి:

౬౯౩ పుణ్యకీర్తి

౬౦ పుణ్యకీర్తయేనమః

భా. సంకీర్తనమపేతధేతి—

(పుణ్యకీర్తి)

[౫

(౧) “నామసంకీర్తనంభక్త్యావిలాయనమనుత్తమమ్ । మైత్రేయా శేషపాపానాంధాతూనామివపావకః”॥

॥

నిర్వ. ఇతి యత్. తస్యఋత్థాతోహ్రస్వశ్చ. హ్రస్వవిధాన సా మధ్యాత్ నగుణః. ఋటః ప్రత్యయాదిత్వమా శ్రేత్యవలాది లక్షణ ఇట్ ప్రాప్తః.

[౧౦

(౩) “నేడ్వశే” ఇతిప్రతిషేధ్యతే. అపరత్ర ॥౭-౨-౮. ౨౪౯-౨౭॥

(౪) “పుణకర్తృణిశుభే.” ॥ధా-తు-వ-౧౨౬-౨౮॥

(౫) “అఘ్నాదయశ్చ” ॥ఉ-౪-౨౭౬-౩౦॥

ఇతి తస్మాకృతిగణత్వాత్ యక్. అగుణః. అన్యతోక్తవిధ యానిష్పన్నాత్ పుణ్యశబ్దాత్

[౧౫

(౬) “తత్క-రోతి” ఇతినిచ్ ॥౩-౧-౨౬- ॥

(౭) “ణావిష్టవత్” ॥౬-౪-౧౫౫- ॥

ఇతి టిలోపః. తతః పచాద్యచ్ నిలోపః. ... *

తథాపుణ్యా పునానా శుభా - తాదృశంకుర్వాణావాకీర్తిః-

సంకీర్తన మస్మేతి—

(పుణ్యకీర్తి)

[౨౦

(౧) “కృతసంశబ్దనే” చురాదిః నిచ్. ॥ధా-చ-ఉ-౨౦౪-౯॥

(౨) “ఉపధాయాశ్చ” ॥౭-౧ ౧౦౧. ౨౦౪-౯॥

ఇతి ఇత్త్యమ్. రవరత్త్యమ్.

(౩) “ఉపధాయాశ్చ” ఇతిదీర్ఘః. తతఇన్ప్రకరణే॥౮-౨-౭౮. ౧౫౭-౮॥

నిరు. ౬౯౩. పుణ్యశ్లోకో స్త్రీయస్యేతి (పుణ్యకీర్తిస్) తుసప్రృతః।

శ్లో. ౨౩, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౨౩, అక్ష. ౩౨ (౬౦౩) నా. ౬౯౪. అనామయః

౬౯౪ అనామయః||

౬౦ అనామయాయనమః

భా. (౨) “అవశేనాపీయన్నామి కీర్తితేసర్వపాతకైః । పుమాన్వి
ముచ్యతేసద్యఃసింహత్రస్తైర్మృగైరివ” ||వి.పు ౮-౯౧||

(౪) “కలౌసంకీర్త్యకేశవమ్” ఇతి ||వి.పు ౬-౨-౧౭||
అతపవహి తత్త్వరసూక్తాదీవాంపజ్జీవావనత్వశ్శ్రితిః. *
ఏవంస్వసంస్పర్శదివ్యావధేన —

(అనామయః)

సంసారమహావ్యాధివిరోధి, భవోహివ్యాధిః. భగవ [౧౦
దనుభవశక్తిప్రతిబద్ధకత్వాత్.

(౧) “వ్యాధిభిఃపరిపూర్ణోస్తి” || ... ||
ఇతి తద్భవచనాత్. ... *

(౪) “హృషిషి-రుహి-వృతి విది-చ్ఛిది-కీర్తిభ్యశ్చ” ||ఉ ౪ ౨౭౭-౫||
ఇతి ఇన్. జిల్పః. ఆత్మమ్. అన్యథాచాపిప్యత్వాదితమ్[౧౫
పాశ్రేవ. పుణ్యశబ్దోహ్యధస్తాదుక్తః. తతః

(స్త్రీ)యామతష్టాబాది

(౫) “(స్త్రీ)యాఃపుంవత్” ||౬-౩-౩౪|౭౨-౩౪||
ఇత్యాదినాపూర్వపదస్య పుజ్జేవదాభవః. ... *

ఏవమ్ స్వసంస్పర్శదివ్యావధేన ఆమయస్యభగవ. దనుభవ
శక్తిప్రతిబద్ధకతయామహావ్యాధిరూపస్య భవస్య విరోధితి—
(అనామయః)

(౧) “మీఞ్ హింసాయామ్” ||ధా ది-ఆ|౧౨౫-౧||
ఆజ్ఞేపూర్వః పచాద్యచ్.

నిరు. ౬౯౪. సంసారాఖ్యమహావ్యాధేవిరోధితత్వాత్ (అనామయః)||

స్లో॥ ౨౪॥ ౬౯౫ మనోజవన్

౬౦ మనోజవాయనమః

భా. ఉక్తేషుశీఘ్రకారిత్వాత్ —

(మనోజవః) జగోహి,

[౫

(౧) “క్షీప్రంభవతిధర్మాత్” ఇతి.

॥గీ-౯-౩౧॥

(౨) “సప్తజన్మకృతంపాపంస్వల్పం వాయదివాబహుః స్థోరాలయ
వివ్యాసప్రాకృతమాభవనశ్యతి” ఇతిచ. ... * ॥వి-ధ-౮౩-౨౬॥
అన్యవత్ స్మరణకీర్తనాదిమాత్రేణ సర్వపాపనానాంగక్షాపు
షా-రాదితీర్థానాంహేతుత్వాత్ —

[౧౦

నిర్వ. (౨) “మీనాతి-మినోతదీక్షాంల్యపిచ” ॥౬-౧-౫౦॥౧౮౯-౩౪॥

ఇతిచాదశేత్యేన్ నిమిత్తేప్రాప్తమాత్వమ్

(౩) “నిమిమీలియాంఖలచోరాత్వమ్ సేతివాచ్యమ్” ॥

॥

ఇతి ప్రతిషిధ్యతే. గుణః ఆయ. తయోః విరోధార్థే. నభో
తత్ పురుషః. నభోనలోపః. నుట. ... * [౧౫

ఉక్తేషు శ్లేషుక్షీప్రకారితయామనసోఽన్తఃకరణస్వేవజవోవేగోస్వేతి-
(మనోజవః) జుస్సాత్తోగతికర్తావేగకర్తాచ. తతోభావే

(౧) “ఋదోరన్” ఇత్యప్. గుణః ఆప్. ॥౩-౩-౫౭॥౨౮౪ ౧౬॥

(౨) “మనజ్ఞానే”

॥ధా ది-ఆ-౧౨౫-౧౩॥

(౩) “సర్వధాతుభ్యాఽనున్”

॥ఉ-౪-౨౭౮ ౩౨॥

ఇతిఆసున్. రుత్వయిత్వాపవాదోత్పగుణాః. ... *

అన్యవత్ స్మరణకీర్తనాదిమాత్రేణ సర్వపాపనానాంగక్షా
ద్యప్రపిజుష్టాన్మాంసి కరోతీతీహేతుత్వాత్ సృజతీతివా,
తీర్థానిశ్చుత్ప్రత్యాదీశ్చాస్త్రానికరోతీసత్ప్రమయప్రవర్తకాని
ప్రవృత్తయతీతివా, అగాధదుష్ప్రవేశనిన్ధోరివాన్యనః సర్వేషాం
సుసుఖప్రవేశాయా నేకావతారకర్తృణాత్, తీర్థానిస్వావతార
రూపాణ్యవతార సోపానానికరోతి పదధాతీతివా —

గరు. ౬౯౫. భక్తానాంసమృద్ధీఘ్రంకిరోతీతి (మనోజవః)।

౬౯౬ తీర్థకర

ఓం తీర్థకరాయనమః

భా. (తీర్థకరః)

శ్రుతిస్మృత్యాదిసత్సమయప్రవర్తనాద్వా, యథా [౫

(౧) “యోగోజ్ఞానంతథాసాంఖ్యమ్” || భా. ఆను-౧౫౦-౧౪౧||

[141]

ఇత్యాది. అగాధమప్ప్రవేశసిన్ధోరివాత్మనః ప్రవేశావతారసో
పానకరణాద్వా. *

సర్వ. (తీర్థకరః)

తీర్థశబ్దోహ్యవేకార్థః కోశసిన్ధుః కరోతేః [౧౦

(౧) “కృష్ణోహేతుశాచ్చీల్యానులోమ్యేషు” || ౩-౨-౨౦ | ౨౪౬-౨౩ ||

ఇతి హేతు ల్య. గుణః రపరః.

(౨) “తృప్తవనతరణయోః” || ధా భా. ౪-౧౨౩-౨ ||

(౩) “పాత్యతుదివది- రిది-సిదిభ్యః స్థక్” || ఉ-౨-౨౬౬-౧౪ ||

ఇతిథక్ అగుణః. [౧౫

(౪) “శ్రుక్” ఇతి నేట్ || ౭-౨-౧౧ | ౧౭౭-౧౦ ||

(౫) “ఋతఇద్ధాతోః” || ౭-౧-౧౦౦ | ౧౭౮-౧౮ ||

ఇతి ఇత్త్వమ్. రపరత్త్వమ్

(౬) “హలిచ” ఇతి దీర్ఘః. || ౮-౨-౭౭ | ౨౯-౨౯ ||

(౭) “అచోరహాభ్యాద్యే” || ౮-౪-౪౬ | ౫-౭ || [౨౦

ఇతి ధస్యద్విత్త్వమ్.

(౮) “ఝరోఝరిసవర్ణే” || ౮-౪-౬౫ | ౬-౪ ||

ఇతిపాక్షికః ప్రథమధలోపః. తదభావే

నిరు. ౬౯౬. గణ్ఠాదితీర్థహేతుత్వాత్ శ్రుతిస్మృత్యోః ప్రవర్తనాత్ ||

ఆత్మప్రవేశసోపానకృత్వాత్ (తీర్థకరస్) వృత్తః. [౨౫

౬౯౭ వసురేతా

౬౦ వసురేతానామః

భా. తత్రకృష్ణావతారః. దివ్యజ్యోతిరుపాదానహేతుత్వాత్ —
(వసురేతాః) [౫

వస్వీహిజ్యోతిః పర్యాయః.

(౧) “ఉజ్జహారాత్తనకేశౌసితకృష్ణామహామునే” ||వి-పు-౫-౧-౬౦||
ఇతి.

(౨) “మమ తే కేశసంజ్ఞితాః” ||భా-శా-౩౪౨-౪౮||
ఇతికేశశబ్దశ్చ వ్యాఖ్యాతః. .. * [౧౦

నిర్వ. (౯) “ఖరిచ” ఇతిపూర్వస్మథస్యచర్తవమ్ ||౮-౪౫౫-౯-౩౨||

తః. ఏవమేతత్రతద్విత్వలోపాదికమయథాశాస్త్రీయమహమ్, *

తత్రకృష్ణావతారః ప్రస్తావ్యతే. దివ్యజ్యోతిరుపాదానదేహతయా
వసురత్తిః సచాత్రజ్యోతిః తద్రూపంరేతోవీర్యమ్ స్వీపా
దానద్రవ్యమస్యేతి — [౧౫

(వసురేతాః).

నానార్థోహివసుశబ్దః

(౧) “రీజ్ సవణే” అనుస్మృకరణే ||ధా-ది-ఆ-౧౨౫-౧||

(౨) “సృరీభ్యాన్తుట్చ” ఇతి ||ఉ-౪-౨౭౯-౪||

అనున్. తస్యతుట్చ. టిత్వాదాద్యవయవః. అనిట్. గుణః.

(౩) “వసనివాసే” ||ధా-భా-ప ౧౨౩-౧౪||

||ఉ ౧౨౬౦-౩౨||

(౪) “శ్వాస్వస్మిహితృప్యసి వసిహని క్లిది బద్ధిమఃభ్యశ్చ”

[142]

ఇతిఉః. సమాసోఽసన్తదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

నిరు. ౬౯౭. వసుశబ్దోజ్యోతిరర్థః రేతస్తత్రూరణంనాతమ్ ||౪౨౯||

దివ్యజ్యోతిఃకారణత్వాత్ (వసురేతాః) ప్రకీర్తితః.

స్లో. ౨౪, అక్ష. ౧౩-స్లో. ౨౪, అక్ష. ౨౦. (౬౦౭) నా. $\left\{ \begin{array}{l} ౬౯౮. వసుప్రదో \\ ౬౯౯. వసుప్రదో \end{array} \right.$
 ౬౯౮ వసుప్రదః | ౬౯౯ వసుప్రదో

ఓం వసుప్రదాయనమః ఓం వసుప్రదాయనమః

భా. పరమనిధిమాత్మానం దేవకీవసుదేవాభ్యాంపుత్రత్వేన ప్రదదాతీతి—

(వసుప్రదః) * [౫

తాభ్యామ్ జగత్పితృః స్వస్వపితృత్వరూపమ్మహాతేజః ప్రదదా
 తీతి పునశ్చ—

(వసుప్రదః)

వసుదేవావత్యత్వాచ్చ—

నిర్వ. తథా వసుధనమ్ పరమోనిధిః తాదృశం ఆత్మానమ్ దేవకీవసు

దేవాభ్యాం సంప్రదానాభ్యామ్ పుత్రత్వేన ప్రదదాతీతి—

(వసుప్రదః)

నానార్థోవసుశబ్దశ్చక్తుక్తమ్.

(౧) “ఘదాక్షదానే” ప్రపూర్వః || ధా-జా-ఉ-౧౧౮-౨౯ ||

(౨) “ప్రేదాజ్ఞః” ఇతికః. ఆల్లోపః. || ౩-౨ ౬. ౨౪౫- ||

నిరూచేహి వసుశబ్దః ఏవముత్తరతాగ్నిధేయమ్. ... *

తథావసుంరశ్మిమ్ తతశ్చజగత్పితృః స్వస్వపితృరూపంహహత్

తేజఃతాభ్యామేవసంప్రదానాభ్యామ్ ప్రదదాతీతిపునరపిద్వితీయః—

(వసుప్రదః)

నిరూచాతేహి వసుప్రదశబ్దౌ. * [౨౦

తథాసః వసుదేవస్య వసుభిః దీవ్యతః అనకదన్దుభేః అవత్యుతి—

నిరు. ౬౯౮. దేవకీవసుదేవాభ్యాం అన్తరూపంహహద్ధనమ్ || ౪౩ ||

పుత్రత్వేన ప్రకర్షేణ ప్రదదాతీతి (వసుప్రదః) |

౬౯౯. దేవకీవసుదేవాభ్యామ్ స్వపితృత్వం మహద్వసు || ౪౩ ||

తేజోయః ప్రదదాతీతి (వసుప్రద) ఇతిరీతిః |

స్లో. ౭౪, అక్ష. ౨౧-స్లో. ౭౪, అక్ష. ౨౪, (౬౦౮) నా. ౭౦౦. వాసుదేవః

{ ౨౦౦ } వాసుదేవః
33౪, ౭౧౪

ఓం వాసుదేవాయనమః

భా. (వాసుదేవః) ... *

ఇతి శ్రీహరితమలతలక శ్రీవత్సరాజమిత్రసూనోః [౫

శ్రీరక్తరాజదివ్యాజ్ఞాలభి

శ్రీపరాశరభట్టాపరనామధేయస్య

శ్రీరక్తనాథస్యకృతా

శ్రీ మ నా మ స మా స్ర వి వ ర నే

భగవద్గుణదర్పణే [౧౦

సప్తమశతకంసమాప్తమ్.

నిర్వ. (వాసుదేవః)

(౧) “దివుక్రీడాదౌ”

॥ధా-ది-ప-౧౨౪-౨౩॥

కాపవాదః. పచాదిగణేపాతాత్ అచ్.గుణః. శృతీయాసమాసః. తతః

(౨) “ఋష్యవృక్షకృష్ణికురుభ్యశ్చ”

॥౪-౧-౧౪॥౧౫-౨॥

ఇతి అత్ర ఇహోపవాదః. అపత్యే అచ్. ఆదివృద్ధిః.

(౩) “యస్య” ఇతిలోపః. ... * ॥౭-౨-౧౫॥౨౫-౧౦॥

ఇతి కుశికకులతలక శ్రీవేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యాశ్చజ

పరదదేశికతనయ వరదగురువరసూను

వరదాచార్యసూరివిచిత్రే, [౨౦

శ్రీ ప రా శ ర భ ట్టా ర్య భా షి తి

శ్రీవత్సరాజసనామభాష్యానుగే

భగవ నా మ స మా స్ర ని ర్వ చ నే

సప్తమశతకం సంపూర్ణమ్,

నిరు. ౭౦౦. వసుదేవావత్యుతశ్చ (వాసుదేవః) ప్రకీర్తితః॥౪౩౨॥

స్లో. 28, అక్ష. 25 స్లో. 28, అక్ష. 30. (100) నా. { 200. వసుర్
201 వసుమనా

200 వసుర్

201 వసుమనా

ఓం వసవేనమః.

ఓం వసుమనసేనమః.

భా. ఏతదవతారాగమంక్షీరార్ణవనికేతనత్వమాహ—

(వసుః)

[2]

తత్రవసతీతి, యథా,

[21]

(1) “సలోకానాంహితాథాయక్షీరోదేవసతివ్రభుః” ॥ భా. స. ౪౭-

(2) “ఏషనారాయణశ్రీనాన్ క్షీరార్ణవనికేతనః । నాగవర్యజ్ఞ-
ముత్పజ్యహ్యగతోవధురాంపురీమ్” ॥ హరి-౧౧౩-౬౨॥

[143]

ఇత్యాది.

...

...

* [౧౦

తత్రలక్ష్మీజన్మభూమావసతోపివసావసుదేవేమనోస్యేతి—

(వసుచనాః)

[11

॥

(1) “దేవదత్తోదత్తః సత్యభామాభామేతివత్ వసుః వసుదేవః”

ఇతిహమాభాష్యవిదః.

...

...

*

నిర్వ. అత్రైతదవతారాగమరూపంక్షీరార్ణవనికేతనత్వముచ్యతే. [౧౫
వచనాత్ క్షీరోదేవసతీతి—

(వసుః)

ఉక్తోహ్యయంశబ్ధః.*

...

...

*

తత్రలక్ష్మీజన్మభూమా వసతోపివసా నామైకదేశేన నిర్దేశః,
వసుదేవేమనోస్యేతి—

(వసుచనాః)

మనేరసునిమనశ్శబ్దఉక్తః. సమాసః అసత్తద్విఃఇత్యాది.*

నిరు. 200. వసతీతి (వసుర్) లోకహితేచ్ఛుఃక్షీరసాగరే।

201. జన్మభూమ్యర్థ వేలత్యైవసతోయస్యవైమనః॥౪౩౩॥

అస్తీతివసుదేహీతిసప్యాత్ (వసుమనాః) పరమ్।

203 హవిః॥

ఓం హవిషేనమః.

భా. దేవకీవసుదేవ సమీప వాస రుచిరప్యయమ్ కింసాత్ గుప్త
యేనన్తయశోదాభ్యాంకంసాత్ గుప్తయేనన్తయశోదాభ్యామ్ దీయతేతి—
(హవిః) ... *
జాయమానపవతసురకృతాపదవనోదనః సతాజ్ఞతిః—

నిర్వ. దేవకీ వసుదేవ సమీప వాస రుచిరప్యయమ్ కింసాత్ గుప్త
యేనన్తయశోదాభ్యాంకంసాత్ గుప్తయేనన్తయశోదాభ్యామ్ దీయతేతి—
(హవిః)

(1) “హుదానాదనయోః” ॥ ధా-జా-ప-108-08 ॥

(2) “అదానేచ” ॥ ॥

(3) “ప్రిణనేప” ఇహదానకర్తాయమ్. ॥ ॥

(4) “అర్చిశుచిహుస్యపి ఛాదిఛద్విభ్యునిః” ॥ ఉ-1-127-03 ॥

[144]

ఇతి ఇనిః. గుణావాదేశౌ. అవిష్టలిక్తోయమిత్యాది. వామో
స్సహితాయామ్,

(5) “భోభగోఅఘోఅపూర్వస్యయోశి” ॥ ౮-3-02103-05 ॥

ఇతిరోర్యః. తస్య

(6) “హలిసర్వేషామ్” ॥ ౮-3-02103-05 ॥ [100]

ఇతిలోపః: ... *

జాయమానపవతసురకృతాపదవనోదనతయా సతాంగతిః పా
ప్యతి—

నిరు. 203. నన్తగోపయశోదాభ్యాంకంసోపద్రవశాన్తయే॥ ౪౩౪ ॥

అదీయతేస్వీక్రియతేస(హవిః) పరికీర్తితః॥

జ్ఞో. ౭౫, అక్ష. ౧-జ్ఞో. ౭౫, అక్ష. ౬. (౬౧౧) నా. { ౭౦౪. సద్గతి
 { ౭౦౫. సత్కృతిః
 జ్ఞో|| ౭౫|| ౭౦౪ సద్గతిస్ ౭౦౫ సత్కృతిస్
 ఓం సద్గతమేనమః. ఓం సత్కృతమేనమః..

భా. (సద్గతిః) యథా

(౧) “సన్తస్సన్తోషమధికంప్రశమంచణ్డమారుతః” ||వి-పు-౫-౩-౪||
 ఇతి. ... *
 సత్యాః సకల సంసారనిగళచ్ఛేదిన్యః దధిన్ వన్తచోరణో
 లూఖలబద్ధరింభణరాసక్రీడాదికాముగ్ధకృతయోస్యేతి—
 (సత్ కృతిః) యథా

[145]

(౧) “జన్మకర్మచమేదివ్యమ్” ఇత్యాది. ... *||గీ-౧౦-౩౯||

సర్వ. (సద్గతిః)

గమేకర్మణి క్తని గతిశబ్దఉక్తః అస్తేశ్శతరిసత్ శబ్దశ్చ. ఏవ
 మేవాయముత్తరతాపి. విశేషస్తూచ్యతే. జత్స్వమ్. ఆవిష్ట
 [146]

లిజోయమ్ ఇత్యాది. ... *
 తథాసత్యాః సకలసంసారనిగళచ్ఛేదనేన శోభనాః కృతయః
 దధిహయ్యజ్ఞవీనచోరణోలూఖలబద్ధనరింభణ రాసక్రీడనాదికాః
 ముగ్ధచేష్టాః అస్యేతి—

(సత్కృతిః)

కరోతేః క్తీన్ క్విప్ ఇత్యనువుత్తౌ

(౧) “కృషిశచ” ||౩-౩-౧౦౦|| ౨౮౬-౨౯|| [౨౦

సర్వ. ౭౦౪. ఉత్పన్నవకంసాదికృతబాధాపనోదనాత్. ||౪౩౫||

సతాఽప్రాయతయాచైవ (సద్గతిస్) సముదాహృతః।

౭౦౫. రాసక్రీడాదికృతయః సత్యోన్యస్యచ (సత్కృతిః) ||౪౩౬||

జ్ఞో. ౭౫, అక్ష. ౭-జ్ఞో. ౭౫, అక్ష. ౧౧. (౬౧౨) నా. { ౭౦౬. సత్తా
 ౭౦౭ సద్భూతిః
 ౭౦౭ సద్భూతిః

ఓం సత్తామైనమః.

ఓం సద్భూతయైనమః.

భా. సత్తాపిసతాంస్వయమేవేతి—

(సత్తా)

[౫

సహితద్వ్యతరేకేణిజ్ఞోత్ స్యాత్

(౧) “నతదస్తివినాయత్ స్యాత్ మయా” ఇతి ... * గీ. ౪౯॥

సతాంపుత్రోమిత్రబంధుః దూతఃసారథిఃఅన్యచ్ఛతద్భువన్—

(సద్భూతిః)

విర్వ. ఇతి శః. చాత్ క్షిన్. యోగవిభాగాత్ క్యప్పస్త్రియామ్ [౧౦

భవతి. ఇహతు క్షిన్. అగుణః. అగ్రత్. అస్తేశ్వతరిసత్ శబ్దాత్

ఉగిత్వాత్ స్త్రియామ్

(౩) “ఉగితశ్చ” ఇతిజీవ.

॥౪ ౧-౬-౪౧-౩౧॥

స్త్రియాః పుంవద్భావాదినా సమాసే పూర్వవదస్యపుంవ

ద్భావః.

...

...

* [౧౫

సతాం సత్తాపిస్వయమేవేతి—

(సత్తా) సచ్ఛబ్దాత్

(౧) “తస్యభావస్త్యతలా”

॥౫ ౧-౧౧౯|౧౩౨-౨౨॥

ఇతిభావేతత్. తలస్తమ్ స్త్రియామ్. అతః టావాది. సాం

హితే జత్వచర్తే. ఆవిష్టలిజ్ఞోయమ్. ...

* [౨౦

సతాంభూతిః పుత్రమిత్రబంధుదూతసారథ్యాది బహూభవవే

నవిభూతిరితి—

(సద్భూతిః)

నిరు. ౭౦౬. స్వయమేవసతాంసత్తాయస్తాత్ (సత్తే) క్షిత్త్యతే.

౭౦౭ సతాంపుత్రశత్రోదిభూత్యా (సద్భూతిర్) ఉచ్యతే ॥౪౩౭॥

శ్లో. ౭౫, అక్ష. ౧౨ శ్లో. ౭౫, అక్ష. ౧౬ (౬౧౩) నా. ౭౦౮. సత్పరాయణ

౭౦౮ సత్పరాయణః

ఓం సత్పరాయణాయనమః

భా. (౧) “కృష్ణాశ్రయాః కృష్ణబలాః కృష్ణనాథాశ్చిపాణ్డవాః, కృష్ణః
వరాయణంతేహమ్” ఇతి. ... * || భా-దో-౧౭౩-౨౪ ||

(సత్పరాయణం) ఆహవ

(౧) “మామేవేష్యసి” ఇతి. || గీ-౧౮-౬౫ ||

పున్దిష్ట త్వే సత్సోస్యవరాయణమితి (సత్పరాయణః) యథా

(౨) “మమచాగ్రాహిపాణ్డవాః” ఇతి || భా-ఉ-౯౦-౩౩ ||

(౩) “పాణ్డవానాంభవాన్నాథః భవంతజ్ఞాశ్చతావయమ్”

[భా-స-౨౧-౧౦ ||

(౪) “జ్ఞానీత్వాత్మైవమేనతమ్” ఇతి. ... * || గీ-౭-౧౮ ||

నెర్వ. భువః క్రిన్. అగుణః.

(౧) “తితుత్ర” ఇతి నేట్. || ౭-౨-౯ || ౨౬౦-౧ ||

(౨) “శ్రుకః” ఇతివా. ... * || ౭-౨-౧౧ || ౧౭౭ ౧౦ ||

సతాంపరభృతత్ అయనమ్ స్థానభేదేతి (వరాయణమ్) ఇతివా,

సత్సోస్యచాగ్రాహతతయాస్వాశ్చతయావవరాయణమస్యేతివా—

(సత్పరాయణం) (సత్పరాయణోవా)

[147]

ఉభయధాపిపాతః పతేఅయతేర్వాఅధికరణేల్యుక్త ఇత్యాది.

పూర్వాలోరవివరణక్రితః. సాంహితోద్భవః సంజ్ఞాయామ్

ణత్వమ్. ఇదంచోక్తమ్ ప్రాగేవ. తత్పుగుపే కాపిప్రతిష్ఠ

త్వాత్ క్లిబతా. బహుప్రహతు ఏశేష్యనిఘ్నత్వాత్

పుంస్త్యమ్.

...

...

*

నిరు. ౭౦౮. సతాంపరంస్యాదయసంసన్తోయస్యో తమాయనమ్ |

స(సత్పరాయణం)భ్యాతోయద్వాస్యాత్ (సత్పరాయణః) || ౪౩౮ ||

శ్లో. ౭౫, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౭౫, అక్ష. ౧౦ (౬౧౪) నా. ౭౦౯. శూరసేనో

౭౦౯ శూరసేనో

ఓం శూరసేనాయనమః.

యాదవ పాణ్డవాదయోభూభారావతరణసహాయాః అస్మేతి—

(శూరసేనః) ... * [౫

నిర్వ. అసహాయశూర త్వేపిభూభారావతరణే శూరాః విక్రీన్తాః
సేనాః తదనుగ్రహాత్ సాహాయకపరివారసహితాః యాద
వపాణ్డవాదిప్రుత నాఅస్మేతి—

(శూరసేనః)

(౧) “షిఖ్ బద్ధనే” ||ధా-స్వా-ఉ-౧౨౬-౨|| [౧౦
వస్సుః నప్రకరణే.

(౨) “కృ-వృ-జ్ఞా-స-దు-వస్యనిస్పపిభ్యోనిత్” ||ఉ ౩-౨౭౧-౧౩||
ఇతినః

(౩) “నేట్” అనిట్. అగుణః ||౭-౨౮|౨౪౯-౨౭||
తతస్త్రియామతప్తాబాది. శుస్సాతోగ్రత్యర్థః. తతోరక్పరణే

(౪) “శుసివిమీనాంద్విశ్వు” ||ఉ-౨-౨౬౭-౬||
ఇతిరక్. దీర్ఘశ్చ. అనిట్. అగుణః. శూరయతేర్వాసచాద్యచ్.
అల్లోపః. తతఉభయతప్తాబాది. సమాసేపూర్వపదస్య పుంస
ద్భావః.

(౫) “గోస్త్రియోః” ||౧-౨౪౮|౫౯-౧౯|| [౨౦
ఇతి ఉపసర్జనహాస్యః. ... *
యాదవవంశోద్ధరణేనయదూనామ్ తదవత్యలక్షణతయాయాద
వానామ్ శ్రేష్ఠఃప్రశస్యతవ ఇతి—

నిరు. ౭౦౯. భూభారహరిణాథాయయాదనాః పాణ్డవాశ్చయే.

శూరాసహాయాస్మేతి (శూరసేనస్) సకథ్యతే ||౪౩౯||

శ్లో. ౭౫, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౭౫, అక్ష. ౨౮. (౬౧౫) నా { ౭౧౦. యదు శ్రేష్ఠ
 { ౭౧౧ సన్నివాసః

౭౧౦ యదు శ్రేష్ఠస్

౭౧౧ సన్నివాసస్

౭౦ యదు శ్రేష్ఠాయ నమః

౭౦ సన్నివాసాయ నమః

భా. (౧) “అ. మంస ర్య తే వాక్రైః జైః పు గా న్దాపి శార దైః । గోపాలో

యాదవంఽంశమ్మగ్నన భృద్ధరివృతి” ఇతి ॥ వి. పు-

(యదు శ్రేష్ఠః)

...

...

*

వ నువృథర్తుశీల త్వేపి స తాం సనకాదీనాం విశ్రాంతిభూమిః—

(సన్నివాసః) యథా

(౧) “సనస్తనాద్యైర్ముఖిః సిద్ధయోగై ర్వికల్పమైః । సజ్జీవ్యమానంత
 శ్రద్ధైః నాసాగ్రన్య సలోచనైః” ఇతి. ... * ॥ ౭౫-౮౮౨ ॥

సర్వ. (యదు శ్రేష్ఠః)

ప్రశస్యశబ్దాత్ నిష్పాదితాత్ ఆతిశయసికే ఇష్టశ్రాదేశే
 ప్రకృతిభావే గుణేచ శ్రేష్ఠశబ్దఉక్తః.

(౧) “యతీవ్రయత్నై”

॥ ధా-భా-౮-

॥

(౨) “అణశ్చ” ఇతి వకారాత్ ॥ ౫-౨-౧౦౩ ॥ ౧౩౫ ౨౦ ॥ [౧౫

బాహులకాద్వాన్యతోఽప్యః. పృషోదరాదిత్వాత్ తస్యదః. *
 మనువృథర్తుశీల త్వేపి స తామ్ సనకాదీనామ్ నివాసః చిత్త
 వృత్తేః ఆవాసభూమిరితి—

(సన్నివాసః)

(౧) “వసనివాసే” నిపూర్వః. ॥ ధా-మ-ఉ ౧౩౨-౧౧ ॥ [౨౦

(౨) “హలశ్చ” ఇతి అధికరణేఘజ్ ॥

॥

వృద్ధిః సత్ శబ్దఉక్తః.

శరు. ౭౧౦. మగ్నంతుయాదవంఽంశముద్ధరివృతియశ్చసః ।

(యదు శ్రేష్ఠ) ఇతిఖ్యాతఃవస్వర్ణోఽంశవర్ధనః ॥ ౮౮౦ ॥

౭౧౧. సనకాదినివాసోఽహమానుష త్వేపియస్సదా ।

(సన్నివాసన్) సవిజ్ఞేయోహ్యష్టాన్లఃస్థానదాయకః ॥ ౮౮౧ ॥

౭౧౨ సుయామునః॥

ఓం సుయామునాయనమః.

భా. శోభనంపావనంమనోహరంయమునాసంబద్ధిజలక్రీడాపుష్పవచయరాసక్రీడాదియస్యేతి— [౫

(సుయామునః) ... *

కృష్ణ త్వేనిహ్నుతపరాభవత్వాత్.

(౧) “వసన్తిత్వయిభూతానిభూతావాసస్తతోహరే” ఇతి —

నిర్వ. (౩) “యరోసునాసికే” ||౮-౪ ౪౫|౯-౧౯||

ఇతిపాక్షికోనునాసికః. ... * [౧౦

సుశోభనమ్మనోహరమ్ పావనమ్యామునమ్ యమునాసంబద్ధిజలకేళిపుష్పవచయరాసక్రీడాదికమలస్యేతి—

(సుయామునః)

(౧) “యనాడివరమే” ||ధా భా-౪-౧౨౩-౮||

ఉనన్మృశరణే [౧౫

(౨) “అజయమిశీజ్ భృశ్చ” ||ఉ-౨౭౧-౧౮||

ఇతిఉనన్. స్తియామ్ అతస్తాబాది. తతః

(౩) “తస్యేదమ్” ||౫-౩-౧౨౦|౧౧౫ ౧౨||

ఇతి అన్. ఆదివృద్ధిః.

(౪) “యస్య” ఇతి ||౭ ౨-౧౫|౨౫ ౨ ౧౦|| [౨౦

ఆలోఽః సుపూర్వోబహుప్రీహిః. ... *

వచనాత్ కృష్ణ త్వేనిహ్నుతపరాభావోయమ్. భూతానామావాసః స్థానమితి—

నిరు. ౭౧౨. గోపీభిర్యమునాయాంతుశోభనంపావనంన హత్.

జలక్రీడాదియస్యేతి(సుయామున)ఇతిరీతిః॥౪౪౨॥

సో. ౭౬, అక్ష. ౧-౧౧. ౭౬, అక్ష. ౧. (౬౧౭) నా. { ౭౧౩. భూతావాసః
 { ౭౧౪ వాసుదేవః
 శ్లో॥ ౭౬॥ ౭౧౩ భూతావాసః { ౭౧౪ } వాసుదేవస్
 { ౩౩౪, ౭౦౦ }

ఓం భూతావాసాయనమః.

ఓం వాసుదేవాయనమః.

భా. (భూతావాసః) ... *
 వసుదేవాపత్య త్వేద్విషటాకాధ్యాత్మంనియచ్ఛతీతి — [౫
 (వాసుదేవః) అతిపవహించ

(౧) “†జాగ్రద్యుహవాసుదేవోమాధురాయాద్భుతమాయాయ”
 ఇతిమధురావతారేణః శేష్యతే... * [॥
 పవంసర్వప్రాణాలచ్ఛనమ్ —

నిర్వ. (భూతావాసః) వసతిః ఆజ్ఞపూర్వః. [౧౦

(౧) “హలశ్చ” ఇతి అధికరణేఘట్. ॥ ౩-౩-౧౨౧ | ౨౮౮-౧౩॥
 వృద్ధిః భవతేకరైరిక్తః.

(౨) “శ్చక్రః” ॥ ౭-౨-౧౧ | ౧౭౭-౧౦॥

ఇతినేట్. దీర్ఘస్సాంహితః. ... *

వసుదేవాపత్యత్వపవ ద్విషటకాధ్యాత్మ విషయతయాయమ్
 వాసుశ్చాసా దేవశ్చేతి —
 (వాసుదేవః)

ప్రాగేవద్విషటకాధ్యాత్మవిషయప్రకరణే వ్యస్తాఠిచానయో
 రర్థః. దీప్యతేరచివసేర్థ్యనాత్ ఉప్రత్యయే తతపవతుశుద్ధాత్
 ఉణిచయధాయధమ్ ప్రస్ఫుటమ్ పరినిష్పత్తిశ్చ. ... *
 పవమ్ సర్వేషామ్ ఆత్మనామ్ అసూనామ్ ప్రాణానామ్ నిల
 యః ఆలచ్ఛనమితి —

నిరు. ౭౧౩. యస్మిన్వసన్తి (భూతాని భూతావాసస్) సకథ్యతే।

౭౧౪. వసుదేవాపత్యతయాద్వాదశాధ్యాత్మనుజ్ఞసా ॥ ౪౪౩॥

నియచ్ఛతిసదాయస్తు (వాసుదేవస్) సకరితః।

† అగ్రహృహః

2౧౫ సర్వాసునిలయ

ఓం సర్వాసునిలయాయనమః.

భా. (సర్వాసునిలయః) యథా

(౧) “వినాకృష్ణేనగోవ్రజాః” ||

(౨) “అనూర్యమివసూర్యేణనివాతమివవాయునా | కృష్ణేనసము
పేతేనజహర్షేభారతంపురమ్” || భా. స-33-౧౫ ||

[143]

ఇత్యాది. ... *

తేషామేవసర్వకర్మకరత్వేపి—

నిర్వ. (సర్వాసునిలయః) [౧౦

(౧) “లీజ్ శ్లేషణే” || భా. ది-ఆ ౧౨౫-౧ ||

(౨) “లీజ్ శ్లేషణేవా” దివాదిః క్యాదిశ్చ. నిపూర్వః. || భా. క్యా-
[౧౨౮-౧౭ ||

(3) “ఏరచ్” || 3-3-౫౬-౨౮౪-౧౫ ||

ఇత్యధికరణేఅచ్. శుణాయాదేశౌ. [౧౫

(౪) “విభాషాలీయతేః” ఇతి || ౬-౧ ౫౧౧౧౦-౨ ||

యకానిదేశాత్. ఉభయోరప్యత్వప్రాప్తౌ

(౫) “నిమిమిలియామ్ఖలచోరాత్త్వన్నేతివక్తవ్యమ్” ||

ఇతి తత్ ప్రతిషేధః.

(౬) “అసభుపి” || భా. అ-వ-౧౨౪-౬ ||

(౭) “శ్శాస్త్వస్నిహి తృప్యసివసిహాక్షిదిబద్ధిమనిభ్యశ్చ” ఇతి
ఉః సర్వఉక్తః. ద్విర్ఘ్. ... * || ఉ-3-౨౬౦-3౨ ||

తేన ఏవమసర్వకర్మకరత్వేపి న తేషాంకింశ్చిత్ కృతమ్ మయే

త్యత్యుత్తతయావా, స్వభక్తవిషయాన్యకర్తృకా పరాధాన్

సోఘంవా అలఃపర్యాప్తోనేతి—

నిరు. 2౧౫. (సర్వాసునిలయన్) సప్యాత్ సర్వప్రాణావలన్బనమ్ ||

౭౧౬ ౭నలః

ఓం అనలాయనమః.

భా. (అనలః)

నకిచ్చిత్ కృత మేషాన్మయేత్యవితృప్తః [౫

(౧) “ఋణంప్రవృద్ధమివ మేహృదయాన్నాపసర్పతి” ఇతి. . . *
[|| భా-ఉ-౨౮-౨౨ ||

స్వభక్తవిషయాపరాధంసోఘన్నాలమితిహా యథాహ

(౧) “దౌతుమేవథకాలేస్సన్ నక్షస్తవ్యాకథజ్ఞన | యజ్ఞవిఘ్న
కరంహన్యామ్పాణ్డవానాజ్ఞదుర్హృదమ్” ఇతి* ||
గోవర్ధనోద్ధరణ పారిజాతాపహరణ బాణదోష్టజ్ఞఖణ్డనాదౌ
దేవానాందర్పమాత్రంహతవాన్ ఇతి—

నర్వ. (అనలః)

(౧) “అలభూషణపర్యాప్తివారణేషు” || ధా భా-ఉ-౧౧౯-౧౬ ||
పచాద్యచ్. మాస్తస్యహ్యస్యస్వరాది పాతాదవ్యయత్వమ్.
యద్వామాస్తాదే వాలమోఽవ్యయాత్ పర్యాప్తివచనాత్
మత్స్వర్ణీయోర్మౌఽద్యచ్.

(౨) “అవ్యయానామ్భమాత్రేటిలోపః” || ౬-౮-౧౮౪ ||
ఇతి టేగ్లోపః. నజ్ఞోసమాసః. నజ్ఞోనలోపః. నుట. . . *
గోవర్ధనోద్ధరణ పారిజాతాపహరణ బాణదోర్దజ్ఞఖణ్డ [౨౦
ఖణ్డనాదౌ దేవానామ్ దర్పంగర్వమ్హన్తిస్తేతి—

నిరు. ౭౧౬. సర్వంకృత్యాపిగోపానాంనచకిచ్చిన్మయాకృతమ్ |

ఇత్యేవమవితృప్తోయోహి (అనలః) పరికీర్తితః || ౮౮౫ ||

స్వభక్తేభ్యఃకృతంమస్తుం వాలంసోఘంసనా (౭నలః) |

శ్లో. ౭౬, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౭౬, అక్ష. ౨౨. (౬౨౦) . నా. { ౭౧౭. దర్పహః
 { ౭౧౮ దర్పహః

౭౧౭ దర్పహః

౭౧౮ దర్పహః

ఓం దర్పక్షునమః.

ఓం దర్పహాయనమః.

భా. (దర్పహః) ... *
 శత్రుశమన దుర్జయ ద్వారవతీకరణ శక్తవద్మనిధిసురతరుసుధ
 త్తాహరణాది నానిర్భరీ కృతేభ్యోయాదవేభ్యో మధుపానాదిద
 ర్పంచదత్తవాన్ ఇతి—

(దర్పదః) ... *
 అథాపిస్వయమ్—

నిర్వ. (దర్పహః) [౧౦
 హనఃక్విప్. అయమ్ సార్వకాలికోవా అన్యథాచాపి పాగ్ని క్తః.

(౧) “దృవహర్ష మోహనయోః” ||థా-ది-ప-౧౨౫-౧౯||
 [149]

భావేషుభౌ. గుణోరపరః. హన్మన్తదీర్ఘశ్చ త్యాది. ... *
 శత్రుశమన దుర్జయ ద్వారవతీకరణ శక్తవద్మనిధిసురతరు సుధత్తా
 హరణాది నా నిర్భరీకృతేభ్యో యాదవేభ్యో దర్పమ్ [౧౫
 మధుపానమదమదదాతీతి—

(దర్పదః) దదాతేః

(౧) “అతోనువసన్తే” ఇతికః ||౩-౨౩|౨౪౫-౧౩||
 ఆల్లోపః. దర్పడీ క్తః. ... *
 అథాపిస్వయమ్ దృప్తః పారమేష్ఠ్యతేజసా గర్వితః [౨౦
 సనీతి దృప్తఇతివా—

నిరు. ౭౧౭. గోవర్ధనస్యోద్ధరణేపారిజాతపరిగ్రహే ||౪౪౬||
 బాణదోర్దణ్డపణ్డైవాంఖణ్డనాదౌతదాతదా.
 దేవానాంవై దర్పమాత్రం హతవాన్యస్స (దర్పహః) ||౪౪౭||
 ౭౧౮. మధురాయాం యాదవేభ్యో మధు. పానాదినాతతః।
 దర్పంచదత్తవాన్యోసౌ (దర్పదః) పరిక్రీర్తితః ||౪౪౮||

జ్ఞో. ౭౬, అక్ష. ౨౩-జ్ఞో. ౭౬, అక్ష. ౨౭. (౬౨౦) నా. { ౭౦౯ దృష్టః
 { ౭౨౦ జగ్ధరః

౭౦౯ ౭దృష్టః	౭౨౦ జగ్ధరో
ఓం ఆదృప్తాయనమః.	ఓం జగ్ధరాయనమః.

భా. (ఆదృష్టః)
 సభాపర్వణి [౫

(౧) “ఏవంవిధానికర్తాణి కృత్వా గరుడవాహనః । నవిస్త్రయముపా
 గచ్ఛన్ పారమేష్ఠ్యేన తేజసా” ఇతి. || థా-స-౫౧-౨౯ ||

యశోదానందలాళన (దృష్టః) ... *

బాలలీలాది ప్రసక్తేషు మత్తమాత్మనా తాభ్యామ్—

(దుర్ధరః) [౧౦

దుర్వారచఞ్చలచేష్టితః ఇతి, యథా సాహ [౧౫ ||

(౧) “యదిశక్తోషి గచ్ఛత్వ మతిచఞ్చలచేష్టిత” ఇతి. * || వి-పు-౫-౬-
 చురాత్మనాం నా (దుర్ధరః) యథా

నిర్వ. (దృష్టః)
 నందయశోదాలాళనగర్విత ఇతి వా, యథాక్రమమదృష్టోదృష్టోవా,

(౧) “దృష్టహర్ష మోహనయోః” || థా-ది-ప-౧౨౫-౧౯ ||

త్తః. అనిట్. అగుణః. పూర్వత్రనఞ్ సమాసే నఞ్ నలోపా
 విశేషః. నామోస్సాంహితమ్ పూర్వరూపఞ్చ ఉత్తరత్రతు
 నతే ఇతి వివేకః. ... *

బాలలీలాదిషు దుర్వారాతిచఞ్చల చేష్టితతయా మత్తమాత్మ
 వత్తాభ్యామ్ నందయశోదాభ్యామ్ ధర్మమశక్య ఇతి—

(దుర్ధరః)

(౧) “ధృష్ణాధారణే” దురువసర్గః || థా-భా-ఉ-౧౨౨-౧౮ ||

నిరు. ౭౦౯. అధాప్యగర్వితోయోసా (ఆదృష్టస్) సముదాహృతః ||

౭౨౦. బాలలీలాప్రసక్తేషు యశోదానందలాలనాత్ || ౪౪౯ ||

దృష్టామత్తోభ వేత్తాభ్యాం దుర్గ్రహా (దుర్ధరో) నుతః ||

శ్లో. ౭౬, అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౭౬, అక్ష. ౩౨, (౬౨౨) నా. ౭౨౧, అపరాజితః

౭౨౧ ౭౫౨ పరాజితః॥

ఓం అపరాజితాయనమః.

భా. (౧) “ఇమంహిపుణ్డరీకాక్షమ్జిష్ణుక్షున్త్యల్పవతసః । పటేనా
గ్నింప్రజ్వలితంయథాబాలాయథాజలైః” ఇతి॥భా-ఉ-౧౨౯-౧౬॥

(౨) “దుర్గ్రహఃపాణినావాయుః దుస్పర్శఃపాణినాశశీ । దుర్ధరా
పృథివీమూర్ధ్నాదుర్గ్రహఃకేశవోబలాత్”॥భా-ఉ-౧౨౯-౪౦॥

[150]

ఇత్యాది.

...

...

*

అథభారతసంగ్రామే, నిష్పరిగ్రహాఅపితత్పరిగ్రహాత్ పశ్చాపి
పాణ్డవాః, శతేనాపి బహూపకరణ రూఢమూలైర్వాధార్త్ర
రాష్ట్రైర్నపరాజితాఇతి—

(అపరాజితః)

(౨) “ఈషద్దుస్సుమకృచ్ఛాకృచ్ఛార్థేషుఖత్”॥౩-౩-౧౧౬॥

ఇతికృచ్ఛార్థేషు. ఉపపదేఖత్. గుణోరపరః. [౨౮౮- ॥

దుసస్సోరుత్వమ్. ద్విత్వాదికమ్ యథాశాస్త్రీయమూహ్యమ్. *

అథశబ్దోత్తరార్థః. వక్ష్యమాణనారాయణపరిగ్రహ కర్తృకజ

యధ్యోవ్యద్యోతవాత్. మగ్ధభాగ్ధోవా. భారతసంక్లామేనిష్పరి

గ్రహాణానుపి పశ్చానామ్ పాణ్డవానామ్ తదేకపరిగ్రహాత్

బహూపకరణరూఢ మూలైః శతేనాపిధార్తరాష్ట్రైః అప

రాజితతయా నసన్తిపరాజితాః స్వగృహ్యః అస్యేతి [౨౦

వా, ఉక్తరీత్యా అపరాజితాః స్వగృహ్యః పశ్చాపాణ్డవాఃతే

అస్యసన్తీతివా—

(అపరాజితః)

నిరు. ౭౨౧. దురోగ్ధనాదిభిర్నిత్యంరూఢమూలైఃపరాజయః॥ ౪౫౦॥

నయస్యకుత్రచిద్వాపిసో(౭వరాజిత)కురితః।

శ్లో. ౭౬, అక్ష. ౨౨. శ్లో. ౭౬, అక్ష. ౩౨. (౬౨౩) నా. ౭౨౧. అపర్యాజితః

భా. యథా ఆరణ్యకే కణ్ణాయ ఇంద్రః.

(౧) “ఏకంహనివ్యసిరిపుంగర్జస్తంతమ్మహామృధే! నతుయంపాగ్ర్థ
యస్యేకంరత్యుతేసమహాత్మనా! యమాహుర్వేదవిదుషః వా
రాహుజితంహరిమ్ | నారాయణమచిన్త్యద్వా తేనకృష్టేన
రత్యుతే”

॥భా-ఆర-౩౦౯-౨౨॥

జయద్రథాయ రుద్రః.

(౨) “అజయ్యాంశ్చవ్యవధ్యాంశ్చవారయివ్యసితాన్యధి! ఋతే
ర్జస్తమ్మహాబాహుందేవైరపిదురాసదమ్ | యమాహురమితం
దేవంశక్తిచక్రగదాధరమ్ | ప్రధానస్సోస్త్రవిదుషాం [౧౦
తేనకృష్టేనరత్యుతే”.

॥భా-ఆర-౨౬౧-౭౫॥

(౩) “యస్యత్వంపురుషవ్యాఘ్ర సారథ్యముపజన్తివాన్ | ధృవ
ఏవజయస్తస్యనతస్యాస్త్రపరాజయః”. ॥భా-ఉ-౫౨-౧౨॥
భీష్మద్రోణాదయశ్చ.

(౪) “శక్తోహంధనుషైకేన నిహన్తుంసర్వపాణ్డవాన్ | యద్యేషా
న్నోభవేద్ద్రోప్రావిష్టుఃకారణపూరుషః”. ॥భా-
॥

(౫) “ధ్రువంవైబ్రాహ్మణేసత్యంధ్రువాసాధుషుసన్నతేః! శ్రీర్ధ్రువా
చాపిదక్షేషుధ్రువోనారాయణేజయః” ॥భా-
॥

(౬) “అజయ్యశ్శాశ్వతోధ్రువః” ॥రా-యు-౧౧౪-౧౫॥

(౭) “అజితఃఖడ్గధృక్” ॥రా-యు ౧౨౦-౧౪॥

(౮) “యతఃకృష్ణస్తతోజయః” ॥భా ఉ-౬౭-౯॥

[151]

(౯) “యత్రయోగీశ్వరఃకృష్ణః” ఇత్యాది. ॥గీ ౧౮-౭౮॥
అయిర్వేదేచరకే ఔషధపేషణమన్తైః,

(౧౦) “యథాహంవాభిజానామివాసుదేవేపరాజయమ్ | మాతుశ్చ
పాణిగ్రహణంసముద్రస్య చశోషణమ్ | ఏతేనసత్యవాక్యేన
సిద్ధతామగదోహ్యయమ్” ॥అయిర్వేదే- ॥

జ్ఞో॥ ౨౨౨॥ ౨౨ విశ్వమూర్తిః

ఓం విశ్వమూర్తయే నమః

భా. వైతరణే చ విషహరణమస్త్రం వదన్

- (౧౨) “రత్నాకర ఇవాక్షోభ్యోహిమవానివచాచలః । జాతవేదా ఇ
వాధ్యుష్యోనారాయణ ఇవాజయః” ఇతి. * ॥ వైతరణే ॥
కథం దుర్బలాన్ బలవంతో న జయన్తి, సర్వస్య త చ్ఛరీరత్వాత్
న హి స్వశరీరమ్ స్వానిష్ఠే చేష్టతే. ఇదమభిప్రత్యాహ—
(విశ్వమూర్తిః) యథా

(౧) “అహమాత్మాగుడాకేశ సర్వభూతాశయస్థితః” ఇతి. ॥ గీ. ౧౦-౧౯ ॥

నిర్వ. (౧) “జిజయే”

॥ థా-భా. ప-౧౧౯-౨౫ ॥

పరాపూర్వః. కర్తృణీ క్తః. అనిట్. అగుణః. పూర్వత్ర న ఇన్
పూర్వో బహువ్రీహిః. అపరత్ర తత్ పూర్వః తత్ పురుషః ఉభ
యత్రాపి న ఇహో న లోపః. తత్ పురుషేతు తతో మత్స్వగ్నీయో
అర్క ఆద్యచ్. [౧౫

(౨) “యస్య” ఇతి లోపః.

॥ ౨-౨-౧౫. ౨౫౨ ౧౦ ॥

అత్ర చ ప్రమాణసహస్రమనుసంస్థేయమ్. ... *

అథ దుర్బలా నామ పి బలవదజయ్యతా ప్రయోజకమ్ స్వశరీరస్య
స్వానిష్ఠ చేష్టానౌచిత్యభిప్రాయకమ్ సర్వస్య తత చ్ఛరీరత్వమ
భిధీయతే. విశ్వమ్ కృత్సమపి ప్రపంచజాతమ్ మూర్తిశ్శరీర
మస్యేతి—

(విశ్వమూర్తిః)

(౧) “ముర్త్యామోహసముచ్చాయయోః” థా నే ॥ థా-భా. ప-౧౧౯-౨౫

(౨) “అకర్తరి చ కారకే” ఇతి అనువృత్తౌ ॥ ౩-౩-౧౯. ౨౫౨-౧౫ ॥

(౩) “స్త్రియామ్ క్తిన్” ఇతి క్తిన్ ॥ ౩-౩-౯౪. ౨౫౪-౧౦ ॥

నిరు. ౨౨౨. విశ్వమూర్తిస్తనుర్యస్య (విశ్వమూర్తిస్) స్తు సప్తృతః ॥

శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౫-శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౧౨. (౬౨౫) నా. { ౨౨౩. మహామూర్తి
 ౨౨౩ మహామూర్తి ౨౨౪ దీప్తమూర్తి
 ౨౨౩ మహామూర్తి ౨౨౪ దీప్తమూర్తి

ఓం మహామూర్తయేనమః. ఓం దీప్తమూర్తయేనమః.

భా. విశ్వాశ్రయమూర్తిః—

(మహామూర్తి) యథా [౫

- (౧) “ఇహైకస్థంజగత్కృష్ణం పశ్యాద్యసచరాచరమ్ । మమదే
 హేగుడాకేశయచ్చాన్యస్తప్తుమిచ్ఛసి” ఇతి. * ||గీ-౧౧-౨||
 యత్ కిచ్చిత్ కేనచిద్ధణేనదీప్రంతదస్యవిశేషేణమూర్తిరితి—
 (దీప్తమూర్తి) యథా

నిర్వ. (౪) “తితుత్ర” ఇతి నేట్ ||౨-౨-౯|౨౬౦-౧|| [౧౦

(౫) “రాల్లోపః” ||౬-౪-౨౧|౨౧౮-౬-||

ఇతి యులాదావ్రత్యయే రాత్ శస్యలోపః.

(౬) “హలిచ” ||౮-౨-౨౨|౨౯-౨౯||

ఇతిదీర్ఘః ద్విత్వాది. విశేః క్షేని విశ్వఉక్తః. ... *

విశ్వరూపప్రదర్శనే విశ్వాశ్రయతయా మహామూర్తిరస్యేతి—
 (మహామూర్తి)

నిరూచేహి మూర్తిశబ్దః ఇథమ్ ఉత్తరత్రాపి. మహచ్ఛబ్ద శ్చ
 పాగేవోక్తః. తతశ్శత్రవద్భావాత్ స్త్రీయామ్

(౧) “ఉగితశ్చ” [152] ||౪-౧-౬|౪౧-౩౦||

ఇతిభేష్. పుంసద్భావః. మహతేఆత్వాది. ... * [౨౦

వచనాత్ దీప్తం యేనకేనచిత్ దీప్రమ్ యతిగిచ్చిత్ మూర్తిః

స్వతేజోమేషసమభవతయా విశేషేణతన్మాః అస్యేతి—

(దీప్తమూర్తి)

నిరు. ౨౨౩. విశ్వైకాశ్రయమూర్తిత్వాన్మహామూర్తిరితిస్తృతః।

నిరు. ౨౨౪. యతిగిచ్చితేనచిద్దీప్రంగుణేనాత్రవిశేషతః||౪౫౨||

తత్సర్వంమూర్తిరస్యేతిదీప్తమూర్తిరసాస్తృతః।

శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౧౩ - శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౧౬ (౬౨౬) నా. ౨౨౫, అమూర్తిమా

౨౨౫ అమూర్తిమాన్ |

౬౦ అమూర్తిమతేనమః.

భా. (౧) “యద్యద్విభూతిమత్సత్వం శ్రీమదూర్జితమేవవా” || గీ. ౧౧-౪౧ ||

[153]

ఇత్యాది. ... * [౫

అమూర్తయః అవ్యక్తపురుషాదయోఽప్యేవ మస్యస్వమితి—
(అమూర్తిమాన్) యథా

(౧) “భూమిరాపోనలోవాయః” || గీ. ౨-౪ ||

(౨) “అపరేయమితస్త్యన్యాంప్రకృతిమ్” ఇతి || గీ. ౨-౫ ||

(౩) “యస్యావ్యక్తంశరీరమ్” || సు ఉ-౨- ||

(౪) “యస్యాత్మాశరీరమ్” ఇతిచ || శతపథబ్రాహ్మణే-౧౪-౬-౩ ||

పూర్వోత్తరమూర్తిత్వోక్తివిరోధాత్ అమూర్తిరిత్యేతావతా
నిషేధసిద్ధామతుబైయ్యధ్యాచ్ఛనైషమూర్తినిషేధః. ... *
కృష్ణత్వే ప్యజహద్వాసుదేవాది చతుర్ముర్తిత్వాత్

నిర్వ. (౧) “దీప్తిదీప్తా” ఈదిత్ క్తః. || ఆ-ది. ఆ-౧౨౫-౫ || [౧౫

(౨) “శ్వేదితోనిస్థాయామ్” || ౨-౨-౧౪ | ౨౫౨-౩౩ ||

ఇతినేట. అన్యత్ ప్రాగ్భూత్. ... *

నాస్తిమూర్తిః పమామ్యేచ అమూర్తయోఽవ్యక్తపురుషాదయః
తేచశరీరభూతాః అన్యసస్తితి—

(అమూర్తిమాన్) [౨౦

బహువ్రీహౌ నభోనలోపః. తతోమూర్తిశబ్దాత్

(౧) “తదస్య” ఇతిమతుప్. ఉపధాదీర్ఘః. || ౫-౨-౩౬ | ౧౩౨-౪ ||

నుచూది. స్యాదేవహి మూర్తినిషేధేప్రాగ్భూతమూర్తి మత్సపరో
ధోమతుపోవైయ్యర్థగ్భూ. అతఃఉక్తపవార్థః. ... *

నరు. ౨౨౫. అమూర్తిశబ్దేనోచ్యస్తేహ్యవ్యక్తపురుషాదయః || ౪౫౩ ||

తపవయస్యస్వమితిసత్కృతస్యాదమూర్తిమాన్ |

స్లో. ౨౨, అక్ష. ౧౨-స్లో. ౨౨ అక్ష. ౨౪. (౬౨౭) నా. { ౨౨౬. అనేకమూర్తి
 { ౨౨౭ అవ్యక్తః
 ౨౨౬ అనేకమూర్తి ౨౨౭ అవ్యక్తః

ఓం అనేకమూర్తయేనమః

ఓం అవ్యక్తాయనమః.

భా. (౧) “పోడశ స్త్రీసహస్రాణి శత మేకంతతోధికమ్ । తావన్తైచక్రే

రూపాణిభగవాన్ దేవకీసుతః” ఇతిచ- ॥వి పు ౫-౩౨-౧౮॥

అసాధారణానేకమూర్తిత్వాత్ —

(అనేకమూర్తిః)

...

...

*

ఇదం మనుష్యత్వేన గూహత ఇతి —

(అవ్యక్తః) యథా

(౧) “నాహం ప్రకాశస్సర్వస్య” ॥గీ. ౨-౨౫॥ [౧౦

(౨) “నాహం వేదైర్మతపసా” ఇత్యాది. ... * ॥గీ. ౧౧-౫౩॥

నిర్వ. కృష్ణత్వేవ్యజహద్వాసుదేవాదిచతుర్థ్యుర్నితయా శతాధిః పోడ
 శసహస్రదివ్యమహిషీ భోగానుగుణాసాధారణ తావన్మూర్తి
 తయాచానేకాః మూర్తయోఽస్యేతి —

(అనేకమూర్తిః) ఇణః

[౧౫

(౧) “ఇణో-భీక” ఇత్యాదినా కని-గుణే చైక ॥ఉ-౩-౨౭౧-౨॥

శబ్దఉక్తః సజ్ఞోనలోపః. నుట్. తతః- టాబాది. పుంసద్భావః*

ఉక్తస్య చాస్య మనుష్యత్వేనోపగూహనాత్ వ్యక్తోన్దేవమ్
 సర్వస్యేతి —

(అవ్యక్తః)

[౨౦

(౧) “అజ్ఞావ్యక్తిశ్చత్తాదిను” విపూర్వః. ॥ధా-రు-ప-౧౨౭-౩౨॥

నిరు. ౨.౨౬. పోడశ స్త్రీసహస్రాణి శత మేకంతతోధికమ్ ॥౪౫౪॥

(అనేకమూర్తి) రిత్యుక్తః తత్సంఖ్యాదేహధారణాత్ ।

౨౨౭. మనుష్యత్వేన సర్వత్ర పరభావా ప్రకాశనాత్ ॥౪౫౫॥

బుడెర్ (అవ్యక్త) ఇతి చకథితస్తత్వపారగైః

శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౩౨. (౬౨౮) నా. { ౨౨౮. శతమూర్తి
 ౨౨౯. శతాననః

౨౨౮ శతమూర్తిశ్

౨౨౯ శతాననః॥

ఓం శతమూర్తయనమః.

ఓం శతాననాయనమః.

భా. అథదిదృక్షువే అర్జునాయవ్యక్తవైశ్వరూప్యః—

(శతమూర్తిః)

[౫

(౧) “పశ్యమేపార్థరూపాణిశతశోధసహస్రశః” ఇతి *॥గీ-౧౧-౮॥

(శతాననః)

తత్రైవచఅర్జునః

(౧) “అనేకవక్త్రనయనమ్” ఇతి. ... *॥గీ-౧౧-౧౦॥

నిర్వ. (౨) “అజ్ఞిః ఘృసి-భ్యః-క్తః” ఇతి క్తః. ॥ఉ-౩-౨౬౨-౨॥

(౩) “తితుత్ర” ఇతి నేట. ॥౭-౨-౯౧౨౬౦-౧॥

(౪) “అనిదితామ్” ఇతి నలోపః. ॥౨-౪-౨౪౩౫-౧౦॥

(౫) “చోషమః” ॥౮-౨-౩౦౩౧-౩౨॥

చర్త్యమ్. నిరూచేహ్యయమ్. అన్యథాపిప్రాగేవ. వేర్యశోన
 మాసేనభోనలోపః. ... *

అథదిదృక్షువే అర్జునాయవ్యక్తవైశ్వరూప్యతయాశతమ్ అస్య
 ఉపలక్షణతయా అనంతాః మూర్తయోస్యేతి—

(శతమూర్తిః)

శతశబ్దఉక్తః అన్యశ్చతత్రతత్రచ. ... *

అనేకవక్త్రతయా. శతమ్ పూర్వవత్, అనేకాని ఆననానిము
 ఖానిఅస్యేతి—

(శతాననః)

నిరు. ౨౨౮. అర్జునాయవ్యక్తయచవిశ్వరూపప్రదర్శనాత్ ॥౪౫౬॥

(శతమూర్తిర్) ఇతి ఖ్యాతః శతశోధసహస్రశః॥

౨౨౯. అనేకాననసంపత్వా (శతానన) ఇతి రితః॥౪౫౭॥

స్లో॥ ౭౮॥ ౨౩౦ పకః

ఓం ఏకాయనమః.

ఉక్తేమహిమి సజాతీయసంఖ్యేయాసంభవాత్ అద్వైతంగచ్ఛతీతి —

(పకః)

[౫

(౧) “ఇన్-గతౌ” ఇత్యష్టాత్ ॥ధా-అ-ప-౧౨౪-౧॥

(౨) “కృదాధా” ఇత్యాదినా ॥ఉ-౩-౨౭౦-౩౧॥

కప్రత్యయః. పకో పాధిపతితాహిసంఖ్యతే. యథాద్వాబా
ప్రకౌత్రయఃక్షత్రియాః ఇతి.

నిర్వ. అనిః ప్రాణనకన్తా, శుద్ధః. అజ్ పూర్వః. పూర్వముపనర్తేణ
యుజ్యతే తతః సాధనేన. దీర్ఘః సాంహితః. తతః

(౧) “కరణాధికరణయోశ్చ” ఇతి ॥౩-౩-౧౧౭.౨౮౮-౧౬॥

కరణేల్యట్. యద్వా, అయమ్

(౨) “హేతుమతిచ” ఇతిణిజన్తః. అనా ॥౩-౧-౨౬.౨౦౯-౧॥

జూర్వోష్టి. తత్ పూర్వ త్వేపరినిష్ఠితే దీర్ఘోధికః. పూర్వంసాధ
నేనాపిహియుజ్యతేదర్శనభేదాత్. అతఃఇతి వృద్ధిః. తతః

(౩) “బహులమన్యత్రాపి” ఇతికర్తరియచ్. ॥ఉ-౨-౨౬౮-౧౯॥

నన్ద్యాదిల్యుః. ల్యుడా. బాహులకాత్. సర్వత్రయోరనః నివి
తల్లోపశ్చ. శతశబ్దఉక్తః. దీర్ఘః. ... *

ఉక్తేమహిమి అతుల్యకక్ష్యతయాసజాతీయసంఖ్యేయాన్తరా
భావాత్ అద్వైతమ్ పతిగచ్ఛతీతి —

(పకః)

(౧) “ఇన్-గతౌ” ॥ధా-అ-ప-౧౨౪-౧॥

(౨) “ఇన్-భీకా-పా-శల్యతిమర్చిభ్యఃకిన్” ॥ఉ-౩-౨౭౧.౨॥

ఇతికిన్. బాహులకాన్నకఇత్. గుణః అనిచ్. ... * [౨౫

నిరు. ౨౩౦. ద్వితీయస్యసజాతీయరాహిత్యా (దేక) ఉచ్యతే।

౭౩౧ నైకన్	౭౩౨ స్వ
ఓం నై కాయనమః.	ఓం సాయనమః.

భా. నహిభగవతః కశ్చిత్ కేనవిదుపాధినాతుల్యకత్యుః; యథా-

(౧) “ఏకశ్చద్వాగ్రజాజగతోబభూవ” ||౪-కా-౧-౩౨|| [౫

(౨) “నతస్యప్రతిమాస్తి” ఇతిచ ... * ||

అతఇదమైక్యంససర్వహ్నవివర్తసంకరణపరిణామాదినిమిత్తమ్
కిన్తువిభూతితయా విజాతీయేన సర్వేణద్వితీయవానేషఇతి—
(నైకః). యథా

(౩) “నాన్తోస్తిమమదివ్యానాంవిభూతీనాంపరస్తవ” ఇతి* ||గీ ౧౧-౩౯||

ఏష్యాక్షమారం అఖిలప్రసిద్ధ్యాస్వవిషయంజ్ఞానం సృతీతి—

(సః) సృతేః

(౧) “శమిముషిస్యతి” ||

ఇత్యాదివాడః. యథా ... *

నిర్వ. ఉక్తవ్యాఖ్యానేనచాన్వైక్యస్య-అసర్వహ్నవివర్తతయావిభూ
తితయా విజాతీయేన సర్వేణద్వితీయేన సద్వైతత్వాత్ ఏకోనేతి—

(నైకః) అనేకోవా

ఏకః ఉక్తః. నశబ్దోయమ్. నభోనలోపాభావో వా. ఇతి
పాగ్రేవావాదివృద్ధిః. అనుకల్పేనభోనలోపః. నుత్ చవృద్ధిః.*
ఇత్థమ్ సిద్ధాన్తితేవిశిష్టాద్వైతే విభూతిభూతేషేషు అకు[౨౦
మారమఖిలప్రసిద్ధ్యాస్వవిషయమ్ జ్ఞానంసృతి అ. న్తయతినిష్ప
యాకరోతీతి—

(సః)

నిరు. ౭౩౧. (నైక) స్వవ్యాపారతయావిభూతీనామతీరితః ||౪౫౮||

౭౩౨. సర్వేషుకృష్ణరూపేషుఅకుమారప్రసిద్ధితః |

అజ్ఞానంయస్యవిషయంసృత్యసౌ (స) ఇతీరితః ||౪౫౯||

౭౩౩ వః

ఓం వాయసమః.

భా. ప్రసిద్ధసర్వవాసిత్యాత్ —

(వః)

[౫

వసలేఃః

- (౧) “వసంతిత్రభూతాని భూతాన్మన్యఖిలాత్మని । సచభూతేష్వ
శేషేషువకారార్థస్తతోమునే” ఇతి * ॥
మలీమసేషువసన్నపికనతీతి —

నిర్వ. (౧) “పోస్తకర్మణి” వస్తుః. ఆత్మ్యమ్ ॥ ధా. ది. వ. ౧౦౫-౩ ॥

(౨) “శమిముషిస్యతి” ఇత్యాదినా డః. ॥

(౩) “అన్యేష్వపి” ఇతివా. టిలోపః. * ॥ ౩-౨ ౧౦౧|౧౫౧-౧౬ ॥

నిరుక్త్యాత్ సర్వావాసస్త్వయమ్ యథాప్రసిద్ధిసర్వత్రవసతీతి —

(వః)

(౧) “వసనివాసే” ॥ ధా. చు. ఉ. ౧౩౨-౧౧ ॥

(౨) “అన్యేష్వపి” ఇతిః. పూర్వవత్ ॥ ౩-౨-౧౦౧|౧౫౧-౧౬ ॥

అన్యచ్ఛ. నామోః సంహితాయామ్, [॥ ౭-౩ ౩౯|౩౦౪-౧౭ ॥

- (౩) “సుపామ్సులుక్ పూర్వసవన్ధ్యాత్ ఛేయాదాద్యాజాలః”
ఇతిసోర్లుక్ ఛద్వస్యః. అస్త్యేవహిఛద్వోభావః. యతోయమ్
పఞ్చమోవేద ఇత్యుక్తమ్. యద్వాసశ్చాసావశ్చఇతి. (సవః)
ఇత్యేకస్మాను, అస్తిహ్యేవమన్యత్రాపి. యథాత్రికకున్ధామే
త్యాది. అత్రచోక్తపవార్థః. సమానాధికరణసమాసః. అస్మిన్
శ్చపక్షేలుకోసశ్చద్వ సత్వకల్పనక్షేత్రః ఇతిపశేషః. ... *
ఏవమేమలీమసేషేషువసన్నపికనతీదీప్యతఇతి —

నిరు. ౭౩౩. యథాప్రసిద్ధేర్వాసిత్యాత్ తస్మాద్వసనతేష్వసః

భూతావాసతయా (వస్) స్యాత్

స్లో. ౨౮, అక్ష. ౨-స్లో. ౨౮, అక్ష. ౮-(౬౩౨) నా. ౨౩౪. కః ౨౩౫. కిమ్

౨౩౪ కః	౨౩౫ కిమ్
ఓం కాయనమః.	ఓం కేమనమః
భా. (కః)	
కనలెర్దః *	[౫
తత్తత్ సర్వేస్థితబుభుత్సనానిరుపాధికప్రప్తవ్యత్వాత్ —	
(కిమ్)	
(౧) “ప్రచ్ఛజ్ఞీప్సయామ్” ఇత్యస్తాత్	॥ ధా తు-వ-౧౨౨-౧౨ ॥
(౨) “ప్రచ్ఛిదంసి” ఇత్యాదినా	॥
ఇమ్ప్రత్యయః. కాదేశశ్చ.	[౧౦
(౩) “సోన్వేష్టవ్యఃసవిజ్ఞానితవ్యః” ఇతి. ... *	॥ ధా-ఉ-౮-౨-౧ ॥
నిర్వ. (కః)	
(౧) “కనదీప్తికాన్తిగతిషు”	॥ ధా-భా-వ-౧౧౯-౧ ॥
పాగ్విదేవడః. టిలోపశ్చ. *	[౧౫
సర్వేస్థితార్థపాథకబుభుత్సనామ్నిరుపాధికప్రప్తవ్యత్వాత్	
(కిమ్)	
(౧) “ప్రచ్ఛజ్ఞీప్సయామ్”	॥ ధా-తు వ-౧౨౨-౧౨ ॥
(౨) “ప్రచ్ఛిదంసి” ఇత్యాదినా ఇమ్.	॥
ధాతోః కాదేశశ్చ. యద్వా	
(౪) “కైశజ్ఞే” ఆత్వమ్	॥ ధా-భా-వ-౧౨౨-౨౨ ॥
(౫) “కాయలేర్దిమిః” ఇతిడిమిః-	॥ ఉ-౪-౨౨-౮౯ ॥
టిలోపః. అత్రచ, న	

నిరు. ౨౩౪. సర్వేష్టమకనతీతి (కః) ॥ ౪౬౦ ॥

౨౩౫. యక్ష్మిత్సార్థపాగ్విదేవడః (కిమ్) ఇతిస్మృతః।

౭౩౬ యతి

౬౦ యతేనము

భా. తేషాం రత్నా యై యతి తే ఇతి—

(యతి)

[౭]

(౧) “యతి ప్రయతే” క్విప్ యథా, థా భావో ఆ. ౧౧౫-౨౫. ౩౩॥

(౨) “కృష్ణకృష్ణేతి కృష్ణేతి యోమాంస్తరతి త్యశః । జలంభితా వ్యథాపర్వం నరకాదుర్ధరావ్యహమ్” ఇతి ॥

నిర్వ. (౬) “కిమః-కః” ఇతి కాదేశః ॥ ౭-౨-౧౦౩, ౨౮-౩౨॥

లిక్ష్వి శేషా నాదనేణ

[౧౦]

(౭) “సర్వాదీని సర్వనామాని” ఇతి ॥ ౧-౧-౨౩, ౧౫ ॥

మహాసంజ్ఞాకరణేన తదనుగుణానామేవ గణే సన్నివేశాత్, సంజ్ఞోపసర్వనీభూతాః స సర్వాదయః ఇతి-ఇహ సంజ్ఞాత్వాద సర్వనామ త్వేన సంజ్ఞాకార్యా నర్గణకార్యయోరప్రసక్తేః. అతోన స్తాయాదికమ్. నాప్యయమ్, కాదేశస్య చా నర్గణకార్యత్వాత్ ఏతచ్ఛ

(౮) “త్యదాదీనామః” ఇతి ॥ ౭-౨-౧౦౨, ౨౦-౧౧॥

అతస్త్యదాదీనామి త్యనువర్త్యవిభక్తి విపరిణామేన త్యదాదేశః కిమితికి మోవి శేషణాదనువృత్తిసామర్థ్యాత్ ద్విపర్యవ్యయము త్యాగాచ్చేతి స్పష్టమాకరే. అతోనేహ లిక్ష్వి త్యయేపి శేషః ఔజి జశ్యసోశ్చక్లి బేతుః శేషః. ఏవముక్తరత్యాప్యభయత్ర యథా యథంజ్ఞయమ్. ...

తేషాం రత్నా యై యతి తే ప్రయత్నం కరోతీతీవా, యజతే తద్రక్షిపయాస్వాత్మానం సంకనయతీతివా—

(యతి) పూర్వత్ర

[౨౫]

నిరు. ౭౩౬. రత్నా యై వృచ్ఛకానం సంయతీతి యతి ఇతి స్మృతిః ॥ ౭౬॥

౭౩౭ తత్

ఓం తతేనమః.

భా. (౩) “అహంస్త్వరామమద్భక్తం నయామి పరమాంగతిమ్” || వ. చ. ౨ ||

ఇతి చ. ... *గ్ర

తేహంస్వజ్ఞానభక్తిం తనోతీతి—

(తత్)

(౧) “గమాదీనాం” ఇతి క్విప్. || ౬-౪-౪౦ | ౧౫౦-౪ ||

నకారలోపః. తుగాగమశ్చ. అతోహి

నిర్వ. (౧) “యతీప్రయత్నే” ఈదిత్ || ధా-భాషా ప-౧౧౫-౨౫ ||

తతః క్విప్. తస్యలోపః. జత్వచ ర్తే. అపరత్ర

(౨) “యజదేవపూజాసజ్జతకరణదానేషు” || ధా-భాషా-ఉ-౧౨౩-౧౩ ||

ఇహచాయమ్ సంగతికరణకర్తా.

(౩) “శ్చూద్యూభసోదిః” ఇతి వర్తమానే || ఉ-౩-౨౬౪-౩౨ ||

(౪) “త్యజి-తని-యజిభ్యోడిత్” || ఉ-౨-౨౬౪-౩౨ || [౧౫

ఇత్యదిః డిత్. తతః టిలోపః. వాచర్త్యమ్. ప్రథమకల్పే తాన్తోహి

యత్, పుల్లిజ్ఞః. నతత్ర సర్వనామత్యప్రసక్తిః. సర్వాదిగణే

దాన్తస్యైవపాఠాత్. అనుకల్పేతు యదఃదాన్తస్య అనాదృ

త్యైవలిజ్ఞపిశేషమ్. ఉక్తవ్యాయాన్న సంజ్ఞాకార్యాన్తర్గణ

కార్యమ్. [౨౦

(౫) “త్యదాదీనామః” || ౭-౧-౧౦౨ | ౧౦-౧౧ ||

ఇత్యత్త్వచ్చ. శేషమ్ పాగ్విత్. ... *

తేహంస్వజ్ఞానభక్తిమ్ తనోతీతి—

(తత్)

నిరు. ౭౩౭. స్వజ్ఞానభక్తింభక్తానాంతనోతీతి (తత్) ఉచ్యతే!

స్లో. ౭౨, అక్ష. ౧౧-స్లో. ౭౨, అక్ష. ౧౬. (౬౩౫) నా. ౭౩౨. వదమను త్తమ

౭౩౨ వదమను త్తమమ్ |

ఓం శదాయాను త్తమాయనమః.

భా. (౧) “తత్ సవితుర్వ రేణీయమ్”

|| ౨-తై-ఉ-౨౭ ||

[154]

(౩) “ఓమ్, తత్, సత్, ఇనినిద్దేశః” ఇత్యాది. * || గీ. ౧౭-౨౩ ||

తేషాం పరమపాస్యత్వాత్ —

(వదమను త్తమమ్)

పద్యతేపాస్యతే ఇతి పదమ్.

...

*

నిర్వ. (౧) “తనువిస్తారే”

|| ధా-త-ఉ-౧౨౨-౨ ||

(౨) “క్విష్ప్” ఇతి క్విష్ప్.

|| ౩-౨ ౭౬-౨౪౯-౩౦ || [౧౦

(౩) “గమఃక్వా” ఇత్యుత్ర

|| ౬-౪-౪౦ || ౨౫౦-౩ ||

(౪) “గమాదీనామ్” ఇతి

|| ౬-౪-౪౦ || ౨౫౦-౪ ||

వక్తవ్యాత్ క్విష్ప్ అనునాసికలోపః. తతః

(౫) “హ్రస్వస్య” ఇతి తుక్.

|| ౬ ౧-౭౧ || ౨౪౦-౧౬ ||

జత్వచర్త్యే అథనా,

[౧౫

(౬) “త్యజి-తని” ఇత్యాదినా

|| ఉ-౨-౨౬౪-౩౨ ||

పాగుదాహృతసూత్రేణ అదిః డిత్. టిలోపః. వాచర్త్యమ్.

అతాపి ప్రథమేకత్వేతా న్తఃతత్ శబ్దః. తత్రచససజ్ఞాప్రసక్తిః.

అనుకత్వేదా న్తస్యతుతదః నసంజ్ఞాకార్యమ్. నాప్యన్తర్గణకా

ర్యమ్, ఉక్తన్యాయాత్. అన్యత్ పాగ్వత్. సాంహిత్యమచర్త్యమ్. *

తేషాం సర్వోత్కృష్టతయా నాన్యుత్తమమస్తాదితి అను త్తమమ్.

పరమమ్ తాదృశమ్ పద్యతేగమ్యత ఇతి పదమ్ పాస్యత్వేతి —

(వదమను త్తమమ్) ఏక న్నాను.

నను. ౭౩౨. పరమనియత్ప్రపన్నానాం పాస్యం (వదమను త్తమమ్) ||

౭౩౯ లోకబధ్ధుర్

ఓం లోకబధ్ధవేదమః

ఏవమసి శేషేణా శేషానుగ్రహే అవర్జనీయం బాధవం బధ్ధనమాహ—

(లోకబధ్ధః)

[౫

లోకానాం స్వజనః

(౧) “బధ్ధ-బధ్ధనే”

॥ధా-క్ర్యా-ప-౧౨౮-౧౯॥

(౨) “శ్మోస్మస్మిహి”

॥ఉ-౨౬౦-౩౨॥

ఇత్యాది నా ఉప్రత్యయః. యథా

(౩) “మాతాపితౄభ్రాతృనానాశ్శరణం సుహృత్ గతిర్నాయణః”

[155]

॥సు-ఉ-౬ ॥

(౪) “పితామహస్వజగతః” ఇత్యాది.

... * ॥గీ-౯-౧౭॥

నిర్వ. (౧) “వదగతా”

॥ధా-వి-ఆ-౧౨౫-౧౦॥

(౨) “ఖనోఘచ” ఇతి చకారాత్

॥౩-౩ ౧౨౫-౧౨౮-౨౦॥

ఘిత్ కరణాద్వా. ప్రకృత్యంతరాదపిఘః ఇతి కర్తృణిఘః. ఉత్ కృష్టవాచిన ఉడః ఆతిశాయనికః తమప్. చర్త్యమ్. సమాసే

[156]

నభ్యోనలోపః. అనిట. ఆవిష్టలిక్తో యమ్ ఇత్యాది. ... *

అథైవమసి శేషేణా శేషానుగ్రహే అవర్జనీయమ్ బాధవన్ని బధ్ధనమభిధీయతే. లోకానామ శేషేణామ్ బధ్ధః స్వజనఇతి—

(లోకబధ్ధః)

[౨౦

(౧) “బధ్ధ-బధ్ధనే” క్రియాదిః.

॥ధా-క్ర్యా-ప-౧౨౮-౧౯॥

(౨) “నశ్చ” ఇత్తునుస్వారః. వరసవర్ణః.

॥౮-౩-౩౦౧౦-౧౭॥

(౩) “శ్మో స్మస్మిహి-తృప్యసి వసిహనిక్షిది-బధ్ధి-మనిభ్యశ్చ”

ఇతి ఉః

॥ఉ-౩-౨౬౦-౩౦॥

నిర్వ. ౭౩౯. లోకానాం స్వజనత్వాద్ధి (లోకబధ్ధుర్) ఇతి స్మృతః।

స్లో. ౭౮, అక్ష. ౨౧-స్లో. ౭౮, అక్ష. ౨౭. (౬౩౭) నా { ౭౪౦. లోకనాథో
 { ౭౪౧ మాధవో

౭౪౦ లోకనాథో

౭౪౧ మాధవో

ఓం లోకనాథాయనమః

ఓం మాధవాయనమః

భా. తన్మూలమసాధారణంస్వాభావికంచసంబద్ధమాహ—

(లోకనాథః) ఇతిస్వామీ. ... * [౫

బాధవః శేషమాహమాతాపితృత్వమ్ శ్రీయాసహస్యసూచయతి—

(మాధవః)

వధుకులోద్భవత్వాద్వా (మాధవః)

(౧) “మానాధ్యోనాచ్చయోగాచ్చః ప్రిభారతమాధవమ్” || భా. ఉ

ఇతివా. ... * [౭౧-౪||

నిర్వ. (౪) “లోకృదర్శనే” || ధా-భా-అ-౧౧౬-౧౧||

(౫) “హలశ్చ” ఇత్యధికరణేఘర్ష. * || ౩-౩-౧౨౧|| ౨౮౮-౧౩||

తన్మూలభూతోసాధారణస్వాభావికశ్చ సమ్మన్తఉచ్యతే లోకానాన్నాథః స్వామీతి—

(లోకనాథః) [౧౫

(౧) “నాథృ నాథృ-యాఞ్ఞోపతా. మైశ్వర్యాశీఘ్ర” || ధా-భా-వ-

విశ్వర్యకర్తేహాయమ్. పచాచ్యచ్. లోకఉక్తః. * [౧౧౫-౧౯||

శ్రీయాసహస్య మాతాపితృత్వలక్షణబాధవ విశేషసూచన
 యాయమ్, మాయాః లక్ష్యైః ధవఃపరితివా, వధునామక
 యాదవకులోద్భవతయా, వధోర పత్యమితివా, నిరుక్తానురో
 ధాత్ మానధ్యాన యోగవత్తయావా—

(మాధవః) పూర్వత్ర

నిరు. ౭౪౦. లోకబద్ధత్వమూలాద్ధిలోకస్వామిత్వమిత్యుతః || ౪౬౩ ||

స్వాభావికాచ్చసంబద్ధాత్ (లోకనాథ) ఇతిరితః।

నిరు. ౭౪౧. లోకనాథత్వసంబద్ధః శ్రీమతశ్చేతి (మాధవః) || ౪౬౪ ||

మధోర్వంశోద్భవత్వాచ్చ (మాధవః) పరికీర్తితః।

స్లో. ౨౮, అక్ష. ౨౮-స్లో. ౨౮, అక్ష. ౩౨. (౬౩౮) నా. ౨౨౮. భ క్తవత్సలః

౨౪౨ భ క్తవత్సలః॥

ఓం భ క్తవత్సలాయనమః.

భా. ఉ క్తస్వామ్యబాధవోత్సుకేషుభ క్తేషుః శేషంభాషతే—

(భ క్తవత్సలః)

[౫

తల్లాభసంభ్రమః స్మృతాన్యకామః.

...

*

నిర్వ. (౧) “ధూర్జకమ్మనే” ॥ధా స్వా-క్ర్యా-ఉ- {౧౨౬-౪ }
పచాద్యచ్ గుణః. ఆప్. {౧౨౮-౨౧}

(౨) “మనజ్ఞానే” ॥ధా-ది-ఆ ౧౨౫-౧౩॥

(౩) “అన్యేషుసి” ఇతి డః. ॥౩-౨-౧౦౧|౨౫౧౧౨॥ [౧౦
టిలోపః. తతస్త్రియామ్. అతష్టాబాది. అపరత్ర

(౪) “మనజ్ఞానే” ఉవ్రకరణే ॥ధా-ది-ఆ-౧౨౫-౧౩॥

(౫) “ఫలిపాటినమిననిజనామ్గుక్పటినాకిథతాశ్చ” ॥ఉ-౨-
ఇతి డః. నన్యదశ్చ. తతోమధుశబ్దాత్ [౨౭౧౦-౧౫॥

(౬) “ఋష్యధికవృష్టికురుభ్యశ్చ” ॥౪ ౧-౧౧౪|౯౫-౨॥
ఇతి-అన్. ఆపత్యః ఓర్ధుణః ఆప్

(౭) “తద్ధితేషు” ఇతిఆదివృద్ధిః ॥౭ ౨ ౧౧౭|౯౧.౨౬॥
ఉత్తరత్ర పృషోదరాదిః. ... *

ఉ క్తస్వామ్యబాధవోత్సుకేషుభ క్తేషుః శేషంభాషతే భ క్తేషు
తల్లాభసంభ్రమః స్మృతాన్యకామనయావత్ సలఇతి—
(భ క్తవత్సలః)

(౧) “వదవ్యకాయామ్వాచి” ॥ధా-భ్యా ఉ-౧౨౩-౧౬॥

(౨) “వృత్త వది హని-కమి-కషిభ్యస్సుః” ఇతిసః॥ఉ-౩ ౧౭౧-౧౮॥

(౩) “తీతుత్ర” ఇతినేట్. చర్త్వమ్. తతః ॥౭-౨-౯|౨౬౦-౧॥

(౪) “వత్సంసాభ్యామ్-కామబలే” ॥౫-౨ ౯౮|౧౩౫-౯॥

నిరు. ౭౪౨. పశేషంవక్తిభ క్తేషుయోసాస్యాత్ (భ క్తవత్సలః) ॥౪౬౫

శ్లో॥ ౨౯॥ ౨౪౩ సువర్ణవర్ణా

ఓం సువర్ణవర్ణాయనమః.

భా. ఉక్తిగుణవత్ కనకనికషణిద్దోషోజ్వల దివ్యవర్ణః -

(సువర్ణః) యథా [౫

(౧) “యదాపశ్యఃపశ్యతేనుక్షవర్ణమ్” ||ము ఉ-౩-౩||

(౨) “రుక్మాభంస్వన్నదీగమ్యమ్” ||సను-౧౨ ౧౨౨||

(౩) “ఆదిత్యవర్ణమ్” ||పు సూ-౨౦- ||

(౪) “హిరణ్మయఃపురుషః... సర్వవసువర్ణః” ||భా-ఉ ౧-౬-౬||

[157]

ఇత్యాది వర్ణాధిష్ఠానాచ్చ. ... * [౧౧

నిర్వ. ఇతి కామవతిమత్పత్నీయోలచ్.

(౫) “భజసేవాయామ” ||ధా-భా-ఉ-౧౨౩-౧౬||

(౬) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినాకర్తరిక్తః. అనిట్. ||౩ ౪-౨౨|౩౩౬-౧౬||

(౭) “చోఃకుః” ఇతి కుత్స్వమ్. గః తస్య ||౮-౨ ౩౦|౩౧-౩౨||

(౮) “ఖరిచ” ఇతి చర్త్వమ్. కః ... * ||౮-౪-౫౫|౯ ౩౨||

ఉక్తిగుణవత్, కనకనికషణిద్దోషోజ్వల దివ్యవర్ణతయాసువర్ణ

స్వహిరణ్మయేవ వర్ణోయాపగుణోఽస్యేతి—

(సువర్ణవర్ణః)

(౧) “వృథావరణే” నప్రకరణే ||ధా స్వా ఉ-౧౨౬-౪||

(౨) “కృత్యజ్ఞాసిమూపన్యనిస్వపిభ్యోన్” ||ఉ-౩ ౨౭౧|౧౩- ||

ఇతినః. నిత్. గుణః రపరః.

(౩) “నేట్” ఇతినేట్. ఇత్స్వమ్. పునశ్చవర్ణ ||౭-౨ ౮|౨౪౯-౨౭||

శబ్దః ప్రాగ్భూత్. సుపూర్వోబహుప్రేహః. ... *

నిరు. ౨౪౩. గుణవత్స్వర్ణనికషణిద్దోషోజ్వలవర్ణతః|

(సువర్ణవర్ణ) ఇత్యుక్తః సవార్ణోభక్త కామదః ||౬-౪౬||

శ్లో. ౭౯, అక్ష. ౬-శ్లో. ౭౯, అక్ష. ౧౧. (౬౪౦) నా. { ౭౪౪. హేమాద్భో
 ౭౪౪ హేమాద్భో ౭౪౫ వరాజ్ఞః

ఓం హేమాద్భోయనమః.

ఓం వరాజ్ఞోయనమః.

భా. నిత్యందివ్యంస త్వమయమజ్ఞమస్మేతి—

(హేమాద్భః)

[౫

(౧) “హిరణ్మయఃపురుషోద్భవశ్చతే” ఇతి. ... *|| ఛా. ఉ-౧-౬-౬ ||
 తదేతదావనిషదం దేవక్యాః ప్రియమాణమతినిహ్ను తదివ్యచి.
 హ్నమావిష్కృతమ్ ఇతి—

(వరాజ్ఞః) యథా

నిర్వ. హేమ, హాటకమ్. తదుపలత్యుత్ప దివ్యసత్త్వమయమ్ [౧౦
 నిత్యమజ్ఞంవగ్ధాధిష్ఠానరూపమ్ అస్మేతి—

(హేమాద్భః)

అజ్గిర్గతికర్తా. ఇదిత్వాన్నమ్. అనుస్వారపరసవర్ణైః. పచాద్యచ్.

(౧) “హిగతౌవృద్ధౌచ” || ఛా-స్వా-ప-౧౦౬-౫ ||

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనిన్” || ఉ ౪-౨౭౭-౩౦- ||

ఇతిమనిన్. గుణః. అనిట్. నలోపః. సచ

(౩) “నలోపఃసుప్ స్వరసంజ్ఞాతుగ్విధిమకృతే” || ౮-౨-౨|| ౨౯-౨౫ ||

ఇతినయమాత్ నాత్రాసిద్ధః. బహుప్రీహిః. దీర్ఘః. ... *

తథావరమ్ దేవక్యాప్రియమాణమ్ అజ్ఞమ్ బౌపనిషదమ్ అని
 హ్నుతదివ్యచిహ్నమావిష్కృతమ్ రూపమస్మేతి— [౨౦

(వరాజ్ఞః)

నిరు. ౭౪౪. వగ్ధాశ్రయంతుయస్యాజ్ఞందివ్యసత్త్వమయంయతః।

అతో (హేమాద్భ) ఇత్యుక్తఃసప్తార్ణోహేమవర్ణదః|| ౪౬౭ ||

౭౪౫. దేవతాప్రీతయేగుప్తదివ్యలాఙ్ఘనమజ్ఞవమ్।

ఆవిష్కృతంస్వతోయేన (వరాజ్ఞ) స్సతుకథ్యతే|| ౪౬౮ ||

క్లో. ౨౯, ఆక్ష. ౧౨ క్లో. ౨౯, ఆక్ష. ౧౬ (౬౪౦) నా. ౨౪౬, చందనాక్షదీ

౨౪౬ చందనాక్షదీ

ఓం చందనాక్షదీనేనమః.

భా.(౨) “పుష్లేద్దీవరపతాభంచతుర్బాహుంఘోరిత్యత్మ్ | శ్రీవత్సవక్షసం
జాతంతుష్టావానకదుష్టభిః” ఇతి ... * || ౩-పు. ౫-౩-౮ ||
చందనాని ఆహ్లాదనాని అనన్యా భరణమప్యక్తంస్వసంవలితతయా
ఉన్నీల్యదదతీతివా
కేయూరోపలక్షణేనవాదివ్యభూషణాన్యజ్ఞదాదీని భూయిష్ఠాన్య
స్యేతి—

(చందనాక్షదీ). భూషణాని ప్రత్యయః. ... * [౧౦

సర్వ. ఆజ్ఞేరజ్ఞశబ్దఉక్తః

(౧) “వృక్ష-వరణే” భావే || ధా-స్వా-ఉ-౧౨౬-౪ ||

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇతి అనువృత్తే || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||

(౩) “గృహవృద్ధినిశ్చిగమశ్చ” ఇతి || ౩-౩-౫౮ | ౨౮౪-౧౯ ||

కర్తృణ్యవే. గుణోరపరః. దీర్ఘః సాహితః. ... * [౧౫

తథాచందనాని ఆహ్లాదనానిచతాని అజ్ఞదాని అజ్ఞమ్ అనన్యా
భరణమ్ అవయవమ్ స్వసంవలితతయా ఉన్నీల్యదదానానీతి
వా. తద్విశేషవాచినోఽస్యోపలక్షణతయా తదుపలక్ష్యాణివా
నిత్యదివ్యసత్త్వసుయాని భూషణానిచేతి చందనాక్షదాని. తాని
భూయిష్ఠాన్యస్యసంక్షేపితి—

(చందనాక్షదీ).

(౧) “ఘదాక్ష-దానే” || ధా-జు-ఉ-౧౨౪-౧౮ ||

(౨) “అతినుపసర్గే” ఇతికః ఆహ్లాదః. || ౩-౩-౧౩౬ | ౨౪౪-౨ ||

ఉక్తోహ్యజ్ఞశబ్దః.

నియ. ౨౪౬ భూషణాన్యజ్ఞదాదీని సదాహ్లాదకరాణిచ |

సంతియస్యచనిత్యన్తుసప్తృతశ్చే (చందనాక్షదీ) || ౪౬౯ ||

శ్లో. ౭౯, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౭౯, అక్ష. ౨౨. (౬౪౨) నా. { ౭౬౭. వీరహః
 { ౭౪౮ విషమః

౭౪౭ వీరహః

౭౪౮ విషమః

ఓం వీరఃస్థానమః

ఓం విషమాయనమః.

భా. అతిముగ్ధస్తనస్థయోపి పూతనాశకటార్జునాదీన్ సురారీన్ వజ్ఞ
 కాన్ సమూలఘాతంజఘానేతి— [౫

(వీరహః). ... *
 ఏవమృజుకుటిలాశయేషు యేన జరభయజగరవిషమవృత్తత్వాత్—

(విషమః). ... *

[158]

(౩) “చదితప్రదనే” ఇదిత్వాత్ నుమిత్యాది. || ధా-భావ ప-౧౧౬-౧౦ ||
 కరణేల్యట్. యద్వాణిజన్తాత్ ల్యుఃల్యట్; యజ్ఞా. బాహు
 లకాత్సర్వత్రనయోః అనః. నిఘ్నిత్యోపశ్చదీర్ఘః. తతః.

(౪) “నకర్తృధారయావృత్త్యర్థీయః” ఇతి ||

న్యాయస్యాన్విత్యతయా భూమనిమత్స్వర్థీయోత ఇనిః.

(౫) “యస్య” [159] || ౭-౨-౧౫, ౧౫౨-౧౦ ||

ఇతిలోపః. ఇన్నన్తదీర్ఘః. ఇత్యాది. ... * [౧౫

అతిముగ్ధస్తనస్థయోపి వీరాన్ వజ్ఞకాన్ పూతనాశకటార్జు
 నాదీన్ సురారీన్ సమూలఘాతంహస్తీతి—

(వీరహః).

హసఃక్విప్. అన్యత్తుప్రాగేవప్రపజ్ఞితమ్. అజేః రకివీభావేచా
 నట్కుగుణే, వీరయితేర్వా పచాద్యచి నిలోపేచ వీరశబ్దఃపా

[160]

గేవహి నిరూహే. హన్నన్తదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

ఏవమ్ యుజుకుటిలాశయేషు యేన జరభయజగరవృత్త
 తయావిషమః సమోనేతి—

(విషమః).

ని. ౭౪౭. సమూలంపూతనాదీన్వైయోజఘాన(నవీరహః)।

౭౪౮. భీతయేనకరత్వాద్వికుటిలాకుటిలాత్మసు||౪౭౦||

(విషమన్) సతువిఖ్యాతః

జ్ఞో. ౭౯, అక్ష. ౨౩ జ్ఞో. ౭౯, అక్ష. ౨౪ (౬౪౩) నా. ౭౪౯. శూన్యః

౯౪౯ శూన్యః

ఓం శూన్యాయనమః.

భా. మనుష్యత్వేపి అశేషదోషైర్వివర్జితః—

(శూన్యః) [౫

(౧) “శున-గతౌ” ఇతి ... * || ధా-తు-ప-౧౨౬-౨౯ ||

నిర్వ. (౧) “మమప్తమఅవైకే త్యే” || ధా-భా-ప-౧౨౧-౨౭ ||

విపూర్వః పస్యః. పచాప్యచ్.

(౨) “అదేశప్రత్యయయోః” ఇతి వత్స్యస్య || ౮-౩-౫౯ | ౧౫-౨౯ ||

(౩) “సాత్-పదాద్యోః” ఇతి ప్రతిషేధేపాప్రే || ||

(౪) “సువినిదుర్భ్యస్తుపి సూతిసమాః” ఇతి || ౮-౩-౮౮ | ౧౮౬-౮౮ ||

సమశబ్దేసస్యవత్త్వమ్. ... *

మానుష్యకే వ్యఖిలకల్యాణగుణాభివృద్ధోయమ్ అశేషైర్దోషైః శూన్యోవివర్జితఇతి—

(శూన్యః) [౧౫

(౧) “శున-గతౌ” తుదాదిః. || ధా తు ప-౧౨౬-౨౯ ||

(౨) “ఋహలోర్ణ్యత్” || ౩-౧ ౧౨౪ | ౨౪౧-౨౩ ||

ఇతి హలంతాత్ ఇన్యత్.

(౩) “కృత్యల్లుః” ఇతి || ౩-౩-౧౧౩ | ౨౮౭-౨౯ ||

బాహులకాత్ క్వచిత్ తత్ సన్నియోగే ప్రళమమ్ [౨౦

(౪) “అన్యేషామపి” ఇతి || ౩-౨-౧౦౧ | ౨౫౧-౧౬ ||

దీర్ఘః. తతోనలఘూపథగుణః. అథ వా సంజ్ఞా పూర్వకోపిధిరసః. యద్వా

(౫) “ఋఓశ్వి-గతివృద్ధ్యోః” || ధా భా-య-౧౨౩-౧౬ ||

త్విత్ ఓదిచ్చ. కిర్తనీకృతః. [౨౫

నిరు. ౭౪౯. (శూన్యస్) స్యాద్దోషవర్జితః।

శ్లో. ౭౯, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౭౯, అక్ష. ౨౭. (౬౪౪) నా. ౭౫౦. ఘృతాశీః

౭౫౦ ఘృతాశీః

ఓం ఘృతాశీషమః.

భా. (౧) “ఘృతేవనే” ||ధా-భా-ప-౧౨౨-౨౭||

ఘృతం సేవనం స్వగుణైః జగదాప్యాయనమ్ తత్రవా [౫

గోపగ్రహగవ్యేవా ఆశాస్తీరస్యేతి—

(ఘృతాశీః). ... *

నిర్వ (౬) “ఓదితశ్చ” ఇతి నిష్ఠానత్వమ్. ||౮-౨౪౫, ౨౫౧-౩౪||

(౭) “నేడ్వశే” ఇతి నేట్. ||౭-౧౮||

(౮) “వచిస్వపియజాదీనామ్ కితి” ఇతి ||౬-౧-౧౫, ౧౮౦-౧౬||
యజాదిత్వాత్ కితి సంప్రసారణమ్. వస్యఉః.

(౯) “సంప్రసారణాచ్చ” ఇతి పూర్వరూపమ్ ||౬-౧-౧౦౮, ౧౨౮||

(౧౦) “హలః” ఇతి సంప్రసారణాంతస్య ||౬-౪-౨, ౧౦౧-౮||
అభ్యసృద్విర్లుః కిత్వాదగుణః. తతః శూనశబ్దాత్

(౧౧) “హ్రీవచికాత్ ధాత్వర్థేబహులమిష్టవచ్చ” ||౩-౧-౭౬||
ఇతి శిచ్. ఇష్టవద్భావాత్ టిలోపః. తతః

(౧౨) “అచోయిల్” ఇతి ||౩-౧-౯౭, ౧౩౯-౧౨||
అజంతాద్యత్. టిలోపః. సన్నిపాతపరిభాషాహి సనిత్యా

(౧౩) “కష్టాయక్రవణే” ఇత్యాదినిర్దేశాత్ ||౩-౧-౧౪, ౧౨౦-౩౦||

(౧౪) “కృష్ణేజస్తః” ఇతి ||౧-౧-౩౯, ౪౦-౧౧|| [౨౦
అక్షగ్రహణాద్వా. ... *

ఘృతేస్వగుణైర్జగదాప్యాయనే గోపగ్రహగవ్య సర్విషివా
ఆశీః ఇచ్ఛాస్యేతి—

(ఘృతాశీః).

నిరు. ౭౫౦. గోపావాంసన్తగవ్యేవాజగదాప్యాయనేనవా ||౪౭౧||

ఘృతేత్వాశాహియస్యాస్తి (ఘృతాశీః) పరికీర్తితః.

౧౫౧ అచలః

౬౦ అచలాయనమః

భా. దుర్యోధనాదిభిః మరాత్మభిరభేద్యః—

(అచలః). ... * [౫

ప్రణతపాణ్డవాదేః ప్రయోజనాయ సత్య సమయాదేశ్వలతీతి—

నిర్వ. (౧) “అశశాసు ఇచ్ఛాయామ్” క్విప్ || ధా-అ ఆ ౧౨౩-౨౩ ||

(౨) “అశాసః క్వా ఉపధాయా ఇ త్వమ్ వాచ్యమ్” || ౬-౪-౩౪ ||

ఇతి ఉపధాయా అత ఇ త్వమ్. [౨౪౯-౨౩]

(౩) “గృ ఘృ సేచనే” || ధా భావ-ప ౩౧౨౨-౨౨ || [౧౧

(౪) “ఘృ-క్షరణదీప్యోర్వా” || ధా జు ప-౧౨౪-౨౧ ||

యధా సంఖ్యమ్ నపుంస కేణావేక్షః.

(౫) “అజ్ఞేఘృసేభ్యః టిః” || ఉ ౫-౨౬౨ ౨ ||

ఇతి టిః. శాసేస్సస్య రు త్వమ్.

(౬) “ర్యోరుపధాయా దీర్ఘ ఇకః” ఇతి [161] || ౮-౨ ౨౬ | ౩౨ F ||

ఉపధా దీర్ఘః. ఆవసానికో విసర్గ ఇత్యాది. అన్యత్ర తు

(౭) “శాస-వసి ఘసేనాంచ” || ౮-౩-౬౦ | ౧౮౧-౨౩ ||

ఇతి ష త్వమ్ బోధ్యమ్. ... *

దురాత్మభిర్దుర్యోధనాదిభి రభేద్యతయాచలః చచ్ఛ్వాలోనేతి—

(అచలః). [౨౦

(౧) “చల-కవప్ నే” || ధా-భావ-ప-౧౨౧-౨౮ ||

పచాద్యచ్ సమాసేనభోనలోపః. ... *

అవధీర్యచాక్ష నాయుధస్వర్గ సమయమ్ భీష్మాభిక్రమణే సము

ద్భృతచక్రతయా. ప్రణతపాణ్డవాదేః. ప్రయోజనాయ సత్య

సమయాదేశ్వలతీతి— [౨౫

నిరు. ౧౫౧. దుర్యోధనాద్యభేద్యత్వాత్ (అచలః) పరికీర్తితః || ౪౨౨ ||

శ్లో. ౨౯, అక్ష. ౩౧ శ్లో. ౫౦, అక్ష. ౩. (౬౪౬) నా. { ౨౫౨ చల
 { ౨౫౪ అమానీ

౨౫౨ చలః॥

శ్లో॥ ౫౦॥ ౨౫౩ అమానీ

ఓం చలాయనమః

ఓం అమానీననమః.

భా. (చలః).

సహ్యవధీరితా నాయుధస్పర్శ సమయః సముద్భృతచకోగ్రభీష్ట
 మాచక్రావః? యథా

(౧) „తమాత్తచక్రంప్రణదన్తముచ్చైః కుగ్రంధంమహేద్వా వరజం
 సమీక్ష్య । సర్వాణిభూతానిభృశంవినేదుఃక్షయంకురూణామి
 తిదిన్తయిత్వా॥ సవాసుదేవఃప్రగృహీతచక్రఃసంవర్తయిష్యన్ని
 వజీవలోకమ్ । అభ్యుత్పత్తన్ లోకగురుర్భభాసేభూతానిధత్సున్ని

[163]

వధూమకేతుః” ఇత్యాది. ... *॥ భా-భీ-౫౯-౯౮॥

భక్తేషు అనహంయః—

(అమానీ).

అతోహిదూత్యాదాననపత్రపిష్టురధిచకార. ... *

నిర్వ. (చలః).

ధాతుః పాగ్మత్. ప్రత్యయశ్చ. ... *

దూత్యాధికారాదా అనపత్రపిష్టుత్వప్రయోజికయా భక్తేష్వ
 నహంయత యా మానఃచిత్తసమున్నతిః అస్యాస్తీతి మానీ
 సః అస్యవాస్తీతి—

(అమానీ).

(౧) „మాన-పూజాయామ్” ॥ ధా-భా-ఉ-౧౩౧-౨॥
 భావేషు ఇన్ తతః

నిరు. ౨౫౨. సత్యాద్యఃపాణ్డవాగ్ధేహిచలతీతి (చలన్) స్మృతః।

౨౫౩. (అమానీ) యోనహంకారీభక్తేష్వేవసఃకురితః॥ ౪౨౩॥

౭౫౮ మానదో

౭౫౫ మానోస్య

ఓం మానదాయనమః

ఓం మానోస్యనమః.

అస్తునో గ్ర సేనయధిష్ఠిరాదిభ్యఃరధిత్వాధి రాజ్యబహుమా
త్తవాన్ — [౫

(మానదః). ... *

తదీయ త్వేనసమ్మత్తవ్యః —

(మాన్యః).

తథాహ్యయమాజ్ఞానంబహ్వానంస్త

(౧) “నపారధే సాస్వతకారవాణాం కుర్ధస్య ముచ్యేతరణేద్యుక
శ్చిత్” ఇతి. ... * ||

నిర్వ. (౨) “మత్త్వద్ధియోతేఇతి” || ||

(౩) “యస్య” ఇతిలోపః. || ౭ ౨ ౧౫ | ౧౨౫-౧౦ ||

సజ్ఞోనస్యలోపః. ఇన్నత్తదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

త. మానమర్జునాదిభ్యో మహారధికత్వాధి రాజ్యబహుమా
నమ్ దదాతీతి—

(మానదః). దదాతేః

(౧) “అతోనుపసర్గే” ఇతి కః. || ౩-౨-౩ | ౨౮౭- ||

అల్లోపః. మానః ఉక్తః. ... *

తద్దాత్యసారధ్యాదివా స్వబహుమానసాత్ మాన్యః [౨౦

తదీయ త్వేనసమ్మత్తవ్యఇతి—

(మాన్యః).

(౧) “మాన-పూజాయామ్” || థా-చ ఉ-౧౩౧ ౭ ||

(౨) “ఋహలోర్ణ్యత్” ఇతిణ్యత్ || ౩ ౧-౧౨౮ | ౨౮౧-౨౨ ||

కవవమ్ కర్తకరస్తతోచ్యతే. * [౨౫

శ్లో. ౭౫౮. స (మానదో) ర్జునాదిభ్యోమానంరాజ్యంచగత్తవాన్ |

౭౫౫. (మాన్యస్) త్తదీయవత్స్వాత్ సమ్మత్తవ్యస్సదైవసః ||

స్లో.౮౦, అక్ష.౯-స్లో.౮౦, అక్ష.౧౬ (౬౪౮) నా. { ౭౫౬. లోకస్వామీ
 ౭౫౬ లోకస్వామీ ౭౫౭ త్రిలోకధృత్
 ఓం లోకస్వామినేనమః. ఓం త్రిలోకధృతేనమః

భా. కపవంకిర్మకరః—

(లోకస్వామీ). ...

ఏవమతేతుజ్ఞః కథంసీచైర్భవతియతః—

(త్రిలోకధృత్).

అశేషాణామపిధారణపోషణయోగ్యరకత్వాదితి. యథా

[163]

(౧) “విష్టభ్యాహమిదంకృత్సమ్” ఇత్యాది. ... *

నిర్వ. లోకానామ్ అశేషాణామ్ స్వశేషాణామ్భవనానామ్స్వామీ

నిరుపాధికశ్శేషీతి—

(లోకస్వామీ).

స్వరతేఃర్దే స్వశబ్దోహి న్యరూహ్యతే. తతోమత్స్వర్థే

(౧) “స్వామివైశ్వర్యే” ఇతి ||౫-౨ ౧౨౬|౧౩౬-౩౩||

విశ్వర్యే ఆమినభా ప్రత్యయాంతోయన్నిపాత్యతే. [౧౫

(౨) “యస్య” ఇతిలోపః. ||౭-౨-౧౫|౨౫౨-౧౦||

ఇన్నన్తదీర్ఘః ఇత్యాది.

(౩) “లోకృ-దర్శనే” ||ధా-భ్వా ఆ|౧౧౬-౧౨||

(౪) “హలశ్చ” ఇతి అధికణేఘభా... * ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౩||

కుతశ్చాత్పుచ్చైరయమితి సీచైర్భవతి. యతోశేషధారణపోష

ణభారకత్వాత్ త్రీన్ లోకాన్ ధరతీతి—

(త్రిలోకధృత్).

నిరు. ౭౫౬. లోకభర్తృతయాచైవ (లోకస్వామీ) తిశబ్ద్యతే।

౭౫౭. లోకత్రయస్యధరణాత్ స (త్రిలోకధృత్) కురితః ||౪౭౫||

జ్ఞో.౨౦,అక్ష.౧౭-జ్ఞో.౨౦,అక్ష.౧౯.(౬౮౯) నా. ౭౫౨ సుమేధా

౭౫౨ సుమేధా

ఓం సుమేధనేనమః.

భా. ఆరాధకసుసాధుబుద్ధిః—

(సుమేధాః).

[౫

(౧) “నిత్యసుసిచ్ఛ ప్రజామేధయోః” ||౫-౮-౧౨౨|౬-౨౩||
ఇతిసమాసాంతోసిచ్ఛ. ... *

నిర్వ. (౧) “ధృఙ్-ధారణే” క్విపితుక్. ||ధా-భావ-ఉ-౧౨౨-౧౯||
అగుణః లోకఉక్తః తరలేర్థిః. టిలోపః.

(౨) “నేట” ఇతినేట. షష్ఠీసమాసోయమ్. ||౭-౨-౨౧౮-౧౭||
తద్భలఞ్చపాగ్రేవ ఉక్తమ్. త్రిలోకధృక్ ఇతిపాతే, త్రిలో
కాన్ ధృష్టోతీతి విగ్రహః.

(౩) “ఇధృషా-పాగ్రేవ” ||ధా-స్వా-ష ౧౨౬-౧౦||
స్వాదిః ధారకసోషకభారకోయమ్. లక్షణయావా తదర్థ
లాభః. క్విప్. షస్య జత్వేనడః తస్య [౧౫

(౪) “ఋత్విక్ దధృక్ స్రక్ దిగుష్ఠిగఞ్చయుజికుఞ్చామ్” ||౩-౨-౫౯||
ఇత్యత్రదధృగితినిపాతనేనధృషేఃక్విసోవిధానాత్ [౩౧-౨౩||

(౫) “క్విస్సృత్యయస్యకుః” ||౨-౨-౬౧|౩౧-౨౯||
ఇత్యత్ర బహుప్రీహ్యశ్రయణాత్

అన్యత్రాపీతి అత్రక్విప్యపి ||౩-౨-౮౮||

కుత్వమ్, గః తతోవాచర్తవమ్, కః, పాగ్రపిఇదమవాదిష్ట.
శేషమ్. పాగ్ర్సత్. ... *

ఆరాధకేషుసుసాధుబుద్ధితయాసుశోభనామే ధాధారణావతీ
ధీరస్యేతి—

(సుమేధాః).

[౨౫

నిరు. ౭౫౨ బుద్ధిస్సుశోభనాయస్య (సుమేధాః) పరికీర్తితః|

౭౫౯ మేధజో

ఓం మేధజాయనమః.

- భా. అతో మేధే దేవకీపుత్రీయవ్రతరూపేయజ్ఞేజాతఇతి—
(మేధజః). సహితామాహ— [౫
- (౧) “స్తుతోహంయత్వయా పూర్వంపుత్రార్థిన్యాతదద్యతే సఫ
లం దేవిసజ్జాతంజాతోహంయత్తవోదరాత్” ||వి.పు.౫-౩-౧౪||
- (౨) “సమ్యగారాధితేనోక్తంయత్ ప్రసన్నేనతేశుభే । తత్కృతం
సకలందేవి” ఇతి. ... * ||వి.ధ-౩౩-౩౯||

నిర్వ. (౧) “మిదృమేదృ-మేధాహింసనయోః” ||ధా-భా.ఉ-౧౨౨-౨||
ఇమాదానై-మతభేదేనధానైధానైః; తత్రేహానుకల్పేద్విత్తి
యాత్

- (౨) “షిద్ధిభిదాదిభ్యోజ్” ఇతి ||౩-౩-౧౦౪|| ౨౨౨-౫||
భిదాదిత్వాత్ (స్త్రీ)యామజ్.
- (౩) “గురోశ్చహలః” ఇతి ||౩-౩-౧౦౩|| ౨౨౨-౨|| [౧౫
అకార ప్రత్యయోవా. అతష్టాబాది. ప్రథమ ద్వితీయకల్పయో
స్త్యస్తాత్ పృథోదరాదిత్వేనవర్ణవికారః దధయోద్ధః. అన్యత్
ప్రాగ్విత్. సుపూరోబహుప్రీహిః.
- (౪) “నశ్చయస్సుభ్యః” ఇత్యనువృత్తై ||౫-౪-౧౨|| ౨౬-౨౧||
- (౫) “నిత్యమసిచ్ ప్రజామేధయోః” ఇతి ||౫-౪-౧౨౨|| ౨౬-౨౩||
అసిచ్ సమాసాంతః.

[164]

- (౬) “యస్య” ఇతిలోపః. అస న్తదీర్ఘః ఇత్యాది. * ||౨౨౧౫|| ౨౫-౨-౧౦||
అతో మేధే దేవకీపుత్రీయవ్రతరూపేయజ్ఞేజాయతఇతి—
(మేధజః).

నిరు. ౭౫౯. దేవకీకృతపుత్రీయవ్రతయజ్ఞేచయస్యవై ||౪౭౬||

జనిస్తు (మేధజన్) సస్యైదష్టార్ణఃపుత్రదాయకః।

భా. తజ్జన్మధన- భాత్ —

(ధన్యః).

[౫

(౧) “ధనగణంబధా” ఇతియన్. ॥౪-౪-౪౪-౧౨౦-౨౯॥

(౨) “జాతోహంయ త్తవోదరాత్” ॥వి-పు-౫-౧౩-౨౪॥

(౩) “అహంవోభాన్ధవోజాతః” ఇతి ... * ॥వి-పు-౫-౧౩-౧౧॥

నిర్వ. (౧) “జనీ-పాదుర్భావే” ॥ధా-చి-ఆ-౧౨౫-౫॥

(౨) “సప్తమ్యామ్జనేర్థః” ॥౩-౨౯౭-౨౫౧-౧౧॥ [౧౦
ఇతిడః, టిలోపః.

(౩) “మిదృమేదృమేథాహింసనయోః” ॥ధా-భ్యా ఉ ౧౨౨ ౪॥
మతభేదేనధాన్తా ఉభావప్యత్ర హింసనకర్తాణా.

(౪) “హలశ్చ” ఇతి ॥౩-౩-౧౨౧-౨౪౪-౧౩॥
అధికరణేఘర్ష. ఆద్యస్యతులఘూపధగుణో విశేషః. [౧౫
అన్యత్తుపాగ్రేవప్రవృత్తమ్. ... *
తజ్జన్మధనలాభాత్ ధన్యః—

(౧) “ధనంబధా” ఇతి ॥౪-౪-౪౪-౧౨౦- ॥
(ధన్యః).

(౨) “ధన-ధాన్యే” పచాద్యచ్. ॥ధా-జు-ష-౧౨౪-౨౩॥
అన్యత్తుపాగ్రేవోక్తమతతోయతో ప్రత్యయః.

(౩) “ధనగణంబధా” ఇతి ॥౪-౪-౪౪-౧౨౦-౨౯॥
యత్తద్ధితః. లభ్యేత్యన్నస్తమ్.

(౪) “యస్య” ఇతిలోపః. ... * ॥౭-౨-౧౫-౨౫౨-౧౦॥

౭౬౧ సత్యమేధా

ఓం సత్యమేధనేనమః.

భా. వల్లవవసుదేవాది సాజాత్యాభిమానీమేధా సత్యాస్యనటన మాత్రమ్ ఇతి— [౫

(సత్యమేధాః).

సహివల్లవానాహ-

(౧) “యదివో స్తిమయిప్రీతిః క్లాఘ్యహంభవతాంయది । తదాత్మ బుద్ధిసద్భవీబుద్ధిర్వఃక్రియతామ్నయి” ॥వి-పు-౫-౧౩-౧॥

ఇతి.

...

...

*[౧౦

(౧) “నాహం దేవోనగర్థర్థో నయక్షానచదానవః । అహంవోపా న్నవోజాతఃనవశ్చిన్త్యమతోన్యథా” ॥వి-పు-౫-౧౩-౧౧॥

[16]

ఇత్యాది.

(౨) “తదేతదఖిలంగోష్ఠంతాత్రవ్యమధునామయా । ఇమమద్రుమ హంతైర్యాదుత్పాట్యాశుశిలాఘనమ్ । ధారకష్యామిగోష్ఠస్య పృథుచ్ఛత్రమివావరమ్” ఇతి ... * ॥వి-పు-౫-౧౧-౧౩॥

భిర్వ. తథా సత్యానటనమాత్రత్వా భావాదేతథామేధావల్లవవసు దేవాదిసాజాత్యాభిమానీబుద్ధిఃఅస్మేతి— (సత్యమేధాః).

సాధితఃఖలుమేధతేః మేధాశబ్దః అస్తేశ్శతరిసచ్ఛబ్దాత్.

(౧) “తత్రసాధుః” ఇతియతినత్యశబ్దశ్చ ॥౪-౪౩౮.౧౨౧-౧౩॥ అతః(స్త్రి)యామ్,అతస్తాపాది,బహుప్రీహిః పూర్వంపుంవత్.

భిరు. ౭౬౧. వల్లవీవసుదేవాదిసాజాత్యస్యాభిమానీ.

మేధాయస్యాస్తిసత్యానః (సత్యమేధాః) ప్రకీర్తితః॥౪౭౮॥

౧౦, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౧౦ అక్ష. ౪. (౬౫౩) నా. { ౭౬౨. ధరాధరః
 ౭౬౩ తేజోవృషః

౭౬౨ ధరాధరః॥

శ్లో॥౧౦॥ ౭౬౩ తేజోవృషః

ఓం ధరాధరాయనమః.

ఓం తేజోవృషాయనమః.

గోవర్ధనంధరమాదధాత్ —

(ధరాధరః).

...

...

* [౫

ఏవంసుహృత్ పాలన లక్షణం తేజోవర్షతీతి—

తేజోవృషః).

అత్రచానాదృత్యైవ

“నభోదుస్సుభ్యః” ఇతి అనువృత్తిమ్, ॥౫-౪-౩౨॥౭౬-౨౦॥

పాగ్రుక్త సూత్రేణాసిచ్, సమాసాంతః, ఛందస్యః ఉక్తోహి

[166]

ఛందోభావః. అసంతదీర్ఘః ఇత్యాది.

...

*

శాతమన్యవవర్షవిఘటనేన గోవర్ధనస్యపరిత్రాణాయపృథుచ్ఛ

త్రమివధరంగోవర్ధనగిరిమాధరతిదైర్యాత్ సంవిభ్రతీతి—

(ధరాధరః).

“ధృష్ణ-ధారణే” ఆజ్ఞపూర్వః, ॥ధా-భ్యాఉ ౧౨౨-౧౯॥

పచాద్యచ్. గుణః రపరః. పునరవ్యయమేవధాతుః ప్రత్యయ

చ్చిన్యచ్ఛ. దీర్ఘః. నామోఽసంహితాయాంసోరుత్వేయత్వేచ,

“హలిసర్వేషామ్” ఇతియలోపః. * ॥౮-౩-౨౨॥౧౩-౧౫॥

ఏవస్తేజఃసుహృత్ పాలనరూపం లక్షణమోజోవర్షతీతి—

(తేజోవృషః). ఏకన్నామ

[౨౦

“వృష-సేచనే” ఇగుపథలక్షణఃకః. ॥ధా-భ్యా-ప-౧౨౦-౨౬॥

అగుణః.

“తిజ-నిశానే”

॥ధా-చ-ఉ-౧౨౯-౨౫॥

౭౬౨. ధరంగోవర్ధనంశీఘ్రంధృతవాన్స (ధరాధరః)।

౭౬౩. తేజోభివర్షతియతఃసుహృత్పాలనలక్షణమ్॥౪౭౯॥

(తేజోవృషన్) సమాఖ్యాతోవస్వర్ణోమిత్రవృద్ధిః।

స్లో.౨౧,అక్ష.౫-స్లో.౨౧,అక్ష.౧౬.(౬౫౪) నా. { ౭౬౪. ద్యుతిధరః
 ౭౬౪ ద్యుతిధరస్ ౭౬౫ సర్వశస్త్రభృతాంపరః |

ఓం ద్యుతిధరాయనమః. ఓం సర్వశస్త్రభృతాంపరాయనమః.

భా. తేనతారుణ్యేపి ఇద్వాగ్రిభిభావుకామతిమానుషీంద్యుతింధృతవాన్
 (ద్యుతిధరః). ... * [౫
 నరకజరాసన్ధాదిసమరేషు—

(సర్వశస్త్రభృతాంపరః). యథా

(౧) “మనుష్యధర్మలీలస్య లీలాసాజగత్సపతేః । అస్త్రాగ్ర్యానేకరూ
 పాణియదరాతిషుముచ్చతి” ఇతి ... * ||

నిర్వ. (౩) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతి || ఉ-౪-౨౭౨ | ౩౨ ||

అనున్. గుణః. రుత్వోత్పగుణాః. ... *

ఏతేనద్యుతిమ్ తారుణ్యేపి ఇద్వాగ్రిభిభావుకామ్ అతిమానుషీం
 దీప్తిమ్ధరతీతి—

(ద్యుతిధరః).

ధృజ్ఞోధరఉక్తః [౧౫

(౧) “ద్యుత-దీప్తా” ఇన్ప్రకరణే || ధా-భా-ఆ-౧౨౦-౩౨ ||

(౨) “ఇగుపధాత్కిత్” ఇతి || ౩-౧-౧౩౫ | ౨౪౪-౫ ||

ఇన్. అనిటా. అగుణః. ... *

నరకజరాసన్ధాది సమరేషుక్షిప్రమ్ అనేకాస్త్రమోచనాత్
 సర్వశస్త్రభృతాంసర్వాస్త్రినామ్ పరఃశ్రేష్ఠఇతి— [౨౦
 (సర్వసస్త్రభృతాంపరః).

నిరు. ౭౬౪. అమానుషీంద్యుతవాన్ ద్యుతిమైద్వాగ్రిభిభావుకామ్ ||

ఖ్యాతస్సహి (ద్యుతిధరః) వస్వర్ణకాంతిదోషునుః |

౭౬౫. జరాసన్ధాదిసమరేశ్రేష్ఠశస్త్రభృతాంచయః || ౪౦౧ ||

సఖ్యాతస్సర్వలోకేషు (సర్వశస్త్రభృతాంపరః) |

భా. అర్జునఃసారథినానేనరశ్శిఖిరివప్రగృహ్యతఇతి—

(ప్రగ్రహాః) ... * [౫

సర్వ. (౧) “వృక్ష-వరణే” ||ధా-స్వా-ఉ-౧౭౬-౪||

(౨) “గ్రహవృద్ధినిగమశ్చ” ఇతిఅప్ ||౩ ౩-౮౩|౨౮౪-౧౯||
గుణః. రవరః. భృషః కిపితుక్. అగుణః.

(౩) “శసు-హింసాయామ్” ||ధా-క్వా-వ-౧౨౦-౨౯||

(౪) “ప్రస్” ఇతివర్తమానే ||౩-౨-౧౮౧|౨౫౯-౩౨|| [౧౦

(౫) “దామీశ సయయుజస్త తుదహసించ మీహపతదశనహః
కరణే” ఇతికరణేష్ట్రన్, ||౩-౨-౧౦౨|౨౫౯-౩౪||

(౬) “షష్ఠ్యయస్య” ఇతిషిత్. తోష్టుః. ||౧-౩-౬|౪౩-౧౯||

(౭) “తితుత్ర” ఇతితేత్. సర్వఉక్తః.. ||౭-౨-౯|౨౬౦-౧||
తతస్సముదాయాత్ అప్. అనుస్వారపాక్షికసరసవర్ణై.... *

అర్జునః రశ్శిఖిరివప్రగృహ్యతే పరికర్షేణగృహ్యతే సారథినానేతి—
(ప్రగ్రహాః)

(౧) “గ్రహ-ఉపాదానే” ||ధా-క్వా-ఉ-౧౨౮-౨౭||
ప్రపూర్వః.

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫|| [౨౯
ఇన్యనువృత్తై.

(౩) “గృహవృద్ధినిగమశ్చ” ||౩-౩-౮౩|౨౮౪-౧౯||
ఇతికరణార్థేఅప్. ప్రపూర్వోబహువ్రీహిః. ... *

నిరు. ౭౬౬. పార్థస్సారథినానేనరశ్శిఖిర్యప్రగృహ్యతే||౪౮౨||

స (ప్రగ్రహ) స్సమాఖ్యాతఃసప్తవర్ణఉదాహృతః.

శ్లో.౨౧,అక్ష.౨౦-శ్లో.౨౧,అక్ష.౨౪.(౬౫౬) నా. { ౭౬౭. నిగ్రహః
 { ౭౬౮ వ్యగ్రః
 ౭౬౭ నిగ్రహా ౭౬౮ వ్యగ్రః

ఓం నిగ్రహాయనమః.

ఓం వ్యగ్రాయనమః.

అర్జునపారుషనిరపేక్షేణసారథ్యవైచిత్ర్యేణనిగ్రహ్యస్తేత్రవత్సతి—

(నిగ్రహః). *౫

అర్జునవైరినిగ్రహేయధికర్తృసహమానః—

(వ్యగ్రః).

(౧) “అగ- కుటిలాయాంగతే” || ధా-భా-ప-౧౨౧-౧౬||

(౨) “ఋజేష్టాగ్రే” ఇత్యాది నా || ఉ-౨-౨౦౬-౭౮||

రన్ ప్రత్యయోనిపాతితః. యథాభీష్టాభిక్రమణే- [౧౦

(౩) “యేయాన్తియాన్ద్వేవశినిప్రవీరయేవస్థితా సత్వరం తేపియాన్తుభీష్మంరథాత్ పశ్యతపాత్యమానంద్రోణంచసంఖ్యేసగణం మయాద్య” ఇత్యేవముక్త్యా, [167] || ధా-భీ-౫౯-౮౬||

(౪) “రథాదవస్థుత్యపిసృజ్యవాహన్” ఇత్యాది.*|| ధా-భీ-౫౯-౯౦||

నిర్వ. అర్జున పారుషనిరపేక్షేణసారథ్యవైచిత్ర్యేణనిగ్రహ్యస్తేత్ర వత్సతి—

(నిగ్రహః).

పూర్వవద్ధాతుప్రత్యయా; నిపూర్వోబహువ్రీహిః. . . . *

అర్జునవైరినిగ్రహే అర్జునయుధికర్తృసహమానః తత్ర—

(వ్యగ్రః)

[౨౦

భీష్మాభిక్రమణే రథాదవస్థుత్యవాహన్ విసృజ్యచక్రపాణిర్భీష్మ మభిదుద్యువే

నిరు. ౭౬౭. యేనసారథ్యవైచిత్ర్యేణనిగ్రహ్యస్తేత్రవత్సతి|| ౮౦౩||

స (నిగ్రహన్) సమాఖ్యాతస్సప్తార్ణశ్శత్రునాశకః|

౭౬౮. యుద్ధక్రమాసహిష్ణుత్వాత్ పార్థపద్విద్వినిగ్రహే|| ౮౦౪||

యోసౌ (వ్యగ్రన్) సమాఖ్యాతః పడర్థోవైరినాశకః|

శ్లో. ౮౧, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౮౧, అక్ష. ౨౮ (౬౫౭) నా. ౭౬౯. నైకశృంగి

౭౬౯ నైకశృంగి

౭౦ నైకశృంగియనమః.

కా. బుద్ధియోగసారధ్యమనాయథ గ్రహణవ్యాజః ప్రాప్తకాలే
తద్గ్రహణమితేబహువైరిబాధకమస్యేతి— [౫
(నైకశృంగి).

(౧) “శ్వా హింసాయామ్” || ధా-క్యా-ప-౧౨౮-౧౩ ||

(౨) “శృణా తేహ్రస్వశ్చ” || ఉ-౧-౨౬౪-౩౦ ||

ఇతిగన్ ప్రత్యయః, కిన్నుడాగమశ్చ. ... *

సర్వ. (౧) “అక-అగ మటిలాయాంగతా” || ధా-భ్యా-౧౨౧-౧౬ ||
ద్వితీయోత్ర

(౨) “ఋజేద్వైగ్ర” ఇత్యాదినారన్నన్దోనిపా || ఉ-౨ ౧౨౭-౯ ||

త్యతే, యదితు కేమ అగేః కేవలగతికర్తృణః ఇదితోపి అత్రగ్రహ
ణమ్; తదాఇదిత్వాన్నమోనలోపోపినిపాత్యః. నేట్. విభూ
ర్వః సమాసః. ... *

బుద్ధియోగః సారధ్యం అనాయథ గ్రహణవ్యాజం ప్రాప్తకాలే
తద్గ్రహణంచేతి బహుశృంగిణివైరిబాధకాన్యస్యేతి—
(నైకశృంగి).

(౧) “శ్వా-హింసాయామ్” || ధా-క్యా-ప-౧౨౮-౧౩ ||

(౨) “గన్” || ఉ-౧-౨౬౪-౨౭ || [౨౦

(౩) “కిన్నుట్ చ” ఇతివర్తమానే || ఉ-౧-౨౬౪-౨౯ ||

(౪) “శృణా తేహ్రస్వశ్చ” || ఉ-౧-౨౬౪-౩౦ ||

ఇతిగన్ తిత్, తస్యనుట్. ధాతోర్హ్రస్వశ్చవిధానాత్; బాహుల
కాత్ కిదిత్యనువర్తమానాద్వాగోనేత్. అన్యథా గిత్వేనేహ
తతాగ-ర్యసిద్ధౌ అనువర్తకత్వన్నవిధీయేత ఇతి. [౨౫

నిరు. ౭౬౯. యస్యస్యా (నైకశృంగిన్) సఃబహుశోవైరిబాధకమ్ ||

జ్ఞో.౨౧,అక్ష.౨౯-జ్ఞో.౨౧,అక్ష.౩౨ (౬౫౮) నా. ౨౨౦. గదాగ్రజః

౨౨౦ గదాగ్రజః॥

ఓం గదాగ్రజాయనమః.

బా. గదనా మోఅగ్రజః—

(గదాగ్రజః). ... * [౫

విభవేపితన్తూలవ్యూహంప్రత్యభిజ్ఞావయతి—

నిర్వ. (౫) “నేట్” ఇతి నేట్. అనుస్వారవర ॥౨-౨-౮.౨౮౯-౨౬॥

సవర్ణా. ఇణః కని ఏకఉక్తః. నశబ్దోయమ్. నలోపాథావః.

వృద్ధిః. తతః బహుప్రీహిః. ... *

వసుదేవ పత్నీస్సనామాయాః తనూజస్యగదనా మో

అవరజస్యగ్రేజాయత ఇతి—

(గదాగ్రజః).

(౧) “జనీ-ప్రాదుర్భావే” ॥ధా-ది-౧౨౫ ౪॥

(౨) “అన్యేష్వపి” ఇతిడః. టిలోపః. తతః ॥౩-౨ ౧౦౧౧౨౫౧ ౧౬॥

(౩) “అక-అగ కుటిలాయాంగతౌ”;-యద్వా॥ధా భావ-౧౨౧-౧౬॥

(౪) “అగితౌ” నలోపః. ఉభయమపి, ॥ధా భావ-ప-

తత్రరన్నన్తోనిపాత్యతే. నలోపశ్చ. తత్రహ్యుక్తరీత్యోభయౌ

రపి నిపాతనమ్. అమ్.

(౫) “గద వ్యక్తాయామ్ వాచి” ॥ధా-భావ-ప-౧౧౬-౫॥

తత్పురుషః సవర్ణదీర్ఘః. పచాద్యచ్. ... * [౨౦

అధః భవేపి తనూలభూతోవ్యూహః ప్రత్యభిజ్ఞాప్యతే; యదు

కు లేపిబలభద్రవాసుదేవప్రద్యమానిరుద్ధాఖ్యాశ్చత సోమూ

ర్తయో అస్యేతి—

నరు. ౨౨౦, గదనా మోహ్యగ్రజత్వత్ (గదాగ్రజ) ఇతిరితః॥

శ్లో॥౮౨, అక్ష.౧-శ్లో॥౮౨, అక్ష.౪ (౬౫౯) నా. ౭౭౧. చతుర్థాద్రి

శ్లో॥౮౩॥ ౭౭౧ చతుర్థాద్రి

ఓం చతుర్థాద్రియేనమః.

భా. (చతుర్థాద్రిః).--

బలభద్ర వాసుదేవ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధాభిజ్ఞాశ్చ తస్మాద్ మూర్త
యో యదుకులేష్వస్యేతి. ... *

ప్రహమా లేననిరుపాధికపరమాపేణదేవక్యానువతతారేతి—

నిర్వ. (చతుర్థాద్రిః).

(౧) “ముర్ధ్నా-మోహసముచ్చాయయోః” ॥ధా-భా-ప- ॥
ఆత్ ఇత్. [౧౦

(౨) “భావే” ॥౩-౩-౧౮|౨౮౨-౭॥

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తే ॥౩ ౩-౧౯|౨౮౨-౧౫॥

(౪) “(స్త్రి)యాంక్తిన్” ఇక్తిన్. ॥౩ ౩-౯౪|౨౮౬-౧౧॥

(౫) “తేతుత్రి” ఇతి నేట్. ॥౭-౨ ౯౯|౨౬౦-౧॥

(౬) “రాల్లోపః” ఇతి యులాదౌ ॥౬-౪-౨౧|౨౧౮ ౬॥ [౧౫
ప్రత్యయేరాత్ ఛస్యలోపః.

(౭) “హలిచ” ఇతి దీర్ఘః. ద్విత్వాది. ॥౮-౨ ౭౭|౨౯-౨౪॥

(౮) “చతేచదే-యాచనేచ” ॥ధా-భా-౧౨౨౮॥
చాదీపదితౌ. తతఆద్యాత్

(౯) “చతేరురన్” ఇతి ఉరన్ ॥ఉ-౫ ౨౮౧-౪॥ [౨౦

(౧౦) “త్రిచతురో(స్త్రి)యాంతిస్పృచతస్పృ” ॥౭-౨ ౯౯|౨౪-౨౩॥
ఇతి(స్త్రి)యాంబుతురశ్చతస్మాదేశః. యథాశాస్త్రం పూర్వ
పదస్యపుంపద్యావః. తతో బహువ్రీహిః. ... *

నిరు. ౭౭౧. బలభద్రోవాసుదేవఃప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధకః॥౪౮౬॥

చతస్మాద్ మూర్తయోయస్యస (చతుర్థాద్రి) రుచ్యతే।

శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౫-శ్లో. ౨౨, అక్ష. ౧౨. (౬౬౦) నా. { ౨౨౨. చతుర్బాహు
 { ౨౨౩. చతుర్బాహుః
 ౨౨౨ చతుర్బాహుః { ౨౨౩ } చతుర్బాహుః
 { ౧౪౦ }

ఓం చతుర్బాహువేదముః.

ఓం చతుర్బాహువేదముః.

బా. (చతుర్బాహుః). సా హ్యేనమాహ

(౧) “ఉపసంహరసర్వాత్మనీరూపమేతచ్ఛతుర్బాహుమ్ । జానాతు
 మావతారస్తేకంసోయందితిజన్మజః” ఇతి * ॥ వి పు ౫-౩-౧౩ ॥
 అత్రాపితదైవసమస్తవ్యస్తపాక్ష్యణ్యవ్యవస్థత్వాత్ —
 (చతుర్బాహుః). ... *

నిర్వ. విభవేపి వ్యూహమూలంపరత్వంపిప్రఖ్యాప్యతే, నిరుపాధికపర
 రూపేణదేవక్యామవతతారేతి — [౧౦
 (చతుర్బాహుః).

(౧) “బాధ్యవిలోడనే” ॥ ధా-భా-౧౧౫-౧౯ ॥

(౨) “కుర్భిశ్చ” ఇతిప్రకరణే ॥ ॥

(౩) “అజ్జిదృశికన్యమిపసి బాధామృజివశితుక్థుక్ దీర్ఘహకారా
 శ్చ” ఇతికుః ధన్యహశ్చ ఉక్తోహి ॥ ఉ ౧ ౧౬౧-౧౯ ॥

చతుర్బాహుః. ఏవముత్తరత్రాపిపతాదృశప్రదేశాలవ్యూహాః.*
 అత్రాపితదైవసమస్తవ్యస్తపాక్ష్యణ్యవ్యవస్థతయా చత్వారో
 వ్యూహాః, అస్యేతి —

(చతుర్బాహుః).

(౧) “ఉష్ణ-వితరే” ॥ ధా-భా-౩-౧౨౦ ౧౩ ॥ [౨౦

పిపూర్వః. భావేఘర్ష. యో. చతుర్బాహుః వ్యుత్పాదితః.
 తతోబహుప్రీహిః. ... *

నిరు. ౨౨౨. వ్యూహమూలపరావస్థానిరుపాధికరూపతః ॥ ౨౨ ॥

చత్వారోబాహవోయస్యస (చతుర్బాహు) రుచ్యతే।

౨౨౩. సమస్తవ్యస్తపాక్ష్యణ్యవ్యూహవస్థాచతుష్టయమ్ ॥ ౨౨౨ ॥

(చతుర్బాహు) ఇతిశ్లోకః చతుర్వర్ణప్రదోహుః।

శ్లో.౨౨.అక్ష.౧౩. శ్లో.౨౨.అక్ష.౨౦.(౬౬౧)నా. { ౨౨౪. చతుర్థతిః
 ౨౨౪ చతుర్థతిః { ౨౨౫. చతురాశ్వా
 { ౧౩౯ } చతురాశ్వా

ఓం చతుర్థతమేనమః.

ఓం చతురాశ్వనేనమః

భా. ఉపాసకాభి యోగతారతమ్యకృత క్రమాచ్చతస్రఃపాప్ర
 యోస్త్రిన్ ఇతి— [౫

(చతుర్థతిః).

తేనైవాధికారితారతమ్యేనపాప్రమమృతఘ్నాలసూక్ష్మ జాగ్ర
 దాదిచాతురాశ్వస్ఫుటీకరణాత్ చత్వారః ఆత్మానోఅస్యేతి—
 (చతురాశ్వా). ... *

నిర్వ. ఉపాసకాభి యోగతారతమ్య కృతక్రమాచ్చతస్రఃపాప్రతయః
 పాప్రయోస్త్రిన్ ఇతి—

(చతుర్థతిః).

గమేః క్షిన్యంతి అనువాసికలోపేచ గతిశబ్దఉ క్తః. పాప్రకృ
 యక్త్యాచతురశ్చరస్పృభావః. ... *

అధికారితారతమ్యేనపాప్రమమృతఘ్నాలసూక్ష్మ జాగ్రదాద్య
 వస్థాచాతురాశ్వస్ఫుటీకరణాత్ చత్వారః-ఆత్మానోఅస్యేతి—
 (చతురాశ్వా).

[౧౩]

అతతేర్ననిత్యాత్మశబ్దఉ క్తః. నాన్తదీర్ఘః. ఇత్యాది. ... *

ఏవమహోషశాత్మకచతుర్వాహాధికృతజగద్వాపారశాస్త్ర
 ప్రదానాదిఘ్నాలసూక్ష్మప్రయోజనపుష్టాభివ్యజ్ఞనాత్ చత్వారః-
 ఉ క్త చతుర్వాహప్రభవాః - భావాఃభావనాః ప్రయోజనా
 భివ్యజ్ఞనాని అస్యేతి—

నిరు. ౨౨౪. చతస్రఃపాప్రయోయస్త్రిన్ భక్తానాం (సచతుర్థతిః)॥

౨౨౫. ఘ్నాలసూక్ష్మజాగ్రదాదాచాతురాశ్వప్రకాశనాత్ ।

(చతురాశ్వా) సవిజ్ఞేయఃవస్వర్ణోమనురు తమః॥౪౯౦॥

శ్లో.౮౨,అక్ష.౨౧-శ్లో.౮౨,అక్ష.౨౯.(౬౬౨)నా. { ౨౨౬. చతుర్భావ
 { ౨౨౭. చతుర్వేదవీత్

౨౨౬ చతుర్భావన్

౨౨౭ చతుర్వేదవీత్

ఓం చతుర్భావనాయనమః.

ఓం చతుర్వేదవీదేనమః.

భా. ఏవంబోడశాక్షాని చతుర్భూతహేలభివృత్తజగద్వ్యాపారశాస్త్ర
 దానాది స్థూలసూక్ష్మవ్యూహప్రయోజన పుష్కల్యజ్ఞానాత్ —
 (చతుర్భావః).

భావోభావనా, అభివృద్ధిజన్మ.

...

*

వ్యూహవిభవయోర్విభా వితమిదంమహావైభవమ్మహావిభూ
 తిమహార్ణవలవమాత్రమ్ పరావరవిభవకోవిదానాంచతుర్వేద
 విదాం - ప్రతిభాతీతి —

[౧౦

(చతుర్వేదవీత్).

...

...

*

నిర్వ. (చతుర్భావః).

(౧) “భూసత్తాయామ్”

॥ధా భావ-౧౧౫-౧౭॥

హేతుమతిణిచ్. వృద్ధిః. ఆప్ తథః భావే.

(౨) “ఏరచ్” ఇతి అచ్. ణిలోపః....* ॥౩-౩-౫౬౧౨౪-౧౫॥

వ్యూహవిభవయోర్విభా వితస్యమహతోవైభవస్య మహావిభూ
 తి మహార్ణవలవమాత్రత్వేనతద్ జ్ఞైః అస్యయదుకులోద్భవస్య

తదంతాంశత్వేనజ్ఞాయమానతయాచతుర్వేదాః-చతురోపేదాన్
 అధీయానైః, జానానైర్వా,ఉభయధాపిచాతుర్వేద్యవిద్భిః-
 విద్యతేతాదృశపరవిభూతికణికామాత్రకతయాజ్ఞాయతఇతి —
 (చతుర్వేదవీత్).

నిరు. ౨౨౬. శాస్త్రదానాదిపుష్కల్యభివృద్ధి నాత్ స్థూలసూక్ష్మయోః॥

(చతుర్భావః) సమాఖ్యాతఃమున్యర్థశ్చగతిప్రదః॥౪౯౧॥

౨౨౭. పరావరవిభాగానాంకోవిదాస్స్వయమేవయే॥

(చతుర్వేదవీత్) ఇత్యుక్తఃవస్వర్ణోనిగమప్రదః॥౪౯౨॥

భా. (ఏకపాత్). అతోహితపవమాహుః. [౫-౧-౨॥

(౧) “అంశావతారోబ్రహ్మర్షేయోయందుకులోద్భవః” ॥వి-పు-

(౨) “అంశాంశేనావతీర్యోర్వామ్” ॥వి-పు-౫-౧-౩॥

(౩) “విష్ణోర్భాగమమీమాంస్యమ్” ॥రా-య-౫౯-౧౨౨॥

(౪) “సాక్షాద్విష్ణోశ్చతుర్భాగః” ఇతి ... * ॥రా-బా-౧౮-౧౩॥

నిర్వ. (౧) “విద-జ్ఞానే” బాహులకాత్ ॥ధా-అ-ప-౧౨౪-౭॥

కర్మణిక్విప్. అగుణః. పాచర్త్వమ్. పునరప్యమేవధాతుః.

(౨) “హులశ్చ” ఇతికరణేఘర్షా. ॥౩-౩-౧౨౧౧౨౮౮-౧౩॥

గుణః. చతుశ్శబ్దఉక్తః. పూర్వత్రబహుప్రీహిః. ఉత్తరత్ర,

(౩) “తద్దితార్థోత్తరపదసమాహారేచ” ॥౨-౧-౫౧౧౬౫-౧॥

ఇతి తద్దితార్థోయమ్ ద్విగుః. అత్రచ

(౪) “తదధీతేతద్దేద” ఇతి ॥౪-౨-౫౯౧౦౩-౧౧॥ [౧౫

అధ్యేత్యవేదిత్యప్రత్యయస్య

(౫) “ద్విగోర్లుక్” ఇతిలుక్. ... * ॥౪-౧౮౮౧౯౨-౭॥

కింకేవలమేవంజ్ఞాయతే. న. యతస్తథాయమ్ వ్యవదిశ్యతేచ,

తదుచ్యతే; తేషామేవమ్వ్యవదేశ్యతయాచాయమ్. ఏకః-పాత్-

చతుష్పాద్విభూతిలక్షణేపతద్విభూతిలక్షణఃతుర్యాంశో౭స్యేతి—

(ఏకపాత్).

(౧) “పదగతౌ” దివాదిః. తతః ॥ధా-ది-ఆ-౧౨౫-౧౧॥

(౨) “పదరుజవిశస్పృశోఘర్షా” ఇతిఘర్షా ॥౩-౩-౧౬౧౨౮౨-౨॥

కర్తరిభవతి. వృద్ధిః. ఇణః. కనిపకఉక్త. తతోబహుప్రీహిః. తత్ర

(౩) “పాదస్య” ఇతి అనువృత్తౌ, ॥౫-౪-౧౩౮౮౬-౧౨॥

(౪) “సంఖ్యాసపూర్వస్య” ఇతి ॥౫-౪-౧౪౦౧౭౭-౨౧॥

ఇహసంఖ్యాపూర్వస్యపాదస్యాంతలోపః. స్థానిద్వా రేతిసమా

సాంతః. పాచర్త్వమ్. నామోస్సాంహితమ్జశ్చమ్.

నిరు. ౭౭౮. ఏకాంశేనావతీర్ణత్వాత్ (ఏకపాత్) ఇతికశ్యేతే.

శ్లో||౩|| ౨౭౯ సమావర్తః

ఓం సమావర్తాయనమః.

భా. ఏతాదృశంసదాసర్వత్ర సర్వదాసమవ్రాద్వైయ్యూహ వైభ
వావర్తనమస్యేతి— [౫

(సమావర్తః). ... *

కృపాలుతయాపషజగత్ సంవలితోదికారః స్వతస్తుతదసం
మతమనాః—

నిర్వ. అథవేద మేకన్నామ. తథాచాయమర్థ.

చతుర్వేదవిదామ్, చతుర్విధావేదాశ్చచతుర్వేదాః, తాన్విద
త్తిజానస్తీతి చతుర్వేదవిదః. పరావరవిభవకోవిదాః, తేషామ్
అయమేకపాత్ తథా త్వేనవ్యవదేశ్యత ఇతి—

(చతుర్వేదవిదేకపాత్).

వేత్తేః ఇహక క్తరిక్విప్. చతుర్వేదశబ్దశ్చ శాకపార్థివాది
త్వాత్ సమాసః. అతః సంఖ్యాపూర్వోపినాయమ్ ద్విగుః.

(౫)“ద్విగుః” ఇతినభీష్. అన్యత్సర్వంప్రాగ్గృత్. *||౪-౧-౨౧||౪౪-౫||

ఇథిమ్ సదాసర్వత్రసర్వదాసమవ్రాత్ ఆవర్తః వైయ్యూహ-
వైభవావర్తనమస్యేతి—

(సమావర్తః).

(౧) “వృతు-వర్తనే” ||ధా-భా-ఆ-౧౨౧-౭|| [౨౦
ఆఙ్గపూర్వః. నిచ్. గుణః.

(౨) “పరచ్” ఇతిభావే అచ్. నిలోపః. ||౩-౩-౫౬||౨౮౪-౧౫||
సంపూర్వోబహుప్రీహిః. ... *

నిమి ౨౭౯. ఏతాదృశంహిసర్వత్రసర్వదాసర్వధాపిచ||౪౯౩||

వ్యూహస్యవిభవస్యాపియస్యాస్యావర్తనంత్యితి.

(సమావర్తన్) సమాఖ్యాతఃవస్వర్ణోజ్జన్మాశకః||౪౯౪||

స్లో.౨౩,అక్ష.౫-స్లో.౨౩,అక్ష.౧౧.(౬౬౫) నా { ౭౨౦. నివృత్తాత్మా
 { ౭౨౧ చుర్జయో
 ౭౨౦ నివృత్తాత్మా ౭౨౧ చుర్జయో
 ఓం నివృత్తాత్మ సేనమః ఓం చుర్జయాయనమః

భా. (నివృత్తాత్మా). యథా

(౧) “అవాక్యనాదరః” ఇతి ... * || ఛా ఉ ౩-౧౪ || ౫
 సురనరాదిశక్త్యాఅశక్యోవశీకర్తుమ్,

(౧) “యన్నదర్శితవానేషఃకస్తదన్నేష్టుమర్హశి” ఇతి—|| ||
 (దుర్జయః), ... *
 అథసర్వస్యస్వపాదమూలమతిక్రమ్యనగత్వస్తరమ్ఇతి—

నిర్వ. కృపాలుతానిబద్ధనోహ్యోషజగత్సంవలితోధికారః, స్వతస్త్వ
 వాస్తవమస్తకామతయా నివృత్తః-తదసంవలితః-ఆత్మా-మనో
 ౭స్యేతి—

(నివృత్తాత్మా). ఆత్మహ్యుక్తః.
 (౧) “వృతు-వర్తనే”నిపూర్వఃక్తః || ఛా-భా-ఆ ౧౨౧-౬ ||
 ఉదిత్వాత్ నిష్టాయామ్నేహ. అగుణః. దీర్ఘః. తతో [౧౫
 [169]

నాస్తదీర్ఘః.ఇత్యాది. ... *
 సురనరాదిశక్త్యామ శ్మకవశీకరణతయాజేతు మశక్యఇతి —
 (దుర్జయః).

(౧) “జి-జయే” దుష్పూర్వః || ఛా భా-ప-౧౧౯-౨౫ ||

(౨) “ఈషష్ఠస్సుషు” || ౩-౩-౧౨౬-౨౨౮-౨౩ || [౨౦
 ఇత్యాది నోక్తసూత్రేణఖల్.చన్అత్రకృచ్ఛార్థః ఏవముత్తర
 త్రాపి. గుణః. అమ్. దుశః సోరుత్వమ్. ... *

నిరు. ౭౨౦. (నివృత్తాత్మా) మనోయస్యసదాజగదమిత్రతమ్।

౭౨౧. శక్త్యాజేవమనుష్యాద్యైర్వశీకర్తుంనశక్యతే||౪౯౫||

అన్నేష్టుంవాపియస్యస్యాత్ (దుర్జయన్) సప్తవర్ణకః।

శ్లో.౨౩, అక్ష.౧౨-శ్లో.౨౩, అక్ష.౧౯. (౬౬౬) నా. { ౭౨౨. దురతిక్రమ
 ౭౨౨ దురతిక్రమః | ౭౨౩ దుర్లభః
 ౭౨౩ దుర్లభః
 ఓం దురతిక్రమాయనమః ఓం దుర్లభాయనమః

భా. (దురతిక్రమః). శూయ తేహి. ... *

(౧) “యదా చర్మవదా కాశం వేష్ట ఇష్యన్తి మానవాః । తదా దేవమ
 విజ్ఞాయదుగ్రస్యాన్తంగచ్ఛతి” ఇతి ॥

[॥

(౨) “వాసు దేవమ నారాధ్యకో మోక్షం సమ వాప్నుయాత్” ॥

(౩) “నహిఃష్ణున్మతే కాచిత్ గతిరన్య విధియతే । ఇత్యేవం సతతం
 వేదాః గాయంతే నాత్ర సంశయః” ఇతి * ॥ లైఙ్గపు ౨౪-౧౪౩ ॥

(౧) “తస్యాప్యన్యమనసోస్యసులభో న జనార్దనః” ॥ పి-ధ-౭౩-౬ ॥

(౨) “అప్రాప్యగ్రేశవో రాజన్నిన్ద్రియైరజితైర్నృణామ్” ఇతి
 (దుర్లభః) ... * ॥ భా-ఉ-౭౨-౨౧ ॥

నిర్వ. సర్వేషామపి స్వపాదమూలమతిక్రమ్య గత్యన్తరవిరహాత్,
 తైః అతిక్రమితుమ్ అశక్య ఇతి— [౧౫
 (దురతిక్రమః).

(౧) “క్రమ పాదపితౄపే” ॥ థా-భా-ప-౧౧౯-౩ ॥
 అతిపూర్వః, దుస్యపపదేపూర్వవత్ ఖల్ సోరుత్వమ్ పవమ
 త్తరతాప్రభయత్ర. ... *
 తథాన్యమనసోఽజితేన్ద్రియైః లబ్ధమ్ ప్రాప్తుమ్ అశక్య ఇతి—
 (దుర్లభః).

(౧) “మలభష్-ప్రాప్తా” ॥ థా-భా-ఆ-౧౨౩-౫ ॥
 దుసిపూర్వవత్ ఖల్. అన్యచ్ఛేత్యుచ్యతే

నిరు. ౭౨౨. అతిక్రమ్య స్వపన్థాలం సర్వేషాం ప్రాప్తకాన్తరమ్ ॥ ౪౯౬ ॥
 నాస్తీతి సర్వపాపఘ్నం సన్మతో (దురతిక్రమః) ।
 ౭౨౩. అజితేన్ద్రియదుష్ప్రిహ్యో (దుర్లభస్) సచకధ్యతే ॥ ౪౯౭ ॥

శ్లో.౧౩,అక్ష.౧౦-శ్లో.౧౩.అక్ష.౧౧.(౬౬౭) నా. ౭౦౪. దుర్గమో

౭౦౪ దుర్గమో

ఓం దుర్గమాయనమః

భా. నేత్రదుర్బలానామివ మధ్యాహ్నభాసకరః అప్రభృష్యతేజాః,
దణ్డాఽపూపికయా — [౫
(దుర్గమః). ... *

నిర్వ. (౧) “ఇదితోనుమ్” || ౭-౧ ౫౯ ||

(౩) “లభేశ్చ” ఇతి అశబ్దిటోరచి || ౭-౧-౬౪||౧౦౦-౪||

నునుః ఈషల్లభోలాభఃఇత్యాద్యర్థమ్

“ఉపసర్గాత్ ఖల్ ఘుఞ్ఞోః” ఇతి ఖల్. || ౭-౧ ౬౭||౧౦౪-౧౭||

ఘుఞ్ఞః,ఉపసర్గా దేవ లభేర్నుమిసర్వత్ర సుముపాలమ్భాదివత్
ప్రకృతేపితథాత్వాన్నుమ్ స్యాదితిశఙ్క్యమ్;

(౫) “ననుదుర్భావ్ కేవలాభ్యామ్” ఇతి || ౭-౧-౬౮||౧౦౪-౨౯||

ఉపసర్గా న్తరరహితాభ్యామ్ నుదుర్భావ్ లభేఃనుమిప్రతి

షేధాత్.నచైవమ్.అతిసులభమ్ అతిదుర్లభమ్ సుసులభమ్ సుదు

ర్లభమిత్యత్రాపి నునుః ప్రసక్తః; ఉపసర్గా న్తర సాహిత్యేన

కైవల్యాభావాత్ ప్రతిషేధాప్రవృత్తేరితి వాచ్యమ్;తత్రస్వతోఽయః.

(౬) “సుఃపూజాయామ్” || ౧-౪-౯౪||౫౧-౧౬||

(౭) “అతిరతిక్రమణేచ” ఇతి || ౧-౪ ౯౫||౫౧-౧౮||

కర్తృప్రవచనీయత్వేనకైవల్యానసాయాదిశ్యలమ్. ... *

నేత్ర దుర్బలానామ్ మధ్యాహ్నభాసకరవత్ అప్రభృష్యతే

జసక తయాపాప్తిరైవమూరే, కుతః తత్తేజః ప్రధర్షణసంభానాఇతి

దణ్డాఽపూపికాన్వాయాత్,గన్తుం లక్షతః ప్రధర్షయితుమశక్యఇతి—

(దుర్గమః).

నిరు. ౭౦౪. నేత్రదుర్బలవృత్తీనాం మధ్యాహ్నద్యుమణైర్వధా।

పాప్తిర్దుష్కరతేజస్తాత్ (దుర్గమః) పరికీర్తితః||౪౯౮||

శ్లో.౨౩.అక్ష.౨౯-శ్లో.౨౩.అక్ష.౩౨.(౬౭౦) నా. ౭౨౭. దురారిషః

భా. కథంతాననుప్రపిష్టః—

నిర్వ. (౨) “ఋ-సృ-గతౌవా” ||ధా భాష-ప-౧౨౨-౨౬||

(౩) “అచఇః” ఇతి ఇః గుణోరవరః. ||ఉ-౪-౨౭౫.౨౬- ||

పునరపీమావేవ ధాతూఽవృత్తౌ, దుర్బుర్వౌ దుష్పూర్వౌవా.తతః

(౪) “అన్యేష్వపి” ఇతి డః. అజ్ఞకార్యమ్ ||౩-౨-౧౦౧.౨౫౧-౧౬||

టిలోపః. దుర్ అయమ్. దుసస్తుసోరుత్వమ్ విశేషః. తతః

ఉపసృష్టే సాంహితోద్భిద్ధః. అపగత్ర ఋధాతోః

(౫) “నువ్యజాతౌ నినిస్తాచ్ఛీత్యే” ||౩-౨-౭౨.౨౫౦-౬||

ఇతి దురి-దుసి-వోపసగ్లేనుపుపపదేనిః. [౧౦

[౩౫-౧౪||

(౬) “అచః” ఇతి వృద్ధిః. రవరత్వమ్. రుత్వమ్ ||౬ ౪-౧౩౨||

పాగ్నత్. యద్యపి వృత్తికారేణ అనువసగ్లేనుపినిః ఇత్యభిపేత్య

(౭) “ఉత్ ప్రతిభ్యామ్ ఆజిసరైరువసంఖ్యానమ్” ||కాశికా-౩-౨-౭౨||

ఉత్తమ్. ప్రథమవత్సోపతదనుకూలః. తథాపి తత్, భాష్య

విరోధాత్ ఉపేక్ష్యమితి తద్వివిదః. ప్రసిద్ధోహి ఉపసర్గయో

గోపినిః.

[170]

(౮) “ఉపజీవినః అనుయాయినః” ఇత్యాది ||

అనుకల్పేనలోపః.

[171]

హన్నంతద్భిః ఇత్యాది.

...

*

కథంతానను ప్రపిష్టః తతోచ్యతే. అనురవిప్రలవ్యుపమానా

మోహనవిగ్రహతయా శుభమజ్ఞమస్యేతి—

భా. (శుభాక్షః).

అయం పరమప్రత్యయిత ఇతి అనురవిప్రలంభ కమాయా మో
హనవిగ్రహః ... *

కీదృక్ విప్రలంభః—

(లోకసారజ్ఞః).

లోకేయత్ సారం న్యాయాదనపేతంభాగమోక్షవర్త.

(౧) “తద్దచ్చతి” ఇతిచఇతిఖచ్ ప్రకరణే ॥౮-౩-౮౫॥౧౦౩-౨॥

నిర్వ. (శుభాక్షః).

నియాచేహ్యజ్ఞేర్గతికర్మణోఽచ్యజ్జశబ్దః. శుభేశ్చశోభాద్ధాదిగుప
ధలక్షణేకే శుభశబ్దశ్చ దీర్ఘః. ... *

కీదృగ్విప్రలంభః, తతోఽచ్యతే. లోకసారమ్, లోకేసారమ్,
న్యాయాదనపేతతయా సారభూతమ్, భోగమోక్షవర్తగఢ

తిగత్యర్థతయాస్య జ్ఞానార్థత్వాత్ తాన్ ప్రతితదుపదేశజ్ఞా
నాతిచేతి—

(లోకసారజ్ఞః).

(౧) “గమ్య-గతా” ఖచ్ ప్రకరణే ॥ధా-భావ-౧౦౩-౮॥

(౨) “గమశ్చ” ఇతి సత్యసి ॥౩ ౨-౮౭॥౨౮౮-౨౦॥ [౨౦

(౩) “సంజ్ఞాయామ్” ఇతి అనువృత్త్యా ॥౩ ౨-౮౭॥౨౮౮-౧౭॥

నిరు. ౭౮౮. మాయా మోహనవేషేణవిప్రలంభానురా నాపి।

అనుప్రవిష్టస్తన్యోసా (శుభాక్ష) ఇతికథ్యతే॥౫౦౧॥

౭౮౯. న్యాయానపేతంయత్సారంభాగనిర్వాణవర్తచ।

లోకేతద్దచ్చతిసదా (లోకసారజ్ఞ) కురితః॥౫౦౨॥

౭౯౦ సుతన్త్రస్

ఓం సుతన్త్రవేదము:

భా. (౨) “గమేస్సుప్యపసంఖ్యానమ్” ||౨-౨-౩౮|౨౪౭-౩౩||

(౩) “ఖచ్చవాడిద్వక్తవ్యః” ఇతి సఖలాహ||౩-౨-౩౮|౨౪౭-౩౪||

(౪) “కురుద్వంమమవాక్యానియదిముక్తిః భిష్యథ” ||౧ పు ౩-౧౮-౫||

[172]

ఇత్యాది. ... *
శోభనోన ప్రతిలంఘ్యస్తద్గ్రహణవాగురాతన్త్రః కృత్రిమశాన్తి

భావవాదిరూపోస్యేతి—
(సుతన్త్రః). ... * [౧౦

నిర్వ. సంజ్ఞాస్థే ఖజనుశాసనేఖచస్తస్యాడిద్వద్భావాత్

(౪) “గమేఃసుపివాచ్యః” ||౩-౨-౩౮|౨౪౭-౩౩||

(౫) “ఖచ్చవాడిద్వక్తవ్యః” ||౩-౨-౨౯|౨౪౭-౩౪||

ఇతి సముదాయస్య సంజ్ఞాత్వేన అంశస్యా తథాభావాత్,
అసంజ్ఞాయామాప సజ్ఞానికః; ఖదివాడిచ్చుః డిత్వాట్టిలోపః.

(౬) “స్మ-గతా” ||ధా-భా-వ-౧౨౨-౨౬||

“స్మస్థిరే” ఇతి స్థిరే కర్తరిఘ్నా. ||౩౩-౧౭|౨౮౨-||

వృద్ధిః రపరత్త్వమ్.

(౭) “అరుద్ద్విషదజన్తస్యముమ్” ఇతి ||౬-౩-౬౭|౨౪౨-౨౮||

(౮) “ఖత్వనవ్యయస్య” అజన్తస్యముమ్ ||౬-౩-౬౬|౨౪౭-౧౧||

(౯) “మిదచోవ్యైత్పరః” ||౧౧-౪౭|౪౪||

అనుస్వారాది. లోకేః ఘజ్ఞిలోకఉక్తః. ... *

తథా, అలఙ్ఘ్యతయాను-శోభనః, తన్త్రః - కృత్రిమశాన్తిభావ
నాదిరూపః తద్గ్రహణవాగురాగుణోఅస్య ఇతి—

(సుతన్త్రః).

నిరు. ౭౯౦. తన్త్రః క్రిత్రిమశాన్తివాదిరూపస్తద్గ్రహణాయవై।

(సుతన్త్రశ్) శోభనస్యేతిసప్తార్ణోదోషనాశకః||౫౦౩||

౭౯౧ తస్తువర్ధనః

ఓం తస్తువర్ధనాయనమః

భా. ఏవంపాపరుచిభిరంశుభిరివసంసారతస్తుంస న్ననోతీతి—

(తస్తువర్ధనః).

[౫

యథా

[౧౯॥

(౧) “తానహందిషతఃకూర్రాన్సంసారేషునరాధమాన్”॥గీ.౧౬-

[173]

ఇత్యాది.

(౨) “త్రయీధర్మసముత్పర్గమ్యాయామోహేనతేసురాః। కారితా
స్తర్మయాహ్యోసస్తథాన్యేతప్రివోదితాః। తైరప్యన్యేపరే
తైశ్చతైరప్యన్యేవరేచతైః” ఇతి. ... * ॥వి.పు ౩-౧౮-౩౨॥

నిర్వ. (౧) “తను-విస్తారే”

॥ధా-త-ఉ-౧౨౮-౨॥

(౨) “సి-తని-గమి-మసిస-చ్యవిధాఞ్కృశిభ్యస్తున్”॥ఉ-౮ ౨౬౩।

ఇతితున్.

[౯- ॥

(౩) “తితుత్ర” ఇతినేట్

॥౭-౨౯॥౨౬౦-౧॥ [౧౫

అనుస్వారపరసవర్ణా. సుపూర్వోబహువ్రీహిః. ... *

ఏవమ్ అంశుభిరివపాపరుచిభిః తస్తుమ్ - సంసారతస్తుమ్-వర్ధ

యతిన న్ననోతీతి—

(తస్తువర్ధనః).

(౧) “వృధు-వృధౌ” ఇచ్. గుణః.

॥ధా-భ్యా-ఆ-౧౨౧-౭॥

[174]

రపరః తతోల్బ్యః ఇత్యాది అనః ఇలోపః తస్తుగు క్తః....*

నిరు. ౭౯౧. అంశుభిఃపాపరుచిభిస్తస్తుస్సంసారవామకమ్।

యస్సన్తనోతీతిసదా (తస్తువర్ధన) కురితః॥౫౦౮॥

శ్లో.౧౪,అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౪,అక్ష.౨౪.(౬౭౪)సా. { ౭౯౨. ఇంద్రోకర్తా
 ౭౯౩ మహాకర్తా

౭౯౨ ఇంద్రోకర్తా

౭౯౩ మహాకర్తా

ఓం ఇంద్రోకర్తృజేనమః

ఓం మహాకర్తృజేనమః

ఖా. (౧) “తమూచస్సకలాదేవాఃప్రణిపాతపురస్సరమ్॥ప్రసీదనాథదై
 త్యేభ్యస్తాప్రీహితశరణార్థినః” ఇతి. ॥వి.పు-౩-౧౭-౩౬॥
 శరణాగతేద్వైద్యధృష్టపవంవిధవ్యాపారత్వాత్—

(ఇంద్రోకర్తా).

...

...

*

ఏవం ప్రపన్నపరిపాలనార్థత్వాద్దురాచారదణ్డనార్థత్వాచ్చ
 ఖలు పరమకారుణికస్యైవ విప్రలగ్భసంభవః. ఏవంన్యాయ
 వృత్తత్వాత్—

[౧౦

(మహాకర్తా).

...

...

*

నిర్వ. ఏవమ్ శరణాగతేద్వైద్యధృష్టే ఏవమ్ విధవ్యాపారతయూ
 ఇన్ద్రాయ-తత్ప్రీధాన్యేన తద్వ్యపదేశాత్ తత్ప్రీభృతిభ్యో
 దేవేభ్యః,కర్మ-ఏతాదృశవ్యాపారోస్యేతి.—

(ఇంద్రోకర్తా).

కృషః

[౧౫

(౧) “నిర్వధాతుభ్యః” ఇతిషణన్ ॥ఉ-౪-౨౭౭౩౦॥
 గుణోరపరః. అనిట. ఇథమ్ ఉత్తరత్రాపి. ఉభయప్రతిజేః

[13]

రకి ఇంద్రోకర్తః. నాన్తదీర్ఘః. ఇత్యాది.

...

*

ప్రపన్నపరిపాలనావశాత్ దురాచారదణ్డనార్థత్వాచ్చ ఖలు
 పరమకారుణికస్య అస్యఏవవిప్రలగ్భసంభవః.ఏవమ్-మహాత్
 న్యాయ్యం-కర్మ-వృత్తమస్యేతి—

(మహాకర్తా).

నిరు. ౭౯౨. ప్రపన్నేద్వైద్యధృతయూదైత్యసంహారరూపకమ్।

కర్మయస్యాస్త్రీ (౭ంద్రోకర్తా) హ్యష్టాష్టోమమరుత్తః॥౫౦౫॥

౭౯౩. ఏవంన్యాయప్రవృత్తత్వాత్ (మహాకర్తే) తిశబ్ద్యతే।

శ్లో.౨౪.అక్ష.౨౫-శ్లో.౨౪.అక్ష.౩౨.(౬౭౫) నా. { ౭౯౪. కృతకర్తా
 { ౭౯౫. కృతాగమః

౭౯౪ కృతకర్తా

౭౯౫ కృతాగమః

౬౦ కృతకర్తాదేవతః

౬౦ కృతాగమాయనమః

భా. నిద్విప్రలిప్సయాః స్వయనవ్యనుష్ఠితతదాచారః—

(కృతకర్తా).

...

...

*[౫

తత్ స్థేమే ప్రణీతబుద్ధార్హతాదిసామయికాగమః—

(కృతాగమః).

...

...

*

ముక్త్యుపదేశనాటితకేనభవాదుద్గతభవ—

నిర్వ. పాగ్రుదపాదిమాతాంహిఉభావపీమాశబ్దా. ఆత్మమ్. దీర్ఘః.

[176]

ఇత్యాది.

...

...

* [౧౦

తద్విప్రలిప్సయా, కృతమ్-స్వయననుష్ఠితం. కర్తృ తదాచారో
 అనేనేతి—

(కృతకర్తా).

కృతః.

(౧) “సర్వభాతుభ్యః” ఇతి

॥ఉ-౪-౨౭౭-౩౦. ॥

[177]

మనః. గుణః. నాస్తదీర్ఘః. ఇత్యాది.

...

* [౧౫

తత్ స్థేమే చ, కృతిః-ప్రణీతః-అగమః. బుద్ధార్హతాదిసామ
 యికశాస్త్రమనేనేతి—

(కృతాగమః).

(౧) “గమోగతా” ఆభిపూర్వః.

॥భా-భావ-౪-౧౨౩-౨॥

(౨) “గ్రహ-వృద్ధ-నిశ్చేగమశ్చ” ఇతి

॥౩-౩-౫౮౧౨౮౪. ॥

గమేః అప్. కృతఉక్తః. దీర్ఘః.

...

*

ముక్త్యుపదేశనాటితకేన, ఉద్గతః-భవః. సంసారోస్థితివా,
 ఉద్గతభవభవాదితివా—

నిరు. ౭౯౪. స్వానుష్ఠితతదాచారః (కృతకర్తే) తికభ్యతే॥౫౦౬॥

౭౯౫. కృతబుద్ధాద్యాగమత్వాత్ (కృతాగమ) ఉదాహృతః.

శ్లో ౮౫, అక్ష.౧-శ్లో.౮౫.అక్ష.౬.(౬౭౬)

నా. { ౭౯౬. ఉద్భవః
 { ౭౯౭. సుద్ధరః
 ౭౯౭ సుద్ధరస్

శ్లో ౮౫॥ ౭౯౬ ఉద్భవస్

ఓం ఉద్భవాయనమః

ఓం సుద్ధరాయనమః

భా.	(ఉద్భవః).	*
	తద్వృష్టిమనోహరః—			[౫
	(సుద్ధరః).	*
	తేనాసురమనాంసిసుష్టుఉన క్తిభి—			

నిర్వ. (ఉద్భవః).

(౧) “భూ-సత్తాయామ్” ||ధా-భా-ఆ-౧౧౫-౧౮||

(౨) “ఋదోరప్” ఇతి ఋదంతాదప్ ||౩-౩-౫౭౧౮౪-౧౭||

తత్రహి దకారోముఖసుభార్థః. తతోయన్నతాత్పరః. గుణః
 అప్. పూర్వత్ర, ఉత్పూర్వోబహువ్రీహిః. అవరత్ర-ఉదః,

(౩) “నిరాదయఃక్రాంతాద్యధేపభిష్యా” ||౨-౨-౧౮||

ఇతిసమాసః. తత్పురుషః. ... *

తద్వృష్టిమనోహరతయాచ, సుద్ధరః-రమణీయభి— [౧౫
 (సుద్ధరః).

(౧) “ద్యౌ-విదారణే” సుపూర్వః. ||ధా-క్రౌ-౪-౧౨౮-౧౫||

(౨) “ఋదోరప్” ఇతిఅప్. గుణఃరపరః. ||౩-౩-౫౭౧౮౪-౧౭||

వృషోదరాదిత్వాత్ వగ్దాగమేన మః. నోవా. అనుస్వార పరసవర్ణైః*

తేనచసౌందర్యేణ అసురమనాంసి సుష్టు - సుతరామ్, ఉనక్తి-
 క్లేదయతి-అర్ద్రయతీతి—

నిరు. ౭౯౬, మోక్షోపదేశనటనాద్భవాత్ ఉద్భవతస్థితః॥౫౦౭॥

(ఉద్భవస్) సచవిజ్ఞేయస్సప్తార్ణఃపాపనాశకః॥

౭౯౭. సస్యాత్సుద్ధరఉద్దిప్తః తేషాందృష్టమనోహరః॥౫౦౮॥

విశ్వాతిశాయిసాభాగ్యశాలిత్వాత్ (సుద్ధరస్) స్మృతః॥

౭౯౮ సుద్వః

౭౯౯ రత్ననాభః

ఓం సుద్వాయనమః

ఓం రత్ననాభాయనమః

భా. (సుద్వః).

వృషోదరాదిః ... * [౫

పాణ్డీత్యవిడన్బనమ్మప్రోదరవ్యక్తరవ్యనాభిః—

(రత్ననాభః). ... *

నిర్వ. (సుద్వః).

(౧) “ఉద్బీ-శ్లేదనే”

॥ధా-రు-ప-౧౨౭-౩౩॥

సుపూర్వః. పచాద్యచ్. సోదుద్బేర్వా ఉకారలోపః, వృషోదరాదిలక్షణః. శకన్ద్వాదిలక్షణమ్ పరరూపంవా. ... *

పాణ్డీత్యవిడన్బనమ్మప్రోదరవ్యక్తరవ్యనాభితయా. రత్నమ్-తద్వత్ రవ్యా-నాభిరస్యేతి —

(రత్ననాభః).

(౧) “ఋహ బద్ధనే” నత్వమ్

॥ధా ది ఉ-౧౨౫-౧౧॥

(౨) “నహేర్భృష్ప”

॥ఉ-౪-౧౭౯౯- ॥

ఇతిఇభి. భశ్చన్తాదేశః. ఉపధావృద్ధిః.

(౩) “రము క్రిడాయామ్”

॥ధా-భ్యా-ఆ-౧౨౨-౧॥

అస్తాదన్తర్భావితన్యథాత్

(౪) “రమేస్తచ” ఇతి

॥ఉ ౩ ౨౭౦-౮- ॥ [౨౦

నః. తశ్చన్తాదేశః. అనిట. తతోబహువ్రీహౌ.

(౫) “అచ్ ప్రత్యస్వవ”

॥౫-౪-౭౫౮౩౧- ॥

ఇన్యత్ర ఆచ్ తియోగవిభాగాదచ్చమాసాస్తః.

(౬) “యస్య” ఇతి ఇలోపః. ... * ॥౭ ౨-౧౫౧౦- ॥

నిరు. ౭౯౮. ఉనక్తిసుష్టుచేతాంసిరక్షసాం (సుద్వ) యరితః॥౫౦౯॥

నిరు. ౭౯౯. సు (రత్ననాభ) ఇత్యుక్తఃయఃపాణ్డీత్యవిడన్బనాత్.

మ్మప్రోదరవ్యక్తరవ్యనాభిస్సత్పరిదోహనుః॥౫౧౦॥

౮౦౦ సులోచనః

౭౦ సులోచన యనమః

భా. తథాహృదయాలవోరలోచనః—

(సులోచనః). యథా, [౫

(౧) “తతోదిగవృరోముద్ధః” ||వి పు ౩-౧౮-౨||

(౨) “పునశ్చర కౌన్బరధృక్ మాయామోహహృజితేక్షణః”

ఇతి ... * [||వి-పు-౩-౧౮-౧౬||

ఇతి శ్రీహరితమలఃలక శ్రీవిత్తాజ్ఞామిత్రసూహః

శ్రీరక్తరాజదివ్యాజ్ఞాలభి [౧౦

శ్రీపరాశరభట్టావరనామధేయస్య

శ్రీరక్తనాథస్యకృతౌ

శ్రీమనామనసహస్రవివరణే

భగవద్వణదర్పణే

అష్టసంశతకం సంపూర్ణమ్. [౧౫

తథాహృదయాలవోరలోచనతయాసుశోభనేలోచనేతస్యేతి—

(సులోచనః).

(౧) “లోచన-దర్శనే” ||

కరణేల్పట్. అనః సుపూర్వోబహుప్రీహిః. ... *

ఇతి కుశికమలఃలక శ్రీవేదాజ్ఞాతేశ్వరసహాచార్యవర్యాజ్ఞా

వరదదేశికతనయ వరదగురువరసూను

వరదాచార్యసూరిఃరిచితే,

శ్రీపరాశరభట్టార్యభాషితి

శ్రీసత్సహస్రనామభాష్యానుగే

భగవనామనసహస్రనిర్వచనే [౨౫

అష్టసంశతకం సంపూర్ణమ్.

నిరు. ౮౦౦. (సులోచన) ఇతిప్రోద్ధృత్తాయామోహితేక్షణః

శ్లో.౨౫, అక్ష.౧౬-శ్లో.౨౫, అక్ష.౧౮. (౬౭౯) నా. ౮౦౧. అర్కః

౮౦౧ ఆర్కః

ఓం ఆర్కాయనమః

భా. అహోమామహామహా అతిధార్మిక ఇతి తైత్తిర్యః—

(అర్కః)

[౫

(౧) “అర్క-స్తుతౌ”. ... * ||ధా-చ-ఉ ౧౨౯ ౨౩||

నిర్వ. సచాహూయమహామహా అతిధార్మిక ఇతి తైత్తిర్యతే
ఋష్యతేనా, న్తాయత ఇతివా, తైత్తిర్యతే పూజ్యత ఇతివా—
(అర్కః).

పూర్వత్రప్రథమకల్పే.

[౧౦

(౧) “అర్క-స్తవనే” ||ధా-చ-ఉ-౧౨౯-౨౩||
చురాదిః. నివ. తతః.

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇతి ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫||
అనువృత్తౌ

(౩) “పరచ్” ఇతి ||౩-౩-౫౬|౨౮౪-౧౫|| [౧౫]
కర్తృణాచ్. నివ. అనుకల్పే

(౪) “ఋచ-స్తుతౌ” తురాదిః. ||ధా తు వ-౧౨౬-౨౧||

(౫) “అకర్తరిచకారకే” ఇతి ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫||
కర్తృణిఘృత్. గుణః. రవరః.

(౬) “చజోఃకుఘ్నిత్యోః” ఇతి ||౭-౩-౫౨|౨౮౦-౩౩||
ఘీతి చస్య కుత్స్యేన కః. పరత్ర

(౭) “అర్చ-పూజాయామ్” ||ధా ఛ-వ-౧౧౭-౬||
ఖ్యాదిః. పౌగ్ధ్యత్ కర్తృణిఘృత్. కుత్స్యేన. ద్విత్వాది. *

నిర్వ. ౮౦౧. అత్త్వన్తధార్మిక ఇతి తైత్తిర్యతే (అర్క) తురితః ||౫౧౧||

౮౦౨ వాజసనీ

ఓం వాజసనయేనమః

భా. నా స్తిక్యవాదేనవిహికమన్నాదిక మేవసంభజతీతి—
(వాజసనీః).

(౧) “వన-షణ-సమ్మక్తా” ఇన్ ||ధా-భ్యా-వ-౧౧౯-౨||

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” || ||

క్షపణకప్రతంహీదమ్, యత్ ప్రాత్రపాత్రఃదధ్యోదనకథాన్
గృహ్లాతఇతి. ... *

శృంగమివ అహింసావిడమ్బనపిభిక్షకాలస్యకరేలస్తీతి—

నిర్వ. తథానా స్తిక్యవాదేన- వాజమ్-విహికమన్నమ్- అస్యోపలక్షణ
తయా తదాదికమేవ సనతి- సమ్మజతీతి—
(వాజసనీః).

(౧) “వన-షణ-సమ్మక్తా”-షస్యః.నోనః ఇన్ ||ధా-భ్యా-వ-౧౧౯-౨||

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతి ఇన్. ||ఉ-౪ ౨౭౭-౨||

(౩) “వజ-వజ-గతా” భావాదికః- ||ధా-భ్యా-వ-౧౧౭-౧౬||

(౪) “వజనూర్గసంసా-రగత్యోర్వా”. ||ధా-చు-ఉ-౧౨౯-౧౬||
చురాదిః. ఆద్యేహేతుమతిశిచ్. ద్వితీయేతుసచురాదిలక్షణో
శిచ్. ఉభయతోపధావృద్ధిః తతః

(౫) “పరచ్” ఇతి భవే ||౩-౩-౫౯|౨౮౪ ౧౫||

(౬) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫||

యథాయథమచ్. ఏకత్రణేర్లోపః. (అన్యత్రవృద్ధిబాధేనజ్యో)రితి
విశేషః. చూభూదేవవాణ్యవాత్తు. సశిచ్-విసాపితేనార్థలాభాత్.*

నిరు. ౮౦.౨. అన్నాదీనైహికానేవయప్రావృహ్యంభవత్రిహి।

స (వాజసనీ) ఇత్యుక్తఃపస్వర్లోన్నప్రదోమమః||౫౧౨||

౮౦౩ శృణ్వే

ఓం శృణ్వేనమః

భా. (శృణ్వే). యథా

(౧) “బర్హిషత్రధరః” ఇతి. ... * ||వి-పు-౩-౧౮-౨||౫

(౨) ఆస్తిక్యవాదినః సంవిదాత్మత్వ ప్రపఞ్చమిథ్యా త్వమిథ్యావాదైర్జితవాన్—

నిర్వ. పాతః పాతఃదధ్యోదన కబళగ్రహణంహి క్షవణకవ్రతమ్. తథాశృణం తదుపలక్ష్మితాతాదృశీ అహింసావిడన్బున, పిఞ్చికా-కరస్థాస్యాస్తీతి— [౧౦

(శృణ్వే).

(౧) “శ్వా-హింసాయామ్” ||ధా-బ్వా-ప ౧౨౮-౧౩||

(౨) “గన్” ||ఉ-౧ ౨౬౮-౨౭||

(౩) “కిన్నుత్ చ” ఇతివర్తమానే ||ఉ-౧-౨౮౮-౨౭||

(౪) “శృణా లేహస్వశ్చ” ఇతి ||ఉ-౨౬౮-౩౦||౧౫

గన్, కిత్, తస్యనుత్. ధాతోఃహస్వశ్చ, విధానాత్. బాహులకాత్, కిదిత్యనువర్తనాద్వా. గోనేత్. అన్యథాహి గిత్వేనేహతతాగ్ర్యసిద్ధౌ అనువర్త్యకీర్త్యన్నవిధీయేత,

(౫) “నేత్” ఇతినేత్. గుణః. ||౭-౨-౮.౨౮౯-౨౭||

అనుస్వారపరసవర్ణౌ. తతశ్శృణశబ్దాత్ మత్వర్థీయౌ తఇనిః.

(౬) “యస్య” ఇతిలోపః. ||౭-౨-౧౫.౧౨౫-౧౦||

[173]

ఇన్నస్తదీర్ఘః ఇత్యాది. ... *

సంవిదాత్మత్వ ప్రపఞ్చమిథ్యాది మిథ్యాత్వవాదైరాస్తిక్యవాదినోజయతీతి—

నిరు. ౮౦౩. కరే స్తిపిఞ్చికాయస్య (శృణ్వే)హంసవిడన్బునాత్.

సర్వప్రపఞ్చమిథ్యాత్వసంవిదాత్మత్వవాదనః||౫౧౩||

శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౨౩-శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౩౨, (౬౮౨) నా. { ౧౦౮ జయ స్తస్ }
 { ౧౦౫ సర్వవిజ్ఞ

౧౦౮ జయ స్తస్

౧౦౫ సర్వవిజ్ఞయ

ఓం జయంతాయనమః

ఓం సర్వవిజ్ఞయినేనమః.

భా. (జయ స్తః).

(౧) “జి-వయే” || ధా-భ్యా-వ-౧౧౯-౨౦ || [౫

(౨) “తృభృవసమహిభాసిసాధిగణ్డిమణ్డిజినద్దిభ్యశ్చ” || ఉ-౨-౧౭౩ ౮ ||

ఇతిర్ముచ్ ప్రత్యయః. ... *

కథంచైతాన్ ప్రమాణవిరుద్ధం ప్రత్యాయయతి—

(సర్వవిజ్ఞయా).

నిర్వ. (జయ స్తః). [౧౦

(౧) “జి-జయే” || ధా-భ్యా-వ-౧౧౯-౨౦ ||

(౨) “జృవిశిభ్యాంర్ముచ్” || ఉ-౩-౨౭౩-౫ ||

(౩) “యహి-నద్ది-జీవి-పాశ్రిణిభ్యష్టిదాశిషి” ఇతి || ఉ-౩-౨౭౪-౬ ||

అతోర్ముచ్. పిదితవర్తమానే

(౪) “త్వూ-భూ-వహి-వసి-భాసి పాధి గణ్డి-మణ్డి-జి-నద్దిభ్యశ్చ”

ఇతిర్ముచ్, పిత్, [ఉ-౩-౨౭౩-౮ ||

(౫) “పిద్దోరాదిభ్యశ్చ” ఇతి || ౪-౧-౪౧|౪౫ ౨౮ ||

(స్త్రి)యామ్ జీవర్థమ్.

(౬) “ఘోస్తః” ఇతిఘోలస్తాదేశః. || ౭-౧-౩|౧౫౧-౯ ||

ఆదేశే అకారఉచ్చారణార్థః. గుణః. అయ్. ... *

కథంచైతాన్ ప్రమాణవిరుద్ధం ప్రత్యాయయతి, తతోచ్ఛ్యతే.

యతస్సర్వజ్ఞానామప్యేత జ్ఞయ్యతయాఅయమ్, సర్వవిదః-

సర్వజ్ఞాన్-జేతుమ్ శీలమప్యేతి—

(సర్వవిజ్ఞయా).

నరు. ౧౦౮. అస్తికృవాదినాంజైతా (జయ స్త) ఇతికథ్యతే|

౧౦౫. యస్యజయ్యత్సర్వజ్ఞాఃసచోక్తః (సర్వవిజ్ఞయా)|| ౫౧౪ ||

భా. సర్వజ్ఞాఅపిహిజయ్యా ఆస్యేతి. ... *

సర్వశక్తిత్వాత్, పటువరపదకవర్ణైరా స్తికతాపలాపాత్ —

(సువర్ణభిష్టుః).

(౧) “విది-అపలా-పే”. ... * ||

నిర్వ. ఏకం నామ.

(౧) “జి-జయే” || ధా-భా-ప-౧౧౯-౨౦ ||

(౨) “ఆ క్షేప్తచ్చలతద్ధర్మతత్సాధుకారిషు” || ౩-౩-౧౩౪ ||

ఇత్యధికారే, [౨౫౭- ||

(౩) “ప్రజోరిణి” ఇతి వర్తమానే, || ౩-౩-౫౬, ౨౫౮-౨౩ ||

(౪) “జిదృక్షిణ్యామిమావ్యథాభ్యమపరిభూత్రసూభ్యశ్చ” ఇతి

ఇనిరత్రతాచ్ఛిలికః. గుణః. అయః. వేత్తేః || ౩-౨ ౧౫౭ ||

క్విపివిదుక్తః. ఆగుణః. సర్వోవన్నన్తోనిపాతితః. శ్చుత్త్వమ్.

[179]

దస్యజః. ఇన్నస్తదీర్ష ఇత్యాది. ... *

తథానువర్ణైః- సుశోభనైః- వర్ణైః- పటుతరపదకవర్ణైః- విష్ణు

ఆ స్తికమతమపలపతీతి —

(సువర్ణవిష్టుః).

నిపుణతరాహి తతః-క్షూపరిపాటీ. [౨౦

(౧) “విది-అపయవే” || ధా-భా-ప-౧౧౬-౧౮ ||

అపలాపకర్తృహాయమ్. నుమాది.

విష్ణురిచ్ఛుః” ఇతి || ౩-౨-౧౬౯, ౨౫౯, ౪ ||

నిరు. ౮౦౬. ఆ స్తికత్వాపలాపేనపటుభిఃపదకాక్షరైః |

(సువర్ణవిష్టుర్) గదితఃసవార్ణఃపాపనాశనః || ౫౧౫ ||

౧౦౭ అక్షోభ్యస్

ఓం అక్షోభ్యాయనమః

భా. గమ్భీరాతిశయత్యేనావికార్యః—

(అక్షోభ్యః).

...

...

*[౫

నిర్వ. బవయోరభేదాత్ ఉభయోరపిగ్రహణాత్ తచ్ఛిలాదావుప్రత్య
యావోనిపాతఇత్యుక్తమ్. తథాపివిద్వేరుః. పాగేవప్రవృత్తిః.

(౩) “వృక్షోవరణే” నప్రకరణే || ధా-స్వా-ఉ-౧౨౬-౮ ||

(౪) “కృ-వృ-జృ-సి ద్రి-వన్యనిస్వపిభ్యోనిత్” ఇతిసః || ఉ-౩-౨౭౦-౫ ||
నిత్ స్వరార్థమ్. గుణః. రవరః. [౧౦

(౫) “నేట్” ఇతినేట్ || ౭-౨-౧౨౮౯-౨౯ ||

(౬) “రషాభ్యామ్” ఇతిణత్త్వమ్. || ౮-౮-౧౧౮౯-౯ ||
సుపూర్వస్తత్పురుషః. ... *

గమ్భీరాశయతయాక్షోభ్యవికార్యోనేతి—

(అక్షోభ్యః).

[౧౫

(౧) “ఋభ-సజ్చలనే” || ధా-కా-శ-౧౨౮-౨౩ ||

(౨) “ఋహలోర్ణ్యత్” ఇతి || ౩-౧-౧౨౮౧౨౮-౨౩ ||
ణ్యత్. అర్హశక్యయోరయమ్కృత్యః. గుణః. సమాసః. నజ్ఞో
నలోపః. ... *

వాదిత్వవాగ్నిత్వపారీణతయా సర్వేషామ్ వాగీశ్వరా
ణామ్-వాచః-వాణ్యః-ఈశ్వరః-బ్రహ్మ-బహువచనాదాద్యర్థ
లాభాత్ బ్రహ్మదీనామపి-ఈశ్వరః-స్వామీతి—

నిరు. ౧౦౭. గమ్భీరాశయవత్వేనహృదికారితయాచసః।

(అక్షోభ్యస్) సప్తవర్ణస్సాన్యదక్షోభ్యత్వప్రదాయకః || ౫౧౫ ||

శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౯-శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౧౬. (౬౮౫) నా. ౧౦౮. సర్వవాగీశ్వరే

౧౦౮ సర్వవాగీశ్వరేశ్వరః.

ఓం సర్వవాగీశ్వరేశ్వరాయనమః

భా. (సర్వవాగీశ్వరేశ్వరః).

అతోవాదిత్వవాగ్నిత్వయోఃపారక్లతః; యథా [౫

(౧) “ఉత్తరోత్తరయుక్తాచవక్తావాచస్పతిర్యథా” || రా-అ-౧-౧౪ ||

ఇతి. ... *
యత్రపావకర్తాణఃఅపునరుత్థానంనిమజ్జంతి

(౧) “క్షిపావ్యజస్రమశుభానాసురీష్వేవయోనిమ్” || గీ-౧౮-౧౯ ||

ఇతి. యత్రచపుణ్యకృతోగాహంగాహంతృవృద్ధి, నః [౧౦

సర్వ. (సర్వవాగీశ్వరేశ్వరః).

ఈశేర్వరచి ఈశ్వరఉక్తః పునశ్చసపవతీవృత్తః.

(౧) “వచపరిభాషణే” || ధా-అ ప ౧౨౪-౬ ||

(౨) “క్వేబ్వచి” ఇత్యాదినాక్విప్. దీర్ఘః. || ౩-౨-౧౭౮, ౧౫౯-౨౪ ||

(౩) “వచిస్వపి” ఇతి || ౬-౧-౧౫, ౧౮౦-౧౬ || [౧౫

ప్రాస్తసంప్రసారణాభావశ్చ

(౪) “చోఃకుః” ఇతికుత్త్వమ్. కః. తస్య || ౮-౨-౩౦, ౩౧-౩౨ ||

జత్త్వమ్ గః సర్వఉక్తః. గుణః. ... *

దైవ ప్రమాణవిపర్యయేణపాపినామ్ పాతాళశలాన్తర్నిమ్

గ్నానామ్ అపునరుత్థాననిమజ్జయితృతయా; పుణ్యకృతా

శ్చిచ్ఛిగాహం గాహంసుతృప్తానామ్ అపునర్నిమజ్జనమున్నజ్జయి

తృతయాచమహంశ్చాసాహదోఅగాధజలాశయఇతి—

నిరు. ౧౦౮. వాదివాగ్నిత్వయోఃపారంయోగచ్ఛతిసవిశ్రుతః;

రవ్యర్థోవాక్ప్రదఇతి (సర్వవాగీశ్వరేశ్వరః) || ౫౧౬ ||

శ్లో.౧౬.అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౬.అక్ష.౨౮.(౬౮౬) నా. {౧౦౯.మహాహృ
 {౧౦౦ మహాగర్వ

౧౦౯ మహాహృదో

౧౦౦ మహాగర్వో

ఓం మహాస్రదాయనమః

ఓం రుహగర్వాయనమః

భా. (మహాహృదః).

(౨) “హృద-అవ్యక్తేశజ్ఞే” ||ధా-భా-అ-౧౦౫-౨౩|| [౫
 హృదతత్త్వవిహృదః. పృథోదరాదిపాఠత్వాత్ హృస్వత్వమ్.*

ఏవంబాహ్యకుదృష్టివినివిష్టనష్టాత్తనాంరౌరవాదిగర్వా అస్తాదితి—
 (మహాగర్వః). యథా,

(౧) “అశ్రద్ధధానాఃపురుషాః ధర్మస్యాస్యపరస్తప | అప్రాప్యమా
 నివర్తంతే మృత్యుసంసారవర్తన” ఇతి. ... * ||గీ.౯-౩||

నిర్వ. (మహాహృదః).

(౧) “హృదఅవ్యక్తేశజ్ఞే” ||ధా-భా-అ-౧౦౫-౨౩||
 పచాద్యచ్. పృథోదరాదిలక్షణో హృస్వోవర్ణవికారః. మహా
 తేరత్యంతో మహత్ శబ్దోనిరూచే. తతోమహతః ఆత్మమ్.
 దీర్ఘః. ఏవముత్తరత్యాషి. ... * [౧౫
 ఏవమ్ బాహ్యకుదృష్టి వినివిష్టతయా నష్టాత్తనామ్ మహాంతః-
 గర్వాః అవతాః- తమపలత్యైః రౌరవాదయో అస్తాదితి—
 (మహాగర్వః).

(౧) “గర్వానిగరణే” ||ధా-తు-ప ౧౨౭-౨౬||

(౨) “హసి-మృ- గిత్వా-మిదమి-లూపూ-ధూర్విభ్యస్తన్” ||ఉ-౩-
 ఇతితన్. గుణః. రపరః. [౨౭౨-౩||

(౩) “తితుత్ర” ఇతినేట్. ద్విత్వాది. ... * ||౭-౨౯.౨౬౦-౧||

నిరు.౧౦౯.శాస్త్రుత్రపుణ్యాన్ శ్రేష్ఠింసఃగాహక్లాహం(మహాశ్రాదః)

౧౦౦. పాపాకాస్తతయానష్టప్రజ్ఞానాంరౌరవాదయః||౫౧౭||

గర్వాయస్తాత్ (మహాగర్వః) సన్న్యతోపసువర్ణకః।

స్లో.౮౬,అక్ష.౨౫-స్లో.౮౬,అక్ష.౩౨.(౬౮౭)నా. {౮౧౧. మహాభూ
౮౧౧ మహాభూతో ౮౧౨ మహానిధి

౮౧౧ మహాభూతో

౮౧౨ మహానిధి

ఓం మహాభూతాయనమః

ఓం మహానిధయేనమః

ఏవంస్వశాసనాతిలక్ష్మినామనురాణాంనిగ్రాహకత్వము క్తమ్.అథదై
వీంసంపదమభిజాతానాంస్వశాస్త్రవశ్యానామనుగ్రాహకత్వమ్—
(మహాభూతః).

మహావ్రోహహాత్మానోస్వస్వభూతాఇతి యథా

[180]

(౧) “మహాత్మానస్తుమాంపార్థ” ఇత్యాది. ... * ||గీ.౯-౧౩||
తేనిధివదతిప్రియా అస్మేతి—
(మహానిధి). యథా, [౧౦

[181]

(౧) “యేతుథత్వ్యామృతమిదమ్” ఇత్యాది. ... * ||గీ.౧౩-౨౦||

నిర్వ. ఇథమ్ స్వశాసనాతిలక్ష్మినామ్ అనురాణామ్ నిగ్రాహకత్వ
ము క్తమ్;- అథదైవీంసంపదమభిజాతానాం స్వశాస్త్రవశ్యా
నామ్ అనుగ్రాహకత్వమభిధీయతే- మహాంతః- మహాత్మానః-
భూతాః - స్వభూతాఅస్మేతి— [౧౫
(మహాభూతః).

భవతేః అకర్మకాతలరైత్తః.

(౧) “శ్రుకః” ఇతి నేఠ. అగుణః... * ||౭-౨ ౧౧!౧౭౭-౧౦||
తథా తే మహావ్రో-నిధయః తద్వదతిప్రియా అస్మేతి—
(మహానిధి). [౨౦

(౧) “మథాక్ష-ధారణపోషణయోః” నిపూర్వః. ||ధా-జు-ఉ-౧౨౮-౧||

(౨) “ఉపసర్గేఘోకః” ఇతికీ. అల్లూపః. * ||౩-౩-౯౨!౨౮-౯||

నిరు. ౮౧౧. నిగ్రాహకత్వంకథితంస్వస్వైవాజ్ఞాతిలక్ష్మినాత్.

స్వాజ్ఞానువర్తినాంపుంసామనుగ్రాహస్తథోచ్యతే||౫౧౮||

(మహాభూతో) మహాత్మానః స్వభూతాయస్యచోచ్యతే.

౮౧౨. మహాత్మానోనిధిరివప్రియాయస్య(మహానిధిః)||౫౧౯||

శ్లో.౨౭,అక్ష.౧-శ్లో.౨౭,అక్ష.౬.(౬౨౨)

నా {౨౧౩. కుముదః
౨౧౪ కుస్తరః
౨౧౪ కుస్తరః.

శ్లో||౨౭|| ౨౧౩ కుముదః

ఓం కుముదాయనమః

ఓం కుస్తరాయనమః

భా. కా-వకృతిమణ్డలపవత్రైస్సహ-మోదతత్త్వతి—

(కుముదః). ... * [౫

కుమ్ - ముక్తిభువన్దాతీతివా,—

(కుస్తరః). ... *

కుస్తకుసుమవద్వైమల్యాద్వాకుస్తమ్ పరతత్త్వజ్ఞానమ్. పృథో
దరాదిః తదాత్రిదదాతీతి—

(కుస్తరః).

త్రైస్సహకా, భూమాతదుపలక్యేప్రకృతిమణ్డలపవ-మోదతత్త్వతి—

(కుముదః).

(౧) “ముద-హర్షే” ||ధా-భా-౧౨౫-౨౩||

(౨) “కప్రకరణే మూలవిభజాదిభ్యఉపసఙ్ఖ్యానమ్” ||౩-౨-౫||

ఇతి తస్యాకృతిగణత్వాత్ కః-ఇగుపథలక్షణోవా.అగుణః.

(౩) “కై-శబ్దే” ఆత్త్వమ్.తతోబాహులకాత్ ||ధా-భా-ప-౧౨౨-౨౩||

(౪) “కుర్భిశ్చ” ఇతి చకారాద్వా. ||ఉ-౨౬౧-౧౩||

అన్యతోపికుః. ఆన్లోపః. ... *

తథాకుమ్- ముక్తిభువం-దదాతీతివా, కుస్తకుసుమవల్లక్షణయా
విమలమితివా, కుస్తం, పరతత్త్వజ్ఞానమ్ తత్ తేభ్యోరాతిదదా
తీతివా, కుమ్- పాపన్దారయతీతివా—

(కుస్తరః).

నిరు. ౨౧౩. పాకృతేమణ్డలేభూమామోదనాచ్చమహాత్మభిః।

ముక్తిభూమిప్రదానాద్వా (కుముదః). పరికీర్తితః||౫౨౦||

౨౧౪. భక్తేభ్యశ్చసదాకుస్తకుసుమవద్వైమలాంకుతిమ్।

స్వయంరాతిదదాతీతి (కుస్తరః) పరికీర్తితః||౫౨౧||

భా. (౧) “అతోనుపసర్గేకః” ||౩-౨-౩|౨౪౫-౧౩||

(౨) “దదామిబుద్ధియోగస్తమ్” ఇతి ... * ||౩-౨-౩-౨౪౫||

నిర్వ. పూర్వత్ర

(౧) “రాదానే” ||ధా-అ-ష-౧౨౪-౪|| [౫

(౨) “అతోనుపసర్గే” ఇతికః. ||౩-౨-౩|౨౪౫-౧౩||

ఆల్లోపః. ఉపపదేపిపూర్వత్ర

(౩) “దుదాక్షాదానే” ||ధా-జు-ఉ-౧౨౪-౧౨||

పాగ్స్వత్ కః. అన్యచ్ఛ.కురుక్షః. పృషోదరాదిత్వాత్ వణ్ణా
గమోనః. మోఘా. అనుస్వారాది. ఉత్తరత్ర [౧౦

(౪) “కుశజ్ఞే” ||ధా-అ-ష-౧౨౩-౩౨౦||

(౫) “అబ్దాదయశ్చ” ఇతినిపాతనాత్ దః, ||ఉ-౨౭౬-౧౨||

నుమ్ చ. సహ్యకృతిగణః. అనుస్వారపరసవర్ణా. అపరత్ర

(౬) “ద్యౌ విదారణే” ||ధా-కాక్రి ప-౧౨౨-౧౫||

ణిచ్వృద్ధిః. రపరత్త్వమ్. [౧౫

(౭) “పూస్సర్వయోద్ధారిసహాయః” ఇతి ||౩-౨-౪౧|౨౪౨-౫||

పురిఉపపదేఖజ్విధానేపి బాహులకాదుపపదాంతరేపి ఖచ్.
అతపవహి

(౮) “భగేచరాదేః” ఇతికాశికా

తదిదమ్ బాహులకేనలబ్ధమిత్యాహుః.

(౯) “ఖచిహ్రస్వః” ఇతిఖచి ||౬-౪-౬౨|౨౪౭-౩౫||

వరేణావుపధాహ్రస్వః. నిలోపః. కుమితిమాంత్రోనిపాతః. పా
పాఢః. చాద్యాకృతిగణః. నిపాతత్వాదవ్యయత్త్వమ్

(౧౦) “అనుస్వారపరసవర్ణా”. ... * ||౨-౩-౨౩|౯-౩౪||

౨౦౫ కుష్ఠః

ఓం కుష్ఠాయనమః

భా. ‡ స్వయంభు—

(కుష్ఠః).

[౫

జితపూర్వ పూర్వజ్ఞానవైరాగ్యాది భూమికేభ్యః ఉత్తరోత్త

రాం పరభక్తి పరజ్ఞానాదిభవందదాతీతి

‡ అథవా, కుమితినిపాతః నిపాతనాన్తాన్తత్వమ్

పాపార్థోనిపాతితః

పాపందారయతీతి

[౧౦

(కుష్ఠః).

‡ అపిచవిదారితంపాపంశోధయతీతి

(కుష్ఠః).

(౧) “దైవశోధనే”

॥ధా-భా-౨-౯౯-

॥

(౨) “ఆరోసుపసర్గేకః” ఇతికః. ... * ॥౩-౨౩-౨౪౫॥౧౩॥

నిర్వ. స్వయంభుకుష్ఠితపూర్వపూర్వజ్ఞానవైరాగ్యాదిభూమికేభ్యః. ఉత్తరోత్తరామ్ పరభక్తిపరజ్ఞానాదిభవమ్ దదాతీతివా కుమ్ విదారితమ్. పాపమ్ దాయితీశోధయతీతివా—

(కుష్ఠః).

పూర్వత్రదదాతేః - కః. ఆల్లోపః. కురుతేః - పృషో [౨౦

దరాదిత్వాత్ వర్ణాగమః. అనుస్వారాది. అపరత్ర.

(౧) “దైవశోధనే”

॥ధా-భా-ప-౧౨౨-౨౩॥

ఆత్వమ్ పూర్వవత్ కశిత్యాదికుమితి మాన్తమవ్యయమ్

ఇత్యుక్తమ్. అనుస్వారాదిపూర్వవత్

... *

నిరు. ౨౦౫. కుమవ్యయంపాపనాచిన్దరస్తస్యదారణాత్ ।

భక్తేభ్యఃపరభక్త్యాదిప్రదానాత్ (కుష్ఠ) ఉచ్యతే ॥౫౨౨॥

౮౧౬ పర్వస్యః

ఓం పర్వస్యాయనమః.

భా. అర్థ అదనేపర్వస్య ఇతిన్యప్రత్యయః పర్వాదేశశ్చ నిపాత్యతే
స్వతత్పజ్ఞాననేనత్రితాపాపహః— [౫
(పర్వస్యః). ... *

నిర్వ. స్వతత్పజ్ఞాననః తాపత్రయాతురాన్ స్వకటాక్షవర్జైః పర్వతి
సించతీతివా లేషామ్ తాపత్రయమ్ తత్పజ్ఞాననేనపర్వతిహిన
స్తీతితివా లేషామ్ లేషామతత్తేనార్జయతి అర్థయతీతివా—
(పర్వస్యః). [౧౦

ప్రథమద్వితీయయోఃకల్పయోః.

(౧) “వృషువృషుమృషుసేవనే” సాదిః. ||ధా-భా-ప ౧౨౦-౨౦||
మృషుసహనేవ
ఇతరౌహింసాసంక్షేపనయోశ్చనిపాత్యతే అతోయమిహసేవ
నకర్తాహింసాకర్తాచ తృతీయేతు [౧౫

(౨) “అర్థప్రతియత్నే” ||ధా-చు-ఉ-౧౩౦-౧౩||
చురాదిః. అయమథాన్తరేపీతిపత్యతే అతోర్ధనకర్తేహయమ్
అతః

(౩) “చురాదేరన్యః” ఇతివర్తమానేపర్వస్యఇతి ||ఉ-౩-౨౭౨-౧౫||
అన్యః. పురేష్టస్యజశ్ త్వమ్ నిపాత్యతేగుణః రపరః. అర్జేస్తు
ణ్యన్తస్యసపవప్రత్యయః పర్వాదేశశ్చాపివా నిపాత్యతే య
ద్వాఅర్చేః. పుట్సన్నియోగశీఘ్రః యథాశాస్త్రంణిలోపః *

నిరు. ౮౧౬. విదారితంపాపజితంకున్దశ్శోధయతీతివా।

స్వతత్పజ్ఞానదానేననిత్యంతాపత్రయాపహః||౫౨౩||

(పర్వస్యస్) సస్సమాఖ్యాతః

శ్లో.౮౭,అక్ష.౧౨-శ్లో.౮౭,అక్ష.౧౬.(౬౯౨) నా {౮౧౭. పావనః
 {౮౧౮ అనిలః

౮౧౭ పావనః

౮౧౮ అనిలః

ఓం పావనాయనమః.

ఓం అనిలాయనమః.

తథాపవత ఇతి—

(పవనః).

[౫

(౧) “పవిర్గత్యర్థః”. ... *||ధా-క్యా-ఉ-౧౨౧౧||

తదనుగ్రహే ప్రేరకనిరపేక్ష త్వత్—

(అనిలః).

(౧) “ఇలప్రేరణే” ప్రేరయతీతి ఇలః ||ధా-తు-ప-౧౨౭-౧||

(౨) “ఇగుపథ త్వత్ కః” ||సూ-౩-౧-౧౩౫,౧౩౪-౫||

నిర్వ. తథాపవత తేగచ్ఛతీతి—

(పవనః).

(౧) “పూజే పవనే” ||ధా-భా-ఆ-౧౨౮-౧౨||

గత్యర్థ ఇహాయమ్ చలనశబ్దార్థాత్ అకర్తృకాద్యుజ్జిత అర్థత
 శ్చలనార్థాదకర్తృకాద్యుచ్ యద్వాల్కుః. ల్యుట్ [౧౫

(౨) “బహులమన్య తాప్రీ” .||ఉ-౨-౨౬౮-౧౬||

ఇలియుజ్వాసర్వత్రయోరనః గుణః. అవోదీర్ఘపాఠస్తు అత్య
 స్తస్వాధికః. ప్రజ్ఞాద్యుచ్ పృథ్వియస్యేతిలోపశ్చవిశేషః. *
 అపార్థితసర్వాధప్రదాతుః. స్వస్యతదనుగ్రహే ప్రేరకవైర
 పేత్యేణ నా స్తి ఇలః ప్రేరకః. అస్యేతి— [౨౦

(అనిలః).

(౧) “ఇలస్వస్మత్యేషణయోః” ||ధా-తు-ప-౧౨౭-౧||

త్యేషణంహీహప్రేరణం

నిరు. ౮౧౭. (పవనః) పవతేహీయః।

౮౧౮. స్వస్యస్వస్త్యా త్వే ప్రేరకోన్యః ప్రపన్నానుగ్రహే సదా॥

నా స్తీతిసో (అనిలః) ప్రోక్తోమున్యర్థోమునరు త్తమః।

శ్లో.౮౭,అక్ష.౧౭,శ్లో.౮౭,అక్ష.౨౦.(౬౯౩) నా.౮౧౯. అమృతాశః

౮౧౯ అమృతాశ్

ఓం అమృతాశాయనమః

భా. సోస్యనాస్తీతి, యథా,

(౩) “తదప్యప్రీతంధ్యాతోదదాతిమధుసూధనః” ||

ఇతి.

...

...

...

✽

తాన్ స్వగుణామృతమాశయతీతి—

(అమృతాశః).

...

...

✽

రూపమప్యమృతమస్యేతి—

నిర్వ. (౨) “ఇలపేరణేవా” చురాదిః ||ధా-చు-ఉ-౧౨౯-౨౮||

ఉభయతాప్రీతిగుపథలక్షణః కః పలయతేరపి

(౩) “బహులమేతన్నిదర్శనమ్”

||ఉ-౨౦౮-౩౫||

ఇత్యస్యవ్యాఖ్యావికలైః

నిత్యణ్యైశ్చరాదయః

ఇతిస్వీకారాత్ తతోబహుప్రీతిః. నభోనలోపః. నుట్. ✽

తానమృతంస్వగుణామృతమ్ ఆశయతిభోజయతీతి—

(అమృతాశః).

(౧) “అశభోజన”

||ధా-క్యా-ప-౧౨౮-౨౩||

ణిచ్ఛృద్ధిః తత ఆశేః. పచాద్యచ్ఛాణిలోపః. తతః.

(౨) “తనిమృజ్ఞాంకిచప్”

||ఉ-౩-౧౭౨-౭||

ఇతితన్కీతో అగుణః. అనెట్ నభోనలోపః దీర్ఘఃసాంహితః*

అమృతస్తద్వత్తేభ్యః. స్వదమానమ్వపుః రూపమస్యేతి—

నిరు. ౮౧౯. యశ్చాశయతిభక్తావైస్వగుణామృతమాదరాత్ ||

(అమృతాశన్) సత్తత్త్వక్తఃశృతిపియ్యాషదోమనుః||

శ్లో.౨౭, అక్ష.౨౧-శ్లో.౨౭.అక్ష.౨౭.(౬౯౪) నా. { ౨౨౦. అమృతవపు
 ౨౨౧. సర్వజ్ఞ

౨౨౦ ౭మృతవపున్

౨౨౧ సర్వజ్ఞన్

ఓం అమృతవపుషేనమః

ఓం సర్వజ్ఞాయనమః

భా. (అమృతవపుః). ... *
 తేషాంశక్యశక్యసాధ్యాసాధ్యాదికమనుసంపత్త్యతి— [౫
 (సర్వజ్ఞః). ... *
 తేషామనేనైవముఖేననుగ్రహః నాన్యత్యతి నియమనిర్దుషాయయే
 నకేనాపివ్యాజేననుప్రవేశత్వాత్—

నిర్వ. (అమృతవపుః).

(౧) “ఘృ-వప్-బీజసంతానే” ||ధా-ఛ్వా-ఉ-౧౨౩-౧౩||

ఉసిప్రకరణే

(౨) “ఆర్తిప్రవప్” ||ఉ-౩-౨౬౯-౨||

ఇత్యాదినా ఉసిః నిత్ స్వరేభేదః అమృతశబ్దఉక్తః బహు
 ప్రీతిః. ... *

తేషాంశక్యశక్యసాధ్యాసాధ్యాదికంసర్వంజానాతి [౧౫
 అనుసంధత్త్యతి—

(సర్వజ్ఞః)

(౧) “జ్ఞా-అవభూధనే” ||ధా-క్వా-ప-౧౨౫-౧౯||

(౨) “ఆతోనువసన్తే” ఇతికః ఆల్లోపః సర్వఉక్తః ... *

తేషామనేనైవముఖేన లభ్యానాన్యేనేతి నియమనిర్దుషాననేన
 యత్ కింజిద్వ్యాజమాత్రనుప్రవేశతయా సర్వతస్పర్వాణ్య
 పి ముఖానిప్రవేశసాధనాన్యస్యేతి—

నిరు. ౨౨౦. వపుర్యస్యామృతమితిసచా (౭మృతవపున్)ప్రత్యుతః||

౨౨౧. శక్యశక్యదికంసర్వంసాధ్యాసాధ్యాదికంచయః|

భక్తానామనుసంధత్తేన (సర్వజ్ఞ) ఇతీరితః||౫౨౭||

శ్లో.౨౭, అక్ష.౨౨-శ్లో.౨౨. అక్ష.౩.(౬౯౫) నా. {౨౨౨. సర్వతోముఖః
 {౨౨౩ సులభః
 ౨౨౨ సర్వతోముఖః॥ శ్లో॥ ౨౨॥ ౨౨౩ సులభః

ఓం సర్వతోముఖాయనమః

ఓం సులభాయనమః

భా. (సర్వతోముఖః).

యథా,

[౫

(౧) “ఆత్మోవాదివాద్యుత్తః పరేషాం శరణాగతః” ॥ రా-యు-౧౨-౨౨॥

[182]

ఇత్యాది.

...

...

*

అతః—

(సులభః).

అనన్యోపి మూల్యాభాసేన స్వీకర్తుం శక్యః యథా, అన్యథా [౧౦
 గదాయినైకవకా]

నిర్వ. (సర్వతోముఖః)

(౧) “ఖను అవధారణే.”

॥ ధా. భాష-ఉ-౧౨౨-౧౨॥

అజలావిత్యనువృత్తా సెత్ న్యేర్ముత్ చోదా త్తత్తతి అన్ అల్వా
 డిత్ ధాతోర్ముత్ చోదాత్తః అత్తక్ అననునాసికత్వా [౧౫
 దుకారోనేట్ టిలోపః ఉక్తోహి సర్వశబ్దః. తత.

(౨) “అద్యాదిభ్య ఉపసంఖ్యానమ్”

॥ ౫-౪-౪౪॥

ఇతి సార్వవిభక్తికస్తసిః రుత్వోత్తై.

...

*

అతస్సయమనన్యోపి నైక వక్త్రాది నాంగరాగాది మూల్యా
 భాసేన స్వాధీనీకరణాత్ లబ్ధుం శక్య ఇతి—

[౨౦

(సులభః).

లభేస్సావీషదిత్యాది నాఖలీ నుమ్ ప్రతిషేధశ్చ పాగేవోక్తః*

నిరు. ౨౨౨. తత్తన్నియమముత్సృజ్య యోజ్ఞాతుం శక్య తేబుధైః

వ్యాజేనయేనకేనాపి సత్త్వతన్ (సర్వతోముఖః) ॥ ౫౨౨॥

నిరు. ౨౨౩. సర్వేషాం సుప్రవేశ్యత్వాత్ (సులభః) పరికీర్తితః॥

పత్రంపుష్పం ఫలంతోయం యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి ॥ ౫౨౩॥

శ్లో.౨౨,అక్ష.౨-శ్లో.౨౨,అక్ష.౨.(౬౯౬) నా {౨౨౪. సువ్రతః
 ౨౨౪ సువ్రతస్ ౨౨౪ సిద్ధః

ఓం సువ్రతాయనమః

ఓం సిద్ధాయనమః

భా.(౧)“వస్త్రీప్రగృహ్యగోవిద్దం మమగేహంవజేతివై” ||

ఇతిస్వాధీనశ్చకార ... * [౫

యథాకథంప్రవీణానాంసర్వధాపరిపాలనదృఢవ్రతః—

(సువ్రతః).

యథా,

(౧) “సకృదేవప్రపన్నాయ” ||రా-య-౧౨-౩౩||

[153]

ఇత్యాది. ... * [౧౦

స్వతత్త్వస్థితివిదాం—

(సిద్ధః).

నిర్వ. యథాకథంచిత్ప్రవీణానాంసర్వధాపరిపాలనదృఢ వ్రతతయా
 సుశోభనంవ్రతమస్యేతి—

(సువ్రతః). [౧౫

వ్రతిస్సావ్రతః పచాద్యచ్ యద్వాఅబ్ధిభౌభయాదీనా ముపసం

ఖ్యానమ్ నపుంసకత్వాదినివృత్త్యర్థమిత్యచ్ సుపూర్వస్సమాసః*

సదావృతపవనర్వ గోప్తృత్వాదిదమీయ గోప్తృత్వస్యాఽనా

పాధికతయా స్వతత్త్వస్థితివిదామ్ సిద్ధోనహియత్సాధ్యఇతి—

(సిద్ధః). [౨౦

నిరు. ౨౨౪. యేనకేనవ్రవిష్టానాంసర్వధాపరిపాలనం ।

దృఢంసుష్టువ్రతంయస్యస (సువ్రత) ఉదాహృతః||౫౩౦||

సకృదేవప్రపన్నాయతవాస్త్రీతిచయాచతే ।

అభయంసర్వభూతేభ్యాదదామ్యేతద్వ్రతంమమ|| ౫౩౧||

౨౨౪. అయత్సాధ్య (సిద్ధ) స్యాత్స్వతత్త్వస్థితివేదినాం ।

౮౨౬ శత్రుజిచ్ఛతుతాపనః।

ఓం శత్రుజిచ్ఛతుతాపనాయనమః.

ఖా. అయత్నసాధ్యః, నహ్యస్య గోప్యత్వమాపాధికమ్ సదా
స్వతపవ సర్వగోప్యత్వాత్ ఇతిసాక్షాదావిర్భావాః. [౫
అథవ్యవహితాః. ... *

తత్రశత్రుజిచ్ఛఃకకుష్ఠపురుకుత్సాదిభిః స్వదివ్యతేజసాప్యాయ
తైరర్థపరిపన్నినస్తాపయతీతి—

(శత్రుజిత్ చతుర్తాపనః).

యథావైష్ణవేచతుర్థేంశే [౧౦

(౧) “శతక్రతోర్వ్యవభూపధారిణః కకుష్ఠోతిరోషనమన్వితోభగ
వతశ్చరాచరగురోః అచ్యుతస్య తేజసాప్యాయితో దేవాసుర
సంగ్రామే సవస్తానేవాసురాన్నిజఘన” ||వి-౪-౨-౩౧||
ఇతి యథాచ

నిర్వ. (౧) “షిఘసంగ్రాహ్” ||ధా-ది-ప-౧౨౫-౧౮|| [౧౫

వస్సుః క్తః అనిట్ ధత్వజశ్ త్వే. ... *

ఇథముక్తాస్సాక్షాదావిర్భావాఃఅథవ్యవహితాహ్యవిర్భావాః
ఉచ్యంతేతత్ర స్వదివ్యతేజసాప్యాయ తైశ్శత్రుచిత్ భిః జిత
శాత్రవైఃకకుత్ స్థపురుకుత్సాదివృషభిః శత్రూన్యథాక్ర
మవసురాన్ గంధర్వాశ్చ తాపయతీతి— [౨౦

(శత్రుజిత్ చతుర్తాపనః).

నిరు. ౮౨౬. పురుకుత్సకకుత్ స్థాద్యైశ్శత్రుజిత్ భిస్వతేజసా|| ౫౩౨||

ఆఘోయతైరరగణాన్యస్తాపయతినిత్యశః।

(శత్రుజిచ్ఛతుర్తాపన) ఇతివిద్వద్గోచరితః|| ౫౩౩||

శ్లో.౧౮.అక్ష.౯-శ్లో.౧౮.అక్ష.౧౬.(౬౯౮) నా.౧౨౬.చతుర్విచక్రము

భా.(౨) “పురుకుత్పఃరసాతలగతశ్చ సౌభగవత్తేజసాప్యాయితవీర్యః
సకలగన్ధర్వాన్ జఘాన” ఇతి చ * ||

న్యగ్రోభశ్చసాఉదుమ్బరశ్చేతి —

నిర్వ. ఏక నామకస్యవృషభరూపధారిణః కకుదధిస్థానః. కకుత్స్థో
భగవత్తేజసాప్యాయితోదేవా సురసంగ్రామే అసురార్కరసా
తలగతః పురుకుత్సాన పీద్యశోగంధర్వా శ్చజఘానేతిహి
ప్రసిద్ధిః

(౧) “తవసంతాపే” ||ధా-భా-ప ౧౨౩-౮||

ణిచ్ఛద్ధిః ల్యుః ల్యుడ్యేత్యాది అనః ణిలోపః [౧౦

(౨) „శమృశాతనే” ||ధా భా-ప ౧౨౨-౨||

శదోగతా ఇతితః తతశ్చాతేః రుశాతిభ్యామ్తున్ ఇతి

(౩) “తున్-నేట్” ఇతి నేట్ ||ఉ-౨౬౮-౨౯||

ణిలోపః ప్రజ్ఞాదౌహ్రస్వసాతార్ధస్యః.

(౪) „జిజయే” తుపితుక్ ఇతి ఆది ||ధా-భా-ప-౧౧౯-౨౮||

శత్రురుక్తః శ్చుత్త్వమ్ తస్యచఃతతః.

(౫) “శచ్ఛేతి” ఇతిశస్యవాఙః ... * ||సూ-౮-౪ ౬౩|౯-౩౧||

అత్యుచ్ఛృత సేవ్యస్యాప్యతనీచానా మప్యనువర్తన సాధ్యత
యా న్యగ్భిఃప్రహ్వీభూతైఃకృతాజ్జలిభిఃరుద్యతేస్వప్రసాదాన్తు
భ్యేన వ్యవస్థాప్యతఇతివా న్యగ్రోభీరోధః ఉక్తః వ్యవస్థాపన
మస్యేతివా న్యగ్రోభః సచాసాఉద్ధతం సర్వగుణ్యైగుత్ కృ
ప్తమ్ అన్పురమ్ పరమాకాశశబ్దవాచ్యమ్ పరమ్ధామతథా
చతదుపలక్ష్ఠిత్వమ్ లక్ష్మీపరిజనాదికమస్యేత్యదుమ్బరఃసచేతి—

స్లో. ౧౨, అక్ష. ౧౨-స్లో. ౧౨, అక్ష. ౨౨. (౬౯౯) నా. ౧౨౨. న్యగోధో

౧౨౨ న్యగోధోదంబరం

ఓం న్యగోధోదంబరాయనమః.

భా. (న్యగోధోదంబరః). ... *

న్యగోధోదంబరాయనాయనమః న్యగోధోదంబరాయనమః [౫
వ్యవస్థాప్యతః—

(న్యగోధోదః).

యథా

(౧) “అజ్ఞానిః పరమాముద్రాక్షిప్తం దేవప్రసాదినీ” ||

ఇతి.

[౧౦

నా. (న్యగోధోదంబరః)

ఏకస్మాను

(౧) “రవి లబి-అవి-శబ్దే” || ధా-భా-ఆ ౧౧౨-౧౪ ||

ఇదిత్వాత్ నమ అనుస్వారవరసవర్ణా బుచ్చేరరోపాహుల
కాదన్యతోపిభవతీతి అరః ఉత్ పూర్వోబహుప్రీహిః పృషో
దరాదిత్వాత్ వర్ణవ్యత్యయేనాస్యః రుధిర్ ఆవరణేపూర్వ
త్ర అకర్తరిచకారకఇతికర్తృణిఘ్నో గుణః.

నిరు. ౧౨౨. న్యగోధోదంబరాయనాయనమః న్యగోధోదంబరాయనమః

యోవ్యవస్థాప్యతేనీత్యం న్యగోధోదంబరాయనమః || ౫౩౪ ||

గుణత్రయాదుర్ధతంయస్పరమంధామచాంబరం |

లక్ష్మీపరిజనాదిశ్చయస్యాస్తీసఙ్కమంభరః || ౫౩౫ ||

ఉర్ధ్వాఙ్కమంభరఇతిశ్రుతేః

(న్యగోధోదంభర) ఇతిహ్యేకనామప్రకీర్తితం |

అత్యుచ్చితానాం సేవ్యోయోవ్యతిసీచానువర్తనాత్ || ౫౩౬ ||

(న్యగోధోదంభర) స్పృశ్యాత్ దశాక్షస్సస్పృశ్యసిద్ధిః |

జ్ఞో.౧౮,అక్ష.౧౭-జ్ఞో.౧౮,అక్ష.౨౨.(౨౦౦) నా. ౮౨౭. న్యగ్రోధో

భా.(౨) “కృతాపరాధస్యహితేనాన్యత్ పశ్యాన్యహంక్షమమ్ | ఆస్తరే
ణాజ్జలింబధ్వాపత్న్యణస్యప్రసాదనాత్” ||రా-కె ౩౨ ౧౭||

ఇతిచ ... *
సర్వగుణైరుద్గతమంబరంపరధామ తదుపలక్షితా లక్ష్మీపరిజనా

దయో స్యేతీతి—
(ఉదున్పరః).

(౧) “ప్రహోదరాదిత్వాత్” వర్ణవ్యత్యయః ||

అత్యుచ్ఛృతసేవ్యోపితత్యస్తనీచానామపిఅనువర్తనసాధ్యత్యర్థః
వైష్ణవే, [౧౦

(౨) “ఏవంమానేయగర్భర్వావధూతైరురైరపి అధ్వితోభగవానా
దిపురుషఃపురుషోత్తమః” ||

ఇత్యాదౌవ్యక్తమేతత్ అథప్రామర్శ్యావాస్తరసంజ్ఞః.

స్వాభ్యుభూతతత్త్వద్వేవతామఖేన జగన్నియమనం తత్రఅద్యస్థిత
మపినశ్వః అనిత్యమిద్వైదిత్యాదిపదంయేషాస్తేషు నియామక
తయాతిష్ఠతీతి—

నిర్వ.(౨) “అభిచ్చగతిపూజనయోః” ||ధా-భా-ప-౧౧౭-౪||

గతిక ర్తేహాయమ్ నిపూర్వఃయతో ఋక్విగిత్యాది సానుపిక్విన్.

(౩) “అనిదితామ్” ఇతి ||౬-౪-౨౪|౩౫-౧౦||

నలోపః. పదాస్తే [౨౦

(౪) “క్విన్ ప్రత్యయస్యకుః” ఇతి ||౮-౨-౬౨|౩౧-౨౮||

కుత్త్వమ్ జస్యకః. తస్య

(౫) “ఝంబంశశః” ఇతి ||౮-౨-౩౯|౯-౧౯||

[154]

జన్ త్వమ్ తత్ పురుషః - అవరత్ర- భావేఘర్ష - ఇత్యాది
బహువ్రీహిః- తతః కర్తృధారయః - సాంహితో-గుణః....*

౧౨౮ ౨శ్వద్ధ

ఓం ఆశ్వత్థాయనమః.

భా. (అశ్వద్ధః).

పుషోదరాదిః. యథా వైష్ణవే,

[౫

(౩) “మూర్తింరజోమయాం బ్రాహ్మీమాశృత్య సృజతివ్రజాః ।
ఆశృత్యపారుషీంమూర్తింసాత్వికీంయస్సపాలయన్ । కాలా
ఖ్యాంతామసీంమూర్తింఆశృత్యగ్రసతేజగత్” ॥

[15]

ఇత్యాది.

...

...

*

నిర్వ. అథప్రాదుర్ భావాన్తరసంజ్ఞకస్వాంశభూత తత్తద్దేవతా
ముఖేన జగన్నియమనమచ్యతే తత్ప్రాద్యస్థితమపియన్ నా
స్త్రీశ్వః తదశ్వః అనిత్యమింద్రాదిత్యాదిస్థానమ్ తేనచతత్
స్థలక్షణయాతేషువా తదేషామస్తీతి ఆశ్వాఃతేషువానియా
మ్యేషుతిష్ఠతి నియామకతయావతిష్ఠతఇతి —

(అశ్వద్ధః).

[౧౫

(౧) “స్త్రాగతినివృత్తౌ”

॥ధా-భా-ప ౧౨౨-౨౪॥

(౨) “సుపిష్ఠ”

॥సూ-౩-౨-౪.౨౪౫ ౧౭॥

ఇతికః. ఆల్లోపః శ్వసితిస్సరాదిరవ్యయమ్ సభోనలోపః.

పుషోదరాదిత్వాత్తిష్ఠతే సుసృతో-వర్ణవికారః పూర్వత్రశ్వ
సతిః-ప్రాణనకర్తా

[౨౦

నిరు. ౧౨౮. అనిత్యమింద్రాదిపదంయేషాం తేష్వపినిత్యశః॥౫౩ ౭॥

నియామక త్వేనా (శ్వద్ధః) తిష్ఠతీతిసకీర్తితః ।

ఊర్ధ్వమూలమవాక్ శాఖిపషోశ్వద్ధస్సనాతనః॥ ౫౩౮॥

ఇతిశ్రుతేశ్వ

ఊర్ధ్వమూలమథశ్శాఖమశ్వద్ధంప్రాహురవ్యయం ।

చందాంసియస్సవర్ణానియస్తం వేదస వేదవిత్ ॥౫౩౯॥

శ్లో. ౧౮, అక్ష. ౨౫ - శ్లో. ౧౮, అక్ష. ౩౨ (౨౦౨) నా. ౮౨౯ చాణూకాన్ధ్ర

౮౨౯ చాణూరాన్ధ్రనిఘాదనః॥

ఓం చాణూరాన్ధ్రనిఘాదనాయనమః

ఖా. తద్విరోధినం చాణూర నామానమసు రాన్ధ్రమల్లం నిఘాదితవాన్ ఇతి— [౫

(చాణూరాన్ధ్రనిఘాదనః).

సుమామాదిత్వాత్ షర్వమ్

...

*

నిర్వ. (౩) "రులామ్ జశ" ఇతి || సూ. ౮౨ ౩౯౧౯-౧౯ ||

జశ్ త్వేనసస్యదః చర్ త్వేనతస్యతః వై భాషికాద్విత్వలోపా-
అపరత్రలట్ ఆద్యచ్ అవ్యయసంజ్ఞాయామ్ అగౌణైతదస్తవిధినా

(౪) "భమాత్రేటిలోపః" || సూ. ౬-౪-౧౪౪ | ౬౦-౧౪ ||

[186]

ఇతిసలోపః నాపిజశ్ త్వాది.

...

*

తద్విరోధినఞ్చాణూరమ్ తత్ ప్రసూతత్వాత్ తన్నామా
నమ్ అద్దమ్ అన్ధ్రమల్లమ్ నిఘాదయతిత్వారయతీతి—

(చాణూరాన్ధ్రనిఘాదనః).

[౧౫

(౧) "ఘాద శ్చరణే"

|| ధా-భ్యా ఆ-౧౧౫-౨౫ ||

[187]

నిపూర్వః షస్యసఃశిచ్ నన్ద్యాదిబ్యుః ఇత్వాది అనః శిలోపః.

(౨) "సాత్" ఇతి నిషేధేపాగ్రీప్తే || సూ. ౮౩-౧౧౧ | ౧౪౭-౪ ||

(౩) "సుమామాదిఘాద" ఇతి

|| సూ ౮౩ ౯౮ | ౧౮ ౧౯ ||

తస్యాకృతిగణత్వాత్ ఉపస్మయైవ త్త్వమ్.

[౨౦

(౪) "అన్ధదృష్టువఫూతే"

|| ధా-చు-ఉ-౧౩౨-౬ ||

చురాదౌకథాదిః.

అనుస్వారాదిశిచ్ అతోలోపః ఇన్ద్రాతోశిచ్ జణేర్ లోపః

(౫) "సర్వధాతుభ్యఃష్ట్రీన్" ఇతిష్ట్రీన్

|| ఉ-౪-౨౭౮-౯ ||

నిరు. ౮౨౯. చాణూరాఖ్యాసురంయోరింకుల్లం సూదితవాశ్చసః |

ప్రీద్యతేమనిభిర్నిత్యం (చాణూరాన్ధ్రనిఘాదనః) || ౫౪౦ ||

శ్లో॥ ౮౯॥ ౮౩౦ సహస్రార్చితే

ఓం సహస్రార్కమేనమఃః

భా. పాపనశోషణప్రతాపనప్రకాశన ధర్మాధ్యక్షేనోపకారీణీసహ
స్రమర్చింప్యనేనసూర్యేషపితౄణీతి— [౫
(సహస్రార్చిః).

నిర్వ. (౬) “షఃప్రశ్నయస్యే” || సూ-౧-౩-౬|| ౪౩-౨౯||
ఇతిష ఇత్ తోష్టః

(2) "తిరువ్ర" || సూ 2-2-F | 220-2 ||
ఇతి నేట్ అగుణః సత్త్వస్యగీచ సద్వర్ణమన్యత్ [10]

(౧) “చణశత్రుశ్రణదానేచ”
చాత్ గతౌ

(F) “భర్తాపిజ్జాదిభ్యశ్చోలచాపి” ||ఉ-౪-౨౭౬||
ఇతి ఖర్జూరః ఆకృతిగణత్యాత్ యోరోబాహులకాత్

(౧౦) “అన్యతోపీ” ఇతివా కేవలాత్
 ణ్యన్తాత్ వా యోరః ఆద్యే ||౩ ౨-౪౫, ౨౪౫-౨౦||

(౧౧) “అన్యేషామహి” ఇతిదీర్ఘః ప్రజ్ఞాద్యుత్ ॥సూ-౧౮౫-౩౩॥
 వాస్వాధేవుధ్యాది అన్యత్రవృద్ధిః ణిలోపశ్చసాంహితోదీర్ఘః*
 ఆదిత్యాది గతతేజసామ్ స్వతేజస్తాత్ సహస్రమ్ఉపలక్ష్య
 ణతయా పాచనశోషణప్రతాపనప్రకాశనాది ధర్మాణిఅధ్యక్షే
 ణోపకారీణి నూర్యాదినివిష్టాని అనేకసంఖ్యాన్యర్చింషితే
 జాన్యన్యేతి—
 (సహస్సార్చిః).

నిరు. ౮౩౦. సూర్యోపహస్రమర్క్యంషిశోషణాదిషు హేతవః।

అనివిష్టానియేనాసాస (హసా)ర్సి రితిస్త్వతః॥౫౪౧॥

దివిసూర్యసహస్రస్యభవేద్యుగవదుత్థితాః ।

యదిభాస్వద్యశీసాస్యాత్ భాసస్తస్యమహాత్మనః॥౫౮౨॥

౮౩౧ సప్తజిహ్వః

ఓం సప్తజిహ్వయనమః

భా. శ్రీహనురే

(౧) “అగ్నిసోమాత్మసంజ్ఞస్యదేవస్యవరమాత్మనః। సూర్యాచన్ద్రో
మసౌవిధిసాకారాలోచనేశ్వరా” ఇతి, ॥

(౨) “యదాదిత్యగతం తేజో జగద్భాసయితేఖిలమ్ । యచ్ఛన్ద్రో
మసియచ్ఛాగ్నోతతైజోవిధిమామకమ్” ॥

ఇతి.

...

...

*

తథాగ్నిజిహ్వోదేవాప్యాయితా ఇతిగ్రహణ వహనాధికారాః
కాలీకరాలీప్రభృతయఃసప్త అస్యేతి—

(సప్తజిహ్వః).

నిర్వ. (౧) “అర్చపూజాయామ్” ॥ధా-చు ఉ-౧౧౨-౬॥

(౨) “అర్చిశుచిహుస్సృపిచ్ఛాదిభర్తృభ్యశ్శిః” ॥ఉ-౨౬౯-౧౩॥

ఇతి శ్శిః. సహస్రశబ్దోనిరూచేదీర్ఘః సోరుత్వమిత్యాది. *
తథాదేవాప్యాయితాహుతి గ్రహణవహనాధికారాః సప్తజి
హ్వః కాలీకరాలీమనోజవాసులోహితా సుధామృవర్ణాస్ఫు
లికగిసీఃశ్వరూపీలక్షణాః యద్వాహిరణ్యాకనకారక్తా కృష్ణా
సుప్రభాఅతిరక్తాబహురూపాలక్షణావాగ్నిచిహ్వఃఅస్యేతి—

(సప్తజిహ్వః).

[౨౦

(౧) “లిహఆస్వాదనే” వన్ ప్రకరణే ॥ధా-అ-ఉ-౧౨౩-౨౧॥

(౨) “శేవధహ్వజిహ్వగ్రీవాప్వామీవాః” ॥ఉ-౩-౨౬౫-౨౯ ॥

ఇతివన్ లస్యజః గుణాభావశ్చనిపాత్వతే అనిట్ స్త్రియా
వతప్తాబతిటావ్.

నిరు. ౮౩౧. యస్తాత్ కాశ్యాదిజిహ్వశ్చలగ్నేర్భవతిసప్తచ।

స (సప్తజిహ్వ) ఆఖ్యాతః లోకసంతర్పణేరతః॥౫౪౩॥

భా. శ్రీపాపగారే

(౧) “తద్వక్త్రీదేవతానాంచపయతభుక్పరమేశ్వరః | మస్త్రీపూ
తంయదాదాయహుత మాజ్యపురస్సరమ్ | బ్రహ్మజ్ఞభువనం
సర్వంసస్తర్పయతిసర్వదా” ఇతి.* || [౫

ఇథనానిపాకహవిస్సోమసంస్థానివ్రత్యేకంసప్తసంస్థాని ఇష్టా
పూర్తరూపాణిసప్తవాసస్పత్యాస్సమిధోస్యేతి —

నిర్వ. (౩) “షవసమవాయే”

||ధా.ప భాష ౧౦౮-౨౧||

షస్యః కణన్ ప్రకరణేసస్య

(౪) “సప్యశూభ్యాంతుత్చ” ఇతికణన్ తస్యతుత్చ||ఉ-౨౬౬౧||
సతిచాగమేవలాదిత్వాదిత్ పాప్రోబాహులకాన్న తతః
స్త్రీయామ్

(౫) “ఋన్నేభ్యోభీష్”

||౪-౧౫||౨౫-౨౯||

ఇతినాస్తలక్షణేభీష్పిపాప్రో

(౬) “స్థాస్తావ్రీట్”

||౧-౧౨౪||౩౧-౬|| [౧౫

ఇతినాస్తతయాషట్ సంజ్ఞాయామ్

(౭) “నషట్స్వస్రాదిభ్యః”

||౪ ౧ ౧౦||౨౬-౪||

ఇతిషట్సంజ్ఞికత్వాత్ ఇవఃప్రతిషేధఃసలోపఃఉపసర్జనహ్రస్వః.*

తథాసప్తపాకహ విర్యజ్ఞసోమసంస్థాత్తకాని ఔపాసనవై
శ్వదేవస్థాలీపాకాప్తకామాసిశ్రాద్దేశానబలి సర్పబలయస్స
ప్తపాకయజ్ఞాః అగ్నిహూత్రదర్శపూర్ణమాస పిణ్డపితృయ
జ్ఞపశుబధాగ్రయణచాతుర్థాస్యసాతాన్యస్సప్తహవిర్య
జ్ఞాః అగ్నిప్రోమాత్వగ్నిప్రోమోక్త్యోడశవాజపేయాత్తిరా
తాప్రోర్యామాస్సప్తసోమసంస్థాః తత్రేథమయధాక్రమమా
పాసనాగ్నిహూతాగ్నిప్రోమాదిభేదేనప్రత్యేకంసప్తసం
ఖ్యానిపదాంసి తత్ సమిధాసాని ఇష్టాపూర్తదియావకర్తాణి

స్లో.౧౯, అక్ష.౯-స్లో.౧౯.అక్ష.౧౬.(౨౦౬) నా. {౧౩౨. సప్తైధాః
౧౩౩. సప్తవాహనః

౧౩౨ సప్తైధాన్

౧౩౩ సప్తవాహనః

ఓం సప్తైధానేనమః

ఓం సప్తవాహనాయనమః

భా. (సప్తైధాః). ... *
తత్ ప్రకాశకగాయత్యాది ఛందసః వైదిక మన్తాభిమానీ [౫
నిరవిరళసూర్యాణి సప్తవాహనాన్యస్యేతి—
(సప్తవాహనః).
యథా, అమాయతే

నిర్వ. వాతద్విపనాధాని అశ్వద్ధోదుమ్బురపర్వశమీవైకంకతాశనిహత
పుష్కరవర్ణ లక్షణాని పత్య వానస్పత్యాన్యేథాంసి [౧౦
సమిధోవాన్యేతి—

(సప్తైధాః).

(౧) „ఏథవృద్ధై” ||ధా-భా-ఆ ౧౧౫-౧౯||

(౨) „సర్వధాతుభ్యః” ||ఉ-౪-౨౭౮-౩౨||

ఇతి అసున్ సప్తశబ్దస్సాధితః ఏవముత్తరత్రాపి [౧౫

(౩) „నృద్ధిరేచి” ఇతివృద్ధిః ||౬ ౧-౮౮|౬-౯||

[183]

(౪) „అనన్తత్వాద్” దీర్ఘైత్యాది.... * ||౬-౪-౧౪|౩౬ ౧౩||

తత్ ప్రకాశకగాయత్యాది ఛందసః వైదిక మన్తాభిమానీని
సప్తవాహనానిర విరళధుర్యాణ్యస్యేతివా సప్తవాయుసః
ద్ధాన్ వహతివాహయతీతివా— [౨౦

(సప్తవాహనః).

(౧) „నహపాప్రణే” ||ధా-భా-ఉ-౧౨౩-౧౪||

నిరు. ౧౩౨. వనస్పత్యోశ్చ సమిధస్సప్తసంస్థానివాతథా।

ఇష్టాపూర్తాదికత్వాణి (సప్తైధా) స్మృతియస్యసః||౫౪౪||

౧౩౩. యోవహత్యనిలసంధాన్ సప్తాసౌ (సప్తవాహనః)।

వాహనానిచ సంత్యస్య సప్తవాసప్తవాహనః||౫౪౫||

౮౩౪ అమూర్తి

ఓం అమూర్తయేనమః

[189]

భా.(౧)“సప్తపాణిణాఃప్రభవన్తి” ఇత్యాది ॥తై-ఉ-౬-ప్ర-౧౦-అ- ॥

(౨) “గుహశయాన్నిహితాస్సప్త” ॥తై-ఉ-౬-ప్ర-౧౦-అ- ॥

ఇత్యుక్తమ్ ... *

సప్తవాయుసంధాన్వహస్తీతివా—

శ్రీపాపగ్రహే,

(౧) “విశ్వేశపాణశక్తైర్వైవాయ్వాఖ్యమధిదైవతమ్ | జగత్సద్భా
రకంచైవనానా సంధాత్మనాతువై | పతేభగవదారామాః

[190]

తిష్ఠన్త్యస్మిన్జగత్రయే” ఇత్యాది ॥

అదైవమధిష్ఠేయేభ్యస్సభావవిప్రకర్షః

(అమూర్తిః).

ఘాలభౌతికమూర్తివ్యాప్యతైఃఇశ్వరభ్యః ... *

అకర్తవశ్యత్యేనతన్మగ్నజీవవిలక్షణః— [౧౫

నిర్వ. పూర్వత్రకేవలాదేవకర్తరిల్యుః ల్యుస్ వేత్వాదికరణేల్యుడ్వా
అనః నిలోపః. అపరత్రాపికరణవర్జమ్ ఉభయథాపివృష
పాద్యమ్ తత్రతువిగ్రహేవిశేషఃఆద్యేబహువ్రీహిః.

అన్యత్రతత్పురుషః. ... *

ఏవ మధిష్ఠేయేభ్యస్తేభ్యః స్వభావవిప్రకర్షఉచ్యతే ఘాల
భౌతికమూర్తివ్యాప్యతతయానాస్తితాదృశీమూర్తిరస్యేతి—

(అమూర్తిః).

మూర్తిశబ్దోహినిరూచేబహువ్రీహిః సభోనలోపః. ... *

నిరు. ౮౩౪. ఘాలభౌతికమూర్తిభ్యోవ్యాప్యతో (మూర్తి) రుచ్యతే |

శ్లో.౧౯, అక్ష.౨౦-శ్లో.౧౯, అక్ష.౨౪. (౨౦౮) నా. { ౧౩౫. ఆనఘా
 { ౧౩౬. అచింత్యః

౧౩౫ ఆనఘా

౧౩౬ అచింత్యః

ఓం ఆనఘాయనమః

ఓం అచింత్యాయనమః

భా. (అనఘః). ... *
 ముక్తోపమయాపిదుర్నిరూపః— [౫
 (అచింత్యః). ... *

అకర్తవశ్యత్యేనతన్యగ్నజీవవిలక్షణతయానాస్త్యఘమస్యేతి—
 (అనఘః).

అఘశబ్దశ్చహస్తేర్నభౌ పూర్వాదన్యతోపి పాగ్గ్ ఉక్తః స
 మాసః పాగ్గ్ తే [౧౦

(౧) “నభౌనలోపానుత్తా”. ... * ||౬-౩-౨౪||౬౨౮||
 ముక్తాపమ్యేనాపిదుర్ నిరూపతయాచింత్యః మన్వశ్శక్యో
 వాచింత్యఃసనేతి—
 (అచింత్యః).

(౧) “చింత్యత్వామ్” ||ధా-చ-ఉ-౧౨౯-౩౨|| [౧౫
 చురాదిః నుమాదిణిచ్ తతః అర్హశక్యయోః

(౨) “అచోయత్” ||౩ ౧౯౭||౨౩౯-౧౨||
 ఇతియత్ నిలోపః యద్వాచింత్యపతితవ్యేఇదిత్ కరణాత్
 లింగాదస్యణిచః పాక్షికత్వాత్ తదేభావే

(౩) “ఋహలోక్ ణ్యత్” ||౧-౧-౧౨౪||౨౪౧-౨౩|| [౨౦
 ఇతిహలస్తాత్ ణ్యత్ ఇదిత్ కరణంహిచింత్యత ఇత్యాదౌ

(౪) “అనిదితామ్” ||౬-౪-౨౪||౩౫-౧౦||
 ఇతినలోపమ్ ప్రతిషేధ్యమతచ్చనిత్యత్యే నిచోనుపకాత్వాత్
 నలోపానసాప్రసృతీతి సకర్తవ్యమ్ అతోవ్యర్థంసత్ జ్ఞాపకం

నిరు. ౧౩౫. జీవభ్యఃకర్తవశ్యేభ్యో వ్యావృత్తశ్చ (నఘ) స్మృతః||
 ౧౩౬. (అచింత్యో) దుర్నిరూపస్యాన్ముక్తాదుపమయాపిసః||

గ్లో.౮౯, అక్ష. ౨౫ గ్లో.౮౯, అక్ష. ౩౨ (౨౦౯) నా. { ౮౩౭. భయకృత్
 { ౮౩౮ భయనాశన

౮౩౭ భయకృత్

౮౩౮ భయనాశనసే॥

ఓం భయకృత్తేనమః

ఓం భయనాశనాయనమః

భా. స్వశాసనానువర్తననతివర్తిమయథాసభ్యం—

(భయకృత్)

...

...

* [౫

(భయనాశనః).

నిర్వ. భవణజనిత్యతి అనత్యతేన

(౫) “ణజభావే”

ఇతి ఉపధాత్వాత్ నలోపపాప్తా తత్ప్రతిషేధాయతదర్థ
 వదితితత్ ఫలఞ్చచిన్త్యత ఇత్యాదౌ నలోపాభావఇతి [౧౦
 ఉక్ తమేవేత్యలమ్ నఞ్ఞోనలోపః. ... *

స్వశాసనానువర్తనాంభయంకరోతీతి—

(భయకృత్).

[191]

కృణః క్షిపితు ఇత్యాది.

(౧) “ఞ్భిభయే”

॥ ధా జు-ప ౧౨౪-౧౫ ॥ [౧౫

అజ్విధౌభయాదీనామువసంఖ్యానమితి

కేక్తాదినివృ

త్యర్థమితిభావే అచ్గుణః అమ్.

...

*

తదనతివర్తనాంచభయంనాశయతీతి—

(భయనాశనః).

నిరు. ౮౩౭. ఆజ్ఞాతిలంఘి నాంపుంసాంనర కాదిభయంకరః॥ ౫౪౭॥

(భయకృత్స) సమాఖ్యాతః సప్తార్ణోభవవర్ధనః।

నిరు. ౮౩౮. ఆజ్ఞానువర్తనాంస్వస్యభయన్నాశయతీతియః॥ ౫౪౮॥

(భయనాశనః) ఇత్యుక్తోనవార్ణఃకర్తృకారకః।

వన్దాశ్రమాచారవతాపురుషేణపరఃపుమా॥ ౫౪౯॥

విష్ణురా రాధ్యతేపంథానాన్యత్రోపకారణమ్।

శ్రీ ౯౦ ౮౩౯ అణున్

ఓం అణవేనమః

భా.(౧) “భూయాభయకరఃకృష్ణః” ఇతి ॥
అథాణిమాద్యధిష్ఠానం. ... * [౫

అతిప్రకృష్టమైశ్వర్యమతి సూక్ష్మదహరాకాశావ్యక్తజీవానుప్ర
వేశసామర్థ్యాత్ —
(అణుః).

(౧) “గత్యర్థాదణతేదణశ్చ” ॥ఉ-౧౬౦-౨౯॥
ఇత్యుప్రత్యయః. తదణిమాప్యేతదణుః [౧౦

(౨) “అణోరణీయాన్” ॥తై ఉ ౬-ప్ర-౧౦-అ॥

(౩) “నిపుణోణీయాన్” ... * ॥ ॥

(౧) “ణశఅదర్శనే” ॥ధా-ది-ప ౩౦-౯॥

[192]

అణః నివివృద్ధిః ల్యురిత్యాది అణఃణిలోపః భయశబ్దఃప్రాగ్వత్ *
అథాణిమాద్యధిష్ఠానమతి ప్రకృష్టమైశ్వర్యంనిరూప్యతే తత్రా
తిసూక్ష్మదహరాకాశావ్యక్తజీవాను ప్రవేశసమర్థతయాఅణో
రణీయాన్ తత్ సర్వమణతిగచ్ఛతీతి —
(అణుః).

(౧) “అణతిశ్శబ్దార్థః” ॥ధా-భా-ప-౧౧౮-౩౦॥
గతికర్తృహాయం ఉప్రకరణే [౨౦

(౨) “అణశ్చేతిఉః” ॥సూ-ఉ-౧౬౦-౨౯॥
తదణిమాప్యేతదణుః వ్యాప్త్యా అతివిపులంపరమ వ్యోమాదిక
మపిచుశకీకృత్యాతిః *

ఇతి విష్ణుపురాణే

నిరు. ౮౩౯. అతిసూక్ష్మహృదాకాశావ్యక్తజీవప్రవేశనే ॥౫౫౦॥

శక్తిమా (నణు) రిత్యుక్తఃపడర్థస్సర్వశక్తిదః!

౮౪౦ బృహత్

ఓం బృహతేనమః

భా. విసోక్తాయావ్యాప్త్యావిపులపరమ వ్యోమాదిచుశకీకృత్య అతి
మహతామహిమ్నా— [౫
(బ్రహత్).

(౧) “వృషత్ బ్రహన్తహత్” ||ఉ-౨-౨౬౮-౨౦||
ఇత్యాది నా బృహేరతివ్రత్యయః శత్రవత్ భావశ్చ నిపాత్యతే
యథా

(౨) “సఖూమింవిశ్వతోవృత్వా అత్యతిష్ఠద్దశాంజులమ్” ||పు-సూ-౧ అ||

(౩) “మహతోమహీయాన్” ||తై-ఉ-౬-ప్ర-౧౦-౨||

[193]

(౪) “వర్షీయాన్ శ్చపృథివ్యా” ఇత్యాది. *||

తూలానిలాద్యతిశాయి నాలఘ్నమ్నా సర్వత్రా వ్యాహతగత్వరః—

నిర్వ. భవతామహిమ్నా మహతోమహీయాన్ బర్హతిబృహతివర్ధ
తఇతి— [౧౫

(బృహత్).

(౧) “బృహబృహివృద్ధా” ||ధా భా-ప ౧౨౦-౧౩||

(౨) “వర్తమా నేవృషత్” ||ఉ-౨ ౧౬౮-౨౦||

బృహన్తహజ్జగచ్చతృవచ్ఛేతి అతిః అగుణః శత్రవత్ భావశ్చ

[194]

నిపాత్యతే బృహతేర్లలోపశ్చ అంగచుశిష్టమిత్యాది. ... *

తూలానిలాద్యతిశాయి నామహిమ్నా సర్వత్రా వ్యాహతగ

త్వరతయాకృత్యతీతివాతతః కృశః తనుర్భవతీతివా—

నిరు. ౮౪౦. విపులంపరమవ్యోమమహిమ్నాచుశకీకృతం ||౫౫౧||

యేన నామ్నా (బ్రహత్స) స్యాత్ షడర్ణవశ్చ బ్రహత్వదః।

౮౪౧ కృశః

౮౪౨ స్థూల

ఓం కృశాయనమః

ఓం స్థూలాయనమః

భా. (కృశః).

(౧) “కృశతనూకరణే”

॥ధా-ది-౧౨౫-౨౮॥ [౫

ఇగుపథత్వాత్ కః కృశిమాచాయం లఘిమాచేతి ప్రకరణాత్
గవ్యతే యథా

(౨) “అప్రమేయోనియోజ్యశ్చయత్ర కామగమోవశీ” * ॥

॥

సర్వమవ్యవహితమేకత్రస్థిత్యా స్పృష్టుమ్ భూమిస్థి స్య చ చంద్ర
మసంపరిమార్ ఘ్టుమ్ శక్తిః పాప్తిః తయా తిప్రకృష్టయా విశిష్టః —
(స్థూలః).

నిర్వ. (కృశః).

(౧) “కృశతనూకరణే”

॥ధా-ది ౧౨౫-౨౮॥

ఆద్యే ఇగుపథలక్షణః కః అగుణః మతిబుద్ధిపూజార్థే త్యాది నా
కర్తరి క్తః. తతోనుపసర్గాత్

[౧౫

(౨) “పుల్లక్షీబకృశోల్లాసూ”

॥సూ-౮-౨-౫౫, ౨౫౨-౨౪॥

ఇతి క్తప్రత్యయేతో లోపః తస్మా సిద్ధత్వాత్ పాప్తస్యేటో
భావశ్చ నిపాత్యతే అగుణః కృశిమాచాయం లఘిమేత్యైశ్వ
ర్యప్రకరణాద్ అవసీయతే—

ఏకత్రస్థిత్యా సర్వమ్ అవ్యవహితమ్ స్పృష్టుమ్ భూమిస్థ స్య చ
చంద్రమసంపరిమార్ ఘ్టుమ్ శక్తిః పాప్తిః తథా తిప్రకృష్ట
ఉత్ కృష్టస్థితి తివా తయా పరిబృంహితో భవతీతివా —

(స్థూలః).

నిరు. ౮౪౧. సర్వ త్రావ్యాహతగతిలర్హిన్నా (కృశ) క్షురితః ॥౫౫౨॥

౮౪౨. స్థిత్యైకత్రాఖిలం స్పృష్టుం శక్తిర్యమహతీసదా।

తయా ప్రకృష్టయా శక్త్యా విశిష్ట (స్థూల) ఉచ్యతే ॥౫౫౩॥

౮౪౩ గుణభృత్

ఓం గుణభృతేనమః

భా.(౧) “ఖర్జపిళ్ళాదిభ్యణిరోలచావితిణిలచ్” || చు-౪-౨౭౬-౫ ||

(౨) “ఘ్రివస్సమాలభ్యతిష్ఠతి” ఇతి. * || || ౫

స్వసంక లేనసర్వంస్వగుణభూతసర్వావస్థంకుర్వన్ విభ ర్తితి—
(గుణభృత్).

ఇదమస్యప్రకృప్తమీశితృత్వమ్

(౧) “సర్వస్యవశీనర్వస్యేశానః” ఇతి. * || ||

అతద్వశ్యతయాతత్ సంస్పర్శేపి అస్మిష్టతన్మణః — [౧౦

నిర్వ. పూర్వత్ర

(౧) “షోగతినివృత్తై” || ధా భా-వ-౧౨౨-౨౪ ||

షస్రుః తోష్ఠః ఖర్ జపిళ్ళాదిభ్యణిరోలచా ఇతిపిళ్ళాదేరా
కృతిగణత్వాత్ బాహుళకాత్ పృషోతరాదిత్వాద్ వా ఆలోపః.
బాహులకాత్ కిత్త్వమేవవా యద్వా ఘ్రివరిబృంహిణేమరా
దౌ కథాదిః. నిచ్. అతోలోపః తతో_చ్ నిలోపః అగుణః
సర్వమ్ గుణం స్వగుణభూతమ్ తాదృశసర్వావస్థమ్కుర్వన్
విభ ర్తితి—

(గుణభృత్).

భృషః క్షిపితుక్ అగుణః

[౨౦

(౧) “సంకేతగ్రామకుణగుణచామన్త్రణే” || ధా చు-౧౩౧-౨౩ ||

చురాదౌకథాదిః ఆల్లోపః తస్యస్థానివద్ భావాత్ నగుణః
తతః పచాద్యచ్ నిలోపః. ... *

నిరు. ౮౪౩. సంకల్పాత్స్వగుణీభూతసర్వావస్థమిదంజగత్ |

కుర్వన్ విభ ర్తినిత్యంయః (గుణభృత్) సస్త్రితోబుధైః || ౫౫౪ ||

౯౦, అక్ష.౧౨-శ్లో. ౯౦, అక్ష.౧౬ (౨౦౪) నా. { ౨౪౪. నిర్దుణః
 { ౨౪౫ మహాత్

౨౪౪ నిర్దుణ

౨౪౫ మహాత్

ఓం నిరుజాయనమః

ఓం మహాతేనమః

భా. (నిర్దుణః).

పరమస్వత స్త్రీః, ఇరమస్యపరమంవశిత్వమ్, [౫

(౧) “విశ్వస్యమిషతోవశీ” || తై-ఉ-౬ ప్ర-౧-౨ ||

(౨) “సత్వాదయోనస స్త్రీ శేయత్రచప్రాకృతాగుణాః” ||

ఇతివ ప్రకామ్యమిచ్చానభిఘాతభూమా ఉత్పజ్జతినిమజ్జతిచ
 యథోదకే. ... *

అస్యపరమప్రకర్షాత్ — [౧౦

(మహాన్).

నిర్వ. ఇదమస్యప్రకృష్టం ప్రభుత్వాపరపర్యాయమీశితృత్వమ్ అతద్వ

శ్యతయానిర్గతః తత్సంస్పర్శేపి అస్పృష్టః

తద్గుణోన్యేతి—

(నిర్దుణః). [౧౫

గుణోహ్యుక్తః నిర్పూర్వః బహుప్రీహిః నిసమరుత్వమ్

విశేషః పరమస్వాత స్త్రిలక్షణమిదమస్య పరమంవశిత్వమ్

ప్రకామ్యంఇచ్చానభిఘాత భూమాపుత్పజ్జతి నిమజ్జతిచయథో

దకేతేనచపరమప్రకృష్టేనహ్యేతేపూజ్యతఇతి—

(మహాన్).

[౨౦

నిరు. ౨౪౪. స్థితోపినీరక్షీరవజ్జగతోస్పర్శవాద్ధుణైః

ఉత్తస్స (నిర్దుణ) ఇతిసప్తాంశఃపావనత్వదః॥ ౫౫౫॥

౨౪౫. భూమ్యాసహమహానీరేఘ్యుత్పజ్జననిమజ్జనాత్.

(మహానితి) చవిఖ్యాతఃపడర్లస్తుమహత్వదః॥ ౫౫౬॥

శ్లో.౯౦,అక్ష.౧౫-శ్లో.౯౦,అక్ష.౧౬.(౭౧౫) నా. ౮౪౫. మహాతే

భా. (౧) “మహాతేఃపృషద్భూమ్” ||ఉ-౨-౨౬౮-౨౦||

ఇత్యాదినాపూర్వవన్నిపాతనమ్, యథా

(౨) “సంప్రయోజ్యవియోజ్యాయంకామకారకరఃప్రభుః” ||

(౩) “యద్యదిచ్ఛేదయంచౌరిస్తత్తత్కుర్యాదయత్నతః” ||

ఇతిఛాయానుప్రవేశేనపరచిత్తవశీకారః అనుభ్యానేనతచ్చిత్తా
ధిష్ఠానమ్ సజీవస్యఉత్థితజీవస్యవా శరీరస్యాను ప్రవేశనమ్
ఇష్టాపూర్తాధిష్ఠానంఇతిచతుర్విధమ్, యత్రకామావసాయిత్య
మాహుః. ... *

తాదృశవైశ్వరూప్యప్రకర్షేణకృద్ధృతః ననియమితఃఇతి—

నిర్వ. (౧) “మహాపూజాయమ్” ||ధా-భా-ప-౧౨౦-౩౦||

వర్తమానే

(౨) “పుషత్ బృహత్ మహత్ జగత్ శత్రవచ్చ” ||ఉ-౨-౧౬౮-౨౦||

ఇతి ఆదినా అతిప్రత్యయాన్తోనిపాతితః శత్రవత్ కార్యభాక్
చభవతి తత ఉగిత్యాదుగిదచామితినుమ్ మిత్వాత్ [౧౫
అవ్యా దచఃపరః

(౩) “సాస్తమహతస్సంయోగస్య” ||౬-౪-౧౦౧,౨౬-౨౩||

ఇతి మహతోనస్యోపధాయాద్భిః సంయోగాస్తలోపఃతస్యా
సిద్ధత్వాత్ నలోపోన. ... *

ఛాయానుప్రవేశేన పరచిత్తవశీకరణమ్ అనుభ్యానేనతచ్చిత్తా
ధిష్ఠానమ్ సజీవస్యోద్ధృత జీవస్యవా శరీరస్యాను ప్రవేశనమ్
ఇష్టాపూర్తానుష్ఠానంచేతి చతుర్విధం యత్ర సర్వధాస్వాచ్చ
ద్యౌవస్థాన లక్షణమ్ యత్రకామావసాయిత్యముచ్యతే తా
దృశవైశ్వరూప్యప్రకర్షేణ కృద్ధృతోనియమితోనేతి—

జ్ఞో.౯౦, అక్ష.౧౭-జ్ఞో.౯౦, అక్ష.౨౨. (౭౧౬) నా. { ౮౪౬ అధ్యతః
 { ౮౪౭ స్వధృతః

౮౪౬ అధ్యత

౮౪౭ స్వధృత

ఓం అధ్యతాయనమః

ఓం స్వధృతాయనమః

భా. (అధ్యతః).

తత్ప్రకర్షశ్చ సర్వదాస్వాచ్ఛద్యమ్, అతోభీతభస్తాహుః, ఆసిద్ధ
 సమాధయోహివైదికపుత్రాః తత్ సంకల్పాత్ అపునరావృత్తి
 పరమపదంప్రాప్తుః భవావర్తేనపునరావర్తంతే, చిదచిత్ స్వరూ
 పవివర్యాససామర్థ్యేపి అసాకస్యాపి హేతోర్నవివర్యాసయతీతి*
 మన్త్రైషధితవస్సమాధిసిద్ధాత్ బద్ధైశ్వర్యాత్ భగవదైశ్వ

ర్యం వ్యావర్తయతి —

[౧౦]

(స్వధృతః).

ఏతదైశ్వర్యమస్యనసమాధ్యాద్యుపాధికమ్ కిన్తుస్వభావతోధృ
 తమ్ ఇతి స్వధృతః. ... *

నిర్వ. (అధ్యతః).

ధృతః కర్తృణి క్తః. అనిత్ అగుణః నభోనలోపః....* [౧౫
 అథనన్త్రైషధ తవస్ సమాధిసిద్ధాత్ భగవదైశ్వర్య మవ్యా
 వర్త్యతే సోపాధికతదైశ్వర్యోక్తోపాధివైధుర్యాత్ స్వసస్వా
 భావికేనైశ్వర్యేణధృతఇతివాడక్తహేతునా స్వసస్వభావేన
 ధృతమైశ్వర్యమ్ స్వధృతం తదస్యాస్తీతివా—

(స్వధృతః).

[౨౦]

ధృతఉక్తః స్వరతేదైశ్వబ్జశ్చ అనుకల్పే స్వధృతశబ్దాత్
 అర్థఆద్యచ్ హత్పర్థీయః.

(౧) “యస్యే” తిలోపః. ... *||

||

నిఘ. ౮౪౬. యశ్చానియన్యః కేనాపిహ్య (ధృత) స్మతుకీర్తితః.

౮౪౭. స్వభావతోధృతైశ్వర్య (స్వధృతః) పరికీర్తితః || ౫౫౭ ||

౪౪౪ స్వాస్య

ఓం స్వాస్వాననమః

భా. అథము కైశ్వర్యాత్ —

(స్వాస్యః).

[౫

అస్యాః ఆననమ్.

(౧) “ఆతశోచపనగ్నే”

॥సూ-౩-౩-౧౦౬-౧౦౭-౧౧॥

ఇతిఆజ్ఞాసాశోభనాఅస్యేతిముక్తస్యహి ఆవిర్భూతస్వాభావి

కైశ్వర్యరూపం ఆననందప్రమేషార్వమవిద్యాతిరోహితత్వాత్.

(౨) “నైవంభగవతస్సదావిర్భావాత్” ఇతి.*॥

॥౧౦,

అథనిత్యానామైశ్వర్యాత్ —

విర్వ. అథ ముక్తైశ్వర్యాదేతస్యవ్యాప్తిః కీర్త్యతేపాగవిద్యాతి.

రోహితానంతరావిర్భూత స్వాభావికైశ్వర్యరూపా ముక్తాన.

నాద్వ్యవర్తమానాసదా విర్భావాత్ సుశోభనాఅస్యాఆన.

నాస్థితిరస్యేతి —

[౧౫

(స్వాస్యః).

(౧) “ఆనఉపవేశనే”

॥థా-అ-అ-౧౨౩-౨౩॥

(౨) “ఋహలోర్ణ్యత్”

॥౩-౧-౧౨౪-౨౪౧-౨౪౧-౨౩॥

ఇతిర్ణ్యత్ తయోరేవకృత్యేత్యాదినాభావే యమ్ కృత్యః

తతస్త్రియామతప్తాబాదిసుపూర్వోబహువ్రీహిః యన్ ఉపన

ర్జనహ్రస్వః స్వాస్థఇతిపాతేఆజ్ఞాపూర్వాత్ తిష్ఠతేర్

(౩) “ఆతశోచపనగ్నే”

॥౩ ౩ ౧౦౬-౧౦౭-౧౧॥

ఇతిస్త్రియామజ్ఞా ఆర్హోపః ఆన్యత్ పాగ్గవత్. ... *

శ్చిరు. ౪౪౪. ఆననంశోభనంయస్యస (స్వాస్య) ఇతిచోద్యతే.

౮౮౯ పాగ్గింశ

ఓం పాగ్గింశాయనమః

భా. (పాగ్గింశః).

(౧) “యత్రపూర్వే” ||పు సూ-౧-౨- || [౫

ఇతిశ్రుతిః అనాదిముక్తాఃపాగ్గింశః, తేషాంవంశఃసముద్భవ
భూమిఃనిత్యస్వరూపావిర్భావనిబద్ధనభూతః
ఇతి సర్వంహిసర్వధాతదిచ్ఛపాధికమితి అవవాదః. సర్వ
స్యాస్యసంక్లృషామైవైష్ణవే

(౨) “తథాప్రగుణమైశ్వర్యంనాథస్వాభావికంపరమ్|నిరస్తాతిశయం
యస్యతతస్తోష్యామికింత్యహమ్”ఇతి*||

నిర్వ. అథనిత్యైశ్వర్యాదస్యవైలక్షణ్యం. లక్ష్యతేసర్వస్యాపి సర్వ
ధాతదిచ్ఛాదీనతయా పాగ్గింశపూర్వేషామ్. అనాద్యవిద్యా
నిత్యముక్తానామ్ సూరీణాం వంశః తత్ స్వరూపావిర్భావ
నిబద్ధనభూతతయాసముద్భవభూమిరితి— [౧౫

(పాగ్గింశః).

ప్రస-వన-శబ్దే.

(౧) “వనపణసంభక్తా”వనుచనోచ్యతే ||ధా-భా-ప-౧౧౯-౨||

(౨) “టువమ్ ఉత్-గిరణేవా” ||ధా-భా-ప-౧౨౩-౩౩||

తత్ర- వనేర్వమేశ్వ- జని-దా-చ్యు- సృ-వృ- మది-షమి-నమి-
భృ-భృ ఇత్వన్-త్వన్-క్వ- క్షిన్-శక్-స్యథ ధ- టా-టివః

(౩) “అన్యేభ్యోపిదృశ్యస్తే” ||౩-౨ ౭౫|౨౫౯-౨౦||

ఉక్తాః ప్రత్యయాఃప్రకృత్యంతరేభ్యోపిభవన్తి అతోవృధాతోః

నిరు. ౮౮౯. అనాదిముక్తాఃపాగ్గింశాయేతేషాముద్భవభూమిదః||౫౫౮

(పాగ్గింశ) ఇతివిఖ్యాతః సప్తార్ణోమనురుత్తమః|

అన్యవంశఃప్రపంచఃసవంశఃపాగ్గింశవనహిపాశ్చాన్యైశ్చితిపాగ్గింశః

శ్లో॥ ౮౯॥ ౮౫౧ భారభృత్

ఓం భారభృతేనమః

భా. వంశంఅసేవైరోక్తంస్వసవైనభూతం నిత్యవర్తసిద్ధవర్తంవద్ధయ
తీతి యథా

(౧) “ప్రణతోస్త్యవైసవైనమ్” ఇతి * ॥

ముక్తానాంచబద్ధసంసన స్వరూపావిద్భావస్వప్రాప్తిభారం
విభర్తితి—

(భారభృత్). ... *

తత్రప్రమాణయతి—

భిర్వ. (౧) “వృథువృద్ధే” ణీచ్ గుణః రపరః ॥ధా-భ్యా-ఆ-౧౨౧-౬॥

తతోల్బురిత్యాది అనః ణీలోపఃవంశఉక్తః. ... *

ముక్తానాంచ భారమ్ బద్ధసంసన స్వరూపావిద్భావస్వ
ప్రాప్తిభారమ్ విభర్తి భరతివేతి—

(భారభృత్).

భృతో ఉభయస్తాదపిక్విపితుక్ అగుణః పునరపిస ఏవథాతు
రావర్త్యః.

(౧) “అకర్తరిచకారకే” ॥౩-౩-౧౯౧౨౨-౧౫॥

ఇతికర్తృణిఘ్నో వృద్ధిః రపరత్త్వమ్. ... *

అత్రచప్రమాణ సంపత్తిమతాప్రఖ్యాప్యతే ఉక్తవత్క్యమాణగు
ణకతయా సర్వేచ్ఛపి వేదాదిఘ్నాస్త్రేషు కథ్యతేష్టాయమ్
ప్రగీతఇతి—

నిరు. ౮౫౧. ముక్తానాంబద్ధమోక్షాదిభారస్యభరణాద్ధిసః॥

(భారభృత్) సప్తవర్ణస్యతాగర్యనిర్వాహశక్తిదః॥౫౬౦॥

౮౫౨ కథితో

౮౫౩ యోగీ

ఓం కథితాయనమః

ఓం యోగీనేనమః

భా. (కథితః),

ఉక్తవత్సమానగుణవత్తయా, సర్వశాస్త్రైః; యథా, [౫

(౧) “వేదేషు సపురాణేషు సాక్షోపాక్షేషు గీయసే;” ||

(౨) “వేదే, రామాయణేపుణ్యే, భారతే, భరతర్షభ! ఆదా, మధ్యే, తథాఽనైచ, విష్ణుస్సర్వత్రగీయతే;” ||

(౩) “వచసాంవాచ్యమ్;” || ౧-జి-౭ ||

[1⁹⁵]

ఇత్యాది.

...

...

* [౧౦

“సర్వమేతత్ సంభావయతి” ఇతి—

(యోగీ).

నిర్వ. (కథితః).

(౧) “శథ-వాక్యప్రబంధైః.” || ధా చు-౧౩౧-౧౧ ||

చురాదిః. అదంతః. నిచ్. అతోలోపః. తస్యస్థానివత్-త్వాత్, నోపధావృద్ధిః. తతః కర్తృణిక్తః. ఇట్.

(౨) “నిష్ఠాయాంసేత్” || ౬-౪-౫౨, ౫౩-౩౦ ||

ఇతి, శేర్ లోపః.

...

...

*

సర్వమ్ ఇదం సంభావ్యత ఇతి, ప్రదర్శ్యతే.

“యుజ్యతేఽనేన ఇతి, యోగః, అఘటితార్థఘటనం మహా ప్రభావః. సోఽతిశయితో నిత్యయుక్తశ్చ, అస్యాస్తి” ఇతి—

(యోగీ).

నిరు. ౮౫౨. ఉక్తశ్శాస్త్రైః (కథితో) యన్ సర్వగుణవత్తయా.

యోగోహ్యఘటితార్థస్యఘటనం? తేన సర్వధా-|| ౫౬౧ ||

౮౫౩. యస్యాస్తి నిత్యసంబంధస్ (యోగీ) పరికీర్తితః ।

౮౫౪ యోగీశ్వ

ఓం యోగీశాయనమః

భా. “యుజ్యతే_౭ నేన, ఇతి, యోగః, అఘటితార్థఘటనమ్, మహా
॥ ప్రభావః; సో_౭ స్యాతిశయేన నిత్యయోగేనచ” ఇతి;- [౫
యథా:-

(౧) “పశ్యమేయోగమైశ్వరమ్”; ||గీ-౧౧-౮||

(౨) “యోగేశ్వరఃకృష్ణః”; ||గీ-౧౮-౭౮||

(౩) “యోగంయోగేశ్వరాత్కృష్టాత్”; ||గీ-౧౮-౭౫||

(౪) “మహాయోగేశ్వరోహరిః;” ఇత్యాది. * ||గీ-౧౧-౯|| [౧౦
“బద్ధేష్వపి,సహజ-సమాధి-కానాంసనకాదియోగినామపి,ధుర్యః” —
(యోగీశః).

నిర్వ.(౧) “యుజిర్ - యోగే”. ||ధా-రు-౧-౭-౧౨౭-౨౭||

(౨) “హలశ్చ” ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౩||

ఇతికరణైఘ్నా. గుణః. [౧౫

(౩) “చజ్జోః” ||౭-౩-౫౨|౨౪౦-౩౩||

ఇతి మత్స్వమ్. గః. తతఃఅతిశాయనే, నిత్యయోగేచ, మత్స్వర్థీ
యోఽతఃకః

(౪) “యస్యేతిచ” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧||

[197]
ఇతి, లోపః. ఇన్నస్తదీర్ఘ ఇత్యాది. ... * [౨౦

“బద్ధేష్వపియోగినాం సహజసమాధికానాం సనకాదియోగి
నామ్, ఈశః, తద్ - ధుర్యతయా. స్వామీ” ఇతి.—

(యోగీశః).

ఈశేః ఇగుపథాత్కః. యోగీశబ్దోచ్చత్తః. నలోపః. దీర్ఘః.*

నిరు.౮౫౪. (యోగీశన్)సనకాదీనాంయోగినాంధుర్యఉచ్యతే||౫౬౨||

స్లో.౯౧,అక్ష.౧౨-స్లో.౯౧,అక్ష.౧౯.(౨౨౩)నా. {౧౫౫ సర్వకామదః
 ౧౫౬ ఆశ్రమః

౧౫౫ సర్వకామదః|

౧౫౬ ఆశ్రమశ్

ఓం సర్వకామదాయనమః

ఓమ్ ఆశ్రమాయనమః

భా. (౧) “సనద్దనాదీన్ అపకల్మషాన్ మునీంశ్చ కారభూయోఽతిపవిత్ర
 తంవదమ్”; ఇతి. ... * ||వి-పు || ౧౫

“యోగస్థలి తేభ్యోఽపి అణిమాదికామాన్ అన్తరాయతయాదదాతి” ఇతి-
 (సర్వకామదః);
 యథా:-

(౧) “ప్రాప్యపుణ్యకృతాం లోకాన్ ఉపిత్వా శాశ్వతీస్సమాః”;
 [198]

ఇత్యాది. ... * [||గీ ౬-౪౧|| ౧౦౦

తతః నివృత్త్య, సుభిక్షపరవిద్యేషు వైష్ణవగేహేషు, తేషాం
 విశ్రాంతిహేతుః—

(ఆశ్రమః).

నిర్వ. “యోగస్థలి తేభ్యోఽపి, సర్వాన్ కామాన్, అన్తరాయభూతాన్
 అణిమాదికామాన్, దదాతి,” ఇతి — [౧౫

(సర్వకామదః).

దదాతేఃకః. ఆల్లోపః. కమేః కర్తృణిఘభి కామఉక్తః. అన్య

చ్చ తత్రైవ స్ఫుటమ్. సర్వశబ్దశ్చ ప్రాగ్ ఏవోక్తః. ... *

“సహి, తేభ్యః, కామానేవదదాతి నత్వన్యాన్? తేచతతోనివృ

త్త్య, సుభిక్షపరవిద్యేషు శ్రీవైష్ణవగేహేషు, ఆశ్రమ్యస్తే, విశ్రా

ంతిం ప్రాప్యస్తేఽనేన” ఇతి—

(ఆశ్రమః).

నిరు. ౧౫౫. అణిమాదీన్ సర్వకామాన్ యోగస్థలితయోగినామ్|

అన్తరాయతయాముక్తైః, దదత్ స్వాత్ (సర్వకామదః) ||౫౬౩||

౧౫౬. తేషాంతుయోగభ్రష్టానాం హేతుర్ వైష్ణవసత్త్వమ్|

సుభిక్షపరవిద్యేషు విశ్రాంతేర్ (ఆశ్రమశ్) స్మృతః ||౫౬౪||

౮౫౭ శ్రమణః

౬౦ శ్రమణాయనమః

భా. (౧) “శుచీనాంశ్రీమతాంగేహయోగభ్రష్టేభిజాయతే” ||

ఇతి.

...

* [శ్రీ-గీ-౬-౪౦||

“భాగజన్మభ్యామ్ అనుపక్షీణపూర్వసంసారైః, తత్ర సమాధి-
శేషోఽనాయాసేన, శ్రావ్యతే, అభ్యస్యతే” ఇతి!—

(శ్రమణః).

(౧) “యువోరనాకా” ఇత్యనః.

|| ౭-౧-౧౧౧౦౨-౧౨||

నిర్వ. (౧) “శ్రమ- తపసి, ఖేదేచ”;

|| థా-దివా-౯-౪౧౧౨౫-౨౨||

ఆజ్ఞపూర్వః. నిచ్. వృద్ధిః. అనుస్తత్వాత్ మిత్యై.

(౨) “మితాంహ్రస్వః”. తతః,

(౩) “అకర్తరిచకారకే”

|| ౩-౩-౧౮౧౨౨౨-౧౫||

ఇతి అనువృత్తా,

(౪) “ఏరచ్”

|| ౩-౩-౫౬౧౨౪-౧౫|| [౧౫

ఇతి, కరణే అచ్. నిల్పః.

...

*

“భాగజన్మభ్యామ్ అవ్యనుపక్షీణ పూర్వసంసారైః తైః తత్ర
సమాధిశేషోఽనాయాసేన, శ్రవ్యతే, పరిశ్రవ్యతే, అభ్యస్యతే
విషయభూతేఽప్రిన్, అస్తాత్, అస్తై అనేన, ఇతివా; లైన్ తత్ర
సమాధిశేషేణ శ్రవ్యతే, అభ్యస్యతే యమ్ ఇతివా;
తే శ్రవ్యస్తే, సమాధిశేషాభ్యాసం ప్రాప్యస్తేనేన, ఇతివా;
శ్రమయతి, తత్ర తాంస్తమభ్యాసయతి” ఇతివా;—

(శ్రమణః).

నిరు. ౮౫౭. అక్షీణపూర్వసంసారైర్జన్మనాఽనుభవేనచ।

శ్రవ్యతే అభ్యస్యతే తే తేతి (శ్రమణః) పరికీర్తితః || ౫౬౫ ||

శ్లో.౯౧,అక్ష.౨౦-శ్లో.౯౧,అక్ష.౨౨ (౭౨౫) నా. ౮౫౭. శ్రమణః

భా. (౨) “తత్రతంబుద్ధిసంయోగంబు తేపార్వదైహికమ్” || ౧-౪౩ ||

ఇతి. ... *
~~~~~

నిర్వ. ధాతుః పాగ్ వత్. తతః

(౧) “అధికరణాపాదానసంప్రదానకరణకర్తృకర్తృషు” ||

(౨) “కృత్యల్యుటః” || ౩-౩-౧౧౩ | ౨౩౯-౧౧ ||

ఇతి బాహులకాత్ ల్యుట్. తత్రచ, అధికరణాపాదాన సంప్రదానకర్తృషు, శుద్ధాత్, కరణేకేవలాత్ ణ్యనాచ్చ; కర్తరితు, ణ్యనాదేవచాయమ్. ఇతి వివేకః. కరణాధికరణయోః,

(౩) “హుశ్చ” || ౩-౩-౧౨౧ | ౨౮౮-౧౩ || [౧౦

ఇతి ఘర్షప్రాప్తః. కరణేణ్యనాత్ ఏరచ; తదిదం బాహులకాత్ ల్యుటాఽపొద్యతే. మహాన్ హి, తస్యప్రభావః? కర్తరిల్యప్రభృతిశ్చవా. యోరనః. నివి వృద్ధౌ, మిత్రేష్వ, మితాం హ్రస్వః. నిలోపః. ఇత్యమ్. యద్యా;

(౪) “తాభ్యామ్ అన్యతోణాధయః” || ౩ ౪-౭౫ | ౨౮౧-౧౬ ||

ఇతి అన్తరేణ సంప్రదానాపాదానే

(౫) “తుదాదిభ్యోనకా” ఇత్యనః. శేషంపాగ్ వత్. శ్రవణఇతిపాతేతు,

(౬) “తైస్తైః, దాస్యవిశేషైః, శ్రవ్యతే, పచ్యతే నేన” ఇతి, వా;

(౭) “తంశ్రవయతి, పరిపక్వయతీ” ఇతి, వా; యథాయథమర్థః.

(౮) “శ్రేష్ఠాకే”- భాషి: || ధా-భాష-౨౭-౧౭ | ౧౨౨-౨౨ ||

(౯) “శ్రాపాకే”- || ధా-అ-౬-౧౦ | ౧౨౪-౩ ||

అదాదిః శ్రాయతేః శ్రావేర్వా ఉభయత్రాపి నిచ్.

(౧౦) “అర్చి-హ్రి-స్త్రి రీ క్నూయీ త్స్యాయాతాంపుజశౌ” || ౭-౩-

ఇతి, ఆదన్తలక్షణపుక్. [౩ ౭ | ౨౦౩-౩౩ ||

(౧౧) “ఘటాదయోమితః” ఇతిమిత్త్వమ్. తత్రహి, || కా-౧౭౩-౧౭ ||

(౧౨) “శ్రాపాకే” ఇతిపత్యతే? తత్రచ, || ||

౮౫౮ ట్రామస్

ఓం ట్రామాయనమః

భా. “ఏవంస్వయోగాభిముఖ్యమాత్రేణ, తేయోగభ్రష్టాఅపి,దుర్గంత
రితుంక్షమస్తేస్తాత్” ఇతి— [౫

(ట్రామః).

ఘర్ష.

(౧) “సహికల్యాణకృత్ కశ్చిద్దుర్గతింతాత!గచ్ఛతి?” ||గీ-౬-౪౦||

ఇతి.

...

...

*

[||కా-పరి-౧౨౭-౨౭||

నిర్వ.(౧౩) “లుగ్వికరణాలుగ్ వికరణయోరలుగ్ వికరణస్యగ్రహణమ్”

(౧౪) “లక్షణప్రతిపదోక్తయోగప్రతిపదోక్తస్యగ్రహణమ్” ||కా-పరి.

ఇతి పరిభాషాభ్యాం,

[౧౨౭-౨౮||

శ్రాయతేశ్రాతేశ్చోభయోరపిగ్రహణమిత్యుక్తమ్. హృస్వః.

[199]

ల్యుడిత్యాది. అనః.ణిలోపః. ఇత్వమ్. ప్రిగ్సత్ - ఇతరత్. *

ఇథంస్వయోగాభిముఖ్యమాత్రేణ, తేయోగభ్రష్టతాఅపిదుర్గం
తరితుంక్షమస్తేస్తాదితివా; తేతభాభవతుంక్షమ్యస్తేశక్తాగ

క్రియస్తేనేనేతివా; తాక్షమయతి,తత్ -క్షమాన్కరోతీతివా; —

(ట్రామః).

(౧) “క్షమామ్సహనే”; ||ధా-భా-ఆ-౧౨౯|౧౧౫-౨౯|| [౨౦

(౨) “క్షమాసహనే”, వా. ||ధా-దివా-౯౧-౬|౧౨౫-౨౨||

ఆద్యోభ్యాదిః; షిత్. అపరోదివాదిః, అషిత్. తతః, ఆద్యే
కల్పే ఉభయతోపి

(౩) “అకర్తరిచకారకే”

||౩-౩-౧౯|౨౮౧-౧౫||

ఇతి, అపాధానేఘర్ష.

[౨౫

నిరు. ౮౫౮. యోగాభిముఖ్యమాత్రేణయోగభ్రష్టాఅపిస్వయమ్|

యస్తాత్క్షమస్తిస (ట్రామో)భవాభితరణాయవై||౫౬౬||

భా. “ఏవం ప్రత్యాపన్న సమాధీన్, సమాధివిపాకద్వారా, తమ సుఖ పారంనయతి” ఇతి—

నిర్వ. (౪) “నోదాత్త-” || ౭-౩-౩౪|౨౩౨-౭||

ఇత్యాదినానవృద్ధిః. ద్వితీయే: క్షమేర్ నిచ్; వృద్ధిః; [౫

(౫) “నోదాత్త-” || ౭-౩ ౩౪|౨౩౨-౭||

ఇతిహి చిణి ఇతి నితి కృతి చ ప్రతిషేధః ! అతోమిత్వై, హ్రస్వః తతః, కరణే,

(౬) “ఏరచ్” || ౩-౨-౫౬|౨౮౪||

ఇతి, అచ్; నిలోపః. తృతీయే: - క్షమేః పచాద్యచ్. తతః, క్షమశబ్దాత్,

(౭) “తత్ కరోతి” ఇతినిచ్. || ౩-౧-౨౬|౨౦౮-౧౦||

(౮) “నాఃస్థవత్” వార్తి || ౬-౪-౧౫౫||

ఇతి టిలోపః. తస్యస్థానవత్-త్వాత్ నోపధావృద్ధిః. తతః, పునశ్చ, పచాద్యచ్. నిలోపః. తతస్సర్వత్ర, [౧౫

(౯) “ప్రజ్ఞాదిభ్యశ్చ” || ౫ ౪-౩౮|౧౪౫-౩౩||

ఇతి తస్యాకృతిగణత్వాత్ స్వాధేఅణ్. ఆదివృద్ధిః.

(౧౦) “యస్య” ఇతి, లోపః. ద్వితీయకల్పే:- || ౭-౨-౧౫|౨౬-౧౧||

“వా చిత్తవిరాగే” ఇత్యతః, వేతి ||

(౧౧) “మితాంహ్రస్వః” || || ౨౦

ఇతిసూత్రే అనువర్త్యః తస్యవ్యవస్థితవిభాషాత్వాశ్రయణాన్న హ్రస్వ ఇతివాబోధ్యమ్. అత్రచ, నతత్రప్రజ్ఞాదిత్వం కల్ప్యమ్. విగ్రహవాక్యేఽపిదీర్ఘః పాఠ్యఇతి విశేషః. ... *

“ఏవం ప్రత్యాపన్న సమాధీన్, సమాధివిపాకద్వారా, మాలని రుక్తానురోధాత్, సుష్టు, పారం, -తమ సుఖపారం, నయతి” ఇతి—

౮౫౯ సుపర్ణః

ఓం సుపర్ణాయనమః

భా. (సుపర్ణః).

(౧) “స్వపారం భగవాన్ నయతి” || ౫౫ ||
ఇతిమాటాః.

(౨) “అనేకజన్మసంసిద్ధన్ తతోయాతిపరాంగతిమ్” || ౫౬-౮౫ ||
ఇతి. ... *

“తాంశ్చ, ప్రబలహేతుభిః, పతితాన్ అపి, వాయునానుపమ
గతిత్వరేణ పతగపతినా, వాహయతి-ఉత్తారయతి” ఇతి—

నిర్వ. (సుపర్ణః).

నయతేర్ డః. టిలోపః.

(౧) “పార-తీర-కర్తృసమాప్తా” || థా-చ-ఉ-౧౩౧-౨౯ ||
చురాడిః. ణిచ్. తతఃకర్తృచ్. ణిలోపః. తతః పృషోద
రాదిలక్షణోద్దిష్టస్యహ్రస్వః. హ్రస్వస్యలోపశ్చ; సుపూర్వః.

(౨) “సహసుపా” || ౨౧-౮౫౯-౫ ||
ఇతి, సమాసః. అసమానపదత్వాత్ -

(౩) “రమాభ్యామ్” || ౮-౮-౧౧౮౯ ||
ఇతి ణత్వాప్రాప్తా,

(౪) “పూర్వవదాత్” || ౮-౮ ౩౧౭౬-౬ || [౨౦ ||
ఇతి ణత్వమ్. ... *

తాంశ్చ ప్రబలహేతుభిః పతితానపి- పరమర్షిశాపాదధర్మరం,
పరమభాగవతం వసుమ్, గరుత్మతా పునరుపరిచరీకరణాత్-వా
యనా, పరమగత్వరేణపతగపతినా, వాహయతి-ఉత్తారయతి” ఇతి—

నిరు. ౮౫౯. ప్రత్యాపన్నసమాధీన్ సమాధేఃపరిపాకతః।

తమసంపారంనయతి (సుపర్ణ) స్పృచకీర్తితః || ౫౬౭ ||

స్లో. ౯౦, అక్ష. ౨౮-స్లో. ౯౨, అక్ష. ౪. (౨౨౯) నా. { ౮౬౦. వాయువాహనః
 { ౮౬౧. ధనుర్ధరః

౮౬౦ వాయువాహనః॥

స్లో॥ ౯౨॥ ౮౬౧ ధనుర్ధరః

ఓం వాయువాహనాయనమః

ఓం ధనుర్ధరాయనమః

భా. (వాయువాహనః).

యథా, పరమర్షి శాపాద్ † అథశ్చరంపరమభాగవతం-వసుం-
 గరుత్మతా పునరుపరిచరీచకార, శ్రీవిష్ణుతత్త్వేచ,

(౧) “అథవాపక్షీ రాట్తూర్ణ మాగత్యస్వామిసంపదమ్ | నేవ్యత” *
 “ఈదృగుపాసకానాంకణ్ణకోద్ధరణాయస్వయమేవ” —
 (ధనుర్ధరః).

(౧) “పతదర్థంహిలోకేఽస్మిన్క్షత్రియైద్రాగ్యతేధనుః” ॥ [౧౦

(౨) “ధాగ్యతేక్షత్రియైశ్చాహమాఽఽర్తశబ్దోభవేదితి” * ॥

నిర్వ. (వాయువాహనః)

(౧) “వహ-పా” వణే” ॥ ధా-భా-౩౧ ౧౧ | ౧౨౩-౧౪ ॥

[200]

ణిచ్. వృద్ధిః. ల్యురిత్యాది. అనః. ణిలోపః.

(౨) “వా-గతిగన్ధనయోః” ॥ ధా-అదా-౬-౫ | ౧౨౪-౩ ॥ [౧౫

(౩) “కృవాపాజిమి స్పది సాధ్యశూభ్యఉణ్” ॥ ఉ-౧-౨౬౦ ౧౪ ॥
 ఇతి, ఉణ్. ॥ ౭-౩-౩౩-౨౩౧-౧౮ ॥

(౪) “అతోయుక్చిణ్కృతోః” ఇతి ఇహణితికృతిధాతోర్యుక్. *
 ఈదృగుపాసకానామ్ కణ్ణకోద్ధరణాయస్వయమేవధనుః కార్ముకమ్
 (ధనుర్ధరః). ధృఙఃపచాద్యవిధరఉక్తః. [ధరతిఇతి—

(౧) “ధన-ధాన్యే” ఉసిప్రకరణే, ॥ ధా జు-ప ౩-౯ | ౧౨౪-౨౨ ॥

నిరు ౮౬౦. వాయునాగత్యరేణైవ కర్తృణాపతితాకసతః |

గరుత్మతావాహయతియస్సుస్యాద్ (వాయువాహనః) ॥ ౫౬౮

౮౬౧. ఉపాసకానాంభక్తేర్యఃప్రత్యూహవినివృత్తయే |

ధనుషోధారణోన్మత్సయంసస్యా (ధనుర్ధరః) ॥ ౫౬౯ ॥

† అనిశ్చరమ-గ.

శ్లో.౯౨,అక్ష.౫,శ్లో.౯౨,అక్ష.౧౦.(౭౩౦) నా {౮౬౨.ధనుర్వేదః
 {౮౬౩. దణ్డః

౮౬౨ ధనుర్వేదో

౮౬౩ దణ్డో

ఓం ధనుర్వేదాయనమః

ఓం దణ్డాయనమః

ఖా. అన్యేపిసురనరేష్టాద్వియోధనురాదికం తత్తచ్చాస్త్రప్రవర్తకే
 ఒస్మిన్విష్టనీతి — [౫
 (ధనుర్వేదః). ... *
 “వేదధర్మక్షేమంకరన్మపతిముఖేనదణ్డ నీత్యాచుష్టాన్ దా
 వ్యతి” ఇతి —
 (దణ్డః).

(౧) “ఇమన్తాణ్డః.” ... * ||౧-౨౬౪-౧౭|| [౧౦

(౨) “అర్చి-పు-వపి-యజి-తని-ధని-తపిభ్యోనిత్” ||ఉ-౩-౨౬౯-౧౮||
 ఇతిఉసినిత్. సోరుత్వమ్. అన్యచ్చవక్తవ్యం ప్రాగుక్తమ్.

(౩) “నూనామతర్తశబ్దోఽభూత్” || ||
 ఇతిహిలోకేపిధానుషేధనుద్ధార్యతే? ... *
 అన్యేపిసురనరేష్టాద్వియః. ధనురిదముపలక్షణం ధనురాదికం
 తత్తచ్చాస్త్రప్రవర్తకేఒస్మిన్ విష్టన్తిలభన్తేఇతి —
 (ధనుర్వేదః).

(౧) “విష్టలాభే” ||ధా-తు-౫-౨౦||౧౨౭-౨౨||

(౨) “హలశ్చ” ఇత్యధికరణేఘశ్.గుణః. ||౩-౩-౧౨౧||౨౮౮-౧౩||
 ధనురుక్తః. రుత్వంప్రాగ్భ్యత్. ... *
 తథావేదధర్మక్షేమంకరనరేష్టాద్వియముఖేనదణ్డనీత్యాచుష్టాన్
 దావ్యతి ఉపశమయతీతి —
 (దణ్డః).

నిరు. ౮౬.౨. సురేష్టాద్వియోధనుశ్చాస్త్రేన్యస్తాద్విష్టన్తిసశ్రితః।
 (ధనుర్వేదో) హ్యస్తవర్ణోధనుర్వేదప్రదాయకః॥౫౭౦॥

౮౬౩ వేదధర్మారిష్టతాతినృపాదిముఖతఃఖలాః।

దణ్డనీత్యాదావ్యతీత (దణ్డన్) స్యాద్భుతువర్ణకః॥౫౭౧॥

శ్లో.౯౨.అక్ష.౧౧-శ్లో.౯౨.అక్ష.౧౬.(౭౩౧) నా. {౮౬౪.దమయితా
 {౮౬౫. అదమః

౮౬౪ దమయితా

౮౬౫ ౭దమః!

ఓం దమయితేనమః

ఓమ్ అదమాయనమః

భా. స్వయంబురావణాదీన్ తాచ్ఛీల్యేన—

(దమయితా).

...

...

* [౫

నచాస్యాన్యః కశ్చిదేవమితి—

(అదమః):-

యథా,

(౧) „భక్త్యుక్త్యాజ్ఞగత్సర్వంమనసైవజనార్దనః । నతుకృత్సంజగ
 చ్ఛక్తంతకిచ్ఛిత్కర్తుంజనార్దనే” ఇతి. ... * ||భా-ఉ-౬-౭-౮||

నిర్వ. (౧) „దముఉపశమే” ||భా-దివా-౯-౩|౧౨౫-౨౧||

శమేర్ణ్యుస్తాద్భావేపరజస్తస్య, ఇదం గ్రహణమ్ ఉపశమఇతి.

(౨) „ఇమన్తాడ్జః”, ఇతి, డః. ||ఉ-౧-౨౬౪-౧౭||

ఇమ్ ప్రత్యాహారః. బాహులకాన్న దస్యేత్వమ్.

(౩) „నేడ్” ఇతి, నేట్. అనుస్వారపరసవర్ణైః. *||౭-౨౮|౨౪౯ ౨||

స్వయంబురావణాదీన్ తాచ్ఛీల్యేన దమయితీతి—

(దమయితా).

ధాతుః పూర్వవత్. తతోణిచ్. వృద్ధిః. అమన్తత్వాత్

మీత్వే, మితాంహ్రస్వః. తతః,

(౧) „తృన్” ఇతి తాచ్ఛీలికస్తృన్. ఇట్. ||౩-౨-౧౩౫|౨౫ ౭-౧౫||

గుణః. అయ్. అనకాది.

...

*

కృత్సంస్యాపే పరిపథివర్గస్యాస్తిన్ అకిచ్ఛిత్కరతయానా స్తి

దమః దమనకర్తాఅన్యః, అన్యకర్తృకదమనంవా అస్యేతి—

(అదమః).

నిరు. ౮౬౪. తాచ్ఛీల్యాద్రావణాదీనాంహర్తా(దమయితా)స్వయమ్।

౮౬౫. కశ్చిద్దమయితానా స్తియస్యాసా(వదమన్)స్తృతః||౫ ౭౨||

౮౬౬ అపరాజితస్

ఓమ్ అపరాజితాయనమః

ఏవం సర్వతోముఖే ప్రశాసనే క్వచిత్ కదాచిత్ కుతశ్చిదప్రతిహతః—

(అపరాజితః):- యథా [౫

(౧) “దాశార్వానుపరాజితమ్” || ||

(౨) “యస్యను స్త్రీవగోష్టాచసహృచ్చైవజనార్దనః హరిస్త్రైలో
కృణాథస్సన్ కిన్నతస్యననిర్జితమ్” ||భా-ఉ- ||
ఇతిచ. ... *

నిర్వ. పాగ్విదేవధాతుః తతోభావేఘృణ్.

(౧) “నోదాత్తోపదేశస్య” ||౭-౩-౩౪,౨౩౨-౮|| [౧౧

ఇత్యాదినానోపధావృద్ధిః. ఆద్యే; తతః,

(౨) “తత్ర-రోఽః” ఇతిణిచి, ||౧౩౨-౧|| ||

(౩) “ణావిప్లవత్” ఇతి టిలోపః. || ||

ఉక్తయ్యుక్త్యానవృద్ధిః. తతఃవచాద్యచిణిలోపః. అనుకల్పేతు,
భావేఘృణ్. నాతోఽధికమితివివేకః. నఞ్పూర్వో బహు-
ప్రీహిః. నఞ్నోనలోపః. నామోసాంహితః అకస్సవర్ణేదీర్ఘః.*
ఏవం సర్వతోముఖే ప్రశాసనే క్వచిత్ కదాచిత్ కుతశ్చి-
దపి పరాజితః ప్రతిహతోనేతి—

(అపరాజితః).

(౧) “జి-జయే” ||ధా భా-ప-౧౬-౫౪,౧౧౮-౨౪|| [౨౦

(౨) “జి జృ అభిభవేచ;” ||ధా-భా-ప-౧౨౨-౨౮||
పరా-పూర్వః. తతః కర్తృణిక్తః అగుణః. అనిట్. నఞ్నోన-
మాసః; నలోపః. ... *

నిరు. ౮౬౬. క్వచిత్కదాచిత్కుతశ్చిత్ సర్వతోముఖశాసనే.

యస్యప్రతిహతిర్నాస్తిసైన్యాద్ (అపరాజితః)||౫౭౩||

౮౬౭ సర్వసహాయ

५६५ नियन्त्रा

ఓం సర్వసహాయనమః

ఓం నియ క్షేనమః

భా. స్వకాసనేన సర్వదేవతాన్తరమపిమన్వాధికారిణామారా
 ధ్యతయా సహ తేవిభ. త్రితి— [౫]

(సర్వ సహః).

...

...

*

తత్రతత్-తద్- రుచీన్ ప్రరోచయన్ నియచ్ఛతీతి—

(ನಿಯಮ).

నిర్వ. స్వశాసనేన సర్వమ్ - విశ్వమపి దేవతాన్తరమ్ సహతేమ
హృదికారిణామారాధ్యతయా విభర్తీతి— [౧౦

(సర్వ సహః).

(౧) “షహ-మర్షణే” ||ధా-భ్యా-ఆ ఆది-౧|౧౨౨-౧||

పన్ను: ఆచ్.సర్వశక్తి: నచ

(౨) “పూస్వర్వయోర్ దారిసహాయాః” ఇతి || ౩-౨ ౪౧, ౨౪౫-౬ ||

ఖచ్.కర్తవ్యశ్చేషతేనవివక్షణాత్. యేమంకరాగతివత్ అసం
జ్ఞాత్వాద్వా; తత్రహిసహిగ్రహణమ్అసంజ్ఞార్థమ్? నచ,

(3) “సంక్షాయాంభు-శృ-వృజి-ధారి సహి-తపి-దమః” || 39-

୧୫-୧୫-୧୫

ఇతిశత్రునిసహాదివత్ భుచ్. తత్రవిఖ్యాతగ్రహణాత్; ప్రకృతేచ
గుణకృతత్వాత్; తతోనమునిత్యలమ్. ప్రకృతహనుసరామః.
ఛన్దోభావాత్ ఛర్షసేవర్ణాధిక్యచదోషః; తద్-భావశ్చదర్శితః. *
తత్రతత్త్వద్రుచీన్ ప్రరోచయన్ నియచ్ఛతీతి—

(నియంత్ర).

సరు. ౮-౭. మన్మథికారిణాం సర్వమపరాధ్యత్వేన దైవతమ్!

విభక్తి సహితే యస్తుస (సర్వసహ) కురితః॥ ౫౭౪॥

౧౬౮. దైవతేషుచసర్వేషుతత్తదిచ్ఛాంప్రరోచయన్।

మహాధి కారిణో యోగసౌ (నియంత్ర) స్యాన్నియచ్ఛతి ॥౪౭౫॥

క్లీ.ఎ.అక్ష.౨౯ క్లీ.ఎ.అక్ష.౩౩ (౨౩౪) నా. {౮౬౯. నియమః
 {౮౭౦. యమః

౮౬౯ నియమః

౮౭౦ యమః||

ఓం నియమాయనమః

ఓం యమాయనమః

భా.(౧) “యోయోయాంయాన్తనుంభక్తః శ్రద్ధయాఽర్పితమిచ్ఛతి”
 ఇతి. ... * [గీ-౭-౨౧||

తత్ఫలంచజాత్యాయుర్భోగాదికం నియమ్య తేఽస్మిన్నితి—
 (నియమః).

(౧) “యమస్సముపనిషిషుచ” || ౩-౩-౬౩ | ౨౮౪-౨౬||
 ఇత్యప్. యథా,

(౨) “లభతేచతతఃకామాన్మయైవవిహితాన్హితాన్” || గీ.౭-౨౨||
 ఇతి. ... *

తత్తత్ఫలనియామకాన్ యమాదీనపియచ్ఛతీతి—
 (యమః):- యథా

సీర్వ. (౧) “యమ-ఉపరమే”; || ధా-భాష-ప-౧౨౩-౮||

నిపూర్వః తృచ్. అనిట్. అనుస్వారాది.తతోఽనఙాది...*
 తత్ఫలచ్ఛజాత్యాయుర్భోగాదికమ్ నియమ్య తే నిమిత్తభూతే
 ఽస్మిన్నితి—
 (నియమః).

ప్రాగ్మద్ధాతుః, ఉపసృప్తః.

(౧) “అకర్తరివకారకే” ఇత్యనువృత్తౌ, || ||

(౨) “యమస్సముపనిషిషుచ” ఇతి అధికరణే అప్.* || ||
 తత్తత్ ఫలనియామకాన్ యమాదీనవ్యధిస్థాత్పతయాయచ్ఛతీతి—
 (యమః).

నిరు. ౮౬౯. భోగాదికం నియమ్యాస్మిన్ లబ్ధయన్ (నియమన్) స్మృతః |

౮౭౦. యమాదీన్ యచ్ఛతి (యమః) తత్తత్ఫలనియామకాన్ || ౪౭౬ ||

జ్ఞో॥ ౯౩॥ ౮౭౧ సత్త్వవాన్

ఓం సత్త్వవతేనమః

భా.(౧)“వ్రభవతిసంయమనేమమాపిద్విష్టుః” ॥వ-పు-౩-౭-౧౩॥

ఇతి. ఏవంరజస్తమసోర్నియమనమ్, అథ సత్త్వస్య... * [౫
పరమప్రకాశ లాఘవసుఖసంపదా, మోక్షమూలంసత్త్వం
సాక్షాదధిష్ఠేయమస్యేతి—

(సత్త్వవాన్):- యథా,

(౧)“మహాన్మృభుర్వైపురుషస్సత్త్వవైషవప్రవర్తకః” శ్వే.ఉ-౩-౧౨॥

ఇతి. దుఃఖినాదిముఖేహిరజస్తమసీ? శ్రీమతివారాహీదేవః,

(౨) “సత్త్వేనముచ్యతేజస్తుస్సత్త్వం నారాయణాత్మకమ్ । రజసా
సత్త్వయుక్తేన భవేచ్ఛ్రీమాన్యశోఽధికః” ॥వ-పు ॥

(౩) “తచ్చపైతామహంవృత్తం సర్వశాస్త్రేణుపత్యతే । యద్రజ
స్తమసోఽపేతంసోఽహంనాస్యత్రసంశయః” ॥వ-పు ॥

ఇతి. ... * [౧౫

సర్వ. పాగ్విదేవధాతుః. పచాద్యచ్. ఏవం రజస్తమసోర్నియమన
ముక్తమ్. అథసత్త్వస్యాపితమచ్యతే. ... *

పరమప్రకాశలాఘవసుఖసంపదామోక్షమూలం, దుఃఖినాది
ముఖేనరజస్తమోఽధిష్ఠానాత్ సాక్షాదధిష్ఠేయమ్, సత్త్వమ్,
అస్యాస్తీతి— [౨౦

(సత్త్వవాన్). అస్తేఃతరిన్యరూప్యతహి సచ్ఛబ్దః? తతః,

(౧) “తస్యభావస్త్యతతా” ఇతిభావేత్వః. ॥౫-౧ ౧౧౯-౧౨౮ ౨౨॥
జత్త్వచర్త్యే. తతః,

(౨) “తదస్య” ఇతి మతుప్. ॥౫-౨ ౯౪౪(౧౩౪-౧౯॥

సరు. ౮౭౧. వ్రకాశలాఘవసుఖ-సంపదాఘోషసాధనమ్।

సత్త్వంసాక్షాదధిష్ఠేయంయస్యాసా(సత్త్వవాన్) శ్రుతిః॥౫౭౭॥

౨౨.౨ సాత్త్వికస్

౨౨౩ సత్యస్

ఓం సాత్త్వికాయనమః

ఓం సత్యాయనమః

భా. ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యరూపఫలనియమనేనచ సత్త్వమర్హతీతి-
(సాత్త్వికః) [౫

(౧) “తదర్హత” ఇతి, తత్. .... * || ౫-౧-౬౩ | ౧౨౫-౨౬ ||

సాత్త్వికశాస్త్రప్రతిపాద్యతయాయథార్థవైభవః (సత్యః);

(౧) “సత్యే ప్రతిష్ఠితకృష్ణసృత్యమస్మిన్నప్రతిష్ఠితమ్ । సత్తాసత్తేచ
గోవిందస్తస్తాత్సత్యసృతామ్మతః?” ఇతివా — || భా. ఉ-౬౯-౧౨-౧౩ ||
(సత్యః). [౧౦

నిర్వ. (౩) “మాదుపధాయాశ్చ మతోర్వోఽయవాదిభ్యః” || ౫-౨-౯ |
[201] [౧౩౪-౨౫ ||

ఇతి, మతోర్వస్యవః. అత్వ నదీర్హః- తతోనుమిత్యాది. ... *

ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యరూపఫలనియమనేనచ సత్త్వమర్హతీతి —
(సాత్త్వికః). సత్త్వశబ్దసాధితః. తతః,

(౧) “తదర్హత” ఇతి. తగాదిద్వాదశక || ౫ ౧-౬౩ | ౧౨౫-౨౬ ||

విధానాత్ ఇహతఃకాధికారమధ్యస్థత్వం.

(౨) “తస్యేకః” ఇతి ఇకాదేశః. ఆదేశేఽకారఉచ్చారణార్థః. || ౨-౩-౨ ||

(౩) “కేతిచ” ఇత్యాదివృద్ధిః. || ౨-౨-౧౧౦-౯౧ || [౫౦ | ౯౨-౨౫ ||

(౪) “యస్య” ఇతి లోపః. ... * || ౬-౪-౧౦౮-౨౬-౧౧ ||

సాత్త్వికశాస్త్రప్రతిపాద్యతయా సత్యోయథార్థవైభవ ఇతివా,
వచనాత్ స్యస్య సత్యే తస్య చ స్యస్మిన్ ప్రతిష్ఠితతయా సత్య
తేన సతామ్మతత్వాద్వా —
(సత్యః)

నిరు. ౨౨౨. విజ్ఞానైశ్వర్యవైరాగ్యధర్మరూపఫలంస్వయమ్ ।

నియమ్యార్హత సత్త్వంయన్ (సాత్త్వికః) పరికీర్తితః || ౫ ౨౨ ||

౨౨౩. యథాఽర్థవైభవన్ (సత్యన్) సర్వశాస్త్రేషు శ్రుతః ।

శ్లో.౯౩,అక్ష.౯-శ్లో.౯౩,అక్ష.౨౦.(౨౩౭) వా. {౨౭౪. సత్యధర్మప
 {౨౭౫. అభిప్రాయః

౨౭౪ సత్యధర్మపరాయణః

౨౭౫ అభిప్రాయః

ఓం సత్యధర్మపరాయణాయనమః

ఓం అభిప్రాయాయనమః

భా. “నిరుపాధిసాత్త్వికచోదనాధికారిఫలక ఉత్తమధర్మోఽస్యపరా
 యణం పరమప్రీణనమ్” ఇతి— [౫

(సత్యధర్మపరాయణః).

...

*

“సత్యధర్మనిష్ఠేన, స్వచ్ఛేన నిరుపాధికోద్దేశ్యతయా అభి
 ప్రేయతే” ఇతి—

(అభిప్రాయః).

...

...

*

నిర్వ. ఉక్తోహ్యస్తేశ్శతరి సచ్ఛబ్దః? తతః,

[౧౦

(౧) “తత్రసాధుః” ఇతి, యత్. ... *||౪-౪-౯౮|౧౨౦-౧౩||

తథాసత్యః- నిరుపాధికః సాత్త్వికచోదనాధికారిఫలకోధర్మః
 పరాయణం పరమయనం పరమప్రీణనమస్యేతి—

(సత్యధర్మపరాయణః).

ఏతేః, అయతేర్వా ల్యుటి అయనశబ్దః; పూర్వాతోఃఋదోరపి
 పరశబ్దశ్చపాగుక్తః. దీర్ఘః. ఇత్వమ్. ధర తేర్ మనిధర్మఉక్తః.
 అస్తేశ్శత్రవౌద్ యతిచ సత్యశబ్దస్సమర్థితః. ... *

సత్యధర్మనిష్ఠేన స్వచ్ఛేనసద్యోనిరుపాధికోద్దేశ్యతయా అభి
 ప్రేయతే అభిసద్ధీయతే ఇతి—

(అభిప్రాయః).

[౨౦

నిరు. ౨౭౪. ఉపాధిరహితస్సత్వముఖ్యోధర్మఃపరాయణమ్ ||౫౭౯||

పరమప్రీణనంయస్య (సత్యధర్మపరాయణః) ।

౨౭౫. స్వచ్ఛేనధర్మనిష్ఠేనసత్యేనచవిశేషతః || ౫౮౦ ||

నిరుపాధికోద్దేశ్యత్వాదభిప్రేయతేచయః ।

(అభిప్రాయ) స్సవిజ్ఞేయఃవస్వర్ణోమనురుత్తమః ||౫౮౧||

† ప్రేయతే

శ్లో. ౯౩, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౯౩, అక్ష. ౨౩ (౭౩౮) నా. ౮౭౬. ప్రియార్హః

౮౭౬ ప్రియార్హః

ఓం ప్రియార్హాయనమః

భా. “ఏవ మైదమర్థ్యజ్ఞానినంప్రియ మేవార్హత” ఇతి—

(ప్రియార్హః).

[౫

ఏకభక్తిమహిభగవతఃస్వత ఏవప్రావణ్యమ్; అర్హార్హజ్ఞా
సుమబౌదార్యబలాత్కరణేన?

(౧) “తేషాంజ్ఞానీనిత్యయుక్తః ఏకభక్తిర్విశిష్యతే” ||గీ-౭-౧౭||

(౨) “ఉదారాస్సర్వపవైతే” ఇతి. ... * ||గీ ౭-౧౮||

నిర్వ. (౧) “ఇన్-గతౌ”; ||ధా-అదా ౬-౧|౧౨౪-౧|| [౧౦

అభి-ప్ర-ఇత్యుపసర్గసముదాయపూర్వః. తతః,

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫||

ఇతి, కర్తృణిశుభ్. తదనువృత్తౌ,

(౩) “ఏరచ్” ఇతివాతత్రాచ్. ఆద్యే, ||౩-౩-౫౬|౨౮౪-౧౫||

(౪) “అచః” ||౭-౨-౧౧౫|౧౯-౨౨|| [౧౫

ఇతివృద్ధిః ఆయ్; అన్యత్రగుణః అయ్. ఇతిభేదః. ఉభయత్రా
పిసాంహితోద్ధిర్ఘ్. ... *

ఏవంప్రియ మైదమర్థ్యజ్ఞానినమ్ ఏకభక్తీమేవార్హతీతి—

(ప్రియార్హః).

(౧) “అర్హ-పూజాయామ్” ||ధా-భా-౧౭-౯౧|౧౨౦-౩౨||

(౨) “అర్హః” ||౩-౨ ౧౨|౨౪౬-౬||

ఇతి, కర్తృణ్యణోఽపవాదోఽచ్; స్త్రియాంఽపిశేషః.

(౩) “ప్రీష్-తర్పణేకావైచ” ||ధా-కా-౧-౨|౧౨౮-౬||

(౪) “ఇగుపథ జ్ఞా ప్రీ కిరః కః” ||౩-౧-౧౩౫|౨౪౪-౫||

ఇతి, కః. అగుణః. సంయోగపూర్వత్వాత్, ఏకాచ్ఛ్వాచ్చ,

సరు. ౮౭౬. ఏదమర్థ్యజ్ఞానినంయః (ప్రియార్హః) ప్రియమర్హతీతి

శ్లో.౯౩,అక్ష.౨౪-శ్లో.౯౩,అక్ష.౨౭.(౭౩౯) నా. {౨౭౭. అర్హః
 {౨౭౮. ప్రియకృత్

౨౭౭ అర్హః

౨౭౮ ప్రియకృత్

ఓమ్ అర్హాయనమః

ఓం ప్రియకృతేనమః

భా. అనన్యస్పృహాణాం తేషామవ్యయమేవయోగ్యఇతి —

(అర్హః).

[౫

(౧) „ఆస్థితస్సహియుక్తాన్తానామేవానుత్తమాంగతిమ్”॥గీ ౭ ౧౮॥

ఇతి.

...

...

*

„అన్యపరానపిభజతః, తచ్ఛద్దానువర్తనేనప్రియాన్కరోత్” ఇతి —

(ప్రియకృత్).

(౧) „నిరాశీకర్మసంయుక్తాన్ సాత్వతాంశ్చాప్యకల్పయమ్”

ఇతి.

...

*॥

॥

నిర్వ.(౫) „సరనేకాచః” ఇతియోగోఽప్రాప్తా, ॥౬-౪-౨౨,౨౧-౪॥

(౬) „అచిక్షుధాతుభ్రవాంయ్యోరియజువజౌ” ॥౬-౪-౭౭,౨౧-౨॥

ఇత్యేరియజ్. దీర్ఘః. ఏకభక్తిషుహిభగవతః స్వతపవప్రవణతా;

ఆర్తార్థాధిజిజ్ఞాసుషుతుబౌదార్యబలాతాగ్రాత్? ... *

అనన్యస్పృహాణాం తేషామవ్యయమేవార్హతిప్రాప్తయోగ్యోభవతీతి-

(అర్హః).

ధాతుః ప్రాగ్యత్. పచాద్యచ్.

...

*

అన్యపరానపిభజతః ప్రియాన్ ఛద్దానువర్తనేన ప్రీతివిష

యాకరోతీతి —

[౨౦

(ప్రియకృత్).

కృభాఃక్విపీతుక్. అగుణః. ప్రియఉక్తః.

...

*

నిరు. ౨౭౭. అనన్యేచ్ఛావతాంపుంసాంయోగ్యస్సో(౭ర్హ)ఇతిస్మృతః॥

౨౭౮. భజతోఽప్యన్యభక్త్యాంస్వప్రియామరుతేనసా।

ఛద్దానువర్తనేనేతి (ప్రియకృత్) సచకథ్యతే॥ ౫౮౩॥

జ్ఞో.౯౩,అక్ష.౨౮-జ్ఞో.౯౪.అక్ష.౬. (౭౪౦) నా. {౮౭౯. ప్రీతివర్ధనశ్చ
౮౮౦. విహాయసగతిః

౮౭౯ ప్రీతివర్ధనః॥

జ్ఞో॥ ౯౪॥ ౮౮౦ విహాయసగతిః

ఓం ప్రీతివర్ధనాయనమః

ఓం విహాయసగతయేనమః

భా. “అథో త్తరో త్తరగుణావిమూరేణ తాంప్రీతిం వర్ధయతి” ఇతి—
(ప్రీతివర్ధనః). [॥గీ-౧౦-౧॥

(౧) “భజతాంప్రీతిపూర్వకమ్ | దదామిబుద్ధియోగంతమ్” ఇతి....*
“తథానిరూఢభక్తికోటిభిః విహాయసం ‡వదమేవగమ్యతే
౭స్తాద్” ఇతి—
(విహాయసగతిః). సఖిల్వాహ -

నిర్వ. అథో త్తరో త్తరగుణావిమూరేణతాం ప్రీతింవర్ధయతి—
(ప్రీతివర్ధనః).

వృద్ధేర్జ్యోత్తాత్ ల్వాదౌవర్ధనఉక్తః. యద్వా,

(౧) “వర్ధ-భేదనపూరణయోః” ॥ధా-చు- ॥
చురాదిః, పూరణకర్తృచాయమ్. నిచ్. అన్యథాప్యుక్తమ్.
తతోబ్యుప్రభృతిః. అనః. నిలోపః.

(౨) “ప్రీతి-తర్పణే - కాస్తాచ” ॥ధా-క్రీ-౧-౨౧౨-౬॥
భావేస్త్రియాంక్తిన్. అనిట్. అగుణః. ... *
అధనిరూఢభక్తికోటిభిః విహాయసం పరమవ్యోమ గమ్యతే
పాప్ర్యతేస్తాదితి—
(విహాయసగతిః). [౨౦

అర్ధకథనమాత్రమిదమ్; పశ్చిసమాసోఽయమ్. గమేః,

నిరు. ౮౭౯. గుణావిమూరణాన్నిత్యంఉత్తరోత్తరతోఽధికమ్ |

యస్తుప్రీతింవర్ధయతి (ప్రీతివర్ధన) కురితః॥ ౫౮౪॥

౮౮౦. నిరూఢభక్తియైర్నిత్యంయస్తాత్తుగమ్యతే |

విహాయసంపరంవ్యోమ (విహాయసగతి) స్తునః॥ ౫౮౫॥

శ్లో. ౯౮, అక్ష. ౧-శ్లో. ౯౮, అక్ష. ౬. (౭౪౦) నా. ౮౮౦. విహాయ సగతిన్

భా. (౧) “భుక్త్వా చ భూగాః విపులాం స్త్వమస్తేమత్ససాదతః | మమా
నుత్కరణం పాప్యమమలో కేనీవత్ససి” ||

ఇతి. సూత్రం

(౨) “తదోక్తో గ్రజ్వలనం తత్సకాశితద్వారో విద్యాసామధ్యాయత్యే
షగత్యనుత్పత్తియోగాచ్చహద్దానుగృహీతశ్చ తాధికయా”

ఇతి.

...

* [౧౮-౪-౨-౧౬]

(౧) “అకర్తరి చ కారకే” ఇత్యనువృత్తౌ || ౩-౧౯. ౧౮౨-౧౫ ||

(౨) “స్త్రియాం క్తీన్.” ఇతి, అపదానే క్తీన్. అనిట్. ||

(౩) “అనుదాత్తో వదేశ” || ౬-౪-౩ ౭ | ౧౮౧-౨౯ || [౧౦
ఇత్యాది నా అనునాసికలోపః.

(౪) “ఓహక్-త్యాగే” || ధా. జు. ౧-౮ | ౧౨౪-౧౭ ||

(౫) “ఓహక్-గతౌవా”; || ధా. జు. ౧-౭ | ౧౨౪-౧౭ ||
విపూర్వః. అనున్ ప్రకరణే,

(౬) “నసేర్ఛితే” || ఉణా-౪-౨౭౯-౧౨ || [౧౫
ఇత్యతో నిదిత్యనువృత్తౌ,

(౭) “వహి హ ధాఇభ్యశ్చన్దసి” || ఉణా-౪-౨౭౯-౧౨ ||
ఇత్యనున్ నిత్. ఉక్తో హి ఛద్దో భావః? కేచిత్త్విదమన్యథావ్యా
చఖ్యః.

(౮) “పచి వచిభ్యాం సుట్ చ” || ౪ || ౧౨౭౯-౧౨ || [౨౦
ఇత్యతస్స డిత్త్యనువృత్త్యా పునస్సు డితి. ఉదాజహుర్ప్ర; వత్సాః-
హాసాః ధాసాః ఇతి. తత్తు బాహుళ్యే కేనాపి సుసమాధమ్. స్తోమ
వాహః విహాయాః విశ్వధాయాః ఇత్యాది దర్శనాదుచితోక్తే
వవస్తుతః స్థితిః. నిత్త్వాత్,

(౯) “అతోయుక్” || ౭-౩-౩౩ | ౨౩౧-౧౮ || [౨౫

ఇతి, నితికృతియుక్. బాహుళ్యకాదకారః; పృషోదరాదిత్వాద్వా.

౮౮౧ జ్యోతిః

ఓం జ్యోతిషేనమః

తదారోహణనిశ్చేత్త్యాఃఅర్చిరాదిగతేఃప్రథమంపదమర్చిరాహ—
(జ్యోతిః). [౫

నిర్వ. అథవా, హాథాతోః,

(౧౦) „అత్యవి చమి తమి నమి రభి లభి నభి తపి పతి పని పణిమహి
భ్యోఽసచ్” ఇత్యసచ్, ||ఉణా-౩-౨౭౨-౩౦||

(౧౧) “వహియుభ్యాంణిత్” ||ఉణా-౨౭౩-౧||
ఇత్యసచ్ఛోణిత్త్వంచ బాహుళకాత్-అన్యతోపీత్యసచ్ఛోణిత్.

(౧౨) “హి-గతౌవృద్ధౌచ” ||ధా-స్వా-౨-౨౧౦౬-౫||
ఇత్యతోవా, హాథాతోర్వావిపూర్వాద్యుక్. హినోతేస్తు
తాదృశాద్వృద్ధ్యాదేశావిత్యలమ్. ... *

అథతదారోహణనిశ్చేత్త్యాఃకౌర్చిరాదిగతిః ప్రతిపాద్యతే,ఉపా
సనప్రసన్నేనభగవతా, ఉపాసకానామతివాహేగస్త్రా
ణాంగమయితృత్వలక్షణేఽతివహనేనియక్తతయాహి ఆతివా
హికాఃఅర్చిరాదయో దేవతావిశేషాః? వహేరతిపూర్వా
ద్భావేషుఞ్చాత్,

(౧౩) “తత్రనియుక్తః” ||ర-౪-౬౯|౧౨౦-౯||
ఇతితక్. సర్వమిదంబృహ్మమీమాంసాయాం స్పష్టమ్. తతః
మగమనికాచ తత్రైవస్ఫుటతరంద్రప్రవ్యా; తద్వారాచ తన్ని
యోజకస్యభగవతోఽత్రాభిధానమ్. తత్రప్రథమంపదమర్చి
రుచ్యతే; ద్యోత్యతేఽయమప్రాదితి—
(జ్యోతిః).

నిరు. ౮౮౧. స్వపాప్రేసానిధనత్వాద్ యఃస్వయంనిత్యంవిశేషతః।
అర్చిరాదిగతే (ద్వోతిః) ప్రథమంపదమర్చ్యతే||౫౮౬||

౮౮౨ సురుచిః

ఓం సురుచయేనమః

భా. ద్యోత్య తేఽప్రాదితి. ద్యుతేరసః; జ్యోదేశశ్చ. యథా

(౧) “తేఽర్చిషమభిసంభవన్తి” || ఛా-౫-౧౦-౧ || [౫

ఇతి. ఉపాసనప్రసన్నేనభగవతా ఉపాసకాతివహనేనియు

క్తత్వేనాతివాహికాహ్యర్చిరాదయః,

(౨) “అర్చిరాదినాతత్ప్రధితే” || శా-౪-౩-౧ ||

(౩) “అతివాహికస్తల్లిక్ష్ణాత్” || శా-౪-౩-౫ ||

ఇత్యాదౌచిన్తితాః? ... * [౧౦

సూర్యోదయాద్యోచితఇతిరుచిరహః; సాఽస్యశోభనేతి—

(సురుచిః).

(౧) “ఇగుపథాతిత్” ఇతికర్తరిత్కేత్. || ఉతా-౪-౨౭౬-౭ ||

(౨) “అర్చిషోఽహః” ఇతి. ... * || ఛా-౫-౧౦-౧ ||

నిర్వ. ద్యుతేర్ దీప్తికర్తృణోబాహుళకాత్   [౧౫

(౨) “తాభ్యావస్యత్ర” || ౩-౪-౭౫ | ౩౮౧-౧౬ ||

ఇతిబాధిత్యా, అపాదానఇహఇసిని, ఆదేర్జకారే, గుణేచ జ్యోతి

రూచే. కరణేవాఽయంవృత్తాద్యః. రుత్వమ్. అపసానేతు

[202]

విసర్గః. ఆపస్తలిక్ష్ణోఽయమిత్యాది. ... *

అథాహః. సుశోభనారుచిః సూర్యోదయాద్యోచమానమహ

రస్యేతి—

(సురుచిః)

(౧) “రుచ-దీప్తా” ఇన్ప్రకరణే, || థా-భ్యా-౧౮-౫ | ౧౨౧-౨ ||

(౨) “ఇగుపథాత్ కేత్” || ఉతా-౪-౨౭౭-౭ ||

నిరు. ౮౮౨. అహశ్శుభంయస్యసవై (సురుచిః) పరికీర్తితః.

౮౮౩ హుతభుగ్విభుః

ఓం హుతభుగ్విభువేనమః

భా. అమృతపరిణామం హుతం భుజ్జ్ఞానః సోమః, యస్మిన్ శుక పక్ష
ద్వారా విభుః పూర్ణోభవతి; సః — [౫
(హుతభుగ్విభుః).

(౧) “అహ్నా ఆపూర్వమాణః పక్షః” ఇతి. ... * || ఛా-౫-౧౦-౧ ||

నిర్వ. ఇతి, కర్తరి ఇన్ కిత్. తతో నగుణః. సుపూర్వో బహుప్రీహిః.
నా మోస్సాస్సంహితో విసర్జనీయస్య సః. ... * [౧౦
అథా పూర్వమాణః పక్షః ప్రకరణాత్, హుతభుక్ - అమృత
పరిణామం హుతం భుజ్జ్ఞానస్సోమః, విభుః వ్యాపీ శుక్లపక్ష
ద్వారా పూర్ణోఽస్మిన్నితి—
(హుతభుగ్విభుః)

ఏకం నామ. భవతేర్విపూర్వాద్ధౌ విభురుక్తః. అన్యచ్ఛ
పాశ్రేవప్రవృత్తమ్. [౧౫

(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః” || ధా-రుధా-౨-౮ | ౧౨౭-౩౦ ||
ఇహాభ్యవహారక్రియోఽయమ్. క్విప్. అగుణః. కుత్స్వమ్.
గః. వాచర్త్యమ్.

(౨) “హు-దానాదనయోః” || ధా-జు ౧ ౧ | ౧౨౮-౧౮ ||
కర్తృణిక్తః. అగుణః. బహుప్రీహిః. ఆవసానికస్య చర్త్యమ్.
సాంహితికం జత్వమ్. ... *
అథవడుదజ్ మాసాః. ఉజ్ఞానకాలతయాయతే శబ్ద్యతే
ఉదగయనద్వారా ప్రశస్యత ఇతి—

విరు. ౮౮౩. సుధాపరిణామ హుతం భుజ్జ్ఞానశ్చంద్రమాస్తథా || ౫౮౭ ||

విభుః పూర్ణోభవేద్యష్టిసవైస్యాద్ (హుతభుగ్విభుః)!

స్కో. ౯౪, అక్ష. ౧౭-స్కో. ౯౪, అక్ష. ౨౨. (౭౪౫) నా

{ ౮౮౪. రవిః
౮౮౫. విరోచనః

౮౮౪ రవిః

౮౮౫ విరోచనః

ఓం రవయేనమః.

ఓం విరోచనాయనమః.

భా. ఉత్థానకాలతయా ఉదగయనద్వారా యాయతే ప్రశస్యత ఇతి—
(రవిః). [౫

(౧) “ఆపూర్వమాణపక్షౌ యాన్ షడుదజ్జేతి మాసాన్” || ధా-౫-
ఇతి. ... * [౧౦-౧||
ద్వాభ్యామయనగతిభ్యాం సంవత్సరః రథేనాదిత్యం విరోచయ
తీతి—

(విరోచనః). [౧౦

(౧) “మాసేభ్యస్సంవత్సరమ్” || ధా-౫-౧౦-౨||
“సంవత్సరో ౭ సానాదిత్యః”. తై-౬-న్యాసవిద్యా *

నిర్వ. (రవిః)

(౧) “రుశజ్జే” || ధా-అదా-౪-౩ | ౧౨౩-౨౬||

(౨) “అచఇః” || ఉతా-౪-౨౭౭-౨౬|| [౧౫

ఇతి, కర్తృణిఇః. గుణః. అచ్. ... *
అథ సంవత్సరః. ద్వాభ్యామయనగతిభ్యాం సంవత్సరో రథేన
ఆదిత్యం విరోచయతి విద్యోతయతీతి—

(విరోచనః)

(౧) “రుచ-దీప్తా”; విపూర్వః. || ధా-భా-౧౮-౫ | ౧౨౧-౨|| [౨౦
[203]

ణిచ్. గుణః. ల్యురిత్యాది. అనః. నిలోపః. ... *

నిరు. ౮౮౪. యశోత్తరాయణద్వారాయతే ౭ త్రప్రకాశ్యతే || ౫౮౪
సతై (రవిన్) సమాఖ్యాతః ప్రాశస్త్యఫలదోమనుః।

౮౮౫. అయినద్వయగత్యా ౭ రుంయో విరోచయతి స్వయమ్ || ౫౮౫
(విరోచన) ఇతిభ్యాతః ప్రకాశఫలదోమనుః।

౮౮౬ సూర్యః

౬౦ సూర్యాయనమః.

భా. వాయుస్సదాసరత్వస్తాదితి—

(సూర్యః). [౫

(౧) “రాజసూయసూర్య” ||౩-౧ ౧౧౪.౨౪౦-౩౫||

ఇత్యాది నానిపాతితః. “బహుళవచ నాదన్యేపి కృతః ప్రాప్తయథం
వ్యభిచరన్తి” ఇతి కృత్ప్రత్యయా నాం సర్వ ప్రేక్షాధత్వం ద్రష్టవ్యమ్.

(౨) “స వాయులోకమ్” ||కాపీ-౧-౩||

ఇతి, ... * [౧౦

సర్వ అథ వాయుః - సదా వాయుస్సరతి పవతే స్తాదితి, ఏతం సువతి
ప్రేరయతి నా—

(సూర్యః) ఆద్యే,

(౧) “స్వ-గతా” అన్యత్ర, ||భా-౨౭-౩౫.౧౨౨-౨౬||

(౨) “ఘా-ప్రేరణే” తుదాదిః. ||ధా-తుదా-౪-౫.౧౨౭-౧౫||

వస్సుః ఉభయత్రాపి కృష్ణాకరణే,

(౩) “ రాజసూయ సూర్య మృషోద్య రుచ్య కుప్య కృష్టవచ్యావ్య
ధ్యాః” ||౩-౧.౧౧౪.౨౪౦-౩౫||

ఇతి, కృబక్తానిపాతః తత్ర,

(౪) “తయోరేవ” ||౩-౪-౭౦.౨౩౮ ౧౮|| [౨౦

ఇతి బాధిత్యా, సరతేరపాదానే క్యప్. ఋతఉత్తమ్. సువ
తేస్తుకర్తరి క్యప్ ; తస్య రుచ్ చనిపాత్యతే. యద్వాప్రత్యయ
ముత్త్వం రుటం వానిపాత్య,

(౫) “కృత్యబుట్టః” ||౩-౩-౧౧౩.౨౩౯-౧౧||

ఇతి బాహులకాత్ కృత్యస్యాస్య ఉభయత్రోక్తార్థకత్వోప
పత్తిః పూర్వతరపరత్వమ్.

సరు. ౮౮౬. వాయుస్సరతియస్తాద్ధితస్తాత్ (సూర్యః) షడక్షరః ||౫౯౦

{ ౮౮౭ } సవితా
{ ౯౮౯ }

౬౦ సవిత్రేనమః.

భా. సూర్యద్వారావృష్టిసస్యాదికంసూతేఇతి—
(సవితా). [౫

(౧) “సంవత్సరాదాదిత్యమ్” ||శా-౫ ౧౦-౨||

(౨) “వాయుమబ్జాదవిశేషవిశేషాభ్యామ్” ఇతి. ||శా-౪-౩-౨||

వ్యాయ్యంవ్యవధానమ్. ... *

రవిరక్షిసక్తాస్త్రాదిముఖేనచవర్షవిద్యుద్వరుణాన్లోచయతీతి—

విర్వ. (౬) “హలిచ” ||౮-౨-౭౭-౨౯-౨౯|| [౧౦

ఇతి, దీర్ఘః. ఉభయతాఽపిఅగుణః. వ్రతిషేధాద్యధా
యథంప్రవృత్తేః. ... *

“అధాదిత్యః. సూర్యద్వారా సస్యాదికంసూతేప్రసూతే”
ఇతి—

(సవితా) [౧౫

(౧) “ఘోషాప్రాణిగర్భవిమోచనే” ||ధా-అదా-౪ ౧ ౧౨౩-౨౭||

ఆదాదికః. తృచ్. [౧౨||

(౨) “స్వరతి సూతి సూయతి ధూళూదితోవా” ||౭-౨-౪౪|౧౫౮-

ఇతిపాక్షికఇట్. గుణః. అన్. అనదాది. ... *

అథచద్వైమాః అమానవావరనామావిద్యుద్వరుణశ్చ. రవిణా
సూర్యేణ తదుపలక్యతద్రక్షిసంకాస్త్రాదిముఖేన చవర్ష
విద్యుద్వరుణాన్లోచయతదర్శయతీతి—

శ్లో.౯౮,అక్ష.౨౮-శ్లో.౯౫.అక్ష.౮.(2౪౮)నా. {౮౮౮. రవిలోచనః
౮౮౯. అనన్తహుతభుక్

౮౮౮ రవిలోచనః॥

శ్లో॥౯౫॥౮౮౯ అనన్తహుతభుక్ భోక్తా

ఓం రవిలోచనాయనమః

ఓమ్ అనన్తహుతభుక్ భోక్తేత్త్రేనమః

భా. ‡(రవిలోచనః).

(౧) “ఆదిత్యాచ్చద్వైమనమ్, చన్ద్రైమసోవిద్యుతమ్”॥ ఛా-౫-౧౦-౨

(౨) “సవరుణలోకమ్” ఇతి. ... * ॥కౌషీ-౧-౩॥

సప్తతన్త్రుమహుతంభుజ్జగ ఇతి ఇన్ద్రో హుతభుక్; ప్రజాఃభున
క్తిపాలయతీతిప్రజాపతిః భోక్తా; తామహాన్తావస్యేతి—
(అనన్తహుతభుగ్భోక్తా).

(౧) “సఇన్ద్రోలోకమ్, సప్రజాపతిలోకమ్,”... * ॥కౌషీ-౧-౩॥

నిర్వ. (రవిలోచనః)

(౧) “లోచ్య-దర్శనే” ॥ధా-భాష ౬-౩-౧౧౬-౨౯॥

[204]

ణిచ్. ల్యురిత్యాది. అనః. ణిలోపః. రా తేరిప్రత్యయేరవిరుక్తః *
అధైన్ద్రఃప్రజాపతిశ్చ. అనన్తా అనవధికమాహాన్త్యతయా
మహాన్తా హుతభుక్ భోక్తారౌ, ప్రకరణాత్ సప్తతన్త్రుమహుతం
భుజ్జేఇతిహుతభుక్ ఇన్ద్రః సచ, భునక్తిప్రజాః పాలయతీతి
భోక్తా- ప్రజాపతిఃసచ, ఇతిద్వన్ద్యః తావస్యేతి—
(అనన్తహుతభుక్ భోక్తా) ఏకంనామ.

(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః” ॥గుధా-౨-౮|౧౨౭-౩౧॥
పాలనక ర్మేహాయమ్. తృచ్. గుణః. అనిట్. కుత్వంగః. [౨౦
తస్యచర్త్వమ్ కః.

నిరు.౮౮౮. సూర్యస్యరశ్మిసంబద్ధాత్ విద్యుద్బరుణచన్ద్రైకాక॥౫౯౧॥

నిరన్తరంలోచయతి (రవిలోచన) కురితః ।

౮౮౯. మరుత్త్వా హుతభుక్, భోక్తా భునక్తీతిప్రజావిధిః॥౫౯౨॥

(సోఽనన్తహుతభుక్ భోక్తా) మహాన్తాయస్యతౌసదా ।

‡ రవిలోచనః

క్లీ.఑౫,అక్ష.౧-క్లీ.఑౫.అక్ష.౨.(౭౪౯)నా. ౨౨౯.అనన్తహుతభుక్

నిర్వ. పునశ్చాయంధాతురావర్త్యఃఅభ్యవహరణక్రియశ్చేహాయమ్.

క్విప్. అనుణః. కుత్వమ్ గః. వాచర్త్యమ్. సంహితాయామ్,

(౨) “ఝలాంజశః” ||౨-౨-౩౯|౭-౧౭||

ఇతిజత్వమ్. జుహూతేఃక్రే హుతఉక్తః. అఃట్. [౫

(౩) “అసు-గత్యాదిషు” తతః, ||థా-భా-౧౪-౨౨|౧౧౯-౨||

(౪) “హసి మృగ్రి న్ వామి దమి” ||ఉణా-౩|౨౭౨-౩||

ఇత్యాదినా చిన్.

(౫) “తితుత్ర” ||౭-౨౯|౨౬౦-౧||

ఇతిట్ప్రతిషేధేకనుస్వారాదాచ అన్తశబ్దోఽప్యవాది. నభౌ
పూర్వోబహువ్రీహిః. నలోపః. నుట్.తతోబహువ్రీహీద్వద్వి
గర్భః పునర్బహువ్రీహిః. అగ్ర,

(౬) “నద్యృతశ్చ” ||౫-౪-౧౫౩|౭౩-౨౧||

ఇతినకప్; యతస్సమాసాన్తోవిధిరనిత్యః.తద్ బీజంచ

(౭) “ప్రతేరశ్వాదయస్తస్సుగుషే” ||౬-౨-౧౯౩|౩౩౪-౯||

ఇన్యన్తోదాత్తార్థోఽశ్వాదిషురాజన్శబ్దపాఠః. [౩౩౪-౨౦||

(౮) “ద్విప్రీభ్యాంపాద్దన్మూర్ధసుబహువ్రీహా” ||౬-౨-౧౯౨||

ఇతిమూర్ధ్నోఽకృత సమాసాన్తస్యఃద్విప్రస్య పాక్షికతత్స్వర

[205]

విధానంచ. ఇత్యాది; తత్రహిపూర్వత్రనిత్యశ్చే,

(౯) “రాజాహస్సఖభ్యష్టచ్” ||౫ ౪-౯౧|౬౯-౧౧|| [౨౦

ఇతిరాజన్శబ్దాత్ టది,

(౧౦) “చితః” ||౬ ౧-౧౬-౩|౩౧౨ ౨౦||

ఇ త్యేవనస్వరస్సిద్ధః;తతః తదభావేపిన్వరార్థంతద్గ్రహణమితి
వక్తవ్యమ్; తథావతస్యానిత్యత్వమితి; ఉత్తరత్యాపి,

(౧౧) “ద్విప్రీభ్యాంపమూర్ధ్నః” ||౫-౪-౧౧౫|౭౫-౩౫||

{ ౮౯౦ } సుఖదా

ఓం సుఖదాయనమః

భా. అమానవముఖేనస్మృప్త్యా, సవాసనంసంసారముత్సర్య, సాన్వ
ప్రిసుఖందదాతీతి— [౫

(సుఖదః).

(౧) “తత్పురుషోఽమానవస్సపినాన్ బ్రహ్మగమయతి” || ధా ౫-౧౦-౩ ||

ఇతి.

...

...

*

నిర్వ. ఇతిసమాసాన్తమకృతైవతస్యతత్త్వరవిధానాత్ తస్య
ప్యనిత్యత్వమితి, జ్ఞాపకంచేదంసానూన్యపేక్షమ్. అతఃక్తాయం
క్తిమతీవాచోయ్యుక్తిః. అనఙాది. అనన్తోహుతభుక్ భోక్తైతివ్యస్త
పాతేతు హుతభుక్ భోక్తా ఇతికర్మధారయః. సపిశేషణమేకం

[20⁶]

నామ. తత్రక్తిపఃప్రసక్తిరిత్యాది. అన్యత్ ప్రాగ్భూత్ సంహితా
కార్యమ్. పూర్వపవతుముఖ్యః పాఠః. ... *

ఏవంద్వాదశాపితన్నియోజ్యాః ఆతివాహికాఃక్తాః. [౧౫

సవాసనమానవముఖేనస్మృప్త్యా సవాసనంసంసారముత్సర్య
ఆమీసాంసుఖంస్వప్రాప్తిసుఖందదాతీతి—

(సుఖదః). దదాతే,

(౧) “ఆతోఽనువసన్తే” ఇతి, కః. ఆల్లోపః. || ౩-౨-౩ | ౨౪౫-౧౩ ||

(౨) “ఖను-అవదారణే”; సుపూర్వః. || ధా ||

(౩) “అన్యత్రాపి” ఇతి, డః. టిలోపః.... * || | ౨౪౮-౨౫ ||

నిరు. ౮౯౦. అమానవకరస్పృహద్భవముత్సర్యసత్త్వరమ్ || ౫౯౩ ||

స్వప్రాప్తిలక్షణసుఖందదాతి (సుఖద) 'శ్చసః |

౮౯౧ నైకదశ

ఓం నైకదాయనమః

భా. ఏకందదతీతమకదాః, తద్విరుద్ధానైకదాః-అసంఖ్యేయమాలాజ్ఞాన
వాసఃప్రభృతి బ్రహ్మలంకారదాయినోముక్తాభ్యుత్థానవిదో
దివ్యాపురసోఽస్యేతి—

(నైకదః).

(౧) “తంవఞ్చశతాన్యపురస ఉపధావన్తి, శతంమాలాహస్తాశ్శత

[207]

మజ్జనహస్తాః” ఇత్యాది

॥కా-౧-౪॥

కౌషీతకినస్సమామనన్తి;

[౧౦

[208]

(౨) “తంబ్రహ్మలంకారేణాలంకార్యన్తి”ఇత్యాదిచ. ॥కా-౧-౪॥

నిర్వ. తథాతేహంనైకాన్యనేకాని మాలాజ్ఞానవాసః ప్రభృతీనిబ్రహ్మ
లంకరణానిదదతీతి నైకదాః వాసోఽలంకరణహస్తాః తథానై
కాబహువ్యాయ నైప్రాచుర్భవస్తీతినైకజాఃవా-

“ ముక్తాభ్యుత్థానకోవిదాః,వఞ్చశతసంఖ్యాకాః దివ్యా [౧౫
పురసః; తాఃఅస్యాస్తి” ఇతి— ॥

(నైకదః).

నైకజోవా. ఏకత్రప్రాగ్విర్జదాతేఃకః ఆల్లోపః. అన్యత్ర,

(౧) “జనీ-ప్రాచుర్భవే” ॥ధా దివా-౫-౧|౧౨౫-౪॥

(౨) “అన్యేష్వపి” ॥3-౨ ౧౦౧|౨౫౧-౧౬॥ [౨౦

ఇతి, డః. టిలోపః. ఇణః కనిపకఉక్తః. నభోనశబ్దస్యవాస
మాసః. నభోనలోపాభావోఽపి ఇతిచోపపాదితమ్.ఆదివృద్ధిః.

నిరు. ౮౯౧. బ్రహ్మలంకారదాయినోముక్తాభ్యుత్థపరేపదే॥౫౯౪॥

దివ్యాశ్చాపురసోయన్య (నైకద) స్సచకథ్యతే।

౮౯౨ ౭గ్రజః

ఓమ్ అగ్రజాయనమః

భా. ఏవంప్రాప్తవతాం ముక్తానామగ్రేసహస్రైశ్శ్వర్యశ్రీయా
యథావర్యజగవిద్యం వరమభాగ్యోజాయతఇతి— [౫
(అగ్రజః).

(౧) “సరిగచ్ఛత్యమితోజసంవర్యజగమ్” ఇతివ్రభృతి, ||కా-౧-౫||

(౨) “ఉపశ్రీరుపబృంహణం తస్మిన్బ్రహ్మస్తే తమిథ్యంవిత్ పాదేనై
వాగ్రఅరోహతతంబ్రహ్మహకోసీతి” ||కా-౧-౫||

ఇతివ్రభృతిచ, [౧౦

(౩) “సాయాబ్రహ్మణిచిత్రాయవ్యష్టిః తాంచితింజయతీతాంవ్యష్టిం
వ్యశ్నుతే” ఇతి. ఇత్యేవమన్తాహివర్యజగవిద్యా*||కా-౧-౬||

నిర్వ. అనుకల్పేతతప్తాబాదాస్త్రీయాః పుంసచ్ఛతతస్త్రీయామత
ప్తాప.దీర్ఘఇత్యాది. తతోనైకదాశబ్దానైకజాశబ్దాచ్ఛమత్వ
ర్థీయోఽర్కఆద్యచ్. [౧౫

(౩) “యస్య” ఇత్యాలోపః. ... *||౬-౪-౧౮౮.౨౬-౧౧||

“ ఏవంప్రాప్తానాంముక్తానామగ్రేసహస్రైశ్శ్వర్యశ్రీయా
యథావర్యజగవిద్యం వరమభాగ్యోజాయతేప్రాచుర్భవతి”
ఇతి—

(అగ్రజః). [౨౦

(౧) “జనీ-ప్రాచుర్భావే” ||డివా-౫-౧-౧౨౫-౪||

(౨) “సప్తయ్యంజనేర్దః” ||౩-౨-౯౭.౨౫౧-౧౧||

ఇతిడః. టిలోపః. అజ్ఞేర్వత్సథాత్,

నిరు. ౮౯౨. స్వస్యాగ్రేప్రాప్తముక్తానాంసరైశ్శ్వర్యశ్రీయాసహ||
యథావర్యజగవిద్యంచకరుణావిప్రచేతసా।

తద్భ్యోగ్యోజాయతేయశ్చసో(౭గ్రజః) పరికీర్తితః||౫౯౬||

‡ సర్వేశ్వర్యా

శ్లో.౯౫,అక్ష.౧౭-శ్లో.౯౫,అక్ష.౨౦(౭౫౩) నా. ౮౯౩. అనిర్విణ్ణః

{ ౮౯౩ } అనిర్విణ్ణః
౪౩౨

ఓమ్ అనిర్విణ్ణాయనమః

భా. ఏవమాశ్రితస్సహతాప్రణిధానేనసంసారగర్తాదుత్తార్య, ఆత్మా
నంప్రాపయ్యచతమశోచ్యంపశ్యన్— [౫
(అనిర్విణ్ణః).

(౧) “కృతకృత్యస్తదా రామో విజ్వరగప్రముమోదహ” || రా--సం-౮౫ ||
ఇతివత్. ... *

నిర్వ. (౩) “ఋజేష్టాగ్ర” || ఉణా-౨౨౭౭-౮ ||

ఇత్యాది నారికి, ఇది త్వానుమో నిపాతనాల్లోపహే, [౧౦

(౪) “నేట్” || ౭-౨౮౨౮౯-౨౭ ||

ఇటిట్ ప్రతిష్ఠేధేచ అగ్రశబ్దఉత్తః. ... *

ఏవమాశ్రితంమహతాప్రణిధానేనసంసారగర్తాదుత్తార్య, ఆత్మా

నంప్రాపయ్యచతమశోచ్యంపశ్యన్ కృతకృత్యతయా నిర్విణ్ణో

నిర్వేదవాన్నేతి— [౧౫

(అనిర్విణ్ణః).

(౧) “విద-సత్తాయామ్” దివాదిః || ధా-దివా-౭-౩ | ౧౨౫-౧౧ ||

(౨) “విదవిచారణే” వా || ధా-రుధా-౨-౩ | ౧౨౭-౨౯ ||

రుధాదిః; నిర్ పూర్వః. నిసస్తు సోరుత్వమ్. తతఃకర్తరిత్తః.

అనిట్. అనుజః. [౨౦

(౩) “రదాభ్యాంనిష్ఠాతః” || ౮-౨-౪౨-౨౫౧-౨౫ ||

ఇత్యాదినా నిష్ఠాతస్యనః. పూర్వస్యచదస్యనః.

నిరు. ౮౯౩. మహతాప్రణిధానేనహయ్యత్తార్యభవగర్తః।

ప్రాపయ్యచతమాత్మానంకృతకృత్యశ్చవిజ్వరః || ౫౯౭ ||

పశ్యన్నశోచ్యమేనంయః (అనిర్విణ్ణ) స్మరతిః।

95

స్లో.౯౫, అక్ష. ౨౧-స్లో. ౯౫. అక్ష. ౨౪. (౨౫౪) నా. ౮౯౪. సదామర్షి

౮౯౪ సదామర్షి

౬౦ సదామర్షి తేనమః

భా తతః ప్రభృతినర్వకాలం తేనకృతప్రతికృతమ్మర్షితుం నిర్వోధుం
శీలమస్యేతి— [౫
(సదామర్షి).

(౧) “సోఽశ్నుతేనర్వాన్ కామాన్ సహబ్రహ్మణాః పశ్యేతా”
[209]

ఇత్యాది. ... * [|| తై ౧-౨ ||

(౨) “అనుత్తమేమాత్తమేషులోకేషు” || ధా-౧-౨ ||

నిర్వ. (౪) “కృశ్యచః” || ౭-౪-౨౯ | ౨౩౮-౨౪ || [౧౦

ఇశ్యచః పరత్వాభావాత్ ఇత్వాప్రాప్తా,

(౫) “నిర్విణ్ణస్యోపసంఖ్యానమ్” || ౭-౪-౨౯ | ౨౩౮-౨౬ ||

ఇతి, పరస్యణత్వమ్. పూర్వస్యప్టుత్వేనణః. న ఇన్ సమాసః.
నలోపః. ... *

తతః ప్రభృతినర్వదా సర్వకాలం-మర్షితుం-సోధుం-తేన సహ
కృతప్రతికృతం నిర్వోధుం-శీలమస్య” ఇతి.—
(సదామర్షి).

(౧) “మృష - తిక్తాయామ్” || ధా-దివా-౬-౧ | ౧౨౫-౯ ||
అథాదత్రనిర్వహణక్రియోఽయమ్.

(౨) “సుప్యజాతౌ” || ౩-౨-౭౮ | ౨౫౦-౬ || [౨౦
ఇత్యాదినా తాచ్ఛిల్వేణినిః. గుణో రపరః అదంతపాతెతు
తాచ్ఛిల్వవర్జముక్త ఏవార్థః. కాపవాదః కర్తరివచాద్యచ్.
అన్యత్ ప్రాగ్విత్. నిష్పాదితాత్ సర్వశబ్దాత్,

నిరు. ౮౯౪. సర్వకాలంతత్ప్రభృతీకృతప్రతికృతంచసః || ౫౯౮ ||

మర్షితుం శీలమస్యేతి (సదామర్షి) తిక్తి ర్రితః |

స్లో.౯౫, అక్ష.౨౫ స్లో.౯౫.అక్ష.౨౯ (౭౫౫) నా.౯౯౫. లోకాధిష్ఠానమ్

౯౯౫ లోకాధిష్ఠానమ్

ఓం లోకాధిష్ఠానాయనమః

భా. ఇతిశ్రుతానాముక్తభాగ్యానాన్నిత్యాశ్రయః —

(లోకాధిష్ఠానమ్). ... * [౫
తత్రచ —

సర్వ. (౩) “సర్వైకాన్య” || ౫-౩-౧౫ | ౧౩౮-౧౫ ||

ఇత్యాది నా, దాప్రత్యయే,

(౪) “సర్వస్యసః” || ౫-౩-౬ | ౧౩౭-౩౪ ||

ఇతిసాదేశేచసదాశబ్దఉక్తః. ఇన్ననదీర్ఘాదః * [౧౦

ముక్తభాగ్యానామత్యుత్తమానాంశ్రుతానాంలోకానామఅధి
ష్ఠానంనిత్యాశ్రయః. ఇతి—

(లోకాధిష్ఠానమ్).

(౧) “షాగతినివృత్తైః” || ధా-భా-౨౭-౨౮ | ౧౨౨-౨౪ ||

అధిపూర్వః. వసుః. తోష్టః. అధికరణేల్యూట్. అనః. దీర్ఘః.

(౨) “ఆదేశప్రత్యయయోః” ఇత్యస్య, || ౮-౩-౫౯ | ౧౫ ౨౮ ||

(౩) “సాత్” ఇతినిషేధేపాప్రే, || ||

(౪) “ఉపసర్గాత్సనోతే” || ౮-౩-౬౫ | ౧౫ ౭-౩౩ ||

ఇత్యాది నామః. ప్లుత్యమ్. లోకఉక్తః. దీర్ఘః.

[¹⁰]

(౫) “లిజ్జచుశిష్యమ్” ఇత్యాది. ... * || కా-౩౩౯-౧౯ || [౨౦

“తత్రచసదాసర్వైస్సర్వధానుభవేపితద్భుతః అతిపిన్నయనీ
యోభవత” ఇతి—

నిమ. ౯౯౫. లోకానాముక్తభాగ్యానాం (లోకాధిష్ఠానమ్) ఆశ్రయః

శ్లో.౯౫,అక్ష.౩౦-శ్లో.౯౬,అక్ష.౫.౧.(౭౫౬) నా. {౯౯౬.అద్భుతః
 {౯౯౭. సనాత్

‡౯౯౬ అద్భుతః॥

శ్లో॥౯౬॥౯౯౭ సనాత్

ఓమ్ ఆద్భుతాయనమః

ఓం సనాతేనమః

భా. (అద్భుతః).

(౧) “అదిభువోడుతచ్”

॥ఉణా-౫-౨౭౯-౩౧॥[౫

సర్వదాసరైఃసర్వథానుభవేష్యపూర్వవదతిఃస్తయసీయః*

తేషాంసంభజనాత్—

(సనాత్).

సనస్సనాదితిగణేనిపాతతః.

...

*

నిర్వ. (అద్భుతః).

[౧౦

(౧) “భూసత్తాయామ్”

॥ధా-భా-౧-౧౧౧౫-౧౭॥

అత్ పూర్వః.

(౨) “అదిభువోడుతచ్”

॥ఉణా-౫-౨౭౯-౩౧॥

ఇతి, విస్తయార్థే స్వరాదేరాకృతిగణత్వాత్ అవ్యయేదాస్తే

ఉపపదేడుతచ్. టిలోపః. క్లిబపాఠేపిపాగ్నదేవ

[౧౫

[211]

(౩) “లిక్ష్మమశిష్యమ్”. ఇత్యాది. ... *॥కా-౩౩౯-౧౬ భా॥

“తన్నిత్యసంభజనభాగయమాఖిణ్ణనిర్దేశేనసనాదితివా,సనమ్-

ఉక్తసంభజనమ్అతతిగచ్ఛతీతివా, తమయతేప్రాప్నోతిఇతి

వా—”

(సనాత్).

[౨౦

(౧) “వన-షణ-సంభక్తా.”

॥ధా-భా-౧౪-౨౦౧౧౯-౨॥

షస్సుః. ఆద్యేస్వరాదౌసనాదితిపాఠాదవ్యయత్వమ్,

నిరు. ౯౯౬. తత్సదాసర్వథాసరైఃభుజ్యమావోఽప్యపూర్వవత్ ।

స్తయసీయో (అద్భుతః)

౯౯౭. ప్రాప్నోత్యేషాంసంభజనాత్ (సనాత్)॥౬౦౦॥

శ్లో.౯౬,అక్ష.౩.శ్లో.౯౬,అక్ష.౮ (౭౫౭) నా.౮౯౮. సనాతనతమః

౮౯౮ సనాతనతమః

ఓం సనాతనతమాయనమః

భా. ఏవం—

(సనాతనతమః)

[౫

సనాపురాణే; తనపిరూపమ్.

పురాణతమః - పురాపనవఃపురాణః. సదాతనత్వేపితదాతన
వన్నిత్యంనూతనభోగ్యః. ... *

కింరూపఃమధ్యస్థపీలతోయదపిచ్చ్యల్లేఖోజ్వలవర్ణః.—

నిర్వ. తత్రచసనతేస్సనాదిత్యాత్ నిపాత్యతే. ద్వితీయే, [౧౦

(౧) “అత-సాతత్యగమనే”

॥భా.౩ ౧|౧౦౬-౧॥

క్విప్; ఓజ్వా. త్రితీయే,

(౩) “అయ-గత”! తతః క్విబేవ.

॥భా.౧౫-౧|౧౦౯-౫॥

(౪) “లోపోవ్యోర్వలి”

॥౬-౧-౬౬|౭౭-౯॥

ఇతియలోపః. క్విపస్సర్వాపహరకోలోపస్తూక్తః. [౧౫

(౫) “హృస్వస్యపితకృతితుక్”

॥౬-౧-౭౧|౧౦౦-౧౬॥

ఇతితుక్. సనేర్ భావేఘృణ్ణేః. పాగ్విదేవపస్యః;

సర్వత్రదీర్ఘః. అవ్యయానవ్యయాభ్యాం ఓభక్తైర్లుగలుకా

విశేషః. జత్వచరేవ.

...

*

“సదాతనోఽపితదాతనవన్నిత్యభోగ్యతయా అతిశయితస్సనా
తనః పురాణః” ఇతి—

(సనాతనతమః).

పురాపనవశ్చపురాణః;అత ఉక్తార్థోపపత్తిః.

(౧) “పురాణపోక్షైషుబ్రాహ్మణకల్పేషు” ॥

॥

ఇత్యాదినిపాతనాత్ అయంపాథుః. తత్రహిట్యుట్యులోస్తుటో

నిరు. ౮౯౮. నిత్యనూతనభోగ్యత్వాత్ (సనాతనతమః) స్మృతః।

౮౯౯ కపిలః

ఓం కపిలాయనమః

భా. (కపిలః) ... *
~~~~~

నిర్వ. ౭ భావః, పురాపూర్వానువతేః షష్టవానిపాత్యతే. ఆద్యే [౫] నిపాతనాత్ ఆకారస్యనలోపః. దీర్ఘః. పక్షద్వయేపియథా సభ్యమ్.

(౨) “అటకుప్పాజ్” ||౮-౪-౨|౧౫ ౧||
ఇతివా, సంజ్ఞాత్వాత్, నిపాతనాద్వాణత్వమ్. “అపాధకాన్యసి నిపాతనానిభవన్తి” ఇతిపురాతన శబ్దస్యాపిసంభవఇత్యలమ్. సనేత్యవ్యయంచక్రాగ్రకాత్,

(౩) “సాయంవిరంపాక్రేష్టాప్రగే౭వ్యయేభ్యస్త్యుట్టుతాతుట్చ”
ఇతిట్టుట్టులొనైషికొతయోస్తుట్చ. [౪-౩-౨౩|౧౧౦-౧౨||
అనః. నచ, కృతేతుట్టుయమాదేశః; యేనటిదాద్యవయవః
ఇతితస్యాపియగ్రహణేనగ్రహణాత్, [౧౫

(౪) “యువోః” ||౭-౧-౧|౧౦౨-౧౧||
ఇత్యనాదేశేనతకారోఽప్యపహ్రియేత. యద్వా, అనునాసికస్య యోరనాదేశవిధానేనన్నశ్చురిత్యాదావివసంపదవాసస్యాత్; పరంతుతుటః ప్రాగేవచాయమాదేశః.

(౫) “ఘకాలతనేమకాలనావ్” ||౬-౩-౧౭|౮౫-౫||౨౦
ఇత్యాదినిర్దేశాత్. తతఃతతశాయనికస్తనవ్. ... *
సకింఠాపః; తతోఽప్యతే, మధ్యస్థనీలతోయదవిద్యుల్లేఖోఽస్యల వర్ణతయాకపిలః పిఙ్గలఇతి—

(కపిలః).

నిరు. ౮౯౯. విద్యుత్పిఙ్గలమధ్యస్థనీలమేఘవదుజ్వలః ||౬-౧౧||

(కపిలః) సస్పమాఖ్యైః సప్తవర్ణోమహామనుః

శ్రీ.౯౬,అక్ష.౧౨-శ్లో.౯౬.అక్ష.౧౬.(౭౫౯) నా.౯౦౦. కపిరవ్యయః

౯౦౦ కపివ్యయః

ఓం కశయేవ్యయాయనమః

భా. స్వయమపితదనుభవసుఖనిర్వృతింపాతిపిబతవా

(౧) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” ఆతోలోపః. ||ఉణా-౪ ౨౭-౨||

(కపిరవ్యయః). ... *

ఇతి శ్రీహరితమలతిలక శ్రీవత్సాజ్ఞా మిశ్రసూనోః

శీరజ్జరాజదివాజ్ఞాలబ్ధ

శ్రీపరాశరభట్టాపరనామధేయస్య

శ్రీరజ్జనాథస్యకృతా

శ్రీ మ నా మ స హ స్ర వి వ రణే

భగవద్గుణదర్పణే

నవమాంశతకింసమాప్తమ్.

నిర్వ. (౧) “ఃము-కాస్తా” ||ధా భ్యా-౧౩-౧౦|౧౧౮-౨౯||

(౨) “కబృ-వర్ణేవా” ||భ్యా-౧౦-౧౯|౧౧౮-౧౫||

ఇలచ్చ కిరణే

(౩) “కమేఃపశ్చ” ||ఉణా-౧|౨౬౨-౩౪||

(౪) “కజేః” ఇతివాపాతః ||

ఇతీలచ్. మస్య, పాతాంతరేబస్యచవాపాతః. ...*

“స్వయమవ్యవ్యయః. అప్యయోవానుపక్షిణః. కమ్ - ఇహా
యంసుఖార్థః; తదనుభవసుఖనిర్ వృతింపిబతి,పాతిరక్షతీతికపిరితే”

(కపిరవ్యయః). [ఇతివా-

అప్యయోవా.సవిశేషణమేకం నామ.

(౧) “పాపానే” ధా||భ్యా-౨౭-౨౫|౧౨౨-౨౩||

(౨) “పా రక్షణేచ” ధా||అదా ౬-౧౩|౧౨౪-౪||

(౩) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్, ||ఉణా-౪|౨౭౭-౨||

౧౪౦. ౯౦౦. అనశ్చరసుఖంపాతిసృక్ష క్తః (కపిరవ్యయః)||౬౦౨||

నిర్వ. (౪) “అచ ఇర్వా, పూర్వత్రబాహుళ కాత్

(౫) “ఇగుపథాత్ కిత్” ఇతి ||ఉక్తా-౪.౨౭౭-౨||

ఇనః కిత్త్వమన్యతోపభవతి. అపరత్ర - అకుతస్త్యమపి ఇప్ర
త్యయస్య కిత్త్వం బాహుళ కాల్లభ్యతే. తస్యహిమహాన్ ప్ర
భావః ఇయాంస్తుపిశేషః ఇనః కిత్త్వం శ్రుతం క్వచిదన్యతోపి.
ఏస్తు అశ్రుతమేవ కుత్రచిత్ కల్ప్యతే ఇతి ఐదనుర్ధ్వేనహి?
అచ ఇరిత్యేవ వక్తవ్యే ఇనోపిగ్రహణమ్. కిత్త్వాదాతోలోపః.

(౬) “కై-శబ్దే” ||భాష-౨౭-౧౫-౧.౨౨-౨౨||

(౭) “క్వా శబ్దే” || ||

(౮) “కన-ధీప్తికాత్తిగతమవా” ||భాష-౧౪-౧౭.౧౧౯-౧||
కాయతేరాత్వమ్. త్రేభ్యాపి.

(౯) “అన్యేష్వపి” ఇతి, డః. టిలోపః. ||౩-౨-౧౦౧.౨౫౧-౧౬||

(౧౦) “ఇన్-గతౌ” ||భా-అదా ౬-౧౧౧౨౪-౧||

(౧౧) “ఏరచ్” ||౩-౩-౫౬.౨౮౪-౧౫||

ఇతి, భావేఅచ్. గుణః. అయ్. విపూర్వః. పాతాన్తరేతు
అయమేవాపిపూర్వః. తత్ర,

(౧౨) “వష్టివాగురిర్ణోపమవాప్యోరుపసర్గయోః” ||కా-౪౧-౧౮||

ఇతివాగురిష్ట్యాఽపేర్ణోపః. శేషంపాగ్నత్. ఉభయత్రాపి
యన్యాయకారః. నభోపూర్వోబహుప్రీహిః. నభోనలోపః.
సంహితాయాంపూర్వస్యరోరావసానికోవిసర్గః. ... *

ఇతి కుశికకులతలక శ్రీవేంకటేశ్వరమహాచార్యవరాశ్చజ

వరదదేశికతనయ వరదగురువరసూను

వరదాచార్యసూరివిరిచితే

శ్రీ ప రా శ ర భ ట్టా ర్య భా షి నీ

శ్రీమత్సహస్రనామభాష్యనుగే

భ గ వ న్నా మ స హ స్ర ని ర్వ చ నే

నవమంశతకం సంపూర్ణమ్.

శ్లో.౯౬, అక్ష.౧౭-శ్లో.౯౬, అక్ష.౧౯. (౭౬౧) నా. ౯౦౧. స్వస్తిదః

౯౦౧ స్వస్తిదః

ఓం స్వస్తిదాయనమః

భా. ఏవం ‡ మహాన్ మజ్జశందదాతీతి—

(స్వస్తిదః).

...

...

* [౫

స్వగుణైః స్వభాగాశిషంకరోతీతి—

నిర్వ. „ఏవంస్వస్తిమహాన్ మజ్జశందదాతీ” ఇతి—

(స్వస్తిదః).

(౧) “దుదాక్ష-దానే”

॥ధా జు-౧-౯।౧౨౪-౧౮॥

(౨) “అతోఽనువసర్తే” ఇతి, కః. అల్లోపః. ॥౩-౨-౩।౨౪౫-౧౩॥

(౩) “అస-భువ” సుసూర్యః.

॥ధా అదా-౬-౨౨।౧౨౪-౨॥

(౪) “వసే స్తిః”

॥ఉణా-౪-౨౨౮-౨౫॥

ఇతివర్తమానే, “సావసేశిత్”

॥ఉణా-౪।౨౨౮-౨౭॥

ఇతి, సావుపపదేఅసే స్తిశిత్. శిత్వాత్,

(౫) “తిక్షిశిత్”

॥౩-౪-౧౧౨।౧౫౧-౫॥ [౧౫

ఇతిసార్వధాతుకత్వేన అర్థధాతుకవిషయోఽస్త్రైర్ భూభా
వోన. అనార్థధాతుకత్వాత్ నేట్. బాహుళకాన్నశ్నసోర
ల్లోపః. శిషిత్వపారేపిబాహుళకాత్తదభావః. ఇహ,

(౬) “తితుత్ర” ఇతినేట్.

॥౭-౨౯।౨౬౦-౧॥

(౭) “ఇకోయణచి” ఇతియణో వః ॥

॥

స్వరాదిపారాదవ్యయత్వమ్. సతిప్రయోగే ఽనన్యథాసిద్ధే
ఽనన్యయమపి ఏవముత్తరతాప్రి. ... *

స్వగుణైః స్వస్తిస్వభాగాశిషంకరోతీతి—

నిరు. ౯౦౧. భక్తభోమజ్జశంస్వస్తి తద్దానాత్ (స్వస్తిదః) స్మృతః।

శ్లో.౯౬,అక్ష.౨౦-శ్లో.౯౬,అక్ష.౨౨.(౭౬౨)నా. { ౯౦౨ స్వస్తికృత్
 ౯౦౩ స్వస్తి
 ౯౦౪ స్వస్తిభుక్

౯౦౨ స్వస్తికృత్	౯౦౩ స్వస్తి	౯౦౪ స్వస్తిభుక్
ఓం స్వస్తికృతేనమః	ఓం స్వస్తి నేనమః	ఓం స్వస్తిభుజేనమః
భా. (స్వస్తికృత్). *
స్వయ మేవమహాన్ మజ్జళమ్—		[౫
(స్వస్తి).		
(౧) “స్వస్తిశివాశిషోః”	॥ఉదా-	॥
(౨) “సావనేశ్వితః”		॥౪-౨౨౮-౨౨॥
ఇతిప్రత్యయః శిష్టాత్ భూభావాభావః.	...	*
సర్వమేతత్ స్వస్తిభున క్తిపాలయతీతి—		[౧౦
(స్వస్తిభుక్). *
నిర్వ. (స్వస్తికృత్)		
“ఘక్రృష్-కరణే”	॥ధా-తనా-౧-౧౦-౧౨౮-౪॥	
[212]		
కృషిః క్షిపితుగి త్యాది. *
స్వయ మేవస్వస్తిమహాన్ మజ్జళమితి—		
(స్వస్తి).		[౧౫
		[13]
అవ్యయాత్ సుహోలుక్. అనవ్యయాస్తులిజ్జమశివ్యమి త్యాది. *		
స్వస్తిభున క్తి- సదాపాలయతీతి—		
(స్వస్తిభుక్)		
(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః”॥ ధా-రు-౨-౪.౧౨౨౩౧॥		
పాలనక్రియఇహాయమ్. క్షిప్. అగుణః చోఃకుః చ ర్త్వమ్. *		
నిరు ౯౦౨. స్వస్తిస్వభోగాశిషంయఃకరోతి (స్వస్తికృత్) చసః॥		
౯౦౩. మహామజ్జళరూపత్వాత్ స్వయం (స్వస్తి) తికథ్యతే।		
౯౦౪. పాలనాన్యజ్జళస్వైవ (స్వస్తిభుక్)చేతిగమ్యతే॥౬౦౪॥		

జ్ఞో. F. ౬. అక్ష. ౨౮ జ్ఞో. F. ౭. అక్ష. ౩. (౭౬౩) నా. { F. ౦౫. స్వస్తిదక్షిణః
F. ౦౬ అరొద్రః

F. ౦౫ స్వస్తిదక్షిణః || జ్ఞో. F. ౭ || F. ౦౬ అరొద్రః

ఓం స్వస్తిదక్షిణాయనమః

ఓం అరొద్రాయనమః

భా. అన్యదపి స్వపరిచరణానుగుణదివ్యశరీరశక్త్యాది స్వస్తి; స్వా
త్తదానదీర్ఘసత్రేఋత్విగోభ్యదేయాదక్షిణా౭స్యేతి— [౫
(స్వస్తిదక్షిణః). ... *
పరమైశ్వర్యేపిగుణశీతలిమ్మా—
(అరొద్రః). ... *

నిర్వ. “స్వస్తి స్వపరిచరణానుగుణదివ్యశరీరశక్త్యాది; దక్షిణాస్వా
త్తదానదీర్ఘసత్రే ఋత్విగోభ్యదేయాంశః, అన్య” ఇతి—
(స్వస్తిదక్షిణః)

(౧) “దక్ష-వృద్ధౌ శీఘ్రైర్థేచ” || ధా-భా-౧౬-౭-౧౨౦-౩ ||
వృద్ధ్యర్థేచ,

(౨) “ద్రుదక్షి భ్యామినన్” * || ఉణా-౨-౨౬౭-౨౯ ||
ఇతిమినన్, ఇత్వమ్ తతః స్త్రియామ్ అతస్త్వబాది. బహువ్రీహీవు
పసర్జనహృస్వః. ... *
పరమైశ్వర్యేపిగుణశీతలిమ్మారొద్రఉద్రః సనేతి—
(అరొద్రః)

(౧) “రుదిర్-అశ్రువిమోచనే” || ధా-అదా-౭-౧౧౨౪-౭ ||
ణిచ్. రక్ ప్రకరణే, [౨౦

(౨) “రోదేర్ ణిలుక్ చ” || ఉణా-౨-౨౨౭-౩ ||
ఇతి, రక్; ణేర్ లుక్ చ.

(౩) “నేట్” ఇతి నేట్. || ౭-౨-౮౧౨౪-౨౭ ||

నిరు. F. ౦౫. శక్త్యాద్యాప్రకృతిః స్వస్తి, స్వాత్తదానంచదక్షిణా।

అత్తార్పణాభ్యయాగేతుయస్వాస్తి (స్వస్తిదక్షిణః) ||

F. ౦౬. సర్వైశ్వర్యేపిగుణశీతలః (౭రొద్ర) ఉద్యతే || ౬౦౬ ||

౯౦౭ కుణ్డలీ

ఓం కుణ్డలీ నేనమః

భా. యథోచితనిత్యదివ్యభూషణః—

(కుణ్డలీ). ... * [౫

నిర్వ. లుకాలుప్తేప్రత్యయలక్షణాభావాన్నగుణః పతదర్శోహి,

(౪) “శేరనిటి” ||౬-౪-౫౧|౧౬౪||

ఇత్యేవసిద్ధేలోపేలుకఆరమ్భః? యదిత్యత్రాపి లోపఇత్యేవ
పాఠః. తదా తేనైవఉక్తేనసిద్ధేలోపేప్రత్యయలక్షణబాధనార్థః
పునరారమ్భః; తతశ్చనలఘూపధగుణఇత్యవధేయమ్. పాగపి
ఇదమవోచామ. తతః, దుద్రశబ్దాత్ రౌద్రరసస్యతద్దైవత్యతయా

(౫) “పాఽస్యదేవతా” ఇత్యుచ్ఛే. ఆదివృద్ధిః. ||౪-౨-౨౪|౧౦౧-౭||

(౬) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧||

ఇతి, లోపః. తతోమత్పర్థీయోఽర్కఆద్యచ్. పాగ్గదేవ

(౭) “యస్య” ఇతిలోపః ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧||

సభక్తసమాసో నలోపః. ... *

“యథోక్తనిత్యదివ్యభూషణతయా, కుణ్డలంతదుపలక్ష్యందివ్య
భూషణజాతం నిత్యమస్య” ఇతి—

(కుణ్డలీ)

(౧) “కుడి-దాహే.” భాషాది ||భాష-౯-౧౭|౧౧౭-౨౧|| [౨౦

(౨) “కుడిరక్షణేవా.” చురాది ||ధా-చు-౧-౫౨|౧౨౯-౯||

ఇదిత్వాన్నమ్.

(౩) “కలస్త్రీపశ్చ” ||ధా-ఉణా-౧|౨౬౪-౧౦||

(౪) “ఇతిపాగ్ ప్రత్యయనిర్దేశాచ్చకారాత్ బాహుళకాచ్చఅన్య

తోఽపి” ఇతికలప్రత్యయః. ||

నిరు. ౯౦౭. దివ్యభూషణవాన్యోఽసా(కుణ్డలీ) తిప్రకథ్యతే || ౬౦౬||

౯౦౮ చక్రీ

౯౯౫ ఓం చక్రీజేనముః

భా. తాదృశదివ్యాయుధః—

(చక్రీ). ... * [౫

నిర్వ. ఇదిత్వాన్ననలోపః. అన్యత్రతునతత్ ప్రసజ్ఞః. తత్రణేర్ లోపః. తదనిత్యతాయాంతుపాగ్రగుక్తైవగతిః. ఉభయత్రఅనుస్వారవర సవర్ణా. తతఃకుణ్డలశబ్దాత్ నిత్యయోగేషత్వధేఅతగ్గణః.

(౫) “యస్య” ||౬-౮-౧౮౮|౭౬-౧౧||

[214]

ఇతి, లోపః. ఇన్నస్తదీర్ఘఇత్యాది. ... * [౧౦

“తథాచక్రంతమపలక్ష్మ్యంతాదృశదివ్యాయుధజాతంనిత్యమస్య” ఇతి-
(చక్రీ)

(౧) “చక-తృప్తై, ప్రతిఘాతేచ” ||ధా-భాస్వ ౫-౧౯|౧౧౬-౧౫||
రక్ ప్రకరణే,

(౨) “చక్చిమ్యోరుచ్ఛ్పపథాయాః.” ||ఉ.తా.-౨|౭౬౬-౩౫||
ఇతి, రక్. బాహుళకాదిహనోత్పత్తి.

(౩) “నెట్” ఇతినేట్. యద్వా ||౭-౨౮|౨౮౯-౨౭||

(౪) “కృఞఃకః” ఇత్యనువృత్తై, || ||

(౫) “కరోతేర్ ద్వేచ” || ||

ఇతి,కఃద్విత్వంచ. బాహుళకాదభ్యాససంజ్ఞా. ఉరదత్వాది.
అగుణః. యజ్ రః తతపవబాహుళకాత్,

(౬) “సిచేకోఽన్యత్రాపిద్విత్వంచ” || ||

ఇత్యాదినాపాగ్రపిఇదంపిశదముదైరిరామ. తతశ్చక్రశబ్దాత్
పాగ్ర్వాత్ అత ఇణః.

(౭) “యస్య” ఇతిలోపః. దీప్త్యాది. ... *||౬-౮-౧౮౮|౭౬-౧౧||

నిరు. ౯౦౮. నిత్యదివ్యాయుధత్ (చక్రీ)

శ్లో.౯౭,అక్ష.౯-శ్లో.౯౭.అక్ష.౧౬. (౭౬౬) నా. {౯౦౯. విక్రమీ
 ౯౦౯ విక్రమీ ౯౧౦ ఊర్జితశాసనః

ఓం విక్రమజేనమః

ఓం ఊర్జితశాసనాయనమః

భా. గామ్భీర్యాను ‡ కూలవిలాసః—

(విక్రమీ). ... * [౫

విరిజ్జీపురవరాద్యలక్ష్మ్యైశ్చః—

(ఊర్జితశాసనః). ... *

నిర్వ. “తథావిక్రమో గామ్భీర్యాను రూపోవిలాసోఽస్య” ఇతి—

(విక్రమీ) [౩౦|౧౧౯-౩||

(౧) “క్రమ-చాదవిత్తేపే”; విపూర్వః భావేఘ్నః. || ధా-భావ-౧౪-

(౨) “నోదాత్త” || ౭-౩-౩౪. ౧౩౨-౭||

ఇత్యాది నానవృద్ధిః. తతః.

(౩) “సంజ్ఞాయా మమన్ మాభ్యామ్” ఇతి || ౫-౨-౧౩ ౭-౧౩ ౭-౧౬||

తనోబాధనార్థం నియమితో మత్స్వర్థీయ ఉక్తార్థ ఇనిః. లోపదీర్ఘాది*

“తథావిరిజ్జీపురవరాద్యలక్ష్మ్యైతయా ఊర్జితంబలవచ్ఛాసన [౧౫

మాజ్ఞాఽస్య” ఇతి—

(ఊర్జితశాసనః)

(౧) “శాసు-అనుశిష్టే” భావేఘ్నః. అనః. || ధా-అదా-౬-౩౨. ౧౨౪-౯||

(౨) “ఊర్జ-బలప్రాణనయోః” || ధా-చురా-౧-౧౬. ౧౨౪-౩౩||

చురాదిః. తతోణిచ్. తథాబహులమేతన్నిదర్శనమితి అనిత్య

ణ్యంతాహిచురాదయః? తతస్తదభావేచలకర్తృకాత్ కర్తరిక్తః.

ఇట్. ఆద్యే,

(౩) “నిష్టాయాం సేటి” || ౬-౪-౫. ౧౨౫౩-౩౦||

నిరు. ౯౦౯. స్యాద్విలాసీతు (విక్రమీ)।

౯౧౦. బ్రహ్మాద్యలక్ష్మ్యైస్సాజ్ఞోయస్సస్యాత్ (ఊర్జితశాసనః) ||

F. ౧౧ శబ్దాతిగః

ఓం శబ్దాతిగాయనమః

భా. అనన్తజిహ్వనానన్తేన అనన్తశాఖైరామ్నాయై సాత్మాత్,
సరస్వత్యాచదురుదాహరమహిమా— [౫
(శబ్దాతిగః). ... *

నిర్వ. ఇతిణిలోపః. అన్యత్రతుస్థాయాంనకోపవిశేషః. తత్రచడాద్ధా
సంజాతాఅస్యేతి విగ్రహేతుతః,

(౪) “గురోశ్చహలః” || ౩-౩-౧౦౩-౨౮౭-౨ ||

ఇతిస్త్రియామకారప్రత్యయే [౧౦.
టాబాదాచసిద్ధామూర్ధ్వాశబ్దాత్ సంజాతోపాధికాత్,

(౫) “తదస్యసంజాతమ్” || ౫-౨-౩౬౧౩౨-౪ ||

ఇత్యాదినాతారకాదేరాకృతిగణత్వాత్ ఇతచ్.

(౬) “యస్య” || ౬-౪ ౧౪౮౧౬-౧౧ ||

ఇత్యాల్లోపః - ఏతచ్ఛపాగ్రేవప్రవృజ్జితమ్. బహుప్రీహిః. *

“అనన్తజిహ్వనానన్తేన అనన్తశాఖైరామ్నాయైః సాత్మా
త్ సరస్వత్యాచదురుదాహరమహిమతయాశబ్దంవాచం అతి
గచ్ఛతి అతిక్రమతి ఇతి—

(శబ్దాతిగః)

(౧) “గమ్-గతా”. || ధా-భా-౩౦-౫౧౨౩-౭ ||

అతిపూర్వః. గమేర్ డప్రకరణే,

(౨) “అన్యత్రాపిదృశ్యత ఇతివక్తవ్యమ్” || ౩-౨-౧౦౧౧౨౫౧-౧౬ ||

ఇతిడః, టిలోపః.

(౩) “శప-ఆక్రోశే” శబ్దాదిః దివాదిర్వా || భా-౩౧-౭౧౨౩-౧౨ ||

నిరు. F. ౧౧. అనన్తశాఖైరామ్నాయై వాద్దేవ్యానన్తభోగినా ।

వత్తుంహ్యశక్యమహిమాయస్య (శబ్దాతిగో) స్త్రీసః॥

శ్లో.౯౨,అక్ష.౨౧-శ్లో.౯౨,అక్ష.౨౨.(౭౬౮)నా. {౯౧౨ శబ్దసహః
౯౧౩ శిశిరః

౯౧౨ శబ్దసహః

౯౧౩ శిశిరః

ఓం శబ్దసహాయనమః

ఓం శిశిరాయనమః

భా. అథగజేన్ద్రమోక్షణమ్ అస్పష్టశబ్దానాంతరశ్చామపి ఆర్తశబ్ద
మతిభారమివసహతేభి— [౫
(శబ్దసహః).

(౧) “భక్తింతస్యానుచిన్త్యేతి” ... * ||
ఆర్తశబ్దశ్రవణానంతరం అతిత్వరయాగతః—
(శిశిరః).

నిర్వ. (౪) “శాశపిభ్యాందదనా” ||ఉణా ౪-౨౭౬-౧౨||
ఇతి, దన్. అనిట్.

(౫) “ఝలాంజశ్ ఝశి” ౮-౪-౫౩|౪-౨౩||
ఇతి, జత్వమ్. వస్యబః.దీర్ఘః ... *
అథప్రాసక్తికనిదర్శనంగజేన్ద్రమోక్షణంప్రస్తాయతే.
“అస్పష్టశబ్దానాంతరశ్చామపి శబ్దమార్తనాదంసహతేభార
మివసహతి” ఇతి—
(శబ్దసహః)

(౧) “షహ-షర్షణే” ||ధా-భా-౨౩-౧|౧౨-౧||
షస్యః.షచాద్యచ్. శబ్దఉక్తః. ... *
“ఆర్తశబ్దశ్రవణసమనంతరమతిత్వరయాతత్రగమనాత్, [౨౦
శశతిపౌవతే” ఇతి—
(శిశిరః)

నిరు. ౯౧౨. అతిభారమివాస్పష్టంతరశ్చాంశబ్దమార్తిజమ్.

సహతేయః (శబ్దసహః) వస్వస్థోమనురుత్తమః||౬౦౯||

౯౧౩. గజేన్ద్రపాలనార్థంయః(శిశిర) స్త్వరయాగతః|| ౬౧౦||

౯౦౪ శర్వరీకరః॥

ఓం శర్వరీకరాయనమః

భా. (౧) “శశ-పులితగతా” ॥

(౨) “అజిరశిశిర” ఇత్యాదినా రక్ ప్రత్యయాన్తోనిపాతితః ॥ధా-
[ఉణా-౧|౨౯౨-౨౬॥

(౩) “శ్రుత్వాచక్రగదాధరః । సాన్నిధ్యంకల్పయామాసతస్మిన్
సరసి” ఇతి ... * ॥
(శర్వరీకరః) [౨౩॥

(౧) “శృణాతేఃక్యాగవోశ్మావృక్షచతిభ్యవ్వరచ్”॥ఉణా-౨|౨౬౯-
‡ ఇతివ్వరచ్. పిత్వాత్ జీమ్. శర్వరీ హింస్రాపరవిదారిణీ
పజ్ఞాయుధీతదాకరేఽస్యేతి. ... *

నిర్వ. (౧) “శశ-పులితగతా” ॥ధా-భా-౧౨-౨౬|౧౨౦-౨౯॥
కిరచ్ ప్రకరణే,

(౨) “అజిరశిశిరశిధిలస్థిరస్థిరస్థవిరఖదిరాః”॥ధా-ఉణా-౧|౨౯౨-౨౬॥
ఇతికిరచ్; ధాతోరుపధాయాఇత్వంచనిపాత్యతే. కిత్వాన్న
గుణః. ... *
“తథాశర్వరీహింస్రాపరవిదారిణీ పజ్ఞాయుధీతస్య” ఇతి—
(శర్వరీకరః) కృషఃపచాద్యచ్.

(౧) “క్యా-విత్తేపేచా” ॥ధా-తుధా-౪-౪-౧౨౨-౧౫॥

(౨) “అకర్తరిచ” ఇత్యనువృత్తైః ॥౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫॥

(౩) “ఋదోరప్” ఇతిఅప్. ॥౩-౩-౫౨|౨౮౪-౧౬॥
ఉభయతాఽపిగుణో రపరః. నచకిరతేః,

నిరు. ౯౦౪. ఉచ్యతేశర్వరీశబ్దాద్ధింస్రాపరవిదారిణీ ।
పజ్ఞాయుధీ,కరేచాస్యేత్యుదితః (శర్వరీకరః)॥ ౬౧౧॥

‡ వరట్ తిపాకేటిత్వాత్ జీమ్

స్లో.౯౮,అక్ష.౧ స్లో.౯౮.అక్ష.౩. (౨౨౦) నా.౯౧౫. అకూరిక

౯౮||స్లో|| ౯౧౫ అకూరిక:

ఓమ్ అక్షరాయనమః

ఖా. గజపరిజిహీర్షయా కరస్థైరప్యాయుధైర్ద్రాహమపి ర్ఘటిత్య

కృతనాన్—

[౫

(అకూరిక).

నిర్వ. (౪) “ఋతశ్చద్ ధాతోః”

||౨-౧-౧౦౦|౧౨-౮|౧౮||

ఇతి త్వంతజగ్మమ్; ఇతోవత్వాభ్యాంహిగుణవృద్ధిప్రతిషేధేనభవతః?

(౫) “శ్వా-హింసాయామ్”

||ధా-క్ర్యాది-౨-౩|౧౨౮-౧౩||

(౬) “క్యాగ్వాశ్వావృక్షచతిభ్యఃష్వరచ్” ||ఉణా-౩-౨౬౯-౨౩||

ఇతిష్వరచ్.

(౭) “షఃప్రత్యయస్య” ఇతిషఇత్.గుణోరపరః. ||౧-౩-౬|౪౩-౨౮||

(౮) “నేట్” ఇతినేట్. స్త్రియాంషిత్వాత్, ||౨-౨-౮|౨౪౯౨౭||

(౯) “షిత్ గౌరాదిభ్యశ్చ”

||౪-౧-౪౧|౪౫-౨౮||

ఇతిషిల్లక్షణోజీష్. వరట్. ఇతిపాతే,

[౫

(౧౦) “టిష్ఠాణిభ్యోద్వయసచ్ దఘ్నుభ్యమాత్రచ్ తయచ్ తక్రత్తో కభ్యక్వరపః”

||౪-౧-౧౫|౪౩-౧౫||

ఇతిటిత్వాత్ జీష్. స్వరేభేదః. భత్వే,

(౧౧) “యస్యేతిచ” ఇతి, అకారలోపః. ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧||

పశ్చాయుధీపాదాన్యవివక్షయాచాయం స్త్రియానిర్దేశః. *

వచనాత్ ప్రథమంజలాశయాత్ కేవలంగ్రాహముద్ధరతాచలనేన

గజపరిజిహీర్షయాకరస్థైరప్యాయుధైః ర్ఘటితితదకర్తనాత్,

కృతతీతి-కూరికఃసనేతి—

(అకూరిక)

నిరు. ౯౧౫. యో2సౌధృతాయుధైర్ద్రాహమ్ (అకూరికో) మత్వ

కృతనాన్||

౬౧౨||

౯౧౬ పేజీలో

ఓం పేశలాయనమః

భా. (౧) “కృతేశ్పకూచ” ||ఉణా-౨-౨౬౨-౩||

ఇతిరక్; కూరిదేశశ్చ. యథా [౫

(౨) “గ్రాహగ్రస్తంగజేద్వరించతంగ్రాహంచజలాశయాత్ । ఉజ్జ
హారాప్రమేయాన్తాతరసామధుసూదనః” ఇతి ||

సంభ్రమాదయథాతథస్రగ్ భూషణామ్భరమణీయః —

(పేశలః) ... *

నిర్వ. (౧౨) “కృతీ-ఛదనే” రక్ ప్రకరణే ||ధా-తుదా-౨౧|౧౨౨-౩||

(౧౩) “కృతేశ్పకూచ” ||ఉణా-౨-౨౬౨-౩||

ఇతిరక్. ధాతోరన్యస్యః పాక్షికః; తదభావేకూరిఇతిథా
తోరాదేశశ్చ. అత్రతురక్; క్రూఇతిధాతోరాదేశశ్చ.

(౧౪) “నెట్” ఇతి, నెట్. ||౨ ౨-౨-౨౪౯-౨౨||

అగుణః. తతోనజ్ సమాసః. నలోపః. ... * [౫

“ తదాతనసంభ్రమాదయథా తథస్రగ్ భూషణామ్భరైః పిం
శతి స్వాత్మానందీపయితథాచరమణీయఇతివా, పేశందీప
నాత్తదుపలక్ష్యంచరామణీయకం లాతి గృహ్లాతీతివా” *

(పేశలః)

(౧) “పిశ-అవయవే” ||ధా-తు-౨-౩|౧౨౨-౨౩||

తుదాదౌముచాదిః; అయందీపనాయామపి; ఇహచాయందీప
నక్రియః. ఆద్యే, “కలః” ఇత్యనువృత్తై, ||ఉణా-౨-౨౬౪-౧౦||

(౨) “వృషాదిభ్యశ్చిత్” ఇతికలఃచిత్, ||ఉణా-౨-౨౬౪-౧౨||

కిత్వేపిబాహుళకాద్గుణః. అన్యత్ర

నిరు. ౯౧౬, త్వరాతిశయతః స్రస్తస్రగ్భూషామ్భరసున్దరః ।

గజేన్ద్రితౌ సమయేయోఽసౌస్యాత్ (పేశలః) స్మృతః ||

శ్లో. ౯౮, అక్ష. ౭-శ్లో. ౯౮, అక్ష. ౧౧. (౭౭౨)

నా. { ౯౧౭. దక్షః
౯౧౮. దక్షిణః

{ ౯౧౭ } దక్షి
౪౨౪

౯౧౮ దక్షిణః

ఓం దక్షాయనమః

ఓం దక్షిణాయనమః

భా. క్షిప్రమాగస్తా—

(దక్షః). ... * [౫

తథాగత్య ధిశ్శాం దూరగతోఽహంత్యామితిసా స్వనైర్గజేష్ట
స్యానుకూలః—

(దక్షిణః).

(౧) “దక్షవృద్ధే”

॥ధా-భా-౧౬-౭।౧౨౦-౩॥

(౨) “ద్రుదక్షిభ్యామ్”

॥ఉణా-౨।౨౬౭-౨౯॥

ఇతీసన్. యథా,

నిర్వ. (౩) “లా.అదానే”

॥ధా-అదా-౬-౧౫।౧౨౪-౪॥

(౪) “అతోఽనుపసర్గే”

॥౩-౨-౩।౨౪౫-౧౩॥

ఇతి,కః. అల్లోపః. పిశిరుక్తః. తతోభావేఘ్నగుణః, *

తదానం తత్ర ఆగమనేదక్షతేశీఘ్రాభవతీతి— [౧౫

(దక్షః)

(౧) “దక్షవృద్ధౌ, శీఘ్రార్థేచ”

॥ధా-భా-౧౬-౭।౧౨౦-౩॥

ఇహాయంశీఘ్రార్థః. పచాద్యచ్. ... *

తథా, “తత్రచాగత్యస్వదూరవాసాదిగర్హణముభేన అతిసమ
ర్థోగజేష్టస్యా స్వయః తస్యానుకూలోదక్షతేవర్థతే”

ఇతి—

(దక్షిణః)

నిరు. ౯౧౭. (దక్షి) యోద్రుతమాగస్తారక్షణాయసఉచ్యతే॥౬౧౪॥

౯౧౮. గజేష్టస్త్రిప్రవన్నస్యయఃప్రీతో(దక్షిణస్తుసః)॥ ౬౧౫॥

భా. (౩) “ప్రీతిమాన్ పుణ్డరీ కాక్షుఃశరణాగతవత్సలః। భజన్తంగజరా
జానంమధురంమధుసూదనః”

[215]

ఇత్యాది.

...

...

*

“తద్దర్శనేనభృతాత్మా” —

(క్షమితాంవరః)

(౧) “అభవత్తత్రవైదేశః” ఇతి.

...

*

నిర్వ. పాగ్విదేవభాతుః; ఇహవృద్ధ్యర్థః.

[౧౦

(౧) “ద్రువక్షిభ్యామినన్”

॥ ఉణా-౨.౨౬౨-౨౯ ॥

ఇతి ఇనన్. ఇత్వమ్. ఏతచ్చపాగేవప్రవృత్తమ్.

*

(౨) “తద్దర్శనేనభృతాత్మతయా క్షమితాంతితిక్షాణాంవరఃశ్రేష్ఠః”

ఇతి—

(క్షమితాంవరః)

[౧౫

(౨) “వృక్ష-వరణే”

॥ థా-స్వా-౧.౮-౧౨౬-౩ ॥

(౩) “గృహవృద్ధునిశ్చేగమశ్చ”

॥ ౩-౩-౫౮-౨౮౪-౧౯ ॥

ఇతి అప్. గుణోరవరః.

(౪) “క్షమూసహనే” దివాదిః.

॥ థా. దివా-౯.౫.౧౨౫-౨౨ ॥

తతః “శమిత్యప్రాభ్యోఽఘినుణ్”

॥ ౩-౨-౧౪౧.౨౫౨-౨౫ ॥

ఇతి శమాదిత్వాత్ ఘినుణ్ తాస్థ్విలికిః.

(౫) “నోదాత్త”

॥ ౨-౩-౩౪.౨౩౨-౨ ॥

ఇత్యాది నానవృద్ధిః. భ్వాదేస్తుపి తః.

(౬) “షిద్భిదాదిభ్యోక్”

॥ ౩-౩-౧౦౪-౨౮౨-౫ ॥

నిరు. ౯౧౯. గజేంద్రదర్శనేనాసాధృతాత్మా (క్షమితాంవరః) ॥ ౬౧౬ ॥

శ్లో.౯౮,అక్ష.౧౭-శ్లో.౯౮.అక్ష.౨౦.(౭౭౪) నా.౯౨౦. విద్యుత్తమః

౯౨౦ విద్యుత్తమః

ఓం విద్యుత్తమాయనమః

భా. తద్వికిత్సాయామ్—

(విద్యుత్తమః).

[౫

(౧) “ఏవముక్త్వామరుశ్రేష్ఠగజేంద్రంమధుసూదనః । స్వర్కయామా
సహస్రేన” ఇత్యాది. ... *

నిర్వ. ఇతి స్త్రియామజీటాబాదాచక్షమాశబ్దాత్ ప్రీహ్యేదిత్యుహో
మత్సర్గీయఇనిః.

(౭) “యస్య”

॥౬-౪-౧౪౮॥౨౬-౧౧॥

ఇతిలోపేచక్షమిన్ శబ్దనిష్పత్తిరిత్యన్యదేతత్ సహ్యకృతిగణః?
తతఃఆమ్. ఇత్వమ్. అనుస్వారాదిస్సాంహితః. ... *

స్వహస్తసంస్పర్శాదినా తచ్చికిత్సాయామ్ అయమతిశయేన
విద్వాన్ జ్ఞాతాఇతి—

(విద్యుత్తమః)

[౧౫

(౧) “విద-జ్ఞానే”తతోవర్తమానేలట్, ॥ధా-ఆదా-౬-౨౧॥౧౨౪-౬॥

(౨) “లటః శతృశానచావప్రథమాసమానాధికరణే” ॥౩-౨౧౨౪॥

ఇతిలటఃశతాశిత్వాత్ సార్వధాతుకత్వేకర్తరి ॥౨౫౬-౨౬॥

శప్. తస్యఆదాదికోలుక్. శతుశ్చ

(౩) “సార్వధాతుకమపిత్”

॥౧-౨-౪॥౧౫౪-౧౮॥

ఇహిజేత్వాన్నగుణః.

(౪) “విదేశ్యతుర్వసుః”

॥౭-౧-౩౨॥౨౫౭-౧॥

ఇతిశతుః వసురాదేశఃపాక్షికః.

(౫) “నేట్”

॥౭-౨-౮॥౨౪౯-౨౭॥

ఇతి నెట్. ఆతిశాయనికస్తమప్.

నిరు. ౯౨౦. గజేంద్రార్థిచికిత్సాయాంవిద్వాన్ (విద్యుత్తమ) స్తుసః॥

జ్ఞో.౯౮,అక్ష.౨౧-జ్ఞో.౯౮,అక్ష.౨౪(౨౭౫) నా. ౯౨౧. వీతభయః

౯౨౧ వీతభయః

౬౦ వీతభయః

భా. తతో సమాగమతుములోపలమ్భాత్ వీతంభయంగజేష్ఠిస్యతి.
(వీతభయః). ... * [౫
“శ్రు తేనహికురు శ్రేష్ఠస్త్వ తేనకథితేనవా । గజేష్ఠిమోక్షణే
నైవసద్యఃపాపాత్ ప్రముచ్యతే” ఇతి —

నిర్వ. (౬) “స్వాదిషు” 1౧-౪-౧౭1౧౮-౧॥

ఇతిపదత్వే

(౭) “దులందుశః” 1౮-౪-౫3|౪-౨3॥ [౧౦

ఇతిజ త్వమ్. ఆంతరతమ్యాత్ సస్యదః. తస్య

(౮) “ఖరిచ” 11౮-౪-౫౫|౯-3౧॥

ఇతిచ త్వమ్. ... *
“తతో సమాగమతుములోపలమ్భాత్ గజేష్ఠిస్యనిర్భయతయా

వీతమపగతంభయమస్తాత్” ఇతి — [౧౫
(వీతభయః)

(౧) “భిభీ-భయే” అజీవిభౌ, ధా-జు-౧౨1౧౨౪-౧౫॥

(౨) “ భయాదీనామపసక్త్యానంనపుంసకేత్తాదినివృత్త్యర్థమ్”

ఇత్యుచ్. నుణః. అయి

॥3-3-౫౬1౨౮౪-౧౫॥

(3) “వీ-గతివ్యాప్తిప్రజనకాన్త్యసనఖాదనేషు” ధా-అ-౬౮1౧౨౪-౨॥

తతోగత్యథాత్ కర్తరిక్తః. అనిట్. అనుణః. ... *

“వచనాత్ పుణ్యేపావనే తథాకరణేనశుభకర్మణీ, కాశుభ
కర్మణఃకుర్వాణేవా,గజేష్ఠిమోక్షణగోచరేశ్రవణకీర్తనే,శ్రవ
ణమౌచకర్మనంచ-కీర్తనంకథనంచేదవ్యవస్థః, తేఅస్తాత్” ఇతి —

నిరు. ౯౨౧. వీతంభయంగజేష్ఠిస్యయస్తాద్ (వీతభయ) శ్చసః॥

శ్లో.౯౮,అక్ష.౨౫-శ్లో.౯౮,అక్ష.౩౨.(౨౨౬) నా.౯౨౨. పుణ్యశ్రవణ
కీర్తనః

౯౨౨ పుణ్యశ్రవణకీర్తనః॥

ఓం పుణ్యశ్రవణకీర్తనాయనమః

భా.	(పుణ్యశ్రవణకీర్తనః).	*
నిర్వ.	(పుణ్యశ్రవణకీర్తనః)			[౫
(౧)	“శ్వాత-సంశబ్దనే”చురాదిః॥ధా-చురా-౧-౧౨౦ ౧౨౯-౨౫॥ ణిచ్. “ఉపధాయాశ్చ”		॥౨-౧-౧౦౧ ౨౦౪-౯॥	
	ఇతిఋతఇత్త్వమ్; రపరత్వమ్.			
(౨)	“ఉపధాయాశ్చ”		॥౮-౨౫౨ ౧౫౨-౮॥	
	ఇతిదీర్ఘః. తతోభావేల్యుట్. అనః. ణిలోపః.			[౧౦
(౩)	“శ్రుశ్రవణే”		॥ధా-భా-౨౨-౪౨ ౧౨౨-౨౬॥	
	భావేల్యుట్. అనః. గుణః. అప్. ణత్వమ్.			
(౪)	“పూర్ణోపవనే”		॥ధా-క్ర్యాది-౧-౧౪ ౧౨౮-౧౧॥	
(౫)	“పుణ-కర్తృణిశుభేవా” ఆద్యే ॥ధా-తుదా-౩-౪౩ ౧౨౬-౨౮॥			
(౬)	“పూర్ణోయణ్ణిటహృస్వశ్చ”		॥ఉణా-౫ ౨౮౦-౫॥	
	ఇతియత్. తస్యణుట్ ధాతోర్ హృస్వశ్చ. హృస్వవిధానసా మధ్యాన్నగుణః.			
(౭)	“నెట్.”		॥౨-౨౮ ౨౪౯-౨౭॥	
	ఇతి నెట్. యద్వాయణ్ణుక్. ధాతోఃకిత్. హృస్వఃపాగ్విత్. తత్ సామధ్యా దేవనలఘూపథగుణః. అన్యధాహి ఓదిత్యేవవిద ధ్యాత్? యద్వాబాహుళకాత్ సంజ్ఞాపూర్వకస్యవిధేరనిత్య తయానగుణః. ధాతుభక్తత్వాత్ ణికోనేటఃపాగ్ప్రిః. ద్వితీయే;			
(౮)	“అఘ్నైదయశ్చ”		ఉణా-౪ ౨౭౬-౩౦॥	

నరు. ౯౨౨. గజేంద్రమోక్షణంశ్రుత్వాసద్యః పాపాత్ప్రముచ్యతే।
యస్తాత్తతీర-ర్తనంపుణ్యంశ్రవణంచేతిసత్పుతః॥ ద్వాద
శార్దూమనుశ్రేష్ఠః (పుణ్యశ్రవణకీర్తనః)॥ ౬౧౯॥

శ్లో.౯౯.అక్ష.౧-శ్లో.౯౯.అక్ష.౨.(౨౨౨) నా. {౯౨౩. ఉత్తారణః
 ౯౨౩ దుష్కృతిహః

౯౨౩ ఉత్తారణః

౯౨౪ దుష్కృతిహః

ఓమ్ ఉత్తారణాయనమః

ఓం దుష్కృతిహేనమః

భా. తౌసరసఉత్తారితవాన్ —

(ఉత్తారణః). ... * [౫

“స్థలస్థందారయామాసగ్రాహంవక్రేణమాధవః” ఇతి — ||౨-౧౩-౬౯||

(దుష్కృతిహః). ... *

నిర్వ. ఇతితస్యాకృతిగణత్వాత్ యక్. అగుణః. త్రప్తయేపూయతేః
 పచాద్యచ్. ఇత్యనువిచిత్రంపాశ్రేవామప్రత్యపాది. ద్వవ్వ
 గర్భబహుప్రీహిః. ... * [౧౦

తౌచగజగ్రాహౌసరస ఉత్తారయతిస్తేతి—

(ఉత్తారణః)

(౧) “త్యోష్ణవనతరణయోః” ||ధా-భా-౨౨-౨౨||౧-౩-౨||
 తరణకర్తేహాయమ్; ఉత్ పూర్వః. చర్తవమ్. శిచ్. వృద్ధిః; రవ

[216]

రత్వమ్. తతోఽయ్యురిత్యాది. అనః. శిలోపః. ఇత్వమ్. * [౧౫
 స్థలస్థస్యగ్రాహస్యప్రతిహతప్రత్యర్థిచక్రేణ చక్రేణదారణాత్,
 దుష్కృతినం బ్రహ్మవిదపచారాత్ అపుణ్యకర్తాణం గ్రాహం
 హన్తిస్తేతి —

(దుష్కృతిహః)

హనఃక్వీప్. తత్ ప్రకారశ్చపాశ్రేవోక్తః. కరోతేఃక్తః. అగు
 ణః. అనిట్. దుష్కృత్యర్వః. సోదుత్వమ్. రోర్విసర్గః. తతః,

(౧) “విసర్జనీయస్యసః” ఇతిసత్వేపాశ్రే, ||౨-౩-౩౪-౧౦౨౨||

(౨) “ఇదుదుపథస్యచాప్రత్యయస్య” ||౨-౩-౪౧||౧౨-౪||

ఇతిఉదుపథాత్ ప్రత్యయవిసర్జస్యపః. తత్పూర్వకకృతశబ్దాత్

నిరు. ౯౨౩. సరసస్తంతారితవాని (త్యుత్తారణ) యురితే!

౯౨౪. గ్రాహంవిదారయామాసయస్తాద్ (దుష్కృతిహః)చసః||

జ్ఞో.ఘ.అక్ష.ఘ-జ్ఞో.ఘ.అక్ష.౧౬. (౨౭౮) నా. { ౯౨౫. పుణ్యః
 ౯౨౬ చుస్వప్ననాశనః

౯౨౫ పుణ్యః

౯౨౬ చుస్వప్ననాశనః

ఓం పుణ్యాయనమః

ఓం చుస్వప్ననాశనాయనమః

భా. అనయాకీర్త్యాఅస్తదాదీనపిపునాతి—

(పుణ్యః). ... * [౫

కవచం—

(చుస్వప్ననాశనః)

యథా

(౧) “యేమాంత్యాంచనరత్నైవ” ||వి ధ-౬౯||

నిర్వ. మత్స్యధీయశ్చనిః. [౧౦

(౩) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮||౬౬ ౧౧||

[²¹⁷]

ఇతి,లోపః. తతోనలోపః, హన్నంతదీర్ఘత్వాది. ... *

“అనయాకీర్త్యాఅస్తదాదీనపిపునాతి, స్వయమేతానేవంకార
 యిత్యాశుభకర్త్యాభవతి, తాన్ పుణ్యయతిస్వపావితత్వలక్షణ
 పుణ్యవతఃకరోతి” ఇతివా— [౧౫

(పుణ్యః)

పూజః పుణ్యేర్వాత్రైశ్చేవపి హికల్పేమన్యరూప్యతాయం
 ప్రాగేవ? ... *

కవచంవచనాత్ చుస్వప్నోవశనతయాస్వాత్తానం, గజేంద్రం,
 తచ్చసరః స్తరతాంభావ్యనిష్టసూచనం చుస్వప్నంనాశయతి
 అపనోదయతీతి—

(చుస్వప్ననాశనః)

నిరు. ౯౨౫. కీర్త్యాఅస్తదాదీనపియోగజేంద్రిత్రాణరూపయా.

(పుణ్యస్)సస్యాత్ పునాతీతివడర్థః పావనత్వతః ||౬౧౮||

౯౨౬. గజేంద్రమోక్షణాధ్యాయజపాద్దుస్వప్నజంఫలమ్ ।

నాశయత్యజ్ఞసాయోఽసావితి(చుస్వప్ననాశనః)||౬౧౯||

స్లో.౯౯,అక్ష.౧౭-స్లో.౯౯,అక్ష.౨౨ (౨౭౯)నా. {౯౨౭. వీరహః
 ౯౨౮ రక్షణః

{ ౯౨౭ } వీరహః

౯౨౮ రక్షణః

ఓం వీరఘ్ననమః

ఓం రక్షణాయనమః

భా. (౨) “ఇత్యుపక్రమ్యచుస్సపోనశ్యతే తేహమ్” ఇతి ||

(౩) “దుస్సపోనశమా యాలమ్” ఇతి చ ... * ||వి-ధ-

వీరంతద్బాధకం హతవాన్—

(వీరహః).

[||వి-ధ-౬౯||

(౧) “మోక్షయామాస నాగేష్ట్రం పాశేభ్యశ్శరణాగతమ్” ఇతి *

తం స్పర్శనపరిరమ్భసాన్తస్వనాదిభిరక్షితవాన్—

(రక్షణః).

[౧౦

నిర్వ. (౧) “ణశ-అదర్శనే” ||ధా-దివా-౮-౭|౧౨౫-౧౯||

ణోనః. నిన్. వృద్ధిః. ల్యురిత్యాది. అనః. నిలోపః.

(౨) “ఇష్వప-శయే” దుష్పూర్వః. ||ధా-అదా-౯-౨౫|౧౨౪-౭||

(౩) “స్వపోనన్” ఇతి, నన్. ... * ||౩-౩ ౯౧|౨౮౬-౮||

శరణాగతం జేష్ట్రం పాశేభ్యోమోక్షయంశ్చ అయం వీరం

తద్బాధకం హన్తిస్తేతి—

(వీరహః) హనఃక్విబుక్తః.

(౧) “అజ-గతిక్షేపణయోః” ||భా-౭-౪౮|౧౧౭ ౧౨||

(౨) “స్థాయితశ్చ” ఇత్యాది నారక్. ఉణా-౨|౨౬౬-౨౧||

(౩) “అజేర్వి” గుణః. అజ్. వీరయతేః ||౨-౪-౫౬|౧౬౦-౩౩||

పచాద్యదినిలోపోవా హన్తస్తద్ద్విది. ... *

తం స్పర్శనపరిరమ్భసాన్తస్వనాదిభిరక్షితీతి—

(రక్షణః)

నిరు. ౯౨౭. వీరంతద్బాధకం మృత్యుం హతవాన్ యస్స (వీరహః) ।

౯౨౮. స్పర్శనం శ్లేషణాద్యైస్తం రక్షతీతి స (రక్షణః) || ౬౨౦ ||

౯౨౯ సప్తః

ఓం సంతాయశమః

[218]

భా. (౧) “స్వర్గయామాసమాస్తేన” ఇత్యాది ... * ||వి-ధ-౬౯||
ఏవమాశ్రితాన్ సంతనోతీతి— [౫

(సప్తః)

(౧) “అన్యేభ్యోపిదృశ్యతే” ||౩ ౨ ౧౦౧|౨౫౧-౧౬||
ఇతిడః. తేషామస్తీతివా సప్తః వచనవ్యత్యయః. తేభ్యఃఇష్టం
దత్తవాన్. సనోతేర్నిష్టా-

(౨) “గమహన్” ఇత్యాది నాఆత్వవికల్పః * ||౬-౪-౯౮|౧౭౫-౨౧||

(౧) “రక్ష,పాలనే” నద్యాదిబుధిః. ||ధా-భ్యా-౧౭-౬|౧౨౦-౧౮||

(౨) “కృత్యబుధిః” ||౩ ౩-౧౧౩|౨౩౯-౧౧||

ఇ ర్దరిబుధ్.

(౩) “...పి” ||ఉ-ణా-౩|౨౬౮-౧౬||

(౪) “...యదీవా. అసః. ఆటకుపాక్షే” ||౮ ౪-౨|౧౫-౧||

ఇతి, గత్వమ్ ... *
ఏవమాశ్రితాన్ తదిష్టంవాసంతనోతీతివా, తేషామయమస్తీతి

సన్నితివా తేభ్యఃఇష్టంసనోతి-దదాతీతివా—

(సప్తః) ఆద్యే,

(౧) “తనువిస్తారేః” ||ధా-తనా-౧-౧|౧౨౮-౨|| [౨౦

సంపూర్వః. అనుస్వారాది.

(౨) “అన్యేష్వపి” ||౩-౨-౧౦౧|౨౫౧-౧౬||

నిరు. ఎఫ్. యఃస్వాశ్రితాన్ సంతనోతిన (సంత)ఇతికథ్యతే ।

తేషామస్తీతివాసంతవచనవ్యత్యయఃప్రృతః॥ ౬౨౧॥

తేభ్యఃఇష్టందత్తవాన్వాసనోతేస్సన్తఉచ్యతే ।

౯౩౦ † జీవనః

ఓం జీవనాయనమః

భా. స్వహస్తేనహననాత్ గ్రాహమపిగంధర్వ త్వేనజీవయన్ —
(జీవనః) [౫

(౧) “సహి జేవలశాపేనహూహూర్ గంధర్వ సత్తమః । గ్రాహత్వ
మగమత్ కృష్ణాన్ వధంపాప్యదివంగతః” ఇతి *||వి-ధ-౬౯||

నిర్వ. ఇతి, డః. టిలోపః. అన్య తాస్త్రేశ్వరవిప్రు త్వాదితాత్ సచ్చ
బ్లాత్ జన్. ఏకత్వపవ,

(౩) “వృత్యయోబహుశమ్” ||౩-౧ ౮౫౩|౨౯౭-౬౬|| [౧౦
ఇతిసుబ్ వృత్యయః ఛాన్దసః. ఉక్తోహిఛన్దోభావః. తత్రచబహు
వచనమిహజన్. శతురుగిత్వాత్,

(౪) “ఉగిదచామ్”

ఇతినుమ్. అనుస్వారపరసవర్ణా. సోరుత్వమ్. అన్యత్ర,

(౫) “మః.దానే” తానాదికః ||ధా-తనా-౧-౨|౧౨౮-౨||

షస్సుః. తతో౭ వివిక్షితకర్మకతయా అకర్మకాత్కర్తరిక్తః.

(౬) “ఉదితోవా” ||౭-౨-౫౬|౨౯౦-౮||

ఇతిక్వాయామిడ్వికల్పిన్నిష్ఠాయాం నెట్. తతపవపాస్స క్త
న్యాయాదిహ,

(౭) “జన సన ఖనాంసన్ ఝలోః” ||౬ ౪-౪౨|౧౮౯-౯||

ఇతి, నాత్వమ్. నచాన్యత్

(౮) “గమహన” ||౬-౪.౯౮|౧౭౫-౨౦||

ఇత్యాదినా ఆత్వవికల్పీవా. అనుస్వారపరసవర్ణా ... *

స్వహస్తేనహననాత్ గ్రాహమపిగంధర్వ త్వేనజీవయతీతి —
(జీవనః) [౨౫

నిరు. ౯౩౦. స్వహస్తేనహతంగ్రాహంగంధర్వ త్వేనజీవయన్ || ౬-౨౨ ||

పూర్వశాపంగరస్యాథయ స్తిప్తతిన (జీవనః) ।

క్లో. ౯౯, అక్ష. ౨౮-క్లో. ౧౦౦ అక్ష. ౫. (౭౮౨) నా. { ౯౩౧. పర్యవస్థితః
 ౯౩౧ పర్యవస్థితః|| క్లో. ౧౦౦|| ౯౩౨ అనన్తరూపః

ఓం పర్యవస్థితాయనమః

ఓమ్ అనన్తరూపాయనమః

భా. వాత్సల్యాద్ గజేష్ట్రంపరి పరితో_౨ వస్థితత్వతి—

(పర్యవస్థితః)

[౫

(౧) “ప్రీతీమాన్ పుష్కరీ కాక్ష శృరణాగతవత్సలః” || వి ధ- ||

ఇతి.

...

...

...

*

ఈద్యూంక్షీ సద్యస్సంపాద్యానిరూపాణ్య స్వేతి—

(అనన్తరూపః).

...

...

*

(౧) “జీవ-ప్రాణధారణే”

|| ధా-భా-౧౬-౫౫|| ౧౮౯-౨౫||

[219]

ణిక్. ల్యురిత్యాది. అనః. జేర్ లోపః. కీలిబపాతేలిజ్జమశివ్య

[220]

మిత్యాది. వహావహార్ నామగర్భర్వః జేవలశాపాత్ గ్రాహ

రూపీపురుషోత్తమాద్ వధంప్రాప్యపునర్దివమగమదితిహిప్రధా!*

శరణాగతవత్సలశ్చయం వాత్సల్యాత్ గజేష్ట్రంపరితో_౨ వస్థితత్వతి—

(పర్యవస్థితః)

[౧౫

తిష్ఠతిః పర్యవపూర్వః. సత్త్వం. తోఃప్టుః. పరేర్ యః. తతః

కర్తరిక్తః. అనట్.

(౧) “ద్యుతిస్యతి”

|| ౭ ౮ ౮౦-౨౫౫-౩||

ఇత్యాతత్త్వమ్. అగుణః.

...

...

*

ఈద్యూంక్షీ సద్యస్సంపాద్యానిచానన్తాని బహూనిరూపాణ్య

స్వేతి—

(అనన్తరూపః)

నిరు. ౯౩౧. వాత్సల్యాద్ యోగజేష్ట్రంతుపరితో_౨ వసనాచ్చసః|| ౬౨౩||

(పర్యవస్థిత) ఆఖ్యాతో_౨ వస్వస్థో_౨ హ్యమిత్రదః!

౯౩౨. (అనన్తరూపన్) సస్యైవై వ్యయస్యైవై వ్యయస్యైవై విగ్రహః||

భా. తేభ్యాదేయాఃస్వపాప్రిపర్యవ్రాతానన్తాఃశ్రీయో౭వ్యసేతి—
(అనన్తశ్రీః) [౧విధ-౬౯]

(౧) “తతోదివ్యవపుర్భూత్వాహస్తిరాట్పరమంపదమ్|జగము” ఇతి.*
యశ్శరణాగతగజేంద్రద్వేషిణ జలకీటాయకోధఃసమదానం
జితఃఇతి—

నిర్వ. (౧) “రు శబ్దే” ||ధా-అ ౫-౩|౧౨౩-౨౯||

(౨) “ఖన్పశిల్పశన్పబాన్పరూపపర్పతల్పాః” ఉణా-౩-౨౭౦-౧౯||
ఇతిపః. ఇడభావః ధాతోద్దీర్ఘశ్చనిపాత్యతే. అమలేస్తనిలన్తఉక్తః.

(౩) “తితుత్ర” ||౭-౨-౯|౨౬౦-౧||
ఇతి, నెట్..నజ్జ్ సమాసః. నలోపః. నుట్..బహువ్రీహీస్తద్దర్శః.*
తతోగజేంద్రమస్తాత్ కేబగాద్విప్రమోక్ష్య, దివ్యంచవపుః
పాప్రిపయ్య, తస్యస్వసాయుజ్యప్రదానాత్ తేభ్యోదేయాః
విహికాద్యాః స్వపాప్రిపర్యవ్రాతానన్తాబహ్వాః శ్రీయస్సం
పదో౭వ్యసేతి—

(అనన్తశ్రీః) శ్రీః.

(౧) “క్వీబ్బి” ||ఉణా-౨|౨౬౭-౩౩||

ఇత్యాది నాక్విపద్ధిక్తేచశ్రీశబ్దఉచ్ఛే. అనన్తశబ్దశ్చానుపదమేవోక్తః.
బహువ్రీహిఃపాగ్న్వత్.

(౨) “నద్యతశ్చ” ||౫-౪-౧౫౩|౫౩-౨౧||

ఇతి, నకప్; యతస్సమాసాన్తోననిత్యత్వక్రమ్. ... *
తథాపూర్వంప్రరూఢోపిదానంజితః నిర్జితఃసమ్యుశరణాగత
విద్వేషిజలకీటగోచరః క్రోధో౭నేనేతి— [౨౫

నిరు. ౯౩౩. దేయాఃస్వపాప్రిపర్యవ్రాతా శ్రీయో౭నన్తాశ్చనిత్యః !
ప్రపన్నేభ్యోయస్యసన్నిసో (నన్తశ్రీ) రితిష్మృతః|| ౬౨౫||

శ్లో.౧౦౦,అక్ష.౯-శ్లో.౧౦౦.అక్ష.౧౬.(౭౮౪)సా. {౯౩౪.జితమన్యు
 {౯౩౫ భయాపహాః

౯౩౪ జితమన్యుః

౯౩౫ భయాపహాః|

ఓం జితమన్యువేనమః

ఓం భయాపహాయనమః

భా. (జితమన్యుః). ... *
 అన్నదానీనామపి స్వవాత్సల్యేనతాదృశానాథత్వభయంవధ్యా
 విత్యాశంసనార్హః—

(భయాపహాః)

(౧) “అశిషిహసః” ఇతి, డః. ||౩-౨-౪౯|౨౪.౮-౨౬||

(౨) “భయేమహతిమగ్నంశ్చ త్రాత్రినిత్యంజనార్దనః” ||

ఇతి. ... * [౧౦

నిర్వ. (జితమన్యుః)

(౧) “మనజ్ఞానే” ||దివా-౭-౮|౧౨౫-౧౪||

(౨) “మనుఅవబోధవా” ||ధాతనా-౨౯-౧౨౮-౪||

(౩) “యజి మని శుద్ధి దసి జనిభ్యోయచ్” ||ఉణా-౩|౨౭౦-౧౨||

ఇతియచ్. బాహుళకాత్ సయోరనః. [౧౫

(౪) “జిజయే” కర్తృణీక్తః. ||ధా-భా-౧౬-౫౪|౧౧౯-౨౫||

అగుణః. అనిట. బహుప్రీహిః. ... *

అన్నదానీనామపి స్వవాత్సల్యాత్ తత్రైవతాదృశానాథత్వ
 భయాపనోదనాశంసనార్హతయాభయం అనాథత్వభయమ్
 అపహన్యాత్ వధ్యాదితి— [౨౦

(భయాపహాః). [౧౨౩-౧౯||

(౧) “హస-హింసాగత్యోః”; అపపూర్వః ||ధా-అదా-౧-౩||

నిరు. ౯౩౪. గజేద్ద్రేద్వేషిణోయేచకీటాద్యాజలవాసినః ।

యస్తేషుమన్యుంజితవాః (జితమన్యున్) సకథ్యతే ||

౯౩౫, అనాథత్వభయంహస్తవాత్సల్యేనైవమాదృశామ్ ।

(భయాపహాన్) సమాఖ్యారః

శ్లో. ౧౦౦, అక్ష. ౧౭ - శ్లో. ౧౦౦ అక్ష. ౨౦ (౭౮౫) నా. ౯౩౬ చతురశ్రః

౯౩౬ చతురశ్రః

౬౦ చతురశ్రాయనమః

భా. యద్యపిస్వమహిమోచితం గర్జతేగజాయశ్లథాస్పరాభరణ
మాలంజగామః; యద్యపిక్షుద్రజలకీటాయచుక్రీధః; తథాపి—
(చతురశ్రః)

సమవేతకారీ; ఆశ్రితార్థః సంభ్రమోహిసాంప్రతమ్! ...*

నిర్వ. ఉప్రకరణే,

(౧) “ఆశిషిహనః”

॥ ౩-౨-౪౯, ౨౪౮-౨౬ ॥

ఇతి ఆశీర్ విషయేదః. టిలోపః. విభేతేర విభయశబ్ద ఉక్తః. దీర్ఘః.*

స్వమహిమోచితం గర్జతేగజాయ శ్లథాస్పరాభరణమాలంగ
మనేపి, క్షుద్రకీటాయ గ్రాహయకోపేపి, ఆశ్రితార్థసంభ్ర
మస్సాంప్రతమితి సమవేతకారితయా, చతస్రోశ్రయోశ్చైతి
చతురశ్రః యుక్తకారితీ—

(చతురశ్రః)

[౧౫

విగ్రహప్రదర్శనమాత్రమేతత్. నాత్మావయవాద్ధేభినివేష్టవ్యమ్.

(౧) “అశూ-వ్యాప్తా”

॥ థా-స్వా-౩-౧ | ౧౦౬-౮ ॥

(౨) “అశ-భోజనేవా” తతః ॥ న ప్రకరణే ॥ క్యా-౩ ౧౩-౧౨౮-౨౩ ॥

(౩) “వశ్చైదయశ్చ”

॥ ఉణా-౪ | ౨౭౫-౨౧ ॥

ఇతి తస్యా కృతిగణత్వాత్ క్రిస్తవోఽయమశ్రితబ్ధోనిపాత్యతే.

(౪) “చతేచదేయాచనే”

॥ థా-భ్యా-౨౫-౫ | ౧౨౨-౭ ॥

(౫) “చతేరురన్”

॥ ఉణా-౫ | ౨౮౧-౩ ॥

ఇత్యురనిసాధితోఽయంచతుశ్శబ్దః. పాగేవబహువ్రీహిః. పూ
ర్వస్య పుంసత్.

నిరు. వస్వర్ణోమనురుత్తమః ॥ ౬౨౭ ॥

౯౩౬. సమవేతకారీయః స్వాద్వై (చతురశ్ర) స్సక్తిర్నితః।

శ్లో. ౧౦౦, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౧౦౦, అక్ష. ౨౭. (౭౮౬) నా. { ౯౩౬. గభీరా
 ౯౩౮ విదిశః

౯౩౭ గభీరాత్మా

౯౩౮ విదిశో

ఓం గభీరాత్మ సేనమః

ఓం విదిశాయనమః

భా. అన్యేషాంచతుర్ముఖముఖానామప్రభుస్య గామ్భీర్యః—

(గభీరాత్మా)

తేషాం వినయగద్గదస్తుతిగి రామస్య చూరే వివిధాః దిశో దేశా ఇతి—

(విదిశః)

నిర్వ. (౧) “సుపాత్రితసుశ్వసుదివశారికుక్షచతుర్రేణీపదాజపదప్రోష్ట
 పదాః”

॥ ౫-౮ ౧౨౦ | ౭౬-౧౭ ॥

ఇతి బహువ్రీహౌ అచ్ ప్రత్యయాన్తోఽయం నిపాతితః. [౧౦

(౭) “యస్య” ఇతి. లోపః. ... * ॥ ౬-౮-౧౮౮ | ౨౬-౧౧ ॥

చతుర్ముఖముఖాన్యదేవతాదురాధర్ష గామ్భీర్యతయా గభీరో

గామ్భీరః ఆత్మా అస్యేతి—

(గభీరాత్మా)

ఆత్మా వృద్ధపాది. “గమగితా” ॥ ధా-భా-౩౦ః ౫ | ౧౨౩ ౭ ॥

ఈరన్ ప్రకరణే, “గభీరనమ్మిరా” ॥ ఉతా-౮ | ౨౭౮-౩ ౦ ॥

ఇతీరన్; గమేర్ మస్యభః. పత్యే ధాతోర్ నుమ్ చ నిపాత్య తే ఇతి.

ఈరన్; మస్యభశ్చ. ఇహనుమ్ వర్జమ్. బహువ్రీహిః. సాంహితో

దీర్ఘః. తతో నా న్తదీహ్వాది ... *

తేషాం వినయగద్గదస్తుతిగి రాంధూరీభూతాః వివిధాః దిశాః.

అనవధికాతితయ స్వరూపరూపగుణ విభవానస్తమాహస్త్య

సిమాః అస్యేతి—

(విదిశః)

నిరు. ౯౩౭. ధాత్రా దీనామప్రభుస్యం గామ్భీర్యం యస్య విద్యతే ॥

(గభీరాత్మా) సవిజ్ఞేయస్సప్తార్థోమనురుత్తమః ।

౯౩౮. వినయాద్గద్గదస్తోత్రధాతాగ్దీనాం విశేషతః ౬౨౯ ॥

చూరేఽస్య వివిధాదేశాః (విదిశః) సతుకిర్తితః ।

శ్లో. ౧౦౦, అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౧౦౦, అక్ష. ౩౨. (౭౮౭) నా. { ౯౩౯ వ్యాదిశః
 ౯౪౦ దిశః

౯౩౯ వ్యాదిశః

౯౪౦ దిశః॥

ఓం వ్యాదిశాయనమః

ఓం దిశాయనమః

భా. తేషామ్ అభిషుతంత త్తత్ పదమ్ అతిస్మజతీతి—

(వ్యాదిశః)

[౫

ఇగుపథ త్వాత్ కః.

...

...

*

నతాన్ గజేన్ద్రవద స్తరణ్ణీక రోతికింతు ఆజ్ఞాపయతీతి—

(దిశః) పూర్వవత్ కః.

నిర్వ. (౧) “దిశ-అతిస్మజనే”

॥ ధా-తుదా-౧-౩ | ౧౨౬-౧౫ ॥

క్విప్. అగుణః.

[౧౦

(౨) “అపంచైవ హలంతా నామ్”

॥ కా-ర౧-౧౮ ॥

ఇతి వాగురితీ త్యా హలంతా త్ టాప్. విపూర్వోబహుప్రేహిః
 ఉపస్థనహృస్వః. ... *

తేషామ్ అభిషుతంత త్తత్ పదమ్ వ్యాదిశతి అతిస్మజతిదదాతీతి—

(వ్యాదిశః) కహాపి

[౧౫

(౧) “దిశ-అతిస్మజనే”

॥ ధా-తుదా-౧-౩ | ౧౨౬-౧౫ ॥

ఇత్యేవ ధాతుః వ్యాజ్ పూర్వః అతిస్మజనందానమ్. వేర్ యావ్
 ఇగుపథలక్షణః కః. అగుణః. ... *

వచనాత్ గజేన్ద్రమోక్షణం వృష్ట్యా పిన్ఢితాంస్తాన్ బ్రహ్మదీన్
 పాన్జ్లితీన్ వజ్రమా నాన్న గజేన్ద్రవద స్తరణ్ణీక రోతి; పరంతు దిశతి
 తా నాజ్ఞాపయతీతి—

(దిశః)

నిరు. ౯౩౯. బ్రహ్మదీనాంత త్తత్ స్థానస్మజనాద్ (వ్యాదిశతో) చ సః ॥ ౬౩ ॥

౯౪౦. ధాత్రాదీనాం సర్వకృత్యేషు స్వాజ్ఞాపయతియస్యదా ।

(దిశన్) సతు సమాఖ్యాతః సప్రాణ్యోపనురుత్తమః ॥ ౬౩౧ ॥

శ్లో. ౧౦౧॥ ౯౪౧ అనాదిః

ఓమ్ అనాదయేనమః

(౧) “గజేంద్రమోక్షణందృష్ట్వాసర్వే సేంద్రపురోగమాః । బ్రహ్మణ
మగ్రతఃకృత్వాదేనాఃప్రాజ్ఞులయస్తదా । వవద్దిరేమహాత్మా
సంప్రభంనారాయణంహరిమ్ ॥ విస్తయోత్ఫుల్లనయనాః ప్ర
జాపతిపురస్సరాః” ఇతి. ॥వి ధ-౬౯॥

శ్రీపామరే

(౨) “గజేంద్రగ్రాహమోక్షీచసంసారోత్సరలక్షణః” ॥

ఇతి.

...

...

...

* [౧౦

ఏవంతిర్యక్త్వపిభక్తేషు వివశోబ్రహ్మాదిషుఫలుఫలమేవ ప్రయ
చ్ఛతియస్తాత్—

(అనాదిః)

తైరన్యవరైర్నస్వామిత్యేనాదీయత ఇతి.

...

*

నిర్వ. పాగ్విదేవధాతుః; ఇహాజ్ఞాపనక్రియః. అనేకాధాహితవః?

కః. అగుణః

...

...

*

కుతోఽయమేవంతిర్యక్త్వపి భక్తేషువివశో బ్రహ్మాదిషుఫలుపద
మేవప్రయచ్ఛతి; తత్రోచ్యతే. యతస్తైరన్యవరై, స్వామిత్యే
నాయమాదీయతే ఉపాదీయతేఇతి—

అదిః సనేతి—

[౨౦

(అనాదిః)

(౧) “ఉదాక్షాదానే”

॥ధా-జు-హెహ-౧-౯॥౧౨౪-౧౮॥

అక్షపూర్వః. ఘుత్వే,

(౨) “ఉష్సర్గేఘాఃకేః”

॥౩-౩-౯౨॥౨౮౬-౯॥

నిరు. ౯౪౧. దేవతానైరభక్తైర్ యఃకున్యత్రైశ్చాపిసర్వదా ।

నాదీయతేస్వాభినుతమ్ (అనాదిః) పరిశీర్తితః॥ ౬౩౨॥

శ్లో.౧౦౧,అక్ష.౧ శ్లో.౧౦౧,అక్ష.౪. (౭౮౯)నా. ౯౪౨. భూర్భువః

{ ౯౪౨ } భూర్ భువో
{ ౪౭౯ }

ఓం భూర్భువేనమః

భా. భవలీలి భూః స్వదాస్యజ్ఞానేనాత్మలాభవాన్. తస్యభువః
స్వయమేవభూఃపదంభవలీతి— [౫

(భూర్భువః)

(౧) “భవసప్యసిమయ్యేవతతదౌర్ధ్వస్ససంశయః” * ||

సర్వ. ఇతితత్త్వసం. అగ్నిఃపః,నభోసహ సః, నభోనలోపః. నుత్.*
ప్రతిపిపాదయిషితస్యచ అస్యరదాధారత్వ కథనాత్ భువః
స్వదాస్యజ్ఞానేనాత్మలాభవాన్ భవలీతి భూః. తస్యస్వయ
మేవభూఃపదమ్ అతోభువోభూరితి—

(భూర్ భువః)

ఏకంనాహ. భవతేర్ భావే,

(౧) “అకర్తరిచకారకే” అస్యనువృత్తై, || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||

(౨) “సంపదాదిభ్యఃక్విప్” || ౩-౩-౯౫ | ౨౮౬-౧౭ || [౧౫

ఇతిస్త్రియాంక్తిన్ోపవాదోఽధికరణేక్విప్.

(౩) “భువస్సంజ్ఞాన్తరయోః” || ౩-౨-౧౭౯ | ౨౫౯౨౯ ||

ఇతికర్తరివా. పునరపిసపవలవర్తతే.

(౪) “క్విప్ చ” || ౩-౨-౭౬ | ౨౪౯-౩౦ ||

ఇతిక్విప్.తతోజన్.

[౨౦

(౫) “అవిశ్నుధాతు” || ౬-౪-౭౭ | ౨౧౦-౧ ||

సరు. ౯౪౨. తస్యస్వదాస్యజ్ఞానేనాత్మలాభవతః పదమ్ ।

సగలస్వయమేవ(భూర్భువన్) సచకథ్యతే॥ ౬౩౩॥

శ్లో. ౧౦౧, అక్ష. ౫-శ్లో. ౧౦౧, అక్ష. ౧౧. (౭౯౦) నా. { ౯౪౩. లక్ష్యేః
౯౪౪ సువీరః

౯౪౩ లక్ష్యేన

౯౪౪ సువీర

ఓం లక్ష్యేనమః

ఓం సువీరాయనమః

భా. ఇతి తేమాం—

(లక్ష్యేః) సర్వాసంపచ్చ. [౧౬ ౬॥ ౫

(౧) “భవద్గతం మే రాజ్యంచ జీవితంచ నుఖానిచ” ఇతి* ॥ రా-య-

(౨) “కృష్ణాశ్రయాః కృష్ణబలాః కృష్ణనాథాశ్చ పాణ్డవాః కృష్ణపరా
యణం తేమాం జ్యోతిషామివ చంద్రమాః” * ॥ భా-ద్రో ౧౦౩-౨౪॥

తేమాం వినిపాత ప్రతికారః—

(సువీరః) ... * [౧౦

[220]

నిర్వ. ఇత్యాది నా ఓరువళ్ళ సోరుత్వాది. అవిష్టలిక్తోఽయమిత్వాది.*
తేమామయం లక్ష్యే సర్వాసంపత్ ఇతి—

(లక్ష్యేః)

(౧) “లక్ష-దర్శనా జగన్మయాః” ॥ ధా-చురా-౧-౪ ॥ ౧౨౮-౨౮॥
చురాదిః, ణిచ్, కురితివర్తమానే, [౧౫

(౨) “లక్షేర్ ముట్ చ” ॥ ఉత్తా-౩ ॥ ౨౧౩-౩౩॥
ఇతి కుః, తస్య ముట్ చ, ణిలోపః, “నేట్” ॥ ౭-౨౮ ॥ ౨౪౯-౨౪॥

[221]

ఇతి, నెట్. అయంచావిష్టలిక్తోఽఇత్యాది. సంహితాయాంరు
త్వోత్పగుణాః. ... *

తేమాం వినిపాత ప్రతికారపరతయా సుతరాం వీర ఇతి— [౨౦

(సువీరః)

నిరు. ౯౪౩. అక్షలాభవతాం సర్వసంపత్ (లక్ష్యేః) సయత్ స్మృతః।

౯౪౪. తేమాం వినిపాతస్య ప్రతికారం కరోతి సః॥ ౬౩౪॥

(సువీర) ఇతి విఖ్యాతస్య ప్రాప్తో మనురుత్తమః।

శ్లో.౧౦౧,అక్ష.౧౨-శ్లో.౧౦౧.అక్ష.౧౬.(౭౯౧)నా.౯౪౫. రుచిరాజ్ఞ
౯౪౫ రుచిరాజ్ఞదః|

ఓం రుచిరాజ్ఞదాయనమః

భా. తేభ్యస్త్వంరుచిరమ్అతిమనోహరమనుభవయోగ్యం అజ్ఞంద
దాతీతి—

(రుచిరాజ్ఞదః) యథా,

[222]

(౧) “నతేరూపమ్” ఇత్యాది ... *||జితవ్రా||

అధనర్వభగవద్వ్యాపారాణాంప్రయోజనం

తదనుభవక్షమకరణయ్యుక్తానన్యనపిజనయతీతి—

నిర్వ. అజేఃవీరయతేశ్వవీరఉక్తః. ... *[౧౦

సుష్టుభక్తేభ్యోరుచిరమతిమనోహరమ్ అజ్ఞందివ్యరూపందదాతి
అనుభవయోగ్యంపితరతీతి—

(రుచిరాజ్ఞదః) దదాతేః,

(౧) “ఆతోఽనువసశ్చే” ||౩-౨-౩||౨౪౫-౧౩||

ఇతికః. ఆల్లోపః.అజ్ఞేర్గతి కర్తృణఇతిత్వాన్నుమ్. అనుస్వార
వరసవర్ణౌ. వచాద్యచ్.

(౨) “రుచ-దీప్తా-అభిప్రీతాచ” ||ధా-భా-౧౮-౫-౧౨౧-౨||

(౩) “ఇషి మది మది ఖది ఖది భిది మన్ది చన్ది తిమి మిహి ముహి

ముచి రుచి రుధి బన్ధి శుషిభ్యుఃకిరచ్” ||ఉకా-౧||౨౬౨ ౨౦||

ఇతి, కిరచ్. అగుణః. దీర్ఘః. ... *[౨౦

అధనర్వభగవద్వ్యాపారాణాంప్రయోజనమభిధీయతే. తదను
భవక్షమకరణయ్యుక్తానన్యనపిజనయతీతి—

నిరు. ౯౪౫. ప్రపన్నేభ్యఃస్వానుభవయోగ్యమజ్ఞంమనోహరమ్||

అపాకృతంసదాదత్తేయోఽసాస్యాద్ (రుచిరాజ్ఞదః)||

జ్ఞో.౧౦౧,అక్ష.౧౭,జ్ఞో.౧౦౧,అక్ష.౨౪.(౨-౨)గా { ౯౪౬. జననః
 ౯౪౭ జనజన్మాదిః

౯౪౬ జననా

౯౪౭ జనజన్మాదిః

ఓం జననాయనమః

ఓం జనజన్మాదయేనమః

భా. (జననః) *

తేషాంజనానాంజన్మనః లదిర్నిమిత్తం ప్రయోజనమితి— [౧

(జనజన్మాదిః) యథా,

(౧) “అద్యమేనఫలంజన్మ” ||వి-పు ౫-౧౭౩||

(౨) “జన్మన్యవిఫలానైకాయాగోవిద్వాశ్రయాక్రియాః సుజన్మదేహా
 మత్యంతంతదేవాశేషజన్మషు|| యదేవపుశోద్భాసి క్షుణ్ణా

[23]

మనీశీర్తితే అద్యజన్మయథార్థమై” ఇత్యాది* ||

(జననః)

(౧) “జనీ-ప్రాదుర్భావే” నిఘ్. ||ధా-దివా-౫-౧౧౧౨-౪||

(౨) “జనీవధ్యోశ్చ” ||౭-౩-౩౫౧౯౦-౧౪||

[221]

ఇతిప్రతిషేధాత్ నోపధావృద్ధిః. ల్యురిత్యాది. అనః.నిలోపః.*

తేషాంజనానాంజన్మనః ఆదినిమిత్తంప్రయోజనమితి— [౧౫

(జనజన్మాదిః)

దదాతేరాజ్పూర్వాత్ ఉపసర్గేఘాః; ఆల్లోపః తతశ్చ
 విశబ్దత్వక్తమ్.

(౧) “జనీప్రాదుర్భావే” ||ధా-దివా-౫-౧౧౧౨-౪||

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనన్” ఇతి, నునిన్. ||ఉణా-౪౧౭౭-౩౦||

(౩) “నేట్” ||౭-౨౮౧౨౪౯-౨౬||

ఇతినేట్. నలోపః. సప్తవధాతురావర్తతే. పచాద్యచ్. దీర్ఘః

నిరు. ౯౪౬. అధోవ్యతేత్రభగవద్వ్యాపారాణాం ప్రయోజనమ్||

౯౪౭. (జననో) (జనజన్మాది) నవార్ణోజన్మనాశకః|

† న్మ

జ్ఞో.౧౦౧, అక్ష.౨౫-జ్ఞో.౧౦౧, అక్ష.౨౬- (2౯3) నా. ౯౪౮. భీమః

{ ౯౪౮ } భీమ

౬౦ భీమాయనమః

భా. ఏవంవిధమహానుగ్రహవిముఖానాం—

(భీమః)

[౫

గర్భనరకాదిహేతుః సహ్యస్తనీనాన్ హితబుద్ధ్యాశత్రువద్భావయతే?

(౧) “తానహంద్విషతః” ఇతి. ... * ||

అన్యేష్వపి జగదహితనిరతేషు హిరణ్యాదిషు—

నిర్వ. స్సాంహితః. ఇదమేవహిజత్తనః ఫలమ్ యదస్య నామ శ్రవణాది
మాత్రేణ సపుశ్కీభవనమ్; ... * [౧౦

ఏవంవిధమహానుగ్రహవిముఖానామ్ అనాత్మనీనానాం హితబు
ద్ధ్యా గర్భనరకాదిహేతుత్వేన శత్రువద్భీషణతయా తే విభ్య
త్యస్తాదితి—

(భీమః)

(౧) “భీభీ-భయే” మక్ ప్రకరణే, జు-షెయా || ధా-జు-౧-౨ | ౧౨౪-౧౫ ||

(౨) “భీయష్టుగ్వా” || ఉణా ౧-౨౬౫-౧౭ ||

ఇతి మక్ పాషీకో ధాతోష్టుక్ చేతి; ఇహ కేవలో మక్. అగుణః.
అనిట్.

(౩) “భీమాదన్యైః పాదానై” || ౩-౪-౭౪ | ౨౮౧-౧౫ ||

ఇతి అపాదానైః యంసాధుః. ... * [౨౦

అన్యేష్వపి జగదహితనిరతేషు హిరణ్యాదిషు భీమః పరాక్రమః
అన్యేతి—

నిరు. ౯౪౮. ఏవంవిధానుగ్రహస్య విముఖానాన్నిరస్తరమ్ || ౬౩ ౭ ||

గర్భజన్మాదిహేతుత్వాద్ (భీమ) ఇత్యుచ్యతే బుధైః ||

శ్లో. ౧౦౧, అక్ష. ౨౭-శ్లో. ౧౦౨, అక్ష. ౬. (౭౯౪) నా. ౯౪౯. భీమపరాక్రమః

౯౫౦ ఆధారనిలయః

౯౪౯ భీమపరాక్రమః॥ శ్లో॥ ౧౦౨॥ ౯౫౦ ఆధారనిలయః

ఓం భీమపరాక్రమాయనమః

ఓమ్ ఆధారనిలయాయనమః

భా. (భీమపరాక్రమః)

భయమప్యనుగ్రహవీవ; యథోన్మాది నోనిగభాదినిగ్రహ

స్తస్య తద్బద్ధ్యా నాంచానుగ్రహః

...

*

ధార్మికతయా జగదాధారాః ప్రహ్లాదపిభీషణపాణ్డనాదయః

తేషాం నిలయః—

(ఆధారనిలయః)

తేహ్యధారాః, యథా, శ్రీవిష్ణుస్తృతౌ,

[౧౦

(౧) “వర్ణాశ్రమాచారపరాః సప్తః శాస్త్రైకతత్పరాః । త్వంధరేధారయస్యైతేషు త్వద్భారమాహితమ్” ఇతి * ॥ వి-స్తృష్ట॥

నిర్వ. (భీమపరాక్రమః)

క్రమేపరాపూర్వాత్ భావేషుఞ్.

(౧) “నోదాత్త”

॥ ౨. ౩-౩౪. ౨౩౨-౨ ॥ [౧౫

ఇత్యాది నానవృద్ధిః. తథాచాయం న్యరూపిహిపరాక్రమః! అను

పదమేవచభీషణక్తః, భయమపిహ్యనుగ్రహః? యథోన్మాది

నోనిగభాదినిగ్రహాయితస్య తద్బద్ధ్యా నాంచానుగ్రహః *

వచనాత్ ధార్మికాః ప్రహ్లాదపిభీషణపాణ్డనాదయోజగతామా

ధారాః; తేషాం నిలయః ఆస్పదమితే—

[౨౦

(ఆధారనిలయః)

(౧) “లీజ్ శ్లేషణే”

॥ ధా-దివా-౨-౬ ॥ ౧౨౫-౧ ॥

నిరు. ౯౪౯. లోకాహితేషు నితరాంహిరణ్యదిమసర్వదా॥ ౬-౩౫॥

భీమపరాక్రమోయస్య సస్యాత్ (భీమపరాక్రమః)।

౯౫౦. ధార్మికాజగదాధారాః ప్రహ్లాదాద్యానిశేషతః॥ ౬-౩౯॥

తేషాం నిలయం స్థానమ్ (ఆధారనిలయ) శ్చ సః।

{ ౯౫౧ } ధాతా

ఓం ధాత్రేనమః

ధా. స్వయంచధర్మాచార్యకేః—
(ధాతా)

[౫

[225]

(౧) “నమేపాధ్యాపిక ర్తవ్యమ్” ఇత్యాది ... * || ౧-౩-౨౧ ||
ఏవం నిష్పాదితస్వానుభవ శక్తీనాం సాయమివ పుష్పస్య హాసః
భోగ్యతోల్లాసోఽస్యేతి—

(౨) “లీలైషణెవా” సప్తాంశ్చ తతః, || ధా-కా-౧-౧౫-౧౨౮-౧౭ ||

(౩) “ఏవం” ఇత్యధికరణేఽన్, || ౩-౩-౫౬-౨౮౮-౧౫-౧౦ ||

(౪) “విభాషాలీయ లేః” || ౬-౧-౫౧-౧౯౦-౨ ||

ఇత్యత్పైవైకవికేపాప్రే,

(౫) “నిమిషలియాం ఖలచోరాత్పంచేతివ ర్తవ్యమ్” || ౨౮౮-౨౬ ||
ఇతి తత్ ప్రతిషేధః. గుణః. అయే.

(౬) “భృగోధారణే” ఆజ్ఞాపూర్వః. || ధా-భా-౨౬-౩ ౧౨౨-౧౮ ||

(౭) “అకర్తరిచ కారకే” || ౩-౩-౧౯-౨౮౨-౧౫ ||

ఇత్యధికరణేఽనుభా. వృద్ధిః. రవరత్వమ్. ... *

స్వయంచధర్మాచార్యకేః ధాతీతి—

(ధాతా)

[౧౮ ||

(౧) “మధాక్షాధారణపోషణయోః” || ధా-జు-హా-౧-౧౦-౧౨౮-
త్వచ్. అనిట్. అనఘాది. ... *

ఏవం నిష్పాదితస్వానుభవ శక్తీనాం సాయం పుష్పస్యేవ హాసః
భోగ్యతోల్లాసోఽస్యేతి—

నిరు. ౯౫౧. స్వయంచధర్మాచార్యత్వాన్ (ధాతే) తిపరికీర్త్యతే ||

సో. ౧౦౨. అక్ష. ౧౦౨. అక్ష. ౧౬. (౭౯౬) నా. { ౯౫౨. పుష్పహరి
 ౯౫౩ ప్రజాగరః

౯౫౨ పుష్పహరిః

౯౫౩ ప్రజాగరః

ఓం పుష్పహరిసాయనమః

ఓం ప్రజాగరాయనమః

భా. (పుష్పహరిః) ... *
 సస్యేష్వివక్యవీవలః తేషు రాత్రిందివం ప్రజాగర్జితీ— [౫
 (ప్రజాగరః)
 (౧) “యవమసుప్తేషు జాగర్జికామంకామంపురుషోనిర్మమాణః”
 ఇతి ... * [॥ ॥

నిర్వ. (పుష్పహరిః)
 (౧) “హసే-హసనే” ॥ధా-భా-౧౭-౭౧|౧౨౦-౨౮||౧౦
 భావేషుభక్. వృద్ధిః.
 (౨) “పుష్పవికసనే” ॥ధా-దివా-౧-౧౫|౧౨౪-౨౯||
 దివాదిః. పచాద్యచ్. బహుప్రీహిః. వృద్ధికరణానామవ్యస్త
 హిసః?
 (౩) “సప్తమీవిశేషణేబహుప్రీహా” ॥౨-౨-౩౫-౭౮-౨౪||౧౫
 ఇత్యత్రసప్తమీగ్రహణాద్జ్ఞాపకాత్. ఇత్యుక్తమ్. *
 తేషు సస్యేష్వివక్యవీవలః రాత్రిందివంప్రకర్షేణ జాగర్జితీ
 నిద్రోభవతీతి—
 (ప్రజాగరః)
 (౧) “జాగృ-నిద్రాక్షయే” ॥ధా-అ-౬-౨౯-౧౨౪.౮||౨౦
 ప్రపూర్వః. పచాద్యచ్. గుణోరపరః. ... *

నిరు. ౯౫౨. స్యాత్తానుభవశక్తీనాంసాయం పుష్పవదస్యదై ।
 హసోఽస్తిభోగ్యతోల్లాసః (పుష్పహరి) ఇతిత్యుతః॥
 ౯౫౩. రాత్రిందివంప్రజాగర్జిసస్యేష్వివక్యవీవలః ।
 భక్తేషునితరాంయోఽసౌ (ప్రజాగర) ఇహివాచ్యతే॥

౯౫౪ ఊర్ధ్వగన్

ఓమ్ ఊర్ధ్వగాయనము:

భా. కుతస్తదర్థమనివో యతః—

(ఊర్ధ్వగః)

[౫

స్వభావతుజ్ఞః. యథా,

(౧) “మహాత్మనాం సంశ్రయమభ్యుపేతోనై వావసీ దత్యతిదుర్గతోపి”

ఇతి,

...

*||

||

తత్త్వహత్వఫలమ్ సత్పథేస్వాభావికదాస్యమార్గే ఆచరణం

తేషాం ప్రవర్తనమస్యేతి—

[౧౦

తదర్థంకుతోఽయమనిద్రస్తతోచ్యతే. అతిదుర్గతతదనవసాద
ఫలకస్వభావతుజ్ఞతాకతయా ఊర్ధ్వంగచ్ఛతిమహాన్ భవతీతి—

(ఊర్ధ్వగః) గమేః,

(౧) “అన్యతాప్రిదృశ్యతే”

|| ౩-౨-౪౮-౨౪౮-౨౫ ||

ఇతివక్తవ్యాజ్ఞః. టిలోవః.

[౧౫

(౨) “ఊర్ధ-మానే క్రితాయాంచ” || ధా. భాష్-౧-౧౯ | ౧౧౫-౨౨ ||

(౩) “ఇచ్ఛీభ్యాంవన్”

|| ఉణా-౧-౨౬౫-౨౨ ||

(౪) “కృగ్కాశలౌద్యభ్యోవః”.

|| ఉణా-౧-౨౬౫-౩౩ ||

ఇత్యయంవిధిర్ బాహుళకాదన్యతోపి భవతీతివన్; వోవా.

(౫) “ఉపథాయాంచ”

|| ౮-౨-౭౮ | ౧౫౭-౮ || ౨౦

ఇతిదీర్ఘః. బాహుళకాత్ ప్రషోదరాదిత్వాద్వాదస్యధః.

(౬) “నేట్” ఇతి నేట్.

...

...

*

తథాతేషాంసత్పథేసత్త్వార్థే స్వాభావికసాత్త్వికదాస్యమార్గే

ఆచారః ఆచరణం, అన్తర్భూతితన్యార్థోఽయమ్, నిష్కోవా,

ఉభయథాపి ప్రవర్తనమస్యేతి—

[౨౫

స్లో. ౧౦.౨, అక్ష. ౨౦ స్లో. ౧౦.౨, అక్ష. ౨౨ (౨౯౮) నా. ౯౫౫. సప్తథాచారః

౯౫౫ సత్పథాచారః

ఓం సత్పథాచారాయనమః

భా. (సత్పథాచారః) యథా

(౧) “అనిత్యమనుఖం లోకమిహం ప్రాప్య భజస్వ మామ్” || ౫
[226]

ఇత్యాది

...

...

*

ఏవం విషయవిషమూర్ఛితసమ్మేళనభ్యః ఆహ్వాజ్ఞీవనందదాతీతి—

నిర్వ. (సత్పథాచారః)

(౧) “చర-గతభక్షణయోః” || ధా-భా-౧౬-౫౨ ౧౧౯-౨౪ ||

ఆజ్ ౬పూర్వః. ఏకత్రభావే ఘృష్ణ. వృద్ధిః. అన్యత్రణిచ్. వృద్ధిః.

(౨) “ఏరచ్” || ౩ ౩౫౬-౨౮౪-౧౫ ||

ఇతి భావే ఆచ్. శిలోషః.

(౩) “సత్ గృతా” || ధా-భా-౨౧-౨౦ | ౧౨౧-౩౧ ||

ఇనిః. ఇత్యనువృత్తౌ,

(౪) “పతస్థవ” || ఉతా-౪-౨౭౪-౧౦ || [౧౫

ఇతి, ఇనిః తస్య భశ్చ. అస్తే శ్మతరిసచ్ఛబ్దాః క్తః కర్తృధారయః. జత్వచ ర్తేష్.

(౫) “ఋక్ పూరబ్ధాః పథామానయే” || ౫-౪-౭౪ | ౫౨-౨౬ ||

ఇతి, అప్రత్యయస్స మాసాంతః. తస్య,

(౬) “తస్థితాః” ఇతి తస్థితత్వాత్, || ౪-౧-౭౬ | ౪౯-౧ || [౨౦

(౭) “నస్తస్థితే” || ౬-౪-౧౪౪-౬౧-౧౪ ||

ఇతి నాస్తస్య భస్యపేక్షోపః. బహువ్రీహః. దీప్యః. *

ఏవం విషయవిషమూర్ఛితేభ్యః అత్తభ్యః ప్రాణమ్ ఆహ్వాజ్ఞీవనందదాతి ఇతి—

నిరు. ౯౫౫. (సత్పథాచార) ఇత్యుక్తస్సన్తాగైతత్ప్రసర్తనాత్ ||

శ్లో. ౧౦౨, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧౦౨ అక్ష. ౨౭. (౭౯౯) నా. ౯౫౬. పా. ౧౩౬

$$\left\{ \begin{array}{c} ౯౫౬ \\ ౬౬ \\ ౨౦౩ \\ ౪౦౯ \end{array} \right\} \quad \text{పా. ౧౩౬}$$

ఓం పా. ౧౩౬ నా. ౯౫౬

భా. (పా. ౧౩౬) ... *
 ప్రణవేన ఈ దృశ సంబంధము ద్వారా,
 (౧) “మాంసమనుజులు” ... * || ౧౩-౬౫ ||
 ఇతి స్వరణానాం మోః తాన్ ప్రణానాయతీతి—

నిర్వ. (పా. ౧౩౬) చదాతే,
 (౧) “అతోనుపసర్గే” || ౩-౨-౩ | ౨౪౫-౧౩ ||
 ఇతి, కః. అస్మింపః. అనితేః ప్రపూర్వాత్,
 (౨) “అకర్తరిచకారకే” ఇతి అపాదానే, || ౩-౩-౧౯ | ౨౦౨-౧౫ ||
 (౩) “హలశ్చ” || ౩-౩-౧౦౧-౨౦౪-౧౩ ||
 ఇతి కరణేనానుభా. వృద్ధాద్వైస్సంజ్ఞాయాం త్వచపా. ౧౩౬ :
 సముదాయస్య సంజ్ఞా త్వచు,
 (౪) “అనితేః” || ౨-౪-౧౯-౧౫౬-౧౫ ||
 ఇతి నిత్యం విశేషః. ... *
 తేషాం స్వస్వామిభావలక్షణసంబంధము ద్వారా, తాన్ అధర్వ
 శిరఃప్రోక్షరీత్యాప్రణానాం ప్రణానాయతీతివా, ఈ దృశ సంబంధశక్తి
 ప్రతిపాదకస్యైతేషాం మాత్రప్రణానోన్యలస్థితివా, తథాప్ర
 ణామీకృతైః ప్రణానాయతీతైః స్వస్వానాం తేతోష్ఠాయత
 ఇతివా—

నిరు. ౯౫౬. కాంతాదివిషయవ్యాప్త్యానప్రాప్త్యభ్యుపగమేనాత్
 సదాబ్ధిజ్ఞేవనంయోనసాదదాతి (పా. ౧౩౬) స్మృతః ||

జ్ఞో.౧౦౨,అక్ష.౨౮-జ్ఞో.౧౦౨,అక్ష.౩౦.(౮౦౦) నా. ౯౫౭. ప్రణవః

౯౫౭ ప్రణవః

ఓం ప్రణవాయనమః

భా. (ప్రణవః)

- (౧) “పాశ్చాతాన్ సర్వాన్ పరమాత్మని ప్రణామయతి ఏతస్మాత్ ప్రణవశ్చితి” ఇతి అధర్వశిరసి- ౧. ... *

నిర్వ. (ప్రణవః)

- (౧) “ఐస్తుతౌ”; ప్రపూర్వః. ణోనః. ||ధా-అదా-౫ ౫|౧౨౩-౩౦||

- (౨) “ఉపసర్గాదసమాసేపి” ||౮-౪-౧౪-౧౫౮|౨౯||

ఇత్యాదినాణత్వమ్. ఆద్యేనాతిరయంలస్తర్భావితణ్యర్థస్య న మేరథేవ రతే. పచాద్యచ్. గుణః. అవ్. ద్వితీయే,

- (౩) “పుంసీసంజ్ఞాయామ్” ||౩-౩-౧౮|౨౮౮-౬||

ఇతి, కరణేఘః. అన్యత్ సర్వంపాగ్రోవత్. తతః, ప్రణవశబ్దాత్, మత్స్యర్థీ యోఽర్థాద్యచ్.

- (౪) “యస్య” ఇతి, లోపః. త్రితీయే, ||౬-౪-౧౪౮|౨౬ ౧౧||

- (౫) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తౌ, ||౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౫||

- (౬) “ఋదోరచ్” ||౩-౩-౫౭|౨౮౪-౧౬||

ఇతికర్తృణ్యప్. అన్యత్తుపాగ్ర్వాదేవసర్వమ్ అజ్ఞేవర్జమ్. ప్రణమ ఇతిచేత్ పాఠః; తస్మిన్సప్తపవపాగ్రమిణోర్థః. తత్ర,

- (౭) “ఋముప్రహ్వత్వేశబ్దే”; ||ధా-భా-౩౦-౪|౧౨౩-౭||

ప్రపూర్వః. ప్రాగ్వాదేవనత్వణత్వే. ణిచ్. వృద్ధిః. అనువ్రతయూ నిగ్యంమిత్త్వమ్. ఉపసృప్తతయూ,

- (౮) “జ్వలహ్వలనమామనుషసర్గాద్వా” ||కా-౧౭౩-౨౦||

నిరు. ౯౫౭. అష్టోజ్జీవనసంబద్ధ ముద్బోధ్యప్రణవేనవై ।

పాదారవిష్టయోస్తాన్ యఃప్రణామయతిసత్త్వః|| ౬౪౫||

(ప్రణవః) ససమాఖ్యాతస్సప్తార్థో మోక్షదోమనుః।

శ్లో.౧౦౨,అక్ష.౩౧-శ్లో.౧౦౩.అక్ష.౩. (౮౦౧) నా. {౯౫౮. పణః
 ౯౫౮ పణః॥ శ్లో॥౧౦౩॥ {౯౫౯} ప్రమాణం
 ౪౩౦}

ఓం వణాయనమః

ఓం ప్రమాణాయనమః

భా. ఏవం తేషాంస్వామ్యదాస్యవ్యతిహారేణవ్యవహరతిఇతి—
 (పణః) [౫

(౧) “పణవ్యవహారే” ... * ||ధా-భాష్వా-౧౨-౬|౧౧౮-౨౮||
 ఏవం నిస్సంశయవిపర్యయ వేదరహస్య పరమార్థప్రత్యాయ
 కత్వాత్—
 (ప్రమాణమ్) ... *

నిర్వ. ఇతివికల్పాప్రవృత్తేః తతోమితాంహృస్వః. అథవచాద్యచ్. ని
 లోపః.ఇదంచపాగ్రపుక్తమ్. ప్రణవఇత్యేవతుముఖ్యఃపాఠః.*
 ఇత్థంతైస్సుహస్వామ్యదాస్యవ్యతిహారేణపణతేవ్యవహరతీతి—
 (పణః)

(౧) “పణ-వ్యవహారే స్తుతౌచ” ||ధా-భాష్వా-౧౨-౬|౧౧౮-౨౮||
 ఇహవ్యవహారార్థోఽయమ్. పచాద్యచ్. ... * [౧౫
 ఏవంనిస్సంశయవిపర్యయ వేదరహస్య పరమార్థప్రత్యాయకత
 యా సోఽర్థఃప్రమీయతే నేనేతి—
 (ప్రమాణమ్)

(౧) “మాజ్ మా నే” ||ధా-జు-హూ-౧-౬|౧౨౪-౧౭||
 ప్రపూర్వః. కరణేల్యుట్. అనః. దీప్యః. [౨౦

(౨) “కృత్యచః” ఇతిణత్సమ్. ||౭-౪-౨౯|౨౩౭-౨౪||
 [227]

(౩) “లిజ్జనుశిష్యమ్” ఇత్యాది ... * ||౩౩౯-౧౭||

నిరు. ౯౫౮. స్వామ్యదాస్యవ్యతిహారవ్యవహారాత్ (పణః) స్మృతః॥
 ౯౫౯. పరమార్థప్రత్యాయసారప్రత్యాయకతయాస్వయమ్।
 (ప్రమాణమ్)ఇతివిఖ్యాతఃసప్తార్థోఽనుసృత్యుత్తమః ||౬౪౭||

౯౬౦ పాణినిలయః

ఓం పాణినిలయాయనమః

భా. పాణినిలపాణిణాః అన్యేపిజీవాః, తేస్వనీడ ఇవశకుంతాః
అస్మిన్లీయన్తేఇతి— [౫

(పాణినిలయః)

(౧) “పుంసినంజ్ఞాయామ్” ఇత్యాది నాఘః॥ ౩-౩-౧౮। ౨౮౮-౬॥

నిర్వ. తథాపాణిణాః అన్యేపిజీవాః తే; స్వనీడ ఇవశకుంతాః, నిలీ
యన్తేశ్చిష్టాభవన్త్యస్మిన్నితి—

(పాణినిలయః)

[౧౦

లీయతేః లీనాతేర్వా నిపూర్వాత్,

(౧) “పుంసినంజ్ఞాయామ్” ఇతి అధికరణేఘః॥ ౩-౩-౧౮। ౨౮౮-౬॥

(౨) “విభాషాలీయతేః”

॥ ౬-౧-౫౧। ౧౯౦-౨॥

ఇతివ్యవస్థితవిభాషా విజ్ఞానాన్నాత్వమ్. లీయతేరితియకానిద్దే
శోనతుశ్యనా; అతఃకథయోరపిగ్రహణమ్. గుణః. అమ్. [౧౫
యద్వాలయమేరజధికరణే;

(౩) “తత్రచ, నిమిమీలియాంఖలచోరాత్వంస”॥ కా-వా-౨౮౮-౬॥

ఇతివక్తవ్యాత్ తద్విప్రతిపిద్ధమ్. శేషంపాగ్గృహ్యత్. అనితిః ప్ర
పూర్వః. పచాద్యచ్. దీర్ఘః. సంజ్ఞాయాంశత్వమ్, అసంజ్ఞా
యాంతు, [౨౦

(౧) “అనితేః”

॥ ౮-౪-౧౯। ౧౮౬-౧౫॥

ఇతివా. ఏవముత్తరతాగ్రిపి. ఉభయత్రకర్తరివ్యుత్పాద్యోఽయం
పాణిశబ్దః. పక్షీసమాసశ్చాయమ్. ప్రదర్శితంతు విగ్రహ
మాత్రమ్ *

నిర్వ. ౯౬౦. యస్మిన్నిత్యంప్రలీయన్తేపాణిణాజీవాస్పదాగ్రజే ।

శకుంతాఇవనీడేస్వేస (పాణినిలయః) స్మృతః॥ ౬౪౮॥

జ్ఞో.౧౦౩,అక్ష.౯.జ్ఞో.౧౦౩.అక్ష.౧౮.(౮౦౩)నా { ౯౬౧.ప్రాణధృ
 ౯౬౨ ప్రాణజీవనః
 ౯౬౩ తత్త్వం

౯౬౧ ప్రాణధృత్	౯౬౨ ప్రాణజీవనః	౯౬౩ తత్త్వం
ఓం ప్రాణధృతేనమః	ఓం ప్రాణజీవనాయనమః	ఓం తత్త్వాయనమః

భా. తాన్ మాతృవద్ధారయతీతి—
 (ప్రాణధృత్) ... * [౫
 తన్ అన్నపానీయాదివజ్జీవయతీతి—
 (ప్రాణజీవనః) ... *
 దధిమగ్ధయోరివదధిసారః, దివచితోర్వాప్యస్త్రప్రయోజనాభ్యాం
 సారాంశః —
 (తత్త్వమ్) యథా [౧౦

శిర్వ. తాన్ ప్రాణాన్ మాతృవద్ధరతీతి—
 (ప్రాణధృత్)
 ధృఃక్విపీతుక్. అగుణః. జత్త్వచర్తే. ధృగ్ ఇతిపాఠేపీఠైశ్చ
 వగతిః. ... *
 తాన్ ప్రాణాన్, అన్నపానాదివజ్జీవయతి. ప్రాణాన్ [౧౫
 ధారయతి ఇతి—
 (ప్రాణజీవనః)

(౧) “జీవ ప్రాణధారణే” ||ధా-భా-౧౬-౫౫-౧౧౯-౨౫||
 [223]
 శిచ్. ల్యురిత్యాది. ఆనః. శిలోపః. ... *
 దధిమగ్ధయోరివదధిసారః, దివచితోర్వాప్యస్త్రప్రయోజనాభ్యాం
 ఆయంసారాంశతయాతత్త్వం పరమార్థభూతఇతి—
 (తత్త్వమ్)

నిరు. ౯౬౧. తాన్ మాతృవద్ధారయతి(ప్రాణధృత్) సస్త్వతోబుధైః।
 ౯౬౨. జీవయత్యన్నవజ్జీవాకసఉత్తః (ప్రాణజీవనః)॥ ౬౮౯॥
 ౯౬౩. సారాంశభూతోజగతోయోఽసా(తత్త్వమ్) ఇతిస్మృతః।

జ్ఞో.౧౦౩,అక్ష.౧౯-జ్ఞో.౧౦౩,అక్ష.౨౧(౮౦౪)నా.౯౬౪.తత్త్వఃత్

౯౬౪ తత్త్వవిత్

ఓం తత్త్వవిదేనమః

భా. (౧) “పరమార్థమశేషస్యజగతఃప్రభవాప్యయమ్|శరణ్యంశరణం
గచ్ఛన్ గోవిన్దం నావసీదత్” ||

(౨) “ఏకతోవాజగతోకృత్సం,ఏకతోవాజనార్దనః|సారతోజగతః
కృత్సామిదిరిక్తోజనార్దనః” ఇతి* ||

తథాతత్త్వమాత్మనోవేత్తీతి—

(తత్త్వవిత్)

(౧) “త్వమేవత్వాంవేత్థ” ఇతి ||

(౨) “స్వయమేవాత్మనాత్మానంవేత్థత్వం పురుషోత్తమ”
ఇతి ... *

సర్వస్యచిదచిద్వర్గస్యఅయమేకఏవ శేషీభోక్తాలభిమానీచేతి—

నిర్వ.(౧) “తను-విస్తారే”అదిఃఇత్యనువృత్తౌ||ధా-తనా-౧-౧-౧౨౮-౨||

(౨) “త్యజితనియజిభ్యోడిత్” ||ఉతా-౧|౨౬౪-౩౪||
ఇతిఅదిః. డిత్. టిలోపః,తతః,

(౩) “తస్యభావస్తవతా” ||౫-౧-౧౧౯-౧౨౮-౨౨||
ఇతిభావేత్వః.

(౪) “ఖరిచ” ఇతిచర్త్వమ్. ||౮-౪-౫౫-౯-౩౨||

[²⁹]

దస్యతః. అవిష్టలిక్తోయమ్ ఇత్యాది. ... *

తథాశ్రుత్యుపబృంహణాభ్యాంతత్త్వం స్వాత్మతత్త్వమ్ స్వయ
మేవవేత్తీతి—

(తత్త్వవిత్)

వేత్తేఽప్.అగుణః.అవసానికంచర్త్వమ్.నిరూచేహితత్త్వశబ్దః?*

నిరు. ౯౬౪. వేత్తియఃస్వాత్మనస్తత్త్వం (తత్త్వఃత్) సచకథ్యతే||

శ్లో. ౧౦౩, అక్ష. ౨౨-శ్లో. ౧౦౩-అక్ష. ౩౨. (౮౦౫) { నా. ౯౬౫. ఏకాత్మా
 ౯౬౬. జన్మమృత్యుజరా

౯౬౫ ఏకాత్మా

౯౬౬ జన్మమృత్యుజరాతిగః॥

ఓమ్ ఏకాత్మనేనమః

ఓం జన్మమృత్యుజరాతిగాయనమః

భా. (ఏకాత్మా) ... *
 తథాపితమభయవిధత్తాఽన్తా—
 (జన్మమృత్యుజరాతిగః) ... *

నిర్వ. తథాసర్వస్యాపిచిదవిద్యర్గస్య ఆయమేకః అద్వితీయశ్చానా
 వాత్మాశేషీభోక్తా అభిమానీచేతి—

(ఏకాత్మా)

అతలేస్సాతిభ్యాంమనఃఆత్మాహ్యుక్తః? తథాఇణశ్చకన్యేకః.
 కర్తృధారయః. ద్విః. నాన్తద్ద్వి. సహితాయాంజత్వమ్.
 తథాపినాయంతమభయధత్తా; యతోజన్మజననంచ, మృత్యుః
 మరణంచ, జరావలితభావశ్చ, ఇతిజన్మమృత్యుజరాః ఇతిద్వన్ద్యః
 తాః అతిగచ్ఛతి అతిక్రామతీతి—

(జన్మమృత్యుజరాతిగః)

(౧) „గృమ్గతాః” అతిపూర్వాత్ ॥ధా-భా-౩౦ ౫|౧౨౩-౭॥

(౨) „అన్యత్రాపిదృశ్యతే” ॥నా.కా-౨౪౦-౨౫॥

ఇతివక్తవ్యాత్ డః. టిలోపః.

(౩) „జ్యూష్-ఝూష్-వయోహానా” దినాదిః-॥ధా-దినా-౧-౨౪॥
 తతోజీర్యతే; [౧౨౪-౩౧॥

(౪) „షిద్భిదాదిభ్యోఽజ్” ॥౩-౩-౧౦౪|౨౮౭-౫॥
 ఇతిషితః స్త్రియామజ్.

(౫) „క్షితిచ” ఇతిగుణనిషేధేపాప్రే. ॥౧-౧-౫|౧౫౩-౨౦॥

నిరు. ౯౬౫. శేషీభోక్తాఽభిమానీచ ఏకశ్చేదచితోస్తుయః।

(ఏకాత్మే)తిససప్తార్ణఃసర్వప్రాణప్రదోమనుః ॥౬౫౧॥

నిరు. ౯౬౬. చిదచిద్ధర్మహీనోయో (జన్మమృత్యుజరాతిగః)।

శ్లో.౧౦౮, అక్ష.౧-శ్లో.౧౦౮. అక్ష.౬. (౨౦౬) నా.౯౬ ౭. భూర్ భువస్వ

౧౦౮॥ శ్లో॥ ౯౬౭ భూర్ భువస్వ స్తరున్

ఓం భూర్ భువస్వ స్తరవేనమః

భా. భూర్భువస్వరూపలక్షితైః పక్షివధితైరివపాగ్రిణిభిరుపజీవ్యమాన
ఛాయఃపత్రలపారిజాతః —
(భూర్భువస్వ స్తరుః)

(౧) “సమాశ్రితాద్ బ్రహ్మతరోరసంతాన్నిస్సంశయః పక్ష్యఫలప్రపా
తః” ఇతి ... * ॥

నిర్వ. (౬) “ఋదృశోఽజేగుణః” ఇతి ॥ ౭-౮-౧౬|౧౭౯-౩౦॥
అజిఋవర్ణాన్తస్యగుణః. రవరః. తతః అతస్త్వబాది.

(౭) “మృజ్ పాగ్రిణత్యాగే” ॥ ధా-తుదా-౧౨౭-౧౩॥

(౮) “భుజిమృజ్ భ్యాంయుక్ త్యుక్తాః” ॥ ఉణా-౩|౨౭౦-౧౩॥
ఇత్యుక్. అగ్. అగుణః.

(౯) “యువోః” ॥ ౭-౧ ౧|౧౦౨-౧౨॥
ఇత్యత్రలనునాసికగ్రహణాన్నేహయోరసః. బాహుశకాద్వా.

(౧౦) “జవీపాదుర్భావే” ॥ ధా దివా-౫-౧-౧౨౫-౮॥

(౧౧) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతిమనిన్. ॥ ఉణా-౮|౨౭౭-౩౦॥

(౧౨) “నేట్” ॥ ౭-౨-౮|౨౮౯-౨౭॥
ఇతి నేట్. నలోపః. దీర్ఘస్సంహితః. ... *

తథాభూఃఅయం లోకశ్చ, భువఃఅన్తరిక్షలోకశ్చ, స్వఃఅసోలో
కశ్చేతి, భూర్భువస్వః. ద్వైత్వః. తతశ్చ తాత్ ఫ్థాత్ తదుపలక్ష్యా
ణాంపాగ్రిణానామయంవృతః; పక్షివత్ పథివచ్చతదుపజీవ్య
చ్ఛాయఃపత్రలః పారిజాతఇతి—
(భూర్భువస్వ స్తరుః)

నిరు. ౯౬౭. భూరాదిభిర్ లక్షితానాం జీవానాం యస్సమాశ్రయః॥

(భూర్భువస్వ స్తరుః) సస్యైదృశార్థ స్సర్వదోమనుః।

శ్లో.౧౦౮, ఆక్ష.౧-శ్లో.౧౦౮.ఆక్ష.౬.(౮౦౭) నా.౯౬౭.భూర్ భువస్వ

నిర్వ. ఏకం నామ.

(౧) “తవో-ష్టవనతరణయోః” ||భా.౨౮-౨౨|౧౨౩-౨||

(౨) “భృ మృ శీజ్ త్వచరి త్సరి తని ధని మి ముద్విభ్యుః”
ఇతిః. గుణోరపరః. ||ఉణా-౧|౨౬౦-౨౩||

(౩) “స్వల శబ్దోపతాపయోః” ||భా.౨౭-౩౨|౧౨౨-౨౫||

(౪) “విజు పేశ్చద్వసి” || ||

(౫) “అతోమనోక్వనోవ్ వనివశ్చ” ||౩-౨-౭౪|౨౯౬-౩౧||

ఇత్యతోచిత్ మనోక్వనివ్ వనివః ఇతివ ర్తమానే,

(౬) “అన్యేభ్యోపిద్వశ్యతే” ||౩-౨-౬౫|౨౯౯-౨౬||

ఇతివిచ్. ఉద్వసేతిచాత్రనివృత్తమ్. గుణోరపరః.

(౭) “స్వరావి” ||౧-౧-౩౭|౪౦-౩౫||

ఇత్యవ్యయత్వమ్.

(౮) “భూసత్తాయామ్” ||ధాభా.౧-౧|౧౦౫-౧౭||

(౯) “సర్వధాతుభ్యః” ఇత్యసున్. ||ఉణా-౪|౨౭౮-౩౨||

(౧౦) “భూరజ్జ్ఞాభ్యాంకిత్” ||ఉణా ౪|౨౭౯-౧౧||

ఇతికిత్. తతోసగుణః. ఓరువజ్. పునశ్చసధాతురావర్త్యః.

(౧౧) “సంపదాదిభ్యఃకిప్” ||౨౮౬-౧౭||

ఇతిస్త్రియామధికరణేకిప్. అత్రచైకత్రమహోవ్యాహృతిత్రయ
ప్రత్యభిజిజ్ఞాపయిషయా ఉద్దోభావాన్నసామాసికస్పోర్ లుక్.
యథానులోమ్యమత్రసోరుత్వమ్. సంహితాయాంసనిసర్గః.
అన్యత్రరుత్వఃసర్గసత్త్వాని; అపరత్రవిసర్గసత్త్వేచేతి వివేకః.
యద్వాభూరితిసాన్తంరాన్తంచా ఉక్తేర్థే అవ్యయమ్. ఆకృతి
గణత్వాత్ స్వరాదేః; అతోససోర్ లుగాదిక్షేళః.సందంశాత్
భువఇత్యసిర్ వా;సాన్తమవ్యయమ్. ఉక్తేర్థే తతపవహోః
అత్రచభూరిత్యస్వరాన్తత్వేరుత్వవర్జం సాంహితికంప్రాగ్వత్
ఇతివిశేష ఇతిధ్యేయమ్.

...

*

శ్లో. ౧౦౮, అక్ష. ౨-శ్లో. ౧౦౮, అక్ష. ౧౬. (౧౦౮) నా. { ౯౬౮. తారః
 { ౯౬౯ సవితా
 { ౯౭౦ ప్రపితామహః
 { ౯౭౧ ప్రపితామహః।

{ ౯౬౮ } తారస్ { ౯౬౯ } సవితా { ౯౭౦ } ప్రపితామహః

ఓం తారాయనమః ఓం సవిత్రేనమః ఓం ప్రపితామహాయనమః

భా. తేషాంసంసార తారణాత్ —
 (తారః) ... * [౫
 సర్వేషాంసాక్షాజ్జనయితా —
 (సవితా) ... *
 పితామహస్యాపిజనకత్వాత్ —
 (ప్రపితామహః) ... *

నిర్వ. ఏనమనంత్రబ్రహ్మతరుమ్ ఆశ్రితవతామ్ అసంశయోహిపక్వఫల
 ప్రసాతః. తాన్ సంసారాత్తరయతి ఉత్తరయతీతి —
 (తారః)
 తరతేర్ణ్యంతాత్ పచాద్యచిణిలోపేచ తారఉక్తః. *
 తాన్ సూతేసాక్షాజ్జనయతీతి —
 (సవితా) [౧౫

(౧) “ఘోషో-పాశ్రీణిగర్భవిమోచనే” || ధా-అదా-ర-౧|౧౨౩-౨౭||
 తృప్.

(౨) “స్వరతిసూతి” || ౭-౨-౪౪-౧౫౮-౧౨||
 ఇతివేత్. గుణః. అన్. అనజాది. ... *
 పితౄణాంప్రజాపతీనామపిపితుః జనయితుః పితామహస్యపర
 మేష్ఠినోపి జనకత్వాత్ ప్రకృప్తః పితామహఇతి —
 (ప్రపితామహః)

నిరు. ౯౬౮. సంసార తారణాత్తేషాం (తారస్) స్యాత్ప్రాణినాంనదా||
 ౯౬౯. సాక్షాజ్జనయితాయో2 సాసర్వస్య (సవితా) స్తృతః।
 ౯౭౦. పితామహస్యజనకః (ప్రపితామహ) ఉచ్యతే|| ౬౫౪||

{ ౭౧ } యజ్ఞో

ఓం యజ్ఞాయనమః

భా. స్వారాధనధర్మసమృద్ధిక్తానాం తదగ్ధినాంస్వయమేవ—
(యజ్ఞః) ... * [౫

నిర్వ. (౧) “పా-రక్షణే” || ధా. అదా-౬-౧౩ | ౧౨౮-౮ ||

(౨) “నప్తృనేప్తృ త్వప్తృ హూతృ పోతృ భ్రాతృ జామాతృ
మాతృ పితృ దుహితృ” || ౬-౮-౧౧ | ౧౧-౩౨ ||
ఇతి, త్వచ్. పా లేరాత ఇత్త్వంచ నిపాత్యతే. అనిట్.

(౩) “ఏవంసిద్ధాత్ పితృశబ్దాత్ తత్ పితరి అభిధేయే పితృవ్యమాతుల
మాతామహాపితామహః” || ౮-౨-౩౬ | ౧౦౧-౩౩ ||

ఇతి డామహాశ్చ నిపాత్యతే. సతద్ధితః భసంక్షాయామ్,
(౪) “ఘేః” || ౬-౮-౧౮౩ | ౧౬-౧౭ ||

ఇతి డితి ఘేర్ లోపః. తతః ప్రపూర్వః.

(౫) “కుగతిప్రాదయః” || ౨౨-౨-౧౮ | ౬౭-౨౧ ||
ఇతి ప్రాది సమాసః. సచ, || ౧౧-౮-౭౩ | ౬౮-౧౭ ||

(౬) “ప్రాదయోగతాద్యధేప్రథమయా” ఇతి ప్రథమయాభవతి *
స్వారాధన ధర్మసమృద్ధిక్తానామ్ అథచ తదగ్ధినాం స్వయ
మేవయజ్ఞః తాదృశోధర్మఇతి —
(యజ్ఞః) [౨౦

(౧) “యజ-దేవపూజాసంగతికరణదానేషు” || ధా. భా. ౩-౧-౯ |
భావే, [౧౨౩-౧౩ ||

(౨) “అకర్తరిచకారకే” || ౩-౩-౧౯ | ౨౮౨-౧౫ ||

(౩) “యజయాచయత విచ్చ ప్రచ్ఛరక్షౌనశ్” || ౧-౩-౯౦ | ౨౮-౬ ||
ఇతి నశ్. అనిట్. చర్త్యమ్. నస్యఞః. ... * [౨౫

నిరు. ౯౭౧. జవయజ్ఞస్వరూపత్వాద్ (యజ్ఞ) ఇత్యవ్యతేబుదైః |

శ్లో. ౧౦౮, అక్ష. ౧౯-శ్లో. ౧౦౮, అక్ష. ౨౪. (౮౧౦) నా. { ౯౭౨ యజ్ఞపతి
 { ౯౭౩ యజ్ఞా

౯౭౨ యజ్ఞపతి

౯౭౩ యజ్ఞా

ఓం యజ్ఞపతియేనమః

ఓం యజ్ఞనేనమః

భా. స్వయంజ్ఞఫలప్రదః —

(యజ్ఞపతిః)

...

...

* [౫

అశక్తానాంస్వయమేవయజమానః—

(యజ్ఞా)

(౧) “సుయజోర్ జ్వనిప్”

॥ ౩-౨-౧౦౩-౨౫౬-౭ ॥

అశ్వమేధి కేవైష్ణవేధర్తేభగవాన్

(౨) “తేషాంతుపావనాయాహం నిత్యమేవయధిష్ఠిరః | ఉభేనస్థ్యైః

నుతిస్తామి హ్యసౌన్నంతద్వితం మను” ఇతి *

॥ భా-౮ ॥

నిర్వ. తేషాంస్వారాధనయజ్ఞఫలప్రదతయాయజ్ఞస్యపతిః స్వామీతి—

(యజ్ఞపతిః)

పాతేర్ డతాటిలోపేచపతిరుక్తః. యజ్ఞః పాగ్నత్. పవ

ముత్తరతాపి

...

...

* [౧౫

అనేకత్ర, అత్యంతాశక్తేతాదృశవిషయే తస్యంపాదనాయతద

నుష్ఠాయం సన్ధ్యాదికంకర్తృస్వయమేవానుష్ఠాయ అసౌన్న

తద్వృత్తతయాతదర్థంస్వయంయజతిస్తేతి—

(యజ్ఞా)

యజిరుక్తః. తతోభూతే,

[౨౦

(౧) “సుయజోర్ జ్వనిప్”

॥ ౩-౨-౧౦౩-౨౫౬-౭ ॥

ఇతిజ్వనిప్. అనిట్. అకిత్వాత్,

(౨) “వచిస్వపి”

॥ ౬-౧-౧౫-౧౦౦-౧౬ ॥

[230]

ఇత్యాది నానసంప్రసారణమ్. నాన్తదీర్ఘ ఇత్యాది. ... *

నిరు. ౯౭౨. యజ్ఞస్యఫలదోయస్మాత్తస్మాద్ (యజ్ఞపతిః) స్మృతః ॥

౯౭౩. అశక్తంతుస్వయంయజ్ఞేతం (యజ్ఞే) తిప్రచక్షతే ॥

శ్లో. ౧౦౮, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧౦౮, అక్ష. ౩౨ (౮౧౧) { నా. ౯౭౮. యజ్ఞాబ్జ
 ౯౭౮ యజ్ఞాబ్జో ౯౭౫ యజ్ఞవాహనః

ఓం యజ్ఞాబ్జాయనమః ఓం యజ్ఞవాహనాయనమః

భా. సమధానుష్ఠితమపి యజ్ఞాంతరమస్య శేషభూతమ్ ఇతి—
 (యజ్ఞాబ్జః) ... * [౫
 తేషాం శక్తిశ్రద్ధాధికారదానేన యజ్ఞం వాహయతీతి—
 (యజ్ఞవాహనః) ... *

నిర్వ. సమధానుష్ఠితోపి అన్యోయజ్ఞోఽన్యం తస్యచ్ఛేషభూత మ
 స్మేతి—
 (యజ్ఞాబ్జః) [౧౦
 అక్షేరిదితోగతికర్తృణః సచాద్యది అక్షశబ్దస్సాసితః. బహువ్రీహిః.
 దీర్ఘస్సాంహితః. ... *
 తేషాం శక్తిశ్రద్ధాధికారాన్ ప్రదాయ, యజ్ఞం వాహయతి నిర్వ
 ర్తయతీతివా, తం వహసిర్వహతీతివా—
 (యజ్ఞవాహనః) [౧౫

(౧) “నహపాప్రణే” || థా-భా-౩౧-౧౧|౧౨౩-౧౩||
 [౨౩1]

ఆద్యేణిచ్. వృద్ధిః. తతోల్ఘరిల్లాది. అనః. ణిలోపః. అనుకల్పే
 (౨) “కృత్యల్ఘటః” || ౩-౩ ౧౧౩|౨౩౯-౧౧||
 [౨12]

ఇతి బాహుళకాత్ కర్తరిల్ఘడిత్యాది.
 (౩) “వాహనమాహితాత్” ౮ ౪ ౮|౯౦-౯|| [౨౦
 ఇతి నిపాతనాత్. ఆనిమిత్రావృద్ధిః. అనః. షష్ఠీసమాసః. *

నిరు. ౯౭౮. శేషశ్చక్తకృతోయజ్ఞోవ్యస్య (యజ్ఞాబ్జ) ఉచ్యతే || ౭౫౭ ||
 ౯౭౫. తేషాం శ్రద్ధాధికారాదిదానాత్స్విన్ (యజ్ఞవాహనః)

స్లో. ౧౦౫. అక్ష. ౧ స్లో. ౧౦౫. అక్ష. ౮. (౮౧౨) నా. { F ౨౬. యజ్ఞభృత్
 { F ౨౭ యజ్ఞకృత్
 { F ౨౮ యజ్ఞి

స్లో॥ ౧౦౫॥ F ౨౬ యజ్ఞభృత్ F ౨౭ యజ్ఞకృత్ F ౨౮ యజ్ఞి
 ఓం యజ్ఞభృతేనమః ఓం యజ్ఞకృతేనమః ఓం యజ్ఞి నేనమః

భా. వికలమపియజ్ఞంస్వత్పరణ పూర్ణాహుతిభ్యాంపుష్టతీతి—
 (యజ్ఞభృత్) యథా, [౫

(౧) “ప్రమాదాత్ కుర్వతాంకర్తప్రచ్యవత్యధ్వరేషుయత్ । స్వర
 ణాదేవతద్విష్టోః సంపూర్ణంస్యాదితిశ్రుతిః” ఇతి* ॥

జగద్ధితాయయజ్ఞమాదౌసృజతీతి—

(యజ్ఞకృత్) ... *

సర్వయజ్ఞానాంశేషీ— [౧౦

(యజ్ఞి) ... *

నిర్వ. వచనాత్ వికలమపియజ్ఞంబిభర్తిస్వత్పరణపూర్ణాహుతిభ్యాం
 పుష్టతీతి—

(యజ్ఞభృత్)

విభర్తిరిహపోషణార్థః, తతఃక్విపితుక్ అగుణః, జత్స్వచర్వే*.

జగద్ధితాయయజ్ఞంకరోతిఆదౌసృజతీతి—

(యజ్ఞకృత్)

[233]

కృషఃక్విపితుక్ అగుణ ఇత్యాది. ... *

స్వస్యసర్వయజ్ఞశేషితయాసర్వోయజ్ఞఃశేషభూతోఽస్యాస్తీతి—

(యజ్ఞి) [౨౦

వ్యుత్పాదితాద్ యజ్ఞశబ్దాత్ మత్స్వర్గీయోఽతగ్గణః.

నను. F ౨౬. పూర్ణాహుతిస్వత్పరణాంఽఫలంయజ్ఞమప్యత॥౫౫౭॥

పుష్టతీతి (యజ్ఞభృత్) సస్యాత్ సప్రాణ్లోమనురుత్తమః।

F ౨౭. జగద్ధితాయకృతవాన్యజ్ఞమాదౌస (యజ్ఞకృత్) ॥౬౫౮॥

F ౨౮. యస్సర్వేషాంకుయజ్ఞానాంశేషీ (యజ్ఞి) తికథ్యతే।

స్లో. ౧౦౫, అక్ష. ౯-స్లో. ౧౦౫, అక్ష. ౧౬. (౮౧౩) { నా. ౯౭౯. యజ్ఞభుక్ }
 { ౯౮౦ యజ్ఞసాధనః }
 ౯౭౯ యజ్ఞభుక్ ౯౮౦ యజ్ఞసాధనః

ఓం యజ్ఞభుజేనమః

ఓం యజ్ఞసాధనాయనమః

భా. తాన్ భుజే భునక్తి వేతి—

(యజ్ఞభుక్) ... * [౫

తే స్యజ్ఞానద్వారా సిద్ధ్యపాయా ఇతి—

(యజ్ఞసాధనః) ... *

(౧) “సర్వం కర్తాభిలంపార్థజ్ఞానే పరిసమాప్యతే” ఇతి || ౧-౪-౩౩ ||

యజ్ఞపర్యవసానం స్వతత్త్వజ్ఞానం కరోతీతి—

నిర్వ. (౧) “యస్య”

|| ౬-౪-౧౪౮-౧౬-౧౧ || [౧౦

[234]

ఇతి, లోపః. ఇన్నస్తదీర్ఘ ఇత్యాది. ... *

తాన్ యజ్ఞాన్ భుజే అభ్యవహరతి, భునక్తి పాలయతి వా ఇతి—

(యజ్ఞభుక్)

(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహరయోః” ధా-రుదా-౨-౪-౧౨౭-౩౧ ||

క్విప్. అగుణః. కుత్వమ్. కః. వాచర్ త్వమ్. ... *

తేచయజ్ఞాస్సాధనానిజ్ఞానద్వారాస్వసిద్ధ్యపాయా అస్యేతి—

(యజ్ఞసాధనః)

(౨) “సాధ-సాధ-సంసిద్ధా”

|| ధా స్వా-౨-౭-౧౨౬-౭ ||

[235]

కరణేల్యుట్. ఇన్ద్రాల్లురిత్యాదివా. అనః. నిచితల్లోపశ్చ.

బహువ్రీహిః. నామోస్సంహితాయాం జత్వమ్. *

తథా యజ్ఞస్యాంతం పర్యవసానభూతం స్వతత్త్వజ్ఞానం కరో

తీతి—

నిరు. ౯౭౯. భుజేతాన్ వాభోజయతి (యజ్ఞభుక్) సచకధ్యతే || ౬-౫౯ ||

౯౮౦. జ్ఞానద్వారా సిద్ధ్యపాయాయస్సస్యాద్ (యజ్ఞసాధనః) |

౯౮౪ అన్నాదవివచ॥

ఓమ్ అన్నాదాయనమః

భా. తాంశ్చతథాభుక్షే ఇతి—

(అన్నాదః)

[౫

నిర్వ. (౨) సచ “మఱిబుద్ధిపూజార్థేభ్యశ్చ” ॥౩-౨-౧౮౮।౨౫౬-౩॥

ఇతి చకారాదనుక్తసముచ్చయార్థాత్, క్వచిదన్యతోపివర్తమానేభవతి. అనిట్.

(౩) సచ “అదోఽగ్నిర్ ల్యపైతితి” ॥౨౪-౩౬।౨౫౫ ౧౭॥

ఇతితాదాకిత్యదోఽగ్నిదేశశ్శబ్దః. [౧౦

(౪) “అన్నాణ్ణః”

॥౪-౪-౮౫।౧౨౦-౩౦॥

(౫) “అదోఽనన్నే”

॥౩-౨-౬౮-౨౪౯-౨౨॥

ఇత్యాదినిర్దేశేనసంజ్ఞాయాంతదభావజ్ఞాపనాత్.

(౬) “రదాభ్యాంనిష్ఠాతోనఃపూర్వస్యచదః” ॥౮-౨-౪౨।౨౫౧-౨౫॥

ఇతినిష్ఠాతస్యనః. పూర్వస్యచదస్య అనేరొణాదికే, [౧౫

(౭) “ధా వ్య వస్యజ్యతిభ్యోనః”

॥ఉణా-౩।౨౬౯-౩౩॥

(౮) “క్య వ్య జ్య సి ద్రివస్యని స్వపిభ్యోనిత్”

॥ఉణా-౩।

ఇతినప్రత్యయే,

[౨౭౦-౫॥

(౯) “నేట్”

॥౭-౨-౮।౨౪౯-౨౭॥

ఇతిట్ ప్రతిషేధేచ అన్నశబ్దనిష్పత్తిస్తు ప్రకృతేనాతీవేత్సుపే

[²³⁹]

క్షితా. ఆవిష్టలిక్తోయమిత్యాది

...

*

తథాఅన్నంతదుపలత్యాన్ తద్వద్భోగ్యాన్ తానప్యత్తిభుక్షే

ఇతి—

(అన్నాదః)

నిరు. ౯౮౪. యఆదత్తేతథాభుక్షేన్వయం(సోఽన్నాద) ఈరితః॥౬౬౪॥

శ్లో. ౧౦౬, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౦౬, అక్ష. ౪. (౮౧౭) నా. ౯౮౫. ఆత్మయోనిః

౯౮౫ ఆత్మయోనిః

ఓహ ఆత్మయోగమేనమః

భా. కొఁనృకుదృశ ఇత్యేవకారః. చశబ్దస్సర్వము క్తమేకతాస్మిన్
సముచ్చిన్నోతి. ... * [౫
దుగ్ధేనేవసితావలయమాత్మనాభోక్తారంమిశ్రయతీతి—
(ఆత్మయోనిః) ... *

నిర్వ. పాగ్నధాతుః. తతః,

(౧) “అదోఽనన్నే” ఇతి అన్నేఉపపదేభటః || ౩-౨-౬౮ | ౨౫-౯ ||
ప్రతిషేధాత్ కర్తృణ్యుత్. ఉపధావృద్ధిః. అన్నశబ్దస్సాధితిః.
ఆకారేణదీర్ఘః. ఏవకారోఽయమేవేద్యశోనాన్య ఇత్యవధార
ణార్థః. సర్వస్వాప్య క్తస్య వక్ష్యమాణస్యచ అస్మిన్నేవై
కస్మిన్ సముచ్చయార్థశ్చకారః. ... *
దుగ్ధేనేవ సితావలయం శరరావిశేషం ఆత్మనాస్వాత్మనా
యాతి భోక్తారంమిశ్రయతీతివా, ఆత్మానంభాక్తారం [౧౫
స్వాత్మనాయాతీతివా—
(ఆత్మయోనిః)

(౧) “యుమిశ్రణే” కరణే నిప్రకరణే || ధా-అదా-౧౨౩ ౨౯ ||
(౨) “వహి శ్రే శ్రు యు ద్రు ఘ్నా హ త్వరిభ్యోనిత్” || ఉణా-౪ |
ఇతికర్తరిణి; నిత్. గుణః. [౨౭౫-౭ ||
(౩) “నేట్” || ౭-౨౮ | ౨౪౯-౨౭ ||
ఇతినేట్. ఆత్మాహ్యుక్తః? యథాయథంత్రితీయేతి, ద్వితీయేతివా
యోగవిభాగాత్ సమాసః. షష్ఠీసమాసోవా ... *

నిరు. ౯౮౫. భోక్తారమాత్మనాంనిత్యం యోయోజయతిసర్వదా ।

(ఆత్మయోనిస్) సచైవోక్తో వస్వర్ణస్సుఖభోగదః || ౬౬౫ ||

శ్లో.౧౦౬.అక్ష.౫ శ్లో.౧౦౬.అక్ష.౧౧.(౧౦౮)నా. { ౯౮౬.స్వయంజా
 ౯౮౭ వైఖానసే
 ౯౮౮ వైఖానసే

ఓం స్వయంజాతాయనమః	ఓం వైఖానాయనమః
------------------	---------------

భా. పార్థనానిరపేక్షతయాజాతః—

(స్వయంజాతః) ... * [౫

జనిత్వాభవదుఃఖవిఖననాత్—

(వైఖానః)

విపూర్వాత్ ఖనతే,

పార్థనాదినైరపేక్ష్యేణ స్వయమేవజాతఃపార్థదుర్భుత ఇతి—

(స్వయంజాతః) [౧౦

(౧) “జనీ-పార్థుర్ భావే” ||ధా-దివా-౫-౧|౧౦౫-౫||

ఈదిత్. అకర్మకాత్ కర్తరిక్తః.

(౨) “స్వీదితః” ఇతి నేట్. ||౭-౨ ౧౮|౨౫౨-౩౪||

(౩) “జన సన ఖనాం సర్మున్లోః” ||౬-౪-౪౨|౧౮౯-౯||

ఇతిర్ములాదాకితి ఆత్మమ్. [౧౫

(౪) “అలోఽప్త్యస్య” ||౫-౧-౫౨౪-౧౧||

ఇతినస్యైత్యైత్యదేశః, దీర్ఘః, స్వయమితిస్వరాదిత్వాదవ్యయత్వమ్. అనుష్ఠాపపాక్షికపరసవర్ణై. ... *

జనిత్వాదుఃఖవిఖననాత్ విఖానోవిఖననమ్ ఉక్తదుః ఖావదారణమ్ తదుత్పాదకతయాతస్యాయమితివా ; విఖానయతి ఉక్తదుః ఖవిఖననంకరోతీతివిఖానః సపవవైఖానఇతివా—

(వైఖానః)

(౧) “ఖనుఅవదారణే”;విపూర్వః. ||ధా-భ్యా-౨౫-౧౮|౧౨౨-౧౧||

నిరు.౯౮౬. జాతోయోసా(స్వయంజాతః)పార్థనాద్యనపేక్షయా.

౯౮౭. జనిత్వాభవదుఃఖంయోవివిధంఖనతిస్వతః||౬౬౬||

(వైఖానస్) సచనిర్దిష్టసుప్తార్థోఽఖరుదుఃఖహా ।

స్లో.౧౬౬,అక్ష.౧౨-స్లో.౧౦౬,అక్ష.౧౬,(౮౧౯)నా. ౯౮౮. సామగా

౯౮౮ సామగాయనః।

ఓం సామగాయనాయనమః

(౧) “ఖనోఘచ” ఇతి,ఘృష్. విఖానః; ||౩-౩-౧౨౫|౨౮౮-౨౦||

(౨) “తత్రసాధుః” ఇత్యున్. ... * ||౪-౪-౯౮|౧౨౧-౧౩||౫
స్వప్రాప్తిమధుపానేన “హావ్-హావ్-హావ్” ఇతి సామాని
గాయమానో ముక్తోస్యాస్తీతి—

(సామగాయనః)

(౧) “ఋట్చ” ఇతిఋట్. ||౩-౧-౧౪౭|౨౪౪-౩౫||

(౨) “పతతానుగాయన్నాస్తే” ఇత్యాది. * ||తై-భృగు-అ-౧౦-౫||

నిర్వ. (౨) “ఖనోఘచ” ||౩-౩-౧౨౫|౨౮౮-౨౦||

ఇతిచకారాద్భావేఘృష్. వృద్ధిః. తతః, పూర్వత్ర

(౩) “తస్యేదమ్” ||౪-౩-౧౨౦|౧౧౫-౧౨||
ఇత్యున్. ఆదివృద్ధిః.

(౪) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧|| [౧౫
ఇతిలోపః. అపరత్ర ఉక్తాద్విఖానశబ్దాత్

(౫) “తత్కరోతి” ఇతికిచ్. ||ధా-౧౩౨-౧ ||

(౬) “శావిష్టవద్” ఇతిటిలోపః. || ||

తతః పచాద్యచిటిలోపః. తతస్సాన్వర్థేప్రజ్ఞాద్యణిత్యాది.... *
స్వప్రాప్తిమధుపానేన సామానిహావ్౩హావ్౩హావ్౩ ఇతి
సామానిగాయస్తీతిసామగాయనాఃముక్తాః; తేస్యస్యాస్తీతి—
(సామగాయనః)

(౧) “గై-శబ్దే” ||ధా-భా-౨౭-౧౬|౧౨౨-౨౨||

(౨) “అదేచఉపదేశేశితి” ||౬-౧-౪౫|౧౭౬-౧౦||

నిరు. ౯౮౮. స్వప్రాప్తిమధుపానేననిరతాస్సామగీతిమ్ || ౬౬౭ ||

నిత్యముక్తాస్సన్వియస్యసఉక్తస్ (సామగాయనః)।

శ్లో.౧౦౬,అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౦౬,అక్ష.౨౨.(౧౨౦) నా.౯౮౯.దేవకీనందన

౯౮౯ దేవకీనందనః

ఓం దేవకీనందనాయనమః

భా. ఏవంవిధో నవరావస్థః కింతు—

(దేవకీనందనః)

[౫

(౧) “యఏషపృథుదీర్ఘాక్షస్సంబద్ధితేజనార్దనః” ||

||

ఏషభూతంభవిష్యచ్చ భవచ్చభరతర్షభ! ఇతి. ... *

నిర్వ. ఇతిథాతోరేచ ఆత్మమనిమిత్తమ్.

(౩) “శిల్పినిష్ఠున్” ఇత్యతశ్శిల్పిని, ||౩-౧-౧౪౫|౨౪౪-౩౧||

(౪) “గంధకన్”ఇత్యతఃగ ఇతిచ వర్తమానే,||౩-౧-౧౪౬|౨౪౪-౩౫||

(౫) “ఐ్యుట్ చ”ఇతిగాయతేశ్శిల్పిని, ||౩-౧-౧౪౭|౨౪౪-౩౫||

(౬) “క్రియాకాశలంశిల్పమ్”- ||౨౪౪-౩౧||

తద్వతికర్తరి, ఐ్యుట్. ఇతి. యోరనః.

(౭) “ఆతోయుక్ చిత్ కృతోః” ||౭-౩-౩౪|౨౩౧-౧౮||

ఇతిణితికృతిథాతోర్ యుక్. స్యతేరాత్మే,

[౧౫

(౮) “సాతిభ్యామ్”

||ఉణా-౪|౨౭౮-౭||

ఇతి మనిచసామశబ్దఃపాశ్రేవోక్తః అగ్. వస్త్రిసమాసః. తతస్సామగాయనశబ్దాత్ మత్స్వర్థీయోఽర్క ఆద్యచ్.

(౯) “యస్య” ఇతిలోపః. ... * ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

ఏవంవిధశ్చనవరావస్థః; పరంతువచనాత్ దేవక్యాః,దేవకోనా మక్షత్రియః తదవత్యభూతాయాః. వసుదేవభార్యాయానందనః తనయః కృష్ణఇతి—

(దేవకీనందనః)

(౧) “టు నది-సమ్మథ్”

||ధా-భా-౩-౩౧|౧౧౬-౮||

నిరు. ౯౮౯. దేవక్యాస్తనయత్వేనవరావస్థఃప్రజ్ఞావాక్|| ౬౬౮||

వాత్సల్యాదవరోయోఽసౌ (దేవకీనందనః) స్తృతః|

శ్లో.౧౦౬,అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౦౬,అక్ష.౨౨.(౮౨౧) నా.౯౮౯.దేవకీనష్టన

నిర్వ. ఇదిత్వాన్నమ్. అనుస్వారాది. నిది

(౨) “నద్విగృహి” ఇత్యాది నా ||౩-౧-౧౩౪|౨౩౪-౨౩||

నద్విగృహిలక్షణోల్బురిత్యాది. అనః. నిలోపః.

(౩) “దిష్క్రీడాదౌ” ||ధా-దివా-౧-౧|౧౨౪-౨౪||౫

(౪) “ఋత్ తృచౌ” ||౩-౧-౧౩౩|౨౪౩-౮||

ఇతిఋత్. వోరకః. లఘూవధగుణః. తతః,

(౫) “పుంయోగాదాఖ్యాయామ్” ||౪-౧-౪౮|౪౬-౧౯||

ఇన్యత్రదంపతిభావ ఏవపుంయోగఇతిస్వీకారే,

(౬) “తస్యాపత్యమ్” ||౪-౧-౯౨|౯౨-౯౯|| [౧౦

ఇత్యుత్. నచతత్ర,

(౭) “తద్ధితేష్వచామాదేః” ||౭-౨-౧౧౭|౯౧-౨౬||

ఇత్యాదిపృథ్విః

(౮) “ఓర్ గుణః” ||౬-౪-౧౪౬|౭౫-౧౭||

ఇతినూతే ఓరోదితివక్తవ్యేగుణోక్త్యాసంజ్ఞాపూర్వకోవిధి
రనిశ్యఇతిజ్ఞాపనాత్. తతః,

(౯) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧||

ఇతితద్ధితేలోపః. తతస్త్రియానుదస్తత్వాత్,

(౧౦) “టడ్థాణ్” ఇత్యాది నాజీవ్. పునః, ||౪-౧-౧౫|౪౩-౧౫||

(౧౧) “యస్యేతిచ” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧|| [౨౦

ఇతిలోపః. అథసంకోచేప్రమాణవిరహాద్ జన్యజనకభావోపి
పుంయోగఇతి దగ్ధనే, పుంయోగమాశ్రిత్య

(౧౨) “పుంయోగాదాఖ్యాయామ్” ఇతి ||౪-౧-౪౮|౪౬-౧౯||

స్త్రియాంజీవ్. అత్రచనాపత్యప్రత్యయాదికల్పనాగౌరవమ్.

(౧౩) “యస్య” ఇతిలోపః ... * ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౧||

శ్లో. గంఽ, అక్ష. ౨౩-శ్లో. గంఽ, అక్ష. ౨౨. (౨౨౨) { నా. ౯౯౦. ప్రస్తా
 { ౯౯౦ షీతీశః
 { ౫౯౫ } ప్రస్తా ౯౯౦ షీతీశః

ఓం ప్రస్తానమః

ఓం షీతీశాయనమః

భా. పరావస్థోపనిష వేతి—

(ప్రస్తా) [౫

(౧) “యోఽన నైరూపోఽఖిలవిశ్వరూపోగర్భేపిలోకాన్ వపుషావి
 భర్తి” ఇతి. ... * ||

సర్వేశత్వేపి అర్తిభూయిస్తత్వాత్ భూయిష్టంభూమేరీశః—
 (షీతీశః) ... *

నిర్వ. అథ సపవస్వజతివిశ్వమితి ప్రస్తా వచనాత్ పరావస్థోపీతి—
 (ప్రస్తా)

(౧) “సృజిషిస్తే” తృచ్. అకట్. || ధా-తుదా-౫-౨|౧౨౨-౧౨||

(౨) “సృజి దృశోర్ ఝల్యమకితి” ఇతి || ౬-౧-౫౨|౧౨౯-౨౯||
 అకితి అమ్; మిత్వాదన్త్యాదచఃపరః. యన్ ఝుతోరః. తతః,

(౩) “వృచ్ఛభ్రాస్తసృజమృజయజరాజభ్రాజ” || ౨-౨-౩౬|౨౮-౨||
 ఇత్యాది నా ఝలిపోఽన్తాదేశః ఘ్రాత్వమ్ తస్యటః. తతో
 ఽనజ్. ఇత్యాది. ... *

ఏవంభూతస్య పరావస్థస్య చాస్య దేవకీపుత్రత్వేన షీతావవత
 రణంహి భూభారావతారణార్థమ్ ? అతః షీతేరీష్టతద్భారా
 వతారణసమర్థోభవతీతి— [౨౦

(షీతీశః)

(౧) “శుశబిశ్వర్యే” || ధా-అదా-౩-౩|౧౨౩-౨౩||

సామర్థ్యకర్తృహయమ్. ఇగుపథలక్షణఃకః.

(౨) “షీ-నివాసగత్యోః” || ధా-భ్యా-౨-౫౫|౧౧౨-౧౩||

నిరు. ౯౯౦. పరావస్థాంప్రవన్నోఽసౌ (ప్రస్తా) తిస్రజనాత్ ప్రృతః||
 ౯౯౧. భూభారక్లేశహరీయః(షీతీశ)స్సచకధ్యతే ।

భా. అత్రదధిసవసీతస్తైస్యరాసక్రీడాదికథామృతేనవరేషాం—
(పాపనాశనః)

అవతారేపివైష్ణవానాంబాహ్యభ్యంతరశత్రునాశనః ... *
వరమైశ్వర్యదిహృదివ్యాయుధత్వాత్—

నిర్వ. నివాసార్థశ్చేహాయమ్.

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తౌ, ॥౩-౩-౧౯౨౮౨-౧౫॥

(౪) “స్త్రియాం క్తీన్” ॥౩-౩-౯౪౨౮౬-౧౧॥

ఇత్యధికరణే క్తీన్, అగుణః, అనిట్, దీర్ఘః, ... *
ఏవమవతారేపి శ్రీమతాంవైష్ణవానాం పాపంతదుపలక్యం
బాహ్యభ్యంతర శత్రునాశయతీతి—
(పాపనాశనః)

(౧) “సశఅదర్శనే” ॥ధా-దివా-౮-౧౫౧౨౫-౧౯॥

జోనః, జిచ్, వృద్ధిః, ల్యురిత్యాది, అనః, జిలోపః.

(౨) “పా-రక్షణే” ॥ధా-అదా-౬-౧౩౧౨౪-౪॥

(౩) “పానీవిషిభ్యఃపః” ॥ఉకా-౩౨౨౦౦-౧౫॥

ఇతిపః, అనిట్, ... *
అథవరమైశ్వర్యదిహృదివ్యాయుధసంపత్తిః వైవక్షికసంగతి
విశేషవిశేష్టానుపూర్వాప్రదర్శ్యతే. తత్రశక్త్యంపాఞ్చజస్యం
విభర్తిధరతి, తంస్వాధరవిద్రుమసుధయాపుష్టతీచేతి—

నిర్వ. ౯౯౨. దేవకీతనయత్వేపిప్రపన్నానాంవిశేషతః॥ ౬౭౦॥

బాహ్యైస్తశ్శత్రుసంహారీయస్సస్యాత్ (పాపనాశనః)।

స్తో. ౧౦౭, అక్ష. ౧-స్తో. ౧౦౭, అక్ష. ౬. (౨౨౪) నా. { ౯౯౩. శ్లోభృత్
 స్తో. ౧౦౭ || ౯౯౩ శ్లోభృత్ ౯౯౪ నష్టకీ
 ఓం శ్లోభృత్ సమః ఓం నష్టకీ సమః

భా. (శ్లోభృత్)
 స్వాధరవిదుః సుధయాపాఞ్చ జన్యంపుష్టాతీతి. ... *
 భగవతాపి మామయం నన్వాదితి పార్థ్యోనన్వకః;
 (౧) “ఆశీషిచ” || ౩-౧-౧౫ || ౨౪౫-౫ ||
 ఇతి వున్. సోఽస్య నిత్యయోగీతి—
 (నష్టకీ) ... *

నిర్వ. (శ్లోభృత్)
 (౧) “దుభృత్-ధారణపోషణయోః” || ధా-జు-హూ-౧-౫ || ౧౨౪ ౧౬ ||
 క్విప్. తుక్. అగుణః.
 (౨) “శమఉపశమే” || ధా-ది-వా-౯-౧ || ౧౨౫-౨౧ ||
 (౩) “శమేఃఖః” || ఉణా-౧ || ౨౬౪-౧౦ ||
 ఇతి ఖః. విధానాత్ బాహుళకాద్వాఖస్య నేత్వమ్. ఇహ ప్రయో
 జనాభావాచ్చ. బాహుళకాన్నేడ్. అనుస్వారపరసవర్ణైః... *
 భగవతాపి మామయం నన్వాదితి ఆశంసనార్హోనన్వకోనామఖ
 త్తోనిత్యమస్యాస్తీతి—
 (నష్టకీ)
 (౧) “టునదిసమ్మధ్ధే” || ధా-భా-౩-౩ || ౧౧౬ ౨ ||
 ఇది త్వాన్నుననుస్వారాది. తతోవున్నిత్యనువృత్తైః,
 (౨) “ఆశీషిచ” || ౩-౧-౧౫ || ౨౪౫-౫ ||
 ఇత్యాశీర్విశిష్టేకరరివున్. వోరకః. తతోనిత్యయోగేనుత్వర్థీ
 నిరు. ౯౯౩. (శ్లోభృత్) పరమైశ్వర్యలక్షణాయుధధారణాత్ ||
 నిరు. ౯౯౪. నన్వాత్కానుయమిత్యేవం పార్థ్యోభగవతాపియః |
 సనన్వకోనిత్యయోగీయస్యాసౌ (నష్టకీ) స్మృతః || ౬౭౨ ||

{ ౯౯౫ } చక్రీ
{ ౯౦౮ }

ఓం చక్రజేసమః

భా. నిత్యసుదర్శనః స్వభృత్యసురవ్రతిభటరక్షోఽసురశోణితకల్మాషి
తజ్వాలాఙ్గీతం చక్రమపితథై వేతి— [౫
(చక్రీ). ... *

నిర్వ. యోఽత ఇనిః.

(౩) “యస్య” || ౬-౮ ౧౪౮ | ౨౪-౧౧ ||

ఇతిలోపః. ఇన్నస్తదీష్ట ఇత్యాది. ... *

తదై వస్వభృత్యభూతసురవ్రతిభట రక్షోఽసురశోణిత కల్మాషి
తముజ్వలచ్చక్రం సుదర్శనమపి స్వభూతం నిత్యమస్యేతి—

(చక్రీ)

చకేఃప్రతిఘాతాద్ధాత్,

(౧) “చకిరమ్యోః” || ఉన్మా. ౨ | ౨౬౬-౪౫ ||

ఇత్యాదినాకరణేరకి, బాహుళకాదుత్వాభావే [౧౫

(౨) “నెట” || ౭-౨-౮ | ౨౦౯-౨౭ ||

ఇతీటప్రతిషేధే, తథా

(౩) “కృషః” || ||

(౪) “కరోతేర్ద్యేచ” ఇతికరోతేః || ||

కేద్విత్వే బాహుళకాదభ్యాస సంజ్ఞేత్యాదానా, తత ఏవ
బాహుళకాత్ కద్విత్వయోశ్చనా, ఘృణధేకఃద్విత్వప్రకరణేకే,

(౫) “కృణాదీనామవసంభ్యానమ్” || ||

ఇతివా, చక్రశబ్దోహిన్యభూష్యతప్రాగేవతతోనిత్యయోగేఇనిః,

నిరు. ౯౯౫. సర్వరక్షోఽసురచ్ఛేత్తానిత్యంచక్రేణయోగతః।

(చక్రీ) తికథ్యతేసమ్యగృత్పర్ణశ్శత్రునాశకః॥ ౬౭౩॥

శ్లో.౧౦౨, అక్ష.౯-శ్లో.౧౦౨. అక్ష.౧౨. (౮౨౬) నా.౯౬౯. శార్ఙ్గధన్వా

౯౯౬ శార్ఙ్గధన్వా

ఓం శార్ఙ్గధన్వ సేనమః

ఖా. శార్ఙ్గంచ విష్ణురిత జ్యౌఘోషశరవర్ష నాశితా శేషవిద్వేషి
వార్తంస్వసదృశంధనురస్యేతి— [౫
(శార్ఙ్గధన్వా) ... *]

నిర్వ. (౬) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౦|౨౬-౧౧||
ఇతిలోపః. ఇన్నస్తదీర్ఘఇత్యాది. ... *
తథావిష్ణురితజ్యౌఘోషశరవర్ష ప్రణాశితా శేషవిద్వేషికథం
శార్ఙ్గంనామస్వసదృశంధనుశ్శరాసనమస్యేతి— [౧౦
(శార్ఙ్గధన్వా)]

(౧) “ధన-ధాన్యే” ||ధా-అదా-౧౨౪-౨౨||
ఉసిరితివర్తమానే, ||ఉణా-౩-౨౬౯-౧౮||

(౨) “అర్తి వ్యా వసి యజి తని ధని వసిభ్యోనిత్” ఇతిఉసిః నిత్.

(౩) నిత్యాత్ “ఇన్ద్రియేత్యాదిర్ నిత్యమ్” ||౬-౧-౧౯౭|౩౧౪||
ఇత్యాద్యుదాత్తః.

(౪) “శ్వా హింసాయామ్” ||ధా-శ్వా-౨-౧-౧౨౮-౧౩||

(౫) “భృషికిన్నుత్ చ” ||ఉణా-౧-౨౬౪-౨౯||
ఇతివర్తమానే.

(౬) “శ్వాణాతేర్ హృస్వశ్చ” ||ఉణా-౧-౨౬౪-౩౦|| [౨౦
ఇతిగన్కేత్; తస్యనుట్; ధాతోర్ హృశ్చశ్చ. ఉక్తయ్యక్త్యా
కిదిత్యనువర్తనాద్వానగత్.

(౭) “క్షితిచ” ||౧-౧-౫|౧౫౩-౨౦||

నిరు. ౯౯౬. శార్ఙ్గాఖ్యంధనురస్యేతి(శార్ఙ్గధన్వా)ప్రకీర్తితః ।

జ్ఞో.౧౦౭,అక్ష.౯-జ్ఞో.౧౦౭.అక్ష.౧౨(౮౨౭) నా.౯౯౬.శార్దూలన్వా

సర్వ. ఇత్యత్ర చర్వభూతస్య గకారస్యాపి ప్రశ్లేషాత్; ఉక్తం
చైతత్. గిత్వాదనుణః.

(౮) “నేట్” ఇతి నేట్. || ౭-౨౮.౨౪౯.౨౭ ||

అనుస్వారపరసవర్ణౌ. తతఃశృజ్యశబ్దాత్ ఆద్యుదాత్తాత్, [౫

(౯) “తస్యవికారః” || ౪-౩-౧౩౪.౧౧౬-౧ ||

ఇత్యణ్. అస్యఘృతాదిత్వపరికల్పనాదినా

(౧౦) “ఘృతాదీనాంచ” || ||

ఇత్యన్తోదాత్తత్వపరిగ్రహే,

(౧౧) “అనుదాత్తంపవేకవర్ణమ్” || ౬-౧-౧౫౮.౩౧౧-౧౦ || [౧౦,

ఇత్యనుదాత్తాదిత్వాత్,

(౧౨) “అనుదాత్తాదేశ్య” || ౬-౧-౨౫౮.౩౧౧-౧౦ ||

ఇతివికారేఅభ్య.ఉభయత్రాప్యౌదివృద్ధిరాకారః. రపరత్వమ్.

(౧౩) “యస్య” || ౬-౪-౧౪౮.౨౬-౧౧ ||

ఇతిలోపః. యద్వానుట్ చశృణాతేరిత్యేతావత్సనువర్తమానే

(౧౪) “గణేశకునా” || ఉణా-౧.౨౬౪-౩౧ ||

ఇతిగణ్. బాహుళకాత్ అశకునావపిక్వచిత్. ఇతిగణి, తస్య

నుట్చ.కిత్ ఇత్యననువృత్తావపి ఉక్తయుక్తిమతాన్వేత్ గః.

(౧౫) “నేట్” ఇతి నేట్. || ౭-౨౮.౨౪౯-౨౨ ||

ప్రాగ్విదనుస్వారపరసవర్ణౌచ. పృద్ధిః. రపరత్వమ్. రజగానాం

సంయోగః. బహుప్రీహిః.

(౧౬) “ధనుషశ్చ” ఇతివర్తమానే, || ౫-౪.౧౩౨.౭౭-౬ ||

(౧౭) “వాసంజ్ఞాయామ్” ఇతిపాక్షికోఽనజ్. || ౫-౪-౧౩౩.౭౭-౭ ||

(౧౮) “జిచ్చ” ఇత్యన్తాదేశః. || ౧-౧-౫౩-౪ ||

యణ్ లోపః. నాన్తదీర్ఘః. సోర్ లోపః. సలోపః. ... *

శ్లో. ౧౦౨, అక్ష. ౧౩ శ్లో. ౧౦౨, అక్ష. ౨౧. (౨౨౨) { నా. ౯౯౨. గదాధ
 ౯౯౨ రథాజ్ఞపాణిః

౯౯౨ గదాధరః

౯౯౨ రథాజ్ఞపాణి

ఓం గదాధరాయనమః

ఓం రథాజ్ఞపాణయనమః

భా. గదాధిపత్నీంచ సర్వతస్సుముద్వాస్తకల్పావ్రానలస్సు విజ్ఞనీం
 నిత్య సం మోదిసింకామోదకీంధారయతీతి— [౫

(గదాధరః).

...

...

✽

యథోచితం రథాజ్ఞంచ పాణావస్థేతి—

(రథాజ్ఞపాణిః)

నిర్వ. తథాసర్వతస్సుముద్వాస్తకల్పావ్రానలస్సువిజ్ఞనీం నిత్య సం మో
 దిసింకామోదకీం నామ గదాధిపత్నీం గదాంధరతీతి. — [౧౦
 (గదాధరః)

(౧) “ధృష్ణ - ధారణే”

॥ ధా-భా-౨౬-ర ౧౨౨-౧౨౫ ॥

పచాద్యచ్. గుణోరపరః.

(౨) “గదవృక్షాయాం వాచి” భాషిః ॥ ధా-భా-౨౬-ర ౧౬౧-౧౬౪ ॥

(౩) “స్తనగదీ-దేవశబ్దే”

॥ ధా-చురా-౧౩-౧-౧౩ ॥ [౧౫

చురాదౌకథాదిః అదస్తశ్చ. పూర్వత్రకేవలం పచాద్యచ్; అప
 రత్రణిచ్. అతోలోపః.

(౪) తస్య “అచఃపరస్త్వి”

॥ ౧-౧ ౫౨౪-౨౫ ॥

ఇతిష్ఠానివత్త్వాత్ నోపధావృద్ధిః. తతః పచాద్యచిణిలోపస్సం
 విభాషితః. ఇత్యన్యదేతత్. తత ఉభయత్రాపి స్త్రియామత
 ప్రాప్. దీర్ఘః. పక్షీ సమాసోయమ్. అతోనకర్తవ్యణిత్వక్తమేవ. ✽

తథాయథోచితం రథాజ్ఞం స్యద్దనాజ్ఞం సుదర్శనాపరపర్యాయం
 సదోద్యతచక్రంచ పాణౌహస్తేఽస్థేతి—

(రథాజ్ఞపాణిః)

నిరు. ౯౯౨. కామోదకీధారణాచ్చ (గదాధర) ఇతీరితః ॥ ౬౨౪ ॥

౯౯౨. యథోచితం రథాజ్ఞంచ పాణౌయస్త్వాస్త్రేన్యత్రః ॥

(రథాజ్ఞపాణి) రాఖ్యాతోనవార్ణోభయనాశకః ॥ ౬౨౫ ॥

స్లో. ౧౦౭, అక్ష. ౧౭ స్లో. ౧౦౭. అక్ష. ౨౧. (౮౨౯) నా. ౯౯౮. రథాజ్ఞపా

నిర్వ. (౧) “వణ-వ్యవహారేస్తుతాచ” || భా. ౧౮-౬ | ౧౧౮-౨౮౮ ||
వ్యవహారకర్తేహాయమ్. తతః,

(౨) “గుప్తాధూపః చిప్పసణిపనిభ్య ఆయః” || ౩-౧-౨౯ | ౧౬౩-౨౩ ||
ఇత్యాయ ప్రత్యయః స్వాధికః. ఆవయత్సనిర్దేశాత్ స్తుత్యేక
కర్తృణాపిపనిసాహచర్యావత్రాయామ్ వణిజాంపణాయా
మీత్యాదివత్ వ్యవహారేపిభవతి. సచార్థధాతుకవివత్రాయామ్.

(౩) “ఆయాదయ ఆర్థధాతుకేవా” || ౩-౧-౩౧ | ౧౬౩-౨౬ ||
ఇతివైకల్పికః. తతః,

(౪) “జనఘనీభ్యామిన్” || ఉణా-౪ | ౨౭౭-౧౭ || [౧౦,
ఇత్యతః ఇణితివర్తమానే,

(౫) “అశివణాయోరుదాయలుకాచ” || ఉణా-౪ | ౨౭౭-౧౯ ||
ఇతిఇన్. ఆయస్యలుకాచ. యదాతుచవివత్రా; తదాలుగ్వర్జద
మన్యత్ పాగ్వజేవేతివ్యాఖ్యాస్యతే. అథవా-

(౬) “ఇణజాదిభ్యః” || కా ౨౮-౭-౧౮ || [౧౫
ఇతిన్. యద్వా,

(౭) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” || ఉణా-౪-౨౭౬-౨ ||
ఇతీన్. తత్రచఇణి,

(౮) “అతఉపధాయః” || ౭-౨-౧౧౬ | ౧౫౮-౧౯ ||
ఇత్యుపధావృద్ధిః ఇనితు [౨౦

(౯) “భుజన్యజ్ఞాపాణ్యుపతాపయోః” || ౭-౩-౬౧ | ౨౪౧-౩౫ ||
ఇతినిపాతనాత్ సేతివివేకః. అగ్గిర్ గతికర్తా. ఇదిత్, నమః.
అనుస్వారపరసవర్ణౌ. ఉక్తంచై తత్.

(౧౦) “రముక్తీదాయామ్” || ధా-భ్యా ౨౩-౨ | ౧౨౨-౧ ||

(౧౧) “హాకుషీనీరమికారిభ్యః క్థన్” || ఉణా-౨ | ౨౬౬-౧౧ || [౨౫
ఇతిక్థన్. తీత్. అనాట్.

జ్ఞో.౧౦౭,అక్ష.౨౨ జ్ఞో.౧౦౭.అక్ష.౨౪.(౮౩౦) నా.ఃఃః.అక్షోభ్యః

{ఃఃః} ఆక్షోభ్యః

ఓమ్ ఆక్షోభ్యాయనమః

భా. చక్రీత్యనేన స్వస్వామిసంబద్ధత్యః; అద్యసదోద్యతత్యమిత్య
పునరుక్తిః. ... * [౫

ప్రపన్నభయదానదాధ్యోత్ స్వమహిమాపి—
(అక్షోభ్యః) ... * [౫

(౧౨) “అనుదాత్తాపదేశవనతతనోత్యాదీనామనునాసికలోపో ఝలి
క్తిః” ||౬-౪-౩౭|౧౮౧-౨౮||

ఇతిఝలిక్తి అనునాసికస్యనుస్యలోపః. సవర్ణదీర్ఘః [౧౦
బహువ్రీహిః. సహి

(౧౩) “సప్తమీవిశేషణేబహువ్రీహా” ||౨-౨౩౫|౭౮-౨౫||

ఇత్యాదిజ్ఞాపకాత్ వ్యభికరణానామపిభవతి? నచతేనైవసూ
తేరిసప్తమ్యైవస్యపాక్షే నిపాతశ్శబ్దః;

(౧౪) “ప్రహరణాథేభ్యఃపరేనిష్ఠాసప్తమ్యా” ||కా ౭౮-౩౬||

ఇతిపరనిపాతోపసభ్యానాత్ అత్రచస్వస్వామి సంబద్ధసదో
ద్యత త్యాభిప్రాయేణచ చక్రీరధాన్యపాణిరితి నామోర్
నపానరుక్త్యమ్. ... *

ప్రపన్నజనాభయప్రదానప్రీతిదాధ్యోచ్చస్వస్యస్వమహిమాపి
పిచుష్పిభర్తృతయాచక్షోభయతుంశక్యోర్హోవాక్షోభ్యఃసనేతి—
(అక్షోభ్యః)

(౧) “క్షుభసంచలనే” ||ధా దివా-౧౨౫.౩౦||

భ్యాదిః దివాదిర్వా.

నరు. ఃఃః. అభయప్రదాననియమదాధ్యోదపిచనిత్యశః ।

అచాల్యస్వమహిమాపి (హ్యక్షోభ్య) ఇతికీర్తితః||

శ్లో. ౧౦౭, అక్ష. ౨౨-శ్లో. ౧౦౭, అక్ష. ౨౪. (౮౩౧) నా. F F F. అక్షౌభ్యః

భా. స్వనిష్ఠానాం సర్వానిష్టోన్ములయిత్యాని, అసంఖ్యేయాని, అమర్యాదసామగ్ధ్యాని, అజ్ఞోచితాన్య సత్తాన్యాభరణ వికల్పాని, సదా సర్వత్రసర్వథా సర్వవ్రకార సమాశ్రిత సంగతాదీర్హసత్రవీక్షితాని సర్వైశ్వర్యధురంధరాని అన్యాన్యపి దివ్యాయుధాన్యస్యేతి —

నిర్వ. (౨) “అచోయత్” ఇతి, యత్. || ౩-౧-౯౭|౨౩౯-౧౨||

(౩) “శక్తిలిజ్జ్చ” || ౩-౩-౧౭౨|౨౩౭-౧౪||

(౪) “అర్హైకృత్యత్వచశ్చ” ఇతి || ౩-౩-౧౬౯|౨౩౭- ||

యథాయథం శక్త్యర్హయోరయంకృత్యః. శేర్ లోపః. [౧౦ సచసంగిపాతపరిభాషావిషరోధః; యతస్సాన్నిత్యైర్వలమ్, యద్వాణిచమస్తరేణయుభేరస్తర్భావితణ్యథాత్,

(౫) “ఋహలోర్ణ్యత్” || ౩-౧-౧౨౪|౨౪౧-౨౩||

ఇతిర్ణ్యత్. శేషంప్రాగ్భ్యత్. స్వభాసమాసః. సభాసలోపః* స్వనిష్ఠానాముపాసీనానాం సర్వేషాంసర్వాణీయాన్య నిష్ఠాని; తేషాంప్రహరణానిసవాసనమున్ములయిత్యాని, అన్యాన్యమర్యాదసామగ్ధ్యాని అజ్ఞోచితాన్యసత్తాన్యాభరణ వికల్పాని సర్వదాసర్వత్రచ సర్వథాచసర్వవ్రకార సమాశ్రితసంగతాదీక్షితానితాని; తానిసర్వైశ్వర్యధురంధరాని అన్యాన్యపి దివ్యాయుధానిహేతయోఽస్యేతి—

శ్లో. ౧౦౭, అక్ష. ౨౫, శ్లో. ౧౦౭, అక్ష. ౩౨ (౮౩౨) నా. ౧౦౦౦. సర్వత్ర

౧౦౦౦ సర్వప్రహరణాయుధః॥

ఓం సర్వప్రహరణాయుధాయనమః

భా. (సర్వప్రహరణాయుధః)

ఏవమేతశేషదోషవ్రత్యధ్యుపాధిసభ్యాఽవధివిరోధితుణ్ణ మణ్ణశ
స్వరూపరూపగుణవిభవచేష్టిత మనమృతైశ్వర్యసాశీల్య మా
పత్ సఖిమగ్ధి కల్పకంప్రపన్నైకజీవాతుంజ్రియఃపతిం భగవన్తం
పురుషోత్తమమాశ్రితానామావృత్త్యస్సర్వసంపత్ సముదాయః ॥

ఇతి శ్రీహరితపలలిక శ్రీవత్సజ్ఞ మిత్రసూనోః
శ్రీరణరాజదివ్యాజ్ఞాలభ్య శ్రీపరాశరావరనామధేయస్య
శ్రీ ర ణ నా థ స్య కృ తా
శ్రీ మ న్నా మ స హ స్ర వి వ రణే
భ గ వ ణ్ణ ణ ద ర్పణే
దశమంశతకంసమాప్తమ్.

నర్వ. (సర్వప్రహరణాయుధః)

(౧) “యుధ-సంప్రహరే” అజ్ఞ పూర్వః. ॥ దివా-౭-౫ | ౧౨౫-౧౨ ॥

(౨) “స్థాస్నాగాపా యుధ్యర్థ్యమ్” ॥ ॥

ఇతీహఘ్నాధేకరణేకః క్షిత్వాత్,

నిరు. ౧౦౦౦, పాదమూలంప్రపన్నానాంభక్తానాంచాపినిత్యశః ।

అసంఖ్యేయాన్యమర్థాదసామర్థ్యాన్యత్కనస్పదా॥

సర్వత్రసర్వథాసర్వప్రకారాశ్రితరక్షణే॥

దీక్షితాన్యచితాన్యన్యన్యనన్తాన్యాయుధానిహి॥ ౭౨

యస్యసన్ని; సవైనిత్యం (సర్వప్రహరణాయుధః)॥

ద్వాదశాక్షోమహామన్తస్సర్వద్యుఖివి నాశకః॥ ౭౩ ॥

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

జ్ఞో.౧౦౭,అక్ష.౨౫-జ్ఞో.౧౦౭.అక్ష.౩౨.(౮౩౩) నా.౧౦౦౮.సర్వప్ర

నిర్వ. (౨) “క్షేతిచ” ఇతి నలఘూపథగుణః. ||౧-౧-౫|౧౫౩-౨౦||

(౩) “హృత్ హరణైః” ప్రపూర్వః. ||౮-౮-౨|౧౫-౧||

(౪) “కరణాధికరణయోశ్చ” ||౩-౩-౧౧౭||

ఇతి కరణేబ్యుత్. యోరనః గుణో రవరః.

(౫) “అట్ మప్వాజ్” ఇతి నిశ్చయః. ||౮-౮-౨||

(౬) “స్య-గతౌ” ||

(౭) “సర్వనిఘ్నవిఘ్నవిఘ్నశివవద్వ ప్రహ్వీష్వా అతస్తే” ఇతి
[ఉణా-౧|౨౬౫-౨౩||

అకర్తరివన్నన్తోనిపాతితః. అనిట్.

(౮) “సార్వభౌతు కార్థభౌతుకయోః” ఇతి గుణః. ||౭ ౩-౮-౧౧౫౧ ౮||

(౯) “ఉరణో రవరః” ||౧-౧-౫|౧౬-౧||

ఇతి రవరః. తతః వష్టితత్పురుషగర్భ బహుప్రీహిః. సవర్ణదీర్ఘః.

(౧౦) “ఖరవసానయోర్ పసర్జనీయః” ||౮ ౩-౧౫|౬-||

ఇతి పదాస్తేరేఘస్య ఆవసానకోపసర్జః. నామాభ్యాసో నామసహస్రసరిసమాప్తిద్యోతనార్థః, సర్వాస్తేచప్రణవ నమసోరుపాదానం ప్రతినామాద్యస్తయోరనయోరధ్యేయతాప్రఖ్యాపనార్థమ్; తస్థైవహి ఓంకారాదీనినమోస్తానిచ తుర్థ్యస్తానినామాన్యథీయస్తేఽధ్యతారః. యుక్తంచైతత్. ప్రణవవివరణభూతమస్త్రీశేషస్థవదప్రపఞ్చనరూపత్వాదశేషనామ్నాతత్రచతుర్థ్యస్తాన్ననుసః పాఠిభ్యంశ్చౌత్త్రమాత్ ఆత్రతుతదార్థక్రమాది విశేషః. అర్థక్రమోపయోగత్యాగిశిష్టః? ఇత్యాది కమలస్యచ్చానయోరత్రవక్తవ్యమషడక్షిణమ్ ఇతినాత్రవిస్తృతమ్.

అత్రచసంహితాపాఠే,

(౧౧) “సుపాంసులుక్” ||౭-౧-౩౯|౩౦౮-||

ఇత్యాది నాసోర్ లుక్ ఛందస్యః. అస్త్యేవహి ఛందస్త్వమ్? యతోఽయం పఞ్చమవేద ఇత్యసక్యమక్తమ్. తతః,

శ్లో.౧౦౭,అక్ష.౨౫.శ్లో.౧౦౭,అక్ష.౩౨ (౮౩౪) నా.౧౦౦౦.సర్వప్ర

(౧౨) “ఓమా జోశ్చ” ||౬-౧౯౫|౭- ||

ఇతి, ఆదోమివృద్ధ్యపవాదః పరరూపమేకాదేశః. ఇతిశబ్దశ్చ
యమస్తేప్రయుజ్యమానోవక్తవ్యశేషపరిసమాప్తింద్యోతయతి.
సంహితాయాంపూర్వతానుస్వారపాక్షికపరసవర్ణా.
ఉత్తరత్ర ఆవసానికేవిసర్వేత తస్యంహితాయామ్,

(౧౩) “స్థానివదాదేశః” ఇతితస్యస్థానివద్భవాత్, ||౧-౧౫౬|౪-౨౩||

(౧౪) “భోభగో” ఇతియత్వంన. ||౮-౩-౧౭|౧౩- ||

సహ్యయమల్పధిరోరితసముదాయరూపాశ్రయణాత్. తతః,

(౧౫) “లోపశ్చాకల్యస్య” ||౮-౩-౧౯|౫- ||

ఇతియలోపః. తస్యాసిద్ధత్వాన్నస్వరసంధిః. సర్వతోక్తేష్వధే
మప్రమాణాన్యకరేస్పష్టా నితలైవద్రష్టవ్యాని. తథోపాదౌ
తతః పరతోక్తావైభవశ్లోకాస్తదథాశ్చ తత్రైవస్సుటమవ
సేయాఇతి తదర్థంనేహఃప్రయత్యతే. తతలైచ్చవమశేష
దోషప్రశ్యానీకకల్యాణైకతానస్వరూపరూపగుణవిభవచేష్టిత
మనఙ్కురైశ్వర్యం ప్రణతజనార్తిశాసనవటుతరకటాక్షవియే
పం పుణ్డరీకాక్షంప్రవన్నజనపారిజాతంసహస్రదివ్యధామానం
దేవదేవంభగవంతం పురుషోత్తమం జగత్కారణం శ్రీపతిం
సారాయణం పరంబ్రహ్మ భజమానానాం సర్వేషామాత్మ
నామసంశయం సులభభోగ్యవాజ్మనసగోచర సర్వసంప
దాంసముదయ ఇతి సర్వమపిసుస్థితమ్. ... *

ఇతికుశికకులతిలక శ్రీ వేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యాత్మజ
వరదదేశికతనయ వరదగురువరసూను వరదాచార్యసూరివిచిత్రే

శ్రీ ప రా శ ర భ ట్టా ర్య భాషితే

శ్రీమత్సహస్రనామభాష్యానుగే

భగవన్నామసహస్రనిర్వచనే

దశమంశతకం సంపూర్ణమ్.

మూ॥ సర్వప్రహరణాయుధోన్నమశ్చతి॥
 ఇతిదంకీర్తనీయస్య కేశవస్యమహాత్మనః ।
 నామూంసహస్రందివ్యా నామశేషేణప్రకీర్తితమ్ ॥౧॥
 యశ్చదంశ్యణుయాన్నిత్యంయశ్చాపివరికీర్తయేత్ ।
 నాశుభంప్రాప్నుయాత్కంచి తోస్యైముత్రేహచమానవః ॥౨॥
 వేదాస్తగోబ్రాహ్మణస్సాస్యత్ క్షత్రయోపిజయీభవేత్ ।
 వైశ్యోధనసమృద్ధస్సాస్యచ్ఛూద్ర స్సుఖమవాప్నుయాత్ ॥౩॥
 ధర్మార్థప్రాప్నుయాద్ధర్మ మర్థార్థ చార్థమాప్నుయాత్ ।
 కామానవాప్నుయాత్కామీ ప్రజ్ఞార్థిచాప్నుయాత్ప్రజాః ॥౪॥
 భక్తిమాణాయస్సదోష్ఠాయ శుచిస్తగ్ధతమానసః ।
 సహస్రంవాసుదేవస్య నామూమేతత్ప్రకీర్తయేత్ ॥౫॥
 యశఃప్రాప్నోతివిపులంయాతి ప్రాధాన్యమేవచ ।
 అచలాంశ్రియమాప్నోతిశ్రేయః ప్రాప్నోత్యనుత్తమమ్ ॥౬॥
 నభయంక్వచిదాప్నోతి వీర్యంతేజశ్శుద్ధిమ్ ।
 భవత్యరోగోద్యుతిమాణ బలరూపగుణాన్వితః ॥౭॥
 రోగార్తోముచ్యతేరోగాదృద్ధోముచ్యేతబద్ధనాత్ ।
 భయాన్తుచ్యేతభీతస్తుముచ్యేతాపన్నఆపదః ॥౮॥
 దుర్గాణ్యుతితరత్యాశుపురుషః పురుషోత్తమమ్ ।
 స్తువన్నామసహస్రేణ నిత్యంభక్తిసమన్వితః ॥౯॥
 వాసుదేవాశ్రయోమర్త్యో వాసుదేవపరాయణః ।
 సర్వపాపవిశుద్ధాత్మాయాతి బ్రహ్మసనాతనమ్ ॥౧౦॥
 నవాసుదేవభక్తానామశుభం విద్యత్స్వచిత్ ।
 జన్మమృత్యుజరావ్యాధిభయం వాప్యపజాయతే ॥౧౧॥
 ఇమంస్తవమథీయానశ్ శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః ।
 యుజ్యేతాత్మాసుఖతాంతి శ్రీధృతిస్త్పతికీర్తిభిః ॥౧౨॥

సక్రీహోనచమాత్సర్యం సలోభానాశుభామతిః ।
 భవ నికృతపుణ్యానాం భక్తానాంపురుషోత్తమే ॥౧౩॥
 ద్యౌస్సుచద్యౌస్సగ్రానక్షత్రంఖండితో భూర్మహిమధిః ।
 వాసుదేవస్యపీర్వేణ విధృతానిమహాత్మనః ॥౧౪॥
 సుసురాసురగన్ధర్వం సయత్యౌరగరాక్షసమ్ ।
 జగద్వశేవర్తతేదం కృష్ణస్యసచరాచరమ్ ॥౧౫॥
 ఇద్రియాణి మనోబుద్ధిస్సత్త్వం తేజోబలంభృతిః ।
 వాసుదేవాత్మకాన్యాయాః తేత్రైత్యేత్రజ్ఞపవచ ॥౧౬॥
 సర్వాగమానామాచారః ప్రథమంపరిఃక్రితః ।
 అచారప్రభవోధర్మో ధర్మస్యప్రభురచ్యుతః ॥౧౭॥
 ఋషయః పితరోదేవా మహాభూతానిధాతవః ।
 జగద్రూపజగ్రుంచే దంజగన్నారాయణోద్భవమ్ ॥౧౮॥
 యోగజ్ఞానం తథాసాంఖ్యం పిద్యాశ్శిల్పాదికర్తవ ।
 వేదాశ్శాస్త్రాణి విజ్ఞానమేతత్సర్వంజనార్దనాత్ ॥౧౯॥
 ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతంవృథగుభృతాన్యనేకశః ।
 త్రీలోకాకావాప్యభూతాన్తాభుక్త్రీవిశ్వభుగవ్యయః ॥౨౦॥
 ఇమం ప్రపంచభగవతో విష్ణోర్వాప్యసేనకీర్తితమ్ ।
 పరేవ్యతిచ్ఛేన్నగుపశ్యేయః పాప్రుంసుభానిచ ॥౨౧॥
 ఏశ్వేశ్వరమజం దేవంజగతః ప్రభవావ్యయమ్ ।
 భజన్తియేపుష్కరాక్షం నలేయాన్విపరాభవమ్ ॥౨౨॥
 నలేయాన్వి పరాభవోన్నచ్యుతిః ।

శ్రీః ఘనహస్రనామసంపూర్ణమ్.

ఇతిశ్రీమహాభారతేవైయాసకవ్యంశతసహస్రికాయాంసంహితాయా
 మామౌనాసనికవర్వణివక్ష్పత్రిం శతధికద్విశత తమోఽధ్యాయః.

అథాస్యనామసహస్రస్య గౌరవం గ్రాహయన్ శాస్త్రసహ
కౌన్తేయమాహ ఇతీదమితి యదేతత్కీర్తనంభగవన్తహిమ్ని; అద్య
ప్రభృతిభగవాన్ కీర్తనారంభమర్హతీత్యుక్తమ్. కీర్తనీయస్యేతి. అత్ర
కారణం కేశవస్యహామోక్షనఇతి. నామాంపాక్రమితవరమపదవ్యవహా
రయోగ్యత్వమాహ:దివ్యానామితఃత్వద్గౌరవాత్కాఽపి † జ్ఞాతవ్యం
సభవితవ్యమిత్యాహ. అశేషేణేతి. అథాధికారి ఫలాజ్ఞీనిర్ణయః-య
ఇదంశృణుయాదిత్యాది. యథాధికారంశ్రవణమననయో స్సామాన్యే
నోభయలోకాశుభఃపరోధిత్వం తావత్ ఫలము కమ్. అథచతుర్థాం
వర్ణవిశేషాణామనధిరూఢ భగవద్భక్తీనామనాకాంక్షిత ఫలవిశేషా
ణాం యథాయోగ్యంఫలమాహ. వేదాంతగఇతి. అథవర్ణవిశేషాణ
యథాకామేభ్యుదయఫలమాహ: ధర్మాధీతి. అథనియమవిశేషవజ్జవ
రూపసంకీర్తనే భక్తస్య సర్వసమృద్ధిమాహ: భక్తిమాన్ యథిత్యా
దిభిశ్చతుర్థిః.

అనుష్ఠనంశ్రేయఃముక్తిః. అన్యేభ్యుదయవిశేషాః. అథభగ
వదేకార్థినోఽనన్యభక్తేరపార్థితామపి అనర్థనివృత్తిమాహ. చుర్హా
ణేతి. అథతేహంతత్ప్రప్తిమాహ: నవాసుదేవేతి. నియమవతోభక్త
స్యానుపక్షేణేనభ్యుదయసీద్ధిమాహ. ఇమంస్తవమితి. శ్రద్ధా సగౌరవత్వ
రా. భక్తిర్వాగ్ధ్యాతా. ఆత్మాచేతనః. భగవతిభక్తిర్వహతుకృత
స్యఫలమ్. “గోఽన్వభక్త్యభ్యధికం శ్రేయశ్చాన్యన్నఽద్యతే” ఇతి
తత్త్వతః ఏతేదోహఃస్వభావత ఏవనివర్తనై ఇత్యాహ. నక్రోధఇతి.
నాయం ఫలార్థవాదశ్చ జ్యోతిర్భాగైస్త్రిః. అతారికైర్భగవత్ప్ర
భావస్య అసంభావ్యాభావేన అతివాదాపవాదయో రసత్వ
భావా నిత్యభిప్రయన్ తస్యతంప్రభావమాహ. ద్యౌస్సచద్యైతి.
ఽథతానీతి నానాలిక్ష్ణానాం.

“నపుంసకమనపుంసకేనైకవచ్చాన్యతరస్యామ్” ॥

ఇతి నపుంసకవిద్యశేషతా. సర్వసృతచ్ఛక్తిః ధృతత్వముక్తాతద్వశవర్తి
త్వమాహ సనురాసురేతి. వర్తతేదమ్ ఇత్యాన్వీసంహితా. అవర్తతే
దమితివా ఇదంతద్వశవర్తిత్వం శరీరాశ్చభావేన విశేషి. ఇన్ద్రియా
ణీతి. వాసుదేవాశ్చకానితచ్ఛరీరాణీత్యర్థః. అహుః శాస్త్రాణీతిశేషః.
ఏవం తత్త్వశాస్త్రార్థానాం తాదభీన్యమభిధాయ అనుష్ఠానశాస్త్రా
ర్థానామపి తాదభీన్యంమహాధికారిణాం భయమపశేతుమాహ.
సర్వాగమానామితి సర్వాగమానాం సర్వధర్మప్రమాణానాం
ప్రథమం పరికల్పితః ప్రథమప్రతిపాద్యధర్మః. ఆచారః. శౌచాదిస్త
ద్యశ్చోత్తోధర్మఇతి. తస్యారాధ్యః ఫలదః సహాయశ్చాచ్యుతఇతి
ధర్మానుబద్ధినామపి తదుద్భవత్వమాహ. ఋషయఇతి ఋషయః
మన్వాదయః తస్యశ్రుతారః అనుష్ఠాతారశ్చపితరోదేవాశ్చ అవా
క్షరారాధ్యాః. మహాభూతాని వియదాదీని. ధాతవః తతాగ్ర్యాణి
త్వక్చన్దనాదీని ఏతానిధర్మ ఫలభోగోపకరణాని భూక్తృవర్గో
జన్తమాజన్తమం జగదితి. జ్ఞానహేతుతామప్యాహ. యోగజ్ఞానమితి.
జ్ఞానంశాస్త్రం యోగస్యజ్ఞానమ్. యోగోద్విపధః. సమాధియోగః
కర్మయోగశ్చేతి. సంఖ్యయాతత్త్వానామవధారణం సాంఖ్యం.
విద్యా వ్యాకరణాద్యజపిద్యాః ధనురాయుర్ గాఢర్వప్రభృతీని దృ
ష్టాంతాని ఉపపిద్యాః శిల్పాః సర్వత్రానుష్ఠేయంశ్చ. వేదాః ప్రధా
ననవిద్యాః. శాస్త్రాణిస్తృతిహాస పురాణాని. సర్వమేతద్విజ్ఞానం
శాస్త్రం జవార్దవాదుద్భవతీతిశేషః. అనయామహోభూతి + వైచి
త్వాభగవతో మహానిర్వాహం దర్శయతి. ఏకోఽష్టురితిస్వయమేక
స్సనో అనేకశోఽష్టేయతయా యావప్రకార పరిణామ ప్రయోజన
భేదేన పృథక్చ స్థితానిమహానిభూతాని త్రీన్లోకాంశ్చ బధ
ముక్తనిశ్చాన్చేతనాన్ వ్యాప్యతేహంనియమ శేషీత్వాదిభిరాజ్ఞా

భవన్ విశ్వభుక్ సర్వధాపరిపాలకః-తథావ్యవృత్తయః. తద్వో మైరవరా
 హృప్తః పునశ్చ తానిభూతానిమహద్భూతమ్-అవాజ్ మనసగోచరశ్చ
 భవన్ భుజ్జేలీలాభోగరసమనుభవతీతి సస్మిన్నభూమాభగవాన్స్తుత్యః
 తన్నిగరణక్షుణ్ణాన వాగ్విభవోభగవాన్ వ్యాసస్తోతా. తదుభయ
 మాజ్ఞశ్యమహిమేదం ప్రవరన్నం. తదవనేయమహా దారిద్ర్యమిదంజగ
 త్ తదధికారీతిపుష్కలమేతత్. యఃకచ్చిచ్ఛేతసః పరావరశ్రేయో
 క్థీనిర్విశజ్-స్సేనతామిత్యాహ. ఇమం ప్రవమితి ఏవంస్వభావతపవ
 సమస్త సకలకల్యాణగుణాకరంప్రపన్నపారిజాతం పుణ్డరీకాక్షంలక్ష్మీ
 పతింభగవంతం భజమానానాం సపవసర్వస్వమితి సత్ సంపదోవాచా
 మగోచరాః. కురస్సంసారికపరిభవ ప్రసక్తఇతి పర్యాప్తఇతి. విశ్వే
 శ్వరమితి. తమిమహర్థంశవధేన భావయన్ నతేయాన్తి పరాభవం
 నతేయాన్తిపరాభవమితి ఆవృత్త్యాపూరయతీతి. అస్తాకవత్రచపరత్ర
 చసర్వదుఃఖమున్మూల్య సంపదముశేషవిధాంవిధాయ్. శ్రీరక్తరాజమ
 హిషీ సచవైష్ణవానాం సజ్జన్మఖంసహజయేన సదాక్రియాస్తామ్.

ఇతి శ్రీహరితమలతిలక

శ్రీ వ త్సా జ గ మి శ్ర సూ నోః

శ్రీరక్తరాజదివ్యాజ్ఞాలబ్ధ శ్రీపరాశరావరనామధేయస్య

శ్రీ ర క్త వా థ స్య కృ తా

శ్రీ మ నా మ స హ స్ర వి వ ర ణే

భ గ వ ద్గు ణ ద ర్శ నే

ద శ మం శ త కం

సమాప్తమ్.

నిర్వ. — పశ్చాద్యం ప్రథమం సర్వాద్యంతం శతఃముచ్యతే ।
 ఆచ్యతాద్యమమృత్యువ్యంతం ద్వితీయమిహగమ్యతే ॥౧॥
 స్మృతీయం సర్వదృశ్పూర్వం ప్రభవైవమనుకథ్యతే !
 యుగాదికృష్ణభృతచనయాంతం తుర్యమీర్యతే ॥౨॥
 అనయాద్యం పశ్చాదుం పురాతనాంతం ప్రపత్యతే ।
 శరీరభూతభృతూర్వం గోస్త్రీంతంపథమివ్యతే ॥౩॥
 సప్తమంవాసుదేవాంతం వృషభాతూదిభణ్యతే ।
 అష్టమం ఎసు పూర్వంసులోచనాంతం వ్రశీర్త్యతే ॥౪॥
 అగాధద్యవ్యయకప్యంతం నవమం పరిగణ్యతే ।
 స్వస్తిదప్రముఖంచాపి దశమంతర్వేదిభిః ॥౫॥
 తథాసర్వప్రహరణా యుధాంతంపరిగణ్యతే ।
 నామ్నాం సహస్రేస్త్రీష్టోరిథం శతకర్ణయః ॥౬॥
 షడేకానేకనామాని తత్రతత్రభవన్తిహి ।
 ఏకనామానిచత్రింశదేకత్రింశదధాపివా ॥౭॥
 దశశత్యాశ్చపిరత పిరజగ పారభేదకః ।
 స్ఫుటానీతరనామాని తత్ప్రకారం ప్రదగ్మ్యతే ॥౮॥
 సహస్రసప్తా హ్యమ్యానానతిక్రాంతసర్వథా ।
 తత్రైకానేకనామాని ప్రదగ్మ్యస్తేషాం పూర్వకః ॥౯॥
 ప్రథమేత్రకకున్ధామేత్యే కింవాద్వికమివ్యతే ।
 తత్రామృతపదంభాంతం దాంతంవాపాతభేదకః ॥౧౦॥
 దాంతోపపదపాతేస్యాదేకతానేకతోదితా ।
 చతుర్థేచతథాబోధ్యమేకమేవహవిర్నరిః ॥౧౧॥
 పరతోవిరజశ్చేతి తత్రపాతోపేభిద్యతే ।
 పశ్చమేద్యే సముదితేనదసత్ క్షరషణ్డరమ్ ॥౧౨॥

అష్టమే ద్వేనవశ్చేతి చతుర్వేదః పదేకపాత్ ।
 ఇత్యేకా నేకనామాని షోధాననితథాదిమే ॥౧౩॥
 శతకేచైకనామాని ముక్తానాం పరమాగతిః ।
 నిధిరవ్యయ ఇత్యేతన్నరతోహణ్యశం పరమ్ ॥౧౪॥
 ఇన్ద్రీణద్వితీయేస్యాత్ శాశ్వతస్థాణురేకకమ్ ।
 తృతీయేస్యశ్చ చత్వారిగురుర్దురుతమస్తతః ॥౧౫॥
 అహస్సంవర్తకశ్చైవ విశ్వభుగ్విభురిత్యపి ।
 ఓజస్తేజోద్యుతి ధరశ్చతుర్థే ద్వైతథామతే ॥౧౬॥
 ఇష్టోఽవిశిష్టస్తదను పరమస్పష్ట ఇత్యపి ।
 విరతే పిరజోమార్గపాతే త్రీణీకబుధ్యతామ్ ॥౧౭॥
 పశ్చిమేఽపిచచత్వారిస్ఫుటం ధన్వపిదుత్తమః ।
 తథాచస్థావరస్థాణు ర్భీజమవ్యయమిన్ద్రీపి ॥౧౮॥
 జ్ఞానముత్తమమిత్యేవం షష్ఠేభవతిచక్రవమ్ ।
 జ్యోతిరాదిత్య ఇత్యేకంచత్వార్యపిచసస్తమే ॥౧౯॥
 శ్రేయశ్శ్రీమానపి తథానూనంజ్యోతిర్గణేశ్వరః ।
 శాశ్వతస్థిరఇత్యేతద్విజ్ఞేయం సమనస్తరమ్ ॥౨౦॥
 పశ్చాత్తుబ్రహ్మకృద్భ్రహ్మ ౭క్షమేవవమనుత్తమమ్ ।
 తేజోవృషోద్వేనవమే సప్తేత్యధ్యవ సీయతామ్ ॥౨౧॥
 సర్వవిజ్ఞయ్యపితథా సర్వచాగీశ్వరేశ్వరః ।
 తతఃపశ్చానపి తథాశత్రుజిచ్ఛతుతాపనః ॥౨౨॥
 న్యగోగ్రోదు మ్భురశ్చాపి హుతభుగ్విభురిత్యపి ।
 అనస్తహుతభుగ్భక్తాకపిరవ్యయ ఇత్యపి ॥౨౩॥
 దశమేచాపి సహస్రవ్యేనామీదే ద్వైతేనభూర్భువః ।
 భూర్భువస్స ఏవైగుశ్చేతిత్రయం శదేతానిసన్నిహి ॥౨౪॥

పకనామాని వాప్యేకత్రింశత్పాతప్రభేదతః ।
 పునైవోక్తస్సభేదో ౭పీత్యేకావేకైక నిశ్చయః ॥౨౫॥
 స్ఫుటాన్యన్యానినామాని సజలయ్యసహస్రకమ్ ।
 యదాచత్రి కుద్ధామతత్తైవచ హవిర్హరిః ॥౨౬॥
 పకమేకం భవేన్నానువర తశ్చైవపత్యతే ।
 నామానిచస్యశ్చత్వారి సదసత్ కురమకురమ్ ॥౨౭॥
 సవోద్వేద్వేగధాన్యాతాం చతుర్వేదవిదేకపాత్ ।
 త్రింశత్ స్మరేకనామాని స్ఫుటానవశతీతరా ॥౨౮॥
 పప్యూత్తరాభవతి చప్రీత్యాద్యస్త న్యనస్థితిః ।
 తదేయమితిబోధవ్యం శతకేశతకేబుడైః ॥౨౯॥
 నదోషాయ భవేత్తస్యవ్యవస్థాతి క్రమఃకృత్ ।
 యదాతుత్రికుద్ధామద్వేద్వే యద్వాహవిర్హరిః ॥౩౦॥
 విరజోమార్గ ఇత్యేవపాతస్తత్ర నియన్యతే ।
 వినావిశేషం సర్వత్రాన్యత్పాన్య గ్వరఃకీయతామ్ ॥౩౧॥
 యదూహిత్యస్తునేహేష్టం యేనసంఖ్యా విరుద్ధ్యతే ।
 సహస్రసంఖ్యైవైయాతే మాఘాదిపాకథిజ్ఞాన ॥౩౨॥
 విరజోమార్గఇత్యత్ర హ్యుభయైక్యం నియన్యతే ।
 యదాద్వేనామనీస్యాతాం సదసత్ కురమకురమ్ ॥౩౩॥
 విరతోమార్గ పాతేనద్వయోర్భేదో నియన్యతే ।
 చత్వారిస్మర్యదేమాని నభిద్యేతే ఉభేఽపి ॥౩౪॥
 యుగపశుచ ఇత్యేవం చతుర్వేద విదేకపాత్ ।
 తదానీజ్ఞద్వయోర్భేదో యాగపద్యాన్నియన్యతే ॥౩౫॥
 నామోష్పత్రిక కుద్ధామస్తత్తైవచ హవిర్హరేః ।
 యదేహాన్య తరద్భిన్నం భిన్నాన్యత్రతత్తదా ॥౩౬॥

సహస్రసంఖ్యాసంఖ్యో భావైవోద్భావ్యః కదాచన ।
 ఇత్యేవంసూక్తాయా బుద్ధ్యాబుద్ధిసంధ్యిర్విభావ్యతామ్ ॥౩౭॥
 స్వదిగ్భావదిత్వారభేదః స్ఫుటనామస్పష్టితః ।
 తద్దైవ కుత్రచిచ్ఛాస్తి హ్యేక నామపశేషణే ॥౩౮॥
 నాతీవతశాత్తస్యైవ క్యాదిఃసోఽపుష్కరవ్యతే ।
 ద్వేభాత్రేభా చుద్భూతావ పశ్యన్ భాసస్తభాపివా ॥౩౯॥
 పునరుక్తాని నామానిపడశీశ్యధికంశతమ్ ।
 ఇథమూహ్యంతత్ప్రకార ప్రపజ్ఞోనే హయావ్యతే ॥౪౦॥
 నిరుక్షేనైర్గ్రహేనామ్నాం ఽష్టోర్నామసహస్రిణః ।
 సారేసక్తపరిష్కృతో మాభూగ్గ్రహస్య పస్తరః ॥౪౧॥
 పరిహరిస్తు నిపుణతరచుత్తాభిధీనుతే ।
 శబ్దతోవార్థతోవేహ ద్వాభ్యాంవాతత్ర తత్రహి ॥౪౨॥
 నామానిపునరుక్తాని ప్రతిభాక్షీపయద్యపి ।
 తథాపితత్తత్ప్రస్తావానుగుణాన్ధాను యాయినా ॥౪౩॥
 అద్వితీయ పశేషార్థ గౌరవానుఽధాయినా ।
 వ్యాఖ్యానేనోదితేపైషాం పానిరుక్త్యం పరోచ్యతే ॥౪౪॥
 తత్రతత్తాత్త్వ సూచీయంది క్షుద్రవర్ణితస్థితిః ।
 ఆనుశాసనికేపజ్ఞాత్రిం శద్ద్విశతపూరణః ॥౪౫॥
 సహస్రనామ్నా వ భావయోగవహభారత సమ్భవః ।
 సుగ్రీవశకసంతాన కలశామ్బుధికౌస్తుభః ॥౪౬॥
 వరదార్యోహరేర్నామ్నాం సహస్రంనిరవోచత ।
 శ్రీవరాశరభట్టార్య శ్రీసూక్తే స్థితయేహృది ॥౪౭॥
 అభిప్రాయో హరేర్నామ్నామభ్యధాయ యథామతి ।
 విహిత్యాముష్మికీ సమ్మతేనాంభవతి ధీమతామ్ ॥౪౮॥

(౨౪౫)

యేఁదీయతే శ్రీసహస్రనామ నిర్వచనంహరేః ॥౨౪౫॥

శ్రీనన్నానసహస్రం తస్మిన్నర్వచనః : దుష్కరేషు
పావయితిత్పరితనపాపాకూపారిపాపినోఽపిజన్మినః ,

శబ్దసిద్ధియపిసద్గతి పప్తిన్నగ్ధవర్ణనమ వేత్త్యచనామానమ్ ॥

నామనిర్వచన సక్తగ్రహసారే వీతచుస్సరకథాః బుధాస్సుయః ।

పరిగ్రహమాఽమువ్య భవేనసంకయం : పశ్యేతాం యత-

హలాత దీశయోః । అనుగ్రహామద్వచసి ప్రాల్భితేఽశిః

పితోగ్రహముగ్ధభాషి తే ॥౨౪౬॥

వతుఃపీఠీం వధుః జయికోఽపరి సావిధ్యం ప్రాజ్ఞాప్రియః సూ

వితతో వారణాద్రీశ్చరస్స । అక్షిగ్నిస్యం లసం హృదయే లక్ష్మ్య

మాణా గుణోఽమృతాతిం సూ లేభుననమహితాం భూయ

సీంయత్ర టాకుః ॥౨౪౭॥

శ్రీమత్సహస్రనామనిర్వచనమిదం సమ్పూర్ణమ్ శ్రీయోనవః ॥

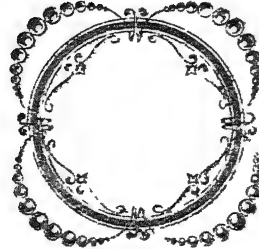
నామనిర్వచన సక్తగ్రహసారః స్వీయహస్తలిఖితోభువి

భూయాత్ । ప్రోద్భవస్థు బహుపుస్తకకోటి మాతృకా

యితహ హామగ్ధరపషః ॥

శ్రీయోనవః ॥

శుభమస్తు ॥

శ్రీమతే రామానందాయనమః-

పూర్వం ముదితాయాః శ్లోకరూపానూనిరుక్తః

అపరాశ్లోకరూపానీరుక్తః

(విశ్వం) బ్రహ్మ విశత్వస్మిన్ జగదిత్యభిధీయతే ।
 ఆదౌస్వయం జగత్సృష్టౌ తత్రవాఽనుప్రవేశనాత్ ॥౧॥
 (ఃష్ఠుర్) వ్యాప్తం జగత్సర్వం యస్య శక్త్యా హమాత్మనః ।
 (నవరూప రస్) స్వభాస్వాహావపడిత్యేవమాదిభిః ॥౨॥
 మనైర్గ్రహ్యజ్యతేదేవ సుగంధేవమయస్వయమ్ ।
 భూతంభవ్యంభవదితి యద్యజగతేకధ్యతే ॥౩॥
 సర్వవ్యాపీత్రభుస్తస్య (భూతభవ్యభవత్ప్రభుః) ।
 (భూతకృద్) రజజిత్రేత్యభూతాని సృజతి స్వయమ్ ॥౪॥
 (భూతభృత్) సర్వమాశ్రిత్య భూతాని పరిపాలయన్ ।
 (భావన) ప్రవక్ష్యాత్తతయా భాతే సత్తాస్వరూపతః ॥౫॥
 (భూతాత్మా) సర్వభూతానామన్తర్యామితయా స్మృతః ।
 (భూతభావన) ఇత్యుక్త సర్వభూతాని భావయన్ ॥౬॥
 (పూతాత్మా) గుణసమ్బుధో వాస్తీవాస్తపతిత్మనః ।
 (పరమాత్మా) సపివాత్మా పరమః ప్రత్యగాత్మనః ॥౭॥
 ముక్తానాం హి ముముక్షూణాం నపవ (పరమాగతిః) ।
 (అవ్యయో) వ్యేతివై వాయం స్వరూపాదిః కీర్తితః ॥౮॥

(౨)

(పురుషన్) సర్వదేహీమ శేతేత్యేత్రజ్ఞరూపతః ।
 (సాక్షీ) సమక్షద్రష్టు త్వాద్వర్తనాద్వాసహేద్విమైః ॥౯॥
 (త్యేత్రజ్ఞ) ఇతిదేహీనాం త్యేతాశ్రామస్తరేస్థితః ।
 (అక్షరశ్) చసపవేతత్యేత్రజ్ఞోఽక్షరశ్చరితః ॥౧౦॥
 (యోగో) నిగృహ్యేన్ద్రియాణి సర్వాణిమనసాసహ ।
 (ఏకత్వభావనాయోగః) త్యేత్రజ్ఞవరమాన్మనోః ॥౧౧॥
 యస్మిన్స్థితోనదుఃఖేన గురుణాపివిచాల్యతే ।
 తంవిద్యాద్దుఃఖసంయోగవియోగంయోగసంజ్ఞకమ్ ॥౧౨॥
 తదుపాస్యతయా(యోగో) నారాయణఇతిస్మృతః ।
 (నేతా-యోగవిదాం) విష్ణుస్తద్యోగత్యేమకృద్యతః ॥౧౩॥
 ప్రధానంపురుషశ్చో భేయస్తాజ్ఞాతే పరాత్మనః ।
 తతస్తయోరీశ్వరత్వాత్(ప్రధానపురుషేశ్వరః) ॥౧౪॥
 (నారసింహవపుర్)ఃస్థు ర్నసింహవపుర్ధరః ।
 (శ్రీమాన్) వక్షసియన్యాఽఽస్తే లక్ష్మీర్నిత్యానపాయినీ ॥౧౫॥
 (కేశవః) కీర్త్యతే బ్రహ్మశివాయద్వశవర్తినౌ ।
 వధాద్వాకేశదైత్యస్య సుకేశత్వాచ్చ(కేశవః) ॥౧౬॥
 (పురుషోత్తమ) ఉత్కృష్టః క్షురాదప్యక్షరాదపి ।
 (సర్వన్) సర్వస్యజగతః ప్రళయశ్చాప్యయస్త్పృతః ॥౧౭॥
 (శర్వశ్) శృణోతి ప్రళయేప్రజాహస్తీకీర్తితః ।
 (శివశ్) శుద్ధస్వరూపత్వాత్ శుభమిచ్ఛాత్తథాన్యణామ్ ॥౧౮॥
 (స్థాణున్-) స్యాత్ స్థీయతేయామైరనైకైః ప్రతిమాసుచ ।
 స్థాణువన్నిశ్చలత్వాచ్చ విద్వద్భువరికీర్తితః ॥౧౯॥
 (భూతాదిన్) సర్వభూతానామాదికారణముచ్యతే ।
 (నిధిర్) నిధీయతే సర్వముగ్రహేఽప్యిన్నితిశ్చుతః ॥౨౦॥

(అవ్యయశ్చ) చావినాశి త్వాదయమేవావ్యయోఽధిః ।

సమ్భవస్సర్వభూతానాం యస్మిన్ దేవేన (సమ్భవః) ॥౨౧॥

(భావనో) భావయతియః సర్వాజన్తాశుభాశుభే ।

(భర్తా) విభర్తి సకలం జగదేతచ్ఛరాచరమ్ ॥౨౨॥

(ప్రభవో) యస్య భవనం ప్రకృష్టం ప్రాభవాదిభిః ।

(ప్రభుః) క్రియానుసర్వాను సామర్థ్యాతిశయాన్మతః ॥౨౩॥

(శుశ్వర) స్తుయదైశ్వర్యం వేదేషునిరుపాధికమ్ ।

(స్వయంభూస్) స్వయమేవాయం భవత్యన్యైర్న భావ్యతే ॥౨౪॥

శంసుఖం భావయతియో భక్తానాం (శంభుర్) ఉచ్యతే ।

(అదిత్యో) భాసతేభిన్నః జలేష్వేకోయథావృణక్ ॥౨౫॥

ఏకః ఆత్మా శరీరేషు భిన్నవద్భాసతేతథా ।

తత్సాధర్మాత్స (అదిత్య) ఆత్మజత్వేనవాదితేః ॥౨౬॥

(పుష్కరాక్షుః) పుష్కరోపమానేయస్యాక్షిణీశుభే ।

(మహాస్వనో) నశ్వసితం యస్య వేదాస్సమీరితాః ॥౨౭॥

(అనాదిసంధనో) జన్మనాశశ్చాప్యస్య నాస్తియత్ ।

(ధాతా) విశ్వస్యభరణాత్ బీజనిర్వాపణాన్తథా ॥౨౮॥

(విధాతా) ఫలదాతృత్వాదశేషాణాఞ్చకర్తృణామ్ ।

(ధాతురుత్తమ) ఉత్కృష్టస్సర్వధాతుభ్య ఇత్యతః ॥౨౯॥

ధాతుర్విరిఞ్చాచుత్కృష్ట ఇతివా (ధాతురుత్తమః) ।

(అప్రమేయః) ప్రమాణానాం సర్వేషామవ్యగోచరః ॥౩౦॥

(హృషీకేశో) హృషీకాణా మిద్ద్రియాణాం నియన్త్రీణాత్ ।

సూర్యాచద్ద్రిమసోశ్శశ్వదం శుభిః కేశశంజ్ఞకైః ॥౩౧॥

బోధయన్ స్వాపయంశ్చైవ జగదుత్థితేషుభక్ ।

స్వాపనాద్యోధనాచైవ జగతోహగ్నాం భవేత్ ॥౩౨॥

పరమాత్మా (హృషీకేశ) ఇత్యతః పరిగమితే ।

(పద్మనాభో) జగద్విజం నాభాయస్యాఽస్తిపజ్జ జమ్ ॥౩౩॥

(అమరప్రభుర్) అమృజ భవాదిః బుధరభః ।

(విశ్వకర్తా) యస్య కర్మకర్తృతే విశ్వకర్మకర్తృతే ॥౩౪॥

(మనుః) ప్రజేశ్వరోష్వంతో వననాద్వాక్రధాత్మకః ।

(త్వష్టా) సంహారసమయే భూతసంతతుణంయతః ॥౩౫॥

(స్థవిశ్మన్) స్థూలరూపత్వాత్సహత్వాద్వానిగమ్యతే ।

(స్థిరోధ్రువ) ఇత్యుక్తః పురాణశ్చేఽపిసుస్థిరః ॥౩౬॥

(అగ్రాహ్యః) ప్రోచ్యతే యో నగ్రాహ్యతే సకలేంద్రియైః ।

(శాశ్వతస్) సర్వకాలే శుచైషసమ్యక్ప్రకాశతే ॥౩౭॥

(కృష్ణో) యంకృష్ణవర్ణత్వాత్సదానందాత్కృత్స్వతః ।

కృషిశుభ్రవాచకశ్శబ్దః సర్వనిర్వృహాచకః ॥౩౮॥

తయోర్దైక్యం పరంబ్రహ్మ (కృష్ణ) ఇత్యభిధీయతే ।

(లోహితాక్ష) ఇతిప్రోక్తఆరక్తోపాస్తలోచనః ॥౩౯॥

(ప్రతర్దనో) యం ప్రశయే భూతానాం శద్దనంయతః ।

(ప్రభూతో) యం ప్రసిద్ధత్వాన్జ్ఞానైశ్వర్యాదిభిర్గుణైః ॥౪౦॥

(త్రికటబ్ధామ) కిమభామూర్ధ్వాధోమధ్యభేదతః ।

తస్మిన్మామప్యయంధామస్థానమిశ్యభిధీయతే ॥౪౧॥

(పవిత్రం) పావనానాంయత్ పవిత్రం బ్రహ్మకేవలమ్ ।

(మక్తళమ్) స్మృతిమాత్రేణ కురుతేబ్రహ్మకర్తృత్వమ్ ॥౪౨॥

అశుభానినిరాచక్షేత నోపశుభసంతతమ్ ।

స్మృతిమాత్రేణయత్పుంసాంబ్రహ్మతత్త్వగతం విదుః ॥౪౩॥

(పరం) సకలభూతేభ్య ఉత, ప్రప్తం బ్రహ్మకేవలమ్ ।

(ఈశాన) ప్రాణయస్తృతాద్విశిష్టత్వాచ్ఛక్తిర్వ్యతే ॥౪౪॥

(పా. ౧౬౫) పా. ౧౬౫ దాయిత్వాత్ కాలోవా పా. ౧౬౫ నాత్ ।

(పా. ౧౬) పు పా. ౧౬౫ శ్చ క్తః క్తేత్రజ్ఞః పా. ౧౬౫ వవా ॥ ౪౫ ॥

(జ్యేష్ఠ) పృథక్తమత్వేన శ్రేష్ఠాన్మృతమోహరిః ।

(ప్రజాపతి) శ్చ సర్వాసాం ప్రజానామపిచేశ్వరః ॥ ౪౬ ॥

(హిరణ్యగర్భ) హిరణ్యగర్భావర్తి పితామహః ।

(భూగర్భ) భృశ్యయం సర్వభూతాన్మృతయాన్మృతః ॥ ౪౭ ॥

శమిగర్భస్య యోగర్భస్తస్య గర్భస్యయోగిభుః ।

రిపుగర్భస్యయోగర్భ స్సమేః శ్చుకప్రసీదతు ॥ ౪౮ ॥

(మాధవ) స్తు పతర్ మాయాన కమలానామృతస్త్వరః ।

(మధుసూదన) ఇ శ్యేష మధునైత్యమూదనః ॥ ౪౯ ॥

(ఈశ్వర) సహస్రస్త్యస్య శక్తయస్సకలాకపి ।

(విక్రమ) క్రవ శౌర్యన స్యాస్తీతి ప్రకీర్తితః ॥ ౫౦ ॥

(ధన్వ) దాశఽధిరామో వరస్సర్వధనుష్కతామ్ ।

(మేధావీ) యస్య దేవస్య జిహ్వగ్రి నా సఃస్వతీ ॥ ౫౧ ॥

(విక్రమ) స్తు సమస్తం యో జగత్త్రేధాః చక్రమే ।

ఽనావా-గమదేశాస్య క్రమో గతిర్తి స్మృతః ॥ ౫౨ ॥

(క్రిమో) సా క్రిమహేతుత్వాత్ ౧ వ శాద్వా నరూప్యతే ।

(అనుత్తమ) స్తూత మోష్టాగ్నీద్యుతభితి స్మృతః ॥ ౫౩ ॥

(దురాధర్షి) మర్ జ్ఞేయః ప్రమాణబల హేతుభిః ।

(కృతజ్ఞ) పత్రపుష్పాద్యైస్ సమస్తో మోక్షదాయకః ॥ ౫౪ ॥

కృతం వా పా. ౧౬౫ భిః కర్తృజ్ఞాత్వతస్ఫలదాయకః ।

(కృతః) క్రియా ప్రయత్నోనా సన్యగుత్తిః క్రియావతామ్ ॥ ౫౫ ॥

సగ్నాన్మృతాన్మృతదాధారో లభ్యతేవా ఏ హేశ్వరః ।

అన్తరాత్వేనుహిష్య ప్రాప్తానామద్యుతే ॥ ౫౬ ॥

ఏషామాన్తా శరీ రాదిస్తన్నిరాసేనవా(ఆత్మవాక్) ।
 (సురేశశన్)-సేవ్యతే నిశ్యం సురైర్నఘవదాదిభిః ॥౫౭॥
 (శరణం)కథ్యతే విష్ణురాత్తానామార్తిహారికః ।
 (శర్మ) హింసాద్రిమథనాత్ బ్రహ్మైవానన్దలక్షణమ్ ॥౫౮॥
 (విశ్వరేతా)యస్యరేతః కార్యంహిసకలంజగత్ ।
 (వ్రజాభవన) వ్రజాస్సర్వాభవన్త్యస్తాదితిశ్రుతః ॥౫౯॥
 (అహం) ప్రకాశరూపత్వాత్పరం బ్రహ్మైవాపలక్ష్యతే ।
 (సంవత్సర)ఇతి ప్రోక్తోవిష్ణుః కాలాత్మనాస్థితః ॥౬౦॥
 (వ్యాఘో)౭నన్తోద్గజోవా విశేషేణాలోయో౭థవా ।
 (వ్రత్యయ)వరమంబ్రహ్మ సత్యజ్ఞానస్వరూపతః ॥౬౧॥
 (సర్వదర్శన)ఇత్యేష సర్వతత్త్వమిరిత్యశః ।
 (అజో)నవిద్యతే యస్యవికారోజననాశ్చకః ॥౬౨॥
 (సర్వేశ్వరో) బ్రహ్మరుద్రవ్రముఖానావధీశ్వరః ।
 (సిద్ధో)౭యం నిత్యైషున్న రూపోవాసర్వసిద్ధిమాన్ ॥౬౩॥
 (సిద్ధిసో)నమాస్తసత్య ర్మ ఫలరూపతయోచ్యతే ।
 (సర్వాదిసో)సర్వభూతానాంకారణత్వేనకీర్తితః ॥౬౪॥
 (అచ్యుతో)౭యంనచ్యవతే జ్ఞానైశ్వర్యబలాదితః ।
 (వృషాకపి)ధర్మరూపోవరాహోశ్చతయాస్త్రితః ॥౬౫॥
 వర్షణాత్సర్వకామానాం ధర్మోహివృషసంజ్ఞితః ।
 కాత్మోయాద్యదపాద్యామిం వరాహాస్తుకపిస్తతః ॥౬౬॥
 (అమెయూత్తా)సయస్యోత్తా నపరిచ్ఛేదగోచరః ।
 సర్వయోగేసర్వశాస్త్రే విజ్ఞాతత్వాద్వినిస్సృతః ॥౬౭॥
 సర్వసజ్జవిరామాద్వా (సర్వయోగవినిస్సృతః) ।
 (వసు)ఇత్యుచ్యతే విష్ణుర్వసూనాంపావకోహ్యయమ్ ॥౬౮॥

(2)

అసౌ(వసుమనా)ః ప్లుః కల్యాణంయస్యమానసమ్ ।
 వసునామధనమ్ప్రిక్తం పాశ్రస్యం తేనలక్ష్యతే ॥౬౯॥
 (సత్య) స్త్వవితథాశ్చత్వాత్స తాంహితకరశ్చయః ।
 మూర్తామూర్తాత్కస్యచ్యవ్యాభవదితిశ్రుతేః ॥౭౦॥
 (సమాత్మా) సర్వభూతేషు సమానంయస్యమానసమ్ ।
 రాగద్వేషాదిరహితంసమత్యేశివశ్రుతేః ॥౭౧॥
 (అసమ్మిత) స్త్వర్థజాతేరపరిచ్ఛేదగోరః ।
 (సమస్) సర్వేషుకార్యేషు వికారరహితస్సదా ॥౭౨॥
 (అమోఘ) పూజితోధ్యానః స్తుతస్సర్వఫలప్రదః ।
 (పుణ్డరీకాక్ష) ఇత్యుక్తం పుణ్డరీకనిభేక్షణః ॥౭౩॥
 హృదయాఖ్యం పుణ్డరీకమశ్నుతేవా మహాత్మనామ్ ।
 (వృషకర్తా) యస్య కర్మకథ్యతేధర్మలక్షణమ్ ॥౭౪॥
 (వృషాకృతిర్) అయంధర్మ త్రాణాయాజ్ఞీకృతాకృతిః ।
 వృషభస్యేవవాయస్య భద్రాకృతిరుదీర్యతే ॥౭౫॥
 (రుద్ర) ప్రజానామ్ప్రళయేగుదంరాతిదదాతియః ।
 బహున్యస్యశిరాంసీతి పిష్ఠుర్ (బహుశిరాస్) స్మృతః ॥౭౬॥
 (బభ్రుర్) విభర్తిసకలాన్ లోకానితనిగద్యతే ।
 (విశ్వయోనిః) కారణత్వాద్విశ్వస్యేతినిరుచ్యతే ॥౭౭॥
 (శుచిశ్రవా) స్తు శ్రవసాంనామ్నాంపుణ్యతయాస్మృతః ।
 (అమృత) కీర్త్యతేయ స్వాధీత్యామృత్యువలాయతే ॥౭౮॥
 (శాశ్వతస్థానః) ఇత్యుక్త స్థితీతేజీవతయాస్మృతః ।
 (వరారోహణ) హరిర్నృణాంయత్పదారోహణంవరమ్ ౭౯
 ఆరోహేవాయదుత్పత్తే - శ్రేయస్సంశ్రయణాద్వరః ।
 (మహాతపా) మహాపూజ్యం యత్తపోజ్ఞానలక్షణమ్ ॥౮౦॥

(౮)

- (సర్వగః) కారణత్వేన వ్యాప్తసర్వత్రసర్వదా ।
 (సర్వవిద్యానుక్) అఖలం వేత్తి భాతచ సర్వతః ॥౮౦॥
 (విష్వక్సేవో) దైత్యసేనా విష్వధ్ధావతియద్భియా ।
 (జనార్దవో) ఓఖిలా స్థుష్టానర్దయత్సర్దయత్సత్తః ॥౮౧॥
 అద్యతే ప్రాప్యతే వాధ జనైర్నిశ్చేయసార్థిభిః ।
 (వేవో) వేదయతే ధర్మంజనాన్వాసాదిరూపతః ॥౮౩॥
 (వేదః త్) సర్వవేదానామర్థం వేత్తియథాతథమ్ ।
 (అవ్యక్త) ఇత్యనూనత్వాద్జ్ఞానైశ్చర్యబలాదిభిః ॥౮౪॥
 (వేదాక్త) శ్శుక్రితయోఽక్ష్మానియస్య యజ్ఞగుయాత్మనః ।
 (వేదవిత్) సకలాస్వేదాస్విచారయతితత్త్వతః ॥౮౫॥
 (కవిర్) ఉక్తః కాన్తదర్శీ సర్వదృగ్భగవాన్హరిః ।
 (లోకాధ్యక్షో) ఓఖిలా లోకానధ్యక్షయతిపశ్యతి ॥౮౬॥
 (సురాధ్యక్షః) సురాణాంయః ప్రత్యక్షగుళలాస్థివామ్ ।
 (ధర్మాధ్యక్షన్) సూక్ష్మదృష్ట్యాధర్మంపశ్యతియః కృతమ్ ॥౮౭॥
 (కృతాకృతః) క్రమాతాగర్య కారణాత్మతయాస్మృతః ।
 (చతురాత్మే)తి స్పృగ్దావోస్పవిభూతిచతుష్టయా ॥౮౮॥
 బ్రహ్మః స్థు స్రథారుద్రోదక్ష మన్వన్తరాదయః ।
 తత్తతాగలోఽన్తరంచైవ చతసోస్యవిభూతయః ॥౮౯॥
 (చతుర్వ్యూహా)యస్య సన్తివ్యూహోస్సజగర్షణాదయః ।
 (చతుర్దంష్ట్రో)యస్యదంష్ట్రాశ్చతస్రస్సన్మకేసరి ॥౯౦॥
 (చతుర్భుజ)స్సన్తియస్య భుజాశ్చత్వారణ్శ్చితాః ।
 (భ్రాజిష్టుర్) ఉచ్యతే నిత్యవ్రకాశాశ్చతయాహరిః ॥౯౧॥
 (భోజనం) భోజ్యరూపాయా మాయాయాఅపిభేదతః ।
 (భోక్తా)పురుషదూషేణ భుక్తేభవతీత్యతః ॥౯౨॥

(F)

(సహిష్ణుః) కృపయాభక్తాన్పరాధాన్సహతేబహుభాః ।
 (జగదాదిజ) ఇత్యాదౌపరిశ్చస్సన్నజాయత ॥౯౩॥
 (అనఘా) విద్యతేనాఘఃస్సంగస్య యదాత్మనః ।
 (విజయో) నిఖిలంజ్ఞానాది భిర్విజయతేజగత్ ॥౯౪॥
 (జేతా) దిశేతభూతాని సకలానిస్వభావతః ।
 (విశ్వయోని) ర్విశ్వమపి తత్కారణమపిస్వయమ్ ॥౯౫॥
 (పునర్వసు) శ్శరీరేషుపునః పునరయంవసత్ ।
 (ఉపేష్ఠ) ఇద్ద్రావరజః దేవకార్యధురంధరః ॥౯౬॥
 ఇద్ద్రస్యోపరివాగోభిష్టాన్పితోవర్షవారణాత్ ।
 మమోపరియదిద్ద్రత్వం స్థాపితోగోభిరీశ్వరః ॥౯౭॥
 (ఉపేష్ఠ) ఇతస్తాత్ త్వాంగాస్యన్తి భువదేవతాః ।
 (వామనో) బలిమాసాద్య యదాయాచతవామనః ॥౯౮॥
 (పాంశుర్) యోవవృధేవిష్ణుః క్రమమానోజగద్ద్రయమ్ ।
 (అమోఘస్) సవరంఃష్ణురమోఘంయస్యచేష్టితమ్ ॥౯౯॥
 (శుచిః) కీర్తయతాంపుంసాం శృణ్వతామపిపావనః ।
 (ఉష్ణత) మ్రుబలోత్కర్షశాలి శాత్రవమర్దనః ॥౧౦౦॥
 (అతీష్ఠ) ఇన్ద్రమత్యేతి జ్ఞానైశ్వర్యాదిభిర్గుణైః ।
 (సక్తిమాన్) సర్వభూతాని సక్తిహ్లాన్ద్రితసంస్థితే ॥౧౦౧॥
 (సర్గ) పునస్సృజ్యయావ ప్రపజ్ఞాత్తతయాస్తృతః ।
 (భృతాత్త) సూరిరాత్తాయదేక రూపతయాధృతః ॥౧౦౨॥
 (నియమన్) స్వాధికారేషు ప్రజానియమయత్యయమ్ ।
 (యమో) యంసర్వజంతానామ వైర్యచృతియస్స్వయమ్ ॥౧౦౩॥
 (వేద్యో) వేదితుమర్హత్వాజ్ఞనైకైవల్యకాక్షిభిః ।
 (వైద్య) స్ససర్వవిద్యానాం వేదితృత్వాదశేషతః ॥౧౦౪॥

(సదాయోగీ) సదాపామృత రూపతయామతః ।

(వీరహా) ధర్మరత్నార్థం వీరాన్వాన్తి సురద్విషః ॥౧౦౫॥

(మాధవో) మానసాధ్యాన యోగాత్సవరికీర్తితః ।

మావిద్యాగహరేప్రోక్తాతస్యా ఈశోయతోభవాత్ ॥౧౦౬॥

తస్మాన్మాధవనామాసి ధవస్స్వమీతశబ్దితః ।

(నాథుర్) నాథువదత్యస్తప్రీతసంజననస్సతామ్ ॥౧౦౭॥

(అతీద్రియ) స్త్విద్ద్రియాణాం సర్వేషామప్యగోచరః ।

(మహామాయస్) సవిజ్ఞేయోమహానా సర్వమోహినీ ॥౧౦౮॥

మహామత్సహనం యస్య (మహూత్సహన్) సకీర్తితః ।

(మహాబలో) బలంబలవాన్సర్వేషాంబలకాలినామ్ ॥౧౦౯॥

(మహాబుద్ధిర్) బుద్ధిమతాం సర్వేషామపిబుద్ధిమాత్ ।

(మహావీర్యస్) సర్వవీర్యాఖ్యజగత్కరణవీర్యవాన్ ॥౧౧౦॥

(మహాశక్తిర్) యస్యశక్తిర్మహతీ భవనత్రయే ।

(మహామృతిర్) అయంజ్యోత్స్నతాం జ్యోతిర్యతస్స్వయమ్ ॥

(అనిర్దేశ్యవపుర్) యస్యననిర్దేశ్యంజనైర్వపుః ।

(శ్రీమాత్) యస్యానవచ్ఛిన్నమైశ్వర్యమితి విశ్రుతమ్ ॥౧౧౧॥

(అమేయాత్మా) యస్యబుద్ధిరమేయా సర్వగోచరః ।

(మహాద్విధృత్) మద్దరంవాగోవద్ధననగంవహాత్ ॥౧౧౨॥

(మహేష్వాస) ఇమత్తేసోయస్యామోఘోహహస్కుగ్రిః ।

(మహీభర్తా) మహీంయోసాబభారైకార్థవాప్లుతామ్ ॥

(శ్రీనివాసో) నివాసత్వాదిద్విరాయాః ఇతిస్మృతః ।

(సతాక్షతి) శ్చతుర్వర్గప్రాప్తిహేతుస్సతామితి ॥౧౧౩॥

(అనిరుద్ధో) నకేనాపిప్రాచుర్భావోనిరుద్ధతే ।

(సురానంద) స్సురానేష ఆనందయతినర్వదా ॥౧౧౪॥

(గోవింద్) గోభిగామనయవచ నైర్వేద్యభ్యశ్రవః ।

అపస్తతస హిం నష్టామిద్ధ్రత్వాచ్చగవాంతథా ॥౧౦౭॥

(గో-దామృగే) ఇ త్కేచ(ః)పతిర్వేదాస్త వేదినామ్ ।

(మరీచిర్) వహనీయానాంతే జస్తేజస్వినామయమ్ ॥౧౦౮॥

(దమనో) దనుయద్విష్టాజ్జనానైవవస్వతాత్మనా ।

(హంసన్) సంసారబద్ధస్య హంతాదాత్యుభావితః ॥౧౦౯॥

(సుపర్ణో) ద్వాసుపర్ణేఃశ్రుతః పక్షీవగృహమాక ।

భుజగోత్తమః ఉత్కృష్టో భుజక్తేషు భుజక్తరాట్ ॥౧౧౦॥

(హిరణ్యనాభః) కల్యాణీయస్య నాభిర్హిరణ్యవత్ ।

(సుతపా) శ్చర్మరశ్రేష్ఠం తపో బహుకాశ్రమే ॥౧౧౧॥

(పర్వనాభో) హృదబ్జస్య కర్ణికాయాంప్రకాశ్యతే ।

(ప్రజాపతిః) ప్రకర్షేణప్రజానాం పరిపాలనాత్ ॥౧౧౨॥

(అమృశ్యర్) యస్య దేవస్య నాశహేతుర్మద్యతే ।

(సర్వదృక్) స్వాభావకేన సర్వంబోధేనచశ్రుతే ॥౧౧౩॥

(సింహయా) నృగాణానాధిపస్త దాత్మకతయాస్త్పతః ।

(సద్ధాతా) పురుషాన్యోసాసన్ధతే కర్మణాంఫలైః ॥౧౧౪॥

(సద్ధినాన్) ఫలభోక్తావసపవేత ప్రదగ్ధితః ।

(స్థిరన్) సదైకరూపశ్వాత్ పరమాత్మానిగద్యతే ॥౧౧౫॥

(అజః) క్షిపత్యయం దుష్టాన్ సర్వజ్ఞాచ్చప్యధికచ్ఛతి ।

(మర్మర్షణ) శ్శక్యతే నహన్తి శుందానవానిభిః ॥౧౧౬॥

(శాస్తా) శ్రుతిపుగాణేహమై శ్శాస్త్ర్యఖిలాకజనాక ।

(విశ్రుశాస్తా) దిదానప్రణయత్వేనాపి విశ్రుతః ॥౧౧౭॥

(సురారిహ) సురారాతీక హస్త్యసప్తార్గరర్తినః ।

(గురుర్) అధ్యాత్మపద్యాయాఉపదేష్టాహరిస్సవ్యయమ్ ॥౧౧౮॥

గురువర్యో (గురుతమో) బ్రహ్మాదీనాంబుయోగురుః ।

(భాష) జ్యోతిస్స్వరూపత్వాత్ సర్వకామాస్పదత్వతః॥

(సత్యస్) సనాతనత్వాద్వాసత్య లోకాత్మకత్వతః ।

సత్యపరాక్రమోఽస్యేతిచ తస్ (సత్యపరాక్రమః) ॥౧౩౦॥

(నిమిషో) యోగనిద్రాయాంలీలామీలితలోచనః ।

అనిమేష(స్త్వనిమిషో) నిత్యబుద్ధోఽథవారుపః ॥౧౩౧॥

(స్రగ్వీ) స్రవైజయవ్రాత్యాఖ్యాసాస్యాస్తీతి ౩౫ద్యతే ।

(ఉదారధీ) రయం (వాచస్పతి) ధురురితిశ్రుతః ॥౧౩౨॥

(అగ్రణీః) పరమగ్రంహిముముక్షూన్నయతీత్యతః ।

(గ్రానణీ) రితనేతృశ్చద్భూతగ్రామస్య కృత్సృశః ॥౧౩౩॥

(శ్రీమాన్) నారాయణోయస్యకాన్తిస్సర్వాతశాయినీ ।

(న్యాయ) స్తరగప్రమాణానుగ్రాహకత్వాద్విముక్తిదః॥౧౩౪॥

(నేతా) హరిర్జగుర్యంహి నిర్వాహకతయాస్తృతః ।

(సమీరణ) శ్వేష్టయతి జన్మాన్శ్వసనరూపతః ॥౧౩౫॥

(సహస్రమూర్ధా) మూర్ధానఃసన్తియస్య సహస్రశః ।

(విశ్వాత్తే) త్యుచ్యతేఽష్టైర్వస్వరూపమిదంజగత్ ॥౧౩౬॥

(సహస్రాక్షో) యదక్షీణిబహునీళిప్రచక్షతే ।

(సహస్రపాత్) సహస్రాష్ట్రీర్విశ్వరూపధరోహరిః॥౧౩౭॥

(ఆవర్తనో) ఽసౌసంసారచక్రస్యావర్తనాన్ముహుః ।

(నివృత్తాత్తా) చసంసారాద్వినివృత్తాత్మకత్వతః ॥౧౩౮॥

(సంవృత) శ్చభవత్యేవసంవృతత్వాత్స్వమాయయా ।

(సమ్ప్రసృద్ధన) ఇత్యేయద్రస్పయ్యక్ష్పమిద్దయః ॥౧౩౯॥

(అహస్సంపర్తకస్) సూర్యస్పయ్యగహ్నింప్రవర్తనాత్ ।

(సహి) ర్యజ్ఞాదిమహర్షిరతీతి సమీరితః ॥౧౪౦॥

(అగ్రలో) ౭ సావనిలయ ఆత్మనాథారయశ్యతః ।

(ధరణీధర) ఇత్యుర్వీం శేషరూపతయా వహా ॥౧౪౧॥

(సుప్రసాదో) యత్ప్రసాదశ్చైవ్యాదీనాంహి మోక్షదః ।

(ప్రసన్నాత్మా) దయాళుత్వాత్ప్రకాశతయాపిచ ॥౧౪౨॥

(పిశ్వభృత్) స్వగుణైర్విశ్వంభృష్టోతి జయతీత్యతః ।

(పిశ్వభుగ్) భువనంసర్వంభునక్తి పరిరక్షతి ॥౧౪౩॥

(విభు) ర్విశ్వాత్మనాహ్యేష వివిధంపరిపశ్యతి ।

(సత్కర్తా) పూజయత్యేషస్వాత్మనమిహయస్వయమ్ ॥౧౪౪॥

(సత్కృతః) పూజితస్సద్భిశ్చ తుర్వర్గాభిలాషిభిః ।

(సాధుర్) ఇత్యుచ్యతేశౌరిర్ద్యాయమార్గానువర్తనాత్ ॥౧౪౫॥

(జహ్నుర్) జహన్యవిదుషశ్చాభక్తానితి విశ్రుతః ।

జగద్వ్యపహ్నుతేసర్వం ప్రళయే రుద్రరూపతః ॥౧౪౬॥

(నారాయణస్) స్మృతోనారాతపస్తదయనంయతః ।

“ఆపోనారా” ఇతిప్రోక్తా ఆపోవైనరసూనవః ॥౧౪౭॥

తాయదస్యాయనంస్థానం తేననారాయణస్త్మృతః ।

(నరస్తు) నరిణోతీతి పరమాత్మాసనాతనః ॥౧౪౮॥

(అసంఖ్యేయో) నవేదాదిసంఖ్యానార్హ మిహస్తేయత్ ।

(అప్రమేయాత్మ) నామాయంయద్రూపంనప్రమీయతే ॥౧౪౯॥

(శిశిప్తు) సుహియస్సర్వమతిశేతే నిజైర్గుణైః ।

(శిష్టకృత్) కురుతేశిష్టంపాలనం భజతామితి ॥౧౫౦॥

(శుచిర్) నిరజ్జనఇతి గుణసమ్బాధవర్జనాత్ ।

(సిద్ధాధస్) స్మరణాద్యస్యసాధ్యస్తే సర్వసమ్మదః ౧౫౧॥

(సిద్ధసజగల్ప) ఇత్యస్తాత్పజగల్ప సిద్ధ్యతీత్యతః ।

(సిద్ధిదః) కళ్యతేయోగభోగమోక్షాఖ్య సిద్ధిదః ॥౧౫౨॥

(సిద్ధిసాధన) ఇత్యాసాంసిద్ధినాం కారణశ్చతః ।

(వృషాహీ) ద్వాదశాహాదిపుణ్యాహూతస్యేతి తే ॥౧౫౩॥

(వృషభా) యంస్వభక్తేభ్యః కామ్యాన్ వర్షతిపుష్కలాః ।

(ఃష్ఠర్) జగద్విక్రమణాదిదం షష్ఠురితశ్రుతేః ॥౧౫౪॥

(వృషపగ్వా) ధర్మగూఢసోపానాని పరస్పదమ్ ।

యస్యానుసంక్షోభస్త్రీః షడ్వద్విగపరికీర్త్యతే ॥౧౫౫॥

(వృషోదరో) వర్షమిత్యగ్ర ప్రజాయస్యోదరంవహేత్ ।

(వర్ధనో) వర్ధయత్యేవజగదేతచ్ఛరాచరిమ్ ॥౧౫౬॥

(వర్ధనూన) శ్చ సతతంవర్ధతే నిరుపప్లవః ।

(వివిక్త) ఇథ్థమ్భుతోఽపిపుభగేవావశ్చతే ॥౧౫౭॥

(శ్రుతిసాగర) ఇత్యస్త్రీశ్రుతయస్సగరాశ్చన ।

(సుభుజ) శ్శోభనాయస్య భుజాభువనరక్షిణః ॥౧౫౮॥

(దుర్ధర) స్తృప్యథివ్యాదీధారయన్లోకధారిణః ।

నశేనవిధ్ధారయితుం శక్యోఽయమితీ కీర్తితః ॥౧౫౯॥

(వాగ్మీ) వేదప్రవచనాద్యస్య వాగతశోభనా ।

(మహేష్వర) ఇన్ద్రప్రముఖపబుధానామధీశ్వరః ॥౧౬౦॥

(వసువో) నిజభక్తేభ్యోదదాః ధనముత్తమమ్ ।

(వసుర్) ఆచ్ఛాదయత్యేవనిఖిలం నిజమాయయా ॥౧౬౧॥

(నైకరూప) స్త్యవేకానియస్యదూపాణి సర్వతః ।

(బృహద్రూపో) మహత్త్వేన పరాహవపుషస్త్పతః ॥౧౬౨॥

(శిపిఃష్టో) నిఃష్టత్వాచ్ఛిపి నామసురశ్శిషు ।

పశవత్ శిపిరిత్యుక్త్యేజ్ఞాదౌ పశుసంస్థితః ౧౬౩॥

(ప్రకాశన) సుర్వమిదం ప్రకాశయియోజగత్ ।

(ఓజస్తేజోద్యుతధరో) ధతే సుర్వమిదంయతః ॥౧౬౪॥

ఓజఃప్రాణబలవైజశ్చోగ్యాది సుషుమాద్యుతః ।

(ప్రకాశాక్షా) స్వప్రకాశలక్షణత్వాఖిలాత్మకః ॥౧౬౫॥

(ప్రశాపన) స్తుతూగ్యాద్యైః ప్రశాపయి^{యో} ఖిలమ్ ।

(ఋద్ధ) సామీధి^{పి}జ్ఞాన వైగాగ్యాది గుణైశ్చుతః ౧౬౬॥

(స్పష్టాక్షరస్) స్పష్టతయా ప్రణవాద్యక్షగాత్మకః ।

(సన్తో) ౧౨యస్యగ్జుజస్మా^మనై^{గ్రి}భ్యైశ్చ తస్మా^న తః ౧౬౭

(చన్ద్రాగ్రంతుః) వైతప్రా^నం చన్ద్రాగ్రంతు^న శీ^లతః ।

భాస ర ద్యు^{సా}ధ^{ద్వ}త్ ౩ స^గద్వ^{ద్}త్) తద్వ^{ద్}త్ ॥

(అమృతాంశూశ్చనా^యస్తా^నస్య^నం శో^{స్}న్య^{న్}ద్వ^{ద్}త్) ॥

(భాను^{ర్}) భాతీ^తయం భా^{న్}తన^{ను} భా^{న్}తి^{తి}ఖిలంజగత్ ॥౧౬౮॥

(శశివిప్రి) శ్శశా^{జా}న్ద^{వి}ప్రి^{న్}ద్వ^{ద్}త్ శశి^{న్}ద్వ^{ద్}త్ ॥

(సురేశ్వర) స్త్వీ^{శ్వ}ర^{స్వా}త్సు^{గా}ణాం శుభదాయినామ్ ॥౧౬౯॥

(ఔషధం) భవరోగస్య భేషజత్వేనకీర్త్యతే ।

(జగతస్సేతు) రిత్యేషభవసాగరతారకః ॥౧౭౦॥

వర్ణాశ్రమాద్య సాజగర్యహేతుర్వా సేతురీర్యతే ।

సత్యా^అతథాయస్య ధర్మా^{శ్చ}రిత్రలక్షణాః ॥౧౭౧॥

పరాక్రమశ్చసహరిన్ (సత్యధర్మపరాక్రమః) ।

(భూసభవ్య భవన్నా^{థో}) భూతగ్రా^{మై}రశేషతః ॥౧౭౨॥

భూతైర్భవైర్భు^నద్భి^{శ్చ}నా^{థ్య}తే పార్థి^{వ్య}తేయతః ।

(పవనః) పవనా^నస్త్రి^యక్తి^తన^పవనస్త్వ^{త్}తః ॥౧౭౩॥

(పావనః) పావయత్యేషభవనం సర్వతస్సదా ।

(అనలో) లాత్యనా^{న్ప}గ్రి^{ణా}క^{జో}అ^{న్}న్ద^నయే^{శ్చ}తః ౧౭౪॥

(కామహా) నిఖిలా^{నా}మా^{న్}న్ద^{న్}యం^{మో}క్ష^{మి}చ్ఛ^{తా}మ్ ।

(కామకృత్) కృపయా^{కా}మ^{దా} తృ^{త్వా}తా^{మి}నా^{న్}న్య^{తా}మ్ ॥

(కాన) సుకమనీయత్వాత్ కమలాపాదవల్లభః ।

(కామ) సుకామ్యతేమోక్షకాశ్చైభిః పార్థ్యతేయతః ॥

(కామశ్రద్ధా ప్రకర్షణభక్తానాం కామదాయకః ।

(ప్రభుఁ) ప్రకృష్టస్వర్పత్ర భవతీత్యత శూర్యతే ౧౭౮॥

(యుగాదికృత్య)గానాంస ఆరమ్భంకృతవానితి ।

(యుగావర్త) శ్చకాలాత్తాయుగాన్యావర్తయన్తుఃపః॥౧౭౯॥

(నైకమాయో) వహత్యేషబహ్విద్ధాయా ఇతిస్త్రుతః।

(మహాశనో) ౨ సౌకల్పాన్తే సర్వంకబళయకజగత్ || ౧౮౦ ||

(అదృశ్య) ఇన్ద్రియాణాంబుద్ధేరపి సగోచరః ।

(అవ్యక్తరూపో) యదూపమవ్యక్తం సూక్ష్మభావతః ॥౧౮౧॥

(వ్యక్తరూపం) ౭ భవా సర్వప్రపజ్ఞాత్మతయాత్మతః ।

(సహస్రజిత్) సహస్రాణిజయ త్యేష సురద్విషామ్ ||౧౮౨||

(అనన్తజిద) నన్తానిభూతాన్యప్యతి వర్తతే ।

(ఇష్ట) ఆనందరూపత్వాదిజ్యోతే వాఖ్యైర్నైః ॥౧౮౩॥

(విశిష్ట) స్వగుణైశ్చామైర్యో విశ్వచ్ఛాద్విశిష్యతే।

(అవిశిష్ట)శ్చ సర్వేషామన్తర్యామితయాస్త్మతః ॥౧౮౪॥

(శిష్టేష్ట) ఇతిశిష్టానాం సజ్జనానామతిప్రియః ।

(శిఖిణ్డీ) గోపయాపత్వాద్భర్త్యా వర్ణావతంసకః ॥౧౮౫॥

(నహుజో) మాయ యాజన్తూన్ సర్వాన్బధ్నాతి నహ్యతి ।

(వృషా) వర్ష తిభక్తా నామభీష్టాని ముహుర్ముహుః ॥ ౧౮౬ ॥

(క్రోధహం) హస్తభక్తానాం క్రోధంకరుణయాహరిః ।

(క్రోధకృత్) మరుతే కోపమసన్తార్థప్రవర్తిషు || ౧౮౭ ||

(కర్తా)త్రయాణాం లోకానాం సృష్టికర్తా స్వయంభుః ।

(విశ్వబాహుర్)బాహురివయో విశ్వస్యవలమృత్యో || ౧౮౮ ||

(మహీధరో) ధారయతి మహీం కూర్వాదిరూపతః ।
 (అచ్యుతో) నచ్యుతోఽస్తిత్వాత్ వికారైరపి వర్జితః ॥౧౮౯॥
 అవక్షయవినాశాభ్యాం పరిణామర్థిజన్మభిః ।
 వర్జితశ్శక్యతేవక్తుం యస్సదాస్తీతి సోఽచ్యుతః ॥౧౯౦॥
 (ప్రథితో) జగదుత్పత్తి స్థిత్యంతకృదితిశ్రుతః ।
 (పాశ్రీణ) సుఆత్మనా సర్వాః ప్రజాః పాశ్రీణయతిస్వయమ్ ।
 (పాశ్రీణద) సుద్విషాంపాశ్రీణాః ద్యుతి ఖణ్డయతీశ్వరః ।
 (వాసవానుజ) ఇత్యుక్తో వామనః కాశ్యపాత్మజః ॥౧౯౧॥
 (అపాన్నిధి) ర్నిధీయంతేయస్త్రిన్నాపస్ససాగరః ।
 (అధిష్ఠానం) బ్రహ్మభూతాన్యధిత్వన్తి యత్రతత్ ॥౧౯౨॥
 (అవ్రమతో) దదాత్యేష ఫలం కర్తానుసారతః ।
 (ప్రతిష్ఠిత) స్సేన్విమహిమ్ని ప్రతిష్ఠానాత్ప్రకీర్తితః ॥౧౯౩॥
 (సూద్ర) స్సుధాజ్ఞానవతివాయుశ్శోషయతీతివా ।
 సూదాన్వహస్సు విపులానేష (సూద్రధరన్) స్త్వతః ॥౧౯౪॥
 (ధుర్యో) వహతిభూతానాం ధురం జన్మాదిలక్షణమ్ ।
 (వరదో) వరదాత్మత్వాత్సదాభక్తి మతాంనృణామ్ ॥౧౯౫॥
 గోప్రదో యజమానో వా గౌరైవరఇతి శ్రుతేః ।
 (వాయువాహన) ఇత్యుక్తస్సప్రవాయాంశ్చ వాహయన్ ।
 (వాసుదేవో) జగద్వాసయత్యావాసయతిస్వతః ।
 దీవ్యతిక్రేడయత్యాది ధాత్వర్థానాశ్చయోగతః ॥౧౯౬॥
 ఛాదయామిజగత్సర్వం భూత్యా సూర్య ఇవాంశుభిః ।
 సర్వభూతాధి వాసోహం (వాసుదేవ) స్తతస్త్వతః ॥౧౯౭॥
 సర్వత్రవా సమస్తశ్చ వసత్యత్రాఖిలాత్మని ।
 తతస్సు (వాసుదేవే) తివిద్వద్భిఃపరిగీర్యతే ॥౧౯౮॥

- (బ్రహ్మదాసు) రయంయస్య బృహన్తః ఖలుభానవః ।
 సర్వం జగద్భా సయన్త్రిచన్ద్రసూర్యాదిగామినః ॥౨౦౧॥
- (ఆదిదేవ) స్వయందేవోజగత్కారణ మిత్యతః ।
 (పురన్దర) స్సురారీణాంరణే పురవిదారణాత్ ॥౨౦౨॥
- (అశోక) ఊర్తిభిష్టద్భిర్వర్జితో భవనారిధేః ।
 తుస్పిపాసాశోక మోహజరామరణనామభిః ॥౨౦౩॥
- అశనాయా పిపాసాచ శోకోమోహోహజరామృతిః ।
 ఊర్తయష్టడమీ పోక్తాథీరైర్భవమహూదధేః ॥౨౦౪॥
- (తారణ) స్తారయతి యస్సాధూన్సంసార సాగరాత్ ।
 (తారో) జన్మ జరా మృత్యు భయాత్తారయతి ప్రజాః ॥౨౦౫॥
- (శూరో) విక్రమశాలిత్వాదుచ్యతే దైత్యమర్దనః ।
 (శౌరి) రిత్యుచ్యతే సద్భిర్వసు దేవాన్తజోహరిః ॥౨౦౬॥
- (జనేశ్వరో) లసాసర్వేషాంజన్తానా మీశ్వరత్వతః ।
 (అనుకూలన్) సమస్తానామాత్మ త్వేన వ్యవస్థితః ॥౨౦౭॥
- (శతావర్తో) ధర్మపరిత్రాణాయ శతరూపవాన్ ।
 (పద్మీ)త్యుక్తః పద్మయోగాదపి చైరావతాత్మకః ॥౨౦౮॥
- పద్మతుల్యేక్షణత్వేన హరిః (పద్మనిభేక్షణః) ।
 (పద్మనాభ) స్స యః పద్మకర్ణికాయాం ప్రకాశతే ॥౨౦౯॥
- (అరవిందాక్ష) ఇత్యేష పద్మాక్షైర్జ్వల్యతేబుధైః ।
 (పద్మగర్భో) హృదయోజగద్ధే యస్సేవ్యతేసదా ॥౨౧౦॥
- (శరీరభృ) చ్ఛరీరాణి పుష్టస్త్రియోఽన్నరూపతః ।
 మాయయావా శరీరాణి విభ్రద్భహువిధాన్యపి ॥౨౧౧॥
- (మహర్థి) ర్మహతీయస్య విభూతిస్త్రిజగన్మయీ ।
 (ఋగ్ధ) ప్రపంచరూపేణ సర్వదా యః ప్రవర్ధతే ॥౨౧౨॥

(వృద్ధాశ్వా) చతురాస్యాది పూర్వేషామపి పూర్వజః ।

(మహాత్మో) ఃపులాక్షత్వాదథా సాధారణేన్ద్రియః ॥౨౧౩॥

(గరుడధ్వజ) ఇత్యుక్తం వన్నగాశనకేతనః ।

(అతుల) ౭నువమానత్వాద్యస్య నామ మహాద్యశః ॥౨౧౪॥

(శరభ) శ్మరసంజ్ఞేషు భాతి దేహేషు యుగపుంశక్ ।

(అభీమ) స్తుసతాం (భీమ) స్త్వ సతాంభయదాయకః ॥౨౧౫॥

(సమయజ్ఞ) స్తుసద్గాది సమయజ్ఞతయాస్త్పతః ।

యస్య వాయుజనంపూజా సర్వత్ర సమభాదనా ॥౨౧౬॥

(హవిర్హరి) ర్యజ్ఞభోక్తా హవిర్హరతీయఃప్రతౌ ।

(సర్వలక్షణలక్షణ్య) ప్రమాణై స్సర్వలక్షణైః ॥౨౧౭॥

లక్షణం యన్నుణామస్తి తత్రసాధుతయా స్త్పతః ।

(లక్ష్మీవాం) స్తత్యయావస్య తస్య వేదాంతసిద్ధిజా ॥౨౧౮॥

సమాశ్రీర్వర్తతేలక్ష్మీరితివిద్వద్భిరీర్యతే ।

(సమితింజయ) ఇన్ద్రాగ్ని సమితింజయతీత్యతః ॥౨౧౯॥

(విక్షరో) విగతోయస్య క్షరోనాశఇతి స్త్పతః ।

(లోహిత) కథ్యతేమూర్తిం లోహితాంస్వేచ్ఛయావహా ॥

(మార్గో) ౭సామార్గయన్త్రేనం సర్వోపాయైర్ముముక్షవః ।

(హేతు) స్సమస్తలోకానాం హేతుత్వేన నిగద్యతే ॥౨౨౦॥

(దామోదరో) దామ బద్ధంయస్యోదరములూఖతే ।

దామాబద్ధోయతో మధ్యేగోపీభిః పరిగీయతే ॥౨౨౧॥

తతస్స దామోదరతాం ప్రయయాదామ బద్ధనాత్ ।

దామాని లోకనామాని తానియస్యోదరాంతరే ॥౨౨౨॥

ఏష (దామోదరో) దేవోవైజయన్త్యాశ్చధారణాత్ ।

సువనోదామవద్భక్తాను దారామోదమేదురా ॥౨౨౩॥

- సోతగర్వంధారయః శౌరిః (దామోదర) ఇతిస్మృతః ।
 (సహ) స్వమస్తంతుమతేఽభిభవత్యఖిలా రిపూః ॥౨౨౫॥
 (మహీధరో) యంతైలాఙ్గాశే షాఙ్గావామహీంవహన్ ।
 (మహాభాగో) భాగధేయాన్యస్య సన్తిమహాన్తియత్ ॥౨౨౬॥
 (వేగవాక్) సుమహావేగోజవోఽస్యాస్తీతివిశ్రుతః ।
 (అమితాశన) ఇత్యస్తే జగదశ్నాతియోఽఖిలమ్ ॥౨౨౭॥
 (ఉద్భవ) స్తూద్భవోయస్తాద్భవస్యేత్యుచ్యతే జనైః
 (క్షోభణః) క్షోభయత్యేష ప్రధానపురుషాపుభౌ ॥౨౨౮॥
 (దేవః) క్రీడతి సగ్ధాద్యైరసురాన్విజిగీషతే ।
 క్రియాఫలైర్వ్యవహరన్ద్యోతతేస్తూయతేబుధైః ॥౨౨౯॥
 మోదతేమాదయన్కుఢాన్స్వి పయంశ్చస్వమాయయా ।
 ఫలార్థిభిః కామ్యమానః ఫలంప్రాప్తయతేచతాన్ ॥౨౩౦॥
 ఏవంధాత్వర్థ సమ్బుద్ధాదేకోదేవ ఇతిశ్రుతేః ।
 (శ్రీగర్భ) స్త్రిజగమాపాం విభూతిముదరేవహా ॥౨౩౧॥
 (పరమేశ్వర) ఇత్యేష పరమోహీశ్వరస్ స్మృతః ।
 (కరణం) సాధకతమంకారణంజగతామితి ॥౨౩౨॥
 (కారణ)జ్ఞాసానిమిత్తకారణం జగతామితి ।
 (కర్తే)త్యయంస్వతస్త్రీత్వాద్భిప్రాదీనాంనియామకః ॥౨౩౩॥
 (వికర్తా) స్వమహిమేదం విచిత్రంకురుతే జగత్ ।
 (గహనో) యసావవిజ్ఞేయ రూపసామర్థ్యచేష్టితః ॥౨౩౪॥
 (గుహ)స్త్వమాయయాఽఽత్మానంగూహతేసంవృణోతియః ।
 (వ్యవసాయ) స్తుదిష్టాత్ర స్వరూపత్వేన నిశ్చితః ॥౨౩౫॥
 (వ్యవస్థాన) సుర్వధర్మాన్విభజ్య స్థాపయన్స్వయమ్ ।
 (సంస్థాన) సుంస్థితీర్యత్రభూతానామ్ప్రళయాయితీకా ॥౨౩౬॥

(ప్రాసదః) పాశ్చిమాంకద్వానుగుణం వితరన్సదమ్ ।

(ధువ) ఇత్యుచ్యతేవిష్ణురచ్యుతః ప్రశయావధిః ॥౨౩౭॥

(పరర్థి) రితియస్యర్థిర్విభూతిర్నహతీపరా ।

(పరమస్సుప్త) ఆత్మైషసంవిదాత్మతయాన్యథామ్ ॥౨౩౮॥

(శుప్త) ఇత్యుచితన్-సచ్చి రానద్వాత్మతయాసదా ।

(సుప్త) ఇత్యపి పూర్ణత్వాత్సర్వత్ర పరిగీయతే ॥౨౩౯॥

(శుభేక్షణ) శుభకరమీక్షణం యస్యదర్శనమ్ ।

(రామో) దాశరథీశ్రీమాన్రమణీయం వపుర్వహా ॥౨౪౦॥

రమన్తఇతివాత స్త్రిన్నానద్వాత్మనియోగినః ।

రమన్తేయోగినో నిత్యం సత్యానన్దేచిదాత్మని ॥౨౪౧॥

ఇతిరామపదేనాసౌపరం బ్రహ్మభిధీయతే ।

(విరాఘః) పాశ్చిమోయస్త్రిన్విరమన్తిభవాత్మయే ॥౨౪౨॥

(విరతో) విగతంయస్తాద్రతం విషయరజ్జనమ్ ।

(విరజో)వా నిత్యశుద్ధ స్వరూపత్వేన కీర్తితః ॥౨౪౩॥

(మార్గో) ౭యంపరమానందః పాశ్చిమతేయసవర్తనా ।

మాసానామర్హ క్షీణోస్తీశ్యుక్తేర్వామార్గ సంజ్ఞితః ॥౨౪౪॥

(నేయో) జీవఃపరాత్మానాం నీయతేజ్ఞానసమ్మదా ।

(నయో) నేతాహరిఃప్రోక్తోనాస్యనేతేతి (చానయః) ॥౨౪౫॥

(వీరో) విక్రమశాలిత్వాద్దాన వాన్తకరోహరిః ।

ఏష (శక్తిమతాంశ్రేష్ఠ) ఉచితస్సర్వశక్తిమాన్ ॥౨౪౬॥

(ధర్మో) ౭యంసర్వ భూతానాం ధారణాదితి విశ్రుతః ।

ధర్మవిత్ సత్తమత్వేన మతో (ధర్మవిదుత్తమః) ॥౨౪౭॥

(వైకుంఠ) ఇత్యుచితజోవికుణ్ఠాహ్యుచితన్ స్మృతా ।

వికుణ్ఠావాఽప్రతిహతిర్వైకుంఠస్తత్ప్రసిర్రనాత్ ॥౨౪౮॥

భూతానిజగదారమ్మ శక్తిష్టాని పరస్పరమ్ ।

సంక్షేపయన్త తింతేషాం వ్రత్యబద్ధాశ్చ్యయంహరిః ॥౨౪౯॥

అక్షుధర్మైభగవద్వచనమ్ -

“మయా సంక్షేపితా భూమి రబ్ధిర్వ్యూహచ వాయునా ।

వాయుశ్చ తేజసాసార్దం వై కృష్ణత్వంతతోమమ”

(పురుషుడు) పూర్వజోహ్యపకలుషం దద్ధవానితి॥౨౫౦॥

ఫలమూర్తిసహిత్యేష దత్తేవాపురుషస్-స్మృతః ॥౨౫౦॥

(పానిస్) సడక్టరపానిస్ పానిఇత్యుదితశ్చుతా ।

(పాణిదః) కురు తేచేష్టాం పాణిషుశ్వసనాత్మనా ॥౨౫౨॥

(ప్రణవ) శ్శ్రీతయస్సర్వాః ప్రణవంతి యమీశ్వరమ్ ।

(వృధుఁ) ప్రపంచరూపేణ విస్తృతత్వాద్వినిశ్చితః ॥౨౫౩॥

(హిరణ్యగర్భ) స్వమూర్తం విరాడ్యస్యహిరణ్మయమ్ ।

అణ్డంహిరణ్య గర్భస్యజన్మనః కారణంశుభమ్ ॥౨౫౪॥

అపవనసస్జగ్గాదాయాను వీర్యమధాస్మజత్ ।

తదణ్మభవద్దే మంబ్రహ్మణస్సృష్టి కారణమ్ ॥౨౫౫॥

(శత్రుఘ్న) స్సమరేశతూ) నృర్వాహ్నాన్తి సు పర్వణామ్ ।

(వ్యాప్త)స్పర్శేషుకార్శేషు వ్యాపనాతా రణాశ్చనా॥౨౫౬॥

(వాయుర్) వాతీతిమరు తేజో భనం గన్ధనంభవః ।

(అభోక్షజ) ప్రభుః పృథ్వీద్యౌరక్షం యస్తదస్తరే ॥౨౫౭॥

అజాయతవిరాణ్నామ పురుషగ పూర్ణవిగ్రహః ।

అధ్యక్షతం చీరనేన యెనవాజ్ఞానమక్షజమ్ || ౨౫౮ ||

(ముతు) ప్రద్యుతవోయస్యరూపం కాలస్వరూపిణః ।

(సుదర్శన) స్సుఖేనాసాదృశ్యతే దృఢభక్తిభిః ॥౨౫౯॥

(కాలః) కాలయతే సర్వమితీకాష్టాకలాదికః ।

(పరమేశ్వరీ) స్వేమహిమ్నోపరమే తిష్ఠతీత్యుతః || ౨౬౦ ||

పరమేవాహ్యదాకాశేనాక్షీ నిష్ఠితకేవలమ్ ।

(పరిగ్రహ) స్మర్వగత్వాత్పరితో జ్ఞాయతేబుధైః ॥౨౬౦॥

పరిగృహ్ణోతివాపత్రంపుష్పం భక్త్యాసమర్పితమ్ ।

(ఉగ్ర) ఇత్యేషసూర్యాదిభయహేతుతయాస్మృతః ॥౨౬౧॥

(సంవత్సర) స్మృతిభూతాన్యస్తింస్తస్మిన్జగత్తయే ।

(దత్తో) ౭యంక్షిప్రకారిత్వాజ్జగద్రూపేణ వర్ధనాత్ ॥౨౬౨॥

(విశ్రామో) ౭యంభవామ్భోధాపూర్తిచటగతరణ్ణితే ।

విశ్రామకాంక్షిణోయత్ర పిశ్రామ్యన్విసుఖంజనాః ॥౨౬౩॥

(పిశ్వదక్షిణ) ఇత్యుక్తశ్శక్తోపిశ్వేషుకర్తృసు ।

జామదగ్న్యో ౭థవాభూమిం దక్షిణాత్పేనదస్తవాన్ ॥౨౬౪॥

(విస్తార) స్త్రిజగద్వస్తు యస్త్విన్విస్తార్యతేమహమ్ ॥

(స్థావరస్థా) స్థావరశ్వేష స్థావరస్థితశీలవాః ॥౨౬౫॥

(స్థాణు) శ్పస్థితశీలానిత్యస్త్యస్త్విన్వితిశ్రుతః ।

(ప్రమాణ) మితివిద్వద్భి శ్చిస్తయత్త్వేనగీయతే ॥౨౬౬॥

(అవ్యయం-చీజ) మిత్యేషకథ్యతే నిత్యకారణమ్ ।

(అర్థ) స్ఫుటైకరూపత్వా దర్థ్యతే సకలైర్బుధైః ॥౨౬౭॥

(అనర్థః) ప్రాప్తకామత్వాన్నాస్త్యర్థో ౭స్య ప్రయోజనమ్ ।

(మహాకోశశ్చ) ఛాదితత్వాతోగతైరన్నమయాదికైః ॥౨౬౮॥

(మహాభోగో) మహాన్భోగ ఆనందో ౭ స్యేతికీర్తితః ।

(మహాధనో) ధనంయస్య విత్తేశాత్తతయామహత్ ॥౨౬౯॥

(అనిర్విణ్ణో) న నిర్వేదః యస్యసర్వాథసిద్ధితః ।

(స్థవిష్ట) ఇతివైరాజ రూపేణ మహతాస్థితః ॥౨౭౦॥

(అభూ) ర్మవిద్యతేయస్య భూరుద్భవ ఇతిశ్రుతః ।

(ధర్మయూపో) బధ్యతే ౭ త్రధర్మోయూపేయథాపశుః ॥౨౭౧॥

(మహామఘా) ౭యముద్విశ్యకృతోయ జ్ఞోవిముక్తిదః ।

(నక్షత్రనేమి)ద్భృదయోశంశుమారాహ్వయస్యయః ॥౨౭౩॥

(ప్రవర్తక) సుర్వదైవజ్యోతిశ్చక్రస్యనేమివత్ ।

(నక్షత్రీ) చంద్రీహాపేణ నక్షత్రైరుపసేవితః ॥౨౭౪॥

(క్షమ) సుర్వసమర్థత్వాదఖిలం క్షమతేచయః ।

(క్షామ) సుర్వవికారేషు క్షపితేష్వాత్మనాస్థితః ॥౨౭౫॥

(సమీహనః) పునశ్చాయం సృష్ట్యర్థంసమ్యగీహతే ।

(యజ్ఞ) సుమస్తదేవావాం తృప్తినన్ధాయకత్వతః ॥౨౭౬॥

(శిష్యః) ఫలప్రదాత్మత్వా ద్యప్తవ్యోఽచ్యయమేవహి ।

(మహాజ్య) శ్చప్రకర్షేణయప్తవ్యో మోక్షదాయకః ॥౨౭౭॥

(క్రతు)ర్హియూపసహితోయజ్ఞస్సచహరిస్తృతః ।

(సత్రం)ససత్రాథాసక్తా ఆసేనాయశ్రధాన్వికాః ॥౨౭౮॥

(సతాంగతి) ర్ముముక్షూణా మయమేవపరాగతిః ।

(సర్వదర్శి) పశ్యతియస్సర్వేషాంశ్చకృతాకృతమ్ ॥౨౭౯॥

(విముక్తాత్మా) విముక్తస్వరూపత్వేన స్వభావతః ।

(సర్వజ్ఞ) ఏవసర్వోఽపిజ్ఞశ్చేతిపరికీర్తితః ॥౨౮౦॥

ఉత్తమం జ్ఞానమాపూర్ణమనన్యద్ బ్రహ్మకేవలమ్ ।

(సువ్రతో)౭సౌఖిలుసకృత్ప్రపిన్న భరణవృతః ॥౨౮౧॥

(సుముఖో)యస్యవదనం సువ్రసన్నంశుచిస్త్రితమ్ ।

(సూక్ష్మశ్) శబ్దాదిభిష్టౌల్యకారణైరసమన్వయాత్ ॥౨౮౨॥

(సుఘోషో) మేఘగమ్భిరనిర్ఘోషోస్సముదాహృతః ।

(సుఖిదః) కురుతేశర్తసతాఞ్జేదసతాంద్యతి ॥౨౮౩॥

(సుహృత్తు) ప్రత్యుపకృతి నిరపేక్షోపకారకః ।

(మనోహరో)౭సౌనిరతిశయానంద స్వరూపతః ॥౨౮౪॥

- (జితకోధన్) స్వభావేన కోపజితాస్తు పాపనీమ్ ।
 స్థాపయన్వేదమర్యాదాం హరిర్హన్తిసురద్విషః ॥౨౫॥
- (వీరబాహుస్) సన్తియస్యబాహవశ్శత్రుసూదనాః ।
 (విదారణో) దారయతివివిధంఖల్వధార్మికాః ॥౨౬॥
- (స్వాపనస్) స్వాపయత్యేషమాయయా భక్తివర్జితాః ।
 (స్వవశ)స్తుస్వతంత్రోసాసర్వకార్యేషుసర్వదా ॥౨౭॥
- (వ్యాపీ)వ్యాపోతినిఖిలం విష్ణురేతచ్ఛరాచరమ్ ।
 (వైకాత్మా)నైకరూపత్వా త్సర్వాదిషువిభూతిభిః ॥౨౮॥
- (నైకకర్మకృదు)త్పత్తి స్థితిసంహారకారకః ।
 (వత్సరస్)సర్వభూతాదౌవసతీతి ప్రకీర్తితః ॥౨౯॥
- (వశులో) యస్యభక్తేషు వాత్సల్యంబహుధాశ్రుతమ్ ।
 (వత్సీ)బృహ్దావనేనిత్యం వత్సానామనుపాలనాత్ ॥౩౦॥
- (వత్సీ) నిత్యంపోషణీయః ప్రజా అస్యేతివా స్మృతః ।
 (రత్నగర్భస్) సాగరాంతాగర్భే రత్నానిధారయన్ ॥౩౧॥
- (ధనేశ్వరస్) సమస్తానాంధనానామయమీశ్వరః ।
 (ధర్మగుప్) స్వభవంధర్మంగోపాయతి యుగేయుగే ॥౩౨॥
- (ధర్మకృత్) కురుతేధర్మంస్థాపయన్ లోకసంగ్రహమ్ ।
 (ధర్మీ) సకలధర్మాణాం సదాధారతయాస్మృతః ॥౩౩॥
- (సద్) బ్రహ్మ పరమార్థత్వా ద్యదోతత్పనితశ్రుతః ।
 (అసద్) ఇత్యవరంబ్రహ్మ మిధ్యాత్వాద్భేదకల్పనా ॥౩౪॥
- (క్షరం) సర్వం భూతజాతమపి తద్రూపమిత్యతః ।
 (అక్షరం) నాశరహితం బ్రహ్మేనాఖిలకారణమ్ ॥౩౫॥
- (అవిజ్ఞాతా) నకర్తృత్వభాక్తృత్వా ద్యభిమానవాః
 (విజ్ఞాతా)జీవ ఏతాదృగభి మానావకుణ్డితః ॥౩౬॥

- (సహసాంశు) రముమ్యైవహ్యదిత్యాది గతాంశవః ।
 (విధాతా) శైలశేషాదీః విశేషేణదధాతియః ॥౨౯౭॥
 (కృతలక్షణ) ఇత్యుక్తస్సచ్చిదానద్వలక్షణః ।
 కృతశాస్త్రస్సర్వభావ కృతతల్లక్షణశ్చయః ॥౨౯౮॥
 అశృతం లక్షణం వాస్యసర్వలక్షణకారిణః ।
 (గభస్తి నేమి) స్సూర్యాత్తా గభస్తి చయ మధ్యగః ॥౨౯౯॥
 (గభస్తి నేమిరి) త్యేషఆదిత్యాత్తతయా సదా ।
 మధ్యేగభస్తిపుష్కస్య నేమివత్తత్ప్రవర్తనాత్ ॥౩౦౦॥
 (సత్త్వప్ర) స్సర్వసత్త్వేషు సత్త్వేతిప్రతివాగుణే ।
 (సింహువా) విక్రమశాలిత్వాన్నసింహువాన్మలోపతః॥
 భూతేనసత్త్వేన మహానీశో (భూతమహేశ్వరః) ।
 (ఆదిదేవః) కారణత్వమత్యజస్థివ్యతీత్యతః ॥౩౦౧॥
 (మహాదేవః) ప్రధానత్వాద్దే వానామభిధీయతే ।
 (దేవేశో) వాసవాదీనాంగీర్వాణానామధీశ్వరః ॥౩౦౩॥
 (దేవభృద్-గురు) రిష్టస్త్రిష్టదేవభృత్తద్గురుర్హరిః ।
 (ఉత్తర) స్తూతగర్వశాలీ భవాభ్యేర్వాసముత్తరః ॥౩౦౪॥
 (గోపతిర్) గోపవేషత్వాద్భూమ్యాశ్చపరిరక్షణాత్ ।
 (గోప్తా) సమస్తభూతాని గోపాయతి హరిస్స్వయమ్ ॥౩౦౫॥
 (జ్ఞానగమ్యః) ప్రాప్యతేనసా జ్ఞానైవైవ సకర్మణా ।
 (పురాతన) స్తుకాలేన సపరిచ్ఛిన్నత్యతః ॥౩౦౬॥
 (శరీరభూతభృత్) ప్రాణోదే హభూతానిపోషయన్ ॥
 (భోక్తా) సాస్వరసానస్త సస్తోహనుభవాశ్రయః ౩౦౭॥
 (కపీంద్రః) కాజ్జలాద్భూ మిమపాదితికపింకీటిః ।
 (ఇంద్ర) శ్చసా కపీనాం వానేతాదశరధాత్మజః ॥౩౦౮॥

(భూరిదక్షిణ) ఇత్యశ్వమేధేఽ సాబహుదక్షిణః ।
 (సోమపో) యజ్ఞవ్య దేవ రూపసోమంపిబత్యయమ్ ॥౩౦౯॥
 యజమాన స్వయమపి మర్యాదాం దర్శయన్సతామ్ ।
 అమృతమిబిత్యాత్తా నద్వా(దమృతపఞ్)స్తృతః ॥౩౧౦॥
 (సోమన్) సహజామయా శంభురోషధీశ్వాపి పోషయన్ ।
 (పురుజిత) సబహున్మతూగ్రపవ్య సాజయతీత్యతః ॥౩౧౧॥
 (పురుసత్తమ) ఇత్యేష విశ్వరూపోషహత్తమః ।
 (వినయః) కురుతేదంజం వినయంప్రాణినామితి ॥౩౧౨॥
 (జయ) స్సర్వాణిభూతాని జయతి స్వగుణైరయమ్ ।
 (సత్యసర్గ) ప్రతిజ్ఞాఽస్య నమోఘాభవతీత్యతః ॥౩౧౩॥
 (దాశార్హో) దాశఇత్యుక్తం దానం తదయమర్హతి ।
 (సాత్త్వతామృతి) రిత్యేషసాత్త్వతస్త్రీకృతామృతిః ॥౩౧౪॥
 సత్త్వన్నామ సదా భక్తినిష్ఠయాహరి చిత్తనమ్ ।
 (జీవః) క్షేత్రజ్ఞరూపేణ ప్రాణాన్ధారయతీత్యతః ॥౩౧౫॥
 అయం (వినయితా) సాక్షీవినయిత్యాత్ సమీక్షణాత్ ।
 యద్వా (వినయితా) కూశం నయతైర్గతవాదినః ॥
 (సాక్షీ) సాక్షాత్పశ్యతియన్ సర్వాత్సాసర్వతోముఖః ।
 (ముకుంద) ఇతిభక్తానాం ముక్తిదానాదుదీర్యతే ॥౩౧౬॥
 అమితో విక్రమశ్శౌర్యమస్యే (త్యమితవిక్రమః) ।
 (అమోఘనిధి) నిధియస్తేయస్త్రిన్న మ్భాంస్యశేషతః ॥౩౧౭॥
 చత్వార్యమ్భాంసి పితరోదేవదానవమానవాః ।
 (అనంతాత్మా) సయస్యాత్మాన పరిచ్ఛిన్నఇత్యతః ॥౩౧౮॥
 (మహిమాదధిశయః) కృతేన్నజకృత్యే కార్ణవీకృతే ।
 మధ్యేమహిమాదధేశ్వేత ఇతిసద్భిర్నిగద్యతే ॥౩౧౯॥

(౨౦)

(అక్షక) సుర్వభూతానాం కరోత్యస్తమితిస్త్పతః ।

(అజగ) ప్రద్యుమ్నరూపో^౨యం మావిష్ణోర్వదజాయత ॥౩౨౧॥

(మహార్హ) స్తుమహం పూజామయమేవార్హతీత్యతః ।

(స్వాభావ్యో) నిత్య నిష్పన్న స్వేనైవాభావ్యతేయతః॥౩౨౨॥

(జితామితో) జితాయెనరాగాద్యా మరణాదయః ।

(ప్రమోదన) సస్విత్తుసుఖసుధాస్వాదాత్ప్రమోదతే ॥౩౨౩॥

ప్రమోదయతి వాధ్యానమాత్రేణ ధ్యాయతోజనాః ।

(ఆనంద) ఏషయస్య స్వరూపమానంద ఇత్యతః ॥౩౨౪॥

(నందనో) ^౨సౌనమృద్ధత్వాత్సర్వాభి రుపపత్తిభిః ।

(నంద) సుఖంవైషయికం జీవాత్కాను భవన్ స్త్పతః ॥౩౨౫॥

(సత్యధర్మా) యస్యధర్మా ఆమోఘాస్సకలాగుణాః ।

తిరిత్యేవంత్రయోవేదాః కీర్తితామునిసత్తమైః ॥౩౨౬॥

క్రమసేతాంస్తు యత్తత్త్రివిక్రమో^౨ సిజనార్దనేతిస్తరణాత్ ।

(త్రివిక్రమ) స్త్రీయోలోకాః కాన్తాయెన విశేషతః ॥౩౨౭॥

ఋషిర్వైదేకదేశజ్ఞః (మహర్షిః) కృత్స్నవేదవిత్ ।

మహంశ్చాసావృషిశ్చేతి (మహర్షిః) పరికీర్తితః ॥౩౨౮॥

కపిలో^౨ సౌసాఙ్ఖ్యాచార్యః (కపిలాచార్య) ఉచ్యతే ।

మహర్షిః (కపిలాచార్య) సాఙ్ఖ్యతత్త్వాద్ధబోధకః ॥౩౨౯॥

(కృతజ్ఞ) స్తుకృతంవిశ్వంజ్ఞ ఆత్మేత్యుభయాత్మకః ।

(మెదిలీపతి) రిత్యుక్తః పతిత్వాదఖిలక్షితేః ॥౩౩౦॥

(త్రిపద) స్తుత్రీణి పదాన్యయం ఖలు విచక్రమే ।

(త్రిదశాధ్యక్ష) ఏషత్రిగుణావస్థా సమీక్షణాత్ ॥౩౩౧॥

(మహాశృంగో) మత్స్యమూర్తిశ్శృంగంయస్యమహద్విదుః ।

(కృతాంతకృత్) కృతస్యాస్యజగతోంతజగరోతియః ॥౩౩౨॥

(మహావరాహా) భూదారశ్చారుదం ప్రోబృహద్వపుః ।

(గోవింద) సుచతుష్టప్తిం విద్యావిద్వతియః పుమాన్ ॥౩౩౨॥

(సుషేణ) శ్శోభనాస్సేనాయస్య సత్తిగణాత్తికాః ।

కనకాజ్జదినామాసాయః కనత్ (కనకాజ్జదః) ॥౩౩౩॥

(గుహ్య) గుహయాం హృదయాకాశేయోఽసానిధీయతే

(గభీర) ఏవగమ్భీరః జ్ఞానైశ్వర్య బలాదిభిః ॥౩౩౪॥

(గహనో) దుష్ప్రవేశత్వాదవాఙ్మనసగోచరః ।

రక్షితస్త్రోరవశ్చై (ద్రుప్త) ఇత్యభిధీయతే ॥౩౩౫॥

చక్రమ్ననస్తత్త్వమయం బుద్ధితత్త్వాత్తికాంగదామ్ ।

ధారయల్లోకరత్నార్థం హరిశ్చ-(చక్రగదాధరః) ॥౩౩౬॥

(వేధా) సుర్వాణి భూతానివిదధాతి స్వయమ్ప్రభుః ।

(స్వాగతి) స్త్వజ్ఞంసహాయోఽస్యస్వయమేవజగత్కృతా ॥

(అజిత) స్సాన్వితారేషు నకేనాప్యేవనిజ్జితః ।

కృష్ణద్వైపాయనః (కృష్ణ) స్సాతూన్నారాయణన్-న్యతః ॥

(ధృఢ) స్స్వరూపసావర్థ్య శౌర్యాదేశ్వస్వభావతః ।

(సజగర్షణో)ఽసాయుగవత్ప్రజాః కర్షతినంహృతా ॥౩౩౯॥

(అచ్యుతో) ఽయంనచ్యవత ఏవసజగర్షణోఽచ్యుతః ।

(వరుణో)ఽర్ణస్సంవరణాద్దినాన్తే నిజరశ్మిభిః ॥౩౪౦॥

(వారుణో) వరుణావత్యం వసిష్ఠోవాధకుమ్భజః ।

(వృక్ష) స్తిప్తతియత్యైకిన్-సదావృక్ష ఇవాచలః ॥౩౪౧॥

(పుష్కరాక్షః) పద్మనేత్రః పుష్కరంవాసమశ్నుతే ।

(మహామనా) సు మనసాసృష్టిస్థిత్యైకకృత్తతః ॥౩౪౨॥

(భగవాన్) యస్య షాడ్గుణ్యమస్త్యైశ్వర్యాదిలక్షణమ్ ।

(భగహ) జగతామస్త్యైహస్త్యైశ్వర్యాదికాన్తతా ॥౩౪౩॥

(ఆనందీ) సుఖయావత్వాశ్చ మృద్ధేస్సర్వసన్నదామ్ ।
 (వనమాలీ) వైజయంతీయస్య వక్షసిఖాసతే ॥3౪౪॥
 (హాలాయుధః) కామపాలాయస్యాఽస్తిహలమాయుధమ్ ।
 (ఆదిత్య) ఇత్యహంవిష్ణూరాదిత్యానాముదీరితః ॥3౪౫॥
 (జ్యోతిరాదిత్య) ఇత్యుక్తోయస్స సూర్యస్యమణ్డలే ।
 హిరణ్మయవపుర్భూతిశ్శక్తి చక్రధరోహరిః ॥3౪౬॥
 (సహిష్ణు) రిత్యయం శీతోష్ణాదివ్యవస్థాసహస్-త్కృతః ।
 (గతిసత్తమ) ఇత్యేషగతేశ్చ పృథసత్తమః ॥3౪౭॥
 (సుధన్వా) ఽసాయస్య శార్దూలద్వీయాదిమయంశుభమ్ ।
 (సఖిజ్ఞపరశు) ర్యస్యపరశుశ్మత్రుఖిజ్ఞనః ॥3౪౮॥
 అఖిజ్ఞఇత్యకుఠో వా జామదగ్న్యకృతైర్వరేః ।
 (దారుణశ్చ) శ్రుతిసమ్మార్గ విరోధిజనదారణః ॥3౪౯॥
 (ద్రవిణప్రద) ఇత్యర్థం భక్తేభ్యః ప్రదదాతియః ।
 దివస్సంస్మర్యనాద్యోఽసౌ (దివస్సప్సరి) తికథ్యతే ॥3౫౦॥
 (దివస్సప్సరి) త్యన్త రిక్షస్పర్శియో బలినిగ్రహే ।
 (సర్వదృగ్వాప్యస) ఇత్యేషసర్వజ్ఞానవివర్ధనః ॥3౫౧॥
 సర్వదృక్సర్వదర్శివావేదవ్యాసోమహామునీః ।
 (వాచస్పతి) రజశ్చేతివాచస్పతి (రయోనిజః) ॥3౫౨॥
 వేదవృత్తసమాఖ్యానై (స్త్రిసామా) ఽభిష్టుతస్త్రిభిః ।
 (త్రిసామా) సంస్తుతస్సామవిశేషైస్త్రీభిరిత్యుతః ॥3౫౩॥
 (సామగః) ప్రోచ్యతేసామ సుస్వరంయస్సుగాయతి ।
 (సామ) చాయంసామవేదో యద్విభూతితయాత్మకః ॥3౫౪॥
 (నిర్వాణం) చిత్సుఖంసర్వదుఃఖోపశమలక్షణమ్ ।
 (భేషజం) సర్వసంసారిరోగితాం పరమాషధమ్ ॥3౫౫॥

(భీషణ) ష్యేషసంసార రోగనిశ్చేషహరకః ।

గీతశాస్త్రోపధం ప్రాహుర్యంపుంసాంశ్రేయసేహారిమ్ ॥3౫౬॥

(సన్న్యాసకృద)యం యేనతుర్యో మోక్షాశ్రమఃకృతః ।

(శ్రమ) స్సన్న్యాసి నాథర్కమాచక్షే శమమేవయః ॥3౫౭॥

(శాస్త్ర) స్త్వసజ్ఞో విషయస్సుభేషు విగతస్సగ్రహః ।

(నిష్ఠా) తత్రైవ భూతాని తిష్ఠన్తి నితరామితి ॥3౫౮॥

(శాస్త్ర) స్సచస్తవిద్యాయా నిర్వృత్తిర్భగ్న్యాకేవలమ్ ।

(పరాయణం) పరంస్థానం పునరావృత్తివర్జితమ్ ॥3౫౯॥

(శుభాజ్ఞ) స్సద్దరం దేహమావహన్న్యాయదర్శనః ।

(శాస్త్ర) దస్తదదాత్యేషరాగద్వేషహరిం సతామ్ ॥3౬౦॥

(సప్తా) సనర్జసకలం సర్గాదా స్వవిభూతిభిః ।

(కుముదః) కా-పృథివ్యాంయః పద్మాయామివమోదతే ॥3౬౧॥

(కువలేశయ) ఇత్యుర్వీవలనాద మ్ముధేర్జలమ్ ॥

కువలస్తత్రశేతేయశ్ - శేషపర్యజ- శోభితే ॥3౬౨॥

అశేత తక్షకాత్కా వా కువలే బదరీఫలే ।

(గోపితో) ధేనురత్కారం గోవర్ధన ధరోహరిః ॥3౬౩॥

(శరీరగ్రహణాద్వా భూభారావతరణేచ్ఛయా ।

(గోపతిః) పోషితాయేన గావస్సర్వాస్తృణామ్బుభిః 3౬౪॥

(గోప్తా) దాశరథిస్సర్వధరణీ భరణక్షమః ।

(వృషభాత్) ధర్మపవదృష్టిర్యస్య మహాత్మనః ॥3౬౫॥

వృషభ-వర్షకే సర్వాభీష్టాన్యపి యదక్షిణీ ।

(వృషప్రియః) ప్రియోయస్య వృషో ధర్మఇతిశ్రుతః ॥3౬౬॥

(అనివర్తి) రిపోర్భీత్యా ధర్మాద్వాననివర్తతే ।

(నివృత్తా) నివృత్తత్వాద్విషయే భృష్టదాన్యకః ॥3౬౭॥

(సంతేష్టా) ప్రళయే సర్వంసూక్ష్మం సంక్షిప్తవాన్జగత్ ॥

(తేమకృత్) కురుతేతేనుం లబ్ధరక్షణలక్షణమ్ ॥3౬౮॥

(శివః) స్వనామస్త్యత్యై వకురుతేకుశలంనృణామ్ ।

(శ్రీవశ్యవతౌ) శ్రీవత్సలాఞ్ఘనం వక్షసావహన్ ॥3౬౯॥

(శ్రీవాసో) ౭యంసదావాసఃయః కల్యాణగుణాశ్రయః ।

(శ్రీపతిర్) వరయామాసయం శ్రీఃక్షీరాద్ధికన్యకా ॥ 3౭౦॥

(శ్రీమతాంవర) ఉత్కృష్టః బ్రహ్మాదీనాం త్రయీమతామ్ ॥

(శ్రీద) స్సర్వార్థసంసిద్ధిదాయీసంశ్రయతాంసతామ్ ॥

(శ్రీశశ్ -) శ్రీస్సృష్టరాశక్తి రీశస్తస్య ఇతీర్యతే ।

(శ్రీనివాసో) నివసతి శ్రీమత్సుశుభకర్తృసు ॥3౭౧॥

(శ్రీనిధి) స్సనిధీయస్తేయస్త్రినిఖిలశక్తయః ।

శ్రియంవిభావయన్నాణాం వివిధాం (శ్రీవిభావనః) ॥3౭౨॥

(శ్రీధర) స్సిద్ధతనయాం ధృతవాన్వక్షసిశ్రియమ్ ।

(శ్రీకరః) కురుతేపుంసాంస్త్రరతాంస్తువతాశ్శ్రియమ్ ॥3౭౩॥

(శ్రేయ) స్సుఖస్యసమ్ప్రాప్తి సేనాయామనపాయినీ ।

(శ్రీమాన్) శ్రియస్సమస్తాశ్చ సన్త్యన్త్యైవమహాప్రభోః ॥3౭౪॥

(లోకత్రయాశ్రయ) స్సర్వజగతాజ్ఞాక ఆశ్రయః ।

(స్వక్ష) శ్శుభేఅమ్బుజాభే అక్షిణీయస్యచక్రేణః ॥3౭౫॥

(స్వజ్ఞ) స్సలక్ష్మీరమణః సర్వావయవసుద్ధరః ।

(శతానన్దో) భిన్నఏకో౭ప్యానన్దోబహుధారకవత్ ॥3౭౬॥

(నన్దిర్) నన్దత్యవిరతం పరమానన్దవిగ్రహః ।

(జ్యోతిర్గణేశ్వరో) జ్యోతిర్గణానాంయః ప్రకాశకః ॥3౭౭॥

(విజితాత్మా) విశేషేణజితాత్మా జితమానసః ।

(అవిధేయాత్మా) నకేనాప్యేతద్రూపం విధీయతే ॥3౭౮॥

- (సర్వీర్థి-) సర్వఫలదమమోఘం యస్యకీర్తనమ్ ।
 (భిన్నసంశయ) ఇత్యప్యపాక్షిత్వాపస్త సంశయః ॥౩౨౦॥
 (ఉద్విగ్ధస్-) సర్వభూతేభ్యః-సముద్రిక్తిస్సదావిభుః ।
 (సర్వతత్పరుర) భుం స్వచైతన్యేన వశ్యతి ॥౩౨౧॥
 (అనీశో) యస్యనాస్తీశస్-సమస్య జగదీశితః ।
 (శాశ్వతస్థిర) అనన్త్యాన్మహుర్జ్ఞాతోఽప్య విక్రియః ॥౩౨౨॥
 (భూషయన్-) సాగరోపాంత శయ నాద్రావణాంతకః ।
 (భూషణో) బహుభిన్-స్వచ్ఛావతారై ర్భూషయన్భువమ్ ॥
 (భూతిన్) సజ్జావిభూతిర్వా విభూతేః కారణత్వతః ।
 (విశోకశ్-) శోకరాహిత్యాత్పరమానంద లక్షణః ॥౩౨౩॥
 (శోకనాశన) ఇత్యాశున్నర్తాణాం శోకనాశనః ।
 (అర్చిష్టాం) శ్చంద్రసూర్యాద్యా అర్చిష్టన్తోయదర్చిషా ॥౩౨౪॥
 (అర్చితః) పూజితోవిష్ణు ర్భ్రష్టద్యేగ్లోఃపూజితైః ।
 (కుమ్భా) ౨ సాకుమ్భవద్య స్త్రీనుర్వమేతత్ప్రతిష్ఠితమ్ ॥౩౨౫॥
 (విశుద్ధాత్మా) విశేషేణ శుద్ధ ఆత్మాగుణాధికః ।
 (విశోధనః) క్షవయతి స్మృతిమాత్రేణ దుష్కృతమ్ ॥౩౨౬॥
 (అనిరుద్ధ) శ్చతుర్థస్సౌమ్యహ్వాహ స్సజుర్దక్షణాదికః ।
 ఏషో(౨ప్రతిరథో) యస్యనాస్తి ప్రతిభటః క్వచిత్ ॥౩౨౭॥
 (ప్రమ్యమో) ద్రవిణంయస్య ప్రకృష్టంస ప్రకీర్తితః ।
 అమితోవిక్రమశ్-శౌర్య మస్యే (త్యమితవిక్రమః) ॥౩౨౮॥
 (కాలనేమినిహో) కాలనేమిం నిహతవానితి ।
 (వీర)స్సంఖ్యాంవినాశత్రోన్విజిత్యా ౨౨ జౌవిరాజతే ॥౩౨౯॥
 (శూరశ్-) శూరకులోద్భూతో మహాబలవరాక్రమః ।
 శూరాణాం వాసవాదీనామీశశ్- (శూరజనేశ్వరః) ॥౩౩౦॥

(త్రిలోకాత్మా) త్రిలోకాంతర్యామీ లోక త్రయాత్మకః ।

(త్రిలోకేశః) ప్రవర్తంతై త్రయోలోకా యదాజ్ఞయా ॥3౯౨॥

(కేశవో) యస్య సూర్యాదివ్యంశవః కేశసంజ్ఞితాః ।

కేశాన్-సర్గస్థితిలయ కృతోవాసంతిశక్తయః ॥3౯౩॥

(కేశిహః) కేశినామానందైతేయం హతవానితి ।

(హరిర్) హరితవగ్ధాద్వా హరణాద్వాఽఖిలాంహసామ్ ॥3౯౪॥

(కామదేవః) కామ్యతే సాదేవస్సర్వ ఫలాద్ధిభిః ।

(కామపాలః) పాలయతి సర్గానామాన్వసేవినామ్ ॥

(కామీ) సర్వేసన్దికామాః పూర్ణకామతయాస్యయత్ ।

(కాంతస్) స్వరూపాతిశయాత్పుంసామపి మనోహరః ॥3౯౫॥

(కృతాగమః) కృతా యేనశ్రుతిస్మృతి ముఖాగమాః ।

(అనిర్దేశ్యవపుర్) నేదమీదృగిత్యేవ యద్వపుః ॥3౯౬॥

(ఃష్టున్-)స రోదసీవ్యాప్య యతాఽనిరధికాపునః ।

(వీరో) గతిప్రజననాద్విరభాత్పర్థ యోజనాత్ ॥3౯౭॥

గతిప్రజనకాఽత్యాది యుక్తత్వాద్విర ఉచ్యతే ।

(అనన్త) స్త్వపరిచ్ఛేదాద్దే శాతా లాచ్చవస్తతః ॥3౯౮॥

ధనంజయః దిగ్విజయే పాణ్డవానాం (ధనంజయః) ।

(బ్రహ్మణ్యో) బ్రహ్మణే వివ్రతపోవేదాత్తనేహితః ॥౪౦౦॥

(బ్రహ్మకృద్) బ్రహ్మ జాతిఞ్చితపోజ్ఞానం కరోతియః ।

(బ్రహ్మ) భూతాని సృజతిచతురాస్యాత్మనేత్యతః ॥౪౦౧॥

(బ్రహ్మే) త్యగోచరం వాచాంసద్విదానద్వలక్షణమ్ ।

బృహత్త్వాద్బృహం హృణత్వాద్వా (బ్రహ్మే)తి పరికీర్తితమ్ ॥

బ్రహ్మ వేదాదికం వృద్ధింనయన్ (బ్రహ్మవివర్ధనః) ।

(బ్రహ్మవిత్) సకలాన్వేదాం స్తదర్థమపి వేత్తియః ॥౪౦౩॥

- (బ్రాహ్మణో) ద్విజరూపేణ సర్వలోకహితోద్యతః ।
 (బ్రహ్మ) తచ్చైషభూతాయ సర్వేచబ్రహ్మసంజ్ఞితాః ॥౪౦౪॥
 (బ్రహ్మజ్ఞాన్-బ్రహ్మకాన్ సర్వాన్వేదాజ్ఞానాతియస్వయమ్ ।
 బ్రాహ్మణాం ప్రియస్తే స్యప్రియావా (బ్రాహ్మణప్రియః)॥
 (మహాక్రమః) పదన్యాసాః మహాంతో యస్యకీర్తితాః ।
 (మహాకర్తా) యస్యకర్తృ జగత్సర్వాదికం మహత్ ॥౪౦౬॥
 (మహాతేజా) యస్యమహాతేజ స్సూర్యాదికం మహత్ ।
 (మహేంద్రగో) మహాస్సర్పణ-సర్పాణా మేషవాసుకిః ॥౪౦౭॥
 (మహాక్రతున్) స్వయంఽష్టరశ్వమేధో మహాక్రతుః ।
 (మహాయజ్ఞా) లోక సర్వ హార్యం యజ్ఞాం సంతతియః ॥౪౦౮॥
 (మహాయజ్ఞ) స్తు యజ్ఞానాం జపయజ్ఞో మహాన్ స్మృతః ।
 (మహాహవిర్) జగత్సర్వం బ్రహ్మగౌహూయ తేయతః ॥౪౦౯॥
 (స్తవ్యో) స్తూతాయ తేన రైర్వస్తోతాకస్య చిత్స్వయమ్ ।
 (స్తవప్రియో) యస్య భక్తైః క్రియమాణన్ స్తవః ప్రియః ౪౧౦॥
 (స్తోత్ర) స్తు స్తూతాయ తేయేన వాక్తృయేన తదవ్యయమ్ ।
 స్తుతిరూపస్స పవోక్తస్ (స్తుతి) శ్చ స్తవనక్రియా ॥౪౧౧॥
 (స్తోతా) యస్తోతి పురుషస్తుతికర్తా సచావ్యసా ।
 (రణప్రియస్) స్వయం ఓరోధతేషభ్రాతృయథానియః ॥౪౧౨॥
 (పూర్ణస్) సమస్తకామైశ్చ సమృద్ధసర్వశక్తిభిః ।
 పూరయస్సర్వ సమృద్ధిర్భక్తాన్ (పూరయతా) హరిః ॥౪౧౩॥
 (పుణ్యస్) స్మరణమాత్రేణ తుపయస్సర్వకల్మషమ్ ।
 (పుణ్యకీర్తిర్) యస్యకీర్తిస్సర్వ పుణ్యపదా నృణామ్ ॥౪౧౪॥
 (అనామయః) పీడ్యతే న కర్మజై రామయైరయమ్ ।
 (మనోజవ) స్సర్వగత్వాజ్ఞవోస్య మనసోయథా ॥౪౧౫॥

* తీర్థాన్యపదిశన్నశ్వగ్రివ (స్తీర్థకరస్) స్తుతః ।
 (వసురేతా) యస్యపీఠ్యం తద్భ్రహ్మాంహిరణ్మయమ్ ॥౪౦౬॥
 (వసుప్రవో) వసుధనం ప్రకర్షేణ దదాతియః ।
 పునర్ (వసుప్రద) ఇతిదైత్యానాంధన ఖణ్డనాత్ ॥౪౦౭॥
 (వాసుదేవో) హరిస్సాత్మాద్-వసుదేవస్యనన్దనః ।
 (వసుర్) వసన్తిభూతాని తస్మిన్స్తేమతథాస్వయమ్ ॥౪౦౮॥
 ఆయం (వసుమనా) యస్య మవో వసతిసర్వతః ।
 (హవిర్) బ్రహ్మహవిరితివచనేన నిగద్యతే ॥౪౦౯॥
 (సర్వతీర్) గతిరుత్కృష్టా స్వయంవాసద్భిరాప్యతే ।
 (సత్కృతి) శ్చక్వతిర్యస్య జగద్రత్నామయీసతీ ॥౪౧౦॥
 (సత్తా) ౭నుభూతి సాజాశ్యవైజాత్యరహితాత్మకః ।
 (సద్భూతి) శ్చస్పవోక్తః పరమాత్మావిదాత్మకః ॥౪౧౧॥
 (సత్పరాయణ) ఇత్యుక్తః పాప్రస్థానం సతామితి ।
 (శూరసేవో) యస్యసేనాశ్శూరా హనుమదాదయః ॥౪౧౨॥
 (యమశ్రేష్ఠో) యదుషుయః ప్రధానం దేవకీసుతః ।
 * నివాసవృక్ష స్సానూనాం (సన్నివాస) ఇతిస్తుతః ॥౪౧౩॥
 (సుయామున) స్తు నద్వాద్యై శ్శోభనైర్యామునైర్వృతః ।
 (భూతావాసో) యత్రభూతాన్యావసన్త్యఖిలానిసః ॥౪౧౪॥
 (వాసుదేవస్) సస్పృభక్తావాసస్సద్వీవృతీశ్వరః ।
 (సర్వాసునిలయో) యత్ర శ్రీయన్తేఽఖిలాశవః ॥౪౧౫॥
 (అనలో) యస్యనైవాస్తి పర్యాప్తిశ్శక్తి సమ్పదామ్ ।
 (దర్పహీ) హన్త్యసన్తార్థ సత్తానాందర్పమిశ్యతః ॥౪౧౬॥
 (దర్పదః) పుణ్యశీలానాందర్పం సత్త్వందదాతియః ।
 (దృష్టస్) స్వాత్మాశ్శుతర సాహ్లాదాత్ప్రముదితస్పదా ॥౪౧౭॥

- (పక్షర) శ్శక్యతేభక్తేనర్తుం నాన్యైఃకథశ్చన ।
 (అపరాజిత) ఇత్యేష రిపుభిర్నవరాజితః ॥౪౨౮॥
- (విశ్వమూర్తిర్) విశ్వమిదం యస్యమూర్తిర్మహాత్మనః ।
 (మహామూర్తిర్) యస్యమూర్తిర్మహతీ శేషశాయినః ॥౪౨౯॥
- (శిష్టమూర్తిర్) జ్ఞానమయ్యాంలేజ సీంవాతనుంవహా ।
 (అమూర్తిమాన్) నయస్యాస్తి మూర్తిః కర్మబంధనా ॥౪౩౦॥
- (అనేకమూర్తిర్) లోకోపకారాయ బహురూపభృత్ ।
 (అవ్యక్తో) ౭నేకరూపో౭ పివ్యజ్యతే నాయమీదృశః ॥౪౩౧॥
- (శతమూర్తిర్) సంవిదాత్మానానామపరికల్పవా ।
 (శతాననో) విశ్వరూపభృత నానావిధాననః ॥౪౩౨॥
- (ఏక) సతాస్వరూపత్వాదద్వితీయ ఇతిస్మృతః ।
 (వైక) స్తమాయయా౭నేక రూపత్వాత్పరికీర్తితః ॥౪౩౩॥
- (సప) స్తయజ్జరూపత్వాత్సోమో యత్రాభిమాయతే ।
 (క) ఇతిస్తూయతేకృష్ణః కశబ్జస్సుఖవాచకః ॥౪౩౪॥
- (కిమి) త్యానస్తరూపత్వాతిం బ్రహ్మాతిపిచార్యతే ।
 (యచ్చ) జ్ఞేకోచ్యతేసిద్ధం యద్వస్తాద్ది శ్యతేద్రువమ్ ॥౪౩౫॥
- (తత) నోతీత్యభిహితమోం తత్సనితి కీర్తనాత్ ।
 (అనుత్తమం పదం) నాస్మాచుత్తమం విద్యతేపదమ్ ॥౪౩౬॥
- (లోకబంధు) రయం విష్ణుర్మసిల్లోకో ౭మబద్ధ్యతే ।
 లోకానాంజనక త్వాచ్చకార్యాకార్యోపదేశనాత్ ॥౪౩౭॥
- (లోకనాథ) శృణోకానామీష్టేదష్టోపతాపకః ।
 నాశ్యతే-పార్శ్వ్యతే లోకైరాశాస్తే నాథతేచరా ॥౪౩౮॥
- (మాధవో) ౭శౌభ ధుకులేజాతో యాదవపావనః ।
 (భక్తకృష్ణ) ఏషస్వభవేషుసి ౭వ మానసః ॥౪౩౯॥

- (సువర్ణవర్ణో) వర్ణోఽస్య సువర్ణస్యేవభాస్వరః ।
 (హేమాజ్ఞస్) సూర్యవిమ్బాంతర్వర్తిదేవోహిరణ్మయః ॥౪౪౦॥
- (వరాజ్ఞశ్) శోభనాన్యజ్ఞాన్యస్య పాన్దర్యశాలినః ।
 చన్దనైరణ్డదైర్భవ్యై నుభ్విషితశ్ (చన్దనాజ్ఞశ్) ॥౪౪౧॥
- (వీరహే) త్యవధీ ద్వీరానావణప్రముఖాన్రణే ।
 (విషమన్) సాహ్యరాహిత్యాదుక్త స్సర్వవిలక్షణః ॥౪౪౨॥
- (శూన్య) శ్వనిర్విశేషత్వాన్నై హనానాస్తికిఞ్చన ।
 (ఘృతాశీః) పాస్తనిఖిల కామత్వాద్విగతస్పృహః ॥౪౪౩॥
- (అచలో) నచలత్యేష స్వరూపాచ్చ పరాక్రమాత్ ।
 (చల) శ్వలతి సర్వేషులోకేషు పవనాన్తనా ॥౪౪౪॥
- (అమానీ) యస్యనాప్త్యాత్మాభిమానోఽనాత్మవస్తుషు ।
 (మానద) స్త్వాత్మాభిమానదానతోఽనాత్మవస్తుషు ॥౪౪౫॥
- (మాన్య) సుర్వేశ్వరత్వేన పూజనీయోఽఖలైర్దనైః ।
 (లోకస్వామీ) సమస్తానాం లోకానామేకఃకుశ్వరః ॥౪౪౬॥
- (త్రిలోకధృద) యంలోకత్రితయం ధారయన్స్వయమ్ ।
 (సుమేధా) శ్శోభనామేధా యస్యసర్వకలాసుచ ॥౪౪౭॥
- (మేధజో) జాయతేమేధే క్రతావీతి నిరుచ్యతే ।
 (ధన్యః) కృతార్థస్సకలో పనిషత్ప్రతిపాదితః ॥౪౪౮॥
- (సత్యమేధా) ఇత్యమోఘమేధయాస్యార్థనిశ్చయః ।
 (ధరాధరో)ఽవై శ్శేషదైర్భవశేషాంధారయన్ధరామ్ ॥౪౪౯॥
- (తేజోవృష) స్తేజసారగూపేణాపాం విసర్జనాత్ ।
 అయం (ద్యుతిధరః) కాంతింధస్తే సర్వాతిశాయినీమ్ ॥౪౫౦॥
- (సర్వశస్త్ర) భృతామేష (పర)శ్చక్రాద్యుదాయధః ।
 (ప్రగ్రహ)స్తు ప్రగృహ్ణోతి స్వప్రసాదోన్ముఖాన్జనాన్ ॥౪౫౧॥

భావతో విషయారణ్యే మద్ధాస్తేన్ద్రియవాజినః ।

(నిగ్రహాన్) స నిగ్రహాంతి సర్వం సంతమసేన యః ॥౪౫౨॥

(వ్యగ్రాన్) సయస్య ఏగతాగ్రమంతమిరీతః ।

(అవ్యగ్ర) శ్వావ్యవైయగోయో భక్తానామవనేషువా ॥౪౫౩॥

(వైకశ్మంకన్) సమైర్వాత్సా చతు శ్శృణ్వశ్శహవ్యవాత్ ।

(గదాగ్రజో) యజ్ఞా తేగ్రగదాన్తన్తా గ్రదితిశ్రుతః ॥౪౫౪॥

(చతుర్ముక్తిర్) విరాడ్రూపం త్రిమూర్తిస్తుర్య మస్యయత్ ।

(చతుర్బాహు) శ్శృణ్వచక్ర గదాశార్ఙ్గలసత్కరః ॥౪౫౫॥

(చతుర్వ్యూహవా) యస్యచత్వారోపూర్వాహుపురుషసంజ్ఞితాః ।

శరీరపురుషశ్చక్షక పురుషో వేదపూరుషః ॥౪౫౬॥

మంత్రపూరుష ఇత్యే తేచత్వారః పురుషాన్-స్మృతాః ।

(చతుర్గతి) శ్చతుర్వన్తాశ్రమితాం గతిరిత్యతః ॥౪౫౭॥

యస్యవా సింహ శార్దూల గజ గోభిస్సమాగతిః ।

(చతురాత్మా)న్తః కరణచతుష్టయ మయాత్మకః ॥౪౫౮॥

మనోబుద్ధిరహంకారశ్చిత్తం కరణమాన్తరమ్ ।

చతురంవామనోయస్య రాగద్వేషాదివర్జితమ్ ॥౪౫౯॥

(చతుర్భావో) భవత్యస్తాద్ధర్మాద్యర్థ చతుష్టయమ్ ।

(చతుర్వేదవిదా) మ్నాయచతుష్టయ విదర్థతః ॥౪౬౦॥

(ఏకపాత్) 'పాదోఽస్యవిశ్వాభూతాన్' తిశ్రుతేన్-స్మృతః ।

(సమావర్త)స్తుసంసార చక్రమావర్తయన్సదా ॥౪౬౧॥

(అనివృత్తిః) కుతోఽప్యాత్మాస్యా నివృత్తాన్తనామకః ।

(అనివృత్తం మనోవాస్య సదాసర్వత్రవర్తనాత్ ॥౪౬౨॥

(దుర్జయశ్) శత్రుభిర్జేతుం సర్వోపాయైర్నశక్యతే ।

(దురతిక్రమ) నామైనం నాతికామిన్తికేచన ॥౪౬౩॥

- (మర్లభో) లభ్యతేభక్త్యా సాహిపుంసాంసుమర్లభా ।
 (మర్లమో)జ్ఞాయతేకైశ్చిద్దుః ఖేన వ్రతచర్యయా ॥౪౬౪॥
 (మర్లః) ప్రతిహతైరన్తరామైర్దుఖాదవాప్యతే ।
 (మరావాసో) యోగవిద్భిర్దుః ఖేనావాస్యతేయతః ॥౪౬౫॥
 (మరారిహో) చుప్తహస్తా దుర్మాగ్దాహి దురారిణః ।
 (శుభాన్తశ్) శోభనైరక్షైర్ధ్యాతస్సర్వ శుభప్రదః ॥౪౬౬॥
 (లోకసారం) ఇత్యేష భృగ్వన్లొకసారగః ।
 (ప్రణవో)లోక సారస్సృతైనగమ్యో ౭థవాభవేత్ ॥౪౬౭॥
 (సుతస్తుశే) శోభనస్తన్తుః ప్రపజ్ఞో ౭స్యేతివిశ్రుతః ।
 (తన్తువర్ధన) ఇత్యేవం ప్రపజ్ఞంపరివర్ధయన్ ॥౪౬౮॥
 (ఇన్ద్రకర్మా) యదైశ్వర్యమిన్ద్ర స్యైవోపలభ్యతే ।
 (మహాకర్మా) యస్యకర్తృమహద్వ్యో మాదికల్పనమ్ ॥౪౬౯॥
 (కృతకర్మా) కృతార్థో ౭సా యనకర్మాఖిలంకృతమ్ ।
 (కృతాగమో) యేనకృతా ఆగమావేదలక్షణాః ॥౪౭౦॥
 (ఉద్భవన్) సమ్భవోజన్మయస్యావగత ఇత్యుతః ।
 (సున్దరో) జగదానన్ద దివ్యమజ్జళ విగ్రహః ॥౪౭౧॥
 (సున్దో) మనాంసి దైత్యానా మునత్తిన్ద్రేదయత్యుతః ।
 సున్దదాతీతసున్దో ౭యమార్ద్రభావ కృపాకరః ॥౪౭౨॥
 (రత్ననాభో) యస్యనాభీరత్నవత్కాన్తిశాలినీ ।
 (సులోచనశ్) సునేత్రత్వాత్సుజ్ఞానత్వాదపిత్స్యతః ॥౪౭౩॥
 (అరగః) పూజ్యతమైర్నృప్తాదిభిరవ్యర్చ్యతేయతః ।
 వాజ-మన్మం సనోత్యేషదత్తే (వాజసనో)౭ర్థినామ్ ॥౪౭౪॥
 (శృణ్వీ) మత్స్యవిశేషాత్కావ్రళయా మృసిశృణ్వవాన్ ।
 (జయన్తో) ౭సాసర్వశత్రుజయోత్ కర్షేణవర్తతే ॥౪౭౫॥

సర్వంపిదజ్ఞయత్యేష రాజాదీన్ (సర్వవిజ్ఞయా) ।

(సువర్ణవిష్ణుర్) మాత్రాత్మాశోభనాతురసంయతః ॥౪౨౬॥

సువర్ణసదృశాశ్వాస్య బిద్వవోఽవయవాశ్చితి ।

(అత్తోభ్యః) త్తోభ్యతేనైష బాహ్యభ్యస్తరశత్రుభిః ॥౪౨౭॥

సర్వవాగీశనేతృత్వాత్ (సర్వవాగీశ్వరేశ్వరః) ।

(మహాప్రద) ఇవైతస్మిన్నానందే సుఖమాస్యతే ॥౪౨౮॥

తజ్జైస్తాపత్రయాన్సుక్తేరత ఉక్తోమహాహ్రదః ।

(మహాగర్) గర్తృభవ యస్యమాయాదురత్యయా ॥౪౨౯॥

(మహాభూతన్) సర్వభూతాతిశాయి మహిమాన్వితః ।

(మహానిధిర్) భూతజాతమస్మిన్ సర్వం నిధీయతే ॥౪౩౦॥

(కుముదో) మోదయన్భూమిం భూరిభారావతారణాత్ ।

(కున్దరో) దారయన్కుర్వీం హిరణ్యాక్షజిఘృక్షయా ॥౪౩౧॥

కున్దాభానాంరచానాంవాదానాదాదానతస్తథా ।

(కున్దః) కున్దవదచ్ఛత్వాద్రామోఽయమ్మథవాగ్రజః ॥౪౩౨॥

(పర్జన్య) స్తాపశమనా త్పార్థితానాఞ్చవర్షణాత్ ।

(పావనన్) స్మృతిమాత్రేణ పునాతినిఖిలాజ్ఞానాన్ ॥౪౩౩॥

(అనిలో) ఽసావగహనోఽనిలస్తుగహనార్థకః ।

ఇలతిస్వపితృజ్ఞ ఇలోజ్ఞాన్య నిలాహ్వయః ॥౪౩౪॥

(అమృతాశన్) సుధాందేవాన్పాయయంశ్చన్వయంపిబన్ ।

(అమృతాశో) యమథవా భక్తవాంఛాభి పూరణాత్ ॥౪౩౫॥

అమృతస్యద్వి భవ్యాగ్లేష్వనా (ఽమృతవపుర్) హరిః ।

అమృతంవపురస్యేతి నిత్యశ్చద్వాత్తనాథవా ॥౪౩౬॥

(సర్వజ్ఞన్-)స్వమహిమైవ సర్వజ్ఞానాతితత్త్వతః ।

(సర్వతోముఖ) ఇత్యుక్తస్-సర్వతోఽశిరోముఖః ॥౪౩౭॥

(సులభః) పత్రపుష్పద్వైః ప్రీతోభక్త సమర్పితైః ।

సుఖేన లభ్యతే భక్తై స్సర్వాభీష్టఫలవదః ॥౪౮౮॥

(సువ్రతశ్) శోభనంభుజ్జే నువ్రతత్యఖిలాత్మభాక్ ।

(సిద్ధో) యస్యాస్తిసర్వార్థ సిద్ధిన్-సిద్ధ్యతి భక్తితః ॥౪౮౯॥

(శత్రుజిత్) విబుధారాతీన్ సర్వాజ్ఞయతిసంయుగే ।

(శత్రుతాపన) ఏషస్సనామ్నా సప్తాపకారకః ॥౪౯౦॥

(న్యగ్రోథో) మాయయాసర్వం పరాభూతోరుణద్ధియః ।

ఉద్భూతః కారణత్వేన హృదిరాది(త్యుదుమ్బరః) ॥౪౯౧॥

అథవాయంకారణత్వాదమ్బరాదప్యుదార్థవగః ।

(అశ్వభశ్) శ్వోఽపినష్టా తాసంసారాత్తతయేత్యతః ॥౪౯౨॥

చాణూరాఖ్యం జయన్నస్థం (చాణూరాన్ధ్రస్తిమూదనః) ।

(సహస్రార్పిర్)యస్యసన్తిజ్వాలామాలాః-సహస్రశః ॥

(సప్తజిహ్వ) హుతవిహ్వముఖం సర్వహవిర్భూతమ్ ।

(సప్తైధాన్) సప్తపంఖ్యాని స్థానాన్యస్యానిలాత్మనః ॥౪౯౪॥

(సప్తవాహన) ఆదిత్యన్-సప్తాశ్వోయద్రథోమహాః ।

(అమూర్తిర్)మూర్తిరహితః పశ్చభూతాత్మనామరిః ॥౪౯౫॥

(అనఘా) దుఃఖరహితోవ్యసనానామభావతః ।

(అచింత్య) ఏషచింతాత్రః ప్రమాణానామనోచరః ॥౪౯౬॥

(భయకృత్) కురుతేభీతిమసన్వార్గప్రవర్తినామ్ ।

భయన్నాశయతిస్వాఙ్గి సేవిनाం(భయనాశనః) ॥౪౯౭॥

(అణుర్)బ్రహ్మైవ సాత్త్వ్యాతి శయశాలిస్త్వభావతః ।

(బృహద్భ్ర)హ్మైత్యభిహితంబృహత్త్వాద్బృహణత్వతః ॥౪౯౮॥

(కృశః) కార్యాదశ (స్థూలః) స్థౌల్యో సర్వాత్మకత్వతః ।

(గుణభృష్టు)ప్రకృత్యాత్మా సత్త్వాదితీతయాన్ధ్రణాత్ ॥౪౯౯॥

- (నిర్దుణ్) గుణసమ్మన్ధరాహిత్యాత్పరమార్థతః ।
 (మహాన్) సర్వగతత్వేపి సర్వసజ్జవివక్షితః ॥౫౦౦॥
 (అభృతః) కేనవిదపినధృతః-సర్వభూతధృత్ ।
 (స్వధృతః) స్వమహిమైవ ధృతః-స్వస్తిన్ప్రతిష్ఠితః ॥౫౦౧॥
 (స్వాస్యత్) శుభంయువదనస్సర్వవేదోపదేశనాత్ ।
 (ప్రాగ్వింశత్) సర్వవంశాదిర్యస్యవంశః సనాతనః ॥౫౦౨॥
 (వంశవర్ధన) ఇత్యుక్తః ప్రపञ్చంఖలు వర్ధయన్ ।
 (భారభృద్) వసుధాభారమనంతాస్తతయావహా ॥౫౦౩॥
 (కథితః) సకలామాయ పురాణాదిభిరీరితః ।
 (యోగీ) యోగఇతిజ్ఞానం సర్వజ్ఞోహ్యాయమిత్యుతః ॥౫౦౪॥
 (యోగీశో) యోగినామీశస్వయాపానుభవాద్ధి నామ్ ।
 సర్వానామాన్దదాతీతి భక్తానాం (సర్వకామదః) ॥౫౦౫॥
 (ఆశ్రమో) విశ్రమస్థానం భవతాం భవకాననే ।
 (శ్రమణస్) సంతాపయతి పురుషానపివేకినః ॥౫౦౬॥
 (త్రామన్) సర్వజనాం శృపిక్షికానంతేకరోతియః ।
 (మవణ్) యస్యపణ్ణానిచ్ఛద్యాంసిసభవద్రుమః ॥౫౦౭॥
 వాయుర్వహతియస్థీత్యాసక్తౌ (వాయువాహనః) ।
 (ధనుర్ధరో) దాశరథిధారయన్ సుమహద్ధనుః ॥౫౦౮॥
 (ధనుర్వేదో) ధనుర్విద్యాం వేదసమ్యగ్రఘూద్వహః ।
 (దణ్డో) దమయతామస్తీత్యుక్తేర్దణ్డ ఇతిస్త్యుతః ॥౫౦౯॥
 దమయన్ధర్మరాజాదిరూపైర్ (దమయతా) జనాః ।
 (దమః) ఫలం దణ్డకార్యం సపవేతిదమన్-స్త్యుతః ॥౫౧౦॥
 (అపరాజిత) ఏవాయమభక్తైరవశీకృతః ।
 సర్వకార్యేషు సామర్థ్యవశాత్ (సర్వసహన్) స్త్యుతః ॥౫౧౧॥

(నియంత్రా) నిఖిలాన్లోకా వ్యవస్థాపయితాగురుః ।

(నియమో) నిగ్రహమాబాహ్యేద్వియ్యాణామయమిత్యతః ॥

(యమో) మనోనిగ్రహశ్చయోగాక్లత్వాత్సవహి ।

(సత్త్వవాక్) సత్త్వమస్యాస్తిశౌర్యవీర్యాదిలక్షణమ్ ॥౫౧౩॥

(సాత్వికః) కీర్తితస్సత్త్వగుణైర్పాధాన్యతన్-స్థితః ।

(సత్యశ్) శ్రుత్యుక్తమార్గేణ ప్రాణాన్నాద్యంతరాత్మనా ॥

ప్రాణమన్నశ్చయమయత్యసాసత్త్వ ఇతిశ్రుతిః ।

సత్యేథర్తేచనియతన్ (సత్యధర్మపరాయణః) ॥౫౧౪॥

(అభిప్రాయ) స్త్వభిప్రీయతేతతశ్చాఖిలాత్కభిః ।

ప్రళయైఽస్మిన్నభి ప్రైతిజగదిశ్యపిగద్యతే ॥౫౧౫॥

(ప్రియార్హ) స్తుప్రియం వస్తుభక్తేనార్పితమర్హతి ।

అర్హోహిపూజ్యన్-సర్వేషాంప్రణామస్తవనాదిభిః ॥౫౧౬॥

(ప్రియకృత్) కురుతేఽభీష్టం శ్రవణ స్మరణాదిభిః ।

(ప్రీతివర్ధన) ఆమోదం వర్ధయన్ధ్యాయతాంసదా ॥౫౧౭॥

(విహాయసగతిర్) వ్యోమగతిస్సూర్యానిలాత్మకః ।

(జ్యోతి) స్తత్పరమంబ్రహ్మద్యోతతే స్వతపవతత్ ॥౫౧౮॥

(సురుచిశ్)-శోభనేచ్ఛుర్వాశుభాభా యస్యశోభతే ।

(హుతభుక్) సర్వదేవాత్కామలతం భుజ్జీమభేషుయః ॥

(విభుః) ప్రభుత్వాల్లోకానాంవివిధం భవతీతివా ।

(రవిరా) దిత్యరూపేణ జగత్సర్వం ప్రకాశయత్ ॥౫౧౯॥

(విరోచనో) విశేషేణవివిధం వైషరోచతే ।

(సూర్యస్) సరతివాతోఽస్మాత్ సూతే సర్వమనోరథాత్ ॥

(సవితా యః) ప్రసవితాజగతాం సజగత్పితా ।

(రవిలోచన) ఇత్యరూప్స్వరూప శుభదృష్టిభాత్ ॥౫౨౦॥

- (అనన్త) స్వపరిచ్ఛిన్నో జేశాతాకలావృవస్తతః ।
 (హుతభగ్వ) హిరూపేణహుతంభుజేమభేషయః ॥౫౨౪॥
 (భోక్తా)యంభక్తీయక్తాన్ హికృపయావరిపాలయన్ ।
 (సుఖదస్) సుఖాదానే(నాసుఖదో) ౭సుఖఖణ్డనాత్ ॥౫౨౫॥
 (నైకజో) జాయమానత్వాదసకృద్విశ్వగుప్తయే ।
 (అగ్రజ) స్వగ్రజన్తాసావక్రే-జాయతయస్వయమ్ ॥౫౨౬॥
 (అనిర్విణ్ణ) స్తునాస్యస్య నిర్వేదోభక్తరక్షణే ।
 (సదామక్షీ) యో-వరాధమాభిముఖ్యేనమృత్యుతి ॥౫౨౭॥
 (లోకాధిష్ఠాన) మఖిలైర్లోకైశ్చయదధిష్ఠితమ్ ।
 (అద్భుతం) బ్రహ్మయస్మాత్తదాశ్చర్యమహిమాన్వితమ్ ॥౫౨౮॥
 (సనాది)తి నిపాతోయశ్చిరార్థః కాలపవనా ।
 (సనాది)త్యవ్యయంకూపం యస్యకాలోమహాత్మనః ॥౫౨౯॥
 (సనాతనతమః) పూర్వః పూర్వేషాఞ్చేతి కీర్తితః ।
 (కపిలో) బడబావహ్నిరూపేణామృధిమధ్యగః ॥౫౩౦॥
 (కపి) రాదిత్యరూపేణకంజలం రత్నిభిఃపిబన్ ।
 (అవ్యయః) వ్రశయైస్త్రిన్నప్యేతి నిఖలంజగత్ ॥౫౩౧॥
 (స్వస్తిదస్-) స్వస్తికల్యాణం భక్తేభ్యోవితరణహరిః ।
 (స్వస్తికృత్) కుశలాన్యేవకర్మాణి కురుతేసదా ॥౫౩౨॥
 (స్వస్తి)కల్యాణ మానన్దలక్షణం స్వయమవ్యయమ్ ।
 (స్వస్తిభుక్) స్వస్తికల్యాణం భజే-౭సాపాలయత్యపి ॥
 (స్వస్తిదక్షిణ) ఇత్యుక్తస్-స్వస్తిరూపేణ సర్వదా ।
 దక్షతే వర్ధతేయద్వా స్వస్తిదానేచసత్వరః ॥౫౩౪॥
 (ఆరౌద్రః) కున్ధితంకర్మ రౌద్రనదిహనేత్యతః ।
 (కున్డలీ) శేషహవత్సవ్యోగాతుకంజలరూపధృత్ ॥౫౩౫॥

- (చక్రీ) సుదర్శనంధజ్ఞే ఖనస్తత్త్వాత్కంశుభమ్ ।
 (విక్రమీ) క్రమవాన్విష్టుర్విశిష్యాతాతి విక్రమాత్ ॥౫౩౬॥
 ఊర్జితం శాసనంయస్యాదేశ (ఊర్జితశాసనః) ।
 (శబ్దాతిగళే) శబ్దవాచ్యజాత్యాదీనామభావతః ॥౫౩౭॥
 శబ్దావేదాస్తువస్త్యేనమితి (శబ్దసహస్)స్మృతః ।
 (శిశిరన్) స్త్రివిధాంస్తాపాన్మమ యత్యాత్మబోధతః ॥౫౩౮॥
 (శర్వరీకర) ఇత్యజ్ఞజనచిత్తవిమోహనాత్ ।
 (అహూరో) నభవేద్యస్య క్రోధసమ్భవమాంతరమ్ ॥౫౩౯॥
 (పేశలః) కర్మణావాచా మనసాచాతిశోభనః ।
 (దక్షశ్) శక్తశ్శ్రీఘ్రకారీ ప్రవృద్ధశ్చేతకీర్తితః ॥౫౪౦॥
 (దక్షిణ) శ్చైతద్ధోఽస్మి శబ్దభేదాత్ప్రసర్తతే ।
 (క్షమితాంవర) ఇత్యేషశ్రేష్ఠస్సర్వ క్షమావతామ్ ॥౫౪౧॥
 (విద్వత్తమో) యంకథితస్తత్త్వజ్ఞానమహత్త్వతః ।
 వీతాఖిలభయోధీరోహరిర్ (వీతభయస్) స్మృతః ॥౫౪౨॥
 పుణ్యంయదీయ శ్రవణకీర్తనస్తరణాదికమ్ ।
 శుభావహంభవత్యేష (పుణ్యశ్రవణకీర్తనః) ॥౫౪౩॥
 (ఉత్తారణ) స్తుసంసారసిన్ధోరుత్తరయజ్ఞనాత్ ।
 (దుష్కృతిం)పావవృత్తంయోహన్తి(దుష్కృతిహా)న్మణామ్॥
 (పుణ్యః) కరోతిస్తర్తవౌణామ్పుణ్యం కీర్తయతామపి ।
 దుస్స్వప్నభావ్యనర్థస్య నాశకస్సర్వదాహ్యయమ్ ॥౫౪౪॥
 ధ్యాతస్తతఃపూజితోవాహరిర్ (దుస్స్వప్ననాశనః) ।
 (వీరహా) వివిధాన్విరాన్వరి ర్హన్తిముముక్షితాన్ ॥౫౪౫॥
 (రక్షణస్) సర్వ భవన సంరక్షణ విచక్షణః ।
 (సంతస్) సన్వార్ధనిరతాస్తదూరీషేణ స్వయంహరిః ॥౫౪౬॥

విద్యాపనయ సన్నాగ్ధాన్వ వర్తయతిసర్వదా ।

(జీవనం) తుసిలోఞ్ఞాది ర్మునిభిర్యేనజీవ్యతే ॥౫౪౮॥

తద్రూపేణస్థితోవిష్ణుస్సజ్జనాన్వరితః ।

(పర్యవస్థిత) నామైతద్ వ్యావ్య విశ్వమవస్థితః ॥౫౪౯॥

(అనంతరూపా) ౭నంతానిరూపాణ్యస్యాఖిలాత్మనః ।

(అనంతశ్రీః) పరాశక్తిర్యస్యాసాపరికీర్తితః ॥౫౫౦॥

(జితమన్యుర్) జితోయేనమన్యుః కోధోమహాత్మనా ।

(భయపహన్) సంసరతామపహన్తీసతాంభయమ్ ॥౫౫౧॥

(చతురశ్రేణ్) సమోహ్యేష చతురశ్రమ్ప్రియచ్ఛతి ।

ఫలంకర్తానుగంపుంసాంన్యాయ్యం పథానమత్యజా ॥౫౫౨॥

(గభీరాత్మా) యస్యరూపం గచ్ఛిరంసాగరాదపి ।

(విదిశో) వివిధంవస్తు విశేషేణదిశన్దదత్ ॥౫౫౩॥

(వ్యాదిశో) వివిధామాజ్ఞాం శక్రాదీనాంసమాదిశా ।

(దిశో) దిశతివే దాదీన్ఫలంవాఖిలకర్తృణామ్ ॥౫౫౪॥

(అనాది) రాదిరాస్త్యస్య కారణంకారణాత్మనః ।

(భూరా) భారః పృథివ్యాది భూతానామితికీర్త్యతే ॥౫౫౫॥

(భువోలక్ష్మీర్) భువోభూమ్యాలక్ష్మీశ్చోభావిభూషణమ్ ।

(సువీర) శ్శోభనాయస్య వివిధాగతయన్ స్త్వతాః ॥౫౫౬॥

(రుచిరాజ్ఞవ) ఉద్రిక్తంకేయూగంయస్యశోభతే ।

(జననో) జనయత్యేష జన్మాన్బహువిధానితి ॥౫౫౭॥

(జనజవ్వాది) రఖిలజనజన్మాది కారణమ్ ।

(భీమో) ౭సాభయహేతుత్వాచ్ఛత్రాంపరికీర్తితః ॥౫౫౮॥

భీమః పరాక్రమోయస్యనవై (భీమపరాక్రమః) ।

(ఆధారనిలయో) భూమ్యాద్యాధారాధారభావతః ॥౫౫౯॥

- (ధాతా) ధరతికల్పానై స్వోదరేఖిలాః ప్రజాః ।
 (పుష్పహాస) స్తువికసతున్దనూన సమస్తితః ॥౫౬౦॥
 (పుష్పహాసః) ప్రనూనస్య హాసవన్తుకుళాన్తనః ।
 యస్యహాసో విశేషేణవికాస ఇతివిశ్రుతః ॥౫౬౧॥
 (ప్రజాగరో) నిత్యబుద్ధే స్వభావాతిశయోజ్వలః ।
 (ఊర్ధ్వగః) పోచ్యతేయోఽసౌలోకానాముపరిస్థితః ॥౫౬౨॥
 (సత్పథాచార) ఆచారమాగ్ధానే వాచరన్సతామ్ ।
 (పాణిదో) ద్విజపుత్రాదీమృతాన్సజ్జీవయన్త్వరిః ॥౫౬౩॥
 (వ్రణవః) పరమాత్మైషః తత్పదితివిశ్రుతః ।
 (వణ)స్సన్మహ్యాయఃపుణ్యంఫలమ్ముంసేవ్రయచ్ఛతి ॥౫౬౪॥
 (ప్రమాణం) జ్ఞానమాత్రేణ గృహ్యతేయస్తుకేవలమ్ ।
 పాణిణాయస్త్రిన్నిలీయంతేస (పాణినిలయో) ౭శ్శరః ॥౫౬౫॥
 (పాణిభృత్ప్ర) త్యహమాన్రిణాన్సుష్టాత్యహ్నోదకాదిభిః ।
 (పాణిజీవన) ఇత్యేషపాణిద్యై ర్జీవయజ్జనాః ॥౫౬౬॥
 (తత్త్వ) నైక్యమృతంబ్రహ్మ (తత్త్వవిత్ర) త్వయావహితః ।
 (ఏకాత్మే) త్యేషముఖ్యాత్మానై వాముఖ్యకదాచన ॥౫౬౭॥
 జన్మమృత్యు జరాతీతో (జన్మమృత్యుజరాతిగః) ।
 (భూర్భువస్స్వస్తరు) ర్లోకత్రయయావభవద్రుషః ॥౫౬౮॥
 భూర్భువస్సు వరాదీనామేవ వాసతరుర్తహాః ।
 (తారస్) స్మృతప్రాయతి జనాన్సంసారసాగరాత్ ॥౫౬౯॥
 (సవితా) సర్వజగతాం జనకశ్చవ్రచోదకః ।
 (ప్రపితామహ) ఇత్యేషపితామహపితాయతః ॥౫౭౦॥
 (యజ్ఞ) స్త్వసంగతస్యాపి సజ్జతీ కరణాన్తతః ।
 యజ్ఞానాంరక్షకస్సాన్వమీహరిర్ (యజ్ఞపతి) స్త్వృతః ॥౫౭౧॥

- (యజ్ఞా) యజ్ఞేహిద్యావై యజమానస్సరాహరిమ్ ।
 (యజ్ఞా) శ్రీత్యతేయజ్ఞారాహః క్షతుఃక్రతుః ॥౫౭౨॥
 అగ్నిజిహ్వ్యావస్థురో మాముస్వతోహ్యశ్యవైమఖమ్ ।
 యజ్ఞాస్సరినాహయస్థవ్యఫలదా (నృజ్ఞవాహనః) ॥౫౭౩॥
 (యజ్ఞభృత్) సకలానృజ్ఞాస్యభరిశ్రేయసేనృణామ్ ।
 (యజ్ఞకృద్రా) తుసానృజ్ఞానాదావస్తేతుకృంతతి ॥౫౭౪॥
 (యజ్ఞే) శేషేసయజ్ఞానాం తత్సమారాధనాత్మనామ్ ।
 (యజ్ఞభుక్) సకలానృజ్ఞాన్ భునక్తి పరిరతుః ॥౫౭౫॥
 (యజ్ఞానాశన) ఇత్యాప్తయం యజ్ఞాస్సాననానిసః ।
 (యజ్ఞానకృత్) యజ్ఞఫలంసాధంకుర్వన్ స్వసేవినామ్ ॥౫౭౬॥
 (యజ్ఞసమ్యాస) యంయజ్ఞోయజ్ఞానాముత్తమోత్తమః ।
 (అన్న) మత్తేతభూతానిభూతైర్వా భుజ్యతేద్యతే ॥౫౭౭॥
 (అన్నావ) స్వన్ననాతాపానిపాషణహేతవే ।
 (అన్నయోగ్) సతతైవయస్యోపాదానకారణమ్ ॥౫౭౮॥
 (స్వయజ్ఞాతో) నయితాయస్య నాస్త్యైత్తనఃపరః ।
 (వైఖానో) భూమినఃశిన్ధుగణ్యాతుజిఘ్నుతాయా ॥౫౭౯॥
 (సంపగాయన) ఇత్యేవసుస్వరంసావగాయతి ।
 (వేదికద్వార) సూనుద్దేవక్యానన్దవర్ధనః ॥౫౮౦॥
 (ప్రప్త) సర్వస్యలోకస్య హరిర్జనయితేశ్వరః ।
 (క్షింశన) సావ్యభానాత్వాద్రామోదశరథాన్మజః ॥౫౮౧॥
 పాపన్నాశయతే (పాపనాశనో) సామ్రాటన్-స్త్రిణః ।
 (స్థభృద్) ధారయన్ శఙ్ఖంభూతాహజరణాన్మకమ్ ॥౫౮౨॥
 నన్దతో నన్దకోఽస్మాప్తిస్త్రికోఽద్యాన్మకోయతః ।
 (నన్దో) స్త్రిణి కంసోయాపసుదన్యనధరోహరిః ॥౫౮౩॥

(౫౦)

(శ్లోకధర్మా) త్విద్వియాద్యహుజ్ఞా రాన్తః శ్లోకధర్మావాక్ ।

(గదాధరో) ధారయతేహహ శ్లోకధర్మాకాన్తదామ్ ॥౫౬౩॥

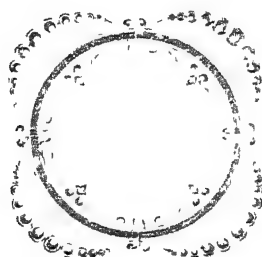
(రథాన్తపాణి) య శ్వానౌ సదాభాతసువర్మనమ్ ।

(అక్షోభ్యశ్) శక్యతేనాస్యభక్తః క్షోభయితుంకన్వచిత్ ॥

సర్వాస్త్రశస్త్రసహితన్ (సర్వప్రహరణాయుధః) ।

హరిః ఓమ్.

శ్రీ యో నమః ।

సహ స్రవమ శ్రుతిసక్రతా.

పుట-	పజ్జా.		
౧	౬	మహావస్తం	మహావస్తం
౨	౨౪	అద్వైతాత్	అద్వైతాత్
౩	౨౧	పరిగ్రహణా	పరిగ్రహణా
౪	౧౨	ఏవంః ధానేక	ఏవంః ధేనతనేక
౪	౧౫	ద్రవ్యములతనః	ద్రవ్యతనః
౪	౧౭	ప్రేమా	ప్రేమా
౭	౧౮	ర్భక్తిమృత్యుభిః	ర్భక్తిమృత్యుభిః
౮	౯	శాస్త్రసమే	శాస్త్రసమే
౯	౧౦	పునఃపునశ్చ	పునఃపునశ్చ
౯	౧౯	అచేదనభక్త్యాః	అచేదనభక్త్యాః
౯	౨౬	తావత్	తావత్
౯	౧౫	(అంశః)	(అంశః)
౯	౨౭	అభ్యుపేయతామే	అభ్యుపేయతామే
౧౦	౧౦	భావనావత్త్వననాది	భావనావత్త్వననాది
౧౩	౩	భ్యాం ప్రసక్త్యుత్పత్తియజ్జగన్మతేనచ.	భ్యాం ప్రసక్త్యుత్పత్తియజ్జగన్మతేనచ.
౧౩	౯	ముషితేనైవ	ముషితేనైవ
౧౪	౪	మచ్చిత	మచ్చిత
౧౫	౧౧	ఉపేతస్యాత్	ఉపేతస్యాత్
౧౬	౨౦	భక్తిస్సమా	భక్తిస్సమా
౧౮	౭	యాఽపేక్షిక	యాఽపేక్షిక
౧౯	౪	అనుగ్రహితారమ్	అనుగ్రహితారమ్
౨౦	౧౧	చాద్వాయణ	చాద్వాయణ
౨౨	౫	కౌసలనగర	కౌసలనగర

(9)

౧౨	౧౯	స్సంపాప్రా	సంపాప్రాః
౧౪	౧౨	శక్యశజ్జ-మనతి	శక్యశజ్జ-మనతి
౧౪	౨౨	లిజ్జదర్శనాత్	లిజ్జదర్శనాత్
౧౫	౨	తత్త్వ	తత్త్వ
౧౬	౧౧	గ్రహిష్యతి	గ్రహిష్యతి
౧౬	౧౩	గ్రహిష్యన్తి	గ్రహిష్యన్తి
౧౬	౧౪	వివాక్యచ్ఛేదము	వివాక్యచ్ఛేదము
౧౬	౧౫	అనుగృహ్ణాతే	అనుగృహ్ణాతే
౧౬	౨౪	వత్సాత్	వత్సాత్
౧౭	౧౨	పరాయణం	పరాయణమ్
౧౭	౧౩	లిజ్జైః	లిజ్జైః
౧౭	౧౪	సమభివ్యాహారాత్	సమభివ్యాహారాత్
౧౮	౭	బృహత్సాత్	బృహత్సాత్
౧౮	౧౨	భేదాస్పదమ్	భేదాస్పదస్వమ్
౧౮	౧౫	హవానత	హవానత
౧౯	౧౫	వినిస్సృత	వినిస్సృత
౧౯	౧౭	ఉత్థానవత్సాత్	ఉత్థానవత్సాత్
౩౦	౧౫	పరాయణం	పరాయణమ్
౩౦	౨౧	తత్త్వమ్	తత్త్వమ్
౩౧	౫	యస్మిన్నేవ	యస్మిన్నేవ
౩౧	౧౫	ఏకద్వారక	ఏకదేశద్వారక
పా-౧౬	౧౨		గేయే నాపి.
౧౬	౧౩		ఏవ్యన్త్యక్షయాత్మనః-
౧౯	౮		వాతానాం
౩౦	౯		నిగద్యతే

31	౧8	తత్త్వార్థ	తత్త్వార్థ
31	౧౮	సాత్త్విక	సాత్త్విక
31	౨౦	చిహ్నైరనిష్ఠాన	చిహ్నైరనిష్ఠాన
	౨౨	తత్త్వ	తత్త్వ
33	౧౪	బృహీతి	బ్రహీతి
33	౨2	బృహీమి	బ్రహీమి
3౪	౬	పారంపర్యేణ	పారంపర్యేణ
3౫	౨	ద్వేబ్రహ్మణి	ద్వేబ్రహ్మణి
36	౮	సత్త్వాదయో	సత్త్వాదయో
36	౧౧	జ్యోఘ్నుష్యతే	జ్యోఘ్నుష్యతే
36	౧౨	వామాని	కామాని
,,	౧౬	ఆనందవల్క్యామ్	ఆనందవల్క్యామ్
3౮	౯	సత్త్వాద్యై	సత్త్వాద్యై
3౯	౨	తావత్త్వంహి	తావత్త్వంహి
3౯	౨౨	సుదృఢయ్య	సుదృఢయ్య
౪౦	౭	పరిణామ్య	పరిణామయ్య
౪౦	౧౦	ప్రసాదనమ్	ప్రసాదనత్వమ్
౪౨	౧	పిశ్యమ్	పిశ్యం
౪౨	౧౨	వేశనాత్	వేశనాత్
౪3	౨3	(ఽష్టైఃపపటూక రఃసాక్షీనిస్తా)శత్యాదా.	
౪౪	౮	వామభిః (ఽష్టైరిత్యాదిభిః)	
౪౪	౧3	౧౧౨	౧౧3
౪౪	౧౫	ఆర్థధా	ఆర్థధా
౪౫	౨	జ్ఞేతిచ	జ్ఞేతిచ

పా-౪౯ ౧౪ స్వేచ్ఛానువర్తి స్వేచ్ఛానువర్తి

౪౫	౧౯		భాష్యమ్
౪౫	౨౨	అన్యత్ర	(స్తోత్రమేష త్యాదౌ)
౪౬	౯	ప్రదేశే	(స్తోత్రమేష త్యాదౌ)
౪౬	౧౦	౧-౧-౨౩	-౧-౨౩
౪౬	౨౧	ష్టాష్టా	ష్టాష్టా
౪౬	౨౨	ప్రశ్న	ప్రశ్న
౪౬	౨౩	చశామ్	చశామ్
౪౬	౨౩	కిత్వాత్	కిత్వాత్
”	౨౪	అకిత్వాత్	అకిత్వాత్
౪౬	౨౫	విశనాత్	విశనాత్
౪౭	౧౬	జ్జితచ	జ్జితచ
౪౮	౧౦	అన్యత్రాపి	(సూత్రభిన్నభవత్ప్రభురిత్యాదౌ)
౪౮	౧౯	ప్రదేశే	(ప్రాణుర్భూతాదిరిత్యాదౌ)
౪౯	౧౦	తాదృశఅనునాసికః	తాదృశోనునాసికః
౪౯	౧౨	యథాయోగమ్	(ముక్తానామ్పరమా)
”			(కింయదిత్యాదౌ)
	౨౬	స్వేచ్ఛయా	స్వేచ్ఛయా
	౨	అచోజ్ఞితి	అచోజ్ఞితి
౫౦	౨౫	ఏవమ్	(స్వస్తిదఃసాక్షీ ఇత్యాదౌ)
౫౧	౨	ఏవమ్	(యేషజ్ఞా ఇత్యాదౌ)
౫౧	౧౨	ఇథమ్	(భవత్ప్రభురిత్యాదౌ)
౫౨	౪	విశ్వస్య	విశ్వస్య
౫౨	౧౬	శిత్వాత్	శిత్వాత్
౫౨	౧౭	౧౧౨	౧౧౩
౫౨	౨౩	జ్జితచ	జ్జితచ
౫౩	౨	ఓత్తోఅవ్	ఓత్తోఅవ్

౫౪	౨	భూతశ్చత్	భూతశ్చద్
౫౪	౧౬	ఉత్తరతాపి (భూతశ్చద్విశ్వాదా)	
౫౪	౨౦	అన్యతాపి (యోగోయోగేశ్వాదా)	
౫౫	౧౬	కేన్దాదాపి (దివిస్పృగిత్యాదా)	
౫౫	౧౭	౬-౧ ౭౧	౬-౧ ౭౦
౫౫	౨౧	కిత్యాన్న	కిత్యాన్న
౫౫	౨౬	ఉత్తరతాపి (భూతభృద్విశ్వాదా)	
౫౬	౨	భూతభృత్	భూతభృద్
౫౬	౨౨	ఏవమ్	(భూతభృద్విశ్వాదా)
౫౬	౨౬	స్లిష్టత్వాత్	స్లిష్టత్వాద్
౫౭	౧౫	౬-౧-౭౮-	౬-౧-౭౭-
౫౭	౧౬		(వరత్ర)
౫౭	౨౪	నద్విగ్రహి	నద్విగ్రహి
౫౮	౭	యద్వాప్య	యద్వాప్య
౫౮	౧౪	ఘరోతచ్	ఘటోతచ్
౫౯	౧౪	ఉత్తరతాపి (త్రిలోకాత్తేత్యాదా)	
౫౯	౨౭		
౬౦	౨౦	అశ్చ	టశ్చ;
౬౧	౯	స్వారత్ర్యేణ	స్వారత్ర్యేణ
౬౧	౨౧	ఉత్తరతాపి (పూతాత్తేత్యాదా)	
౬౨	౧౪	అశ్చ	అశ్చ
౬౩	౨౧	గమ్	గమ్
౬౪	౨	ముక్తానాంశ్చితి	ముక్తానామ్శ్చితి
	౧౩	పురుషముపైతి	పురుషముపైతి
౬౬	౨౩	కిన్తు	కిన్తు
౬౮	౧౫	యన్తితయే	యన్తితయే

౬౯	౭	ఉత్తీర్ణమ్	ఉత్తీర్ణమ్
„	౧౦	స్రియామ్	స్త్రియామ్
౬౯	౧౩	ముచల్	ముచల్
౬౯	౨౩	వాపదాస్తస్య	వాపదాస్తస్య
౬౯	౨౩	౬-౪-౫౮-	౬-౪-౫౯
౬౯	౫ ౨౬ } ౨౫ }	వీయ్యతే	వీయతే
౬౯	౨౮	అథస్తాత్	అథస్తాత్
౭౦	౪	౪ ౪-౪	౪-౪-౨౨
౭౧	౧౦	కామాన్సహ	కామాన్తహ
౭౧	౨౦	సవర్గజః	స్తవర్గజః
౭౧	౨౨	డిత్వాత్	డిత్వాత్
౭౨	౩	ఓమ్సాక్షిణే	ఓంసాక్షిణే
౭౨	౭	త్యస్యన్	త్యస్యన్
౭౨	౧౩	కిత్వాత్	కిత్వాత్
౭౨	౧౭	౮-౩-౧౧౧	౮-౩-౧౦౯
౭౩	౧౮	అపరతాప్రీప్య	అపరతాప్రీప్య
౭౪	౧౪	యోగినామ్	యోగానామ్
౭౬	౨	తత్త్వక్రమ	తత్త్వక్రమ్
	౬	తత్త్వజ్ఞాః	తత్త్వజ్ఞాః
౭౬	౭	త్రసరేణు	త్రసరేణు
౭౬	౨౬	ఉత్తగత్రాపి (స్తోత్రమిత్యాదౌ)	
౭౬	౨౬	తత్రతత్రగుణః	తత్రతత్ర; గుణః
౭౭	౩	ఓంఽక్షరాయ	ఓమ్ఽక్షరాయ
౭౮	౧౧	అన్యత్ప్రీపి (అన్నాదపవచేత్యాదౌ)	
౭౮	౧౪	రోరి-౮-౩-౧౪	రోః-౮-౩-౧౭

2౮	౨౨	అనేనచేతనత్తి	అనే చిన
2౯	2	ఇతివ్యవహిత	ఇతివ్యవహిత
2౯	౨౫	౬-౧ ౬౫	౬-౧-౬౮
౩౦	౧౮	జనీరాజామ్	జనీరాజామ్
౩౦	౨౫	సర్వధా	సర్వధా
౩౦	౨౮	సఃప్రధాన	సప్రధాన
౩౧	౨	సర్వధా	సర్వధా
౩౧	౧౦	క్షరాత్తునా	క్షరాత్తునా
౩౧	౨2	కిత్వాదనుణః	కిత్వాదనుణః
౩౨	౨	వపుః	వపుః
౩౨	౨2	నాసిరిహ్	నాసిరిహ్
౩3	౫	ఉసిరిత్	ఉసిరిత్
౩3	౫	నిత్వాత్	నిత్వాత్
౩3	౬	౬-౧-౧౯2-	౬-౧-౧౯౬-
౩3	౮	ధా-	ధా-తుదా
౩3	౯	౬-౧-౬౮	౬ ౧ ౬3
౩3	౧౦	యామ్ హను	{ యామ్ హను మాకశ్చ ఉణా-పా-౫-౬౨
	౧౧	మాకశ్చ	
౩3	౧౫	రిజ్ క్షయే	{ రిజ్ ప్రవణే దివ-ది-రి క్షి- హింసాయామ్. స్వా-రిగతి రేపణ యోః-కాస్య.
౩3	౧2	డిత్వాట్టిః	డిత్వాట్టిః
౩3	౧౯	సభాగ్ని	సభాగ్ని

(౮)

౮౪	౧౩	శ్రీభక్	శ్రీభక్
౮౪	౧౭	అష్టాక్షరము	అష్టాక్షరము
౮౪	౨౬	శుభ్రాక్షరము	శుభ్రాక్షరము
„	౨౭	వత్సాక్షరము	వత్సాక్షరము
౮౫	౧౭	లలోపశ్చ	లలోపశ్చ
			ఉదా-౫-౩౩ }
౮౬	౩	వైలక్షణ్యంబు	వైలక్షణ్యంబు
౮౬	౨౪	౬-౧ ౮౭	౬-౧-౮౬
౮౭	౩	సర్వజ్ఞ	సర్వజ్ఞ
౮౭	౬	సర్వజ్ఞ	సర్వజ్ఞ
౮౭	౭	సర్వజ్ఞ	సర్వజ్ఞ
౮౭	౮	సర్వజ్ఞ	సర్వజ్ఞ
౮౭	౨౫	శ్రీజీవ సర్వ సృ...వన్ సర్వసృష్ట్య-ఉ-	పా-౧-౧౫౫ }
౮౮	౬	వద్వన్	వద్వన్
౮౮	౧౮	ఇన్ద్రన్	ఇన్ద్రన్
౮౮	౨౧	అష్టాక్షరము	అష్టాక్షరము
౮౮	౧౬	పూర్వ...వత్సాక్షరము	పూర్వ...వత్సాక్షరము
			పా. ఉ-౧ ౧౫౭
౮౮	౨౧	(స్వయంభూతమురిత్యాదా)	
౮౮	౨౬	స్వాత్మజ్ఞాని	స్వాత్మజ్ఞాని
౮౯	౨	౨౮ ౪౨౯	౨౮
౯౦	౨౯	ప్రదేశే (స్వస్థస్థవిరచిత్యాదా)	
౯౦	౩	క్షేపేణకారించిత్యా	క్షేపేణకారించిత్యా
౯౦	౬	అవహేయత	అవహేయత
౯౦	౧౯	దత్తా	దత్తా

(౯)

౯౦	౩	కారీరి	కారీరి
౯౧	౨	భూతాది	భూతాదిర్
”	౨౪	నిత్యామ్	నిత్యమ్
౯౨	౩	ఓం	ఓమ్
”	౪	సర్వభో	సర్వభో
”	౨౦	సంశ్లేష	సంశ్లేష
౯౩	౨౪	నిధివజ్ఞా	నిధివచ్చా
౯౪	౯	అయనుస్య	అయమ్ ; అస్య
”	౧౨	యథా	యథా
”	౧౮	ఉదా-౩౦	౩ ౨-౧౩౫
”	౧౯	నదీత్యాది	అనదిత్యాది
౯౫	౧౪		భవతేః
౯౬	౩	ఓం	ఓమ్
”	౫	వగ్దా	వగ్దా
”	౧౫	చిహ్నా	చిహ్న
౯౭	౪	సత్త్వ	సత్త్వ
”	౨౦	స్వయం	స్వయం
౯౮	౨	శంభు	శమ్భు
	౪	పుతా	పుతా
	౧౦	తత్త్వే	తత్త్వే
”	౨౦	స్వయ	స్వయ
”	౨౪	శుభం	సుఖం
౯౯	౩	ఓం	ఓమ్
”	౧౩	దిత్యదిత్య	దిత్యదిత్యాదిత్య
౧౦౦	౧౩	అనైమిత్తికమ్	అనైమిత్తికః

౧౨	౧౫	కిత్వా	కిత్వా
౧౦౧	౯	ఉత్పలపతి	అతిలా
౧౩	౧౧	వివా	నివా
౧౪	౧౨	పుణ్డరీకాక్షస్త్వి	పుష్కరాక్షస్త్విద
౧౦౬	౧౦	ప్రశ్న	ప్రశ్న
౧౧	౧౧	సప్తశాత	సప్తశాత
౧౦౩	౮	చిహ్నాంతరభు	చిహ్నాంతరభు
౧౦౪	౮	తస్యోది	తస్యోది
౧౧	౫	తస్యై	తస్యై
౧౦౫	౩	ఓంఅనాది	ఓంఅనాది
౧౧	౧౪	ధాక్షభ్యః	ధాక్షః
౧౦౬	౯	మధ్యస్థలతోయద	మితోయదమధ్యస్థ
౧౧	౧౨	తానాత్	తానాత్
౧౧	౨౦	తత్కృతు	తత్కృతు
౧౦౮	౨౪	భావయతి	భావయతి
౧౦౯	౨౨	ఓ-౧-౧౧౧	ఓ-౧-౧౧౦
౧౧౦	౩	ఓం	ఓమ్
౧౧	౬		ఓ-౪-౬౫
౧౧	౧౪	దృష్టుమ్	దృష్టుమ్
౧౧	౧౮	ధా-ది	ధా-జు
౧౧	౨౪		ఓ-౪-౬౫
౧౧	౨౯	దృష్టుం	దృష్టుం
౧౧౧	౧౬	హస్	హస్
౧౧౨	౧౩	కిత్వా	కిత్వా
౧౧	౧౯	ఓ-౧-౬౫	ఓ-౧-౬౪
౧౧౩	౩	ఓంఅమర	ఓంఅమర

	౩౦	సర్వతో	సర్వదో
౧౧౬	౫	౬ ౪-౧౧-	౬-౨౯౬
"	౭	అనిట్టించ...	అనిట్టించ ౩-౨-౧౩౫
"	౨౫		
"	౨౦	ధా-అదా	ధా ధ్వా
౧౨౦	౪	క్షశలే	క్షశితా
"	౫	తద్వ్రీమి	తద్వ్రీమి
"	౧౩	౬ ౧ ౬౪	౬ ౧ ౬-౩
"	౧౫	శబిరాః	శబిరాః
"	౨౩	వ్యస్వస్వ	వ్యస్వ
౧౨౧	౩	ఓం	ఓమ్
"	౧౫	కీర్తా	కీర్తా
౧౨౨	౬	తిర్యక్చన	తిర్యక్చన
"	౧౦	౦౧	౧౦
"	౨౨		౬-౪-౧౪౪
౧౨౩	౨	కృష్ణః-	కృష్ణః
౧౨౪	౯	ధామ	ధామ
"	౨౫		
౧౨౬	౬	అత్తైవాసన్	అత్తైవాసన్
"	౨౩	యావాదిన్యూనాన్ } ఇత్యత్రయావాది }	అయావాదిభ్య } ఇత్యత్రయావాది }
"	౧౩	భక్తి	భక్తి
"	౧౪	కకుడేతివ్యుత్	కకుడేతివ్యుత్
"	౨౧		సరిధామ-

౧౨౮	౩	పరాయ	పరస్తై
”	౨౩	వసతిసః	వదతితత్
”	౨౬	పుష్పః	పూష్పః
౧౨౯	౨	మన్దేరలచ్	మన్దేరలచ్-ఉణా-౩
”	౨౩	పేక్షః	పేక్షం
౧౩౦	౩	ఓం	ఓమ్
”	౪	సారత్వాస్తు	సారత్వాత్
౧౩౩	౨	ప్రాణః-	ప్రాణో
”	౫	పాణః	ప్రాణః
౧౩౪	౮	సర్వధా	సర్వధా
”	౧౫	వీషగ్రకృతిః	వీషగ్రకృతిః
౧౩౬	౧౫	ఉణా-౫	ఉణా-౪
”	౨౩	సత్త్వ	సత్త్వ
౧౩౮	౪	సత్త్వా	సత్త్వా
”	౧౯ } ౨౦ }	హయ్య	హర్ష
౧౩౯	౨౩		ధా - భృ
౧౪౦	౫	తత్త్వ	తత్త్వ
”	౧౭	ధతాశ్చ	ధతాశ్చ
”	౧౯	నాయకీ	నాయకా
౧౪౨	౩	ఓంశుశ్వరాయ	ఓమ్ శుశ్వరాయ
”	౨౧	౮-౩-౧౧౧	౮-౩-౧౦౯
౧౪౩	౧౫	అస్తి నేతి	అస్తి నేతి
౧౪౪	౭	} సుషర్ణ	సుషర్ణ
”	౧౦		
”	౧౦	తత్త్వ	తత్త్వ

”	౧౮	పార్శ్వజ్యోతి	పార్శ్వజ్యోతి
౧౪౬	౩	ఓం	ఓమ్
”	౨౫	సూర్యులకుః	సూర్యులకుః
౧౪౮	౬	లభ్యంతో	లభ్యంతో
౧౪౯	౭		గీతా
”	౨౩	తత్త్వే	తత్త్వే
౧౫౦	౧౬	సుత్యత	సుత్యత
౧౫౧	౨౧	అగ్రరాత్రి (శక్తిరాత్రి)	
౧౫౨	౩	ఓం అర్చనా	ఓం అర్చనా
౧౫౩	౫	ఋః	ఋః
”	౬	ఇత్యాది (కావ్యం)	
౧౫౪	౨౮	సప్తస్వరః	సప్తస్వరః
౧౫౫	౩	ఓం అక్షరం	ఓం అక్షరం
”	౫	ఇత్యాదయః (యవః)	
”	౧౬	ఋషిః	ఋషిః
౧౫౬	౧౮	మహాది-	భాషి-
”	౧౯	అశ్వేనరక-	అశ్వేనరకః ఉగా-ది ౩౧
”	౨౨	సూక్	సూక్
”	౨౩	౬-౧-౧౬౩-	౬ ౧-౧౬౩
”	౨౫	సంపరిపూర్ణాత్-	సంపూర్ణాత్
౧౫౭	౩	ఓం అక్షరం	ఓం అక్షరం
”	౧౪	శివపద్మ	శివపద్మ
”	౨౦	అజనుశ్చేద-	అజనుశ్చేదః ఉ-౨-౪౯
౧౫౮	౧౩	షిధుగత్యామ్ } ధా-భాష-	షిధుసంరాట్ట } ధా-దివా }

౧౬౨	౧౦ ౨౫	సాధ్యతే	సాధ్యతే
౧౬౩	౧౦	స్వైలో వ్య ప్రథన శతకం నమో జన్మ	స్వైలో కేన్ద్ర
౧౬౪	౩	ఓం ఆదు లాయ	ఓం ఆదు లాయ
౧౬౫	౩	ఓం ఆమో దుహ	ఓం ఆమో దుహ
"	౫	జ్యోతిః శక్తిః పురుషః	జ్యోతిః శక్తిః పురుషః
"	౫	ఇతి ప్ర	ఇతి ప్ర
"	౧౩		౬-౩-౧౩ ౭-
"	౨౧	ధా-ది	ధా-జు-హూ-
౧౬౭	౧౨		౬-౪-౬౫-
"	౧౬	సర్వే చా	సర్వే చ
"	౨౧	ధా-ది	ధా-జు-హూ-
౧౬౮	౫	తత్త్వే	తత్త్వే
"	౫	గృహ్లాతి-	గృహ్లాతి-
"	౧౫	ధా-చురా-	ధా-భా-
౧౬౯	౧౩	ధా-చురా	ధా-భా-
"	౨౨	౩-౪-౧౧౨-	౩ ౪-౧౧౩-
౧౭౦	౧౩	-ధా-ది-	ధా-జు-
"	౧౫	ఇష్టమ్ గుణః-	ఇష్టమ్ గుణః
౧౭౧	౩	ఓం ఆమో దుహ-	ఓం ఆమో దుహ-
"	౧౩	ధావతః	ధావతః-
"	౧౪	తాదృశే ప్రజితే (జన్మ ప్రకారేణ)	
౧౭౨	౧౧	సాత్త్వ	సాత్త్వ

౧౧	౨౦	ఆభాషాగ్యం	ఆజ్ఞాపూర్వకం-
౧౨౫	౪	వివాహం	వివాహం
౧౩	౬	సంస్కారము	సంస్కారము
౧౪౬	౨	బహుశిరాబధుః	బహుశిరాబధుః
౧౫	౫	తత్త్వే	తత్త్వే
౧౬	౧౩	వరస్సహస్రమ్	వరస్సహస్రాణి
౧౭౭	౧౦	శ్రీశ్చ సేవాయామ్	శ్రీశ్చ సేవాయామ్
౧౮౪	౨౨	త్వరిభ్యోనిః-	త్వరిభ్యోనిత్-ఉ-కా-౪-౫౨
౧౮౯	౫	త్వరిభ్యోనిః	త్వరిభ్యోనిత్-ఉ-౪-౫౨
౧౯	౧౦	గృహ్లామి	గృహ్లామి
౨౦	౧౪	అశు	అశు
౨౧౦	౩	ఓంఅమృతాయ	ఓంఅమృతాయ
౨౧౫	౨౪	వరముతా... పృష్ట... రోహం	వరముతా... పృష్ట... రోహం
		యస్యస్వపాప్రీతిక్షణమ్!	యస్యస్వపాప్రీతిక్షణమ్!
౨౨౨	౧౨	తిర్యగాది	తిర్యగాదిః
౨౩	౧౩	సాత్త్వ	సాత్త్వ
౨౪	౧౭	పూర్వత్రయ	పూర్వత్రయ
౨౫౩	౯	వ్యదేశాః-	వ్యదేశాః-
౨౬	౧౯	స్పన్	స్పన్
౨౭	౨౬	అధన్	అధన్
౨౮౪	౧౧	యత్తత్త్వ	యత్తత్త్వ
౨౯౫	౫	గృహస్తారా	గృహస్తారా
౩౦	౬	అపూర్వ... ఔషధ్యః	అపూర్వ... ఔషధ్యః-
౩౧	౨౧	వ్యాఖ్యవరణే	వ్యాఖ్యవరణే
౩౨	౨౬	ముదో...	ముదో...

		బుద్ధుదన్తలతో	బుద్ధుదన్తలతో
౧౮౬	౧౭	శాన్త్యర్థమ్	శాన్త్యర్థమ్
౧౮౮	౮	ఇతినుః	ఉణా-౩-
”	౯	ఏషస్వయమ్	ఏషస్వయమ్
”	౧౦	జనీరాజామ్	జనీరాజామ్
౧౮౯	౬	విష్వక్	విష్వక్-
”	౧౧	దీజుప్య	దీజుప్య
”	౧౨	చమూః	చమూః
౧౯౦	౧౧	చస్యకతః	చస్యకః
౧౯౧	౮	అనూనాః	అనూనాః
౧౯౩	౩	ఓం అవ్యక్తాయ	ఓం అవ్యక్తాయ
౧౯౪	౧౧ } ౧౨ }	జాగ్రత్	జాగర
౧౯౫	౬	జాగ్రత్	జాగర
౧౯౬	౧౦	రుదా-	రుధా-
౧౦౦	౧౦	”	”
౧౦౧	౧౩	ధా-చురా	ధా-భా
౧౦౨	౩	ఓం అనఘాయ	ఓం అనఘాయ
”	౧౧	ఓ-ర-ర౧	ఓ-ర-ర౦
”	౧౨	ఓ-౧-౨౧	ఓ-౧-౨౦
౧౦౩	౧౦	త్వరిభ్యోనిః	త్వరిభ్యోనితో
౧౦౪	౩	ఓం ఉపేద్దాయ	ఓం ఉపేద్దాయ
”	౧౩	ఓ-౧-౧౧౩	ఓ-౧-౧౧౩
౧౦౫	౯	ఖరుశరు	ఖరుశర్లు
”	౧౭	టువము	టువము

౦౯	౩	ఓం ఆమోఘాయ	ఓమ్ ఆమోఘాయ
”	౧౯	స్ని	స్నిహి
”	౨౦	రాదుః	చాదుః
౧౦	౧౨	ఇగుపథాత్మిః	ఇగుపథాత్ కిత్ - ఉణా - ర
౧౧	౩	ఓం డార్జీ... ఓం అతీ	ఓమ్ డార్జీ... ఓమ్ అతీ
౧౨	౨౭	సర్వ స్తమ్	సర్వ స్తమ్
౧౩	౨౦	ధా-అదా	ధా-భాస్
౧౪	౭	తత్త్వ	తత్త్వ
౧౬	౧	౧౧౬	౨౧౬
”	౬	వృతేషు	వృత్రేషు
”	౧౪	స్థితి తాప్సదా	స్థితి సదా
౨౧౭	౧౩	ఈద్య శే (కామహాక్రోధహాభగహా)	
”	౧౩	పీద్య శే	పీద్య శే
”	౧౬	ఉణా-౨-౨౬౬-౨౮	౨-౪-౫౬
౨౧౮	౧౬	ధా-దివా	ధా-జు హెగా
౨౧౯	౩	ఓం అతీ	ఓమ్ అతీ
”	౧౧	ధతాశ్చ	ధతశ్చ
”	౧౫	తద్విషయ	తదవిషయ
౨౨౦	౧౬	దివా	జు హెగా
”	౨౧	ఉగిత్వాజ్	ఉగిత్వాజ్
”	౨౬	మోహిని	మోహిని
౨౨౧	౨౧	ధా-చురా	ధా-భాస్
”	౨౩	అన్యతామ్ (మహాబలః మహాబుద్ధి రిత్యాదౌ)	
౨౨౫	౧౯	శక్త్	శక్త్
౨౨౬	౩	ఓం అనిర్యేళ్ళ	ఓమ్ అనిర్యేళ్ళ

౨౨	౨౧ } మాణికా-దౌ	మాణిక్యాదౌ.
	౨౨ }	
	౨౦ ఇన్ సర్వధాతుభ్యః	సర్వధాతుభ్యః
౨౨౯	౩ ఓం అమేయ	ఓమ్ అమేయ
”	౮ ధా-దివా	ధా-జు-శేవా
”	౧౫ ౬-౧-౭౧	౬-౧-౭౦
౨౩౦	౧౪ ఆసనమ్	అసనమ్
౨౩౧	౩ ఓం అనిరు	ఓమ్ అనిరు
౨౩౩	౧౧ జత్వంస	జత్వేన
౨౩౪	౨౨ గుణః	అగుణః
౨౩౬	౯ సత్త్వ	సత్త్వ
”	౨౨ యతీతి	నయతీతి
౨౩౭	౬ వివత్సతే*	వివత్సతే-(భుజ
౨౩౮	౧ ౧౩౮	౨౩౮
”	౧౭ కణికా	కర్ణికా
”	౨౫ సస్త్వతః	సస్త్వతః
౨౩౯	౪ సాక్షి	సాక్షి
౨౪౦	౪ నిర్వచనమ్	భాష్యమ్
”	౧౧ (౩)పద	నిర్వ(౩)పద
౨౪౧	౩ ఓం అమృత్యవే	ఓమ్ అమృత్యవే
	ద్వితీయశతకం సమాప్తమ్	
౨౪౨	౩ ఓం అజాయనమః	ఓమ్ అజాయనమః
”	౬ ప్రత్యయః }	
	ఆకారలోపశ్చ }	ప్రత్యయః
”	౨౪ స్తోభ	స్తమ్భ
౨౪౩	౧౭ శృంస్తృచౌ	శృంస్తృచౌ

అర౮	౫	సత్వ	సత్త్వ
అర౯	౪	ఉప్రత్యయః	కుప్రత్యయః
అ౫౦	౪	తక్కాల	తత్కాల
అ౫౧	౩	ఓంఅనిమిషాయ	ఓమ్అనిమిషాయ
”	౭	సూచనీ	సూచినీ
”	౧౬		
”	౨౫		
అ౫౩	౩	ఓంఉదారధియే	ఓమ్ఉదారధియే
”	౧౫	౬-౧-౧౦౮	౬-౧-౧౦౭
అ౫౪	౩	ఓంఅగ్రణ్యే	ఓమ్అగ్రణ్యే
”	౧౨	జనీరాజామ్	జినీరాజామ్
అ౫౭	౧౫	ప్రది	ప్రతి
”	౧౬	మూర్ధా	మూర్ధ
అ౫౮	౮	౧	నర్వ-౧
”	౧౦	మజ్జన	మజ్జన్న
”	౨౫	మనిని	మనిణి
అ౫౯	౩	అస్తరాత్మా	అస్తరాత్మా-తై-నా
”	౨౦	సాస్తం	సాస్తః
అ౬౦	౩	ఓం ఆవర్తనాయ	ఓమ్ ఆవర్తనాయ
అ౬౧	౨౦	నిష్టాక్తః	నిష్టాక్తః
”	౨౬	తమస్య	తమసో
అ౬౨	౩	ఓం ఆహ	ఓమ్ ఆహ
అ౬౪	౩	ఓంఅని	ఓమ్అని
అ౬౫	౧౬		౪-౧ ౪౫ (గణ)
అ౬౬	౨	విశ్వస్యై	విశ్వస్యై(గో)క

౨౬౮	౧౮	పిరి	పరి
„	౨౩	ధా—	ధా-స్వాది
౨౭౧	౮	రిజ్ క్షయే-ధా-	రిక్షయే-ధా-స్వా
„	౧౪	౪-౨-౩౩	౪-౨-౩౭
౨౭౨	౩	ఓం అశమ్	ఓమ్ అశమ్
„	౧౦	రిజ్ క్షయే-ధా	రిక్షయే-ధా-స్వా
„	౨౫	రక్షయో	రక్షయో
౨౭౩	౩	ఓం అప్రమేయ	ఓమ్ అప్రమేయ
„	౭	వేలక్షణ్య	వైలక్షణ్య
„	౧౫	దివా	జుహవా
„	౨౦	శిష్త్	శిష్త్
౨౭౪	౨	శిష్టకృత్	శిష్టకృచ్
„	౧౦	శిషిల్	శిషిల్
౨౭౫	౭	సేచ్ఛయా	సేచ్ఛయా
„	౨౫	సత్త్వే	సత్త్వే
౨౭౬	౨౪	సిద్ధిదః	సిద్ధిదః
౨౭౭	౪	మజ్జశ	మజ్జశ
౨౭౮	౨౪	వర్ణాశ్రమా	వర్ణాశ్రమా
౨౮౧	౧౪	౩-౪-౧౧౨	౩-౪-౧౧౩
౨౮౨	౨౦	౫-౧-౭౮	౪-౨-౬౮
౨౮౪	౧-౨-౩ ౨౬	} వాస్త్వి	వాస్త్వీ
౨౮౭	౧౨	ధా-అదా	ధా-భా
౨౮౮	౧౬	ప్రపత్ బృ	ప్రపత్ బృ
„	౨౨	విషల్-ధా	విషల్-ధా జు

౨౯౦	౪	భ్యోఅర్జునా	భ్యోఅర్జునా
”	౯ } ౨౪ }	బౌజ్వల్య	బౌజ్వల్య
”	౧౨	అత్రచ-ధా	అత్రచ
”	౨౧	ధా-దివా	ధా-భాస్
౨౯౧	౩	ఓంఓజన్	ఓమ్ఓజన్
”	౧౫	ధా-అదా	ధా-చురా
”	౨౫	నామాప్రకీర్తితః	నామాప్రకీర్తితమ్
౨౯౨	౩	ఓంఋద్ధాయ	ఓమ్ఋద్ధాయ
”	౯	మద్వహత్	మద్వహ
”	౧౦	ఉద్యోగే	ఉద్యోగే
”	౧౧	వ్యాఘ్రః	వ్యాఘ్రః
”	౧౪	ధా-దివా	ధా-భాస్
౨౯౩	౬	ధా-దివా	ధా-స్వా
౨౯౪	౨౬	తన్తన్త్రమ్	మన్తారమ్
౨౯౫	౧౭	ఇత్యానా	ఇత్యాదినా
”	౨౩	వత్సజి	వృత్సజి
౨౯౬	౩	ఓం అమృత	ఓమ్ అమృత
”	౯	భాస్కరా...నాద్వి	భాస్కరా...నాద్వి
౨౯౭	౧౧	ఋదోరవ	ఋదోరవ
౩౦౦	౨	బౌపథమ్	బౌపథమ్
”	౩	ఓం బౌపథ	ఓమ్ బౌపథ
”	౨౩	ఆత్మో	ఆత్మో
౩౦౨	౨౦	ధృక్షి	ధృక్షి
౩౦౩	౯ } ౨౧ }	పవతే	పునాతి

30౪	౫	ఆగస్త్యః	ఆగస్త్యః
30౫	3	ఓం అన	ఓమ్ అన
30౬	౧౮	పూర్వోక్త	పూర్వోక్త
30౭	౮	౬-౧-౭౧	౬-౧-౭౦
,,	౧3	ఏవస్తత్రతత్ర (కామకామప్రదత్తాదా)	
30౮	౮ } ౧౯ }	ప్రేడాద్జ్ఞః	ప్రేదాజ్ఞః
30౯	౫	సత్వ	సత్వ
		తృతీయశతకం సమాప్తమ్	
3౧౦	౨	యుగాదికృత్	యుగాదికృత్
,,	౨౦	౬-౧-౧౬౦	౬-౧-౧౫౯
,,	౨3	భవతి-గుణః	భవతి
,,	౨౬	ఆది	ఆదిం
3౧౧	౨	మాయః	మాయో
,,	౧౧	జ్ఞానమ్	జ్ఞానమ్ - వేదే... శ్శు
,,	౨౧	ధా-దివా	ధా-జు-హవా
3౧౨	౧౭	అత	అత
,,	౨౦	నకత్	నకత్
3౧3	౨	అదృశ్యః	అదృశ్యో
,,	3	ఓం అదృ	ఓమ్ అదృ
3౧౪	౪	కథన్వయమ్	కథన్వయమ్
,,	౧౨	లిజచ	లిజ్చ
,,	౧౪	అథ... మార్గ	అథ... మార్గ
,,	౧౮	ఖిష్ట	ఖిష్ట
,,	౨౨	నిష్టా	నిష్టా

౩౧౫	౨	జిత్	జిత్
౩౧౬	౨	ఇష్టః-౩౧౦-అవిశిష్టః	ఇష్టోఽపిశిష్టశ్చ
”	౩	ఓం...ఓంఇష్టాయ నమః ఓం	ఓమ్...ఓమ్ఇష్టాయ
”	౧౨	కథం	కథం
౩౧౭	౪ ౧౭	అగ్రణీనాం మార్గజ్ఞే	అగ్రణ్యాం మార్గజ్ఞే
”	౧౨	నిష్టాయాం	నిష్టాయాం
”	౧౪	నిష్టాదికమ్	నిష్టాదికమ్
”	౨౨	తథా	తథా
”	౨౪	౬-౧-౮౨	౬-౧-౮౬
”	౨౫	యామినాం	యామినామ్
౩౧౮	౬	ఇతిఇనిః	ఇనిః
”	౭	కలాపోఽతి	కలాపోఽతి
”	౧౩	తత్ర	తత్రతత్రజ్ఞేయమ్
”	౧౬	శీఙ్	శీఙ్
”	౨౦	హ్య...హ్య-థా	హ్రా...హ్రా-థా
”	౨౨	యయః	యయః
”	౨౩	శజ్య	శజ్య
”	౨౫	ప్రదృప్య	ప్రదృప్య
”	”	అస్థిశం	అస్థితమ్
”	౨౬	చక్షుతే	చక్షుతే
౩౧౯	౨	నహుషః	నహుషో
”	౧౩	౬-౪-౧౪౪	౬-౪-౧౪౮
”	౧౫	తథా...౩౫	తథా...౧౫

”	౧౭	బంధ	బంధ
”	౧౮	౬-౧-౬౫	౬-౧-౬౮
”	౨౦	దృశ్య	దృశ్య
”	౨౧	మార్గజ్ఞేయ	మార్గజ్ఞేయ
”	౨౬	సిద్ధితియః	సిద్ధితియః
౩౨౦	౧౪	అథ	అథ
”	౧౮	భూమి	భూమి
”	౨౦	అన్యథా	అన్యథా
౩౨౧	౨	బాహుః	బాహుః
”	౫	తథా	తథా
”	౧౪	౬-౧-౨౧	౬-౧-౨౦
”	౨౨	ప్రథమ	ప్రథమ
౩౨౨	౧౮	స్త్రియామ్	స్త్రియామ్
”	౨౧	షష్ఠ్య	షష్ఠ్య
	౨-౩-౬ ౧౪-౧౫ ౧౬	ప్రథ	ప్రథ
”	౩	ఓంఅచ్యుత	ఓంఅచ్యుత
”	౧౧	చ్యుత	చ్యుత
”	౧౪	తథా	తథా
౩౨౪	౨	ప్రాణదః	ప్రాణదః
”	౯ ౧౯	మథన	మథన
”	౧౮	అథ	అథ
౩౨౫	౨	ధిః	ధిః

”	౩	ఓంఅపామ్	ఓంఅపామ్
”	౨౬ } ౨౬	మధ్యమాన	మధ్యమాన
”	౯	విధానాయ	విధానాయ
”	౧౪	ధా-భా	ధా-భా
”	౨౦	ధారణాత్	ధారణాత్
”	౨౩	ధా-జుహే	ధా-జుహే
౩౨౬	౧-౨-౩- } ౧౪-౧౫-౧౬	ప్ర	ప్ర
”	౬	౩-౩-౯౬	౩-౩-౯౨
”	౨౦	౫-౩-౯౫	౫-౩-౫౯
”	౨౨	౫-౩-౧౧౧	౫-౩-౧౦౯
౩౨౭	౧-౨-౩-౧౭ } ౧౮-౨౨-౨౩	ప్ర	ప్ర
”	౩	ఓంఅప్ర	ఓంఅప్ర
”	౧౭	ఇష్టిషేధః	ఇష్టిషేధః
”	౧౯	మూర్ధ్వి	మూర్ధ్వి
౩౨౮	౨	సప్తధరః	సప్తధరః
	౧-౨ ౩ ౧౬ } ౧౭-౧౯-౨౦ ౨౨-౨౫-౨౬	సప్త	సప్త
”	౬	సేనాన్యమ్	సేనాన్యమ్
”	౧౦	గత్యధా...శీజ	గత్యధా...శీజ
౩౨౯	౨	వరదః	వరదః
”	౧౩	౩-౧-౧౨౭	౩-౨-౧౭౭
”	౧౮	౫ ౩-౭౦	౫-౨ ౭౭

౩౩౦	౯	అనువృతా	అనువృత్తా
”	౧౦	గృహ	గ్రహ
”	౨౩	ఆఛా	ఆచ్ఛా
”	౨౪	గచ్ఛన్	గచ్ఛం
౩౩౧	౨	దేవః	దేవో
”	౩	నిరూచిరేచ	నిరూచుశ్చ
”	౧౧-౨౨	దివ్	దివు
”	౧౭	శ్లోస్పృ	శ్లోస్పృ
౩౩౨	౧-౨-౩	బ్రహ	బృహ
”	౧౨	అన్యచ్ఛాపి	అన్యచ్ఛాపి
”	”	ఊహ్యం	ఊహ్యమ్
”	౨౪	భావ	భావ
”	౨౫	దిత్వా	దిత్వా
౩౩౩	౩	ఓంఆది	ఓమ్ఆది
”	౧౩	అథ	అథ
”	౧౭	క్రీటాదౌ	క్రీడాదౌ
”	౨౧	గృహది	గ్రహది
”	౨౫	క్రీడ	క్రీడ
౩౩౪	౨	అశోకః	అశోకన్
”	౩	ఓం...నమః	ఓమ్...నమః
”	౯	౩-౨-౧౨౭	౩-౨-౧౭౭
”	౧౦	ఉదోష్ట్య	ఉదోష్ట్య
”	౧౪-౧౫	హృస్వః-ణౌ	హ్రస్వః-ణౌ
”	౨౨	వివా	దివా
౩౩౫	౨	తారణః - పూరః	తారణన్ - పూరశ్
”	౧౯	పాపజ	పాపజ్

”	౨౩	సమగ్ధః	సమగ్ధః
”	౨౪	విజగీషు	విజగీషు
౩౩౬	౨	శౌరిః	శౌరి
”	౬	రక్ష్మిత్వయః	రక్ష్మిత్వయః
”	౮	అపత్యం	అపత్యమ్
”	౧౯	నిర్వాప్యదా	నిర్వాప్యదా
”	౨౦	౬ ర-౧రర	౬-ర-౧రర
౩౩౭	౨	అనుకూలః	అనుకూలశ్
”	౩	ఓంఆను	ఓమ్ఆను
”	౬-౨౧	మహత్వే	మహత్వే
”	౭	యథా	యథా
”	౧౩	ఉజ్వల	ఉజ్వల
”	౨౧	అథవ	అథవ
౩౩౮	౮	లంబ	లంబ
”	౧౧ } ౨౫ }	జృంభ	జృంభ
”	౨౨	అజ	అజ్
”	౨౩	ధధ	పధ
౩౩౯	౬	వ్రీయతే	వ్రీయతే
”	౯	అత	అతః
”	౧౮	రింశ	రింశత్
”	౧౯	శశం	శశమ్
”	౨౦	దూడి	దూడి
౩౪౦	౨	నాభః	నాభః
”	౯	౬-ర-౧రర	౬-ర-౧రర
”	౧౦	ఇత్యాది	ఇత్యాది ౬-ర-౧౩

११	౧౧ } తథా	తథా
	౨౦ }	
१२	౨౩ అంబు	అమృబ్బ
౩౪౧	౩ ఓంఅర	ఓమ్అర
१३	౪ ఓ-౧-౬౫	ఓ ౧-౬౪
१४	౫ చ-ర	చ-ఉణా-ర
१५	౧౬ ముమ్	నుమ్
१६	౨౭ ౫-౪ ౭౯	౫ ౪-౭౬
౩౪౨	౨ గర్భః	గర్భశ్
౩౪౩	౩ మహర్థిః	మహర్థిర్
१७	౪ వ్రీయితే	వ్రీయితే
१८	౧౫ ఈరణ్	ఈరణ్-ఉణా
१९	౧౬ అథ	అథ
२०	౨౦ థా-దివా	థా-స్వా
२१	౨౧ తథోద్దోధః	తథోద్దోధః
२२	౨౨ వ్రీయితే	వ్రీయితే
२౩	౨౩ మహర్థన్	మహర్థన్
౩౪౪	౨ ఋద్ధః	ఋద్ధో
२౪	౩ ఓంఋ	ఓమ్ఋ
२౫	౧౧ ఊగిత్	ఊగిత్
२౬	౧౫ ఓ-౧-౧౨౪	ఓ-౧-౧౨౩
२౭	౨౦ నిష్టాయామ్	నిష్టాయామ్
౩౪౫	౩ నమః	నమః
२౮	౧౨ నిష్టా	నిష్టా
२౯	౧౪-౨౪ రథావ	రథావ

”	౧౪	తాత్పర్యః	తార్తర్యః
౩౪౬	౨	అతులః	అతులశ్చ
”	౩	ఓంఅ	ఓమ్అ
”	౯	కృగ్రశ్చ	కృశశ్చ
”	౧౫	అజ	అజ్
”	౧౮	గో...హృస్వః	గో...హ్రస్వః
”	౨౨	అభచ్	అభచ్-ఉణా
”	౨౪	ధ్వజవత్త్వా	ధ్వజవత్త్వా
”	౨౫	లంఘి	లఘి
౩౪౭	౧౮	వక్	వక్ ఉణా
”	౨౦	తస్య	తస్య ఉణా
”	౨౩	యథా...కారి	యథా...కార
”	౨౪	వృత	వ్రత
౩౪౮	౭	యథా	యథా
”	౧౪	ఉణా ౩	ఉణా-౩
౩౪౯	౬	ఇన్...ఇన్	ఇన్...ఇన్
”	౧౨	ఉణా-౩	ఉణా-౩
”	౧౩	లింగో	లిక్ష్ణో
”	౨౩	శ్రీయమ్	శ్రీయమ్
౩౫౦	౧౭	చువా	చురా
౩౫౧	౨౫	కధ్యతే	కధ్యతే
౩౫౨	౨	వితురః	వితురో
”	౧౨	వివావ	వివాద
”	౧౬	ఆవేశౌ	ఆవేశౌ
”	౨౧	యథో	యథో
”	౨౪	సదాన	స్వదాన

తిగ్ర 3

”	౧౦	విధానం	విధానమ్
”	౧౧	ప్రహిః-	ప్రహిః
”	౧౬	ఇతి-3	ఇతి-ఉణా-3
”	౧౮ } ౨౩ }	వాఙ్మిత వాంఛిత	వాఙ్మిత
”	౨౨	వాణిచి	వాణిచి-గ సూ
”	౨౬ }	మృగ్య	మార్గ్య
తిగ్ర ౪	౨	తుః	తుః-ఉణా
”	౧౦	రపచ్	పరచ్
”	౧౫	మా నే	మా నే-ఉణా
”	౧౬	హిభ్యశ్చ	హిభ్యశ్చ-ఉణా
”	౧౮	ధామాని	ధామాని
తిగ్ర ౫	౧౯	దా నే	దా నే-ధా-జు
”	౨౩	౬-౧-౮౭	౬-౧-౮౬
తిగ్ర ౬	౬	రుక్మణీ...జాంబ	రుక్మిణీ...జామ్బ
”	౧౨	ధా	ధా-భ్వా
”	౧౭	వస్త్రి	వస్త్రి
”	౨౨	౫-౩-౭౨	౭-౩-౫౨
తిగ్ర ౭	౩	ఓం అమిత	ఓమ్ అమిత
”	౮	శజ్జీ రే	శజ్జి. రే
”	౧౫	౫-౩ ౭౨	౭ ౩-౫౨
”	౨౪	ధర్మే	ధర్మ
తిగ్ర ౮	౩	ఓం ఉత్	ఓమ్ ఉత్
”	౧౩	మాజ	మాజ్
”	౧౬	బంధ	బంధ
”	౨౫	ఉత్ భవః	ఉద్భవః

3౫౯	౧౨	ఆజ	ఆజ్
”	౧౩	౭-౩-౩౫	౮-౩-౩౫
”	౧౪	తత్రతత్ర (క్షమఃక్షామత్ర త్యాతా)	
”	౧౯	దివ్	దివు
”	౨౪	బన్ధనం	బన్ధనమ్
”	౨౫	క్రీడతి	క్రీడతి
”	౨౬	వర్ధనీయా	వర్ధనీయా
3౬౦	౧౩	౭-౨ ౭	౭-౨-౮
”	౧౪	ప్రచ్ఛి	ప్రచ్ఛి
”	౧౬	దీర్ఘశ్చ	దీర్ఘశ్చ
”	౧౭	వర్షమై	వర్షమై
”	౨౨	ప్రహో	ప్రహో
”	౨౩	క్రయైతే	క్రయితే
3౬౧	౧౪		మహాభా
”	౨౩	౩-౩-౧౦౭	౩-౩-౧౧౭
”	౨౪	విదుఃః	విదుః
3౬౨	౧౪	యథా...తథా	యథా...తథా
”	౧౬	ప్రథక్	ప్రథక్
3౬౩	౧౦	బ్ర	బ్రా
”	౨౧	హృస్వ	హ్రస్వ
3౬౪	౨	వ్యవసాయః	వ్యవసాయో
”	౧౪	అథ	అథ
”	౧౯	షీఞ్	షీఞ్-థా-స్వా
”	౨౧	౬-౧-౭౭	౬-౧-౭౬

314	అ	ఫానదః	ఫానదః
"	౧౧ ౧౨	తిష్ఠతే	తిష్ఠతే
"	౧౩	పా	పా-కా భాస్
"	౧౪	తిష్ఠ...వచన	తిష్ఠ...వచనః
315	౧౦		ధాభాస్
"	౧౬	పాతా	పాతా
"	౧౭	ఉపజ	ఉపజ్
"	౨౦	గాజ...భ్యోభానీతా	గాజ్...భ్యోభానీత్
"	"	జ్ఞోత్వేనజీత్వా	జ్ఞోత్వేనజీత్వా
316	అ	పరధిః	పరధిః
"	౪	అపర	అపర
"	౧౨	అథ	అథ
"	౧౬	ధా-దివా	ధా-స్వా
"	౧౭	తథోః	తథోః
"	౨౦		ధాక్ర్యా
317	౧౭	వృచ్ఛ	వ్రస్ప
"	౨౨	రథి	రథి
318	౭	ధా-రా	రా-బా
"	౧౦	విక్రై	విక్రై
"	౧౩		బా-ది
"	౧౪		ధా-ది
"	౨౫	అయతం	అయతమ్
"	౨౭	దర్శనం... } ఈక్షణ	దర్శనమ్... } ఈక్షణః
320	౧౬		ధా-భాస్
32౧	౧౭	అవధ్యాత్వాద	అవధ్యత్వాది
32౨	౧౩	౩-౪-౨౭	౩-౪-౭౨
		౨౫-౫-౯౦.	

॥	అం	అశ్వ	అశ్వ
323	౪	విజయః	విజయః
32౪	౧౯	౬-౧-౧౧౪	౬-౧-౧౧౪
॥	అం	౬-౧-౫౭	౬-౧-౫౭
32౫	౫	యశ	యశ
॥	౧౩	సుహృత్వే	సుహృత్వే
॥	అం	నీయంతే	నీయంతే
32౬	౩	యథా	యథా
॥	౯	అకర్తరి	అకర్తరి
॥	౧౧	క్రీడి	క్రీడి
॥	౧౩	వేద్యు	వేద్యు

జుహుశ్చకరకంకమహర్షయే

32౭	అ	అనయః	2-నయః
॥	౩	పంచన	పంచన
॥	౫	యథా	యథా
॥	౭		కా-య
॥	౧౫	అనయః	అనయః
॥	అం	థా-ఉ-థా	థా-అ-థా
32౮	౧౨	గ్రహిత	గ్రహిత
॥	౧౭		థా-థా
॥	౧౮	పశ్యతి	పశ్యతి
॥	౨౩	క్రీడి	క్రీడి
32౯	౧౨	ఇప్రక	ఇప్రక
॥	౨౫	ఇప్రక	(కాన్యగమిజమ్)
3౩౦	౪	యథా	యథా
॥	౫	ఇప్రకయః	ఇప్రకయః

॥	౮	రథి	రథి
॥	౧౦		ధా-భావ్వి
॥	౨౩	మా-ర్గ	మా-ర్గ-
॥	౨౭	ధారణార్థస్త్వ } పసిష్టా ద్యుపనివ్యాయః పిదుత్తహః } ధత్తేగద్దుః దుత్తేమః.	
౩౮౦	౬		రా-మా
॥	౧౨	కుష్టః	కుష్టః
॥	౧౯	శురీ	శురీ
॥	౨౫	కుష్టః	కుష్టః
౩౮౨	౭	రా-అ	రా-యు
॥	౧౨	కబలాం	కబలాన్
॥	౧౬		రా
౩౮౩	౫		రా
॥	౨౩	ఉదోష్ట్య	ఉదోష్ట్య
॥	౨౬	ఆర్ష	కుషణ
౩౮౪	౨	౩౭౧	౩౭౧
॥	౯	శీఘ్రం	శీఘ్రం
॥	౧౧	హృస్వ	హృస్వ
॥	౧౨	యథా	యథా
॥	౧౩	స్వోదిః	స్వోదిః
॥	౨౧	ఉదోష్ట్య	ఉదోష్ట్య
౩౮౫	౭		రా
॥	౧౯	పాణి...శౌత్యా	పాణి...శౌత్యా
॥	౨౨	హేతాః	హేతాః
౩౮౬	౨	మమన్తే	మమన్తే
॥	౯ } ౧౧ }		ఘ గ సూ

॥	౧౩		౬౪౬౨
॥	౧౪		ధా-అనా
॥	౧౫	౬౧౬౫	౬౧౬౪
॥	౧౬		౩-౩ ౧౯
॥	౧౭	ప్రభతే	ప్రభతే
౩౮౭	౧-౬-౩	} వృశ ప్రశ	వృశ ప్రశ
	౬౫-౧౩		
	౧౪ ౧౫		
॥	౧౧		రా
॥	౧౦	౬-౧-౧౦౫	౬-౧-౧౦౭
॥	౧౧	అప	అప
॥	౧౬	బుద్ధైః	బుద్ధైః
౩౮౮	౧౫		ధా భా
॥	౧౬		ఉదా-౫
॥	౧౧	ధాశ్వా	ధాశ్వా
॥	౧౫	ఇంద్రియ	ఇంద్రియ
౩౮౯	౧	సమ్య	సమ్య
॥	౧౭		ధా భా
॥	౧౧		౭ ౧౫
॥	౧౩		గా-య
॥	౧౫	౩-౧౧౦	౩ ౧౫
౩౯౦	౩	వాస్తా	వాస్తా
॥	౫		రా
॥	౯	పూర్వాచ్చ	పూర్వాచ్చ
॥	౧౬		ధా-భా

”	౨౦		ధా-అనా
౩౯౦	౩	ఓంఆధో	ఓమ్ఆధో
”	౮	ఆధో	ఆధో
	౯-౨౬		
”	౧౫	ఆధోఅక్షి	ఆధో_క్షి
”	౧౮		ధా-భ్యా
”	౨౦		ధా భ్యా
౩౯౨	౨	ఓంబురుతవే	ఓమ్బురుతవే
”	౪	పర్యాయై	పర్యాయైః
”	౬		ఉణా-౧
”	౧౧	అథ	అథ
”	౧౨	ముష్కమ్	ఉత్సుమ్
”	౧౩	ప్రజో	ప్రజో
	౧౯		
”	౧౮	ఆన్యే	ఆన్యే
”	౨౪		ధా-భ్యా
౩౯౩	౩	నమాః	నమాః
”	౧౦	విహృత్య	విహృత్య
”	౨౨		ధా-భ్యా
౩౯౪	౫	పరమేథకిచ్చ	పరమేథి
”	౧౪	టోప్రుః	టోప్రుః
”	౧౫		ఉణా-౪
”	౨౧	పాప్తా	పాప్తా
”	౨౨	స్థానామ్	స్థానామ్
”	౨౩	ప్రజో	ప్రజో
౩౯౫	౫	సప్తధివా	సప్తధివా

"	౯	అథ	
"	౧౫ } ౧౮ }	గృహ	
"	౨౦	అథ	
౩౯౬	౩	ఓంఉగ్రాయ	గ్రాయ
"	౫		
"	౬	రక్ష్య	
"	౧౦	స్థిత	
"	౧౩	ఉదా ౩	సా)
"	౨౦	అపతాగ్య	
౩౯౭	౪	పరశ్వాత్	పు: ఉదా ౩
"	౭	కన్య	
"	౧౮	అథ. కన్య	కన్య
"	౨౦		గృహ
"	౨౧	శ్రావ	
"	౨౨	శాస్త్రం	శ్రీం
౩౯౮	౧౫		౩-౯౨
"	౨౭	పహ	హ
౩౯౯	౮	దివే	దీ
"	౧౧-౨౧	ప్రథతే	ప్ర
"	౧౩		స
౪౦౦	౩	స్థాయ	ఉదాన
"	౪-౧౩	ప్రథనే	ప్రథనే
"	౧౫	ధర్మ	ధర్మ
"	౧౭		గృహ
"	౧౮	అథ	పు:

	॥	౧౯	3	ఉణా 3
	॥	౨౩	ఆన	ఆన
	॥	౨౬	ల్యుస్థః	ల్యుస్థ
౪౦౧		౨౮	యథా	యథా
	॥	౧౦	మాజ	మాజ్
	॥	౧౮		ధా ది
	॥	౨౧		౬ 3-౧౩ ౭
	॥	౨౨	ఈకారస్య	ఈకారస్య
	॥	౨౪	రోహణం	రోహణమ్
	॥	౨౫	అవ్యయం	అవ్యయమ్
౪౦౨		౨	ఆర్థః	ఆర్థో
	॥	3	ఓంఅథాయ	ఓంఅథాయ
	॥	౬		ఉణా-౨
	॥	౧౫		మ-భా
	॥	౧౮	ఆర్థః	ఆర్థః
		౧౯		ధా జు
	॥	౨3	సశ్యంఈపణ	సశ్యమీపణ
౪౦3		౨	ఆనస్థః	ఆనస్థో
	॥	3	ఓంఅన	ఓంఅన
	॥	౭	సర్వథా...పద్మాది	సర్వథా...పద్మాది
	॥	౯	ఆనస్థః	ఆనస్థో
	॥	౧౧	కథాదిః	కథాదిః
	॥	౧3		3-3-౧౯
	॥	౧౭		చు గ సూ
	॥	౨౧	సర్వథా	సర్వథా
	॥	౨౨	భూదర	భూదర

రంర	౨	మహాభోగః	మహాభోగః
"	౩		భగ
"	౧౦	భనః	భనః
"	౨౬	అక్షయం	అక్షయమ్
రంగ	౩	ఓంఅని	ఓమ్అని
"	౪	చర్జన	చర్జన
"	౧౧	అభ్యుచ్చిన్నాః	అభ్యుచ్చిన్నాః
"	౧౩	తథా	తథా
"	౧౫		౬-౪ ౭౪
"	౨౧	ఉస్తాద	ఉస్తాద
రం౬	౬	ప్రరాచేణ	ప్రరాచేణ
"	౧౫	ఉద్విత్రా	ఉద్విత్రా
"	౧౭	గృహీతుమ్	గృహీతుమ్
"	౨౭	స్థాల్పాత్	స్థాల్పాత్
రం౭	౨	యూషః	యూషః
"	౩ ౨౦ } ౨౫ }	తత్వ	తత్వ
"	౧౧	కథాదిః	కథాదిః
"	౨౦	వయతయా	వయతయా
"	౨౧		ధా-అదా
"	౨౨		ఉదా-౩
"	౨౫	యోతి	యోతి
రంగ	౨	నేమి	నేమి
"	౩	ప్రనేమినే	ప్రనేమినే
"	౪	పక్	ప
"	౧౨		ఉదా ౩

౧౧	౧౩		౭-౨-౧౧
౧౨	౧౪	ఉణా	ఉణా
౧౩	౨౪	హయం	మయమ్
౪౦౯	౨౨	ణీజ	ణీజ్
౧౪	౨౩	శబ్దాత్	శబ్దాత్
౧౫	౨౪	సహతి	సహతే
౪౧౦		మక్షః	క్షమః
౧౬	౯		ధా-భా
౧౭	౧౦	౮-౨ ౫ ౨	౮-౭-౫౩
	౨౧		
౧౮	౧౪		ధా-భా
౧౯	౧౫	౬-౦ ౪౫	౬-౧ ౪౫
౨౦	౧౬	సంక్షయః	సంక్షయః
౨౧	౧౭	గజై	గజైః
౪౧౧	౧౮	అథ	అథ
౨౨	౨౪	సమీహతి	సమీహే
౪౧౨	౨౫	౪౪-౧౦౦౦	౪౪-౧౦౦౦
౨౩	౩౦	ఓంకజ్య	ఓంకజ్య
౨౪	౩౧	నజ్	నజ్-౩-౩౯౦
౨౫	౩౨	కారై	కారైః
౨౬	౩౩		౩-౩౧౮
౨౭	౩౪	నజన	నజ్
	౩౫		
౨౮	౩౬		
౨౯	౩౭	చుత్వేన	చుత్వేన
౩౦	౩౮	స్వజ	స్వజ...౩-౩౯౦
౪౧౩	౩౯	౬-౧౦౦౦	౬-౧౦౦౦

”	౧౨		౫-౧ ౬౬
”	౧౩	అథవా	అథవా
”	౧౪	తథా	తథా
”	౧౫	శత్రువత్	శత్రువత్
”	౧౬	జీవ్	జీవ్
”	౧౭		౬-౩-౩౪
౪౧౪	౮	శ్రీః	కృషిః...ఉదా-౧
”	౧౫	కృషిః	శ్రీతః
”	౨౦	ఋకారస్య రేఫః ఇతియో-౬-౧౭౭	{ ఇతియో ఋకారస్య రేఫః ౬-౧ ౭౬ }
౪౧౫	౫	గుణస్మధి...త్ర	{ గుణవిపదివది... త్రః ఉదా-౪. }
”	౭	అథ	అథ
”	౧౭		
”	౧౮	షడ్	షడ్
”	౧౯	ప్రః	ప్రః
”	౨౦	గమ్	గమ్...ధా-భా
”	౨౧	ఉదాత్త...౭-౩-౩౪	అనుదాత్త...౬-౪-౩౭
౪౨	౨	సమస్తా	{ సమస్తా విముక్తా }
”	౧౫		ధా-భా
”	౧౬	విముక్తా	విముక్తా
”	౨౧	ధత్తాచతే	ధత్తాచతే

,,	౨౩	దర్శిత	దర్శితః
,,	౨౪	తయా	త్వాద్
,,	౨౫	యస్య	యస్య
౪౧౭	౧౮	క్తః	క్తః-కర్తరి
,,	౨౨	తథా	తథా
౪౧౮	౯	అన్యేతి	అన్యేతి
,,	౨౫	జ్ఞేయం	జ్ఞేయం
౪౧౯	౬	హర	హర
,,	౧౧	వృతిః	వ్రతిః
,,	౧౨	కాది	క్తాది
,,	౧౩		౩-౩-౫౬
,,	౨౨	ఇతివర్తమానే ఉదిదృశాతేరజతా	ఉదిదృశాతేరజతా } ఇతివర్తమానే }
,,	౨౩	అల్ లావ	అల్ వా-ఉశా-౫
,,	౨౪	విషయో	విషయే
౪౨౦	౧౮	నిర్దేశ	నిర్దేశ
౪౨౧	౧౦	మథనా	మథనా
,,	౧౬	నిషేధ	నిషేధ
,,	౧౭		౩ ౩-౫౬
,,	౧౯	మిష్టేభ్యః	నిష్టేభ్యః
,,	౨౨	దాఇ	దాఇ
౪౨౨	౭	సుహృత్వమ్	సుహృత్వమ్
,,	౨౩	హృఇ	హృఇ
,,	౨౬	మన్త్రిక	కిమన్త్రిక
,,	౨౭	ధీయత్	ధీయతే
౪౨౩	౩	మనో	ఓంమనో

”	౮	ఉణా	ఉణా ౪
”	౧౦	నిష్పన్నస్య	నిష్పన్నస్య
”	౧౩	మిత్రార్థే	మిత్రార్థే
”	౧౮	హృష	హృష
”	౨౪	కారకః...హర	హరకః...హరః
౪౨౪	౧౨	మథన	మథన
”	౨౩	౬-౧-౧౧౪	౬-౧-౧౧౩
”	౨౬	అష్టార్థః	అష్టార్థః
౪౨౫	౫ } ౧౭ }	మథన...అహమహ	మథన...అహమహ
”	౧౮	భుజా	భుజాః
”	౨౨	తుక్-ధుక్	తుక్-ధుక్
”	౨౩	ధస్య	ధస్య
”	౨౫	అధృ	అధృ
౪౨౬	౧౭		ధా-అదా
”	౨౦	వృశ్యా	వృశ్యా
”	౨౪	ఉణా-౪	౩-౨-౧౦౧
”	౨౫	స్వేర	స్వేర
౪౨౮	౭	మోహినీ	మోహినీ
”	౧౪	తాచ్ఛిల్యే	తాచ్ఛిల్యే
౪౨౯	౧౦	నపాత్	నపాత్
”	౧౨	నభ	నభ
”	౧౬	కర్తృకృత్	కర్తృకృత్
”	౧౮		౩-౨-౮౯
౪౩౦	౩	లాయాన	లాయన
”	౧౬		ధా-భా

౨౩	౨౦		ఉనా-౧
౨౩	౨౪	ప్రహేదర	ప్రహేదర
౪౪౦	౧౪	అకిచ్చి	అకిచ్చిత్
౨౩	౧౭	ధా-ధ	ధా-ధ
౪౪౧	౯	అస్థితాః	అస్థితాః
౪౪౨	౬	కింకరానాం	కింకరానామ్
౨౩	౧౭	ధా-ధా ౬-౧-౬౫	౬-౧-౬౪
౪౪౩	౧	యస్యేతి	యస్యేతి
౨౩	౧౦	నిమిత్త	నిమిత్త
౨౩	౧౨	౬-౧ ౬౫	౬-౧-౬౪
౨౩	౧౯	ఉనా-	ఉనా-౪
౨౩	౨౩	ప్రహేదర	ప్రహేదర
౪౪౪	౨౦	సత్వే	సత్వే
౨౩	౨౨		ధా-ధా
౨౩	౨౩	తోష్టుః	తోష్టుః
౪౪౫	౬	వా-వు	వా-వు
౨౩	౧౯		౬-౪-౧౪౪
౨౩	౨౪	ప్రయత	ప్రయత
౪౪౬	౨౫	ప్రహే	ప్రహే
౪౪౭	౧౪	౧-౭-౨౨	౭-౨-౪
౪౪౮	౩	ఓంఆది	ఓంఆది
౨౩	౧౯	అధస్తాత్	అధస్తాత్
౨౩	౨౩	బ్రహ్మదీన్యః	బ్రహ్మదీన్యః
౪౪౯	౧౨	దీనాంకు	దీనామ్కు
౨౩	౨౧	ఫేదాత్	ఫేదాత్

౪౫౦	౩	ఓంఉత్తర	ఓమ్ఉత్తర
„	౨౭	తరణాత్	తారణాత్
౪౫౧	౧౨	ఋదోరవ్	ఋదోరవ్
„	౨౩	ఉణా-౩	ఉణా-౨
౪౫౨	౨	గోస్తా	గోస్తా
„	౧౫		తయానభవతి
౪౫౩	౧౧	సోర	సోర
౪౫౪	౨ } ౩ }	పురాతనః ఓం...నమః }	(ఇదంత్యాజ్యమ్)
„	౪		౪-౩-౨౩

వచ్చుమతకంసమాప్తమ్

౪౫౫	౪-౨౪	తత్త్వ	తత్త్వ
౪౫౬	౧౬	ఝులి	ఝులి
	౨౪	భుజ్ తే	భుజ్
౪౫౭	౭	ధా-అదా	ధా భా
౪౫౮	౧౩		౭-౨ ౧౧
„	౧౫	హృస్వ	హ్రస్వ
„	౨౩		౩-౨-౮
౪౫౯	౨	అమృత	౭మృత
౪౬౦	౧౬	మృగ్విణ్వా	మృగ్విణ్వా
౪౬౧	౧౯		ఉణా-౧
„	౨౨	౭౧-౧౧౨	౭-౧-౧౦౨
౪౬౨	౧౨		ధా-అదా
„	౧౭		ధా-భా
„	౧౯	౩-౩-౧౫	౩-౩-౧౯
„	౨౨	హోజ్జ నేయ	హోజ్జ నేయ

౪౬౩	౨౨	సన్దః	సన్దః
„	౨౪	ఆజిత	ఆజిత
౪౬౪	౧౪	౧౧౨-౪౮	౧-౨-౪౮
„	౧౫	హృస్వః	హృస్వః
౪౬౫	౬	సాత్త్వికః	సాత్త్వికః
„	౮		గ-సూ
„	౯		౬-౪-౧౫౫
౪౬౬	౩	పఠయే	పఠ్యే
„	౧౫	౬-౩-౧౨	౬ ౩ ౧౨౦
„	౧౭	౨౬ ౪-౧౪౮	౬ ౪-౧౪౮
„	౨౦	సాత్త్వస్తః	సత్త్వస్తః
౪౬౭	౧౪	౮-౨-౧౦	౮-౨-౧౦
„	౧౬		౪-౩-౧౨౦
„	౧౭		చు-గ-సూ
„	౧౮		౬-౪ ౧౫౫
„	౨౫	౩ ౧-౯౧	౩-౧-౯౪
౪౬౮	౧౬	వావర్త్య	వ్యావర్త్య
„	౧౮		థా-థ్వా
౪౬౯	౧౦	సాత్త్వా	సాత్త్వాత్
„	౧౬		౯-౪ ౧౪౪
౪౭౦	౨	అమిత	౭మిత
„	౩	ఓంఅమిత	ఓమ్అమిత
„	౪	సన్ధ్యే	సన్ధ్యే
౪౭౧	౩	ఓంఅమోఘ	ఓమ్అమోఘ
౪౭౨	౩	ఓంఅనన్త	ఓమ్అనన్త

”	౧౦-౧౧	హృస్వః	హ్రాస్వః
”	౨౫	కమతేన	కమతస్య
౪౭౩	౧౬	ఓ-౧-౧౬౩	ఓ-౧-౧౬౨
౪౭౪	౩	ఓంఅన్త	ఓమ్అన్త
”	౬		ఘ X-సూ
”	౧౨		ధా-రు
౪౭౫	౩	ఓంఅజ	ఓమ్అజ
”	౧౯		X-సూ
”	౨౦		ఓ ౪-౧౫౫
౪౭౬	౧౫	ఓ ౧-౬౬	ఓ-౧ ౬౫
”	౧౬	ఓ ౧ ౭౧	ఓ ౧ ౭౦
”	౧౭		పరి
”	౨౪		ధా-భ్యా
౪౭౭	౧౨		౩ ౩-౫౮
౪౭౮	౭	ఏషాం	ఏషామ్
”	౧౬	ఓ-౧-౭౯	ఓ-౧-౭౮
౪౭౯	౩	ఓంఅనన్త	ఓమ్అనన్త
”	౪	సమృద్ధా	సమృద్ధి
”	౬	వాజ్	వాజ్
”	౧౨	చిచ్ఛ	చిత్
”	౨౧	అనన్తధుః	అనన్తధుః
౪౮౦	౧౨	ఇరి	ఇది
”	౧౪	ఓ ౪ ౧౪౭	ఓ ౪ ౧౪౮
౫౮౧	౮	స్త్రీః శేదః	స్త్రీశేదః
”	౧౨	వృత్తం	వృత్తమ్
”	౨౬	యస్యైత్	యస్యైత్

౪౮౨	౨౪	మహర్షిః	మహర్షిః
౪౮౩	౪	ప్రోద్ధిర స్తమ్	ప్రోద్ధిర స్తమ్
”	౧౮	౬-౧-౧౨౮	౬-౧-౧౨౮
”	౨౦	౬-౧-౮౭	౬-౧-౮౬
౪౮౪	౨	కృతజ్ఞోః	కృతజ్ఞో
”	౧౧	౩-౧-౧౦	౩-౧-౧౦౦
౪౮౫	౮		రా-బా
”	౨౧	ప్రహోదర	ప్రహోదర
”	౨౩	యన్	యన్
౪౮౬	౨	ప్రేషదః	ప్రేషదన్
౪౮౭	౧౯		౩-౩-౫౮
౪౮౮	౫	పూర్వం	పూర్వమ్
”	౯	౩-౨ ౧౧౦	౩-౨-౧౦౧
”	౧౫ } ౧౮ }	నలోపః	నలోపః
౪౮౯	౧౦		ధా-తుదా
”	౨౫	ధరణీం	ధరణీం
౪౯౦	౭	కృవృజౌ	కృవృజౌ
”	౧౫	౮-౩ ౯౯	౮-౩-౯౮-౫-సూ
౪౯౩	౮		౩-౧-౧౦౯
”	౧౬	సంజ్ఞయోః	సంజ్ఞయోః
౪౯౪	౯	దీప్రో	దీప్రో
”	౧౧		౩-౧-౧౦౯
”	౧౪	౬-౧-౨౧౪	౬-౧-౨౧౩
౪౯౫	౫	సుగ్రహ	సుగ్రహ
”	౧౧	అగహనః	గహనః
	౭		

”	౧౩	విల్వోదనే	విల్వోడనే
”	”	ఉణా-౩	థా-భ్యా
”	౨౦	౩-౧-౧౩౧	౩-౧ ౩౧
౪౯౫	౨౪	ఆయథ	ఆయుథ
”	౨౫	పాలైః	బాలైః
౪౯౬	౪	పిథానభః	పిథాభః
”	౧౦	జితాః	జితా
౪౯౮	౪	దృవ్య	ద్రవ్య
”	౫	అర్కాఅది	అర్కఅది
”	౧౩	దానాఅప	దానాప
”	౧౮		౪-౧-౪
౪౯౯	౧౧	ఇనూః	ఇనూః
”	౧౫	వరాహాణాం	వరాహాణామ్
”	౨౩	౮-౪-౯	౮-౪ ౧
౫౦౦	౨౩	ధృథ	దృథ
౫౦౧	౨౧	వ్రీయతే	వ్రీయతే
”	౨౩	బ్రహ్మాదిసోమ్యుతస్త్వితః	బ్రహ్మాదిరివసోమ్యుతః
౫౦౨	౧౦	ఆశృత	ఆశ్రీత
”	౨౦		౪-౩ ౫౩
”	౨౫	తాసు	తేషు
౫౦౩	౬	సాధూనాం	సాధూనామ్
”	౮	శృతాత్ నిస్ససం	శ్రితాత్ నిస్సం
”	౧౨	పుషఃకరిన్	పుషఃకీత్
”	౨౧	సర్వేనః	సర్వైనః
౫౦౪	౪ }	విస్తృత	విస్తృత
”	౧౧ }		
”	౨౪	ఉదార	ఉదార

౫౦౫	౬	యశస్	యశస్:
”	౭	కురిణా	కురిణా
”	౧౬	ఇతీ	ఇతి
”	౨౦	భూగ్రే	భూగ్రా
౫౦౬	౪	పవం	పవమ
”	౨౦	దీర్ఘ	దీర్ఘ
”	౨౨	అస్తితి	అస్తితి
౫౦౭	౬ } ౨౬ }	ముద్ధ్యర్థ	ముద్ధ్యర్థ
”	౨౨		౩ ౩-౫౮
౫౦౮	౪	ఆత్	ఆత్:
”	౬	శాసవృ	శాస్వ
”	౧౭	ధా-అధా	ధా అదా
”	౨౦	౬-౧-౭౧	౬-౧ ౭౦
౫౦౯	౧౯	౪ ౧ ౪౦	౪-౧-౮౫
౫౧౦	౨	సహిష్టుః	సహిష్టుర్
”	౧౮	సిన్	ఇస్
౫౧౧	౧౭	అగ్	అగ్
౫౧౨	౧౧	అర్థం...మనైః	అర్థమ్...మనైః
”	౧౩	ప్రాప్తవాన్	ప్రాప్తవాం
౫౧౩	౧౩	౬-౪ ౪౨	౭-౨౮
”	౧౫		వ్యా-వా
”	౨౦	౧౦	౨౦
”	౨౫	శత్రుణాం	శత్రుణాం
౫౧౪	౭	అర్థః	అర్థః
”	౯		ధా-తుదా

”	౧౪	పృశ్చ	ప్రశ్చ
”	౧౮		స్లో-వా
”	౧౯		ఊ ఊణా సూ
”	౨౧	హృద్య...౮-౩-౯౫	హృద్య...౬-౩ ౯
”	౨౫	యస్వం	యఃస్వం
౫౧౬	౨	దృక్	దృగ్
”	౩	వాసాయ	వ్యాసాయ
”	౬	వత్యయః	ప్రత్యయః
”		బొధానాం	బోధానామ్
”		భజన్	భజం
”	౧౪		ధా-భా
౫౧౭	౩	ఓం	ఓమ్
౫౧౮	౩	సామ్నే	సామ్నే
”	౬	బ్రహద్ర	బృహద్ర
”	౮ } ౨౫ }	తాద్యాంశి	తాద్యంశి
”	౯		ధా దివా
”	౧౨		ధా-అదా
౫౧౯	౧౧	సామక-నామక	సాతిభ్యామ్
”	౧౨	ప్రత్యయాన్తోనిపాతితః.	(త్యాజ్యమిదమ్)
౫౨౦	౫ } ౧౪ }	౮-౨-౫	౮-౨-౫౦
”	౧౬	౭ ౪-౨౯	౮-౪-౨౯
౫౨౧	౨	కృత్	కృచ్
”	౨౬	సన్యాస	సన్న్యాస
”	౧౩	ప్రహ్...పర్ణ	ప్రహ్...పర్ణ

„	౨౫	రజస్తమసయోః	రజస్తమససః
౫౨౨	౧౧	౨౪	మ౫సూ
„	౧౩	జేదనే	జేదనే
„	౨౧	ధా-చురా	ధాదిచా
౫౨౩	౧౦	వివశైః-	విభుశైః-
„	౧౧		కెరా-౨-౫౫
„	౧౯	ఉదిత్వేన	ఉదిత్వేన
„	౨౪	శాస్త్రా	శాస్త్రా
౫౨౪	౫	అజ్ఞే	అజ్ఞే
„	౧౦	తోష్ఠికి	తోష్ఠికి
„	౧౩	ఘజ్జే	అజ్ఞే
„	౧౬	అవిష్ట	అజ్ఞే
౫౨౫	౨౦	రా-రె-౧౦౬	రా-రె ౩
„	౨౧		భా.వా
౫౨౬	౧౬	శోభాన్ధే	శోభాన్ధే
„	౧౮	ప్రనవ	ప్రనవ
„	౨౨	యస్తాత్	యస్తాత్
„	౨౩	సంజ్ఞకాం	సంజ్ఞకామ్
౫౨౭	౧౦-౧౭	} సృష్టా-సృష్టా ౨౫	} సృష్టా
„	౧౧		
„	౧౮	ధా.ది	ధా.తు
„	౨౩	ప్రశ్చ	ప్రశ్చ
„	౨౫	సృజ్యతేచ	సృజతీతి
౫౨౮	౪	స్తంబ	స్తంబ
„	౫	భోక్తృనా	భోక్తృనా

”	౧౦	జ్ఞాజ్ఞా	జ్ఞాజ్ఞా
”	౧౪	బృహ్మ...సప్తస్య	బ్రహ్మ...సప్తస్య
”	౧౯		౩-౨-౫
”	౨౪	యః	యత్
౫౨౯	౫	౩-౨-౩౪	౩-౨-౩-
	౧౪		
”	౧౯	స్వప్నే	స్వప్నే
౫౩౦	౨	గోహితః } గోవతిః }	గోహితో } గోవతిర్ }
౫౩౧	౧౫	షష్ఠశతకం సంపూర్ణమ్	థా-భ్యా
౫౩౨	౧౩ } ౧౪ }		థా-భ్యా
”	౧౫	ఉతా-౪	ఉతా ౩
”	౨౧	ధర్మో	ధర్మో
౫౩౩	౩	ఓంఅనీ	ఓమ్అనీ
”	౬	౩-౨-౧-౧	౩-౨-౩ ౭
”	౯	మర్యాదా	మర్యాదా
”	౧౬	జాప్రీ	జ్ఞాప్రీ
౫౩౪	౪	గృహాది	గృహాది
”	౮	౩ ౨-౧	౩-౧-౮
”	౧౦ } ౨౩ }	ధర్మణో-ధర్మణో	ధర్మణో
”	౧౪	గృహి...ణిని	గృహి...ణిని
౫౩౫	౧౫	ఉతా-౨	౩-౨-౧౩౫
”	౨౨	శీల్యం	శీలం
౫౩౬	౨-౨౪	కృత్	కృచ్
”	౧౫	ధుక్షి	ధుక్షి

౧౧	౧౭	అస్మినితి	అస్మిన్మతి
”	౧౮	ధా-భా	ధా-అదా
”	౨౫	కరణాత్	కరణాచ్
౫౩౭	౧౨	టిత్వా	టిత్వా
”	౧౩	ఝలి	ఝలి
”	౨౦	ఽ-౧౯	ఽ-౨౯
”	౨౧	శ్రీఞ్	శ్రీఞ్
”	౨౨	ప్రత్యయః	ప్రత్యయోదీర్ఘః
౫౩౮	౧౨	ష్టపత్నీ-పు-సూ	ష్టపత్నీ-శ్రీ-సూ
”	౧౫	నిసాసప్తమీ	సప్తమీ
”	౨౭	వృత్తత్వాత్	వృత్తత్వాచ్
౫౩౯	౧౩	శ్రీమత్వమ్	శ్రీమత్వమ్
౫౪౦	౧౩	శ్రీయః	శ్రీయః
౫౪౧	౬ ౨౨	పుజ్ ప్రధాన	పుంప్రధాన
”	౪	వల్క్యా	వల్క్యా
”	౨౨	దోగ్ధికిః	మోగ్ధికిః
”	౨౩	శ్రీయస్తృతః	శ్రీయఃస్తృతః
౫౪౨	౧౬		ధా-భా
”	౨౪	సాత్	స్యాత్
౫౪౩	౧౮	అర్థిభిః	అర్థిభిః
”	౧౯	శ్రేయశ్రీః	శ్రేయశ్శ్రీః
”	౨౩	శ్రీయం	శ్రేయం
౫౪౪	౧౧	కర్మణిక్తః క్షిబ్దః	కర్మణి క్షిబ్దః
”	౧౮	౬-౪ ౧౪౪	౬-౪-౧౪౩
”	౨౨	పర్వ	సర్వ

౫౪౫	౯	శ్రీఞ్	శ్రీఞ్
”	౧౯	౫-౨-౩౪	౫-౨-౪౩
”	౨౧	౬-౪-౪౯	౬-౪ ౧౪౮
”	౨౨	దర్శనే	దర్శనే
౫౪౬	౪	పరీణ	పారీణ
”	౯	ఇత్యర్థః	ఇత్యర్థః
”	౧౫	౬-౪ ౪౯	౬-౪-౧౪౮
”	౨౧	శతం	శతమ్
”	౨౩	సిద్ధురపారకరుణః	సిద్ధుపారీణకరణః
౫౪౭	౩	నన్దినే	నన్దయే
”	౫ } ౧౪ }	సర్వధా	సర్వధా
”	౧౬	ఇన్	(త్యాజ్యమిదమ్)
”	౧౮	ఉజ్వల	ఉజ్వల
౫౪౮	౨౨	మనస్తేషి	మనస్తేషి
”	౨౬	జితశ్చ	జితశ్చ
౫౪౯	౪	విధేయమ్	విధేయం
”	౧౦	తథా } భక్తిర్హి	తథా... భక్తిర్హి
౫౫౦	౫	ఏతావద్ధి	ఏతావద్ధి
”	౧౯	౮-౨-౭౨	౮-౨ ౭౮
”	౨౫	సత్త్వా	సత్త్వా
		శ్చిన్న	శ్చిన్న
౫౫౧	౫	అనేనే	అనేనేతి
”	౧౩	ఆచక్షః	ఆచక్షః
”	౧౬	౬ ౩-౪౫	౪-౧-౬

”	౧౭	పుణ్ణవత్	పుంవత్
”	౧౮	చిశ్నో	చిశ్నో
”	౧౯	సుష్ణాన	సుష్ణాన
”	౨౦	వేసుస్సావళః	మోఽసుస్సావళః
౫౫౨	౩	సీమ్మస్స	సీమ్మస్స
”	౨౦	౭-౭-౭౭	౭-౭-౭౭
”	౨౪	చత్తుసహం	చత్తుసహం
౫౫౩	౭	అస్తా	అస్తా
”	౧౨	అస్తేక్షితః	అస్తేక్షితః
”	౨౩	క్షణః	క్షణః
”	౨౪	క్షణః	క్షణః
౫౫౪	౩	ఓం	ఓమ్
”	౫	అభీన	అభీన
”	౧౫	స్థిరః	స్థిరః
”	౨౬	స్థిర	స్థిరః
౫౫౫	౩	నమ	నమః
”	౧౫	సంజ్ఞా-౩-౨-౭౩	సంజ్ఞా-౩-౨-౧౭౩
”	౨౪	శీలేన	శీలేన
”	౨౫	విషయతి	భూషయతి
౫౫౬	౩	ఓమ్అశో	ఓమ్అశో
”	౯	ఇత్యర్థః	ఇత్యర్థః
”	౪	గ్రహ	గృహ
”	౧౧	విశోకః	విశోకః-వా
”	౧౩	సురభి	సురభి
”	౨౬	తేన	తేన

౫౫౭	౨	శోక	శోక
”	౧౪	సమానః	సమానః
”	౧౫	దర్శన	దర్శన
”	౧౬	సమృద్ధ	సమృద్ధ
”	౨౧	అయం	అయమ్
౫౫౮	౩	ఓం	ఓమ్
”	౧౮	గ్రహేషు	గ్రహేషు
౫౬౧	౩	ఆత్మనే	ఆత్మనే
”	౨౪ } ౨౭ }	శ్రీలేషు	శ్రీలేషు
౫౬౨	౨౪	స్యాత్	స్యాత్
౫౬౩	౧౬	థ్	థ్
”	౨౦	లవ్యః	లవ్యః
”	౨౦ } ౨౧ }	ద్యమ్	ద్యమ్
”	౨౧	లక్షణం	లక్షణమ్
”	౨౪	జనార్దనః	జనార్దనః
౫౬౪	౧౪ } ౨౦ }	శ్రీత్య	శ్రీత్య
”	౧౬	౬-౧-౧౩౧-	౬-౧-౧౩౦
౫౬౫	౪	శ్రీత్య	శ్రీత్య
”	౧౨	ఇతు క్తమ్ మాజః	ఇతు క్తమ్ మాజః
”	౧౩	స్యతిమ	స్యతిమా
౫౬౬	౪-౨౩ }	ఉత్పలావత	ఉత్పలావర్త

”	౧౨	చస్తసి	ఛస్తసి
౫౬౭	౫-౭౦	రక్ష	రక్ష:
	౭౬		
”	౮	శుక...ధా-భావ-...	శు-ధా-సా
౫౬౮	౯	కన్	రక్
”	౧౬		ర ౧-౧౧ర
”	౧౭	బాహ్వదే:	బాహ్వదే:
౫౬౯	౧౮	దభావే	దభావే
”	౧౯	దరాశృత:	దరాశృత:
”	౧౯	లోకావాం	లోకావాం
”	౨౩	దగ్ధనే	దగ్ధనే
”	౨౪	లోకాన్	లోకాం
౫౭౦	౧౪	శ్చాక	శాక
”	౧౬		౨-౧-౬౯
౫౭౧	౨౨	వత్స	వత్స
”	౨౭	స్వాం	స్వాం
౫౭౨	౧౪	భావ	భావ
”	౧౯	విభాధ	విభాధ
”	౨౨	ఇన్	ఇన్
”	౨౩	వచాన	వచాన
”	౨౬	కశిహ	కశిహ
౫౭౩	౭	హరే:	హరే
”	౮	హరిశ్రేష్ఠ:	హరిశ్రేష్ఠ:
”	౧౪	హూతం	హూతం
”	౧౯	సార్వధాతుభ్య:	సార్వధాతుభ్య

”	౨౦	పక్వతే	ప్రకృతే
”	౨౩	వైశ్రేణ్యతో	వైశ్రేణ్యతో
౫౭౩	౨౫	కర్మన	కామన
౫౭౪	౨౦	౩-౨-౧౮౭	౩ ౨ ౧ ౮
”	౨౬	కాస్త	కాస్తః
౫౭౫	౨౨	శ్యం-దం-దేష్టుం	శ్యమ్ దమ్ దేష్టుమ్
”	౨౫	వ్యయజ్ఞాశ్వాతో	వ్యయజ్ఞాశ్వాతో
”	౨౬	ధేశ్యవపు	ధేశ్యవపుః
౫౭౬	౯	సం	సం
”	౧౮	కన్యవిశక్తి	కన్యశి
”	౧౯	లిజ్ చ...౧౨౯౦	లిజ్ చ...౧౭౨
”	౨౫	వ్యాప్తే	వ్యాప్తే-
”	౨౬	శిష్టు	శిష్టుః
౫౭౮	౩	ఓం	ఓం
”	౯	సర్వధా	సర్వధా
”	౧౯	అస్త్యం	అస్త్యమ్
”	౨౬	రౌష్య	రౌష్య
౫౭౯	౭	బృహత్తాతో	బృహత్తాతో
”	౯	తద్	తద్
౫౮౦	౧౭	౮౩౩౦	౮౩౩-౨౪
౫౮౧	౯	చతుర్థి	చతుర్థి
”	౧౫	౬-౧-౧౬౮	౬ ౪ ౧౬౮
”	౧౭	అస్తోత	అస్తోత
”	౨౫	బ్రహ్మనియామ్యే	బ్రహ్మనియామ్యే

౧౮౧	౨ } స్వ	స్వ
"	౬ ఆపేక్షకం	ఆపేక్షకం
"	౮ బ్రహ్మోన్నతిశ్చ ఇతిమన్వన్త్యైః ఉదా ౨	బ్రహ్మోన్నతిశ్చ ఇతిమన్వన్త్యైః ఉదా ౪
"	౯ అమాగ్నం బృహత్	(అమాగ్నం) బృహత్
౧౮౨	౧౦ బ్రహ్మ	బ్రహ్మ
"	౧౧ ఉదా ౨	ఉదా ౪
"	౧౨ జ్యేష్ఠ	జ్యేష్ఠ
"	౧౩ పునరుదా	పునరుదా
"	౧౪ బ్రహ్మ	బ్రహ్మ
౧౮౩	౧౫ గుణా వివక్ష	(గుణా వివక్ష)
౧౮౪	౧౬ అర్చన	అర్చన
"	౧౭ స్మృ	స్మృ
౧౮౫	౧౮ ౧-౨ ౧౫ ౨౦	౧-౨-౧౫ ౨౦
"	౧౯ ౧ ౧	౧ ౧-౧౩
౧౮౬	౨౦ ౬ ౪ ౧౫	౬ ౪ ౧౩
౧౮౭	౨౧ } ద్వేష	ద్వేష
"	౨౨ } ౧౫	౧౫
"	౨౩ స్థ	స్థ
"	౨౪ సర్వ	సర్వ
౧౮౮	౨౫ } సృష్ట	సృష్ట
"	౨౬ } ౧౫	౧౫
"	౨౭ } ౧౫	౧౫
"	౨౮ } ౧౫	౧౫
"	౨౯ } ౧౫	౧౫
"	౩౦ } ౧౫	౧౫
"	౩౧ } ౧౫	౧౫
"	౩౨ } ౧౫	౧౫
"	౩౩ } ౧౫	౧౫
"	౩౪ } ౧౫	౧౫
"	౩౫ } ౧౫	౧౫
"	౩౬ } ౧౫	౧౫
"	౩౭ } ౧౫	౧౫
"	౩౮ } ౧౫	౧౫
"	౩౯ } ౧౫	౧౫
"	౪౦ } ౧౫	౧౫
"	౪౧ } ౧౫	౧౫
"	౪౨ } ౧౫	౧౫
"	౪౩ } ౧౫	౧౫
"	౪౪ } ౧౫	౧౫
"	౪౫ } ౧౫	౧౫
"	౪౬ } ౧౫	౧౫
"	౪౭ } ౧౫	౧౫
"	౪౮ } ౧౫	౧౫
"	౪౯ } ౧౫	౧౫
"	౫౦ } ౧౫	౧౫

౫	౨౨	కృజః	కృజః
౬	౨౩	హీనానాన్	హీనానాన్
౫౯౦	౨	రణ	రణ
”	౨౦	యూన్	యూన్
”	౨౨	నచ్చన్	నచ్చన్
”	౨౪	తేజస్	తేజస్
౫౯౧	౬	సప్తస్	సప్తస్
”	౧౩	గృహస్	గృహస్
౫౯౨	౧౦	జ్యోష్	జ్యోష్
”	౧౨	అథా...ఆరాధనం	అథ...ఆరాధనం
”	౧౪	భ్యోత్	భ్యోత్
౫౯౪	౨౫	అన్	అన్
౫౯౫	౧౪	బున్	బున్
”	౨౫	ఉక్తం	ఉక్తం
౫౯౬	౫	కర	కరః
”	౧౨	౭-౨-౧౫	౭-౨-౧౫
”	౧౭	ధా-చు	ధా-క్ర్య
”	౨౫	కథి	కథి
౫౯౭	౨	స్తుతన్	స్తుతన్
”	౧౪	తోష్టుః	తోష్టుః
”	౧౭	౩-౨-౬	౧-౩-౬
౫౯౮	౧౪	అనుణః	అనుణః
”	౧౯	శ్రీమ	శ్రీమ
”	౨౪	స్తోతా...స్తోత్ర	(స్తోతా)...స్తుత్య
”	౨౫	యథ	యథ

౫౯౯	౪	సుగ్రీవ	సుగ్రీవ
"	౬	సోధ్య	సోధ్య
"	౧౧	రణి	రణి
"	౧౬	గృహ	గృహ
"	౨౫	అస్త్ర పుష్కరము	అస్త్ర పుష్కరము
౬౦౦	౪	కృష్ణ	కృష్ణ
"	౯	కృష్ణ	కృష్ణ
"	౨౪	౬౪-౨	౬౪-౨
౬౦౧	౩	పుణ్య	పుణ్య
"	౪	అపేక్ష	అపేక్ష
"	౬	స్వప్న	స్వప్న
"	౧౦	జిహ్వా	జిహ్వా
"	౧౧	అది	అది
"	౧౩	త్వ	త్వ
"	౧౪	ప్రేయ	ప్రేయ
"	౨౧	ధా-మ	ధా-మ
౬౦౨	౨౫	పుణ్య	పుణ్య
౬౦౩	౩	ఓం	ఓం
"	౧౩	తత్త్వ	తత్త్వ
"	౧౪	అత్త్వ	అత్త్వ
"	౧౯	పుణ్య	పుణ్య
"	౨౪	ధా-మ	ధా-మ
"	౨౫	త్వ	త్వ

౬౦౪	౧౨	ఏజ్	ఏజ్
”	౧౩		౬-౧౫౧
”	౧౪	తయోః	తస్య
౬౦౫	౧౪	సేవిభ్యః	సేవిభ్య
”	౨౫	కృతాన్వితే... } స్మృతః }	కృతాన్వితే... } స్మృతః }
”	౧౬	స్మరీ	స్మరీ
౬౦౬	౨	ప్రదః	ప్రదః
”	౧౦	తాదృశంత	తాదృశంత
”	౧౭	శిశ్య	పిత్తప్వ
”	౨౨	దేవాభ్యా	దేవాభ్యామ్
౬౦౭	౧౫	ర-౧-౧౪	ర-౧-౧౪
”	౧౭	౭ ౨ ౫	౭ ౨ ౧౪౮
”	౨౫	అపశ్య	అపశ్య
౬౦౮	౨	మానస	మానా
”	౮	నారాయణ	నారాయణః
”	౨౫	దేహీతి	దేహీహి
౬౦౯	౧౫	శిశ్వాది	పిశ్చాది
”	౧౭	సహితా	సంహితా
౬౧౦	౭-౧౫	సత్యః	సత్యః
”	౧౨	క్తని.	క్తని
”	౧౪	లిజో	లిజో
”	౧౬	హయ్య	హేయ
”	౧౮	క్వప్	క్వప్
౬౧౧	౧౪	భావాదినా	భృత్యాదినా

౬౦౩	౩	సత్పర	సత్పర
"	౬	అయగం	అయగమ్
"	౭	ఏవేష్యసి	ఏవైష్యసి
"	౧౦	శ్మతా	శ్రితా
"	౧౬	స్థాన	స్థాన
"	౨౧	నావిప్త	అవిప్త
౬౦౪	౧౪	అగుణః	గుణః
"	౧౮	ఆల్లోపః	శ్లోల్లోపః
"	౨౨	లక్షణతయా	లక్షణయా
౬౦౫	౪	అర్థ	అర్థ
"	౯	సనన్తన	సనన్తన
"	౧౨	శాయసికే	శాయసికే
"	౧౫	౫ ౨ ౧౦౩	ఉనా-౧
"	౨౦	ధా-చ-౨	ధా-భా-౩
౬౦౫	౨౧	ఘట్	ఘట్ ౩-౩ ౧౨౧
౬౦౬	౭	పరాభవ	పరభావ
"	౧౭	స్త్రియామ్	స్త్రియామ్
"	౨౦	౭-౨-౧౫	౬-౪-౧౪౮
౬౦౮	౭	జహ్మదే	జహ్మషే
"	౧౨	లీశ్వేషణే	లీద్రవీకరణే
"	౧౮		౬-౧-౫౧
౬౦౯	౩	ఓం	ఓమ్
౬౧౦	౧౦	దర్పహః	దర్పహః
"	౨౧	దృప్త	అదృప్త
౬౧౧	౩	ఓం	ఓమ్
"	౮	దృప్తః	దృప్తః వా
"	౯	మాక్ష్	మాత్స్య

౬౨౨	౩	ఓం	ఓమ్
„	౪	జిఘ్ముక్షు...చత	జిఘ్ముక్షు...చేత
„	౧౩	౩ ౩ ౧౧౬	౩-౩-౧౨౬
„	౧౪	దుస్	దుసి
„	౧౬	శబ్దోత్తర	శబ్దోనస్తర
౬౨౪	౧౫	అర్మ	ఽర్మ
„	౧౬	౭-౨-౧౫	౬-౪-౧౪౮
„	౧౮	ఔచిత్యభి	ఔచిత్యాభి
„	౨౬	విశ్వ	విశ్వమ్
౬౨౫	౬	కృష్ణ	కృత్స
„	౭	దృష్టుమ్	ద్రష్టుమ్
„	౧౨	శస్య	శస్య
„	౧౪	క్ష్విని	క్ష్విని
„	౨౦	ఇహ	జీహ
„	౨౨	తేజోమ్శ	తేజోంశ
౬౨౬	౩	ఓం	ఓమ్
„	౧౧	శరీమ్	శరీరమ్
„	౧౨	మూర్తిత్వ	మూర్తిమత్త్వ
„	౧౩	వైయర్థ్య	వైయర్థ్య
„	౧౫	ఆ-ది-ఆ	ధా-ది-ఆ
౬౨౭	౨౬	స్తృత	స్తృతః
౬౨౮	౩	ఓం	ఓమ్
„	౧౬	ఇహ భీక	ఇహ భీకా
౬౨౯	౨	శతానః	శతాననః
„	౨౩	వ్యక్తయాచ	వ్యక్తతయా
„	౨౫	సంపత్త్యా	సమ్పత్త్యా

౬౨౯	౩	ఓం	ఓమ్
"	౪	అద్యేతం	అద్యైతం
"	౭	కృదాథా	కృదాథా
"	౮	కప్రత్యయః } పతితాహి }	కప్రత్యయః } పతితాహి }
"	౨౯	ద్వితీయస్య	ద్వితీయస్య
౬౩౦	౮	సర్వేణ	సర్వేణ
"	౧౧	కుమారం...సిద్ధ్యా	కుమారమ్...సిద్ధ్యా
"	౧౯	వృద్ధిః	నవృద్ధిః
"	౨౪	నైక	నైకః
"	౨౬	అష్టానం	అష్టానంహి
౬౩౧	౪ } ౨౫ }	ప్రసిద్ధ-ధేర్	ప్రసిద్ధి
"	౮	అర్థః	అర్థః
"	౧౦	పోస్త్ర	పోస్త్ర
"	౧౫	ధా-చు-౨	ధా-భ్యా చ
"	౨౨	అస్మిన్	అస్మిన్
"	౨౩	నశ్చాప్తస	నశ్చాప్తస
"	౨౫	తస్మాద్య	తస్మాప్
౬౩౨	౬ } ౨౫ }	వృష్ట్య	వృష్ట్య
౬౩౩	౧౧	౧-౧-౨౩	౧ ౧ ౨౩
"	౧౬	ఏతచ్చ	ఏతచ్చ
"	౨౬	పృచ్ఛ-యత్	ప్రచ్ఛ-యద్

౬౩౪	౮	క్విప్	క్విప్
”	౧౦	ధా భావ	ధా-భావ-౩
”	౧౨	సజ్జత	సజ్జతి
”	౨౫	తత్	తద్
౬౩౫	౧౩	క్విప్	క్విప్
”	౧౪	౬-౧ ౭౧	౬-౧-౭౦
”	౧౮	సంజ్ఞా	సంజ్ఞా
౬౩౬	౮ } ౨౪ }	ఉణా-౨-౩	ఉణా-౧
”	౨౨	౮ ౩-౩౦	౮ ౩ ౨౪
౬౩౭	౨	నాథో-౭౪౧	నాథో ౭౩ } ౧౬౯-౭౪౧ }
”	౯	ధ్యానా	ధ్యానా
౬౩౮	౧౨	ఉద్ర	ఉద్ర
”	౧౪	నస్య	నస్య
”	౨౨	ధా-భావ ఉ	ధా-భావ-౪
”	౨౩	వృత్త	వృత్త
౬౩౯	౪ } ౧౭ } ౨౫ }	జ్వల	జ్వల
”	౪	దోష	దోష
”	౫	సువర్ణః	సువర్ణ వర్ణః
”	౭	దీ	ధీ
”	౨౧	కృష్ణ	కలౌష్ణ
౬౪౦	౭ } ౧౯ }	క్యాప్రియ	క్యాప్రియ

”	౧౭	కృత్	కృతి
”	౨౪	దేవతా	దేవకీ
౬౪౧	౧౪	గృహ	గ్రహ
”	౨౩	౩-౩ ౧౩౬	౩ ౨ ౩
౬౪౨	౧౧	సయోః	యోః
”	౧౪	౭-౨ ౧౫	౬ ౪-౧౪౮
౬౪౩	౧౦		౮-౩-౧౦౯
”	౧౧	ని	నిర్
”	౨౧	౩-౨-౧౦౧	౬-౩ ౧౩౭
౬౪౪	౬	గ్రహ	గృహ
”	౯	౭ ౧ ౮	౭ ౨-౮
”	౧౨	౬-౧-౧౦౮	౬ ౧-౧౦౭
”	౧౭	యత్	యత్
౬౪౫	౩	ఓం	ఓమ్
”	౭	ఆఙ	ఆఙః
”	౮	శ్వాఉప	శ్వాపుప
”	౧౨		౩-౩ ౧౧౪
”	౨౩	ఆత్మనా... } స్వస్మ }	ఆత్మనా... } స్వస్మ }
౬౪౬	౩	ఓం	ఓమ్
”	౨౧	ధా శ్వా	ధా మ
౬౪౭	౪	రథి	రథి
”	౧౩	౭-౨ ౧౫	౬-౪-౧౪౮
”	౨౭	స్తవీయ	వవీయ
౬౪౮	౮	భరక	భారక
”	౧౩	యాహ్యతే	యాహ్యతే

”	౧౫	ఆమినభక్	ఆమినభక్
”	౧౬	౭-౨-౧౫	౬-౪ ౧౪౮
”	౨౦	త్రిశ్శీః	అశీః
౬౪౯	౧౬	త్విక్ ... స్రక్	త్విక్ ... స్రక్
”	౧౮	౮-౨ ౬౧	౮-౨-౬౨
”	౨౦	౩ ౨ ౪౮	(త్యాజ్యమిదమ్)
౬౫౦	౬	యశ్చ	యశ్చ
”	౧౪	స్త్రీయామ్	స్త్రీయామ్
”	౧౯	౫-౪-౧౨	౫-౪ ౧౨౧
”	౨౨	౭-౨-౧౫	౬ ౪ ౧౪౮
౬౫౧	౮	భాన్ధవః	భాన్ధవః
”	౧౮	౪౪-౮౪-౧౨౦	(త్యాజ్యమిదమ్)
”	౨౧	(యశ్చ శ్రీత్యయః)	
”	౨౪	౭-౨-౧౫	౬-౪-౧౪౮
౬౫౨	౪	మానీ	మానీ
”	౧౫	ధారణిష్యామి	ధారయిష్యామి
౬౫౩	౯	౫-౪-౩౨	౫-౪-౧౨౧
”	౧౨	గోవర్ధనస్య	గోధనస్య
”	౧౯	పాలనరూపం	పాలన
౬౫౪	౧౭	౩-౧-౧౩౫	ఉణా-౪
”	౨౧	శస్త్ర	శస్త్ర
”	౨౫	స	స
౬౫౫	౭-౨౨	౩-౩-౮౩	౩ ౩-౫౮
”	౧౧	హసిచ } మీహ }	సిసిచ } మిహ }

१०	౧౨	3-౧-౧౦౨	3-౧-౧౦౨
११	౧౩	టోప్రు:	టోప్రు:
१२	౧౪	నానేతి	నానేతి
१३	౧౫	వ్రగ్రహ:	వ్రగ్రహ:
१४	౧౬	గ్రహ	గ్రహ
౧౫	౧౭	అగ్ర	అగ్ర
१६	౧౮	స్థితా	స్థితా:
१७	౧౯	గ్రహ్యస్తే.	గ్రహ్యస్తే.
౧౮	౨౦	శృణాతే	శృణాతే
१౯	౨౧	వర్తమానాత్	వర్తనాత్
౨౦	౨౨	అగ్రజ:	౨గ్రజ:
२౧	౨౩	అవరజ	౨వరజ
౨౨	౨౪	జనీ	జనీ
२౩	౨౫	సలోప:	(త్యాజ్యమిదమ్)
२౪	౨౬	అమ్ }	
२౫	౨౭	తత్పురుష:...వచా } ద్యచ్	వచాద్యచ్...తత్పు రుష:
౨౬	౨౮	ద్యమ్	ద్యమ్
२౭	౨౯	౭-౧-౧౧	౭-౧-౧౧
౨౮	౩౦		ఉదా-౧
२౯	౩౧	పసి...వశితుక్ } ధుక్	పసి...వశితుక్
౩౦	౩౨	చతుష్టయమ్	చతుష్టయ:
౩౧	౩౩	చతుష్టయమ్	చతుష్టయమ్
౩౨	౩౪	స్మృతి	స్మృతి

౬౬౨	౮	వైభవ	వైభవమ్
,,	౧౭	తద్	తన్
,,	౧౮	వేదాః	వేదైః
౬౬౩	౭	అథోయమ్	అథోఽయమ్
,,	౧౨	పాత్	పాదః
,,	౧౩	తద్దితా	తద్దితా
,,	౨౪	దేశ్యత	దేశ్య
౬౬౪	౬	అమ్మామ్మేన	అంశాంశేన
,,	౧౭	సర్వదా...}	సర్వదా...}
,,	౭	వైయూహ	వైయూహ
,,	౭	అదికారః	అదికారః
,,	౯	అర్థ	అర్థః
,,	౧౬	నభోపే	నభోపే
,,	౨౧	ఆభో	ఆభో
౬౬౫	౨౧	కృచ్ఛ	కృచ్ఛ
,,	౨౩	మిత్రతమ్	మిత్రతమ్
,,	౨౪	యస్య	యస్య
౭౬౬	౫	వేష్టితప్యన్తి	వేష్టయిష్యన్తి
,,	౬	నగచ్ఛతి	నగచ్ఛతి
,,	౨౩		నచ
,,	౨౬	ప్రాప్యో	ప్రాప్యో
౬౬౭	౭	౭-౧-౫౯	౭-౧-౫౯
,,	౧౧	ఘృణః...}	ఘృణో }
,,	౧౩	సుము	సుము
,,	౧౩	దుర్భామ్	దుర్భామ్
,,	౧౪	నుమి	నుమః

”	౨౨	భానా	భావనా
”	౨౫	మధ్యాహ్న	మధ్యాహ్న
౬౬౮	౬	ఉపసర్గవచంక్షా యాం...౩-౨...౧౩	సుమరొరధికరణే } ...౩ ౨ ౪ ౫-వా }
౬౬౯	౨	మరాఠి	మరాఠి
౬౭౦	౩	ధా-భా	ధా జ
”	౧౨	౬-౪-౧౩౮	౭ ౨ ౧౧౫
”	౧౭	పిదః	విదః
౬౭౧	౨	శుభాగ్ని	శుభాగ్ని
”	౫	లంభక	లమభక
”	౧౦	ఇతివ...౪-౩...౨౭	(ఇదంత్యాజ్యమ్)
”	౧౬	గచ్ఛతి... } జ్ఞాన }	గచ్ఛతి... } జ్ఞాన }
”	౧౯	ధా-భా-వ	ధా-భా-వ
”	౨౨	లభ్యో... } సురానాప }	లభ్యో... } సురానప }
”	౨౩	తన్యో	తాన్యో
”	౨౪	వర్త	వర్త
౬౭౨	౧౩	౩-౨-౨౮	౩ ౨-౩౮
”	౧౫	ఖని	ఖచ్
”	౨౪	గుణోఽస్య	గుణోఽస్య
”	౨౬	క్రిత్రిమ	కృత్రిమ
”	౨౭	శోభనస్యేతి	శోభనోఽస్యేతి
౬౭౩	౨౨	తస్తుస్యం	తస్తుంసం
౬౭౪	౩	ఓం	ఓమ్
”	౧౭	ఇజ్ఞేః	ఇజ్ఞేః
”	౧౦		

”	౨౩	అర్థ	అర్థ
౬౭౫	౪	లచ్చాయన	లిప్పయన
”	౧౯	అర్థ	అర్థ
౬౭౬	౩	ఓం	ఓమ్
”	౭ } ౨౦ }	ఉనక్తి	ఉనక్తి
”	౯	భా.ప.	భా.ప.
”	౧౦	బుద్ధవర్త	బుద్ధవర్త
”	౧౩	వజ్రమృ	వజ్రమృ
”	౨౪	దృష్ట	దృష్టి
౬౭౭	౨౩	అచీతి	అచీతి
”	౨౪	౭-౨-౧౫	౬-౪-౧౪౫
”	౨౫	ఉనక్తి సుష్టు	ఉనక్తి సుష్టు
”	౨౬	సురత్న	సురత్న
౬౭౮	౧౮		ధా-భా.ప.
అప్రమంశతకం 'సమ్మార్థం'			
౬౭౯	౩	ఓం	ఓమ్
”	౮	స్తూయతే	స్తూయతే
౬౮౦	౭		ఉణా-౪
”	౮	కళాన్	కళాన్
”	౧౪	క్రన్	(ఇదంతాజ్యమ్)
”	౨౦	౩-౩-౫౯	౩ ౩-౫౬
”	౨౪	మహ్యంభవతి	మహ్యంభవతి
౬౮౧	౧౨	ధా-భా.ప	ధా-కృ
”	౧౫	ఉణా-౨	ఉణా-౧
”	౨౧	౭-౨-౧౫	౬-౪-౧౪౫
”	౨౩	ప ఇన్	ప ఇన్

	అగ్ర	హంస	అహింస
ఉర ౧	౧	పత్	పత్
	౨		
"	౩	జరయే	జరయే
"	౪	ప్రభృతవసీరహి... } ఊణా. ౧	ప్రభృతవసీరహి... } ఊణా. ౩
"	౧౦	జ్యుషి	జ్యూషి
"	౨౦	విరుద్ధం	విరుద్ధం
ఉర ౩	౧	విశ్వానమ	విష్ణు
	౨		
"	౩	పటుపర	పటుపర
"	౪		౪ ధా ధ్యా వ
"	౧౦	౩ ౩	౩-౨
"	౧౧	౩ ౩ ౧ ౧-౧౫౬	౩-౨ ౧౫౬
"	౧౩	శ్యామిమా	శ్రీశ్యామిమా
"	౨౪	పట...కురై	పటు...కురై:
ఉర ౪	౩	ఓం	ఓం
"	౪	గమ్భిరాతశ	గమ్భిరాశ
"	౫	కృష్ణజ్య	కృష్ణజ్య
"	౨౨	బ్రహ్మచ	బ్రహ్మచ
"	౨౩	పత్తేన	పత్తేన
ఉర ౬	౩	సద...రుహ	సద...రుహ
"	౪	పాతశ్వాత్	పాతాత్
"	౧౪	అస్తా	౨స్తా
"	౨౦	గిన్...ధూర్ } విశ్వప్రస్	గిన్...ధూర్ } విశ్వప్రస్

”	౨౩	పుణ్యాన్	పుణ్యాం
”	౨౪	యస్తాత్	యస్తాన్
౬౮౮	౭	కున్దరః	(త్యాజ్యమిదమ్)
”	౧౭	ఉణా-౨	ఉణా-౧
౬౮౯	౩	౩-౨-౩-౨౪౫	(త్యాజ్యమిదమ్)
”	౪	వక్యతి	ప్రకృతి
”	౧౯	రాడేః...	దారేః...౩-౨-౪౧
”	౨౧	౬౪౬౮	౬-౪౯౪
”	౨౩	చాద్యా	చాదిరా
౬౯౦	౨౦	కురుతేః	కురుత్తః
౬౯౧	౪	అదనే... } స్యప్రత్యయః }	అర్దనే...౨ } స్యప్రత్యయః }
”	౯	తితివా	తివా
”	”	తేషామ్	(త్యాజ్యమిదమ్)
”	౧౨	సాదిః	శ్వాదిః
”	౧౪	చనిపాత్యతే	చేతిపత్యతే
”	౧౭	అపీతి	అపి
”	౨౦	పురేష్టస్యజత్త్వమ్	పురేష్టస్యజత్త్వమ్
”	౨౨	అర్హేః...శీష్టః	అర్హేః...శీష్టః
”	౨౩	జితం	జాతం
”	౨౪	తత్త్వ	తత్త్వ
”	౨౫	సమాఖ్యా	సమాఖ్యా
౬౯౨	౨	పావనః	పావనో
”	౩	ఓంఅని	ఓమ్అని

		పరిః...	పరిః...
”	౬	క్యాడభ }	క్వా ఆ }
”	౯	తు-ప	చు-డిభ
”	౧౩	పూజ్	పూజ్
”	౧౬	అన్యతాస్రి	అన్యతాస్రి
”	౧౭	పాతస్తు	పాతేతు
”	౨౩	ప్రేరణం	ప్రేరణమ్
”	౨౬	ఆర్షో	ఆర్షో
౬౯౩	౩	ఓం	ఓమ్
”	౧౨	ఉణా	చు గ సూ
”	౧౪	నిత్య	అనిత్య
”	౨౦	కిచ్చ	కిచ్చ
”	౨౪	శృత... } పీయూష }	శృత... } పీయూష }
౬౯౪	౨౩	సర్వజ్ఞ	సర్వజ్ఞ
”	౩	ఓం ఆమృత	ఓమ్ ఆమృత
”	౫	దత్తే	ధత్తే
”	౭	నాన్యః	నాన్యేన
”	౧౦	ధా-క్వా	ధా క్వా
”	౧౨	ప్రపపీ	ప్రపపి
”	౧౪	ప్రీహి	ప్రీహిః
”	౧౮	భోధనే	భోధనే
”	౨౧	కిష్కత్	కిష్కత్
౬౯౫	౫	యథా	యథా
”	౧౩	ధారణే	ధారణే
”	౧౪	సిత్ న్యేర్ముత్	డిత్ ఖ న్యేర్ముత్

౧)	౧౫	అథక్	టథతో
౨)	౧౬	నేట్	నేట్
౩)	౧౯	వక్తా	వక్తా
౪)	౨౦	లబ్ధుం	లబ్ధుం
౫)	౨౫	ప్రవేశ్య	ప్రవేశ
౬౯౬	౬-౨౧	సర్వధా	సర్వధా
౭)	౧౧-౧౯	స్థితి	స్థితి
౮)	౧౬	అబ్విధౌ	అబ్విధౌ
౯)	౧౭	నంపుసక త్వాది	నంపుసకే } త్వాది }
౧౦)	౧౯ ౨౫	తత్త్వ	తత్త్వ
౧౧)	౨౧	ఽస్థా...లనం	ఽస్థా...లనమ్
౧౨)	౨౨	సుష్టు	సుష్టు
౧౩)	౨౫	సాధ్య	సాధ్య
౬౯౭	౬	అథ	అథ
౧౪)	౭-౧౧	కకుష్ఠ	కకుష్ఠ
౧౫)	౮	అథ	అథ
౧౬)	౯ } ౨౧ }	జిత్ చక్ర	జిచ్ఛక్ర
౧౭)	౧౭	ఇథమ్	ఇథమ్
౧౮)	౧౮-౨౨	చిత్ భిః	జిద్భిః
౧౯)	౨౦	గంధర్వాన్	గన్ధర్వాం
౨౦)	౨౩	ఆధ్యోయైశ్చ	ఆప్యోయైశ్చ
౬౯౮	౫	నామకస్య	నామకక్రస్య
	౭	కు త్సానపి	కుత్సేపి

”	౧౧	శదు	శదు
”	౧౨	శదోగతా...క్రమన్	శదేగతా...క్రమన్
”	౧౩	క్రమన్...ఉణా-౨	క్రమన్...ఉణా-౪
”	౧౪	ఉపి...అతి	ఉపి...అత్యాది
”	౧౫	శచోఽతి	శచోఽతి
”	౧౬	ఉచ్చిత	ఉచ్చిత
”	౨౦	స్వగ్రోభిః...ఉత్తః	స్వగ్రోభిః...ఉత్తం
”	౨౧	గుణైః	గుణైః
”	౨౩	సచేతి	సచేతి
౬౯౯	౨	స్వగ్రోభ	స్వగ్రోభ
”	౨౩-౨౧	} ఉమంభర }	ఉమంభర
”	౨౨-౨౩-౨౪		ఉమంభర
”	౫	} భూయతైః... } భీరుధ్య	భూయతైః... } భీరుధ్య }
”	౧౪	బుచ్చేః	బుచ్చేః
”	౨౦	అంబరం	అంబరమ్
”	౨౩	కీర్తితం	కీర్తితమ్
౭౦౦	౫	అంబరం	అంబరమ్
”	౬	అసేతీతి	అసేతి
”	౯	ఉచ్చిత...అర్థః	ఉచ్చిత...అర్థః
”	౧౩	సంజ్ఞః	సంజ్ఞ
”	౧౪	స్థిత	స్థిత
”	౨౨	జస్య	జస్య
”	౨౩	చశః	చశః
౭౦౧	౩	ఓం	ఓమ్

	కూ-౭	శృత్య	శ్రేత్య
౧౫	౮	మూర్తిం	మూర్తిమ్
౧౬	౧౫	అశ్వధః	అశ్వథః
౧౭	౧౭	సుపిస్థ	సుపిస్థ
౧౮	౨౦	శ్వప్తిః	శ్వసితః
౧౯	౨౧	ఇంద్ర	ఇంద్ర
౨౦	౨౫	వ్యయం	వ్యయమ్
౨౧	౨౬	చందాసి	చందాసి
౨౨	౧౦	అటాద్యచ్	అర్కాద్యచ్
౨౩	౧౨	సలోపః	టిలోపః
౨౪	౧౩	సూతతాత్	సూతతాత్
౨౫	౧౪	అన్దమ్	అన్దమ్
౨౬	౧౭	నన్ద్యాది	నన్ద్యాది
౨౭	౧౮	౮-౩-౧౧౧	౮-౩-౧౦౯
౨౮	౨౩	ఇన్ద్రాతో } జణేర్	ఇన్ద్రాతో } జేర్
౨౯	౨౫	సూదితవాన్	సూదితవాం
౩౦	౪	పాచన...ధన్తా } ధ్యక్ష	పాచన...ధన్తా } ధ్యక్ష
౩౧	౭	ప్రత్యయస్యే	ప్రత్యయస్య
౩౨	౮	తోస్తుః } ఖర్జ... }	తోస్తుః } ఖర్జ... }
౩౩	౧౩	ఊరోలచావి	ఊరోలచౌ
౩౪	౧౪-౧౬	యోరః	ఊరః
	౧౫ } ౧౭ }	అపీ	అపి

”	౨౫	అభివిష్ట	అభివిష్ట
౭౦౪	౨	జిహ్వః	జిహ్వః
”	౫		భగీ
”	౧౭ } ౧౯ }	జి (వి)హ్వః-	జిహ్వః
”	౧౭	సుభాషు	సుభాషు
”	౧౮	స్ఫులికగినీ	స్ఫులిగినీ
”	౨౨	ధహ్వ	యహ్వ
”	౨౩	పాత్వతే	పాత్వతే
”	౨౪	టాబతి	టాబితి
”	౨౫	భవతి	భవన్తి
౭౦౫	౧౩-౧౪ } ౧౮ }	జీవ్	జీవ్
”	౧౫	షట్	షట్
”	౨౦	క్రాద్	క్రాద్
”	౨౪	ఇథమ్	ఇథమ్
”	౧౬	ఇథానాని	ఇథానాని
౭౦౬	౫ } ౧౮ }	ఇథ్	ఇథ్
”	౬	సూర్యాణి	సూర్యాణి
”	౯	అశ్వథ్ .. వర్ష...వైకంకత }	అశ్వథ్... వర్ష...వైకంకత }
”	౧౬	౬-౧-౮౮	౬-౧-౮౭
”	౨౩	వానస్పత్యోశ్చ	వానస్పత్యోశ్చ
”	౨౪ } ౨౬ }	సంతి	సన్తి
	౧౧		

”	౨౫	సూంధాన్	సూంధాన్
౨౦౨	౨	వహన్తి	వహతి
”	౧౧	జగ	జగత్
”	౧౨	అధిష్ఠే యేభ్యః	అధిష్ఠేయేభ్యః
”	౧౬	ల్యున్	ల్యుడ్
”	౧౭	పుష్పపాద్యమ్	పుష్పాద్యమ్
౨౦౪	౨-౩ ౨౬	అచింత్యన్	అచింత్యః
”	౩	ఓం	ఓమ్
”	౧౧	౬-౩-౨౪	౬-౩ ౨౩
”	౧౯	లింగాత్	లిక్తాత్
”	౨౫	అనఘ	అనఘః
”	౨౬	రూప	రూపః
౨౦౯	౨	కృత్-భయనాశనన్	కృత్-భయనాశనః
”	౪	అనువర్తిన్యనతివర్తిషు	అతివర్తిన్యతివర్తిషి
”	౯	ఇతి షేధ	సతి షేధ
”	౧౬	ఖ్యానమితి కే	ఖ్యానన్నపుంసకే
”	౧౭	అమ్	అయ్
”	౨౦	లంఘి	లఙ్ఘి
”	౨౩	నాశనః	నాశన
”	౨౫	పంథా	పథా
౨౧౦	౧-౨	అణున్	అణున్
”	౩	ఓం	ఓమ్
”	౯	దణశ్చ	రణశ్చ

కీ	౧౪	పృథ్విః	పృథ్విః
”	౧౫	అథ... ఇతి	అథ... అతి
”	౧౬	సమర్థ	సమర్థ
”	౨౦	అయం	అయమ్
లి ౧౧	౫	మహిమ్నా	మహిమ్నా
”	౬-౭ } ౨౪ }	బ్రహ్మత్	బ్రహ్మత్
”	౮ } ౧౯ }	శత్రువత్	శత్రువద్
”	౧౨	యాన్ శ్చ	యాంశ్చ
”	౧౪	బృహతి	బృహతి
”	౧౮	పృషత్	పృషద్
”	౨౦	ఇలోపశ్చ అంగమశిష్టమ్ }	నలోపశ్చ లిక్ష్మమశిష్టమ్ }
”	౨౩	కృతం	కృతమ్
”	౨౪	హత్వదః	హత్వదః
లి ౧౨		కృశశ్ - ఘాల	కృశశ్ - ఘాలః.
”	౬ } ౧౮ }	కృశమా	క్రశమా
”	౮		భార
”	౯ } ౨౦ }	స్మృష్టుంభూమిషి	స్మృష్టుంభూమిష్ట
”	౧౦	శిష్టః	శిష్టః
”	౧౪	అగుణః	అగుణః-ద్వితీయే
”	౨౧	తథా	తయా
”	౨౪	లఘిమ్నా	లఘిమ్నా
”	౨౬	కృష్ణ	కృష్ట

౭౦౩	౨	బృత్	భృత్
"	౪ } ౧౩ }	పిఞ్చాది.	చు ర-పిఞ్చాది } ఉణా-౪ }
"	౬	అవస్థం	అవస్థం
"	౧౩	తోష్టః	తోష్టః
"	౧౪	వృషోతర	వృషోదర
"	౧౫	బృంహిణే	బృంహణే
"	౨౨	ఆల్లోపః	ఆల్లోపః
౭౦౪	౧-౨	నీర్గుణమహత్	నీర్గుణోపమన్
"	౩	నీరుణ	నీర్గుణ
"	౪ } ౧౪ }	ప్రకామ్యం	ప్రాకామ్యమ్
"	౧౯	హ్యేతే	మహ్యతే
౭౦౫	౨	బ్రహ్మద్	బృహద్
"	౪	ఆధిష్ఠానం	ఆధిష్ఠానమ్
"	౧౧	పూజాయం	పూజాయామ్
"	౧౪	ఆదినా	(శ్యాజ్యమిదమ్)
"	౨౨	సర్వధా } శ్వాచ్ఛద్యై }	సర్వధా శ్వాచ్ఛద్యై
౭౦౬	౨	ధృత	ధృతన్
"	౩	ఓం	ఓమ్
"	౫	ఛన్దం... } భీతఞ్చన్ద }	ఛన్దమ్... } హీతహన్ద }
"	౪	సామధ్యే	సామధ్యే
"	౧౬	విశ్వరూప	విశ్వరూపమ్
"	౨౩		౬-౪-౧౪౪

౧)	అర	నియమ్యః	నియమావ్యః
”	అ౪	విశ్వర్య	విశ్వర్యః
౭౧౭	అ	స్వాస్య	స్వాస్యః
”		స్వాస్యః	స్వాస్యః
”	౬	అస్యః	అస్యః
”	౮ } ౨౩ }	అజ్ఞ (ఇక్)	అజ్ఞ
”	౯	రూపం	రూపమ్
”	౧౩	రూపా	రూపాత్
”	౨౧	అజ్ఞ	అజ్ఞ
౭౧౮	అ	వంశ	వంశో
”	౮ ౧౦	థా	థా
”	౯	సంక్ష్ల హేమా	సంక్ష్ల హేమా
”	౧౮	భక్తా	భక్తా
”	౧౯	వమ్డ } ద్దిరణే }	వమ్ము ఉద్దిరణే
”	౨౧	కన్నోథథ } టాటిచః }	కన్నప్ } డడటా } టచః }
”	౨౨	౩ ౨ ౭౫	ఉణా ర
”	అర	ప్రాచః	ప్రాచ్యః
౭౧౯	౨ } ౫ }	వర్ధన	వర్ధనః
”	౪	అథ	అథ
”	౧౦ } ౧౨ }	కజిఇతి	కజితి

”	౧౭	ఇతాం	ఇతామ్
”	౨౧	వంశం	వంశమ్
”	౨౪	లక్షణం	లక్షణమ్
౭౨౦	౧౩	ఆవిర్భావ	ఆవిర్భావ
”	౧౬	భృగ్	భృగః
”	౨౪	వర్ణ	వర్ణః
౭౨౧	౧౭	శేట	శేటి
”	౨౪	సవథా	సర్వథా
౭౨౪	౭	శ్రామ్యతే	శ్రమ్యతే
”	౧౨		౬ ౪ ౯౨
”	౧౩	౩ ౩ ౧౪	౩ ౩ ౧౯
౭౨౫	౨౩	స్థిరీ...పుజశౌ	స్థిరీ...పుజ్శౌ
”	౨౪	౩౭	౩౬
౭౨౬	౧౩	హృస్వః	హ్రస్వః
”	౨౭	క్షమన్తి	క్షమన్తే
౭౨౭	౯	౩-౨-౫౬	౩ ౩-౫౬
”	౧౪	౭-౨ ౧౫	౬-౪-౧౪౪
”	౧౯		౬ ౪ ౯౧
”	౨౦		౬ ౪ ౯౨
౭౨౮	౧౦	గతిత్వరేణ	గత్వరేణ
”	౨౨	అథశ్చరం	అథశ్చరం
౭౩౦	౧౦		ఉణా
”	౧౧	అర్తిషు	అర్తిషూ
౭౩౧	౧౯	మిత్వే	మిత్వే ౬-౪-౯౨
౭౩౨	౧౩		౩ ౧-౨౬
”	౧౪		౬ ౪-౧౫౫

”	౨౧	జిజ్ఞ	జి
౭౩౪	౨౦		౩-౩-౧౯
”	౨౧		౩-౩ ౬౩
౭౩౫	౨౧	సశ్చబ్దః	సశ్చబ్దః
”	౨౬	సశ్చవాన్	సశ్చవాన్
౭౩౭	౩	ఓంఆభి	ఓంఆభి
౭౪౦	౧౨	లవ్యాదా	లవ్యాదా
౭౪౧	౩		భగీ
”	౯		౩౩ ౯౪
”	౨౦		ఉణా
౭౪౨	౯	ఉణా	ఉణా ౩
”	౧౩	వృద్ధ్యాదేశా	వృద్ధ్యాదేశా
”	౨౦	బృహ్తా	బ్రహ్తా
౭౪౩	౪	ద్యుతేరిసిః } జ్యాదేశః }	ద్యుతేరిసన్ } జాదేశః }
”	౯	ప్రథితేః	ప్రథితేః
”	౯	వాహికాన్... } ౪౩-౫ }	వాహికాన్... } ౪-౩-౪ }
”	౧౭	ఇసిని	ఇసిని
౭౪౪	౪	శుక	శుక్ల
”	౧౧	అహృత	అహృత
౭౪౫	౯ } ౧౭ }	రథేన	రథేన
౭౪౭	౧౬	మూఞ్	మూఞ్
౭౪౮	౨౩ } ౧౫-౧౮ } ౨౪ ౨౫ }	భుక్	భుగ్

౧౪౯	౧౫ } అశ్వా	అంశ్వా
	౧౬ }	
”	౧౭ మూర్ధ...౧౯౨	మూర్ధ...౧౯౭
”	౨౦ ౧౬౩	౧౬౨
౧౫౦	౧౩ తత్రక్వీపః	తత్రనకపః
”	౨౦ ధా-	ధా-భాస్
౧౫౧	౨౨ (ఆది)వృద్ధిః	వృద్ధిః
౧౫౨	౨౪ సర్వ	సర్వ
౧౫౩	౧౦ లోప-పే	లోపే
౧౫౪	౧౫ తోస్తుః	టోస్తుః
”	౧౭	౮ ౩-౧౦౯
”	౨౧ సర్వధా	సర్వధా
౧౫౭	౧౪ ౬-౧-౬౬	౬-౧-౬౫
”	౧౬ ౬-౧-౭౧	౬-౧-౭౦
”	౨౪	౪-౩ ౧౦౫
”	౨౬ భోగ్యత్వాత్	భోగ్యత్వాత్
౧౫౮	౧౨ ట్యుతా	ట్యుతౌ
”	౨౨ ఉజ్వల	ఉజ్వల
”	౨౬ సస్సమాఖ్యా	సమాఖ్యా
౧౫౯	౨ కపివ్యయః	కపిరవ్యయః
”	౧౯ పారః	పకారః
”	౨౧ కపిరితి	(త్యాజ్యమిదమ్)
౧౬౦	౧౦	ధా-తుదా
”	౧౮ } వాగురి	భాగురి
	౧౯ }	

నవమంశతకం సమాప్తమ్.

౧౬౧	౧౫	౩-౪ ౧౧౨	౩ ౪-౧౧౩
”	౨౦		౬-౧-౧౬
౧౬౨	౫	మహాన్	మహాన్
”	౮	౪	ఉణా ౪
౧౬౩	౧౦	ఋత్విశ్భ్యః	ఋత్విశ్భ్యః
”	౧౬	హృస్వః	హృస్వః
౧౬౪	౧౧	దైవత్య	దేవత్య
”	౨౩	త్రపశ్పధా	తృపశ్ప
౧౬౫	౧౫	చకిచ మోయః.	చకిర మోయ
”	౨౨		ఉణా-౫
౧౬౬	౨	విక్రమీ	విక్రమ్య
”	౩	విక్రమ...ఓం	విక్రమి...ఓమ్
”	౨౦	ణిచ్	ణివి
౧౬౭	౧౭	వాచం	వాచమ్
”	౨౪	శభ్వాదిః	భ్వాదిః
”	౨౫	ఆమ్నాయై	ఆమ్నాయైః
౧౬౮	౨౧	ప్లవతే	ప్లవతే
౧౬౯	౧౦	భ్యఃష్వరచ్	భ్యఃష్వరచ్
”	౪౧౩	పులిత...	ప్లుత...ధా-భ్వా
”	౫-౧౫	ధా-ఉణా-౧	ఉణా-౧
”	౧౮	అస్యేతి	కరేఅస్యేతి
”	౨౨	ఋవో	ఋవో
”	౨౬	తిపారే	ఇతిపారే
౧౭౦	౧౬	ద్వయసచ్	ద్వయసచ్
”	౨౫	మక్షు	మక్షేక్షు

౨౨౧	౪-౧౧	చక్రాచ	ఛక్రాచ
౨౨౨	౨౦	వర్ణతే	వర్ణతే
౨౨౩	౧౭	గృహ	గృహ
౨౨౪	౨౨	౭-౧-౩౨	౭ ౧-౩౬
౨౨౫	౩	పీత	పీత
,,	౧౦	౮-౪-౫౩	౮-౨ ౩౯
౨౨౬	౯	యాశ్చ } ౨౮ ౭౫ }	యాశ్చ } ౭౮౮-౨ }
,,	౧౫-౧౬ } ౧౯ }	హృస్వ	హృస్వ
౨౨౭	౮	త్రీయేపూ	త్రీయేపూ
,,	౯	చిక్తం	చిక్తం
,,	౨౪	ఉపభాష్ప	ఉపభాష్ప
౨౨౮	౨-౩ ౭ } ౧౯-౨౦- } ౨౨-౨౫-౨౬ }	దుస్వప్న	దుస్వప్న
,,	౧౭	త్రేధేషు	త్రేధేషు
,,	౨౪	త్వతః	త్వతః
౨౨౯	౪-౫	దుస్వప్న	దుస్వప్న
౨౩౦	౧౦	గమహన	జనసన
,,	౧౧	నద్యాది	నద్యాది
౨౩౧	౧౦	౩-౧?౫౩	౩-౧-౫౫
,,	౧౧	భావ	భావః
,,	౧౩		౭ ౧-౭౦
,,	౨౨ ౨౩	(గమహనకల్పవా)	(త్యాజ్యమ్)
౨౩౨	౨	స్థితః-అనస్త	స్థితః-అనస్త
,,	౬	ప్రీతీ	ప్రీతీ

౧౧	౮-౨౦	ఈద్యంక్షి (శి)	ఈద్యంశి
౧౧	౧౧	కిలబ	కిల
౧౧	౧౬	తోష్టుః	తోష్టుః
౧౮౩	౧౪	మోత్య	మోత్య
౧౧	౧౮	శ్రీభిః	శ్రీభిః
౧౧	౨౩	యతః... ఉక్త	నేయజువజితినదీ సంఖ్యానిషేధాత్ ౧-౪-౮
౧౮౪	౫	అనీనామ్	అనీనామ్
౧౧	౧౩	బోధవా	బోధనేవా
౧౧	౧౫	(వాహులకాత్)	అననునాసికత్వాత్
౧౧	౨౦	అపహర్యాత్	అప
౧౮౬	౬	దిశో	దిశా
౧౧	౮	అశ్రేణీ...	ప్రోష్టఅశ్రేణీ...ప్రోష్ట
౧౧	౧౬	నమ్భిరా	గమ్భిరా
౧౧	౧౮	నుమ్వర్జమ్	నుమ్వర్జమ్
౧౮౭	౧౨	వాగురి	భాగురి
౧౧	౧౩	హృస్వః	హ్రస్వః
౧౧	౨౪	స్వాజ్ఞా	హ్యజ్ఞా
౧౮౮	౧౮	పరై	పరైః
౧౮౯	౩	భూన్భవే	భువోభువే
౧౯౦	౩	లత్త్యై	లత్త్యై
౧౯౧	౭	జితస్తా	జితస్తే
౧౧	౧౫	ఇతిత్వాత్	ఇదిత్వాత్
౧౯౨	౧౩	వధ్యోశ్చ	వధ్యోశ్చ

౭౯౩	౬	ఆత్మనీ నాన్విత	అనాత్మనీ నాన్వి
,,	౭		భ-గీ
,,	౧౧	హేతబుధ్యా	(త్యాజ్యమిదమ్)
౭౯౪	౨౬	నిలయం	నిలయ
౭౯౫	౯	మహాత్మ్య	మహాత్మ్య
,,	౨౧	ప్రపోదర	ప్రపోదర
౭౯౬	౭	విద్వయోః-ణామ	విద్వయోః-ణమ
,,	౧౭	అధర్వ	అధర్వ
,,	౨౦	ష్టాయతే	ష్టాయతే
౮౦౦	౬	అధర్వ	అధర్వ
,,	౧-౨	౩-౩-౧౮	౩-౩-౧౧౮
,,	౧౫	త్రితీయే	త్రితీయే
,,	౧౭	బుద్ధో	బుద్ధో
,,	౨౩	హ్వలనమ	హ్వలహ్వలనమ- ఘ-౫-సూ
౮౦౧	౧౦	హృస్వః	హృస్వః
,,	౨౧	౭-౪-౨౯	౮-౪-౨౯
౮౦౨	౭-౧౨	౩-౩-౧౮	౩-౩-౧౧౮
౮౦౩	౧౩	ధృః	ధృః
౮౦౪	౫	విధం	విధం
,,	౧౭	తతా	తతా
౮౦౫	౧౬	గౌమ	గౌమ
,,	౧౭		౩ ౨-౪౮
౮౦౬	౨-౪	భవస్వ	భవస్వ
	౬-౨౧		
	౨౪-౨౬		

”	౪	స్వరూప	స్వరూప
”	౫	చాయ	చాయ
”	౧౩	ఇత్యుక్	ఇతిత్యుక్
”	౨౨	పాత్రా	పాత్రా
౪౦౭	౪	వజ్జి	వజ్జి
”	౭	శ్చప్తసి	శ్చప్తసి-౩ ౨-౭౪
”	౯	క్వనివ్	క్వనివ్
”	౧౦	౩-౨ ౬౫	౩-౨-౭౫
”	౧౮		౩-౩-౧౦౪
”	౨౪	సందంశాత్	(త్యాజ్యమిదమ్)
౪౦౮	౧౬	షూఞ్	షూన్
౪౦౯	౨	౪౭	౪౪౬
”	౮	౬ ౪-౩ ౨	ఉతా-౨
”	౧౬	౧ ౪-౭ ౩	౨-౨ ౧౮
”	౧౮	అథ	అథ
”	౨౨		౩-౩-౧౮
”	౨౪	విచ్చ	విచ్చ
”	౨౫	చర్త్వమ్	చుత్వమ్
”	౨౬	అచ్యతే	ఉచ్యతే
౪౧౦	౩	యజ్ఞో నే	యజ్ఞో నే
౪౧౩	౨	భుక్	భుక్
”	౭	యజ్ఞ	యజ్ఞ
”	౧౪	రుదా	రుదా
౪౧౪	౨	కృత్-గుహ్యః	కృద్ గుహ్యమ్
”	౩	యజ్ఞో నై	యజ్ఞో నై
”		నిరపే	నిరపే

”	౨౩	భుజ్ త్వాత్పశ్యన్న	భుక్త్యాత్పశ్యన్న
౧౧౬	౧౭	కృష్ణావ్యాజ్ఞా	కృష్ణావ్యాజ్ఞా
౧౧౭	౯	ఇటః	విటః
”	౨౨	త్రైతీయా	త్రైతీయా
”	౨౪	ఆత్మనాం	ఆత్మనా
౧౧౮	౧-౨	వైఖాన	వైఖాన
	౩-		
”	౧౪	సర్గున్ లోః	సర్గున్ లోః
”	౧౬	౫-౧-౫౨	౧-౧-౫౨
౧౧౯	౫	౪-౪-౧౩	(త్యాజ్యమిదమ్)
”	౧౭	ధా-	౩-౧-౨౬
”	౧౮		౬-౪-౧౫౫
౧౨౦	౬	వృధు	వృధు
౧౨౧	౫	దిప్	దిపు
”	౧౯	టడ్డా	టిడ్డా
౧౨౨	౧౫	వృచ్ఛ	వ్రస్స
”	౨౪	ధా-భా	ధా-తుదా
”	౨౫	స్రజనాత్	సర్జనాత్
౧౨౩	౧౩	శమ	శము
౧౨౪	౧౧	ఉజ్వల	ఉజ్వల
”	౨౪	ఫేత్తా	ఫేత్తా
౧౨౬	౪	విష్ఫరిత	విష్ఫరిత
”	౫	ధను	ధను
”	౭	౬-౪ ౧౪౦	౬-౪-౧౪౦
”	౧౫	ఇన్దిజ్ఞిత-౧౯౭	ఇన్దిజ్ఞిత-౧౯౬
”	౨౦-౨౧	హృస్వ	హ్రస్వ

”	౨౦	శృణో	శృణో
౮౨౭	౩	గిష్టాత్	కిష్టాత్
”	౮		ఫిబ్-సూ-పా-౧
”	౧౦	౬-౧-౧౫౮	౬ ౧ ౧౫౭
”	౧౨	౬-౧-౨౫౮	౮-౩-౧౮౦
౮౨౮	౧ ౨-౩ } ౭-౮ }	రిథ	రిథ
”	౪ ౯	స్ఫలిశ్చ	స్ఫలిశ్చే
”	౧౫	గదీ	గద
౮౨౯	౪	౩-౧-౨౯	౩-౧-౨౮
”	౭-౮	అర్థ-ధా	అర్థ-ధా
”	౧౩	తదవతౌ...వర్జద	తదవతౌ...వర్జ
”	౧౫		ఉణా
”	౨౩	వర్ణా	వర్ణా పచాద్యచ్
”	౨౪	ధా-భ్యా	ధా-భ్యా
౮౩౦	౩	ఆత్మోభ్య	ఆత్మోభ్య
”	౧౪	శజ్గ్యః	శజ్గ్యః
”	౧౫	సప్తమ్యా	సప్తమ్యా...౨-౨-౩౬
”	౨౫	అచాల్య	అచాల్యః
౮౩౧	౧౧	విరోధః	విరోధః
౮౩౨	౮	అచ్ఛర్య	అచ్ఛర్య
”	౧౭	యశ్యథ్య	యశ్యథ్య
”	౧౮		౩-౩-౫౮
౮౩౩	౩-౭	...౮-౪-౨-౧౫-౧	ధా భ్యా
”	౨౧	అత్ర	అత్ర

౪౩౪	౨	౬-౧-౯౫	౬ ౧-౯౪
"	౪	యత్వంన	యత్వమ్
"	౧౩	స్ఫుట	స్ఫుట
"	౧౬	విశ్వర్వం	విశ్వర్వం
"	౧౭	ధామానం	నామానం
"	౨౦	సులభభోగి	సులభోహి
౪౩౫	౧		భాష్యమ్
"	౬	భవితవ్య... }	హాపితవ్య... }
"		ఫలాణ్ణి	ఫలాణ్ణ
"	౧౦	వర్ణవి	వర్ణావి
"	౧౧	కామేభ్యదయ	కామమభ్యదయ
"	౧౧	వజ్రసహవ	వర్జనరూప-పా
"	౧౪	మహాత్సుకృత	మహాతస్సుకృత
"	౨౧	ఆతారి	కుతారి
"	౨౨	అసంభవాత్	అసంభవాత్
౪౩౬	౧	శ్య	స్యాశ్య-౧-౨ ౬౯
"	౧౪	చందనా	చంద్రా
"	౨౦	నవిద్యాః	విద్యాః
౪౩౭	౨	తానిభూతాని	పరవిభూత్యా
"	౫	దారిద్ర్య	దారిద్ర్య
"	౮	సమస్త	సమస్తద్వద్వత్రతద్వద్వి
"	౯	సత్సంపదః	తత్సంపదః
"	౧౦	పర్యాప్తయతి	పర్యాప్తయతి

దశమశతకం సమాప్తమ్.

